Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

19. 185329
°296
J43.1

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM
LIBRI XX. ADIECTA IN FINE APPENDICIS loco Vita Iosephi per ipsum conscripta, à Sigismundo Gelenio conuersi.

DE BELLO IVDAICO libri VII. ex collatione Græcorum codicum per Sig. Gelenium castigati.

CONTRA APIONEM libri II. pro corruptissimis antea, iam ex Græco itidem non solùm emendati, sed etiam suppleti, opera eiusdem Gelenij.

DE IMPERIO RATIONIS, siue DE MACHABAEIS liber unus, à DES. ERASMO Roterodamo recognitus.

Cum Indice accuratissimo.

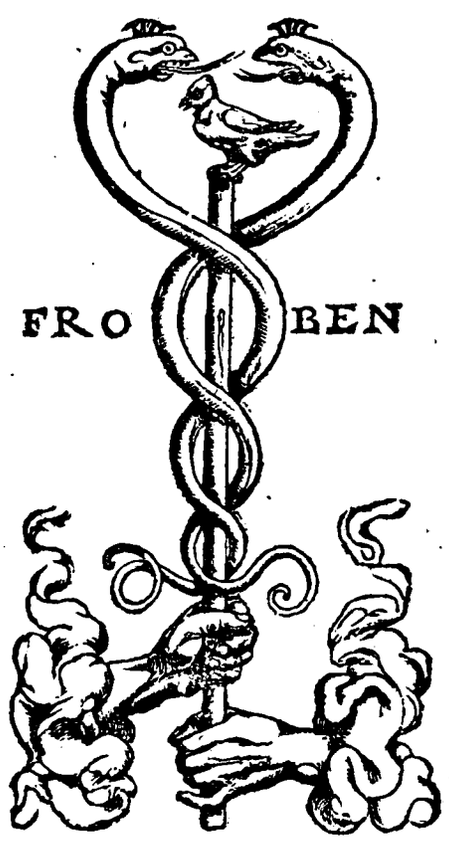

25459
BIBLIOTECA

BASILEAE M D LIIII.

Cum gratia & priuilegio Cæsareo ad quinquennium.

CLARISSIMO ET AMPLISSIMO DOMINO IO. IACOBO FVGGERO, IN Kirchberg & Vuiſſenhorn comiti, &c.

Sigiſmundus Gelenius S. D.

VM omnis inſtitutio, uel ſingulorum hominum ad beatam uitam contendentium, uel cœtuum formam in commune uiuendi quærentiũ, præceptis conſtet exemplisq;, ut noſti Fuggere uir magnifice, conſentire uideo in hoc ſapientes, neutrum aliunde melius peti q̃ è ſacris literis: quas tanto tutius ſequimur, quanto certiora ſunt diuina oracula humanis opinionibus: quæ diſpendiõſis ſuis ambagibus nihil aliud oſtendunt, quàm fruſtra id conatos ſummos quidem uiros, ſed humana ſapientia præditos, quòd non niſi à diuinis & numinis fauore adiutis præſtatur: ſine quo nec uia ſalutis iniri, nec ineundæ eius modus alijs monſtrari poteſt. Et quamuis utraque iam dicta ratio ſit abſolutior, ſi coniungantur: ſicut ex ipſis liquet ſacris literis, ubi tam legis primùm bene conditis hominũm pectoribus à rerum opifice inſertæ, mox exoleſcente paulatim eius memoria per eundem prçconiõ Moſis in communem uitam reuocatæ, ſummaria capita, quàm hominum deõ carorum, uel priuatorum uel ducum atq; regum, geſta produntur: habent tamen hæ ſeparatam etiam tractationem. Nam ante exortam Seruatoris legem homines quidã ingenioſi qui ſe philoſophos nominauerunt, ueritatem ceu per tenebras palpare aggreſſi, præcepta uitæ formandæ conati ſunt tradere unà cum dogmatibus ad felicitatem ſectandam pertinentibus: alij res regum ac populorũ mandauerunt literis, unde magnam colligere liceat exemplorũ copiam. Illorum lectio habita eſt præ cæteris utilis, & re uera fuiſſet, ſi ueritatẽ captatam potuiſſent aſſequi: nos in hoc feliciores, quibus ſacræ literæ affatim repræſentant quod illis obtingere non potuit, lectio non modo utilis, ſed & neceſſaria. Proxima utilitas eſt in hiſtorijs, peculiari quadã uoluptate ad ſui cognitionem inuitantibus, ut ab his legendis pauci modo ſint literati abſtineant, cum illa magis ſeria quibuſdam aut nõ uacet euoluere aut nõ libeat. Sed de lectu opus eſt in tanta hiſtoricorum uarietate, ſi nolis operam & bonas horas perdere. ſunt enim qui nihil aliud quàm ludunt, & aures animosq; otioſos demulcẽt in hoc tantum factis narratiunculis, quales ſunt Heliodorus, Philoſtratus, & his antiquiores, ſed nihilo grauiores Herodotus & Cteſias ob nimiam mendaciorum licentiam dudum obliteratus, in quibus uix quicquam probes præter facundiã. Doctiores ſunt alij, ut imbuti philoſophia, ſed magno diſcrimine. nam qui Epicureorum, aut Peripateticorũ non multo ſaniorum duntaxat quod ad pietatis dogmata attinet ſectam ſecuti ſunt, pro ſuis affectibus multa produnt tam inutilia, ut ne noxa quidem careant. quid enim bonæ rei poteſt expectari à tollentibus immortalitatem animorum, & diuinam prouidentiam? & hi ferè proponunt ſibi celebranda quædam uaſta uerius quàm magna ingenia, Xerxes, Alexandros, Cæſares. Plus

bonæ frugis haurire licet, ex accedentibus propius ad Academicos Stoicósue, qui res laudatorum principum aut populi Romani, præsertim illius prisci, trãsmiserũt ad posteros. huius generis sunt, Plutarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, & Latini aliquot qui sibi grauitatem ceu peculiarẽ uindicant. Sed longe utilissima, nec iniucunda est sacra historia, olim propter excellentiam & claritatem, sed maxime propter certissimã sinceriſsimamq; ueritatem, etiam profanis expetita regibus, patrum priscorũ mores, uitas, resq; tam domi quàm foris gestas continens: quiq; eius compendium scripsit, & ubi illa desijt reliquam usq; ad suam ætatem attexuit, Iosephus uir patriarum literarum cognitione nemini suæ gentis secundus, externæ uerò literaturæ studijs uel cum Philone conferendus, facundia pollens quæ plus uirium quàm fucorum habeat, nec minus philosophum quàm historicũ deceat: quẽ non est opus prædicare prolixius, quando ipse satis ostendit qualis fuerit, modestissime uitam suam scribẽs, quæ nunc primùm in præsenti operum eius editione legi potest à Latinis hominibus. huius scriptoris monumenta cum circunferant, & passim ab omnibus suo merito terantur, Rufino ut titulus pollicet interprete, mihi nunquã persuaderi potuit antiquitates Iudaicas ab eo uiro uersas: uel quòd non referant peritum utriusq; linguæ hominẽ, qualis Rufinus fuit habitus suo seculo: uel quòd stilo belli Iudaici sint dissimiles. Id Antiquitatũ opus non ita dudum ex officina Frobeniana prodijt, conflatum ex duobus exemplaribus mutilis, è diuersissimis petitis orbis tractibus: bono tamen quodam casu euenit ut utrunq; egregie suppleuerit lacunas alterius. ac mox nõ defuerunt qui Latinam uersionem nouam requirerent: effeceruntq; amici ut suscepta prouincia tirociniũ uertendi in eo scriptore ponerem, figlinæ (iuxta prouerbiũ) in dolio. Inter uertendum deprehendi non solum deprauata multa in Latinis, sed etiam quibusdam locis deesse uersus nõ paucos. nam XVI Antiquitatum libro, cap. iuxta uulgatas editiones septimo, iuxta Græcorum distinctionẽ quam nos sequimur XI, desiderabatur integra pagina, & in calce eiusdẽ libri nõ multo minus: id quod uel librariorũ uel interpretis etiã culpa accidit, sed non in his tantũ paginis. Itaq; omnia meliore fide conatus sum reddere, stilo planiore, nec rudiore tamen opinor. Ausus igitur rem subituram censuras uarias, cœpi circũspicere de aliquo, cuius præiudicio tutus possem minus de cæteris criticis esse sollicitus. In eo delectu succurrebat mihi ante alios Io. Iacobus Fuggerus, nimirũ ea familia natus, in quam singulari cælestis numinis fauore uirtus & fortuna tantum ornamentorum certatim contulerunt, ut per uniuersam Europam, atq; etiam longe extra eius limites, tam sit celebris, tam apud summos monarchas gratiosa, ut nihil sit quod hac parte uel principibus uiris inuideat: & quod peculiariter ad meum desideriũ attinebat, habeat in suo stẽmate uiros literatos literatorumq; patronos eximios, & uel hoc merito omni posteritatis memoria digniſsimos, nuper Raimundum, nunc Antonium eius fratrem familiæq; columen, & insignem Des. Erasmi patroni quondam nostri amicũ: te uerò tertium (ne alios mihi minus notos commemorem) adeò expolitum & candidum acriq; iudicio hominem

FLC
75.459

minem, ut tuæ censuræ non minus probari cupiam, quàm excellentissimorum in utraq; literatura professorum nostri huius haud ineruditi seculi. Et pulchre cõuenire uidebatur, ut scriptor qui in omnibus præsertim Christianorum regionibus etiam uulgo teritur, præferret in fronte ceu tutelare nomen uiri apud omnes eas gentes nõ solum notissimi, uerũ etiam laudatissimi. Deterrebat hoc unum quòd ignotus essem tanto Mœcenati: sed contra cogitabam multos similibus occasionibus innotuisse feliciter. itaq; sic nutantem ut tamen propensior essem ad demerendam tuam gratiam, impulit non inuitum noster uetus amicus & liberorum tuorum ad imitandam paternam excellentiam incensor adiutorq; Ludouicus Carinus, uir magnatibus merito carus, integer, pius, eruditus, cordatus: qui talibus coloribus te mihi depinxit, uerissimus quidem illis ut est ipse sincerus, quales in hanc tabulam conferre, nec sine modestiæ tuæ uexatione possem, nec sine adulationis suspicione. Accipies igitur uir præclarissime opus hoc per otium inspiciendum: quod si tibi tale uidebitur ut ferri possit à lectore non fastidioso, erit mihi incitamentũ ad aggrediendos etiam autores alios: accipies & Gelenium tuum in clientelam, quam nemo non expetit, ipse uehemẽter opto ut ea dignus sim. Deus te perpetuò seruet patrone (iam enim hanc salutãdi formulam mihi tua pace permitto) obseruandissime, unà cum liberorũ tuorum suauissima cohorte totaq; familia, cui me commendatum cupio, si non de officiolo, saltem de studio addictissimo. Basileæ calendis augustis, anno à natiuitate Christi seruatoris humani generis M D XLVIII.

TESTIMONIVM D. HIERONYMI DE IOSEPHO

IOSEPHVS Mathathiæ filius, ex Hieroſolymis ſacerdos, à Veſpaſiano captus, cum Tito filio eius relictus eſt. Hic Romam ueniens, ſeptem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi ſunt. Et ob ingenij gloriã ſtatuam quoq; meruit Romæ. Scripſit autẽ alios uiginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, uſq; ad decimumquartum annum Domitiani Cæſaris, & duos ἀρχαιότητος aduerſum Apionem grammaticum Alexandrinum: qui ſub Caligula legatus miſſus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicæ continentem ſcripſerat. Alius quoq; liber eius, qui inſcribitur περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum ſunt digeſta martyria. Hic in decimooctauo Antiquitatũ libro manifeſtiſsime cõfitetur, propter magnitudinem ſignorum Chriſtum à Phariſæis interfectum, & Ioannẽ Baptiſtam uere prophetam fuiſſe, & propter interfectionem Iacobi Apoſtoli dirutam Hieroſolymam. Scripſit autem de domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Ieſus uir ſapiens, ſi tamen uirum eum oportet dicere. Erat em. mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libenter uera ſuſcipiũt: plurimos quoq; tam de Iudæis quàm de gentibus ſui habuit ſectatores, & credebatur eſſe Chriſtus. Cumq; inuidia noſtrorum principum cruci eum Pilatus addixiſſet, nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuus, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus: & uſq; hodie Chriſtianorum gens, ab hoc ſortita uocabulum, non defecit.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM comprobato, partim confutato Ioſephus hiſtoriæ ſuæ fidem facit.

Acuſilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor Chronographus
Chæremon
Choerilus poeta
Conon hiſt.
Demetrius Phalereus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Heſiodus
Hieronymus Aegyptius
Homerus
Iſidorus
T. Liuius
Lyſimachus
Manethon
Menander Epheſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophraſtus
Thucydides
Timæus
Zopyrion

CANDIDO LECTORI S.

Quum noua hæc Ioſephi Antiquitatũ latina cõuerſio, quæ iuxta Græcum exemplar eſt diſſecta, antiquę translationi capitũ diſtinctione non conſonaret, uiſum nobis eſt, uetuſtam diuiſionem in ſtudioſorum gratiam margini annotare, quo loci inde à ſcriptoribus ante hanc noſtram æditionem citati, facilius inueniri poſsint: quod quidem more noſtro fecimus, quo quicquid literis deditorum uſui iudicamus conducibile, uſq; in medium proferre ſtudemus. Vale bene, & induſtriam noſtram fauore mutuo amplectere.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER PRIMVS,

Sigiſmundo Gelenio interprete.

PROOEMIVM.

QVI ad ſcribendas hiſtorias ſe conferunt, non unam neq; eandē ſui propoſiti cauſam habere mihi uidentur, ſed plures, easq; multū inter ſe differentes. quidā enim oſtentandæ eloquentiæ cauſa, gloriæq; ex ea captandæ, ad hoc ſtudiorum genus ſe applicāt. alij quo gratiam illis referrent, quorum res geſtas ſcribendas ſibi ſumpſerunt, nulli labori quātum in ſe fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipſa compulit, ut quibus gerēdis interfuerant, ea ſcripto complexa in uulgum proderent. nec defuerunt, qui res inſignes cognituq; dignas in obſcuro latere nō ferrent, atq; ideo narrationem earum in cōmunem utilitatem proferrent. Ex iam dictis cauſis poſtremæ duæ me quoq; ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res utrinq; geſtas, ac demum euentum, quæ omnia præſens ipſe meo periculo didici, narrare coactus ſum propter quoſdā qui ſcriptis ſuis ueritatē deprauarūt. Præſens uero opus aggreſſus ſum, ratus Græcis omnibus cognitu nō iniucundū fore. Cōplectetur em uniuerſam noſtræ gentis antiquitatē, formamq; reipublicæ, ex Hebraicis literis trāslatam. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum hiſtoriam de bello ſcriberem, docere, unde primum oriundi Iudæi, quàm uaria fortuna uſi, ſub quali legislatore ad pietatē cæterasq; uirtutes inſtituti, quibus bellis per tot ſecula geſtis, in uiti ad poſtremū contra Romanos bellum ſint pertracti: ſed quoniam prolixius erat hoc argumentū, ſeorſim illud proprie dicato opere exorſus uſq; ad finem ſuum perduxi. Procedente dein tempore, ſicut uſu uenit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac ſegnicies mihi inceſſit, tantā materiam in alienam ac peregrinā linguā traducturo: ſed fuerunt qui cupiditate cognoſcendi ad opus me adhortabant, & præ cunctis Epaphroditus, uir cum omnis generis diſciplinarum, tum uerò rerum geſtarū peritiæ cum primis auidus, ut qui ipſe in maximis negocijs & uarijs fortunæ caſib. uerſatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ ſe tuliſſet, inconcuſſumq; uirtutis ſtudium perpetuo retinuiſſet. Huic igitur morem gerens, aſſiduo cuncto rum utile aliquid ac honeſtū molientiū fautori, cū me mei iam ſuppuderet, ſi uiderer ignauiā ſpecioſiſsimo labori anteponere, uires animūq; reſumpſi: ſimul hac quoq; reputatione nō leuiter permotus, q & maiores olim noſtri exteris ſua benigne cōmunicauerunt, & Grecorū nōnulli uehementi res noſtras cognoſcēdi ſtudio flagrauerūt. Itaq; inuenio literis proditum, quòd Ptolemæus ſecundus eius nominis rex, totus diſciplinis colligendisq; libris

deditus, magnopere contenderit legem noſtram, eiusq; inſtituta, & uiuendi formam præſcriptam, in Græcum eloquiũ transferri. Eleazarus autem pontificum noſtrorũ nemini ſecundus, regi hanc utilitatẽ nõ inuidit, reclamaturus omnino, niſi cõſuetudinem haberemus à maioribus acceptã, res bonas & honeſtas cælare neminem. Proinde mihi quoq; cõuenire duxi, ut & pontificis noſtri imitarer magnanimitatẽ: & hodie quoq; regis illius multos per ſimiles putarem, duntaxat quod ad diſcendi cupiditatẽ attinet. neq; enim totam ſcripturã occupauit ille, ſed legem ſolam ei tradiderunt interpretes, qui ob hoc Alexandriã miſsi fuerant. Sunt autem innumera ſacris literis prodita, ut quæ quinq; milium annorum hiſtoriam in ſe complectãtur, in qua diuerſi ſunt inopinati caſus, uaria belli fortuna, multa imperatorũ præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes. In uniuerſum autem ex huius potiſsimum hiſtoriæ lectione cognoſcere licet, quòd his qui Dei uoluntati obſequuntur, & leges bene latas tranſgredi uerentur, omnia proſpere ſuccedunt ſuprà quàm credi poſsit, & felicitas illis præmiũ à deo proponit. quòd ſi ab illarum diligenti obſeruatione diſcedant, neq; cõſilia eorum exitum inueniunt, & boni ipſorũ opinione conatus in calamitates immedicabiles deſinunt. Quapropter iam nũc lecturos hæc uolumina adhortor, ut deo mentem adhibeant, et legislatorem noſtrum probent, ſi naturam, ut dignum eſt, cõſiderauit, & uirtuti eius cõuenientes ſemper operationes aſsignauit, puramq; ſuam narrationem ab omni, qualis apud alios eſt, fabularum uanitate conſeruauit: tametſi quãtum ad longitudinẽ temporis, rerumq; uetuſtatem attinet, impune poterat quælibet mendacia cõfingere. Natus enim eſt ante annos bis mille, cum ad tot retro ſecula etiam poetæ ne deorum quidem ſuorum natales, nedum mortalium leges aut res geſtas referre auſi fuerint. Sed hæc oẽnia procedens oratio accuratè ſuo quęq; ordine docebit, ita ut nos facturos ſumus polliciti, neq; ſubtrahendo quicquam, nec addẽdo. Cæterum quoniam fermè omnia pendent à Moſis legislatoris ſapientia, neceſſe habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio ſubeat quî factum ſit, ut quum operis inſcriptio res geſtas polliceatur, tam multa ad naturę cognitionẽ ſpectantia ſcriptis noſtris inſeruerimus. Scire igitur oportet, quòd uir ille ante omnia neceſſarium exiſtimauit, uel uitam ſuam recte diſpoſituro, uel alijs leges poſituro, ut in primis naturæ dei cognitionem habeat, atq; ita conſideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari, quantum in ſuis uiribus eſt, & ſectari conetur. alioquin abſq; hac contemplatione neq; legislatorem ipſum unquam bonam mentem ſibi paraturum, neq; ſcripta eius ullum momentum ad uirtutem auditorum allatura, niſi ante omnia diſcerent, quòd deus cum ſit parens omnium ac dominus, omniaq; cõtueatur, eis quidem qui ſe ſectantur, felicem uitam donat: qui autem à uirtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues ſuos docere uolens, nõ à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges eſt auſpicatus, quemadmodum alij ſolent: ſed ad deum & mundum ab eo conditũ erectos mente, & perſuaſos quòd in terris pulcherrimum dei opus ſimus homines, cum iam ad pietatem haberet obſequentes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaq; alij legislatores priſcas fabulas ſequuti, pudẽda hominum

peccata

peccata in deos ſuos uerbis tranſtulerunt,atq; hoc pacto hominib.malis magnum incitamẽtum ad maliciã addiderunt. at noſter legislator poſteaquam puram putam uirtutem habere deum docuiſſet,cenſuit pro ſe quenq; adniti oportere,ut in partem eius aliquã peruenire poſsit: in eosq; qui neq; ſapiũt hæc neq; credunt,ſeuere admodũ animaduertit. Ad hoc igitur præſcriptum uolo lectorem hæc noſtra examinare. nanq; ſic conſiderantibus nihil uel abſurdum,uel dei magnificentia indignum eſſe uidebitur.omnia enim ſumma concinnitate iuxta uniuerſi naturam ſunt diſpoſita, partim ita ut dignũ erat à legislatore ſubindicata,partim decentiſsimis allegorijs conueſtita: partim etiam diſerte expreſſa, nimirum quæcunq; abſq; ambagibus erant proferenda:quorum cauſas ſi quis ſingillatim conſiderare uellet,ſublimis inde et ualde philoſophica ſpeculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd ſi deus longiorẽ ætatẽ conceſſerit,abſolutis quę nunc tractamus, ut illa quoq; perſcribantur operam dabimus:nunc ad rerũ ſeriem uertemus ſtylum,præmiſsis quæ Moyſes narrat de mundo condito:ea è ſacris codicibus ita ut inuenimus tranſſumpta, in hunc fermè modum ſe habent.

Mundi creatio, & elementorum diſpoſitio. Cap. I

IN principio creauit deus cęlum & terram.Hæc cũ in conſpectum non ueniret,alta caligine tecta,ſpiritusq; eam ſuperne permearet, Gen. 1
lucem deus fieri iuſsit:quę cũ effulſiſſet,conſiderata tota materia, diſcreuit lucem à tenebris:& his nomẽ impoſuit noctem,illam uerò diem appellauit,ueſperę & mane uocabulo exordijs lucis & quietis indito. Atq; hæc quidẽ prima dies extitit, Moſes aũt unam eam dixit. Cuius cauſam poſſem equidem & nunc reddere: ſed quoniam promiſi me omniũ cauſas proprio uolumine conſcriptas editurum,in illud tempus hanc quoq; rationem differam.Poſt hæc ſecunda die cœlum uniuerſitati rerũ ſuperimpoſuit,diſcretũ à cęteris,& in ſublimi per ſe collocatũ,glacieq; circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuãdam cõpetenter temperatum. Tertia uerò terrã ſtatuit, mari undequaq; circunfuſam: eadẽq; die continuò plantæ ſimul & ſemina è terra ſunt exorta. Quarta uerò cœlũ ſole ac luna alijsq; ſiderib.exornauit,mandato eis dato,ut ſuo motu & meatu tẽporum anni reuolutionem manifeſte indicarent. Quinta uerò die animãtia, tum natatilia,tum per ſublime uolantia,per altum perq; aerem dimiſit,copulata prius & ad congreſſus genituræ cauſa comparata, quo genus eorũ creſceret ſimul ac multiplicaretur.Sexta autem die quadrupedum genus condidit,maſculo et fœmineo ſexu diſtinctum:in hac uerò hominem etiam finxit. atq; ita mundum ſex diebus uniuerſum,& omnia quę mundo continentur, Moyſes facta eſſe dicit:ſeptima autẽ requieuiſſe deum, & ab operibus ceſſauiſſe.quamobrem etiam nos uacationem à laboribus per hanc diem celebramus,appellantes eam ſabbatum:quæ uox requiem Hebræorum lingua ſignificat. Quin etiam naturam interpretari poſt ſeptimam diem Moyſes in- II
cepit,de hominis fabricatione in hunc modum diſſerens.Finxit deus homi- Gen. 2
nem humo telluris ſumpta,immiſitq; in eum ſpiritum & animam:homo autem hic uocatus eſt Adamus. ſignificat autẽ hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidem è rufa humo fermẽtata eſt factus. talis enim eſt intacta terra

& uera. Statuit autem deus coram Adamo diuersa animaliũ genera tam masculina quàm fœminina ei ostẽdens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoq; nominantur. Videns autem Adamum carentem societate & cõuictu fœminæ (nondum enim erat) mirantemq; quòd reliquæ animãtes ita se haberent: sopito illi costa una exempta, mulierem ex ea formauit: moxq; ut est adducta, ex se productã Adamus agnouit. Issa autem Hebræorũ lingua uocatur mulier. huius autem nomen erat Eua, id significat matrẽ omnium uiuentium. Narrat prẽterea deum hortum ad orientẽ plantasse omni uirẽti planta: & in his fuisse arborẽ uitæ, & aliam scientię, per quam dignosceret bonum à malo. in hunc hortũ cum introduxisset deus Adamum cum uxore, iussit eos plantarum curam habere. Rigatur autẽ hic hortus ab uno amne, uniuersam in circuitu terram lustrãte, qui in quatuor diuersos alueos finditur. Horum qui Phison nominatur (ea uox multitudinem significat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Grẽcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeũt: quorum Euphrates uocatur Phora, id significat uel dispersionem uel florem. Tigris autem Diglath, quod interpretatur angustus simul & uelox. Geon autem Aegyptũ mediam secat: id nobis
III ab oriente exortum signat, quem Græci Nilum appellare solent. Porrò
Gen. 3 deus Adamum & uxorem de cæteris plantis gustare iussit, una arbore scientiæ solum illis interdixit, præmonitis si attigerint, cõfestim exitium eis affuturum. Cum aũt per id tempus nullum esset inter animalia disidiũ, & serpens familiariter cum Adamo ac uxore degeret, inuidebat eis felicitatẽ uenturam, si iussis dei parere perseuerarent: & ratus in calamitatẽ casuros, si mãdata neglexissent, maliciose persuadet mulieri ut de arbore scientiæ gustaret, asseuerãs inesse ei uim dignoscẽdi boni ac mali: de qua si gustassent, beatã nihiloq; deteriorem q̃ deum uitam acturos. atq; hoc pacto mulierẽ subuertit, ut mandatum dñi contẽneret: quæ gustato arboris fructu, ciboq; hoc delectata, etiam Adamo usum eius persuasit. iamq; se nudos esse sentiebant, et de tegmento sibi dispiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi uis inerat. Foliis igitur ficulneis sese texerunt, atq; ita conuelatis pudendis, uidebantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebãt. Mox cũ deus in hortum ueniisset, Adamus antea familiariter cum deo colloqui solitus, conscius sibi iniusticiæ secedebat. Deus autem miratus causam scitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo uerò tacẽte præ cõscientia nõn seruati prẽcepti, deus ita infit: Equidem prospexeram uobis, quomodo uitam felicem omnisq; mali expertẽ uiueretis, nulla noua cura in animo solicitati, omnibus quæcunq; ad usum ac uoluptatẽ conferunt, sua sponte uobis proueniẽtibus, mea unius prouidentia citra omnẽ uestrum laborem aut solicitudinẽ: quibus fruentes uos neq; senectus celeriter opprimeret, & uita diuturna quamlongissime proferretur. tu uerò hanc meam sententiã ludibrio habuisti, mandato meo contempto. non enim propter bonum aliquod taces, sed propter malam cõscientiã. quare & senectus ocyor superueniat, & uita uestra minus sit diuturna. Adamus aũt excusabat peccatũ, & irã dei deprecabatur, culpam in uxorẽ referens, & dicẽs, ab illa deceptum se peccauisse: at illa serpẽtem accusabat. Tum deus mulctauit eum, quòd muliebri

consilio

consilio cessisset:terramq; nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborantibus autem & opere attritis alia dare,alia negare.Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta Adamum eisdem dolis illectũ in calamitates coniecisset. quin & serpenti uocem ademit,iratus ob maliciam qua erga Adamum est usus:uenenumq; linguę eius indidit,& hostem eorum declarauit:admonuitq;,caput eius plagis impetendum esse,tum quòd in hoc pernicies hominis sita sit,tum quòd ipsa bestia hoc pacto facillime opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram,ac uolui fecit. His pœnis impositis deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

Deposteritate Adami,& decem ætatibus usq; diluuium. Cap. II

NATI sunt aũt eis & filij mares duo, horũ prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio:Abel aũt secundus, ea uox luctum significat.Natæ sunt eis etiã filiæ. Hi fratres suis quisq; studijs intenti erant.Abel iusticiã colebat,& omnibus actionibus suis deum præsentẽ ratus, uirtuti operam dabat. pastoralis aũt eius erat uita. Cain uero quum alioquin etiam pessimus esset, lucrumq; solum spectaret, terram quoq; arare primus excogitauit:ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quum uisum eis esset sacrificare deo,Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorũ.Huius sacrificiũ deo fuit acceptius,ꝙ sponte naturæ genitis constaret, q̃ ea quæ homo auarus & industrius per uim quandam à natura extorserat.ideo Cain ægrè ferens prælatũ sibi à deo Abelem, interfecit fratrem,& cadauere eius abdito,rem clàm fore putabat.Quo cognito deus uenit ad Cain, rogans de fratre, ubi nam esset.multis enim diebus se nõ uidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso uersari animaduertisset. Tum Cain anxius,nec habens quod responderet deo, primum se quoq; demirari ait,quî factum sit,quòd frater nusquam cõpareat.Instante uero deo,& accuratius inquirẽte, iam cõmotior negauit se pædagogum fratris, aut rerũ eius obseruatorẽ esse. Tum deus coarguit Cain paricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de fratre scire,quem ipse interemisset.& supplicii quidem quod cæde cõmeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sæuiret:sed male ominatus ei & posteris ipsius, usq; septimam progeniem puniturum se est comminatus:& ex illa regione extorrẽ unà cum uxore fecit.Illo autem timẽte,ne oberrans in feras incideret, atq; ita periret,secum esse iussit quod ad hoc periculum attinet,& impauide terras peragrare: & signo ei indito quo nosci posset,abire procul iussit. Cain autem multas regiones unà cum uxore emensus,tandem Naida condidit: id loci nomen est: atq; illic sedem optauit,ubi etiam liberos procreauit. Cæterũ tantum abfuit ut hac castigatione in melius uitam mutauerit, ut peior etiam sit factus, suis uoluptatibus uel cum aliorũ iniuria indulgens: & facultates domesticas per uim ac rapinas accumulãs, accitis undecũq; latrociniorũ & nequitiæ socijs, magister illis ad facinorosam uitam est effectus. Adhæc simplicem hactenus uiuendi ratiõnem, excogitatis mensuris & ponderibus immutauit, pristinamq; sinceritatem & generositatẽ ignaram talium artium in nouam quandam uersutiam deprauauit.Primus agrorum terminos fixit, urbemq; extrũ- IIII Gen. 4

ctam & cõmunitã coactis in unũ domeſticis & clientib. inhabitãdã tradidit, Enoſæ noĩe impoſito ab Enoſo liberorũ natu maximo. Is Iaredũ genuit, ex quo Malalehel, & ex eo deinceps Mathuſala eſt ꝓgenitus. huic Lamech⁹ fuit filius, qui liberos habuit ſeptuaginta & ſeptẽ, ex duabus ſuſceptos uxoribus, Sella & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis cõſtructis paſtorali cultu ac uictu fuit cõtentus. Iubal uerò germanus eius muſicę operã dedit, pſalteriũq; & citharã inuenit. Thobel aũt unus ex altera uxore prognatorũ uiribus excellẽs rẽ militarẽ egregie tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & uictũ lautiorẽ ſibi cõparauit. quin & ærariã prim⁹ eſt cõmẽtus, & filię factus eſt pater unius, noĩe Naamæ. Porrò Lamechus diuini iuris nõ imperitus, uidens pœnas ſe exoluturũ paricidij à Caino perpetrati, uxoribus ſuis hoc indicauit. Cæterũ ſũperſtite etiã tũ Adamo Caini ſoboles ſceleratiſsima euaſit, dũ poſterior quiſq; fit deterior, nec ſolũ imitaẽ priorũ uitia, ſed & ſuperat, interim nec à bellis, nec à latrocinijs tẽperando: & qui à cædibus abſtinebãt, alioquin auare & ſupbe inter ſuos uiuebãt. Adamus aũt ꝙ primus è terra factus, ut ad illũ oratio noſtra recurrat, poſteaq̃ Abel eſſet mactatus, & Cain ꝓpter cędẽ ſolũ uertiſſet, procreãdis liberis operã dedit, ꝙ magno prolis deſiderio teneret, annos iã natus triginta ſupra ducẽtos: quib. cũ acceſsiſſent ſeptingẽti, tandẽ uita defunctus eſt. ex huius liberis quos cõplures habuit, fuit etiã Sethus. ſed ꝙa de alijs longũ eſſet narrare, de ſolo Setho mẽtionẽ faciã. hic à patre educatus, ubi eò ætatis uenit, ut iã quod rectũ eſt diſcernere ualeret, uirtutis ſtudijs ſe totũ dedidit: & cũ ipſe uir optimus euaſiſſet, etiam nepotes ſui ſimiles poſt ſe reliquit. ꝙ quoniã erãt oẽs bona indole pręditi, & patriã abſq; ſeditione incolebant, in perpetua felicitate uitã exegerũt: & ſideralẽ ſciẽtiã ac cœleſtium rerum cognitionẽ excogitauerunt. ne autem inuenta ſua ex hominum noticia dilaberentur, & prius perirent quàm pernoſcerentur, ſcientes Adamum uniuerſalem rerũ interitũ præceciniſſe, unum incendio, diluuio alterum, excitatis duabus columnis utriq; ſua inuenta inſcripſerunt: ut ſi lateritiam diluuio deleri cõtingeret, lapidea ſuperſtes hominib. diſcendi copiam faceret, & quæ inſcripta cõtinebat, ſpectãda exhibereret. aiũt enim lapideã illam ab ipſis dedicatã, quæ & noſtris temporibus extat in terra Syria.

De diluuio, & quomodo Noe in arca cum familia ſeruatus habitarit in campo Senaar. Cap. III

V Gen. 5. 6

IN hunc modũ per ſeptẽ generatiões perſeuerauerũt unũ deũ colentes omniũ rerũ dñm, ſemperq; uirtutis reſpectũ habẽtes. Procedẽte dein tẽpore à patrijs inſtitutis degenerarũt, neq; humana iura ſeruãtes, neq; deo cõſuetos honores perſoluẽtes. & qui prius certatim uirtutẽ exercuerãt, poſtea duplo maiore ſtudio maliciã cõſectabanẽ: atq; ita deũ in ſenſum ſibi reddiderũt. nã multi angeli dei cũ mulieribus cõgreſsi progeniẽ procreauerũt inſolentẽ, & fiducia roboris omne ius & fas cõtemnentẽ: quorũ facinora nõ abſimilia his quæ de gigantibus Græci memorãt, poſteritati ſunt tradita. Noe aũt facta eorũ moleſte & indigne ferẽs, ſuadebat ut in melius uolũtates ac opera ſua trãſmutarẽt: uerũ cũ uideret illos ſibi nõ parere, totosq; uiciorũ dulcedini ſuccũbere, ueritus ne & ſe & familiã ſuã interimerẽt, ſecedẽs cũ ſuis in aliã regionẽ migrauit. tum deus uiri iuſticia delectatus, non

eius

eius ſolum ſeculi homines extremæ maliciæ damnauit: ſed cum decreuiſſet uniuerſum humanũ genus extinguere, aliudq; nouũ & à uicijs purũ inſtaurare, primũ uitam eorũ breuiore ſpatio circũſcripſit, & abrogata longæuitate intra centũ & uiginti annos coercuit, dein continentẽ terrã in pelagi faciẽ trãſmutauit, atq; ita genus illud aboleuit uniuerſum. Noe aũt ſolus eſt ſeruatus, diuino oraculo uiã euadendi & rationẽ edoctus talẽ. Arcã quatuor cõtignationũ exſtruxit longitudine cubitorũ ccc. latitudine L. patentẽ in altũ cubitos xxx. in eã cum matre liberorũ ſuorũ, eorumq; cõiugibus cõſcendit: impoſitis prius quę ad uitã ſuſtentandã forẽt uſui, & oñe genus animantib. ad ſeminariũ cõſeruandũ iugatim pro ſexus ratiõe introductis, & quibuſdã ex his ſeptenariũ uſq; numerũ. erat aũt arca tã tecto q̃ lateribus firmis contra omnẽ uim tẽpeſtatũ, & undarũ inſultũ. In hũc modũ ſeruatus eſt Noe cũ familia, gẽtis ſucceſsione ab Adamo decimus. nã Lamecho eſt genitus, cui pater fuit Mathuſala. hic aũt Enochi fuit filij Iaredi, Malahelo geniti, qui cũ pluribus fratrib. ex Cainane prognatus fuerat Enoſi filio. Enoſus uerò Sethi filius erat, Adami nepos. cõtigit aũt hæc uaſtitas anno ætatis Noe ſexcẽteſimo, menſe ſecundo, qui Dius à Macedonibus uocaẽ, ab Hebræis Marſonane. ſic enim Aegyptij diſtinxerunt annũ. Moſes aũt Niſan qui eſt Xanthicus, menſem primũ in ſuis faſtis ordinauit, q̃ per hunc Hebræos ex Aegypto eduxiſſet. eundẽ etiã omniũ quæ ad rẽ diuinã pertinerẽt, exordiũ fecit: alioq; quod ad nundinationes rerũ uenaliũ reliquãq; diſpenſationẽ anni attinet, nihil de priſtino ritu innouauit. Vim aũt imbriũ cœpiſſe aĩt uigeſima ſeptima iam dicti mẽſis, poſt annũ ab Adamo primo hoĩe bis milleſimũ ſexcẽteſimũ quinquageſimũ ſextũ. hoc ſpatiũ tẽporis relatũ eſt in ſacros codices, diligẽter annotantibus priſcis illuſtriũ uirorũ tam natales q̃ obitus. Adæ ſiquidẽ, qui nõ gentos & triginta uixit annos, cũ eſſet triginta & ducentorũ annorũ, Sethus filius natus eſt. Sethus aũt ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum. qui dum quinq; & nongentis uixiſſet annis, Cainano filio ſuo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centeſimo nonageſimo. hic uixit annis decem & nongentis. Cainan cũ uixiſſet decẽ & nongentis annis, Malalehelem filiũ dereliquit, quem genuit anno ætatis cẽteſimo ſeptuageſimo. Iſte Malalehel cũ uixiſſet quinq; ac nonaginta & octingentis annis, defunctus eſt, Iaredum filium derelinquens, quem genuit quum ſexaginta duorũ & centũ eſſet annorum. cui nouem & ſexaginta & nongẽtis annis uiuenti, Enochus filius ſucceſsit, natus cum ſexaginta duorũ & centum annorũ pater eius exiſteret. qui exactis trecẽtis ſexaginta quinq; annis, diſceſsit ad deum: unde finis eius nõ inuenitur eſſe conſcriptus. Matuſala autem Enochi filius, quinto ei & centeſimo natus anno, Lamechum filium habuit quum eſſet annorũ octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatũ, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & nouem. Lamechus autẽ cum habuiſſet principatum annis ſeptingentis & ſeptẽ, Noe filium ſuum rebus præfecit: qui de Lamecho natus eſt agente annum ætatis ſecundũ & octogeſimum ſupra centeſimum. quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum adminiſtrationi præfuit. Hi anni in unam ſummam contracti ſupraſcriptum tempus conficiunt. Non ſunt autem diſquirendi obitus uirorum illorum; cum liberis enim ſuis agebant

uitam, eamq; usq; ad ipsorũ nepotes extendebant: sed natales tantũ eorum in
Gen. 7. 8 hac ratione sunt spectandi. Cæterũ deus signo dato imbres emisit: qui cum nonaginta cõtinuis diebus ruerẽt, ad quindecim cubitos aqua super terram extitit: quæ causa omnem salutem ademit, nõ habentibus quò se in tutum reciperent. centesima aũt & quinquagesima die postquã pluere desijt, tandem cœperũt aquæ sidere, mense septimo, uicesimoseptimo die mẽsis. destituta deinde arca in uertice mõtis cuiusdã in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & uidẽs circa ipsam aliquantulũ terræ, meliore spe concepta paulisper quieuit. mox post paucos dies magis recedẽte aqua, emisit coruũ, cupiẽs cognoscere si qua alia parte terrarũ aquæ decessissent, ut tutò exscẽdere posset. at ille cõperto totũ adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septẽ dies columbã ad explorandũ terræ statũ emisit. quæ cũ lutata & frondẽ oliuę ferens rediisset, intellecto terrã à diluuio iam esse liberatã, postq̃ alios septem dies expectasset, animãtes ex arca emisit: & ipse quoq; cũ liberis egressus, mactatis deo uictimis, epulabatur unà cũ familia. Apobaterion, id est egressoriũ, loco nomẽ Armeni fecerũt. Huius aũt diluuij & arcæ meminerũt oẽs barbari cæ historiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus. narrãs enim de hoc diluuio, sic fermè scribit: Fertur aũt & nauigij huius pars in Armenia apud mõtẽ Cordyæorũ supesse, & quosdã bitumẽ inde abrasum secũ reportare: quo uice amuleti loci eius hoĩes uti solent. Meminit horũ & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitates Phœnicũ scripsit, & Mnaseas, et alij plures. quin & Nicolaus Damascenus lib. XCVI. de his rebus narrat in hæc uerba: Est super regionẽ Minyarũ magnus mõs in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tẽpore seruatos ferũt, & quendã arca uectũ in huius uertice hæsisse, ac reliquias lignorũ eius longo tẽpore durauisse. qui fortasis is fuit de
VI quo etiã Moses scribit Iudęorũ legislator. Noe aũt ueritus ne deus damna
Gen. 8 tis ad interitũ hominibus, per singulos annos terrã inundaret, uictimis incẽsis precabatur ut in posterũ pristinus rerũ ordo maneret, & nulla tãta incideret calamitas, per quã uniuersum animaliũ genus in salutis periculũ adduceretur: utq; affectis merito supplicio scelestis, parceret innocẽtibus, quos ipse superstites esse uoluerit, & sua sentẽtia absoluerit. alioqui miseriore cõditione ipsos fore et grauius dãnatos, si nõ in uniuersum incolumes alteri diluuio reseruarent, et prioris pauorẽ ac spectaculũ perpessi, & posterioris exitio destinati. orabat igit, acciperet sacrificiũ propitius, neue ullã posthac tantã irã cõtra terrã cõciperet: ut operib. suis eã excolerẽt, & urbibus exstructis feliciter uitã degerẽt, nullis cõmodis carẽtes quibus ante cataclysmũ fruebant, & ad extremã senectutẽ longæuitatẽq; qualis maiorũ suorũ fuerat peruenientes.

His precibus finitis, deus iusticia uiri delectatus, uotis eius annuit, negans
VII se deletis interitus autorẽ fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas accisse. Si em deletos cuperet, nunq̃ in hanc uitã eos introducturũ fuisse. Potius em esse ne dare quidẽ uitã, q̃ eos quibus dederis perdere. sed cõtinuis, inquit, cõtumelijs quibus pietatẽ mihi debitã uiolabãt, coegerũt me uindictã de se sumere. nõ sum aũt posthac tam iracunde pœnas peccatorũ exacturus, præsertim te deprecatore. ꝙ si quãdo maiores tẽpestates cõcitauero, cauete expauescatis ob uim imbriũ. nunquã enim in posterũ aquæ terrã sunt inundaturæ.

Iubeo

Iubeo tamen ut ab humana cæde puras manus abſtineatis, & qui cõtrà fece- Gen.9
rit, ſeuere puniatis. aliorum animalium uſum ad uoluntatem ac libitum ue-
ſtrum permitto. Dominos enim uos feci omnium tam terreſtrium quàm na-
tatilium & eorum quæ per ſublime feruntur, abſq; ſanguine: nam in hoc in-
eſt anima. Arcus cœleſtis ſignum uobis erit ceſſaturę meæ iaculationis. nam
iris arcus dei apud illos habetur. His mandatis & promiſsis deus abijt.

Noe autem cum poſt diluuium ſuperuixiſſet CCCL annos, totũq; hoc tem VIII
pus feliciter exegiſſet, defũctus eſt expletis annis in uniuerſum DCCCCL. Nec
eſt cur aliquis præſentem uitam, annorumq; eius paucitatẽ cum priſcorum
rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræq; pro
rogari uidet, coniecturam hinc de illorum longęuitate faciat. Illi enim deo
chari quum eſſent, ipſiusq; recens etiam tum opificium, & commodiore ui-
ctu ad diuturnitatem uterentur, merito per tam multos annos uiuebant. Prę
terea tum propter ſtudium uirtutis, tum propter utilitatem inuentarum ar-
tium, ut Aſtronomiæ, ac Geometriæ, deus illis prolixiorẽ largitus eſt uitam:
quarum certitudinem aſſequi non poterant, ſi minus DC annis uixiſſent. ex
tot enim magnus annus conſtat. Atteſtantur autem mihi omnes qui Græcas
barbaricasúe antiquitates literis prodiderunt. Namq; & Manetho Aegyptia
rum rerum ſcriptor, & Beroſus Chaldaicarũ, adhæc Mochus, Heſtiæus, Hie
ronymus Aegyptius, qui Phœnicum res proſequuti ſunt, nobiſcum conſo-
nant. Heſiodus quoq; cũ Hecatæo, Hellanicus & Acuſilaus, Ephorus & Ni-
colaus, narrant priſcos illos ad mille annos uitam produxiſſe. De his igitur
quiſq; ut ſibi uiſum fuerit, accipiat.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione. Cap. IIII

TRES uero Noe filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, cẽtum annis ante Gen.10
diluuiũ nati, primi relictis mõtibus planiciẽ habitare cœperunt, &
alijs recenti etiã tum cladis memoria pauidis, neq; audentibus à cel
ſiore loco deſcendere, idem faciẽdi autores & exemplũ fuere. Campo quem
primum colere ſunt aggreſsi, nomen eſt Senaar. Cæterũ deo iubente ut pro
pagandi multiplicandiq; generis gratia colonias deduceret, homines rudes
nõ paruerũt: quamobrẽ calamitatib. implicati, offenſum illũ errore ſuo ſunt
experti. Cũ enim floreret iuuentutis multitudine, deus rurſum de colonia de
ducẽda admonebat. Illi uerò obliti ſe ipſius benignitate præſentib. cõmodis
perfrui, totamq; illam felicitatem ſuis uiribus acceptã ferentes, dicto eius nõ
fuerunt obedientes. Et quod peius erat, conſiliũ de colonijs non fauorẽ nu-
minis, ſed inſidias interpretabant, uidelicet quo facilius diſperſi poſſent op-
primi. Hanc ſuperbiam deiq; cõtemptum excitauit in eis Nabrodes, ne IX
pos Chamæ, filij Noe, uir audax & manu promptus, ſubinde iactãs, nõ deo,
ſed propriæ uirtuti præſentem felicitatem eos debere: atq; ita paulatim rem
ad tyrannidem trahebat, ratus fore ut homines ad ſe deficerent à deo, ſi ſe il-
lis ducem præberet, opem ſuam offerens contra nouum aliud diluuium in-
tentantem. Turrim enim ſe exædificaturũ, excelſiorẽ quàm quò aqua aſcen- Gen.11
dere poſſet: & inſuper maiorum ſuorum interitum ulturũ. Vulgus autem fa
cile Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus deo cedere: atq; ita ſtru
cturam turris occœperũt, nulli labori parcentes, nihilq; ſibi ad ſummã indu
ſtriam

ſtriam reliquum facientes. Cumq; ingens eſſet operarum numerus, ſurgebat opus ſuprà quàm ſperauerant. Craſsitudo enim erat tanta, ut proceritatẽ obſcuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine frenu minatis. Hanc eorũ uæſaniam uidens deus, delere quidẽ omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerũt: ſed diſsidium in eos immiſit, linguis eorum uariatis, ita ut ob diuerſitatem ſermõis mutuò ſe non intelligerent. Locus uero turris nunc Babylon uocatur, propter confuſionem nominant babel. De turri autem hac, deq; linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his uerbis: Cum uniuerſi homines uno eloquio uterentur, turrim ædificauerunt excelſiſsimam, quaſi ad cœlum per eam aſcenſuri. Dij uero procellis immiſsis turrim ſubuerterũt, & ſuam cuiq; linguam dederũt: quæ cauſa fuit ut urbs ea Babylonis uocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Heſtiæus hoc modo: Aiunt ſacerdotes cladis eius ſuperſtites, Enyelij Iouis ſacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisſe.

Quomodo Noe poſteri per totum terrarũ orbem ſedes ſibi occupauerint. Cap. V

X ILLO ex tẽpore diſperſi ſunt paſsim, propter diuerſitatẽ linguarum colonijs nuſquã nõ deductis, & quo quenq; ſors & deus tulit, eam terram cum ſuis occupauit, ut tam maritima q̃ mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conſcenſis nauibus ad inſulas habitandas traijcerent. Porrò gentium quædam adhuc ſeruant deriuatam à ſuis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerũt, nõnullæ in familiarem accolis & notiõrem uocem ſunt uerſæ, Græcis potiſsimũ talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim poſterioribus ſeculis ueterẽ locorũ gloriam ſibi uſurpauerunt, dum gentes nominibus ſibi notis inſigniunt, dumq; tanquam ad ſuum ius attinerent, mores quoq; proprios in illas inuehunt.

Quòd gentes ſingulæ à ſuis autoribus nomina traxerint. Cap. VI

XI RANT autem Noe filiorũ liberi, in quorũ honorẽ gentibus nomina imponebant, ut quiſq; terrã aliquam occupauerat. ſiquidem Iapheto Noe filio filij fuerũt ſeptẽ. Horum ſedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinebant in Aſia ad amnem uſq; Tanaim, in Europa uſq; Gades, in terris hactenus uacuis occupatæ: quo factũ eſt, ut ipſorum nomina gentibus imponerent. Quos enim nunc Græci Galatas uocitãt, Gomarenſes olim dictos, Gomor condidit. Magoges uero Magogarum à ſe denominatorũ fuit autor, qui ab ipſis uocantur Scythæ. Ex alijs Iapheti filijs Iuane & Mado, ab hoc Madæi deſcendunt, Græcis Medi nominati: à Iauane uero Ionia, totumq; Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelis ſedem dedit, qui nunc ſunt Iberi: et Meſchini à Meſcho autore appellant. Cappadocum enim appellatio noua eſt, ueteris autem ueſtigiũ adhuc ſupereſt. Vrbs enim eſt apud eos hodie quoque Mazaca, ſatis indicans intelligere uolenti, hoc priſcum fuiſſe genti nomẽ. Thires autem Thiras de ſe uocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filijs ſunt inſtitutæ. Gomaris autem, trium liberorum parentis, unus filius Aſchanaxes originẽ Aſchanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur

Gen. 10

nantur: Rhiphates uerò Rhiphatæis, nũc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrãmæis, quos Phrygas Grẽcis libuit uocare. Iauanis itẽ triũ filiorũ unus Aliſas Aliſæis ut originẽ ita nomen dedit, qui hodie ſunt Aeoles: pariq; modo Tharſenſibus Tharſus. Sic em̃ olim appellabaſ Cilicia: cuius rei ſignũ eſt Tarſus urbiũ eius celeberrima cæterarumq; princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porrò Chethimus inſulã occupauit, tunc Chethimã, nũc Cyprũ: quo factũ eſt ut tum inſulas oẽs, tum pleraq; loca maritima Hebræi gentili uoce Chethim ſignificẽt. atteſtatur mihi una è Cyprijs urbibus, quæ adhuc nomẽ retinet. Citium enim uocaſ ab his qui in Græcũ ſonum uocabula detorquent, ne ſic quidẽ abludens à Chethimi nomine. Tot gentiũ fuere principes Iapheti filij nepotesq;. Cæterũ quod Græci fortaſsis ignorant prius dicam, deinde cœptã narrationẽ proſequar. Nomina iſta decoris cauſa in Græcam formã mutari ad aurium uoluptatẽ. noſtrates enim huiuſmodi forma non utuntur: ſed eandẽ apud nos perpetuo ſpetiem obtinent, nec terminationẽ uariant. Adamus certe nobis Adam uocaſ, & Noe qui Græcis Nochos diceretur, eaq; forma nullam uariationẽ admittit. Chamæ uerò filij xii
Syriam & regionẽ Amano Libanoq; montibus hærentẽ obtinuerunt, quicquid eius ad mare uergit occupando, & Oceanũ uſq; ditionis terminos proferendo. uocabula tamẽ partim oñino euanuerũt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, ut haud facile agnoſcanſ. ex quatuor enim Chamę liberis Chuſo nihil detrimẽti tẽpus attulit. Aethiopes enim quibus præfuit, nunc quoq; tam à ſeipſis, quàm ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſræis etiam ſua manſit appellatio. Aegyptum enim Meſren, & Meſræos Aegyptios uocamus quotquot eam regionẽ incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phutes, de ſuoq; nomine Phutos dici uoluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & complures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autẽ præſens nomen ab uno filiorum Meſræi qui uocabatur Libys. cur autẽ Africa ſit dicta, paulo poſt docebimus. Quartus Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc uocatam habitauit, gentemq; ſuam Chanaan nominauit. Hi quoq; liberos genuerunt, & in his Chuſus filios ſex. quorum è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes uerò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabarri: Sabactas quoq; Sabactenos inſtituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Aethiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, ſicut iam ante diximus. Meſræi uerò filij numero octo quantum terrarum à Gaza Aegyptum uſq; patet poſſederunt, ſed ſolius Phyliſtini nomen ipſius regio ſeruauit. Palæſtinam enim Græci eius portionem uocant. reliquorum, Lumæi, Enamiæ, Labimi, qui ſolus colonis in Libyam ductis regionem à ſe denominauit, tum Nethemi, Phæthroſimi, Cheſlœmi, Chephthomi, tam res quàm nomina ſunt in obſcuro. Bello em̃ Aethiopico, de quo ſuo loco dicetur, urbes eorum ſunt euerſæ. Chananæo quoq; filij fuerũt hi. Sidonius, qui & urbem ſibi cognominem condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis uocatam. Amathus uerò Amathen habitauit, quę adhuc extat, & ab

accolis

accolis Amathe uocitaſ: tametſi hanc Macedones Epiphaniã ab uno ę regũ ſucceſſoribus denominauerũt. Arudæus Aradum inſulã obtinuit, Arucæus Arcen urbem in Libano ſitam. cæterorũ ſeptem, Euæi, Chettæi, Iebuſęi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergeſæi, præter nomina nihil in ſacris codicibus ſupereſt. nam Hebræi urbes eorũ exciderunt, quæ clades cauſam habuit hanc.

XIII Gen. 9 Poſtq̃ terra finito diluuio in priſtinã naturã eſt reſtituta, Noe cœpit eã colere: quã cum uitibus cõſeuiſſet, ſuoq; tẽpore uindemiaſſet, inuẽto uini uſu, ſacris prius operatus epulabatur: ebriusq; factus ac ſopore grauatus, parum decore nudatus iacuit. id cõſpicatus filiorũ natu minimus, per ludibriũ fratribus indicauit: illi reueriti parentẽ operuerũt. Senſit hoc Noe: & precatus alijs filijs felicitatẽ, ne Chamã quidẽ diris deuouit, reſpectu ſui ſanguinis, ſed tantum eius poſteros: quas cum cæteri euaſiſſent, Chananæi liberos ultio di

XIIII Gen. 11 uina eſt cõſecuta. ſed de his rebus dicemus poſtea. Semæ uerò tertio Noe filio filij fuerũt quinq;, qui Aſiam uſq; ad Indicũ oceanũ incoluerũt, ab Euphrate propagãdæ ditionis initio facto. nã Elymus poſteros reliqt Elymos, à quibus Perſæ originẽ traxerunt. Aſſuras urbem Ninũ cõdidit, & ſubditos de ſe Aſſyrios denominauit, quorum opes præ cęteris efloruerũt. Arphaxades eos qui nũc Chaldæi ſunt Arphaxadæos nominauit, imperio gẽtis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Gręci Syros appellare malunt. qui uerò Lydi nũc uocanſ, olim Ludi dicti, Ludã autorẽ generis habuerũt. Ex Arami uerò quatuor liberis Vſes habitator Trachonitidis fuit, Damaſciq; cõditor. ea ſita eſt Paleſtinã inter & Syriã cognomine Cœlen. Armeniã Otrus tenuit, Getheris Bactrianos: Meſas uerò Meſanæos: nũc Paſini caſtrũ uocaſ. Ex Arphaxade prognatus eſt Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebręi quõdam appellabanſ. Porrò Heberus Iuctã & Phalegũ genuit, qui natus eſt dum habitationes diſtribuerenſ. nã hęc uox Phalec partitionẽ Hebręis ſonat. Iuctę uerò Heberi filio liberi fuerũt, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Iraes, Edoramus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophene flumine Indię ad Aſſyriã uſq; habitãt. Hactenus de Semæ progenie ſit dictũ: nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognat⁹ eſt Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores eſt genitus, et ex hoc Tharrus, hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus eſt poſt diluuiũ anno ſecũdo ſupra ducẽteſimũ & nonageſimũ. ſiquidẽ Tharrus ſeptuageſimo anno genuit Abrahamũ. Nachores cũ eſſet uiginti & octo annorum genuit Tharrũ. de Serugo aũt Nachores naſcitur circa annũ trigeſimũ ſecundũ. Ragaus factus eſt Serugi pater cum eſſet annorũ triginta duorũ. totidẽ uerò annorũ Phalegus genuit Ragaũ. Heberus aũt quarto & triceſimo ætatis anno genuit Phalegũ, ipſe de Sale prognatus annũ nato triceſimum: quẽ Arphaxades genuit quinto & triceſimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus eſt poſt annos duos à diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Loto, & filiab. Sara & Melcha, in regione Chaldæorũ eſt mortuus, in urbe quæ Vra Chaldæorũ uocatur, & ſepulchrũ eius nunc uſq; oſtenditur. neptes uerò ex fratre duxerunt cõiuges, Melchã Nachores, Sarã Abrahamus. Cæterũ cum Tharrus exoſam haberet Chaldæã propter luctum Aranis, omnes ſimul migrauerunt Carras

Meſo-

Meſopotamiæ,ubi etiã Tharrum defunctũ ſepelierũt, anno exactę uitæ ducenteſimo quinto.Iam em̃ paulatim ſubtrahebaṫ de uitæ ſpatijs,uſq; ad Moyſis ætatẽ:poſt quem c x x annorũ terminus deo finitore eſt ſtatutus,quantum tẽporis & Moyſes ipſe uixit. Itaq; Nachores è Melcha octo filios ſuſcepit,Vxum,Bauxum,Manhelem,Zachamũ,Azamum,Pheldam,Iadelpham, Bathuelem.atq; hi legitimi Nachoris filij fuere.nam Thabæum,Gadamum, Tauaum & Machã è Ruma cõcubina genuit. Porrò Bathueli uni è legitimis Nachoris filijs nati ſunt,Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

Quomodo Abraham generis noſtri autor è Chaldæorũ terra profectus habitauit regionem quondã Chananæam,quæ nunc Iudæa dicitur. Cap. VII

ABRAHAMVS uerò Lotum Aranis fratris ſui filium, Saræ cõiugis ſuæ fratrẽ,adoptauit,quòd germano filio careret: & cum iam eſſet annorũ LXXV. monitus oraculo Chaldæam terrã mutauit Chananæa:quã & ipſe habitauit,& poſteris reliquit:uir ſapiens ex æquo & eloquẽs, & in cõiectando ſagax.Cumq; ob uirtutẽ eximiã ſapiens eſſet præ cunctis habitus, auſus eſt uulgo receptã de deo perſuaſionẽ cõuellere, & in melius uertere.Ergo primus omniũ clara uoce prędicauit,unum eſſe deum rerum uniuerſitatis conditorẽ:de cętero ſi quid ad felicitatẽ conferat,nõ noſtris nobis uiribus,ſed illius uoluntate cõtingere. Hoc uerò ex terræ ac maris obſeruatione colligebat,tum eorũ quæ circa ſolem ac lunã & reliqua ſidera uidebat accidere.eſſe nimirũ potentiã quandã quæ horum curã gerat, & omnia decenter adminiſtret, qua ceſſante nihil noſtris utilitatib. ſeruiturũ, cum nihil ſuapte uirtute polleat,ſed uniuerſa omnipotẽti ipſius uoluntati obſecundẽt, quapropter huic uni honorẽ deberi, huic gratias agi oportere. Quãobrem cum Chaldæi Meſopotamitæq; cæteri contra ſe inſurgerẽt, conſiliũ migrandi cœpit,& uoluntate ac fauore dei fretus terram Chananæã tenuit:ubi ſedibus poſitis deo ſtruxit aram, & hoſtias mactauit. Meminit aũt patris noſtri Abrahami Beroſus quoq;,nõ tamen eum nominans,his uerbis. Poſt diluuium aũt decima ætate apud Chaldæos erat quidã iuſticiæ cultor,uir magnus, & ſideralis ſcientiæ peritus.Hecatæus uerò non meminit tantum obiter, ſed libro in hoc conſcripto res eius poſteritati tradidit.Nicolaus aũt Damaſcenus in quarto hiſtoriarũ ſic ſcribit. Abrahamus regnauit apud Damaſcum aduena,ut qui cum exercitu uenerat è regiõe ſuprà Babylonẽ ſita,quæ Chaldæorum dicitur.nec ita multo pòſt hinc quoq; migrans cum ſuo populo,ſedem tranſtulit in terram tunc Chananęam, nunc uero Iudæam nominatam: eiusq; poſteritas ibi creuit in ingentẽ numerum, quorũ res alibi ſum narraturus. Abrahami uerò nomen etiam nunc eſt apud Damaſcenos celebre, & uicus oſtenditur,quem uocant Abrahami domicilium. XV Gen. 11.12

Quòd fame Chananæam premente,Abrahamus in Aegyptũ eſt profectus:& ibi aliquantiſper cõmoratus,retro unde uenerat eſt reuerſus. Cap. VIII

FAME deinde Chananæam terrã inuadente, Abrahamus audita Aegypti ubertate, proficiſci illuc decreuit, tum ut copijs eorũ fruereṫur,tum ut ſentẽtiam ſacerdotũ de diuinitate cognoſceret: aut ſecuturus illorũ opinionẽ ſi modo melior eſſet, aut ipſe rectiora eis cõmonſtraturus.Cæterũ cum & Saram ſecum duceret,ueritus Aegyptiorũ libidinẽ,ne fortè ob excellentem uxoris formam à rege interimeretur,artem cõmentus XVI Gen. 12.13

est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, ut ob prȩsentẽ necessitatẽ simu lationi suæ subseruiat. Vt aũt uentũ est in Aegyptũ, id quod suspicatus fuerat euenit: iam enim cõiugis pulchritudinẽ fama diuulgauerat. quamobrẽ Pharaothes gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiã potiri cõcupiuit. Huic malæ libidini deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: cõsultiq́; de remedio sacerdotes, quóue modo placandũ esset numen, hãc mali causam responderunt, q̃ hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primũ scitat̃, quænã sit, quis ue eius comes. cognita deinde rei ueritate, Abrahamo satisfecit: sororẽ se putasse nõ uxorẽ, & affinitatẽ contrahere, non iniuriam inferre, uoluisse: donatoq́; magna pecunia, potestatem fecit cõgrediendi cum præstantissimo quoq; Aegyptiorũ ac doctissimo: quo factũ est ut uirtutis noĩe in maximã existimationẽ ueniret. nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuũ contemptũ atq; insectationẽ infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorũ de religione sermones & à seipsis confutatos, uanissimos esse nihilq́; prorsus ueritatis habere declarauit. ob has dissertationes in precio habitus, ut qui magnam tam intelligendi, q̃ eloquendi docendiq́; facultatẽ præ se ferret, & numerorũ scientiã & siderũ benigne illis cõmunicauit. nam ante Abrahami ad se aduentũ Aegyptij rudes erant huiusmodi disciplinarũ: quæ à Chaldæis ad Aegyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerũt. Reuersus inde in Chananæam, agros cum Loto diuisit. orta uerò inter opiliones cõtentione de iure ac terminis pascuorum, arbitriũ & optionem Loto permisit: ipse cõtentus relicta sibi portione agri submontani, domiciliũ elegit in oppido Hebrone. id septem annis est antiquius q̃ urbs Aegypti Tanis. Loto uerò campi cesserunt, et planicies Iordani fluuio contigua, non longe à Sodomorum urbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina ultione ac ira, ut ne uestigium quidem supersit, est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta. Cap. IX

XVII Gen. 14

EODEM tẽpore cum imperium Asiæ penes Assyrios esset, Sodomitarum res tam opibus q̃ numerosa iuuentute florebant, ut à quinq; regibus administrarent̃. hi erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisq; regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisiq́; quadrifariam copijs sub quatuor imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, cõmisso tandem prælio uictores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerũt. cumq́; per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factum est ut noua in eos Assyriorũ expeditio fieret, ductu & auspicijs Marphedis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam uniuersam rapinis uastauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. cumq́; in agrum Sodomorũ esset uentum, castrametati sunt in ualle puteorum bituminis. tunc enim putei fuerant in eo loco: mox uero Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine Asphaltitem dixere, repente extitit. eo de lacu paulo post dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyrijs congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lotus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium uenerat.

Quomodo

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquam prædam uictor reduxit. Cap. X

His auditis Abrahamus, tũ Loti cognati, tum Sodomitarũ amicorũ ac uicinorũ clade cõmotus, nil cunctatus in succursum eorũ cum suis properauit: & quinta nocte hostẽ assecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontiũ est nomen) oppressum ex improuiso facile superauit. Securi em & incauti partim in cubilibus inermes sunt cęsi, partim præ temulentia pugnæ inutiles in fugã se cõuerterũt, quos Abrahamus acriter à tergo sequẽti quoq; luce perurgẽs ad Soba Damascenorũ cõpulit. Quo facto nemini dubiũ reliquit, uictoriã non in multitudine militum, sed in bellatorum alacritate cõsistere, et uirtutem nulli numero succumbere, ut qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decemocto uernaculis, triumq; amicorũ auxilijs tantum exercitum profligauerit. quotquot aũt ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperũt. Abraham uerò captiuis incolumibus reductis, parta pace uictor ad suos redijt. redeunti rex Sodomitarũ usq; in locum quem Campum regium uocant, gratulabundus occurrit: ubi à Solymæ urbis rege Melchisedeco est exceptus. id nomẽ interpretatur, rex iustus. erat enim reuera talis, omnium consensu sacerdotio summi dei ob iustitiã dignus habitus. Sed Solyma posterior ætas uocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad uictũ deesse passus: simulq; ipsum adhibitũ mensæ meritis laudib. extulit, & deo cuius fauore uictoria contigerat, debitos hymnos ut sua pietate dignũ erat cecinit. Abrahamus contra de manubijs decimas ei dono dedit. Rex uerò Sodomorum Abrahamo prædam omnẽ cedens solos captiuos suæ regionis reposcebat. hanc conditionẽ ille non accepit, negans ad se quicquã inde rediturum, exceptis alimentis militũ: amicis tantum in prædæ partem admissis. hi erant Eschol, Ennerus, & Mambres. Hac uiri uirtute delectatus deus: non carebis, inquit, præmio quod pro tot rebus egregie gestis tibi debeẽ. Quo respõdente, & quã uoluptatẽ ista præmia mihi afferre poterunt, cum hærede caream, (nondum enim pater factus erat) tum deus & filium illi est pollicitus, & posteritatẽ ex eo tantam, quæ stellas cæli posset æquare numero. His auditis lætus sacrificiũ deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete item trienni, cæteras uictimas ut iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis. deinde priusquã erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad uictimarũ cruorẽ, oraculũ redditur, prænuncians progeniem eius malos uicinos per annos cccc in Aegypto habiturã: quo tempore grauiter afflictos, uictoriã tamẽ de inimicis reportaturos, deuictisq; Chananæis regionẽ eorũ & urbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercũ quę uocabatur Ogis. id agri nomen erat nõ longe ab urbe Hebrone. Cæterũ ægre ferẽs coniugis sterilitatẽ, supplex à deo petijt ut prolem sibi masculam largireẽ. Tum deus de cætero quoq; bene sperare illum iussit, ut qui nõ temere Mesopotamiã reliquisset, atq; insup liberos ei non defuturos promisit. ibi Sara dei monitu in thalamũ eius adducit unã famularũ noĩe Agaren, Aegyptiã genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & cũ uterũ se gerere sensisset famula, cœpit contẽptim habere Saram, ad principatũ aspirãs, quasi

XVIII Gen. 14

Gen. 15

Gen. 16

ad prolem ſuã dominatio peruẽtura eſſet. quapropter cũ Abrahámus uxori eam ad pœnã dedidiſſet, decreuit fugere nõ ferẽs afflictionẽ: deumq; rogabat ut ſui miſereret. Itaq; per deſertũ abeunti occurrit angelus iubẽs ut ad dominos reuerteret. fore em eam meliore conditione, modo ſe modeſte gerat. nunc em ingratitudinis ac arrogãtiæ pœnã luere. q; ſi contẽptis dei iuſsis ulterius pergeret, præſens exitiũ eam manere aiebat. ſin retro rediret, matrem futurã pueri, qui tandẽ regno eius regionis eſſet potiturus. Paruit famula, & reuerſa ad dominos, ueniam eſt cõſecuta: nec ita multo poſt Iſmahelem peperit, ac ſi dicas exoratũ, eo q; deus preces matris exaudierit. hunc Abraha-
Gen. 17 mus ſextũ ſupra octogeſimũ annum natus genuit: cum aũt nonageſimũ nonum attigiſſet, apparuit ei deus, nuncians q; è Sara ſuſcepturus eſſet filiũ. eũ iuſsit uocari Iſacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & reges: easq; iure belli occupaturas uniuerſam Chananæã à Sidone uſq; Aegyptũ. Iuſsit etiã genus ipſius, quod nolebat cũ alijs pmixtũ, pudẽda circũcidi, idq; octaua die natiuitatis. cauſam uero noſtræ circũciſionis dicã alibi. Cõſulẽte uerò Abrahamo & de Iſmahele, an eſſet uicturus, reſpõſum eſt, fore longeuum ſimul & multarũ gentiũ parentẽ. Tum Abrahamus poſteaq; deo gratias egiſſet, eueſtigio circũciſus eſt cũ tota familia, ſimiliter & Iſmahel, annũ tũ agẽs decimũtertium: ipſe uerò pater nonum iam agebat ſupra nonageſimum.

Quomodo deus Sodomitarũ gentẽ excidit flagitijs eorum offenſus. Cap. XI

XIX Gen. 18. 19 PER idem tẽpus Sodomitę diuitijs & abundãtia pecuniarũ elati tam in hoſtes cõtumelioſi erant, q; erga deum impij: quippe qui neq; beneficiorũ eius meminerant, & hoſpites auerſabant, deniq; mutuis etiam libidinibus ſeſe inceſtabãt. His rebus offenſus deus decreuit ſuperbiæ pœnas de illis ſumere, & regionẽ eorũ adeo uaſtam reddere, ut poſthac nec plantas nec fructũ ullum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus cõſpicatus tres angelos (ſedebat enim ad quercũ Mambræ pro foribus domicilij ſui) ratus eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutauit eos, rogauitq; ut ad ſe diuertentes fruerent hoſpitio. illis uerò annuẽtibus iubet panes è ſimila fieri, & mactatũ uitulũ ac aſſatũ ſub quercu diſcũbẽtibus appoſuit. at illi uiſi ſunt ei comedere, & de uxore quærebant, ubinã eſſet Sara. quo referente, intus eã eſſe: aiunt ſe aliquãto poſt reuerſuros, eamq; inuẽturos iam matrem. muliere aũt arridente, & negante fieri poſſe ut liberos gigneret ipſa nonagenaria, è marito centeſimũ annum agente: nõ ſuſtinuerunt amplius ſimulare: ſed faſsi ſunt ſe dei eſſe angelos: & q; miſsi eſſent, unus nunciatũ de filio, duo uerò ad delẽdos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & ſurgens deprecatus eſt deum ne promiſcue iuſtos cum iniuſtis perderet, deo uerò negante quenquam Sodomitarum eſſe bonũ, alioqui ſi uel decem inter eos eſſent, omnibus remiſſurum fuiſſe pœnam, Abrahamus deſtitit, angeli uerò peruenerunt Sodoma. ciues autem cum uidiſſent adoleſcentes forma prẽſtantes ad Lotum diuertiſſe, ad illudendũ per uim ætati eorũ ſunt uerſi. Loto uerò ſuadente cõtinerẽt ſe, néue in probrum hoſpitum ruerẽt, ſed hoſpitio ſuo nonnihil honoris haberent: aut ſi temperare ſibi non quirent, filias ſe pro illis eorum libidini exhibiturũ, ne ſic quidem parere uoluerunt. Deus autẽ illorum audacia commotus ad iram, ipſos quidem excæcauit, ne

in

in ædes introitū inuenire poſſent. cæterū Sodomitarū populū uniuerſum ad ſuppliciū adiudicauit. Lotus aūt ab ipſo præmonitus de futuro excidio, diſceſsit inde, aſſumpta etiā uxore & duabus filiabus etiātum innuptis. ſponſi enim earum monentem de exeundo cōtemſerant ut delirum qui talia diceret. Tum deus iaculaī telum in urbem, eamq; cum ipſis incolis exurit, & agrum quoq; pari deuaſtat incendio, quemadmodū mihi iam dictum eſt in cōmentarijs quos de bello Iudaico prodidi. Cæterum Loti uxor inter abeundum ſubinde ad urbem reſpiciens, & curioſius cladem hanc contra mandatum dei ſpectans, in ſtatuam ſalis eſt uerſa. dictum eſt mihi iam & de illa: nam extat hodie quoq;: ipſe uerò cū filiabus in paruum quoddā rus euaſit, cui ſoli ignis omnia circumquaq; uaſtans pepercit. id Zoor nūc uſq; uocatur, ſiç paruū Hebræorū lingua ſignificante. In hac ſolitudine uitā inopem aliquantiſper tolerauit. puellæ uerò uniuerſum genus humanū extinctum ratę, aſtu circumuento parente, cum inſcio ſunt cōgreſſæ, curantes ne totū genus deficeret. ex hoc cōgreſſu nati ſunt filij: maiori Moabus, ac ſi dicas è patre: iuniori Ammanus, quod nomen ſignificat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiā noſtra ætate. alter uerò Ammonitarum. utriq; Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lotus reliquit Sodoma.

Abrahamus aūt migrauit in Gerara Paleſtinæ, Saram acſi ſororem ſecum ducens, eadem arte qua quondam, nimirū inſidiarū metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui & ipſe amore Sarę captus, ea potiri cupiebat, eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immiſſus: atq; ita medicorum ope deſtitutus, in ſomnis admonetur, abſtineret ſe ab iniuria coniugis hoſpitis. mox cū meliuſcule habere cœpiſſet, indicat amicis, q̄ deus ſibi hunc morbum immiſiſſet uindicans ius hoſpitis, & uxori eius ab iniuria cauens. non enim ſororem eſſe, ſed uxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de conſilio amicorū accerſitum, ſecurū eſſe de pudicitia coniugis iubet. deum enim eius curā habere, cuius auxilio nihil turpe paſſam ſe illi reſtituere. idq; ita eſſe deum teſtabaī, & mulieris conſcientiā. ac ne expetiturum quidē eam fuiſſe, ſi nuptā eſſe ſciuiſſet. ad hæc rogabat, ut æquo animo in ſe eſſet, deumq; propitiū redderet. Et ſiue apud ſe maneret, nihil ei defore, ſiue abire mallet, deductores eſt pollicitus, & oīa quorū cauſa ad ipſum ueniſſet. Hæc locuto Abrahamus nec omnino fictā cōſanguinitatē aiebat: eſſe em fratris filiam: & ſine hac ſimulatione parū tutam peregrinationē credidiſſe. ac ne morbi quidē cauſam ei ſe fuiſſe excuſabat. Quin et ſalutē regis ſibi curę futuram, & manſurū quoq; cū illo libenter. tum rex tam agri q̄ pecuniarum partem ei ceſsit: & conditiones pacis bona fide utrinq; ſeruandas dixit, fœdere cum eo ſuper puteo quodam icto, qui Berſube uocatur. ea uox iuramēti puteū ſignificat: & id nomē & hodie locus ſeruat. Nec ita multo poſt Abrahamus filium è Sara ſuſcepit, iuxta promiſſa dei, quē Iſacum nominauit. Sic riſus Hebræis ſignificatur. ſiquidē riſus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in cauſa fuit huius appellationis. ipſa em erat nonagenaria, Abrahamus uerò annorum cētum, ipſo anno quo Iſacus eſt natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, ut poſt totidem dies circunciſionem celebrent.

XX
Gen. 20

Gen. 21

De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus Cap. XII

ARABES uerò post decimũ tertium annum id faciunt. Ismahel enim gentis eorũ autor Abrahamo è concubina natus, post tantũ tẽporis est circũcisus, de quo iam dicendum. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natũ, nõ secus ac si ex se esset genitus. alebatur enim in spem successionis. uerum postq̃ ipsa Isacum peperit, nõ amplius æquum censebat Ismahelem cũ hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto cõmuni patre iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo ut eum unà cum matre aliquò ablegaret. Ille uerò primũ non aduertebat mentẽ ad Saræ consilium, rem atrocẽ ratus, puerum nondũ adultum & mulierem egenam ablegare. tandem uerò approbante deo, Saræ uoluntati paruit: puerumq; matri cõmisit, nondum per se peregrinationi aptum: & dato eis utre aquę ac panibus iussit ire quò eos necessitas duceret. & cum defecisset commeatus, in anxietate erat mater. cumq; nihil aquæ supereſſet, deposito sub abiete puero animã agente, ne spectatrix esset expirãtis ulterius pergebat. cui occurrens angelus dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educãdi pueri habere iussit. sperãdam em̃ illi eximiã felicitatẽ è salute Ismahelis. tum uerò mulier meliori spe concepta, cum incidisset in pastores, eorũ benignitate miseriam euasit. Postquam aũt ad uirilem ætatem peruenit, uxorẽ ei coniunxit Aegyptiam genere, unde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erant, Nabæothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Mæmassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Napheſus, Calmasus. hi quicquid terrarum est Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabatææ nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentem suam eiusq; tribus denominauerunt, tum propter ipsorum uirtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

Gen. 21 XXI

De Isaco legitimo Abrahami filio. Cap. XIII

ISACVM autem Abrahamus supramodum amabat ut unigenitum, & quem in senectute dei dono susceperat. hunc affectũ & beneuolentiam parentum puer ipse magis ac magis accẽdebat, omni uirtuti deditus, & tam parentes q̃ deum cõlens: quo successore omnium fortunarum relicto Abrahamus haud grauatim uita excessurus uidebatur: id quod ipsi dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, deus apparuit ei: enumeratisq; omnibus beneficijs in eum collatis, ut uictoriã illi de hostibus olim cõcesserit, utq; præsenti felicitate suo fauore frueretur, filiũ Isacum poposcit ut sacrificiũ & uictimã sibi offerret. iubebat aũt ut in montẽ Morium subductũ holocaustũ faceret. sic enim pietatem eius illustriorẽ fore, si uel filij salutẽ uoluntati diuinæ posthaberet. Abrahamus uerò nefas ducens quauis in re deo morẽ nõ gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes uiuerent, cælans uxorẽ tam dei mandatũ, quàm suam de pueri cedę sententiã, ac ne famulorum quidem ulli rem indicans, ne fortè aliquis sibi obstaculo esset, assumpto Isaco cum duobus seruis, impositisq; in asinum rebus ad sacrificiũ necessarijs, proficiscebatur ad montẽ. ac biduum quidẽ comitati sunt eum serui. tertia uerò die cum iam in prospectu esset mons, relictis alijs in campo cum solo puero ascendit in mõtem, in quo

Gen. 22 XXII

pòst

pòst Dauid templum cõstituit: ferebãtq; secum quicquid ad sacrificium pertinet, absq; uictima. Isaco uerò qui tum uigesimũ quintũ annũ agebat, aram apparante, percontanteq; quidnã mactaturus esset nullam habẽs hostiã: tum ille deum daturũ aiebat, qui potẽs esset hominib. & quæ nõ habeãt largiri, & quæ habeant adimere, si in illis fiduciã collocent. daturũ ergo sibi quoq; uictimam, si quidẽ propitius esset his sacris interuẽturus. postq; aũt structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit. Fili, mille uotis te expetitum, postquã in hanc uitã uenisti, summa cura ac sollicitudine educaui, nihil beatius existimans q̃ si te uirum uidere daretur, & tandẽ hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam deo uisum est ut te susciperem, ac nunc rursum ut te amittã, fer generose hoc sacrificiũ. Cedo enim deo, qui à nobis hũc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis ut moriaris, non uulgarem habebis uitæ exitũ, sed à ꝓprio patre patri uniuersorũ deo sacrifico ritu oblatus, ipso ut credere par est indignum te cẽsente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de uita decedas: sed inter precamina & sacra animã tuam exceptam apud se collocabit: ubi memor cur te potissimũ educauerim senectutẽ meam sustentabis, non quidẽ per teipsum, sed deum mihi curatorem tuo loco relinquens. tum Isacus haudquaquã à tanto parente degener, libẽter hæc uerba accepit, negans se dignum qui unquã natus esset, si tam dei q̃ patris decreto reluctans, non alacriter se præberet utriusq; placitis: quandoquidẽ etiamsi pater solus ita uellet, nefas esset non obsequi. iamq; minimũ aberat quin perpetraretur facinus, ni deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedẽs. non enim cupidine sanguinis humani, pueri cædem imperasse, neq; ut quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatẽ orbaret, sed ut probaret eius animũ, an etiã talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius prõptitudine ac præcellenti pietate, ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. non defuturam autem nec in posterum suam prouidẽtiam, tam ipsi quàm eius generi. hunc quoq; filium longissimo tempore uicturum, uitaq; feliciter exacta filijs germanis & probis magnũ principatũ relicturum. prædixit etiam fore ut genus eorũ in multas gentes cresceret, nec minus opibus quàm numero augeretur: ipsorũ etiam autorum eius generis memoriã fore sempiternã. regione quoq; Chananæa bello quæsita, usq; ad inuidiam omnium exterarum gẽtium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, deus illis arietem ad uictimã ex improuiso præsto esse uoluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditaq; tantę felicitatis promissione, mutuo se complectebãtur: mactata deinde uictima incolumes ad Saram se receperunt: uixeruntq; beati, omnes eorum conatus deo prosperante.

Saræ obitus Abrahami coniugis. Cap. XIIII

SARA autem non multo pòst moritur, cum uixisset annos uiginti- Gen. 23
septem supra centum. Sepulta est in Hebrone, Chananæis publice ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronẽsi ciue: ubi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

Quomodo è Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit. Cap. XV

XXIII Gen. 24.25 POST hęc duxit Chæturã, ex qua nati ſunt ei filij ſex, uiri prudẽtes & induſtrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Luſubacus, Sus: qui & ipſi filios habuerũt. Suo Sabacanes natus eſt & Dadanes. huic Latuſimus, Aſurus, Luures. Madianis uerò fuerũt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerũtq; Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyam, quã poſtea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipſo denominatã. Atteſtatur huic opinioni & Alexãder Polyhiſtor ſic ſcribens: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationẽ Moſis legislatoris Iudæorũ hiſtoriã cõtexuit, narrat Abrahamũ è Chętura aliquot filios ſuſcepiſſe, tres nominatim recẽſens, Aphram, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Aſſyriam. ab Aphra uerò & Iaphra urbẽ Aphrem & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militaſſe contra Antæum. Herculem etiam ex Aphræ filia genuiſſe filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari habent nomen. XXIIII Iſaco aũt iam fermè quadragenario Abrahamus pater coniungere uolens uxorem Rebeccam Nachoris fratris ſui neptem, mittit maximum natu famulorum ad ſponſalia, prius accepta fide obligatum. modus uerò deuinciendi fuit talis. Subditis alter alteri manibus ſub femora, deum ita teſtem inuocabant eorum quæ deſtinauerant. Miſit etiam dona ad illos, uel rara illic uel nunquam antè uiſa. Profectus aũt famulus diuturnum iter faciens, eo q; difficilis eſſet tranſitus per Meſopotamiam, hyeme propter cœni altitudinem, æſtate ob aquarum inopiam, ad hæc propter latrocinia quæ uitari non poterãt niſi à cautis, tandẽ peruenit ad urbẽ Carras. & cum ueniſſet in ſuburbium, incidit in cõplures puellas eũtes aquatum: moxq; intra ſe precatur, ſi deo gratæ forent hæ nuptiæ, ut inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio deſponſandam Abrahamus eum miſerat: & hoc ſigno dignoſceretur, q; cæteris negantibus ipſa potum roganti præberet. hæc ſecum uolutans accedit ad puteum, poſcens ab eis potum. illis uerò cauſantibus aquam ſe non ſine labore acquirere, quam domũ deferant, non alijs præbeant: una omniũ obiurgatis reliquis, negãdo eas unquam inter homines uerſatas, quę ne aquam quidẽ impartirent, benigne hoſpiti potum offert. at ille certa iam ſpe de euentu concepta, uolens tamen uerum cognoſcere, collaudata prius uirginis indole & benignitate, quæ uel cum ſua fatigatione roganti ſubminiſtrare non grauaret, ſciſcitatur ex quibus nam eſſet parentibus: gratulatus eis talem filiam, & imprecatus ut eam ex animi ſententia uiro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoq; ei gratificatura genus ſuum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomen eſt, pater uerò fuit Bathuel. quo defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrẽ, meæ quoq; uirginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ ſibi accidere rent, quęq; audiuiſſet: manifeſto cernens deum hoc iter proſperare. prolato deinde monili & alijs quibuſdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc eſſe gratiam & honorem pro communicato potu,

ipſamq;

ipſamq́; dignã quæ accipiat,cũ inter tot uirgines bonitas eius emineat: roga bat etiã ut ad domeſticos ipſius diuertere liceat, quandoquidẽ nocte iam ap petente ulterius progredi nõ detur. ferre ſe mundũ muliebrẽ magni precij, qui nuſquã tutior eſſe poſsit q̃ apud eos quorũ probitatẽ iam eſſet expertus. coniecturã enim ſe facere ex ipſius moribus,matrem quoq; & fratrẽ pari hu manitate eſſe præditos,neq; grauatim hoſpitem admiſſuros, præſertim ipſis nec oneri nec ſumptui futurũ. ad hæc illa, bene eum de parentũ humanitate coniectare,ſed nõ recte facere q̃ tam illiberales ſuſpicetur.omnia enim ſine precio habiturũ,indicaturã tamẽ prius Labano fratri, cuius permiſſu ipſum adducturam. quo facto poſtq̃ adduxit hoſpitem, ſerui Labani camelos curandos acceperunt,ipſe uerò ad cẽnam eum ſecũ duxit. qua peracta ſic eum & matrem puellæ eſt allocutus. Abrahamus filius eſt Tharri, ueſter aũt cognatus. Nachores enim tuorum matrona liberorum auus, Abrahami erat frater,eodẽ patre eadẽq́; matre prognatus.is nunc mittit me ad uos,poſtulãs hanc uirginẽ filio ſuo cõiugẽ dari,quem legitimũ habet & unicũ, ad omniũ ſuarum facultatũ hẽreditatẽ educatũ. cui cum poſſet opulentiſsimam quamuis ex eius regionis fœminis deligere,nõ eſt ita uiſum: ſed malens hunc honorem cognationi ſuæ habere, procurat has nuptias:cuius uoluntatẽ nolite cõtemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere ſucceſſerũt,& puellam hãc & ueſtras ædes inueni. propinquus em̃ iam oppido,cõſpicatus multas uirgines puteum petentes,optaui ut in hãc inciderem: quod & factũ eſt.has igitur nuptias auſpice deo cõciliatas, uos quoq; ueſtra autoritate ratas habetote:& Abrahamum qui me tam accurate huc miſit, ueſtro annutu honorate. illi uerò tum q̃ rem tam optabilẽ approbarent, tum quòd dei ſententiã accedere cognoſcerent, mittũt eam quibus poſtulabatur conditionibus: duxitq́; illam Iſacus,facultatũ paternarũ iam dominus.

De obitu Abrahami. Cap. XVI

DEFVNCTVS eſt autem Abrahamus nõ ita multo poſt,uir in omni uirtute eximius, & pro ſua inſigni pietate deo egregie carus. Vixit annos CLXXV. ſepultus eſt in Hebrone iuxta uxorẽ Saram,communi cura filiorum ſuorum, Iſaci & Iſmaelis. XXV Gen. 25

De Iſaci filijs Eſao & Iacobo,& natiuitate eorum. Cap. XVII

DEFVNCTO aũt Abrahamo uxor Iſaci gerebat uterũ:cuius mole ere ſcẽte indies,anxius cõſuluit oraculũ.Reſpõſum eſt,gemellos ei pariturã Rebeccã, & ab utroq; deſcẽſurã gentẽ autori ſuo cognominẽ: & quæ minor uidebit,eam fore potiorẽ.nec multo pòſt,ſicut prædictũ erat, naſcunt ei gemini,quorũ grandior à capite ad pedes erat hiſpidus.minor uerò exeuntis ante ſe calcaneũ retinebat. pater aũt amabat ſeniorẽ Eſaum ex re cognomẽ habentẽ.nam Hebræi pilos uocãt Seir. Iacobus uerò iunior à matre amabatur.Fame aũt in ea terra graſſante,Iſacus uolẽs ire in Aegyptũ propter ubertatẽ regionis,peruenit Gerara,deo ſic iubẽte.rex aũt Abimelechus excepit eũ, quia hoſpitij & amicitiæ ius inter eũ & Abrahamũ interceſſerat, cũq́; hominẽ initio magna beneuolentia proſequeret, motus inuidia nõ potuit in eo affectu permanere.uidẽs enim deũ Iſaco propitiũ, ſuũq́; fauorẽ declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, ſeceſsit non XXVI Gen. 25

longe

longe à Geraris in locum qui uocatur Fauces.ibi dum foderet puteũ,paſtores irruentes aggreſsi ſunt armis opus impedire: ſed illo ultro cedente, uiſi ſunt uiciſſe.mox cum alio loco fodere cœpiſſet,rurſum ui prohibentib.alijs Abimelechi paſtoribus, hunc quoq; puteũ imperfectum reliquit, prudenti conſilio meliorẽ occaſionem expectans.qua deinde oblata,rege ſponte fodiendi poteſtatẽ faciente, puteo Rooboth nomen impoſuit, quod ſignificat amplum.è prioribus uerò alterum uocauit Eſcon,hoc eſt pugnã:alterũ Syenam, hoc eſt inimicitiã. Itaq; Iſaci potentia cum opibus indies magis ac magis creſcebat. Abimelech aũt ratus contra ſe fortunas Iſaci augeri, cum quo parum ſyncere cõſuetudinem habuerat,& qui ob ſimultatis ſuſpicionem ali quantiſper ſeceſſerat,ueritus nequãdo apud eum plus recens offenſa q̃ priſtinæ amicitiæ memoria ualeret,néue iniuriam acceptam ulciſceret, profectus ad illum amicitiã cum eo renouat,uno è ſuis amicis arbitro adhibito. cumq; Iſacus pro naturæ bonitate iniurias ſuas paternæ amicitiæ libenter donaret, uoti compos domum eſt reuerſus.Alter aũt filiorum Iſaci, in quem pater erat propẽſior,quadraginta annos natus,duxit Adam Helonis, & Alibamen Eſebeonis, dynaſtarum inter Chananæos filias, idq; autoritate propria, ne patre quidem conſulto. neq; enim ille permiſſurus erat, ſi filius ſententiam ipſius expectaſſet,quippe qui nõ delectabatur affinitate eius regionis hominum:nolens tamen moleſtus eſſe filio, iubendo eum ut mulieres miſſas faceret,decreuit rem totam ſilentio tranſmittere. Sed cum eſſet ſenex, & uiſu orbatus,accito filio,præfatusq; ætatẽ,per quam etiamſi cæcitatis calamitas non acceſsiſſet,non liceret ſibi amplius deum ſolito cultu uenerari,iuſsit eum uenatum ire.Cura,inquit,ut quod poteris capias,et para mihi cœnam:qua ſumpta precabor deum, ut tibi dignetur eſſe auxiliator & adiutor per omnem uitam tuam.nam meæ finis quàm longe abſit incertus ſum:qui prius quàm me opprimat, æquum eſt ut meis precibus deum tibi faciam propitium. Vadit Eſaus uenatum:interim Rebecca malens Iacobo deum propitium,etiã præter Iſaci mentem, iubet eum hædis iugulatis cœnam inſtruere. ille obſequitur matri,iuſſu ipſius omnia faciens.cœna uerò parata,circumuolutis hædino exuuio brachijs, ut contactis pilis Eſaus crederetur: nam cætera omnino ſimilis ut gemellus,hoc ſolo differebat:ſolicitus ne mature in malo dolo deprehẽſus pro fauſtis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat cœnam patri.at Iſacus ſentiens in uoce nonnihil peculiare, aduocat filium.illo uerò protendente brachium hædina pelle amictũ:uoce, inquit,propior es Iacobo,attamen ob piloſitatem Eſaus mihi uideris.nec quidquã doli ſuſpicans,iam cœnatus ad deum precibus inuocandũ ſe uertit. Domine, inquit,omnium ſeculorum,& conditor omnium creaturarũ,tu patri meo maxima bona pollicitus,etiã mihi præſentem felicitatem es largitus,meis quoq; poſteris propitiũ te fore, & maiorib. beneficijs eos cumulaturũ promiſiſti. hic tuus fauor perpetuus ſit precor, néue me propter hanc debilitatẽ deſpicias,quæ facit ut magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæſum cuſtodi. da ei uitam felicem, & poſſeſsionem bonorum quæ in tua ſunt poteſtate. fac eum formidabilem inimicis, apud amicos gratioſum. Sic ille deum inuocabat, putans ſe Eſao bene precari.

uix

uix absoluerat preces, cũ Esaus à uenatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamẽ est cõmotus. Esaus uero postulabat ut sibi quoq; sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd oẽs preces in Iacobũ absumpsisset, lugebat quòd uoti cõpos non esset. quin & pater mœrore eius motus, studijs quidẽ uenandi, & róbore corporis armorũq; præstantia celebrem fore prædicit, eamq; gloriã tum ipsi tum eius posteris mansuram sempiternã: seruiturum tamen fatri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circũuentum in uotis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit. persuadet enim marito, ut Iacobo Mesopotamenã uxorẽ daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismaelis filiam. Male em̃ Chananæis uolebant Isacus cũ suis, priori affinitate offensi, in quorũ gratiã filius Basemmathen duxit, quã postea magis quã cæteras dilexit. XXVII

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo. Cap. XVIII

IACOBVS aũt in Mesopotamiã missus à matre, ducturus auunculi Gen.28
sui Labani filiam, cõsentiente etiã patre iter faciebat per Chananẽã: cumq; simultatẽ haberet cum ea gente, nolebat ad quenquã diuertere: sed sub dio quiescebat, lapide uice puluini capiti subiecto. cui dormienti uisio talis est oblata. Videre uidebatur scalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descẽdẽtes, supra humanã naturã augustas: & in summa scala deum manifeste apparentẽ, & nominatim se his uerbis cõpellãtem: Iacobe, cum sis patre bono, & auo ob suam uirtutẽ celebri prognatus, nõ debes præsenti necessitati succũbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. nam & Abrahamum ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuũ beatum reddidi, nec tua cõditio deterior est futura. quare bono animo hanc uiam perge, fretus me deductore. eueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi, eorũ numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorẽ prolem post se relinquẽt. his ego terræ huius imperiũ dabo, & eorũ posteris, qui repleturi sunt terrã omnẽ & mare q̃ late sol aspicit. tu ne cæde ulli uel labori uel periculo, tui curam mihi cõmittens & nunc, & magis etiam in posterum. hoc oraculũ deus Iacobo reddidit: quo lætus ungit lapidem in quo dormienti tanta spes affulsit, & uotum deo facit sacrificaturũ se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus contingeret: quod pòst reuertẽs soluit, omnium bonorum suorum decimis oblatis. honorem etiam loco addidit, Bethel nominato: quod Græcis domicilium dei significat. Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiam, tandem peruenit Carras. & cũ pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteũ quendam sedentes, poposcit potum. hinc orto sermone percontatus est an nossent quendam Labanum suum popularem, si fortè adhuc sit superstes. aiunt omnib. sibi notũ. neq; em̃ talem esse ut ignotus esse possit. quin & filiam eius unà pascere, demirariq; se quòd nondum adsit. ex ea facile quæ cuperet cogniturum. uix hæc uerba finierunt, cũ puella accedit comitantibus suis pastoribus. ei Iacobum ostendunt, dicentes hospitem de ipsius patre sciscitari. quæ puellariter gauisa Iacobi aduentu, rogabat quis nam & unde ad eos ueniret, & cuius rei causa: addens optare se ut possent illi gratificari, quacũq; re opus haberet. Iacobus uerò non tam Gen.29

cognatione

cognatiõe aut huius affectu q̃ insigni puellæ forma captus, obstupuit, ut qui perpaucas uiderat pulchritudine huic cõferendas. Mihi, inquit, tecũ & cum tuo patre, siquidẽ Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, q̃ sit uel tua ætas uel mea. Tharro em̃ Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami uerò & Saræ Aranis filiæ Isacus, meus pater. est & propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti. Rebecca em̃ mater mea, Labani patris tui soror est eodem patre ac matre genita. itaq; cõsobrini sumus ego & tu. & nũc uenio salutaturus uos, cognationisq; officia, ita ut par est, renouaturus. At illa memor eorũ quę de Rebecca ex patre, ut fit, audierat, sciensq; parẽtes desiderare aliquid de ea cognoscere, prę amore patris lachrymabũda ruit in collũ eius, cõplexòq; iuuene: optatissimã, inquit, & maximã uoluptatẽ affers patri cũ tota familia, qui nunquã matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionẽ faciẽs: eumq; nuncium cũ quantauis felicitate nõ permutaret. tum iubet ut è uestigio se ad patrẽ sequatur, néue diutius eum̃ hac uoluptate fraudet. His dictis adduxit eũ ad Labanũ: & agnitus ab auunculo, tũ ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnã uoluptatẽ attulit. Post aliquotaũt dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis q̃ uerbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quãobrem uenisset relictis parentibus ætate cõfectis, & qui ipsius obsequijs ægrè careret. pollicebatur etiam benignitatem & operam suam in quacũq; re opus haberet. Iacobus uerò totam ei causam recẽsuit. Isaco esse filios geminos, se & Esaum. eum quia fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptorẽ principatus à deo destinati, & reliquorũ uotorũ paternorum. hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum oẽs sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post deum præsidium maximũ in auunculo reperturum. Labanus contrà omnem illi humanitatẽ pollicet, tum propter cõmunes auos, tum etiã ut affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsentem declararet. uelle se eum gregum suorũ magistris prę ficere: & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatũ nec inhonoratũ abiturum, quemadmodũ tam propinq; cognatum deceat. ad hæc Iacobus, se uerò libenter accipere conditionẽ quantũuis laboriosam, sed æquũ esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugiũ, quã & ipsius uirtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitiũ sit introductus. amor enim puellæ cogebat eũ hanc mẽtionẽ inijcere. ibi Labanus ipso uultu lætitiã præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorẽ generum potuisse contingere: sed opus esse ut aliquãdiu secũ maneat. In Chananæam enim non missurum filiam, quin & sororis in tam longinquam regionẽ nuptum datæ propemodum pœnitere. His assentiẽte Iacobo, de septem annis est conuentum. tot enim uoluit seruire mercede apud socerum, ut dato uirtutis specimine, magis cognosceret quinam uir esset. cæterum elapso præstituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat. noctu uero nõ sentiente Iacobo inducit in thalamũ alteram filiam Rachele maiorẽ natu, facieq; nõ admodum liberali. at ille uino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea. luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano. ille ueniam petebat necessitati,

qua

qua cõpulsus hoc fecerit.nõ malicioſe,inquit,Liam ſuppoſui,ſed cõſuetudi ne regionis huius cogente.nihil tamẽ hoc oberit Rachelis cõiugio,ſed dabo eam tibi uidenti ac ſcienti poſt alterũ ſeptenniũ. Paſſus eſt hoc ſibi perſuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero ſeptennio Rachelem duxit. Erant aũt ambabus famulę additę à patre, Zelpha Liæ,Racheli Bala,nequaq̃ ancillæ,ſubditæ tamen. ſed Liam male habebat amor mariti, quo ſororem proſequebatur, expectabatq; poſt partum ſe fore in pretio:idq; aſsiduis precibus à deo cõtendebat.cumq; puer maſculus natus eſſet,& maritus ob hoc propenſior in eam factus,Rubelum nominauit,qui ſibi miſeratione diuina cõtigiſſet.Sic enim interpretatur hæc uox. Aliquanto pòſt naſcuntur ei tres alij:Simeon, quod ſignificat exorabilem ei fuiſſe deũ: Leui,quod eſt firmator ſocietatis:Iudas, quod eſt gratiarũ actio. Gen.30
Rachel aũt uerita ne propter fœcunditatẽ ſororis deteriore apud maritũ cõditione eſſet,iubet famulam ſuam Balam cũ Iacobo cubare.ex ea naſcitur puer nomine Dan,quaſi dicas,dei iudiciũ:& aliquãto pòſt alter nomine Nephthalim,ac ſi dicas artificioſum:q̃ mater arte certauerit cum ſororis fœcunditate.Idem mox & Lia facit,ſororis arte cõtra eam ipſam uſa.deducit ſuam famulam in ſui mariti accubitũ.ex ea quoq; naſcit filius Gadas, fortuitũ ſignificante nomine:& poſt eum Aſer,quod ſonat beatificũ, q̃ mactam fœcunditate ſe Lia duceret. Porrò cum Rubelus filiorũ Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret,Rachel hoc uiſo cõcupiuit hunc cibum, partemq; à ſorore precario petijt.Illa uerò denegante,iubẽteq; contentã eſſe,q̃ honoris prærogatiuam apud cõmunem maritũ haberet:Rachel mitigatura indignationẽ ſororis, ait ſe illi uirum ceſſuram in ſequentẽ noctem, quam gratiam altera libenter accipiẽte,Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam.Rurſum igitur ei filij naſcuntur: Iſſachares, quod nomen ſignificat ex mercede natum: & Zabulon,quod ſignificat pignus beneuolentię:præterq; filia Dina.Tandem etiam Rachel peperit Ioſephũ filium: ea uox ſignificat additamentum.
Hoc toto tempore,quod fuit annorũ uiginti, paſcuis ſoceri & gregibus præ Gen.31
fuit.quo exacto,æquum eſſe aiebat,ut cum uxoribus ad ſuos reuerteret.Socero uerò non permittente,clàm hoc facere cogitabat:pertentabatq; animũ uxorum,quõ laturæ eſſent peregrinationem.quibus cum gratum hoc eſſet, Rachel ſigillis etiam deorum patrię religionis ſublatis,unà cum ſorore fugiebat:ſimulq; utriuſq; liberi & famulæ cum ſuis filijs, aſportatis etiã totis quantæ erant facultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium pecorũ,priuſquam Laban reſcire poſſet. ſigilla uerò deorum ſecum ferebat Rachel: non quòd deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: ſed ut ſi fortè pater fugientes aſſequeretur, haberet quò confugeret ueniam impetratura. Labanus autem poſt unam diem cognito Iacobi & filiarum diſceſſu, indignatus perſequebatur eum cum ualida manu, & ſeptima demum die deprehendit eos in quodam colle quieſcentes:quumq; eſſet diei ſerum,ab omni ui ſe continuit. per noctem uerò deus in ſomnis illi uiſus uetuit ne quid in deprehenſum in fuga generum cum filiabus durius præ ira conſuleret: ſed potius fœdus cum eo feriret: néue paucitatem fugientium contemneret, alioqui ſe illis propugnatorem futurum. Sequenti uerò luce Labanus Iacobum ad

colloquium euocat, nõ diſsimulans oraculum: quumq; ille fidei eius ſe commiſiſſet, cœpit hominẽ accuſare, exprobrans q; pauperem omniumq; egenum ſuſcepiſſet, & de ſuis facultatibus abunde ipſi ſuppeditaſſet. Propterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiã erga nos tuã fore firmiorẽ. tu uero neq; matrẽ tuam & cõmunem ſanguinẽ, neq; uxores apud nos ductas, neq; liberos quorũ ego auus ſum, reueritus non aliter q̃ hoſtem me tractaſti. rapuiſti mea bona, filiabus ut parentẽ fugerẽt autor fuiſti: ſacra patria domum tecum portaſti, & apud maiores meos, & apud me in ſumma ueneratione habita. & quæ uix hoſtis hoſti faceret, tu cognatus, è ſorore nepos, gener, hoſpes ac domeſticus cõuictor mihi feciſti. Iacobus cõtrà pro ſe afferebat, nõ ſibi ſoli, ſed omnibus eſſe innatum patriæ deſideriũ, æquumq; ut poſt tanti tẽporis moras tandem ad eam reuertatur. Quòd uerò prædę, inquit, abactę crimen obijcis, ipſe iniuſticiæ ſub alio iudice damnareris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis cõſeruatis & auctis debeas, an non iniquum eſt ægreferre, q; partem earũ modicã uſurpauimus? certe quod ad filias attinet, ſcito non hoc lædendi animo à me factũ, ſed caritatis coniugalis hoc eſſe officium. ſequuntur igitur non tam me q̃ ſuos liberos. Hæc pro ſe: retorquebat deinde accuſationem in ipſum, quòd auunculus ac ſocer duris mandatis eum per annos xx uexauerit. & illa quidẽ quæ nuptiarum ſpe tulerit, quamuis per ſe grauia, ſibi tamen leuiora fuiſſe: quę uero poſtea ſecuta ſunt, multo grauiora, quæ nemo niſi beneuolus perferret. Etem Labanus ualde inique Iacobum tractauerat. uidẽs enim eum in omnibus rebus à deo adiuuari, pollicebatur ei daturum ſe futuros fœtus, modo quicquid album naſceretur, modo quicquid nigrũ. cum uero magno numero naſcerent quę Iacobo deſtinata eſſent, nõ ſeruabat fidẽ in præſens, ſed in proxime ſequentem annum promittebat, q; eſſet ad rem attentior, promittẽs quidẽ eo quod non ſperaret tantum prouentũ, ac mox ubi prouenerat fallens. ſacras tamen effigies permiſſum eſt inquirere. Rachel aũt cognito patrẽ permiſſa poteſtate uti uelle, deponit figilla in ſarcinã cameli qua ipſa uectabat: ſedebatq; deſuper dicens ſe menſtruis laborare: & Laban deſtitit amplius inquirere, credens filiam ſic affectã non fuiſſe ſacris propius acceſſurã. Poſt hæc offenſæ ueniam pollicet, uicißim alter amorẽ filiarũ, idq; iure iurãdo ſanciunt. Hoc fœdus ictũ eſt ſuper mõte quodã, ubi columnã erexerunt aræ ſpecie: unde Galades colli nomẽ factũ, à quo Galadena terra eſt dicta. Poſt fœdus conui-
Gen. 32 uio celebrato, Laban ad ſua redijt. Iacobo aũt in Chananęã iter cœptum proſequenti uiſiones obueniebant, bonã ſpem in poſterũ faciẽtes: cui loco Dei caſtra nomẽ indidit. Volens aũt ſcire animũ fratris erga ſe, præmiſit diligenter cuncta exploraturos, timẽs eum propter ueterẽ ſuſpicionẽ: quos ita fratrẽ iuſsit alloqui. Vltro ſe patriã reliquiſſe, ne cũ offenſo fratre degeret. nũc credere tantũ temporis ſpatiũ ſatis ualere ad reconciliationẽ, ideoq; redire cum uxoribus ac liberis & facultatibus induſtria quę ſitis, ut ſe & quicquid carum haberet illi dedat, quandoquidem nihil felicius exiſtimet, q̃ ea quę deus largi-
Gen. 33 tus eſt, cum fratre habere cõmunia. His nunciatis Eſaus uehemẽter exhilaratus, occurrit fratri cum cccc armatis. At Iacobus, audiẽs eum obuiam properare cũ tot armatis, extimuit ualde. Deo tamen ſeruatore fretus prouide-

bat

bat pro tẽpore ne qd detrimẽti acciperet, utq; ſuos ab iniuria defenderet. Di ſtributo igit agmine alios procedere iuſsit, alios propere ſubſequi: ut ſi quis primos aggrederet, ad ſequẽs agmẽ haberẽt refugiũ: & hoc modo inſtructis qui circa ſe erãt, præmittit quoſdã ad fratrẽ cũ muneribus. ea cõſtabant iumẽ tis multisq; ac uarijs quadrupedibus, accipiẽti placituris propter raritatẽ. ue niebant aũt alij poſt alios, ut crebrius occurrẽtes plures q̃ pro numero uide rent: & credibile erat donis placatũ remiſſurũ irã, ſi qua adhuc eſſet reliqua. quin & illud mandatũ eſt præmiſsis, ut blãde homine alloquerent. His ita per totã diẽ diſpoſitis, noctu mouit agmẽ. Cumq; Iobacchũ torrentẽ tranſiſſent, Iacobus aliquãtũ ab agmine relictus incidit in luctã cũ ſpectro, ipſe prior la ceſsitus: eratq; ſuperior. exclamat igit mactũ uirtute qui nõ quẽuis aduerſari um, ſed angelũ dei uicerit: idq; illi eſſe magnæ felicitatis præſagiũ: genusq; e ius nunq̃ defore, nec ullis unq̃ humanis uiribus poſſe opprimi. iuſsitq; illum poſthac uocari Iſraelẽ, quod Hebræis angelo reluctantẽ ſignificat. Hęc ſunt prędicta Iacobo, id ipſum rogãti. Cũ em ſenſiſſet angelũ eſſe dei, precatus eſt ut ex eo fatum ſuũ cognoſcere liceret. His dictis ſpectrũ euanuit. Iacobus ue ro lętus auditis, impoſuit loco nomẽ Phanuel. id ſignificat dei faciẽ. ſed quia latũ neruũ inter luctãdũ læſit, & ipſe pòſt eo cibo abſtinuit, & nobis illo pro pter eũ ueſci nõ licet. Cognito uero fratrẽ iam nõ longe abeſſe, iubet uxores procedere per ſe quanq; cũ pediſeqs, ut è longinquo ſpectarẽt pugnã uirorũ, ſi eã frater mallet. ipſe propior factus adorauit fratrẽ, nõ male de ſe cogitan tem. at Eſaus eo ſalutato, interrogabat de turba mulierũ ac puerorũ: & cũ di diciſſet oía, uolebat eos deducere ad patrẽ. Iacobo uero excuſante laſsitudi nem iumentorũ, reuerſus eſt in Seirã. illic enim habitabat, uernacula lingua loco ab hirſutie ſua denominato. Iacobus aũt puenit ad Sœnas quas uocant, uetus nomẽ ãdhuc retinẽtes. inde profectus eſt Sicima, quę eſt urbs Chana- Gen. 34
næorũ. & cũ eſſet celebritas apud Sicimitas, Dina unica Iacobi filia uenit in urbem ad uiſendũ cultũ mulierũ eius regionis. qua uiſa Sychemis Emmoris regis filius, raptæ ſtuprũ obtulit: & correptus amore patrẽ ſuũ rogauit, ut pu ellam uxorẽ habere liceret. Ille morẽ ei gerẽs, uenit ad Iacobũ, rogans ut filio ſuo Dinam in matrimoniũ collocaret. Iacobus uero qui neq; negare poterat propter maieſtatẽ rogãtis, neq; fas putabat alienigenę filiã nuptũ tradere, de liberandi ſpatiũ popoſcit. Rex ſperans Iacobũ aſſenſurũ, abijt. Ille uero indi cata filijs iniuria ſororis, & Emmoris petitione, iuſsit eos cõſultare quid fa cto opus eſſet. maior pars hærebat incerti quid eſſet agendũ. Simeon uero & Leuis uterini puellæ fratres tale conſilium inter ſe capiunt. Obſeruato fe ſto die quo Sicimitæ uoluptati & conuiuijs operã dabant, inuaſis noctu cu ſtodibus ſopitos contrucidãt: atq; ita facile urbe potiti, mares uniuerſos in terimunt unà cum rege ac filio, ſolis parcẽtes fœminis. quo facinore citra conſenſum patris perpetrato, ſororem reducunt. Iacobum autem obſtupefa Gen. 35
ctum audacia tanta filiorum, indigneq; ferentem, deus per uiſum bono a nimo eſſe iuſſum, luſtrare tentoria, ſacrificiumq; quod olim poſt ſomnium illud in profectione Meſopotamena uouerat, perſoluere imperat. itaque dum luſtrat, incidit in Labani deos: neſciuerat enim Rachelem eos fura tam. his apud Sicima defoſsis in terram ſub quadam quercu, profectus inde

ſacrificauit apud Bethela, ubi ſomnium illud diuinum uiderat iter faciens in Meſopotamiam. Progreſſus deinde in agrũ Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuam ſepelit, ſolam monumento cognatorum in Hebrone nõ illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo q̃ doloris cauſa matri fuerit. Atq; hic eſt filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina una. ex his octo legitimi, è Lia ſex, duo è Rachele: quatuor uero è pediſequis, è ſingulis duo: quorum nomina iam dixi.

XXVIII Inde uenit Hebronem in Chananæa ſitam, ubi Iſacus habitabat. Nec diu turnus fuit eorum conuictus.

Mors Iſaci, & ſepultura in Hebrone. Cap. XIX

Gen. 35 REBECCA enim iam antè defuncta, Iſacus quoq; eam ſequitur, nõ multo poſt filij reditum: & ſepultus eſt à filijs iuxta uxorem in Hebrone, in monumento parentum ſuorum. Fuit autẽ Iſacus uir deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, poſt Abrahamum patrem. ualde longo etiam tempore uixit. Mortuus eſt enim exactis cum uirtute annis octuaginta quinq; ſupra centum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER SECVNDVS.

Quomodo Eſaus & Iacobus Iſaci filij diuiſerunt habitationem, & quòd Eſao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit. Cap. I

Gen. 35 DEFVNCTO autem Iſaco, filij partiti ſunt inter ſe habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: ſed Eſaus Hebrone fratri conceſſa habitauit in Saira, & Idumææ dominatus eſt à ſeipſo denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob cauſam talem. Olim adoleſcens etiam tum reuerſus à uenatu famelicus offendit fratrem coquẽtem ſibijpſi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit ut expetitum ſibi cibum traderet. at ille adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, ceſsit ei ſuum ius, interpoſito iureiurando. Ob eius cibi colorem à colluſoribus adoleſcentibus Adomus eſt per ludibrium cognominatus. Adoma enim Hæbræis ſignificat rubens, id nomen poſt in regionẽ ipſius ditionis eſt deriuatũ, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumęam dicendo. Genuit aũt filios numero quinq; ex his

Gen. 36 Iaus, Iolamus, & Coreus eadẽ matre Alibama nati: ex reliqs duobus Aliphazem Aſa, Raguelẽ Moſametha ei peperit. Hos filios habuit Eſaus. Aliphazæ item quinq; legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanaſus. Nam Amalecus erat nothus, è Thamna cõcubina genitus. Hi habitauerunt Idumææ regionẽ quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis eſt appellata. Quondam enim late patentẽ terram Idumææ nomen cõplectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus denominatæ appellationes eas poſtea retinuerunt.

Quomodo

Quomodo Ioſephus Iacobi filiorum natu minimus propter ſomnia futuræ ſuæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit. Cap. II

IACOBVS autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam uix a- Gen. 37
lius quiſquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum uirtutes beatus erat ac conſpicuus. nihil enim eis deerat, ſed induſtrij fuere omnes, & generoſa quadam fortitudine ſimul ac prudentia prædíti. Tantam autem ipſius felicitatis curam gerebat cœleſte numen, ut etiam ex rebus, ſicut tum uidebantur, aduerſis maximorum bonorum occaſionem præberet, & per ipſum eiusq; liberos parentibus noſtris uiam ad exitum ex Aegypto præſtrueret ac prȩmuniret. Ioſephum ll
è Rachele ſibi natum pater tum ob corporis præſtantiam, tum ob animi uirtutem (erat enim prudentiſsimus) præ cæteris liberis amabat. is parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. acceſſerunt eò ſomnia, quæ ſibi uiſa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res etiam coniunctiſsimos ad æmulationem facile concitat. Viſiones autem Ioſephi fuere tales. Miſſus cum fratribus à patre ad colligendas fruges meſsis tẽpore, uiſionem uidit quæ non poterat exiſtimari una ex iſtis uulgaribus quales in ſomnis obuerſari ſolent: eam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens uiſum ſibi præterita nocte ſuum tritici manipulum ſtare loco, illorum uero manipulos accurrentes adorare eum: quod uidebatur & amplam fortunam ipſi prænunciare, & fratres quoq; in eius poteſtate futuros. At illi nihil tale Ioſepho ſunt interpretati, diſsimulãtes ſe intelligere: ſed taciti precabantur irritum fieri præſagium, ipſumq; maiore etiam odio proſequebantur. Deus autem aduerſus eorum inuidiam cõtendens, alteram uiſionem Ioſepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim ſolem cum luna & undecim ſtellis deſcendere in terram, & adorare ipſum. Hoc ſomniũ in præſentia fratrum, nihil mali de illis ſuſpicatus, patri indicauit, rogans ut interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit uoluptati. Præſagium enim ſomnij colligens, & ſapienter euentum conijciens, gaudebat eò quòd ingens filio felicitas portendi uideretur: euenturum olim tempus quando tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per ſolem ac lunam patrem & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & uim inderet. Porrò ſtellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non diſcreparet, tum quia uim à ſole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Ioſephi ualde contriſtauit id præſagium, haud aliter quàm ſi alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui poſſent, tam felicitatis quàm generis ſocij: decreuerunt q; adoleſcentem tollere: & hoc conſilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt ſe cum pecoribus in Sicima agrum paſcuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi paſtoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus ueniente, nec certi quicquam nunciante, de filijs ſollicitus ac mœrens, mittit Ioſephum ad greges cogniturum res fratrum, & quid agant renunciaturum.

Quomodo Ioſephus in Aegyptum uenditus à fratribus illuſtris ibi factus eſt, & fratres tandem in ſua poteſtate habuit. Cap. III

Gen. 37 ILLI autem uiſo fratre aduentante gauiſi ſunt, non ob aduentũ germani à patre miſsi, ſed tanquã inimico in manus ſuas à deo tradito: uolebantq; cõfeſtim eum interimere, neq; præſentem occaſionem elabi ſinere. Rubelus aũt inter hos natu maximus uidens eos conſpiraſſe, conabatur impetum eorum remorari, docens quantum facinus molirentur, & quantam inuidiam pariturũ. Nefariam rem haberi tam dei q̃ hominum iudicio cædem hominis uel nõ cognati, ſed longe ſceleratius eſſe necis fraternæ reos deprehendi, quo ſublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoq; in luctum ac diram orbitatẽ coniecturos. hos reſpicerẽt, reputantesq; quantam eis calamitatem allatura ſit mors filij tum probi tum natu minimi, abſtinerent à tam nefario ſcelere. Deum quinetiam uererentur ſpectatorẽ ac teſtem conſilij contra fratrem initi. hunc ſi à cœpto deſiſtant, accepturum eorum pœnitentiam atq; reſipiſcentiam: ſin pergant, fieri non poſſe quin exigat ab eis paricidij pœnas, cum nihil ipſius prouidentiam latere poſsit, ſiue in ſolitudine admittatur, ſiue in ciuitate. Vbicunque enim ſint homines, exiſtimandum ibi deum quoq; adeſſe. Sed & propriam conſcientiam poſt tantum ſcelus illis aduerſariam fore, quam nunquam abire, ſiue bona ſit, ſiue talis qualis ipſorum fóret ſi fratrẽ interfecerint. Addebat, ne læſo quidem fas eſſe germanum occidere. Satius eſſe dare ueniam amicis, ſicubi non feciſſe officium uideantur. Ioſephum uero ne peccaſſe quidem in illos, cuius ætas miſeratione potius mereatur, & illos ipſos tutores ac protectores. Cauſam etiam cædis facinus eorum grauaturã, ſi uideantur ob inuidiam futurę felicitatis ei uitã ademiſſe, qua felicitate propter cognationẽ ipſis quoq; frui licebat. Debere enim ita exiſtimare, ipſorum eſſe quicquid deus Ioſepho largitus fuerit. proinde cogitandum eo grauiorem fore indignationem dei, ſi eum quem ipſe omni bona fortuna dignum iudicaſſet interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ ſubtraxerint. Hæc Rubelus & his plura cõmemorans conabatur eos abſterrere à paricidio. Poſtquam autem nihil ſe proficere uidit, ſed omnino ad cædem accenſos, conſulebat ut ſaltem modum necis mitiorem eligerent. Diſſuaſiſſe quidem ſe primũ pro uirili, ſed quandoquidem ſemel decretum ſit fratrem tolli, minus mali futurum ſi ſuo conſilio pareant. Sic enim uoluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, ſi ad cædem conferatur. Satius eſſe temperare à manibus, & proiectum in proximũ puteum illic extingui ſinere, ut ſaltem manus puras ſeruarent. In hanc ſententiam itum eſt, abductumq; adoleſcentem Rubelus funę religatum demiſit ſenſim in puteum: erat enim ſatis ſiccus. Quo facto
III abijt paſcua quæſiturus. Iudas autem unus è Iacobi filijs, conſpicatus negociatores Arabas Iſmaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Aegyptum è Galadena, profecto iam Rubelo cõſilium dedit fratribus ut extractum Ioſephum uenderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & ſe impollutos permanſuros. quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus uendunt uiginti minis annos ſeptem-

decim

decim natũ. Rubelus aũt noctu ad puteũ ueniẽs inſcijs fratribus ſeruare Ioſephum uoluit. quo fruſtra inclamato ſuſpicatus per ſuã abſentiã interemptũ, fratres incuſabat: cognitoq; qd accidiſſet, lugere deſijt. his ꝑpetratis fratres cõſultare cœperũt, quõ patris ſuſpicionẽ à ſe alienarẽt. placuit tandẽ tunicã qua indutus Ioſephus ad eos uenerat, quamq; demittẽdo in puteũ detraxerãt, laceratã prius ſanguine hircino inficere, atq; ita patri allatã oſtẽdere, ut à feris deuoratũ putaret. quo facto uenerũt ad ſenẽ, nõ ignarũ de infortunio filij: aiebant aũt Ioſephũ quidẽ neq; uidiſſe ſe, neq; ſcire quid illi acciderit: tunicã tamen hãc inueniſſe lacerã & cruentatã. quamobrẽ ſuſpicari beluarũ incurſu periſſe, ſi tamẽ eam indutus domo exiuerit. Iacobus aũt qui hactenus leuius malũ ſperauerat, captiuũ aliquò abductũ puerũ, opinionẽ hãc iã abiecit, euidẽs argumentũ necis tunicã ratus: agnoſcebat em̃ eam eſſe qua indutũ miſerat: iamq; haud aliter q̃ extincto ſe afflictãs, lugebat tanq̃ unicũ, aliorũ conſolationẽ non admittens, q̃ nihil dubitaret in itinere à feris deuoratũ. Sedebat ergo ſacco amictus, & neq; filij conſolando quicq̃ proficiebant, nec ipſe luctum ſatietate remittebat. Ioſephũ aũt de negociatoribus emptum Petephres uir Aegyptius, qui Pharaothis coquis præerat, habuit liberaliter, quẽ Gen. 39
& diſciplinis ingenuorũ erudiendum curauit, & uictu cõmodiore q̃ pro ſeruili conditione uti præcepit: deniq; totius domus curæ præpoſuit. ille uero fruebatur conceſsis, nec tamen innatam uirtutẽ propter hanc ſui ſtatus mutationem amiſit: docuitq; prudentiã aduerſanti fortunæ non ſuccumbere, ſi quis ea legitime, & non ſecundis tantum in rebus utatur. Herilis enim uxor tum dexteritate eius tũ forma in amorẽ illecta, rataq; ſi rem aperiret ſe facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturũ ſi contingeret ab hera ſe rogari, æſtimans eum magis ex præſenti cõditione quàm ex immutabili morũ generoſitate, concupiſcentia detecta mentionẽ de concubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini cõtumelia & iniuria coniuncta eſſet. quin & ipſam hortabat ut morbo ſuo repugnaret, negans unquam ſe in hac re illi obſequuturũ. Deſineret ſperare, quo potiri non liceat: ſic enim fore ut mala cupiditas facile ſedetur. ſe quiduis potius perpeſſurum, q̃ ut huic eius uolũtati pareat. quamuis enim aduerſari heræ ſeruum non deceat, ipſam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam uero repulſa magis etiam accendebat, q̃ non putaret Ioſephum pernegaturum: & non ceſſante morbo, ſecundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico feſto inſtante, cuius celebritatem fœminas quoq; frequentare mos erat, fingit morbũ apud maritũ, captans ſolitudinem, & ad Ioſephum ſollicitandũ opportunitatẽ. quã nacta ſupplex blandicijs talibus eum adoritur. Satius quidẽ erat primis precibus nõ repugnãtem cedere, idq; uel dignitati precantis deferre, uel amoris uehemẽtię, qua cogẽte oblita me dominã ad tam abiecta uerba deſcẽdi: ſapies tamẽ ſi uel nũc cedes, & prius erratũ corriges. ſiue em̃ iterũ rogari expectabas, iã facio accuratius etiã q̃ ante. nã & ægritudinẽ ad hoc finxi, & feſti lętitiã tuę cõſuetudini poſthabui. ſiue prius diffidebas, nõ tẽtari te malicioſe certo argumẽto colligere potes, quia in eadẽ uolũtate perſto. quare aut præſentẽ uoluptatẽ elige,

& amanti obſequere, maiora etiã cõmoda expectans: aut odium meũ & uin dictam, ſi meæ gratiæ caſtitatis opinionẽ præferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, ſi ad maritum te deferam, & de ſtupro me appellatã dicam. quantumlibet tua ueriora fuerint, meis uerbis maiorẽ fidem habiturus eſt Petephres, quàm tuis. ad hæc uerba lachrymasq; uerborũ teſtes, nec miſeratione inducí, nec terrore cogi potuit, quo minus perſtaret in ſuo pudicitiæ propoſito: conſtanterq; reſtitit intentanti iniuſtã afflictionẽ, malens acerbiſsima quęq; ſufferre, quam oblatis perfrui: non ignarus iuſto ſe dignũ ſupplicio, ſi quidquã tale in mulieris gratiã admitteret. Ipſam quoq; officij ſui monuit, iurisq; coniugalis ac cõſuetudinis, iubens huius maiorẽ habere rationẽ, q̃ momentaneæ libidinis. huic enim præſto eſſe pœnitentiã, quæ factũ quidẽ doleat, infectũ tamẽ reddere nõ poſsit: adeſſe & timorẽ continuũ, qui pro magno habeat non prodi ſuũ dedecus. at coniugalẽ conſuetudinẽ & uoluptatẽ habere ſecuram, & cõſcientię fiduciam tam apud deũ q̃ apud homines. quin & conducibilius eſſe, ſi impolluta manẽs habeat ſe herili iure ſubditũ, potius q̃ flagitij cõmunis conſciũ. ſatius enim eſſe conſcientia recte factorũ, q̃ peccati latebris fidere. his & alijs ſimilibus uerbis mulieris impetũ retũdere conabatur, eãq; à praua affectione ad rationis arbitriũ reuocare. at illa uehemẽtius inſtabat, et cũ uerbis nihil ꝓficeret, iniectis manib. hominẽ ad obſequiũ cogere nitebat. Ibi uero Ioſephus intẽperias mulieris ulterius nõ ferẽs, relicta etiam interula ex qua retinebatur, proſilit è cubiculo. Illa partim repulſæ dolore, partim metu ne ſuã petulantiã maritus cognoſceret, decreuit prior Ioſephũ falſo deferre, & hoc pacto uindictã de eo ſumere, dignũ muliebri aſtutia rata, ſi accuſationẽ ꝓoccuparet itaq; ſedebat mœrẽs & ꝓturbata, q̃ erat dolor ob fruſtratã libidinẽ, eſſe indignationẽ tentatæ pudicitiæ ſimulãs. Marito aũt reuerſo, & ad hunc aſpectũ turbato, cauſamq; ſcitãte, Ne uiuas, inquit, marite, ni ſceleſtũ ſeruũ, cubile tuum uiolare conatũ, digna pœna mulctaueris, oblitũ & qualis in ædes noſtras uenerit, & quãta beneuolẽtia ſit à te cõplexus: qui ingratiſsimus habẽdus ni omnib. modis frugi ſe ap̃probaret, ne à cõiugio quidẽ tuo iniuriã abſtinuit: idq; die feſto obſeruata abſentia tua, ut facile appareat, modeſtiã quã prius præ ſe ferebat, ab herili metu, nõ ab indole recta profectã. Quod ut auderet, à te pręter ſpẽ ac meritũ indulgẽte corruptus eſt. uidẽs enim oĩa tua bona fidei ac diſpenſationi ſuę credita, grãdioribusq; conſeruis ſe præpoſitũ, æquum putauit uxorẽ quoq; tuã attrectare. & ut uerbis fidẽ aſtrueret, protulit tunicã, quaſi in colluctatione relictam. Petephres aũt uictus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omiſſa ampliore ueritatis inquiſitione, collaudata prius uxoris fide, audacis facinoris Ioſephum damnatũ in maleficorum carcerẽ coniecit: ob uxoris q; pudicitiam magis ſibi placebat, teſtis iam compertæ ipſius honeſtatis.

IIII Ioſephus aũt innocentiã ſuam deo cõmittẽs, neq; ſe defendere curauit,
Gen. 40 neq; rem ita ut geſta erat indicare: ſed uinculorum neceſsitatem tacitus ferens, una ſpe conſolabatur, nimirum potentiorem eſſe deum his qui ſe uinxerant, cuius prouidentiam confeſtim eſt expertus. Cuſtos enim carceris tum fidem eius ac diligentiã in abſoluendis operum penſis cõſiderans, tum

formæ

formæ dignitatem, ſoluit eum à uinculis, eámque miſeriam aliquanto leuiorem reddidit: uictu etiam commodiore quàm reliquos uinctos uti permiſit. Cæterum his qui in eodem erant ergaſtulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita ut ſolent miſeriarum ſocij, & inter ſe cauſam damnationis percontantibus, pincerna quidam regi charus, per iram ab illo ad compedes damnatus: familiaritatem cum Ioſepho contraxit: & quia prudentem exiſtimauit, uiſum ſomnium ei expoſuit, orans indicaret ſi quod ſubeſſet præſagium, deplorans ſuum infortunium, cui non ſatis erat regis indignatio, niſi per quietem etiam ſomnijs diuinitus turbaretur. Aiebat enim ſe in ſomnis uidiſſe trium palmitum uitis uuas è ſingulis enatas pendere grandes iam & uindemiæ tempeſtiuas: eásque ſe exprimere, ſubdente rege phialam. Colatum deinde muſtum ſe obtuliſſe regi, illumq; libenter bibiſſe. Narrato hoc ſomnio rogabat ut ſi quid ſcientiæ datum à deo haberet, interpres uiſionis eſſe dignaretur. Ille uero bono animo hominem eſſe iubet, & expectare intra triduum ſolutionem à uinculis, rege ipſius miniſterium requirēte, ad quod ei denuo ſit redeundum. Interpretabatur enim uitem fructum mortalibus in bonum uſum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipſos ſanciatur, & inimicitiæ diſſoluantur, adhæc moleſtiæ mœroresq; uſu eius diſcutiantur, pro quibus lætitia ſuccedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expreſſum accepiſſe regem. Scito igitur bonum tibi ſomnium oblatum, & ſignificare miſeriæ huius remiſsionem intra tòt dies, ex quot palmitibus fructum uindemiaſti in ſomnijs. Tu uero memento mei poſtquam euentus hanc fauſtam prædictionem non falſam approbauerit: & iam liberne deſpexeris nos in hac miſeria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatem diſcedente. neque enim ſontes in hæc uincula ſumus compulſi, ſed ob uirtutē ac modeſtiam quaſi malefici puniimur, quòd potiorē habuerimus honorem domus in qua uerſabamur, & eius qui nos huc contruſit, quàm propriam uoluptatem. Atque ita pincerna, ut par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius uero quidam ſeruus piſtoribus regijs præpoſitus, in eiſdem uinculis degēs cum pincerna, ex tam fauſta Ioſephi interpretatione ſpe concepta, quia & ipſe ſomnium uiderat, rogat eum quidnam ſibi quoque præteritæ noctis uiſio portenderet: erat autem huiuſmodi. Tria caniſtra, inquit, ſupra caput baiulare mihi uidebar. ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & uarijs edulijs, qualia regibus apparari ſolent. Deuolantes autem alites abſumpſiſſe omnia, ipſo licet arcente nihil deterritas. His dictis ſimile priori præſagium expectabat. Tum Ioſephus coniectura ſomnij facta, præfatusq; quòd mallet ei lætiora prænunciare, quàm quæ ſomnium portenderet, dicit duos omnino dies uitæ ipſi ſupereſſe. Hoc em ſignificare caniſtra. tertia uero cruci ſuffixum ab alitibus deuorandum, quas à ſe arcere non poſſet. Nec aliter euenit utriſque, quàm ut Ioſephus prædixerat. Ad præſcriptam enim in ſomnijs diem rex natalitium epulum celebrās, præpoſitum piſtorum in crucem egit: pincernam uinculis exemptum miniſterio priſtino reſtituit. Ioſephum aūt poſt biennij tempus in miſeria carceris exactū, nihil interim ab ingrato pincerna adiutū, deus eripuit tali uia ad libertatē præſtructa. Pharaothes rex

cum

cum eadē nocte in ſomnis duas uiſiōes uidiſſet, pariterq; interpretationē earum, hanc oblitus, ſola ſomnia retinuit, nihil lætū ut cōijcere poterat ſignificantia: cōuocatisq; prima luce doctiſsimis Aegyptiorū, interptationē requirebat. Illis uero nihil explicantibus tanto magis rex turbabat. Quo uiſo pincernam ſubit recordatio Ioſephi, eiusq; in hoc genus cōiecturis prudētię: & adito rege, indicauit ei de Ioſepho, & de uiſione in carcere agēti ſibi oblata, eiusq; euentu iuxta illius interpretationē: quodq; eadē die piſtorū præpoſitus cruci ſuffixus tanto magis fidem prędictionib. eius aſtruxerit. uinctū aūt à Petephre coquorū præfecto, cuius eſſet ſeruus. ipſum aūt dicere, apud Hebræos ſe genere ac parētibus cū primis claris natū. Hunc, inquit, euocari iubeto, neue contēpſeris hominē propter præſentē miſeriā: clare enim ſignificata ſomniorū ex eo diſcere poteris. Cōfeſtim igit accerſitū rex, manuq; apprehēſum comiter his uerbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidē te prudentē indicio famuli mei cognoui, enarra ſomniorū meorū præſagia, quē admodū & illi enarraſti, rē gratiſsimā mihi facturus. caue aūt uel metu quicquam ſupprimas, uel ad gratiā ac uoluptatē loquaris, ſed uera oīa, etiamſi fortaſſe non admodū læta. Viſus ſum mihi ſecundū flumen inambulare, uidereq; boues bene paſtas & bene magnas numero ſeptē à fluētis ad paludes progredi: & alias totidē à paludibus obuiam eis factas, uehementer extenuatas macie ac uiſu fœdas. quę cum deuoraſſent ſeptē illas ſaginatas & magnas, nihil tamen profecerūt, miſere à fame uexatę. Poſt hanc uiſionē experrectus è ſomno turbatusq; dum mecū agito quidnam ſibi uelint ſpecies per ſomnū obuerſatæ, obrepente ſenſim ſopore grauatus iterum obdormiui: iterumq; ſomnium uidi priore prodigioſius, quod me magis etiā turbat ac terret. Spicas ſeptem uidebam ab una radice enatas, fruge grauatas & uertice pronas, meſsiq; iam maturas: iuxta quas totidem alias ſpicas languidas & præroris inopia deficientibus ſimiles: quæ cum illas alteras ingētes ac pulchras abſum pſiſſent, attonitum miraculo me reddiderūt. Ad hæc Ioſephus, Somniū hoc Rex, duplici licet ſpecie uiſum, unum tamen & eundem euentum ſignificat. Namq; & boues animal aratro & labori natum, uiſæ ab exilioribus deuorari, & ſpicæ à deterioribus abſumptæ, famem Aegypto & ſterilitatem ad totidem prænunciant annos, ad quod prius ubertatis felicitatē: horumq; fertilitatem à totidem ſequentium ſterilitate abſumendam. huic inopiæ non facile uidetur proſpicere & occurrere: id quod inde cōijcio, quia macrę boues deuoratis pinguibus, ſatiari non potuerunt. Sed iſta deus, nō ut terreat & cōtriſtet, prænunciat hominibus: ſed ut præmoniti ſibi prouideāt, quo leuius imminenti malo premant. tu ergo ſi uberioris temporis prouentus repoſueris ac diſpenſaueris, inſequentē penuriā Aegyptus nō ſentiet. Cumq; rex admiratus Ioſephi prudentiam & ſapientiā percōtaretur quonā modo eſſet in futurū proſpiciendū ubertatis tēpore, quo tolerabilior fieret uētura ſterilitas: monuit & cōſuluit Aegyptijs utēdū parſimonia, & quod pręſenti uſui ſuperēſſet ad futurā neceſsitatē reſeruandū. ſuaſit etiā ut indicta profeſsione frumēti, aratores iuberet id in horrea cōdere, & quantū ſat eſſet, & nō amplius, populo diſtribueret. ibi rex tam cōſilio q̄ interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum huic diſpenſationi præficit, iubetq; prouidere quæcunq; putaret

in rem

in rem esse uel ipsius regis uel populi: præfatus neminẽ sibi uideri magis idoneum ad hoc consilium exequendũ, q̃ ipsum eius authorẽ. qua potestate à rege auctus, accepto etiam anulo regis signatorio, & iure purpuræ gestandæ, in sella curuli sublimis per Aegyptũ circũuectabatur, frumentumq; cõportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantũ in alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente causam cur hoc faceret. Trigesimum iam ętatis annum exegerat, in summo apud regem honore habitus, & ob incredibilẽ prudentiam Psontomphanechus ab eo cognominatus, q̃ occultorum inuentorem significat: sed & coniugium nactus est honoratissimum. Duxit enim rege connubium hoc procurante uirginem Petephrę Heliopolitani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorũ sterilitatem. ex his maior dictus est Manasses, quo nomine significatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus uenit in prioris obliuionem: iunior uerò Ephræmes, quod redditum significat, eo quòd maiorum suorũ libertati restitutus esset. Aegyptum autem iuxta Iosephi interpretamentũ septennio per diuitem affluentiã exacto, octauus annus fame infestabat, & quia malum improuisum erat, promiscua multitudo grauiter laborans ad fores regiæ confluebat. Rex Iosephum accersit, qui mox frumenta diuendendo seruator populi citra cõtrouersiam extitit. nec solum eius regionis hominibus forũ aperuit, sed etiam exteris, existimans uniuersum genus hominum inter se cognatum, & in rebus angustis fortunatiorum ope subleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoq; omnes filios in Aegyptum frumẽtatum mittit, cum cognouisset quòd & exteris eo foro uti liceret, solo Beniami retento, quem è Rachele susceperat, uterinum Iosephi fratrem. Qui postquã in Aegyptum peruenere, Iosephum accedunt, mercatũ sibi permitti rogantes. nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidem gratia negligeret. Ille agnitis fratribus nihil tum minus q̃ de se cogitantibus, q̃ adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei lineamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterãt, tentare eos decreuit quali mente essent prædíti. nam & frumenti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehendi uoluit, dicens conuenisse è diuersis regionibus, & cognationẽ simulare. quî enim fieri posse ut uir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas uel regibus raro contingeret. id faciebat ut de patre cognosceret, quóue in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quidúe de Beniamine sit factũ. solicitus enim erat ne & eum quemadmodũ se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occũpat, immi nens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cumq; crimen amoliendum uiderent, Rubelus natu maximus sic cõmunem causam agere cœpit. Nos neq; speculatum huc uenimus, neq; regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, uenire huc cõpulit, fretos uestra humanitate, quos nõ ciuibus solis, sed exteris quoq; salutem uobis debituris frumentũ uenale proposuisse audiuimus. Quòd autem fratres simus & ex eodem sanguine, uel facies nostræ argumento sunt, non admodum inter se uariãtes. Pater nobis est Iacobus uir Hebræus, qui nos duo-

Gen. 44

decim

decim è quatuor mulieribus ſuſcepit, qui donec omes eſſent incolumes, res noſtræ ſatis proſperę fuerunt. Cæterum uno, cui Ioſepho fuit nomẽ, abſumpto, domeſticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu eſt, cuius lamentatio nõ minus nos afficit, quàm olim ſuauiſsimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatum uenimus, patris cura Beniamini natu minimo commiſſa. Hæc ita eſſe, potes aliquo ad noſtram domũ miſſo cognoſcere. Hæc Rubelus pro ſe ac fratribus, quo falſam Ioſepho ſuſpicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem eſſe incolumes, iubet eos includi in carcerem, quaſi per otium quęſtioni admoturus. Poſt triduum deinde productis, quoniam, inquit, aſſeueratis uos in detrimentum regis ac regni nõ ueniſſe, fratresq; eſſe ex patre quem nominaſtis, facietis mihi fidem hęc ita ſe habere, ſi relicto interim uno ex uobis apud me nihil durius paſſuro, cum frumento ad patrem profecti, rurſum ad me reuertamini, adducentes uobiſcũ fratrem quem aiebatis illic relictum eſſe. hoc enim erit argumentũ uos nihil fingere. His uerbis perculſi, ratiq; iam extremam calamitatẽ inſtare, lamentabantur fortunam ſuam, crebrò iactãtes, adeſſe diras ultrices fratris per ſummam immanitatem oppreſsi. Rubelus inſuper increpabat ſeram & inutilem eorũ pœnitentiam, fortiter ferenda mala dictitans quæ deus innocẽtiæ uindex in impios fratres immitteret. Talibus ſe inuicem alloquebantur, credentes linguę Hebrææ gnarum intereſſe neminem: mœrebantq; omnes tacti uerbis Rubeli, & ſcelus perpetratũ damnabant, ac ſi non ipſi eſſent autores facinoris, cuitum iuſtiſsimam pœnam à deo iudicabant infligendam. In hac anxietate cõſtitutos uidens Ioſephus, diſsimulare fratrem ulterius nõ ualens, quòd lacrymæ iam prorumperẽt, quas etiam tum cœlari uolebat, ſubduxit ſe de medio. Nec multo pòſt reuerſus, retẽto Simeõne qui interim obſes eſſet dũ fratres ad ſe redirent, frumentũ emere permiſſos abire iuſsit, quum prius uni è ſuis mandaſſet, ut pecunia quam prò frumẽto attulerant, clàm in ſarcinas indita, poteſtatem abeundi eis faceret. peregit mandata famulus. Iacobi uero filij reuerſi in Chananæam, renunciauerunt patri quicquid eis in Aegypto acciderat, & quòd pro ſpeculatoribus regni fuerint comprehenſi: quumq; dicerẽt fratres ſe eſſe, & undecimũ domi relictum apud patrem, noluiſſe illos credere. relictum etiã Simeonẽ apud pręſidem, donec Beniamin illuc profectus, uerbis eorum fidem aſtrueret: poſtulabãtq; ut pater nihil ſolicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo uerò filiorũ factum diſplicuit, & cũ ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidem rogante, filiosq; ſuos dedente, ut ſi quid Beniamini accidiſſet in itinere, in illos auus ſæuiret, Iacobo ut aſſentiretur ſuaderi potuit. at illos quid agendũ incertos magis etiam terruit pecunia reperta in ſaccis frumentarijs. Cæterum deficiente iam tritico, urgente fame compulſus Iacobus deliberauit Beniaminem unà cum reliquis mittere. non em licebat eis in Aegyptũ reuerti, niſi ſeruato pacto. Cũq; indies maior neceſsitas incũberet, & filij rogare nõ deſinerent, adhuc tamen hæſitabat. Tandẽ Iudas uir natura uehemens cœpit liberius arguere patrẽ, quòd nimis de fratre ſolicitus eſſet, cui nihil præter uoluntatẽ dei poſſet accidere ſiue foris ſiue domi. ſe uerò in certam perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam unicũ à Pha-

Gen. 43

raothe

raothe præſidiũ adimitur. habendã etiam rationẽ Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi cõmittere cunctantur, interim ille ab Aegyptijs occidat̃.crederet deo ſalutem filij:ſe certe aut eum ſaluũ reductu-rum,aut illic unà periturum. ac tum demũ Iacobus cedẽs tradit eis puerum, & duplex frumenti preciũ:addit & dona ferenda Ioſepho ex prouentu Cha-nanææ,balaninum unguentũ,ſtacten,terebinthum & mel:atq; ita multis u-trinq; fuſis lacrymis à patre digrediũtur,ſene miſere timente ſaluti filiorum, illis contrà ſolicitis ne per ſuam abſentiam mœrori pater ſuccũberet. in hoc dolore integrũ diem exegerunt.mox pater affligtans ſe domi ſubſiſtit, illi in Aegyptum tendentes præſentẽ triſtitiam ſpe melioris fortunæ leniebãt. quò poſtquam eſt peruentum,apud Ioſephum diuertunt, non parum ſoliciti, ne calumnia ſibi intenderetur,quaſi dolo malo prioris frumẽti precium ſecum abſtulerint:quod mox apud Ioſephi diſpenſatorẽ diligẽter excuſauerunt,di-centes pecuniam domi repertam in frumento dum ſaccos exinaniunt,quam nunc bona fide reportarent. illo uerò negante ſe unquam eam pecuniam de ſideraſſe,liberati hoc metu ſecuriores eſſe cœperunt. moxq; Simeon iam li-ber inter fratres uerſari eſt permiſſus. Interea Ioſepho ab officio reuerſo,do na ei offerunt,& ſcitanti de patre,bene ualere aiunt.tum ille cognito Benia-minem ſupereſſe quẽ inter eos uidebat,percontat̃ an is eſſet frater natu mini mus:& audito q; is eſſet,hoc tantũ effatus, deum uniuerſis rebus prouidere, ſeceſſit nolens ab eis aduerti lacrymas, quas ulterius continere nõ poterat. Acceptos deinde conuiuio iuſsit ordine,quo apud patrẽ ſolebant diſcumbe re:cumq; oẽs comiter haberet,duplicibus partibus Beniaminẽ honorabat.

Poſt cœnam aũt illis iam cubantibus iubet diſpenſatorem frumentũ ad- VI
metiri quod aſportaturi erant,& preciũ rurſus in ſaccis abſcõdere: in Benia Gen.44
minis uerò ſarcinam cyphum argenteũ,quo ipſe pręcipue delectabatur,im-mittere.id faciebat uolens experiri fratrum animũ, eſſent̃ ne adfuturi Benia-mini reo furti,an illo relicto acſi maleficium hoc nihil ad ſe attineret, ad pa-trem reuerterentur.quæ ubi facta ſunt ut imperatum erat,prima lucẽ omni-um ignari filij Iacobi proficiſcuntur aſſumpto Simeone,læti tam huius reſti tutione,quàm Beniaminis reditu,quem patri ſe reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in ſarcinã indiderat.illis uerò turbatis inopinato incurſu,& ro-gantibus cur irruerent in uiros quos paulo ante honore hoſpitij dignati fue rint:Aegyptij contrà ſceleratos inclamabant,qui huius ipſius beneficij,Ioſe phiq; comitatis immemores, auſi ſint pro talibus meritis iniuriã reponere: daturosq; furti pœnas minitabantur. non fefelliſſe enim eos deum, licet ad tempus miniſtrũ menſæ fefellerint.& nunc rogitare ſatis ne ſani eſſent,quaſi uerò neſciant ſtatim ſe ad pœnam rapiẽdos. his & ſimilibus uerbis famulus pręcæteris inſultabat.at illi ut qui nihil de dolo cõpoſito ſciebant,conuicia-bantur ei, demirari ſe hominis intemperias temere obijcientis furti crimen eis uiris,qui ne frumenti quidem precium in ſaccis inuẽtum retinuerint, ſed ſecum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipſos ſciret: tantum abeſſe ut data opera damnum inferre uellent:certiorẽ tamen rati inquiſitio-nem quàm negationẽ,iubẽt eos ſcrutari ſarcinas:nec recuſabãt uniuerſi pœ-

nas dare, ſi unus aliquis ex ipſis in furto deprehenderet. tanta erat ſecuritas & innocentiæ fiducia. acceperũt illi conditionẽ inquiſitionis, ſuppliciũ tamen ſolius fore penes quẽ furtũ inuentũ fuerit. Inquiſitionẽ deinde aggreſſi, omniũq; ordine ſarcinas ſcrutati, poſtremo ad Beniaminem ueniunt, nõ quòd neſcirẽt in eius ſacco latere cyphum, ſed ut accurate officiũ facere uiderentur. itaq; cæteri iam ſecuri de ſe, de uno Beniamine adhuc nõ nihil erãt ſoliciti. ſperabant tamen ne ipſum quidẽ in maleficio deprehendendũ, adeò ut iam liberius indignarentẽ perſecutoribus, per quorũ importunitatẽ ſtetiſſet ne bonam partẽ itineris iam confectam haberent: ut uerò Beniaminis ſarcinam ſcrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo uerſi, tum fratrem deflebant mox furti ſuppliciũ daturũ, tum ſuam ipſorũ uicem, qui fidem de Beniaminis ſalute parenti datam præſenti caſu fallere cogerentur. augebat etiam dolorẽ eorum, q̃ cum maxime euaſiſſe omnia pericula uidebantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatẽ. atq; huius tam fratris q̃ parentis infortunij ſe autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantẽ ad puerum ſimul mittendum precibus importunis tantum nõ cõpuliſſent. Et equites quidem cõprehenſum Beniaminem ducebãt ſecum ad Ioſephum, ſequentibus & reliquis fratribus. Tum ille uidens fratre in carcerem contruſo cęteros lugubri habitu adſtare, Itáne, inquit, ſceleſtiſſimi omnium uel meam humanitatẽ uel dei prouidentiã contempſiſtis, ut tam nefarium facinus contra hoſpitem ac benefactorem ueſtrum auderetis? at illi uicarios ſe pro Beniamine ad ſupplicium offerebant: rurſumq; Ioſephi crebra mẽtio, felicẽ eum qui morte à uitæ calamitatibus ſit exemptus, ſi tamen eſſet mortuus: q̃ ſi uiuat, qui dignus ſit habitus ob cuius iniuriã deus tam ſeuere in ipſos uindicaret. patris quoq; ſe peſtem eſſe & infortunium maximũ, cui ad ueterem luctum recentem hunc afferrent. nec deſinebat Rubelus denuo illis ſcelus eorum exprobrare. Ioſephus uerò negabat ſe alios morari, quorũ innocentiam compertam haberet, contentus unius pueri ſupplicio. nam neq; hunc dimitti in gratiam inſontium æquum eſſe, neq; illos alieni peccati pœnas perſoluere. abirent quò uellent, ſe curaturum ut tutum iter facere liceat. his uerbis grauiter ictos, cæteros præ dolore uox defecit: Iudas uerò qui patri adoleſcentẽ mittere perſuaſerat, uir alioquin etiã ſtrenuus, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obijcere. Fatemur, inquit, Præſes, grauiter à nobis peccatum, ſuppliciumq; cõmeritos, quod parati ſumus omnes luere, licet nõ omniũ ſit culpa, ſed unius natu minimi. ſed quamuis ſalutẽ eius penè pro deplorata habeamus, unica tamẽ effugij ſpes in clemẽtia tua bonitateq; ſupereſt. quamobrem oramus ut non tam noſtri cõmiſſi rationem habeas, q̃ tuæ naturæ, & in hac cauſa non indignationem iuſtam, ſed natiuam tuam bonitatẽ in conſilium adhibeas: iramq; magno animo cõprimas, cui uulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus ſuccũbere ſolent. diſpice quæſo num ex tua dignitate ſit eos occidere, qui ipſi ſe dedunt ad pœnam, & ſalutem nonniſi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primum tuæ benignitati ſunt acceptam laturi. ne cõmittas ut illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumẽto liberaliter adiutis, etiam ad familiã eodem periculo laborantem domum alimenta perferendi poteſtatem feciſti. Eiuſdem enim bonitatis eſt, ſer-

uare

uare fame de uita periclitantes, & mortẽ meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiã inuidiſſe uiſa eſt. eadem planè gratia eſt, diuerſo modo collata. Seruabis enim quos pauiſti, & uitam quam prę fame deficere non es paſſus denuo donabis, quo cõmendabilior ſit tua clementia, dum & uitam donas, & per quæ uita retinetur. Quin etiã deum ipſum exiſtimo tibi hanc uirtutis exerendæ materiã ſuppeditare: ut appareat te proprias quoq; offenſas benefaciẽdi uoluntati poſthabere, & nõ in ſolos innoxios egenos liberalem eſſe. Quantũuis enim magna laus eſt opem ferre in rebus anguſtis, non minus tamen principem ornat clemẽtia, præſertim in cauſa quæ ad ipſius iniuriã priuatim attinet. Si em̃ parua peccata remittẽtes merita laus ſequitur, quid in capitali crimine iram cohibuiſſe, an non diuinæ clementiæ proximum uideri debet? Quod niſi Ioſephi interitu compertum haberem q̃ moleſte ferat pater orbari filijs, non adeo pro ſalute noſtra laborarem, niſi quatenus tibi clementiæ laudem cõciliatura uidetur: & ſi nõ haberemus quibus mors noſtra luctum ac mœrorem ſit allatura, æquo animo ſuppliciũ perferremus. Nunc uerò quando nõ tam noſtri nos miſeret, tãetſi iuuenes adhuc non multum fructum aut uoluptatẽ uitæ percepimus: q̃ parentis miſeri, ætate curisq; confecti, has tibi preces illius quoq; nomine offerimus, & uitã nobis donari oramus, ſupplicio per hodiernũ malefactum obnoxiam. ille certe uir bonus eſt, nosq; ut ſimiles eſſemus genuit, dignus qui nũquam talem calamitatem experiatur, qui nunc ob noſtram abſentiam curis ac mœrore diſcruciatur. q̃ ſi talem noſtri interitus nunciũ acceperit, ſimulq; eius cauſam, nõ ſuſtinebit amplius uiuere, noſtræ mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipſo infelicioreẽ, quia ne noſtri dedecoris rumoreẽ ſentiret, è uiuis exceſſiſſe uidebitur. His igitur perpenſis tametſi ad iuſtam indignationem hoc ſcelere permotus, patri tamen uindictę gratiam facito: & plus illius miſeratio apud te ualeat, quàm noſtra iniq̃tas. Defer hoc honoris ſenectuti eius, quæ ſi nobis orbetur ſuperſtes durare nec uolet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipſi patris uocabulo quod tibi iam contigit, ita tibi deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum. quem & ipſum honorabis hac pietate propter cõmune nomen, ſi te calamitatis ſenis patris miſereat, quam orbatum manere eſt credibile. Nunc tuũ eſt quæ nobis deus dedit cum iure poſsis, nõ auferendo iterũ dare, & hoc pacto dei benignitatẽ imitari, & hac parte ſimilem ei fieri. Cum enim tãtundem ad utrũlibet ualeas, præſtat bene facere q̃ male, & poteſtate contentum ſui iuris non meminiſſe, ſed tantũ ad ſeruandos homines potentiã tibi datam exiſtimare, & quo pluribus ſalutem dederis, hoc teipſum illuſtriorem fore. potes autem frãtri erroris uenia data nos omnes ſeruare. neq; incolumes eſſe poſſumus niſi hoc incolumi, neque domum abſq; hoc ad patrem redire licet, ſed hic ferendum eſt quicquid frater tulerit. neq; enim aliam gratiam à te Præſes petimus, ſi hanc non impetramus, quàm ut nos eodem afficias ſupplicio, non ſecus ac ſceleris ſocios. hoc em̃ ſatius fuerit, quàm ſi præ mœrore nobis ipſi manus inferamus. Non addam iuuenem eſſe & per ætatem nondum ſatis ſapere, & talibus non grauatim ueniam dari ſolere, ſed hic finem dicendi faciam, ut ſiue damnemur, mihi imputetur non ſatis diligenter huic cauſæ patrocinato: ſiue abſoluamur,

in ſolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non ſolum nos ſeruaueris, ſed plura etiam quàm nos ipſi in cauſa noſtra quæ pro nobis faciãt uideris. Siue igitur plectere uis hunc, me uicario ad ſupplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad ſeruitium addicere mauis, ego tuis miniſterijs magis ſum idoneus, & ad utrũuis ut uides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quiduis pro fratris ſalute libenter ſubeundum, accidens Ioſepho ad pedes, quantum in ſe erat mollire ac placare iram conatur: pariq; modo & cæteri proſternuntur, pro Ben-
Gen. 45 iamine ſeſe offerentes. Ioſephus autem pietate uictus & iam ægre perſonam irati ſuſtinens, ablegat alios qui tum aderant, ut ſine arbitris à fratribus agnoſceretur. cumq; ſoli eſſent, aperit ſeipſum & infit. Pietatem ueſtram & amorem quo fratrem proſequimini non laudare non poſſum, quem maiorem comperio, quàm expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci ut fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum. cuius quoniam egregium ſpecimen edidiſtis, ne illud quidem in me commiſſum ueſtræ naturæ imputare libet, ſed dei potius uoluntati totum aſcribo, qui uobis in præſentia commoda procurauit, & maiora eſt largiturus, ſi nobis propitius fauorem ſuum non ſubtraxerit. quando igitur & patris incolumitatem optatam magis quàm ſperatam cognoui, & uos tales quales cupiebam erga fratrem cõperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiſcor, malens uobis ut miniſtris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus cõmuni noſtræ utilitati proſpicientis gratiam habere, quàm ueſtræ, ut tum uideri poterat, maliciæ meminiſſe. Vos quoq; temporis illius immemores iubeo bono animo eſſe, & mali conſilij bonum euentum libenter ferre, neq; pudore præteriti errati quicquam contriſtari. quid eſt enim cur uos male habeat iniquæ quondam ueſtræ ſententiæ pœnitentia, quam fruſtratam eſſe iam uidetis? Læti igitur hac diuina diſpenſatione ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo conſumpto immodica de uobis ſolicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priuſquã ille in cõſpectũ meum ueniat, & horum bonorum fiat particeps. quamobrẽ & ipſum & uxores ac liberos ueſtros totamq; cognationem aſſumẽtes migrare uos huc uolo. Non enim decet mihi chariſsimos ab hac mea felicitate abeſſe, præſertim fame quinq; adhuc annis duratura. Hęc locutus cõplectitur fratres. illi uerò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia quòd in tam bonũ fratrem peccauiſſent. mox conuiuium eſt ſecutum. Rex autem cognito fratrum Ioſephi aduentu, quaſi ſibijpſi aliqd boni accidiſſet lætatus eſt, donauitq; eis currus onuſtos frumẽto & aurum ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in ſingulos donatis, ſed præcipuis Be-
VII niamini, reuerſi ſunt ad ſuos. Iacobus autem poſtquam ex filijs ſtatum Ioſephi cognouit, quòd non ſolum mortem effugit, quam tandiu luxerat, ſed etiam in ſplendida fortuna uiuit cum rege adminiſtrans Aegyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commiſſam habens, facile iſta credidit, cogitans tum magnificentiam dei, tum erga ſe fauorem, tametſi aliquantiſper ut uidebatur intermiſſum: nec diu moratus iter aggreſſus eſt ad Ioſephum properans.

Quomodo

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit. Cap. IIII

MVERO uentũ eſt ad puteũ iuramenti, oblato deo ſacrificio, cũ timeret ne filijs propter ubertatẽ Aegypti cupiditate habitandæ regionis captis poſteritas ſua non rediret in Chananęam occupatura eam iuxtà promiſſa dei: néue inconſulto deo migratione præſenti facta genus ipſius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipſe antequã Ioſephum aſpicere cõtingat, ex hac uita eximatur: talia uolutanti in animo & ſomno grauato deus per uiſionẽ aſtitit, eumq; bis nominatim inclamauit. Quo rogante quiſnã eſſet, an nõ agnoſcis, inquit, Iacobe deum perpetuum tam tuũ q̃ tuorum maiorũ protectorẽ ſimul & auxiliatorem? qui contra patris tui propoſitum principem familiæ te conſtitui, & cum ſolus in Meſopotamiam profectus eſſes, effeci ut coniugium nactus fortunatum redires & liberis multis & facultatibus auctus: incolumẽ etiam progeniem tuam ſeruaui, & quem amiſiſſe uidebaris Ioſephum, ad tam ſublime dignitatis faſtigiũ euexi, ut nõ multum à rege Aegypti differat. Nunc quoq; in hoc ueni ut me ducẽ huius itineris habeas, utq; tibi prænunciem inter manus Ioſephi te è uita exiturũ, & poſteritatem tuam per multa ſecula potentem fore ſimul & illuſtrem, occupaturamq; terram cuius ditionẽ ei ſum pollicitus. Hoc ſomnio fretus eo libentius in Aegyptum cum filijs ac nepotibus properabat, qui erant in uniuerſum LXX. Eorum nomina cum ſint duriora non eram adſcripturus, niſi propter quoſdam qui nos Aegyptios cõtendunt eſſe non Meſopotamenos. Ergo Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Ioſephus iam antea uenerat. recenſendi ſunt nunc reliqui, cum ſua quiſq; progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, Anoches, Phalles, Eſſaron, Charmiſus. Simeonis ſex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoq; tres fuerũt, Gelſemis, Caathus, Mararis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Eſron & Amyrus. Iſſacharæ quatuor, Thulas, Phruras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel. & hoc quidem genus è Lia, quæ ſecum ducebat filiam Dinam, quorum numerus trigintatres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Ioſephus filios habuit Manaſſem & Ephræmen. alteri uerò Beniamini fuerunt decem, Boloſſus, Baccharis, Aſabel, Gela, Næmanes, Iſes, Aros, Nomphthis, Optais, Sarodus: iſti quatuordecim ſuperioribus additi, fiunt numero quadraginta ſeptem: & legittimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala uerò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor ſequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus, Dano uerò unicus erat filius nomine Vſis. his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Aſſerus nati fuerunt è Zelpha Liæ famula. ex his Gadem ſequebantur filij ſeptem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Aerines, Erodes, Ariel. Aſſerum uerò una filia, & mares numero ſex, quorum nomina Iomnes, Eſſus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, ſupradictus numerus completur, annumerato etiam Iacobo. Ioſephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id ſignificauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui

Gen. 46

præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. sed Ioſephus eum refouit, quamuis & ipſe præ gaudio periclitaretur, non tamen æquè ac pater. deinde iuſſo eo paulatim progredi, ipſe aſſumptis quinque fratribus properauit ad regem, nunciaturus adeſſe cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus eſt Ioſephum quibuſnam ſtudijs potiſsimum delectarentur. ait, paſtoralem artem callere, & nihil aliud exercere: id'que eo conſilio reſpondit, ne fortè diſtraherentur, ſed ut unà degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Aegyptijs interueniret ſi circa eadem cum illis ſtudia uerſarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut paſcua cu-
Gen. 47 rare. Iacobo autem ſalutatum ad regem perducto, poſt fauſtas ominationes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis uixiſſet. & cum audiſſet triginta ſupra centum annos natum, admiratus eſt hominem tam longęuum. cum'que ille adieciſſet maiores ſuos longioris ætatis fuiſſe, iuſsit eum cum filijs degere in Heliopoli, ubi etiam regij paſtores habebant paſcua. Fames autem creſcebat in Aegypto, nec aderat remedium, neque flumine agris rigante, non enim aſcendebat, neque ullis de cælo pluuijs: ad hęc grauius erat malum quia uulgo improuiſum, qui nihil parati habebat, neque Ioſephus frumentum dabat niſi numerata pecunia. quæ poſtquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus uerò agri fuere, partem aliquam in precium alimentorum regi decidebant. cumq; ad hunc modum omnes eorum poſſeſsiones in ius regis deueniſſent, alius aliò migrabant, quo certius eſſet regium dominium. ſoli ſacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. poſtremo hæc neceſsitas adeò non corpora ſolum, ſed & animos gentis in ſeruitutem redegit, ut nihil turpe putarent quo uictus utcunque parari poſſet. poſtquam autem ceſſauit fames, & rigante flumine terra ad priſtinam fertilitatem redijt, Ioſephus regionis urbes obeundo, conuocata per ſingulas multitudine, agrorum quos regi ceſſerant uſufructum illis reſtituit, & adhortatus ut non ſecus quàm proprios colerent, iuſsit quintam partem fructuum regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur. qui læti inſperata reſtitutione agrorum culturam ſtrenue aggrediebantur. atq; hoc pacto tum Ioſephi autoritas, tum gentis erga regem beneuolentia non mediocriter creuit: & ius quintæ partis frugũ etiam penes regum poſteros ac ſucceſſores permanſit.

VIII Iacobus autem cum decimũſeptimum
Gen. 48 annum in Aegypto exegiſſet, inter manus filiorum uitam finiuit, precatus
49. 50 eis prius proſperitatem & abundantiam, & uaticinatus quòd ſingulorũ poſteri in partem poſſeſsionis Chananææ terræ eſſent peruenturi, id quod factum eſt aliquãto pòſt tempore. præterea collaudato Ioſepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit ſuis filijs ut Ioſephi filios Ephræmen & Manaſſen in ſuum numerum admitterent diuiſuri ſorte Chananæam, quemadmodum poſtea dicetur. poſtremo rogauit ut in Hebrone ſepeliretur. Mortuus eſt autẽ cum uixiſſet annos centumquinquaginta minus tribus, ex maioribus ſuis nulli pietate ſecundus, cuius digna præmia dei benignitate eſt conſecutus. Ioſephus uerò permittente rege deportatum patris corpus in Hebronem magnifice

gnifice ſepeliuit. cæterum fratribus recuſantibus cum eo reuerti, q timerent ne defuncto patre in ſe uindicaret, cum non amplius eſſet in cuius gratiã daturum ueniam ſperarent, iuſsit eos poſito metu nihil mali ſuſpicari: & reductis ſecum magnas poſſeſsiones largitus eſt, nec unquã eos ſumma beneuolentia proſequi deſtitit. Moritur aũt & ipſe centeſimo & decimo uitæ anno exacto, uir admirabili uirtute præditus, in omnibus negocijs prudens, & poteſtate bene uſus: quibus artibus factum eſt ut neq; externum genus, neq; calamitas de qua diximus, quicquam offecerit quo minus ad ſummam dignitatem eueheretur. Reliqui etiã fratres uita feliciter exacta in Aegypto ſunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata ſepeliuerunt. Ioſephi autem oſſa poſtea translata ſunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Aegypto populariter migrarent. hoc enim ipſe adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi geſta narraturi, dicemus prius cauſam propter quam ex Aegypto exiuerunt.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos cccc. Cap. V

AEGYPTII gens delicata & ad laborem ſegnis, uoluptatibus ſolum & captandis undecunque lucris dedita, male uolebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat. uidentes enim genus Iſraelitarum florere, & opibus labore atque induſtria quæſitis abundare, non ſatis tuta ſibi eorum incrementa exiſtimauerunt: & cum iam Ioſephi beneficiorum memoriam tempus obliteraſſet, regnúmque Aegypti in aliam familiam demigraſſet, inhumane tractabant Iſraelitas & uarijs laboribus atterebant. nam & flumen in multas foſſas diducere ſunt iuſsi & mœnia exædificare, & aggeres exſtruere; quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam inſanis ſubſtructionibus uexabant gentem noſtram, cogendo uarias artes ediſcere, & laboribus ferendis aſſueſcere. atque in hunc modum per c c c c. annos fuit laboratum, Aegyptijs id agentibus ut Iſraelitas nimio labore perderent, noſtris contrà omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum eſt deinde aliud quiddam, cur genus noſtrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa uocat ſacrorum ſcribas, quorúmque prædictionibus multum tribuit, prænunciat regi naſciturum per id tempus apud Iſraelitas quendam res Aegyptiorum olim grauiter afflicturum, Iſraelitas contrà euecturum, ſi modo ad ætatem adultam peruenerit. nam & uirtute fore præcellentiſsimum, & gloria per omne æuum celebrem. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipſius monitoris ſententia, quicquid maſculini ſexus inter Iſraelitas naſceretur, in flumen proiectum necari: obſtetrices etiam Aegyptias diligenter obſeruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat ne obſtetrices ob cognationem edictum regium contemnerent. propoſuit etiam pœnam ſi quis clàm ſeruare fœtus auderet, ut cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo ſolum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipſi miniſtri eorum interitus eſſe cogebantur: ſed futurum quoque tempus proſpicientes inconſolabiliter triſtabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & pro- Exo. 1

les nẽcabantur, & ipſis parentibus non multo poſt erat moriendum: atque
Exo. 2 ita in extremo infortunio conſtituti ſibi uidebantur. Sed nemo poteſt dei uoluntati reſiſtere etiamſi infinitas artes in hoc comminiſcatur. nam & puer de quo ſacrorum ſcriba prædixerat, eluſis regijs obſeruatoribus clàm fuit educatus, & uatem non fuiſſe uanum euentus rei comprobauit. Amarames Hebræus uir inter ſuos nobilis, ſolicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quòd domi prægnantem uxorem haberet, inopia conſilij laborabat: & ad implorandum diuinum præſidium conuerſus, orabat ut tandem miſeraretur homines à quibus unis perpetuo cultus fuerit: darétque finem præſentis afflictionis quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus ſupplicis ad miſericordiam flexus, aſtitit ei per ſomnum, iuſſitque in futurum bene ſperare. Memorem ſe eſſe pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipſis defutura præmia, ſicut nec progenitoribus defuiſſe. Se enim illorum progeniem ad tàm numeroſam multitudinem auxiſſe: ſuo fauore Abrahamum ſolum è Meſopotamia in Chananæam profectum præter reliquas felicitates ex uxore antea ſterili liberos ſuſcepiſſe, & ſucceſſoribus amplas regiones reliquiſſe, Iſmaheli Arabiam, Chæturæ filijs Troglodytidem, Iſaco Chananæam. Res etiam bello meis auſpicijs feliciter ab eo geſtas nunquam ſine impietatis & ingratitudinis nota non meminiſſe poteſtis. Iacobi uerò nomen etiam apud exteras gentes celebre eſt, tum ob eam felicitatem in qua ipſe uixit, tum ob eam quæ poſteris eius quaſi hæreditario iure obtigit: qui à ſeptuaginta uiris patrem in Aegyptum comitatis oriundi iam ad ſexcentorum milium numerum creuerunt. nunc quoq; ſcito mihi cordi eſſe & publicam ueſtram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iſte cuius natiuitatis metu Aegyptij fœtus ueſtros ad necem damnauerunt, tibi naſcetur. hic neq; deprehẽdetur ab obſeruatoribus, & poſtquam euaſerit præter opinionem educatores nactus, ſuo tempore Hebræos ex Aegyptia ſeruitute liberabit, memoriamq; ſempiternã hoc præclaro facinore conſequetur non apud ſuos tantum, ſed & apud exteros, me iſtud beneficiũ in te tuosq; poſteros conferente. fratrem quoq; talem habebit, qui dignus ſit meo ſacerdotio ipſe & poſteri eius in omne æuum. His per uiſionem cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli uxori, quæ res utriſq; ſolicitudinem auxit. iam enim non puero tantum timebant, ſed ne quo pacto promiſſa felicitas intercideret. ſed mox oraculo fidem fecit mulieris partus, quæ tam facile eſt enixa ut obſeruatores fefellerit, nihil ſentiẽtes eorũ quæ in uulgarib. puerperijs ſentiri ſolent. hunc infantulũ per tres mẽſes clam nutrierunt. deinde Amarames ueritus ne re deprehẽſa iram regis incurreret, ac mox & ipſe unà cum puero ſublatus è medio promiſſionẽ dei faceret irritã, maluit ſalutẽ filij totã ipſius prouidentiæ cõmittere: ratus etiamſi puer lateret, quod tamẽ per difficile erat, moleſtũ tamen in continuo periculo uiuere, non eius tantum, ſed & ſuo. De deo uerò certam ſpem habebat, prouiſurum ut oraculi ueritatem euentus indicaret. Hoc conſiliũ poſtquam ſatis placuit, excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papiro contexto, quantus infantulum commode capere

pere poterat,bitumineq; illito,ne aqua penetrare posset, indiderũt puerum: atque ita in flumen proiecti salutem diuinæ prouidentiæ commiserunt. in hunc modũ cum à flumine deferretur,Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papiraceum illud uas deportaret à flumine.Hic uerò manifestissime deus declarauit, nihil humana sapientia,sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eosq; qui propter utilitatem suam aut securitatem alijs perniciem moliuntur,quantali bet utantur diligentia,sæpe tamen uoti compotes nõ fieri: rursum qui suam salutem deo cõmittunt,præter opinionẽ è medijs periculis emergere: quod & in hoc puero uidere licet.Erat filia regi nomine Thermuthis.hæc dum lu dit ad ripas fluminis conspicata uas fluitans,missis natatorib.iubet lectulum ad se in ripã extrahi. quo ut iussum erat allato, mire placuit puer, quòd esset magnus ac pulcher.Tanto enim fauore deus Moysen prosecutus est,ut cum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoq; Hebræos perdendos decreuerant. Itaq; iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci,quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mammam,sed auersante,idq; cum alia post aliam adduceretur:Mariame quasi nõ data opera,sed fortuito ad spectandum interuenisset,Nihil agis,inquit,regina dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si Hebræam aliquam accersseres,tũ fortè popularis mãmam admitteret. cumq; recte monere uideretur puella,iussa est ipsa hoc negocium exequi & lactantem quam piam adducere:ac mox usa permissa potestate, redijt adducẽs cõmunem matrem,ignotam omnibus qui tum aderant: tum infans perquam libẽter inhærere mamillæ uisus est: & rogante regina mulier commissi infantis curam suscepit:et quia proiectus fuerat in profluentẽ,ab hoc casu nomen est sortitus. aquã enim Aegyptij uocant mo,yses uero seruatos. quare cõposita uoce ex utrisq; nomen infanti fuit inditum;qui deinde citra controuersiam prudentissimus Hebræorum euasit,ita ut deus iam antè prædixerat. erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic uerò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autẽ Abrahami erat filius. puer aũt non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludẽdum præ cæteris æqualibus sapere uidebatur. & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerendas præ se ferebat. post tertium uerò annum ętatis admirandam gratiam ei deus addidit.nemo enim erat adeò tetricus,ut uisa Moysis pulchritudine non obstupescceret: & persæpe accidebat ut dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita ut relictis se rijs negocijs mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, ut inuiti homines ab hoc spectaculo discederent. quo factum est ut Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit,cum alioquin germanis liberis careret: allatumq; patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinum meum tradidisse uideri potest, quem decreui adoptare mihi filium,tibi uerò in principatu ac imperio successorem.& cum dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptum ad pectus appressisset

ſiſſet, filiæ gratificaturus comiter diadema ſuum eius capiti impoſuit. Moyſes uerò capiti pueriliter detractũ prolabi in humum paſſus, pedibus etiam calcauit, id quod mox ominoſum eſt uiſum, & regno nihil boni portendere. moxq́; ille ſacrorum ſcriba qui natiuitatem eius Aegypto cladem allaturam prædixerat, occidere puerũ uolebat, uociferans: Rex, puer iſte per cuius necem nobis ſecuritatẽ deus pollicetur, uaticiniũ iam confirmauit, inſultando tuo regno & diadema calcando. Hoc interẽpto tam Aegyptijs metum q̃ Hebræis ſpẽ & fiduciã adime. Thermutis uerò cõfeſtim eum eripit, rege quoq; nõ inuito, cui deus talem animũ indiderat, Moyſis ſaluti prouidẽs. itaq; educabatur q̃ acuratiſsime. Quamobrem Hebræi quidẽ felicitatẽ ſuo generi ſperabãt, Aegyptijs uerò ſuſpecta erat hęc educatio. ſed cum nemo extaret uel è cognatis regijs uel ex alijs optimatibus, qui etiamſi Moyſes ſublatus eſſet, magnopere uideretur procuraturus Aegyptiorum cõmoda, abſtinuerunt
x ab eius cæde. Itaq; ſic natus, & ſic educatus, poſtquã adoleuit, breui ſuæ uirtutis ſpecimen edidit, & quantũ momẽti uel ſuis uel Aegyptijs eſſet allaturus, occaſionẽ nactus talem. Aethiopes qui ſupra Aegyptũ incolunt, agebãt & ferebant facultates Aegyptiorum. illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam ulturi: mox pręlio cõmiſſo, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulſi retro ad ſuos ſe receperunt. quo ſucceſſu elati Aethiopes fugientibus inſtabant, & ignauũ rati ſi fortuna nõ uterentur, concepta ſpe ſubiugandæ Aegypti, late eam populabant̃: deguſtataq́; prædę dulcedine, nõ tẽperantes ſibi ad maiora audenda accendebantur. cumq́; uicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebãt ulterius Memphim uſq; & mare, nulla ciuitate reſiſtere ualente. Quibus calamitatibus Aegyptij preſsi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cumq́; reſponſum eſſet, Hebræum in auxilium aduocãdum, rex à filia poſtulat Moyſen qui uniuerſis copijs cũ imperio præſit. paruit illa, ſed prius rege iureiurando obſtricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturum, pro magno hoc auxiliũ imputans, & ſacerdotibus probro dans, q̃ non puderet nunc eius opem implorare, quem prius ut hoſtem occidẽdum eſſe monuerint ac iuſſerint. Moyſes uerò Thermutidis ſimul ac regis rogatu libenter hoc negociũ ſuſcipit. quod factũ gẽtis utriuſq; uatibus læticiã attulit. Aegyptij poſt partam eius uirtute de Aethiopib. uictoriã, occaſionẽ ſibi per dolum tollendi non defore ſperabant: contrà Hebræi, Moyſe copijs præpoſito, adfore ſibi facultatẽ euadendi ex Aegyptia ſeruitute. Ille uerò uolens hoſtem opprimere priuſquam de aduentu ſuo cognoſceret, nõ per fluminis ripam, ſed per interiora terrę expeditionẽ fecit. qua in re ſatis declarauit quantum ingenio polleret ac prudẽtia. cũ enim hoc iter difficile eſſet prę multitudine ſerpẽtũ (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiã genera quę nuſquam alibi reperiunt̃, noxios omes & ipſo aſpectu horrẽdos, & in his quoſdam uolucres, ut nõ ſolum humi latentes inſidientur, ſed & ſublimes ex improuiſo noceant) cõmentus eſt ad ſecurũ iter exercitus ſtratagema dignum admiratione. uaſa enim plexilia non pauca è papiro in arcæ formã fieri curauit, quæ cõpleta ibibus ſecum deferebat. eſt aũt hoc animal infeſtiſsimũ ſerpentum generi. quapropter fugitant earum infectationem, & inter fugien-

dum

dum ſicut à ceruis retracti deuorant. ſunt aũt manſuetæ alites, & contra ſolos ſerpentes feroces. de quibus nunc deſino plura, utpote apud Græcos nõ incognitis. poſtq̃ igitur uentũ eſt in terram uenenoſis beſtiolis ſcatentẽ, ibes illis immiſit, quarum bona opera uſus, itinere impune peracto nec opinos Aethiopes inuaſit: cõmiſſoq; prælio fuſos ac fugatos, & ſpe occupandæ Aegypti fruſtratos retro in ſuam regionẽ cõpulit: nec hoc cõtentus oppida illorum euertebat, & ubiq; magna cædes hoſtiũ patrabatur. quo factum eſt ut poſt hæc auſpicijs Moyſis feliciter geſta tantam alacritatẽ exercitus prę ſe ferret, ut nihil nõ laboris toleraturus uideretur, iamq; aut excidium aut captiuitas Aethiopibus immineret. ad ultimũ cõpulſi in Saba regiã eius gentis, quã poſtea Cambyſes Perſarum rex de ſororis ſuæ nomine Meroen appellauit, obſidione ſunt cincti. erat aũt penè inexpugnabilis, utpote Nilo circũquaq; cincta, accedentibus ad eius munitionẽ & alijs fluuijs Aſtapo & Aſtoborra, qui obiectu ſuo difficiliorẽ traiectũ facerent. itaq; ſita in inſula, & muro ualido incluſa, non fluminibus tantũ arcebat hoſtem, ſed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorum inundationes prohibendas inſtructi, ad hoc quoq; tum proderant q̃ hoſti etiam poſt ſuperata flumina aditum ad urbem oppugnandam negabant. Hic cum Moyſes deſidere exercitũ ocioſum ægre ferret, hoſte non audente manus conſerere, interim tale quiddã accidit. erat Aethiopũ regi filia nomine Tharbis. hæc Moyſen mœnibus exercitũ admouentem & egregie dimicantẽ cõſpicata, uirtutemq; uiri admirata, qui & Aegyptiorum fortunam labãtem in integrum reſtituiſſet, & Aethiopas modo uictores in extremũ periculũ adduxiſſet, uehementi eius amore eſt correpta: quo indies creſcente, mittit ad eum è ſeruis fidiſſimos cõiugium ſuum offerens. aſſenſit ille hac conditione iureiurando firmata, poſt urbem ſibi traditam ducturũ ſe eam uxorem: ac mox dicta factum ſequitur. Sæuitum eſt nihilominus in hoſtẽ, & actis deo gratijs nuptijsq; celebratis, Aegyptiorũ exercitus uictor domũ eſt reductus. illi uerò accepta ſalute odiũ pro gratia Moyſi repoſuerunt, & maioribus ſtudijs inſidias contra eum machinabantur: ſuſpicatiq; ne rebus feliciter geſtis elatus res nouas in Aegypto moliret, apud regem eum cædis accuſauerunt. iam enim & ipſe ſuſpectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus ob bellũ fortiter ac prudenter adminiſtratum, partim etiam metu alicuius cladis, ſollicitantibus huc & irritantibus indeſinẽter ſcribis ac ſacrificis: ut iam Moyſes minimo minus abeſſet à per xi
nicie, opprimẽdus dubio procul, niſi rem olfaciẽs in ipſo tẽporis articulo ſe clàm ſubduxiſſet. et cum uias obſeruari intelligeret, per ſolitudines fugã arripuit, quà euaſurũ inimici minime ſuſpicabant: & quãuis alimenta nuſquam inueniret, inediam patientia ſuperabat. cũq; ad urbẽ Madienam perueniſſet, in rubri maris litore ſitam, denominatã ab uno ex Abrahami & Chæturæ filijs, ſedens ad quendã puteum laſſitudinẽ ex laborioſo itinere cõtractam recreabat. Erat enim tempus meridianũ, & urbem iam in proſpectu habebat. Hoc loco ei negociũ incidit natũ ex incolarũ uiuẽdi ratione, per quod et uirtutem ſuã declarauit, & melioris fortunæ occaſionẽ inuenit. cum enim ea regio laboret aquarũ inopia, paſtores operã dabãt ut primi puteos occuparẽt, ne fortè exhauſta aqua ab alijs, ipſorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt

niunt igitur ad puteũ ſeptem uirgines ſorores, Raguelis ſacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hauſta aqua quantum ſatis uidebatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc uſum factas diffundunt. cumq; paſtores ſuperueniſſent, & repellendo puellas aquam ſibi uſurparent, Moyſes iniquum ratus nõ ferre opem iniuriam patientibus uirginibus, & ſe inſpectante uim uirorum plus pollere quàm ius puellarũ, abactis uſurpatoribus auxilium eis ita ut decebat præbuit. at illę accepto beneficio poſtquam ad patrem uenerunt, & paſtorum iniuriam & quomodo ab hoſpite adiutæ fuerint, ei retulerũt: rogabãtq; ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarũ erga benefactorem gratitudine, iuſsit ut Moyſen adducerent meritã gratiã recepturũ. Qui ubi uenit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouiſſet de auxilio quod eis tulerat, & uirtutem eius admiratus, in nõ ingratos hoc beneficiũ collocatum aiebat. relaturum enim ſe gratiã, non modo parem, ſed aliquanto maiorẽ. deinde adoptato in filium unam ex filiabus nuptum tradit: ad hęc pecorum, ex quibus olim uniuerſa barbarorum poſſeſsio conſtabat, curatorẽ eum ac dominum con-
XII ſtituit. Hanc fortunã Moyſes nactus apud Ietheglæum, quod Raguelis
Exo. 3 cognomen erat, degebat apud ſocerũ paſcens pecora. aliquanto uerò poſt, egit paſtum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celſiſsimum, & paſcuis ualde cõmodum. abundabat enim herba, eo q; uulgato rumore numẽ illic habitare, paſtoribus hactenus inacceſſus ob religionem loci fuerat. in eo monte mirabile uidit prodigiũ. ignis enim rubi fruticem de paſcere uiſus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læſit, cum tamen inde maxima & flagrantiſsima flamma emicuiſſet. ille tam inopinato ſpectaculo nõ mediocriter attonitus magis etiam obſtupuit poſtquã uocẽ ex igne emiſſam & nominatim ſibi uocato uerba facientẽ audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui nõ ſit ueritus locũ hactenus ob religionem hominibus inacceſſum calcare, et conſuluit inſuper ut quamlongiſsime à flammis abſcederet: & contentus quidem ſit hac uiſione, nõ indignus ea propter ſuam ac maiorum ſuorũ uirtutem habitus, cæterum ulterius nihil curioſe inquirat. prædixit etiam quantum honorẽ ac gloriã conſecuturus eſſet apud homines diuino fauore aſsiſtente: iuſsitq; cõfidenter in Aegyptum proficiſci, futurũ illic ducem ac ductorem Hebræorũ multitudinis, & liberaturũ cognatum populum ab iniqua eius gẽtis dominatione. Etenim habitaturi ſunt, inquit, terrã illam quam Abrahamus generis ueſtri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, ut eductis Hebræis ex Aegypto in hoc loco ſacrificiũ gratiarum actionis ob felicem ſucceſſum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodijt. Moyſes uerò tam uiſis quàm auditis territus infit, Potentiæ quidem tuæ domine quem & ego ueneror & maiores mei coluerunt, non ſum tam inſanus ut parere dubitem: attamen non intelligo quomodo uir priuatus & nullis uiribus præditus, uel meis perſuadere potero ut relicta terra quã nunc habitant me ducem ſequantur: uel etiãſi perſuaſero, quõ Pharaothes ſit cogendus ut illos exire permittat, quorum opera & labore conſtat Aegyptiorum

felicitas

felicitas. Deus aũt iuſsit illum ſecurũ eſſe de toto hoc negocio, ſe illi nunquã non adfuturum pollicitus, & ſiue uerbis opus fuerit, uim perſuadendi largiturum, ſiue operibus, uiriũ ſatis additurũ. mox iuſsit ut uirga in terrã proiecta fidem promiſſorũ acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in ſpiras ſe conuoluens caput erigebat quaſi repugnaturus ſi quis inſequereť: ac mox denuo in uirgã eſt mutatus. poſt hoc manũ in ſinũ mittere iuſſus cũ paruiſſet, albam & colore calci ſimilem exemit, quæ mox in priſtinũ colorẽ redijt. iuſſus deinde aquam è propinquo hauſtam humi effundere, uidit in colorẽ ſanguineum uerſam. Ad hæc ſtupentem ut confidat hortatur, cum ſciat maximum ſibi adiutorẽ affore. utq; apud oẽs his prodigijs utendo fidem illis faciat à deo ſe miſſum, eiusq; iuſſu omnia facere. iret ſine cunctatione, & feſtinus in Aegyptũ properaret, neq; die neq; nocte iter intermittẽdo, néue diu tempus terendo longiorem Hebræis ſeruitutem & afflictionem redderet. Moyſes aũt nihil amplius dubitans de promiſsionibus, quarum certitudinẽ tot argumentis auditis & uiſis ſatis colligebat, precatus ut eandem potentiã in Aegypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: ſupplex illud etiam rogabat ut quem conſpectu ac colloquio ſuo dignatus fuerat, ei nomen quoq; ſuum uolens ac libens indicaret, ut rem diuinam illi aliquãdo facturus nominatim eum ad ſacrificiũ inuocare poſſet. tum deus aperit ei ſuum nomẽ, nunquam antea hominum ulli auditum aut cognitũ, quod mihi eloqui nec ius nec fas eſſe arbitror. Moyſi uerò non tunc tantum, ſed quotienſcunq; opus eſſet talium prodigiorũ facultas aderat, atq; ita nihil dubitãs de oraculi exigne redditi ueritate, deq; dei adiutoris fauore, magnã ſpem concepit fore ut tandem & ſui liberarentur, & Aegyptij inſigni aliqua clade afficerentur. Cumq; cognouiſſet Pharaothem Aegyptiorum regem ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, à Raguele commeatum rogat, ut ſalua eius pace ac gratia liceat ſibi in Aegyptum ob publicam cognatorum ac tribulium ſuorum utilitatẽ proficiſci. quo impetrato & aſſumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, liberisq; communibus, Gerſo & Eleazaro, iter in Aegyptum arripuit: quorum nomi num prius peregrinũ ſignificat, poſterius, dei auxilium, q̃ diuina ope inſidias Aegyptiorũ euaſiſſet. cumq; iam non longe à limitibus abeſſent, Aaron frater uenit obuiam deo ſic iubente: cui mox indicauit quicquid in mõte uiderat, & omnia mandata quę diuinitus illic acceperat. mox ulterius progreſſus obuios inuenit præſtantiſsimos quoſq; Hebræorum, qui aduentũ eius præſenſerant: & mox ne quid amplius de fide Moyſis dubitarẽt, prodigia diuinæ uoluntati atteſtantia ſunt eis ob oculos exhibita: quibus prẽter omnem opinionem uiſis attoniti, ſperare iam cœperunt prouidentiã dei ſecuritati illorum & incolumitati non defuturam. Atq; ita obſequentiores nactus Hebræos, & in poteſtate ipſius ſe futuros pollicentes, accenſos nimirum libertatis amore, ad nouũ regẽ ſe confert. Ibi poſteaquã cõmemoraſſet operam ſuam pro Aegyptijs cõtra Aethiopas cõtemptim agros eorum uaſtantes nauatam, laboresq; exhauſtos dum non aliter quàm pro ſuis popularibus bellũ adminiſtraret, adijcit malam gratiam pro tot beneficijs ſibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptum regi aperit. nec non prodigia quibus de uoluntate dei cõfirmatus omnem hæſitationẽ poſuerit, ſingillatim

XIII

Exo. 5. 7

enumerat.addit deinde preces ne per incredulitatem dei decretis obſtaculo eſſe uelit.cęterũ cum à rege cõtemptim audiri ſe animaduerteret,exhibet illi ſpecimen prodigiorũ quæ in Sina uiderat. Rex uero iratus ſceleratum eum appellat,qui Aegyptiorũ olim fugitiuus, nunc magicis pręſtigijs inſtructus ad reliquos decipiendos uenerit.Habere ſe quoq; ſacerdotes qui eadẽ oſtenta repræſentare noſſent,nõ minus peritos huiuſmodi artium: nec eſſe cur ſe Moyſes iactare debeat,quaſi ſolus diuina præ cæteris uirtute polleat,atq; ita apud rudem multitudinẽ quaſi ſupra mortalem conditionẽ poſitus ſe uendi tet:confeſtimq́; cum & ipſi ſuas uirgas proieciſſent, in dracones ſunt uerſæ. Tum Moyſes nihil his motus,ne ipſe quidem,inquit,ignoro aut contemno artes Aegyptiorum,attamen quæ ego operor, tanto præſtantiora eſſe aio, q̃ iſtorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas poſt ſe relinquunt. iamq́; manifeſte declarabo nõ eſſe hæc præſtigias ueritatis ſpecie parum cautis imponentes,ſed ipſiſsimam dei uirtutẽ,argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco,quæ mox dicto parens Aegyptiorum uirgas quæ draconum ſpecie reptabant,unam poſt aliam aggreſſa omnes ad unam deuorauit. ac mox in priſtinam ſpeciem reuerſam Moyſes rurſum ſuſtulit. Rex autẽ ad indignationem magis quàm admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturum reſpondiſſet,neq; quicquam Aegyptiacis artibus profecturũ, mandat operarum exactori qui Hebræis erat præpoſitus, ut de labore nihil eis remittat, ſed grauioribus etiam quàm ante operũ difficultatibus premat.at ille prius paleas eis ad lateres fingendos prębere ſolitus, poſthac id facere deſijt: ſed interdiu detentos in opere noctu ad cõportandas paleas dimittebat,pri-
Exo.6 ſtini laboris onus conduplicaturus. Moyſes autem neq; minis regis à propoſito deterrebatur, neq; aſsiduis ſuorum querelis ut à cepto deſiſteret uel minimum flectebatur:ſed obfirmato contra utrunq; animo, in hoc totus erat, ut ſuos in optatiſsimã libertatẽ reſtitueret.Itaq; denuo regem accedit,ſuadẽs ut dimittat Hebręos in Sina mõtem,illic deo ſacrificaturos.hoc enim ipſum iuſsiſſe,nec poſſe quẽquam eius uoluntati reſiſtere. quapropter dandam operam ne fauorem eius contemnere uideatur,utq́; populo poteſtatem exeundi faciat, ne fortè contrà moliendo poſthac culpam in ſe transferat, ſi quid ipſi tale acciderit,qualia dei uolũtati reſiſtẽtibus euenire ſolent. Nam neceſſario calamitates eos cõprehendere, qui diuinã iram in ſe prouocauerint: & tum terram tum aerem illis infeſtũ exiſtere, tum procreationẽ filiorum parum feliciter procedere,elemẽtis etiã ad uindicandum in eos concitatis. atq; hæc mala non poſſe euitare Aegyptios,etiamſi Hebræos regionẽ eorum exire cõtingat, niſi hanc profectionẽ bona pace ipſorum impetrauerint. Rege uerò nihili faciente uerba Moyſis, neq; uel tantillũ ad eius preces aduertente,grauiſsima mala in Aegyptios incubuerũt: quæ ſingulatim recẽſebo tum propter eorum nouitatem, tum ut eo magis appareat non uanas fuiſſe uatis noſtri prædictiones: poſtremo quia hominũ intereſt talia cognoſcere, quo magis ea caueant, quibus iritatus deus ad infligendas pœnas commoueri
Exo.7 ſolet. Primum amnis ſanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cum præterea nullum fontem habeant. nec coloris tantum id erat

uitium

uitiũ,ſed ſi qs ſiti coactus guſtaret,confeſtim acri dolore corripiebat: eratq; talis Aegyptijs ſolis,Hebręis uerò dulcis ac potabilis,& omnino priſtinã naturã retinẽs.quo miraculo rex inops cõſilij,timens incolumitati gẽtis,permiſit Hebræos abire.cũq; malũ ceſſaſſet,rurſum ad priſtinã mentẽ redijt,ſentẽtiam ſuam reuocãs.Deus aũt motus hoĩs ingratitudine,qui nec à periculo liberatus uellet ſapere,aliã plagam Aegypto infligit.Ranarũ uis immenſa terram eorũ populabatur,refertus erat & fluuius,ut aqua inde nõ niſi ſanie harum uiciata hauriri poſſet, immorientibus earũ pleriſq; & imputreſcẽtibus. plena erat & terra turpi limo ex quo enaſcebant, rurſusq; in eundẽ reſoluebantur:quin & domeſticũ uictũ fœdabant in eſculentis atq; poculentis nuſquam nõ repertę,& in cubilibus quoq; paſsim oberrãtes:ita ut oĩa fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cũ exagitarent Aegyptij, rex iubet Moyſen cum Hebręis abire quò uelit:& quamprimũ hoc dixit euanuerunt ranæ, terraq; ſimul & flumen in priſtinã naturam ſunt reſtituta.uix dum hoc malũ ceſſauerat,cũ Pharaothes denuo mutatus,priorũ oblitus retinere populum cœpit:& quaſi aliarũ etiam afflictionũ naturas experiri uellet, negabat exitum quẽ prius conceſſerat timore magis cõpulſus q̃ ex animi ſui ſententia.Rurſum igitur deus alia clade in hominẽ fraudulentũ uindicat. pedunculorũ enim magna uis è corporibus Aegyptiorum ſcatebat,à quibus mali male perdebantur, neq; lauacris neq; medicamentorũ inunctionibus extinguere eos ualentes.Qua noua peſte turbatus rex, & nõ magis ipſo periculo q̃ eius fœditate ac turpitudine territus,nequam cum eſſet,ęgre dimidiata ex parte reſipuit.Hebræis enim exire permiſsis, ac mox malo ceſſante,liberos & uxores reditus obſides ab eis exigebat.quo facto magis etiã deum exaſperat,putans ſe prouidentiam eius circumuenire poſſe, quaſi Moyſes & nõ potius deus pœnas de Aegyptijs Hebræorũ oppreſſoribus ſumeret. Varias ergo & multiformes beſtiolarum ſpecies immittit, quales nemo ante eam diem unquam uiderat,tanta copia,ut tota regio malo hoc repleretur:præquarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præſentaneum exitium euadebant,infecti tamen earum ueneno à morbis corripiebantur.Rege uerò ne tum quidem reſipiſcente ut uoluntati diuinæ cederet,ſed mulieres quidem cum uiris dimittente,pueros uerò retinere uolente,non defuerunt deo uariæ prioribus etiam grauiores pœnæ,quib.ob regis maliciã in uniuerſam gentẽ ſeuere animaduerteret:ſed exulceratis intus in cute corporibus miſerabilem in modum non mediocris numerus abſumebatur.Et cum ne ſic quidem rex reſipiſceret, grando nunquam antè in Aegyptio cælo uiſa,tunc uerò maior quàm apud alios hiberno tempore, aut in ſeptentrionali regione, uere iam adulto ſuperne ruens õmnes eorũ fructus cõtriuit:& ſi quid intactum grando reliquit,nubes locuſtarum ſuperueniẽtes ita abſumpſerũt,ut fructuum colligendorum ſpes Aegyptijs omnibus omnino ſit adempta.Quod ſi rex ſtultus tantum, & nõ etiam malus fuiſſet, poterat uel iam dictis cladibus admonitus reſipiſcere,ut tandẽ de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametſi non ita inſaniebat ut cauſam non intelligeret, tamẽ tanta malicia pectus eius obſederat, ut adduci nullo modo poſſet quin deo quaſi per contentionem Exo.8.9

repugnare, & in publica cõmoda ſciẽs uolẽsq; peccare pergeret. itaq; tandẽ Hebræis pueros etiã unà cum mulieribus concedit, ſed iuſsis ut bona ſua Aegyptijs tanquã prædã relinquerẽt, eo q̃ ex ipſorũ bonis nihil poſt tot calamitates ſupereſſe cõquerebant. Moyſe uerò negãte æquũ poſtulari, alioqui nõ habituros unde ſacrificarent, atq; hac cõtrouerſia diutius durãte, tam denſæ tenebræ omnisq; luminis expertes Aegyptijs ſunt circũfuſæ, ut ꝓ ſpectu in uniuerſum priuati alij alio caſu abſumerent, illo quoq; metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine abſorberent. deinde his diſcuſsis poſt tres dies ac totidẽ noctes, cũ nondũ flecteretur Pharaothes ut liberũ exitũ permitteret, his uerbis eum Moyſes aggrediẽ, Quousq; repugnabis dei uolũtati, qui omnino uult ac iubet Hebræos dimitti, nec eſt aliud præter hoc remediũ aduerſus mala quibus affligimini. Rex uerò irate ferens hanc dicendi libertatẽ, minatus eſt eum capite plectendũ, ſi poſthac de hac re moleſtus eſſe pergeret. Reſpondit Moyſes, ſe nõ amplius hac de cauſa uerba facturũ, ſed ipſum cum optimatibus Aegyptijs ultrò Hebræos rogaturũ ut quamprimũ inde proficiſcãtur. atq; his dictis abijt: Deus aũt cum decreuiſſet adhuc una plaga ictos Aegyptios cogere ad dimittẽdos Hebræos, iuſsit Moyſen edicere populo ut paratũ habeant ſacrificiũ, præparatũ tertiadecima Xanthici mẽſis in quartãdecimã, qui apud Aegyptios Pharmuthi uocat, idem Hebræis Niſan, & Macedonibus Xanthicus: utq; ipſe Hebræos educat omnia ſua ſecũ portantes. ille uerò inſtructos prius ad profectionẽ, & per ſodalitia diſtributos in uno loco cõtinebat. illuceſcente uerò quartadecima oẽs ad exitũ animati ſacrificabant, & ſanguine domos luſtrabãt, aſperſas hyſſopo: & peracta cœna reliquias carniũ exuſſerunt, tanquã exituri. unde nũc quoq; ſolenne manet nobis idem ſacrificiũ, quã feſtiuitatẽ uocamus paſcha. id trãſitũ ſignificat, eo q̃ deus illa die ꝓteritis illęſis Hebræis, Aegyptios morbo ꝓcuſsit. nã peſtis illa nocte abſumpſit primogenita Aegyptiorũ, ut agminatim ad regiã cõcurreret à proximis uociferantib. nõ amplius detinẽdos Hebræos. tum rex accito Moyſe mandat ut abeãt, ratus poſt eorũ exitũ regionẽ ceſſantibus calamitatib. ſub leuandã. donis etiã Hebræos honorabãt, alij quo celerius diſcederẽt, alij propter uicinitatis cõſuetudinẽ. atq; hoc pacto exitũ eſt, flentibus Aegyptijs & pœnitẽtib. ob præteritã malã tractationẽ. Iter aut faciebãt per Latopolim tũc deſertã: Babylon em̃ poſt eo loco eſt cõdita, Cambyſe Aegyptũ uaſtãte. cũq; abeuntes iter ſtrenue cõtinuarẽt, tertia die peruenerũt Beelſephontẽ ad rubrum mare ſitã. cũq; nihil per uiã inuenirẽt propter ſolitudinẽ, macerata farina & modico calore in panis ſpeciẽ ſolidata ſe ſuſtentabãt: quo uictu per triginta dies ſunt uſi. neq; em̃ plus cõmeatus Aegypto extulerãt, atq; eũ ipſum parce diſpẽſabant ad neceſsitatẽ magis q̃ ad ſatietatẽ. quapropter in memoriam eius inopiæ feſtã per octo dies celebramus, quos uocamus azymorũ. cęterum multitudo migrantiũ unà cũ liberis & uxoribus uix erat numerabilis, qui uerò militarẽ ætatem habebant, ſexcentorũ milium numerũ explebant.

Exo. 10 11.12

Quomodo Moyſe duce Aegyptum reliquerunt Cap. VI

RELIQVERVNT autẽ Aegyptũ menſe Xanthico, luna quintadecima, anno quadringẽteſimo trigeſimo poſt q̃ Abrahã pater noſter in Chananæam uenit: & poſt Iacobi migrationẽ in Aegyptũ anno ducente

Exo. 12

ducenteſimo decimoquinto. Moyſes uerò annũ tũc agebat octuageſimũ, & frater eius Aaron triẽnio erat maior: deferebãt etiã ſecũ oſſa Ioſephi, ita ut filijs ſuis mãdauerat. Aegyptios aũt pœnituit q̃ Hebrẽos dimiſiſſẽt: cumq; rex præ cæteris hanc rẽ ægre ferret, totũ præſtigijs Moyſis imputãs, decretũ eſt ut in eos irruerent: & correptis armis reliquoq; apparatu, perſequebant̃, retracturi ſi poſſent aſſequi. nõ enim timendũ ne deus offendat̃, cum iam ſemel exitus illis ſit cõceſſus. ſperabant etiã facile ſe in poteſtatẽ redacturos inermes & de uia laſſos. itaq; obuiũ quemq; rogantes quà tenderent, raptim in ſequebantur, tãetſi per uiam difficilem non ſolum exercitibus, ſed expeditis quõq; uiatoribus. Moyſes aũt hac Hebræos ideo duxit, ut ſi Aegyptij mutata ſententia perſequi eos uellent; pœnas maliciæ uiolatiq; pacti perſoluerẽt: néue Palæſtini, quos ob ueterẽ ſimultatẽ infenſos habebat, de hac profectione certiores fieri poſſent. eſt em̃ illorũ regio Aegypto contermina. quapropter omiſſa uia quæ in Palæſtinam ducit, per deſertũ uia diſpendioſa ac difficili uoluit Chananæã inuadere: obiterq; iuxta dei mãdata in montẽ Sinà populum ſacrificaturũ adducere. ſed ubi ad rubrũ mare peruentũ eſt; ecce Aegyptiorũ multitudo circũfuſa in arctũ eos cõpellit: aderant em̃ ſeptingenti currus cũ equitũ quinquaginta milibus, & ducẽta milia ſcutatorũ peditũ. hi uias oẽs obſederãt, quibus effugiũ Hebrẽis patere poterat, inter rupes & mare cõcluſis, quo loco mons præ aſpretis inuius ad littus uſq; procurrit. atque ita ne fugę quidẽ ſpe relicta Hebræos mare inter & montẽ obſidione premebant, oppoſitis armatis quà exitus in cãpos aperiebat̃. in hac locorũ iniquitate cõcluſi, cum nec obſidionẽ præ inopia tolerare, nec exitũ ad fugã inuenire poſſent, nec arma adeſſent etiãſi maximę pugnare cuperẽt, nihil ſupereſſe uidebant niſi ut turpi deditione ſaluti cõſulerent: quo factũ eſt ut Moyſen in cuſarẽt, obliti prodigiorũ quib. libertatẽ eis deus ſignificauerat: minimũq; aberat quin propheta lapidato, contẽptisq; per incredulitatẽ pollicitationibus, deditione in priſtinã ſeruitutẽ redirẽt. nam & lamẽtis mulierũ ac puerorum exaſperabant̃, nihil niſi pernicię expectãtiũ, cum eſſent rupibus & mari & armatis circũcirca cincti, nec ulla ſpes effugij relinqueret̃. Moyſes aũt effe rata licet contra ſe turba nulli ſuccũbens difficultati nõ ceſſãbat eis proſpicere, deo fretus, quẽ poſt tot libertatis præſagia probabile nõ erat permiſſurũ ut aut delerent̃, aut in poteſtatẽ inimicorũ relaberent̃. cumq; medius in concione cõſtitiſſet, ſic ad eos uerba fecit. Si homo aliqs res ueſtras bene ac prudenter hactenus adminiſtraſſet, oportebat & in poſterũ ſimilẽ eius curã & diligentiã expectare: nunc poſtquã deus ipſe gubernãdos uos ſuſcepit; quanta ineſaniæ fuerit eius opem nõ ſperare, qui per me ultro uobis præſtitit quic quid ad ueſtrã ſalutẽ ac libertatẽ conferre uidebatur, imò hæc ipſa difficultas & anguſtia magis uos ad ſperandũ accendere debuerat. ipſe enim uos in arctum hunc locum concludi uoluit, ut ex tanta neceſsitate præter ueſtram æque ac hoſtium opinionem ſeruaret, atq; in hunc modum declararet, non ſolum potentiam ſuam, ſed fauorem etiam quo uos perpetuo proſequitur. non enim in paruis rebus deus propitius auxilium afferre ſolet, ſed tum potiſsimum quando ſpei ſupereſt minimũ. ergo huius ope freti, qui poteſt & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreami- XIIII

Exo. 14

ni Aegyptiorum apparatu, neq; propter fugã mari & mõtibus impeditã animum deſpõdete. poteſt em̃ deus & hos in planiciẽ & mare in terrã uertere.

Quomodo mare ſciſſum Hebræis Aegyptios fugientibus uiam aperuit. Cap. VII

HAEC effatus ad mare eos Aegyptijs ſpectantib. ducebat. Habentes enim eos ſub oculis, q̃ eſſent perſequendo defatigati, pugnã in ſequentem diem differre conſultius putabant. ut uerò ad extremum littus uentum eſt, tum Moyſes ſumpta uirga deum in auxilium ſupplex inuocat, dicens, Tu domine ſcis ipſe q̃ nec uiribus nec artibus humanis ullũ hinc nobis patet effugium: ſupereſt ut ipſe ſalutem huic populo expedias, qui Aegypto relicta huc eſt delatus, tuam uoluntatẽ tuamq; fidem ſecutus. ad te ſolum omni alia ſpe, omni conſilio, deſtituti cõfugimus: ad tuam tantum prouidentiam reſpicimus, quæ ſola nos iratis Aegyptijs eripere poteſt. ſuccurre igitur propere, & potentiã tuã exere, & populum iam conclamatæ ſalutis ad fiduciam & ſpem excita. in difficultatib. cõſtituti ſumus, ſed noſtris nõ tuis. tuum eſt domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic poteſt te iubente aperiri, & illud in terram uerti. poſſumus & per aerem ſublimes effugere, ſi ita nos ſeruari tibi placeat. hæc precatus, mare uirga p̃cutit: quo ictu repente ſciſſum, & retrorſum ſe recipiens, nudum ſolum Hebræis ad fugam capeſſendam relinquit. Moyſes aũt uidens adeſſe deum, & mare de ſuo ſolo ceſsiſſe primus progreditur, hortatur Hebræos ut alacriter ſequantur per uiam diuinitus datam, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem ſalutis rationem tam ſubito exortam. illis uerò impigre ſubſequentib. nimirum diuina ope fretis, Aegyptij primũ inſanire eos putabant in manifeſtam perniciem ruentes. poſtquã uerò uiderunt eos longe proceſsiſſe, & impune abſq; omni impedimento iter facere, impetu facto perſequi eos cœperunt, quaſi & ipſi tutũ per mare iter habituri: & præmiſsis equitibus à littore deſcendebant: iamq; in aduerſum littus euaſerãt Hebræi, hoſtibus à tergo relictis, quos armis graues ipſa etiã miraculi nouitas nõnihil eſt remorata: ſed cum incolumes illos terrã tenere uiderent, ſibi quoq; eundem euẽtum pollicebantur. Verum fefellit eos hæc opinio, neſcientes nõ quorũuis talem uiam eſſe, ſed Hebræorũ tantum, & fugientibus tantum ad ſalutem patere, non hoſtibus qui eos perdendi animo inſectarent. ergo cum iam uniuerſus exercitus introgreſſus eſſet, refunditur iterum mare, & Aegyptios fluctibus inuoluit, uentis etiã eodẽ impellentibus: acceſſerunt & imbres de cælo, & aſpera tonitrua fulguribus ſimul intermicantibus: fulmina quoq; deferebant, & nihil omnino deerat eorũ quæ ab irato deo hominibus ad pernicie immitti ſolent: nam & nox eos caliginoſa nimis ac tenebroſa cõprehendit. atq; ita totus ille exercitus eſt deletus, ut ne nuncius quidẽ cladis domũ reuerteretur. Hebræi uerò uix ſui cõpotes erant præ gaudio ex tam inopinata ſalute concepto, accedente huc etiam hoſtiũ interitu, quo maior eſſet libertatis ſecuritas, nemine ſuperſtite q̃ eos in ſeruitutẽ uindicare cuperet, & deo ex profeſſo illis auxiliũ ſubmittente. quapropter tum ſua ſalute, tum inimicorũ ſupplicio læti magis q̃ ulli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem
Exo. 15 exegerunt: & Moyſes carmen laudes dei & ob præſentem fauorẽ gratiarum

actiones

actiones cõtinens hexametro uersu cõposuit. Hæc ego ut in sacris codicibus inueni, ita sigillatim cõscripsi. Nemo aũt mirari debet tanquã incredibilia, si priscis hominibus & ad maliciã etiam tum rudibus, de salute periclitantibus uia per mare patuit, siue dei uoluntate, siue naturæ sponte: quandoquidẽ heri & nudiustertius Alexãdri ductu Macedonibus Pamphyliũ mare cessit, & Exo. 8. 9
aliã uiam nõ habẽtibus illac iter aperuit, cũ deus eius opera ad destruendũ Persarum imperium uti decreuisset: id quod omnes testantur qui res gestas illius regis scripto prodiderũt. Sed de his ut cuiq; libet ita sentiat. Postera uerò die cum æstus & uentus arma Aegyptiorũ in littus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerant, Moses id quoq; diuina prouidentia factũ interpretatus, ne posthac inermes essent, collecta uiritim distribuit: atq; ita iã probe munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi deo, & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam ante dictum est.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER TERTIVS.

Quomodo Moyses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit. Cap. 1

RECENTEM hãc læticiã ex insperato acceptæ salutis offuscauit nõnihil itineris molestia, quo p̃ deserta in Sina mõtem ducebant: q̃ emetiẽda esset regio difficilis propter ciborum & aquarũ extremã inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil omnino humoris habens, unde fructus proue nire solent. talem aũt uiam necessario sunt ingressi, cum aliam non possent: deferebantq; secum aquã priusquã desertum intrarẽt hausta̅m duce ita præmonente. qua absumpta puteos magno labore propter duriciem terræ fodientes aquabantur: ac ne sic quidẽ uel satis bonã, uel quantum sufficeret inueniebãt. in hunc modũ iter faciẽtes perueniũt prima uespera in locũ quendam, cui propter aquas uicioſas nomẽ fecerũt Mar, amarorẽ uocabulo signi Exo. 15
ficante: ibiq; lassis de uia et cõmeatu quoq; iam absumpto inopiã sentire incipiẽtibus, diuertere placuit. inuitabat ad manendũ puteus forte repertus, qui tametsi tantis copijs nõ posset sufficere, nõnihil tamẽ solatij propter naturã regionis præbebat. audiebãt enim nihil aquæ in progressu se inuẽturos. hæc ipsa quoq; amara fuit et nulli potabilis, nõ homini solũ, sed ne iumẽto quidẽ. Moyses aũt uidens eis animũ cecidisse, nec habens quod diceret, non enim erat res cũ hoste quẽ uirtute repellere posset, sed & uiri & imbellis mulierũ ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægre expediebat cõsilium populi miseriã ad proprium infortunium referens. ad hunc unum enim concurrebant, mulierculæ infantibus opem implorantes, uiri uerò mulieribus, ne se despiceret, utq; salutis remedium aliquod quæreret. ad preces igitur uersus orat ut deus mutata aqua exuitiosa potabilem reddat: quo annuente

hanc gratiã, arripit fruſtum ligni forte ibi iacens, & mediũ per lõgitudinem ſciſſum in aquam mittens, docet Hebræos deum exauditis precibus pollicitum daturũ ſe aquã deſiderãtibus, ſi gnauiter iuſſa perageret. quib. rogantib. quid facto opus ſit ut aqua mutetur, iubet robuſtiſsimũ quẽq; certatim puteum exhaurire, dicẽs, maiore parte euacuata reliquũ potabile fore. quo facto aqua agitatione cõtinua purior reddita, potũ iam nõ aſpernandũ multitudini exhibuit. Hinc caſtris motis peruenerũt in Ilym, agrum, ut primo aſpectu è longinquo uidebaẽ, nõ malum, ferebat eñ palmas. ut uerò propius eſt uentum, fefellit omniũ expectationẽ. palmæ enim nõ plures erant q̃ ſeptuaginta, eæq; non admodũ proceræ propter loci ariditatẽ: nam ne à fontibus quidẽ rigabantur, qui duodecim eo loco erant, ſed non ità largi ut emiſsis riuulis humiditatẽ terræ ſubminiſtrarent. quare ad egerendã harenã uerſi in nullas uenas incidere poterãt, & ſi quid modicũ diſtillaret, foſsione turbatũ inutile ad potũ reddebaẽ. arbores quoq; non multũ fructum ferebãt propter eandem aquarũ inopiã. quamobrẽ exortum eſt murmur multitudinis cõtra ductorem, omnẽ miſeriæ ſuæ cauſam in unum illum cõferentis. triginta enim dierum itinere cõfecto, cõmeatum omnẽ quem ſecum extulerãt iam abſumptum deſiderabant, & cum nihil alimentorũ in terra deſerta inuenirent, minimum à deſperatione aberãt: atq; ita præſente egeſtate præteritorũ tam dei quàm Moyſis beneficiorũ memoriã excutiente, in iram cõcitati uidebantur iamiam correptis ſaxis in imperatorẽ ſuum inuaſuri, autorẽ interitus ſibi clamitantes. at ille irritatã multitudinẽ & tam acriter in ſe concitatã animaduertens, fretus deo & conſcientia rei bona fide adminiſtratæ, prodit in medios uociferantes & ſaxa intentantes. cumq; ſingularem quandam gratiã in uultu præferret, populariq; facundia cum primis polleret, exorſus eſt iram eorum mitigare, obſecrans ne in præſentẽ neceſsitatẽ intenti omniũ præteritorum beneficiorũ memoriã abijcerẽt: utq; à difficultate tunc premente animũ ad dei gratiã ac dona uerterẽt, quibus toties præter opinionẽ cumulati fuiſſent. nunc quoq; expectarẽt eum bonũ exitum procuraturũ, quem ueriſimile ſit ad probandam eorũ fortitudinẽ, patientiã & gratitudinẽ, utq; appareat præterita ne an præſentia plus apud eos poſsint, hãc rerũ ãguſtiã immiſiſſe. cauendũ igitur ne ob intollerantiã atq; ingratitudinẽ diuino fauore indigni deprehendanẽ, qui & uoluntatẽ ipſius quã ſecuti Aegyptũ reliquiſſent, contemnant, & ſe miniſtrũ eius iniquis odijs perſequanẽ, præſertim cum hactenus in nullo eorũ quæ dei iuſſu gerẽda ſuſceperat, deceptos ſe queri poſſint. Enumerat deinde ſingillatim, quomodo afflicti fuerint Aegyptij dum eos contra dei uoluntatẽ detinere conarenẽ: quõ idem flumen illis quidẽ cruentum & ad potum inutile, ipſis uerò dulce fuerit ac potabile. quõ item refluo mari locũ eis & uiam ad effugium cedente, ipſi quidem per eam euadẽtes ſalutem ſint conſecuti, inimicos uerò internecione deletos inſpectauerint: & quõmodo in eam uſque diem inermes, deo præbente armorum quoque copiam ſibi comparauerint: tum quoties ex ipſis interitus faucibus eos præter omnium opinionem incolumes deus eripuerit, qui cum ſemper ſit omnipotens, ne tum quidem de ipſius prouidentia deſperandum. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandũq; nõ eſſe ſerum auxilium quantum-

Exo. 16

uis

uis differatur, quod rebus adhuc integris accipit: & sic existimandũ, nõ con tẽni à deo sua pericula, sed fortitudinẽ explorari ac libertatis amorẽ, ut uide at utrũ eius cupidine & ciborũ & aquarũ inopiã sustinere ualeant, an potius more pecudũ dominis in suũ usum pascẽtibus seruire malint. Se quidẽ non tam sibi priuatim timere, cui cæso iniuste nihil mali accidere possit: q̃ ipsorũ incolumitati, si per istã lapidationẽ facta & cõsilia dei damnare uideant. His uerbis furentes ad saniorẽ mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed qm̃ intelligebat nõ de nihilo cõcitatos, ad preces et sup plicationes cõfugit: & conscensa quadã specula, opẽ dei rebus per inopiam afflictis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset: utq; propitius ueniam daret populo duris rebus exasperato, et propter hoc more humano ab officio decedẽti. deus uerò curæ sibi populũ fore pollicet, & o pem quã peterẽt iamiã affuturã. His impetratis Moyses descẽdit ad multitudi nem: illi uero animaduertẽtes promissionib. diuinis lætũ, & ipsi posito mœ rore uultus hilares sumpserunt. tum ille stans in medio cõcionis, ait se præ senti necessitati à deo remediũ afferre, nec ita multo post magna uis coturni cum, quod genus auiũ præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacẽte mari lõgo uolatu fessarũ, q̃ alioquin etiã nõ est sublimis, in Hebræos defert. illi uero cibos diuinitus oblatos certatim cõprehendentes, remediũ inopiæ quærebãt: & Moyses rursum ad supplicatiões uertit, ob auxiliũ à deo ꝓmis sum simul atq; exhibitũ: q̃ ad hũc modũ pastis, alia mox alimẽta demisit. nam interim dũ Moyses precabũdus palmas attollit, ros de cælo delabit: qui cum manib. eius hærẽs cõcreuisset, suspicatus ille hãc quoq; alimoniã à deo demit ti, degustat: lętusq́; re cõperta, turbã ignarã & putantẽ hibernã tẽpestate nim gere, monet opinione falli, nec uulgarẽ rorẽ de cælo descẽdere, sed alimoni am, quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret: ac mox prægustatũ of fert, ut experti crederẽt. illi uerò ad eius exẽplũ nouo cibo læti fruebant, qui suauitate ad mellis dulcedinẽ accedebat, aspectu uerò ad aromatis similitudi nẽ quod bdelliũ dicit, magnitudine coriãdri semini similis: eũq; ꝓ se quisq; certatim colligebãt. sed mox edicto admonent, ut ex æquo assaronis mensu ram quotidie colligerẽt: nõ em̃ defore hoc cibi genus. quod eò factũ est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiã plus satis colligũt. quod si quis contẽpto edicto ultra prescriptũ modũ collegisset, plus defatigatus ni hilo plus habebat q̃ cæteri. quicquid em̃ ultra assaronẽ sequẽti die supererat, inutile reddebat, amaritudine ac uermibus corruptũ: adeò diuinus & incre dibilis erat hic cibus: cuius hęc natura est, ut qui hũc habet aliũ nõ desideret. Quin & nostris tẽporibus tota ea regio genere hoc cõpluitur, quẽadmodũ olim in Moysis gratiam deus id alimentũ demisit. hoc Hebræi mãna uocant. nam hęc uox man in nostra uernacula est percõtatiua, quid hoc est interro gans. atq; ita perpetuũ gaudiũ ac securitatẽ per hũc cibũ sunt adepti, quo per annos XL. deinceps sunt sustẽtati: tantũ em̃ tẽporis in deserto hęserũt. Sed ex loco in quo hęc primũ contigerũt castris motis, postq̃ in Raphidim perue- Exo. 17
nerunt extrema iam siti laborabat: eo q̃ & præcedentibus diebus raros fon tes inuenire datũ est, & tunc in regionẽ omnino aquis carentẽ inciderunt. Rursum igitur Moysi irascebant. ille uerò declinato aliquãtisper turbę furo-

re, ad

re ad deprecandũ uertitur, rogãs ut qui cibum in egeſtate dederat, nũc potũ quoque in extrema neceſsitate largiretur tantũ nõ ſiti deficiẽtibus, quandoquidem ſolus cibus in hoc rerũ ſtatu nihil proderat. Deus uero nihil cũctatus promittit Moyſi daturũ ſe fontẽ & aquarũ abundãtiã unde minime ſperarent: iubetq; ut uirga feriẽs petrã in cõſpectu ſitam, inde peteret ea quæ deſiderabãt. uelle ſe ut per otiũ & abſq; labore potùm adipiſcant. His acceptis à deo Moyſes reuertitur ad populũ præſtolantem & intentis oculis ſe ſpectantem. iam enim uidebant à ſpecula deſcendentẽ. qui poſtquã reuerſus eſt, ait deum eos ex hac etiam neceſsitate liberaturũ, & inſperato modo ſalutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, ſi laſsitudine ac ſiti enectis petra eſſet excidenda, Moyſes ferit eã uirga, quę eueſtigio dehiſcens aquã euomuit copioſiſsimã ſimul ac limpidiſsimã. illi uerò inopinato ſpectaculo attoniti, uel aſpectu ipſo recreabant: moxq; magna cum uoluptate bibebant, q̃ eſſet dulcis & qualẽ diuinitus datam eſſe cõueniebat. quapropter & Moyſen plurimi faciebant, quẽ deo tam carũ uiderent, & deo pro accepto beneficio quas poterant per ſacrificia gratias referebãt. Teſtantur aũt ſacræ literæ in templo dedicatę, quòd deus Moyſi prædixerit petram ex ſe aquam profluentem eſſe edituram.

De Amalecitarum & ſociorum clade, & præda quæ Iſraelitis inde obtigit. Cap. II

II Exo. 17 HEBRAEORVM autẽ fama longe lateq; diuulgata, rumoribusq; de his per oẽs gentes circũquaq; ſparſis, nõ mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & miſsis ultro citroq; legationibus adhortabantur ſe inuicem, ut aut arcerent, aut delerẽt etiã, ſi modo poſſent, aduentantem multitudinẽ. præcipui uerò huius expeditionis inſtigatores erãt qui Gobolitidẽ regionẽ et urbem Petram incolunt, uocanturq; Amalecitę, inter eas gentes pugnaciſsimi. horũ reges & ſe inuicẽ & finitimos ad Hebraicum bellum cõcitabant, externũ exercitũ Aegyptiorũ fugitiuos pernicię ſibi ſtruere dictitantes: quos nõ oportere cõtemni, ſed priuſquã uires eorũ augeantur uberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipſorũ ceſſatione cõcepta priores bellũ aggrediant, tutò poſſe opprimi. cõſultiusq; eſſe in deſerto eorum conatus ulciſci, q̃ expectare dum urbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim eſſe prudentiũ, initijs aduerſariorum potentiæ q̃ primum obſtare, nec expectare dum quotidianis ſucceſsibus in maius augeatur, & potius curare ne in diſcrimẽ ueniant, q̃ ut periculo eximantur. Poſt huiuſmodi legationes decretũ eſt cõmuni cõſilio, ut Hebræos adorti prælio repellere conẽtur. Nihil tum minus expectabat Moyſes q̃ motum aliquem indigenarũ: ergo cum uideret trepidare ac tumultuari populũ, cui de improuiſo & imparato cũ inſtructiſsimo hoſte cõfligẽdũ erat: hortat ut dei ſentẽtia freti, cuius auſpicijs libertatẽ ſeruituti prætuliſſent, nihil aliud quàm uictoriam cogitarent: néue reputarent q̃ armis, pecunijs, commeatu & alijs huiuſmodi præſidijs ſint inferiores: ſed cum deum pro ſe cõtra hoſtes ſtantem habeant, tales animos conciperent ac ſi humanis etiã opibus eſſent longe ſuperiores. nec ignorare illos quantus ſit adiutor, toties in grauioribus malis expertos. hunc & hoſtibus eſſe infenſum, & Hebræis propitium: eúmque fauorem ſatis declaratum dum famem ac ſitim prodigioſe ab eis depellit, dum mari

&

& monte incluſis inſperatũ effugium expedit. adhęc tanto magis ad uictoriam aſpirandum, q; poſt hanc nihil ſint deſideraturi eorũ quæ ad humaniorem uictum pertinere uidẽtur. Talibus dictis animato populo, cõuocatisq; tribunis & optimatibus, uniuerſos & ſingulos hortatur, iuniores quidem ut grandiorũ dicto audiant, hos uerò ut oẽs imperatoris ſui nutus obſeruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, ſperabãt hanc pugnam miſerię finem allaturã, & ultro Moyſen rogabãt ut ſe cõfeſtim in hoſtem duceret, néue intempeſtiua cunctatione alacritatẽ militum hebetaret. tum ille ſelectis è reliqua multitudine ad pugnã idoneis Ieſum pręficit Naueci filium è tribu Ephræmitide, uirũ manu ac cõſilio iuxta promptũ, & pietate inſignẽ & à Moyſe præceptore hac parte non degenerantẽ. aliquot etiã cohortes ita diſponit ne ab aquatione intercludi poſsit, plures etiam ad pręſidium caſtrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde ad prælium ſe expediunt, & armis ſimul ac corporibus curatis, intenti ſignum claſsico per Moyſen dari expectant: qui & ipſe pernox cum Ieſu cõſultabat, eumq; de inſtruendis ordinibus admonebat. appetente uerò iam die, hortatẽ ducẽ ut ſpei de ſe cõceptæ reſpõdere ſtudeat, & re feliciter geſta exiſtimationẽ ſibi apud milites comparare. ſimiliter Hebræorũ optimũ quenq; priuatim, ac mox omnes armatos uerbis ad fortitudinẽ accendit. atq; ita inſtructos & animatos Ieſu & deo cõmittit, ipſe montem aſcendit. iamq; ad manus uentum erat, pugnabaturq; ſtrenue, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moyſes erectas manus tẽdebat, Amalecitæ deteriore cõditione prælianter. Moyſes uerò extenſione manuum laſſatus, cum obſeruaſſet quotieſcunq; manus demitteret, toties ſuos non ferentes hoſtis impreſsionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & ſororis Mariames maritum Vronem, utrinq; aſtantes manus ſibi indeſinenter ſuſtinere, neq; permittere ut per laſsitudinẽ deferrent. quo facto egregie uicerunt Hebræi, fuiſſentq; interneciõne deleti Amalecitæ, niſi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorũ ſalutem ſibi quæſiſſent. qua uictoria non alia uel magnificentior uel magis opportuna maiorib. noſtris contigit. nam & occurrentẽ exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circũquaq; degentibus magnum terrorẽ incuſſerũt, & laboris pręmium prædam opimam reportauerũt. namq; caſtris etiam hoſtilibus expugnatis publicè & priuatim ſunt ditati, qui ad eam diem uix quotidianũ uictum ſibi parare poterant. nec in pręſens tantum ea uictoria profuit, ſed in futurum etiam. non ſolum enim corpora aduerſariorum, ſed animi quoq; eo prælio ſunt fracti: & omnibus circumquaq; gentibus ex illo tẽpore facti ſunt formidoloſi. ipſis uerò opulentię nõ mediocris acceſsio eſt facta. multũ enim auri & argẽti in caſtris fuit repertũ, multa ęramẽta uel eſcaria uel coquinaria, magnus etiã pecunię ſignatę numerus: ad hęc textilia & armorũ ornatus, aliaq; ſupellex caſtrenſis, et uaria pręda iumẽtorũ & impedimentorũ quę exercitũ ſequi ſolẽt. quin & audaciores multo ſucceſſus hic Hebręos reddidit, & fortitudinis ac induſtriæ magis ſtudioſos, nihil nõ ſibi pollicẽtes ſi uirtutẽ ſtrenue colerẽt. Et hoc quidẽ pręliũ talẽ exitũ eſt ſortitũ. Sequẽti uerò die Moyſes cęſorũ cadauera ſpoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis quorũ opera inſignior fuerat præmia diſtribuit, Ieſumq; ducẽ pro cõcione collauda

collaudauit,milite per acclamationes laudem uiri cõprobante.adeoq; incrũ enta fuit hæc uictoria ut ne unus quidẽ ex Hebræis deſideraret, cũ hoſtiliũ cadauerum numerus præ multitudine incõpertus manſerit.Mactatis deinde pro gratiarum actione uictimis,aram DEO VICTORI poſuit:prædixitq; in ternecione delendos Amalecitas, ut ne unus quidem eius generis relinquatur,q̃ Hebrẽos ultro armis aggreſsi eſſent,idq; in deſerto & inopia laborantes.poſtremo ducem exercitus uictoriali epulo excepit. hoc fuit primũ prælium poſt exitum de Aegypto,quo hoſtem laceſſentem fortiter reiectum magna clade affecerunt:poſt quod per dies aliquot feſtis epinicijs celebratis, & quiete uiribus reparatis, inſtructo agmine iter continuabant. iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modũ paulatim procedentes, tertio menſe pòſt q̃ ex Aegypto mouerant, ad montem Sina peruenerunt, in quo Moyſes uiſionem ardentis rubi uiderat, ut iam antè cõmemorauimus.

Raguelis conſilium quod genero ſuo Moyſi dedit. Cap. III

III Exo.18 CVM autem rei feliciter geſtæ fama ad Raguelem quoq; peruenisſet, gratulabundus occurrit Moyſen & Sepphoram & eorũ liberos ſalutaturus.Is lætus ſoceri aduentu ſacrificiũ inſtaurat,& populo epulum præbet prope rubum qui flagrationem illæſus euaſerat.dum uerò multitudo per ſuas quiſq; cognationes epulatur,Aaron cum ſuis aſſumpto & Raguele laudes diuinas concinebant,autorẽ ſalutis ac libertatis celebrantes:ducem quoq; ſuum fauſtis carminibus proſequebant, cuius uirtute omnia ſibi ex ſententia ſucceſsiſſent.Raguel quoq; priuatim multa in populi laudẽ,multa in Moyſis eius ſeruatoris cecinit, cuius auſpicijs tot uiri boni ac fortes re-
IIII gerentur. Sequenti aũt die Raguel uidens Moyſen multitudine negociorum obrui(finiebat enim lites quorum opus erat,omnibus ad ipſum deferentibus, & alio arbitro ius ſuum tenere ſe poſſe non exiſtimantibus, & his etiam qui cauſam ſub tali iudice perdebãt æquo animo ſententiã ferentibus) tunc quidẽ ſiluit, neminẽ uolens impedire quo minus iuſtitia uiri frueretur. ubi uero tandẽ à negociorũ tumultu abſolutũ uidit, ſeductũ ſeorſum quid facto opus eſſet docuit: cõſuluitq; ut minores cauſas alijs cognoſcendas cederet,ipſe uerò tantum reipublicæ negocia tractaret. nõ deeſſe enim Hebræis & alios dijudicãdis litibus idoneos: curam uerò tot milium ſalutis ſuſtinere poſſe neminem,niſi Moyſi ſimilem.itaq; cum nõ ignores,inquit,tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerũt uſui, tibi ipſe parcẽs,permitte alijs ut ipſi inter ſe lites ex iure dirimãt: tu uerò diuino tantũ cultui deditus eſto, quo facilius populũ è præſenti neceſsitate eximas. Quin & illud pro uirili cõ ſuluerim, ut luſtratis ac recenſitis copijs eas in dena milia diſtribuas ſingulis huiuſmodi legionib.ſuos duces præficiẽdo:easq; rurſum in cohortes millenarias,quingenarias,cẽtenarias & quinquagenarias partiaris:itẽq; in manipulos triginta & uiginti & decẽ cõmilitonũ:tum deinde ita diſtinctis præfectos imponas, ſingulis appellatione à numero ſubditorũ militũ indita.Iudices aũt uiros uirtute ac iuſtitia præſtãtes populi ſuffragijs creabis,qui de controuerſijs eorũ decernãt, & ſi forte quid grauius inciderit, eius cognitionẽ ad te relegẽt.atq; hoc pacto neq; Hebrẽorũ quiſquã ſuo iure fraudabit,& tu ſine interpellatiõe deum colẽs fauorẽ eius propenſiorẽ exercitui cõciliabis.

Hoc

Hoc Raguelis cõſilium Moyſes libenter admiſit, fecitq; quicquid ille mo v
nuerat, non ſibi hoc cõmentum uſurpans, neq; autorẽ eius cælans, ſed prò
concione populò indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris ſuis
Ragueli aſcribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorũ, malens di-
gnos ſua laude non fraudare, q̃ ſibi alienũ decus uſurpare, ut hinc quoq; uir
tutem ipſius conijcere liceat: de qua ſuis locis ſæpe nobis dicendum erit. Inte
rea dum his locis populus hæret, Moyſes pro concione ait ſe ire in montem
Sina collocuturum cum deo & aliquid utile eis inde reportaturum: iubetq;
ut ipſi interim in propinquo caſtra metentur, uiciniores deo futuri.

Moyſes conſcenſo Sina monte acceptas à deo decem præceptorũ tabu-
las ad populum reportat. Cap. IIII

His dictis aſcẽdit Sina montẽ omniũ regionis eius celſiſsimũ, & ob vi
nimiam altitudinẽ cautesq; præruptas nõ aſcenſus tantũ hominũ,
ſed aſpectus quoq; ipſos defatigantẽ, ut non immerito propter nu
men incolens religioſus haberet. Hebræi uerò iuxta mandatũ prophetæ mo
tis caſtris radices montis occupant, ſuſpẽſi animis quidnam boni ita ut pro-
miſerat, eſſet à deo reportaturus: atq; interim dum ductorẽ ſuum expectant,
feſtos dies agebant, caſtitatem ſeruantes tum in cæteris, tum abſtinendo à cõ
greſſu mulierum per triduum, ſicut iuſſi fuerant, & aſſiduis precibus deum
ſolicitantes, ut propitius Moyſem excipiens, donũ ſibi per eum aliquod mit
teret, quod ad uitam bene ac feliciter degendam conducibile foret. interim
& uictu ſumptuoſiore utebantur, & ornatu ſplẽdidiore unà cum uxoribus
ac liberis excolebantur. atq; in hunc modum duabus diebus inter epulas ex-
actis, appetente iam tertia nubes primũ præter ſolitum ſupra tota caſtra He-
bræorum ſublimis pependit, tentoria q̃ late patebant contegens, reliquum
cælum circunquaq; clara ſerenitate obtinente: procellæ deinde cum imbre
uehementi ruebant, & fulgura ſimul crebro micantia terrebant, fulminaq;
eliſa ſignificabant Moyſen ex ſententia cum deo propitio conueniſſe. Hęc le
cturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi certe fas nõ fuit diſcedere ab illis quæ
in ſacra hiſtoria cõſcripta habentur. Cæterum Hebræi uiſa inſolita tẽpeſtate,
eiusq; horrendo ſtrepitu aures feriente ſupra modũ turbabantur. nam et rei
nouitas terrebat, & rumor uulgatus de monte, q̃ crebro deus eum inuiſeret.
quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti, putantes actum de ſa-
lute Moyſi, & illo per iram dei ſublato, ſe quoq; ſimile exitium manere. In ta
li rerũ ſtatu ecce tibi Moyſes exultans læticia, uultuq; ipſo animũ gaudio ge-
ſtientem præferens. quo cõſpecto repente metus omnis abijt, inq; locũ eius
ſpes magni alicuius boni ſucceſsit: nam & aer ad eius aduentum priſtinam ſe
renitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat, auditurã quæ mandata à
deo referat. quam ubi cõueniſſe animaduertit, è ſuperiore loco, ut ab uniuer
ſis audiretur, in hunc modum eſt affatus: Viri Hebræi, deus optimus maxi-
mus, quemadmodũ nunq̃ antea uota noſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq; tẽ-
pore me legatum ueſtrum benigniſsime excepit, & iam in caſtra ueſtra præ-
ſens ac propitius adeſt, præſcripturus uobis uiuendi rationem, qua nulla
beatior ne cogitari quidem poteſt. quare per ipſum perq; eius magnifica o-
pera uos obſecro, ne contemnatis quæ uobis dicturus ſum, meam mediocri

tatem intuentes, quodq; humanã linguã audituri eſtis: ſed expẽdentes mandatorũ bonitatẽ ac utilitatẽ, agnoſcite eius maieſtatẽ, qui ut ueſtra cõmoda prouehat, me internũcio ad uos uti nõ eſt dedignatus. Nõ em̃ Moyſes Amaramæ & Iochabelis filius, ſed is qui pro ueſtra ſalute Nilũ ſanguineis fluẽtis labi fecit, & Aegyptiorũ cõtumaciã tam uarijs calamitatibus fregit, qui per mare uiam uobis munitũit, qui omniũ egenis cibos cęlitus excogitauit, q potum deſiderantibus è petra ſcatere iuſsit, à quo Adamus terrę ac maris uſum fructũ accepit, per quẽ Noe diluuiũ effugit, per quẽ Abrahamus noſtri generis autor ex errone poſſeſſor Chananææ terræ eſt factus, per quẽ Iſacus confectis ſenio parẽtibus eſt natus, per quẽ Iacobus XII honeſtiſsimis filijs eſt ornatus, per quẽ Ioſephus in Aegyptiorũ præſidẽ euaſit: is inquã uobis hæc præcepta largit̃, ego nihil aliud ſum q̃ tãti numinis interpres. ea uobis ſacroſancta erũt, & cõiugibus ac liberis antiquiora. illis em̃ parẽdo beatã uitã agetis, fruẽtes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturę leges felici, eritisq; hoſtib. ueſtris ſemper formidoloſi. ego em̃ cũ deo coràm collocutus, immortalẽ eius uocẽ audiui: adeò illi cordi eſtis uos & generis ueſtri incolumitas. His dictis adducit populũ cũ liberis & cõiugibus ut deum loquẽtẽ eis audiant, & quid agendum docentẽ, ne dicta minus auctoritatis haberent, ſi per humanã linguam in animos eorũ illaberẽtur. itaq; omnes audiebant uocem è ſublimi deſcendentẽ, ut nemo nõ intelligeret. Præcepta aũt quæ Moyſes duabus tabulis inſcripta reliquit, non eſt fas totidem uerbis euulgare, ſententias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Exo. 20
Primum præceptum, Deum eſſe unum, & hunc ſolum colendum.
Secundum, Nullius animalis ſimulacrum adorandum.
Tertium, Non temere iurandum.
Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.
Quintum, Parentes honorandos.
Sextum, A' cæde abſtinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Non deponendum falſum teſtimonium.
Decimum, Nihil alienum concupiſcendum.

Exo. 21 Hæc ubi multitudo læta ex ipſo deo ſicut Moyſes p̃dixerat audiuit, dimiſſa eſt cõcio. Sequẽtib. aũt diebus ſępius ad ducis tentoriũ uentitãtes poſtulabãt ut etiã leges eis à deo deportaret. ille et in hoc eis gratificatus leges tulit, & qd quóue modo agendũ eſſet per idẽ tẽpus præſcripſit, ſicut ſuo loco dicet. ſed maiorẽ legũ partẽ in aliud tẽpus differo, priuatim de his cõmentaturus. Eo-

Exo. 24 dẽ ferè tẽpore Moyſes rurſum in Sina montẽ aſcẽdit, prę monito antè populo: nam & ſpectare eos aſcenſionẽ ſuã uoluit. cumq; diutius moraretur, per XL. em̃ dies abfuit, cœperunt ſoliciti eſſe, ne quid grauius illi accidiſſet. neq; in tot erumnis aliud quicq̃ eos ſic contriſtauit, ut interitus Moyſis opinio. uariabant em̃ rumores, dũ alij deuoratũ à beſtijs iactant, maxime qui minus eum amabãt: alij raptũ à deo uideri malunt. qui uero prudẽtiores erãt, inter utranq; ſententiã ancipites, q̃ alterũ ab humanis caſibus non alienum, alterũ uiri illius uirtuti conuenientius uidebant, ipſius ſortem ſatis æquo animo

ferebant

ferebant:ſuam autẽ uicem dolebant,quòd tali præſide ac patrono eſſent orbati,qualem alium inueniri credebãt impoſsibile:& neq; ſolicitudo ſperare eos ſinebat,neq; ſpe adempta nõ dolere poterãt. ac ne caſtra mouere quidẽ audebant,reditũ expectare iuſsi. tandẽ XL diebus totidẽq; noctibus elapſis reuertitur,nullo interim humano alimẽto deguſtato: aduentuq; ſuo tota caſtra ingẽti gaudio repleuit,diuinã prouidentiã illis adeſſe ſignificãs,& rationem bene ac beate uiuendi ſe per eos dies didiciſſe.poſtulareq; deũ ut tabernaculũ ei faciant,quò deſcẽderet quoties placeret,quod etiã migrantes ſecũ circũferre poſſent,ut nõ ſit opus amplius in Sina aſcendere, ſed interuiſitãs crebro & tantũ non cohabitãs præſto ſit uotis eorũ ac deprecationibus.mẽſuram quoq; & formã tabernaculi ſibi præmonſtratã, nihilq; ſupereſſe niſi ut ad eius fabricã q̃ primũ ſe accingerẽt.His dictis profert duas tabulas continentes decem præcepta inſcripta,in ſingulis quina.erat autem dei manus ea ſcriptura.Illi uero præſentia ſermoneq; Moyſis læti pro ſe quiſq; certatim ad ſtructuram tabernaculi conferebant,aurum,argentũ,cuprũ,materiẽ ligneã elegantẽ & contra cariem firmam,pilos caprarũ, & ouiũ pelles partim hyacinthina partim punicea tinctura,quaſdã etiam candidas colore,& alias purpuræ flore infectas. adhæc lanas eiſdem coloribus tinctas, & linũ byſsinũ.lapillos quoq; pretioſos,qui ad ornatũ auro includi ſolẽt,atq; inſuper uim magnã odoramentorũ.nam huiuſmodi erat materia tabernaculi,quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo poſteaquã iſtæ ſpecies ambitioſe ſunt collatæ,uiritim cõtribuentibus, nõnullis etiã plura q̃ pro domeſticis facultatibus,architectos operi propheta præficit ex mãdato dei,ſed tales ut nõ alij deligẽdi fuerint,etiamſi populi ſuffragijs res cõmiſſa fuiſſet. Eorum nomina etiã nunc in ſacris codicibus extant:Beſelel ex tribu Iudæ,Vronis filius & Mariãmes,que erat ducis ſoror:& Eliabus Iſamachi,tribus Danidis.plebs aũt tanta alacritate operã & impenſam offerebat,ut edicto coercẽdi fuerint,& præconis uoce admonẽdi nõ eſſe opus pluribus. ita enim fabricatoribus eſt uiſum.atq; ita ſtructurã tabernaculi aggrediũtur, Moyſe & mẽſurã & magnitudinẽ deſignante, ſicut in monte ex dei colloquio didicerat, tũ quantũ inſtrumentũ capere deberet ad uſum ſacrificorũ & ſacrorũ miniſterium,rite ac ordinate præſcribẽte.nec minor fuit largitio mulierũ circa ueſtes ſacerdotales,& cætera quæ uel ad tabernaculi ornamentũ, uel ad diuinũ cultum attinere uidebantur.

Exod. 26

Exod. 35

Exod. 36

De tabernaculo per Moyſen in terra deſerta facto,quod ſimilitudinem templi portatilis referebat. Cap. V

OMNIBVS autem paratis, & uaſis aureis & æramentis ac textilibus, Moyſes indicto feſto & ſacrificio pro cuiuſq; opibus, tabernaculũ erigit hoc modo. Atrium primo dimenſus latitudine L cubitorũ, longitudine C,uallos æreos ſtatuit altos quinq; cubita per lõgiora latera uicenos,& in poſtico latere X.In uno quoq; inerãt anuli,& capitella argẽtea, baſes uero auratæ mucronatę,imæ haſtæ ſimiles,ex ære factæ & in terrã defixę. anulis innectebãtur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi ſingulos uallos firmabant, & cõtra uentorum uim tabernaculũ muniebant. Linteũ deinde byſsinum molliſsimũ circumtendebatur à capitellis

Exod. 36

VII

ad baſes dependens,totumq́; eum locũ ſepiẽs, ut nihil à pariete differre uide retur.atq; hoc modo ſe habebant ſepti tria latera.quartũ uero latus L itẽ cubitorũ totius operis erat frons,cuius ianua uiginti cubita patebat,utrinq; habens geminatos uallos inſtar poſtium. ex argento hi quoq; conſtabant præter baſes,quæ erant æneæ.ab utroq; autẽ latere ſtabant tres ualli bene firmati.erant autem & illi linteo è byſſo cõtexto circumducti.ad ianuam uero pendebat uelum uiginti cubita longum, & quinq; altum, ex purpura byſſoq; & hyacintho contextũ,uarie picturatum exceptis animantium formis.intra ianuas aũt erat aſperſoriũ æneum, baſi ex eadem materia ſuperpoſitum, unde ſacerdotes manus abluerẽt,& pedes perfunderent.Hunc in modum ſeptum atrij ſe habuit.Tabernaculũ autem ſtatuit in eius medio uerſum ad oriẽtem, ut ſol ſurgens radios in illud mitteret:eratq; longũ cubita triginta, & latum duodecim.alter parietum erat auſtralis,alter ad ſeptem triones obuerſus. tergum ad occidentẽ ſpectabat,attollebaturq; tantum,quantum in latitudinem patebat.Erantq; tabulæ ligneæ uicenæ ex utroq; latere,quadrãgulæ,craſſitudine quatuor digitorũ,latitudine unius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contectæ:& ſingulis tabulis inerant cardines bini immiſsi per duas baſes quæ erant argenteæ,& in ſuis foraminibus tabularum cardines ſuſcipiebant.Parietis uero occidentalis tabulæ ſex erant, intus & extra deauratæ, inter ſe omnes ita compaginatæ, ut unus paries eſſe uideretur. Ex lateribus autem tabulæ erant uicenæ, quarũ latitudo habebat menſuram unius & dimidij cubiti,craſsitudo tertiã partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant.poſterioris uero parietis nouẽ cubitos ſex tabulæ faciebãt:quibus coniunctæ ſunt aliæ duę tabulę,ex medio cubito ſectæ,quas angulares poſuerũt ad inſtar maiorum tabularũ.Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminẽtes,uelut quibuſdam radicibus confixos per ordinem,ad inuicem per circuitũ reſpiciẽtes:& per eos deaurati uectes immiſſi,ſinguli cubitorum quinq;,tabulas coniungebant: intrabatq; caput uectis uniuſcuiuſq; in alio capite,in modũ pyxidis: & poſt tergũ parietum in longitudine poſitorum,unus erat ordo,per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriuſq; parietis latera continebãtur,incaſtrationibus factis & immiſsis ad inuicem.atq; ita cautũ eſt tabernaculo contra uentorum uim alios ue impetus,ut ſecurũ & immobile cõſiſteret.Intus autem diuiſa in tres partes longitudine,poſt decem cubita intima, ſtatutæ ſunt columnæ quatuor eodẽ opere & ex eadem materia factæ,ſimilibus baſibus impoſitę,paribus interuallis per tranſuerſum diſsitæ:ultra has fuit adytũ,reliquum uero tabernaculi ſacerdotibus patebat.atq; hæc tabernaculi trifariam diuiſio,uniuerſitatis naturam referebat.nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur,ſacerdotibus inacceſſa cælum dei quodãmodo repræſentabat:uiginti uero cubitorum ſpatiũ,tanquã mare & terra hominibus inacceſsibilis, ſolis ſacerdotibus cõcedebatur.à frõte uero quà aditus patebat, colũnas ſtatuerũt quinq; æreis baſibus innixas.poſt hæc uela ſunt per tabernaculũ expãſa,è byſſo contexta,& purpureo,hyacinthino,puniceo,colorib. diſtincta. horũ primũ cubita decẽ quaquauerſum patebat: quod per colũnas eſt diſtentũ,quæ adytũ à reliquo ſpatio diſparabant,& à conſpectu hominũ excludebãt. totũq; hoc

fanum

fanum uocabatur ſanctũ, adytum uerò ultra IIII columnas ſitum dicebatur ſanctum ſanctorũ. fuitq; hoc linteũ omnis generis floribus quæ terra fert alijsq; ornamentis picturatũ, exceptis tantum animantium figuris. alterũ autẽ uelũ magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingreſſum ſitas quinq; colũnas tegebat: quod à ſummo ad dimidiũ columnarũ pendens ibi anulis ſuſtinebatur, & acceſſum ſacerdotibus ſubintrãtibus præbebat. huic penè cõtiguũ erat aliud uelũ magnitudine par ſed é lino cõtextum, anulis à funiculo per trãſuerſum pẽdens: quod aliquando adducebatur, aliquãdo feſtis præcipue diebus reductũ populi proſpectum admittebat. reliquis diebus, & maxime parũ ſerenis obiectu ſuo picturatũ illud uelum à tempeſtatibus protegebat. unde mos manſit etiam poſt templũ exædificatũ, ut uelum huic ſimile in aditu prætenderetur. erant præterea decẽ aulea quaternorũ cubitorũ latitudinis, longitudinis uicenũoctonũ cum uncinis aureis qui contiguorũ anulis ita inſerebãtur, ut coaptata unũ uiderẽtur: quæ extenſa fanũ ſuperne obtegebãt, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno pede ad terram pertingẽtia. erãt & alia pipetaſmata undecim æquè lata, ſed lõgiora, uidelicet triginta cubitorũ ſingula, é pilis eadẽ ſubtilitate qua illa è lana cõtexta: quę tegmine ſuo uſq; terrã fuſa inſtar thalami exhibebant, uno à fronte prominente, quod in hunc uſum ſupra denariũ numerum erat adnexum. hæc rurſus ab alijs è pellibus conſutis cõtra æſtus ac pluuiarũ iniuriam protegebãtur. quapropter è lõginquo ſpectãtibus res erat miraculo digniſsima: colores enim tabernaculi nõ aliter micabant, q̃ ſi cælũ quis contueretur. cæterum cilicia & pellicea uela ita pẽdebant, ſicut illud circa fani introitũ, ad arcendas tẽpeſtates obiecta. Exod. 36

De arca in qua tabulas legis Moyſes collocauit. Cap. VI

TAbernaculo autem hunc in modũ cõſtituto, etiam arcam deo ſacrã inferunt, è materie natura ualida & ab omni carie inuiolabili. hæc uernacula noſtra lingua dicitur Heoron, figura tali. longitudo eius erat quinq; palmorũ: altitudo uerò & latitudo trinum palmorũ: eratq; intus & extra tota laminis aureis incruſtata: & habebat tegmẽ aureis cardinibus coaptatũ, nulla ex parte prominens. ex utroq; autem longiore latere inerãt anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos uectes aurati utrinq; traiecti, ut quoties opus eſſet quocũq; trãſportari poſſet. neq; enim à iumẽtis uehebat, ſed ſacerdotũ humeris trãsferebatur. operculo aũt eius impoſitę erant effigies duæ, quas Hebræi Cherubs appellant, ea ſunt animãtia uolucria, noua ſpecie nec unquã cuiquam hominũ uiſa: quæ Moyſes in dei ſolio uiderat figurata. in hãc arcã repoſuit tabulas decẽ præcepta cõtinentes, in utraq; quina, & in ſingulis paginis duo cũ dimidio: ipſamq; arcã intra adytũ recõdidit. Exod. 37 VIIII

De menſa & candelabro aureis, deq; altaribus tabernaculi. Cap. VII

IN fano aũt menſam collocauit Delphicis non abſimilem, longitudine duũm cubitorũ, latitudine unius, altitudine palmorũ trium. eam ſuſtinebãt pedes dimidia ſui parte inferiore per omnia pedib. ſimiles, quales lectis Doriẽſes addere ſolent: ſed ſuperne quadrãgulares erant. habebatq; circũquaq; labrũ quatuor digitis tam inferne q̃ ſuperne prominens. & per ſingulos pedes inerant anuli ferè circa ſummũ pedem: adhibebãturq; utrinq; duo ceu manubria è ligno firmiſsimo deaurata, quæ nõ per circulũ IX

utrũq; ut uectes traijciebãtur,ſed fibulato morſu mẽſæ labrũ ſuperne, infer ne pedis anulũ cõprehendendo, facultatem transferẽdi quocũq; opus eſſet præbebãt.hæc ſolebat deponi in fano uerſus ſeptentrionalẽ parietẽ nõ lõge ab adyto,& in ea diſponebant duodecim panes nõ fermẽtati, ſeni è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti,mũdiſsimi cõfecti è farina duorũ aſſaronũ, quæ mẽſura Hebræorũ ſeptẽ cotylas Atticas cõtinet. ſuper panes aũt ponebãtur duæ phialæ aureæ thure plenæ.poſt ſeptẽ uerò dies alij panes inferebãtur,feſto quod nos uocamus ſabbatũ:cuius ritus cauſa aliàs eſt à nobis indi-
x cãda. Ex aduerſo mẽſæ propius meridianũ parietẽ ſitum erat cãdelabrũ ex auro fuſile ſed nõ ſolido,pondo minarũ centum.hoc põdus Hebræi cinchares,Græci talentũ ſua lingua nominãt:eratq; diſtinctũ globulis, lilijs, malis punicis,craterculis ab una baſi in altũ aſſurgẽtibus,in ſeptẽ ramos diffiſsis iuxta numerũ ſolis & reliquorũ planetarũ. exibat autem in ſeptẽ capita ordine inter ſeſe reſpõdentia: quibus imponebãtur ſeptẽ lucernæ ſecundũ totidem planetarũ numerũ:reſpiciũtq; ad orientẽ & meridiẽ,cãdelabro oblique poſito.inter hoc & mẽſam ut dixi ſita erat arula ſuffumigatoria,& ipſa è ligno imputribili,ſed ſolida lamina circũquaq; cõtecta,cubitali in quadrũ latitudine, altitudine uerò dupla.ſuper qua ſtabat foculus corona aurea circũquaq; cinctus:cui anuli inerãt cũ ſuis uectib. quo per uiã à ſacerdotib. deportari poſſet.Sed & pro forib.tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intecta,in quadrũ quinq; cubita patẽs, altitudine triũ cubitorum, inaurata,
Exo.38 cratẽ pro foculo ſuperpoſitã habẽs. excipiebat enim terra quicquid ignitum ſuperne decidebat,quòd baſis nulla ſubeſſet.ad aram uerò præſto erãt infundibula & phialæ,thuribulaq; & crateres cũ inſtrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo,nihil non ex auro puriſsimo.

De pontificali ac ſacerdotali ornatu. Cap. VIII

XI
Exo.39 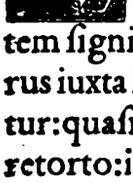 T tabernaculũ quidem cum paratu ſuo ſic ſe habebat. nũc reſtat dicendũ de ueſtitu tam reliquorũ ſacerdotũ quos illi chaneas uocant, quàm põtificis,quem anabarchen nominant,ſic ſummum ſacerdotem ſignificãtes:ac primũ de uulgo ſacerdotũ.Sacerdos ſacris operaturus purus iuxta legẽ & caſtus accedens ante omnia manachaſen quem uocãt induitur:quaſi dicas conſtrictoriũ.eſt aũt ſubligar circa uerenda, conſutũ è byſſo retorto:in quod pedib. infertis ſubducũt uelut dimidiatas bracas, atq; ita circũ ilia conſtringunt.ſuper hoc induit linteam interulam byſsinam è duplicata tela cõfectam,chetomene noſtris uocatur,ſignificatq; ea uox lineã.linum enim uocamus chethon.id indumentũ eſt tunica talaris corpori aſtricta, habẽs manicas circa brachia & ipſas ſtrictas,quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani,ita contexta ut ſerpentis exuuiũ uideri poſsit.floribus etiã picturatur puniceis,purpureis, hyacinthinis & byſsinis:ſtamen uerò è ſola byſſo conſtat:quæ ſemel atq; iterũ circa pectus reuoluta ad talos uſq; defluit,tantiſper dum ſacerdotes à ſacris feriãtur; idq; ad ornatum conferre uidetur. cũ uerò ſacris eſt miniſtrandũ, ne uentilata ſit impedimento ſuper humerũ læuũ reijcitur. hanc zonam Moyſes nominauit abaneth,nos uocabulo à Babylonijs mutuato emian dicimus. ſic enim illi nominant.ſed tunica nuſquam ſinuatur,habetq; circa collũ amplam

apertu-

aperturã,cuius oræ uncinis à pectore & à tergo cõmittũtur: maſſãbazanem uocant.ſuper caput autem geſtat pileũ non faſtigiatum,neq; totum caput cõ prehendẽtem,ſed paulo plus quàm mediũ.hic uocatur maſnaemphthes. eſt autem tali paratu, ut uideatur uitta linea ſæpe in orbem replicata & conſuta, quam ſuperne alia tela integit uſq; ad frontem deſcendens, & per ſuperficiẽ uerticis ſuturarum deformitatem occultans.hic adaptatur accurate,ne inter ſacrificandum delabatur.Et ſacerdotum quidem ornatus in genere eſt talis. Pontifex uerò utitur quidem etiam hoc,nihil eorum quæ enumerauimus omittens,ſed ſuperinduitur hyacinthinã tunicã talarem, quam noſtrates methir nominãt:aſtringitq; eam zona coloribus ſupradictæ ſimili,niſi quòd auro intertexta. cæterũ ima ueſtis ornabatur limbo effigie malorũpunicorum diſtincto,à quo tintinabula aurea ſic dependebãt, ut mediũ eſſet quodq; malũpunicum inter duo tintinabula ſitum,& tintinabulum inter duo mala punica.hæc tunica nõ conſtat è duobus ſegmentis, ut ſuturas habeat in humeris ac lateribus: ſed unica tela in longũ contexta aperturam in ſummo habet non tranſuerſam, ſed in longũ deſcendentẽ à tergo & ante uſq; ad medium pectus:c..i decoris cauſa aſſuta eſt fimbria ne ſciſſura appareat. eodẽ modo quà manus exeruntur eſt ſciſſa. Super hanc tertiam etiamnum induit uocatam ephoden,græcanicæ epomidi ſimilem, ea fit hoc modo:ex uarijs coloribus auro intermixto ita contexitur, ut circa medium pectus lacuna quædam relinquatur,maniculis quoq; ita extantibus ut planè tunica appareat. lacunæ uerò inſeritur fruſtũ amplitudine palmi auro eiſdẽq; coloribus quibus ephodes uariegatum.id uocatur eſſen,ac ſi dicas rationale:quod ita quadrat,ut ad amuſsim ſpatiũ illud circa pectus à texẽte relictũ expleat.id committitur cum tunica anulis aureis per ſingulos angulos ex oris tunicæ ac eſſenis extãtibus, intercurrẽte tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino ſuturã explẽte.in utroq; aũt humero ſinguli ſardonyches auro incluſi fibularũ uice epomidẽ adnectũt:his inſculpta ſunt Iacobi filiorũ nomina literis uernaculis linguę noſtratis,in utroq; lapide ſena,ita ut ſeniores dextrũ humerũ obtineãt.quin & eſſenẽ ipſum duodecim gẽmæ diſtinguũt, eximia uel magnitudine uel pulchritudine,ornatus hominib.propter enorme precium incõparabilis:cui ternæ p ordines quatuor inerãt, cõſertæ coronulis aureis ita ut excidere nõ poſsẽt:in primo ordine,ſardonyx,topazus,ſmaragdus: in ſecũdo carbũculus,iaſpis,ſapphirus:in tertio lyncurius,amethyſtus,achates: in quarto chryſolithus,onyx,beryllus.his erãt inſculpta filiorũ Iacobi nomina,quos tribuũ autores habemus,ordine quo olim ſinguli nati fuerãt.cũ aũt p ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi,nec poſsint põdus gẽmarũ ſuſtinere: alios duos maiores in extremitate ratiõalis quæ reſpicit ad collũ, eminẽtes è textura fecerũt:qui ſuſcipiãt catenas aureas,opere plexili,uenientes per fiſtulas quaſdã ad extremitates humerorũ:quarũ catenarũ ſummitas aſcẽdens reducitur poſt tergũ,& circulo qui eſt à tergo in epomidis fimbria cõnectit:id quod præcipue ſuſtinet ephodẽ ne quo pacto defluere poſsit. eſſeni aũt aſſuta erat zona iã dictis coloribus & auro diſtincta,quæ totũ cõplexa rurſumq; ſupra ſuturã nodata,deorſum propendere ſinebatur.omnes aũt fimbrię qui buſdã oris fiſtuloſis utrinq; includebant.Porrò pileo quali cęteri ſacerdotes

utebatur:ſuper quem extabat alius conſutilis ex hyacintho uariatus.hunc au rea corona triplici ordine circũdabat,in qua ſpectabãtur calyculi aurei, qua les uidemus in herba quæ apud nos uocatur daccharus,apud Græcorũ her barios hyoſcyamus . quòd ſi quis aut uiſam aliquãdo nõ ſatis animaduertit, aut nomine tenus auditã de facie nõ nouit,huic etiã deſcribere eam non gra uabor.herba eſt tres palmos ſæpe in altitudinẽ excedens,napo ſimilem radi cem habens:uix enim hac parte eſt alia ſimilior : folia uerò apio . hæc è ramis emittit calyculũ ipſis inhærentẽ.ueſtiturq; tunica quadã,quã exuit fructu ad maturitatẽ tendente,calyculus aũt eſt quãtus articulus minimi digiti, circũfe rentiã habens crateri ſimilem.quod ipſum clarius faciam propter ignorãtes. ima ſui parte circa fundũ dimidiato globo eſt rotũditate ſimilis,mox in pro ceſſu paulatim coarctaẽ,donec in extremitate rurſum dilatatus in labrũ exe at mali punici umbilico inciſuris ſimile,cui operculum orbiculare inhæret, quaſi de induſtria tornatũ,eminẽtes habẽs inciſuras quas dixi ut in malo pu nico,aculeatas & in acutos mucrões deſinẽtes.cõtinet aũt ſub operculo fru ctũ per totũ calyculũ,herbæ ſideritidis ſemini ſimilẽ.florem uerò fert qui pa paueris uideri poſsit.eiuſmodi corona ab occipitio circũ tẽpora utraq; pro cedebat:nam frontẽ iſti calyculi nõ ambiebant:ſed ceu lorũ quoddã latũ au reũ,quod ſacris characteribus Dei nomẽ inciſum habebat. atq; hic erat pon tificis ornatus.Proinde mirari ſuccurrit,quomodo homines odio nos pro ſequantur propter perpetuã opinionẽ de nobis conceptã, quaſi per impieta tem numẽ cõtemnamus quod ipſi aſsiduo cultu uenerentur. Nam ſi quis ta bernaculi fabricã contẽpletur,& ſacerdotis ornatũ,& uaſa quibus inter ſacri ficandũ utimur,cõperiet legislatorẽ noſtrũ diuinũ quẽdam uirum fuiſſe, & falſo nobis impietatis calũniam impingi . in his enim omnibus repræſentatã quodãmodo uniuerſitatis rerũ naturam inuenire licet, ſi quis nõ ocioſe ſed prudenter ſingula cõſideret.Nã & tabernaculũ longitudine xxx.cubitorũ trifariã partitus,& duabus partibus ſacerdotibus permiſsis,quaſi profano lo co,terrã & mare ſignificat.hęc enim ab omnibus promiſcue calcantur.tertiã uerò partẽ ſoli deo adſignauit,eo quòd cælũ hominib. ſit inacceſsibile.itidẽ per duodecim panes in mẽſa diſpoſitos,annũ ſignificauit in duodecim men ſes diuiſum.& cũ candelabrũ è ſeptuaginta partibus compoſuit, duodecim ſigna per quæ planetæ ferũtur ſubindicauit: & per ſeptẽ lucernas impoſitas totidem planetarũ curſum.uela quoq; è quatuor coloribus cõtexta elemen torũ naturam deſignant.nam byſſus terram referre uidetur, ex qua lini hoc genus prouenit:purpura uerò mare,eo quòd cõchylij cruore ſit fucata. aerẽ uerò hyacinthus repræſentare uidetur:ſicut puniceus color ignẽ.quin & põ tificis tunica cũ ſit lintea,terrã ſimiliter ſignificat:hyacinthus uerò polũ,per mala punica fulgetra referens,ſicut tonitrua per tintinabulorũ ſtrepitũ.epo mis etiã uniuerſi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, qui bus aurũ acceſsit,ſicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem.eſſen quoq; in eius medio eſt inſertus,non aliter quàm terra medium mũdi locum obtinet.Zona item qua cingitur, oceani ſimilitudinem habet, qui uniuerſa circumplectitur.duo præterea ſardonyches in ueſtitu põtificis pro fibulis additi,ſolis & lunæ ſignificationem habẽt. gemmarũ etiam duo-

denarium

denariũ ſiue ad menſes retuleris, ſiue ad parem partium numerũ eius circuli quem Græci zodiacum uocant, nequaquam à uera cõiectura aberraueris. pileus item cæli ſignificatio uideẽ eſſe, cum ſit ex hyacintho confectus: alioqui non ſuſtineret dei nomẽ: & corona illuſtratur aurea propter ſplendorẽ quo maxime deus delectaẽ. atq; hæc in hunc modum interpretati ſumus per occaſionẽ, ne latentẽ in his legislatoris ſapientiã ultro diſſimulare uideremur.

De Aaronis ſacerdotio, & leges quæ ad feſta ac ſacrificia ſpectant. Cap. IX

His ita peractis, priuſquã dedicarentur apparuit deus Moyſi, iuſſitq; ut ſacerdotium Aaroni fratri ſuo cõferret, ea uirtute prædito ut merito præ cæteris eius ratio habenda uideretẽ. qui aduocata cõcione, recẽſuit uirtutes illius, & quàm ſtudioſus eſſet publicorum cõmodorũ, pro quibus toties in ſalutis etiã diſcrimen uenire non dubitaſſet. Cumq; omnes dicta eius cõprobarent, & fauorem Aaronis uultibus ipſis præ ſe ferrent, Viri, inquit, Iſraelitę, opera iã ſunt abſoluta, qualia uel deus popoſcit, uel noſtrę facultates præſtare ualuerunt: & quoniã ſcitis eum in hoc tabernaculo excipiendũ, ante omnia proſpiciẽdũ eſt quis ſit idoneus ſacerdotio, qui ſacra curet & pro uobis uota faciat. quòd ſi res arbitrij mei fuiſſet, mihi ipſi honorẽ hũc adiudicaſſem, tũ quòd ita natura comparatũ ſit ut quiſq; ſibi optime uelit, tum q̃ mihi conſcius ſim laborũ pro repub. ſuſceptorũ, quibus tale præmiũ iure meo repoſcere poſſem. Nunc deus ipſe cuius eſt ſacerdotiũ, Aaroni hunc honorẽ deferendũ decreuit, eiq; ſui calculi prærogatiuã cõtulit, ut q̃ iuſtitia in toto populo præmineat: cui iam ante ueſtẽ ſacratã & curam ſacrorũ altarisq; ſui deſtinauit. is pro uobis uota faciet apud deũ, eo libentius exauditurum, quòd & iã antè in uos eſt propenſus, & propitiatorẽ habituri eſtis quẽ ipſe in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & ſuo quoq; ſuffragio dei cõprobauit electionẽ. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & uirtutẽ fratris honore hoc longe digniſsimus, cui fuerũt eo tẽpore filij IIII. Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid aũt ex collatis ad fabricam tabernaculi ſuperfuit, totũ iuſsi ſunt in uela tectoria tabernaculi & cãdelabri, & aræ in qua ſuffitus fieret, aliorumq; uaſorum impẽdere, ut hæc dum in itinere trãſportantẽ, neq; puluere neq; pluuia aut alia quacũq; iniuria lædi poſſent. Poſt hæc conuocato populo imperauit ut rurſum cõtribuerent uiritim dimidiũ ſiclũ. ſiclus autẽ nummi genus eſt apud Hebræos, quales ſunt tetradrachmi Attici. at illi ſine mora paruerunt. quorum numerus fuit ſexies cẽtena millia, & inſuper quinq; milia quingẽti quinquaginta: cõferebantq; id argẽtum ſoli ingenui ætatis annorum uiginti & ſupra uſq; ad annum quinquageſimum: quod mox in uſus tabernaculi eſt inſumptũ. deinde & tabernaculum & ſacerdotes luſtrauit in hunc modum. myrræ electę ſiclos quingẽtos, ireos tantundem, cinamomi & calami (eſt & hæc odoramenti ſpecies) dimidium dicti põderis cõciſa ac contuſa iuſsit macerari in olei oliuarũ hin: menſuræ nomen eſt quæ capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte unguẽtariorum decoctis factum eſt unguẽtum ſuauiſsimũ: quo & ſacerdotes, & totum tabernaculum unguens purificauit. Offerebantur deinde multa & uaria ſuper altare aureum adolenda precioſa ualde, quorum naturam, ne ſim prolixitate lectori moleſtus, recenſere ſuperſedeo. oportebat autẽ bis in

XII Exod. 28 29. 30 40

Exod. 37

die

die ſuffitum facere, ante ortũ & circa occaſum ſolis: & oleum purificatũ ad lucernas ſeruare, quarum tres in ſacro candelabro per totã diẽ deo lucebãt, reliquæ ſub ueſperã accendebãtur. Porrò omnibus iam abſolutis, palmã artis fabrilis tulerũt Beſelel & Eliabus. nã & aliorũ inuenta excoluerũt, & ipſi multa de nouo inuenerũt: ex his tñ duobus præcellebat Beſelel. inſumptũq; eſt huic fabricæ tẽpus menſium ſeptẽ: quo tranſacto primus annus ab exitu
Exod.45 ex Aegypto eſt expletus. Initio uerò ſequentis anni menſe Xãthico Macedonum, Hebræorũ niſan, nouilunio tabernaculũ dedicatũ eſt, & quicquid uaſorũ in eo fuerat. Statímq; deus indicauit gratũ ſibi eſſe & nõ ſuperuacaneũ laborẽ Hebræorũ, præſentẽ ſe fano ſuo hũc in modũ declarans. cũ cælũ eſſet aliàs ſerenũ, ſuper ſolũ tabernaculũ caligo deſcẽdit, non quidẽ tanta quantæ ſolent eſſe hibernæ nebulæ, nec tamẽ tã tenuis ut aſpectũ humanũ tranſmitteret: iucũdusq; ros diſtillabat ab ea, præſentiæ dei fidẽ populo aſtruẽs. Moyſes aũt diſtributis prius in fabricatores tãti opis pro cuiuſq; merito præmijs, uictimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præſcriptũ, taurũ & arietẽ, hædumq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri ſoleãt, dicã dũ de ſacrificijs tractabo, & quæ uictimæ ſolidæ tradantur cõflagrationi, & quæ iuxta legẽ in epu-
Leuit.8 las cedant. Deinde ſanguine uictimarũ ornatũ Aaronis & filiorũ eius aſperſit, purificãs eos fontanis aquis ac unguẽto, ut dei fierẽt ſacerdotes. atq; hoc modo per ſeptẽ dies ipſos & ueſtes eorũ curabat: tabernaculum item & eius uaſa unguento ſicut iam dixi cõfecto, & ſanguine taurorũ & arietũ alternis
Leuit.9 diebus iuxta genus ſuũ mactatorũ. octaua autem die feſtum indixit, & ſacrificare unumquenq; pro facultatibus imperauit. at illi dicto parẽtes certatim & ambitioſe uictimas offerebant. quibus ſuper arã impoſitis ſubito ſponte ſua ex illis ignis fulguris in morẽ emicuit, & inſpectante populo omnia flamma
Leuit.10 abſumpſit. Per idem tẽpus accidit Aaroni quædã calamitas, paterno animo grauis, quam tamẽ generoſe pertulit. erat enim uir fortis, & intelligebat hoc nõ ſine dei uolũtate factum. Ex quatuor filijs quos dixi, ſeniores duo Nabadus & Abius, cũ in arã intuliſſent uictimas non iuxta præſcriptũ Moyſi, ſed quales antea ſolebant, cõbuſti ſunt flamma in eos conuerſa, & uultus ac pectora eorũ depaſcente: nec ſuccurri potuit quin ita occumberẽt. Moyſes autem iuſsit patrẽ eorũ ac fratres ſublata cadauera extra caſtra deferre, atq; ibi honorifice ſepelire: totusq; populus inopinatã hanc eorũ mortẽ luxit: ſolos fratres ac patrẽ Moyſes uoluit à mœrore abſtinere, & potiorẽ dei honorẽ q̃ ſuam triſtitiã habere. iam enim ſacrũ amictũ Aaron geſtabat. Cæterũ Moyſes recuſatis omnib. honorib. à populo ſibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidẽ nõ amplius aſcendebat, ſed in tabernaculũ uentitãs oracula quoties opus erat à deo referebat, et cultu habitu priuati hominis uti pſeuerãs, neq; quicq̃ prẽter reip. curã præ alijs ſibi uindicãs. Leges præterea ſcribebat & uiuẽdi rationẽ, quã ſeruãtes & deo placere poſſent, & ipſi inter ſe ſocialiter pacateq; uiuere: atq; hęc omnia dei monitu faciebat. Dicã aũt & de illis legibus ſuo loco, nũc illud ſuccurrit, qđ in mẽtiõe ſacerdotalis ornatus omiſsũ nõ oportuit. nã ea ueſtis omnẽ ſub prophetiæ prætextu impoſturarũ occaſionẽ ademit his q̃ illa utebanť: liberũq; deo uel adeſſe ſacerdotib. uel nõ, omnib. et popularib. demõſtrauit, et exteris, ſi q̃ fortè huic ſpectaculo

interue-

interuenirēt. Ex lapillis ēm quos pōtifex in humeris geſtabat (ſardonyches erant, quorū naturā nulli nō nota narrare ſuperuacuū puto) micabat alter quoties litatū eſſet, is qui dextrū humerū occupabat: tantūq; fulgorē emittebat ut procul etiā intuentibus cōſpiceret, idq; præter naturā ſuā & conſuetudinem: quod certe admirationē meretur apud oēs, niſi ſi qui ex cōtemptu religionis ſapientiæ opinionē aucupant. Sed mirabilius eſt quod nunc dicturus ſum. per duodecim gēmas, quas in pectore pōtifex inſutas eſſeni geſtat, in bello uictoriā prænunciare deus ſolebat. nā prius q̄ exercitus ſe moueret, tātus fulgor ex eis emicabat, ut toti populo facile innoteſceret, adeſſe deum, opēq; & auxiliū ſuū inuocātib. eſſe allaturū. quapropter Græci quotquot à noſtra religione nō abhorrent cum hoc miraculū pro cōpertiſsimo habeāt, ita ut negari nō poſsit, eſſena uocant λόγιον, hoc eſt oraculū. Deſijt tam eſſen q̄ ſardonyx fulgorē emittere annis ducentis ante q̄ hæc cōmentaremur, irato deo propter legū ſuarū præuaricationē: de quo aliàs opportunius dicetur. nunc cœptam narrationē deinceps proſequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunq; ad ſacerdotalē ordinē pertinebant rite peractis, populus deo in caſtrorū cōtuberniū receptō lætus ad hymnos & ſacrificia ſe cōuertit, nō aliter q̄ omnib. iam malis aueruncatis, & omnia proſpera in poſterum ſperantes: donaq; deo tam priuatim q̄ publice per ſingulas tribus offerebāt: Principes ēm tribuū bini de ſuo cōferentes plauſtrū cū duobus bubus contribuebant, ut ſex plauſtra tabernaculo per uiā deuehēdo inſeruirēt: & præter hoc unuſquiſq; eorū obtulit phialā & trulleū & acerram. hæc decē daricos ualebat, eratq; odoramētis referta. trulleum uero & phiala, utraq; ſimul ducentos ſiclos pēdebant, ſed phiala ſeorſim tantū ſeptuaginta. hæc farina erant plena, oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificijs utebant. præterea uitulū & arietē cū agno anniculo in holocauſtū, & hircū pro peccatis. adhæc obtulit unuſquiſq; principū alias uictimas quæ ſalutares uocabant, per ſingulos dies boues duos & quinq; arietes cum agnis anniculis & hædis. atq; ita per duodecim cōtinuos dies ſacrificauerūt, qualibet die unus. Moyſes aūt nō amplius in Sina monte, ſed tabernaculū introgreſſus, cōſulebat deum de rebus agendis, & de ferēdis legibus: quas meliores q̄ ut ad hominē autorē referri debeāt, poſteritas multis ſeculis ſeruauit, diuinitus datas credēs: adeò ut eas nec in pace ob uoluptatē, nec in bello ob neceſsitatē uiolare fas putarēt. ſed de his nūc deſino, propriū uolumē aliquādo huic tractationi dicaturus. Num. 7

Leges de ſacrificijs & purificationibus. Cap. X

NVNC paucas tantū commemorabō, quæ ad purificationes & ſacrificia pertinent: quandoquidem in ſacrificiorum mētionem incidimus. Duo ſunt ſacrificiorum genera, priuatum & publicū. horum utrūq; duobus fit modis. Aut enim tota uictima igni abſumitur, quod ideo uocatur holocautoma. aut prō gratiarum actione perſoluitur, & in epulum ſacrum facientiū uertitur. De priore prius ſum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouē, agnum & hædum: & hos quidē anniculos, bouem uero licet mactare etiam grandiorem. Sed opus eſt ut ſint omnia maſcula quæ ſolida concremantur. his iugulatis ſacerdotes aram circumquaq; ſanguine horum tingunt: deindē mundata mēbratim diſſecant, & ſale conſperſa Leuit. 1

ſperſa in aram imponunt, ſtrue lignorum iam ardẽte. deinde pedes & inteſtina omnia diligẽter primũ repurgata ad reliquũ aceruum adijciunt: tergora uero ſacerdotib. cedũt. & holocautomata quidẽ ad hũc modũ fiunt. Quum
Leuit.3 uero pro gratiarũ actione ſacrificãt, eorundẽ generũ animalia mactant, ſed quę uitio careant, & anniculis ſint maiora, & maſcula fœminis copulata. his iugulatis primũ ſanguine aram imbuũt, deinde renes & omentũ & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & inſuper caudam agni aræ inferunt. pectore uero ac dextro crure ſacerdotibus cõceſſo, reliquis carnibus per biduum
Leuit.4.5 epulum inſtruunt, & quæ ſuperfuerint igni cõburunt. idem ritus ſeruatur & in ſacrificio pro peccatis. Sed qui uictimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerũt, quarum altera fit holocautoma, altera ſacerdotibus in cibum datur. Accuratius aũt de his in libro de ſacrificijs diſſeremus. Nam qui per ignorantiam peccauit, agnum & hædum fœminam eiuſdem ætatis offert: ſacerdosq; ſanguine non ut antè aram, ſed cornua eius ſola imbuit: renesq; & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram inferunt. Sacerdotes uero tollunt ſibi & pelles & carnes eadem die abſumendas in fano, nam lex uetat quicquam in poſteram diem reliquum facere. Qui aũt ſciens peccauit, nemine conſcio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in
Leuit.4.9 fano ſimiliter ſacerdotes eadem die conſumunt. Principes quoq; cum pro peccato ſacrificãt, eadẽ quæ plebeij offerunt, hac tantum differentia, q; uictimas adducunt taurũ & hædum maſculum. Iubet etiam lex ut tam in priuatis
Leuit.2 quàm in publicis ſacrifiçijs farina afferat puriſsima, cum agno aſſaronis menſura, cum ariete duorum, cum tauro trium. hanc cõſecrant in altari oleo ſubactam. nam et oleũ ſacrificãtes afferunt, cum boue hinis dimidiũ, cum arietẽ tertiam partẽ, cum agno quartã. ea eſt mẽſura priſca Hebræorũ, duos choas Atticos continens, qua oleum ac uinũ metiunt. nam uinum circa altare libãt. Si quis autem nõ ſacrificans ex uoto ſimilam offert, eius primitias pugillum unum in aram conijcit. reliquum eius ſacerdotes in cibum ſumunt, aut coctum: nam oleo ſubigitur, aut panibus inde confectis. quantumcunque autem ſacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal unà cum genitrice, & aliàs quoq; non niſi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia ſacrificia pro recuperãda ualetudine, aut alia de cauſa, in quibus liba cum uictimis inſumuntur, ex quibus nihil in poſteram diem relinqui fas eſt, ſacerdotibus quoq; partem ſuam inde ſumentibus. Publicis
Num.28.29 uero impenſis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac ueſpere. ſeptima aũt quaq; die duos iugulant, eodem modo ſacrificantes: & nouilunio præter quotidianas uictimas duos boues cum agnis anniculis ſeptem, & arietem: hędum uerò pro peccato, ſi quid fortè per obliuionem omiſſum fuerit. Septimo item menſe, quem Macedones hyperberetæum uocant, præter iam dicta taurum & arietem & ſeptem agnos mactant, & hædum pro peccatis. decima deinde luna eiuſdem menſis ieiunant uſq; ad ueſperam: ſacrificantq; eadem die taurũ & arietes duos & agnos ſeptem: & pro peccato hædum. adducunt aũt duos præter hunc hædos: quorum alter uiuus extra fines in deſertum emittitur, in quem ſi quid mali propter peccata populo immineat auertatur. alterum uero in ſuburbanum in loçum puriſsimũ eductum

cum

cum ipſa pelle exurũt nihil omnino purgantes. & cum eo ſimul exuritur taurus, nõ à populo adductus, ſed ſumptu pontificis. quo mactato, & ſanguine eius ſimul & hædi in fanum illato, aſpergit digito tectũ ſepties, totiesq; pauimentum, rurſusq; toties interiora fani circum altare: reliquũ deinde circum altare maius, quod eſt ſub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cũ fibra iecoris inferunt altari: pontifexq; adijcit arietẽ de ſuo, ſolidũ deo conflagraturũ. Eiuſdem menſis decimaquinta tempore iam in hibernũ uergente tabernacula cõpingere iubentur per ſingulas familias contra uentura frigora quæ annus ſeneſcens afferre ſolet. quin & in patria tandem cõſtituti, accedere in eam urbem quam propter templũ caput regionis ſint habituri, & octo dies feſtos ducere, uictimaſq; deo ſolidas incendere, & ſimul pro gratiarum actione ſacrificare, manibus interim geſtantes ramos myrti, ſalicis & palmæ, ex quibus mala perſeæ dependeant. prima die ſacrificium debet eſſe holocautoma ex tredecim bubus, & agnis uno pluribus, & arietib. duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietũ unà cum hædo mactatur, ſed per ſingulos dies unũ de numero boum detrahunt, donec ad ſeptenariũ perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactantq; ſicut diximus uitulũ & arietẽ & agnos ſeptẽ, & pro peccatis hædum. Atq; hæ ſunt Hebræis cærimoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Menſe autem Xanthico, qui noſtris niſan uocatur, & annũ exordiatur, luna quartadecima, ſole arietem obtinente, quando quidẽ hoc menſe ab Aegyptiaca ſeruitute liberati ſumus, ſacrificiũ quod tunc exeuntes feciſſe diximus paſcha nominatũ, quotannis inſtaurare lege iubemur: celebramusq; id per ſodalicia, nihil è uictimis in ſequentẽ diem relinquentes, quæ eſt quintadecima & azymorum feſtiuitatis prima. nam hoc feſtum priori cõtinenter ſuccedit, duratq; dies ſeptem, per quos panibus non fermentatis ueſcuntur: & per ſingulos dies tauri iugulantur duo, aries unus, agni ſeptem. hæc holocautoma fiunt, additurq; hædus pro peccatis in quotidianũ epulum ſacerdotibus. Secunda azymorũ die, quæ eſt menſis huius decimaſexta, frugibus demeſsis & hactenus intactis incipiunt frui: æquumq; rati deum huius ubertatis autorem per gratitudinẽ honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinſunt, atq; ita in alicæ modum fracti aſſaronem ad aram offerunt: inde pugillo uno in eam iniecto reliquum ſacerdotũ uſui cedit: & ex eo licitum fit publicas ac priuatas meſſes metere. primitiarum tempore agnus in holocauſtum deo mactatur. Poſt paſchale ſacrum elapſis ſeptem ſeptimanis, hoc eſt, quadraginta nouem diebus, quinquageſima quam à numero aſartha Hebræi uocant, offerũt deo panem è farinæ triticeæ duobus aſſaronibus cum fermento confectum, mactantq; agnos duos: hæc oblata mox in cœnam ſacerdotibus apponũtur, & eadẽ die ſic ut nihil ſuperſit abſumunt. cæterũ holocautoma faciunt è tribus uitulis, arietib. duobus, agnis quatuordecim, hædiſq; pro peccato duobus. Nullũ autem feſtum ducitur abſq; holocautomate & laborum uacatione, ſed in omnibus omnino hæc duo lex obſeruari iubet: & poſt ſacrificiũ in epulis degunt. ex publico præbetur panis non fermentatus ex farinæ aſſaronibus uigintiquatuor. coquuntur autem bini pridie ſabbati: & ſabbato mane

Exod. 23 Leuit. 23 Deut. 31

Exod. 12. 13. 23 Leuit. 23 Num. 9 Deut. 16

Leuit. 2

proponuntur in ſacra menſa duobus ordinib. ſeni ex aduerſo ſeſe reſpicien tes: atq; ita cum duabus lancibus thure plenis permanẽt uſq; in proxime ſequens ſabbatum. tunc demũ alij pro illis recentes ſupponuntur, & hi priores ſacerdotibus in cibum dantur: thus item igne adoletur, quo ad holocautomata uti ſolent, & pro eo quoq; aliud cum panib. proponitur. Sacerdos autem de ſuo quotidie bis offert deo farinam oleo maceratã, & modica coctura duratam: eſtq; demenſum eius farinæ aſſaron unus. huius dimidiũ mane, tantundem ueſpere, in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem
Leuit.8 aliàs diligentius explicabimus. Cæterũ Moyſes tribũ Leuiticam à cætero po-
Num.3 pulo exemptam, ut deo ſacrandam, fontanis aquis perennibus & ſolenni ſacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum ſacris uaſis ſartum tectum curandum cõmiſit, iubens ut ad præſcripta ſacerdotum ſacrũ miniſteriũ capeſſerent: atq; eo tempore ſacri & deo dicati ſunt habiti. Poſt hæc animalia diſcre uit, quæ ad cibũ eſſent pura, & quibus ueſci non liceret: de quib. aliquando per occaſionẽ diſſeremus, quam ob cauſam aliorum eſum permiſerit, aliorũ
Deut.7.17 interdixerit. Sanguinis certè ideo uetuit, quòd hunc animam & ſpiritum putaret: neq; animalis non occiſi carnem ad cibum cõceſsit. ad hæc reticuli &
Leuit.12.13 adipis caprini, ouilli & bubuli abſtinentiam indixit. Eiecit etiam è cœtu &
14.15 conſuetudine hominũ leproſos, & ſeminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur uerſari inter homines uetuit, nec niſi poſt ſeptimã diem puras haberi uoluit. eum quoq; qui cadauer curaſſet, per totidem dies à cœtu arcuit. ſi quis aũt ultra hunc dierũ numerũ diuturniore pollutione teneatur, ſacrificare iubetur agnas duas: quarũ alteram ſanctificare oportet, alteram ſacerdotes accipiunt. eodẽ modo & pro gonoroico ſacrificari mos eſt. qui uerò per ſomnum genituram emiſit, ſi ſe mergat in aquã frigidam, ut ſolet fieri poſt legitimæ uxoris congreſſum, pro puro habetur. Leproſos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd ſi quis priſtinam ualetudinem à deo precib. impetrauerit, & in cutem ſanitatis color redierit, hic uarijs ſacrificijs deo gratitudinẽ ſuam atteſtatur; de quibus aliàs dicemus. Quo magis ridenda eſt illorum fabula, qui dicunt, Moyſen propter lepram ex Aegypto profugũ, turbam eodem morbo laborantium in Chananęam duxiſſe. Niſi enim uanus ille rumor eſſet, nunquam Moyſes in ſuam ignominiam talem legem tuliſſet, qualem etiam alio ferẽte, probabile erat ipſum reclamaturum: præſertim quum inter multas gentes leproſi uerſentur, & in pretio ſint: & adeò nec relegentur, nec cõtemptim habeantur, ut & in expeditionibus militares dignitates, & in adminiſtratione reipublicæ ciuiles illis cõmittantur, ac ne à templis quidem & fanis arceant. Quid igitur uetabat, ſi tali uitio fuit infectus, quo minus apud multitudinem ſibi parentem eas leges ſtatueret, quæ ipſi honorem potius quàm detrimentum afferrent? Qua re manifeſtũ fit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moyſes enim purus ipſe & inter puros degens, ad honorem dei talium legum author eſſe uoluit. Sed hæc quiſque ita ut libitum fuerit accipiat.

XIIII Cæterum puerperas fanum introgredi uetuit, aut ſacris intereſſe uſque in quadrageſimũ diem ſi fœtus ſit maſculus: quòd ſi fœmina ſit, duplũ eius temporis præſcribitur. Ac ne poſt præſtitutum quidem terminum intrant

abſq;

absq; uictimis, quæ partim deo, partim sacerdotibus cedunt. Quòd si quis adulterij suspicionẽ de uxore habuerit, offert hordeaceæ farinę assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est, sacerdotibus uescendum datur. Deinde aliquis sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum: & inscripto primum dei nomine in membrana, defert ei iusiurandum cum imprecatiõe, ut si pudicitiam læsisset, luxato crure dextro & uentre disrupto misere moriatur: sin autem præ amore nimio, & præ zelo typia maritus ad iniquam suspicionem sit cõmotus, decimo mense infantem masculum pariat. peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atq; in poculũ aspersо, ebibendum porrigit. mulier uerò si iniustè est delata, prægnans facta mature & feliciter enititur. quòd si & coniugalẽ fidem & deum iurisiurandi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & uentrem aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moyses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus prę scripsit. Leges autẽ tulit tales. Adulteriũ in uniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque interesse, ut liberi legitimi proueniant. Item incestũ cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nurú ue, omnesq; tales coitus ut nefarios damnauit. uetuit & cum muliere menstruũ fluxum patiente congredi & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem uoluptatẽ captarent: & qui cõtrà feciſſet, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse uoluit. hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quamuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum feciſſet, non seruam aut captiuã, neq; cauponariam aut stabulariam, neq; à priore marito quacunq; de causa repudiatam. Pontifici uerò ne uiduam quidẽ permisit, quod tamen cæteris sacerdotibus liberũ reliquit: sed solum uirginem ducere cõcesit, eamq; seruare. Idem nec ad mortuũ sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitum, ad fratres & parentes ac liberos mortuos accedere. Iidem iubentur simplices esse, omniq; fuco carere. Quicunq; è sacerdotibus integer corpore nõ esset, partem quidem suam cum cæteris accipere sinitur, sed ad altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solũ in sacris obeundis puros esse oportet, sed uitam etiam irreprehensibilem præstare. quapropter qui sacrum amictũ gestant, tantisper dum eo utuntur, præter aliam castitatem, puritatẽ & sobrietatem à uino quoq; interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactantur, omniq; uitio carentes. Hæc sunt quæ Moyses iam tunc uitę suæ tempore obseruanda tradidit: quædam etiam in futurũ, ipse licet in deserto degens, Chananæam terram tandem adeptis prospexit. Septimo quoq; anno remissionem agris dedit, intactosq; aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iam ante populo septima quaque die remissionem à laboribus dederat. quæ uerò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse, & promiscui usus iussit, & neq; indigenam neq; aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idemq; obseruari post septimam annorum septimanam, qui numerus quinquaginta conficit: uocaturq; Hebræis quinquagesimus quisque annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittuntur

Num. 5

Exod. 22
Deut. 17
Leuit. 18. 20 21. 29

Leuit. 21

Leuit. 25

tuntur, qui contribules cum essent, legem aliquam uiolauerint, & supplicij uice in seruitutẽ uindicati fuerint. Agri quoq; ad pristinos dominos ex hac lege redeũt hunc in modum. Instante Iobelo, quæ uox libertatem significat, conueniunt uenditor agri & emptor, computatisq; fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse cõperiantur, recipit agrum uenditor, quòd si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiẽs emptor possessionem alteri cedit. sin utraq; paria fuerint, possessio ad ueteres dominos reuertitur. idem ius est in domos quæ in uicis non munitis uenduntur: diuersum uero de illis quæ intra oppidorum mœnia uenduntur. Licet enim ante annũ elapsum reddita pecunia domũ recipere: quòd si integer annus interim abiuerit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moyses in castris in Sina populo tradendas accepit à deo, moxq; literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli, & consuetudines. Cap. XI

XV Num. 1 LEgibus ad hunc modũ digestis, ad rei militaris curam animũ aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur censum tribuũ, excepta Leuitica: eiusq; cura principibus demandata, numerũ eorum qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitę enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorum qui arma ferre ualerent, ætatis ab anno uigesimo usq; quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. Pro Leui autem allegit inter autores tribuum Manassem Iosephi filium, & Ephræmẽ pro Ioseph. Hos enim Iacobus in adoptionem à Num. 2. 3. 4 Ioseph impetrauerat, sicut suprà diximus. Cõpacto igit tabernaculo in medium castrorũ illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas uiæ intercedebant. Forum quoq; rerum uenalium est propositum, & merces suo quæq; loco dispositę: aderantq; opifices omnium artiũ in suis officinis, ut planè ciuitas uideretur, huc atq; illuc cõmeans. Loca autẽ tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsum sunt recensiti) numerus erat uiginti tria millia, octingẽti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimũ à natiuitate diem excederent, Num. 9 in hunc censum uenientibus. Et quamdiu nubes super tabernaculũ perseuerabat, tantisper uelut præsente deo castra eodem loco manebant: quoties uero Num. 10 se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem & buccinæ speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulo crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantũ ad inflandum sufficeret, desinebatq; in extremitatem campanulæ similem, quemadmodum tuba. Asosra uocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarũ una plebs ad concionem uocabatur, altera principes ad cõsultandum de republica ciebantur: utrisq; uero clangentibus uniuersus populus conuocabat. Quoties uero tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant excitabantur: secundo uero, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum mediũ portabatur inter sex tribus præcedẽtes, & alias sex ponẽ sequentes. Leuitæ uero tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis

buccinis utebantur etiam in ſacrificijs, in quibus uictimas cædi mos eſt; tam ſabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum paſcha ſolennibus uictimis eſt celebratum ex eo tempore quo in libertatem uindicati, Aegyptiorũ dominationem effugerant.

Seditio contra Moyſen propter egeſtatem, & ſeditioſorũm pœna. Cap. XII

NOn multo pòſt à Sina monte caſtra mouentur: & poſt aliquot man XVI
ſiones, de quib. dicemus, uentũ eſt ad locũ qui dicitur Iſeremoth: Num. 11
ubi denuo populus ſeditionibus agitari cœpit, & laborioſę peregri
nationis culpam in Moyſem conferre. Illius ſuaſu ſe reliquiſſe regionẽ fertiliſsimam, & nunc nõ ſolum eius ubertate carere, uerumetiam pro ſperata felicitate in extremis miſerijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborãtes: & ſi manna quoq; aliquo caſu deficiat, pculdubio fame interituros. His addebant multa conuitia, quæ in uirũ optime meritũ paſsim iactabantur. exortus eſt interim unus è populo, qui admonitos præteritorum Moyſi beneficiorum, bonam ſpem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam fruſtra requiſituros. Vulgus autem his uerbis uehementius concitatum, magis ac magis cõtra prophetam tumultuabatur. Qui uidens ita deſperatos, iubet æquo animo eſſe, pollicendo ſe quamuis grauibus contumelijs immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in unum tantũ diem, ſed in plures etiam. Illis uero credere nolentibus, quodam etiam rogante, unde tot hominũ millibus prouidere poſsit: Deus, inquit, & ego, quantumuis male apud uos audientes, nunquam tamen deſinemus ueſtri curam gerere: idq; breui eſtis uiſuri. Vix hæc dixerat, cum tota caſtra coturnicibus cõplentur, quas acerùatim uenabantur. Deus tamen non multo pòſt in Hebræorum inſolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo deſideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo caſu inditum retinet, uocaturq; Cabrothaba, quaſi dicas concupiſcentiæ monumenta.

De ſpeculatoribus, qui explorata Chananæorũ regione reuerſi Iſraelitis terrorem hoſtium incuſſerunt. Cap. XIII

MOyſes autem poſteaquam abductos inde adduxiſſet in locũ humaXVII
næ habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorum Num. 13. 14
ſitum, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Cumq; in medijs conſtitiſſet, Duo bona, inquit, deus uobis dare decreuit, libertatẽ & felicis terræ poſſeſsionem: quorum alterum ex ipſius munificentia iam habetis, alterũ quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananęorũ finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullus ue rex nos arcebit, ut ne uniuerſa quidem gens collatis in unũ uiribus efficere hoc ualeat. Ergo parati ſimus ad rem fortiter gerendam. neq; enim ſine prælio regione ſua nobis ſunt ceſſuri, ſed poſt magna certamina uictoriæ præmium erit. ante omnia mittendi ſunt ſpeculatores, qui & terræ ubertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos uero in primis concordiæ ſtudere oportet, & deum adiutorem ac auxiliatorẽ noſtrum debito cultu proſequi. Hæc ubi locutus eſt, populus cõllaudato Moyſis cõſilio, exploratores eligit duodecim nobiliſsimos, ex unaquaq; tribu unum: qui exorſi à partib. ad Aegyptũ uergẽtibus, totam Chananæorũ regio-

nem perluſtrauerant, donec ad Amathen urbem & Libanũ montem peruenirent: exploratáq; terræ ſimul & incolarũ natura, reuerſi ſunt ad ſuos, quadraginta diebus in hoc negotiũ inſumptis. Et fructuũ quidem pulchritudo quorum ſpecimen erat allatum, ubertasq; regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum ſuſcipiendum erigebat. cõtrà deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquiſitionem, quòd flumina ſuperanda eſſent magna ac profunda, & montes ardui tranſcendendi, & urbes mœnibus firmiſſimis cingantur. Apud Hebronem uero etiam gigantum progeniem ſe reperiſſe aiebant, atq; ita exploratores cum omnia maiora apud Chananæos inuenirent, quàm quæ hactenus poſt exitũ ex Aegypto uiderant, ſuo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratiõe impoſsibile rati talem terram acquirere, ſoluta cõcione domum reuerſi cum uxoribus & liberis lamentabantur, dicentes deum uerbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præſtare. rurſumq; Moyſem incuſantes, in eum ſimul & fratrem eius Aaronem pontificem uociferabant: atq; ita totam noctem inquieti exegerunt, in utrumq; cõuicia iactando. mane uero ad concionem cõcurrunt hoc animo, ut lapidatis Moyſe ac fratre, in Aegyptũ retro unde uenerant reuerterentur. Quem euentũ metuentes duo è ſpeculatoribus, Ieſus Naueci filius ex tribu Ephræmitide, & Chalebus ex tribu Iudę, procedunt in medium, & populũ compeſcũt, orantes ut bona ſpe ſint, né ue deum inſimulent mendacij, temere fidem habentes quibuſdã, qui uanis ſermonibus de rebus Chananæorum uulgatis multitudinem credulam territarent: quin potius eos ſequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces ſe præberent. neq; enim montium magnitudinem, neq; amnium profunditatem obſtaturam uiris fortiter rem gerere paratis. præſertim auſpice deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, poſito omni timore alacres, deoq; freti, quà uos ducemus ſequimini. Talibus uerbis conabantur ſedare tumultuantẽ populũ. Moyſes interim & Aaron procidẽtes in faciem ſupplicabant deo, non pro ſua ſalute, ſed ut inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſsitatibus turbatam: cum ſubitò nubes ſuper tabernaculũ exorta, adeſſe præſentem deum ſi-
XVIII gnificat. Quo uiſo Moyſes animatus infert ſe in turbam, & ultro pœnam eis à deo tanta inſolentia prouocato minatur, non tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculũ ingreſſo, & internecionẽ populi cum lacrymis deprecanti, cõmemoraſſe deum, quot & quantis beneficijs affecti ingrati eſſe pergerent: & q nũc ſpeculatorũ ignauia ſeducti, eorũ uerbis plus ueritatis ineſſe putarent, quàm ſuis promiſsionibus. quamobrem nõ deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus prætuliſſet: attamen terram Chananæam eiusq; ubertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine urbe in deſerto quadraginta annis erraturos, quo peccati pœnas exſoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eosq; cõmodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturum. His denunciationibus uulgus attonitum, totum ſe mœſtitię dedidit: Moyſemq; obſecrabant, ut

depre-

deprecaretur deum, quo reconciliatus peccatisq; condonatis, urbes hostiles eis traderet. Ille uerò negabat deum laturum talibus se tentari precibus. Non enim temerè aut humano more ad hanc indignationem esse cõmotum, sed iustam hanc sententiam protulisse. Non est autem incredibile, Moysem unicum uirum innumera penè hominum milia concitata sedauisse, quandoquidem deus illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpe iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinę uoluntati: & alioquin etiam uir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem uirtutem, tum ob fidem non tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etiam impetratã: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturũ, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Autoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensiũ iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioq; peracto, non potuerũt tamen partem aliquam de uictima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta rediuerunt, malentes Moysis legibus quàm suo proposito obsequi: idq; nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantũ ualet semel concepta de hoc uiro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, cùm tam ualida fames regionẽ nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, & in festiuitate azymorũ allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & unus, Attici uerò quadraginta & unus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam unã inde comedere, tanta egestate premente, legem tantum & iram diuinã ueritus, quæ in occulta etiã peccata grauiter animaduertere solet. Quare nõ est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam uim & autoritatẽ obtinent, ut uel inimici nostri fateantur quòd talem uiuendi rationem deus per Moysem instituerit. Sed de his quisq; ut uidebitur sentiat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER QVARTVS.

Hebræorum inscio Moyse cum Chananæis pugna & clades. Cap. I

Num. 14

HEBRAEOS autem duram uitam in deserto agentes, & multis miserijs afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Moysen audire uolebant quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspicijs uictoriam de hoste se posse obtinere: accusabantq; eum, quasi hoc tantum agentem, ut in magna inopia constituti, semper ab illius consilijs penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium dei sibi pollicentes, non tam Moysis respectu, quàm quòd in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuè gerant, uictoriam non negaturum. Satis sibi uirium aduersus eas gentes, etiam si Moyses deum ab ipsis alienare conetur: omninóque expedire sibi ut arbitratu suo potius rem gerant, quàm pro excussa Aegyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, eiusque libidini seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus ut deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi uerò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, ut unus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse, ut contempta unius hominis arrogantia, deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neq; diutius sub dei prætextu uerba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quam loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore deo manus cum Chananæis quamprimum conserendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omniũ calculis hac sententia, populariter in hostes uadunt: qui neq; feroci eorum impetu, neq; immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter uertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata uehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuẽtis, cogitantisq; ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autem uidens tum suos accepta clade consternatos, tum hostem uictoria recenti elatum, ueritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retro in desertum reducere. Cumq; populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius cõsilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum hoc animo

no, ut non prius contra Chananæos pugnam capeſſerent, quàm ſigno diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti uſu uenit, maxime rebus aduerſis, ut difficiles ſe moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim eſſent numero ſexcenta milia, & uel in ſecunda fortuna parum tractabiles præfectis uiderentur, tanto magis in egeſtate ac infortunio tam in ſe inuicem quàm in imperatorem ſuum exaſperabantur. Quapropter tanta ſeditione eſt laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuiſſe accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidiſſet, ni Moyſes oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attuliſſet. Ac ne deus quidem curam eorum prorſus abiecit, ſed tametſi contumelioſos nõ ſolum erga legislatorem, uerum etiam in mandata diuina per Moyſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſsima ſeditione, cuius abſq; ſua prouidentia non niſi triſtiſsimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea ſedata Moyſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primum expoſita.

Seditio per Corem aduerſus Moyſem & fratrem propter ſacerdotium excitata. Caput II

CORes uir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, uidens Moyſem in celſo dignitatis conſtitutũ, moleſtè ac inuidenter id ferebat. Cum enim eſſet ex eadem tribu & cognatione, iniquum cenſebat ſe illi poſthaberi, & diuitijs pollentiorẽ & genere nihilo inferiorẽ: multaq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos concionabundus uociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moyſem ambitioſis artibus ſub prætextu cuiuſdam diuinitatis cum aliorum iniuria ſuæ tantum gloriæ ſtudere: & nuper præter ius & fas ſacerdotium abſq; populi ſuffragio fratri Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniuriam, quòd ita latenter ſe in dominationem inſinuet, ut priuſquam ſentiri poſsit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignũ ſibi ſit conſcius, eum uolente ac perſuaſo populo ſine ui ad tale faſtigium aſpirare. Qui uerò bonis artibus eò peruenire deſperent, à ui quidem abſtinere ne bonitatis ac honeſtatis opinionem amittant, ſed technis malicioſis ad id cõſequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è republica eſſe, priuſquam è clancularijs inſidiatoribus aperti hoſtes euadant. Quam enim rationem Moyſem afferre poſſe, cur Aaroni potiſsimum & filijs ſacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honor is ex diuina uoluntate deberetur, ſe merito fuiſſe præferendum, genere Moyſi parem, ætate atq; opibus potiorẽ. quòd ſi antiquiſsimæ tribus ratio haberetur, optimo iure uiris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitijs iuxta ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, uideri uolens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, ut concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu ſe intra unam tribum hæ criminationes continuerunt, uerùm ſparſus paulatim rumor, dum quiſque auditis de ſuo aliquid addit, totis iam caſtris peruagabatur: breuiq; eò

II Num. 16

res

res deuenit, ut ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ ſequerentur, qui omnes operam dabant, ut ſacerdotium fratri Moyſis ademptum in illum transferretur. populus præterea tam concitatus erat, ut ad lapides conclamaretur: concurrebatq; incondita multitudo in concionem, ubi ſtans ante dei tabernaculum uociferabatur, tollendum tyrannũ, & populum è ſeruitute eximẽdum, cui ſub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim ſi ipſe eſſet ſacerdotis electror, aliquem dignũ fuiſſe ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis eſſet merito poſthabendus: uel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius quàm fratris beneficio fuiſſe daturum. Moyſes autem qui Coræ calumnias non ignorabat, uidens populum irritatum nequaquam expauit: ſed fretus conſcientia rei bene adminiſtratę, & ſciens fratrem electione dei peruenisſe ad ſacerdotium, non ſua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat imperitus artiũ quibus uulgus tractandum eſt, ad Corem uerſus elata uoce: Mihi, inquit, Cores, uel tu, uel unus quiuis ex iſtis, intenta in ducentos & quinquaginta uiros manu, honore digni uidemini: imò ne reliquam quidem concionẽ contemno, etiam ſi uobis diuitijs & cæteris dotibus non ſint conferendi. Nam nec Aaron ideo ſacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm uterque noſtrum, facultates poſsides. neque quia nobilior. Commune enim uniuerſis genus nobis deus uoluit, cuius eundem cunctis autorem dedit. neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri contuli. Niſi enim ius & fas prę oculis habuiſſem, nequaquam oblitus mei, dediſſem alteri: cum nemo ſit mihi meipſo propinquior, & mihi non minus quàm illi bene uelim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me uiolati iuris reũ facere, & huius facinoris præmium alteri cedere? Verùm & à mea probitate abſit tale ſcelus, neque deus ſuſtinuiſſet aut ſe contemni, aut uos ignorare quid illi gratiſsimum facturi eſſetis. Ipſe ſacerdotem ſibi elegit, ipſe ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, ſed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depoſitum ueſtris ſuffragijs cõmittere, nullam prærogatiuam poſtulans ex eo quòd hactenus eo ſit legitimè functus, ut qui omni ambitione poſita, malit uos ſine ſeditione uidere, tametſi ueſtris etiam calculis antè iam comprobatus. neque enim dei uoluntatem in hoc læſimus, quòd ueſtrum etiam aſſenſum accedere uoluimus. ſed quod ille ultro detulit, ſalua pietate recuſare non licuit: quemadmodum & illud æquum eſt, ut qui ſemel dedit, ſuum donum ratum ac perpetuũ efficiat. Quamobrem iudicabit denuo quem uelit pro uobis ſacra facere, & pietatis ueſtræ antiſtitem eſſe. Iniquiſsimum enim fuerit, Corem per ambitionem obſtare, quo minus liberam electionem ſui ſacerdotis habeat. Nihil eſt igitur quod ſeditionibus turbemini, quantum ad hanc cauſam attinet. Cras mane cum ſua quiſq; acerra & igne ac odoramentis adeſto. Tu uerò Cores cede deo, & calculum eius expecta, neque maiorem quàm deus habeat, autoritatem tibi arroga: ſed tu quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adeſto. nec uideo cur uel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehenſibile ſui ſpecimẽ dedit. ubi uero cõueneritis, coram toto populo ſuffitũ facitote, & cuius ſacrificiũ acceptius deo

fuerit

fuerit, eũ mea quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calũnia collatę per priuatã gratiã in fratrẽ ſummæ dignitatis exoluã. His auditis turba & tumultuari ſimul, & male ſuſpicari de Moyſe deſtitit, & inſuper conſilium eius collaudauit tanquam è republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo ſeditionis concitatoribus diuina ultione extinctis, ſacerdotium Aaroni & filijs eſt confirmatum. Cap. III

POſtera uerò die reditur in concionẽ ut ſacro facto intereſſent diuino iudicio, per quod competitorũ certamẽ erat dirimendũ: eratq; nõnihil tumultus, multitudine ſuſpenſa ad euentus expectationem, quibuſdã Moyſen in ordinẽ redigi cupientibus: qui uero prudẽtiores erant, ſeditionũ finẽ exoptãtibus. timebant enim ne actũ eſſet de rep. ſi ulterius ſeditio procederet. multitudo quoq; natura nouarũ rerum cupida, & ad oblo quendũ magiſtratib. prona, omnibus rumoribus circunferebat. Moyſes aũt miſsis ad Dathamũ & Abironẽ uiatoribus, iuſsit ut ad condictũ uenirent ſacris interfuturi. poſtq; aũt negauerũt ſe obtẽperaturos, neq; diutius paſſuros Moyſi potentiã artibus malis quæſitã in populo augeri: his renũciatis aſſumptisq; aliquot præſtãtiorib. nõ eſt dedignatus ad cõtumacẽ Dathami factionem uenire, ſequentibus ſe libenter quos iuſſerat. Tum Dathamus cum ſuis audito Moyſen cũ primatibus ad ſe aduentare, progreſsi cũ liberis & uxoribus ante tabernacula, expectabant quidnã acturus eſſet. aderant etiã ſatellites qui arcerent eum ſi quid ui agere uellet. ille uerò iam propior ſublatis in cælum manibus, & elata uoce ut à tota multitudine exaudiri poſſet, Dñe, inqt, cæli & terræ ac maris, tu qui mihi teſtis es fide digniſsimus, ꝙ quicquid hactenus feci, ex tua ſententia feci, qui miſeratus res Hebræorũ perpetuus adiutor mihi fuiſti, exaudi hanc orationẽ. tu enim ſcis omnia, ipſas etiã cogitationes hominũ: quapropter nõ dedignaberis rei ueritatẽ atq; iſtorũ ingratitudinem in mediũ proferre. Noſti ſanè exactè & illa quæ natiuitatẽ meã præceſſerunt, uiſa nimirũ non audita: nunc in illis rebus teſtimonio tuo me ſubleua, quas iſti cum non ignorẽt, male ſuſpicari tamẽ non uerentẽ. Ego cum uitam agerẽ quietã, id quod mea uirtute & tua uolũtate Raguelisq; ſoceri beneficio cõſecutus erã, tamẽ relictis eius uoluptatibus & cõmodis meipſum totũ dedidi erũnis pro iſto populo perferendis: & primũ pro libertate eorũ, nũc uerò pro ſalute prõptiſsimè magnos labores ſuſcepi. Nũc ergo quoniã in ſuſpicionẽ ueni hominibus, qui mea cura ac prouidẽtia tot mala incolumes euaſerũt, tu qui in igne illo ad montẽ Sina mihi apparuiſti, & tua uoce ſpectaculoq; illorũ prodigiorũ me dignatus es, qui in Aegypto legatione tuo nomine fungi uoluiſti, qui Aegyptiorũ opibus afflictis ſeruitutẽ eorũ effugere conceſsiſti, & Pharaothis potentiã ſuccumbere mihi feciſti, qui ignaris uiæ per mare medium iter aperuiſti, cuius poſtea fluctibus Aegyptios inuoluiſti, qui inermes armis muniuiſti, qui ex uitioſis fontibus potabiles reddidiſti, & potum nobis inopia laborantibus è petra produxiſti, cibumq; in terra nõ inuenientibus à mari attuliſti, è cælo deniq; nunq; antè auditũ es largitus, qui legibus ac inſtitutis rem noſtram ornaſti, adeſto mihi domine iudex omniũ ac teſtis incorruptiſsimus, ꝙ neq; munera à quoq; Hebræorũ fauorem meũ contra iuſtitiã captante admiſi, neq; pauperẽ bonam cauſam habentem propter aduerſarium

Num. 16

uersarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc republica sinceriſsime adminiſtrata in ſuſpicionẽ culpæ, à qua sum alieniſsimus, uenio, quaſi fratri ob priuatũ affectum & nõ tua uoluntate ſacerdotiũ tuum contulerim. oſten de quòd omnia tua prouidentia diſpenſantur, & nihil fortuitis caſibus, ſed tua uoluntate ad effectum peruenit: & quòd res Hebræorũ cordi tibi ſint, iuſta in Dathamum & Abironem animaduerſione declara, qui te ſtupidum faciunt meis impoſturis circumueniri iactantes. facies autem manifeſtam aduerſus inſanos gloriæ tuæ detractores uindictam, ſi non communi more intereant, ne quis nihil niſi humanum paſſos exiſtimet, ſed terra quam indigni calcant dehiſcẽs cum familijs & facultatibus eos abſorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum poſteris ſtatuetur, ne quis ſecus quàm piũ eſt de tua maieſtate ſentire audeat: & meum miniſteriũ ex tua ſententia eſſe comprobabitur. Quòd ſi uera ſunt crimina quæ in me congerũt, tum in meum caput diræ uertãt, illis quos execratus ſum incolumibus. Atq; ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, concordia, & mandatorũ tuorum cuſtodia ſerua intactam & expertem ſupplicij ſceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienum eſt à tua iuſtitia, illorum pœnas immeritam Iſraelitarum turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repente cõtremuit, & undante ſuperficie, nõ ſecus quàm pelagus uento fluctuans, uniuerſum populũ terruit: immani mox ſonitu eliſo, quà ſeditioſi tendebant, ſolum ſubſidit, & eodem momẽto omnes ad unum abſorbet: ſublatisq; in hũc modum profanis, hiatus ille ita rurſum clauditur, ut ne ueſtigium quidem eius ſupereſſet. Hic finis ſeditioſæ factionis, illuſtre argumentũ diuinæ prouidentiæ ſimul & potentiæ: fuitq; hic caſus eo miſerabilior, quòd adeò nemo ne propinquorũ quidem aut cognatorum eos eſt miſeratus, ut totus quantus erat populus, anteactorum oblitus, lætis acclamationibus dei ſententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, ut peſtem ac perniciem popularium exiſtimaret. Poſt Dathamũ cum ſuis extinctum Moyſes pontificatus æmulos conuocat, deo denuo cõmiſſũrus electionem, ut ei ſit ratum ſacerdotiũ, cuius ſacrificiũ deo gratiſsimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta uiri ſummo in precio ſemper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni uirtute præclaris oriundi eſſent, tum quòd ipſi nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt & Aaron & Cores: deinde ſtantes ante dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quæ ſecum attulerant: cum ſubito tantus ignis effulſit, quantum nec homines ipſi unquam excitauerunt, nec in terris ſponte ardentibus, nec in ſyluis per æſtum auſtri flatu colliſis & attritis excitatũ uiderunt, ſed qualis diuinitus accendi poterat fulgentiſsimus ſimul ac flagrãtiſsimus: cuius ui ac impetu ducenti illi & quinquaginta unà cum Core ita ſunt abſumpti, ut ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: ſolus Aaron ſuperfuit illæſus, ut manifeſtum eſſet, diuinitus coortum hoc incendiũ. His ita abſumptis, Moyſes uolens perpetuam eius ſupplicij memoriam ad poſteros tradi, ut & illis non ignoraretur, iuſsit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo conſecrare, ut hoc monumento omnes terrerẽtur, qui cæleſte numen humanis dolis putant circumueniri poſſe.

Quæ

Quæ Hebræis in deſerto per annos xxxviij. obuenerunt. Cap. IIII

POſt tam euidens argumentum cum iam ſatis conſtaret, non ambitu, aut fratris gratia, ſed diuino iudicio ſacerdotiũ ad Aaronẽ peruenisſe, ſinè ulla cõtrouerſia poſthac illud tenuit: nec tamẽ ob hoc diu ceſſatum eſt à ſeditione, imò penè grauior priore eſt inſecuta. nam ex talibus cauſis ortum habuit, ut facile appareret longo tempore duraturã. Cum enim ſemel animos hominũ occupaſſet hæc perſuaſio, nihil ſine dei uoluntate geri, arbitrabantur deum in gratiam Moyſis iſta facere. huic igitur imputabant omnia, tanquã non peccatorum odio deus ſæuiret, ſed à Moyſe ſolicitatus: ægreq; ferebant quòd non ſolum impunè tot optimatũ morte populum mulctaſſet, ſed præmiũ etiam auferret confirmatũ iam fratris pontificatum: quandoquidẽ nemo poſthac eum affectaturus erat, cum alijs id male ceſsiſſe uideret. adhæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes ut ſuperbæ & nimiæ Moyſis poteſtati modum aliquem ſtatueret. facile enim hoc illi eſſe. Tum ille maturè ſentiẽs excitari turbas, ueritus ne qui rurſum res nouas molirentur, unde magnũ aliquod malum accidere poſſet, concionẽ aduocari iubet. & auditis poſtulatis nihil reſpondens ne magis irritarẽtur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut uirgas afferrẽt tribuum nominibus inſcriptas. eius enim fore ſacerdotiũ, in cuius uirga deus ſignum oſtenderit. quod ubi placuit, inſcriptas attulerũt, cum alij, tum Aaron, inſcriptam habens in ſua Leuiticã. eas Moyſes acceptas in dei tabernaculũ depoſuit. ſequẽti uerò die omnes protulit, quæ facile agnoſcebant, quòd eſſent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: uidebantq; alias eadẽ ſpecie manere, qua erãt pridie cũ eas Moyſes acciperet, ex Aaronis uerò ramos & germina eſſe exorta, & quod magis mirũ amygdala matura, quòd uirga ex hoc genus ligno cõſtaret. hac nouitate ſpectaculi uulgus attonitum, omiſsis odijs quibus tam Moyſem q̃ Aaronẽ proſequebatur, totũ in admirationẽ diuini iudicij uerſum, amplius deo repugnare deſijt, ratũq; Aaroni ſacerdotiũ eſſe uoluit: atq; ita tertio dei calculo cõfirmatus nemine poſthac cõtradicente fuit pontifex, & Hebræorũ populus longis ſeditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moyſes autem poſteaquã Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia feciſſet, ne fortè in parandis ad uitam neceſſarijs occupati, negligentius ſacra tractarẽt, mandauit ut poſt armis ac dei fauore quæſitam Chananæam ex oppidis eius quadragintaocto bona & pulchra Leuitis diſtribuerentur, cum agro mœnibus eorũ contiguo duũm milium cubitorũ, & inſuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis ſimul ac ſacerdotibus conferendas: atq; hi poſthac eius tribus ſolennes reditus fuere. Nunc dicendum quæ ſint ſacerdotum propria. ex quadragintaocto oppidis iuſsit ut Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent: præterea ut populus deo primitias omnium fructuum è terra prouenientiũ offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas eſt, primogenitũ ſi maſculum fuerit, ſacrificandum ſacerdotibus adducat, ut eo cũ familia ueſcant in urbe ſacra. pro eis uerò quibus patria lex ueſci uetat, dominus fœtus ſiclum cũ dimidio depẽdat, pro homine uerò primogenito quinq; ſiclos. deberi eis etiã primitias tõſurę

Num. 17

III

Num. 18. 35 Leuit. 14 18. & 26

ouium:& qui panes coquãt liba aliquot eis præbere. Qui uerò ex uoto se cõ-
Num. 6 secrant, Nazaræi dicti, capillũ alentes, & uinũ non gustantes, cum capillum consecrant, uictimas eorũ sacerdotibus cedere. Item qui Corban seipsos nominant, hoc est dei donũ, si uelint à ministerio ad quod se ultro obligauerũt dimitti, sacerdotibus pecuniã numerare, mulierẽ triginta siclos, uirum quinquaginta. qui uerò tantũ pecuniæ nõ habuerint, hos sacerdotũ arbitrio relinquendos. quin & si quis domi mactet ad priuatũ epulum, non ob cultum diuinum, offerendũ tamẽ sacerdotibus pecoris pectus & brachiũ dextrũ. Tantum est quod sacerdotibus Moyses attribuit, præterq; quicquid pro peccatis populus offert, ut in proximè præcedente uolumine diximus. Quicquid aũt à populo sacerdotũ ordini contribuit, ex eo tam uxores q̃ filias & famulos etiã participes esse uoluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur. hæc enim
Num. 20 in fano soli sacerdotio fungẽtes mares eodẽ die absumunt. His ita post seditionẽ dispositis castra mouit, & cum omnibus copijs ad Idumeæ fines peruenit, legatis primũ ad regẽ præmissis. petebat ab eo tantũ liberũ transitũ, paratus ipsius arbitrio fidẽ dare, sine cuiusquã iniuria iter se facturũ: præterea forum rerũ uenaliũ suis exhiberi poscebat, persoluturus etiã aquæ precium, si rex ita iuberet. ille uerò legatis re infecta dimissis, negatoq; trãsitu, armatus cũ exercitu est obuiã profectus, prohibiturus Moysem si ui uiã aperire conaretur. at propheta cõsulto prius oraculo, & deo nõ permittẽte ut ipse pugnæ principiũ faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertũ iter facturus. Eodem tẽpore sorori eius Mariãmæ ultimus uitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Aegyptũ reliquerat, mensis Xanthici luna prima: sepultaq; est publico sumptu magnificè, super quodam mõte qui appellatur Sein: & post
Num. 19 menstruũ luctum lustrauit Moyses populum hunc in modum: Iuuencam laboris & aratri expertẽ, colore toto corpore rufam, paulum ante castra productam pontifex in loco purissimo mactauit, & sanguinẽ septies digito aspersit uersus dei tabernaculũ. deinde solida iuuẽca ita ut procubuit cũ pelle ac intestinis ardente, lignũ cedrinum in medijũ ignem inijciunt, simulq; hyssopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem uniuersum uir purus ac castus collectum reponit in locum purissimũ: & quotquot posthac funesti purificatione opus habebant, paulũ huius cineris in fontanã immittentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima: quo facto pro puris posthac habebantur. & hunc lustrandi morẽ etiam in terra belli sorte quæsi-
Num. 20 ta seruari præcepit. Cæterũ funesto exercitu ita ut dixi lustrato, per desertum cum eo pergens Arabiam petijt. Cúmque uenisset in agrum urbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelsum, quo ager clauditur, Aaron cõscendit, præmonitus à Moyse, quòd esset moriturus: & in conspectu totius exercitus, stans in loco accliui, exutã pontificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis successio pertinebat. atq; ita spectante populo moritur, eodẽ ipso anno quo sororem amisit, anno ætatis centesimo uigesimotertio. dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Athenienſibus hecatombæon dicit, Macedonibus Ious, Hebreis sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Moysis du-
IIII
Num. 21 ctu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ mõtibus exortus

tus,deſertũ medium pererrans,in Aſphaltitẽ lacũ influit,Moabitas ab Amoræis diſterminans.eſtq; hæc regio frugifera,& fructus quantũ ſatis eſt incolis ſuppeditat.ad eius regem Sehonem miſit legatos Moyſes,qui tranſitũ per regnum peterent,fidem daturus,quòd ſine detrimento uel agrorũ uel colonorum militem traduceret:ſed perſoluturũ precium rerũ uenalium ex æquo & bono,etiam ſi potum aquæ ſine precio dare grauarentur. Sehon uerò negato tranſitu,& armato ſuorum exercitu,uada Arnonis occupat, prohibiturus ſi Hebræi fluuium tranſire conarentur.

Quomodo Moyſes deuicit Sehonẽ & Ogẽ Amoræorũ reges,delenitq; eorũ copias. Cap. V

MOyſes autem poſtquam intellexit Amoræos hoſtilem in ſe animum gerere,haud ferendum contemptũ ratus,& uidens Hebræos genus hominum intractabile, ocio ſimul & egeſtate facile adduci poſſe ut priſtinos tumultus ac ſeditiones renouarẽt,occaſionẽ eis adimere uolẽs,cõſuluit deũ,an bello uiã aperire permitteret.deo uerò annuente, & uictoriam inſuper pollicẽte,magnopere hac ſpe animatus,militem quoq; fiducia complet,clamitans adeſſe tempus quo pugnandi cupiditatem exſatiarẽt, auſpice deo & quò ſponte iam propenderẽt autoritate ſua cõpellente.at illi permiſſa poteſtate læti,arma corripiunt,& eueſtigio inſtructa acie ad hoſtẽ properãt. Amoræus cõtrà ut uidit aduẽtãtes oblitus priſtinæ ferociæ, tum ipſe eſt territus,tum milites animos quos ante uiſum hoſtẽ præ ſe ferebant, præ timore demiſerunt.Itaq; uix primo conflictu excepto terga uertũt,in ſola fuga ſpem ſalutis reponẽtes.confidebant enim munitis urbibus,quæ tamen nihil prorſus eis profuerũt. Nam Hebræi ut primum animaduerterunt hoſtes cedere, acriter inſtiterunt,turbatisq; eorum ordinibus,in extremam formidinem illos coniecerũt.Iamq; totis campis ſparſi effuſo curſu alij alias urbes pẽtebãt. nec alteri perſequendo fatigantur,imperfectam uictoriam relinquere nolentes,ſed cum eſſent funditores optimi,& eius pugnę generis,quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quàm ut armis grauarentur, aut pedibus fugatos aſſequebantur, aut glandibus & iaculis, ſi quos celeriores timor fecerat.Itaq; magna ſtrages editur, & ſi qui effugerãt, cum uulneribus & ſiti conflictabantur.erat enim æſtas.Cumq; deſiderio potus ad fluuium agmine magno ferrentur, ab inſequentibus circumuenti emi nus ſagittis ac iaculis ſunt confixi:& inter cæteros Sehon rex cecidit.Hebræi uerò cæſos ſpoliabant,prædas agebant,magna rerum copia fruebant, quòd fructus nondum ex agris collecti eſſent.& milites totam regionem percurrebant impunè diripiendo,captiuosq; abducendo.nemo enim reſiſtebat, robore eius regionis in pugna abſumpto.Talis clades Amoręis accidit,qui nec conſilio prudenter,nec armis fortiter ſunt uſi.Hebræi uerò terrã eam occupauerunt,inter tres amnes inſulæ modo ſitam.Nam Arnonis ripæ meridionale eius latus terminant,Iobacchus uerò ſeptentrionale, qui in Iordanẽ influens nomen amittit:occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum ſtatu exoritur Iſraelitis nouus hoſtis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum rex,in auxilium Sehonis amici & ſocij ueniens: cuius res quum iam perditas uideret,nihilominus uictoriam ſperãs, uirtutis ſuorum ac hoſtium periculum facere decreuit. Qua ſpe fruſtratus & ipſe in prælio perijt,& exer-

Num. 21

citus ad unum eſt deletus. Moyſes uerò Iobaccho fluuio ſuperato, regnũ Ogis ingreſſus urbem unam poſt aliam ſubuertebat, habitatores internecione uaſtans, qui omnes eius terrę homines diuitijs & agrorum fertilitate ſuperabant. Oges etiam uir heroica ſpecie corporis, ne uiribus quidem ac uirtute fuit inferior: cuius roboris & ſtaturæ argumentum exſtabat in expugnata regia urbe Ammanitidis regiõis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouẽ longitudine. Huius uiri caſum non ſolum præſens Hebræorum felicitas eſt inſecuta, ſed in futurum etiam maiorũ ſucceſſuum illis cauſa eſt facta. Sexaginta em̃ oppida egregiè munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quàm publicè ſunt locupletati. Poſt hæc Moyſes caſtra Iordanem uerſus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis. ea eſt urbs copioſa, palmis abundans, & balſamũ ferẽs. Iamq; in tantum creuerant Iſraelitarum animi, ut nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moyſes utendum hac promptitudine ſuorum ratus, uictimis deo pro gratiarũ actione mactatis, epuloq; exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem uaſtandam miſit, urbesq; gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem cauſam habuit.

v

De Balamo uate. Caput VI

Num. 22 23. 24

BAlacus Moabitarũ rex, habens ueterẽ amicitiam & ſocietatem cum Madianitis, cum res Iſraelitarũ in tantum creſcere uideret, cœpit etiam de ſuo regno eſſe ſolicitus. Neſciebat enim deum uetare, ne Hebræi quicquam ulterius præter Chananæam uſurpare appetant: atq; ita non ſatis conſultè de rebus nouis cogitauit. & bello quidem aggredi elatos tot uictoriarum ſucceſſu non eſt auſus, obſtare tamen uolens ne ulterius procederent, legatos de cõmunibus cõmodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam ultra Euphratem, nobilem in eis locis uatẽ, & ſibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis honoratiſsimũ quenq;, rogantes ut ueniret ad ſe, & diris imprecationibus Iſraelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hoſpitali mẽſæ adhibitis, cõſulit deũ, quæ ſit eius de Madianitarum poſtulatis ſententia. qui cum uetaret illis obſequi, reuerſus ad eos, ait ſibi nõ deeſſe uoluntatẽ illis gratificandi, ſed obſtare deum, cuius beneficio debeat gloriam ex ueris hactenus prædictionibus comparatã. nam exercitum illum quem ipſi execratum uelint, eſſe deo longè cariſsimum, deditq; conſilium ut ob hanc cauſam ad Iſraelitas profecti, pacẽ cum illis quibuſcunq; conditionibus facerẽt. his dictis legationem dimiſit. at Madianitæ Balaco maximis precibus urgente, eadem de re denuò legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obſequi, deum conſulit. Deus uerò offenſus iubet ut legatis aſſentiatur. is ratus deũ hæc ſeriò iubere, cum legatis proficiſcitur. inter eundum autem cum uentum eſſet in uiam quandam anguſtam inter duas macerias ſitam, occurrit ei angelus: quo animaduerſo aſina qua uehebatur declinãs appreſsit eum ad alterũ ſeptum, nihilq; mouebatur uerberibus ſeſſoris preſſuram moleſtè ferentis: cumq; nec angelus de uia cederet, nec uates uerberandi finẽ faceret, tandẽ procumbens deo ſic uolẽte humana uoce Balamum incuſat, quòd nunquam antehac læſus ſæuiret in ſe, non intelligens deum prohibere quo minus quibus cuperet obſequatur. Hoc prodigioſo aſinæ ſermone

ne dum ille turbaretur, apparuit ei angelus, obiurgans uerberatorẽ, quòd iumentum nõ eſſet in culpa, ſed ipſe obſtaret iter contra dei uoluntatẽ facienti. Tum uates territus uolebat retro abire: ſed deus iuſsit eũ pergere quò inſtituerat, modo ne quid aliter agat q̃ diuinitus admoneretur. His mãdatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq́; à rege honorificentiſsimè, uoluit ad quendam montem deduci, unde Hebræorum caſtra contemplari poſſet. Balacus uerò ipſe cum regio comitatu deducit uatem in montem proximè imminentem, qui à caſtris ſtadia ſexaginta aberat. quibus conſideratis iubet regem ſeptem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iuſſu regis eſt factum, mactat uictimas, ut uictoriam præſagire poſſet. deinde ſic fatur: Felices uos quibus deus largam bonorũ præbet copiã, & prouidentiam ſuam perpetuã ducem & auxiliatricem annuit. quoniã nullum eſt hominum genus, cui non innocentia morum, uirtutisq́; ac probitatis ſtudio ſitis anteferendi, liberos præſtantiores etiam ſucceſſores habituri, quandoquidem deus uos ſolos hominum complectitur, & ut omnium ſub ſole feliciſsimi ſitis proſpicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam uos miſit, & poſteris ueſtris in perpetuum poſsidendam relinquetis: & gloria ueſtri nominis implebitur uniuerſa terra ſimul & mare, adeoq́; multiplicabitur gens ueſtra, ut nulla nõ orbis regio ueſtri ſanguinis homines admixtos ſit habitura. Beatus uos exercitus & admiratione digniſsimus, ex uno parẽte in tantum auctus. nunc uobis parum amplum pro dignitate ac numero domiciliũ Chananæa cõtinget, ſed totũ olim terrarũ orbem habitationi ueſtræ deſtinatum ſcitote, ut tam in inſulis quàm in continente ſit uobis degendũ præ multitudine ipſis cæli ſtellis numero æquiparãda. Cumq́; tam innumeri futuri ſitis, nihilominus nihil uobis ad ſummam rerum copiam deeſſe patietur in pace, & in bello uirtutẽ uiris addet. inimicis noſtris in mentẽ ueniat, ut hoſtes ueſtri eſſe, & in uos arma ſumere uelint. non enim reuertẽt è tali prælio uictor, qui lætitiam cõiugibus ac liberis afferat. Tanta uobis fortitudo diuino fauore contigit, qui ſolus poteſt & quod ſupereſt detrahere, & quod deeſt addere. Talia uates fatidica uoce canebat, extra ſe raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferẽte, & pacta nõ ſeruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductũ: ueniſſe eum ad execrandum hoſtes, quos nũc mactos uirtute ac pietate caneret. Ad quẽ uates: Putas, inquit, quoties fata ſunt aperienda, in nobis ſitũ eſſe quid dicamus aut taceamus afflati diuino ſpiritu? ipſe uoces quales uult profert & oracula, nobis nec ſciẽtibus nec cogitantibus. Equidẽ ſatis memini ad quid precibus Madianitarum ſim adductus, eaq́; cauſa ueni ut uoluntati tuæ morem gererẽ. Sed potẽtior eſt deus quàm mea uoluntas, qui contra dei uoluntatẽ ad gratiam hominum loqui propoſueram. quamprimũ enim noſtrum pectus ſubintrat, nihil amplius noſtrum ibi remanet. ego certè nihil in horum laudẽ dicere in animo habui, nec quæ deus eorum generi dare decreuit, cõmemoranda putaui: ſed numẽ illis propicium, quod gẽtis felicitati ſtudet ac gloriæ, pro deſtinatis hæc uerba mihi ſubdidit. Nunc age, quando animus eſt tibi atq; Madianitis rẽ gratã facere, quorũ preces me nõ decet nõ admittere, alias aras erigamus & ſacra inſtauremus, ſi fortè deũ flectere poſsim, ut execrationib. hoc genus hominũ deuo-

uere liceat. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidē sacrō potestatem deuouendi impetrauisset, collapsus in faciē pronus prædicebat quicquid euenturū esset regibus & ciuitatibus clarissimis, quarum quædam nondum conditæ uidentur, quæ uerò extant earū res terra mariq; gestæ ita prædictionibus responderunt usq; ad nostram memoriā, ut facilis sit cōiectura, reliquum etiam eius oraculi non uanum fuisse euentū aliquando comprobaturum. Balacus autem ægrè ferens expectationē frustratam, sine honore uatem ablegat. ille domum repetens, cum iam Euphratē attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarū, Balace, inquit, uosq; Madianitæ, quandoquidem necesse est ut uel præter dei uoluntatem uobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilentia fameue, aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis seruandæ, nequando talis clades incidat qua uniuersi de medio tollant. interdum tamē quædam uitari nō poterūt, quibus ad tempus afflicti, mox magis q̄ antè florebunt, castigatione tali ad sanitatē reuocati. quapropter si breuem uictoriam de illis consequi quæritis, hoc consilio uoti compotes efficiā. Filiarū formosissimas, quæ pulchritudine sua mentes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, ut circum castra obuersentur, & iuuenibus cōplexus expetētibus faciles se præbeant: ubi uerò cupidine captos uiderint, subitò se proripiant. cumq; rogatæ fuerint ut maneant, nō annuant, nisi persuasis, ut relictis patrijs legibus & cultu dei à quo illas acceperunt, Madianitarū & Moabitarū deos uenerentur. sic enim deum iratū sibi reddent. Post hæc monita abijt. Madianitis aūt ita ut moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarū capiuntur: & in colloquiū uenientes rogant ne sibi uoluptatē ex earū pulchritudine capere inuideāt, néue consuetudinē eorum auersentur. Illæ libenter & uerba iuuenū & complexus admittunt: iamq; blanditijs illectos, & cupidine feruētes relinquere parāt. tum illi tristes mulierū discessu, precibus instant ne se relinquant, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant deū testē inuocando, & lacrymas fundendo, quo magis eas ad miserationem flecterent. tum illæ postquam omnino captos & consuetudine sua deinctos animaduerterūt, sic respondēt: Optimi iuuenes, non desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentū ac domesticorum affectus: neq; inopia talium rerum huc ad uos uenimus, aut formam corporis nundinaturę preces uestras admisimus: sed persuasę uiros esse bonos hac hospitali gratia non dedignatæ qua uos opus habere uidebamus, faciles nos uobis præbuimus. Nunc quandoquidē amare uos & abitionē nostram molestè ferre asseueratis, ne has quidē preces auersabimur. quare si beneuolētiæ coniugalis fidem dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libēter uobiscū ut legitimæ nuptæ conuictūræ sumus. ueremur enim ne libidine exsatiata, cū iniuria & contumelia nos retro ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ solicitudini ueniā uos dare æquum postulamus. Illis uerò quolibet modo fidē daturos se pollicentibus, & nihil præ amore nimio recusantibus: quandoquidem, inquiūt, ita uobis uidetur, & mores habetis ab omnibus alijs diuersissimos, ut cibis etiā proprijs uestro more utamini, nec potum cum alijs cōmunem

Num. 25

nem ſuſtineatis, neceſſe eſt ſi uultis nobiſcũ uitam degere, deos noſtros colatis: neq; enim alio argumento perſuadebitis amorem iſtũ uos nõ fingere, niſi eoſdem nobiſcũ deos adoretis. Nec abſurdũ fuerit aut uitio uertẽdum, ſi terræ in quam ueniſtis peculiares deos colere malitis: præſertim cũ noſtri per omnes regiones honorentur, ueſtrum nemo præter uos cultu dignetur aut ceremonijs. Aut igitur cæterorũ more uobis eſt uiuendum, aut alius orbis quærendus, ubi ſoli iuxta ueſtra inſtituta uitam agatis. At illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quò trahebantur ſequentes à religione patrũ deſciſcunt: & plures deos credere inducti, ſacra illis eius gentis ritu faciũt: cibis quoq; indifferenter utebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebãt: ut iam tota caſtra iuuenũ impietas inuaderet, & ſeditio priore peior gliſceret, & auita religio in extremum periculũ deduceretur. iuuẽtus enim guſtatis ſemel peregrinis morib. inexplebiliter in eos ferebat: & ſi qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, unà cũ reliqua turba corrũpebantur. Zambrias etiã Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynaſtæ, iuſſus ab uxore, & cõtemptis in eius gratiam Moyſis placitis, alieno ritu ſacrificabat, & alienigena cõiuge nõ diſſimulanter ſe oblectabat. In hoc rerũ ſtatu Moyſes ueritus ne grauius aliquid ſequeretur, aduocata cõcione, neminẽ quidẽ nominatim accuſauit, nolẽs in deſperationẽ adducere eos qui tantiſper dum latere ſe putãt, ad ſanitatẽ reduci poterant: ſed dicebat rem indignã, nec ipſis nec maiorib. eorũ decorã, q̃ uoluptatẽ pluris q̃ deum & religionẽ facerẽt. Expedire illis ut dum tẽpus eſt reſipiſcant, & nõ legũ contẽptu, ſed cõpeſcendis prauis cupiditatib. fortes ſe uiros declarent. abſurdũ prẽterea dicebat, q̃ cum in deſerto modeſtẽ uixiſſent, nũc in bona regione ita baccharẽt, & quæ per inopiã quæſiuerant, nunc per affluentiã perditũ irẽt. Talib. dictis conabat iuuentutẽ corrigere, & ad ſaniorẽ mentẽ reducere. Tum Zambrias inſurgens: Tu, inquit, Moyſes tuis legibus utere, quib. iam longo uſu robur addidiſti: quod ni feciſſes, ſæpe iam pœnas dediſſes, & tuo malo nõ eſſe Hebræis imponendũ didiciſſes. me certe nunq̃ ad tua tyrannica iuſſa obſtrictũ habebis. neq; em̃ aliud hactenus, q̃ ſub legis ac religiõis prẽtextu nobis ſeruitutẽ, tibi principatũ malitioſi ſartib. adſtruis, uoluptatẽ nobis ac uitæ licentiã adimens, quę liberorũ ſunt, & ſub nullius imperio degentiũ. hoc enim uel Aegyptiaca ſeruitute fuerit grauius, in quẽuis tuis legib. pro tuo libitu animaduertere: cũ ipſe multo dignior ſis qui puniaris, quandoquidẽ abrogatis quæ omniũ conſenſus ap̃pbat, plus tua q̃ cæterorũ mortaliũ placita ualere poſtulas. ego quæ nũc facio, quia bene facta iudico, ne fateri q̃dẽ in hoc cœtu grauabor, mulierculã alienigenã me duxiſſe. audis à meipſo mea facta, ut ab ingenuo. neq; em̃ latere cupio. Sacra etiã dijs facio præter conſuetũ, quia id æquũ cenſeo, ex multis mihi ueritatẽ quærere, & nõ ſicut ſub tyrãnide uiuere, de unius tantũ fiducia pendentẽ. nemo mihi rem gratã fecerit, q̃ in rebus meis meipſo plus arbitrij habere uoluerit. Hæc Zãbria p̃ ſe & quibuſdã ſui ſimilib. afferẽte, populus quietus expectabat quó nam audacia hæc eſſet euaſura, maxime q̃ uideret legislatorẽ amplius nolle cõtendere, ne hominẽ inſolentẽ iritatiorẽ redderet. uerebat enim ne plures talis in loquendo impudentiæ imitatores facti, turbas in populo excitarent.

Atq; ita tum concio diſſoluit, ac fortaſſe ulterius malũ hoc ſerpſiſſet, ni Zambrias maturè ſublatus eſſet talẽ ob cauſam. Phinees tum alijs rebus, tũ patris dignitate, iuuentutis faciles princeps, Eleazari pontificis filius, & Moyſem magnũ patruum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciã: cuius impunitate ne legum contemptus creſceret, uindicare in flagitioſos decreuit, non ignarus quòd exempla primatũ in utramuis partem plurimũ ualeant. Cumq; tanto eſſet animi & corporis robore, ut non temerè aliquid arduũ aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentoriũ uadit, & eodem ictu ipſum unà cum Chosbi transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam uirtutis æmulationẽ accenſa, certatim in eiuſdem criminis reos facit impetũ, & bonam illorũ partem ferro cõficiunt, reliquos inſecuta peſtis ſuſtulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem ſuorũ petulantiã cohibere deberent, aut diſsimulare aut accendere etiã maluerunt: nec prius deſtitit, q̃ quatuordecim millia uirorum deſiderarent. Hanc ob rem Moyſes in Madianitas concitus, ad gentẽ internecione delendam exercitum miſit, de qua expeditione mox narrabimus, poſtquam quod omiſſum antè non oportuit, dixerimus. Balamũ illũ, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à deo eſt prohibitus, nihilo ſecius tamen tale hoſtibus conſiliũ dedit, quo effectum eſt, ut quibuſdam infectis praua opinione, penè totius populi religio ſit corrupta: hunc inquam
Num. 31 Balamum tanto honore dignatus eſt propheta, ut oracula eius ſuis literis inſeruerit: cũq; nihil uetaret quin ea pro ſuis ederet, nec ullo teſte id factũ eius coargui poſſet, maluit eum debita apud poſteros memoria nõ fraudare. Sed hæc quiſq; ut libuerit ita conſideret. Moyſes autem ut dicere cœperã, in Madianitas miſit exercitum duodecim milliũ, ſingulis tribubus mille militib. imperatis: eisq; copijs Phineẽ præfecit, cuius opera leges uindicatas, & de Zambria uiolatore earum pœnas exactas paulo antè memorauimus.

Hebræorum de Madianitis uictoria, & Amoritis regio quomodo à Moyſe duabus cum dimidiata tribubus conceſſa. Cap. VII

MAdianitæ uero intellecto hoſtium aduentu, & quòd iam non longè abeſſent, & ipſi copias in unum contrahunt, & quà in regionem ſuam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præſtò erãt, impetus eorũ pro uiribus propulſaturi. Sed mox primo congreſſu tanta multitudo Madianitarũ eſt cæſa, ut numerus cadauerum iniri non poſſet, ne regibus quidem ſeruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria urbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram uocare malunt. Fuſis hoſtibus, Hebræi regionem ſunt populati, prædas abigendo, & incolas unà cum mulieribus interimendo, ſolis parcentes uirginibus: hoc enim Phinees à Moyſe mandatũ acceperat. qui reducto incolumi ac illæſo exercitu, prædam quoq; memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia, & inſuper ſexaginta ſeptem: aſinorum ſexaginta millia, uaſorum aureorum & argenteorum magnũ numerum, quibus in domeſtica ſupellectile utebantur. Etenim pro opibus lautiore uictu delectabantur. Abductæ ſunt etiam uirgines circiter triginta duo millia. Moyſes autem partitus prædam, quinquageſimam eius partem Eleaza-

ro

ro dedit & ſacerdotibus,& Leuitis alterius quinquageſimæ: reliquũ uero populo diſtribuit.quo factũ eſt ut deinde ſuauiter uiuerẽt, opibus uirtute quæſitis,otium quoq; ad fruendũ nacti.Moyſes autem iam admodũ ſenex Ieſum Num. 27
deſignauit,qui ſibi in ꝓphetę & ducis(ſi opus foret)munijs ſuccederet,deo Deut. 3
ita iubente ut hunc principatus ſucceſſorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritiſsimus,Moyſe præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus,Gadæ & Rubeli,& dimidia Manaſsitis,numero pecudum & alijs Num. 23
rebus abundantes, de cõmuni conſilio rogant Moyſem, ut ſibi extra ſortem traderet Amoritidem terram,quæ non multo antè bello capta fuerat.eſſe em paſcuis uberem. Ille uero ſuſpicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare,& curam pecudum ignauiæ prætexere,conuitio uiros excipit,meticuloſos ſimulatores dictitãs. Velle eos in otio luxuq; terram cõmuni marte quæſitam poſsidere,& nolle arma cum cæterõ exercitu ferẽtes, terram ultra Iordanem à deo promiſſam capere, deuictis gentibus quas ille pro hoſtibus haberi iuſſerat. Qui uidentes eum iratum,nè meritò iraſci uideretur,reſpondent ſe neq; per ignauiam pericula, neq; per deſidiã labores fugere, ſed hoc tantũ agere,ut præda in locis cõmodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratosq; ſe aiebant, ſi oppida ad tutelam liberorũ & coniugum ac facultatum ipſo dante acciperent,reliquum exercitum armatos quocunq; ducerentur ſequi, & cõmunibus militare auſpicijs. Tum Moyſes comprõbata eorũ uoluntate,aduocatoq; Eleazaro pontifice & Ieſu,cæterisq; magiſtratibus,concedit illis Amoritidẽ hac conditione,ut ſimul cum cõgnato populo aduerſus cõmunem hoſtem bellum gerant,donec omnia ex ſententia confecta fuerint.atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & extructis munitis oppidis,liberos & uxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moyſes quoq; in Num. 35
eadem regione decem urbes condidit, in illum quadraginta octo numerum Deut. 4. 19
computandas,in quarũ tribus aſyla ſanciuit,illis tantum profutura, qui cæde Ioſ. 20
non ſponte cõmiſſa eò confugiſſent.ſtatuitq; talibus exilij tempus, tantiſper dum pontifex uiueret ſub quo cædes accidit.poſt cuius obitum redire in patriam permiſit. Exilij uerò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impunè occidere,duntaxat extra urbem refugij deprehẽſum: idq; ius ſolis cognatis eſſe uoluit, alijs non item. Cæterum oppida refugij fuerunt hæc: ad fines Arabiæ Boſora,in Galadena regione Arimanum,in Bataneade Gaulademan.& poſt captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moyſis deſtinata ſunt,ut hoc genus exulibus refugium & habitationem prẽberent.Eodem tempore cum defunctus eſſet quidam è primatibus Manaſsi- Num. 27. 3
tidis tribus nomine Salpades,liberis deterioris tantum ſexus relictis,tribules eius uiri inſignes Moyſem conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat.Is reſpondit,ſi in domum tribulis nuptũ darentur, ſortem dotalem fore: ſin mallent in aliam tribum elocari, ſortem in ſua tribu relinquerent.atq; hac occaſione inſtituit,ut cuiq; tribui ſuæ ſortes perpetuò manerent. Quũq; iam de quadrageſimo migratiõis anno tri- VI
ginta tantum dies ſupereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco ubi Deut. 4
nunc oppidum Abila uiſitur, agrum habens palmetis conſitum,ubi populũ omnem præſtò uidit,in hunc modum uerba fecit.

Moyſis

Moyſis leges,& quòmodò ex hominibus eſt ſublatus. Cap. VIII

VIri cõmilitones, & longi laboris ſocij, quoniã deus ita uult, & ætas CXX annorum exacta poſtulat,ut ex hac uita diſcedam,& rebus ultra Iordanem gerendis intereſſe me deo non eſt uiſum,æquum duxi,ut quantum ad ueſtram felicitatem attinet,ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideã,ut pro cõmonſtrata ad eam uia, ſempiterna apud uos memoria dignus habear. Age igitur,ubi prius in quò tam ueſtra quàm poſterorũ beatitudo conſiſtat indicauerimus, & hoc pietatis erga uos noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus,libentes ex hac uita deceda mus. Fidem enim,ſat ſcio,mereor,uel quòd antehac ueſtris commodis indeſinenter ſeruiens nunquam uos fefelli,uel quòd anima prope exitum cõſtituta in omni uirtute ac ueritate ſeipſa melior redditur. Filij Iſraelis,una omnib. hominibus felicitatis eſt cauſa deus propitius: quam ſolus dignis dare,& peccantibus in ſe auferre potis eſt.cui ſi uos tales præſtiteritis, quales ipſe poſtulat,quales ue ego ex ipſius ſententia inſtituo,nunquã non macti uirtute,ęmulandiq; omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui cõſequemini. Tantũ uolũtati diuinæ obſequimini, & mandatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias præponite, neq; in religiõe per contemptum quicquã nouate. Quod ſi feceritis, bello præſtantiſsimi inter omnes gentes, & omnib. hoſtibus inſuperabiles eritis. nam auxiliante deo minæ omnes facile contemnuntur. Cæterũ uirtutis præmia magna per omnem uitam ſunt propoſita, & ipſa ſibi primũ eſt ac potiſsimũ præmium: deinde per hanc cætera bona facile parantur: qua inter uos inuicem utentes & uitam beatam ducetis, & gloriã tum apud exteros tum apud poſteros immortalem conſequemini. Hæc uobis ſunt ſperanda,ſi leges monitu dei me perferente ſcriptas nec ipſi uioletis,nec alios uiolare patiamini, & harũ intellectũ ac uſum nunquam non meditemini. Ego uerò cõmodis ueſtris lætus diſcedo,uosq; pietatis ac prudẽtiæ legibus,& uirtuti ducum ac magiſtratuũ commendo,qui incolumitatis ac felicitatis ueſtræ poſthac curam ſunt habituri. Deus aũt ſub cuius ductu hactenus egiſtis, & cuius fauori debetis quicquid utilitatis ex me percepiſtis,nõ deſinet uobis proſpicere, ſed quàm diu ipſum & pietatem coluerit,tam diu ſub eius præſidio tuti permanebitis. Nec deerunt qui uobis optima monita ſuggerant,quibus parentes beati eritis,nimirum pontifex Eleazarus & Ieſus,& ſenatus ac primates tribuũ, quibus cauete uos difficiles præbeatis,ſcientes quòd qui bene parere nouit, etiam bene imperaturus eſt ubi ad poteſtatẽ peruenerit: nẽ uc in hoc libertatẽ ſitam exiſtimetis,ſi mandatis principũ obmurmuraueritis. nam hactenus in cõtumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo uitio ſi uos in poſterũ ſeruaueritis,res ueſtras in meliore ſtatu uidebitis. Abſit aũt ut ita in hos exaſperemini,quemadmodũ aliquoties in me incanduiſtis. meminiſtis enim quòd ſæpius à uobis de ſalute periclitatus ſum quàm ab hoſtibus. quod non exprobrandi cauſa dico: nolim enim uos hac cõmemoratione in exitu uitæ contriſtatos relinquere,qui etiam tunc æquo animo uos tuli: ſed ut admoniti in poſterum ſapiatis,id quod in ueſtram etiam rem futurum eſt. & ne in præpoſitos contumelioſi ſitis elati opum affluentia,quibus traiecto Iordane & occu Deut. 7.11

pata

pata Chananæa potiemini. alioqui si per has insolentiores facti in contumaciam & uirtutis cõtemptum prolabamini, deum fautorem nequaquam estis habituri, quem si uestro merito inimicum uobis reddideritis, & terrã uirtute partam oppressi ab hostibus per summam ignominiam amittetis, & per totum quàm late patet orbẽ dispersi seruitute uestra terras ac maria replebitis. quò si uentum fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. quare quo minus periculi sit, ne illas uioletis, post uictoriam neminem hostium superesse patimini: idq; rebus uestris conducibilius existimate, ne cum illis uiuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionẽ corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa quotquot habent ad unũ tolli iubeo, ferroq; & flammis ita deleri, ut etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona uestra tutius conseruabitis. Verũ ne per ignorantiam meliorum natura uestra in deterius deprauetur, deo iubente & leges conscripsi, & formam administratiõis rerum tam publicarum quàm priuatarum, à quibus si nusquam discedatis, mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus tradit eis codicem, leges scriptas & institutа bene uiuendi continentem. Illi uero soluebantur in lacrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoresq; quanta pericula pertulisset, quamq; alacriter salutem ipsorum procurauisset: & de futuro soliciti, quòd non essent talem principem habituri, ac ne deum quidem æque propitium Moyse non amplius deprecatore: tum pœnitẽtes eorũ quæ in deserto per furorem contra illum cõmiserant, grauissime dolebant: ita ut totus populus lacrymans nullam consolationem admitteret. Moyses uero sõlabatur eos, & iubens à lacrymis desistere, ad leges accipiendas hortabatur. atq; ita tum concio est dissoluta. Nunc priusquam ad reliqua transitum faciam, operæprecium duxi, leges talis latoris maiestate ac uirtute dignas hic inserere, quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam inde à priscis seculis instituta. Extant autem omnia quæ ille uir scripsit, ut nihil ornatus causa liceat affingere: seriem tantum nouauimus, & leges quas ille sparsim ut quamque à deo retulerat, scripsit, nos generatim in suos ordines digessimus: qua de re lector admonendus erat, ne si quis fortè ex contribulibus in hæc nostra inciderit, calumniam temere struat, quasi parũ sincere scripta Mosaica tractantibus. Enumerabo aũt eas potissimum leges quæ ad publicam institutionem, ritusq; gentiles pertinent: quæ uero ad priuatam consuetudinẽ aut contractus uel cum exteris uel cum nostratibus spectant, in eum commentarium distulimus, quem de moribus & sacrorum causis deo fauente scribere est animus.

Postq̃ acquisita Chananæa terra, urbibusq; conditis, uictoriæ fructus securi carpere cœperitis, hæc mandata obseruãdo rem deo gratam facietis, & partam felicitatem constabilietis. Vrbs sacra sit una in regione Chananæa, in loco illustri & fertili, quam deus per oraculũ elegerit: & templum in ea sit unum, & altare unũ ex lapidibus non politis, sed collectitijs constructũ, qui inducti tectorio, decorã & mundã speciẽ prę se ferãt: ascẽsusq; sit ad illud nõ per gradus, sed terra leniter p accliue aggesta: in alia uero urbe nec altare sit ullũ, neq; templũ. deus enim unus est, & Hebræorũ genus unũ. Qui cõuitiũ deo fecerit, lapidatus per diẽ pẽdeat, deinde ignominiosè & obscure sepeliatur. In sacram urbẽ & templũ ter in anno conuentus fiat Hebræorũ ex uniuersa

Leuit. 4
Deut. 16

uersa eorum ditione, ut deo pro acceptis beneficijs gratias agant, & in futurum precibus eum demereantur, & per conuersationes ac cõuiuia mutuam beneuolentiam alant. Expedit enim ut inter se noscantur, quibus idem est genus, quiq; eisdem studijs delectãtur. Id uerò ex huiusmodi congressib. facile cõtingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hærent: sicut contrà qui nunquã conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

Deut. 18 Sint præterea decimæ fructuũ seorsum ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quibus in patria uenditis, pecunia inde redacta in sacra urbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Aequum enim est ex prouentu terræ à deo dato in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede meretricis non est sacrificandum. neq; enim quicquam deum delectat cum iniuria coniunctum: neq; maior est turpitudo, quàm quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedẽ pro admissura canis uenatici aut pastoralis acceperit, nec inde quiExo. 22 dem deo sacrificare est licitum. Dijs alienis nemo male loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neq; sacra donaria tollenda. Nemo uestè liDeut. 22 no & lana contexta utatur. est enim solorum sacerdotum. Septimo quoque anno, quando per Scenopegiæ festa apud Sanctam urbem sacrorũ causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, unde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat: & neq; mulieres neq; pueri ab auscultãdo arceantur, imò ne mancipia quidem. Nam bonũ est ut inscriptam in animis nunquã delendam memoria retineant. sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam uim maiorem obtinebunt in delinquentium conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas intus obuersetur, & quanDeut. 6 tas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri etiam ante omnia leges ediscãt, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, ineunte die, & cum itur cubitum, commemoranda summi dei beneficia, quæ liberatis ex Aegypto præstitit. æquũ enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua, & in brachijs ostentanda. & quæ potentiam eius ac beneficentiam indicant, circumferẽda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; conspicua sit dei erga populum suum benignitas.

Oppidatim præsint septem uiri probatæ uirtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi sors obtigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, ut præsentibus illis nec cõuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurum est, ut assueti homines reuereri, ad pietatẽ quoq; assuefiant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus quicquid uisum fuerit, illorum sententia ualere debet, nisi constet pecunijs esse corruptos, aut manifestè coargui possint non rectè decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnib. alijs rebus anteponere. Hæc enim iniuria in dei contumeliam recidit, quasi uero is infirmior sit habendus, quàm illi quorum potentiæ metu præter ius fertur calculus. nam dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm deum facit.

Quòd si iudices nesciant de negotio ad se delato pronunciare, sicut interdũ

accidit

accidit, in ſanctam urbem integram cauſam relegent: tum uero pontifex & propheta unà cum ſenatu quod uiſum fuerit decernant. Vni teſti fides nõ habeatur, ſed tribus, aut ut minimum duobus, quorũ teſtimonium uita ante acta faciat ueriſimile. Mulieribus autem teſtimonium deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque ſeruum hominem teſtẽ eſſe liceat, propter animos degeneres. probabile enim eſt aut lucri cauſa aut prę metu non uerum teſtimoniũ depoſituros. Quòd ſi cui falſo teſti creditũ fuerit, isq; poſtea falſi coarguatur, ei pœnæ ſit obnoxius, quam reus daturus erat, ſi grauante hoc teſtimonio condemnatus fuiſſet. Homicidio in aliquo agro commiſſo, ſi autor nuſquam compareat, neque ſuſpicio ſit à quopiam per odium occiſum hominem, inquiſitio fiat ſumma cura propoſitis indici præmijs. quòd ſi nullus exiſtat index, magiſtratus oppidorum uicinorum agro in quo cædes eſt facta, & ſenatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidũ, eius oppidani emptam iuuencam & adductã in teſqua nec ſementi nec plantationi idonea neruis ceruicis abſciſis cædant, & ablutis manibus ſupra caput iuuencæ ſacerdotes & Leuitæ ac ſenatus illius oppidi, puras ſe manus ab ea cæde habere proclament, eamq; nec feciſſe ſe, nec dum fieret interfuiſſe. inuocentq; deum ut propitius factus nunquã poſthac in ea regione tale malũ accidere permittat. Deut. 19 Deut. 21

Optimũ quidem eſt optimatum regimen, & in ſic adminiſtrata republica uiuere, nec eſt cur aliam eius ſpeciem concupiſcatis: ſed præſtat ut hac contenti in legum & ueſtra ipſorum poteſtate ſitis. Satis enim eſt, deum habere præſidem. Attamen ſi regis uos cupido cœperit, nemo ſit niſi ueſtri generis & ſanguinis, & cui iuſtitia ſit cordi cum cæteris uirtutibus. Is quiſquis fuerit, plus legibus & deo quàm ſuæ ſapientiæ tribuat, nihilq; præter pontificis ac ſenatus ſententiam faciat: nec multas alat uxores, aut pecunijs equiſue plurimis gaudeat: quarum rerũ copia facile contemptor legum poſſet euadere. & ſi talibus ſtudijs plus æquo fuerit deditus, obſtandum eſt ne potentior fiat quàm rebus ueſtris expedit. Terminos terræ mouere non eſt fas, nec propriæ, nec alienæ, dummodo pacatæ: ſed religioſe cauendũ, ut tanquã dei calculus in æternum fixus maneat: quòd hæc præcipua cauſa ſit bellorum & ſeditionum, ſi auaritia certis terminis non circumſcribatur. Facile enim legum præſcripta tranſilit, qui terminis cupiditatem ſuam cohiberi non patitur. Deut. 17 Deut. 19

Qui terram plantauerit, ſi plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium uſum conuertere. intempeſtiuus enim eſt talis fructus. quicquid autem præmaturè à natura extorquetur, eius uſus nec deo conuenit, nec domino. quarto uero anno colligat quicquid iam tempeſtiuum, & in ſanctam urbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuijs cum amicis conſumat, & cum pupillis ac uiduis. quinto demum anno arbitratu ſuo fructus colligat. Agrum uitibus conſitum ne ſemines. ſufficit enim quòd hanc plantam nutriat, nec opus eſt ut & aratro uexetur. Bubus aranda eſt terra, nec aliud animal cum eis ſubiugandum, ſed eiuſdem ſemper generis ſub idem iugum agẽda. Semina quoq; debent eſſe pura & impermixta, nec duũm ſimul aut trium generũ ſunt ſeminanda. abhorret enim natura communionem diſsimilium. Neq; diuerſi Leuit. 25

generis iumentorum coitus ſunt admittendi. uerendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis ſui perueniat, ut ſolet à minimis principijs res in peius proficere. Cauendum eſt autem magnopere, ne quid eiuſmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari poſsint. quapropter ne leuia quidē leges diſsimulant, dum officio ſuo nuſquā deeſſe
Deut.24 cupiunt. Metentes & demeſſa colligentes ne ſpicilegium faciāt, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquant, ut hæc tanquam à fortuna obiecta in uſum ſuum conuertant & alimoniam. De uindemia quoq; racemuli relinquātur pauperibus: ſimiliter de oliuetorū fructu nōnihil, ut ſit egenis quod colligant, quandoquidem de ſuo non poſſunt. non enim tantū ex negligentiori collectiōe decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, ſi non quiſq; ſuis tantum com
Deut.25 modis prouideat, ſed inopum quoq; rationem habeat. Nec bubus in area triturantibus os obligandum eſt. non enim æquum eſt uetare laboris ſocios quo minus & fructuum ſint participes. Nec à pomis maturis uiatores ſunt arcendi, ſed ſinendi ut tanquam proprijs ſe ſatient: & ſiue indigenæ ſint, ſiue exteri, libenter illis ad eſum exhibenda ſunt. auferre uero ſecum non liceat.

Neque uindemiantes uetent obuios deguſtare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à deo conceſsis inuidere tantillū concupiſcentibus, præſertim quum id anni tempus ſit fertiliſsimum, & iuxta dei ordinationem non diu duraturum. & ſi quis præ pudore cunctetur attingere, ut ſumant hortentur, Iſraelitas quidem ut ſocios, & quib. propter cognationem liceat hoc facere: aduenas uero hoſpitalibus his munuſculis dignentur, quæ ipſis deus pro tempore præbuit. Non enim debet exiſtimari detrimentum, quod liberali animo ſumendum hominibus permittitur: quia non in hoc deus abundantiam bonarū rerum largitur, ut his ſoli fruamur, ſed ut de noſtro alios etiam honoremus: uolens hoc modo ſingularem erga Iſraelitas fauorem ac liberalitatem ſuam gentibus innoteſcere, dum id quod ipſis ſupereſt, benignè cum illis cōmunicant. Qui uerò contrà fecerit, plagas una minus quadraginta publica ſcutica accipiens illiberalem hanc pœnā ſuſtineat, eo quòd cum eſſet ingenuus, lucro ſeruiens ipſe ſuam dignitatem læſerit. Rectum enim eſt ut cum ipſi multa in Aegypto & deſerto ſitis perpeſsi, aliorum miſerias non negligatis. & dei benignitate amplas facultates conſecuti, ex his nōnihil per compaſsionem egenis decidatis. Vltra duas decimas quas quotannis pendere iam iuſsi, alteram Leuitis, alteram in ſacras epulas, tertia tertio quoq; anno eſt conferenda, quæ in egenas uiduas & pupillos di
Deut.26 ſtribuatur. E fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit deo gratijs actis, & ſacrificijs iuxta legem ritè peractis, primitias ſacerdotibus offerāt. Hæc omnia ubi quis perfecerit, & utraſque decimas tum quæ Leuitis debētur, tum quæ epulis attulerit, iter ingreſsurus conſiſtat é regione templi, ante omnia deo gratias agat, quòd ab Aegyptiorum graui ſeruitute liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: teſtatusq; decimas ſe iuxta Moyſis legem ſoluiſſe, precetur deum, ut tum ſibi priuatim, tum Hebræis publicè propitius & quæ bona hactenus dedit, conſeruet, & pro ſua potentia ac benignitate augere etiam dignetur.

Vbi

Vbi ætas maturuerit uxores ducant uirgines ingenuas ex honeſtis parentibus prognatas. qui autem non ducit uirginem, ne ſibi coniungat alteri maritatam, né ue priorem eius uirum contriſtet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamatas quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendã dignitatem id magnopere conducit. Neq; meretrici ſit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam ſuo corpori factam, nuptiale ſacrũ deus non admittit. atq; hæc ita obſeruari ualde intereſt, ad hoc ut proles naſcatur ingenua, & ad ſtudium uirtutis erecta, ſi non é turpi aut illiberali matrimonio ſint prognati.

Si quis aliquam pro uirgine deſponſam poſtea talem non inuenerit, in ius uocatam accuſet, afferatq; argumẽta quæ habet: puellæ uerò cauſam agat pater, aut frater, aut q poſt hos genere uidet proximus. Et ſiquidem puella fuerit abſoluta, degat in accuſatoris coniugio, isq; nullum poſthac dimittendi eam ius habeat, niſi talem ipſi cauſam præbuerit, quæ contradictionem non recipiat. cæterum temeritatis & petulantiæ qua inſontem detulit, pœnas luat quadraginta una minus plagis acceptis, & quinquaginta ſiclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd ſi uitiata fuiſſe coarguatur, ſi quidem plebeia fuerit, eo quòd parum ſolicitè pudicitiam uſq; ad nuptiarũ tempus ſeruauerit, lapidibus obruatur. quòd ſi ex ſacerdotibus prognata fuerit, uiuens exuratur. Si quis duarum uxorum maritus propter amorẽ, aut formam, aut aliam quamuis cauſam, alteri plus beneuolentiæ honorisq; detulerit, alteri uerò minus: ſi filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd ſua mater in maiore gratia patris fuiſſet, poſtulet ius primogenituræ, ut duplicem facultatum paternarũ partem iuxta meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim eſt eum qui ſit natu grandior propter matrẽ negligentius à patre habitam ſuo priuilegio fraudari. Qui uirgini alteri deſponſatæ ſtuprum obtulerit, ſi quidem perſuaſæ ut ſe prẽberet, ſimul cum ea capitalis eſto. ſontes em̃ ſunt ambo: hic quia puellæ perſuaſit ut liberali coniugio rem turpiſsimam anteponeret: hæc uero quia lucro aut uoluptati ſuccubuit. quòd ſi ſolitariam alicubi nactus, ui oppreſſerit, ſolus det ſuppliciũ. Qui uirginem nondum deſponſatam conſtuprauerit, ipſe ducat. quòd ſi pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta ſiclos iniuriæ preciũ numeret. Qui à coniuge quacunque de cauſa, ut ſæpe hominibus uſu uenit, diſiũgi poſtulat, ſcripto ei ſecuritatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. ſic enim habebit poteſtatem alterius coniugis quærendi: alioqui diuortium non permittitur. Quòd ſi & alterum offenderit, aut poſt eius mortem prior reducere eam uoluerit, non licet ut ad eum redeat. Si cuius maritus nondum ſuſceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine uocatum, ſortis hæredem nutrito. nam hoc è republica erit, dum nec familiæ deficiunt, & poſſeſsiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctiſsimo uicturæ. quòd ſi frater nolit eam ducere, mulier ſenatum accedens teſtetur, quòd uolentẽ eam in familia manere, & ex ipſo liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. Rogante uerò ſenatu cauſam, ſiue magnã ſiue paruam afferat, huc tandem res euadet: uxor fratris ſoluto uiri illius calceo, & conſputa eius facie, meritò hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti

Deut. 24

Deut. 21

Deut. 22

Leuit. 25

memoriæ iniuriam fecerit. atq; ita ille quidē è curia discedet, in omnē uitam
Deut. 21 notatus ignominia: mulier uero cui uult nubito. Si quis uel uirginem uel maritatam captiuam abduxerit, eiq; legitime coniungi uoluerit, non antè ius esto cubile eius tāgere, quàm raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, ut ita mœrore satiata tum demū ad nuptiale conuiuium ueniat. Bonum enim & iustū est, ut qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non suæ tantum uoluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis autē luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptijs dare operam liceat. Quòd si satiata cōcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidem eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire
Deut. 21 maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunq; è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primum uerbis parentes moneant. nam hos natura fecit idoneos iudices. dicantq; non uoluptatis causa in matrimonium se conuenisse, neq; ut collatis in cōmune facultatibus opulentiores fierent: sed ut liberos acquirerent, qui se in senectute nutriant, & necessaria sibi suppeditent. Acceptos autem à deo cum gratiarum actiōe, ac gaudio, summa cura educauisse, nulli rei parcentes quæ ad eorum salutem & institutionē pertinere uisa sit. nūc quoque quando iuuentutis erratis ignoscendum est, satis sit quòd officij hactenus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quòd etiam deus læsis parentibus offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se pertinere iniuriam existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis est appellatio. quin & lex talibus pœnam inclementer infligit, cuius absit ut tu facias periculum. His uerbis si arrogantia iuuenum emendata fuerit, per insciti am cōmissis debetur uenia. hoc enim & ad legislatoris clementiæ laudem, & ad parentum felicitatem pertinet, si nec filium nec filiam legibus dare pœnas uideāt. quòd si hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed contumacibus in parentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra urbem sequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnib. ad spectandum propositus, nocte demum sepeliatur. Similiter & qui quomodocūq; legibus damnati dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur, nec mortuus quisquam expers terræ iaceat, ultrà quàm iustum est, pœnas exsoluens.
Deut. 23 Mutuum dare ad usuram Hebræorum nemini liceat, neque cibum neq; potum. non enim iustum est reditus captare ex fortunis tribulium, sed præstat opem ferre illorum necessitatibus, et ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & dei retributionem, quæ huiusmodi beneficentiam solet consequi. Qui uero acceperint mutuò siue pecuniam, siue fructum aliquem aridū aut liquidum, ubi deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, alacres restituāt eis qui mutuauerūt, quasi sua reponētes, & usuri denuò si opus
Deut. 24 fuerit. Quòd si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferenda pignora, nisi iussu iudicum: & pignus foris est expectandum. is uero qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se uenit. & si quidem non inops fuerit, qui oppignerauerit, retineatur pignus, donec reddatur

datur mutuum. sin autem pauper, restituat id creditor priusquã sol occidat, maximè si uestimentum pignus fuerit: ut habeat iturus cubitum, quandoquidem deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet nõ esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui uerò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impune esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue. pro hoc enim quincuplum numerandum est. Qui uero mulctam soluere non ualet, in seruitutem uindicetur. Qui tribuli in seruitutem est uenditus, sexennio seruiat, septimo anno manumittatur.

Quòd si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto unà cũ filijs & uxore. Si quis aurum aut argentum in uia inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddatq; sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus, in quas errãtes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, deum testatus quòd aliena usurpare nõ cupiat. Iumentum per tempestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus q̃ proprium. Viam ignoranti cõmonstrare oportet, non per ludibrium risum captando alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitor. Percussus in rixa absq; ferro, confestim uindicetur: idem patiente eo qui percusit, quod fecit. quòd si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percusit à cæde insons esto. sin autẽ reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat, præterq; mercedẽ medici. Qui mulierẽ uterũ gerentem calce percusserit, si quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populũ uno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniã det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem uitam pro uita reponi iustum est. Venenum neq; letale, neq; aliàs noxium quisquam Israelitarũ penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctet, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos uenenum parauerat. Qui excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit aliũ, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior. Bouem cornupetam dominus iugulet. quòd si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui uel in cibum ueniat. quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, ut qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidẽ lapidetur, dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quàm qui percusit, & precium utriusq; inter se domini partiantur. Qui puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent, ut iniectis tabulis operiantur, non ut aquatio non sit li-

Deut. 22

bera, sed ut absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam nõ clau sam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoq; circũsepienda sunt obicibus, qui non facile prolabi sinant ac de
Deut. 24 cidere. Depositum tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neq; uir, neq; mulier, etiã si nemine coarguente ingentẽ auri uim lucrifacturus sit. in uniuersum enim dãda est opera ut sua cuiq; cõscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem dei respectus habendus est, quem nemo malus unquam potest fallere. quòd si absq; dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando deum testem faciat, quòd nihil sua uoluntate aut malitia sit perditum, nec usum se parte depositi, atq; ita absolutus abeat. quòd si uel minima commissorum parte usus pòst perdiderit, ad redibendum quod accepit, in soli-
Ibidem dum condemnetur. Idem ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis uirum pauperem mercede sua defraudet, memor quòd is uice agri & facultatũ hoc à deo sortitus sit. proinde non procrastinanda solutio, sed eadem die reddendum, cum constet deũ nolle ut opera
Ibidem rius laboris sui fructu careat. Liberi ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam uirtutem digniores miseratione, quòd è talibus nati sint, quàm odio propter illorum uicia. Neq; patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones abominare & auersare, qui uirilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcendum est hoc genus, quod non modò posteritatẽ quantum in se est, sed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat, quòd effœminato primum animo etiam corpora habẽt muliebria. similiter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunto, & deus propitius inconcussam eam & imperturbatam conseruabit. absit autem ut ullum tempus ueniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines uel spõte uel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, ut scientes quid opus facto sit, cum usus erit in prõptu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso temporis articulo. Faxitq; deus ut terrã quam uobis pro labore uestro ac uirtute dedit, in pace & tranquillitate colentes possideatis, nec hostib. incursantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrũ legibus & institutis, in contrariam disciplinã uos inducat: utq; in perpetua legũ à deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella uero uel uobis uel uestris posteris gerẽda,
Deut. 20 extra fines deus auertat. Cæterũ cum bellum instabit, caduceatores primũ ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim ante arma uerbis ad eos uti, docendo quòd quamuis & copiæ uobis adsint numerosæ, & equi, & arma, & super omnia deus auxiliator propicius, mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidem

quod

quod æquũ eſt perſuaderi ſibi patiantur, præſtat pacem inuiolatam ſeruare: quòd ſi plus ſuis uiribus tribuẽtes ius in armis reponant, exercitũ contra eos educite, imperium deo committentes, creato uno aliquo forti uiro qui uicarius illi ſit, & quaſi proimperator. multorum enim imperium nõ modo moram affert rebus ſtrenuè gerendis, ſed nõ rarò plus nocet quàm prodeſt. Delectus autem habendus eſt uirorum tantum robore tam animi quàm corporis præſtantium: ignaui uerò minimè admiſcendi, ne dum res armis geritur, in fugam auerſi hoſtium conditionẽ potiorem faciant. Immunes autem ſint à militia, qui ædificata noua domo nondum integrũ annum illa ſunt uſi: tum qui plantata uinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui deſponſata uxore nondum eam domũ duxerũt: ne harum rerum deſiderio ſibi parcentes, & ſeruantes ſe relictis uoluptatibus, in gratiam uxorũ parum fortiter rem gerant. Caſtris autem poſitis cauete ne quid aſperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi urbem ſi deſit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: ſed parcite, non ignorantes in uſum hominum iſta creata, & ſi uox eis daretur expoſtulatura uobiſcum, quod cum ipſa belli cauſa non fuerint, iniuſtè affligantur, mutatura domicilium ſi liceat, & aliò migratura. Victores in prælio facti eos qui in aduerſa acie ſteterũt cædite, cæteros tributarios futuros ſeruate, excepta Chananæorum gente. Hi enim cum totis familijs ſunt delendi. Cauete autem, maxime in bello, ut neq; mulier habitũ uirili utatur, neq; uir ſtola mulie bri. Hæc ſunt inſtituta quæ Moyſes reliquit. Leges uerò antè quadrageſimo anno conſcriptas tradidit, de quibus in alijs commentarijs dicemus. Deut. 22 Deut. 30. 31 32. 33. 34

Sequentibus deinceps diebus, nam continenter conciones aduocabat, fauſtis eos precationibus deo commendauit, ſicut contrà diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduerſus earum præſcriptum agerent. deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod ſcriptum reliquit in ſacro uolumine, continens prædictionem futurorum, iuxta quam omnia facta ſunt, atq; fiunt, euentis nuſquam non congruentibus. Hæc uolumina & arcam ſacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis ſcripta repoſuerat, & præter ea tabernaculum. populo etiam mãdauit, ut occupata terra & fixis ſedibus, non obliuiſceretur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ: ſed expeditione in eos ſuſcepta pœnas repoſceret pro damnis in deſerto ſibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe eius ut par eſt deleta, aram erigere iuſsit ad ſolem orientem obuerſam, non procul à Sicimis urbe inter duos mõtes, dextrum Garizeum, ſiniſtrum Gibalem: diuiſasq; copias in ſenas tribus ſuper duobus montibus conſiſtere, & unà cum illis Leuitas ac ſacerdotes. & primum illos in Garizeo precari omnia fauſta leges dei & religionem ſeruantibus, & Moyſis conſtitutiones nõ uiolantibus, alteros uerò acclamationibus hoc approbare: & rurſum his precãtibus illos acclamare. deinde pari modo tranſgreſſoribus execrationes inferre, ſuccinentes ſibi inuicem, ab alteris dicta comprobãtes. & tam fauſtas ominationes quàm deuotiones in literas retulit, ut in perpetuum cuiuis eas diſcere liceat: quæ tandẽ huic aræ inſcriptæ ſunt ex utroq; latere, quà populus iuſſus eſt ſtare, & holocautomata offerre, Deut. 27. 28

& poſt eam diem nunquam alias uictimas imponere:neq; enim fas eſſe. Hæc ſunt quæ Moyſes præcepit,& quæ Hebræorum gens indeſinenter obſeruat.
Deut. 29 Poſtridie populo cum uxoribus & liberis in concionem collecto,ne mancipijs quidem excluſis,iureiurando eos ad legum cuſtodiam adſtrinxit: utque dei uoluntatem diligenter expendentes,neq; cognationis gratiam,neq; periculorum metum, neq; ullam aliam cauſam tanti facerẽt,ut eam potiorem legibus ducentes,ab earum præſcriptis diſcederẽt:ſed ſiue conſanguineorum unus aliquis,ſiue urbs quæpiam,circa eas turbare aliquid,aut ſtatũ earum labefactare conetur,priuatim & publicè illis periclitantibus auxilium ferrent. quam ſi uiciſſent,à fundamentis ut deſertricem reuellerent,& ne ſolum quidem ipſius ſi fieri poſsit ſupereſſe paterentur. ſin uerò id efficere non ualerent,nec pœnas meritas exigere,ſaltẽ teſtarentur ſe impietati alienæ non conſentire.hæc populus in foro iureiurãdo firmauit.Poſt hæc docebat eos quomodo ſacrificia deo gratiora fierent: & quomodo expeditiones ſuſcipiẽdæ, captato ſigno ex lapillis de quibus iam diximus. Sed & Ieſus ſuperſtite etiam tum & præſente Moyſe uaticinatus eſt quicquid pro ſalute populi geſturus erat,uel foris bello adminiſtrãdo,uel domi ferẽdis legibus:& ad uiuendi rationem recẽs inſtitutam eos præparans, diuino monitu ſe præſagire aiebat, quòd ſi patriam religionẽ uiolarent,clades non effugerẽt. nam & regionem ipſorum armis exterorum opplendam, & urbes diruendas, & templum incendendum,& ipſos ſub haſta uictoris uenundandos,ſeruituros q; gentibus quæ afflictorum nulla miſeratione tangerẽtur:ac tum demum ſeram atq; inutilem erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamẽ ipſorum conditorem, & urbes ſuis ciuibus & templum populo redditurum.Hæc autẽ fore,ut non
Deut. 31 ſemel tantum amittãt,ſed ſæpius.Deinde Moyſes exhortatus Ieſum ut in Chanæos exercitum duceret,affuturumq; cœptis eius deum pollicitus, & populo omnia fauſta ominatus: Quoniam, inquit, ad patres noſtros abeo, &
Deut. 33.34 deus hanc mihi diem abitus præfiniuit,gratias illi uiuens adhuc & uobis præſentibus ago pro cura ac prouidẽtia quam de rebus ueſtris hactenus habuit, non ſolum depellendis aduerſis,ſed commodis etiam largiter exhibendis:et quia laborem meum ac ſolicitudinẽ dum ueſtrum ſtatum in meliorem fortunam reducere conor,propicius ſemper adiuuit: imò uerò ipſe & exorſus eſt rem & abſoluit,me miniſtro uſus & uicario in obeundis quæ ad ueſtram felicitatẽ pertinere uiſa ſunt. Quapropter æquum eſt, ut priuſquam decedam, eius potentiæ, qui & in poſterum uobis non deerit, dignas laudes repẽdam, meq; hoc debito exoluam,ueſtræq; memoriæ cõmendem,quòd hunc ſolum colere & uenerari conuenit:& leges eius habere in precio, ut quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in poſterum à propicio conferendis, longè ſint anteponendæ.Grauis enim aduerſarius eſt uel homo legislator,ſi conſtitutionibus ſuis autoritatẽ adimi ſentiat.Dei uerò indignationem abſit ut experiamini,quæ legibus ipſius contemptis excitari poſſet.Hæc poſtrema uerba Moyſe loquẽte, & ſingulis tribubus ſua fata aperiente, uniuerſa multitudo in lachrymas erupit,ut & mulieres plangẽtes dolorem ob futuram ipſius mortem conceptum declararẽt.quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes

rantes præ ſe ferebant, quòd tanta eſſet uiri uirtus ac magnificentia, ut ne illam quidem ætátem latere poſſet. Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores, utros maior haberet mœſtitia. alteri enim intelligẽtes quali orbarentur antiſtite, futuram ſuam conditionẽ lamentabantur. alteri hoc ipſum lugebant, quòd priuſquam eius uirtutem ſatis deguſtaſſent, iam carendum eó, ſeq; deſtituendos uidebant. Quantus autẽ fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniecturã capere licet ex eo quod tũ prophetæ accidit. Quam uis enim perſuaſiſſimum ſemper habuit, nõ eſſe inſtante morte dolendum, ut quæ præter dei uoluntatem ac naturæ leges non ueniat, uiſo tamen affectu populi, à lacrymis temperare non ualuit: dum uerò eò proficiſcitur, ubi diſpariturus erat, omnes cum fletu ſequebantur. Tum Moyſes his qui longius aberant manu mota ſignificauit ut conſiſterent: propiores autem rogabat, ne exceſſum ſuum lacrymabilem facere pergerent, cum fletu proſequendo. Illi uerò & hanc extremã gratiam ei referendam exiſtimantes, ut quemadmodum cupiebat ſeorſum ſecederet, continuerunt ſe inter ſe lacrymãtes. Sòlus autem ſenatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus, & imperator Ieſus. Vt uerò in mõte Abari uocato conſtitit, qui celſus eregione Hierichuntis attollitur, & conſcendentibus latè Chananæę terræ proſpectum exhibet, ſenatum dimiſit. Cumq; poſt mutuos complexus Eleazaro ac Ieſu ultimum uale diceret, inter loquendum repentina nube circundatus in uallem quandã eſt ablatus. In ſacris autem uoluminibus ſcripſit ſe mortuum, ueritus ne propter excellentem eius uirtutem à deo raptum prædicarent. Vitæ eius tempus uniuerſum centum uiginti annorum fuit, cuius tertiã partem in imperio exegit, uno menſe minus. Mortuusq; eſt ultimo anni menſe, die prima menſis qui à Macedonibus Dyſtrus dicitur, à noſtris uerò Adar: uir omnium quotquot unquam fuere prudentiſsimus, & qui conſilia bona optime noſſet exequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita ſemper in poteſtate habuit, ut omnino illis carere uideretur, & nomina tantum eorum ex his quæ in alijs hominibus conſpiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, uates uerò qualis nemo alius, ut omnia eius uerba uim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam triſtius accidit, quàm tũc prophetæ mors. nec in præſens tantummodo ſui deſiderium reliquit, ſed maximam apud omnes exiſtimationem quotquot ſcripta eius euoluere contigit, dum eius uirtutem ex illis æſtimant. Atque hæc

ſunt quæ de Moyſis exitu dicenda

habuimus.

FLAVII IOSEPHI AN
TIQVITATVM IVDAICARVM
LIBER QVINTVS.

Quomodo Ieſus Hebræorum imperator debellatis ac cæſis Chananæis terram eorum ſorte diuiſit tribubus. Cap. I

POST Moyſem, quemadmodum dixi, ex hominibus ſublatum, officiumq; memoriæ uiri exhibitum, ſedato luctu, Ieſus iubet copias ad expeditionem inſtrui: mittitq; exploratores in Hierichuntem, quo mentē eorum & uires cognoſceret: caſtra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atq; etiam Manaſſetidis: nam & huic tribui dimidiatę Amoræam habitare permiſſum erat, quæ fuit Chananææ pars ſeptima; reuocauit eis in mētem quid Moyſi fuiſſent polliciti: rogauitq; ut in eius gratiam qui ne ultimo quidē uitæ tempore proſpicere eis defatigatus eſt, & propter communem utilitatem, alacriter præſtarēt quæ promiſerant. illis uerò imperata haud grauatim faciētibus, armatis quinquaginta milibus, ab Abila ad Iordanem ſexaginta ſtadia caſtra promouit: quæ poſtquam metatus eſt, cōmodum ſpeculatores aderāt, omnibus apud Chananęos exploratis. ignoti enim à principio, totam illorum urbem per ocium conſiderauerūt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quęnā aſſultum minus ferre poſsint, & capi eſſent faciliores. nec quiſquā obuiorum ſpectantibus ſingula fuit moleſtus, dum curioſitatē hoſpitum conſuetam interpretantur, nec hoſtile adhuc quicquam ſuſpicantur. ut uerò ſub ueſperā ſeceſſerūt in quoddam diuerſorium non longè à mœnibus, in quod primum fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu conſultabant, indicatum eſt regi cœnanti, uenisſe ſpeculatum quoſdā è caſtris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantū curare quomodo latenter ſe ſubducāt. Ille uerò confeſtim mittit qui eos comprehendant, quæſtioni admouendos ut cauſam aduentus ſui aperiant. quos ubi aduentare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipulos ſiccabat in mœnibus, ſpeculatores his contexit. miſsis autem à rege dixit, hoſpites quoſdam ignotos paulo ante ſolis occaſum apud ſe cœnatos diſceſſiſſe, qui ſi ſuſpecti eſſent regi, quaſi detrimentū aliquod reipublicæ allaturi, paruo negocio poſſe ab inſequentibus de uia retrahi. Tum illi decepti à muliere, quam ſeriò loqui putabant, ne perſcrutati quidē diuerſoriū abierunt. et excurrentes per uias quibus ueriſimile erat eos diſcedere, & quæ ad flumen ducebant, ueſtigio nullo inuento, fruſtra laborare deſtiterunt. Sedato aūt tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quāto ſuo periculo ſaluti eorum conſuluiſſet, ut quæ in dolo deprehenſa pœnam capitis cum tota familia regi erat datura, rogatosq; ut occupata terra Chananæa memores beneficij gratiam ſibi rependerent pro accepta ſalute, iuſsit ut bono animo abirent: iureiurando prius delato, quòd expugnata urbe, & alijs iuxta ipſorum decretum internecioni traditis: mulieri ſalus manebit incolumis. hunc enim

euentum

euentum ſibi deũ iam antè ſignificaſſe: illi & in præſens ei gratias agũt, & in futurũ abunde relaturos iureiurãdo confirmãt, & hoc conſiliũ dant, ut cum præſenſerit urbem expugnandã, contractis facultatibus & propinquis intra diuerſoriũ, ueſtem coccineã pro foribus expandat. imperatorẽ enim edicto inhibiturũ, ne quis eam domũ lædere audeat, quo datæ ſibi ſalutis gratiã reci piat. quòd ſi aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipſius culpã fore nõ ſuam: neq; ſe ad eius incolumitatẽ prẽſtandã iureiurãdo teneri uelle. His con ditionibus diſceſſum eſt, cum ſe funẽ de mœnibus demiſiſſent: reuerſiq; ad ſuos rem totã ut erat acta narrauerũt. Tum Ieſus pontifici Eleazaro cũ ſenatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorumq; autoritate iuſiurandũ ratũ eſt habitũ. Imperatore aũt ſolicito de traiectu: amnis enim auctus Ioſ.3
aquis fluebat, & cum pontẽ nõ haberet, ne fabricari quidem hoſtis paſſurus uidebatur, nec naues ullæ præſto aderant: deus ſe illis tranſitum procuraturũ promiſit, fluentis eius imminutis. Itaq; Ieſus poſtquã duos dies expectaſſet, copias omnes ad hunc modũ in ulteriorẽ ripã traduxit. Sacerdotes cum arca agmẽ præcedebãt, poſt eos ibãt Leuitæ portãtes tabernaculũ & uaſa ſacrificijs deſtinata. Sequebaẽ deinde totũ agmen in ſuas tribus diſtinctũ, receptis in medium mulieribus ac pueris, quo tutiores eſſent ab impetu fluminis. Vt uerò ſacerdotibus primis ingreſsis uadabile eſt uiſum, q̃ & aqua decreuiſſet, & glarea non amplius ui undarũ uolueretur, ſed ſtabile ſolum exciperet ueſtigia, omnes iam intrepidè uadum tranſibant, tale redditũ cernentes quale deus promiſerat. ſteteruntq; in aluei medio ſacerdotes, donec tranſiret multitudo, & in tuto conſiſteret. quod ubi factum eſt, & ipſi egreſsi fluuium, liberum ei ſolitũ curſum reliquerunt: qui confeſtim auctus, ad priſtinã aquarum molem redijt. Exercitus aũt quinquaginta ſtadia progreſſus, ad decimũ
à Hierichunte ſtadium caſtra metatus eſt. Porrò Ieſus ara exſtructa è lapidi- Ioſ.4.5
bus quos ſinguli tribuũ principes ex alueo propheta iubente ſuſtulerant, ut monumentũ eſſet prodigioſe refrænati fluminis, ſacrũ in ea deo fecit: & paſchæ ſolennitas eo loci celebrata eſt, omnibus rebus iã affluentibus, quarum penuria hactenus laboratũ fuerat. nam & ſegetes Chananæorũ maturas tum demetebãt, & alias prædas abigebãt. eodẽ enim tempore & mãna eis defecerat, poſt annũ ex quo ea primũ uti cœperãt quadrageſimũ. Cumq; hæc om- Ioſ.6
nia ſecurè & impunè Iſraelitæ facerẽt, nuſquã occurrentibus Chananæis, ſed intra mœnia præ metu ſe continẽtibus, expugnare urbes eorũ Ieſus decreuit. Itaq; prima die feſtiuitatis, ſacerdotes arcã geſtantes, ſtipati armatorũ cuſtodia, acceſſerũt ad urbẽ ſeptẽ cornubus clangendo, & ad uirtutẽ ſuos adhortando circũambulabant mœnia ſenatu comitãte, nec aliud quicq̃ faciẽdo, q̃ quòd inflarẽt cornua, retro in caſtra reuertebanẽ. Cumq; per ſex continuos dies idẽ feciſſent, ſeptima Ieſus cõtractis in unũ copijs, reliquo populo cõuocato, lætũ illis affert nunciũ, urbẽ ea die ſine labore capiendã, deo hanc in poteſtatẽ ipſorũ tradẽte, & ruẽtibus ſua ſpõte mœnib. facilẽ aditũ aperiẽte. iuſſitq; omnes occidi quotquot in manus militũ deuenirẽt, & neq; laſsitudine, neq; miſeratione, neq; prædæ cupídine à cædibus auocari, aut effugium ullum hoſtibus permittere: ſed quicquid ſpiritum uitalem habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumentum ceſſurum reſeruando. Quic-

quid

quid autẽ auri ac argenti repertum fuerit, in unum comportari uoluit, ut primitiæ ob rem feliciter geſtam ſpolia de primũ capta urbe deo dedicarentur. ſolam autem Rachaben cum ſua cognatione ſeruari, propter iuſiurandũ ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus inſtructum exercitũ ad muros admouet. urbem deinde rurſum circumambulant, præcedentibus cum arca ſacerdotibus, & cornuũ claſsico militẽ ad aggrediendũ opus incitantibus. cumq; ſepties luſtrata pauliſper cõſtitiſſent, collapſa ſunt mœnia, nec machinis admotis, nec ulla alia ui ab exercitu illata. Hebręi uerò nullo negocio per ruinã irrumpẽtes in Hierichuntẽ omnes promiſcuè cædunt, inopinato mœniũ caſu conſternatos, & ſubitaneo ſtupore ad pugnã inutiles: paſsimq; cadaueribus uiæ ſternebantur, nullum nec præſidium nec effugiũ incolis inuenientibus, ita ut ne fœminis quidem parceretur ac pueris. repletaq; trucidatis urbs & poſtremò incenſa rogum defunctis præbuit, in agros quoq; pari ſæuiente incendio. Rachaben uerò cum domeſticis qui in diuerſorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Ieſum adductæ, gratiæ ſunt ob ſeruatos ſpeculatores actæ, dicẽte ſe meritis illam præmijs remuneraturum. moxq; agris donatam, in honore poſtea ſemper habuit. Reliquias autem urbis quæ incendio ſupererant, ferro diruit, diris execratus quiſquis ſemel uaſtatam inſtaurare aggrederetur: nimirum ut prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & abſoluto opere natu minimũ è liberis amitteret. Nec irritam eſſe uoluit deus imprecationem, ſicut ſuo loco dicetur. E direptione autem ingens uis argenti ac auri, atq; etiam æris in unum aceruum eſt redacta, nemine edictum non obſeruãte, aut ſibi prædam ac lucrũ inde quærente. Eas manubias Ieſus ſacerdotibus in theſauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modum ſe habuit. Achar autem
Ioſ. 7. 8 quidam Zebediæ filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & maſſam auri trecentorum ſiclorũ pondo, & iniquum ratus ſi nullum periculi precium ad ſe rediret, ſed oblatum à fortuna lucrum deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defodit, putans ſicut cõmilitones ita & deum ſe poſſe fallere. Erant tum caſtra in loco qui uocatur Galgala, uoce libertatẽ ſignificãte. tranſgreſsi enim fluuium, tandem ſe & ab Aegyptijs & ab erumnis in deſerto exantlatis liberatos exiſtimabant. Paucis autem poſt diebus quàm Hierichus eſt exciſa, mittit Ieſus tria milia militum ad urbem Ainam ſupra Hierichuntem ſitam: qui cum Ainatis prælio congreſsi, & in fugam uerſi, triginta ſex è ſuis deſiderauerunt. Huius incõmodi accepti nuncius poſtquam in caſtra peruenit, maiorem quàm pro cæſorum numero mœſtitiam attulit: nõ tam propter amiſſos, tametſi omnes uiri fortes & honore digni fuerant, quàm propter deſperationem. Credentes enim ſe iam ea regione potitos, & illęſum exercitum habituros ut deus promiſerat, nunc mirum in modum elatos hoc ſucceſſu animos hoſtium uidebant. Itaq; ſaccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perſeuerebant: nullaq; interim corporum curandorum ratione habita, totos ſe dolori dediderant. Ieſus aũt uidens exercitũ ſic affectũ, & nihil læti amplius ſperantẽ, cum fiducia deum alloquitur: Nos, inquit, non noſtra temeritate adducti ſumus, ut terram hanc armis ſubigere conaremur,

ſed

sed Moyses seruus tuus ad hoc nos excituit, cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es, traditurũ tẽ nobis hanc terrã posidẽdam, & exercitũ nostrum ope tua frẽtũ semper in cõflictu aduersarijs fore superiorẽ. atq; harum promissionum euentum nõ semel iam sumus experti. Nunc autẽ præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Moysis hæsitãtes, & à prælijs abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorẽ uictoriam largitus adime, desperationemq; in futurum attonitis exime. Talibus exorabat deum Iesus, in faciẽ humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitũ pollutum sacrilegio & uiolata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis. inquisitione aũt facta & pœna à sacrilego exacta, Israelitarũ fore uictoriam. hoc oraculum Iesus populo indicat, & uocato Eleazaro põtifice ac magistratibus sortẽ per singulas tribus mittebat. cumq; sors in Iudæ tribum cecidisset, rursum per cognationes eius mittebat. & cũ in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum uiritim examinantes, Acharem deprehenderunt. qui uidens non esse locum tergiuersandi contra diuinum indicium, furtũ fassus res furtiuas in mediũ protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodũ solent damnati iudicio publico. Iesus aũt lustratum exercitũ ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa urbem insidijs, diluculo hostem ad certamẽ prolicit. illis uerò audacter ob proximã uictoriã irruẽtibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostem existimantes, & quasi uictoria iam parta insolescẽtes. postquam autem subitò conuersis copijs in faciem illis obstitit, & alijs qui in insidijs latebant ex composito signum datum est, coorti celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, pleriſq; ciuiũ è muris suorum ut tum putabant uictoriam spectantibus: urbemq; ingressi sine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam uertit: qui urbem petentes integram adhuc rati, ubi hanc quoq; ab hoste captam ac cum uxoribus ac liberis incensam animaduerterunt, per agros dispalati, cum sibi inuicẽ præsidio non possent esse, alij alijs in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladẽ magna multitudo puerorũ & mulierũ atq; mancipiorum capta est, & supellex sine numero: pecudum item greges nõ modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atq; hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quæ habuit ad Galgala. Cæterũ Gabaonitæ qui nõ longè à Hierosolymis habitãt, cognito Hierichuntiorũ & Ainatarum casu, iamq; in se iturũ hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere nõ tentauerũt, frustra eas fore putantes apud eum qui interneciuũ bellum cum Chananæis gereret: sed maluerũt uicinos Cepheritas & Cathieremitas in societatẽ asciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculum nisi maturè prouideret: quod si suum consilium sequantur, nõ deesse remedium. Quod ubi persuaserunt, mittũt legatos ad Iesum de fœdere, quos maxime credebãt ad negocium conficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos faterentur, & multo tutius si nihil sibi cum illis commune dicerẽt, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama uiri excitos multorũ dierum iter fecisse, 11 Ioſ. 9

& hoc esse uerum ex habitu comprobabant. uestes enim quas uiam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas: sumpserãt enim tritas data opera, ut uerisimilia dicere uiderentur. Hoc habitu in concionẽ ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & uicinis urbibus, ut saluis patrijs institutis, in amicitiã eorum uenirent: comperto enim quòd deus gratuito munere Chananæorũ terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis, & ostentatis uestibus in signũ longi itineris, orabant ut in fœdus & amicitiã admitterentur. Iesus aũt credens eorum uerbis quòd Chananæi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis ac socijs, & nihil cõtra eos iniustum molituros, approbante id fœdus uniuerso populo. hoc astu uoti compotes domũ ad suos sunt reuersi. Iesus aũt exercitu ducto in submontanum Chananææ tractum, cum audisset Gabaonitas non longe à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorũ incusabat. illis uerò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideo ad dolum uersos necessitate cogente, Eleazarũ pontificẽ & senatũ conuocat. cumq; decretum esset non uiolandam fidem iureiurando sancitã, sed publicis ministerijs deputandos, in hac conditione postea sunt habiti: atque
ios.10 hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterum cum rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Iesum defeciss̃e, & quatuor proximarum gentium reges ad bellum contra eos gerendũ acciuisset, Gabaonitæ uidentes se peti, & hostes castris circa quendam fontẽ non longe ab urbe positis, ad oppugnationẽ expediri, Iesum in auxilium aduocãt. nam eò tum res deuenerat, ut ab his pernicie expectarent, in illis uerò qui ad excidium Chananæorum uenerant, propter nouam amicitiam unicã spem salutis reponerent. Tum Iesus cum toto exercitu in succursum properãs, die & nocte itinere facto, diluculo parãtes oppugnationem adoritur: cumq; terga uertissent, per decliue fugientes est persecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic prælio diuinũ auxilium euidentibus prodigijs apparuit, cælo tonante & crebris fulminum ictibus, grandine insuper maiore solito ruẽte. accessit & illud nunquam antea uisum, quòd dies factus est longior, ne interuentu noctis uictori hostis eriperetur. quo factũ est ut Iesus reges istos caperet in spelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibusq; supplicium sumeret. creuisse autem eam diem ultra consuetũ, extat relatum in sacra uolumina quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modũ regibus qui Gabao-
ios.11 nitas inuaserant, Iesus in Chananææ montana ducit exercitũ: & magna in ea regione cæde edita, prædaq; abacta, exercitũ reducit in Galgala. cumq; latè per circũquaq; sitas regiones rumor de rebus Hebræorũ fortiter gestis spargeretur, deq; stupenda multitudine cæsorum, excitati sunt in eos reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorũ campestria colit adscitis Palæstinis castra posuerũt ad urbem Galilææ Berotham, non longe à superiore Cædesa, quę etiam in Galilæorum agro sita est. erantq; omnes hæ copiæ, peditũ trecenta milia, equitum decem milia, curruũ uiginti milia: quæ tanta hostiũ multitudo, adeo tam ipsum Iesum quàm cæteros Israelitas terruit, ut præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum deus exprobrasset

braſſet eis formidinem,& quòd eius præſidio ſe non tam tutos putarent,pol licitusq́; uictoriam,equos captiuos eneruari & currus incendi iuſsiſſet:concepta ex his promiſsis fiducia;ducit in hoſtem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit.fitq́; conflictus ualidus, & ſtrages maior quàm ut facile credi pôſsit eſt edita.in fuga quoq; plurimi ceciderunt, ut præter paucos totus hoſtilis exercitus interierit.reges etiam ad unum omnes ſunt cæſi:adeoq́; ſæuitum eſt in uictos, ut hominibus ſublatis in equos ferrum exercerent, & currus exurerent. Totam deinde regionem peruagatus eſt,nemineq́; audente congredi,expugnabat oppida, & quotquot ad manus ſuas peruenirent interficiebat.Iamq́; quinto huius belli anno exacto Chananæorũ nemo ſupererat,niſi ſiqui in loca munitiſsima confugerant.Ieſus autem caſtris è Galgalis in montana translatis,ſacrum tabernaculum in urbe Silunte fixit:quòd is locus propter pulchritudinem uiſus ſit idoneus in quo tãtiſper maneret, dum maior cõmoditas ædificãdi templi ſe præberet.Inde cum omni populo profectus uerſus Sicima,altare ita ut Moyſes præceperat ſtatuit:& diuiſo exercitu,in Garizæo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium,in quo altare erat cũ Leuitis ac ſacerdotibus.ubi mactatis uictimis,exe crationibusq́; peractis & in altari inſculptis, in Siluntẽ ſunt reuerſi. Ieſus autem iam ſenex,cum uideret Chananæorũ urbes penè inexpugnabiles, tum propter ſitum natura tutũ, tum propter munitiones ad fruſtrandos hoſtium conatus arte additas: nam cognito Iſraelitarũ ex Aegypto exitu, & quòd ad ſuum excidium properarẽt, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant:conuentu populi in Siluntẽ indicto concionẽ aduocat.cumq́; frequens concurſus factus eſſet,res hactenus fortiter ac feliciter geſtas recẽſuit, quales par erat dei auſpicijs à populo religioſiſsimo geri: reges triginta & unum auſos manus conſerere deuictos,exercitusq́; potẽtiſsimos prælio ſuperatos,& internecione cæſos,ut ne reliquiæ quidem generis ſupereſſent. cæterum quoniam ex urbibus aliæ captæ eſſent,aliæ munitiores & ob hoc obſtinatiores longa oppugnatione opus haberẽt, cenſuit eos qui ex regione ultra Iordanẽ ſita in cõmunem expeditionẽ profecti fuerant,& propter cognationem ſocios periculorum ſe adiunxerant, gratijs prius actis ad proprias ſedes remittendos.deinde ex ſingulis tribubus ſingulos teſtatæ probitatis uiros eligendos,qui regionẽ totam permenſi bona fide & abſq; dolo magnitudinem eius renunciarẽt.In eam ſententiam itum eſt ab uniuerſo populo: moxq́; eos uiros miſit ad metiendam terram adiunctis ad eos quibuſdam geometriæ peritis, qui propter hanc ſcientiam errare ac falli non poterant: hisq́; mandata dedit,ut æſtimationem agrorum iuxta bonitatem terræ facerent.nam Chanaanæ natura talis eſt,ut uidere liceat campos magnos & frugum ac fructuum feraciſsimos,qui collati ad aliam terrã admodũ uberes uideri poſſent: quòd ſi ijdem ad Hierichuntinum aut Hieroſolymitanum agrum conferãtur, iam non magni precij uidebuntur: cum tamen hi agri parui ſint & bona ex parte montani,ſed quantum ad fertilitatem attinet,nullis alijs ſecũdi. hanc ob rem uoluit iuxta æſtimationem potius quàm iuxta menſuram ſortitionem fieri, quòd nonnunquam unum iugerum pro mille alijs ualeat. Decemuiri autem huic negocio deſtinati perluſtrata regione & æſtimatiõe terræ peracta, ſeptẽ

III
Ioſ.13 14.18

mo mẽſe reuerſi ſunt ad eum in Siluntẽ, ubi tum tabernaculi ſedes erat. Tum Ieſus aſſumpto Eleazaro cum ſenatu ac tribuũ principibus diuiſit regionem nouem tribubus & Manaſsitarũ dimidiæ parti, cuiq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiens. cumque ad ſortes uentum eſſet, tribui Iudæ obuenit tota ſuperior Iudæa pertinens uſq; Hieroſolyma. latitudo uerò eius Sodomiticum lacum attingebat. in hac ſorte urbes erãt Aſcalon & Gaza. Secundo loco Simeonis ſortita eſt Idumææ partem Aegypto & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionem ſortiti ſunt, quæ à Iordane amne uſq; mare protenditur. latitudo uerò eius patet Hieroſolyma inter & Bethela. anguſtiſsima autem hæc ſors fuit, propter agri bonitatẽ. Hieroſolyma enim & Hierichuntem acceperunt. Ephręmi autem tribus terram à Iordane uſq; Gadara in longum protenſam ſortita eſt, in latum patentem à Bethelis uſq; magnum campum. Manaſſetidis item dimidia pars agrum à Iordane uſq; Dora urbem, latitudine uſq; Bethſana, quæ nunc Scythopolis uocatur. Poſt hos Iſacharis in longum patentem à flumine uſq; Carmelum montem, latitudinis uerò mõs Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ uſq; Geneſaritem lacum terram Carmelo & mari contiguam ſunt ſortiti. Quæ aũt regio poſt Carmelum ſita eſt conuallis ex re nomen habens tota Aſeritis ceſsit quà ad Sidonem eſt obuerſa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ uerò ad orientẽ ſpectant uſq; Damaſcum urbem, & ſuperior Galilæa Nephthalitis obtigit, uſq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc mõte oriuntur, quà fines ſunt Arces urbis uerſus ſeptentriones ſitæ. Porrò Danitæ adepti ſunt quicquid uallis ad occidentẽ ſolem uergit, Azoto & Doris terminati. horum eſt Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit uſq; montem à quo Iudæ tribus initium fecit. Ad hunc modum ſex gentium à filijs Chananæi denominatarum regionem Ieſus diuiſit, & nouem cum dimidia tribubus habitandã dedit. Amoræam enim & ipſam ab uno ex filijs eius dictam Moyſes iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiſerat, ut ſuprà diximus. Sidoniorum aũt, Arucæorum, Amathæorũ & Aritheorũ agri nihil ad hanc diuiſionem pertinuerunt. Cæterum Ieſus ætate iam defecta cum non ualeret conſilia ſua per ſe exequi, & qui uicem eius gerebant, negligentius rempub. adminiſtrarent, præcepit unicuiq; tribui, ut ex ſua ſorte Chananæorum reliquias tolleret. In hoc enim conſiſtere & ipſorum ſecuritatẽ, & diſciplinæ ac religionis incolumitatem: idq; eos nõ ex Moyſi tantum monitis, ſed ſuomet experimento didiciſſe: deinde ut Leuitis triginta octo deſtinatas urbes redderent, iam enim decem in Amoræa trans flumen acceperant. ex his in tribus profugis recepta cula ſunt inſtituta. nihil enim magis erat curæ, q̃ ut nuſquam à Moyſis præſcriptis recederetur. hæ fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephræmi Sicima, in Nephthalitide Cedeſis, quæ eſt in ſuperiore Galilæa. poſt hæc quod de præda in reliquũ erat diuiſit: ſupererat enim permultũ. unde non mediocris diuitiarũ acceſsio & publicè & priuatim facta eſt. tantũ erat auri & ueſtimentorum ac reliquæ ſupellectilis: tantum etiam iumẽtorum ac pecudum ut numero comprehendi non poſſent. Poſthęc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione ultra Iordanẽ ſita unà militabant numero quinquaginta milia, in hanc ſententiã locutus eſt: Quoniam deus & pater qui eſt domi-

Lib. 4 cap. 7

nus

nus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum manſuram nobis promiſit: uosq; opem ueſtram indigentibus ex mandato dei alacriter & impigrè præſtitiſtis, æquum eſt cum iam nihil arduum ſuperſit, miſſionē uobis dari, & promptitudine ueſtra non abuti: quandoquidem certi ſumus, ſi in poſterum ſit opus, nihilo ſegnius operam ueſtram nobis paratam fore. Itaq; gratias uobis agimus quòd ſocij periculorum eſſe uoluiſtis, rogamusq; ut in hac mutua beneuolentia perſeueretis, memores amicorum & quòd uos quoq; ueſtras poſſeſsiones noſtris auxilijs paraſtis, ſicut nos ad hanc felicitatem deo fauente & uobis adnitentibus peruenimus, nec id ſine ueſtræ operæ præmio: quandoquidem ex hac militia ditati eſtis, multumque prædæ, auri, & argenti referetis, & ſuper omnia noſtram beneuolentiam ad referendam uicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Moyſis mandatis ſatis feciſtis, non cōtempta autoritate mortui, & nihil uobis ad noſtram gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lætos igitur uos ad ueſtras poſſeſsiones dimittimus, hoc unum rogatos, ut nullum terminum exiſtimetis cognationem noſtram dirimere: néue propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. Omnes enim Abrahæ ſtirps ſumus, qui uel hanc uel illam ripam incolimus, unus deus tam noſtros quàm ueſtros maiores in hāc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moyſem inſtituta diligenter obſeruanda ſunt. hoc enim pacto futurus eſt adiutor & propicius: ſicut cōtrà ſi in alienos ritus degenerauerimus, & ipſe nos auerſabitur. Hæc locutus & ſingillatim primatibus populóque in commune dicto uale, ipſe quidem eodem loco reſtitit: reliqua autē multitudo uniuerſa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à ſe inuicem diuellebantur. Itaq; traiecto fluuio Rubelis tribus 1111
& Gaddis & quotquot Manaſsitarum eos ſunt ſecuti altare ſuper ripam Ior- Ioſ.22
danis erigunt, monumētum poſteris & ſignum coniunctionis cum reliquis qui ultra Iordanem incolunt. Quo audito apud cæteros Iſraelitas, cum altare exſtructum ſcirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione alienōrum numinum cultum uelle introducere: & temerè hac ſuſpicione uiolatæ religionis moti, arma corripuerant uindicaturi patrios ritus, & pœnas à uiolatoribus exacturi. exiſtimabant enim non tam cognationis ac dignitatis eorum qui in hoc erant crimine, quàm diuinæ uoluntatis rationem habendam. atq; ita irati ad expeditionem ſe accinxerunt. Ieſus uerò & pontifex Eleazarus cum ſenatu cohibebant eos, dicentes uerbis prius quàm armis rem aggrediendam, & ſcitandum qua mente id fecerint: & ſi fortè malo animo factum deprehenſum ſit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineeſem filium Eleazari & cum eō decē honoratos in populo, qui cognoſcant quid ſibi uolentes altare in ripa conſtruxiſſent. Vt uerò traiecto flumine, & conuentu aduocato Phineeſes in concione conſtitit: Maius, inquit, ueſtrum delictum eſt quàm ut uerbis tantum caſtigari debeat. attamen non culpæ magnitudine moti repente ad arma conclamauimus ut pœnas ſumeremus, ſed reſpectu cognationis, & ea ſpe quòd fortaſſe admonitione ad ſanitatem reduci poſsitis, legationem ad uos ſuſcepimus, ut cognita cauſa extructi altaris, non temerè armaſſe nos in uos uideamur, ſi pijs rationibus,

adducti id feciſtis: ſin autem in culpa ſitis, iuſtam ultionem uiolatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, uos qui perſpectam dei ſententiam habetis, & legum eius auditores eſtis, diſiunctos à nobis & in ueſtram poſſeſſionem reuerſos, quam deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia uobis contigit, beneficiorũ ipſius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos deos complecti, ac Chananæorũ impietati accedere. Sed uenia dabitur, ſi reſipiſcatis, & nõ ad maiorem inſaniã prolabamini, ad domeſticarum legum reuerentiã reducti. Quòd ſi in male cœptis obſtinatè perſiſtatis, non grauabimur ullum laborem pro legum defenſione ſuſcipere, ſed ad has ſimul & dei honorẽ tuendum flumine traiecto, pro Chananæis habitos, non ſecus atq; illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitem noſtrum eſtis, extra poteſtatem etiam dei uos euaſiſſe. ubiubi eſtis, omnia ſunt illius, nec licet ius eius ac iudiciũ effugere. Quòd ſi putatis locum uobis ad recte ſapiendum eſſe obſtaculo, præſtat nouã agrorũ diuiſionẽ facere, & hanc regionem pecoribus compaſcuã relinquere. Satius eſt igitur ut reſipiſcatis, & à nouitatibus mutato propoſito deſiſtatis: rogamusq; uos per ſalutẽ liberorum ac coniugũ, & quicquid habetis cariſsimũ, ne nobis belli ſuſcipiendi neceſsitatem imponatis, contra quos minime uolumus. In hac enim concione & conſultatione ſitum eſt, utrũ pace noſtra & ueſtris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis perſuaſi, an uos & ueſtra omnia belli periculis exponere.

Poſtquã hæc Phineeſes dicere deſijt, qui concioni præerant, pro cõmunis cauſæ defenſione hæc attulerũt: Viri fratres, nos neq; à cognatione deficere uolumus, neq; in religione cuius nequaquam pœnitet, quicquam innouare. Vnum deũ nouimus Hebræis omnibus cõmunem, & altare eius æreũ quod eſt ante tabernaculum, nec aliud unquã noſtras excipiet uictimas. Nam hoc quod nunc ereximus, quodq; ueſtræ ſuſpicioni anſam præbuit, nõ ad deum ſacrificijs placandum exſtructũ eſt, ſed ut perpetuum argumentũ exſtet noſtræ neceſsitudinis, nosq; patriæ religionis admoneat, non ut uos ſuſpicamini, uiolandæ religionis ſit initiũ. & hanc fuiſſe nobis exſtruẽdi cauſam, deus ipſe teſtis eſto idoneus. quapropter meliorẽ poſthac de nobis opinionem habetote, abſitq; ut nos affines exiſtimetis ei crimini, cui quiſquis ex Abrahæ poſteris ſe obnoxiũ fecerit, & à patrijs morib. ac ritibus degenerauerit, abſq; capitali pœna expiari non ualeat. His auditis Phineeſes, collaudataq; eorum cõſtantia, reuerſus ad Ieſum, rẽ totam apud populũ expoſuit. qui lætus quòd nec delectu opus eſſet nec ciuili ſanguine, gratias egit deo p ſacrificia: moxq; ſoluto conuẽtu, reuerſis ad ſua ſingulis, ipſe apud Sicima elegit domicilium.

Ioſ. 23. 24 Anno aũt pòſt uigeſimo iam decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum ſenatu magiſtratibus, tum ex plebe quotquot erat cõmodum, ubi uidit omnes adeſſe: primũ dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamq; gloriam peruenerant. hortatur deinde ut dent operam ut deum in poſterum æquè habeant propicium, cum ſciant eius beneuolentiã non alijs retineri poſſe quàm pietatis artibus. Suum enim fuiſſe ut priuſquam decederet, illos officij cõmoneſaceret. poſtremò rogauit ut hãc admonitionẽ boni cõſulerent, eſſentq; eius perpetuò memores.

poſt

post hanc concionem naturæ debitũ exoluit, anno uitæ centesimodecimo: quorum x L sub Moyse magistro minister ipsius exegit, & post eius obitum uigintiquinq; reip. præfuit, uir incõparabili tum prudentia tum eloquentia, adhęc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & utilis: deniq; in quauis uirtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus moritur & Eleazarus pontifex, Phineesi hæreditariũ relinquens sacerdotiũ. sepulturæ eius monumentum impositũ extat in urbe Gabatha. Post horũ obitum consultus Phineeses à populo de uoluntate dei, cuiúsnam foret imperiũ in bello Chananæo, respondit iubere deum ut Iudæ tribus ductu bellum gererent, quę mox assumpta Simeonide, his conditionibus rem aggressa est, ut sublatis è sua ditiõe hostiũ reliquijs, tũ tributarijs, in alterius tribus extirpãdis huius gñis reliquijs uicẽ rependeret.

Quõ post mortẽ imperatoris Israelitæ neglectis patrijs religiõibus in extremas calamitates inciderũt, & exorto ciuili bello ex uniuersis Beniamitis Dc. tantũ fuere superstites. Cap. II

AT Chananęi quorum res tum erant satis integrę, cum magno exercitu apud Bezecam urbem eos expectabant, ductu loci regis Adonibezeci. id nomẽ Bezecenorum dominum significat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi spem uictoriæ reponebant in hoc, q̃ Iesus dux Israelitarũ esset defunct⁹. aduersus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & cæsis decem millibus dum reliquos fugientes insequuntur Adonibezecum ceperunt. qui manibus ac pedibus truncatus, agnouit diuinam iustitiam, septuaginta & duos reges antea hũc in modum à se mulctatos confessus. sic affectũ detulerunt non longè à Hierosolymis, ubi fato functum terræ mandauerunt. deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte, omnes habitatores terræ cõtrucidauerunt. at superior natura loci & munitionib. est defensa. quare oppugnatione in Hebronẽ translata, urbeq; ui capta, in oppidanos omnes sæuitũ est. apud hos in eam diem superstites erant quidam è gigantũ genere, statura & specie cæteris mortalibus dispares, uisu simul & auditu horribiles: quorũ ossa adhuc ostenduntur, qualia uix credãt qui nõ uiderunt ipsi. Hoc oppidũ Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorũ millibus: reliquũ eius agrum Chalebo dono dederũt, iuxta mandatũ Moysis. fuerat hic unus è speculatoribus, quos Moyses in Chananæam præmiserat. Habita est ratio Iethræ quoq; Madianitæ, olim Moysis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto ærumnarũ socij fuerant. expugnatis mõtanis oppidis, in campestria & maritima descendẽtes prædictæ duæ tribus Ascalonẽ & Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autẽ eos Gaza & Accaron, q̃ in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se male mulctatos facile reijciebant. Atq; ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domũ se receperũt, & arma deposuerũt. Beniamitæ uerò in quorũ sorte erãt Hierosolyma, tributo impositio habitatorib. eius pacẽ dederũt: & in posterũ alteri à cædibus, alteri à periculis feriati, ad culturã agrorũ utriq; se contulerũt. Beniamitarũ exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacẽ Chananæis

nanæis dederunt. Ephræmi uerò tribus cùm aſsidendo Bethelis multo tempore ac labore impenſo nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter duraſſet. tandem cõprehenſo unõ ciuiũ qui in urbem importabat neceſſaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromiſſos clàm ipſum cum familia ſeruaturos, proditione eius facti ſunt uoti cõpotes: cæſisq; reliquis omnibus præter hos quibus ſalus ex pacto debebatur, ipſi poſthac urbis dominiũ ha-
VI buerunt. Omiſſo deinde bello Iſraelitæ omnes agriculturæ tantum operã dabant: atq; ita pace longa emolliti, uoluptati magis quàm honeſtati ſtudebant, diſciplinæ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria deus commotus per uatem admonet eos nõ è ſua ſentẽtia hoſti Chananæo parcere, quamobrem fore ut aliquando per occaſionẽ pro intempeſtiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametſi territis oracuło, bellũ tamen non libebat ſuſcipere, tum quòd multa è Chananæo perciperent cõmoda, tum quòd ob luxum ad laborem non eſſent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatũ inualida, dum nec ſenatus ut antè legitur, nec magiſtratus ſolennes creantur: dumq; relicta cura ſtatus publici, omnes priuatis tantum lucris ſunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua mox bellum ciuile exortum eſt, quod hanc cauſam habuit. Vir è plebe Leuitica, in
Iud. 19 Ephræmitarũ ditione habitans, duxit uxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cum uehementer ob formam amaret, parum reſpondere in amore ægrè ferebat. hinc orto diſsidio, mulier cõtinuas expoſtulationes non ferens, relicto marito menſe quarto ad parentes reuertitur. is coactus deſiderio, & ipſe uenit ad ſoceros, quorũ opera miſsis querelis cum uxore in gratiam reuertit. eo loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ parentibus habitus. quinta cùm decreuiſſet domũ repetere, poſt meridiẽ iter ingredit. cunctanter enim parẽtes filiam dimiſerũt, nec niſi meliore diei parte tranſacta. comes erat unus famulus, & mulier uehebatur aſina. cumq; emenſi triginta ſtadia nõ longè abeſſent à Hieroſolymis, famulus dabat conſilium ut aliquò diuerterẽt: ne ſi nox iter faciẽtes opprimeret, in aliquod incõmodum inciderent, præſertim propinquis hoſtibus, cũ ſerotina horæ tiã amicorũ loca ſuſpecta facere ſoleat. marito non placuit alienigenarũ uti hoſpitio. nam Chananæi tum urbẽ tenebãt, malebatq; progreſſus uiginti ſtadia ad ſui generis homines diuertere. in hoc conſentiẽtibus omnibus, peruenit in Gabam tribus Beniamitidis ſero admodũ, cumq; in foro inueniret neminem qui ſe inuitaret ad hoſpitiũ, ſenex quidã è rure domũ repetens, Ephræmita genere, ſed Gabæ habitans, caſu repertũ interrogat, quis nam ſit, & cur crepuſculo demũ cœnam è foro peteret. ille ſe Leuitam ait, & uxorẽ à parentibus domũ reducere, & in Ephræmitarum ditione ſe habere domicilium. Tum ſenex reſpectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hoſpes uiſus eſt, ad ſe deducit hominem. Gabaeni uerò quidam iuuenes qui mulierculam in foro uiderant, mirati eius formam, poſtquam ad ſenem illũ diuertiſſe cognouerunt, contempta imbecillitate & ſolitudine, uenerũt ad ianuam: roganteq; ſene ut abirent, & uim abſtinerent ac iniuriam, poſtulabant ut exhibita hoſpita quieti ſuæ conſuleret. cumq; ille contrà diceret cognatã eſſe, &

Leuiti-

Leuitidem, peccaturos eos grauiter, si propter uoluptatē leges uiolarent, iuuenesq; iura contemnerent ac deriderent, cædē minantes si obstare libidini eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, ut saluo hospitali iure cupiditatem explerent, uolens quantum in se erat tutos ab iniuria præstare, quos exceperat. illis uerò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omnino accipere uolentibus, supplex orabat ne quid contra leges cōmitterent. at illi furentes ui raptam mulierem domum abducunt, cumq; ei per totam noctē ad satietatē illusissent, diluculo dimiserunt: quæ ita misere affecta ad hospitium reuertitur: & præ nimio dolore ac uerecundia, non audens in mariti conspectum uenire, quòd hunc indignissimè rem laturū putaret, humi collapsa expirauit. Leuita ratus sopore oppressam, et nihil grauius suspicans, excitare conabatur, consolaturus eo quòd non sponte se ad stuprum præbuisset, sed ui in alienas ædes abrepta. ut uerò defunctam sensit, satis prudēter pro calamitatis magnitudine se gerens, cadauer iumento impositum domum reportat: & mēbratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus, ut indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorum uiolentia. Tum uerò illi nunquā tali antè uiso uel audito spectacu- Iud. 20
lo ad indignationem grauiter cōmoti, & iusto furore perciti apud Siluntem conuentū faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temere cognatis bellum inferendū, priusquam uerbis agerēt de criminibus: quando ne in exteros quidem ob iniuriam acceptā armari leges permittunt, nisi legatis prius de satisfactione missis. rectum igitur esse ad Gabaenos mittere qui sontes ad supplicium deposcant. qui si dedantur, horum pœna contentos esse debere. sin contumaces fuerint, bello in eos uindicandum. Itaque mittūtur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui uim pudicitiæ mulieris intulerant, & postulaturi ut pro uiolatis legibus morte iustas pœnas penderent. Gabaeni uerò non dediderunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum si alienis imperatis metu belli parerent, cum multitudine ac uirtute nulli se cedere uideri uellent: eratq; magnus apparatus totius tribus, cum cæteri non defuturos se promitterent, si quis eos ui & armis aggredi uellet. Quæ postq̄ Israelitis à Gabaenis renuntiata sunt, iureiurando sanciunt, neminem ex suis uiro Beniamitæ filiam traditurū in coniugē: & acriore bello persecuturos se eam tribū, quàm maiores eorū Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerūt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamitę uerò habuerunt uigintiquinq; armatorum millia, & insuper sexcētos. ex eo numero fuere quingenti funditores peritissimi, qui lęua manu feriebant. itaque commisso apud Gabam prælio, egregiè uicere Beniamitæ, cæsis ex aduersa acie uiginti duobus millibus. & fortasse plures cecidissent, nisi nox prælium diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt, Israelitæ uero in castra insperata clade attoniti. Sequenti die prælium instauratur, & Beniamitis rursum uincentibus, decemocto millia cadunt ex parte Israelitarum, quo factum est ut castra metu desererent. profectiq; Bethela, quæ urbs non longe aberat, postridie ieiunio peracto supplicauerunt deo per Phineesem pontificem ut ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus uictoriam

riam & robur contra hoſtem concederet. Deus uerò precibus eorũ annuit, & per eundem uatem fauorem eſt pollicitus. Ergo diuiſis bifariam copijs, di midiam partem noctu circa urbem in inſidijs collocant, reliqua in aciẽ producta cum Beniamitis manus conſerunt, moxq; ut impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ inſtant ſponte cedentibus quo lõgius hoſtem ab urbe abſtraherent, ita ut etiam illi qui in urbe propter ætatẽ imbellem reli cti fuerant, procurrerent quaſi prædæ futuri ſocij. poſtquã autem ſatis longe à mœnibus diſceſſum eſt, Hebræi reuerſi in pugnam ſignũ dant inſidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hoſtem à tergo inuadunt. Senſerunt illi ſe deceptos, & cum conſiliũ in ancipiti metu nõ ſuppeteret, in conuallẽ quandam cõpulſi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare aſſueuerant, telis ferarũ in morem ſunt confixi. Sexcenti tantũ euaſerunt incolumes: qui conglobati & facto cuneo, ferociter per medios hoſtes eruperũt: & in montem quendã fuga delati natura loci ſe tutati ſunt. reliqui omnes ceciderũt, numero circiter uigintiquinq; millia. Iſraelitæ uerò Gabam incenderũt, & mulieres atq; impuberes cõtrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum urbes ſæuitũ eſt: adeoq; indignatio iuſta eos efferauerat, ut ad expugnandã etiã Iabiſum Galaditidis urbẽ, quæ auxiliũ cõtra Beniamitas negauerat, duodecim ſelecta millia mitterent. qui potiti urbe occiderunt tam uiros q̃ mulie
Iud. 21 res & pueros, ſeruatis tantũ quadringentis uirginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratũ in mulierem ſcelus, recentibus etiam cladibus exaſperatus. qui poſtq̃ reſedit, ſubſecuta eſt pœnitẽtia, dum una ſe tribu diminutos reputant. & quamuis iuſtis armis oppreſſos cenſerent, ut qui contra leges diuinas peccauerant, ieiuniũ tamen indixerunt ob eorum exitiũ. Sexcẽtos quoq; illos qui effugerant, miſsis legatis reuocant. hi petram quandã, quæ Rhoa dicitur, in deſerto occupauerãt. Legati uerò apud illos tam ipſorũ quàm ſuam cladem conqueſti, quod infectũ eſſe non poterat, ſuaſerunt æquo ferrẽt animo, & ad ſui generis reliquos aggregarentur, né ue quantũ in ſe eſſet, uniuerſam tribum Beniamiticam irent perditũ. Licere enim illis pace ſua tribus totius agros recipere, & prædam inſuper quantã poſſent abigere. At illi agnoſcentes ſuam iniuſtitiam iuſto dei iudicio damnatam, reuerſi ſunt in ſuæ tribus ditionem, parentes ſuorũ hortatibus. Iſraelitæ uerò dederunt eis in uxores quadringentas illas uirgines Iabiticas. de reliquis uero deliberabant unde illis uxores ad ſufficiendã prolem parari poſſent. cum enim ante initiũ belli iureiurando cautũ eſſet ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, nõ deerant qui negligendum id ſacramentũ conſulerent, quod ab ira profectũ eſſet, nõ à iudicio. Non ingratam rem deo fore ſi quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria nõ quando neceſſario fiunt periculoſa eſſe ac grauia, ſed cum auſu malitioſo cõmittuntur. Cum uerò ſenatus ſucclamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidã qui diceret habere ſe conſiliũ, quomodo ſaluo iureiurando Beniamitis uxores poſſent cõtingere. Proferre deinde id à ſenatu iuſſus: Singulis, inquit, annis nobis mos eſt apud Siluntem ad celebritatẽ conuenire, in quo comitatu ſequunt̃ & coniuges & filiæ. Harum quotquot potuerint rapere Beniamitis impune ſit, uobis nec iubentibus nec prohibentibus, quod ſi patres earum ægre tulerint, & uindictam

poſtula-

poſtulauerint, dicemus ipſos in culpa eſſe, qui filias negligenter cuſtodiuerint: & q̃ non oportet iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus ſatis contra conſanguineos ſint uſi. In hanc ſententiam conceſſum eſt, decretumq́; ut liceat Beniamitis uxores rapto quærere. Inſtante aũt feſto ducẽti illi bini trini'ue ante urbem inſidiabantur aduentantibus uirginibus inter uineta & per alias latebras. illę uero nihil ſuſpicãtes luſitando ſecurè iter faciebãt. iuuenes aũt coorti diſperſas corripiebant: atq; hoc pacto quæſitis nuptijs, agriculturæ inſudantes, dederũt operam ut ad priſtinã felicitatem aliquando redire poſſent. Quo factum eſt ut Beniamitarũ tribus quæ minimũ ab internecione abfuit, prudenti hoc Iſraelitarum cõſilio ſeruaretur: moxq́; magnis incrementis tam numero q̃ opibus eſt aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici.

Nec felicior per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna uſa. Iſraelitis iam deſuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias: non quòd ſibi timerẽt, ſed ut illata Hebræis aliqua memorabili clade, ſecurius in poſterũ ſuas urbes habitarent. & coniuratione facta, magnoq́; numero peditũ armato, adiunctis etiam curribus, Aſcalonem & Accaronẽ in ſorte Iudæ ſitas in partes ſuas traxerunt, & alias pleraſq; campeſtres ciuitates: ita ut Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidẽ ubi ponerent in campeſtribus habẽtes. qui cum nec bello eſſent pares, nec pro numero ſatis agrorũ haberẽt, miſerũt ex ſuis quinq; uiros in mediterranea, diſpecturos nunquem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter unius diei progreſſi, nõ longe à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam ſuis renuntiant. qui mox cum exercitu illo profecti cõdiderunt urbem Dana, cognominem uni è Iacobi filijs, & à ſua tribu denominatam. Iſraelitarum autem res in deterius prolabebantur, quòd neq; ad laborem ſe exercerent, neq; pietatem colerent. luxato enim reip. ſtatu, magna licentia pro ſuo quiſq; libito uiuebat, ut domeſtica Chananæorũ uitia iam totam gentem impunè inundarent. VIII Iud. 18

Quomodo propter impietatem in Aſſyriorum ſeruitutem à deo populus Iſraelitarum eſt traditus. Cap. III

HAnc ob rem irato deo, felicitas populi multis laborib. acquiſita, per luxum ac uoluptatem breui diſperijt. Bello enim à Chuſarthe rege Aſſyriorum petiti, & in acie multos amiſerunt, & oppidatim infeſtati, aut ui aut deditione in poteſtatem eius uenerunt. Tributis deinde iniquiorib. grauati, & alias uarias iniurias ferre ſunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum ſunt libertati reſtituti. Iud. 3

Libertas per Cenizum reddita. Cap. IIII

HRat in tribu Iudę Cenizus uir induſtrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Iſraelitas diutius tales miſerias perferre, ſed ut ad audendum pro libertate accenderetur, aſcitis paucis quibuſdã periculorũ ſocijs, quos præſentis ſtatus tædebat & mutatũ cupiebãt, primò præſidium ſuis à Chuſarthe impoſitũ interficit: tantũq́; primus ſucceſſus uaſuit, ut indies creſcẽte ſuorũ numero, iam aperto marte hoſti pares uiderẽt. itaq; cõgreſſi cũ hoſte uno p̃lio ſe in libertatẽ aſſerũt, reliquiæ fuſi & fugati exerci- Ibid.

exercitus ultra Euphratem ſe recipiunt. Cenizus uero egregie nauatæ operę præmium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo poſtquam annos quadraginta exegit, uita defunctus eſt.

Quomodo populus rurſum à Moabitis eſt ſubiugatus, & per Iodem é ſeruitute exemptus. Cap. V

VIII Iud. 3

POſt cuius mortem uacante principatu res Iſraelitarum rurſum impeius ruere cœperunt, idq; tanto magis quòd nec deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberent: quæ res in cauſa fuit, ut Eglon Moabitarum rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prælijs, ſed omnibus uicti ferocia poſita iugum acceperunt, tributarij facti. Rex uictor translato Hierichuntem domicilio, modis omnib. plebem uexauit, ita ut in ſumma miſeria per annos XVIII degerent. Deus autem calamitatibus eorum & ſupplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & utraq; manu ex æquo promptus, habitabat ipſe quoq; apud Hierichuntem. Is in familiaritatẽ Eglonis ſe inſinuauit, crebris muneribus hominẽ ſibi cõcilians, & eo nomine amicis etiam regijs gratus. accidit ut ſemel cum duobus famulis dona ferens, pugiõe prius ſubter ſagum ad dextrum femur accinctus, ad regem introgrederetur. erat autem æſtas & diei medium, quo remiſsius agebatur cuſtodia, partim propter æſtum, partim ſatellitib. occupatis circa prandiũ. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æſtiuo quodã cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit. erant autem ſoli, quia rex familiariter cũ Iode collocuturus famulicium ablegauerat. ſedebatq; in ſella, & Iodes uerebatur ne fallente ictu plagam non ſatis lethalem inferret. Iubet igitur eũ ſurgere, dicens habere ſe ſomnium, quod ex dei mandato regi ſit indicandum. cumq; ille audiendi cupidus alacriter aſſurrexiſſet, Iodes inflicto in cor pugione, & relicto in uulnere, exiuit clauſis prius foribus. regij famuli interim quieſcebant, dormire eum putantes. Iodes uerò Hierichuntiis re clàm indicata, autorẽ ſe illis libertatis uindicãdæ præbuit. illi uerò libẽter hęc accipientes, & ipſi cõfeſtim arma capiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem cõuocari mos erat. Eglonis autem domeſticos diu latuit quod acciderat. ſed cum iam adueſperaſceret, ueriti ne quid noui homini accidiſſet, ingreſsi ſunt in cubiculum: cumq; mortuum inueniſſent, hærebant inopes conſilij: & priuſquam ſatellitium conglobaretur, Iſraelitarum turba ſuperuenit. ex his pars in ueſtigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. Eos Iſraelitæ præoccupato Iordanis tranſitu, in fuga intercipiebãt, maximè circa ipſa uada, ita ut ne unus quidem incolumis euaderet. Atq; ita Hebræi Moabitarum imperium excuſſerunt: Iodæ autem huius felicitatis autori is honor cõſenſu multitudinis eſt habitus, ut confeſtim princeps declaratus ſit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, uir alioquin etiã laude digniſsimus: poſt quem Sanagarus Anathi filius electus in imperiũ, uix toto uertente anno uitam finijt.

Quomodo

Quomodo ſub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem ſint repoſiti. Cap. VI

ISraelitæ uerò, quos præteritæ calamitates nihilo caſtigatiores reddiderant, in priſtinam impietatem atq; inobedientiã relapſi, priuſquàm ſatis à Moabitica ſeruitute reſpiraſſent, imperio Iabini Chananæorum regis ſubiugati ſunt. Is regiam habens apud Aſorum, quæ urbs ſita eſt ſuper Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equitum decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copijs præfectus Syſares primus inter amicos regios, congreſſus cum Iſraelitis in tantam deſperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitatẽ tributaria ſeruitute paciſcerentur: quã per uiginti annos ferre ſunt coacti, præ nimia ſeruitute caput nõ audentes attollere, etiam deo ſic uolente, quo nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem reſipiſcentes, & agnita calamitatum cauſa, nimirum quòd à legum contemptu proficiſcerentur, Deboram quandam prophetidem adeunt: nomen hoc apem Hebræis ſignificat: rogantes ut precibus deum ad miſerationẽ flectat, ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus ſalutem illis annuit, imperatore deſignato Baraco, uiro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accerſito Baraco, iubet eum delectu habito, & conſcripto decem millium uirorum exercitu in hoſtem ducere. Satis enim eſſe tot ad uictoriam, quam deus oraculo promiſerit. Baraco uerò negante ſe accipere imperium, niſi & illa unà ſecum adminiſtratura id eſſet: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorẽ, quem deus te habere uoluit, ego uerò non recuſo. & conſcriptis decem millibus, caſtra poſuerunt ad montem Itabyriũ. occurrit mox eodem Syſares, rege ſuo ſic iubente, & nõ longe ab hoſte cum exercitu conſedit. Baracum autem & Iſraelitas multitudine hoſtium territos, & in tutiora ſe recipere uolentes, retinuit Debora, iuſitq; eadem die prælio decernere. Victoriam enim penes ipſos fore, & deum ſubſidium & opem allaturũ. Itaq; commiſſa pugna uehemens imber mixtus grandine ſuperuenit, quem uentus in aduerſos Chananæorum uultus ingerens, & proſpectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atq; etiam ſcutati manibus rigẽtibus præ frigore gladios uix retinebant. Iſraelitas uerò tempeſtas à tergõ imminens non ſolum minus offendebat, ſed alacriores etiam faciebat, manifeſtario dei præſentis ac fauentis ſigno accenſos. itaque rupta aduerſa acie, turbatisque ordinibus, ingentem hoſtium ſtragem ediderunt. atque ita pars telis Iſraeliticis cadebant, pars à ſuomet ipſorum equitatu ac curribus proterebantur. Syſares uerò ut uidit ſuos terga uertere deſiliens à curru, fuga delatus eſt ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Ialen. quæ latebras petentem excepit, & potum poſcenti lac acidũ exhibuit: quod ille cum auidius ingurgitaſſet, in ſomnum eſt ſolutus. quem Iale aggreſſa, ferreum clauum ſopito per tempora adegit malleo, moxq; Baracianis ſuperueniẽtibus, ſolo affixum oſtendit. atq; ita mulier iuxta Deboræ præſagium autor fuit uictoriæ.

IX Iud. 4

Baracus autem ducens ad Aſorum, Iabinum obuiam factum interfecit: & cæſo rege, ac urbe ſolo æquata, quadraginta annis imperium Iſraelitarum tenuit.

Quomodo Amalecitæ deuictis Iſraelitis regionem eorum per ſeptem annos uaſtauerunt. Cap. VII

Iud. 6 DEfunctis autem Baraco & Debora eodem ferè tẽpore, paulo pòſt Madianitæ ſocijs Amalecitis & Arabibus expeditionẽ contra Iſraelitas fecerunt: & congredi auſos magno prælio uicerunt: uaſtatiſq; frugibus prædam abegerunt. cumq; idem per continuos ſeptem annos facerent, Iſraelitas in montana compulſos campeſtri ſolo cedere coegerunt. qui ſpeluncis & ſubterraneis ædificijs excauatis, quicquid hoſtium uiolentiam euadere poterat, intrò receptum aſſeruabant. Nam Madianitæ per æſtatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Iſraelitas permittebant, ut poſſent denuò labores eorum uaſtare. Itaque in perpetua fame ac egeſtate uiuebant, nec iam ullum ſupererat præſidium niſi in precibus ad deum & ſupplicationibus.

Quomodo Gedeon populum liberauit. Cap. VIII

Ibid. PEr idem tempus Gedeon Iali filius, unus ex primatibus tribus Manaſſetidis, manipulos frugum clàm in torcular comportatos flagellabat. non enim auſus eſt propter hoſtem propalàm hoc in area facere. cumq; ſpectrum ei adoleſcẽtis ſpecie ſe obtuliſſet, & felicem ac deo charum appellauiſſet: reſpondens, Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentum eſt maximum, quòd torculari nunc utor pro area. illo contrà iubente ut bono eſſet animo, & de libertate uindicanda cogitaret, negabat fieri poſſe. nam & tribũ ſuam cuiuis alteri cedere numero, & ſe iuuenem eſſe, & tam arduis negotijs imparem. Deus aũt quicquid deeſſet ſe ſuppleturũ pollicebatur, & uictoriam Iſraelitis daturũ, modò ipſe imperiũ aſſumere nõ grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibuſdam iuuenibus cõmunicauit, qui libenter credẽtes oraculo, ſine mora effecerũt, ut præſtò eſſent decẽ millia militũ, ad quiduis
Iud. 7 pro libertate audendum paratiſſima. Gedeoni aũt deus in ſomnis apparens, dixit homines tali eſſe ingenio, ut ſibi placẽtes nemini uelint uirtute cedere, & uictoriam ſibi potius quàm deo tribuant, nimirum magnis copijs freti. ut igitur ſciant rem totam pendere ab ipſius auxilio, iuſsit ut circa meridiẽ cum æſtus feruet maximè, exercitum ducat ad fluuiũ: & quotquot procumbentes biberent, eos uiros fortes crederet. quotquot autẽ trepidè ac tumultuariè potum ſumerent, ſic exiſtimaret, eos metu hoſtiũ hoc facere. quod poſteaquã ita ut iuſſus eſt fecit, trecenti inuenti ſunt cum perturbatiõe aquã ſumere, cauis manibus ori admouendo. imperauitq; deus ut his aſſumptis hoſtẽ inuaderet. Gedeone uerò ſolicito, quia mandatũ acceperat à deo, noctu illos adoriri, uolens ei metũ omnem eximere, iuſsit ut aſſumpto uno milite, clàm accederet ad Madianitarũ tentoria. ab illis enim accepturũ occaſionem fiduciæ. uadit ille quò iuſſus eſt, uno tantũ cõmitante famulo. cumq; ad quoddam tabernaculum adrepſiſſet, offendit inſomnes in eo milites, & quendam cõmilitoni narrantem ſomnium, ita ut à Gedeone quoq; exaudiri poſſet. erat autem tale. Viſus erat ſibi uidere maſſam ordeaceam, præ uilitate homini faſtidiendam, per caſtra prouolui, & primò regis tentoriũ, mox cęterorum omnium proſternere. qui reſpondit interitũ exercitus ſignificari, addẽs unde hoc ita colligeret. inter omnes, inquit, fruges ordeũ eſt ſine cõtrouerſia uiliſsimum:

&

& inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias uiliorẽ quàm hodie sunt Israelitæ, ut meritò conferri possint hordeo. hi nunc, autore Gedeone, contraxerunt copias, & res nouas moliũtur. ergo quia dicis te uidisse illam massam tentoria nostra subuertentem, uereor ne deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis de uisione quã in castris hostium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum est, accẽsi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam fermè uigiliam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant aũt centenariæ. gerebantq; singuli amphoras uacuas, & in eis faces ardentes, ut clàm possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum uice tubæ. hostium castra latè patebant, eo quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebantur. Hebræi uerò à duce antè prænoniti, cum iam nõ longè ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & cõfractis amphoris, sublatoq; militari clamore, certi deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes cõsternatio exoritur, ut incomparabiliter plures mutuis uulneribus, quàm hostili ferro caderent, quòd diuersæ linguæ homines eadẽ castra haberent. semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis uictoriæ rumor ubi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientẽ hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentẽ circumueniunt, & quotquot ad manus uenere occidunt, interq; cæteros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui uerò superfuere duces cũ reliquijs exercitus fermè decem & octo millia hominum, quantum potuerunt procul ab hoste castris locum ceperũt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eò properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. his prælijs cæsa sunt Madianitarum & cæterorum Arabum qui eis auxilio uenerant circiter centum uiginti millia: præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon uerò reuersus in patriam suam Ephram, supplicium sumpsit de Madianitarũ regibus. Cæterũ Ephræmi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunã, bello eum petere decreuit, eo quòd inscijs ipsis hostẽ esset aggressus. Gedeon uir in omni uirtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamẽ nihilo minus illorum esse, quàm suam ipsorum qui militassent: atq; his uerbis sedata eorũ ira nõ minus profuit Hebræis quàm rebus prospere gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porrò Gedeon cum uellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephram in patria sepelitur.

Iud. 8

Quomodo aliquot ſucceſſores Gedeonis cum gẽtibus circumquaq; finiti/mis bella geſſerunt. Cap. IX

XI Iud. 8.9 HAbuit autem filios legitimos quidem ſeptuaginta, non ex uno matrimonio ſuſceptos, nothum uerò unum ex concubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, unde mater fuit oriunda, adiutusq; à maternis cognatis pecunia, cũ uideret malis artibus inſignes, & ad quoduis facinus promptos, unà cũ eis ad paternas ædes reuerſus, omnes fratres interemit, excepto uno Iothane. hic enim fuga incolumitatem quæſiuit. Abimelechus autem occupata ſemel tyrannide, omnia pro ſuo libitu, nihil iuxta legũ præſcripta gerere, omnibus iuſtitiæ defenſoribus inuiſus æquè ac infeſtus. Itaq; dum quodam tẽpore publica in Sicimis feſtiuitas celebratur, ad quam plebs uniuerſa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga ſeruatum diximus, conſcenſo mõte Garizeo qui Sicimis imminet, & ſublata uoce ut ab omnib. exaudiri poſſet, ſilentiũ ei populo præbente, rogauit ut pauca uerba audire dignarentur. Cumq; illi magis etiam ſi/lerent intenti, dixit quòd arbores olim humana uoce uſæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficũ, ut imperiũ in eas acciperet. Recuſante aũt illa, quòd cõtenta honore quem propter fructus ſuos percipiebat, nõ requireret aliũ: arbores nõ deſtiterunt principẽ quærere: uiſumq; eſt, uiti hunc honorẽ deferre. ea uerò totidẽ uerbis quot ficus recuſauit, & ſimili modo etiã olea. itũ eſt deinde cum eiſdem poſtulatis ad rubũ. cuius lignũ ad ignaria ualet. Is reſpondit: Si ſerio me regem poſcitis, ſub umbra mea requieſcite. fin autẽ inſidias mihi ſtruitis, egrediatur ignis ex me, & abſumat uos. Hæc, inquit Iothanes, nõ riſus mouendi cauſa uobis fabulor, ſed quia maximis beneficijs à Gedeone affecti, ſuſtinetis Abimelechum necatis fratribus principatum uſurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus receſsit, & per triennium in latebris montiũ uixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòſt, Sicimitæ pœnitentia ducti eorũ quæ in filios Gedeonis patrauerãt, Abimelechũ ex urbe & tota tribu expulerunt. Ille uerò cogitabat quomodo ciuitatẽ aliqua clade afficeret. cũq; inſtaret uindemia, nõ audebant colligere fructus, metuentes ne quid incõmodi ab Abimelecho acciperent. Fortè per eoſdẽ dies cõtulerat ſe eò cum armatorũ manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ ut tantiſper ſui cuſtodiã ſuſciperet, dum uindemia peragitur: cœperũtq; ſecurè fructus conuehere, & per ſodalitia cœnantes audebant apertè in Abimelechũ conuitia iactare. & principis cognati diſpoſitis circa urbem inſidijs, multos ex Abimelechianis in eas præcipitatos interficiebant. Zebellus uerò quidam è Sicimitarum primatibus, hoſpes Abimelechi, per nunciũ ei ſignificauit, quomodo Gales populũ contra ipſum irritaret: hortatus etiã ut inſidias ei ante urbẽ tenderet. ſe enim Galem illò adducturũ: atq; ita fore facile ut inimico gratiam qualẽ meretur referat. quo facto curaturũ ſe, ut eũ populo recõciliet. cumq; Abimelechus locũ inſidijs aptũ cepiſſet, & Gales cum Zebello in ſuburbanis negligentius ageret, cõſpectis repente armatis exclamat, Zebelle hoſtẽ uideo. illo reſpondente, umbras eſſe cautium, iam propiores cernens, imò nõ umbræ ſunt, inquit, ſed uirorũ cohors. ad hæc Zebell⁹, nónne tu Abimelecho ignauiã obij

cis

cis? quin igitur oſtẽdis qui uir ſis, & armis hominẽ aggrederis? Gales uerò turbatus excipit primum impetum: cumq; ſuos inferiores animaduerteret, amiſsis aliquot cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occaſione, calumniatus eum quaſi uolens malè pugnaſſet, effecit ut urbe pelleretur. cæterum Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad uindemiæ reliquũ exituri eſſent, inſidias circa urbem diſponit. cumq; prodiſſent, tertiam ſuorum partẽ occupare portas iubet ne ciuibus reditus in urbẽ pateret. cæteri uerò diſperſos circumueniunt. Itaq; ubiq; plurima cædes patrabatur. & urbe capta primo impetu ac ſolo æquata, ſaleq; in ruinis eius ſeminato, tum demũ militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ ſunt deleti. Quotquot aũt per regionem diſpalati periculum euaſerant, collecti denuò, petra quadam occupata, locũ natura munitũ muro inſuper cingere uolebant. Sed hoc conſiliũ præuenit Abimelechus, qui quàm primũ id cognouit, exercitũ eò adduxit. & arrepto faſce arido, iuſsisq; cæteris idem facere, breui petram ſtrue lignorum circumdedit: ſubiectoq; igne, & fomentis ingeſtis flammam ingentem excitauit, ita ut nemo euaderet, ſed unà cum uxoribus & liberis abſumerentur. numerus uirorũ fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam ſatis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendũ ſanè, niſi quòd meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga uirum optimè de ſe meritum. Abimelechus autem Iſraelitis Sicimitarum internecione perterritis, uidebatur non fore præſenti fortuna contentus, neq; prius conquieturus quàm uniuerſos perderet. mox enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incurſu oppido, circa turrim quandam reſtitit, quę quòd eſſet non mediocris, populo fuit receptaculum. hanc expugnaturus cùm propius ianuam acceſsiſſet, mulier fragmine molæ demiſſo caput ſubeuntis ferit. ad quem ictum humi collapſus rogauit armigerum ut ſe occideret, ne mulieris manu perijſſe diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exſoluit, ſimul & crudelitatis, qua in Sicimitas uſus eſt: quæ quidem clades iuxta Iothanis præſagium illis accidit. cæterùm exercitus duce mortuo, miles in ſuas quiſq; domos reuerſus eſt. Iſraelitarũ deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manaſſetide ſuſcepit, uir tum rebus cæteris, tum numeroſa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum uiginti & duos annos in principatu uixiſſet, iam ſenex defunctus, in Camone urbe Galadenę eſt ſepultus. Res autem Hebræorum rurſum in peiore ſtatu erant, legibus autoritatem ſuam non amplius obtinentibus. qua occaſione arrepta Ammanitę & Palæſtini cum ualido exercitu regionem eorum ingreſsi, omnia rapinis uaſtabant: & occupatis locis ultra Iordanem, traijcere flumen & reliquam regionem inuadere parabant. Hebręi uerò calamitatib. caſtigati ſupplices opẽ diuinam implorant: & uictimis numen placare conati, rogabant ut iram finiret, aut certè moderatius exerceret. deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingreſsis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis ueniunt: ſed imperatore carebant. Erat autem quidam Iaphthes, uir patris uirtute celebris, qui proprios milites alebat: ad hunc miſsis nuncijs rogabant ut in auxilium ueniret, promittentes ſe perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admiſit preces, cauſatus

XII
Iud. 10

Iud. 11

ſatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifeſtam iniuriã pateretur. Cum enim non eſſet eadẽ matre natus, ſed externa quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius ſolitudine eiecerunt hominem. tunc autem in Galadena degebat, omnib. quotquot ad ſe uenirent ſtipendia ſoluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperiũ copiarũ penes ſe fore, militem ſuum cum eis cõiunxit. Et cum mature quicquid facto opus erat prouidiſſet, exercitu in urbe Maſphaca collocato, mittit legatos ad regẽ Ammanitarũ, expoſtulatum quòd res alienas inuaderet. Qui miſsis alijs oratoribus reſpondit, ipſos potius iniquè agere, qui Aegyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: poſtulatq; ut de regione Amoræa decederent, quę ad maiorum ſuorum ditionem pertineat. Contrà Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa, ſed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta. potuiſſe enim Moyſen & illam occupare. Se uerò agris nequaquam ceſſurum, quos annis iam trecentis deo uolente tenuiſſent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimiſit: ipſe uotum fecit, ſi victoria potiretur, ſacrificaturum ſe quicquid domũ reuerſo primũ occurriſſet. congreſſus deinde cum hoſte uicit egregiè: fugientesq; perſecutus eſt uſq; urbem Maniathen: & ingreſſus regionẽ Amonitidem multas urbes deleuit, præda militi conceſſa: finemq; ſeruituti impoſuit, quam ſua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quàm domi. redeunti enim obuiam facta eſt filia uirgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conqueſtus de importuno officio, indicauit uictimam eſſe deo deſtinatam. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam ſe fore pro uictoria patris & ciuium libertate hoſtiam. unum rogauit, ut ſibi liceret iuuentutem ſuam cum æqualibus per bimeſtre tempus deplorare, atq; ita uoto patrem ſoluere. quo impetrato, ad præfinitum terminum pater mactatam holocautoma obtulit, neq; legitimum neq; deo gratũ ſacrum faciens, nec quicquam penſi habens quid fama de hoc facto locutura eſſet. Petitus poſt hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd ſine illis in Ammanitas expeditionem feciſſet, & nunc ſolus præda ſimul & gloria frueretur, primo excuſauit, nec ignoraſſe eos quòd conſanguinei bello premerentur, nec auxilium attuliſſe, quod uel non uocatos ferre decebat. ultro deinde accuſauit, quòd iniquè facerent, qui non auſi hoſtem aggredi, nunc cõtra cognatos ferocirent. poſtremò minatus eſt, pœnas ſibi deo uolente daturos, ſi inſanire pergerẽt. ut uerò nihil ſe uerbis proficere ſenſit, accitò è Galadena exercitu uenientes excepit: plurimisq; in conflictu cæſis, & poſtquam in fugam uerſi ſunt, præmiſsis qui uada Iordanis occuparẽt, intercluſo effugio, circiter quadraginta duo millia hominũ peremit. ipſe expletis ſex principatus annis defunctus ſepelitur in patria ſua Sebei, quæ ſita eſt in regione Galadena. Huic in principatu ſucceſsit Apſanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuere L X, mares XXX: totidẽ deterioris ſexus, quos omnes ſuperſtites reliquit, has nuptas, illos uxorib. cura & opera ſua coniunctos. cũq; nihil memorabile in principatu ſeptenni geſsiſſet, admodũ ſenex diẽ obijt, in patria ſua ſepultus. Helon poſt hunc aſſumpſit principatũ, tribu Zabulonita

nita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gesit memoratu dignum. Qui deinde succesit Abdon Elielis filius tribu Ephræmita, ex urbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quę sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriose gerendarum occasio. Filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregijs equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit. Cap. X

POst huius mortem Palæstini superauerunt Israelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. Ab ea miseria liberati sunt in hunc modum: Manoches quidam uir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatem, in suburbanum suum quod erat in campo magno cum uxore uentitans, crebris precibus solicitabat deum, ut daret sibi liberos. Insaniebat autem in uxorem præ amore, eratq; uehementer zelotypus. Cumq; aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit angelus dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore ut fauore dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui ubi ad uirilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam. iussitq; ne capillitium ei detonderetur, utque deo sic uolente ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremo addens à deo se missum abijt. illa marito reuerso angeli uerba indicat, mirè prædicans iuuenis staturam & pulchritudinem, ita ut uir tali laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de uxoris pudicitia male suspicari inciperet, quæ uolens hunc mariti stultum mœrorem adimi, supplex deum rogauit, ut iterum angelum mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in suburbano uersantibus apparuit angelus soli mulieri. illa rogat ut paulisper maneat dum uirum adducit: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur. quo uiso, ne tum quidem suspicari desijt: rogauitq; ut sibi quoq; eadem indicaret. illo respondente, satis esse quòd mulier sciat: iubet quisnã esset dicere: ut nato filio referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio lætum se attulisse nuncium. cumq; iterum rogaretur ut saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus ut paulisper maneret dum aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendumque uxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absq; uasculis. quo facto uirga quam gestabat carnes attigit: confestimq; flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & angelus fumo tanquam uehiculo in cęlum ascendere ab eis uisus est. Manoche autem solicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, uxor bono iubet esse animo, affirmans magno suo bono deum se uidisse: cumq; concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti Sampson est nomẽ inditum,

quod robuſtum ſignificat: qui mox egregia animi ac corporis indole prædi-
tus, promiſſo capillitio uictuſq; ſobrietate diuinũ neſcio quid prę ſe ferebat.
Iud. 14 Cumq; adoleuiſſet, comitatus parentes in Thamnam urbem Palæſtinorum
conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit ſuos paren-
tes, ut id connubiũ procurarent. quibus excuſantibus quòd diuerſi eſſent ge
neris, quodq; religio uetaret eiuſmodi nuptias, uicit iuuenis pertinacia, effe-
citq; ut uirgo ſibi deſponderet. crebrò deinde ſponſam interuiſens, in itine-
re in leonem incidit, nec tamẽ eius occurſum declinauit licet inermis, ſed nu
dis manibus adortus beluæ fauces eliſit, eiusq; cadauer in dumetũ uię uicinũ
abiecit. aliquot poſt diebus eandem uiam ad puellam remetiẽs, offendit exa-
men apũ mellificare in leonis pectore, & ſumptis inde tribus fauis eos cum
cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrãdas Thamni
tas conuocat, qui quòd uires eius haberent ſuſpectas, honoris ſpecie triginta
aſſectatores ex æqualiũ numero iuueni adhibẽt, iuſſos obſeruare nequid au-
deret. Conuiuis deinde ut fit hilareſcentibus, ait ſe quæſtionẽ propoſiturum
ſuis ſodalibus, quam ſi intra ſex dies ſoluerent, cuiq; ſindonẽ ſe daturũ & tu-
nicam. qui tum ꝙ ſagaces uideri cuperent, tum ꝙ lucrum nõ faſtidirẽt, iubẽt
eum proponere. Ille, Ex uoraci, inquit, cibus prodijt, & ex immiti ſuauitas. in
his explicandis cum hęſiſſent triduo nec proficerent, puellam aggrediuntur
minis ſimul & precibus, ut expiſcata ſecretum è marito indicium ſibi faceret.
ille repulſis aliquandiu blandicijs, cum rogandi finem non faceret, & lacry-
mans gratam ſe illi negaret, tandem nihil ſuſpicans rem totã de leone aperit,
& unde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cum
præfinita ſoluendæ quæſtioni dies adeſſet, ante ſolis occaſum conuenientes:
Neq; leone, inquiunt, quicquã occurrenti immitius, neq; melle guſtanti ſua-
uius. Ibi Sampſon ſubiecit, neq; muliere doloſius, quæ uobis quæſtionẽ no-
ſtram aperuit. Nihilominus illis perſoluit quæ promiſerat, ſpoliatis quibuſ-
dam Aſcalonitis, quos fortè per uiã inuenit obuios: ſed iratus mulieri remiſ-
ſo nũcio res ſuas ſibi habere iuſsit ac gerere. at puella contẽpta ut uiciſsim illi
moueret ſtomachũ, nupſit eius ſodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac
Iud. 15 contumelia cõmotus Sampſon, decreuit de tota gente pœnas ſumere: & cõ-
modum maturis ſegetibus tempus iam meſsis aderat. ergo comprehenſis tre
centis uulpibus, & facibus ad caudas earum annexis, per arua Palæſtinorum
omnes dimiſit, quibus paſsim diſcurrentibus totus frugum prouentus mo-
mento ferè temporis concrematus eſt. Quo cognito gẽtis principes, & quid
Sampſonẽ ad perpetrandum facinus mouerit, miſsis in hoc Thamnan ſatelli
tibus, uxorẽ quõdam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, uiuos
exuſſerunt publicè. Sampſon autem in Palæſtinos latè graſſatus cædibus, ad
habitandã Aetam ſe contulit. ea eſt petra bene firma, in tribu Iudæ ſita. At Pa-
læſtini totam tribũ bello impetunt, quibus bellum deprecantibus, quòd nec
Sampſonis culpæ eſſent affines, nec de ſolenni tributo quicquã diminuerẽt,
reſponſum eſt nõ abſoluendos ab hoc crimine ni Sampſonis deditionẽ face
rent. Illi uolẽtes hanc ſuſpicionẽ à ſe amotã, armatis tribus milibus ad petram
ueniũt: & expoſtulantes quòd ſuis facinoribus Palæſtinos Hebræis infenſos

redderet

redderet, qui irritati facile possent toti genti magnã aliquam cladẽ repẽdere; dicẽtesq; in hoc se uenisse ut cõprehensum illis dederẽt, postulabant ut consensu ipsius facere hoc sibi liceat. qui iureiurãdo accepto nihil præterea molituros, sed hosti tantũ deditionẽ faciendã, descẽdens de petra in cognatæ gentis potestatẽ se permisit: & illi uinctum prius duobus funibus, Palæstinis tradendum ducebãt. cumq; uentũ esset ad locũ, qui obscurus antè, nunc ex Sampsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostiũ, procurrẽtibus obuiã Palæstinis, & lætitiã re ex sentẽtia gesta clamore testãtibus: Sampson abruptis repẽte uinculis, arreptaq; maxilla asini quę fortè iacebat præ pedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis cęteros metu dare terga cõpulit. qua uictoria plus satis elatus, & opis diuinæ immemor, cum totũ sibi tribueret, q̃ maxilla tantũ armatus fudisset ac fugasset hostiles copias: ingẽti siti oborta, confessus nihili esse quãtaslibet uires humanas, deo uictoriã acceptã retulit: supplexq; rogauit ut arrogãtiæ data uenia, succurreret & periculo se eximeret. nec irritę fuere preces, sed copiosus fons subitò è quadã petra prorupit. loco Maxillę nomẽ Sãpson imposuit, quod in hodiernũ usq; durat. Post hoc præliũ iã Palæstinos cõtemnẽs uenit Gazã, & in publico diuersorio egit. quo audito Gazæorũ magistratus, ne clã abire posset, stationes pro portis collocãt. Sãpson uerò qui insidias maturè sensérat, circa mediam noctẽ surgẽs, portas cũ ipsis clausstris ac uectib. cæteroq; paratu reuulsas, & humeris impositas, in montẽ qui est supra Hebronẽ perlatas deposuit. paulo uerò pòst à patrijs institutis desciscere, & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniũ malorũ fuit principiũ. cũ em̃ meretricẽ quandã Palæstinã adamasset, nomine Dalalen, consuetudine eius delectabat. Quamobrẽ qui apud Palæstinos rerum potiebãtur accedunt eã, & magnis pollicitationibus inducũt ut eliciat è Sampsone causam tanti roboris, propter quod inuictus haberet ab hostibus. Assensit illa, & cũ prima occasio data est, inter cõpotationẽ & muliebres blãdicias extollens eius res gestas, omni astu utebat ut cognosceret cur tantopere uirtute excelleret. Sampson uerò adhuc mẽtis cõpos eisdẽ artibus cõtra mulierem utẽs: si septenis, inquit, uitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo alijs fortior. Tacuit illa, rẽ ita se habere putans: cõmunicatoq; super hoc cum magistratibus cõsilio, inclusaq; in penitiore domus parte manu militũ, benè potum ac sopitũ accuratè ut ab ipso didicerat uinxit. deinde excitato indicat adesse quosdã qui illum uellẽt aggredi, ille ruptis uirgeis uinculis ad resistendum se expedit. Mulier tunc frustrata paulo post aliam opportunitatẽ nacta, grauibus querelis aggressa est uirum, q̃ amãti non satis fidẽs, celaret eam id, quod maxime scire cuperet, ac si nesciat tacere, quicqd alios scire amasio suo nõ expedit: rursumq; simili figmẽto eluса est, cũ septẽ funib. alligatũ perditurũ se uires diceret. expta em̃ hoc quoq; nihil effecit: cũq; urgere nõ desisteret, tertio mulierẽ ludificatus est, dicẽs capillos suos oportere implecti licio, atq; ita parari uincula. Ac ne hoc quidẽ uerũ experta, postremò adhibitis omnib. artib. nõ prius rogãdi finẽ fecit, q̃ fatali iã necessitate instãte, uictus importunitate Sampson in gratiã mulierculæ suũ ipse secretũ prodidit: Deus, inquit, mei curã habet, & eius prouidẽtia natus hãc comã alo, cuius tõsurã ipse mihi

Iud. 16

interminatus

interminatus eſt.nam in eo capillitio totas ſibi uires cõſiſtere.Hoc cognito, neſcieti comam deraſit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius non ualentẽ. illi orbatum oculis & uinctum abduxerũt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet,cumq; ſolẽne Palæſtinis adeſſet epulum,cõſidentibus optimatibus in quodam fano cuius tectum duabus columnis ſuſtinebatur, accitus eſt & Sampſon ut miſero inter compotandum illuderent. qui hoc extremum malum exiſtimans quòd illuſores ulciſci non quiret,iubet puerum à quo manu ducebatur, ut ad illas columnas ſe acclinet,iam,ut tum ſimulabat,defatigatũ. quibus admotus ſic eas concuſsit,ut ſubuerſæ totius ædificij ruinam traherent,qua tria milia hominum ſunt oppreſſa, & inter cæteros ipſe Sampſon. Hic finis uiri fuit, exacto principatus anno uigeſimo, admirandi ob incomparabilem animi ſimul ac corporis fortitudinem, qua in hoſtium perniciem uſque ad extremum halitum uſus eſt. Nam quòd à muliere deceptus eſt, humanæ infirmitati imputari conuenit,pronæ ad eiuſmodi uitia. cætera dignus ſempiterna memoria uirtutis nomine. cognati uerò eius cadauer in patriam reportatum, apud Saraſam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Quomodo filij ſacerdotis Elis à Palæſtinis in prælio ſunt cæſi. Cap. XI

XIIII Ruth 1

POſt Sampſonis autem obitum præfuit Iſraelitis Elis pontifex, in cuius principatu fames ualida eam regionẽ inuaſit.quam non ferens Abimelechus Bethlemorum ciuis, quod oppidũ eſt tribus Iudæ,aſſumpta uxore Naami,& filijs communibus Chellione & Mallone,in Moabiticam terram migrauit.cumq; ibi proſpera fortuna uteretur,filijs ſuis uxores dedit eius gentis fœminas, Chellioni Orpham, Ruthem Malloni. exacto autem decẽnio Abimelechus cum filijs breui tempore alius poſt alium obijt.quo caſu Naamis in maximum mœrorem coniecta,deſolata à chariſsimis quorum conſuetudinẽ amori patriæ prætulerat, mutato pro re conſilio reuerti ad ſua decreuit.iã enim res patriæ in meliori ſtatu eſſe perceperat.nurus aũt eius nõ ſuſtinebãt ab ea diuelli, & uelit nolit comitari eam uolebant.at illa precata eis felicius coniugium,quàm in quo cum filijs ſuis uixiſſent,& in reliquis rebus proſperitatẽ,& docens quòd in ſe nihil eſſet opis, rogabat ut manerẽt,néue relicta patria in euentũ incertum ſequi miſeram ſocrum cuperent. His monitis Orpha paruit:Ruthem uerò nolentem manere, cuiuſuis fortunæ futuram ſociam ſecum ſocrus abduxit. Quæ poſtquam unà peruenerunt Bethlema, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hoſpitio. cumq; Naamis à ciuib.ſuo nomine appellaret, iuſtius, inquit, uocaretis mẽ Maram.ſignificat autẽ Hebræorum ſermone Naamis felicitatẽ,Mara dolorẽ.

Ruth 2 Et cum eſſet meſsis tempus,Ruthe permiſſu ſocrus exibat ad ſpicilegium, ut cibos ſibi pararẽt,caſuq; in Bozi rus deuenit. q cũ paulo poſt ſuperueniſſet, conſpicatus puellam,de ea uillicũ percontatur.is denarrauit omnia dño,quę paulòante ex ipſa cognouerat. q exoſculatus in ea beneuolentiã erga ſocrũ, & affectũ erga defunctum maritũ, noluit ſpicilegio contentam eſſe, ſed permiſit ut ſibijpſi meteret quantũ poſſet,ac ſumeret: mãdauitq; uillico ne eam prohiberet,& ut unà cũ meſſoribus prandiũ ac potũ ei præberet.Ruthe uerò acceptã ab eo polentã ſeruauit ſocrui, & ueſpere cũ frugibus collectis ſimul

attulit

attulit:ſed & Naamis ſeruauerat ſibi quaſdam partes ciborum,quos ei uicini contulerant.narrat deinde ſocrui,quid ei Bozus dixerit:auditoq; ex ea q̃ cognatus eſſet,& propter pietatem forſan curam earum habiturus,exiuit etiam frequentibus diebus ad ſpicilegiũ cum Bozi ancillis. poſt aliquot dies iã hordei tritura peracta uenit Bozus in ſuum rus,& cubabat in area. hoc cognito Ruth 3
cogitauit Naamis in rem ambarum fore ſi Ruthe cum eo cubaret: miſitq; eò Ruthem dormiturã ad pedes eius.quę nefas rata nõ parere ſocrui,fecit quod iuſſa eſt. ac primò non ſenſit hoc Bozus altum dormiens : ſed circa mediam noctem experrectus,ſentiensq; eam unà cubare, quæſiuit quænam eſſet.edi dit illa nomen,& famulam ſe in eius poteſtate dixit. Tacuit ille tum,ſed mane ſummo priuſquam famuli ad opus ſurgerẽt, excitatã iuſsit hordei quantum ferre poſſet capere,& priuſquã aliquis eam ibi dormiſſe uideat,ad ſocrũ redire.cauẽdos enim tales rumores, maximè ſi nõ de nihilo orianẽ.Cæterũ meũ, inquit, conſilium eſt hoc. rogabis eũ qui tibi propinquior eſt quàm ego, an te uxore opus habeat.quod ſi aiat,ſequeris eũ:ſin minus, mea legitima cõiux eris.Hæc uerba ubi renunciauit ſocrui,bonã ſpem habuerunt, Bozo res ea- Ruth 4
rum curæ futuras.circa meridiem uerò reuerſus ille in oppidum,ſenatũ coire fecit:ac mox Ruthem & cognatum illum acciuit. Qui poſtquã uenit,Abimelechi,inquit Bozus,& filiorum ſortem poſsides. faſſus eſt alter poſsidere ſe,idq; iure propinquitatis. Tum Bozus,ergo non ex parte tantũ legum meminiſſe oportet,ſed omnia iuxta præſcriptũ earum facere.ecce adeſt mulier, quam ſi uis poſſeſsionẽ agrorum retinere, lex te ducere iubet.at ille Bozo & ſortẽ & mulierẽ ceſsit, quandoquidem & ipſe defunctorum eſſet cognatus. Sibi enim iam & uxorem eſſe & liberos. Id Bozus apud ſenatum cõteſtatus, iuſsit mulierẽ accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere.quo facto Bozus duxit Ruthem,& anno elapſo natus eſt illis infans maſculus.hunc Naamis nutricans Obedem de conſilio mulierũ nominauit, ſibi in ſenectute conſtitutæ inſeruiturum. nam ea uox Hebræis inſeruientem ſignificat.ex Obede prognatus eſt Ieſſęus,ex hoc Dauid rex,qui poſteris ſuis regnũ reliquit per uiginti & unã ætates duraturũ. Hæc neceſſe habui de Ruthe narrare,uolens dei potentiã oſtendere,cui facile eſt etiam uulgares homines ad ampliſsimã dignitatẽ perducere,ſicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum. Porrò Hebræi per hoc tempus rebus ſuis iam XV
labantibus,bellum Palæſtinis inferunt ob cauſam talem:Eli pontifici duo fi- 1.Reg.2
lij fuerũt,Ophnes & Phineeſes.hi cõtra omne ius & fas omnia ſibi licere uolebant:nec contẽti honorarijs muneribus, etiam à rapinis non abſtinebant: mulierũ inſuper,religionis ergô confluentiũ ad ſacrum locum,pudicitiã uel ui uel donis expugnabant,ita ut nihil à tyrannorum moribus differrẽt. hanc inſolentiã iuuenum & pater ipſe magnoperè deteſtabatur, diuinã ultionem nunquã non expectans,& populus iniquiſsimè ferebat. poſtquam autẽ illorum exitiũ deus & patri & Samueli prophetæ etiamnũ puero prædixit,tũ uerò non aliter q̃ defunctos filios lugebat.Sed priuſquã de clade in qua ſunt abſumpti dicã,quædã de hoc propheta narrãda ſunt.Helcanes Leuita uir ingenuus Ramathã urbẽ in ſorte Ephræmitarũ habitans duas uxores habuit,Annam & Phenannã : ex quarũ poſteriore liberos ſuſcepit, nihilominus alterã

quanquam

quanquam ſterilem diligẽs.is cum ſacrificatũ ueniſſet in Siluntem, ubi tuno dei tabernaculũ fuiſſe diximus, & de epulo partes uxoribus ac liberis diſtribueret, Anna uidẽs alterius liberos cũ matre cõſidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & ſolitudinis. cumq; conſolationẽ mariti nõ admitteret, abijt in tabernaculũ ſupplicatura, uotumq; factura, ablata ſterilitate matrem factam primũ filium ſe conſecraturã, ad miniſteria dei nõ uulgari more educatũ. In huiuſmodi precibus longas moras protrahentẽ animaduertẽs Elis pontifex, qui ante tabernaculum ſedebat, tanquã parum ſobriam iuſsit abire. quæ cum reſpondiſſet, aquam ſe potare, ſed mœſtã quòd liberis careat, precibus à deo ſterilitatis remediũ petere, bono animo eam eſſe iuſsit, pollicitus habituram ex dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuerſa, cibis antè præ mœrore faſtiditis uſa eſt. in patriam deinde reuerſa, breui uterũ gerere cœpit. mox ubi pariendi tempus aduenit enixa filium, Samueli nomen indidit, quaſi dicas exoptatum à deo. cumq; parentes gratias acturi deo pro accepto filio, & ſacrificaturi rediſſent, ſimulq; decimas ex more afferentes, mulier uoti rea puerum Eli tradidit, deo conſecratũ, prophetamq; futurum. itaq; & comã alebat, & a qua tantum in potu utebatur, degebatq; circa fanum, cuius miniſterijs educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex Anna nati ſunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo
1.Reg.3 prophetã agere cœpit. Quadã enim nocte dormientẽ deus nomine uocauit. tum ille ratus à põtifice ſe uocari, accurrit ad eum. Quo negante à ſe uocatũ, deus idẽ tertiò fecit. Tum Elis rem perſpiciẽs ait: Ego mi Samuel nũc quoq; ut antè ſilui, ſed deus te uocat. quapropter præſto eſſe te reſponde. Itaq; rurſum deo uocante, rogauit quid iuberet, paratum ſe ad miniſterium offerens. Tum deus: quando, inquit, præſto es, audi imminere Iſraelitis cladem maiorem quàm credibile eſt, & filios Elis ambos una die perituros, & ſacerdotiũ meum migraturũ in familiã Eleazari. Elis enim pluris fecit ſuos filios quàm meum cultum, idq; ne cum ipſorum quidem cõmodo. hoc oraculũ cum ab adiurato extorſiſſet põtifex, alioqui ſe non contriſtaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorũ habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis creſcebat, omnes eius prædictiones ueras euentu approbante. Per idem tem-
XVI
1.Reg.4 pus Palæſtini ſuſcepta expeditionẽ cõtra Iſraelitas, caſtrametati ſunt apud urbem Amphecam: & nemine ibi occurrente ulterius proceſſerunt. tandẽ congreſsi prælio, Hebræorũ circiter quatuor milia peremerunt, reliquis trepidè in caſtra compulſis. Quamobrẽ Hebræi periculum extremũ inſtare putãtes, mittunt ad pontificẽ atq; ſenatum qui poſtulent arcam in aciem proferri, ut eius præſentia freti hoſtem ſuperent, ignari eum qui ſententiam ſemel aduerſum eos tulerat fore ut uincerentur, maiorem eſſe q̃ arcam, quæ propter ipſum erat ueneranda. Venit igitur arca in exercitũ, & cum ea pontificis filij accepto à patre mandato, ſi amiſſa arca uiuere ſuſtineant, ne unquã in conſpectum ſibi ueniãt. quorũ Phineeſes iam ſacerdotio fungebat, patre propter ſenium honorẽ concedente. Vehementer aũt Hebræis arca animos addidit, uictoriam in hac ſitã exiſtimantibus: contrà hoſtes metuebant ne arca Iſraelitis eſſet præſidio. attamen utrorumq; expectationem euentus fefellit. Nam poſt conflictum ſperata Hebræis uictoria, Palæſtinis contigit: & quam cladem

hi

hi timuerant, eam Hebræi paſsi, cognouerũt fruſtrà ſe in arca fiduciam collo cauiſſe. namq; primo impetu in fugam ſunt auerſi, in qua triginta hominum milia ſunt amiſſa, inter quos pontificis filij ceciderũt: & arca quoq; in hoſtiũ poteſtatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum cæde, & arcæ amiſſione prouolutus de throno exſpirauit. Cap. XII

HAnc cladem & arcæ captiuitatem poſtquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægre ſeruatus è prælio renunciauit, tota urbe repleta luctu, Helis põtifex, qui ad alteram portam ſublimis in ſella ſedebat, audito eiulatu ſuſpicatus id quod res erat, noui aliquid mali ſuis acciditſe, iuuenem accerſit. cumq; audiſſet euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem ſatis æquo animo tulit, ut qui deo prænũciante iam antè hæc præſciuerat. Solent enim longe grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt uero etiàm arcam in hoſtium poteſtatem factam cognouit, inſperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapſus è throno exhalauit animam, uitæ anno nonageſimo octauo, principatus quadrageſimo. Eadẽ die Phineeſis quoq; alterius è filijs uxor obijt, non ualens ſupereſſe mariti infortunio. Peperit ea filium ſeptimeſtrem quidem, uitalem tamen, cui ob acceptã ignominiam Ioachabes fuit nomen, quàm ea uox apud Hebræos ſignificat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc ſacerdotium, quod filius à patre per manus accipiebat. ille enim Phineeſi id tradidit: quod mox filius & ſucceſſor eius Abiezeres filio ſuo Boceiæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: poſt quem Elis ſacerdotio potitus eſt, de quo nunc loquimur: quod manſit eius generi uſque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rurſum redijt. *ibidem*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEXTVS.

Quomodo Palæſtini peſte & fame coacti arcam Hebræis remiſerunt. Cap. I

DARTA de Hebræis uictoria, ſacraq; arca quemadmodum diximus capta, Palæſtini cũ cæteris ſpolijs Azotum eam referunt, & in fano dei ſui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti uero die mane uenientes ut adorarent deum ſuum, inuenerunt eum è baſi excidiſſe, & pronum proſtratum ante arcam: quod ægre ferẽtes, in priſtinum locum eum reponunt. cumq; ſæpius illuc accedentes, ſemper proſtratum & adorabũdum reperirent, ſtupor maximus ac perturbatio totum populũ inuaſit. poſtremo grauiſsima peſtis Azotiorum urbem atq; agrũ adorta eſt. correpti enim dyſenteria cruciabiliter moriebantur, nõnulli interanea uitiata morboq; corro 1.Reg. 5

ſa euomebant. Ager uero totus ſcatebat muribus, qui omnia uaſtãtes, nec ſe getibus parcebãt, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij preſsi, nec ualentes amplius tolerare, intellexerunt arcam in cauſa eſſe, & uictoriã cum eiuſmodi ſpolijs luctuoſam ſibi contigiſſe. miſerũt igitur ad Aſcalonitas, poſtulantes ut arcam in ipſorum urbem transferrent: qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes, cupide arcam ad ſe receperunt, moxq; eiſdem qui bus illi malis laborauerũt. Cum arca enim ſimul etiam calamitates ſunt trãſlatæ: itaq; hinc quoq; ablegata eſt ad alios, ſed ne apud illos quidem permanſura. agitati enim eiſdem peſtibus, ad uicinas urbes eam tranſmittebant. atq; in hunc modum quinq; Palæſtinorum urbes peruagata eſt arca, ueluti tribu
1. Reg. 6 tum per ſingulas pœnam uiolatæ religionis exigens. Quæ defeſſæ tot malis, & alijs exemplum factæ ne arcam reciperent talia hoſpitij præmia referentem, nihil ſupereſſe uidebant, quàm ut bono aliquo modo à ſe eã ablegarẽt: & cum conueniſſent quinq; ciuitatum principes, Gittæ, Accaronis, Aſcalonis, Gazæ & Azoti, diſpiciebant quid facto opus eſſet. Ac primum uiſum eſt remittẽdam eſſe arcam ad ſuos, cuius captiuitatem deus ulciſceretur, quum tot mala ſimul cum ea regionem ingreſſa homines & agros uaſtare non deſinant. Nec defuerunt qui huic ſententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ iſti arcæ: cuius ſi tanta uis eſſet, aut ſi omnino deo cara fuiſſet, nũquam illam in diuerſæ religionis hominum manus deuenire permiſiſſet: ſuadentesq; ut hos caſus æquo animo ferrent, & ſic cogitarẽt, hæc omnia nõ aliunde quàm à natura prouenire: quæ & corporibus & terris & plãtis & cæteris potentiæ ſuæ ſubditis per certas temporum uices huiuſmodi mutationes ingenerare ſolet. Sed uicit ſententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propoſitum negocium cenſere uidebantur. His neq; remitti arcam placuit, neq; retineri. ſed pro quinque ciuitatibus quinque ſtatuas aureas dedicari deo in teſtimoniũ gratitudinis, quòd eius fauore ſeruati eſſent ex ea peſte quam humanis remedijs euadere fuerit impoſsibile: & totidem mures aureos addi illis ſimiles qui agris uaſtitatem intulerunt. His omnibus in loculum incluſis & ſuper arcã impoſitis plauſtrum ei nouũ fabricari: uaccas deinde nuper enixas plauſtro ſubiungi, incluſis domi earũ uitulis, ne ſint impedimento matribus, & ut fœtuũ deſiderio magis properent. ipſas uero deduci in triuium arcam uehẽtes, atq; ibi relinqui ut quamcũq; uelint uiam ineant. Et ſi quidem ad Hebræorum regionem ſe uerterint, ad eãq; perrexerint, credere arcam fuiſſe calamitatũ cauſam. ſin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac ineſſe uiriũ. hoc conſilium omnibus calculis eſt approbatũ, quod mox opere ſunt exſecuti: et paratis quę diximus, ꝓductoq; in triuiũ plauſtro ac ibi relicto ipſi retrorſum diſceſſerũt.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis. Cap. II.

Ibidem. VAccis autem ueram uiam ingreſsis, & rectà non aliter quàm ſi deducerentur tendentibus, principes Palæſtinorum ſequebãtur, cupientes cognoſcere quò peruenirent, & ubi plauſtrum ſiſterent. Vicus eſt quidam in tribu Iudæ, nomine Bethſama. huc poſtquam uenerunt uaccæ, tametſi pulchram planitiem ante ſe haberent, ulterius tamen non ſunt progreſſæ, ſed ibi plauſtrum ſtatuerunt: ad quod ſpectaculum à uicanis

nis mox cum gratulatione eſt concurſum. Cum enim eſſet æſtas, & fruges ex aruis comportarentur: ut uiderunt arcam, præ gaudio mittẽtes opus è manibus, ad plauſtrum illud properabant. demptam deinde arcã, & uas quod ſtatuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exſtabat, depoſuerunt: & accitis uictimis peractoq; ſacrificio ſplendide epulati, plauſtrũ ſimul ac uaccas holocautoma deo fecerũt. quo uiſo principes Palæſtinorũ retro ad ſuos ſunt reuerſi. Cæterum indignatio dei Bethſamitas inuaſit, ex quibus ſeptuaginta occidit, quòd cũ nõ eſſent ſacerdotes, profanis manibus cõtrectare arcam ſint auſi. quæ res lætitiam uicanorum nouo luctu nõnihil obſcurauit, eo magis q̃ ſuos nõ fatali morte, ſed diuina ultione extinctos deſiderabant. quamobrem indignos ſe ducẽtes qui hoſpitiũ arcæ præberẽt, mittunt nuncios ad uniuerſos Hebræos, qui certiores faciãt de arca à Palæſtinis reddita. illi re cognita transferũt eam in Cariathiarim, urbem uicinã Bethſamitis, atq; ibi apud Aminadabum quẽdam Leuitam, opinione religionis ac iuſtitiæ celebrẽ, in ædibus eius collocant, idoneũ ſacrario locum exiſtimãtes ubi uir iuſtus haberet domiciliũ. cura arcæ commiſſa eſt eius filijs, quam per uiginti annos cum ſumma laude geſſerũt. tot enim annos in Cariathiari manſit, quatuor ſolis menſibus apud Palæſtinos detenta. 1.Reg.7

Cumq; populus toto hoc uicennio uotis & ſacrificijs operam daret, magnamq; religionem & cultus diuini curam præ ſe ferret, propheta Samuel animaduerſa eorũ promptitudine, putans ſe nactum occaſionem adhortandi ad libertatẽ, & bona quæ illam ſequuntur, orationem & tẽpori accõmodans & negocio, uerba in hãc fermè ſentẽtiam ad eos fecit: Viri Iſraelitæ, quandoquidẽ nec hoſtis infeſtus eſſe deſinit, & deus ueſtris precibus flexus propitius eſſe incipit, oportet nõ uotis tantum libertatem expetere, ſed eò totis uiribus incumbere, ut uel nũc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne ueſtriſmet moribus hac indigni reddamini, ſed pro ſe quiſq; colat iuſtitiã: expulſisq; omnib. uitijs ex animo, purgatas mentes ad deum conuertite, & in eius ueneratione conſtanter perſeuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona uenient, & in primis noua libertas & uictoria de hoſtibus: quæ neq; armis, neq; robore corporũ, neq; copiarũ multitudine cõſequi licet. nõ enim his rebus deus præmia ꝓpoſuit, ſed probitati ac iuſtitiæ: qui ueſtrã expectationẽ nõ fallet, mihi credite. Hanc adhortationẽ alacris populus fauſtis acclamationibus excepit, promptum ſe offerens ad omnia quæcũq; deus uelit ac iubeat. Samuel autem edixit ut conuenirent in oppidum Maſphatim, quæ uox cõſpicuum ſignificat. ibi hauſta aqua libauerunt deo, & indicto unius diei ieiunio publice ſupplicatum eſt. Nec latuit Palæſtinos Hebræos circa Maſphatim congregari, ſed confeſtim cum magno exercitu affuere, ſperantes ſe illos nec opinos poſſe opprimere. quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, conſiliũ dubijs reb. petentes, nihil diſsimulãtes nõ eſſe ſibi ſatis uel uiriũ uel animi ad confligendũ cũ tam potẽte hoſte, à quo toties uicti diſceſsiſsẽt: & libẽter quieturos ſi liceat, ne ultro ſibi pernicie accerſere uideantur. cõueniſſe ſe ad ſupplicationes & ſacrificia, utq; ſacramẽto ad militiã adigerẽtur: nunc imparatis & inermibus imminere hoſtẽ, ut nulla ſpes ſalutis ſuperſit, ni deus à propheta exoratus periclitãtes in tutelã accipiat. Illeiubet eos ſecuro animo eſſe, neq; enim auxilium

dei defore. & mactato agno lactẽte, rogat deum ut in ſe ſperãtes protegat, & à ui Palæſtinorum tutos faciat: ne'ue patiatur iam iterum ab eodem hoſte cla dem accipere. hac uictima egregie litatũ eſt, & deus præſens ac propitius inſi gnem uictoriã annuit. Sed priuſquã totam flamma abſumeret, nõdum ſacro peracto, hoſtis in conſpectu aciem explicat, rem factã ſe habere putãs, inter ceptis Iudæis imparatis ad pugnã, & tantũ non inermibus, ut qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longe aliter accepti ſunt q̃ crederent, etiamſi quis prędixiſſet. Primum enim terra ſubẽte deo ſub pedibus eorũ intremuit, & uacillante ueſtigio nutabant, nõnulli etiã in improuiſos hiatus prolabebã tur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulgurib. oculos ac manus ſemiuſtulati, ut ne arma quidem retinere poſſent, in fuga ſpem totã ponebãt. cum ſubito Samuel in perturbatos irruit; cęſisq; plurimis, reliquos uſq; Cor ræos (id loco nomen eſt) perſequi nõ deſtitit. & fixo ibi ſuæ uictoriæ fugęq; hoſtium termino, qui trophæi uice eſſet, appellauit eum Fortem, in ſignũ do natæ à deo contra hoſtem fortitudinis: qui poſt hanc cladem nunq̃ bellũ in ſtaurare eſt auſus, ſed cohibentẽ metu & accepti incommodi memoria intra fines ſuos ſe continuerũt: & inuerſis rerũ uicibus, eorum ferocia in partes ui ctoris tranſijt. Nec his cõtentus Samuel crebris expeditionibus & multis cæ dibus eos uaſtauit, donec omninõ ſuperbiam gentis perdomaret. agrũ etiam quem prælio uictis Iudæis abſtulerant, q̃ late inter Gittam & Accaronem pa tet, armis recepit. Reliq uero Chananęi pacẽ eo tẽpore cũ Iſraelitis habebãt.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem uiribus, rerum adminiſtrationem filijs ſuis commiſit. Cap. III.

SAmuel autem rebus populi cõpoſitis, & iuridicis conuentibus per certas urbes inſtitutis, ipſe ſingulis annis bis eas obibat, & iura red debat: multoq; tempore hanc præcipuam curam habuit, ut patrijs
III legibus reſpub. adminiſtraretur. Deinde ſenio grauante, ut conſuetis mu-
1. Reg. 8 nijs ſufficere non poſſet, filijs ſuis principatum & curam reip. tradidit: quo rum ſeniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq; ut alter in Bethe lis, alter in Barſabe ius diceret, partito populo, & ſua cuiq; iudici parte attri buta. In his manifeſtum exemplum exhibitum eſt, non ſemper patribus ſimi les naſci filios, ſed interdum ex malis bonos, ſicut tunc contrà ex bono mali prognati ſunt. Relictis enim paternis inſtitutis diuerſiſsimam uiam ingreſsi, muneribus corrupti iuſtitiam opprimebant, & in iudicando non tam uerita tis quàm lucri reſpectum habebant, ſolutiq; in luxum ac delicias, tum dei uo luntatem, tum patris cõtemnebant, cui nihil magis erat cordi, quàm ut in po pulo iuſtitia uigeret quammaxime.

Quod populus offenſus Samuelis filiorum moribus, regem ſibi dari poſtulauit. Cap. IIII.

POpulus autem uidens rempub. cura & diligentia prophetæ opti me conſtitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, uehe menter offenſus ad patrem concurſum fecit, qui tum habitabat in urbe Ramatha: & cõmemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipſe iam ſenio debilis, more ſolito præeſſe adminiſtrationi rerum non poſſet, obnixe precabatur ut regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præſit,
IIII & à Palæſtinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc populi uolun tas uehementer Samuelẽ contriſtauit, qui propter innatam iuſtitiã non ama-

bat

bat regiam poteſtatem ut nimiam. Valde enim optimatũ gubernatione dele ctabatur, nõ aliam ad felicitatẽ populi cõducibiliorem exiſtimans. adeoq; res hęc hominẽ ſolicitũ habuit, ut nec cibum nec ſomnum præ cura caperet, ſed per totam noctem ſe in lecto uerſaret, multa interim animo uolutãs. Sic affe cto deus ſe uidendũ præbuit, conſolatus eum ne poſtulata populi ægre ferat: dicens nõ tam ad ipſum pertinere hanc contumeliã, quàm ad ſe, quẽ nolint ſi bi ſolum eſſe regẽ: idq; moliri cœpiſſe iam inde ex quo primũ ope ſua ex Aegypto ſunt educti. uerũ nõ multo poſt futurũ eſt, inquit, ut eos cõſilij huius ſero pœniteat: quãdo nec factum infectum eſſe poterit, & ipſi ſuam erga mę æque ac te ingratitudinẽ damnabũt. Nunc iubeo te eis creare regẽ quem ego deſignauero: idq; prius q̃ facias, præmonebis quantũ malorũ ſibi ultro aſci- ſcãt, proteſtaberisq; eos te inuito ad mutationẽ ſtatus in deterius properare. His auditis Samuel, mane cõuocatis Iudæis, declaraturũ ſe illis regem promi ſit, addens uelle ſe prius indicare, quæ erunt ſub regibus ferenda, & in quãtis incõmoditatibus erit uiuendum. Scitote ergo primũ q̃ a uobis abſtrahẽt ue- ſtros liberos, & alios aurigas ſibi faciẽt, alios equites & ſatellites & curſores, & tribunos ac cẽturiones: & alios itẽ opifices, armorum ſuorum ac curruum aliorumq; inſtrumentorũ fabros: præterea uillicos agrorum ſuorum & ara- tores, & uinearũ foſſores: & nihil eſt quod nõ cogentur facere more manci- piorum quæ pecunia parantur. Filias quoq; ueſtras facient ſibi unguẽtarias, & culinarias, & panificas: & ad alia miniſteria compellẽt, quæ ancillæ neceſſa riò uerberum formidine obeũt: poſſeſsiones etiã ueſtras uobis ablatas eunu chis ſuis & ſatellitibus donabunt, & pecorum greges unicuiuis è ſuis largien tur. & ut compẽdio dicam; ſeruietis unà cum omnibus ueſtris regi, nõ ſecus atq; domeſtici eius famuli. cumq; hæc omnia patiemini, ueniet uobis in mẽ tem huius meæ prædictionis, & pœnitẽtia tacti ſupplices dei miſerationem implorabitis, ut uos à regib. liberet. uerũ ille nõ admittet eas preces, ſed repul ſos ſinet dare pœnas incõſultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat ſurda, nec à propoſito dimoueri poterat, contẽptis omnib. quæ Samuel in rem eorũ afferebat: ſed urgebat obſtinate ut miſſa futuri cura regẽ crearet: quandoquidem niſi regis ductu uindicare ſe de inimicis gentibus non ualerent: nec eſſe abſurdũ, ſi cum finitimi omnes regnẽtur, & ipſi eandẽ reip. formã accipiãt. Samuel uero uidẽs ſe prædictionib. ſuis parũ proficere, ſed per- tinaciter eos in ſentẽtia manere: Nunc, inquit, abite domũ quiſq; ſuã, & cũ tẽ pus erit accerſam uos, q̃ primũ cognouero, quem uobis regẽ deus dare uelit.

Saulus iubente deo rex declaratur. Cap. V

TRat quidam ex tribu Beniamitide, uir bene natus & laudatis mori 1.Reg.9
bus, nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tũ ſtatu- ra tum ſpecie, quib. reſpondebat & animus. Hic Cis cum eximias aſinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amiſiſſet, filiũ cũ uno famulo ad eas quærendas miſit. qui cũ per lu ſtrata ſua tribu eas nõ inueniſſet, ad alias uenit: et cũ nuſquã cõpareret, decre uit redire, ne patri ſolicitudinis cauſa fieret. & dum nõ longe à Ramatha op- pido iter faciũt, famulo admonẽte habitare ibi prophetã ueridicũ, eũq; om- nino conſulendũ eſſe: ſic enim ſcituros quid actum eſſet de aſinis: reſpõdit,

nihil se habere quod mercedē diuinatiōis daret. iam enim uiaticū esse cōsum ptum. & dicēte famulo, supereſſe quadrantē ſicli, eūq; dari posse, nescibāt enim prophetā mercedes nō accipere, itū est ad illū: inuētisq; circa portā uir ginib. aquatū euntibus, interrogāt ubinā sit prophetæ domiciliū. quæ indica tis ædibus, iubent properare prius q̄ eat ad cœnā. præbere enim eū epulū, & nihil esse in mora nisi ut ille primus accúbat. Samuel aūt hac ipsa de causa cō uiuas uocauerat. nā pridie cum per totā diē precatus esset deū, ut certiorē se redderet quē creaturus esset regē; in crastinū se id facturū pollicitus est: circa eandē enim horā missurū se Beniamitā quendā iuuenē. quā ob rē sedebat in solario, expectās præfinitū tempus: quo peracto ad cœnā se cōferebat. cumq; Saulū offendisset, deus inspirauit ei, hūc esse futurū principē. Saulus uero ac cedēs eū, salutatū prius rogat ubi propheta habitet. hospitē enim se hoc igno rare. cumq; ille respōdisset, se eū esse, & ad cœnā duceret, dicēs nō asinas tan tū quas quæreret saluas, sed omniū omnia bona in potestatē eius fore: supra spem, inquit, meā sunt ista domine. neq; enim ea est mea trib. quæ reges pro ferat, & familia mea humilior est alijs familijs. tu uero ludis me, & maiora q̄ pro mea cōditione loqueris. Propheta autē deductū eum ad conuiuiū accū bere fecit, & famulū supra alios uocatos. erāt hi septuaginta numero. iussitq; ministris ut Saulo portionē regiam apponerent. cumq; iam hora dormiendi adesset, alij quidem surgentes domū quisq; suā reuertebātur. Saulus uero a pud prophetā cum famulo pernoctauit. & cum primū dies illuxit, Samuel ex citatū eum in uiā deduxit. Postq̄ autem egressi sunt urbem, monuit ut famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret. esse enim qd̄ sine arbitris illi uel-
1.Reg.10 let dicere. tum Saulus famulū ablegat, & propheta deprōpta lecytho caput iu uenis oleo perfundit, simulq; regē salutat, deum ei honorē hūc ratū facere di cens, pro tutela Hebræorū, quorū iniurias bello Palęstinis illato ulcisci debe at. hæc ita fore hoc argumēto cognoscere poteris. In hoc itinere offēdes tres homines religionis ergo tendētes ad Bethela: quorū primū uidebis ferre tres panes, secundū hædum. hos tertius sequetur utrē uini baiulās. hi tibi comiter salutato dabūt panes duos, & accipies. inde uenies ad Rachelis monumētū, ubi occurret tibi qui nūciet inuētas esse asinas. Inde progressus ad oppidum Gabatha, in cœtū ꝓphetarū incides: & correptus diuino spiritu, una cū illis prophetabis, ut quotquot hæc uiderint, attoniti miraculo dicāt, unde hęc feli citas Cisi filio? his signis uisis certo scito deū esse tecū: & saluta patrē tuū et co gnatos. Venies aūt Galgala, me accersente, ut ꝓ his deo pacificas hostias im molemus. His prædictis dimisit iuuenē: & quicquid prædictū est occurrit ei in hoc itinere. Postq̄ aūt domū redijt, percōtante cognato suo Abenaro, quē præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio, nihil illū celauit, ne hoc quidē ꝙ apud ꝓphetā fuisset, & ex eo cognouisset inuētas esse asinas. de regno tātū tacuit, ne ea res uel credita inuidiā, uel nō credita uanitatis opi nionē ei cōtraheret. quāuis em & amicus esset & cognatus, tutius tamē ac cō sultius arbitratus est silētiū, reputās credo humanæ naturæ infirmitatē, ꝙ ne mo cōstans in amore, sed etiāsi manifesto diuino suffragio felicitas cōtingat, tamē alios sibi præferri inique & inuide ferūt. Porrò Samuel populū in oppi dū Masphatim cōuocat, & cū frequētes adesse uideret, in hanc sententiā allo

quitur

quitur:Hæc iuſsit me dñs ſuo nomine ad uos perferre. Ego uos in libertatẽ uindicaui,primũ Aegyptiorũ ſeruos,deinde à uicinis regib. toties uictos ac ſubiugatos.proquib.beneficijs hãc mihi gratiã reponitis,quod abrogato mihi quãtũ in uobis eſt impio,quaſi neſciatis utiliſsimũ eſſe homini à deo regi, unũ è ueſtro numero dignioré exiſtimatis,qui uobis prę ſit:qui ſubditis tanq̃ pecudib.,p ſua libidine utẽs, quidlibet in quẽuis licere ſibi uolet.nõ em̃ fieri poteſt,ut homo erga hominẽ ſic affectus ſit,quẽadmodũ ego erga à me ipſo conditũ.Eia quãdo plus apud uos poteſt temerarius animi impetus q̃ uel religio uel beneficiorũ memoria,digeraẽ multitudo per trib.& familias,& fiat ſortitio.Quo facto Beniamiticæ tribus ſors exijt.deinde familiarũ nominib. in urnã cõiectis,Metri familiæ ſors obuenit,poſtremo cũ uiritim ſortitio fieret Saulo Ciſi filio regnũ ſortito obtigit.Iuuenis uero q̃ hoc præſciebat,abdiderat ſe,uideri uolẽs inuitus ad regnũ accedere.Tãta fuit prędituſ modeſtia ſimul & tẽperantia, ut cũ pleriq; uel modica felicitate potiti uix ſui præ lætitia ſint cõpotes,& omnib.ſe ob oculos ingerãt:hic tot populorũ rex declaratus ac dñs,nõ modo nõ oſtentaret ſe,uerũ etiã è ſubditorũ conſpectu ſubduceret,ut nõ abſq; negotio poſſet inueniri.cũq; nusq̃ cõparẽte Saulo omnes eſſent ſoliciti,hæſitãtes quidnã fieri oporteat,propheta precib.deũ appellat,ut latebras indicet,deſideratũq; iuuenẽ exhibere dignet. qđ ubi impetratũ eſt, mittit qui eũ adducãt:& poſtq̃ uenit,in medio populi iuuenẽ ſtatuit uniuerſis cõſpicuũ,ut qui humeris tenus ſupra omnes excelleret, & ipſa ſtatura maieſtatem regiã præ ſe ferret.Tum propheta:Hunc uobis deus dat regẽ.cõtemplamini quantũ omnibus præminet,& q̃ ſit hoc honore dignus. Cũq; populus acclamaſſet,Viuat rex:propheta cõſcriptis in libro omnibus quę illis ſub regia dominatiõe erãt euẽtura,recitauit ea populo rege præſente, & librũ in tabernaculũ dei repoſuit,ut eſſet apud poſteros prædictionis ſuæ monumẽtum.His ita perfectis,dimiſſoq; populo,ipſe reuerſus eſt Ramatha in patriã. Saulũ uero in natale oppidũ Gabatha redeuntẽ multi boni uiri comitabanť, ut nouo regi debitũ officiũ præſtãtes.Sed plures mali & factũ hoc eorũ uitio uertebãt,& ipſi contempto rege nullis uel munerib.uel obſequijs gratiã eius demereri conabanť. Mẽſe aũt poſt acceptũ regnũ elapſo,exortũ cõtra Naaſſen Ammanitarũ regẽ bellũ apud omnes ex æquo autoritatẽ illi parauit. Hic em̃ diu Iudæis ultra Iordanẽ habitãtib.infeſtus,poſtremo cũ magno & forti exercitu regionẽ ingreſſus urbes eorũ ſubiugare cœpit:nec cõtẽtus libertatẽ in præſens abſtuliſſe,ut oẽm rebellãdi materiã in futurũ adimeret,tã ultro deditis,q̃ ui ſubactis dextrũ oculũ eruebat:ut qm̃ ſcutũ ſiniſtro proſpectum negat,omnino inutiles bello fierẽt.hoc modo tractatis trãs amnẽ incolentibus in Galadenã exercitũ duxit: & caſtrametatus ad primariã regionis urbẽ, cui nomẽ eſt Iabes,oratores eò miſit,qui cõditiões offerrẽt,ut aut deditiõe facta dextris oculis orbenť ut alij: aut internecionẽ hominũ & oppidorũ excidiũ exſpectẽt.eligerent ipſi utrum mallent,paruã corporis particulã decidere,an in omnium facultatũ ſimul & uitæ diſcrimen uenire. Tam ancipiti optione territi Galadeni,nec hoſtile reſponſum dare auſi ſunt,nec pacatum:ſed inducias ſeptem dierũ petierunt,ut miſsis ad conſanguineos nuncijs poſtularent auxilium. & ſi impetratum fuerit, bellum gerant,ſin minus, promittebant ſe

v 1.Reg.11

deditionem facturos quacunq; conditione hosti liberet. Naases aũt qui Galadenos contemnebat, nõ grauatim inducias dedit, permissis undecunq; suppetias implorare. qui cuestigio per oẽs Israelitarũ urbes nũcios dimiserũt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos. sed quocunq; illi uenirent tantundem metus quantum mœroris afferebãt, ut nemo se mouere auderet. cæterum cum ad regiam quoq; uenissent, & ibi etiam populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quàm mœrẽs, Saulus rure domum reuertẽs, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin saluæ res esẽt, & quæ noua causa tristitiæ: ex nuncijs omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die uenturum auxilio, & ante solẽ exortum hostes profligaturum, ut exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros uero ciues periculo exemptos inspiciat. atq; his mãdatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus uti decreuerat.

Sauli uictoria contra Ammanitas. Cap. VI

1.Reg.12 VOlens autẽ pœnæ formidine populũ ad Ammaniticũ bellũ excitare, quo celerius cõueniret, boũ qui fortè ab opere ueniebãt neruos succidit, idẽ passuros minatus qui postridie cũ armis ad Iordanem nõ afforẽt, secuturi quocũq; ipse ac propheta ducerẽt. Eo metu factum est ut cũ omnes ad præfinitũ tẽpus præsto essent, recẽsitis apud Balã oppidum copijs, inuenirẽtur septingẽta milia cõfluxisse, absq; tribu Iudæ: quæ sola armauit LXX milia. Trãsgressus dein Iordanẽ & decẽ schœnorũ spatiũ nocte una emẽsus, ante solis ortum quò destinarat peruenit: & diuiso trifariã exercitu, undiquaq; hostem nihil tale expectantẽ aggreditur: & acriter pugnãdo ingẽti strage edita inter cæteros Naasen regẽ occidit. Hæc uictoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytũ reddidit, fama longe lateq; fortitudinẽ uiri celebrante. Si qui enim erãt qui prius eũ contẽnerẽt, tunc mutata in diuersum opinione nullo nõ honore dignũ prædicabãt. nam nõ cõtẽtus Iabesenos seruasse, in Ammanitarũ regionẽ irruptione facta totã uastauit, & ditato ex præda exercitu, gloriose domũ reuersus est. Populus uero nimio gaudio gestiẽs, placebat sibi q̃ talem regẽ esset nactus, & illis qui inutilẽ fore dixerãt insultabãt, rogitans ubi nunc essent isti contẽptores, & ad suppliciũ eos deposcens. & alia multa iactabat, ut solet multitudo, quoties in aliqua felicitate cõstituta cõtra autorũ eius aduersarios iritatur. Saulus interea studium quidẽ ac bene uolentiã eorũ collaudabat, sed iureiurando affirmauit nõ passurũ ut quisquã è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad suppliciũ. Periniquum enim esse uictoriã à deo datã ciuili sanguine polluere: sed magis decere ut positis odijs diẽ epulis ac hilaritate trãsigãt. Post hæc Samuele monẽte opus esse alteris comitijs per quæ Saulo rata fiat regni possessio, cõuentus fit apud oppidũ Galgala. ibi rursum inspectãte tota multitudine propheta unxit Saulũ sacro oleo, atq; iterũ regẽ cõsalutari fecit. Ita factũ est ut mutato reip. statu regia dominatio introduceret. Sub Moyse enim & discipulo eius Iesu, qui tũ exercitui cũ imperio præfuit, optimates rẽ administrabãt. post cuius mortẽ octo decim annis populus sine summo magistratu uixit: deinde rursum ad pristinã regiminis formã redierũt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremũ iudicẽ constituẽdo. quam ob rem totum hoc tẽpus, quo talis status durauit

durauit,appellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta priuſquã comitia diſſoluerentur ſic eſt allocutus populum: Adiuro uos per maximũ deũ, qui uobis optimos illos fratres Moyſem & Aaronẽ miſit,& patres ueſtros ex Aegypto eduxit:ut abſq; pudore ac metu omni ue affectu alio,libere dicatis,nũ quid cõtra ius & æquum fecerim, uel proprij lucri cupiditate,uel in alterius cuiuſquam gratiam. Coarguite me ſi cuius uitulum aut ouem,aut aliud quid tale accepi:cum tamen huiuſmodi munuſcula quæ in quotidianũ uictum cedunt,ab ultro dantibus ſumere,uitio uerti non ſoleat: aut ſi cuius iumẽto ad meas neceſsitates uſus ſum.in his & ſimilibus ſi quem offendi, nũc rege præſente dicite. Acclamatũ eſt uno ore, nihil tale eum feciſſe, ſed ſancte & iuſte principatum geſsiſſe. Tum ille, Gaudeo nullas eſſe ueſtras de me querelas,at ego habeo nonnihil quod cõquerar,ſi uera loqui licet: quæ tamẽ iniuria magis ad deum attinet,quem certe hoc facto ualde offendiſtis,quòd aliũ regem 1.Reg.7
popoſciſtis. oportebat enim uos meminiſſe,quòd auus ueſter Iacobus, LXX ſolis hominibus ueſtri generis comitatus,fame coactus in Aegyptũ deuenit. Cumq; ibi in multa milia propagata eſſet eius progenies, eaq; graui & contumelioſa ſeruitute ab Aegyptijs premeretur,inuocãtib. ueſtris patribus,abſq; ullo rege deus tantã multitudinẽ eripuit,miſsis in hoc Moyſe & Aarone fra- II
tribus:qui uos in hanc terrã induxerũt quam nunc poſsidetis. & tamen poſt talia beneficia non ſemel prodidiſtis uerã pietatẽ ac religionẽ. Nihilominus ſubiugatos ab hoſtibus liberauit,dum eius ope uiciſtis primũ Aſſyriorũ potentiã,deinde Ammanitarũ ac Moabitarũ,& poſtremo Palæſtinos. atq; hæc omnia confeciſtis nõ regũ auſpicijs,ſed ductu Iaphthæ & Gedeonis. Quę igitur dementia uos impulit,ut detrectantes imperiũ dei,ſub rege eſſe malletis? Geſsi tamẽ uobis morẽ,eo declarato,quẽ ipſe elegit. Vt aũt manifeſte ſciatis deum uobis iratum,nec ei placere in regnũ uerſam ueſtrã rempublicã,dabo euidẽs ſignum diuinitus. Qualem enim nunq; quiſquã æſtatis medio uidit in hac regione tempeſtatẽ,talem nunc impetrabo à deo,quæ uerbis meis fidem aſtruat. Vix ea fatus erat,cũ tanta uis tonitruũ ac fulgurũ & grãdinis ingruit, ut attoniti extremaq; timentes faterentur ſe peccaſſe,& per inſcitiam in hunc errorẽ prolapſos,rogarentq; prophetam ut paterno affectu eos complexus, in gratiã dei placati reponeret,& quemadmodum aliorũ antea, huius quoq; peccati ueniam impetraret. pollicitus eſt ille rogaturũ ſe pro eis deum,& exoraturum:ſimulq; cõſilium dedit,ut probi ac iuſti eſſe perpetuo ſtuderẽt,nec unquam obliuiſcerẽtur,in quantas clades & calamitates ob neglectum uirtutis incidiſſent. meminiſſent præterea prodigiorũ dei legumq; per Moyſem latarum,ſi caram haberent uel ſuam ipſorum uel regis incolumitatem. quòd ſi hæc negligerent,prædixit grauem ultionem tam ipſis quàm regi nõ defore. atq; ita denuo confirmato in regno Saulo,conuentum miſſum fecit.

Palæſtini Hebræos bello aggreſſi uincuntur. Cap. VII.

Ex autem delectu habito,cõſcriptisq; tribus milibus,duo milia ſi VI
bi uoluit eſſe ſatellitiũ,cum quibus ad habitandũ Bethela ſe contu 1.Reg.13
lit:reliquos Ionathæ filij ſatellites eſſe iuſsit,quẽ miſit in Gabã. ille uero expugnauit caſtrum quoddam Palæſtinorum non longe inde diſtans. Qui enim Gabam tenebant,perdomitis Iudæis arma ademerunt,

&

& occupatis opportunis locis præſidijs ea cõmuniuerũt,& omni prorſus ferri uſu eis interdixerũt.quã ob rẽ ſi quãdo agricolis opus eſſet aliquo ferramẽto,puta uomere aut ligone,aut alio ad colendum agrum neceſſario,à Palæſtinis inſtrumentum erat petendum.Vt uero audiuerũt expugnatũ caſtrum,indignati & non ferendam cõtumeliam dictitantes, armant contra Iudæos trecenta milia peditum,curruum triginta milia,equitum ſex milia:et caſtra metati ſunt ad oppidũ Machmã.His cognitis rex Saulus profectus eſt Galgala: & dimiſsis præconibus per totam ditionẽ, edicit ut qui ſaluam uult libertatem populi,contra Palæſtinos arma capiat:diſsimulans interim eorum potẽtiam, & negans tales eſſe ut timeri debeãt.ſed ubi certo compertũ eſt maximũ eſſe hoſtiũ numerũ,metus omnes Sauli ſubditos occupat : & pars in ſpelũcas ac loca ſubterranea ſe abdũt,plures uero ultra Iordanẽ fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur.Saulus aũt accerſit prophetã,ut de cõmuni conſilio res geratur.Ille renunciat,debere eum eodẽ loco manentẽ cõparare uictimas:ſe enim poſt ſeptẽ dies uenturũ,ut imolatis ſabbato uictimis, cũ hoſte prælio decernatur.at ille exſpectauit quidẽ quantũ propheta iuſſerat, ſed nõ per omnia fuit obediens.Cum enim cũctari prophetã cerneret,& ſe paulatim à militibus deſeri,uictimas ad altare obtulit.Cumq; nunciatũ eſſet prophetã aduẽtare,honoris cauſa obuiã ei prodijt.Ille male factũ dixit, q̃ neglectis ſuis mandatis,ſe abſente preces & ſacrificia quæ dei uoluntate faciẽda erãt pro populo temere occupaſſet.Saulo uero excuſante, expectaſſe ſe ad ſtatutũ dierũ numerũ:ſed cũ milites audito hoſtẽ relicta Machma petere Galgala,metu ſe deſererẽt,neceſsitate cogẽte properaſſe ad ſacrificiũ : Conſultius, inquit propheta,feciſſes,ſi mihi paruiſſes,& prę nimia feſtinatiõe deũ,cuius ego mentis interpres ſum,nõ contẽpſiſſes.nam per obedientiã & tibi diuturnitatem regni,& poſteris ſucceſsionẽ parare poteras.Ita Samuel offenſus regis facto domũ eſt reuerſus.Saulus autem cum ſexcentis tantum militibus & Ionatha filio uenit in urbem Gabaonem.horũ maior pars non erat armis inſtructa,quòd ea regio nec ferrum haberet,nec armorum fabros : quod cura Palæſtinorum cautum fuiſſe diximus.hi diuiſo trifariam exercitu, per totidẽ uias regionẽ Hebræorum ingreſsi omnia populabantur, ſpectante Saulo rege cum filio,nec ualẽte prohibere hoſtẽ,propter ſuorum paucitatẽ.Occupauerant enim collẽ quendam cum pontifice Achia,qui fuit unus ex Elis pontificis poſteris,& uidẽtes ſuorum res impune agi & ferri,grauiter angebantur
1.Reg.14 quòd in ſe nihil eſſet præſidij.Filius uero Saulis cum armigero ſuo cõſpirat, utclàm ingreſsi caſtra hoſtium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarẽt:& famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam ſi mori oporteat, ſoli a colle deſcendẽtes uerſus hoſtium caſtra iter faciunt. ea ſita erant in loco prærupto,qui tribus angulis in longum excurrebat,rupe circumquaq; cincta,ceu munimento contra inſultus hoſtium . Quapropter negligentius cuſtodiebantur, quia propter naturam loci non ſolum aſcendere,ſed ne accedere quidem tutum uidebatur . Ergo poſtquam eò acceſſerũt,Ionathas confortabat armigerum ad hoſtẽ aggrediẽdum.Si nos, inquit, uiderint,iuſſerintq; aſcendere,omen uictoriæ accipiendũ eſt. quod ſi tacuerint,neq; nos uocauerint,reuertamur. Cũq; propius ad hoſtilia caſtra accederent

derẽt appetente iã die, Palæſtini ubi hoc uiderũt inter ſe dicebãt: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cũ armigero inclamabãt, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam uocem Sauli filius cupide arripiẽs, ut indubitatũ omen uictoriæ, tunc quidẽ receſsit è loco in quo cõſpecti fuerãt. ſed ex alia parte ad rupem accedentes propter ſitũ incuſtoditã, magno labore difficultate loci ſuperata euaſerũt ad hoſtem. aggreſsiq; ſopitos uiginti ex his interfecerũt, & totũ exercitũ ſtupore ac cõſternatione repleuerũt: ut abiectis armis in fugã ſe darẽt. pleriq; uero non noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicem inuadebant: & cum nõ putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebãt. quidam metu uulnerũ in præcipitia aut ipſi ruebãt, aut ut fit in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebãtur. Cumq; renunciatum eſſet regi per ſpe- VII
culatores tumultum eſſe in caſtris Palæſtinorum, interrogauit Saulus, num aliquis è ſuis abeſſet: & audito filium cum armigero abeſſe, iubet pontificem ſumpto ſacerdotali habitu de futuris uaticinari. Quo reſpondẽte uictoriam deũ & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderant, & ipſi prorumpentes militibus Sauli ſe agglomerant. iamq; ad decem milia creuerãt, hoſtemq; tota ea regione palantem inſectabantur. ibi rex ſiue nimio gaudio parum ſui compos, quòd difficile ſit eximiã felicitatẽ moderato animo ferre, ſiue per inſcitiam, dignũ quiddam reprehenſione admiſit. Volẽs enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatem repetere, diris deuouit eum, quicunq; intermiſſa cæde ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finẽ facere. Paulò pòſt cum delati eſſent ad quandam ſyluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli qui non exaudiuerat patris imprecationes, easq; cõſenſu populi ratas habitas, fauum fortè nactus expreſſum inde mel edebat: & monitus quòd pater additis execrationibus interdixiſſet ne quiſquam cibum ante ſolis occaſum ſumeret, edere quidem deſtitit: negauit tamen recte id à patre factum. maiore enim ui & alacritate hoſtem perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recurauiſſent, & lõge plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Itaq; cæſis Palæſtinorum multis milibus, ſub ueſperam demũ eorũ caſtra diripiunt: & inter cæterã prædam magna pecudũ copia reperta mactant, carnibusq; nondum à cruore purgatis ueſcuntur: quod è ueſtigio regi à ſcribis renũciatum eſt, uulgus militum in deum peccare, & carnes etiam tum cruẽtas coquere ac edere. Tum Saulus iubet ſaxum grande in mediũ prouolui: edicitq; ut ſuper illud pecudes iugulent, né ue carnes cum ſanguine comedãt: quia factũ hoc deo diſplicet. cui edicto cum omnes parerẽt, ſtatuit ibi altare, & impoſitis uictimis holocautoma deo incẽdit: idq; altare omniũ primũ à Saulo exſtructũ eſt. cumq; eadẽ nocte priuſquã uires & animos reſumerẽt, hoſtiũ reliquias uellet cõficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnã præ ſe ferẽs alacritatẽ, accito põtifice iubet eum diuinam ſuper hoc uoluntatẽ quærere, an ſibi reliquum hoſtilẽ exercitũ delere permittatur. Pontifice uero negante deũ reſpõſum uelle reddere: nõ temere eſt, inquit rex, hoc dei ſilẽtiũ, qui antehac ultro ſolebat quid facto eſſet opus cõſulere: ſed oportet aliquod latens

in

in nobis peccatū eſſe,quo offenſus tacet.Sed iuro per eum ipſum, quòd etiã ſi filius meus Ionathas peccatum id commiſiſſet,ut deum placem, capitis pœnam ab eo exigam, non ſecus quàm ſi de quouis nihil ad cognationẽ meam pertinente ſupplicium ſumendum ſit:tum acclamante multitudine ut hoc faciat,uniuerſos cõfeſtim in unum locũ ſtatuit:& ipſe cum filio ſeorſum ſtans, ſorte deprehenſurus quis in culpa ſit.cumq; ſors Ionathã indicaret, interrogat quid feciſſet,& cuius peccati ſibi eſſet conſcius.tum ille, Equidem pater, nihil aliud ſcio,niſi quòd heri dũ hoſtem perſequor, edicti tui neſcius de fauo deguſtaui.Saulus uero iurat ſe eum occiſurũ,pluris quàm genus aut naturam aut affectus,iuſiurandum faciens.Ille ne præſenti quidem periculo territus,magno ac generoſo animo ſe præbuit.Nihil,inquit,deprecor pater.Libẽter enim hanc mortem fero,quæ te religione ſoluat, dum prius tam magnificam uictoriam uidere contigit.maximum enim mihi fuerit ſolatium, Palæſtinorũ inſolentiam ab Hebræis eſſe perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorẽ & miſerationem flexa eſt,iurantq; non laturos ſe ut occidatur Ionathas autor tam luculẽtæ uictoriæ:atq; ita iuuenem irato patri eripiũt,& uota deo faciunt ut ipſum immunẽ à peccato faciat. Saulus uictor domum reuertitur,cæſis circiter ſexaginta milibus hoſtium.Feliciter deinde regnauit,& cõtra finitimos Ammanitas & Moabitas,Palæſtinosq; & Idumæos ac Amalecitas,& regem Obæ multas res geſsit proſpere. Habuit autem liberos mares tres,Ionatham,Ieſum,Melchiſum.Filiæ fuerũt ei Merob & Michaal.Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro.Is Neri fuit filius.Nerus uero & Cis Sauli pater germani fuere Abeliæ filij.Abundabat autem & equitatu & curribus,& cum quocunq; hoſte cõgreſſus ſemper uictor reuerteba tur,ita ut Hebræorum res ad felicem ſtatum perduxerit, & potẽtiam eorum in tantum auxerit,ut omnibus finitimis eſſent formidabiles.ex iuuentutis uero numero robore ac ſpecie præſtãtiſsimũ quenq; in ſuũ deligebat ſatellitiũ.

Victoria Sauli contra Amalecitas. Cap. VII.

VIII 1.Reg.15 SAmuel autem ad Saulum ueniens, ait ſe ad illum miſſum à deo, ut eum commonefaceret, electione dei cæteris eum in regno prælatum,atq; ideo par eſſe ut ei morem gerat in omnibus:quandoquidem ipſe præſit populis,deus autem & regibus & cæteris rebus omnibus.Hæc igitur,inquit,ſunt mandata domini.Quoniam Amalecitæ Hebræos in deſerto multis affecerunt iniurijs, dum egreſsi ex Aegypto in eam quam nunc tenent regionem proficiſcuntur,oportet iuſto bello in eos uindicare,& deuictos internecione delere: ſæuireq; in omnem ſexũ ac ætatem, & has illis pro iniurijs patribus olim illatis pœnas rependere. ac ne iumentis quidem alijsq; pecudibus parcere, aut inde quicquã prædæ nomine uſurpare,ſed omnia deo ſacra eſſe, ut iuxta Moyſis præceptũ Amalecitarũ nomen è rerum natura deleatur.Pollicitus eſt Saulus facturũ ſe omnia: & ratus obedientiam in hoc conſiſtere,ſi non pareret tantum,ſed etiam quamcelerrime mandata exſequeretur,confeſtim omnes undiq; copias contrahit,& recenſito apud Galgala milite,abſq; tribu Iuda circiter quadringenta milia comperit:quæ tribus ex ſuo tantum delectu præbuit triginta milia.Saulus autem Amalecitarum terram cum exercitu irrumpẽs,pluribus locis inſidias circa torrentem

rentem disposuit, ut nõ solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso etiam per uias circumuentos opprimeret. Postremo magno prelio in fugam uersos non prius persequi destitit, quàm ad unũ omnes ferro tolleret. Quod opus posteaquam ita ut diuinitus prædictum fuerat successit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorũ aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame siti alijsq; modis cum expugnasset, usque ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec crudele nec inhumanũ hoc ratus: primũ quòd in hostem sæuiret, deinde quòd iussu dei, cui non parere periculosum est. Cepit etiam regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eum decreuit; idq; non ex dei sententia, sed uictus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi usurpãs. Deus enim ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidem parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse uoluit. Saulus autẽ regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius formã quàm dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus est mox populus. & ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerũt, in prædam contra dei mandatũ abactis, pecunias etiam cæterasq; opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaque deuictis omnibus à Pelusio, quæ urbs est in Aegypti finibus, usq; ad rubrum mare, totam eam regionem Saulus uastauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in Mãdianæ terræ meditullio habitant. Hos ante belli principium admonuit per nuncios, ut secederent, ne ue res suas cum Amalecitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cũ Raguele Moysis socero intercedebat. Atque ita Saulus ac si nihil esset prætermissum ex ijs quæ propheta iuxta dei uoluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad unguem obseruata, lætus uictoria domum reuertitur. Deus autem offensus est quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædam uerterat, cum ipse neutrũ permisisset. Iniquũ erat cuius ope uictoria contigisset, eius mandata contemni, etiam si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonens igitur ea de re prophetam, ait se pœnitere Saulum elegisse, qui non curet iussa sua exequi, sed malit quicquid ipsi uisum fuerit facere. His auditis Samuel uehementer conturbatus, per totam noctem fusis precibus deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à prophe ta rogatus ueniam regi non annuit, quòd non placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis nascantur, quàm ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi ansam offerunt. Postquam igitur deus preces prophetæ non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad regem, Galgalis tum agentem, proficiscitur. hũc quàm primum rex uidit, accurrens salutauit, dicens se gratias agere deo pro uictoria: omniaq; iuxta uoluntatem eius esse peracta. Tum Samuel: qui fit igitur quod uoces iumentorũ & pecudũ in castris audio? Respondit rex, populum hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatum delectam, nemine superstite. Solum se captiuum adducere eorum regem, de quo ex prophetæ consilio se decreturũ. Ad hæc propheta respondit, Non sacrifi IX

cijs delectari deum, ſed uiris bonis ac iuſtis. hos autem eſſe qui uoluntati & mandatis eius obſequuntur, nihilq́; à ſe recte fieri putãt, niſi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius conſiſtere non in nõ ſacrificando, ſed in non obediendo: & qui non obediũt, unicumq́; hoc & uerum ſacrificium non offerunt, ab his deum nec multas ſaginatas uictimas, nec donaria ex auro argento'ue fabricata uel poſtulare uel admittere: ſed auerſari hæc ut malitiæ magis quàm pietatis argumenta. Contra qui id ſolum meminerunt quod ab ipſo iuſſum eſt, & mori mallẽt quàm inde diſcedere, his delectari, ac ne uictimas quidem ab his requirere. quòd ſi etiã ſacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quam à quocunque alio uel ditiſſimo. Tu igitur, inquit, ſcito te in iram dei incurriſſe: contempſiſti enim & neglexiſti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inſpecturum ſacrificium ex rebus perditioni deſtinatis, niſi forte idẽ eſſe putas, perire, & immolari deo. Quapropter expectabis amiſsionem regni & huius poteſtatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis mandata eius neglexiſti. Saulus autem faſſus eſt ſe peccaſſe & male feciſſe, quòd uerbis prophetæ non paruiſſet. me tu tamen coactum ſe id feciſſe, quòd non auderet militem prædæ cupiditate accẽſum cohibere. Sed da ueniam, inquit, & propitius eſto. Cauebo enim in poſterum, ne in ſimile peccatum incidam. Rogabatq́; ut maneret tantiſper, dum pacificas hoſtias pro ſe offerret. Ille uero qui prçuidebat deum nulla flectendum uictima, abire incœpit.

Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert. Cap. IX.

TVm Saulus retinere eum uolens iniecit manum in pallium: & quia Samuel properantius diſcedebat, ſciſſura facta eſt in ueſtimento. cumq́; propheta dixiſſet, ſic ſcindendum eius regnum, & peruenturum ad uirum iuſtum & bonum: deum enim in propoſito manere, neque ſimilem eſſe homini natura mutabili: Saulus fatebatur deum ſibi merito infenſum, ſed factum infectum fieri non poſſe. Rogabatq́; ſaltem hoc honoris ſibi haberet, ut deum ſimul in præſentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & una cum illo adoratum iuit. Poſt hæc adductus eſt ad eum Agagus rex Amalecitarum. qui cum ô mortem amaram exclamaſſet, audiuit à propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæſis earum filijs lamenta & luctum attuliſti, ita æquum eſt ut ipſe matri tuæ mœſtitiam afferas. iuſsitq́; eum ibidem in Galgalis interfici: ipſe uero reuerſus eſt Ramatham. Rex uero tum demum ſentiens in quæ mala offenſo deo peruenſſet, ad Gaba regiam proficiſcitur, quod nomẽ collem ſignificat: nec poſt illam diem unquam in prophetæ conſpectum uenit. Samueli uero uicẽ eius moleſte ferenti, deus hanc curã mittere iuſsit, & aſſumpto ſacro oleo Bethlema proficiſci ad Ieſſæum Obedæ filium, & ex eius filijs eum ungere, quẽ ipſe indicaſſet ſibi regno dignum uideri. Cumq́; propheta diceret uereri ſe, ne ſi Saulus hoc ſenſerit, uel per inſidias uel etiam aperta ui pernicie ſibi molire tur, iuſſus hac de re ſecurus eſſe, ad dictum oppidũ peruenit. Eo loci magno hominũ concurſu ſalutatus eſt, quærentibusq́; aduentus cauſam, ſacrificatum ſe ueniſſe dixit. Peracto ſacro Ieſſæum ad epulas unà cũ filijs conuocat: uiſoq́; natu maximo eximia ſtatura ac forma iuuene, cõijciebat inde hũc eſſe

x 1.Reg.16

regna-

regnaturum. Sed hac parte non eſt aſſequutus dei prouidentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem ungere deberet, quem ipſe admiratus dignum regno ducebat, reſponſum eſt, non eadem ſpectare deum quæ homines. Tu, inquit, uiſa iuuenis pulchritudine, iam ſatis dignum principatu exiſtimas: apud me uero non eximiæ corporis formæ præmium eſt regnum, ſed animi uirtuti: & eum requiro qui hac ſit perfecte excultus, pietateq; ac iuſtitia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His auditis propheta iubet Ieſſæum filios omnes oſtendere: moxq; & alij quinq; adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem ſunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Aſamus. His quoque uiſis, qui nihilo deteriores forma erant, propheta rogat deum, quiſnam ex his eligendus eſſet. & audito quòd nullus, ſciſcitatur ex Ieſſæo, num quos præterea liberos habeat. Quo reſpondente, eſſe etiam unum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, propheta iubet ut confeſtim uocetur: non enim licitum eſſe abſq; illo ſacrum epulum celebrari. qui poſtquã accitus à patre uenit, adoleſcens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali ſpecie: tum propheta ad patrem uerſus ſubmiſſa uoce, hic eſt, inquit, quem regnare deo uiſum eſt. & cum dicto accumbit, & proximum ſibi adoleſcentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filijs. Depromit deinde ſacrum oleum, quo delibutũ Dauidem in aurem admonet, deum ita uelle ut regnum in populum obtineat: præcipitq; ut iuſtitiam colat, & operã det ne unquam à mandatis dei diſcedat: Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam uniuerſam illuſtre nomen conſequuturam. Palæſtinos quoq; ab illo ſubigendos, & cum quibuſcunq; gentibus congreſſus fuerit, ſemper uictorem rediturum, inſignemq; inde gloriam tam ſibi paraturũ quàm poſteris relicturum. Poſt hæc mandata Samuel domum proficiſcitur, ſimulq; numẽ deſerto Saulo ad Dauidem commigrat. quo factum eſt ut hic concepto diuino ſpiritu prophetare inciperet, Saulus uero in morbum dæmoniacũ incideret, ita ut præfocari ac ſtrangulari uideretur, nec aliam opem inuenirent medici, quàm ſi quis peritus excãtator adhiberetur. monuerũtq; ubiq; inquirẽdum, qui quoties rex à dæmone agitaretur, ſtans ad caput eius uoce ac fidibus ſacros hymnos caneret. Cumque rex ſine mora quæri talem mandaſſet, quidam exaſtantibus ait ſe apud Bethlema uidiſſe filium Ieſſæi, adoleſcentem liberali forma, & præter aliam honeſtam inſtitutionẽ hymnos ad citharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Ieſſæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciantq; patri, regem audita adoleſcentis tam forma quàm uirtute, cupere ipſum uidere. Paruit Ieſſæus, ſimulq; munera per filium regi miſit. Cumq; ueniſſet, confeſtim à rege admodum læto in ſatellitium aſſumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dęmone agitaretur, unicum erat in excantatione remedium: & ſolus Dauid hymnos ad cinnyram accinens, regem ad ſanam mentem reducebat. Impetratum eſt igitur à Ieſſæo, ut filium apud regem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præſentia delectabatur.

1.Reg.17 ALiquanto autem poſt Palæſtini conſcripto numeroſo exercitu bel lum Iſraelitis inferũt, & caſtra inter Sochum & Azecũ oppida metantur. nec Saulus cunctatus ducto in hoſtẽ exercitu effecit, ut prioribus caſtris relictis in munitiorem quendam collem è regione Iſraelitarum Palæſtini ſe conferrent, ualle quadam inter utroſq; intercedẽte. In hanc è caſtris hoſtium deſcendit Gittæus Goliathus, uir prodigioſa ſtatura: quatuor enim cubitos uno palmo ſuperabat, uaſtos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinq; milia ſiclorũ pendebat, huic moli reſpondebat & galea & ocreæ. prægrandẽ etiam haſtam non dextra geſtabat, ſed humero ſuſtinebat, ſexcentorum ſiclorũ ferro cuſpidatam. ponè ſequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter utranq; aciẽ conſtitiſſet, immani uoce ſublata: Quid opus eſt, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam uos ſubire? Date mihi aduerſariũ, & duorũ periculo decernatur, penes utros futura ſit uictoria: ut quorum miles ſuccubuerit, alterius partis iugum ex pacto ſuſcipiant. præſtat enim unum aliquem, quàm totum exercitũ, in periculum adducere. Hæc locutus retro ad ſuos reuertitur. Sequenti die rurſum procedens eiſdẽ uerbis eſt uſus: atq; ita per quadraginta dies prouocare hoſtẽ prædictis cõditionib. non deſtitit, ſtupente Saulo cũ uniuerſo exercitu: qui prodibãt quidẽ in aciẽ, ſed à neutris initiũ pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidẽ remiſerat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui tum ſigna regia ſequebantur, isq; ad gregum curam intermiſſam ſe receperat. Sed dum bellũ ducitur magis quàm geritur, miſſus à patre uenit in caſtra, uiſurus quo in ſtatu res eſſent, & fratrib. neceſſaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam inſolentior exprobrat, ne unum quidem eſſe inter Hebræos qui in ſingulare certamen deſcendere audeat. Fortè tum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domeſticis, auditisq; barbari conuicijs grauiter cõmotus, ſe paratum dixit ut hoſtem excipiat. At Eliabus maximus fratrũ obiurgat hominẽ, per imperitiã rerum ſupra q̃ ætatem eius deceat ferocientem, addens ſatius eſſe ut ad patrem ac greges q̃ primum reuertatur. reueritus eſt Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites profeſſus eſt ſibi non deeſſe animum ad ſingularem pugnam, ita ut celeriter ad regem de hoc ſit perlatum. quare accitus & iuſſus quid uellet dicere, Non eſt, inquit, rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congreſſus cum hoſte inſolentiam eius conpeſcã, & elatum ac ferocientem proſternam, & ex terribili deridendũ reddam: tãtoq; erit tua ſimul & tuorũ illuſtrior gloria, quòd ab adoleſcente magis quàm uiro hoſtis deuictus uidebitur. Saulo uero laudante generoſum eius animum, nec tamẽ audente rem tantam tam tenerę ætati cõmittere: Non eſt, inquit, quod dubites: nam hæc deo fretus polliceor, cuius fauorem iam non ſemel expertus ſum. Quum enim paternos greges paſcerem, raptum agnũ ex ore leonis recepi, ipſamq; feram in me impetũ uertentem cauda correptã, ſoloq; afflictã occidi: neq; mitius tractaui urſum greges inuadentem: & hanc quoq; beluã nihilo pluris facio, qui cum in deũ atque homines conuicia euomat, non patietur cæleſte numen impune hoc illum auferre, ſed meis eum manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia

cia iuuenis,ut rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructũ prius thorace regio simulq; ense ac galea. Tum Dauid qui armis gestãdis nõ assueuerat,grauari se his magis quàm muniri sentiens: Tuus sit,inquit,hic ornatus,qui gestare eum es idoneus : mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere.& cum dicto arma deponit,baculumq; tãtum assumit : & coniectis in peram quinq; lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat.Hunc apparatũ postquã uidit barbarus adeò contempsit,ut per ludibrium percõtaretur, num se canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret.Imò cane uiliorem, respondit Dauid.quo dicto commotus Goliathus,fanda & infanda conuiciatus , minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusq; pabulo sparsurum. Tum Dauid,Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio : mihi uero pro armatura deus est,qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deleturus est.auferam enim tuum caput,& reliquum truncum canibus tui similibus laniandum relinquam:& discẽt omnes quòd deus curam Hebræorum habet,eiusq; prouidentia uires nobis simul atque arma suggerit : sicut cõtrà ubi eius fauor deest,nullus apparatus proficit.Interim Palæstinus armis grauior quàm ut procurrere posset,magnis passibus in iuuenem ac inermẽ contemptim ferebatur.

Singulare certamen Dauidis & Goliathi,sequutaq; Palæstinorum clades. Cap. XI

HVic Dauid impigre occurrit, occultum adiutorẽ deum secum in certamen ducens:& promptum è pera in hoc selectum è torrente unum lapidem, funda rotatum tanta ui in aduersam hostis frontem infligit,ut ad cerebrum usque penetrauerit:quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus.Accurrit uictor alacris,& quod ipse inermis esset,suo sibi gladio barbarum obtruncat:tantumq; in eo momenti fuit, ut è uestigio Palæstini terga uerterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere,nullam amplius spem supersse rati,turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur.Tum Saulus & uniuersus Hebræorum exercitus sublato militari clamore in trepidos irruũt, & quotquot assequi poterãt cædentes,usque ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Cecideruntq; Palæstinorum triginta milia, & duplo plures sunt uulnerati. Saulus uero à persequẽdo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit,& gladium eius deo cõsecrauit. Motus deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odisse,hac potissimum occasione.Cum enim uictor cum exercitu reuerteretur,honoris causa obuiam uenerunt ei mulierum ac puellarũ chori ad cymbala ac tympana canentes.Mulierum cantio fuit,Saulum millenos hostes profligasse:uirginum item,Dauidem decies millenos sustulisse.Itaque audiens decuplo potiores uictoriæ partes adolescenti tribui,& ratus post tam glorioſum testimonium nihil ei supereſſe ſperandum niſi regnum, ſuſpectum eum habere cœpit: & parum tutum putans armatum circa ſe uerſari,ex ſatellite tribunum fecit, nõ tam illius honori quàm ſuæ ſecuritati conſultum uolens,ut ſæpe hoſtibus obiectum aliquis caſus è medio tolleret.Dauid autem nuſquam diuina ope deſtitutus,quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat:ut ob eximiam fortitudi- 1.Reg.18

nem non ſolum apud populum gratioſus fieret, ſed etiã Sauli filia uirgo amore eius caperetur, ita ut ne patrẽ quidem latere id poſſet. Nactum enim ſe ampliorem inſidiarũ tendendarũ occaſionẽ putans, renũciantibus puellæ amorem, libẽter ſe illam ei traditurũ reſpondit, futurã periculorũ et exitij cauſam. 2. Reg. 17 Promitto, inquit, filiæ cõiugium, ſi ſexcenta hoſtiũ capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recuſaturũ, ſed fortiter Palæſtinos inuaſurum: id quod mihi bonum erit & cõmodum. ſic enim ſine mea infamia ſublatus ſecuritatẽ nobis afferet. Mittit deinde domeſticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugiũ ſit affectus. Qui cũ indicaſſent ei, quod ob gratiã qua cũ apud regẽ tum apud populum polleret, Saulus generũ ſibi eũ deſtinaſſet: Vobis, inquit, fortaſsis mediocris res uidetur generum regium fieri, mihi certe non item, qui cõſcius mihi ſum q̃ plebeijs ortus ſim natalibus. Quo renunciato Saulus ad domeſticos: Dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ ſponſæ offerat. hoc enim uẽdere fuerit filiam magis q̃ elocare. Sed cupere generum, fortitudine alijsq; uirtutibus præcellentem, quales in ipſo iam comperi. poſcere autem pro nuptijs filiæ non aurum aut argentum quod è paternis ædibus afferat, ſed cladẽ Palæſtinorum, & ſexcenta eius gentis uirorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filię fuerit honorificũ non uulgaria dona iſta accipere, ſed in matrimonium uiri ſpectatæ ac teſtatæ fortitudinis cõuenire. Quibus auditis Dauid putans ſyncere à rege affinitatem ſuam expeti, nihil cũ ſtatus neq; expendens negocij difficultatem, cum ſuo ſodalitio ad imperata exſequenda properat: & hic quoq; ut in cæteris propitium numen expertus, rem ex ſententia conficit. Cæſis enim plurimis hoſtium, ſexcenta capita abſciſa ſignum uictoriæ ad regem retulit, promiſsi eum admonens.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat. Cap. XII

1. Reg. 19 Saulus autem non ualẽs tergiuerſari, quòd turpe duceret uel mẽtiri, uel prætextu affinitatis inſidias & perniciem per mãdata tam periculoſa uiro forti ſtruxiſſe uideri, collocat ei filiam nomine XII Melcham. Nec tamen hæc neceſsitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud deum & apud populum augeri, parum tutum hoc exiſtimauit uel regno ſuo uel uitæ: & cum durum eſſet uel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiusq; necis Ionatham filium cum domeſticorum fidiſsimis miniſtros eſſe uoluit. Qui demiratus patris inconſtantiam, quòd non ſolum amare talem iuuenẽ deſiuerit, ſed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolẽtia, tum uirtute hominis motus, ſecretam patris uoluntatem ei nunciat: ſimulq; conſulit, ut ſaluti ſuæ mature fuga proſpiciat, neu in ſequentem diem uſquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem ſalutabo, & nactus occaſionem de te mentionem injjciam, & cognita indignationis cauſa, refellere eam conabor. Nullam enim exiſtere poſſe idoneam rationem, cur optime & de republica & de rege meritus opprimi debeat. Nam etiam ſi quid peccatum ſit, oportere hoc priſtinis eius meritis donari. poſt colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit huic conſilio Dauid, ſeque quàm primum è conſpectu regis ſubtraxit.

Quòd

Quod rex Dauidi necem ſit molitus. Cap. XIII

SEquenti autem die Ionathas patrem accedens, cum hilarem ac lubentem eum offendiſſet, cœpit de Dauide uerba facere. Pater, inquit, qua nam in re uel magna uel parua læſus iubes interfici uirum, qui tantum momentum ad ſalutem noſtram attulit, nec minus ad cladem Palæſtinorum: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebræum uindicauit, ſolus prouocato hoſti opponere ſe auſus. idē poſtea relato præſcripto capitum numero, honoris cauſa ſororem meam in matrimonium accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non ſolum ob uirtutem, ſed etiam ob neceſsitudinē. Iniuria enim hæc ad filiam quoq; tuā pertinet, quæ prius uiduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hęc igitur reputans ſine te flecti ad mitiora, ne ue ſæuias in uirum primū optime de familia noſtra meritum, quando te dæmoniaco morbo miſere uexatum priſtinæ ſanitati reſtitutū ſeruauit: deinde qui in perpetuos noſtros hoſtes tā egregie uindicauit. Indecorū em̄ fuerit horū omniū obliuiſci. His perſuaſus Saulus, iurat filio, poſthac omnē iniuriā à Dauide abſtinere ſe uelle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Dauidi indicat mollitū patrem iam nihil magis quàm ſalutem ipſius cupere: reductumq; in aulā patri reconciliat, ut ſolita officia circa eum quemadmodum antè obiret.

Quomodo Dauid aliquoties inſidias regis ægre elapſus, bis tamen eum in poteſtatem ſuam redactum interficere non ſuſtinuit. Cap. XIIII

PEr idem tempus Palæſtinis bellum redintegrātibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: breuiq; victor magna eorū ſtrage edita ad regem reuertitur. At non ita exceptus eſt ab eo ut ſperabat, utq; poſt rem feliciter adminiſtratā excipi oportebat: ſed ſuccеſſu mœſtus, eius felicitatē periculoſam ſibi fore exiſtimabat. Cūq; rurſum intemperijs ut ante agitaretur, accitum in cubiculum in quo decumbebat ſpiculum manu tenens, iuſsit pſalmos ac hymnos incātare: & illo iuſſa exſequente, ſpiculū in eū iaculatus eſt. quod cum Dauid flexu corporis declinaſſet, domū refugit, ibiq; per totā eam diem manſit. Noctu uero miſit rex qui uſq; mane ædes eius ſeruarēt, ne clam elaberetur, ut in iudiciū euocatū capitali ſentētia damnaret. Melcha aūt eius uxor & regis filia ubi patris uoluntatē cognouit, accurrit ad maritū, quanto is in periculo eſſet, ipſaq; unà cū eo renūciās, quo ſine uiuere nec uellet nec poſſet. Caue, inqt, ne te ſol hic deprehēdat, aut nunq̄ poſthac te uidebit. ſed fuge dū per nocturnas tenebras licet, quas deus ad tuā ſalutē lōgiores faciat. alioqui ſcito ꝙ ſi te pater inuenerit, ſine mora eſt interfecturus. His dictis ſune per feneſtrā demiſſum periculo exemit. deinde parato lecto tanq̄ ægrotāti, ſtragulis iecur capræ recēs exemptū ſubiecit: dilu culoq; ueniētib. quos pater ad Dauidē miſerat, oſtēdit lectū opertū, & qd̄ palpitatione iecoris ſtragula moueri uiderēt, maritū ægrū anhelare perſuaſit, addens totā noctē inquietā eū exegiſſe. Quod ubi renūciatū eſt regi, ea nocte in aduerſam ualetudinē incidiſſe, iubet ſic ut erat eū afferri. omnino em̄ illi moriendū eſſe. qui cū reuerſi ac retecto cubili artē muliebrē tādē deprehēdiſsēt, rem totā ad regē deferūt. & cū pater expoſtularet qd̄ inimicū ſibi eripuiſſet, excuſationē ueriſimilē cōmenta eſt. Ait illū mortē ſibi ni pareret ac adiutaret cōminatū: itaq; uenia ſe dignā quæ hoc nō ſpōte fecerit, ſed neceſsitate com-

pulſa.debere enim illi cariorẽ eſſe uitã filiæ,q̃ inimici interitũ. atq; ita ueniã conſequitur.Dauid aũt fuga elapſus peruenit ad prophetã Samuelem in Ramatha:eiq́; rem oẽm quo erga ſe animo rex eſſet indicat,& q̃ minimũ abfuerit quin ſpiculo ab eo traiectus fuerit:idq́; cũ neq; regẽ ulla in re lęſiſſet,neq; in bello ſegniter aut improuide ſe geſsiſſet,ſed fauente deo cũcta ex ſentẽtia confeciſſet.atq; hoc ipſum eſſe quod Saulũ ad inuidiã ac odium magis excitaret.Prophęta uero cognita regis iniquitate,relicta Ramatha Dauidẽ ad quendam locum deducit,cui nomen Galbaath:ibiq́; aliquãdiu cum eo habitauit. Vt uero nũciatum eſt regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehẽſum ad ſe pertrahant.Qui poſtquam ad Samuelem uenerunt,offendunt eum in cœtu prophetarum:moxq́; eodẽ ſpiritu afflati,& ipſi prophętare cœperũt.Hoc audito Saulus alios eò mittit,Dauidẽ cõprehenſũ ros.quibus cum idem quod prioribus accidiſſet,rurſum alios mittit. cumq́; tertij quoq; prophetico ſpiritu corriperentur:tandẽ iræ impotẽs ipſe eò properat.iamq́; nõ longe ab eo loco remotus,prius q̃ in conſpectũ Samuelis ueniret,eius opera & ipſe prophetam agere incepit.Cumq́; ad deſtinatũ locum peruenisſet,alienatus à mente, abiectoq́; ueſtitu nudus per diem ac noctẽ in conſpectu Dauidis & prophętæ iacuit. Paulo poſt ad Ionatham Dauid peruenit,multa de patris eius inſidijs conquerens,quòd ſe nihil tale meritum totis uirib.opprimere cuperet.Ille uero rogabat ne uel ipſe hoc temere ſuſpicaretur,uel alijs fortè ſuggerentibus talia facile crederet:ſed ſibi ſoli fideret,cui
1.Reg.20 compertum ſit nihil mali patrem contra ipſum moliri.alioqui indicaturũ eũ ſibi fuiſſe,cum abſq; ipſius conſilio nihil agere ſoleat. Contrà Dauid iureiurando aſſeuerabat ſe uera dicere:obteſtabaturq́; ut mallet credere ac ſaluti amici proſpicere, quàm contemptis eius uerbis tanquam uanis tum demum fidem habere,poſteaquam extinctum uel uiderit uel audiuerit. Nam patrem talia conſilia ideo cum ipſo non communicare,quòd non ignoret mutuã beneuolentiam quæ inter ipſos intercedat. Quare triſtis ꝙ iam perſuaſus eſſet, percontatus eſt qua nam in re poſſet illi gratificari.Tum Dauid:Scio,inquit, quòd bene mihi uelis,& gratificari cupias.Cras erit prima luna & ſolenne regis conuiuiũ,cui me quoq; adhibere ſolet. quare ſi ita uidetur extra urbẽ in agro clam te præſtolabor.tu uero cũ requiſiuerit me, dic profectũ in patriã Bethlema,ut interſim feſto quod mea trib. celebrat:idq́; permiſſu tuo factũ. Quòd ſi ut mos eſt de amicis,dixerit,feliciter profectus ſit,ſcito illũ nihil mali aduerſum me in pectore coquere.Sin autem aliter reſpõderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentũ.indicabisq; mihi rem,ita ut præſenti mea calamitate mutuaq́; noſtra amicitia dignum eſt,quam fide in hoc data & accepta dominus cum ſeruo tuo uoluiſti inire.qua ſi me indignum aut erga parẽtem tuum iniurium cenſes,nihil expectatis eius iuſsis iam nũc me tuo gladio confodito.Hæc ultima uerba grauiter ferens Ionathas,facturum ſe poſtulata promiſit,& ſi quid patrẽ male de ipſo cogitare deprehẽderit,indicaturũ. & quo maiorẽ ei fidem faceret,educto ſub diuũ iureiurando cõfirmat,nihil ſe nõ tẽtaturũ quod ad ſalutẽ ipſius pertineat.Deus,inquit,qui hãc uniuerſitatẽ q̃ late uides implet ac moderat, quiq́; priusq̃ eloquar mẽtẽ meã nouit,teſtis eſto initi inter nos fœderis,quodq́; non prius patris uoluntatem ſcrutari deſiſtã,

quàm

quàm compertũ habuero ecquid latẽtis odij aduerſum te cõceperit: & quicquid deprehendero, ſiue amicũ, ſiue infenſum, cõfeſtim tibi ſignificabo. Nouit deus q̃ ipſum tibi perpetuo propitium precor, utq; ſemper tuas res proſperet, quemadmodũ & nũc facit, & poſthac facturus eſt. & ſiue pater meus ſiue ego tibi aduerſer, tu tamen ope illius nunq̃ non uictor euades. Tu uerò memor eſto huius noſtri affectus, & ſi me perire cõtingat, liberos meos ſerua, & mihi debitã gratiã in illos colloca. Poſt hoc iuſiurandũ Dauidẽ dimittit, iuſſum in certũ agri locũ ſecedere, in quo ſe exercere ſolebat. cognito enim patris animo uenturũ ſe illuc unà cũ puero. & ſi, inquit, emiſsis tribus ad ſcopũ iaculis, collecta puerũ referre iuſſero: iacere enim ante ipſum: ſcito nihil triſte à patre timendũ. q̃ ſi contrariũ me dicere audieris, patrẽ quoq; contrario modo affectũ exiſtima. utcũq; tamẽ ceciderit, ego dabo operã ne quid tibi ſecus q̃ uelimus accidat. Tu cũ lætiora tẽpora uenerint, fac memor ſis horum, & liberos meos cõmendatos habeto. His Ionathæ pmiſsionibus confirmatus Dauid ad conſtitutũ locũ proficiſcitur. Sequenti uero die qua fuit nouiluniũ, rex de more caſte ac pure ad cœnam uenit. cumq; filius Ionathas dexter illi accũberet, alterũq; latus Abenares exercitus imperator clauderet, uidens Dauidis locũ uacuũ tacuit, ſuſpicatus eum ideo abeſſe, q̃ à cõgreſſu uxoris non eſſet purus. ſed cũ ne poſtridie quidem adeſſet, ſciſcitatus eſt ex filio, qua de cauſa neq; tunc neq; heſterna die adfuiſſet ſolennibus epulis Ieſſæi filius. Reſpondit ille profectũ in patriam ad ſolennem tribus eius feſtiuitatem, cõmeatu à ſe impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit, & ſi tibi idem uidetur, ibo. noſti enim quanta beneuolẽtia hominem proſequar. Hic iam nõ amplius odium ſuum Saulus apud filium diſsimulare potuit, & euidenter patuit quàm infeſto eſſet in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, deſertorem eum patris ac hoſtem appellauit, ſociũq; & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum reſpectu cum inimicis cõſpiret, & nõ poſsit induci ut credat nunq̃ ſecure regnaturos incolumi Dauide. ſimulq; iubet, ut hominem accerſat, daturum debitum ſupplicium. cumq; filius quæreret, ob quã culpam eum capite plectere uellet, nõ iam intra uerba iram continens proripuit ſe, & nactus alicunde ſpiculũ impetũ in filium fecit: perpetraſſetq; impium facinus, ni intercurſu amicorũ fuiſſet cohibitus. atq; ita manifeſte malignum & infeſtum erga Dauidẽ animũ apud filium prodidit, cum minimum abfuerit quin ſuis ipſum manibus propter illũ perimeret. Ac tum quidẽ regius filius è conuiuio profugus, oblitus epularũ, tum ſuum periculũ, tum amici iam neci deſtinati uicem dolens, in mœrore noctem exegit: & prima luce ante urbem in agrum prætextu exercendi ſe, ſed re uera ut amico indicaret omnia, proceſsit. peractisq; in iaculatione his quę promiſerat, ablegatoq; in urbem comite puero, ſolitudinem nactus ad colloquium Dauidis properat. qui ut primum in conſpectum eſt datus, procumbens ad eius pedes ſeruatorem ſuum ſaluauit. ille erectum à terra complecti tur, atq; ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquã ſortem ſuam deplorabant, quæ illis ſuauiſsimam cõſuetudinem inuideret, & inuitiſsimos à ſe inuicem diſtraheret, quod illis morte nihilo mitius uidebatur. ac uix tandem multis lamentis exſatiati, obteſtatiq; ſe inuicem ut mutuæ fidei perpetuo

memi-

XIII meminiſſent, digrediuntur. Inde Dauid fugiens infeſtiſsimum regem,
1.Reg.21 in oppidum Nobam ad Achimelechum ſacerdotem peruenit: qui ſolũ neq; famulitio ſtipatum, neq; amicis comitatum aduenisſe uidens, motus admiratione tantæ ſolitudinis cauſam percontatus eſt. tum ille ſecreta mandata à rege ſe habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus eſſet. nã famulos in cõſtituto loco ſibi occurrere iuſſos. popoſcit autem ab eo uiaticũ. ſic enim & amici officium facturum, & ad præſens negocium opẽ collaturũ. quo impetrato, armorum etiam aliquid petijt, aut haſtam aut gladium. Fortè autem aderat quidam Sauli ſeruus natione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex uero negauit ſibi eſſe quicquam armorũ. eſſe tamẽ ibi Goliathi gladium, quem occiſo Palęſtino deo cõſecrauerat. Hoc accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæſtinorũ, apud quam regnabat Anchus. ubi agnitus à regis miniſtris, & indicio ad regem perlato, hunc eſſe Dauidem qui tam multa Palæſtinorum milia neci dederit: ueritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hũc incideret, furorem ac rabiẽ ſimulat, ita ut ore ſpumam emitteret, & alia ſigna inſaniæ præ ſe ferret, quibus morbo fidem apud Gittenſium regẽ aſtrueret. qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad ſe adduxiſſent, iuſsit ut
1.Reg.22 q̃ primum eijceretur. Hoc pacto è Gitta cum euaſiſſet, in tribum Iudæ peruenit, & agẽs in ſpelunca quæ eſt in agro Adullamæ, miſit ad fratres qui eos doceret, ubinã ipſe moraretur. at illi cum tota cognatione ſe ad eũ contulerunt, nec non & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timẽtes, ad eum ultro confluxerunt, operam ſuam ad omnem eius nutum offerẽtes. quorum numerus ad quadringẽtos creuit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitarum regem proficiſcitur, rogatq́; hominem ut parẽtes ipſius intra regni ſui fines tantiſper reciperet, dum res eorum in meliore ſtatu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud regem quamdiu illic manſerunt habitis, ipſe iuſſu prophetæ relicto deſerto in tribũ Iudæ ſe cum ſuis tranſtulit, apud Sarim oppidum ſe continens. Quod poſtq̃ ad Saulum delatum eſt, Dauidem cum armatorũ manu eſſe conſpectũ, in nõ mediocrẽ metũ ac perturbationẽ regẽ coniecit. Sciẽs enim eius magnanimitatem ac fortitudinẽ, aliquid magnũ moliturũ ſuſpicabatur, quod rebus regis aut periculum, aut certe difficultatis ac laboris plurimũ afferret. cõuocatisq́; amicis & ducibus & uniuerſis ſuis tribulibus ad regiã urbẽ Gabã, ſedẽs in loco cui nomen Aruum, adſtante honoratiſsimo quoq; & toto ſatellitio, ſic eos eſt affatus. Viri contribules, ſcio uos meminiſſe quantis à me affecti ſitis beneficijs, & agris locupletati, & honorib. ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Ieſſæi filio exſpectetis. ſcio enim uos omnes in illum propenſiores, initio facto à Ionatha filio, qui & uobis huius ſententiæ autor eſt. non enim me latent clandeſtina inter illum & Dauidem icta fœdera: neque quòd conſilio & opibus aduerſariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, ſed quieti quò res euaſura ſit exſpectatis. Poſt hæc regis uerba cæteris ſilentibus, ſolus Doecus Syrus mularum regiarum curator reſpondit, uidiſſe ſe Dauidem in Noba oppido, quò cum ad pontificem Achimelechũ ueniſſet, ab eo de euẽtu rerum oraculũ accepiſſe,

adiutumq́;

adiutumq; cõmeatu & gladio Goliathi armatũ, quò uolebat deductum esse. Accitus est mox cum tota cognatione pontifex: cui rex, Qua nostra iniuria prouocatus excepisti Iesſæi filium, & regis insidiatorem armis atque commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium quo familiam meã prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, libere fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi regi. Excepi, inquit, non ut inimicum tuum, sed ut fidissimum ministrum & tribunum, & quod maius est generũ, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eũ qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac nõ potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina uoluntate, non nunc primum ei respondi, sed aliàs quoq; sæpenumero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negocium properare, nõ supeditare quæ requirebat, ad tuam magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduersum te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum uolui, quicquid officij in illum contuli. His uerbis Saulus fidem habere noluit, quòd plus apud eum metus periculi ualeret quàm excusatio quantũuis iusta. itaq; circumdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cumq; illis religio esset uiros deo sacros ferro uiolare, Doecum Syrum eam cædem perpetrare mandauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, pontificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecẽti octuaginta quinque. moxq; missi sunt à rege Nobam sacerdotum oppidum, qui cõtrucidatis ad unum habitatoribus, nullo uel ætatis uel sexus respectu, IX postremo flãmis eã deleuerũt: ex qua clade unicus tantũ Achimelechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum iuxta oraculum dei Eli pontifici olim redditum contigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe pontificia internecione deleta, neq; teneram ætatẽ miseratus, neq; grandæuos reueritus, insuperq; ciuitate quam patriã ac alumnam sacerdotum & prophetarum singulari priuilegio deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni uiri esse uidentur, mirumq; quoddam iustitiæ studiũ præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt, deumq; omnibus actionibus nostris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri persuasum habent. sed simul atq; ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouaq; persona assumpta, in omnem audaciam & insolẽtiam diuinarumq; æque ac humanarum rerum contẽptum prolabuntur. & cum ad superandã inuidiã maxime illis opus est pietate & iustitia, cumq; omnes eorum non actiones solum, uerũetiam uoluntates in cõspicuo sint omnib. propositæ, tũ maxime tanq̃ aut dissimulãte deo, aut & ipso potestatẽ eorũ formidãte, in subditos debacchant. & quicquid aut per inanẽ metũ, aut odiũ uel fauorẽ irrationabilẽ decernũt, id tũ hominib. ratũ, tum deo quoq; ipsi probatũ esse existimãt: futurorũ uero prorsus nullũ nec respectum

ctũ nec rationẽ habent. Quotquot enim in eorũ gratiã plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiã nõ ſolum dignitatibus priuant, ſed per calumniã etiã ſæpe opprimunt, non conſiderãtes q̃ meritò, tantumq́; temerarijs delationibus abſq; ulla probatione fidem adhibentes: & ſæuiunt nõ in quos oportet, ſed in quos ipſis ſæuire eſt facile. Hæc ita eſſe manifeſtum exemplum in Saulo Ciſi filio nobis eſt exhibitũ, qui primus poſt ſublatam optimatum adminiſtrationẽ ac iudicũ ſupremum magiſtratũ rex Hebræorũ creatus, propter ſuſpectũ Achimelechũ trecentos ſacerdotes & prophetas interfecit: cæſosq́; excidio urbis obruit, & quãtum in ſe fuit ſummi dei fanũ ſacerdotibus ſacrisq́; miniſterijs orbauit, poſt tam numeroſam cædem ne patriã quidem eorũ & ſeminariũ ſupereſſe paſſus. Abiatharus aũt Achimelechi filius, qui ſolus generis ſui ſuperſtes cædẽ ſacerdotũ euaſerat, ad Dauidẽ fuga delatus, familiæ cladẽ & patris interitũ ei renunciauit. at ille iã ante ſe hoc præſagiuiſſe dicebat, cum illic Doecũ uideret: facileq́; ſuſpicatũ, calumniã põtifici apud regem ſtruendã: ægerrimeq́; ferebat quòd ipſe tanti mali occaſionẽ præbuiſſet. ſimulq́; iuſsit, ut apud ſe maneret, quod nuſquã tutiores latebras inuenire poſſet. Per idem tẽpus cũ indicatũ eſſet Da
1.Reg.23 uidi Palæſtinos in Cillanorũ agrum irrupiſſe, eumq́; quantus eſt populari, decreuit illos adoriri, conſulto prius propheta, an deus uictoriã annueret: confirmatusq́; oraculo, & cũ ſua cohorte hoſtem aggreſſus magna cæde repulit, prædasq́; ex hoſtico egit, & Cillanis præſidio fuit dum fruges ex areis conuehérent. Reſciuit hoc mature Saulus. nam rei feliciter geſtæ fama cõtineri non potuit quin late propagata ad regias quoq; aures permanaret, nõ ſine ipſius Dauidis laude. Quo nuncio lætus rex putauit ſe iam rem factã habere, audiẽs inimicũ ſe intra unius oppidi mœnia concluſiſſe, & diuinitus hanc occaſionẽ opprimendi eius datam dictitans, edicit populo ut Cillã propere circumuentã tam diu premãt obſidione, donec Dauidẽ in poteſtatem redactũ interficiant. At ille oraculo admonitus, niſi mature ſuis rebus conſuleret, fore ut Cillani eius deditione ab ira regis ſe redimant, relicta urbe in deſertũ ſe cum quadringentis armatis contulit, ibiq́; collem quendã munitũ inſedit, nomine Engelain. Saulus aũt cognito q̃ Dauid nõ amplius apud Cillã eſſet, expeditionem eam omiſit. Dauid uero ex deſerto in Cænam locum agri Zipheni ſe cum ſuis trãſtulit: quò etiam Ionathas regis filius præſto fuit ſalutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabaturq́; eũ ut bene ſperaret, neue præſentibus difficultatib. defatigatus cederet. omnino enim regnaturum eum, et uniuerſo Hebræorũ populo præfuturũ. Tales aũt felicitates nõ ſolere ociоſis cõtingere. Renouatisq́; fœderib. & ſancita ſub deo teſte in omnem uitam amicitia, additisq́; diris execrationibus in eum qui prior à pactis recederet, illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac ſolicitudine leuatum: ipſe uero domũ ſuam repetijt. Zipheni uero gratiam regis captantes, certiorem eum faciunt, Dauidem in agro ſuo morari: pollicebanturq́; ſuam operam, ut in manus regis traderetur. occupatis enim quibuſdam faucibus, nullum reliquũ illi fore effugium. Saulus uero hominibus collaudatis, gratijsq́; actis quòd inimicũ ſibi indicaſſent, cumulate ſe illis beneficium repoſiturũ pollicitus, miſit qui diligenter quærerẽt Dauidẽ, omnesq́; deſerti latebras perſcrutarentur: dicẽs ſe

breui

breui cum exercitu ſecuturũ. Atq; ita Zipheni duces ſe regi ad perquirẽdum eum & comprehendendũ obtulerunt, ſtudium ſuum erga ipſum nõ indicio tantum declaraturi, ſed omnibus uiribus conãdo ut in poteſtatem redactum regi traderẽt. Sed nõ habuit ſucceſſum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculũ ex ſilẽtio immineret, per adulationẽ & auaritiã uirum pium & præter ius ad mortẽ quæſitum, regi ſe tradituros erãt polliciti. Dauid enim cognita eorũ malicia, ſimulq; regis aduẽtu, relictis locorũ anguſtijs in quib. tum uerſabãt, euaſit ad magnam petram quæ ſita eſt in deſerto Simonis. Nec Saulus deſtitit illum inſequi: cognito enim inter eundũ q; ſuperatis faucibus euaſiſſet, ad alterũ petræ latus peruenit: futurũq; erat ut Dauid circumuẽtus comprehenderet, niſi rex trepidis nuncijs reuocatus eſſet, qui Palæſtinos in ditionẽ eius hoſtiliter irrupiſſe adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hoſtes ulciſci, agrisq; ſuis quo minus uaſtarẽtur opem afferre, q̃ ſtudio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atq; ita Dauid præter omniũ opinionẽ ſeruatus, ad fauces agri Engadeni ſe cõtulit. 1.Reg.24
Saulo aũt poſt reiectos Palæſtinos nunciatum eſt, Dauidem intra fines Engadenorum morari: moxq; aſſumptis tribus armatorũ milibus ex omni exercitu ſelectis, properè eos ad locũ indicatũ duxit. cumq; nõ longè abeſſet, offendit ſpeluncam longo receſſu opacã, & in penitiore ſinu latè patentem, in qua tum fortè Dauid cum ſua cohorte deliteſcebat: in eamq; ſolus ad requiſita naturæ ſe inſinuauit. Animaduerſum eſt id continuò ab uno è Dauidis comitibus, qui cum eum moneret tempus ultionis offerre deũ, nec eſſe negligẽdam occaſionẽ tot erumnas finiendi abſciſſo infeſtiſsimi regis capite, laciniã tantum regij pallij præcidit: indignũ ratus in proprium dominum ſæuire, quem deus ipſe ad imperij faſtigiũ electione ſua prouexerat. nec enim par eſſe iniurijs certare cũ eo, qui immeritũ extinguere cuperet. Egreſſo deinde è ſpelunca Saulo, Dauid quoq; in apertũ progreſſus regẽ inclamat, & cum ad agnitã uocẽ ſe conuertiſſet, ex more prius adoratum ſic alloquitur: Quàm iniquum eſt rex, te calumniatoribus patulas aures præbentẽ, & uaniſsimis hominibus fidem adhibentẽ, de amicis ſpectatis ſuſpicari, quos ex ipſorum factis potius iudicare oportebat. uerba enim uel falſa poſſunt eſſe uel uera: ſed nullũ apertius de animo q̃ ex factis argumentũ poteſt colligi, quemadmodũ nũc quoq; iudicare põtes num temerè illis credideris, qui eius criminis me apud te reum faciũt quod ne in mentẽ quidem unquã uenit: & in tantũ te exaſperauerũt, ut nocte atq; die nihil magis q̃ de mea pernicie cogites. An nõ uides uaniſsimã eſſe tuam opinionẽ, qua perſuaſus es me familiæ ueſtræ inimicũ, tuæq; in primis necis eſſe cupidũ. Aut quibus oculis deum putas immanitatẽ tuam aſpicere, qui hominẽ ad cædẽ expetis, oblata uindictæ tali occaſione tibi parcentem, quam ipſe nactus nunq̃ elabi è manibus fiuiſſes. Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poterã, quàm hanc ueſtis laciniam. Simulq; pannum protulit, qui uerbis fidem aſtrueret. Ego certe ne iuſtæ quidẽ ultioni indulſi, & tu iniuſtas ſimultates contra me exercere nõ uereris. Sed horũ deus iudex erit, probabitq; uter noſtrum æquioribus moribus ſit præditus. Tum Saulus demiratus è quanto periculo eſſet ſeruatus, modeſtiaq; iuuenis attonitus, ingemuit: ſimilemq; gemitũ referẽte Dauide, rex ſe iuſtius gemere faſſus

eſt. Tu enim, inquit, multorũ bonorũ cauſa mihi fuiſti, ego contrà tibi multarum calamitatũ autor. Et nũc quoq; declaraſti te à priſcorũ equitate nõ degenerẽ, qui inimicos in ſolitudine ad iniuriã expoſitos nacti, incolumes dimittere maluerũt. Itaq; hodie manifeſtè cerno regnũ tibi à deo repoſitũ, & ſub tuum imperiũ uniuerſam Hebræorum gentẽ cõceſſuram. quamobrẽ poſtulo ut iureiurando fidẽ mihi facias, te rerũ potitũ obliuioni iniurias meas traditurũ, & familiam meam ſaluam eſſe paſſurum. pollicitus eſt id Dauid interpoſito iureiurãdo, atq; ita regẽ in regnum remiſit. In idem tempus mors Samuelis prophetæ incidit, uiri q ſuo merito in maximo ſemper apud Hebræos precio fuerat: illuſtreq; uirtutis ipſius ac ſuæ obſeruãtiæ populus teſtimonium edidit, dum defuncti exequias & ſepulturam magnifico ſumptu concelebrat: & poſtquã iuſta exoluit in Ramatha patria ſepulto luctum in longum tempus prorogat, non quaſi in publico mœrore, ſed quaſi ad unum quẽuis propriè hæc orbitas pertineret. fuerat enim uir ad omnẽ iuſtitiã ac bonitatẽ à natura cõpoſitus, & ob has uirtutes deo lõgè acceptiſsimus. Præfuit populo poſt Elis põtificis obitũ primũ ſolus annis duodecim, deinde Saule regnãte annis decẽ & octo. cuius extremi dies in hæc ut dixi tempora inciderũt. In locis aũt in quibus tum Dauid uerſabatur erat Ziphenus quidam in oppido Emma, uir locuples & multorũ gregum dominus, habebat enim in paſcuis ouium tria milia, & capras mille: ab his Dauid omnẽ iniuriã abſtinuit, grauiter interminatus ſuis ne uel cupiditate uel egeſtate, uel latẽdi ſpe impulſi quicquam uiolarẽt, ſed pluris iuſtitiã facerent, & dei uoluntatẽ, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus auidè inijcerẽt. in hac diſciplina ſuos continebat, putans ſe in hominẽ probum & ſua beneuolentia dignũ hoc officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uiro nomen) homo erat agreſtis & malis moribus præditus, ſed honeſtæ ac prudẽtis & elegantis mulieris maritus. Ad hũc Dauid pecora tõdentẽ decẽ è ſuis miſit ſalutatũ, qui illi in multos annos eam felicitatẽ ominarent: ſimulq; rogarẽt ut è facultatibus ſuis aliquid cõmunicaret, cum è paſtoribus intelligere poſsit, q longo iam tempore in ſolitudine uerſati adeò nihil detrimẽti attulerint gregibus, ut cuſtodes eorum fuiſſe potius uideri poſsint. Quicquid aũt in Dauidem contulerit, in hominẽ gratum ac memorẽ collaturũ. Ad hæc poſtulata homo ſuo more nimis durè dedit reſponſum. Percõtatus enim quis eſſet Dauid, ut audiuit eſſe Ieſſei filium, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis inſolẽter ac ſuperbè ſe gerũt. Quibus renunciatis Dauid in iram accenſus, quadringentis armatis aſſumptis, & ducentis ad cuſtodiam impedimentorũ relictis (iam enim ſexcẽtorum manum coegerat) contra Nabalum proficiſcebatur, iuratus q ea nocte & familiam eius & omnes opes eſſet euerſurus. Neq; enim ſe tam ægrè ferre, q homo ingratus officij nihil repẽderet, q quòd ultro cõuicijs ſe impeteret, nulla unquã affectus iniuria. Interea quidam è ſeruis paſtoribus ad herã ſuam, illius uxorem, uenit nuncians q Dauid à marito eius modicũ quiddam poſtulans non ſolũ nihil impetrauerit, ſed cõuicijs etiã nõ ferendis ſit appetitus, cum tamen in eam diem ſemper greges eius intactos præſtitiſſet: eamq; inſolentiã domini poſſe illi magnã aliquam calamitatẽ afferre. Hoc audito Abigæa (id nomẽ mulieri fuit) oneratis aliquãmultis aſinis, & uarijs xenijs in ſarcinas cõgeſtis,

inſcio

inſcio marito & per temulentiã ſopito, ad Dauidẽ properat: eiq; in uallis cuiuſdam deſcenſu cõtra Nabalum armatorũ agmẽ ducenti fit obuiam. Quem poſtquam appropinquare uidit, de iumẽto deſilijt, & prona in faciem adorabunda deprecata eſt ne uerbis Nabalis moueretur, qui reuera eſſet id quod uocabatur. Nabalus enim Hebræorũ lingua uocatur inſipiẽs. Excuſabatq; ſe neminem eorum uidiſſe, qui ad maritũ miſsi fuerant. Quare obſecro, inquit, da ueniam, & age gratias deo, qui per me tibi obſtitit, quo minus humano ſanguine manus polluas. Si enim incõtaminatus à cæde permãſeris, ipſe pro te pœnas ab his qui te læſerũt exacturus eſt. Quod em̃ Nabalũ manet infortunium, inimicorũ tuorum cõtingat capitibus. Tu uerò propicius hęc mea munuſcula admitte, & irã qua merito in maritum meum es cõmotus, in meã gratiam remitte. Decet enim clemẽtia & humanitas eũ cui fata regnum deſtinauerũt. Ille uerò muneribus acceptis: Profectò, inquit, dei uolũtate ad nos hodie uenisti: alioqui craſtinam diem nõ uideres. iuraui enim me hac nocte domũ ueſtrã ſubuerſurũ, & neminẽ ſuperſtitẽ relicturũ ex familia hominis ingrati, ac in me meosq; contumelioſi. nunc uerò deus tibi in mentẽ immiſit, ut maturè occurrens furorẽ meum delinires. Nabalus aũt tametſi propter te ueniam nunc conſequit̃, pœnã tamen nõ euadet, ſed ſui mores per aliam occaſionem perdent hominẽ. Hæc locutus mulierẽ dimiſit. Ea domum reuerſa offendit maritũ cum æqualibus compotantẽ, iamq; uino grauem, ideoq; tum nihil eorum quæ geſſerat indicauit. ſequenti uerò die poſteaquã ſobrio rem totã expoſuiſſet, in tantum mœrorẽ eum coniecit, ut toto corpore ſideratus decimo pòſt die mortẽ obiret. Quod ubi Dauidi relatũ eſt, meritas pœnas deo perſoluiſſe eum dixit. ſuapte enim malicia perditũ, & ultioni ſubiectum, idq; incontaminatis eius manibus qui iniuriã acceperat. Atq; hoc quoq; exẽplo didicit, neminẽ ſceleſtũ uindictã dei poſſe euadere. nec humanas res à deo neglectas ferri temerè: ſed bona bonis, & malis quod illis dignum eſt rependi. Moxq; miſsis ad uxorẽ eius nuncijs, acciuit eam in legitimũ thorũ cõiugem ſibi inducturus. quæ præfata prius ſe indignã ut uel pedes eius contingeret, cum omni tamẽ ſuo paratu uenit: & uxoris loco poſthac habita eſt, hunc honorẽ ab eo conſecuta tum propter modeſtiã bonosq; mores, tũ propter eximiam formę gratiã. Habuerat aũt Dauid & antè coniugẽ, ex Abeſaro oppido oriundã. Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptã pater Liſo Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec ita multo pòſt Ziphenorum quidam renunciauit Saulo, Dauidem rurſum in eorũ regione eſſe, & ſi uelit adiutare, poſſe eum cõprehendi. at ille cum tribus milibus militũ eò proficiſcitur: & ſuperueniẽte nocte caſtrametatus eſt in quodam loco, cui nomẽ Sicella. Dauid autẽ cognito q̃ rex contra ſe cum armis ueniret, ſpeculatoribus miſsis iuſsit ut ſe certiorẽ facerent, quonam uſq; proceſsiſſet: cumq; audiſſet eum eſſe apud Sicellam, noctu ignaris ſuis omnibus, duobus tantũ comitatus, Abiſæo ſororis ſuæ Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo, in caſtra hoſtiũ penetrat. Dormiẽteq; Saulo & circũ eũ ſatellitio, ſimulq; imperatore copiarũ Abenero, in tentoriũ regiũ inſinuatus, neq; regẽ agnito eius cubili ex ſpiculo interficere ſuſtinuit, neq; Abiſæum accẽſum ad facinus permiſit: ſed cohibuit admonitum nefas eſſe regem diuino ſuffragio creatum interimere, 2.Reg.26

quantumuis malum: eius enim esse in eũ uindicare, qui regnũ dedisset. utq; aliquod signum esset, q̃ nactus potestatẽ regis opprimẽdi, non esset ea usus, ablato spiculo & lecytho aquali, quę iuxta cubile sita erãt, nemine sentiẽte castra exiuit, intrepidè & quasi per ociũ inter sopitos uersatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus. trãsgressusq; torrentẽ, & cõscenso mõtis uertice unde facile poterat exaudiri, inclamatis Sauli militib. & imperatore eorũ Abenero è somno eos excitat. & cũ imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se uocaret, sic respondit: Dauid ego sum Iessæi filius, à uobis profugus. Sed quî factum est ut tu uir tantus & inter amicos regios maxime honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, ut dormire malis q̃ curam salutis eius gerere. Capitalem enim culpã admisistis, qui paulo antè quosdam è nostris clàm in castra regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quonã deuenerit spiculum regiũ, & aquæ lecythus: & disce quantũ flagitium sit cõmissum. Saulus autem agnita Dauidis uoce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditũ, non tamen interfecit, cum id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute cõcessa professus est. hortabaturq; ut bono esset animo, nihilq; mali in posterũ timens, ad proprias ædes reuerteret. Compertũ enim habere, non sibijpsi salutem suam cariorem esse q̃ Dauidi. Se enim seruatorẽ suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolẽtiæ, in exiliũ actum, & sæpe in capitis discrimen adductũ, amicorumq; cõsuetudine orbatũ persequi nõ desistere. illum uerò pro hostili infectatione salutẽ sibi reponere. Tum Dauid iussit ut mitteret qui & spiculum & lecythum reportarẽt, hoc attestatus, quòd deus futurus esset utriusq; naturæ & morũ ac gestorũ iudex, cui notũ esset, q̃ ea quoq; die peperciſſet inimico, quem in manu erat interficere. Atq; hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in regiam
1.Reg.27 se recepit. Cæterũ Dauid ueritus ne si diutius in eis locis hæreret tandẽ comprehenderet, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum cæteris quoq; uisum esset, unà cum sexcentorũ manu ad Anchũ se contulit regem Gittæ unius è quinq; eius gẽtis ciuitatibus: ubi domicilio accepto à rege cum duabus uxoribus Achima & Abigæa habitauit. Saulus autem cautior factus posthac destitit cõtra eum aut proficisci aut militẽ mittere, uidẽs id sibi iam bis male cessisse, minimũq; absuisse quin captãdo caperetur. Dauidi autem nõ placuit in urbe Gitta manere, sed petijt à rege ut ad pristinã ergà se hõspitalitatẽ hoc quoq; adijceret, & agri partẽ ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morãdo oneroſus Gittẽsibus uideatur. annuit eius precibus rex, & uicum quendã nomine Sicellam ei donauit, quam Dauid postea regnũ adeptus adeò dilexit, ut suam & posterorũ priuatam possessionem in perpetuum esse uoluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totũ autem tempus quo Dauid apud Sicellam uixit, fuerũt menses quatuor, additis uiginti diebus. ex eo loco clancularijs excursionibus Palæstinæ gẽtis uicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorũ & camelorum prædas abigẽs. mãcipia enim nõ abstrahebat, ueritus ne horum indicio res ad Anchum regem perferretur. De manubijs aũt munera mittere ad regem solebat. quo percõtante unde eas prædas ageret, meridionalem Iu-

dæorum

dæorum regionem campestrē incursare se respondēs, regi facile persuasit ut crederet quod uerū esse uehemēter cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentē propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxiū se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos cōmuni Palæstinorū decreto, indicto omnibus eius nominis socijs die ad conueniendum in Rengam, ubi collectum exercitū Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cum sexcentorū cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicente, & dicēte adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, rex contrà quo magis eum sibi deuinciret, promisit se eum re bene gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum. XIIII 1.Reg.28

Hebræi à Palæstinis magno prælio uincuntur, in quo Saulus rex unà cum filijs fortiter pugnans occubuit. Cap. XV

SAulus autē è regno suo diuinos omnes & uentriloquos ac ariolos cæterosq; similis uanitatis homines eiecerat, solis prophetis retētis: cumq; audisset Palæstinos Sonnā usq; urbem progressos castra ibi metatos, & ipse cū suis copijs illuc occurrit: & iuxta mōtem quendā Gelboe dictum castra è regione hostium posuit. ubi nō mediocris trepidatio illum incessit, reputantē hostilem exercitū uiribus longè præcellere: qua de re solicitus ad oraculū dei cōfugit, euentū prælij sciscitās. Deo autem silente magis etiam territus prorsus animum despondit, præsagiēs clādem imminere, posteaquā deus præter solitum auxiliatricē manum subtraheret. quæri nihilominus imperat mulierculam quampiā uentriloquam, & manes elicere callentē, quo uel sic rerum euentū prænosceret. nam uentriloquorum genus euocatis defunctorū animabus per eas futura sciscitātibus prædicunt. cumq; indicio cuiusdā familiaris sui cōperisset esse talem mulierculā in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptisq; duobus fidissimis famulis ad Endorū & mulierē fatidicam proficiscitur: rogatq; eam ut diuinet, educatq; ad superos animā uiri cuius ipse uoluerit. illa autem repugnante & negante se edictū regis contempturā, qui hoc diuinaculorū genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi struaret, quo deprehensa uetitas artes attrectare ad suppliciū raperet: iurauit nemi nem hoc rescisturū, neq; se responsum cū alijs cōmunicaturum, sed fore eam extra omne periculū. Vt uerò iureiurādo persuasa est nō timere, iussit eā Samuelis animā excitare. quę cum nesciret quisnā fuisset Samuel, ab inferis hūc euocat. quo in conspectum ueniente, mulier specie uiri diuina & ueneranda perterrita ac stupefacta, uersa ad regē, nónne, inquit, tu es Saulus rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogāte trepidationis causam, ait se uidere ascendentē uirum diuina quadam specie præditū. percōtante deinde qua effigie quóue habitu esset ac ætate, ait senē esse uenerandū, habitu sacerdotali amictum. Agnouit rex Samuelē esse, & procidens adoratione salutauit. anima aūt Samuelis interrogante quā ob causam elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactū conquestus est, imminere enim grauem hostium exercitū, & se inopē esse consilij destitutum à deo, neq; per uates, neq; per somniorū uisiones futura præsignare dignāte. quapropter ad eū se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel uerò adesse

iam regi extremũ uitæ diem præuidens, ſuperuacaneũ reſpondit ex ipſo futura ſcitari, cum à deo deſtitutum ſe agnoſcat. Audi tamẽ, inquit, in fatis eſſe ut Dauid aſſumpta regia dignitate bellum ex ſentẽtia cõficiat. te uerò & principatum & uitam ſimul amittere, eo q̃ in bello quod cõtra Amalecitas geſſiſti obediens deo nõ fueris, & quæ tibi per me etiam tũ uiuum mandauit neglexeris. Scito igitur & exercitũ tuum ab hoſte profligandũ, & te unà cum filijs in prælio cadentẽ cras mecũ futurũ. His auditis Saulus obmutuit præ mœſtitia, & in humum collapſus eſt, ſiue ob ſubitaneã triſtitiam uiribus deficientibus, ſiue ob inediã, q̃ ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexiſſet. tandem cum ægrè ad ſeipſum rediſſet, mulier urgebat eum ut cibũ ſumeret, hanc gratiã ab ipſo repoſcẽs officij, quod per interdictas artes nõ ſine ſuo periculo poſcẽti præſtiterat, priuſquã ſciret hunc ipſum eſſe qui interdixit. pro quo beneficio hoc tantũ repoſcebat, ut mẽſa appoſita uires refoueret, quo ad exercitũ redire ualeret. reſiſtentẽ uerò & cibũ omnẽ præ deſperatione auerſari pergentẽ, tantũ non adegit improbis precibus ut aſſentiret. cumq̃; unicũ haberet uitulũ domi à ſe educatũ mulier quotidianis operis uictũ ſibi parãs, & nihil præterea poſſidens, hoc mactato carnes coctas ipſi & famulis appoſuit. Saulus uerò eadẽ nocte in caſtra eſt reuerſus. Mirari ſuccurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quę tametſi à rege artem exercere uetita qua uictum parare aſſueuerat, hominẽ nunquã antè uiſum, immemor totam alendi ſe rationẽ per hunc ſibi ademptam, nõ auerſata eſt ut hoſpitẽ & ignotum, ſed cõmiſerata & conſolata ad faſtiditum cibum ſumendũ adhortata eſt: & quod ſolũ mulieri pauperi ſuperfuit, promptè ac libenti animo appoſuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorẽ regis captans, quæ iamiam moriturũ præſciebat: cum tamẽ homines natura ita comparati ſimus, ut tum demũ officioſos eſſe libeat: quãdo aut pro meritis gratia eſt rependenda, aut ipſi demereri quempiã cupimus, quẽ cumulatè aliquando beneficium repoſiturũ ſperamus. Egregiũ igitur exẽplar beneficẽtiæ nobis exhibuit, oſtendens nihil eſſe potius q̃ in neceſsitate conſtitutos ſubleuare, nihil quod hominẽ magis deceat, nihil quod deũ æquè cõciliet, & ad benefaciendũ nobis prouocet. atq; hęc de muliere illa dixiſſe ſufficiat. Nũc aliã quãdã admonitionẽ ſcriptis meis iuuat inſerere, cum populis ac gẽtibus profuturã, tum præcipuè uiris eximijs & ad gloriã natis incitamẽto futurã ad uirtutem: quandoquidem hæc ſola in ſempiterna memoria ſui cultores collocare ualens, magnũ calcar ad honeſta ſtudia tam regibus gentiũ, quàm ciuitatũ magiſtratibus debet ſubdere, ut contemptis periculis atq; etiã certa morte, nihil durum pro patria ſubire ac ſuſtinere ſubterfugiãt. Quod ut faciã opportunè Sauli Hebræorũ regis illuſtre exemplũ flagitat. Hic em̃ licet futuri gnarus, & de obitu ſuo præmonitus à propheta, noluit tamẽ eum uitare, & ob uitæ cupiditatẽ exercitum hoſti prodere, atq; hoc modo regiã maieſtatẽ dehoneſtare: ſed cum liberis totaq; familia periculo ſe obijciens, pulchrũ exiſtimauit in prælio pro ſuo ſubditis imperio pugnãdo cadere, & filios in eiuſdem laudis ſocietatem aſſumere, potius q̃ ſuperſtites relinquere, incertũ quales nam futuros. Sic enim exiſtimauit, loco poſteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriã ſibi futuram. Quamobrẽ hic mihi uerè iuſtus & fortis ac prudens

dens fuisse uidetur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic uirtutis testimonium ab omnibus reddi æquũ censeo. Nam illos qui cũ certa uictoriæ incolumitatisq; spe bellũ aggrediuntur, posteaquam magnificũ aliquid gesserint, nõ censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsq; scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamẽ generosi ac fortes periculorumq; cõtemptores iure dici possunt, qui Saulũ æmulantur. Quid enim magni est cõmunem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit fauore eius uti? contrà nihil lætũ sperantem, & præsciũ q̃ necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minanti occurrere, id uero generosi & fortis uiri facinus ego censeo.

Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus uerę gloriæ amatoribus, ut si honesti apud posteros nominis rationẽ habẽt, idem sibi si quando usus ueniat proponant: in primis aũt regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeò nõ licet esse ignauis, ut turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidẽ etiam plura in hoc argumẽto de Sauli generositate dicere, uerũ ne uidear immodicus, eò unde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias undiq; cõtrahentibus, delectuq; per singulas gẽtes ac regna & satrapias habito, nouissimus uenit cum suo milite rex Anchus, quem secutus est Dauid cum sexcentorũ cohorte, quem ubi uiderunt Palęstinorum duces, percontabant̃ regem undé nam uenirent Hebræi, aut à quo uocati. Is respõdit Dauidem iram domini sui Sauli fugientẽ, à se exceptũ, nunc ut gratiam hospiti referat, utq; de Saule uindictam sumat, in auxilium uenisse. at illis nõ probabatur, q̃ ueterẽ hostem in auxiliũ acciuisset: suadebantq; ut eum retrò remitteret, ne fortè cladem aliquam ipsis afferat. facile enim habiturũ occasionẽ reconciliandi se domino, si hostibus eius detrimentũ aliquod attulerit. Quare prospiciendũ esse in futurũ, Dauidemq; cum sua cohorte ad agros à rege illi assignatos remittendũ. Hunc enim esse illum Dauidẽ uirginibus cantatũ q̃ plurima Palæstinorũ millia deleuisset. Visum est regi quoq; Gittæ rectè illos monere: moxq; accito Dauide: Equidẽ, inquit, fidem tuam ac uirtutẽ compertam habens sociũ huius expeditionis te assumpsi, sed cæteris ducibus hoc nõ probat̃. quare confestim agrũ quem tibi donaui repete, nihil de uoluntate nostra dubitans: & illic esto præsidio meæ regioni, ne interim dum cũ exercitu absum, hostes aliqui eam per occasionẽ inuadãt. hoc enim pacto nõ minus amici ac socij pręstiteris officiũ. Paruit Dauid, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palęstinorũ castra sequerẽt, Amalecitarũ gens expugnata & incẽsa Sicella, prædaq; tam inde q̃ ex uicinis Palæstinorũ agris abacta, in suam regionẽ reuertebat̃. Dauid aũt uicum suũ uastatũ inueniens, omnibusq; direptis utramq; etiam uxorẽ abductã, & pari modo cõmilitonũ uxores ac liberos cũ cætera præda abactos, doloris impatiẽs scidit uestimẽta sua: & adeo huic calamitati succubuit, ut nõ prius flere ac lamentari suã & suorũ uicẽ desineret, q̃ lacrymæ eum deficerẽt. nec multũ aberat quin ab iratis ob iacturã coniugũ & liberorũ militibus saxis impeteretur, quòd in ipsum causam tanti mali reijcerẽt. Postquã aũt à mœrore se recollegit, & animã ad deũ erexit, rogauit pontificẽ Abiatharũ ut sumpto sacerdotali amictu deũ cõsuleret, & oraculũ referret, nũ deus cõcessur⁹ sit assecuto Amalecitas 1. Reg. 29

uxores ac liberos recipere, pœnasq; de hoſte ſumere. pōtifice uerò iubente perſequi, aſſumptis ſexcētis armatis quantū potuit per ueſtigia hoſtiū propera uit. cumq; ad torrentē quendā nomine Baſelū peruenisſet, incidit in quendam Aegyptiū errantē, iamq; inopia & fame deficientē, qui toto triduo per deſertū impaſtus obernauerat. hunc cibo & potu prius refocillatū, rogat cuius eſſet, & qua natione. is reſpōdit ſe Aegyptiū genere, à domino relictū in itinere, quòd propter languorē non poſſet agmen cōſequi eorū qui uaſtata Sicella finitimisq; locis domū ſe recipiebant. Itaq; hoc ductore Dauid uſus ad perſequendos Amalecitas, aſſecutusq; eos in terram proiectos, & partim prandiū ſumentes, partim iam temulentos, & rebus ex prēda quæſitis ſe oblectantes, ex improuiſo irruens, magnam eorū ſtragem edidit. Inermes enim, & nihil tale expectātes, & epulis tantum ac cōpotationibus intenti, facile ab armatis cōficiebantur. alij enim inſtructis menſis accubantes, cruore appoſitos cibos inundabant, alij propinantes ſibi inuicem opprimebant, nōnulli uerò ſomno iam ac uino ſopiti: & ſi q; ſe interim armare potuerunt, nō multo maiore negocio q̄ cæteri cædebant. durauit enim ea cędes à prandio uſq; ad ueſperā, ut ex omnibus Amalecitarū copijs ægre quadringenti celeritate camelorū ab interneciōe ſint exempti. cæterū præda omnis eſt recepta, uxoreſq; tam ipſius Dauidis q̄ commilitonū. Remetientes aūt iter poſtq̄ ad eum locū peruenerūt, ubi ducētos minus expeditos ad cuſtodiā impedimentorū reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ partē admittere, q̄ per ignauiā in perſequēdo hoſte delaſſati fuiſſent, aiebantq; cōtentos eſſe oportere receptis uxorib. ac liberis. Hanc eorū uoluntatē iniquā Dauid pronunciauit. Par enim eſſe, ut uictoria diuinitus cōceſſa, receptisq; ex hoſte ſpolijs, uniuerſi milites ex æquo frueren̄t, maximè cum reliqui impedimēta interim aſſeruauerint. ex eo præiudicio mos in poſterū obtinuit, ut tantundē ex præda cederet ijs qui pugnæ interfuerunt, & ijs qui interim circa impedimentorum cuſtodiā ſunt uerſati. Reuerſus deinde Sicellā Dauid, per totā tribū Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares miſit. atq; in hūc modū circa Si-
1.Reg.13 cellā & in perſequēdis Amalecitis res geſta eſt. Interea Palæſtini acri prælio cū hoſte cōgreſsi, & ſuperiores facti, plurimos ex aduerſa acie ſternunt. ibi Saulus & filij cōtra hoſtē egregiè certātes, & hoc tantū agētes ne inulti caderent, utq; honeſtis uulnerib. cōfecti luctuoſam hoſti uictoriā relinquerēt, totam uim hoſtiū in ſe cōuerterunt: & circūuenti multitudine, magna circa ſe ſtrage Palæſtinorū edita poſtremo & ipſi hoſtiū telis ſunt obruti. fuerūt autē Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchiſus. poſt quorū caſum uniuerſus Hebræorū exercit⁹ pfligat: dumq; nullo ordine trepidi fugiūt, inſtātib. à tergo barbaris ingēs cędes eſt perpetrata. Saulus quoq; ſtipat⁹ ſuorū caterua fugiebat: in quē Palæſtini immiſsis ſagittarijs & iaculatoribus, oēs paucis exceptis cōfixerūt. ipſe uerò poſt multa fortia facinora edita, grauat⁹ uulneribus, ut iā nec ſubſiſtere, nec ſibi ipſe man⁹ inferre ualeret, obſecrauit armigerū ut ſe ferro trāsfigeret, priusq; uiuus in hoſtiū poteſtatē fieret. qd̄ cū armiger ob maieſtatis reuerentiā detrectaret, ipſe admoto ad pect⁹ pprij gladij mucrōe in eū incubuit. et cū deficiētib. uirib. traijcere ſe nō poſſet, circūſpiciēs iuuenē pximū rogat, quis nā eſſet: auditoq; eſſe Amalecitā, orat ut ſe iuuaret efficere, quod ipſe ſuis

manibus

manibus nõ quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantũ potuit festinus inde se proripuit: armiger autem regius cõspecta Sauli nece, ipse quoq; se iugulauit. pari modo & uniuersum eius satellitium una cum domino suo cecidit, circa montẽ qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui uallem ultra Iordanẽ sitam habitant, quiq; campestres urbes tenent, quòd Saulus rex cum filijs & exercitu in prælio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasq; urbes confugerũt: quæ Palæstini deserta nacti, facile occupata ipsi posthac incoluerunt. Die uero quæ prælium proximè consecuta est, dum cęsorũ cadauera spoliant, inciderũt in Sauli filiorũq; eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderũt: & dimissis in hoc per totam suam regionẽ certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorũ arma in templo Astartes dedicauerunt, porrò corpora eorũ circa mœnia urbis Bethsanæ, quæ nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquã auditũ est in Iabissa urbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorũ cadauera, rem indignã rati eos extremo exsequiarum honore fraudari, aliquam multi fortissimi & audacissimi egrediunt (alit enim hæc urbs homines robustos ac feroces) factoq; per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorum corporibus Iabissam ea deportauerũt, nemine hostiũ arcere eos aut aggredi propter uirtutẽ ipsorũ audente. Iabissenĩ aũt populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob regis & filiorũ cædem luctu ac ieiunio dierũ septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis uaticinium, propterea quòd mãdata dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho põtifice, urbẽ quoq; pontificalẽ subuertit. Regnauitq; uiuente Samuele annis decẽ & octo, & post mortẽ eius annis uiginti: quo tempore exacto, eum quem diximus uitæ finem est sortitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem unius tribus rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet. Caput I

HOc prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis uictor Sicellam est reuersus. tertio autẽ post eius reditum die, elapsus è prælio Sauli interfector, scissa ueste, caputq; sparsus cinere, ad Dauidem peruenit: adoratóq; eo, interrogatus unde ueniret, è conflictu Israelitarũ ait se uenire. id fuisse illorum partibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper rege cum filijs post eam pugnam desiderato. atque se nunciare suis oculis uisa; cùm forte in fugientem cum suis regem incidisset, quem à se rogatu ipsius cæsum fatebatur; 2.Reg.1

ne

ne uiuus in manus hostiũ ueniret: cum enim in gladium incubuisset, nõ potuisse seipsum præ multitudine uulnerũ interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regiũ, quæ ipse mortuo detraxerat, ut Dauidi afferret. At ille tam certis indicijs credere coactus, scidit uestimentũ, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulũ Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta aũt fuit Dauidis uirtus & erga Saulũ beneuolentia, ut quamuis sæpius capitalibus eius insidijs appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitũ, uerumetiam interfectorẽ illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quòd ipse sui accusator extiterit, regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filiũ se declarauerit, duci hominẽ mandauit. præterea lamentationes & epitaphia in laudem Saulí & Ionathæ composuit, quæ
2.Reg.2 in hodiernũ usq; diem legũtur. His extremis officijs honorato rege, luctuq; finito, consuluit deum per prophetã, quám nam ex urbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederet. cumq; responsum esset Hebronẽ concedi, relicta Sicella eò cõmigrauit, ambabus uxoribus illò adductis, & cohorte domestica: moxq; tota tribus ad eum locũ confluens, regem eum cõmuni suffragio declarauit. Audito deinde quòd Saulũ cũ filijs Iabiseni in Galaditide regione sepelissent, misit illuc qui collaudato eorũ facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulq; nuntiarẽt, quòd Iudæ tribus regem se cõsalutasset. Interea Sauli copiarũ præfectus Abenerus filius Neri, uir strenuus, & ad magnas res obeundas natus, quàm primũ cognouit cecidisse regem & Ionatham, aliosq; duos eius filios, properè in castra delatus, reliquũ ex omnib. filijs nomine Iebosthũ periculo eripit, & superato unà cũ illo Iordane, totius populi regem eum constituit, excepta tribu Iudæ: regiamq; ei elegit apud locum qui Hebraice Manalis dictus, interpretatur castrũ. inde profectus est cum delectissimo milite, ut prælio cum Iudæ tribu decerneret, iratus quòd Dauidem regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruię Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secũ fratres, Abisæum & Asaelẽ, uniuersumq; Dauidis exercitũ ducens: & cum circa quendam fonticulum apud urbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cumq; Abenerus dixisset cupere se experiri utrius partis præstantiores milites essent, ex pacto utrinq; duodeni ad certamen sunt destinati. qui progressi inter utramq; aciẽ, emissis prius pilis, gladios stringunt: cõprehensisq; aduersariorũ capitibus, latera & ilia feriebant, donec mutuis uulneribus ad unũ se conficerẽt. quo facto exercitus etiã conflixerunt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum hærens hortabatur suos ut ne defatigarentur: idemq; etiam fratres eius faciebant, præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solũ cum hominibus, sed cum equis etiam cursu cõtendere solitus. is tum Abenerum rectà insequebatur, nec in sinistram nec in dextrã deflectens. Conuersus autem Abenerus, & impetum eius frustrari uolens, primum unius militis armatura cum eo depacisci uoluit, ut persequi desineret. deinde rogabat ne se in hanc necessitatem adduceret, ut illo interfecto, in fratris eius conspectum posthac uenire non auderet. cumq; ille his uerbis

nihil

nihil moueretur, ſed perſequi pergeret, ita ut uerſa haſta fugiebat, imminẽti letale uulnus infligit, ut in ueſtigio concideret. qui uerò cum eo Abenerum inſectabantur, poſtq̃ ad locum in quo Aſael iacebat peruenerunt, obliti amplioris perſecutionis circũ cadauer conſtiterunt. Ioabus aũt & frater eius Abiſæus, præter exanime corpus curſu prouecti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate uſq; ad ſolis occaſum perſecuti ſunt Abenerũ, & uſq; locũ qui ab aquæ ductu nomẽ accepit. hic in loco eminẽtiore conſiſtit, Abenerũ cum Beniamitis fugientem proſpiciens. qui cum exclamaſſet, ſatis iam indignationi indultũ, nec eſſe uiros conſanguineos improba inſectatione cogendos omiſſa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Aſaelem eſſe, quòd monitus ab inſequendo deſiſtere noluiſſet, & ideo ictus cecidiſſet: uiſus eſt non male admonere: moxq; Ioabus dato receptui ſigno ſuos cohibuit: & in eo loco caſtris poſitis pernoctauit. Abenerus uerò continuato per totam noctẽ itinere trans Iordanẽ in Ieboſthi regiã ſe contulit. ſequenti die Ioabus recenſitis cæſorũ cadaueribus omnes ſepultura dignatus eſt. ceciderant aũt ex Abeneri exercitu trecẽti ſexaginta: ex Dauidis nouemdecim, præterq; Aſael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patrijs monumẽtis intuliſſent, ad regẽ ſuũ in Hebronẽ ſunt reuerſi. Hoc fuit inter Hebræos ciuilis belli initiũ, quod aliquandiu durauit, ſed ita ut Dauidis partes magis ac magis proficerent, contrà eorũ qui ſub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid ſex filios è totidẽ uxoribus ſuſcepit, quorũ natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus eſt. Secundus ex uxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus regis Geſirorũ, nomine Abeſalon. Quartus Adonias ex uxorẽ Angite ſuſceptus. quintũ uerò & ſextũ Gertheſam & Galã nominauit. Porrò poſt conflatũ ciuile bellũ, & crebros partiũ conflictus, præcipuũ monumentũ fuit in Abenero, qui q̃ eſſet uir prudens, & ad populare gratiam factus, multitudinẽ in officio cõtinebat, ut lõgo tẽpore in fide Ieboſthi permanerent. Deinde uerò inſimulatus apud eum q̃ conſuetudinẽ haberet cũ concubina eius Ræſpha filia Sibathi, & ea de cauſa obiurgatus, dolore & indignatione motus quaſi nõ bona gratia ſibi pro fideli ſtudio redderetur: minatus eſt ſe regnũ ad Dauidẽ translaturũ, & declaraturũ q̃ Ieboſthus nõ tam propria uirtute aut prudẽtia regno trans Iordanẽ potiretur, q̃ ipſius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxq; miſit in Hebronẽ ad Dauidẽ, qui ſuo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione ut inter præcipuos regis amicos reciperetur, ſi populo ad defectionẽ à filio Sauli concitato, efficeret ut Dauid ab unuerſis Hebræis rex agnoſceret. Qui cum uehemẽter hoc nuncio lætus conditionẽ accepiſſet, & quo magis ratũ eſſet fœdus, poſtulaſſet ut Melcholen uxorẽ ad eum remitteret, quam magno ſuo periculo & annumeratis Saulo ſexcẽtis Palæſtinorum capitibus emerat: ante omnia remiſit eam abſtractã à Pheltiæ coniugio, adiuuante etiam Ieboſtho. nam & huic Dauid ſcripſerat, æquum eſſe uxorẽ ſibi reſtitui. deinde conuocatis ſenioribus populi, & præfectis militiæ in eam ſententiam locutus eſt apud eos. remoratum ſe quidẽ illos quo minus relicto Ieboſtho ad Dauidẽ deſciſcerent: nunc aũt libẽter ſe hoc illis permiſſurũ, quandoquidẽ certo comperiſſet hunc per Samuelem 2. Reg. 3

nuelem prophetam totius Hebræorũ gentis regem diuino iudicio deſigna tum eſſe. eundemq; uatem præcecinisſe, quòd huius ductu uindicandum ſit in Palæſtinos, nec alio rege ſub iugũ Iſraelitarũ eos poſſe ſubigi. His auditis ſeniores & præfecti, certi iam in eorum ſententiã Abenerũ tranſiſſe, Dauidi in poſterũ apertè ſtuduerunt. Supererat ut & Beniamitæ in hanc ſententiam concederent, q̃ ex hac tribu eſſet Ieboſthi ſatellitiũ. ad quos quũ eadem uerba feciſſet, ac ne illos quidẽ reniti animaduertiſſet, cum uiginti fermè comitibus ad Dauidẽ proficiſcitur, ut præſens fœdus initũ confirmaret: tum quia quiſq; in rebus ſuis ſibi magis q̃ alijs fidit, tum quia uolebat certiorẽ facere, quid in cauſa eius cum ſenioribus & ducibus egiſſet, & quòd ipſam quoque Beniamiticam tribum in partes ipſius traduxiſſet. à quo comiter exceptus, & ſplendidis ac ſumptuoſis epulis per aliquot dies adhibitus, tandẽ petijt ut dimitteretur, traducturus ad eum exercitũ, & quod ꝓmiſerat re exhibiturus, & quaſi in manũ imperiũ gentis ei traditurus. Vix ad hæc ꝓmiſſa exſequenda miſſus à Dauide Hebronẽ exiuerat, cum Ioabus copiarũ imperator peregre rediens illuc aduenit: cognitoq; quòd Abenerus icto cũ Dauide fœdere paulo antè abiſſet regnũ ei tradi curaturus: ueritus ne is primũ inter amicos locũ obtineret, autor illi factus regij faſtigij, & alioqui uir prudẽs in consilijs capiendis, & rerũ momẽtis obſeruandis: ipſe uerò deteriori conditiõe eſſe inciperet, & præfectura copiarũ priuaretur, malũ & iniquũ conſilium concipit. ac primũ calumnijs eum aggreſſus, perſuadere conatur regi, ut caueat ſibi, neq; fidem illius uerbis adhibeat. Nihil enim illũ non tentare quo regnũ Sauli filio conſtabiliat: & nunc ſtructis dolis aduenisſe, & optatis potitum, cum certa ſpe inſidijs circumueniendi Dauidis abire. Poſtq̃ autẽ fruſtra ſe uerba fundere animaduertit, ac ne tantillũ quidẽ regẽ his moueri, mutato conſilio facinus audax mente concipit, & certus hominẽ tollere, mittit confeſtim qui curſim per eius ueſtigia uiam carperent, & aſſecuti eum Dauidis nomine reuocarent, quaſi per obliuionem quiddã maximè ad rem pertinens illi ſignificare omiſiſſet. Abenerus aũt poſtquã hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomẽ Beſira x x ſtadijs ab Hebrone diſsito, nihil eorũ quę euentura erant ſuſpicatus ad urbem reuertit. Cui obuiam factus ante mœnia Ioabus, humaniſsimè exceptũ ſummam beneuolentiã præ ſe ferens (ut ſæpe fit cum ad obtexendas inſidias malũ aliquod facinus molientes ſummã bonitatem ſimulant) ſeorſum à cætero comitatu ſeducit, quaſi ſecretius aliquid cũ eo colloqui uellet: atq; ita abductũ in locũ portæ ſolitariũ, uno tantũ fratre Abiſæo præſente ſtricto ferro per ilia traijcit. Hũc exitũ habuit uir egregius, inſidijs à Ioabo interceptus, ut ipſe uideri uolebat in ultionẽ fratris Aſaelis, quẽ in prælio ad Hebronẽ cõmiſſo Abenerus pertinaciter ſe inſequentẽ interemerat: re aũt uera q̃ miſerè timeret, ne honore quẽ obtinebat priuaret, Dauide imperiũ exercitus in Abenerũ transferente. Hinc ſanè uidere licet, q̃ nihil nõ audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere uolunt. Nam & dum cupitis potiri properant, nõ dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod ſemel nacti ſunt amittant, maiora etiã non reformidant: ſic exiſtimãtes, leuius incõmodũ eſſe ad ſummũ faſtigiũ nõ peruenire, quàm ab aſſuetis iam bonis excidere. ideoq; plus illis ſemp audaciæ ſupereſt,

dum

dum timent ne priſtina felicitate priuentur. Sed de his ſatis eſt paucis admonuiſſe. Porrò Dauid audita Abeneri nece uehementer indoluit, ſublataq; ad cælũ dextera magna uoce proteſtatus eſt quòd nec iubente ſe nec cõſcio cædes ea fuerit cõmiſſa. ad hæc diris imprecationib. autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris ſocios præiudicio ſuo damnauit. Valde enim ſolicitus erat, ne uideretur hoc contra fœdus cum Abenero ictũ fuiſſe admiſſum, edixitq; ut totus populus defleret ac lugeret uirũ, & ſolennib. funeralibus ei parentaret, ſciſsis ueſtibus & ſaccos indutus: atq; hoc modo exequias frequentari uoluit, quas & ipſe unà cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lacrymis ſatis indicans uel beneuolentiã erga uiuum, uel mœrorem ob defunctũ, quodq; præter ipſius uoluntatẽ interemptus fuerit. quin & magnificè apud Hebronem ſepultũ, ac epitaphio à ſe cõpoſito honoratum, ſtans ſuper monumentũ primus deplorauit, ſuoq; exemplo cæteros ad idem faciendum prouocauit. adeoq; grauiter Abeneri morte affectus eſt, ut nullis amicorũ precibus ad guſtandũ ea die cibũ adduci potuerit, ſed iuratus ieiuniũ uſq; ad ſolis occaſum ſeruauerit. quod ſanè non mediocrem ipſi gratiam apud multitudinẽ conciliauit. Nam quotquot erãt Abeneri ſtudioſi uehemẽter hunc defuncti extremũ honorem & ſeruatam ad ultimum fidem probauerunt, q̃ omnia in eum contuliſſet quæ in amicos conferri ſolent, & non ut inimicũ aliquando neglectæ & ignominioſę ſepulturæ tradidiſſet: tũ cõſiderantes pro ſe quiſq; egregiã regis benignitatẽ, eadẽ ſibi quoq; ab illo pollicebant. atq; hoc modo optime Dauid famę ſuæ cõſuluit, nemine amplius ſuſpicante ipſius uolũtate cęſum fuiſſe Abenerũ. quin & priuſquam multitudo quę ad funus celebrandum conuenerat digrederetur, docuit eos quantũ ipſe in animo uulnus accepiſſet, quantumq; totus populus detrimentum amiſſo uiro in rebus bellicis tam conſilio q̃ manu præſtantiſsimo. Sed deus, inquit, qui uniuerſa gubernat, necem huius inultam non ſinet. Is mihi teſtis eſto quòd in Ioabũ & Abiſæũ animaduertere nõ ualeo, qui apud exercitum penè plus poſſunt quàm ego ipſe. pœnam tamen diuinitus infligendã non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum uitam finiuit.

Iebóſtho amicorũ inſidijs interfecto, uniuerſum regnum ad Dauidem deuenit. Cap. II

IEboſthus autem Sauli filius morte eius audita grauiter hoc tulit, q̃ priuatus eſſet uiro conſanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat ut in paternũ regnum ſuccederet, mirumq; in modũ ob hanc cauſam ſe afflictauit. Nec ipſe diu ſuperſtes fuit, ſed à filijs Hieremmonis Banaotha & Thanno per inſidias eſt oppreſſus. Hi enim cum eſſent Beniamitę genere, & inter præcipuos optimates, exiſtimantes ſi Ieboſthũ interficerent magna ſe munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum ſe conſecuturos, nacti ſolum Ieboſthũ in cubiculo meridiantem, uidentesq; nec ſatellitum quenquam adeſſe, neq; ianitricem uigilare, ſed & ipſam partim laſsitudine, partim æſtu in ſomnum ſolutam, ſubintrogreſsi ad eum, dormientem interemerunt: præciſoq; capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à læſis properantes ad eum quem magno beneficio demeruiſſent, Hebrõnem peruenerunt: oſtenſoq; Dauidi Ieboſthi capite, cõmendabant ei ſuam operam ac be

11 2.Reg.4

neuolentiam, quòd regni æmulũ de medio ſuſtuliſſent. Sed multũ eos ſpes ſua fefellit: neq; enim pro eorũ opinione illos excepit rex. Sceleratiſsimi, inquit, & iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quod à me operę præmiũ Sauli interfector retulerit, qui ad me coronã eius aureã apportauerat? & ille quidẽ rogatus hoc ei præſtiterat, ne ab hoſtib. caperetur. Aut fortè aliũ me iam factum credebatis, ut mutatis moribus delectarer uiris maleficis, & domini eędem tanquã beneficiũ oblatũ complecterer: idq; occiſo à uobis in ſuo lecto uiro iuſto, qui neminẽ unquã læſit, uos uerò maxima etiã beneuolẽtia, ſummiſq; honorib. proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas uiolatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quẽ putaſtis de tali Iebo-ſthi cæde libẽter auditurũ. Neq; enim alio modo grauius exiſtimationẽ meam lædere potuiſtis. Hæc locutus iuſsit eos exquiſitiſsimis tormẽtis excruciatos ſupplicio dedi: caputq; Iebofthi cũ omni honore funeratum in Abeneri
2.Reg.5 monumentũ intulit. His ita finitis uniuerſi Hebręor proceres Hebronẽ ad Dauidem conuenerunt, cũ tribunis ac præfectis, ſeq; & ſua omnia illi dediderunt, cõmemoratis prius ueterib. officijs quæ in eum uiuẽte etiã tum Saulo contuliſſent, & quod tribunũ tunc regiũ in ſummo honore habuiſſent. et q̃ diuino ſuffragio per Samuelem prophetã rex unà cum ſuis filijs declaratus eſſet: eiq; ſoli deſtinatũ eſſet ut perdomitis Palæſtinis Hebræorũ reb. perpetuã ſalutẽ ac ſecuritatẽ afferret. At ille collaudato eorũ ſtudio, hortatusq; ut in cœptis permanerẽt, fore enim ut nunq̃ eos pœniteat, cõuiuio & omni comitate exceptos remiſit ad populũ in regiam adducendũ. Conuenerunt itaq; ex tribu Iudæ armatorũ ſex millia octingenti, ſcuta & lanceas geſtãtes, qui hactenus Sauli filiũ ſecuti fuerant, & ſine quib. hæc tribus Dauidi regnũ decreuerat. ex tribu Simeonis ſeptem millia & centũ eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia ſeptingenti cum principe ſuo Iodamo, cum his erat põtifex Sadacus cum uigintiduob. cognatis principibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc ſuſtinebat credens aliquẽ ex genere Sauli regnaturũ. Ex tribu Ephræmi uiginti millia & octingenti, uiri animis & uiribus præſtantes. Ex dimidia tribu Manaſsitide millia decẽ & octo. Ex tribu Iſachar ducenti futurorũ præſcij, & armatorũ uiginti millia. Ex tribu Zabulon armatorũ lectiſsimorũ quinquaginta millia. Hæc eñ tribus ſola uniuerſa ad Dauidẽ confluxit. hi omnes eadẽ armatura utebanẽ, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide inſigniores & ductores mille, ſcuto & haſta armati. quos ſequebanẽ reliqui tribules eorũ, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide ſelectorũ uigintiſeptẽ millia, ex tribu Aſeri quadraginta millia, ex duabus aũt tribubus trãs Iordanẽ habitantib. & reliquo tribus Manaſsitidis armatorũ ſcuto & haſta galeaq; ac gladio uigintiduo millia. Reliquæ quoq; tribus gladijs utebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronẽ ad Dauidem ſunt collectæ cum magno cõmeatu frumẽti & uini cæterorũq; ad uictum cõmodorũ, omnesq; cõmuni ſententia regnũ ei ratum ac firmũ eſſe uoluerunt. cumq; triduo illic feſta celebraſſent, epuliſq; operati eſſent, Da-
111 uid cum omnibus his copijs Hieroſolyma eſt profectus. Iebuſæi uero qui tum urbem incolebant, Chananæorũ & ipſi generis, clauſis ad eius aduentũ portis, & in mœnib. quotquot erãt cæci uel claudi, aut alioqui mutili in contemptum

temptum regis collocatis, dictitabant hos ad arcendũ hoſtem ſufficere, freti munitionũ firmitate. Quo ludibrio ad iram cõcitatus, oppugnationẽ aggreditur: & cum ſtrenua militũ opera uteretur, omnibus adnitentibus ut unius urbis expugnatione cæteris ſi qui ſimiliter pertinaces eſſent metus incuteretur, ui inferiorẽ urbis partẽ occupat. Reſiſtente aũt ſola arce, decreuit propoſitis honoribus ac præmijs militem ad rem alacriter gerendã excitare: promiſitq; ei qui per ſubiectam uallem in arcem euaſiſſet, totius exercitus imperiũ ſe cõmiſſurũ. & cum eò certatim omnes eniterẽtur, cupiditate ſummæ præfecturæ accenſi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & cõſcenſa arce clamore ſublato à rege promiſſum copiarũ imperium repopoſcit.

Dauid ui captis Hieroſolymis Chananæos inde populariter eijcit, urbemq; Iudæis uictoribus inhabitandam tradit. Cap. III

EIectis deinde ex arce Iebuſæis, & inſtauratis Hieroſolymis, rex ea ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni ſui tẽpus domicilium inibi habuit. cæterũ tempus quo apud Hebronẽ ſolius tribus Iudæ rex fuit, ſeptem anni fuere, & menſes ſex. poſtquam autẽ Hieroſolymis regiã ſibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto ſuccedebant, deo prouidente ut ea urbs egregijs acceſsionib. q̃ celeberrima redderetur. Per idem tempus Iramus legatione in hoc miſſa in amicitiam ac ſocietatem Dauidis eſt receptus: miſitq; ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros qui regiam ei Hieroſolymis exædificarent. Dauid aũt ſuperiorem urbis partẽ & arcem in ea conditam in unũ corpus redegit, cingendumq; eiſdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid Iebuſæis inde eiectis, à ſe ciuitatẽ denominauit. Nam tempore Abrahami generis noſtri autoris Solyma uocabatur. nec deſunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorũ nomine hanc urbem intelligendã. templũ enim iuxta Hebręorũ linguam nominatũ eſt hac uoce, ſecuritatẽ ſignificante. Totũ autem hoc tempus ex quo Ieſus Hebræorũ aduerſus Chananæos imperator, deuictæ regionis agros ſuis diuiſit, poſt quem Iſraelitæ nunq̃ barbaros ex Hieroſolymis eijcere ualuerunt, uſq; ad hanc Dauidis expugnationem anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittẽdus eſt per ſilentiũ Orphonas uir inter Iebuſæos opulentus, cui in expugnatione Hieroſolymorũ parcitũ eſt à rege, tum propter perpetuam eius erga Hebręos beneuolentiã, tum quia priuato quodam officio demeritus eſt eum, ut paulo pòſt magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoq; uxores duxit, & concubinas ſibi adiunxit. filios etiã undecim ſuſcepit, quorũ nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphal, & pręterea filiam Thamaram. Horũ nouem ex legitimis coniugib. nati ſunt, duo uerò poſtremi è concubinis. Thamara aũt Abeſalomi germana fuit.

Dauid Palæſtinorum bello impetitus apud Hieroſolyma uictoriã illuſtrem conſequitur. Cap. IIII

PAlæſtini autem cognito quòd Hebræi Dauidem regem creaſſent, collecto contra eos exercitu, & occupata cõualle quæ dicit Gigantum nõ procul Hieroſolymis ſita, caſtra ibi poſuerunt. Iudæorum uerò rex nihil inconſulto deo ſolitus agere, iuſsit põtifi IIII

cem quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur prædicere. à quo postq̃ læta omnia didicit, incunctãter & ipse exercitũ cõtra hostes eduxit: & cõmisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugã cõpulit. Nemo autem suspicetur modicũ aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitum qui tum Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, q̃ nõ magno negocio sit ꝓfligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat uniuersam Syriam ac Phœnicen consociatis armis auxiliũ illis tulisse: quę causa fuit ut toties uicti, tam multis millibus desideratis, denuò bellum maioribus uiribus redintegrarent: quandoquidem post præsentem quoq; cladẽ triplicato exercitu Dauidis ditionẽ inuaserunt, & eodem quo prius loco castrametare sunt ausi. Rege uerò iterũ de euentu oraculum cõsulente, respõdit pontifex, in sylua quæ fletus cognominata nõ lõge ab hoste aberat, exercitũ continendũ, nec prius ad pugnã educendum quàm sylua nullo perflante uento suapte sponte agitaretur. quod ubi primũ obseruatũ est, & deus maturè præsentiæ suæ signũ dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam uictoriam est progressus. nam ne primũ quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox ut ad manus uentũ est terga uertit. nec segnius Hebræus institit, fodiendoq; terga fugientiũ, & multos prosternendo, usq; Gezara quod oppi-
2.Reg.6 dum in utrorumq; confinio situ erat, uictos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnanda, ubi nõ magno labore ingenti præda potiti, deos etiã eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, uisum est regi de cõmuni seniorum et optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione cõuocare, & itidem sacerdotes ac leuitas, atq; ita profectos unà ad oppidũ Cariathiarim, arcam dei ex eo loco Hierosolyma transportare, omnemq; diuinũ cultum cum sacrificijs & ceremonijs à maiorib. acceptis, in posterũ in hac urbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra nõ fuissent neglecta, nunquã talem cladem populũ accepturũ fuisse. Conuentu igitur sicut decretũ fuerat habito, rex ad transferendam arcam accedit: quã sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrumq; nouum impositam, subiunctis bubus fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat rex, & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes, & omne genus patriorũ carminũ, & ad uariorũ instrumentorũ musicorũ pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atq; ita arcã Hierosolyma deducentes. postquam aũt uentum est ad locũ cui nomen Chidonis area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est. bubus em̃ exorbitantibus plaustrũ & arca inclinata, Oza cum non esset sacerdos ausus manum sustentandi causa admoliri, in uestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde usq; hodiernũ Ozæ percussio uocatur. Tũ Dauid territus & cogitans se fortè idẽ passurũ, quod Oza, si ad se in urbẽ arcã reciperet, quandoquidẽ ille manu tantũ in eam extẽsa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere: diuertensq; paulũ in uillam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam depositi. quę per tres integros menses hoc hospitio usa, rem Obadami familiarẽ auxit, eiusq; domũ multis felicitatibus cumulauit. Rex aũt cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repentè usq; ad inuidiam eorum qui incrementa eius uiderunt felix

extitisset

extitisset, nihil amplius mali ueritus arcam in urbē suam transtulit hac pompa, ut à sacerdotibus deportaretur, deducereturq; à septē choris à se in hoc institutis & ordinatis, & rege ipso interim cinnyram pulsante ac plaudente, ita ut Michole uxor eius, Sauli prioris regis filia, factū hoc improbaret. quæ ubi intrà urbē illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc usum erectū. In ea festiuitate sumptuose ac splendide sacrificatū est, & totus populus exceptus cōuiuio, ut tam mulieribus quàm uiris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganū frixum, & frustum de uictima. atq; his epulis populo pasto, ipse domū reuertitur. Huic occurrens Michole uxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; deus propitius largiri solet: reprehendit tamen q̄ præter decorum tantus rex saltasset, ta ut in conspectu seruorū suorum & ancillarū partes quasdam inter saltandū denū darit. at ille non pudere se huius facti respōdit, quod sciret gratū esse deo qui eum & patri ipsius mulieris & alijs omnibus prætulisset: cantaturumq; se ei sæpius ac saltaturū, nihil curantem, quàm indecorum hoc aut ipsi aut ipsius ancillis uideatur. Hęc Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractam tradidit, quinq; liberos genuit, ut suo loco dicetur. Cæterū rex uidens res suas quotidianis succesib. per dei fauorem proficere, peccare se putauit, quòd cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaq; decreuit exædificare deo templū, quēadmodū Moyses prædixerat. cōmunicatoq; super ea re consilio cum Nathane propheta, cum is autor esset proposita exsequendi, pollicereturq; deum opem ad hoc laturū, auidior etiam struendi templi factus est. Sequēti uerò nocte deus Nathani per uisionē apparuit, iubens ut Dauidi nūtiaret, gratam quidē sibi esse eius uoluntatē, quod primus omniū de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere ut is qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimū fanum construeret. Veruntamen postquam longam uitam rex ad ultimam senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendū esse templū à filio eius & successore, qui uocandus esset Solomon. cuius nō aliter q̄ filij curam se habiturum pollicebatur, regnumque per posteros eius continuaturum: quòd si quid peccauerit, pœnam non ultra morbos & terræ sterilitatē processuram. His ex propheta cognitis Dauid lætus, quòd iam sciret posteris suis imperium permansurum, et familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad arcam se contulit: procidensq; in faciem adorauit deū, gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaq; prouidentia qua res Hebræorum augere atq; ornare non desineret: atque ita gratijs actis, hymnoq; decantato è tabernaculo digressus est. 2.Reg.7.

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit. Cap. V

NOn multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnicie, ut quemadmodū deus prędixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militib. ad conueniendū, iussisq; 2.Reg.8

omnibus ut quàm inſtructiſsimi ad bellum eſſent, ubi ſatis omnia parata exiſtimauit, profectus Hieroſolymis in Palæſtinã peruenit: hoſtibusq; magno prælio uictis, & bona agrorum parte mulctatis, hisq; agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum copias ita cõcidit, ut tertia tantum pars ſupereſſet, quam in deditionem accepit. His quoq; annuo tributo impoſito contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum regem: cum quo ad Euphratem congreſſus, uiginti peditũ millia, equites quinquies mille occidit. currus etiam mille cepit, ex quibus incenſis reliquis, centum ſolos ſibi reſeruauit.

Damaſceni à Dauide uincuntur. Cap. VI

INterim Adadus Damaſci & Syrorũ rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intuliſſet, cum eſſet eius amicus ac ſocius, cum ualido exercitu in auxilium eius properat, ſperans ſe bellũ ab eo depulſurum. cumq; & ipſe non procul Euphrate cum Dauide cõflixiſſet, prælio uictus magnam exercitus partem amiſit. Deſideratis enim ex eius acie uiginti millibus, reliqui fuga ſaluti ſuæ conſuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto hiſtoriarum ſuarum libro, in hæc uerba meminit. Longo deinde pòſt tempore indigenarum quidam nomine Adadus, cæteris potentior, Damaſci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnũ obtinuit. Hic bello inter eũ & Dauidem Iudæorum regem exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in poſtremo quo apud Euphratem uictus eſt, multis editis facinoribus regẽ ſe & uirium & animi robore præſtantiſsimum declarauit. Idem de poſteris quoq; eius narrat, quòd quaſi per manus alius ab alio regnum ſimul & nomen acceperint. Illo, inquit, defuncto, poſteri eius decimam uſq; generationem regnum obtinuerunt, quiſq; à ſuo patre cum imperio nomen accipiẽs, quemadmodum apud Aegyptios Ptolemæi. ex his potentiſsimus ordine tertius inſtaurato bello abolere uolens ignominiam aui temporibus acceptam expeditione contra Iudæos facta Samariam uaſtauit. Nec à uero aberrauit hac parte. hic eſt enim ille Adadus, qui Achabo apud Iſraelitas regnante, Samariam inuaſit. de quo ſuo loco dicturi ſumus. Porrò Dauid peragrata cũ uictore exercitu Damaſco & reliqua Syria, totam ſub imperiũ redegit, diſpoſitiſq; opportunis in locis præſidijs, & tributo impoſito, domũ eſt reuerſus: & ceu trophæum aureas ſatellitum Adadi pharetras reliquamq; eorũ armaturam deo Hieroſolymis conſecrauit. has poſtea Suſacus Aegyptiorum rex, uicto Roboam huius nepote, ſpoliata urbe cũ multis alijs diuitijs exportauit. Sed hæc poſtq̃ ad ea tempora uentum fuerit dicentur. Hebræorum autem rex fauore numinis utens, & fortunam belli ſequens, præcipuas Adrazari urbes aggreſſus eſt, Bettæam & Machonem: easq; ui expugnatas diripuit. in his magna uis auri & argenti reperta eſt: & præter hæc æris genus, quod auro precioſius eſt habitum: ex quo poſtea Solomon fecit magnum illud uas mare appellatũ, & pulcherrima polubra, cum templum adornaret. Amathenorum autem rex audita Adrazari clade, quodq; exercitũ amiſiſſet, timẽs ſibi decreuit in fidem & amicitiã Dauidis ultro uenire: miſitq; ad eum Adoramum filium, qui uictoriam de cõmuni inimico ei ſuo nomine gratularetur

laretur, & in ſocietatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis uaſa aurea & argẽtea & ærea. Dauid uerò inita amicitia cũ Thæno (ſic Amathenus uocabat) & acceptis muneribus, filium eius pro utriuſq; dignitate tractatum dimiſit. munera uerò illa cum alio auro ex manubijs captarum urbium redacto autori uictoriæ deo dedicauit. qui non ſolum quoties ipſe rex bellum adminiſtraret rem proſperabat: uerumetiam miſſo in Idumæam Abiſæo Ioabi ſummi copiarũ ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari conceſsit. Decem enim & octo ex illorum exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata præſidijs recens capta regione, rex non ex agris tantum, ſed uiritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iuſtus, & in reddendo iure uerum tantum & æquum reſpiciebat. exercitui uerò uniuerſo Ioabum præfecerat. à commentarijs habuit Ioſaphatum Achili filium. Deſignauit etiam ex Phineeſi familia Sadocum pontificem cum Abiatharo. amicus enim erat. Seribam uerò Siſam conſtituit. Banaiam Ioiadæ filium ſatellitio ſuo præpoſuit: omnes regis ſeniores filij inter patris ſatellites uerſabantur. His ita ordinatis uenit illi in mentem amici quondam Ionathæ, fœderisq; mutui quod inter eos interceſſerat. nam inter cæteras omnes uirtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ unquam accepiſſet. Igitur ſcitatus eſt num quis ſupereſſet ex amici genere, cui gratiam referre poſſet pro iucundiſsima olim cum Ionatha acta conſuetudine. cumque adductus eſſet ad eum quidam è libertis Sauli, qui poterat ſuperſtites noſcere, percontatus eſt num poſſet aliquem indicare ex Ionathæ genere uiuum, cui pro beneficijs à ueteri amico perceptis gratiam reponere quiret: quo reſpondente ſupereſſe filium eius Memphibоſthum, pedibus claudum: eo quòd nutrix audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit prolapſum ex humeris læſerat: diligenter perueſtigauit, ubinam & apud quos educaretur. quo comperto miſit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibоſthus uerò poſtquam ad regem peruenit, procidens in faciem adorauit illum. moxque iuſſus eſt bono animo eſſe, & omnia quæ cuperet de benigniſsimo rege ſibi polliceri: & auitam domum cum prædijs ad illam pertinentibus accepit: iuſſusque eſt ad eandem cum rege menſam accumbere, & nulla die conuiuio non intereſſe. Cumq; adoleſcens lætus promiſsionibus & muneribus regis gratias agens adorauiſſet, rex accito Siba, ait ſe adoleſcenti paternam domum cum omnibus auitis poſſeſsionibus donaſſe: iuſsitq; eum uillicatione agrorũ ſuſcepta, omnes reditus Hieroſolyma referre. Poſt hæc ſingulis diebus eum mẽſæ adhibuit: & Sibam cum quindecim filijs & uiginti ſeruis Memphibоſtho largitus eſt. His ita ordinatis, Siba adorato rege, omnia ſe facturum pollicitus, diſceſsit. Ionathæ uerò filius poſthac Hieroſolymis habitauit, conuictor regis, nec aliter quàm ſi ipſius filius eſſet tractatus, filium etiam ex ſe genitum, Michanum nominauit. Atque hoc honore Ionathæ poſteri à rege fuere affecti. 2.Reg.9

Cæterum cum per idem tempus Ammanitarum rex Naaſſes, ſocius & amicus defunctus eſſet, filiusq; in regnum paternum ſucceſsiſſet, Dauid per legatos officioſe eum conſolatus eſt, hortatus ut æquo animo patris obitum ferret, eandemq; quam pater expertus fuerat, amicitiam à ſe expecta- VI 2.Reg.10

ret. Priores uerò Ammanitarum, ſecus quàm de Dauide ſuſpicari par erat, malitioſe hanc legationem miſſam interpretati ſunt, concitaueruntq; regem, dicentes Dauidem ſpeculatores regionis & opum eius ſub officij prætextu miſiſſe. proinde cauendum ab illis, & uerbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem ſeſe conijciat. At rex Ammanitarum Naaſſes ab optimatibus contra rei ueritatem perſuaſus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Raſis enim media ex parte eorum barbis, preciſoq; dimidio ueſtimentorum, factis non uerbis animũ ſuum declarauit. Quam rem Dauid indigniſsimè tulit, nihil diſsimulans non neglecturũ ſe iniuriam cum contumelia coniunctã, ſed bello uindicaturum in Ammanitas, & pœnas uiolatæ contrà ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod poſteaquam perlatum eſt ad regis barbari neceſſarios, & copiarum eius præfectos, conſcij ſibi uiolati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipſi ad bellum ſe parabant. & miſsis legatis ad Syrum Meſopotamenorum regem cum mille talentis ſocietatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in ſuas partes & Suba. Hi reges habebant peditum uiginti milia. conduxerunt etiam regem Michæ regionis, & quartum nomine Iſtobum, qui & ipſi uigintiduo milia militum in armis habebant.

Quomodo Dauid Meſopotamios deuicit. Cap. VII

NOn terruit tamẽ Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum regibus ſocietas, deò fretum, & ſcientem quòd bonam cauſam haberet, iuſtisq; armis iniuriam ſibi illatam ulciſceretur. Itaq; Ioabo commiſſa belli adminiſtratione, cum lectiſsimo milite eum contra hoſtem miſit: qui mox ad primariã eius gentis urbem caſtra admouit. Hoſtibus uerò urbem egreſsis, & duas ſeorſim acies explicantibus: alteram quæ ex auxilijs conſtabat, in patẽti campo: alteram uerò quæ Ammanitarũ gentis erat, pro portis quæ Hebræos ſpectabãt: Ioabus hoc animaduerſo & ipſe ad militares artes confugit. & aſſumptis fortiſsimis militum, ipſe Syro alijsq; regibus ſe oppoſuit. reliquis Abiſæo fratri traditis, iuſsit ut contra Ammanitas aciem dirigeret: admonito prius, ut ſi uideret Syros ſibi præualere, adducto propere ſuo milite ſuccurreret. idem ſe facturũ ſi ipſum Ammanitas ægrè ſuſtinere contingeret. cum his mandatis dimiſſo fratre, hortatusq; ut generoſe & alacriter rem gereret, daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipſe Syros aggreditur. qui cum aliquantiſper magna ui reſtitiſſent, multis ſuorum cadẽtibus terga uertere ſunt coacti. quo uiſo Ammanitæ territi, Abiſæũ cum ſuo milite aduentantem non expectauerũt, ſed moti ſociorum exemplo intra mœnia refugerũt. atq; ita Ioabus male mulctatis hoſtibus uictorem exercitum Hieroſolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, ut experti ſe impares in poſterũ quieſcerent. ſed miſsis nũcijs ad Chalamam Syrorum tranſeuphratenſium regẽ, eius auxilia mercede conduxerũt. Huius uicem in exercitu gerebat Sabecus, qui cõſtabat ex octuaginta peditũ, equitum uerò decem milibus. Tum Hebræorum rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanitæ contra ſe parauiſſent, nolẽs amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipſe cum uniuerſo exercitu Iordanem tranſgreſſus illis occurrit: & cõmiſſo prælio uictor euaſit, cæſis peditum quadraginta, equitum

uerò

uerò ſeptem milibus. Sabecus quoq; hoſtium imperator in eo prælio uulnus accepit à rege, ex quo poſtea curam non admittẽte mori eum contigit. Meſopotamitæ deinde cognito tam triſti pugnæ euẽtu, ſine mora legatione ad Dauidem cum muneribus miſſa, deditionẽ fecerunt. atq; ita appetente iam hyeme Hieroſolyma eſt reuerſus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum miſit. Is longe lateq; uaſtatis hoſtium agris, compulſos eos in Rabatham gentis metropolim obſidione cinxit: quo tempore Dauid tametſi uir iuſtus ac pius & patriarũ legum obſeruator diligens, in graue tamen peccatũ incidit. Cum enim uergẽte iam die in ſolario regię more ſolito deambularet, proſpexit in uicinis ædibus mulierem frigida lauantem, inſigni forma præcellentem, cui nomen Bethſabe: uictusq; eius pulchritudine, & à concupita ſibi temperare non ualens, accitã ad ſe cõplexus eſt. Paulo pòſt mulier grauidã ſe ſentiens, nunciat regi ut diſpiciat quomodo factũ hoc latere poſſet, alioqui publicis legibus adulterij damnatã ſupplicium daturam. Rex itaq; accerſitum ad ſe ex caſtris Ioabi armigerũ maritũ mulieris, Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontat. quo referẽte omnia cedere ex ſententia, partes ei de ſua cœna obtulit, iuſſitq; ut profectus ad uxorẽ apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, ſed inibi in regia & inter ſatellites regis noctẽ eam exegit. quo cognito rex, ſcitatus eſt ex eo, quamobrẽ tanto pòſt tempore domũ reuerſus, ad uxorem non iuiſſet, idq; præter communem omniũ hominum morẽ, quicunq; peregrè ad ſuos redeunt. reſpondit ille, nõ eſſe æquum ut interim dum imperator ſuus & cõmilitones in hoſtili ſolo in caſtris humi cubitãt, ipſe in uxoris amplexibus ſe oblectet. hæc locutum manere inibi ea quoq; die iuſsit, ſequẽti ad uicarium ſuum ducem dimiſſurus. uocatus deinde ad cœnã, & rege de induſtria crebriorib. propinationibus inuitante ad ebrietatẽ uſq; progreſſus, nihilominus tum quoq; pro foribus regij cubiculi pernoctauit, nullo uxoris deſiderio tactus. hanc ob rẽ indignatus rex ſcripſit Ioabo ut in Vriam pœnam meritum animaduerteret: modumq; puniẽdi indicauit, ne manifeſtum fieret ſuo iuſſu hoc factum. iuſſit enim ut quà plurimũ periculi eſſet hoſti opponeretur, moxq; à ſocijs, quo facilius opprimi poſſet, deſtitueret. his ita ſcriptis, & proprio ſigillo obſignatis, epiſtolam Vriæ cõmiſit ad Ioabum perferẽdam. qui receptis literis, & cognita regis uoluntate, quem locũ maxime ab hoſtibus infeſtari ſciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectiſsimis aliquot militibus, pollicitus eſt ſe cum toto exercitu affore, ſiqua parte muri ſuffoſſa aditũ intra urbem patefeciſſent: hortatus eũ ut exiſtimationi quam tum apud regẽ, tum apud cõmilitones ſibi parauerat reſpondens, libenter potius quàm grauatim iuſſa capeſſeret. cũq; Vrias magna alacritate demandatũ munus ſuſcepiſſet, manipulo illi adiungẽdo clam imperauit, ut cum primũ occurrẽtibus hoſtibus urgeri hominẽ uideret, deſerto illo in tutũ ſe reciperent. Itaq; eũ Hebræi feciſſent aſſultũ ad mœnia, ueriti Ammanitæ ne ab illa parte hoſtis murũ occuparet, fortiſsimus quiſq; recluſa repente porta magno impetu erumpũt. quod ubi uiderunt qui circa Vriam uerſabant, memores Ioabi mandatorũ, uno agmine ſeſe retrorſum receperũt. Solus Vrias quòd puderet cõtra quàm promiſerat aſsignatũ locũ nõ tueri, in ſe ruẽtes ſuſtinuit, ferroq; exceptos interemit

vii
2.Reg.11

non

non paucos, donec circũuentus cũ aliquot alijs, quos ignaros cõſilij pudor idem in officio cõtinuerat, nõ inultus occubuit. His ita geſtis Ioabus regi per nunciũ ſignificat, quòd non ferẽs obſidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amiſsis aliquãmultis infecta re in caſtra redire ſit cõpulſus. mandarat autem nuncio, ſi regem hoc factum ægrè ferre ſentiret, ut de Vriæ quoq; morte renũciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis male factum aiebat, quod aperta ui mœnia tẽtaſſent. oportuiſſe enim machinis ac cuniculis aditũ moliri, maxime cum Abimelechus Gedeonis filius domeſticũ exemplum illis eſſe debuerit, qui Thebis turrim ui capere conatus, ſaxo ab anicula miſſo ictus turpiter uitã amiſit, uir alioqui fortiſsimus, & inconſultè difficillimum oppugnationis genus eſſet aggreſſus. Vtiliſsimũ aũt in re militari quid alijs bene aut ſecus ceſſerit cõſiderãdo, cũ ſimile periculũ incidit, hæc ſequi, illa fugere. poſtquã aũt indignabundo de Vriæ quoq; morte relatum eſt, iraſci deſijt: iuſsitq; Ioabo renunciari, uulgare eſſe id incõmodum, nec à naturâ belli alienum, cuius hæ ſint uiciſsitudines. debere tamẽ eum in poſterum cautius rem adminiſtrare, & aggeribus ac machinis expugnatã urbem ſolo æquare, & habitatores eius ad unũ neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè ſe recepit. cæterũ Bethſabe audita mariti morte per aliquot dies eum luxit: ubi uerò à mœrore ac lacrymis deſtitit, ſine mora eam rex coniugem ſibi aſciuit: ex qua mox puer maſculus ei natus eſt. Has nuptias deus nequaq; æquis oculis inſpexit, ſed iratus Dauidi, cum prophetæ Nathani per uiſum nocturnũ ſe obtuliſſet, regẽ grauiter incuſauit. propheta uerò q eſſet uir feſtiuus ac prudens, reputans reges quoties ſuis affectibus rapiunt, non magnum iuris reſpectũ habere ſolere, cõminatione numinis ad tẽpus diſsimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum ſententiã eius exploraturus. Duo uiri, inquit, eandẽ urbem incolebant: alter prædiues multorumq; armentorum & gregum dominus: alter unius tantum ouiculæ poſſeſſor. eam unà cum pueris ſuis domi quotidianis cibis alebat, nõ alio affectu q; ſi eſſet filia. cũ uerò hoſpes diuiti ſuperueniſſet, ille parcẽs ſuis pecoribus, nullum in amici gratiã mactare uoluit: ſed abſtracta per uim ouicula pauperis, iugulatam & apparatã hoſpiti appoſuit. His uerbis rex grauiter cõmotus, ſceleſtum hominẽ illum facinus hoc auſum pronunciauit, iuſtumq; eſſe ut quadruplum pro adempta ouicula reſtituatur, & ipſe inſuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter ſubiecit, ipſum eſſe qui hac pœna dignus ſit, ſuo pte iudicio nefarij ſceleris damnatus. ac tum demũ illi expoſuit in quantã indignationem numinis incurriſſet, cuius fauore uniuerſæ gentis Hebræorum rex conſtitutus, circumquaq; uicinarũ etiam gentiũ earumq; multarũ & magnarum dominiũ conſecutus eſſet: nõ ſemel antea liberatus è Sauli manibus. nunc cum eiuſdẽ benignitate aliquot legitimas uxores habeat, cõtempto omni humano ſimul atq; diuino iure, alienã eũ duxiſſe uxorẽ, marito ipſius interfecto & hoſti prodito. Igitur affore diuinã ultionẽ, & ipſius quoq; mulieres ab uno è filijs per uim cõſtuprãdas, & ipſum inſidijs ab eodẽ appetẽdũ, ut p clã admiſſo peccato, in propatulo pœnas perſoluat. quin & puerũ ex ea natũ ſine mora eſſe interiturũ. territo aũt per hanc denunciationẽ rege, uehementerq; perturbato, & cũ lacrymis fatente ſe peccaſſe in deũ: erat enim uir pius,

&

& qui hoc uno excepto in tota uita nihil admiſerat: placatus deus recepto in gratiam promiſit, & regnum & uitam ei ſeruaturum ſe eſſe. poſt pœnitẽtiam enim non amplius ſe iraſci. Atq; ita Nathan poſtquã futura regi aperuiſſet, domum reuertitur. Porrò infans ex uxore Vrię natus Dauidi, immittẽte deo graui morbo corripitur, cuius uicem mœſtiſsimus pater dolenter ferens per ſeptem dies à familiaribus induci non potuit ut ullum cibum deguſtaret: ſed atratus & ſacco amictus, humi proſtratus iacebat, & à deo ſalutẽ pueri precabat. Nimis enim eius matrẽ diligebat. Septima uerò die mortuo puero, familiares nõ audebãt hoc regi indicare, ueriti ne re cognita pertinacius etiã à cibo reliquaq; cura corporis abſtineret deſiderio defuncti infantis, cuius morbum tã impotẽter tuliſſet. qui cum turbatã familiã ſentiret, & aliquid mali cælari, facile intellexit extinctum puerũ: accitoq; uno è famulis poſtquã ueritatẽ comperit, confeſtim ſurrexit: lotus deinde ſumptaq; ueſte candida, ad dei tabernaculum properauit. poſthac iuſsis famulis ut cœnam ſibi apponerẽt prę ter omnem opinionẽ, admirationi fuit omnibus cognatis & domeſticis, ſtupentibus q̃ cum nihil horũ ægrotante puero feciſſet, nunc poſt eius obitum omnia ſimul faceret: impetrataq; prius licẽtia, cauſam ſciſcitabantur. Tum ille: Non intelligitis, inquit, q̃ dum puer uiueret, de ſalute eius ſperãs, nihil nõ faciebam quo deum flecterẽ? nũc poſtquã is obijt, ſuperuacaneũ ſit inaniter mœrore confici. His auditis omnes ſapientiã eius laudauerunt. nec ita multo poſt Bethſabe grauida exactis legitimis naturæ menſibus filiũ ei peperit, quẽ Nathanis monitu Salomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obſidione premebat, præciſis aquæductibus, & cõmeatibus interceptis, ita ut fame ſimul & ſiti laboraret. ab unico enim puteo ſpes eorũ pẽdebat, ac ne hoc quidem ad ſatietatẽ utebantur, parcè aquam diſpenſantes, ne fortè in totum deficeret. Hæc Ioabus per literas regi ſignificauit, hortans ut ad excidiũ urbis ipſe ueniret, & hunc quoq; titulũ uictorijs ſuis apponeret. qui collaudato ducis officio fideq;, aſſumpto ſecũ exercitu ad deuaſtandam Rabatham proficiſcit: eamq; mox ui captam militi diripiendã permiſit. ipſe uerò ex præda nactus eſt Ammanitarũ regis auream coronã talentũ pendentẽ, & precioſo ſardonyche inſignẽ: quam poſtea capite geſtare ſolitus eſt. necnon & alia multa ac magni precij præda in ea urbe potitus eſt. uiros uerò eius excruciatos prius ad unũ interemit: neq; mitius alias Ammanitarũ urbes tractauit, pari modo expugnatas. Poſt hanc uictoriã domũ reuerſo graue quiddam ac cidit ex tali cauſa: Filiam habebat adhuc uirginẽ, formoſiſsimas quaſq; mulieres pulchritudine uincentẽ: Thamaram nomine, ex eadem qua Abeſalomus genitrice natã. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter uirginitatẽ ipſius & aſſeruationẽ potiri ea nõ poſſet, adeò paſsione hac conflictabat, ut non aliter q̃ ex morbo lentam tabem ac pallorẽ ſibi contraheret. id malum deprehẽdit Ionathas quidã eius cognatus & amicus, uir prudens & magni conſilij. uidens enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, acceſsit illũ rogans ut cauſam ſibi indicaret. Suſpicari enim ſe amatoriã quandã eſſe hanc paſsionẽ. quo fatente ſororẽ germanã ſibi adamatã, cõſiliũ dat quomodo optatis potiri ualeat. ſua ſit enim ut ſimulata ægritudine, ſimulatq; pater uiſendi cauſa illũ accoſsiſſet, VIII 2. Reg. 13

roget

roget ut ſororẽ ad ſe mittat, cuius miniſterijs releuatus eò citius cõualeſcere poſsit. Paruit Amnon, & cũ nihil cũctatus decubuiſſet, ſimulare morbũ cœpit. Dein cũ pater officioſe inuiſens percontaretur de ualetudine, petijt ſororẽ ad ſe mitti. ea poſtq; iuſſu patris accita uenit, poſtulauit ut ſuis manibus colyphia frixa afferret. Sic enim libẽtius ſe comeſturũ. quæ in cõſpectu fratris farina ſubacta, formatisq; colyphijs ac frixis, iuueni obtulit. at ille nõ ea guſtauit, ſed famulis mãdauit, ut quotquot pro foribus cubiculi obuerſarent, ſubmouerent: dicens ſe abſq; ſtrepitu quieſcere cupere. quo facto iuſsit ſororẽ in intimum cõclaue paratã cœnã inferre. quod cũ puella feciſſet, apprehenſæ ſuadere cœpit ut ſui copiã faceret. At puella exclamat: Abſtine uim frater, abſtine, nefas eſt te rem tam turpẽ perpetrare. Deſine à tam flagitioſa concupiſcentia, quæ nihil præter dedecus & infamiã toti familiæ noſtræ afferre poteſt. aut ſi reſiſtere ei nõ uales, à patre tibi hoc impetrandũ eſt, nõ per uim extorquendum. at ille amore feruẽs nõ paruit, ſed libidinis œſtro percitus reluctantem per uim opprimit: atq; poſt oblatũ uitiũ, in contrariũ mox affectũ uertitur, & exoſam ac faſtiditam conuicijs aggreſſus iubet ut cueſtigio ſe inde faceſſat. quæ cum hanc iniuriã priore grauiorẽ diceret, q̃ conſtupratã uel uſq; noctẽ illic manere non patiat, ſed confeſtim extrudat clara adhuc luce, ut turpitudinis ſuæ teſtibus occurrat: mandauit famulo ut eã eijceret. illa uerò ſciſſa talari tunica, qualibus tũ regiæ puellæ ex more uelabant, & cinere caput ſparſa, per mediam urbem diſcedebat, uim ſibi illatam quiritando. in quam ſic affectam cum Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet q̃ ita ſeſe afflictaret. cumq; illa de ſtupro rem totã ei denarraſſet, ſolatus eam hortabatur ut æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriã ſuam pertinere putaret, cum à fratre ſit uitiata. quibus uerbis placata puella uociferari ac quiritari deſijt: et deinde aliquam multo tempore in cœlibatu apud Abeſalomum fratrem perſeuerauit. His cognitis Dauid pater uehementer indoluit, ſed quia diligebat Amnonem ut filiorum natu maximũ, non ſuſtinuit illi moleſtus eſſe. Porrò Abeſalomus graue odiũ eius in pectore cælabat, opportunitatẽ uindictæ expectãs. iãq; alter annus abierat, ex quo pudicitiæ ſororis eius illuſum eſt: & cũ eſſet iturus in Belſephon, quod eſt oppidũ tribus Ephremiticæ, ad tõdendos ſuos greges, inuitauit patrem ac fratres ad ſolenne conuiuiũ. quo excuſante quòd nollet eum grauare, rogauit ut pace eius liceret filijs proficiſci. quo impetrato ſuis iniunxit, ut quamprimũ animaduertiſſent Amnonẽ temeto grauatum, neminem ueriti ad nutum ſuum illum trucidarent.

Quomodo per inteſtinũ familiæ diſsidiũ Dauid à filio regno pulſus eſt. Cap. VIII

AT uerò perpetratum eſt quod mandauerat, ſtupor & trepidatio fratres occupat: & ſibi quiſq; timẽs, correptis equis curſu ad patrẽ ferebantur. Interim quidam præueniens, omnes ab Abeſalomo cæſos nunciat. qui nõ aliter q̃ par erat amiſsis ſimul tot filijs, idq; fratris ſcelere, graui dolore ictus, ne cauſam quidem rogauit: neq; expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum ſe luctui tradens, conſciſſa ueſte humi proſtratus iacebat, deplorans nõ magis quos peremptos acceperat, quàm ipſum interfectorẽ. Ionathas uerò Samnæ fratris eius filius hortabatur ut moderatius doleret, negans ſe de morte cæterorũ credere: nec enim

cauſam

cauſam facti inuenire poſſe: de ſolo Amnone dicens diligentius perquiren dum.nam de hoc probabile eſſe,q̃ memor iniurię ſororis frater in eum tale aliquid auſus ſit.interea ſonitus aduentantiũ equorũ,& quorundã eos prę-currentiũ,omnes in ſe conuertit.hi fuere filij regis,qui relicto cõuiuio pro-fugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex inſperato uidens quos paulo ante extinctos acceperat.denuoq́; gemitus ac lacrymæ inſtaurantur,his fra-trem,rege filiũ fœde trucidatũ deplorantibus. At Abeſalomus in Geſura ad maternũ auum fugit,eius regionis dynaſtam, ibiq́; toto triennio permanſit. Cum aũt Dauidi animus eſſet Abeſalomũ ad ſe reuocare, nõ ad ſupplicium; 2.Reg.14 ſed ut eũ apud ſe haberet: iam enim ira reſederat: ultro huc propenſum Ioa bus imperator ſuis artib.impulit. mulierculã enim quandã grandi natu ſub-ornat,quæ lugubri cultu ad regẽ accedens, aiebat inter duos ſuos filios ruri agentes rixam exortã adeò incruduiſſe, ut cum ſoli eſſent, ac nemo adeſſet q̃ dirimeret,alter ab altero ictus exſpirauerit:rogabatq́; hanc gratiã,ut quoniã cognati eius qui interfectus eſt alterũ ad cædẽ expeterent, ſaluti eius cõſule-ret, ne reliqua ſpe ſuæ ſenectutis orbaretur.neq; enim aliud remediũ ſuper-eſſe,ſi nullũ apud regẽ inueniret. nam nihil eſſe quod illos cõpeſcere queat, præter maieſtatis regiæ reuerentiã.Cumq́; rex poſtulatis eius annuiſſet, hæc uerba ſubiecit: Tuæ quidẽ benignitati rex gratias ago, q̃ ſenectutẽ meam & tantũ non orbitatẽ miſeraris: ſed quo certior ſim de tua clemẽtia, tuũ ipſius filiũ prius in gratiã recipe, & indignationẽ contra eũ depone. alioqui quo-modo poſſem de cõceſſa hac mihi gratia nõ dubitare,cũ ipſe adhuc ob ſimi lem iniuriam filio infenſus eſſe pergas.At cuius eſt prudẽtiæ, uno cõtra uo-luntatẽ amiſſo,ultro necẽ alterius addere? Tetigit mox regis animũ ſuſpitio, perſonã à Ioabo eſſe ſubornatã: & cognito ex anicula rem ita ſe habere, ac-cerſit Ioabũ,dicens eum aſſecutũ quod cupiebat, licereq́; ut Abeſalomũ re-ducat.Nõ enim amplius ſe in eum ſtomachari,ſed totam indignationẽ præ-terijſſe.At ille adorato rege,& uerbis eius libẽter acceptis, eueſtigio Geſura properauit,& aſſumptũ ſecum Abeſalomũ Hieroſolyma reduxit. Rex uero audiens filiũ aduentare,miſit qui ei denũciaret,ne ad ipſum accederet.non-dum enim ita ſe affectũ,ut reuerſum uidere ſtatim ſuſtineat. Ille ita ut iuſſus eſt deuitato patris cõſpectu, intra domeſticos parietes cum ſuo famulitio ſe continebat.nec tamen aliquid eius pulchritudini deceſsit, uel propter mœ-rorem,uel q̃ nõ ea tractatione uteretur, qua uti regiũ iuuenem par erat: ſed tam forma q̃ ſtatura quoſuis in maximis delicijs agentes ſuperabat. Tanta au tem fuit eius cæſaries, ut intra octauũ quemq; menſem ad ducentos ſiclos; hoc eſt ad quinq; pondo accreſceret.Ad hunc modũ priuato cultu per bien nium Hieroſolymis habitauit: natiq́; ſunt ei filij tres,& una filia formoſiſsi-ma,quæ Solomonis filio Roboamo poſtea nupſit,& filiũ ei nomine Abiam peperit.Deinde miſit ad Ioabũ rogans ut ſe penitus in paternam gratiã redu cat,& impetret ut ſibi liceat patrẽ inuiſere & alloqui.quod quum Ioabus fa-cere cunctaretur,agrum eius uicinũ per quoſdam è ſuis incendio uaſtari iuſ-ſit. Is quum re cognita ad Abeſalomũ ueniſſet,expoſtulanti quo ſuo merito damnum ab eo accepiſſet: reſpondit ſe hoc ſtratagemate illum ad ſe elicere uoluiſſe,quandoquidẽ mandata de conciliando ſibi patre negligeret.quam

ob rem, inquit, nunc te præsentem obsecro, ut placatũ mihi reddas genitorem, quandoquidẽ molestior est mihi reditus in patriam quàm exiliũ fuerat, si ille in indignatiõe sit pertinax. Tum Ioabus his uerbis inductus, & uicem eius miseratus, deprecatus est regẽ pro illo, & tam accurate & feliciter eius causam egit, ut flexus ad pietatẽ confestim eum acciri iuberet. Qui cum supplex illi ad genua ueniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obli-
IX uionem omnium anteactorum est pollicitus. Porrò Abesalomus in inte-
2.Reg. 15 gram gratiam patris receptus breui magnũ equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorũ quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat: dictitansq; malos adesse patri consiliarios, aut etiã ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius fauore, quarto post recõciliationem anno orauit patrem, ut cum bona eius gratia Hebronem ad uota quæ in exilio conceperat persoluenda abire sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox undiq; plurimos ad se acciuit, ita ut cateruatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitæ, non quidẽ conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificiũ euocati: nec mora stratagemate succedente, rex ab uniuersis consalutatur. Cæterũ Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora cõsilia cepisset, primũ usurpandi regni quod patri diuinitus datũ sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit ultra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisq; amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totũ negotiũ iudici deo cõmittens, reliquit regiæ custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipuè sexcẽtorũ cohorte, quę etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquã discesserat. Abiatharũ uerò & Sadocũ pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupiẽtes, arcamq; asportare, bonis rationib. manere persuasit, dicens sine arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandũ: simulq; mandauit ut de omnibus quæ inciderent per clancularios nuncios se certiorem facerent. fidelem enim operam in talibus negotijs præstiterunt filij pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo quoq; Gittæus nullis regis monitis adduci potuit ut maneret, quo magis illustris fuit eius erga regem fides ac beneuolentia. Ascendenti aũt per cliuum oliueti montis, omnibus circa eum lacrymantibus renuntiatũ est etiam Achitophelem mutatis studijs in partes Abesalomi concessisse: quo uix aliud tristius ei in hac calamitate accidit. quamobrẽ precatus est deũ, ut Abesalomi animũ ab Achitophele alienaret. uerebatur enim ne eius consilijs contra se uteretur, uiri prudentissimi & oculatiss. in dispiciendo quid facto opus esset. Quumq; in uerticem montis peruenisset, respiciebat ciuitatẽ, & cum multis lacrymis nõ aliter quàm regno eiectus deum precabatur. ibi offendit uirũ in amicitia constantem, nomine Chusim. hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletum, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre: ac postremo obnixè precatus

tus eſt, ut ſimulato Abeſalomi partium ſtudio, diligẽter ſecreta eius perſcrutaretur, & Achitophelis conſilijs ſemper ſe opponeret: ſic enim eum magis partibus profuturũ, quàm ſi unà maneret. atq; ita perſuaſus à Dauide, eo relicto Hieroſolyma ſe contulit: quo paulo pòſt etiam Abeſalomus peruenit. Interim Dauid paulũ progreſſus obuiã habuit Sibam Memphibоſthi ſeruũ, quem ipſe ad curam prædiorũ amici filio donatorum miſerat, agentem præ ſe duos aſinos neceſſarijs ad uictũ onuſtos. Is obtulit ei ut quicquid uellet ſibi ac ſuis acciperet, ſimulq; rogatus ubinam Memphibоſthũ reliquiſſet, Hieroſolymis relictũ reſpõdit. ſperare enim eum rebus turbatis, fore ut ob Sauli meritorum memoriam ipſe ſuffragijs populi rex crearetur. quamobrẽ indignatus, omnia quæ prius domino eius conceſſerat, Sibæ eſt largitus: dicẽs hunc digniorem quàm illum ut talibus poſſeſsionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauiſus eſt. Dauidi uero iuxta locum Bachoram ſuperuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, ſaxis eum ſimul & conuitijs impetẽs: cumq; amici eum protegerent, magis etiam exaſperatus ad conuitia, ſanguinarium & multorum malorum cauſam appellabat, iubens ut impurus ac execrabilis regione excederet: gratiasq; agebat deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum ſuum cõmiſerat. Hac tam ſæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abiſęo uero etiam interficere Semeim uolente, Dauid eos cohibuit, negans addendam ad præſentia mala noui alicuius motus occaſionem. Nihil, inqt, moror hunc rabidum canem, & deo cedo, qui eum in nos immiſit. Mirum uero ſi hæc ab iſto patimur, quando etiam filius pietatis eſt oblitus. Sed hæc miſericordi deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis ſuccumbẽt. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis curſim cum conuitijs aſſectante. Delatus deinde ad Iordanem, ſuos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim Abeſalomo cum Achitophele conſiliario Hieroſolyma ingreſſo, cõcurſu populi ſalutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatus eſt illi perpetuum hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidiſsimos patris amicos eſſet habitus, nunc deſerto illo ad ſe tranſiret: cordate reſpondit, nõ eſſe dei uoluntati & populi conſenſui repugnandum. Hos, inquit, tibi ſtudentes, ego quoq; meritò ſequor. à deo enim regnum hoc accepiſti. quòd ſi in tuorum numerum recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præſtitiſſe noſti, eandem tibi præſtabo. Nemo enim præſentem ſtatum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum eſt, ſed in eadem manet, filio ſuccedente. His uerbis iuueni omnem ſuſpicionem exemit. Aduocato deinde Achitophele conſultabatur quid nam eſſet agendum. Is ſuaſit ut cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum conſtantius in partibus perſeueraturum, ſublata reconciliationis ſpe: & promptè contra patrem militaturum. Nam hactenus non libenter eos inimicos ſe illi profiteri, ueritos ne pax inter patrem & filium coeat. Paruit iuuenis, iuſsitque famulis, ut in regia tentorium ſibi erigerent, inſpectante populo, in quod ingreſſus cum pellicibus patris concubuit. Idque totum iuxta Nathanis pro- 2.Reg.16

phetæ uaticiniũ euenit, quòd Dauidi futurum, ut ab uno è filijs oppugnaretur prædixerat.

Abesalomus contra patrem profectus cum exercitu perit. Cap. IX

2. Reg. 17 HOc Achitophelis consilium exsecutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lectorum militum. Cum his se profectum interfecturũ patrem, atq; ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadem opera Dauide sublato pariturum. Hac sententia delectatus accersit Chusim Dauidis amicorũ principem: sic enim eum ille uocabat: & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi uideretur quærebat. At ille intelligens quòd hoc modo Dauid in potestatẽ redactus facile occidi posset, contrariã sententiam attulit. Scis, inquit, rex uirtutem patris & eorũ qui illum sequuntur, quòd in multis conflictib. semper uictor euasit. Profectò ueteranus bellator artibus contra nos utetur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu uallem aliquam cum parte militũ insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referẽt, expectantes occasionem dum regi propiores facti totis uiribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniens, suis animũ addet, nostris uero metũ ac consternationẽ afferet. Expende igitur meum quoq; consilium, sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac. ac potius edicto per totam Hebræorũ regionem copias contra patrem collige: quę ubi in unũ conuenerint, imperium earum tu ipse assume, né ue alterius fidei cõmittas. Facilè enim illum deuinces si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu uero tam multa millia uirorum, qui dari sibi occasionẽ cupiunt declarandi q̃ sint tui nominis studiosi. quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se concluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatã: sed hoc ipsum deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret. qui propere ad pontifices Sadocum & Abiatharum ueniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit: quodq; ipsius comprobatum sit: petijt deinde ut hæc Dauidi per nuncios significarent, adhortarenturque eum, ut sine mora Iordanem transiret: ne fortè filius mutata sententia persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam antè curauerant, ut extra urbem laterent filij, renuntiaturi Dauidi quid in urbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferẽtem quid Abesalomo decretũ sit: mandaruntq; ut quantum possent properarent Dauidi hęc indicaturi. qui eueſtigio cum patrum mandatis, ut pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabãt. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt hoc maturè pontificum filij, & diuertentes à uia publica in propinquum uicum agri Hierosolymitani nomine Bocchuram se dederunt, ibiq; mulierẽ quandam rogauerunt ut se absconderet. ea mox demissis per funem in puteum, os eius uelleribus contexit: rogataq; à superuenientib. persecutoribus num eos uidisset, conspectos sibi non negauit. accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat

cebat: & ſi modo alacriter perſequantur, fore ut eos cõprehendant. Illi diu fruſtra perſequuti, retro ſunt reuerſi. Mulier uero ubi hoc animaduertit, & non eſſe amplius periculũ iuuenibus ne capiantur, per funem rurſum extractos cœptũ iter continuare iuſsit. Illi quanta potuerũt feſtinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abeſalomi conatus illi renuntiauerũt: qui ſuos confeſtim Iordanem tranſire edicit, quamuis nox eſſet nihil cunctari paſſus. Porrò Achitophel ubi ſuum alterius conſilio poſthabitũ uidit, cõſcenſo iumento Gelmonem patriam petijt. Ibi conuocatis omnibus domeſticis, expoſuit eis quæ Abeſalomo conſuluerat, addens quoniã non perſuaſiſſet, certo ſe breui periturum. Dauidem enim omnino ſuperiorem hoc bello fore, & amiſſum regnũ recepturũ eſſe. Præſtat igitur, inquit, magno animo, ut uirũ ingenuum decet, è uita exire, quàm Dauidi ob filio nauatam contra eũ operam, excarnificandũ ſe præbere. His dictis in penitiſsimas ædes digreſſus, ſeipſe ſuſpendit. atq; ita Achitophelem, ſuopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterũ Dauid ſuperato ut diximus Iordane, peruenit Caſtrũ, pulcherrimã ac munitiſsimã eius tractus urbẽ. Ibi cum ſumma beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus eſt, partim præſenti hominis neceſsitate motis, partim reuerentia priſtinæ felicitatis. Fuerũt autem hi Berzellæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynaſtes, & Machirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad uictum pertinebat, largiter regi cum ſuis præbebant, ut nec lecti ſtrati eis deeſſent, nec panis ac uinum, quin & carnium copia ſemper aderat, & quicquid uel ad alimoniam, uel ad laſsitudinis refectionem opus eſſet. Interim Abeſalomus coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, conſtitit non longe à Caſtro oppido Galaditidis, loco Ioabi præpoſito exercitui cognato eius Amaſa. prognatus enim erat patre Iotharſa, & matre Abigæa. hæc uero & Saruia Ioabi mater, ſorores erant Dauidis. Rex autem recenſitis qui circa ſe erant, comparatoq; numero circiter quatuor milliũ, decreuit non expectare dum Abeſalomus prior ipſum aggrediatur, ſed creatis tribunis, diuiſoq; tn tres partes exercitu, unam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abiſæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidẽ & familiari, ſed è Gitta oriundo. Ipſum autem uolentem adeſſe in exercitu amici prohibuerunt, idq; prudentiſsima ratione. Si enim eo præſente uincerẽtur, nihil ſpei reliquum fore. quòd ſi una parte exercitus uicti, cum cætera ad ipſum refugiſſent, reparandarum uirium facultatem nõ defore. alioquin etiam hoſtem ſuſpicaturum, alium exercitum circa regem eſſe. Placuit hoc conſilium: itaq; perſuaſus apud Caſtrum manſit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obteſtabatur ut memores omnium acceptorũ beneficiorum ſtrenuam ac fidelem operam ſibi nauarent: & ut poſt uictoriam filio parcerẽt, ne occiſo illo, aliquid mali in ſeipſum ſtatueret. atq; ita precatus illis uictoriam, exercitum emiſit. Cæterum cum Ioabus ex aduerſo hoſtium aciem ſuam explicuiſſet in planicie ſyluam à tergo habente, Abeſalomus quoq; ſuos contrà eduxit: & congreſsi, acriterq; pugnantes multa utrinque præclara facinora edebant: his dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo con- X 2.Reg.18

temnentibus: illis cõtrà ne Abeſalomus & hoc priuetur,& patri inſuper audaciæ pœnas det,nihil nõ uel facere uel pati paratis. Iidem cum numero longe præſtarent, ignominioſum ducebant tanto paucioribus Ioabi militibus ſuccumbere. Cõtrà regij ut tot millia profligarent omni ope connixi, tandẽ ut erat dignũ ueteranis & rei militaris peritiſsimis hoſtem terga uertere coegerunt.fugientes deinde per ſaltus & abrupta inſequendo, alios captiuabãt, alios trucidabant,ita ut multo plures in fuga caderẽt quàm in prælio. Interfecta ſunt enim ea die fermè uiginti millia. Plurimi autem in Abeſalomum ferebantur,inſignem tam pulchritudine quàm ſtatura corporis. Is ueritus ne uiuus caperetur,cõſcenſa mula regia effuſo curſu fugiebat. Cumq; per agitationem uentilaretur capillitium,aſperę arboris prominenti ramo inopinate implicitum iuuenem ſuſpendit. Iumentum enim uehementi impetu ferebatur,non aliter quàm ſeſſorem gerens.at ille ſublimis in ramo retinebatur,ne hoſtem effugeret. Quod animaduerſum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eoq; quinquaginta ſiclos promittente ſi illum cõfoderet,reſpondit, Nec ſi duo millia daturus eſſes,facerẽ hoc domini mei filio, maxime cũ omnibus nobis audientibus parci iuueni ſit precatus. At ille iuſsit ut indicaret ubi nam pendentem uiderit,moxq; defixo in cor telo eum interemit. Armigeri uero Ioabi circumſiſtentes ab arbore eum detraxerũt, & proiectum in hiatum profundum ac obſcurum congeſtis ſaxis obruerunt,ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinifſet Ioabus ſuos à perſequendo cohibuit,parcendum ciuili ſanguini ratus. Porrò Abeſalomus erexerat ſibi in ualle regis columnam marmoream cum inſcriptione,duobus ſtadijs à Hieroſolymis diſsitam,quam uoluit uocari Manum Abeſalomi,dicens quòd etiam ſi liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipſius eſſet manſurum. Habuit enim tres mares,& unam filiam Thamarã, quemadmodũ iam antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta,Abiam eius ſucceſſorẽ peperit: ſicut pòſt loco ſuo copioſius dicetur.

Quomodo Dauid regno reſtitutus feliciter uixit. Cap. X

DEfuncto Abeſalomo populus eius domum quiſque ſuam dilapſus eſt. Achimas uero Sadoci pontificis filius adito Ioabo, rogauit ut ſibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia uictoriam ſit conſequutus. Negauit hoc imperator,dicens non conuenire ut antehac afferre læta ſolitus,nunc de morte filij regem certiorem faceret: iuſsitq; eum ibi manere. ſed uocato Chuſi illi mandauit,ut omnia quæ ſciret ad regem perferret. Achima uero denuo rogante,ut ipſe mitteretur,uictoriam tantum nunciaturus, non etiam Abeſalomi mortem, paſſus eſt eum hoc facere.Is uiam compendioſam ingreſſus ſoli ſibi notam,Chuſim anteuertit.Sedente autem rege in porta,& expectante aliquem de prælio nuncium, ſpeculatorum unus conſpecto Achima currente,necdum ualens eum agnoſcere,ait ad regem, uidere ſe quempiam accurrentem. Cumq; rex bonum eſſe nuncium ominaretur: paulo pòſt ſequi illum alterum quendam indicauit. Reſpondente rege, hunc quoque bonum fore nuncium,ſpeculator iam propiorẽ Achimam noſcitans,Sadoci pontificis

ficis filium ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profecto hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc uerba finierat, dum Achimas regem adoratum ſalutat: & ſcitante de pugna, lætam uictoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum ſit, ait ſe uerſis in fugam hoſtibus cõfeſtim iter arripuiſſe, audiſſe tamen clamorem militũ Abeſalomum perſequentiũ: nec præterea quicquã comperti habere, quòd iubente Ioabo properè diſcedendũ fuerit, ut uictoriam renũtiaret. iamq; & Chuſis aderat regẽ adorans, & uictoriã annuncians. qui ſimiliter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Abeſalomo. Hæc uerba in cauſa fuerunt, ut nullam ex ea uictoria uoluptatem nec rex perciperet, nec milites. Ipſe enim conſcenſa editiſsima urbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus ſeſe afflictans, ac uociferans: Fili mi, utinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim eſſet natura ſuorũ amantiſsimus, præ cæteris hunc maiore affectione proſequebatur. Exercitũ autem & Ioabum, audito quòd rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidũ ingredi: ſed demiſſo capite lacrymantes, non aliter quàm clade accepta ueniebant. Cæterũ cum rex operto capite gemere deſiderio filij perſeueraret, Ioabus cõſolandi cauſa ad eum ingreſſus: Quid facis, inquit, ó rex? an neſcis quòd hoc pacto tibi ipſe calumniam ſtruis, quaſi amicos pro tua ſalute periculis ſe exponentes, atq; adeò teipſum & familiam tuam oderis: ames uero tibi infeſtiſsimos, & iuſtiſsima pœna abſumptos deſiderare nõ deſinas? Nam ſi Abeſalomus uiciſſet, & regnum ſuum conſtabiliſſet, nihil ex nobis omnibus reliquũ feciſſet: ſed à te ac tuis liberis initio facto, ad unum miſerabilem in modum perdidiſſet, non deflentibus nos inimicis, ſed gaudẽtibus, & graiter punientibus eos qui noſtram uicem miſerarentur. Te uero non pudet hæc facere propter hominem inimiciſsimum, qui quum eſſet tuus filius, tantopere in te fuit impius? Deſine igitur ab iniuſto luctu, & da te in conſpectũ tuorum militum, & gratias illis age quòd ſua uirtute hanc uictoriam nobis pepererunt: alioqui ſi quà cœpiſti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamq; ut iam grauius ac uerius quàm antè lugeas. Talibus uerbis Ioabus regi mœſtitiã excuſsit, eumq; ad curam reipub. adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior eſſet militi eius conſpectus, pro foribus portę conſedit, ita ut hoc audito uniuerſus populus ad ſalutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abeſalomi exercitu cladi ſuperfuerunt, domum reuerſi nuncios oppidatim dimiſerunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepiſſent, & quomodo poſt multa ac magna bella in libertatem ab eo uindicati fuiſſent: & quàm iniquè hoc eiecto alteri regnum commiſiſſent. Itaque debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, ut omiſſa ira in gratiam populum ſuum recipiat, & quemadmodum antea curam reipublicę ſuſcipiat. De hac re crebri nuncij ueniebant ad regem: isque mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iudæ compellent, turpe illis eſſe, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maxime cum is tribulis ſit ac conſanguineus. pari modo Amaſam imperatorem eos alloqui iuſsit, quî fieret quòd cum eſſet ipſius

ſius ex ſorore nepos, exercitui nõ perſuaderet, ut Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam autem illi nõ ſolum ueniam, quæ iam contigiſſet, uerum etiam uniuerſarum copiarum præfecturam, quam Abeſalomus ei conceſſerat. Pontifices uerò tum principes dictæ tribus ſunt alloquuti, tum Amaſam oſtentata regis pollicitatione in partes ipſius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocãt: quorum exemplo ſimul & Amaſæ autoritate moti cæteri Iſraelitæ & ipſi idem faciũt. atq; hæ legationes ad eum Hieroſolymis excipiendum confluebant. Sed ſingulare Iudæ tribus officium extitit, quæ uſq; Iordanem amnem illi occurrit. eódem præſto fuit Semeis filius Geræ, ſequentibus mille uiris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filijs & ſeruis uigin ti. Hi unà cum tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerũt, ut rex cum ſuis abſq; negocio tranſire poſſet. Vt uerò ad Iordanem peruenit, ſalutatus eſt à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progreſſus, accidensq́; ad regis pedes, rogabat ue niam commiſſorum, utq́; infenſus ſibi eſſe deſineret, néue recepta poteſtate in ſe primum animaduerteret: reputaretq́; id quoq;, quòd erroris pœnitẽtia ductus, primus ipſe reuertenti occurriſſet. In hunc modum ſupplicãti ac miſericordiam imploranti Abiſæus Ioabi frater: Satin hoc, inquit, putas ad effu giendum ſuppliciũ, quod maledico in regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum rex ad eum uerſus: Deſinite Saruiæ filij, néue nouas turbas ac ſeditiones excitate. Sic enim uos exiſtimare uolo, hanc eſſe mihi aditialem re gni diem. quamobrem iuro me omnibus omnẽ pœnam remittere, qui quocunq; modo in maieſtatem meam peccauerunt, neq; in quenquam ea de cau ſa animaduerſurum eſſe. tu quoq; Semei bono animo eſto, nihil de ſupplicio ſollicitus. At ille adorato rege, cœpit eum præcedere. Poſt hæc Memphibоſthus Sauli nepos ei uenit obuiam, ſordidatus & promiſſo ac neglecto capillitio. ex quo enim rex profugerat, neq; comam totondit, neq; ueſtem purgauit, calamitatem eius non ſecus quàm propriam ferens: ad hæc à ſuo procuratore apud regem falſo delatus fuerat. Is poſt ſalutatum & adoratum regẽ interrogatus ab eo, qua de cauſa nõ ſimul exiſſet, ſocius fugæ futurus: reſpon dit Sibam eſſe in culpa. Hunc iuſſum parare ad profectionem neceſſaria, uerba ſua non aliter quàm alicuius mancipij contempſiſſe. alioquin, inquit, ſi pedibus integris fuiſſem, & ad profectionem his uti potuiſſem, nunquam abs te relinqui paſſus fuiſſem. Nec cõtentus meam erga te domine pietatem impediſſe, inſuper malicioſe ac mendaciter me detulit. Sed bene noui quòd tua prudentia tales calumnias non admittat: quum ſis iuſtus, & deum ac ueritatem cui tantopere ſtudes diligas. Cum enim in grauiſsimis periculis aui mei temporibus uerſatus ſis, liceretq́; tibi de tota familia noſtra eo nomine pœnas ſumere, quę tua bonitas eſt ac modeſtia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidiſti, recẽti etiã tũ earũ memoria ſummã poteſtatẽ aſſecutus. præterea in amicorum ordinẽ allectum, & menſæ tuæ quotidianũ conuiuam adhibitum, nihilo deteriore cõditione q̃ unum quemuis è maximè neceſſarijs apud te eſſe uoluiſti. his auditis neq; Memphibоſthũ punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit cognoſcere. ſed præfatus cuncta ſe eius bona Sibæ largitũ,

ueniam

ueniam tamen illi & dimidiæ partis reſtitutionem promiſit. Tum Memphiboſthus: Habeat ſibi totum Siba, mihi ſatis eſt te in tuum regnum reſtitutum eſſe. Berzellæum deinde Galaditam uirum magnum ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem ſe Iordanem uſq;, rex rogauit ut ſimul Hieroſolyma proficiſceretur: pollicitus eum parentis loco ſe habiturum, nihilq; illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ ſit opus. at ille excuſauit, rem domeſticam conuictui regio præferens: dicens ſe iam octuagenarium non poſſe regię uoluptatibus perfrui, iam de abſoluendo extremo uitæ actu & ſepultura ſollicitum: roganſq; ut ſibi cum bona regis gratia liceat ſuo more domi uiuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius ullam è potu aut cibo uoluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad ſonos tibiarum cæterorumq; inſtrumentorum, quibus aulici regij ſe oblectare ſolent. Quo ita inſtanter rogante: Te, inquit, dimittò: hunc uerò Achimanum filium mecum abire ſinito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzellæus relicto filio, & adorato rege, omniaq; fauſta illi precatus, domum eſt reuerſus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa ſe habens, & Iudæ tribum integram. Eò uenerunt ad illum primores eius regionis, ſequente magna hominũ multitudine: incuſabantq; Iudæ tribum, quòd inſcijs cæteris ad regem ſe contuliſſet, cui omnes ſimul unanimiter occurrere debuerint. Principes uerò tribus Iudæ rogabant ut æquo animo ferrẽt quòd præuenti eſſent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctum ſibi ſeruentioribus ſtudijs proſequerentur. neq; enim ſe hac de cauſa ulla munera accepiſſe, ut meritò ægrè ferre debeant, ſerius ſe ad illum perueniſſe. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuum principes: Demirantur, inquiunt, fratres, quòd regem uobis propriè cognatum uindicatis, ac ſi non omnium noſtrum cognatus ſit habendus, quem omnibus nobis ex æquo deus præeſſe uoluit: ergo cum totus populus undecim partes habeat, uos unicam, tantoq; potiores ſimus, præter æquum feciſtis, quòd nobis neſcientibus ad regem ueniſtis. In hac principum altercatione exortus eſt uir quidam malus ac ſeditioſus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui ſublata uoce in medio multitudinis exclamauit: Non eſt nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Ieſſæi filium. Simulq; cornicine iuſſo canere bellicum, omnes relicto Dauide illum ſunt ſecuti, ſola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hieroſolymorum eſt deductus. Vbi concubinis cum quibus filius Abeſalomus cõgreſſus fuerat, in alias ædes traductis omnia benignè ut antè adminiſtrari iuſſit, ipſe uerò poſthac non amplius eis eſt uſus. Amaſam deinde exercitui præpoſuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iuſſitq; ut collectis quantis poſſet è tribu Iudæ copijs poſt triduum ad ſe ueniret, ut eum tradito exercitu cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior maturè non rediret: tertia die rex Ioabo dixit, non eſſe in rem publicam dilationem Sabæo concedi: ne fortè inſtructior factus plus damni det, plusque exhibeat negocij, quàm modo Abeſalomus exhibuiſſet. Non eſt, inquit, ulterius expectandum, ſed cum his quæ nunc ad manum ſunt copijs, & ſexcentorum cohorte, cum Abiſæo fra- 2. Reg. 20

tre

tre hoſtem perſequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut prælio decernatur: & caue ne occupatis munitis urbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & aſſumpto fratre ac cohorte, reliquisq; qui tum Hieroſolymis aderãt militibus, contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cumq; Gabaonem, qui uicus quadraginta ſtadijs à Hieroſolymis abeſt, peruenisſet, obuiam ei factus eſt Amaſa magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusque gladio, accedente ad complectendum Amaſa, de induſtria gladium ſibi è uagina elabi paſſus eſt: eoq; mox à terra ſublato, & altera manu barba Amaſæ ceu deoſculandi prehenſa, improuiſo ictu uentrẽ ei perfodit, hominemq; confecit: facinus ſanè impium, quòd bonum & cognatum iuuenem immerentem propter æmulationem ſummæ præfecturæ & regiæ gratiæ ſuſtulit. Hac enim de cauſa iam ante Abneri quoque cædem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honeſtum prætextum fraternæ ultionis dignius uenia ui debatur: in Amaſæ uerò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæſo autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, uno relicto apud cadauer. hunc iuſsit proclamare ad exercitum, Amaſam iure cæſum meritas pœnas dediſſe: qui uerò partes regis fouerent, Ioabum & fratrem Abiſæum eius duces ſequi debere. Iacente uerò in uia corpore, & tota multitudine ad id confluente, & ut fieri ſolet cum admiratione circumſtante, cuſtos translatum illud in uillam quandam longe à uia remotam depoſuit, & ueſte contexit: quo facto omnes Ioabum ſunt ſecuti. Is quum per totam Iſraeliticam regionem Sabæum eſſet perſecutus, indicio cuiuſdam cognouit eum eſſe in munita quadam urbe, nomine Abelmachea. qua obſeſſa & circumuallata, iubet militẽ muros eius ſuffodere & euertere: ualde enim iraſcebatur quòd portas ei clauſiſſent. Mulier autem quædam honeſta & prudens, uidens patriam in extremo periculo, conſcenſis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui poſtquam proceſsit: Deus, inquit, reges & imperatores creat, ut deletis Hebræorum hoſtibus in pace Iſraelitas contineant: tu uerò nulla in re læſus, primariam Iſraelitarũ urbem expugnatum ueniſti. Tum ille abominatus eius uerba, & meliorem ſibi mentem precatus, negauit ſe uel unum è plebe occiſum cupere, tantum abeſſe ut urbem tam egregiam exciſam uelit: & ſi ad ſupplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, regi rebellis, omiſſa oppugnatione confeſtim ſe inde exercitum abducturum. His auditis mulier Ioabum rogat ut pauliſper ſuſtineat, pollicita illi caput hoſtis ſtatim è mœnibus deijciendum: moxque ad ciues reuerſa: Vultis, inquit, mali male perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eúmque pro Dauide, cuius tanta in uos extant beneficia, regnare, & unam hanc urbem tam ualido exercitui reſiſtere? Quibus rebus perſuaſi, præciſo capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deijciunt: confeſtimque ſigno receptui dato dux obſidionem ſoluit: & Hieroſolyma reuerſus denuo uniuerſis copijs imperator præficitur. Banaias quoque ſatellitibus & ſexcentorum cohorti à rege præponitur. Adoramus quæſtor tributis recipiendis conſtituitur. Sabathes & Achilaus Commentarienſium fiunt principes. Suſa ſcribis præpoſitus, pontificatus quoque Sadoco & Abiatharo manſit.

Poſt

Post hæc fame regionẽ premente, rex supplex à deo petijt, ut populum miseratus causam atq; remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per prophetas, postulare deum ut Gabaonitæ uindicentur, quos Saulus rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim Iesus imperator & senatus iurauerat uiolauerat. Quamobrẽ si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi uoluerint exigere permittat rex, fore ut placatus deus populum è præsenti calamitate eximat. quod posteaquam ex prophetarum relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerẽt ad supplicium, rex perquisitos eis tradidit, Memphibosthо tamen Ionathæ filio parcẽs. his acceptis Gabaonitæ, ut libitum est in eos animaduerterunt: confestimq; pluente deo terra posito squalore ad pristinam felicitatem redijt, populusq; copia rerum ut antè fruebatur. Aliquãto pòst rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis congressus, dum uictos auidius persequit, ultra cæteros solus est longius prouectus. hunc iam lassulum conspicit Acmon filius Araphi, unus è gigantum sobole, indutus loricam circulis consertam, & lanceam gerens trecẽtos siclos pendentem, accinctusq; gladio: & conuersus è fuga haud dubiè confeciſſet regem, ni Abisæus Ioabi frater repentè superueniens eum protexisset iam prostratum, & hostem trucidasset. quo regis periculo grauiter commotus est exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerũt, ne in posterum cum alijs interesset prælio, ne si propter fortitudinem & audaciam humanum aliquid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipsius administratione percipiebat orbaretur. Cumq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram urbem conuenissent, rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos confestim ire iussit. in hac expeditione egregiã laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chettæus, unus è fortissimis Dauidis militibus. complures enim qui se de gigantum genere iactabant, & uiribus eximijs insolescebant, orco tradidit, præcipuus autor uictoriæ quam tunc Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibusq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à rege, optimè se gessit Nephanus cognatus ipsius. singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorũ cõgressus, occiso illo effecit ut reliqui terga uerterent: multiq; hostiũ in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo pòst rursum castrametati sunt ad quoddã oppidũ nõ procul Hebræorũ finibus: fuitq; in eo exercitu uir statura cubitorũ sex: cui seni digiti erant in manib. ac pedibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratoq; aduersario maximum momentũ ad uictoriam attulit, & ipse fortissimi uiri laudem retulit. nam & hic barbarus oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc prælium cum gente fuit ultimum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterum Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, uario genere carminum odas & hymnos in honorem dei composuit, partim trimetro uersu, partim pentametro: instrumentisq; musicis comparatis docuit Leuitas ad pulsum eorũ laudes dei decantare, tam sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. species autem instrumentorum hæ fuere: cinnyra decem chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla duodecim sonos cõtinet, sed digitis carpitur: cumq; his aderãt & cymbala ærea, bene magna atq; lata:

XII
2.Reg.21

2.Reg.22

quod

quod ſanè de prædictorũ inſtrumentorũ natura, ne prorſus ignorentur, di-
2.Reg.23 xiſſe ſufficit. Porrò rex fortiſsimos uiros circa ſe habuit, ſed maxime inſignes præclaris facinoribus XXXVIII, quorũ quinq; tantum uirtutẽ cõmemorabo, facili ex his de reliquis cõiectura. tales enim erãt hi qui poſſent uel regiones ſubigere, uel magnas gẽtes debellare. Primus Iſſæmus filius Achemæi, q̃ nõ ſemel in aciẽ hoſtiũ irruẽs nõ prius à cæde abſtitit, q̃ nongẽtos occideret. Poſt hunc Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cũ rege in Araſamo. hic in quodam prælio Iſraelitis multitudine hoſtium territis & in fugam uerſis, ſolus locum ſuum nõ deſeruit: & cõgreſſus cum hoſtibus multos interfecit, adeò ut cruore gladius eius ad dexterã adglutinaret: quo uiſo reuerſi in præliũ Iſraelitæ cedentẽ iam hoſtẽ urgendo admirandã ac celebratam uictoriã retulerũt, Eleazaro ſternente, uulgo uerò militum proſtratos ſpoliante. Tertius erat Illi filius Sebas. hic quoq; cum bello Palæſtino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerſo conſtitiſſent, Hebræiq; rurſum territi loco cederẽt, ſolus in aciei uicẽ hoſti ſe oppoſuit: & nõ paucis letho datis, reliquos impreſsionem eius non ſuſtinentes, & in fugã effuſos inſectatus eſt. Hæc fuerunt facinora quæ hi tres in prælijs ediderũt. Eo uerò tempore, quo rege Hieroſolymis agente Palæſtinorum exercitus uſq; ad urbem acceſsit, & dũ ille conſulturus deum de bello, arcẽ aſcendit, in ea ualle caſtra metatus eſt, quæ XX ſtadiorum ſpacio uſq; Bethlema pertinet: dicẽte ad amicos: ó q̃ bonam aquam habemus in patria mea, maxime in ciſterna portæ uicina: ó ſi quis eã mihi afferret, id certe mallem q̃ multũ argenti accipere: tres iſti his auditis eueſtigio excurrerũt, & cum per media hoſtium caſtra Bethlema perueniſſent, hauſta aqua per eandem uiam ad regẽ ſunt reuerſi, attonitis audacia tãta barbaris, nec auſis paucitatem eorũ contemnere. eam aquam rex bibere noluit, dicẽs periculo ſanguinis emptam, & ob hoc ſibi nõ cõuenire: ſed deo inde libauit, gratias agẽs pro uirorũ incolumitate. Poſt hos erat Ioabi frater Abiſæus, qui una die DC hoſtes interemit. Quintus Banaias, genere ſacerdos, hic prouocatus à duob. fratribus uirtute inter Moabitas illuſtribus, utrumq; confecit. Rurſum ex prouocatione cum miræ ſtaturæ Aegyptio certans, inermis cum armato, haſta ex ipſius manibus extorta hominem confodit: quo inſignior fuit uictoria, quòd adhuc uiuenti ademptis armis, prius eum ſpoliauit, mox proprijs armis occidit. Eſt & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animoſitatem uel præferri poteſt, uel certe conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapſus eſt: cuius os quòd anguſtum eſſet, uidebat breui fore ut id niuibus oppleretur: atque ita deſperato exitu, & ſalute rugire occœpit. Banaias autem fortè fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum beſtiæ: & cum deſcendiſſet in puteũ, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec
XIII deteriores uirtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid uolens
2.Reg.24 cognoſcere quantus millium numerus recenſeri poſſet in populo, oblitus præceptorum Moyſis, qui prædixerat quoties cenſeretur populus in ſingula eius capita pendẽdum deo ſemiſiclum, iuſsit Ioabum imperatorem ut iret ad cenſum peragendum. quo excuſante nihil opus eſſe, nihil motus coegit ſine mora ad imperata exequenda proficiſci. Ioabus autem aſſumptis ad hoc negocium principibus tribuum & ſcribis, obita tota Iſraelitarum regione, &

cognito

cognito quanta eſſet populi multitudo, poſt nouem menſes & uiginti dies Hieroſolyma reuerſus ad regem numerum ei populi reddidit, abſque tribu Beniamitica: quam nondum ad cenſum uocauerat, ſicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoſcens in deum ſe peccaſſe. Erat autem reliquorum Iſraelitarum numerus nongenta milia, duntaxat eorum qui ad militiam eſſent idonei. In Iudæ uerò tribu quadringenta milia cenſebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem quòd deum offendiſſet, ſupplex orare cœpit, ut propitius redditus facti huius daret ueniam. Qui exoratus Gadum prophetam ad eum miſit, tres optiones offerentem, ut ex his quam mallet eligeret, aut famem per ſeptennium duraturam, aut bellum per tres menſes iniquo marte cum hoſte gerendum, aut peſtilentiam per triduum inter Hebræos ſæuituram. Illo uerò hærente ac turbato propter difficilē inter hæc mala electionem, & propheta urgente ad celerem reſponſionē, ut deo renunciare poſſet: rex cogitās quòd ſi famem peteret, ſui magis quàm aliorum rationem habuiſſe uideri poſſet: quandoquidem ipſi nihil periculi eſſet multum frumēti in horreis habenti, illis non item: quòd ſi per tres menſes ab hoſte uinci elegiſſet, ſic quoq; ſibi conſuluiſſe, qui arces & fortiſsimā circa ſe cohortem haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius eſſe incidere in manus dei, quàm in manus hoſtium. Hæc ita ut audiuit propheta deo renunciante, peſtilentia in Hebræos ingruit, ita ut uarijs modis abſumerentur, nec facile eſſet morbum cognoſcere. Mors enim una erat, ſed plurimis & incompertis cauſis homines rapiebat. alius enim poſt alium efferebatur, & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. quidam enim repentè cum uehementi dolore, & amaro cruciatu animā exhalabant. alij paulo lentiore uexati malo ne curationē quidem ferre poterant, ſed inter officia medicorū exſpirabāt. alij ſubitò tenebris ob oculos obortis, ceu præfocati exanimabant. nōnulli interim dum aliquem domeſticorum funerant, ſepultura nondum abſoluta commoriebantur. quo factum eſt ut à matutina hora uſq; ad prandium hac peſte ſeptuaginta milia hominum ſint abſumpta. iamq; genius à deo miſſus Hieroſolyma petebat, eam quoque urbem ſimili malo afflicturus. Tum rex ſaccum indutus & humi proſtratus, ſupplex orabat deum ut peſtem ſedaret, & iam mortuis contentus de cætero quieſceret. inter has preces ſublatis oculis, cernens genium per aerem ſtricto gladio Hieroſolyma petentem, exclamat ad deum: ſe eſſe paſtorem pœna dignum, cæterum greges nihil commeruiſſe. Effunderet iram in ſe ac ſuam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admiſſa ſupplicatione peſtem repulit: miſſoq; ad eum Gado prophetā, mandauit ut confeſtim aſcenderet in aream Oronnæ Iebuſæi, & exſtructo altari, inibi ſacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, ſed mox ad deſtinatum locum ſe contulit. Oronna uerò circa triturā frugum occupatus, ut regem unà cum omnibus filijs accedentem uidit, occurrēs adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebuſæus, ſed inter præcipuos amicus Dauidis: quæ cauſa fuit ut capta urbe nihil illi moleſtum acciderit, quemadmodum ſuperius diximus. Hoc percontante, quamobrē herus ad ſeruum accederet, ait ſe uelle aream eius emere, ut in ea domino altare conſtrueret, & ſacra faceret. at

ille & aream & aratra & boues & holocautomata gratis largiri se dixit, precariq; ut deus libens ac propitius hoc sacrificiū admittat. Rex uerò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatē professus, uoluit ut precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis offerre sacrificium. Oronna uerò dicente facturum se quicquid rex uellet, aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructoq; ibi altari, sacrificia & holocautomata super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit. quo festo deus placatus, propitius ut antè est redditus. Erat aūt is locus in quem olim Abrahamus filium ut holocautoma faceret adduxerat, & cum iamiam iugulandus esset puer, aries repentè astans altari apparuerat: qui pueri uice fuerat mactatus, ut iam antè scripsimus. Dauid autem cum animaduertisset se exauditum, & gratum fuisse sacrificiū, decreuit totum illum locum altare uniuersi populi appellare, & deo templum ibi exædificari: quā eius uocem deus in futurum ratam esse uoluit. mox enim propheta ad eum misso, illic templum exstruendum prædixit à filio, quem regni successorē esset relicturus. Post hanc prophetiam iussit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorum centum octuaginta milia. ex his constituit lapicidarum octuaginta milia: reliquos ad conuehendos lapides deputauit, ex quibus tria milia & quingentos operarijs præfecit. magnam quoque uim ferri ac æris ad horum operum usum congessit: materiemq; cedrinam multam & prægrandem, Tyrijs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebatq; suis amicis, hæc ideo se apparare, ut filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret, & nō tum demū eam comportare necesse habeat, adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu sitis facile opus persoluat. xiiii

Dauid se uiuente Solomonem filium suum regnum auspicari uoluit. Cap. XI

ACcito deinde Solomoni filio mandauit, ut quamprimū regnum adeptus esset, templum deo construeret, dicens se id uoluisse quidem, sed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruētus haberetur: prædictumq; sibi id ædificiū à fatis destinatū filiorum natu minimo, qui Solomon esset appellandus: quem non aliter quàm filium patri, ipsi deo curæ futurum: atq; etiam totā Hebræorum regionē hoc principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omniū est potissimum, pacem habituram, utpote alienam non tantum ab externis bellis, uerumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quādoquidem à deo designatus es rex, antequam natus, da operā ut alioquin etiam dignus sis eius prouidentia, pietatem colens & iustitiam atq; fortitudinem, & præcepta eius legesq; per Moysem traditas obseruans, & ab alijs eas uiolari non permittens: & insuper templum quod te regnāte strui sibi uoluit, cura ut sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi relinquā. Scito sanè auri quidem collecta decem milia, argenti uerò talentorū centum milia: æris item ac ferri tantum congessi, quantum uix numero comprehendi possit: & adhæc lapidum ac lignorū materiam copiosissimam. Habes præterea multa milia fabrorum lignariorum & cæmentariorum: & si quid his dē fuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris deo, eumq; e perpetuum protectorem habebis. Post hæc adhortatus est principes populi;

ut

ut in ea ſtructura filiũ adiutarent,& ſecuri de omnibus aduerſantibus,cultui tantum diuino uacarẽt.percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum reipublicæ ſtatum,quæ prẽmia pijs ac iuſtis deus ſolet reddere.Poſtquã autem abſolutum fuerit templum,iuſsit arcam in eo reponi, cæteramq; ſacrã ſupellectilem,cuius receptaculo iam pridem templum debuerat exſtrui, niſi patres mandatum dei neglexiſſent,qui prẽceperat ut quamprimum hoſtilem terram occupaſſent,templum illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes,tam ad filium,quàm ad principes. Prægrauante autem iam ſenio,& corpore per ætatem frigeſcente, alſioſus factus eſt, ut ne iniectis quidem multis ſtragulis calefieret:cumq; ex communi medicorum conſilio decretum eſſet,ut lectiſsima è formoſis totius regionis uirginibus cum rege cubaret:hoc enim fore contra frigus remedium,fouente eum puella : inuẽta eſt in urbe una fœmina omnium eius ætatis pulcherrima,Abiſace nomine,quæ cum rege cubitans,nihil aliud quàm recalfaciebat eum : iam enim præ ſenio ad uenereas res elanguerat.ſed de hac uirgine paulo poſt incidet mentio. Cæterum quartus filius Dauidis iuuenis pulcher & magnus, ex uxore Aegiſtha ei natus,nomine Adonias, Abeſalomo quod ambitionem attinet ſimilis,de occupando regno cogitare cœpit,& cum amicis egit ut ſibi principatum deferrent:parauitq; ſibi currus multos & equos,& quinquaginta uiros ſtipatores:id quod pater uidens,nec obiurgauit eum,nec compeſcuit, ac ne ſcitatus quidem eſt, quid ſibi uellet talis apparatus. Adiutores autem habebat Adonias Ioabum imperatorem & põtificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius reſiſtebant,põtifex Sadochus & propheta Nathan,& Banaias præfectus ſatellitum,& Semeis Dauidis amicus,& manus fortiſsimorum. Porrò Adonias paratis in ſuburbano epulis,ad fontẽ qui eſt in hortis regijs, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, aſſumpſit ſecum & imperatorẽ Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos uerò qui pontificis & Nathanis prophetæ & Banaiæ ſatellitum præfecti partium erant ad hoc conuiuiũ nõ uocauit.Hoc Solomonis matri Bethſabæ propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare inſciente Dauide:ſuaſitq; ut tam propriæ ſaluti,quàm filij regno conſuleret: ingreſſaq; ad Dauidem ſola diceret ei, quòd ipſe quidem iuraſſet poſt ſe regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupaſſet.Hæc loquenti cum rege ſe quoq; ſuperuenturum propheta pollicitus eſt,& uerbis eius teſtem futurum. Paruit Bethſabe,& regem adijt. Quo adorato,impetrataq; dicendi copia, omnia ſicut propheta ſubmonuerat indicauit,expoſuitq; ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit,& Abiatharum pontificem Ioabumq; principem exercitus uocauerit, & filios regios abſq; Solomone ac eius neceſſarijs amicis.addebat etiam totum populum ſuſpenſum expectare, quemnam eſſet ſucceſſorem declaraturus : ut cogitet rogans, quòd ſe defuncto mori neceſſe eſſet tam ipſam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquẽte cubicularij nunciant Nathanem ueniſſe ut regem uiſeret:ſtatimq; admiſſus percontabatur,num hodie regem declaret Adoniam,& principatũ ſuum in illum transferat.Parato enim ſplendido conuiuio,uocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone,& præter hos Ioa- xv 3.Reg.1

bum imperatorem: hos omnes ſuauiter epulantes cum plauſu & alacritate fauſtis acclamationibus perpetuum imperium nouo regi ominari. Sed neq; me, inquit, uocauit, neq; Sadocum pontificē aut Banaiam ſatellitio tuo præpoſitum. quare æquū eſt ut ab omnibus ſciatur, num hæc gerantur ex tua ſententia. His auditis rex iubet acciri Bethſaben, exceſſerat enim cubiculo propheta ueniēte. qua introgreſſa: Iuro, inquit, tibi maximū deum, regnaturum tuum filium, ut iam antè iuraui, eumq; in ſolio meo ſeſſurū, idq; hac ipſa die. Ad quę uerba cum mulier adorato rege longā ei uitā eſſet precata, Sadocum accerſit pontificē, & Banaiam præfectum ſatellitū: quibus mox uenientibus iubet ut aſſumpto Nathane propheta & cohorte regia, impoſitoq; filio ipſius Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontem qui uocatur Gion: unctumq; ſacro oleo regem declararēt. hoc autem munus Sadoco pontifici & Nathani prophetæ iniunxit: mādauitq; ut inuecto per mediam urbem præcinente tubicine proſequentium multitudo acclamaret: In æternum Solomon rex in ſolio regio ſedeat: ut notum fiat uniuerſo populo, regem eum à patre declaratum. Solomoni uerò præcepta imperādi dedit, ut iuſtè ac piè præſit tum Iudæ tribui, tum uniuerſo Hebræorum populo. Poſt hæc Banaias deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris ſine mora eum in regiam mulam imponit: & deductū extra urbem ad fontem, oleoq; unctum, rurſum in eam cum fauſtis acclamationibus introducūt, ut multos annos in hoc principatu feliciter exigat: moxq; adductum in regiam in ſolio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia feſtiuitatemq; animum aduertit, choris & tibijs ſeſe oblectans, ut præ cōcentu inſtrumentorū terra ſimul ac aer reſonaret. Vt uerò has uoces Adonias & eius cōuiuæ audiuere, uehemēter ſunt perturbati: & Ioabus imperator negauit ſibi placere uel ſonitum illum uel tubam. Cumq; nemo frueretur appoſitis, ſed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos pontificis Abiathari filius Ionathas: & cum Adonias libenter uiſum iuuenem bonum nunciū ominatus eſſet, ordine illis rem totam de Solomone & regis uoluntatē expoſuit. quo audito proripiunt ſe omnes è conuiuio, & ſuam quiſq; domum diffugiunt. Adonias autem ueritus ne rex factum eius iniquo animo ferret, ſupplex ad altare confugit, & hoc apprehenſo ſe tutabatur. quod ubi ad Solomonem eſt perlatum, quodq; rogaret fidem ſibi dari de obliuione huius iniuriæ, & ſecuritate impunitatis: clemēter ſimul ac prudēter præteriti quidē errati ueniam ei cōceſſit, ſed præmonito ut caueret in poſterum: alioqui ſi amplius aliquid nouare deprehenderetur, ipſum ſibi cauſam exitij futurum. miſit deinde qui illum ex aſylo educerent. qui cum ueniſſet, nouumq; regem adoraſſet: iuſsit eum domum ſuam abire nihil ſolicitum, ac in reliquum curare ut uir bonus ſit, quandoquidem hoc ipſi maxime expediat. Dauid autem uolens eum totius populi regem declarare, conuocat principes Hieroſolyma, unà cum ſacerdotibus ac Leuitis. quibus recenſitis inuenit eorum qui trigeſimum annum excederent XXXVIII milia: ex quibus deſignauit curatores ædificij templi ter mille ſupra uiginti milia: iudices uerò populi & ſcribas eorum ſex milia: ianitorū uerò domus dei quatuor milia: tantundemq; eorū qui hymnos deo canerent

nerent, & instrumētis musicis à Dauide ut diximus in hoc præparatis uterentur. Hos diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, uigintiquatuor eorū cognationes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. instituitq; ut una cognatio ministraret deo per dies octo, à sabbato usq; sabbatum: atq; ita sortitio facta est omnium cognationū in præsentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari pontificum & omnium principum. & cuius prima sors exijt, descripta est cognatio prima, & post hāc secūda, deincepsq; usq; uigesimamquartam: quæ quidem diuisio durat usq; in hodiernū diem. Leuiticam quoq; tribum in partes uigintiquatuor diuisit: & sortitione facta, & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obuenerūt. Præcipuus autem honos Moysis posteris est habitus. Constituit enim eos custodes thesaurorum dei, & donariorum quæ reges solent dedicare. instituitq; ut uniuersa Leuitarū tribus & sacerdotes per suas quisq; uices interdiu noctuq; circa cultum diuini numinis uersarentur, sicut olim à Moyse præscriptū fuerat. Post hæc totas copias in duodecim partes digessit, eisq; tribunos, centuriones & præfectos assignauit. continebat quæq; pars milia uigintiquatuor: uoluitq; ut singulæ singulis mensibus stationē agerent circa regiam Solomonis, unà cum tribunis suis ac centurionibus: & cuiq; suum ducem præfecit, uirum iustum & spectatæ bonitatis. quin & thesauris & uicis & agris, eorumq; cultoribus, & armentis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse nō habeo. Postquam autem omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in cōcionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negocijs & facultatibus regijs præerant, è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est allocutus: Fratres & populares, notum uobis esse uolo, quòd cum uoluissem templum exstruere, multum auri eum in usum & argenti centum milia talentorum comparaui. sed deus ipse per prophetam Nathanem me uetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate uestra gessi, dextram hostili cruore contaminauerim: & filium meum regniq; successorē templum sibi iussit exstruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quòd etiam maiores nostri Iacobi filij cùm duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatum obtinuit, & mihi cùm sex fratres essent, posthabitis illis deum ad me regnum detulisse, nec eorum quenquam id factum iniquè tulisse: ita ego quoq; postulo, ut Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec contra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed sciētes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio sint subiecti. Cum enim æquum sit si deus ita uelit uel externos ferre dominos, quāto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quàm eiusdem honoris participes. Ego sanè nihil magis in uotis habeo quàm ut promissiones dei deducātur ad effectum, & felicitas quę hanc regionem sub Solomonis regno manet, quamprimum totam eam occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurum est, & omnia recte eueniēt, si tu fili mi pietatis & iustitiæ, patriarumq; legum custodem geras: alioquin si hæ nō seruentur, nihil nisi triste est expectandū. Hoc sermone finito inspectātibus omnibus Solomoni templi descriptionē ac formā dedit, in qua fundamenta & cellæ tam inferiores quàm superiores,

earumq; numerus & quantitas ac capacitas deſignabatur: tum quo pondere quæq; uaſa tam aurea quàm argẽtea fieri deberent præfiniuit, hortatusq; eſt eum ut ſummam diligentiam ad hoc opus adhiberet: ſimulq; principes & tribum Leuiticam, ut eum adiuuarent, tum propter ætatem nondum ſat maturam, tum quia diuinitus & ad regnum eſſet electus, & ad templum ædificandum. quam quidem fabricam nequaquã fore difficilem, præparata per ſe iam antè materia, multis auri talentis, plurimis item argẽti, & trabibus fabrorũq; ac cæmentariorum multitudine, & ſmaragdis alijsq; omnis generis gemmis. Poſtremò nunc ſe in hunc uſum ex proprio fiſco erogare alia tria milia talentorum auri puriſsimi, ad exornandum adytum & currum dei cherubinos, quos oporteret ſupra arcam ſtare eamq; protegere. Poſtquam autem Dauid finem loquendi fecit, ſecuta eſt magna alacritas principum & ſacerdotum, & tribus Leuiticæ, de ſuo quoq; cõferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentiũ. obtulerũt enim ſe contributuros talentorũ auri quinq; milia, & ſtateres decem mille. argẽti uerò centũ milia, ferri quoq; talentorũ multa milia. & ſi cui lapillus aliqs erat precioſus, afferebat & tradebat in theſauros reponendũ: quorũ curæ præpoſitus erat unus è Moyſis poſteris nomine Ialus. Ea res magna uoluptate affecit totũ populum, & maxime Dauid uiſa principum ac ſacerdotum reliquorumq; omniũ promptitudine, elata uoce deum laudauit, patrem ac conditorẽ huius uniuerſitatis appellitãs, fabricatoremq; rerum tam humanarum quàm diuinarum, & præſidem ac gubernatorem generis Hebræorum, eorumq; felicitatis & regni ab ipſo ſibi cõmiſsi. Poſt hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentẽ bonam & iuſtã, omniq; uirtute præditam: iuſsit ut populus quoque deo laudes perſolueret. Illi uerò proſtrati humi deum adorauerũt: uerſi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipſo regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti uerò die ſacrificia ſunt inſtaurata, mille uitulis, mille arietibus, mille agnis in holocautoma oblatis: ad pacifica quoq; ſacrificia multis milibus uictimarũ mactatis: & tota ea die rex unà cum omni populo feſtiuitati operam dedit: Solomonq; denuo eſt inunctus & legitimus rex declaratus: ſimulq; Sadocus pontifex totius multitudinis deſignatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in ſolio paterno collocato, ex ea die in poſterum obedientes ei fuerunt.

Mors Dauidis, & quantum filio ad ſtructuram templi reliquerit. Cap. XII

XVI 3. Reg. 2

PAulo autem poſt Dauid accedẽte ad ſenium morbo, uidens iam inſtare ſibi mortem, accito Solomone ſic illum eſt affatus: Ego, fili, fato uocante ad patres meos abeo, & uiam omnibus qui nunc ſunt, quiúe pòſt erunt communem ingredior: quam remetiri nõ licebit, nec quid in hac uita geratur reuiſere. Quapropter uiuens adhuc & morti uicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè conſului, ut iuſtus ſis erga ſubditos, & pius erga deum qui te hoc regno cohoneſtauit: utque cuſtodias præcepta eius & leges, quas nobis per Moyſem demiſit: & caue ne uel gratia uel aſſentatione aut cupiditate aliáue affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim dei fauorem poteris retinere, niſi ſeruatis eius legibus, alioqui ſuam prouidentiam à te auertet. Quòd ſi talem erga te eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies ut regnum in familia noſtra

ſtra maneat,& nulla unquam alia domus præter noſtram in Hebræos dominationem obtineat.Memento etiam iniquitatis Ioabi,qui propter æmulationem duos duces iuſtos ac bonos interemit, Abenerũ Neri filium, & Amaſam filium Iethranis.in eum tuo arbitratu animaduertes,quandoquidem hactenus pœnam euaſit,quòd meipſo eſſet potẽtior.Cõmendo tibi etiam Berzellæi Galaditæ filios, quos mea cauſa omni honore ac ſtudio proſequeris, non conferens in eos beneficium,ſed referens, pro officijs quæ pater illorũ in me exulem liberaliter congeſsit,& per quæ nos ſibi debitores effecit.præterea Geræ filium Semeim Beniamitam, qui me pulſum multis affecit conuitijs quando Caſtrum petebam, moxq; ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occaſionem rationabilem nactus punito.His mandatis filio de Repub. & amicis,& eis quos punitos uolebat,exſpirauit,exactis ſeptuaginta uitæ annis,poſtquam regnaſſet apud Hebronẽ tribui Iudæ imperitans annos ſeptẽ,& menſes ſex,Hieroſolymis uero uniuerſæ regionis rex annos triginta tres,uir optimus,& omnibus uirtutibus præditus, quas regem tot gentium incolumitati proſpicientem habere oportebat.Nam fortis erat ut nemo alius, & in certaminibus pro ſubiectorũ tutela ſuſceptis primus ſe periculis obijciebat,exemplo ſuo militem ad præclara facinora excitans,& non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens. Idem in conſilijs prudentiſsimus,& egregiè callens quid in præſens,quid'ue in futurum conduceret.adhæc ſobrius,mitis,benignus erga calamitoſos, iuſtus,humanus,quæ quidem præcipuæ ſunt regum uirtutes.nec in tanta poteſtate unquam ab æquitate deflexit,niſi quod ad Vriæ uxorem attinet.Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quantas nullus alius rex uel Hebræorũ uel aliarum gentium.Sepeliuit autem eum filius Solomon Hieroſolymis magnifice,præter ſolennia illa in regum funeribus, inlatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facile ſit cõiectare ex hoc quod dicemus.Nam poſt annos M C C C Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho,cognomine Pio, Demetrij filio,uolens pecuniã ei dare,ut abducto exercitu obſidionẽ ſolueret,nec ualens aliunde ſumere,aperta cella monumenti Dauidis,& prolatis inde tribus talentorũ millibus, eorumq; parte Antiocho numerata,oppugnationis periculo ſe exemit,ſicut & alibi indicauimus. Ac rurſum poſt multos annos elapſos Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam ſuſtulit. ad loculos tamen qui regum cineres continẽt, neuter eorum peruenit.ſingulari enim arte ita erant ſub terram conditi,ut ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent.Sed de his hactenus dixiſſe ſufficit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER OCTAVVS.

Quomodo Solomon regnum adeptus inimicos expulit. Cap. 1

3. Reg. 2

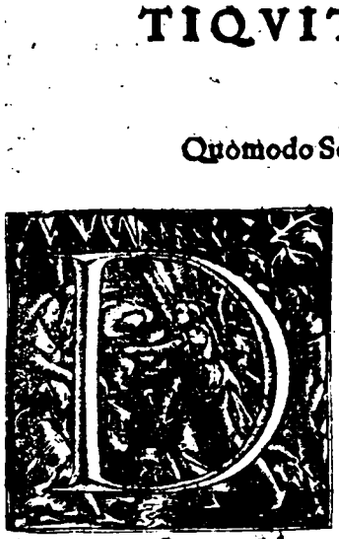

E Dauide igitur & eius uirtute, quantorumq; bonorum suæ gẽti autor fuerit, & quantis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo uolumine docuimus. Cæterũ posteaquam Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sentẽtia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, ut nouis regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerũ felicitatem, & post regnũ bene administratũ diuturnam senectutem. Adonias uero qui etiam uiuente patre occupare conatus est regnũ, accessit ad regis matrẽ, eamq; blande salutauit. Qua quærente nunquid ueniisset q̃ opera sua opus haberet, omniaq; benigne pollicente, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, q̃ tam ætatis prærogatiua, quàm populi consensu regnum sibi deberetur. sed quoniam deo uisum sit id transferre in filiũ eius Solomonẽ, se quoq; libẽter ferre illius dominationẽ, & contentũ esse præsenti cõditione. rogauit deinde ut apud fratrẽ pro se intercederet, eiq; persuaderet ut bona eius pace liceat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc uirginẽ, quòd pater præ senio congredi cum ea non ualuisset. Bethsabe uero promisit operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eum sperare uoluit, tum q̃ rex ultro fratri gratificari cuperet, tum quòd eò preces matris essent accessuræ: atq; ita plenum spe hominẽ dimisit: moxq; ipsa ad filiũ properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum rex occurrisset, complexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dextris poni. Quæ postquam consedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille, iuberet quicquid uellet, pium enim esse, matri quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturum suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere. tum illa rogat, ut uirginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mirariq; se quòd non eadem opera postularet, ut regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum imperatorem copiarum & Abiatharum sacerdotem. Móx que accito Banaia præfecto satellitum, mandauit ei ut Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo sacerdote, Te, inquit, supplicio eximunt tum alij labores acti cum meo patre, tum illud præcipuè, quòd unà cum eo arcam transtulisti. Hęc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, ut neque hic maneas, neque in conspectum meum uenias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri uiue, atque ibi usq; ad mortem

tem dege, quandoquidem talia cõmisisti propter quæ indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc itaque causam ablatus est sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut deus Eli prædixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineesis ad Sadocum. Cæterum eo tempore quo pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia pontificem, ex Phineesis gente priuatam uitam egerunt hi: filius Ioseph pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami uero Maræothus, & Maræothi Arophæus, Arophæi Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante pontifex est creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adoniæ, ualde extimuit. eius enim amicitiam magis quàm regis coluerat, & ideo non immeritò male suspicans ad altare confugit, impunitatem se inde quęsiturum existimans, propter notam regis erga deum pietatem. Qui posteaquam de Ioabo renuntiatum est, misit Banaiam qui citaret eum ad suum tribunal causam dicturum. Ioabus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quàm aliàs moriturũ. Hoc eius responso per Banaiam accepto rex iussit ut inibi caput eius ita ut uellet abscideretur, & hanc pœnam lueret pro duobus imperatoribus, quos cõtra omne fas ac nefas peremerat. Corpus uero sepeliri, ut peccata eius apud posteros manerent, ipse uero ac pater innocentes essent quod ad Ioabi mortẽ attinet. Banaias uero exsequutus mandatũ, ipse in imperium copiarũ ei successit. Post hæc abrogato Abiatharo pontificatu, rex solum Sadocum id sacerdotiũ obtinere uoluit. Semei deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa inibi apud se manere, interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit esse capite mulctandum. nec contentus interminatione, iureiurando hominẽ ad id mandatum seruandum adegit. Semeis uero professus sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuratus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, cum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum unà cum illis reuersum, ęgre tulit non præscriptum modò suum contemptim habitum, sed sacramentum etiam dei uiolatum. Accitoq; mox, Nónne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neq; ex hac urbe in aliam cõmeaturum? non euades pœnam periurij, uir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrẽ meum eiectum es debacchatus: ut scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si nõ statim post peccatum puniãtur, sed per omne tempus quo propter impunitatẽ securi sibi uidentur, crescit illorum pœna quam iamdudum sunt promeriti. atque ita Semeim iussu regis Banaias interfecit. Solomon autem sublatis iam inimicis, regnoq; constabilito, Pharaonis Aegyptiorum regis filiam duxit uxorem: instauratisq; Hierosolymorum mœnibus maioribus multo & munitioribus, in tranquillissima pace Rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus uel iustitiam coleret, & leges custodiret, uel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturæq; iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat. 11 3. Reg. 2

De sapientia

De ſapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; primus Hieroſolymis templum ædificauit. Cap. II

VIſum eſt autem ei Hebronem petere, & ſuper altare æreũ à Moyſe fabricatum ſacrificare, mille uictimarum holocautomatis cæleſti numini oblatis: qui honor deo fuit acceptiſsimus. illa ipſa enim nocte cum in ſomnis ei conſpiciendum ſe præbuiſſet, iuſsit eum poſtulare quic quid donorũ pro hac pietate rependi ſibi cuperet. Solomon uero pulcherrimum quiddam ac maximum petijt, quod & deus libentiſsimè largitur, et homini eſt utiliſsimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias ut homo iuuenis petijt. nam hæc ſola uulgo hominum uidentur expetenda, hæc ſola diuina munificẽtia digna. Sed da mihi, inquit, domine mentem ſanam, & intellectum bonum, ut his acceptis populum hunc uere ac iuſtè iudicare ualeam. Hac poſtulatiõe delectatus deus, pollicitus eſt ſe etiã alia quæ non petierat, additurum, diuitias & gloriam, ſed ante omnia talem intellectũ ac ſapientiam, qualem antehac nemo habuerit uel regum uel priuatorum. Adhæc conſeruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modò iuſtus eſſe pergat, deóq; per omnia parere, & paternis ueſtigijs incedĕre, præcipuas eius uirtutes imitãdo. His diuinitus auditis Solomon è ſtratis ſe proripit. & adorato deo Hieroſolyma eſt reuerſus: & mactatis ante tabernaculum plurimis uictimis, epulum omnibus ſuis exhibuit. Per eoſdem dies iudicium ad eum delatum eſt arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autem controuerſam de qua lis erat, neceſſarium duxi indicare, ut qui hęc legent difficultatem decernendi intelligant: & ſi quando tale quippiam inciderit, ad exemplar ſolertiæ regiæ difficultatem diſquirendi ſibi comparent. Duæ mulieres quæſtus meretricij uenerũt ad eum, quarum altera quæ iniuriam pati uidebatur, ſic eſt exorſa. Ego, Rex, & mulier hęc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem ut ambæ eadẽ die, eademq; hora infantes maſculos pareremus. Poſt triduum iſta iuxtà cubantem ſuum infantem per ſomnum oppreſsit, & ſublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in ſinum impoſuit. Illuceſcente die mammam præbere uolens infanti, meum nõ inueni, ſed iſtius mortuũ uidi iuxta me iacentem: id quod certiſsimis indicijs deprehendi. & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium domine confugi. nam quia propter ſolitudinem nemo eſt qui coarguat, pertinaciter quod meum eſt abnegat. Tum rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accuſationi huius opponat. Illa negante ſe hoc feciſſe, & aſſeuerante ſuum eſſe ſuperſtitem infantem, alterius uero mortuum: nemine que inueniente quid decerni poſſet, ſed omnibus ut in re obſcuriſsima cæcutientibus, ſolus Rex tale quiddam excogitauit. Iuſsis afferri infantibus, tam uiuo quàm mortuo, uocat quendam è ſatellitibus, imperat que ut ſtricto gladio puerum utrumque ſecet in duas partes: quo utraque dimidium accipiat tam uiui quàm mortui. Hanc ſententiam totus populus tacite damnabat ut puerilem: ſed interim cum uera mater exclamaſſet, non ita faciendum, ſed potius alteri addicendum infantem: ſibi enim ſat

eſſe

esse si uiuũ uideat, etiã si alienus existimetur: altera uero parata esset, ex alieno dolore crudelem uoluptatẽ capere: animaduertens rex has postremas uoces non fingi, ei quæ exclamauerat infantẽ adiudicauit, quòd hæc re uera mater esset: alterius uerò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset, & amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumẽtum regiæ prudentię simul & sapientiæ, & ex illa die non secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebat, præerat Vres. Ea uero in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achili, cuius præfecturę contributa erat & ea regio quę usq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam usq; montem Libanum, urbesq; in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonẽ usque præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiã nomine Basimã. Maritimam uero quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium montem & Carmelum, totamq; inferiorem Galilęam. Subeæ Beniamitica ditio fuit cõmissa. Tabares regionẽ trans Iordanem sitam sub se habuit. & rursum his omnib. unus præerat princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudę, populo ad agrorũ colendorum studium conuerso. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, ad hæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intẽti, ut suas quisq; facultates augeret, & maioris precij faceret. Erant præterea regi alij præfecti, qui Syrorum cæterorumq; barbarorũ Euphratem inter & Aegyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari cõferebant in quotidianos regiæ mensæ sumptus similæ coros triginta, farinæ sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales uiginti, & saginatos agnos centum, præter capturas uenationum, quæ constabant ceruis ac bubalis, præterq; aues & pisces. Tantam etiam curruũ multitudinem habebat, ut quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absq; his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa regem uersabatur, reliqui uerò spar sim per uillas regias degebant. & qui regijs impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conuehendo ubicunq; rex habitaret. Tanta autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, ut omnes priscos superaret, atq; etiam Aegyptios, qui omniũ sapientissimi habentur, longè post se relinqueret. præcellebat etiam eos qui per idem tempus in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Aemanus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros Odarum & Carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinũ libros ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hysopo usq; cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, natatilibusq; & quę per aerẽ feruntur. nullius enim horũ naturam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatũ earũ summam præ se tulit. quin & eam rem diuinitus consecutus est ad utilitatẽ & medelam hominum 3. Reg. 4

minum,quæ aduerſus dæmones eſt efficax. Incantationes enim compoſuit, quibus morbi pelluntur:& coniurationũ modos ſcriptos reliquit,quib.cedentes dæmones ita fugantur, ut in poſterũ nunq̃ reuerti audeant: atq; hoc ſanationis genus nunc uſq; plurimũ apud noſtrates pollet. Vidi enim expopularibus meis quendam Eleazarũ,in præſentia Veſpaſiani & filiorũ & tribunorum reliquorumq; militũ,multos arrepticios percurantem.Modus uero curationis erat hic. Admoto naribus dæmoniaci anulo, ſub cuius ſigillo incluſa erat radicis ſpecies à Solomone indicatæ, ad eius olfactũ per naſum extrahebatur dæmonium:& collapſo mox homine,adiurabat id ne amplius rediret,Solomonis interim mentionẽ faciens,& incantationes ab illo inuentas recitans.Volẽs dein Eleazarus his qui aderant oſtendere ſuæ artis efficaciam, nõ longe inde ponebat poculũ aut polubrũ aqua plenũ, imperabatq; dæmonio hominẽ exeunti ut his ſubuerſis ſignũ daret ſpectantibus q̃ reliquiſſet hominẽ.quo facto nemini dubiũ erat quãta fuiſſet Solomonis ſcientia & ſapiẽtia:quamobrẽ libuit hoc quoq; narrare,ut omnib. nota ſit eximia regis huius natura:quamq; charus deo fuerit, & in omni genere uirtutũ ex-
3. Reg. 5 cellẽtiſsimus.Porrò Tyriorũ rex Iromus audito q̃ Solomon patri in regnũ ſucceſsiſſet,uehemẽter eſt gauiſus:nam Dauidis amicus fuerat,et per legatos ſalutato gratulatus eſt præſentem felicitatẽ.per quos Solomon ſcripſit ad eũ in hunc ferè modum. Solomon Iromo regi. Scito patrem meum cum uoluiſſet ædificare templũ deo, bellis aſsiduis impeditum. neque enim prius à ſubiugandis hoſtibus deſtitit,quàm omnes ſibi tributarios redderet.Ego uerò gratias habeo pro pace qua nunc fruimur, & præſenti otio decreui uti ad exſtruendum cœleſti numini domiciliũ.id enim à me fabricandum,iam antè patri meo deus prædixit: quamobrẽ rogo ut aliquos unà cum meis mittas in montem Libanum ad materiem cædendam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm noſtrates. mercedis autem quanta huiuſmodi operarijs perſoluenda ſit,te arbitrum facio.Eam epiſtolam Iromus libenter legit,Solomoniq; in hunc modum reſcripſit. Rex Iromus regi Solomoni. Gratia deo quòd tibi paternum principatum tradidit, uiro ſapienti & omni uirtutum genere prædito. Quare cum nihil mihi gratius accidere potuerit, uoluntati tuæ libẽs obſequar.Exciſis enim multis & magnis trabibus cedrinis atq; cypariſsinis,per meos ad mare deducendas curabo:eoſdemq; iubebo ut cõpactis ratibus ad quemcunq; uolueris tuæ regionis locũ eas appellant,unde pòſt per tuos Hieroſolymã deportentur. Tu uerò hanc nobis gratiam repones, ut exportandi ad nos frumenti poteſtatem facias, quo utpote inſulares maximè indigemus. Harum literarum exemplaria hodieq; durãt, tam in noſtris quàm Tyriorũ annalibus:& ſi cui libuerit hæc certius cognoſcere, impetrata à publicorum cõmentariorum cõſeruatoribus uiſendi copia,cõperiet eorũ ſcripta conſonare cum his quæ à nobis produntur. quod ideo admonui,ut qui hæc legunt,ſciant nos nihil ueris affingere,neq; ueriſimilia quædã & ad delectationem accõmoda narrationi noſtræ interſerere, atq; deinde poſtulare, ut lector nihil amplius diſquirẽdo fidẽ nobis habeat: quandoquidẽ in hac cõmentatione à decoro diſcedere abſq; nefario ſcelere nõ licet.quapp̃ter nõ recuſamus q̃n ſcripta noſtra reijciant,niſi talia ſunt ut

eorum

eorum ueritas ualidiſsimis argumentis approbari poſsit. Cæterũ Solomon rex acceptis regis Tyriorũ literis, & facilitatẽ eius & beneuolentiam collaudauit, & inſuper quibus ipſum cupere intellexit, prẽmijs eum eſt remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus aũt capit ſextarios LXXII. parẽ quoq; uini modũ illi exhibuit. Et ab his initijs amicitia regũ horũ exorta, maioribusq; incremẽtis aucta, in tantũ adoleuit, ut in perpetuũ firma durauerit. Solomon aũt à populo ſuo millia XXX operariorũ exegit, prudẽter inter eos operas partitus, quo minus labor ſentiretur. Decem enim millia iuſsit in Libano ſyluam per menſem integrũ cædere, ac deinde per duos alios domi interquieſcere, dum reliqua uiginti millia ſuũ opus abſoluunt, ita ut quarto demũ menſe labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus eſt præpoſitus. Præter hos erant in opere inquilini illi quos Dauid eò deſtinauerat, conuectores ſaxorũ cæteraq; materiæ LXXM, & cæmentarij LXXXM. magiſtriq; horũ ter mille & CC. ijs mandatum fuerat ut ſaxa prægrandia exciderent in uſum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in urbẽ conueherent: idq; non modò indigenis, ſed & miſsis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorſuſque eſt Solomon fabricam hanc anno regni ſui quarto, ſecundo menſe, quem Macedones artemiſium uocant, Iar uero Hebræi, annis DXC duobus poſtquam Iſraelitæ ex Aegypto exceſſerant: mille & XX annis poſt Abrahami ex Meſopotamena regione in Chananæam migrationem: poſt diluuium uero annis MCCCCXL. quòd ſi ab Adamo creato uſq; templi ædificationem temporũ ratio ſubducatur, cõperientur anni MMMCII. Initium uero fabricandi tẽpli in annũ undecimũ regni Iromi incidit, apud Tyrũ regnantis, quæ condita eſt CCXL annis antequam templũ exſtrueretur. Iecit igitur rex in altiſsimam terræ profunditatem fundamenta templi è ſaxis ualidiſsimis, quæ contra omnem temporũ iniuriam reſiſtere poſſent, ita ut cum contigua terra coalita ſolum ac firmamentum imponendis ſubſtructionibus præberent, & propter inconcuſſam ſoliditatem facile molem ædificij cum paratu ornamentorum ſumptuoſiſsimo perferrent, nõ minorem admiratiõnẽ habitura, quàm quæ ſupernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata ſunt. exſtruxeruntq; illud uſq; lacunar ex albo lapide. Huius ædificij altitudo fuit cubitorũ ſexaginta, & totidem lõgitudo, latitudo uerò uiginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari menſura, ita ut tota altitudo templi centum uiginti cubitis conſtaret. uerſum autem erat ad Orientem. Et porticus in aditu eius erat uiginti cubitorum longitudinis, iuxta menſuram latitudinis templi, lata cubitos decem, ſurgens in altũ cubitis centũ uiginti. In circuitu deinde templi conſtruxit triginta cellas, quæ inter ſe conſtipatæ externe parietes templi fulciebãt. erantq; inter ſe peruiæ. & patebant ſingulæ in longũ uigintiquinq; cubitos, ac totidem in latum, & uiginti cubitis attollebãtur. Super has alia ſeries cellarum erat exſtructa, ſuper quam rurſum aliæ, omnes inter ſe numero & amplitudine pares, ita ut coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam ſuperius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellæ quidem ſuum quæq; tectum habebant, non proximo

III 3. Reg. 6

contiguum.reliquum ex longiſsimis trabibus erat conſertum, ad utrunq; latus pertingentibus, ita ut ipſi parietes hoc pacto cõfibulati firmiores redderẽtur. His trabibus ſubnexa erant laquearia politiſsima, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiã cedrinis tabulis auro illitis erant incruſtati, ita ut omnia renideret auro, & intrantium oculos fulgor undiq; occurrens perſtringeret. Tota uero ſtructura ex lapidibus politiſsimis conſtabat, ita aduguem inter ſe quadrantibus, & cõmiſſuris oculos fallentibus, ut intuentibus nullum uſquam mallei aut cuiuslibet fabrilis inſtrumenti ueſtigium appareret, ſed connata potius omnia quàm arte congeſta uiderentur. Porrò aſcenſum in ſuperiorem templi partem ſic cõmentus eſt rex, ut cochleam in hũc uſum craſsitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriẽte magnam ianuam ut inferior, ſed à lateribus inerant parua hoſtiola. nec parũ ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ ſe inuicem cõplectentes, & craſſis catenis inter ſe conſtrictæ. Diuiſo deinde in duas partes fano, penetrale eius uiginti cubitorum nulli fecit acceſsibile, reliquum quadraginta cubitorum ſpacium in uſum ſacerdotũ conſecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore ſeparante fores appoſuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas. eas prætexuit uelis picturatiſsimis, hyacintho, purpura, cocco, byſſoq; ſplendidiſsimo ac molliſs. diſtinctis. Poſt hæc in adyto uiginti cubitos quaquauerſum patente dedicauit duos cherubinos ex auro ſolido, utrumq; quinq; cubitorum altitudine. uterq; duas alas habebat ad quinq; cubitos protẽſas: quapropter nõ longo ſeiunctos interuallo ſtatuit, ut una ala auſtralem parietem attingerent, altera ſeptentrionalẽ: reliquæ duæ ſeſe contingentes in medio ſitam arcam protegerent. Hæ cherubicæ effigies quá nam ſpecie fuerint, nemo uel conijcere poteſt uel eloqui. Pauimentum etiam templi conſtrauit laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos uiginti, & auro illitas. Atq; ut compendio dicã, nihil tam intus quàm foris omiſit, quod non inauraret. Oppanſum eſt præterea aulæum & huic ianuæ, ſimile illi quod interior ianua habuit. Cæterum
3.Reg.7 porticus nihil tale habebat. Poſt hæc Solomon accerſiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Iſraelitis oriundo, operariũ inſignem in quauis materia, ſed præcipuè in auro & argento ac ære. Huius opera uſus eſt in omnibus quę artificioſe in templo fieri uoluit. Is fecit duas columnas æreas craſsitudine quatuor digitorũ, altas decem & octo cubitos, quarũ circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his impoſita erant capitella fuſilia liliata proceritate quinq; cubitorũ: quibus circundata erant retiacula ærea quæ operiebant lilia, dependebantq; inde duæ ſeries malorũ punicorũ ducentorum numero. Has columnas poſuit in aditu ueſtibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alterã à ſiniſtris nominatam boz. Fecit etiam uas aheneum fuſile ſemiorbis ſpecie, quod propter capacitatem appellatum eſt mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decem, craſsitudine palmari. eius meditullium ſuſtinebatur ſpira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumſtabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor uentorum obuerſi terni, quorũ poſtica ſubſidebant ut eis orbiculare illud uas incumberet

cumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorũ tria millia. Fecit præterea labrorum decem bases æreas quadrangulas. harũ quęque longitudine fuit cubitorũ quinq;, latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebantur. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basium utrinq; inserebantur. erant autem hæc tripertita, & inter iuncturas cælaturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoq; eisdem cælaturis erant ornatæ. Totum uero opus quatuor rotis suspendebatur, quæ fusiles erant, habebantq; modiolos & radios, sesquicubitali inter utramq; extremitatem interuallo. eratq; mirũ uidere rotarum circumferẽtias, quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insistebant. Angulos autẽ superne continebant fusiles humeruli manuũ extensarum. his imposita erat spira, cui labrũ inserebatur, ita ut manibus sustineri uideretur: qua parte effigies leonũ & aquilarum sic erant adaptatæ, ut connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære fecit decem labra rotunda conchę specie, quorum quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechenoth sua lingua appellabant. horum quinque ad siniſtrum latus templi septentrionale collocauit, totidem ad dextrũ australe, ita ut orientem spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum usum assignauit, ut inde sacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autem ut eorum aqua purgarentur intestina ac pedes animantiũ ad holocautoma destinatorum. Fabricauit etiam altare æreum uiginti cubitorum longitudine, totidem latitudine, altitudine decem, in quo holocautomata incenderentur. Fecit item uasa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Mensas quoq; multas dedicauit rex, & in his unam magnam auream, in qua proponebantur sacri panes: reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebant phialas & pateras, aureas uigesies mille, argentearum quadraginta millia. Candelabrorum item fecit decem millia, iuxta præceptum Moysis: ex quibus unum in templo dedicauit, ut interdiu luceret iuxta legem: & mensam unam impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri. id enim ad australe latus collocauerat. mediũ autem inter utrunq; locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & uelo disparata ab adyto. illò enim arca erat inferenda. Cantharorũ autem uinariorũ octuaginta millia rex comparauit, & phialarum aurearũ millia decem, argentearum uero alterum tantum. Lancium item aurearum, ad offerendam in eis similam maceratam ad altare, octuaginta millia, duplum uero argentearum. Craterarum quoq; in quibus similam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterum tantũ argentearum. Mensurarum uero quales Moysi hin uocantur, & assaron, aurearũ erant uiginti millia, & duplicatus numerus argentearum. Acerræ quoq; aureæ quibus odoramenta in templum inferri solẽt, erant numero uiginti mil-

lia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templũ ſitum quinquaginta millia. Paratæ erant & ſacerdotales ueſtes in uſum pontificũ, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cum ſuis gemmis in uniuerſum mille. Corona uero in qua Moyſes dei nomen inſcripſit, unica fuit, & uſq; in hodiernũ permanſit. Stolas autẽ ſacerdotales è byſſo fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moyſes præſcripſit CCM. Item alias ſtolas byſsinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Inſtrumentorum præterea muſicorum, quæ naula & cinnyræ uocantur, in uſum hymnodiarũ ex electro confecit quadringenta millia. Quę omnia Solomon ad honorẽ dei magnificè parauit, nullis parcens ſumptibus: ſed omni liberalitate uſus hæc in theſauris dei condidit. Circumdedit deinde tẽplo ſeptum quoddam trium cubitorũ altitudine, quod noſtra lingua giſon uocamus, excluſurum profanam multitudinem, & ſolos ſacerdotes admiſſurum. extra hoc ſeptum erat fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarum ſingulæ ſingulos uentos ſpectabant, & foribus auratis claudebãtur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac caſto, & præſcriptorum legis obſeruanti, acceſſus patebat. Dici autem nõ poteſt, ac uix etiam oculis credi, quàm mirandum fuerit illud exterius fanũ. uallibus enim expletis, tam profundis, ut ad proſpectum oculi caligarent, & aggeſta ad quadringentos cubitos terra, eam uertici montis in quo templũ exſtructum eſt æquauit: atq; hoc modo factum eſt ut area fani cum ſolo templi æquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ è natiuo ſaxo ſuſtentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores uero habebant
IIII omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & do-
3.Reg.8 narijs ſeptennio perfectis, non ad opulentiæ modo, ſed & celeritatis oſtentationem: quæ enim ętatem integram hominis poſcere uidebantur, tam breui ſi ad magnitudinem conferatur tempore erant abſoluta: Solomon rex per literas iuſsit magiſtratus ac ſeniores Hebręorum totum populum Hieroſolyma congregare, ad ſpectandum templum, & ad transferendam illuc arcam deo ſacratam: denuntiataq; omnibus profectione Hieroſolymitana, ſeptimo demum menſe conuenerunt, qui noſtratibus eſt thuri, Macedonib. hyperberetæus: inciditq; in idem tempus ſcenopegia, feſtum apud Hebræos ſanctiſsimum & maximum. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyſes conſtruxerat, & omnia uaſa ad miniſterium ſacrificiorum dei parata, tranſportauerunt in templum: acceſſeruntq; illò cum uictimis tam rex q̃ uniuerſus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hoſtiarũ ſanguine uiam perfundentes, & infinitam uim odoramentorum adolẽtes, ut circumquaq; totus aer ſuauitãte repletus etiam longè remotis ſentiretur, conſtanti omnium opinione, aduentare deum ad inhabitandum recens exſtructum ac dedicatum ſibi locum. nam neque hymnos canentibus, neq; choreas ducentibus, laſsitudo eſt oborta, dum ad templum peruenirent. atq; in hunc modum arca eſt translata. Quum uero iam in adytũ inferri deberet, reliqua quidem multitudo abſceſsit, ſoli uero baiulantes ſacerdotes inter duos cherubinos eam depoſuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (ſic enim artifex eas fecerat) arcam uelut ſub umbella aut tholo protexerunt. con-

tinebat

tinebat hæc nihil aliud quàm duas tabulas lapideas, quæ decē præceptā, dei ore in monte Sina prodita, inſculpta eis conſeruabant. Candelabrum autem & menſam & altare aureum ſtatuerunt in templo ante adytum, eiſdem locis in quibus in tabernaculo prius ſita fuerant: ubi quotidianas hoſtias offerebant. Cæterum altare æreum pro foribus templi eſt poſitum, ut apertis illis in conſpectu eſſet ſacrificiorum magnificētia. reliquum uero uaſorū inſtrumentum omne in unum congeſtum, intra templum eſt repoſitum. Poſtquā autem omnibus quæ ad arcam attinebāt rite peractis ſacerdotes ſanctuariū exiuerunt, repente globus nebulæ, nō aſper, nec qualis hiberno tēpore grauidus pluuia condenſatur, ſed diffuſus ac temperatus in templū influxit: & primò ſacerdotū uiſum ut uix ſe inuicē cernerent obſcurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd deus in templum deſcendens, præſens ac libens hoc domicilium ſibi optaret. His talia uoluentibus animo, rex qui tum forte ſedebat, aſſurrexit: uerbisq; & ſe & deo dignis cæleſte numen eſt allocutus. Tu quidem, inquit, ſempiternam domum habes domine, nec ignoramus te tibijpſi hanc uniuerſi molem condidiſſe, quæ cælo, aere, terra & mari conſtat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc uero templum ideo tuo nomini adornauimus, ut in hoc ſacrificijs ac precibus in cęlū miſsis tibi propitio litaremus, certo perſuaſi quòd & heic ades & nuſquam interim abes. Cū enim omnia uideas, audias omnia, nihil obſtabit hæc ædes quò minus ubicunque te dignum eſt habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipue his qui te deſiderant nocte dieq; præſens ac propitius. His uocibus deum precatus, uertit orationem ad populū, docens eos de potentia dei ſimul & prouidentia. Hunc Dauidi ſuo patri futura, quæq; iam euenerint, quæq; euentura ſint prædixiſſe: hunc ipſi nondū nato nomen impoſuiſſe, quo uocandus eſſet: quodq; paterni regni ſucceſſor templū ei ædificaturus eſſet prænunciaſſe. ergo cum uaticinium magna ex parte euentu ſit comprobatum, debere eos deo laudes offerre cum gratiarum actione, & de promiſsionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adſtrui conſpicerent. His affatus multitudinem rex, rurſum ad templum uertit oculos, & extenſa ad multitudinē dextera: Operibus quidem, inquit, impoſſibile eſt hominibus gratiam deo pro acceptis beneficijs reddere. Nullius enim rei diuinū numen indiget, nimirū maius quàm cui tales retributiones conueniant. ſed hoc uno quo nos cæteris animantibus præſtantiores uoluiſti, laudare nos maieſtatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorū populum dignatus es, neceſſe eſt gratias agere. Qua enim re magis uel parum propitius placandus, uel in fauore es retinendus, quàm uoce? quam ex aere haurimus, & per hunc rurſum aſcendere nouimus. Quapropter gratias tibi ago, primum quòd patrem meū ex obſcuro loco ad tantam gloriam euexiſti: deinde quòd mihijpſi in præſentem diem omnia quęcunq; promiſeras præſtitiſti: precorq; ut in poſterum largiāris quæ deus hominibus caris largiri poteſt, & familiam noſtrā in ſempiternū augeas, quēad modum patri meo & uiuo & mortuo es pollicitus, quòd apud nos regnum ſit permanſurum, & per innumeras ſucceſsiones propagandum. Hęc igitur

nobis concede, simulq; meis omnibus uirtutem qua potissimũ delectaris. Ad hæc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu ad hoc templum incolendum deducas, ut nobis appareat, in terris quoq; te degere. Alioquin tibi paruum est domicilium uniuersum hoc cæli conuexum, nedum hoc qualecũq; templum. Tu tamen hoc ut proprium integrum seruato à ui hostiũ, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatũ prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terræ, aut pestilentia, simili'ue malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem uotis expetens: exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui uenerint, aut undecunq; profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te uoluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit cuidẽs, quòd & tu hanc ædẽ apud nos tibi exstrui uoluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te cõmuniter omnibus tum opitulatorem esse, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc locutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasque ad altare adhibuit: quumq; id solidis uictimis repleuisset, litatũ deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibusq; inspectantib. in altare delapsus, correptas uictimas absumpsit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturũ, & præ gaudio procidens in solum, unanimiter adorauit. Rex autem ad laudes dei uersus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa uidissent eius beneuolentiæ: precandum admonens, ut perpetuò talẽ se exhibeat, & mentẽ eorũ puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Moysem diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortalibus longe beatius. Simulq; iubebat eos meminisse, quòd quibus artibus parauissent tanta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neq; enim aliter existimandum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse. esse autẽ facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne ullum detrimentum admittatur. His affatus multitudinem rex concionem dimisit, sacris primũ factis tam pro se quàm pro populo: mactauitq; uitulorum duodecim millia, agnorum centum & uiginti millia: nam tum primùm templum uictimarum cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac uxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopegiæ festum ante templum splendide ac magnifice rex per quatuordecim dies celebrauit cum uniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi sunt suam quisque domum, actis prius regi gratijs, pro bene curata republica, & pro tantis operibus absolutis, precatiq; ut eis omnipotens deus in longum tempus Solomone rege frui cõcederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestientes, hymnosq; sacros canen
3.Reg.9 tes, ita ut præ gaudio nullũ uitæ tædiũ in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templũ arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito

hibito, festisq; diebus inter sacra & epulas exactis, cum iam singuli ad suas urbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus, gratum deo fuisse eius sacrificium, & uota exaudita esse. quodq; seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cum subiecto populo iustitiam colerent: in primisq; ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum felicitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturũ, nec unquam è Iudæ tribu regem defore. Quòd si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendũ: & neq; generis ipsius reliquias mansuras, neq; Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & alijs innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum uero quod tum recens exstructum esset, dei permissione à barbaris direptum atq; incensum iri, urbe insuper hostili manu diruta: ita ut ubiq; sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægre credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias, maximamq; gloriã essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum præuaricationem hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denuntiata sacræ literæ continent. Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio, ut dictum est, durauit, regiæ structuram est aggressus, quam uix tertiodecimo anno consummauit. neq; enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quàm credi possit celebre, cooperanti deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia uero tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & regi non deo struueretur domicilium, eo tardius ad finẽ est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum regis ac gentis est exædificata. Operæprecium autem fuerit totum eius ordinem ac dispositionẽ indicasse, ut ex eius descriptiõe totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quã ad causas forenses agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis quæ eò ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta. hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum ualuis cælatis ad ornamentũ loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis ualidis suffulta: & in ea tribunal magnificum, ubi Rex iura solebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in usum reginæ facta, & aliæ aulæ quò se negotijs peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis constratæ: partim saxo quadrato deeemcubitali constructæ, partim ita ut solent regiæ uel templa, incrustatæ pretioso marmore, quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus aulæis Babylonicis prætexebantur: quartus uero sculptorum admirabile artificium ostentabat, in quo effictæ erant uariæ arborum ac plantarum species, frondibus & foliis tanta subtilitate expressis, ut agitari quodammo-

do uiderentur. Reliquum uero quod ſupererat uſq; ad lacunar, opere albario tectum, & diſcoloribus picturis erat uariegatum. Præter hæc erãt & alia cubicula ad uoluptatem facta, & porticus ad ornatũ regię lõgiſsimæ, in quibus ſplẽdidiſsima triclinia referta auro, ut quæ aurea ſupellectili ad omne regij conuiuij miniſterium erant inſtructiſsima. Difficile eſt enumerare amplitudinem ac uarietatem aularum, tam maiorum quàm mediocrium, tum quę ſub terra latebant, quę ue in aerem elegantiſsimè attollebantur. In ſumma totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento cõſtabat: diſpoſitis per parietes & laquearia uarijs lapillis auro incluſis, quemadmodum & in ornatu templi factũ fuerat. Quin & ex ebore factum erat prægrande ſolium cælatũ, ſpecie tribunalis, quod ſex gradibus aſcendebatur, in quorum ſingulis in extremitatibus leonũ effigies erant impoſitæ, totidẽ alijs ſuperne imminentibus. qua uero parte rex inſidebat, manuũ effigies eum excipiebant: & quà reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus tergũ ſuũ reſpiciens: totumq; tribunal auro coagmentatũ erat. Hęc opera Solomon uiginti annis perfecit, cõferente magnã auri uim, maiorẽ argenti Iromo Tyriorũ rege, & præter hæc cedri atq; pinus materiem. Sed & ipſe maximis donis Iromũ eſt remuneratus, ſingulis annis frumentũ ei mittens & uinũ atq; oleum, quibus maxime opus habebat, ut diximus, eo quod inſulam incoleret. Præterea Galilææ oppida numero uiginti nõ procul à Tyro diſsita ei donauit: quæ cum ille perluſtrata ſatis conſideraſſet, & non ualde probaſſet, renũtiari iuſsit Solomoni, ſibi non eſſe opus eis oppidis. & ex eo terra Chabalon eſt appellata, uoce Phœnicũ lingua id quod diſplicet ſignificãte. Quæſtiões etiã ænigmaticas Tyrius rex ad Solomonẽ tranſmiſit, rogans ut eas explicaret, & dubitationem ſibi omnem eximeret. At ille callens huiuſmodi rerũ ac natura prudentiſsimus, nihil inexplicatũ relinquebat: ſed omnia ratione peruincens, et perſcrutatus eorũ intellectũ, apertiſsimè declarabat. Meminit horũ duorum regũ & Menander, qui è Phœnicũ lingua annales Tyriorũ in græcũ ſermonem eſt interpretatus, in hunc modũ ſcribens: Defuncto Abibalo ſucceſsit in regnũ filius Iromus, qui uixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos xxxiiii. hic aggeſsit ad inſulam agrũ qui dicitur amplus, & aureã columnam in Iouis delubro dedicauit. idem materiem multã in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Aſtartæ noua inſtaurauit: primusq; Herculi ſtatuã erexit mẽſe peritio. Deinde expeditione cõtra Eyceos ſuſcepta, q̃ debita tributa nõ perſoluerẽt, ſubactis illis uictor eſt domũ reuerſus. Huius tẽporibus erat Abdemonus adoleſcens, q̃ problemata à Solomone Hieroſolymorũ rege iniuncta diſſoluebat. Meminit & Dius ſic ſcribens. Abibalo defuncto filius eius Iromus regnũ excepit. Is orientalẽ urbis partẽ aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit. templũ quoq; Iouis Olympij, quod antè ſeparatũ erat, medio ſpatio repleto aggeribus cum urbe coniunxit, & aureis donarijs ornauit. cõſcenſo deinde Libano materiẽ ad ſtructurã templorũ cęcidit. Additq; Solomonẽ Hieroſolymorũ regẽ ad hunc Iromũ ęnigmata miſiſſe, ſolutionẽ eorũ poſtulantem: q̃d cũ ille nõ ualuiſſet, magnà pecunia mulctatũ eſſe. Deinde p̃ Abdemonẽ

quendam

quendam uirum Tyrium propoſita explicuiſſe, & ipſum alia propoſuiſſe: in quibus ſoluendis cum Solomon hæreret, maiorem etiam pecuniam eum illi remiſiſſe. Et Dius quidem ita ſcribit. Cæterum rex cum uideret mœnia Hieroſolymorum turribus & propugnaculis ad ſecuritatẽ egere, nec ea dignitati urbis ſatis reſpondere, & muros inſtaurauit, & turres magnas in eis erexit.

Condidit etiam urbes uel præcipuis annumerandas, Aſorum & Magedo- VI
nem, & tertiã Gazara Palæſtinæ urbem, quam Pharao rex Aegypti bello aggreſſus expugnauerat, occiſiſq; ad unum habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ ſuæ Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuo rex eam exædificauit, quòd eſſet natura munita, & ad bella rerũq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas urbes condidit, quarũ altera Betachora, altera Baleth uocabatur. necnon & alias ad ſeceſſus uoluptarios aptas ob aeris temperiem fructuumq; ubertatem, & perennibus aquis irriguas. Ingreſſus deinde in deſertum quod eſt ſuper Syriam, eiusq; regionis potitus, urbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à ſuperiore Syria diſtantem, ab Euphrate uerò unius. ad magnam autem Babylonem inde ſex dierum uia protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hæc urbs tam procul habeatur, cauſa eſt hæc, quòd mediterranea per deſertum petentibus, ibi demũ fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur urbe exſtructa, & mœnibus ualidiſsimis cincta, Thadamoram eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris uocatur. Græci Palmiram nominant. Atq; hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam uideo multos quærere, quî factum ſit ut omnes Aegyptiorum reges à Minæo illo qui Memphin condidit, quiq; multis annis auum noſtrum Abrahamum præceſsit, uſque ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti ſint, à quodam rege nomine deſumpto: operæprecium exiſtimo eorum ignorantiæ mederi, & manifeſtam huius appellationis cauſam reddere. Pharao regẽ Aegyptijs ſonat. Opinor aũt ipſos à pueritia nominibus alijs diſcretos, quamprimum reges creati fuerint, poteſtatis eius nomẽ patriæ linguæ uernaculũ aſſumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus uocati, poſt aſſumptum regnum uocati ſunt Ptolemæi à primo eius urbis rege: & Romanorũ imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæſares appellantur, principatus & honoris uocabulo, poſthabito illo priore quod à parentibus hæreditarium in eos demanauit. Et hinc eſt, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnaſeus cum CCCXXX reges poſt Minæum Memphis conditorem deinceps ſucceſsiſſe dixerit, nomina eorum non recenſuit, quia Pharaones uocati ſint omnes. Cum enim poſt hos mulier imperium arripuiſſet, nomẽ eius ponit Nicaulen: nimirum ea de cauſa, quòd ſoli mares huius appellationis eſſent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipſius nomen dicere. Ego uerò in noſtræ gentis commentarijs reperi, quòd poſt Solomonis ſocerum Pharaonem, nemo Aegyptiorum regum amplius hoc nomine ſit uocatus: & quòd poſt illum uenerit ad Solomonẽ iam dicta mulier, quæ tum Aegypti ſimul ac Aethiopiæ regnũ obtinebat. Sed de hac paulo pòſt dicemus: nunc uerò ideo hæc memoraui, ut oſtenderẽ noſtros libros & Aegyptiorũ in multis cõſentire. Solomõ aũt rex reliquias Chananæorũ quæ Libanũ montẽ uſq; ad urbẽ Amathen colebant,

&

& imperium eius detrectabant, ſub ditionem ſuam redactas tributa pendere coegit, & per ſingulos annos certum numerũ ſeruorum & colonorum qui per agros diſtribuerentur exegit. Hebræorum enim nemo ad ſeruiles operas adigebatur: nec erat æquum, ut cum tam multas gẽtes deus ſub eorum imperium ſubdidiſſet, ex his potius quàm deuictis eiuſmodi conditionis homines cenſerentur: ſed omnes arma & currus atque equos & rem militarem tractare malebant. Chananæis uerò quos ad ſeruitutem abduxit, ſexcentos præfectos præpoſuit, qui procuratores eſſent regij, & ſua cuique opera atq; negocia præſcriberẽt. Quin & claſſem rex in Aegyptio ſinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Aſiongaber. Hæc nũc Berenice uocatur, non procul ab Elana urbe, quæ regio tum in Hebræorum ditione cenſebatur. Et in hac quoq; claſſe munificentia Iromi regis amici fuit uſui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei miſit quotquot uoluit, qui nauigantes cum regijs procuratoribus in regionem Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrẽt. hi collectis circiter quadrin
3.Reg.10 gentis talentis retro ad regem ſunt reuerſi. Interim ad Aegypti Aethiopiæq; reginam, mulierem ſapientiæ ſtudioſam, & cætera quoque egregiam, Solomonis uirtutum ac ſapientiæ fama delata, cupiditas eam inceſsit coràm hominem uiſendi: ſic enim fore ut experimento, non rumoribus crederet, qui ſæpenumero falſi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo poſt euaneſcunt: decreuitq; ſuſcepta longinqua peregrinatione illius ſapientia perfrui, & de rebus arduis cum eo differere. Venit igitur Hieroſolyma ſplendido & opulento paratu. Adducebat enim ſecum camelos onuſtos auro & uarijs aromatibus lapillisq; precioſis. Rex uerò honorificentiſsimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propoſitiones illius pro ſua prudentia facile explicans, opinione citius diſſoluebat. At illa ſtupebat ad regis ſapientiam, tanto maiorem experta quàm audierat: magisq; etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè diſpoſitum ædificiorum ordinem, quòd hic quoque ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata eſt quàm aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorum ſumptus tam dapſiles, apparatumque miniſterij. nam & cultu erant decentiſsimo, & perquam ſcitè omnia miniſtrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana ſacrificia uideret, quantaq; cura & religione ſacerdotes ac Leuitæ circa ea uerſarẽtur. Hæc quotidie contemplando uehementer admirabatur, id quod nec diſsimulare potuit, ſed apud regẽ ingenuè faſſa eſt, quantoperè huiuſmodi ſpectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, quæ auditu percipiunt cunctantius credere ſolemus: ſed de tuis bonis, quæ uel intra te ſunt repoſita, ſapientia uidelicet ac prudentia, uel tam amplum regnum tibi ſuppeditat, non uana fama ad nos perlata eſt: ſed quum eſſet uera, non reſpondiſſe tamen eam tuæ felicitati nunc præſens uideo. Quamuis enim auribus perſuadere conabatur, non potuit tamẽ res ita pro dignitate repræſentare, ſicut nunc oculis noſtris ſubijciuntur. de me quidem fatẽdum eſt, quòd cum de fide eius hæſitaſſem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conſpexi. Macti tanta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuo ſapientia tua frui datum eſt. Laudandus deus qui regionẽ hanc

&

& habitatores eius adeò dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta uerbis indicasse quanti regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari uoluit. Viginti enim auri talēta ei donauit, & aromatum uim magnæ æstimationis, lapillorumq; precioſiſsimorū. Aiunt etiam quòd balsami plantam, cuius hodieq; ferax est nostra regio, illius reginæ munificentiæ ferri acceptam oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim roganti negatum est: sed libentius quàm illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatem. Atq; ita Aegyptiorum regina datis simul & acceptis ampliſsimis muneribus in patrium solum reuertitur. VII Per idem tempus allatis ex Aurea sicut uocant terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiusq; parte usus est ad instrumenta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna uocantur, quæue ad alliciendos emptores hac appellatione mangonizāt negociatores, illis esse similia. illa em aspectu ficulnam materiem referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiā in his discernendis fallatur, quandoquidem res Solomonis in huius materiei mētionem nos induxerūt. Eadē classis attulit regi auri talēta DCLXVI. nō annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt, nec eo quod toparchę & reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducēta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atq; hæc omnia in aula Saltus Libani uocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide precioso, in usum cōuiuij singulari arte fabre facta, reliquamq; omnem supellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in cōmercijs erat precium. Multa enim nauigia rex in mari quod uocatur Tarsicum habuit, quæ ad remotas gentes merces uarias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum regi referebant, multumq; eboris, & mancipia Aethiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis uirtutibus ac sapientia diuagabatur: qua excīti plerique reges, quo certiores de iam dictis fierent, uisendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificentia studioſos eius se declarabant. Mittebantur uasa tam aurea quàm argentea, & uestes purpureę, & omne genus aromata: equi præterea currusq; & muli subuehēdis sarcinis, qui uel robore uel pulchritudine regi placituri uidebantur: ut ad eum equorum ac curruum numerum, quem iam antè habuerat, ex donaticijs quadringenti currus accederēt. Habuit enim prius currus mille, equorum uiginti milia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatiſsimi, ut collati ad cæteros omnes post se relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promiſsoq; capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. adhæc ramentis auri capillum quotidie spargebant, ut ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorum reflecteret. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus uestę candida, mane solebat urbem egredi. Aberat ab Hieroſolymis duorum schœnorum

norum ſpacio prædiũ nomine Hettan, hortis & inductis fontibus amœnum ſimul ac opulentum. in eum locum uectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia ac prouidentia rebus in omnibus utebatur, & cum eſſet elegantiarum amator, ne uiarũ quidem curam prætermiſit, ſed & harum quotquot Hieroſolyma regię ſedem ducebãt, ſilice cõſtrauit, tum ut ultro citroq; commeantibus eſſent faciles, tum ad oſtentandam hac quoq; parte principatus ſui magnificentiam. Diſtributisq; oppidatim curribus, & in ſingula certo numero ad alendum prefinito, circa ſe quidem paucos reſeruauit: loca uero ubi alebantur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam Hieroſolymis eſſe fecit, quanta fuit ſaxorum: & cedros arbores antehac nunquam in Iudæa uiſas, in campis eius adeò multiplicauit, ut moros numero æquarent. Mandauit etiam negociatoribus Aegyptiacis ut equos uenales ad ſe adducerent, in ſingulas bigas ſexcentarum argenti drachmarum precio conſtituto: quos deinde ad Syriæ reges & tranſeuphratenſes mittere ſolebat. Cumq; eſſet omniũ regum glorioſiſsimus & pijſsimus, & opibus ac prudentia omnes ſuperaſſet qui ante illum rem Hebræorum adminiſtrauerant, deterior factus eſt ante obitum: & à patrijs moribus deſciſcendo, indignum antè geſtis rebus uitæ exitum habuit. Nam inſaniens in mulieres, & in rebus uenereis immodicus, non contentus ſuæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atq; ita contemptis ſemel Moyſi inſtitutis, quæ non niſi gentis eiuſdem coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amori earum hoc tribuẽs. Atqui hanc ipſam rem legislator præcauere uoluerat, ne per hanc occaſionem peregrinis implicarentur ritibus, néue relicto patrij numinis cultu, ad illarũ religiones ſe tranſferrent. Sed hęc Solomon cõtempſit, uoluptate irrationabili uictus: ductisq; uxoribus è principibus uirisq; illuſtribus prognatis ſeptingentis numero, & concubinis trecentis, & in his Aegyptiorum regis filia, adeò conſuetudine earum eſt captus, ut ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior, & mente iam paulatim ſeneſcente, magis etiam patriæ religionis oblitus cultum dei ſui neglexit, & mulierum exterarum ritibus aſſueuit: quamuis iam antè quoq; à prę ſcripto legum diſceſſerat, quando æreas boum effigies baſi maris illius addiderat, ſicut ſolio ſuo leonum poſt appoſuit. Nam neque illa fas erat facere. Cumq; domeſticum haberet exemplum pulcherrimum parentis uirtutem, & gloriam quam propter pietatem ad poſteros reliquerat, diſcedens ab eius imitatione, idq; bis in ſomnis monitus ſequi paterna ueſtigia, mortem inglorius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta miſſus à deo, dicens neque clam eſſe eius impietatem, neque diutius impunitam fore: uiuo tamen regnum nõ auferendum, quando patri eius diuinitus ſit promiſſum non alium ſucceſſorem futurum: ſed poſt hunc defunctum, filium pœnas daturum: ita tamen ut non uniuerſum regnum deficeret, ſed decem ſolæ tribus ſeruo ipſius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipſius aui reſpectu, & urbis Hieroſolymorum in qua deus templum ſibi elegiſſet. His auditis Solomon uehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus ſuſpiciebatur, in contrarium uergente. Nec multum temporis poſt hanc

3.Reg.11

prophetæ

prophetæ denunciationē eſt elapſum, dum hoſtis ei deo ſic uolente exortus eſt, cui nomē Aderus, regi infenſus ob cauſam hanc. Idumæus fuit genere, & è regio ſtēmate. Cumq; Ioabus copiarū Dauidis imperator Idumæam ſubigeret, omnibus eius gentis qui per ætatem arma ferre poſſent internecione intra ſemeſtre deletis, hic etiamnum adoleſcētulus ad Pharaonē Aegyptiorum regem euaſit. ab eo comiter exceptus, & domum & agros ex quorum reditibus uiueret, munificentia illius eſt conſecutus: & poſtquam adoleuit tam carus ei factus eſt, ut rex cōiugis ſuæ ſororem, nomine Taphinem, nuptū ei traderet: ex qua filius natus, cū regis liberis eſt educatus. Porrò accepto in Aegypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit rogans ut ſibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontāte quid illi deeſſet, qua'ue ſua iniuria prouocatus relinquere amicum benemeritum cuperet, & ſi non ſemel id petitū, impetrare tamen tunc nequaquam ualuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem ſe hactenus præbuerat, Aderus impetrato à ſuo rege commeatu in Idumæam reuertitur. & cum non poſſet gentem ſuam ad defectionem à Solomone perpellere, eo quòd ualidis præſidijs impoſitis in officio contineretur, nec liceret impune res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam ſe contulit. Vbi cum incidiſſet in quendam Razarum, qui deſciuerat à Sophenæ rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incurſionib. populabatur, ſocietatem cum homine inijt: cuius ope occupata ea parte Syriæ, rex declaratus, Iſraelitarum ditionem crebro irrumpendo, uiuo adhuc Solomone rapinis omnia miſcebat & cædibus. Et quaſi parum eſſet Hebræis unus hoſtis externus, domi exſtitit qui Solomonem infeſtaret Hieroboamus Nabatæi filius, ueteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adoleſcens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduerſa generoſa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hieroſolyma mœnib. cingebat. Eius operis curam tanta ſolertia geſsit, ut rex comprobata hominis induſtria, præmio dignum ducens, eum Ioſephi tribui præficeret. Ad quam dum Hieroſolymis egreſſus iter faceret, obuiam ei fit propheta nomine Achia, Silunte oppido oriundus. Is ſalutatum eum de uia paulum ſeduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: ſciſſoq; in duodecim fruſta pallio quo ipſe amiciebatur, iuſsit Hieroboamum decē inde ſumere, præfatus deum hoc iubere. Ille, inquit, ſciſſo imperio Solomonis, eius filio propter promiſsionem Dauidi factam tribum unam cum altera ei cōtigua daturus eſt: tibi uero decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & dijs earum totum ſe deuouit. Quare ſciens cauſam propter quam deus ab illo eſt alienatus, iuſtitiam colito, & legum perpetuus cuſtos ac conſeruator eſto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi ſit propoſitum, nimirum ut tantus euadas, quantum ſcis Dauidem prius fuiſſe. His prophetæ uerbis erectus ad ſpes magnas Hieroboamus, cum eſſet alioqui ambitioſo & inquieto ingenio, quamprimum in ſuam prouinciam peruenit, nō immemor præſagij prophetici ſolicitare populum cœpit, ut à Solomone deficeret, ipſique principatum deferret. Cuius conatibus & inſidijs cognitis Solomō uolebat eum comprehenſum occidere. At ille ad Suſacum Aegypti regem profugus

& prẽsens periculum euasit, & manendo illic usq; Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit. Cap. III.

SOLOMON autem iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, uitę uero nonagintaquatuor: sepeliturq; Hierosolymis, omnium regum feliciſsimus & opulentiſsimus atque prudentiſsimus, excepto peccato ad quod iam senescens à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est. VIII 3. Reg. 12 Cæterum defuncto Solomone, & succedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere susceperat, mox quidam è proceribus in Aegyptum miserunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in urbem Sicima uenisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illic habito, regnum de populi consensu accipere. Accedũt itaq; illum principes populi unà cum Hieroboamo, rogantes ut aliquid de seruitio remitteret, & patre suo uellet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmius ei fore imperium, si amari mallet quàm metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionem uenit, quòd sine mora uotis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem esse ad benemerendũ. non nihil tamẽ spei suberat: quòd nõ statim essent repulsam passi. Interim ille conuocatis paternis amicis consultabat quale responsum populo dari oporteat: qui quum bene ipsi cuperent, & uulgi naturam probe callerent, suaserunt ut comiter populum alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facile illũ amaturos, quod natura ita comparatum sit, ut subiecti delectentur regibus mansuetis, & de suo fastigio nonnihil se demittentibus. Ibi deus sine dubio mentem ademit homini, cui tam utilis in omne tempus sententia, certe ad prę sens ambienti regnum necessaria, non probabatur: sed accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito seniorũ consilio, quid ipsis uideretur, proferre iussit. Illi, quia nec per ætatem poterãt, nec deus sinebat, utiliora cernere, autores ei fiunt sic ad populum respondendi: minimum digitum ipsius crassiorem esse quàm patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarẽt, durius etiã in posterum tractãdos esse: & si ab illo scuticis cæsi fuissent, expectandum ut ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiendum conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignũ aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex iuuenũ sententia respondit, non sine dei uoluntate, ut Achiæ uaticinium suus euentus sequeretur. Icti enim uelut ferro tam duris uerbis, nõ secus ac si à minis ad rem iam esset peruentum, per indignationem uno ore exclamant, nihil sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum quod pater exstruxisset, manifeste defectionem præ se ferentes. Adeoq; pertinax ira fuit, ut Adoramum quæstorem regium, missum ad excusandum iuuenilis linguæ petulantiam, placandosq; concitati uulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint

ruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxis impetitum, ueritusq; ne conceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepide conscenso curru quantũ potuit Hierosolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus cõmunibus suffragijs regem eum eligũt: reliqua uero multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Roboamo imperiũ detulit. id Roboamus ęgre ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum indicto, & delectu CLXXX milliũ habito, conaturus erat reliquas decem ui ad officium retrahere, nisi deus per prophetam intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cum deo uolente populus ab eo defeciisset. Nunc prius Roboami Israelitarum regis gesta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum regis dicemus, serie narrationis ita postulante.

Ergo Hieroboamus regia Sicimis cõstructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam urbem aliud ædificauit. Nec multo pòst instante Scenopegia, cogitans secum, quòd si permitteret populo Hierosolymitanã profectionem, & festi illic celebrãdi potestatẽ faceret, populus captus religione tẽpli & ceremonijs, facile mutata uoluntate, seq; relicto ad priorẽ regem accedere posset, idq; non dominationi suæ tantum, uerumetiam uitę periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis consulere. Duas uitulas ex auro fecit, & constructis totidẽ delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontẽ, effigies illas utrobique cõsecrauit: & conuentu indicto decem tribuum quibus ipse præerat, pro cõcione in hunc modũ eas est allocutus: Viri populares, notũ uobis existimo, q̃ nullus locus deo est uacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: sed ubiq; uota exaudit, ubiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore uos Hierosolyma urbem infensam longo itinere proficisci religionis ergò. Homo illud templũ statuit, quemadmodũ & ego duas aureas uitulas consecraui, alterã in Bethelis, alterã in Dana, ut pro locorũ opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes, illic deũ rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes ac Leuitæ ex uobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq; ex uobis sacerdotium ambit, uitulũ & arietem deo mactet, quo ritu ferũt etiam primũ sacerdotem Aaronem creatũ esse. His uerbis populũ decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum, ut bello ab exteris gentibus deuicti, postremo in captiuitatem abducerentẽ, sicut suo loco dicetur. Porrò appetente iam septimi mensis festiuitate, uolẽs & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duab. tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante uitulam altare posuit: moxq; assumpta põtificis persona cũ suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cumq; iam holocautomata in conspectu totius populi pararet incendere, deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente rege ad altare sermonẽ uertit. Altare, altare, hæc dicit dominus. Exoriet quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorũ ad impietatẽ populũ seducentium ossa super te incendet. Et ut nemini dubium sit prędictionem hanc nõ esse uanam, prodi 3.Reg.13

gio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes uictimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ uerbis irritatus rex, intẽdit in eum manum, iubens hominẽ comprehendi: moxq; sideratũ brachium diriguit, ut reducere manum non posset, torpente membro haud secus quàm si esset exanime. Altare quoq; diruptum impositas uictimas effudit, ita ut uates dei prædixerat. Ibi rex uidens hominẽ ueridicũ esse ac diuinum, rogauit eum, ut deum exoraret, quò affectæ dexteræ uigorem pristinũ redderet. quod cũ ita factũ esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetam ut cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea urbe panem aut uinũ sumpturum. id enim sibi contra interdictum dei non licere: uetitũ etiam ne per eandem uiam reuertatur qua uenerat. Rex autem miratus uiri continentiã, eo magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ uiderat & audierat, parum felicem rerũ
IX suarũ exitum augurans. Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiã loquente. hic tum decumbebat, quòd esset senio languidus. cumq; audisset à filijs de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigijs per eum patratis, & q Hieroboamus emortuam dextrã ad illius preces sanam recepisset: ueritus ne rex de hospite melius quàm de se opinaretẽ, mandauit filijs ut eustigio asinum stratũ ad iter sibi expedirent. quibus impigre iussa exsecutis, conscenso iumento per uestigia prophetæ properabat. quem assecutus interquiescentem sub quercu patula & umbrosa, primo salutauit: deinde expostulauit cum eo quòd nõ ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente uetitum se à deo, ne apud quenquã in ea urbe cibum sumeret: Certe apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoq; propheta sum eiusdẽ cuius tu cultor numinis. & nunc ipsius iussu uenio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum uates mentienti credens reuertitur. Adhuc aũt illis prandentibus, & familiari sermone se oblectantibus, deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientiæ, pœnæq; modũ denũcians. Fore enim ut in itinere à leone discerpatur, nec in paternũ monumentum inferatur. Hæc autem deo uolente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamũ Iadonis uerba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymã leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil læso asino. imò & illum & prophetæ cadauer seruabat accubans, donec uiatores quidam rem uisam pseudoprophetæ renunciauerunt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbẽ reportauit, inibiq; magnifice sepelijt, monitis filijs ut se quoq; post mortẽ in idẽ monumentũ inferrent. Vera enim esse quæcunq; ille præceciniſſet, de urbe illa & altari, & sacerdotibus ac pseudoprophetis. ad se autẽ nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter cõmunem cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria prophetæ reddita, & iniuncta filijs mandata, cum esset uir malus & impius, Hieroboamum adit: & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? Illo uero de altari & sua ipsius manu referente, ac uere hominẽ dei uatemq; optimũ uocitante, cœpit hanc eius opinionem malitiose labefactare, & probabilibus rationibus rei ueritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manũ eius obtorpuisse, dum altari infert

uictimas

uictimas, ac deinde poſt quietem priſtinũ uigorem recepiſſe. Altare quoq; recentis etiam tum ſtructuræ, quòd tot ac tantarum uictimarum molem nõ ferret, diſruptum concidiſſe. Poſtremo uatis mortẽ indicat, à leone eſſe necatũ: adeò nihil diuinũ nec in uita nec in uerbis eius fuiſſe. His dictis regi perſuaſit, & mentem eius à deo & iuſtis ac pijs operibus in totũ auerſam in extremam impietatẽ præcipitauit. In tantum enim poſthac contra omne ius ac fas debacchatus eſt, ut nihil aliud quęreret, quàm quomodo indies magis ac magis ſemetipſe nouis ſceleribus ſuperaret. Sed hoc omiſſo de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is duarum tribuum regno potitus, urbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc: Bethleem, Ethame, Thecos, Bethſur, Socho, Odolam, Ipa, Mareſa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudę ſitę. Alias deinde ęque magnas in Beniamitica ſorte muniuit, ſingulisq; ſua præſidia & prefectos impoſuit, frumento, uino, oleo, cæterisq; cõmeatibus abunde inſtructis. Scutorum etiam & lancearum tantũ numerum fabricari curauit, quantus multis millibus ſufficeret. Ad hunc Hieroſolymis degentem è tota Iſraelitarum ditione confluxerunt ſacerdotes & Leuitæ, & quotquot è reliqua plebe erant boni ac iuſti patrias ſuas relinquebant, ut Hieroſolymis deũ colere liceret, offenſi Hieroboami tyrannide, qui eos ad ſuarum uitularũ adorationem ui adigere uolebat. quo factum eſt ut Roboami regnũ integro triennio talibus acceſſionibus creſceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatæ cuiuſdam mulieris tres liberos ſuſcepiſſet, ſuperduxit poſtea cognatam aliam, Macham è Thamare Abeſalomi filia primogenitã, ex qua Abiæ pater factus eſt. & quãuis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham. erant enim ei legitimæ uxores octodecim, cõcubinæ uero triginta: & ex his uigintiocto filij, filiæ uero ſexaginta. Abiam uero Machæ filiũ ſucceſſorem ſibi deſignauit, eiusq; fidei theſauros ſuos & munitiſsimas quaſq; urbes credidit. Sed ut plerunq; ſolent mortales fortuna blandiente corrumpi, Roboamo quoq; idem accidit. Videns enim ſui regni tanta incrementa, ad iniuſtas & impias actiones deflexit, factus contemptor uerę religionis, ita ut etiam populum in imitationem ſui pertraheret: quandoquidem ea eſt rerũ humanarum natura, ut cum principum ac magiſtratuũ moribus etiam ſubditi deprauentur, quorũ modeſtia ceu norma corrigi debebant, & pro uirtutibus uitia eorum ſequantur: alioquin niſi eadẽ quæ reges faciant, improbare facta illorum uidentur: ſicut ſub Roboamo cõtigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iuſtitiæ ſtudijs regem ſuum offenderet. x

Suſacus Aegyptiorum rex captis Hieroſolymis diuitias eius urbis in Aegyptum tranſportauit. Cap. IIII

HAnc cõtumeliam deus per Suſacum Aegyptiorum regem ultus eſt, cuius res geſtas Herodotus per errorẽ Seſoſtri adſcribit. hic enim Suſacus quinto anno Roboami regni numeroſiſsimũ exercitum contra illum adduxit: in quo fuiſſe ferunt currus M C C, equitũ L X M, peditũ C C C C M: eius miles maxime ex Afris conſtabat ac Aethiopibus. Irrumpens igitur in Hebræorum regionẽ, munitiſsimas Roboami urbes ſponte deditionem facientes in fidem ſuam recepit, quib. præſidio

firmatis poſtremò Hieroſolyma eſt aggreſſus. Roboamus uerò unà cũ ſuis à Suſaci exercitu obſeſſus, uerſus ad ſupplicationes exorare deũ non potuit, ut uictoriam annueret. Samæas quoq; propheta eos terruit, dicẽs deum minari deſerturum ſe illos qui cultũ ipſius priores deſeruerant. quamobrẽ cõſternati, & uidentes nullam ſalutis ſpem reliquã, omnes confiteri cœperunt, iure ſe à deo propter impietatẽ ac legum neglectum deſtitutos. Deus aũt uidẽs eos ſic affectos, & peccata ſua cõfitentes, per prophetã denũtiauit, nolle ſe eos perdere: ſubditurũ tamen Aegyptijs, ut experiantur utrum cõmodius ſit, deo ſeruire an homini. Suſacus autẽ Roboamo propter metũ dedente urbem, conditiones non ſeruauit: ſed deprædatus templũ, theſauros tum deo ſacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine, ac ne ſcrupulo quidem relicto. Detraxit etiã aurea ſcuta & clypeos, quos Solomon rex fecerat: ac ne pharetras quidẽ aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sophenæ rege acceptas: atq; ita cum opima præda domũ eſt reuerſus. Meminit aũt huius expeditionis etiam Halicarnaſſenſis Herodotus, in nomine tantũ errans, & quòd peruaſis multis alijs gentibus etiam Palæſtinam Syriam ſubiugarit, hominibus non expectata ui deditionẽ facientibus. Apparet aũt ſatis q̃ noſtram gentẽ dicere uelit ab Aegyptio ſubactã. narrat enim hunc columnas reliquiſſe apud eos qui prius q̃ martem experirentur deditionẽ feciſſent, in quibus pudenda muliebria inſculpta fuerint. Roboamus autẽ is fuit rex noſter, qui urbẽ anteq̃ oppugnaretur dedidit. Idem ait Aethiopas quoq; ab Aegyptijs circumciſionẽ uiriliũ didiciſſe. Phœnicas eñ & Syros Palæſtinos fateri ſe hanc ab Aegyptijs accepiſſe. Conſtat aũt quòd nulli alij circuncidãtur in Palæſtina Syriæ præterquã nos. Sed de his quiſq; ſuo arbitratu ſentiat. Poſt Suſaci diſceſſum Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum refecit, eaq; ſcutarijs & excubitoribus ſuis aſsignauit: & ſine ulla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni ſui tempora elabi paſſus eſt, metu cohibente, eo quòd perpetuũ illi eſſet cum Hieroboamo diſsidium. Vixit annos LVII, ex quibus decem & ſeptem in principatu exegit, uir arrogans ac infipiens, ut qui propter ſpretũ paternorum amicorũ conſilium tantam ditionem amiſit. Sepultus eſt Hieroſolymis in regijs conditorijs. In regnũ paternum Abias ſucceſsit octauũ iam ſupra decimũ annum, Hieroboamo apud decem tribus regnũ obtinẽte.

XI Et quoniam huius regis exitum diximus, ſupereſt ut quis Hieroboami fi-
3.Reg.14 nis fuerit conſequenter ſubnectamus. Is nullum neq; modũ neque finem impietatis faciens, ſingulis diebus aras in excelſis lucis exſtruebat, & ſacrificos his è uulgo aſsignabat. Hanc ſuam contumeliam, dignamq; tanta impietate pœnam, nõ multo pòſt deus in caput ipſius atq; familiæ uertit. Cumq; filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iuſsit uxorem ſuam mutato cultu, ſumptoq; priuato habitu, ad Achiam prophetam proficiſci. eſſe enim hunc uirũ in prædicendis futuris mirificũ, à quo ipſe olim regnum ſibi deberi cognouiſſet. mandauitq; ut quaſi peregrina de filio percontaretur, eſſetne præſentem morbũ euaſurus. Illa habitu mutato, ita ut à marito iuſſa fuerat, in Siluntem ubi tũ Achias degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius ædes mulierẽ, cæcutienti præ ſenio deus apparuit, indicans & q̃ Hieroboami uxor ad

eum

eum ueniret,& quid ad interrogata reſpondendū ſit. Et cum iam ꝑ foribus eſſet priuatam hoſpitem ſimulans, exclamat: Ingredere Hieroboami cōiux, quid teipſam cælas? deū certe latere nō potes,qui me de aduētu tuo præmonuit,mandauitq́; quid tecū loqui debeam. Vade igitur ad maritū,& hæc dei uerbis ei renuncia. Quoniam te magnū è paruo & nihili reddidi, & abſciſſo à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cōtrà immemor horū beneficiorum fuſiles deos q̄ me colere maluiſti: ideo delebo te & tuū genus,& cadaue ra ueſtra à canibus atq; alitibus deuorabunt. conſtituā enim regem ſuper po pulū meū,qui neminē è Hieroboami genere ſuperſtitē eſt electurus. Nec po pulus erit expers ultionis,ſed excidet è terra bona hac,& in tranſeuphratēſes regiones diſperget, quia regis impietatem eſt imitatus, & deos ab illo factos adorat,relictis meis ceremonijs. Tu uero mulier ad maritū propera, hæc illi renunciatura. Filiū enim mortuū reperies. nam te urbē ineunte, ille è uita exi turus eſt: ſepelieturq́; defletus à toto populo,& publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus exiſtit. Hoc oraculo mulier territa ſe proripit, & toto itinere futurā filij mortē iam tum deplorans plagēsq́; miſera properat propter maritū, eadem opera filio fatū accelerans, quē non niſi mortuū uiſura erat: reuerſaq́; domū illum quidem ita ut propheta prædixerat,exanimem reperit, regi uero cuncta ordine renuntiauit.

Hieroboami cōtra Abiam filium Roboami expeditio & clades,& quòd Baſanes Hieroboami generis exſtirpator,ipſe regnum occupauerit. Cap. V

AT Hieroboamus nihil his motus,magnis delectibus habitis contra Abiam filium Roboami,duarum tribuum regem qui tum patri ſucceſſerat,duxit exercitum, propter ætatem eius non ſatis adminiſtrandis rebus maturam ſperans ſe facilem uictoriam reportaturum. Ille uero audito aduentu Hieroboami haudquaquam eſt perterritus,ſed ſupra ętatē,& ſupra quàm hoſtis ſperauerat,impigre collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodā loco qui appellatur mons Samaron,& prope illum caſtra metatus ad præliū ſe & ſuos parabat. Habebat aūt in caſtris quadringenta millia militum: Hieroboami copiæ duplo numeroſiores fuere. Vt uero pugnādi ſtudio acies inſtructæ ex aduerſo conſtitere, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota ſilentium ab hoſte petijt. Quo impetrato, ſic orſus eſt dicere. Quòd Dauidi atq; eius poſteris regnū in multas ætates duraturū diuinitus ſit conceſſum,ne ipſi quidē ignoratis: quo magis miror cur deſerto meo patre, Hieroboamo eius ſeruo adhærere malueritis,& nunc ab illo cōtra nos ſtetis iuſto dei ſuffragio principatum obtinentes,impugnaturi nos & reliqua regni parte depulſuri. maiorem enim eius partem Hieroboamus iam nunc iniuſta ui occupat. Sed non diu fruetur ſua tyrannide, dabit deo pœnas perpetratorum ſcelerū, qui finē imponet eius nefarijs facinoribus, quandoquidem ipſe non uult imponere, atq; etiam uos ad omnem iniquitatem incitare nō deſinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantum quia malis conſilijs ſeductus, parum comiter uos allocutus eſt, irati deſeruiſtis non tam illum q̄ deum optimum maximū, legesq́; eius omniū quæ unq̄ fuere ſanctiſsimas. Atqui æquū erat ueniam dediſſe non ſolū uerbi durioris homini iuueni & concionandi

non admodũ perito,ſed etiam ſi re aliquid per ętatem peccaſſet,uel propter Solomonem patrem,& illius in hanc gentem beneficia.Par enim eſt parentum meritis poſterorum errata condonari. Vos uero nullam eorum rationem habuiſtis,ac ne nunc quidem habetis,ſed tam numeroſo exercitu cõtra nos uenitis.qua quæſo re freti? num aureis illis uitulis,& aris ac lucis celſioribus? quæ nõ religionis ſed impietatis ueſtræ argumẽta ſunt.An fortè multitudo qua potiores eſtis,ſpem uobis facit uictoriæ? At nihil pollet quantũlibet innumera uis exercitus, pro iniuſtitia contra ius arma ferentis. In ſola enim pietate ac iuſtitia ſpes uictoriæ ſita eſt,quæ profecto penes nos eſt,qui conſtanter in ſeruandis legibus & ueri numinis cultu perſeueramus: quem non manus artificis è materia fragili ſculpſerunt, neq; ſceleſtus rex cõmentus eſt ad imponendum uulgo ignobili:ſed qui conditor eſt omniũ, & principium huius uniuerſitatis ſimul & finis. Quamobrem nunc quoq; ſuadeo ut reſipiſcatis,& ſecuti meliora cõſilia deſinatis contra inſtituta patria bellum gerere,per quæ ad tantam felicitatem perueniſtis.Dum in hanc ſententiam Abias uerba facit ad Iſraeliticũ populũ,interim à Hieroboamo pars copiarum occulte miſſa à tergo Abianorum conſpicitur: qui circumuentos ſe uidentes nõ mediocriter ſunt territi. Ibi Abias bono animo ſuos eſſe iubet, omnemq; fiduciam in deo ponere: illum certe nullis hominum inſidijs circumueniri. Ad hanc regis uocẽ redditus eſt militi animus:& inuocata ope numinis, ad ſacerdotum claſsica ingẽti clamore ſublato alacritatis indice in hoſtem irruunt. Nec defuit cæleſte auxilium, quod hoſtium uigorem retudit, Abianis longe præpollentibus. Tantam enim ſtragem ediderunt, quãta in nullis uel Græcorum uel Barbarorum inuenitur commentarijs. Cæſis enim quingentis millibus memorabilem apud omnes poſteros uictoriam retulerunt: & urbes eorum munitiſsimas ui captas diripuerunt,Bethelen cũ ſua ditione,itemq; Iſanam & huic coniunctam ditionem. Poſt eam cladem Hieroboami uires omnino fractæ fuere,quãdiu Abia fuit ſuperſtes. Defunctus enim eſt non multo poſt uictoriam,exacto tertio principatus ſui anno: ſepultusq; eſt Hieroſolymis in maiorum ſuorum conditorijs, relictis filijs uiginti duobus,filiab. ſexdecim. is liberorũ numerus è mulieribus XIIII ei ſuſceptus eſt.In regnum ſucceſsit filius Aſanus,matre Machæa genitus, quo regnante Iſraelitarum regio decenni pace potita eſt. Atque hæc ſunt quæ de rebus Abiæ ſunt prodita. Mortuus eſt deinde etiam Hieroboamus rex decẽ tribuum,cum regnaſſet annis uigintiduobus,ſecundo iam anno regni Aſanici exacto.Eius loco imperauit filius Nadabus,paternæ malitiæ ac impietatis æmulus,eó que in principatu biennium exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palæſtinorum urbem, putabat ſe eam obſidione poſſe capere. Interim quidam è domeſticis eius amicis Baſanes Macheli filius inſidijs interceptum occidit,& arrepto regno totam eius ſtirpem excidit,euenitq; iuxta prophetæ uaticiniũ, ut qui ex Hieroboami cognatis in urbe trucidabantur à canibus laniati abſumerentur: qui uero in agris, ab alitibus. Atque in hunc modũ Hieroboami familia debitas impietatis &ſcelerum pœnas exſoluit.

Aethiopum

Aethiopum irruptio in Hieroſolymitanum agrum ſub Aſano, & exercitus eorum interitus. Cap. VI

ASanus autem Hieroſolymorum rex uir erat moribus honeſtiſsimis prædi- XII
tus, & cæleſtis numinis obſeruantiſsimus, quiq; nihil uel cogitaret uel faceret niſi pietati ac naturæ legibus conſonum. is correxit quicquid erat in ſuo regno uitioſum, ſublatis omnib. exoticis immunditijs. habuitq; in exercitu lectiſsimorum uirorum ſcutatorum ac haſtatorũ ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica ſcutatorum & ſagittariorũ ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zaræus Aethiopum rex cum maximo exercitu contra eum uenit, ducẽs peditum nongenta millia, equitũ centum millia, adiunctis trecẽtis curribus. Huic progreſſo uſque Maræſam, quæ eſt urbs ditionis Iudæ, occurrit Aſanus: & inſtructa contra eum acie non procul ab urbe in quadam ualle, cui nomen Saphatha, ut uidit ingentem Aethiopum multitudinem, exclamauit deum inuocans, oransq; ut uictoriam ſibi contra tam multa hoſtium millia dignetur annuere. Veniſſe ſe ad dimicandum cum Zaræo ſola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium uictores poſſet reddere. Hæc precanti deus uictoriæ ſignum obtulit: quo uiſo rex alacris cum hoſte conflixit, cæſisq; plurimis, reliquos terga uertentes uſque in agrum Gerarenum perſequutus eſt. Verſi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idem & in caſtris hoſtium factum eſt: unde multum auri egeſtum eſt, prædaq; abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta uictoria diuinitus parta ditati omnes reuertuntur Hieroſolyma: iamq; nõ longe aberant quum illis propheta Azarias fit obuiam. is poſteaquã agmen conſiſtere iuſsit, orſus eſt dicere, hanc uictoriã diuino fauore eis contigiſſe propter ſeruatam iuſtitiam ac pietatem, & quia ſemper dei uoluntati obtemperauiſſent. Quòd ſi ita ut cœperant pergerent, in poſterum quoque uictorias de hoſte & uitam fortunatam eiuſdem fauore illis expectandam: ſin uerò à religione deſciuerint, omnia contraria illos manere: ſequuturumq; tale tempus, in quo neq; propheta uerax in populo reperiatur, neq; ſacerdos iuſtitiæ cultor. Tuncq; & urbes eorum ſubuertendas eſſe, & gentem per omnes terras diſpergendam, erronumq; more uitam acturam nullis certis ſedibus. Quapropter hortabatur ut dum tempus eſſet probitati ſtuderent, & diuinũ fauorẽ ſibijpſis non inuiderent. His auditis rex unà cum populo gauiſi ſunt, dederuntq; operam & publice & priuatim ut religio ſarta tecta maneret, dimiſsis à rege per totam regionem à quibus hoc negotium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc ſtatu Aſani duarum tribuum regis rebus, reuertor ad Baſanem Iſraelitarum regem, qui Nadabo Hieroboami filio cæſo regnũ eius occupauerat. Hic in Tharſe urbe electo domicilio uigintiquatuor annis regnauit, ſceleratior, magisq; impius quàm uel Roboamus uel illius filius, afflictor populi, & aduerſus deum contumax. Quapropter miſſo ad eum 3. Reg. 16
Gimone propheta prædixit ſe totum ipſius genus exciſurum, & eiſdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eo quòd rex à ſe cõſtitutus ingratus fuiſſet, nulla in adminiſtrando regno pietatis aut iuſtitiæ ratiõe habita

habita, quibus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel deo gratior: ſed ſceleratiſsimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius uitijs ſeſe contaminaſſet. Cui quum ſimilis eſſe uoluerit, merito etiam ſimilem exitum habiturum. At Baſanes poſteaquam cognouit imminẽtes pro ſcelere ſibi ac ſuo generi calamitates, non hoc curauit ut correctior in poſterũ & anteactorũ pœnitens placato numine uitaret exitiũ: ſed uelut propoſito præmio ſi ſtrenue pergeret, ac ſi per prophetam ampla ſpes propoſita, non calamitas denũtiata eſſet, ſeipſo factus nequior, indies data opera ſcelus ſcelere cumulabat. Poſtremo cũ exercitu aggreſſus eſt urbem non ignobilem Ramathonem, diſtantem quadraginta ſtadijs à Hieroſolymis: quam captã muniebat, ut eam ſedem belli faceret, unde ſui milites excurſionibus regnum Aſani uaſtarent. Veritus autem eius conatum Aſanus, & cogitãs quàm multa damna ſuæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus infere poſſet: miſit ad regem Damaſcenorum legatos cum pecunijs, ambiens eius ſocietatem, & admonens quòd paterna inter ipſos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit, & ſocietatẽ cum eo inijt, relicta Baſanis amicitia: moxq; ſuos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficiſci, & urbes hoſtiliter infeſtare: qui ſine mora alias incenderũt, alias diripuerunt, uidelicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Iſraelitarum rex, omiſſa munitiõe Ramathonis, ad ſuas res tuendas reuerſus eſt. Aſanus autem è cõuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco cõdidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maſpha. Nec poſtea Baſanes bellum inſtaurare ualuit, fatali morte præuentus: ſepultusq; eſt in Arſane oppido. In regnum ſucceſsit filius Elanus. Hic poſt alterum regni annum perijt per inſidias cæſus à Zamare ſui equitatus dimidiæ partis magiſtro. Epulantem enim apud Oſam ſuum procuratorem immiſſa equitum turma facile oppreſsit, per abſentiam tam præfectorum quàm militum, qui tum omnes in obſidione Gabathonis Palæſtinorum urbis occupati fuere.

Baſanæ ſtirpe ſublata apud Iſraelitas Zamares, & poſt hunc Amarinus & Achabus filius, regnum obtinent. Cap. VII

DEinde ex magiſtro equitum factus rex, totam Baſanæ ſtirpem iuxta Gimonis uaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interijt propter impietatem, quo Hieroboami progeniem internecione abſumptam diximus. Interea qui Gabathonem obſidebat exercitus, audito regis caſu, & quòd Zamares occiſi à ſe regnum inuaſiſſet, & ipſe Amarino imperatori ſuo regnum detulit: qui ſoluta Gabathonis obſidione ad Tharſen regiam properat, eá que expugnata ui potitur. Zamares uidens urbem ſine præſidio, in intimam regiam ſe recepit, ſubiectó que igne ſimul cum ea ſe quoque concremauit, regni ſui die ſeptimo. Quo facto confeſtim populus in diuerſa ſtudia ſciſſus eſt, alijs Thamanum, alijs Amarinum regnare uolentibus. Cuius factio quum tandem uiciſſet, occiſo Thamano ſolus totius populi regnum obtinet. Trigeſimo anno regni Aſani regnauit Amarinus annis duodecim, ſex Tharſæ, reliquos ſex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipſe Samaræum uocauit à Samaro, de

quo

quo montem emerat, in quo urbs ſita eſt. Hic nihil à prioribus regibus differebat, niſi quod illis fuit ſceleratior. Omnes enim hoc tantum agebant, ut populum quotidianis impietatibus à deo ab alienarent. Quapropter iratus deus effecit ut alius alium tolleret, & cum toto ſuo genere exſtirparentur. Hic Samarię diem ſuũ obijt, ſuccedente Achabo filio. Hinc certe uidere licet quàm curæ ſint deo res hominum, & quomodo bonos diligat, malos contrà funditus eradicet. Iſraelitarum enim reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familijs ſublati ſunt. Aſanus uero Hieroſolymorum duarumq; tribuum rex ob pietatem ac iuſtitiam feliciter dei fauore uiuens ad extremam peruenit ſenectam, & poſt unum & quadraginta regni annos bona morte deceſsit. cui mox Ioſaphates ſucceſsit filius, ex Abida matre natus, omnium teſtimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem ſanctiſsimum regem retulit, quemadmodum paulo poſt dicetur.

Cæterum Achabus Iſraelitarum rex habitauit Samariæ, ubi uigintiduobus annis regnum tenuit, nihil de priorum regum inſtitutis mutans, niſi ſi quid fortè deterius commentus eſt. Omnium enim impietates repræſentauit ac ſcelera, ſed Hieroboami præcipue. nam & uaccas ab eo conſecratas adorauit, & alias ſuper hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum regis, cui nomen Iezabela: moxq́ue ab ea domeſticos illius deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoq́ue impotentis inſaniæ, ut non uerita ſit templum Beli deo Tyriorum exędificare, & lucum omnis generis arborum plantare: cui etiam ſacerdotes & falſos uates inſtituit. Quin & ipſe rex hoc genus hominum frequens circa ſe habere delectabatur, dementia & malitia omnes ante ſe reges ſuperans. Hunc propheta quidam dei maximi è Thesbone Galaditica urbe oriundus adijt, dicens eum prænunciare, quòd nec pluuiam illis annis daturus ſit, nec rorem, donec ipſe uates non compareret. Additoq́ue iureiurando quo magis rem confirmaret, ſeceſsit ad tractum auſtralẽ, ubi ad torrentem quendam degebat, unde potum haberet. Nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur: qui poſtquam ob inopiam imbrium exaruit, iubente deo profectus eſt Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem ſitum eſt. Illic enim ſe mulierem uiduam inuenturum præmonitus fuerat, quæ alimenta ſuppeditaret. Iamq́ue non longe à porta aberat, quum uidet mulierem operariam ligna colligentem: & ſignificante deo hanc fore eius altricem, ſalutatam prius rogauit ut aquam potabilem afferret: abeuntemq́ue iam reuocans, & panem portare iuſsit. Iurauit illa nihil ſibi domi eſſe præter unicum farinæ pugillum & olei paululum: ueniſſeq́; ſe eò ut collectis lignis ſibi ac filio panem coqueret, quem ubi comediſſent fame abſumerentur, quandoquidẽ nihil ſupereſſet aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo lætiora ſperans: & primum mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi nunquam in uaſe illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec deus det pluuiam. Paruit mulier, & quæcunque propheta petierat fecit: deincepsq́ue & ſibi & filio & hoſpiti ſat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quandiu durauit ſiccitas. Meminit autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in geſtis Ithobali Tyriorum regis ſic ſcribens. Hoc regnante etiã pluuiarum defectus

XIII

3. Reg. 17

fuit

fuit ab Hyperberetæo menſe uſq; ad inſequentis anni Hyperberetæum continuus. qui cum ſupplicationes indixiſſet, ſequuta eſt magna uis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His uerbis dubio procul ſiccitatem factam ſub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in ſuos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hoſpes cum filius eius morbo præualente exſpiraſſet, eiulãs & uoces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduẽtu hominis qui peccata eius detexiſſet, ideo mulctatã ſe filij morte dictitans. Ille conſolabũdus iubet eam ſibi tradere filium, breui recepturam uiuũ: acceptumq́; mox in proprium cubiculum detulit: quo depoſito ſuper ſuum lectulum, exclamauit ad deum, nõ bonam hoſpitij gratiam altrici relatam extincto ipſius puero: rogabatq́ue ut remiſſo ſpiritu uitam ei reſtitueret. Itaq; deo genitricem miſerãte, & prophetæ gratificante, ne uideretur infortunium ſecum in hoſpitium intuliſſe, præter omnem expectationem recepit puer ſpiritum. At illa gratias egit uati, dicens nunc demum ſe agnoſcere diuinæ mentis interpretẽ. Paulo deinde poſt
1.Reg.18 dei iuſſu ad Achabum proficiſcitur, indicaturus ei uenturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad uictum neceſſarium penuria, ut non ſolum hominibus panis deeſſet, uerum etiam equis cæterisq́ue iumentis terra negaret pabulum: tanta erat ubique ſiccitas. Rex igitur uocato diſpenſatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iuſsit ubiq; fontes & torrentes perquirere, ſicubi inueniretur herba ad ſecandum iumentis pabulum. Cumq́; multum quæſitus propheta Helias nuſquam compareret, iuſsit Obediam quoq; ſe ſequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam diſpenſator uiam ingreditur. Erat autem uir pius, & quo tempore Iezabel regina in prophetas ſæuiebat cædibus, centum ex eis in cauernis ſubterraneis abdiderat, pane & aqua ſuſtentandos. Huic à rege digreſſo Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à uenerabundo ſalutatur. Mox propheta mandãte ut aduentum ſuum regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum qui te ubiq; gentium ad necem perquirit? Quis enim locus eſt ad quem attractu ros te non miſerit? Nunc fieri poteſt, ut dum ego regem adeo, te dei ſpiritus quo agitaris aliò rapiat: & rex te non reperto fruſtratus in caput meũ ſæuiat. Noli eſſe in meo periculo tam ſecurus, quũ ſcire poſsis quàm ſim ſtudioſus tui ſimilium, qui centum dei homines furori Hiezabelis eripui, & nũc eis in latebris alimẽta ſuggero. Propheta contrà iubet ut nihil metuens regẽ adeat, ſacramento interpoſito ſe quoq; eadem die in eius conſpectum uenturum. Quo indicio poſtquã Achabus Eliam adeſſe didicit, in occurſum eius properat: & cum indignatione, Tun ille es, inquit, Hebræorum turbator? tu ne ſterilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipſum & eius familiam cum ſuis externis ſacris cauſam malorum omnium aſſeuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato ueri dei cultu ſuppoſitis. Mox iubet ut eat, & totum populum in Carmelum montem ad ſe conuocet, ſimulq́; ſuos & uxoris uates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorũ prophetas quadringentos plus minus. Vt uero omnes acciti à rege ad conſtitutum locum confluxerunt, Elias in medio conſiſtit, & quouſque, inquit, inter utrunque uacillabitis? Si enim deum noſtrum uerum & ſolum creditis, hunc & mãda-

ta

ta eius ſequimini. quòd ſi non huic ſed externis diuinos honores deberi exiſtimatis, illos igitur recipite. Populo uero nihil ad hæc reſpondente, Helias poſtulat, ut quo certiore argumento uel proprij uel alienorũ probetur potentia, ſolus ipſe dei ſui uates contra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorũ ſtruem impoſito, ſed nullo igne ſubdito. idem oportere & illos facere, atq; ita inuocare ſuos deos, ut ligna uelint accendere. Hoc enim pacto ueram dei naturam dignoſci poſſe. Quæ ſententia poſtq̃ placuit, iubet Elias prophetas illos electo boue priores ſacram rem facere, & ſua nominatim inclamare numina. Cumq; ſuis precibus & inuocationib. nihil ꝓficerent, ludens Elias altius eos iubet uocẽ attollere, ſi fortè aut peregrè abſint aut dormiant. Illis uero à mane uſq; meridiem fruſtra inclamãtibus, & more patrio cultris ac lanceolis ſua corpora incidẽtibus, cum iam ſuæ uices ſacrificandi ueniſſent, amotis ſacrificis illis fanaticis iuſsit uulgũ propius obſeruare, ne fortè clàm ignem admoueret: qui poſtq̃ acceſsit, acceptis duodecim lapidibus iuxta numerũ tribuũ Iſraeliticarũ altare ex eis inſtaurauit, foditq; circum illud foſſam bene profundam. & coaptata ſuper altare ſtrue lignorũ uictimaq; deſuper impoſita, quatuor hydrias fontana aqua plenas ſup altare iuſsit effundi, ita ut foſſa quoq; repleretur aquis ſuperfluentibus. Quib. peractis, cœpit inuocare deum, precariq́ue ut erranti iam diu populo oſtendat ſuam potentiam: & ecce adhuc illo errante, ignis repente de cælo in altare ipſus inſpectãte populo tum uictimam tum aquam omnem circumfuſam abſumit, ita ut locus fieret aridus. Quo uiſo Iſraelitæ proſtrati in terram unum deum adorant, hunc maximũ & ſolum uerũ confitendo: cæteros nihil aliud eſſe quàm nomina uanis ſtultorũ hominum opinionibus conficta: móxque comprehenſos eorum prophetas interficiunt, Elia ſic iubente: qui & regem abire ad prandium iuſsit, nec eſſe amplius ſolicitum: breui enim uiſurũ pluuiam. quo abeunte Elias uerticem Carmeli conſcendit, & cũ humi deſediſſet,, caput genibus applicuit, iuſsitq; famulum aſcenſo quodam ſcopulo ad mare proſpicere, & indicare ſicubi nubem excitari uiderit. Paruit ille nõ ſemel aſcenſo ſcopulo, ſed nihil ſe uidere retulit. Tandem ſeptimo reuerſus ait ſe uidiſſe in aere neſcio quid nigricans, humano ueſtigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens ut rex propere in urbem redeat, prius quàm profuſus imber occupet. Qui poſtquam ad Ieſraelam urbem cœpit tendere, ſine mora offuſcato aere & inuoluto nubibus procella mixtus imber ſuperuenit: & propheta correptus numine regium currũ uſq; Ieſraelam Azari urbem currens proſequutus eſt. Iezabela uero Achabi uxor audito prodigio per Eliam patrato, quodq; prophetas ipſius omnes interfeciſſet, miſit ad eum nuncios, minando ſe illum occiſuram, quemadmodum ipſe prophetas occiderat. Et Elias territus fugit in urbem Berſube, quæ eſt in extremis tribus Iudæ finibus, Idumeæ contermina: relictoq; ibi famulo, ipſe in deſertum abijt. Cumq; precatus eſſet mortem, quòd non eſſet cæteris melior, ut illis abſumptis ipſe uitæ cupidus eſſe debeat, ſub arbore quadam obdormijt: & excitatus à quodam, ſurgens inuenit aquam ac cibum appoſitum. & cum comediſſet collectis ex hoc cibo uiribus, ad Sinæũ uſq; montem peruenit, in quo Moyſes à deo legem accepiſſe proditur: ubi nactus am 3. Reg. 19

plum quendam ſpecum, ingreſſus habitare illic decreuit. Allapſa deinde ad aurem eius uoce incertum unde profecta, percontante quamobrem relicta urbe deſertũ coleret: ait ſe occiſis externorum deorũ uatibus perſuaſiſſe populo, quòd unicus ſit deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factum ad ſupplicium ſe à regina expeti. Mox eadem uoce iuſſus in craſtinum ſub diuũ prodire auditurus quid opus facto ſit: ſequenti luce è ſpelunca prodijt. Ibi & terræmotus eius aures perculit, & oculis ſe candens ignis fulgor obtulit. ſequutoq; mox ſilentio, diuina uoce nihil terreri præſentibus iuſſus eſt. neminem enim inimicorum fore illius compotem. mandatumque mox ut domum reuerſus declaret populi regem Ieum Nemeſſæi filium: apud Damaſcum uero Syrorum Azaelem: & pro ſe prophetam Eliſæum conſtituat, ex Abela urbe oriundum. Impios enim pœnam daturos, alios Ieu regi, alios Azaeli. His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendiſſet Saphati filium Eliſæum arantem cum quibuſdam alijs impellentibus iuga duodecim, acceſsit & ei pallium ſuum iniecit: qui eueſtigio prophetare occœpit, relictisque bubus, ſectator Eliæ factus eſt. Rogauit tamen ut prius ſibi liceret parentibus ualedicere, quo impetrato illum ſequutus eſt, indiuiduus poſthac miniſter ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita ſe habue
XIIII runt. Cæterum Nabuthus quidam ciuis urbis Azari, quum prædium ha
3. Reg. 21 beret regijs fundis contiguũ, ſæpe rogatus ab Achabo ut ei quantolibet precio uenderet rus finitimum, adiungendũ regio: aut ſi mallet unum aliquod è regijs pro eo ſibi eligeret: negauit ſe id facturum. gratius enim ſibi eſſe, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quàm ſi ſuam poſſeſsionem amiſiſſet, quia non licebat alienam occupare, contriſtatus, nec lauare uoluit, nec cibũ ſumere. Iezabela uero ſcitante quid acciderit, ut nec balneum admittat, & cœnam æque ac prandium faſtidiat, quàm ruſticus ſit Nabathus ei denarrat. Vſum ſe apud eum comi ſermone, & infra regiam maieſtatem demiſſo, pro qua humanitate nihil niſi repulſam retuliſſe. Mulier contrà hortatur ut magno ſit animo, & mœrore miſſo ad conſuetam corporis curam redeat: ſe daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impune auferat. Móx que literas Achabi nomine ſcriptas mittit ad Iſraelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur indicto ieiunio concionem aduocare, & in ea primum locũ Nabutho propter illuſtre genus attribuere. Deinde ſubornatis tribus uiris nihil non auſuris, horum teſtimonio conuictum eum blaſphemiæ populo lapidandum obijcere, atque hoc modo de medio tollere. Id quod ita ut regina ſcripſerat factum eſt: & Nabuthus tali teſtimonio conuictus deo ac regi feciſſe conuitium, à populo eſt ſaxis obrutus. Quod ubi Iezabelæ relatum eſt, regem accedit, ſuadétque ut ſine ſuo ſumptu uinetorum Nabuthi hæreditatem capeſſat: & ille exiliens præ gaudio, ad uiſendum id prædium eueſtigio ſe confert. Deus autem iratus Eliam mittit, ut regi in eo rure occurrat, rogét que quid ita occiſo uero domino eius prædij hæreditatem iniuſte ſibi uſurpet. Quem ubi ad ſe uenientem uidit, turpe ratus obiurgari, prior faſſus erratum, ad ſatisfaciendum ipſius arbitratu ſe obtulit. Tum uates prædicit, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus abſumptum eſt, fundendum & regis & reginæ ſanguinem, & totum eorum genus

delendum

delendum propter tam crudele ſcelus, quo ciuem cõtra ius per calumniam oppreſſerat. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia ſubijt, & indutus ſaccum, nudisq; pedibus à cibo abſtinuit, peccatum cõfitens, & deum ita placare cupiens. Deus uero per prophetam denũciat, ſe quidem uſq; poſt eius obitum dilaturum uindictam, quandoquidem ſceleris pœniteat: minas tamen uanas non fore, ſed Achabi filium pro cõmiſsis pœnas daturum.

Adadus Damaſci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto exercitu profligatur. Cap. VIII

DVm hæc circa Achabum gerũtur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damaſci rex, cõtractis è toto regno ſuo copijs, aſcitisq; ultra Euphratẽ trigintaduobus ſocijs regibus, contra Achabum duxit, qui intelligens ſe imparem eius copijs, à congreſſu quidem abſtinuit, ſed coactis ex agris in urbes munitiſsimas omnibus, ipſe manſit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmiſsimis, & alioquin uidebatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò uenit, & obſeſſam urbem oppugnare cœpit. miſſoq; caduceatore ad Achabum, petijt ut ſibi liceat legatos ad eum mittere, propoſituros quid nam peteret: quo impetrato quum ueniſſent legati, ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & uxores eſſe Adadi. quod ſi ipſe quoq; fateat, & permittat ei quicquid libuerit ex his ſumere, abducto exercitu regem obſidionem ſoluturũ. Achabus uero iubet legatos regi ſuo renunciare, & ipſum & ſuos omnes, facultatesq; uniuerſas in poteſtate illius fore. Poſt hanc legationem rurſum aliam Syrus miſit, poſtulans ut quandoquidem ipſius confeſsione omnia ſua eſſent, admitteret craſtina luce mittendos in hoc famulos, eisque liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorum domos ſcrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimum. Reliqua quæ illis nõ placuerint, ſibi haberet. Achabus lætus ſecunda legatione Syri, aduocata concione, dicit ſe libenter pro pace & ciuium incolumitate uxores ac liberos ſuos, omnesque facultates proprias fuiſſe traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petijſſe. Nunc uero miſiſſe eum famulos qui omnium ædes ſcrutentur, & nihil in eis quod ſit pulcherrimum relinquant, nimirum belli anſam quærentem: ut quandoquidem ſciat propter amorem ciuium paratũ rebus ſuis non parcere, occaſionem belli ex illorum rebus arripiat. facturum ſe tamen, quicquid ipſis uiſum fuerit. Reclamauit tota concio contemnendũ eſſe cum ſuis mandatis inſolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc reſponſum referendum dedit, quòd primis poſtulatis nũc quoque conſentiat ſecuritatis ciuium gratia, poſteriora non admittat. atque ita eos dimiſit. Hoc reſponſo commotus ad iram Adadus tertio legatos mittit cum minis: ferocem eum eſſe fiducia mœnium, ſe uero parem illis aggerem excitaturum, ſi uel pugillum terræ ſinguli milites conferant: uolens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo uero reſpondente, inter armatos non uerbis ſed factis decernendum, legati reuerſi cœnanti tum fortè cum triginta ſocijs regibus reſponſa referunt. Ille eueſtigio mandat circumuallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationẽ præ- 3. Reg. 20

termitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidam superueniens exemit, dicens deum polliceri, daturum se uictoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde per quos hæc uictoria continget: per filios, inquit, principum, sed te regẽte illorum imperitiam. Accitis igitur principum filijs, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repente portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam eis obuiam cum his mandatis, ut siue pacati ueniant, siue pugnatum, uinctos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij uero principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos usque ad castra persequuti sunt. Quod ubi succedere Israelitarum rex animaduertit, uniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facile eos profligant, nihil tale expectantes. quo factum est ut in ebrios & inermes impingerent, ita ut relicta in castris armatura fugerent, & rex ipse præceleri equo uix euaserit. Achabus uero longo spacio Syros persequutus est, cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulentis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domum in urbem reuersus est. Cæterum propheta monente ut in sequentem etiam annũ paratus sit, & exercitum in promptu habeat, reuersurum enim Syrum iterum, rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è clade cum reliquijs exercitus, aduocatis amicis consultabat quomodo cum Israelitis bellũ gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis uictos. Sed si in campestribus committatur prælium, facile se superiores fore. Præterea consuluerunt ut dimissis regibus quos secum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementúmque in sua ditione tam equitum quàm peditum conscriberet. Placuit regi consilium, deditq; operam ut talis apparatus fieret. Mox ubi primum ueris signũ se protulit, exercitum in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidum Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus uero cum suis copijs obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero militum longe inferior. Superueniente deinde propheta, & uictoriam pollicente, ut hostis cõtra quàm opinabatur sentiret deum Israelitarum non minus potentem in campis quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motum est. Septima uero quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque suos ex aduerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter utrinq; pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebræorum uim terga uerterent. quibus impigre uictoriam prosequentibus, cõfusum agmen trepide fugientium equitum, peditum, curruũ, à seipsis proculcatum obterebatur, nõ multis pro tanto numero in Aphecam amicam urbem euadentibus, qui & ipsi murorum ruina oppressi sunt circiter uiginti septem millia: in prælio uero centũ millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidissimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit. quibus clementiã Israelitici

litici regis prædicantibus,& ſpem uenię facientibus, ſi conſueto ſupplicum habitu ad eum mitterentur,permiſsi ſunt hoc facere.Illi induti ſaccos, & reſtibus capita redimiti,qui tũ priſcus apud Syros ſupplicandi mos fuit, Achabum adeunt,& ſalutis tantum gratiam petere Adadum ſignificant, dedititiũ eius in perpetuum futurum.Tum ille gratulari ſe ei dixit,quòd è pugna euaſiſſet, fratriſq; loco eum ſe habiturum pollicitus eſt. Famuli accepta ſacramenti fide nihil mali paſſurum,producunt è latebris hominem, & adducũt ad Achabum,qui tum ſublimis curru uehebatur. Et quum adoraſſet, Achabus porrecta dextra in currum eum ſuſtulit, exceptúmque oſculo iuſsit eſſe bono animo,& nihil ſe indignum timere. Adadus actis gratijs quàm longa ſibi uita daretur memorem ſe fore huius beneficij profeſſus eſt,redditurúm que Iſraelitici iuris urbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam poteſtatem commeandi Damaſcum, ſicut pater ipſius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregie donatus in ſuum regnum remiſſus eſt.Poſt talem Syrorum contra Iſraelitas expeditionis exitum propheta quidam,nomine Micheas,acceſſit ad quendam Iſraelitam,iuſsitq; eum ut uulnus ſibi in caput infligeret,addens deum ita uelle. Qui quum parere nollet, daturum inobedientiæ pœnam prædixit, & leonis incurſu periturum. Quod quum ita eueniſſet, alterum propheta adijt,idem imperans. A quo incunctanter ictus, & uerticem ſaucius, obligato capite uenit ad regem, dicens ſe commilitonem eius eſſe, & à tribuno captiuum quendam aſſeruandum accepiſſe: quo fuga elapſo periclitari ſe nunc ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc interminatus ſit ſi captiuus effugeret.Reſpondente uero Achabo meritò id paſſurum,ſoluto capite agnoſcendum ſe Micheas præbuit. Hac autem arte uſus eſt, quo maiorem uim uerbis ſuis adderet. Ait enim deũ in regem animaduerſurum,quòd Adadum hominem impium & contra diuinitatem contumelioſis dictis furentem elabi permiſiſſet. Futurum enim ut ipſe ab eo cui pepercit interficiatur,& populus eius ab exercitu. Rex libertate prophetæ offenſus,iubet eum in carcerẽ conijci,& uehementer ea prędictione contriſtatus domum ſe recipit.

De Ioſaphato rege Hieroſolymorum. Cap. IX

HActenus de Achabi rebus, nunc ad Ioſaphatum Hieroſolymorum regem reuertor: qui aucto ſuo regno, & præſidijs per urbes ditionis ſuæ diſpoſitis,ne illas quidem ſine prędio reliquit, quas Abias auus in ſorte Ephræmitica de Hieroboamo decẽ tribuum rege ceperat. Hic rex perpetuo propitium & auxiliatorem deum habuit, quòd eſſet uir iuſtus ac pius, & per ſingulos dies dabat operam ut aliquid gratum deo faceret.Quo factum eſt ut & ipſi à circumquaq; uicinis regibus multus honos haberetur, id quod miſsitandis ad eum muneribus declarauerunt,ut hinc quoque tam diuitiæ regis quàm fama non mediocre incrementum caperent. Anno autem regni ſui tertio conuocatis principibus & ſacerdotibus eius regionis,iuſsit eos obire uniuerſam ditionem,& populum oppidatim leges Moyſis,earúm que obſeruantiam atque religionis cultum docere. quod adeò libenter ciues complexi ſunt,ut certamen huius ſtu

dij inter eos ſuſceptum uideri poſſet. Finitimæ quoq; gentes conſtanter hūc regem amabant, pacem inuiolatam cum eō ſeruantes. Palæſtini etiam ordinaria tributa perſoluebant, & Arabes annuos ſexcentos triginta agnos, paremq; hædorum numerum. Muniuit etiam magnas urbes ac ualidas, & exercitus armis bene inſtructos contra hoſtem aluit: ex tribu Iudæ ſcutatorū trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes uero ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica ſagittariorum peditum ducēta millia. alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centum octuaginta ſcutatorum millia, abſq; militibus qui per oppidorum præſidia fuere diſpoſiti. Duxit deinde filio ſuo Ioramo Achabi decem tribuū regis filiam Gotholiam. Cumq; libuiſſet ei Samariam inuiſere, benigniſsimē ab Achabo exceptus eſt, atque etiam militia quæ ſuum regem comitabatur, publice exhibito frumento, uino & carnibus: rogatusque eſt ab Achabo, ut contra Syrorum regem arma cum eo coniungeret, ad recipiendam urbem Ramatham in regione Galaditica, quam de ipſius Syri patre ceperat. Ioſaphato uero auxilium pollicito, quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hieroſolymis copijs, progreſsi extra mœnia duo reges, & ſedente in ſuo quiſque ſolio, ſtipendia militibus numerabant. Ioſaphatus uero cenſebat ſi qui prophetæ eſſent accerſendos, & conſulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis uideretur eo tempore ſuſcipienda. Etenim Achabo amicitia cū Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiſerat uſque in illam diem.

Achabus à Syris bello laceſsitis in prælio uictus occiditur. Cap. X

ACHabus uero accitis ſuis prophetis numero quadringentis iuſsit eos ex deo ſcitari, an daturus ſit regi bellum contra Adadum mouenti uictoriam & urbis dominium propter quam bellum inſtaurare placuit. Prophetis uero bellum ſuadentibus: uincendū enim Syrum, & in poteſtatem uenturum, quemadmodum antea: Ioſaphato ſuboluit fucus ex eorum uerbis, & quòd falſi uates eſſent: percontatūs que eſt Achabum, num quem alium præterea prophetam habeat, ut certius etiā futura præſcire ualeant. Reſpondit ille, eſſe quidem & alium, ſed ſibi inuiſum, quòd malum euentū prædicat, foreq; ut ipſe à Syrorum rege occiſus pereat: & ob eam cauſam in carcerem eum nunc eſſe incluſum. Eum uocari Michæam Iembleæ filium. Ioſaphato uero poſtulante eum produci, miſſus cubicularius prophetam adduxit: qui inter eundum ei indicauerat, cęteros omnes prophetas uictoriam regi prædicere. Reſpondit uates, ſibi nō licere contra quàm deus moneat mentiri, ſed dicturum ſe quicquid ex eo de rege cognouerit. Vbi uero ad regem peruenit, adiuratus ut uera loqueretur: ait ſibi deum oſtendiſſe Iſraelitas fugientes, & inſequentibus Syris diſperſos, non aliter quàm greges ſublatis paſtoribus. Hoc quoque ſignificare deum dicebat, quòd cæteris incolumibus redeuntibus, ſolus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, uerſus ad Ioſaphatum Achabus: Nónne, inquit, modò tibi dixi quàm male mihi uelit iſte. Michæa uero cōſtanter aſſeuerante ſe nihil niſi iuſſu dei prædicere, illum uero ſpe uictoriæ ſolicitari à pſeudoprophetis ad bellum, in quo ipſi cadendum ſit, rex attētius cogitare

cœpit

cœpit. Interea Sedecias quidam unus è pſeudoprophetis in medium progrè ditur, negans curandum quid Michæas garriat. nihil enim ueri eum prædi-cere. argumento eſſe prædictionem Heliæ, qui ſine dubio melius quàm iſte futura cerneret. illum enim prędixiſſe, apud Iezraelam in Nabuthi ſuburba-no lambendum à canib. regis ſanguinem, quemadmodum lampſiſſent cruo rem Nabuthi opera ipſius lapidati à populo. Perſpicuum igitur eſſe iſtũ men tiri, qui longe præſtantiori prophetæ non uereatur contrarium dicere, q̃ periturus ſit rex ab hinc die tertia. ſed mox fore euidentius etiam quàm ue-rax ſit aut afflatus diuino ſpiritu. Percuſſus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, ſicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehẽdi eum pro-phetam iuſsiſſet. Puto enim te audiuiſſe quòd hoc ita factum ſit. & cum di-cto inflixit ei alapam. cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, ſecurus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. uincebat em, opinor, fati uis, plus fidei falſis quàm ueris prophetis aſtruens, & cauſas ad fu turum euentum præſtruens. Sedecias uero aptatis ſibi ferreis cornibus, dicit Achabo, deum ſignificare uentilandã cornibus uniuerſam Syriam. Michæa contrà aſſeuerante breui fore ut Sedecias è cella in cellã fugiat latebras quæ-ritans ne luat pœnas uaniloquij, iratus rex iubet eum apud Achamonem ma giſtratum urbis haberi in cuſtodia, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei præberi. Atque ita duo reges uerſus Ramatham cum copijs pro- XV
fecti ſunt. quo audito rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nõ procul à Ra- 3. Reg. 22
matha caſtra poſuit. Conuentum autem erat inter reges ſocios, ut Achabus priuato habitu uerſaretur in prælio, Hieroſolymitanus uero ſumpto Acha-bi cultu ſtaret in acie, quo facilius Michææ uaticinium eluderent. ſed inue-nit eum fatum etiam ſine inſignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, ut neminem alium occiderent, ſed ſolum regem Iſraelitarum. Syri ue ro primo congreſſu uidentes Ioſaphatum ſtantem ante aciem, rati eſſe Acha bum impetu facto eum circumuenerunt: ſed poſtquã è propinquo cogno-uerunt eſſe alium, omnes ſe retro receperunt. à mane autem uſque ad ueſpe-ram pugnantes & uincentes occidebant neminem, ſicut eis mandatum fue-rat, ſolum Achabũ ad necem quærendo, nec tamen inueniendo. tandẽ unus ex Adadi famulis Amanus nomine, miſſa in incertum ſagitta, regem per tho racem in pulmonem ſauciat. Achabus autẽ noluit hoc ſcire ſuũ militem, ne terga uerteret: ſed aurigam iuſsit currũ extra prælium euehere, quòd graue ac lethale uulnus acceperit. Cumq; uehementer cruciaretur, perſtitit tamen in curru uſq; ad ſolis occubitum, & tandẽ profluuio ſanguinis uiribus defi-ciens interijt. iamq; appetente nocte Syri ſe in caſtra recipiunt: & quam pri-mum per caduceatorem de Achabi morte cognitum eſt, ſolutis caſtris do-mum quiſq; reuertitur. Cadauer regis Samariam relatũ, illic ſepulturę tradi-tur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem eſſet ablutus, ue ritatem Eliæ prædictionis euentus cõprobauit. Canes enim lambebant eius ſanguinem: & meretrices poſthac ex eo fonte aquabant. Mortuus autem eſt apud Ramatham, iuxta Michææ uaticiniũ. Ergo quoniam utriuſq; prophe-tæ prædictionem euentus conſecutus eſt, ueneranda ſunt illorum oracula, eiſq; ſemper plus oportet tribuere, q̃ eorũ qui ad gratiam loquunt ſermo-

nibus: nec aliter existimare quàm ꝙ nihil sit illis utilius, quando quidē per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, ꝙ insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiamsi præsciatur, pręcaueri tamen nō potest: sed tam diu homines sibi uana spe blandiunt, donec in illius casses incidant. nam hoc quoq; Achabo fatale fuerat, ut prænuncian-tibus cladem non crederet, & à prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat. Cap. I

4. Reg. 3
2. Paral. 19

OSAPHATO aūt regi post suppetias contra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti propheta Ieus occurrēs, reprehendit eum ꝙ cum homine impio & scelerato arma cōiunxisset. Deū enim indigne tulisse hanc societatē: seruasse tamen eum propter suam bonitatē, licet male, quod nō debuerat, fecerit. Post eam admonitionē rex supplicationib. & sacrificijs deo conciliato, uniuersam suam ditionē perlustrauit, populū leges diuinitus per Moysem traditas, & cultū pietatis docendo: cōstitutisq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, ut solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec munerib. eorrupti, nec magnatū aut diuitū captantes gratiā: omnibusq; quod æquū est redderēt, scientes ꝙ etiā occulta deus inspiciat. Hæc cum per singulas duarū tribuū urbes docuisset, Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices è sacerdotū ac Leuitarū ordine, & è primatibus optauit, & hos prius monitos ut iuste & accurate iura populo redderent. Quòd si grauiores cōtrouersiæ deferrent ad eos ex alijs cognatis urbibus, de horū negotijs maiore etiam diligentia decerni uoluit: quod eam urbē maxime æquitatis seruantē esse deceat, in qua & templū simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorū numero præposuit, Amasiam sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxilijs bellum inferunt, & ad Engaddam urbem Asphaltitæ lacui uicinam castra metantur, trecentis stadijs à Hierosolymis disitam, cuius ager egregia palmeta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concionē aduocat: & ad templum uersus deum inuocat, ut tantum uirium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendam de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templum id exstructum à maioribus, ut quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coràm numen præsens inuocet, diuiná que ope adiutus inuasores suos male mulctatos arceat, uolentes quæ semel diuina munificentia contigere, per uim ad se retrahere. Sic precatus est lacry-

mans

mans, accedente eodem totius populi cum uxoribus & liberis supplicatiõe. Ibi Iaziel quidam propheta exortus è media concione exclamat, deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit ut in crastinum se parent, ituri obuiam hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuum, cui nomen Sis, uoce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus ut cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se deum quieti ipsi spectatores considerent. Post hoc oraculum rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant deum, & Leuitæ organis suis hymnos canebant. Diluculo uero progressus rex in solitudinẽ subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni propheticæ, & non struendam quidem aciem, sed in primo agmine constituendos sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendás que deo gratias, non aliter quàm liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus regis cõsilium, id'que mox etiam exse quuti sunt. Deus uero terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum socijs, ita ut alij in alios ruentes hostiliter in se inuicẽ debaccharentur tanto furore, ut ne unus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus uero prospiciens in uallem in qua castra hostium fuerant, cum totam uideret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato dei auxilio, quòd sibi citra sudorem & sanguinem uictoria contigisset, permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantá que fuit multitudo, ut ægrè per integrum triduum omnia spolia legerent. Quarta uero die cõgregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium dei debitis concelebrauit laudibus: à quo facto postea locus nomen inuenit, ut in perpetuum Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ uictoriæ fama perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, ut res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; usque extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarum nauium, quæ merces in Pontũ peterent, ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam. Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quòd nõ bene regerentur præ magnitudine. Quo factum est ut hac cura uacauerit in posterum. Atque hactenus de Iosaphato. Achabi uero filius Ochozias 11
regnauit apud Israelitas, & regiam Samariam, uir pessimus, & utriq; parenti 4.Reg.1
omnino similis, & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum rex defecit, & tributa quæ patri eius solitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem ut Ochozias de solario domus suę descendens per gradus prolaberet, morboq; ex hoc casu contracto Accaronem ad Myiodis (id deo nomẽ erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorũ uero deus Eliæ prophetæ mandauit, ut nuncijs ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proprium deum non haberent, quandoquidem rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberetq; eos reuerti, & regi dicere eum non reualiturum. Quod quũ Elias

feciſſet

feciſſet, nuncij his auditis confeſtim ad regem reuerſi ſunt. Quo demirante celeritatē reditus, & cauſam quærente, aiunt ſibi occurriſſe uirū quendam, & uetuiſſe ulterius progredi: iuſsiſſeq; renunciarent ſuo regi Iſraelitarū dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege uero iubente ut ſibi figuram hominis illius deſignarent, dicebant hominem eſſe hiſpidum & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexiſſet Heliam per hæc deſcriptum à nuncijs, miſit ad eum attrahēdum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis uertice deſcendere iuſsit, & ad regem uenire. In hoc ēm ſe miſſum, ut ni ſponte ſua faciat, ui coactū eò pertrahat. Ille præfatus ſe prodigium editurum, quo uerus propheta noſceretur, & igne ad ſuas preces cælitus miſſo, ipſum unà cum militibus conflagraturum, malum hoc eis imprecatus eſt: moxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatū perdidit. quorum clade ad regem perlata, iratus alium centurionem cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipſe cum prophetæ minatus uim eſſet, ni uolens ſequeretur, & hunc ad preces eius ignis abſumpſit quemadmodum alterum. Quo cognito rex miſit tertium. Is quòd eſſet cordatus & manſuetis moribus, poſtquam peruenit ad locum ubi tum erat Elias, & amice eum ſalutauit: Non ignoras, inquit, quòd ut regis mandato paream, inuitus ad te uenio, ſicut & illi qui ante me uenerunt. Miſertus igitur mei & horum militum uolens ac libens deſcēde, nosq; ad regem ſequere. Tum Elias delectatus uiri ciuilitate & modeſtis moribus, deſcendit ac ſecutus eſt. Perductus deinde ad regem, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit dominus: Quia me pro deo nō habuiſti, quem de morbo tuo ueri nihil prædicere poſſe putaſti, & ad eum qui Accaronitis colitur de ualetudine cōſulendum mittere maluiſti, ſcito te moriturum. Nec multum exinde tempus elapſum, dum ita ut Elias prædixit decedens, quòd liberis careret, Ioramo fratri ſuccedenti locū fecit, homini patrem cùm alijs uitijs, tum maxime impietate referenti. Omiſſo ēm ſui dei cultu, totum ſe externis religionibus dedidit, uir alioqui non ignauus, & ad res gerendas ſatis induſtrius. Hoc regnante Elias ex hominib. exemptus eſt, nec in hodiernū uſq; mortaliū quiſquā ſcire potuit quis nam fuerit eius exitus. Diſcipulū reliquit Eliſæum, ſicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho qui fuit ante uniuerſale diluuium, in ſacris libris legimus quidem exemptos eſſe è conſuetudine mortalium, mortuos tamen eſſe nemini unquam fuit co
121 gnitum. Cęterum Ioramus accepto poſt fratrem regno, Moabitarum regi
4. Reg. 3 Miſæ bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea ſoluebat, intonſarum pecudum annua ducenta millia. Ergo poſtquam domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoq; per nuncios ſolicitauit, ut quandoquidem amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellū contra Moabitas, qui tum recens à ſuo regno defecerant. At ille non ſe ſolum uenturum auxilio promiſit, ſed Idumæorum etiam regem, ſibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturum. Ioramus ubi renunciatum eſt ei de talibus auxilijs, uenit Hieroſolyma: & ſplendide ab eius loci rege exceptus, cum de cōmuni ſententia uiſum eſſet per Idumeæ deſerta, quà minimè hoſtis expectaret, iter facere, cum alijs duobus regibus Hieroſolymis profectus eſt, uidelicet cum

hoſpite

hoſpite,& cum rege Idumæorũ.& circuitu facto,die ſeptima ducibus itineris aberrantibus,in tantam iumenta & milites aquarũ penuriam inciderunt, ut omnibus tantum non deſperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad deum, quá nam ſua culpa tres reges ſine prælio in Moabitarum regis manus traderet? Ioſaphatus contrà, ut uirum pium decebat, conſolabatur eum: iuſsitq; perquiri, num quis in exercitu propheta adeſſet,per quẽ quid faciendũ deus poſſet conſuli:& indicante quodam famulo,uidiſſe ſe ibi Elię diſcipulum Eliſæum Saphati filiũ, ſuaſu Ioſaphati tres reges ad illum uadũt: quumq; ad illius tabernaculum ueniſſent,quod fortè extra caſtra fixerat,rogabant quid futurum eſſet de exercitu,præcipuè Ioramus.At ille iuſsit ut abſiſteret,nec moleſtus eſſe pergeret, ſed potius patris ac matris ꝓphetas conſuleret,illos enim eſſe ueridicos: rex precibus urgebat, ut reſponſum daret, & periclitantes ſeruaret. At ille iurauit ſe ei nõ fuiſſe reſponſurum, niſi hoc faceret in gratiam Ioſaphati uiri probi & pij. Accito deinde pſalte quodam, ſic enim uates poſtularat, eo pſallente correptus diuino ſpiritu, iuſsit reges in alueo torrentis multas foſſas facere.nam abſq; uento & pluuia uiſuros alueum repletum aquis,ita ut miliți & iumentis abunde potu ſuppetente, nullum amplius à ſiti periculum timeatur. Nec hoc ſolum, inquit, uobis à deo continget,ſed & copias hoſtium eius ope profligabitis,& arbores excidetis, & regionem uaſtabitis,& fontes ac riuos obturabitis.Hæc loquuto propheta, ſequenti die prius quàm ſol oriretur torrens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæam triũ dierum itinere inde diſtantẽ demiſsi fuerant:ut & iumentis & militi largiſsima adeſſet potus copia.Rex autẽ Moabitarum ut audiuit tres reges contra ſe aduentare,à deſerto inuaſuros,excita omni ſua militia,iuſsit eos in finibus occurrere,ne clàm in ditionẽ ſuam impetum facerent.qui uidentes exoriente ſole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat)colore ſanguineam,quòd eo tempore maximè aqua radijs icta rutilet,falſo opinati ſunt hoſtes propter ſitim in ſemetipſos arma uertiſſe, & eorum ſanguinem per torrentem defluere: & cum hac perſuaſione regem ſuum adeuntes,rogabant ut eos ad diripienda hoſtilia caſtra ire permitteret.quo impetrato ruentes uelut ad paratam prędam,ad Hebræorum caſtra perueniunt.Sed ualde eos ſua ſpes fruſtrata eſt.Coorientib. enim in eos undiq; hoſtibus partim cæſi ſunt, partim diſpalati fugiẽdo ægre in terram ſuam euaſerunt.Reges uero agros Moabitarũ ingreſsi,dirutis oppidis totam regionem prædis abactis exhauſerunt, & rura eorum glarea torrentis operierunt,& optimas quaſq; arbores exciderunt, fontesq; aquarum obturauerunt, mœnibus ubiq; ſolo æquatis. Rex ipſe compulſus in quandã urbẽ,& obſeſſus,ueritus ne expugnata illa caperetur,erumpere cum ſeptingentis equitibus tentauit,qua parte negligentiores excubiæ uiſæ ſunt. quod ubi præter ſpem non ſucceſsit, in urbem reuerſus rem extremæ neceſsitatis & deſperationis aggreditur.ſeniorem enim filium qui regni ſucceſſor deſtinatus fuerat,productũ in mœnia,toto hoſtili exercitu inſpectante holocautoma deo ſacrificat.Reges uero hoc uiſo tantã neceſsitatẽ miſerati,& humanarum uiciſsitudinũ memores, ſoluta obſidione domũ quiſq; ſuam reuerſi ſunt.Ioſaphatus uero poſt hãc expeditionẽ pacatus quidẽ,ſed nõ diu Hieroſolymis

ſolymis ſuperuixit, exacto uitæ anno ſexageſimo, regni uigeſimoquinto: ſepultusq; eſt in ea urbe magnifice, quemadmodum Dauidis imitatorem ſepeliri decuit.

Ioramus Hieroſolymorum rex principatum adeptus fratres & paternos amicos interfecit. Cap. II

IFilijs quos complures reliquit ſuperſtites, Ioramus natu maximus patris uoluntate in regnum ſucceſsit, cum Iſraelitarum rege cõmune nomen habens, uxoris ſuæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Samariam reuerſus Eliſæum ſecum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è ſacris libris huc tranſcriptas inſerere noſtræ narrationi operæprecium duximus. Obediæ uxor, qui Achabi diſpenſator fuerat, tunc uidua Eliſæum adijt, dicens nec ipſum ignorare quòd ea perſecutione qua Iezabela in prophetas ſæuiebat, maritus eius centum ex eo numero ſeruauerat: quos ut alere clàm poſſet, multũ æris alieni contraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipſam & liberos in ſeruitutem uelle rapere. quapropter orabat ut ob hoc mariti benefactũ eius miſertus opem aliquam præſentẽ afferret. Quo ſcitante ecquid domi haberet, nihil ſe habere ait, præter olei paululum in fidelia. tum propheta iubet illã ire, & acceptis cõmodato à uicinis uacuis uaſis compluribus, foribusq; cubiculi clauſis, in omnia oleum id indere. deum enim repleturũ omnia. Paruit mulier, & repletis ad unum omnibus, ad prophetam reuerſa, rem totam illi retulit. Ille conſuluit ut diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio ſuperfore, quod ad liberorum alimenta ualeat. atq; in hũc modum mulier à creditorũ moleſtia liberata eſt. Idem Ioramum per nũcios admonuit, ut locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eum uolentibus inſidiæ poſitæ fuerant. Quo factum eſt ut ille præmonitus uenatum non iret. Adadus autem fruſtratis inſidijs indignatus eſt, ratus à ſuis detectas: & uocatis domeſticis per conuitium proditores appellauit, minatus etiam mortem, eo quòd rem ſolis creditam hoſtis per eos cognouerit. Quodam autẽ reſpondente, non recte eum facere quòd proditionis amicos inſimularet, & ſuſpicaretur ab ipſis detectos qui ad hoſtem intercipiẽdum miſſi fuerant: ſed ſcire debere, quòd Heliſæus propheta nihil non indicet, prodatq; uel occultiſsima conſilia: iuſsit eos per nuncios explorare, in quá nam urbe Eliſæus habitet: renunciatumq; eſt ei apud Dothaim hominẽ degere. 4.Reg.6

Ac mox illuc aliquot equitũ turmas miſit cum curribus, qui Eliſæum comprehenderẽt: qui noctu urbem circumuentam circumquaq; cuſtodiebant. Diluculo autem miniſter prophetæ re cognita, quòd hoſtes uellent eum capere, trepide accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo eſſe hortatus eſt, & ipſe interim ſecurus & fidens diuino auxilio: rogauitq; deum, ut ad confirmandum famulum præſentem ſe & auxiliatorem oſtenderet. Tum deus exoratus ſpeciẽm magni equitatus et curruum circa Eliſæum famulo uidendam exhibuit, ita ut animatus his ſuppetijs, nec ipſe quicquam timeret amplius. Poſt hæc uates iterũ deum orauit, ut obſcuraret oculos hoſtiũ, caligine immiſſa p̃ qua agnoſcere ipſum nequeãt: & impetrato hoc quoq;, dedit ſe in mediũ illorũ, interrogãs quẽ quærerẽt. qb. reſponden-

ſpondentibus, Eliſæum prophetam ſe quærere, pollicitus eſt hunc ſe traditu
rũ eis, ſi ad urbẽ in qua eſſet ipſum ſequerent. atq; ita, ut qui & oculis & men
te à deo cæcati fuerant, ducentem incunctanter ſecuti ſunt. quos ubi Sama-
riam perduxit, Ioramũ regem iuſsit portas claudere, & Syris ſuum militẽ cir
cumdare: precibus deinde rurſum ad deum miſsis impetrat, ut hoſtium ocu
lis caliginem illam tolleret. at illi recepta oculorũ acie, concluſos ſe animad-
uertunt in medijs hoſtibus. cumq; attoniti & inopes conſilij hæreret in tam
prodigioſo negotio, rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet con-
figere, id quidem facere uetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas
eſſe. at hos ne læſa quidem ipſius ditione, dei uoluntate & potentia ignaros
omniũ eò loci eſſe productos. cõſuluit igitur ut hoſpitali menſa refectos in-
columes abire permitteret. Itaq; Ioramus prophetæ monitis obſequẽs, libe-
raliter ac ſplendide tractatos Syros ad regem eorũ Adadũ remiſit. Illi re- 1111
uerſi omnia quæ eis cõtigere ſuo regi renunciant: qui in tanto prodigio ma
nifeſtam dei potentiam admiratus, ſimulq; uatis diuinitatem, nihil poſthac
contra Iſraelitarũ regem clàm molitus eſt: ſed decreuit aperto marte rem ge
rere, potẽtiorem ſe ratus, & numeroſioris exercitus dominũ: comparatisq;
ingentib. copijs, uniuerſas contra eum educit. qui putans ſe imparem, ſi col-
latis ſignis res ferro gerenda ſit, intra Samariã ſe continuit, fretus urbis mu-
nitionibus. Adadus uero cogitans, ſi nõ machinis, fame tamen eam ſe in po-
teſtatem redacturũ, oppugnationẽ aggreditur. Tãta aũt Ioramus laborabat
rerũ inopia, ut propter nimiam indigentiã intra Samariã ueniret octuaginta
denarijs argẽteis caput aſſni, & quinq; denarijs Hebræi columbini ſtercoris
ſextariũ uice condimenti emerent: nihilq; magis uerebatur rex, q̃ ne quis fa-
me adactus, & nõ ferens inopiã, urbem hoſtib. proderet. quamobrẽ per ſin-
gulos dies obibat ipſe mœnia & excubias, diſpiciens ne quis in urbem clàm
admitteret, & ſingulari diligentia huiuſmodi occaſiones adimens. Cũq; mu
lier quædam exclamaſſet, Miſerere dñe, putans eam aliquid cibi petere, com
motus ira male precatus eſt ei, negans ſibi eſſe uel areas uel torcularia, unde
ipſi impartiri poſſet aliquid. illa uero dicẽte nihil ſe eiuſmodi petere, nec ob
cibũ moleſtã eſſe, ſed ut litem inter ſe & aliã mulierẽ finiat: iubet quid rei ſit
exponere. Mulier ait ſe cum amica quadã uicina pactã, ut quando quidẽ nul-
lum aliud adſit cõtra famem remediũ, iugulatis infantibus (nam utriq; erat
filiolus) unũ atq; alterũ diem hoc cibo ſe alerent. Se prius ſuũ occidiſſe, quo
heſterna die cõſumpto in cõmunem alimoniã, alterã illã mulierẽ à pacto diſ-
cedere, & ſuũ abſcondidiſſe filiũ. Perculſus uehemẽti dolore Ioramus ueſtẽ
ſibi conſcidit, & exclamans hoc demũ defuiſſe ad calamitatũ ſummã, ira con
tra prophetam accẽditur, tollendũ dictitans qui in tantis malis nullũ digna-
retur à cæleſti numine impetrare ſubſidiũ: cõfeſtimq; mittit q̃ caput illi am-
putet. Et ille quidẽ ad cædẽ eius properabat, Eliſæũ uerò regis ira non latuit:
ſed domi ſedẽs cum diſcipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius miſit qui ca
put mihi adimat. nunc aduentũ eius obſeruate, ut dũ erit pro foribus oppo-
natis uos, & obiectis forib. illũ remoremini. mox enim rex ipſe aderit, man-
dati iam pœnitẽs. Illi ita ut iuſsi ſunt, hominẽ uenientẽ excludunt: moxq; Io-
ramus ad ſe reuerſus, & ueritus ne cædes acceleret, quantũ potuit, ad Eliſæũ

properat, interuentu ſuo cohibiturus miſſum à ſe hominem, & uatem periclitantem ſeruaturus. quò ut uentũ eſt, incuſare eum cœpit, q̃ in tantis calamitatibus ſe cum ciuibus deſpiceret, nec ullum à deo peteret remediũ. Tum propheta promittit in craſtinũ eadem hora qua tum rex ad ſe uenerat, futuram magnam rerum ad uictum neceſſariarũ abundantiam, ita ut publicè in foro uno ſiclo ueniret ſatũ ſimilæ, & uno æque ſiclo duo ſata hordei. His dictis rex cum ſuo comitatu ſupra modũ exhilaratus eſt, propter expertam toties prædictionũ fidem tum quoq; nihil addubitans, & præſentem difficultatem ſpe futuri ſubleuans. amicus autem quidam regius, tertiæ copiarum eius parti præpoſitus, cui tum rex fortè familiariter incũbebat, Nõ credibilia, inquit, polliceris mi uates, & ſicut abſurdũ ſit ſperare ſimilæ ac hordei pluuiã,
4.Reg.7 ita nec quod tu dicis mihi fit ueriſimile. Tum propheta: Videbis ipſe, ne dubita, ſed uidebis modò, nõ frueris etiam. Hæc prædictio effectũ talẽ habuit.

Mos erat apud Samaritas, ut lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoq; quatuor numero hac de cauſa extra portas habebant domicilium. Hi cum propter ſæuientẽ famem nihil ex urbe ciborũ acciperẽt, & ſiue in urbẽ reditus daretur, ſiue domi ſe continerent, fame ſibi pereundũ certò intelligerent, decreuerunt ſe hoſtibus cõmittere: ut ſiue eis parceretur, uiuerent: ſiue ſæuire hoſtis mallet, certe leuius mortis genus incurrerent. Hæc ſentẽtia poſtq̃ comprobata eſt, noctu eunt ad caſtra hoſtiũ. Ea nocte deus Syros exterruit, immiſſo in aures eorũ ſonitu quaſi curruum & armatorũ aduentantium, adeò ut creſcente magis ac magis ſuſpicioẽ cõſternati è totis caſtris ad regem ſuũ concurrerent, dicentes adeſſe reges à Ioramo conductos, regem Aegypti & regem inſularũ. iam enim exaudiri eorũ ſtrepitũ. Hæc nunciantibus Adadus credidit, q̃ & ipſi aures inani ſonitu pulſarent ut cæteris: & per ſummam trepidationẽ omnes ſine ordine ad fugã ſe expediunt, relictisq; intra caſtra & equis, & iumentis, & diuitijs maximis totam ſpem ſalutis in fugiendo collocant. Leproſi uerò illi Samaritæ ueniẽtes in caſtra Syrorũ in ipſo ualli aditu ingens ſilentiũ & magnã rerũ copiam deprehendũt, progreſsiq; ulterius, & ad unũ quodpiam tentoriũ delati, poſtq̃ ne unum quidem adeſſe uiderunt, refecti primum cibo ac potu, ueſte & multo auro ſe onerant, eam prædam extra uallũ elatam in quodam loco abdunt: mox alterũ tentoriũ aggreſsi faciunt ſimiliter ut prius: idq; quater fecerũt, nemine interim cõſpecto. Vnde facile coniectantes de abitu hoſtiũ, damnabant ſuam negligentiã, q̃ non hęc Ioramo & ciuibus indicaſſent mox à principio. quapropter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis cuſtodib. diſceſſum hoſtiũ eis ſignificant. illi porrò excubitoribus regijs idem renunciant. Rex cognito negocio amicorũ & ducũ conſiliũ aduocat. ait rem ſibi ſuſpectam, ne aſtu ſimulato abitu Syri ſibi inſidias ſtruãt, deſperãtes fame urbẽ expugnari poſſe: ut ſi ad diripiẽda caſtra quaſi fuga deſerta, p̃currant, repẽte coorti cæſis direptorib. urbẽ etiã facile occupent. quare ſuã ſententiã eſſe, ut diligẽter eam cõtra inſidias muniant, & cauti ſint, neq; temere credita fuga hoſtiũ procurrẽdo periculo ſe obijciãt. Hoc cõſiliũ quidã laudauit ut prudẽs: addiditq; ſibi uideri mittẽdos duos equites q̃ omnia Iordanẽ uſq; explorẽt: q̃ ſi fortè intercipiantẽ cautiores fore cęteros, ne & ipſi temerè p̃greſsi circũueniant: nec duorũ equi

tum

tum fore grauẽ iacturã, quos fortaſsis alioquin fames abſumeret. id regi placuit, & eueſtigio miſit q̃ omnia diſpicerẽt. illi renũciant nihil ſe per uiã reperiſſe hoſtiũ, ſed paſsim iacere arma iactata, & frumentũ reliquasq́; ſarcinas, quo expeditiores fugerẽt. his auditis rex multitudinẽ ad caſtrorũ direptionẽ emittit. nec fuit uulgaris præda, ſed auri & argẽti plurimũ, & uaria iumentorum genera, præterea tantũ inuenerũt frumẽti atq; hordei numerũ, quantũ nec in ſomnis ſperare poterant, ut mox oẽs præteritæ famis obliuio caperet. tanta em̃ fuit abundantia, ut duo ſata hordei ſiclo emerent̃, & eodẽ precio ſatum ſimilæ, iuxta Eliſæi uaticiniũ. ſatũ aũt cõtinet modiũ Italicũ & dimidiũ. ſolus aũt hac copia nõ eſt adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. cõſtitutus em̃ ad portã à rege, ut cohiberet proruẽtis multitudinis impetũ, ne ſe inuicem conculcando obtererent, ipſe hoc paſſus eſt: atq; ita interijt, quemadmodũ Eliſæus prædixerat, cũ prænũcianti annonæ abundantiã nollet credere. Rex aũt Syrorum Damaſcũ reuerſus incolumis, ubi cognouit diuinitus 4. Reg. 8
immiſſo terrore ſe unà cũ exercitu in fugam coniectũ, & uanũ fuiſſe quod de aduentu hoſtiũ crediderant, ratus omnino aduerſum ſe habere numẽ, per animi ægritudinẽ in morbũ etiã corporis incidit. cũq́; per idem tẽpus Eliſęus Damaſcũ inuiſeret, hoc cognito fidiſsimũ è familiarib. ſuis Azaelem honoris cauſa ei miſit obuiã, nõ ſine muneribus, ſcitaturũ quis̃nam futurus eſſet morbi exitus, & num euaſurus eſſet hoc periculũ. Azael aſſumptis XL camelis quicquid optimũ ager Damaſcenus fert, & quicquid in regia fuit eximiũ, in eos impoſuit: & obuiam factus Eliſæo, reuerẽter eum ſalutat, dicens ſe ab Adado rege miſſum ut offerret ei munera, & de morbo conſuleret, num quod leuamẽ ſperare debeat. ꝓpheta nũcio nihil mali renũciare iuſſo, tantũ moriturũ regẽ indicat. id famulus regius dolenter accepit. Eliſæus uero flebat, & multis manabat lacrymis, proſpiciens quanta mala paſſurus eſſet ſuus populus poſt Adadi obitũ. Azaele deinde rogante cauſam triſtitiæ, fleo, inquit, ꝙ me Iſraelitarũ miſereat, tam multis à te afficient̃ cladibus. nã optimos ex eis interficies, & munitiſsimas eorũ urbes incendes, & infantes ad ſaxa allides, & diſſecabis prægnãtes mulieres. Azaele uero dicẽte, & unde mihi uires ut hæc faciã, ait ſibi diuinitus ſignificatũ, ꝙ ipſe regnaturus ſit in Syria.
Itaq; Azael reuerſus ad ſuũ dominũ, melius eũ habiturũ nunciat: & ſequenti die reti uuido in eum iniecto, præfocati à ſe regiã occupat, uir alioquin ſtrenuus, & gratioſus apud Syrorũ ac Damaſcenorũ multitudinẽ: quo factũ eſt ut uſq; in præſens tam Adadus q̃ Azael eius ſucceſſor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficentiã, tum quia magnifice templis exſtructis Damaſcenorũ urbẽ ornatiorẽ reddiderint. eorũ enim effigies quotidianis pompis honorant, & antiquitatẽ iactant, neſcientes ꝙ non admodũ ſint ueteres, & nondũ centũ ſupra mille anni ab eorũ ætate interceſſerint. Cæterũ Ioramus Iſraelitarũ rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus reſpirauit, lætus tandẽ aliquando licere ſibi in pace uiuere. Alter ue- V
ro Ioramus qui Hieroſolymis imperitãs eodẽ ut dixi nomine cenſebat̃, mox 4. Reg. 8
ut principatum inijt, à cædibus fratrũ & paternorũ amicorũ poteſtatẽ auſpicatus, uidebat̃ cum Iſraeliticis regibus certamẽ ſuſcepiſſe, ne inferior haberi poſſet, quantũ ad impietatẽ attinet, nactus ad hoc magiſtram idoneam Go-

tholiam uxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorũ numinum cultũ didicit. Et quamuis deo certũ esset seruare quę Dauidi ꝓmiserat, Ioramus tamen indies nouis superstitionib. irritare eum, & populi religionẽ deprauare non destitit. Accidit interim ut Idumæi ab eius imperio deficerẽt, cæso rege suo qui Iosaphato hactenus paruerat, & nouo in eius soliũ impositio: quam iniuriam ulturus Ioramus cũ equitatu qui tum ad manũ erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit: & exustis uicis finitimis non est ausus ulterius ꝓgredi, nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi ꝙ plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolũt. Tantus aũt fuit hominis furor, ut adigeret populũ lucos in editis montibus sitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrij, affertur ab Elia propheta epistola, uindictã dei minitans, quòd contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorũ regũ impietatẽ se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorũ ciues impulerit relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies hominũ colere, quemadmodũ & Achabus sibi subditos cõpulerat. ad hæc quòd fratres & alios uiros bonos ac iustos interfeciſſet. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec uxoribus. Ipsum quoq; lento uentris profluuio uexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatũ agnoscentem, miseram efflaturũ animam. atq; hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, unico excepto, postremo ipse misera morte tollitur. Cap. III

NEc multo post exercitus Arabũ qui uersus Aethiopiã incolũt, cum alijs Barbaris Iorami regnũ inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiã uxoribus eius ac liberis. unicus tantũ fuit superstes, ægre elapsus è manibus hostiũ, Ochozias nomine. post hanc publicã calamitatẽ & ipse in morbũ incidit, sicut ei iam antè prædictũ fuerat. id malũ in uentrem eius ingruit, ut manifesto diuinæ iræ indicio miserabiliter periret, uidens quotidie per uentrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facile inde coniectans, quàm inuisus deo fuisset homo nefarius, nec eũ regio funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hierosolymitanus Ochoziam in paternum solium imposuit.

Damascenorum rex Israelitarum regem bello impetit. Cap. IIII

VI ISraelitarum aũt rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramathã Galaditicam urbem se posse recipere, magno prius facto apparatu exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non letaliter, in Azaram urbem se recepit curandi uulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasias filiũ præfecerat, qui illam ui expugnatam recepit. erat aũt ei propositum percurato uulnere
4. Reg. 9 Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato uni è discipulis suis sacro oleo, misit eũ Ramathã, ut eo delibutũ Ieum regẽ appellaret, diceretq; se autoritate diuina regẽ eũ eligere, mãdatis etiã quibusdã alijs, iussit eũ fugientis more iter

facere

facere, nemine abitus eius conscio. Ille ubi ad destinatam urbē peruenit, offendit Ieum fortè sedentē mediū inter duces exercitus, ita ut Elisæus fore prædixerat: accedensq; ad illū, ait se cum eo uelle colloqui. & cum surgens secutus ipsum esset in conclaue, iuuenis depromptū oleum in caput eius effudit: Deus, inquit, te regem elegit in pernicie Achabi generis, & ut ulciscaris prophetarū eius sanguinē, qui à Iezabelā contra omne fas occisi sunt: ut quēadmodū prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familiæ propter impietatem interiere funditus, ita nunc nullū semen maneat reliquū ex Achabi genere. Atq; hæc locutus è conclaui se proripuit, nolēs à quoquam conspici. Ieus aūt statim in consessum ducū redijt. Percontantibus autē illis, qua de causa ueniisset iuuenis, & insanū uideri dicentibus: recte, inquit, coniecturā facitis. nam insani uerba locutus est. illis uero magis etiā exponi sibi quid esset orantibus, regnū populi sibi à deo delatū, ait illū dixisse. Hæc ubi prolocutus est, unusquisq; ducū detraxit sibi palliū, quibus congestis in speciem solij, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserunt signa canere, Ieum nouū regem cōsalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cū exercitu Iezraelam urbem petere, ubi tum, ut iam diximus, Ioramus curabat uulnus quod in Ramatensi oppugnatione acceperat. Veneratq; eò per officiū cognationis etiam Hierosolymorū rex Ochozias. q̄ esset sororis eius filius, ut quomodo se habeat uulnus inuiseret. Quos ut Ieus repentino accessu opprimeret, edixit ut è suis militibus nemo Ioramo indiciū faceret: hoc em eximium fore argumentum, quòd bona fide regnum sibi detulerint.

Ioramus à Ieu magistro equitum cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus rex Ochozias. Cap. V.

Milites uero læti imperata faciunt, & omnes uias obsidēt, ne quis ad Ioramū illis inscijs peruenire, & quid agatur renūciare ualeat. Ieus interim stipatus equitū lectissimis, ad Iesraelā sublimis curru propere uehitur. quo iam appropinquante, speculator à rege constitutus ut uenientes in urbē obseruet, ubi uidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduentare agmen equitū. ille euestigio mittit quendam equitē qui occurrat & cognoscat quis nā ueniat. ad quos ubi accessit eques, rogat qd agatur in exercitu. regē enim scire cupere. Ieus iubet illū nihil de hac re esse solicitū, & ut sequatur se cū alijs. hoc speculator cum uidisset, renunciat Ioramo equitem illū admixtū agmini iter facere cū illis. mox & alterū à rege missum Ieus idē iubet facere. ut uero & hoc per speculatorē Ioramus didicit, postremo ipse cōscēso curru cū Ochozia Hierosolymorū rege, quē ut cognatū inuisendi gratia illò ueniisse diximus, exiuit illi obuiā. nam lente & composito agmine Ieus incedebat. Hunc Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat satin saluæ sint res in exercitu. à quo amarulento conuicio exceptus, & ueneficæ meretricis filius appellatus, facile cogitans nihil sani eum habere in animo, flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circuuentos se dolo ac insidijs. Ieus uero sagitta per cor transfixū de curru cū præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, ut cadauer Ioramī in Nabuthi agrū proijciat, prophetiā Eliæ in mentē ei reuocās, qua patri huius Achabo prædixerat, fore ut aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. id enim se tū ex

ore prophetæ audiſſe, cum poſt tergum Achabi in eodem curru ſederet: id quod etiam ita ut prædictum fuerat euenit. Cæſo aũt Ioramo, Ochozias ſuæ quoq; ſaluti metuens, currũ in aliam uiam deflexit, latere ſe Ieum exiſtimans. At ille aſſecutus eum ad quendam cliuum, ſagitta ictum ſauciat. qui relicto curru equum propere conſcendit, & continuato curſu delatus eſt in Magedonem oppidum, ubi paulo pòſt ex eo uulnere mortuus, relatusq; Hieroſolyma, illic ſepultus eſt, cum regnaſſet anno uno, patre ſuo longe ſceleratior.

Ieus inter Iſraelitas regnat apud Samariam, & poſt eum uſq; quartam generationem eius progenies. Cap. VI

IEu uero uenientẽ Ieſraelã, Iezabela ornatu regio ſtans in turri, ó ſeruum egregium, inquit, qui dominum ſuum occidit. Ille ſuſpiciens rogauit eam quænam eſſet, iubens ad ſe deſcendere. tandem eunuchis ipſius imperat, ut eam de turri dent præcipitẽ. quæ inter cadendũ cruentatis mœnibus, ubi ſolũ attigit ab equitibus conculcata & obtrita perijt. poſt hæc Ieus ingreſſus regiam cum amicis refecit ſe ab itinere, mandauitq; Iezabelæ famulis ut eam ſepelirent in honorẽ generis, quòd nata eſſet è regibus: qui nihil reliquũ inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, conſumptis cæteris à canibus. his auditis Ieus admiratus eſt Eliæ mentem diuinã, qui eam reginam in hac ipſa urbe male perituram prædixerat. Et quia ſeptuagin- 4.Reg.10
ta liberi Achabi apud Samariam educabãtur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorũ pædagogos, alteras ad urbis magiſtratus, miſit: in quibus hortabatur, ut quandoquidem arma, uiri, equi & currus illis non deeſſent, creato ex eo numero rege qui per ætatẽ maxime uideri poſſet idoneus, in domini interfectores uindicent. Id faciebat, ut experiretur quomodo Samaritæ erga ſe animati eſſent. Magiſtratus aũt & pædagogi lectis literis extimuerunt, & cogitantes ſe huic qui duos maximos reges oppreſſerat, eſſe impares, reſcripſerũt ipſum eſſe dominũ, ſe uero imperata eius paratos facere. Ille rurſum reſcripſit, ergo Achabi filiorũ capita præciſa ad ſe mitterent. Tum magiſtratus accerſitis adoleſcentũ altoribus imperant, ut occiſis illis præſecta capita ad Ieũ tranſmittant. illi nihil miſerti iuſſa peregerunt, & congeſta in uaſis quibuſdã plexilibus capita Ieſraelam miſerunt. Quæ cum eo perlata eſſent, renuntiatur cœnãti cum amicis regi, adeſſe Achabi filiorũ capita. ille ante portam ex utroq; uiæ latere aceruos ex eis iuſsit cõſtrui: quo facto, diluculo ad ea uiſenda progreſſus, uertit ſe ad populũ: & ſi ego, inquit, cum coniuratis dominũ meum interfeci, iſtos omnes quis interfecit? Volebatq; eis perſuaſum, quicquid Achabi generi accidiſſet, non uolente ſolum, ſed prænunciante etiam deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam uatem oſtenderat. Deinde occiſis quotquot etiam apud Ieſraelitas ex ea cognatione inuenirentur, uerſus Samariam iter ingreſſus eſt. Et cũ incidiſſet in cognatos Ochoziæ regis Hieroſolymorũ, rogauit quó nam tenderent. Aiunt ſe uenire ſalutatũ Ioramũ, & cum eo regem ſuum Ochoziam. neſciebant enim utrunq; ab eo necatũ. ille hos quoq; comprehenſos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo pòſt occurrit ei uir bonus & iuſtus, nomine Ionadabus, uetus amicus ipſius: qui poſt mutuam ſalutationẽ multis uerbis prædicauit eius facinora, quod ex ſententia dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam exſtirpat

radicitus

radicitus. Ieus uero ſuaſit ei ut cõſcenſo curru quo ipſe uehebatur, ſimul intraret Samariã. Viſurũ enim quòd nemini malo parceret, ſed falſos uates ac ſacerdotes, q populo ſeducto autores fuerint relicta patria religiõe externa ſacra ſuſcipiendi, ad unũ omnes ſupplicio dederet. iucundiſsimũ ſpectaculum fore uiro bono, inſpicere malos dantes meritas pœnas anteactorũ ſcelerum. Paruit regi Ionadabus, & eodem curru cum eo Samariam peruectus eſt. At Ieus quantum cognatorũ Achabi diligenti inquiſitione facta inibi reperit, omnes ad mortẽ adegit. cumq; cuperet neminem è falſis prophetis & ſacerdotib. profanis euadere, dolo uniuerſos circumuenit. Cõuocato enim populo ait ſe omnes Achabi religiones duplicare uelle, idq; ut ex ſentẽtia ſacerdotum ipſius & prophẽtarum fiat, debere omnes eius ordinis ad ſe cõuenire. Celebrãdum enim ſolennibus uictimis diem feſtum Balĩ: quo nomine Achabi deus uocabatur. ab ea feſtiuitate ſi quis ſacerdotũ abfuerit, capitalẽ fore. dimiſsis deinde per omnem Iſraelitarũ ditionem qui ſacerdotes ad ſtatum diem Samariam deducerẽt, iuſsit omnibus ueſtes donari. eas cum accepiſſent, uenit in ædem ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui ſcrutarentur ne quis alienus admixtus ſit: nolle ſe dicens ut ſacris eorũ alienus ac profanus ullus ſeſe ingerat. illis uero negantibus quenquã talem adeſſe, & iam ſacra ſua parãtib. aggredi, foris octuaginta uiros è fidiſsimis armat: quibus mandat ut pſeudoprophetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos ulciſcant, interminatus quicunq; aliquem eorũ elabi permiſerit, uicarium pro illo moriturũ. Illi uero omnes ad unũ necauerunt. & regia ipſa incenſa urbem externis ſacris profanatam purificauerunt. Iſte Bal Tyriorũ deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorũ ac Sidoniorũ regis ſoceri ſui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & prophetis cum reliquo cultu aſsignatis. huius ſacris abrogatis Ieus, aureas tamen uaccas Iſraelitis adorare permiſit. Nec tamen ingrata deo fuit eius in impios animaduerſio, qui per prophetam ſuũ ſignificauit, per quatuor generationes poſteros eius apud Iſraelitas regnaturos.

Gotholia per ſummum nefas Hieroſolymis regnum occupat, qua poſt ſextum annũ cæſa pontifex Ochoziæ filium regem conſtituit. Cap. VII

DVm Ieus homines nefarios in hũc modum perſequitur, Gotholia regis Achabi filia cõperta filij morte & generis ſui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem ſuperſtitẽ relinquere, ne quis huius ſanguinis poſthac Hieroſolymis regnum obtineat: id quod quantum in ipſa fuit perfecit. Seruatus tamen eſt unus Ochoziæ filius ad hunc fermè modum. Erat Ochoziæ germana ſoror, Ioſabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingreſſa, cum inter cæſorum cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Ioaſum deprehendiſſet, ablatum furtim domi in ſuo cubiculo abdidit, & ſolo marito conſcio ſex annis in templo clàm aluit, quàm diu Gotholia Hieroſolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinq; centurionibus coniurat, ut communicatis operis ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: datáque & accepta ſilentij fide ſpei pleni negocium hoc modo aggrediuntur. centuriones Ioado ad hoc facinus adſciti peragrata tota regiõe ſacerdotes ac VII 4. Reg. 11

Leuitas & aliquot in ſuis tribubus potentiores Hieroſolyma nomine põtificis euocatos ſecũ adducunt. ille habere ſe utile reipub. conſilium ait, aperturumq́; eis, ſi id apud ſe continere uelint: opus enim eſſe nõ ſilentio tantum, ſed etiam auxilio. Cumq́; ſacramentũ ab eis accepiſſet, tuto ſe poſſe quicquid uellet dicere, producto puero Dauidici generis quẽ alebat: Hic eſt, inqt, rex ueſter, ex illa natus familia, quã ſcitis deũ prædixiſſe regnaturã in perpetuũ. Itaq; cẽſeo tertiã ueſtrũ partẽ cuſtodiã eius in tẽplo agere, tertiã item omnia tẽpli loca opportuna occupare: eam uerò quæ ſupereſt, patentẽ portam quaitur in regiã ſeruare. reliqua uero multitudo in tẽplo inermis ſit, neq; quenq; cũ armis intrare ſinite, qui nõ ſit ſacerdos. præterea certos è ſacerdotibus ac Leuitis ſelectos mandauit ſatellitij more ſtrictis gladijs regẽ ſtipare, & ſi quis armatus in templũ irrumpere auſit, incunctanter occidere, & poſito omni metu ſeruandi tantũ regis curã gerere. illi approbato pontificis cõſilio rem ſtatim aggrediunt. Ioadus uero aperto armamẽtario, quod Dauid in templo inſtruxerat, diſtribuit centurionibus & ſacerdotib. ac Leuitis quantũ ibi haſtarũ inuenit & pharetrarũ, & ſi quod aliud armorũ genus aderat. atq; ita armatos tẽplo circũdedit cõſertis inuicẽ manibus, ut ab ingreſſu quos intereſſe nõ oportebat excluderẽt. adductoq́; in mediũ puero, corona regia caput redimitũ, & inunctũ ſacro oleo regẽ pronunciat. populus quoq; gaudẽs ſimul & plaudens fauſtis acclamationib. uitam & uictoriã nouo regi congemi nat. Tumultus hic & acclamationes præter ſpem ad aures Gotholiæ uenientes effecerunt, ut uehemẽter perturbato animo cum ſatellitio proſiliret à regia. Venientem deinde in templũ ipſam quidem ſacerdotes admittũt, ſed armatos eam ſequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipſum templo à pontifice circumdati fuerant. Cęterũ Gotholia poſtquã puerũ uidit in ſuggeſtu ſtantem, redimitumq́; corona regia, diſciſſa ueſte ſua, magno clamore iubet interfici inſidiatorem, & occupatorẽ tyrannidis. Ioadus contrà accitis centurionib. iubet mulierẽ arripi, duciq́; in torrentẽ cedronis, atq; illic pœnas luere. neq; enim fas eſſe templũ ueneficæ ſupplicio pollui. mandauit etiã, ſi quis ei conetur ferre ſuppetias, & ipſum pariter interimi. Illi igit quibus hoc demandatũ eſt, eductam extra portã mulorum regis illic interficiunt. Vt uero cõſpiratio contra Gotholiam ſucceſsit, Ioadus cõuocato populo ac militib. in templũ, omnes ſacramẽto ad fidem regis adegit, incolumitati ipſius tuẽdæ, regnoq; augendo daturos operã. eodẽ iureiurando mox regẽ aſtrinxit ad diuini numinis reuerentiã, & ad obſeruationẽ legũ quas Moyſes cœlitus acceptas ad populũ pertulit. poſt hęc ad ædem Bali ſacram concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo cõſtruxerat, in ueri dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamẽtis diruit, & Mathanem qui tum ſacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi uero curã & cuſtodiã ſacerdotibus ac Leuitis iuxta Dauidis regis inſtitutũ Ioadus cõmiſit, iuſsitq́; ut bis ſingulis dieb. ſolenne offerrent ſacrificiũ, & ſuffitum iuxta præſcripta legis facerẽt. Deinde quoſdã è Leuitarũ numero ianitores ad cuſtodiã tẽpli cõſtituit, ne quis pollutus poſſet intrò ſubrepere. Hæc ubi ad hũc modũ diſpoſuit, cũ cẽturionib. & ducib. totoq́; populo ex tẽplo Ioaſum in regiã deduxit: cũq; collocato in ſolio denuo alacriter acclamatũ eſſet, populus ad epulas cõuerſus feſtiuitatẽ

per

per aliquot dies egit,omnib.ſceleſtæ mulieris cædē libenter ferentibus. Erat 4.Reg.12
Ioas cum in regnum adſciretur,annorū ſeptē,matre natus Sabia, ex oppido Berſabe oriunda.fuit aūt legum & diuini cultus obſeruantiſsimus,toto tempore quo Ioadus fuit ſuperſtes:duxitq; uxores duas poſtquā ætate maturuit, conciliante coniugiū eodem pontifice:ex quib. utriuſq; ſexus liberos ſuſcepit.Atq; hactenus de Ioaſo quomodo elapſus ex inſidijs Gotholiæ, tandem regnum aſſecutus eſt.

Azaelis Damaſcenorum regis contra Iſraelitas,ac mox contra Hieroſolymitas expeditiones. Cap. VIII

AZael aūt Syrorū rex bellū cum Iſraelitis & Ieo rege eorū gerens re- VIII
gionis trans Iordanē ſitæ orientales tractus uaſtauit,qui à Rubeni- 4.Reg.12
tis & Gaditis atq; Manaſsitis colebantur: necnō Galaditicam & Batanæam,omnia rapinis miſcens,& incendijs,ac ne ab hominū quidem cæde temperans quotquot in eius manus inciderēt. Neq; ēm Ieus arcere eum à populationibus potuit,contemptor & ipſe numinis religionumq; & legū à maioribus ꝑ manus acceptarū toto regni ſui tēpore,quod fuit annorū XXVII. quo exacto mortuus apud Samariam eſt ſepultus,Ioaza filio ſucceſſore principatus relicto. Ioaſum aūt Hieroſolymorū regem inſtaurandi tēpli cupido ſubijt: uocatoq; pontifice Ioado iuſsit eum per totam ſuam ditionē Leuitas & ſacerdotes dimittere, q in ſingula capita ſemiſiclū argēti exigerēt in uſum eius inſtaurationis,eò ꝙ ſub Ioramo & Gotholia, & eorū liberis tuēdi & ſartiendi tēpli cura penitus abiecta fuerat.Pontifex uero hoc nō fecit,ſciens neminem libēter argentū erogaturū: ſed anno regni uigeſimotertio rege incuſante ꝙ uoluntati ſuæ nō obtemperaſſet, & iubente in futurū templi reparationi proſpicere,tale quiddā ad colligendā pecuniā cōmentus eſt, quod nō grauatim tulit populus.arcā parauit ligneā, in qua bene clauſa unū tantū foramen ſuperne reliquit.eam cū in tēplo iuxta altare depoſuiſſet, iuſsit quēq; pecuniæ quantū liberet per foramē immittere, in tēpli inſtaurationē cōferendæ.id populus tulit ęquiſsimo animo,& multū auri atq; argēti certatim contulit.arcā uerò ſingulis dieb.preſente rege exinaniebant ſcriba gazophylacij & ſacerdos eius cuſtos,numerataq; pecunia & recōdita,rurſum unde ſuſtulerant rēponebant. & cū primū uideret collatū quantū ſat eſſet, pontifex & rex conduxerunt fabros & cæmentarios,& trabes magnas pulcherrimæ materiei cōparauerunt.inſtaurato deinde tēplo,quicquid ex collato auro & argento ſupfuit (ſuperfuit aūt nō parū)id totū in crateras,cantharos,pocula, & alia uaſa inſumptū eſt: inſuperq; quotidianis ſacrificijs altare adolebatur. atq; hęc tantiſper dū Ioadus uixit diligēter accurata fuerūt.illo aūt poſt annū ætatis centeſimū & trigeſimū defuncto,& ob probitatē ac iuſtitiā inſignem, tū ꝙ Dauidici generis ſeruator fuiſſet,in regū monumēta illato,rex Ioas à priſtina religiōis cura facile deſciuit:moxq; & primates populi ad eundē modū deprauati ſunt,ut nihil apud eos potius haberet q̄ contēptus iuris ac iuſtitię. Deus uero indignatus ꝓpter hanc regis & cæterorū mutationē miſit ꝓphetas q cōteſtarent eos & à præſenti malitia cōpeſcerent,illi uero tā inſano affectu eā cōplectebant,ut neq; exēplis maiorū qui ꝓpter contemptū legū cū totis familijs perierāt,neq; ꝓphetarū cōminationib.moti reſipiſcerēt,& ad re-

licta

licta honeſta ſtudia reuerterẽtur. Quin & Zachariã pontificis Ioadi filiũ rex in ipſo tẽplo ſaxis iuſsit obrui, oblitus patris eius beneficiorũ, tantũ quia pro pheta diuinitus cõſtitutus, pro cõcione populũ & regẽ adhortatus ad iuſtitiam, graues pœnas illis minatus eſt, ſi moniti parere contemnerent. Moriẽs tñ Zacharias teſtẽ & iudicẽ deũ inuocauit, q̃ pro bono conſilio & patris ſui beneficijs, à Ioa mortis amarũ præmiũ ſibi rependeret. Nec diu debita regi pœna dilata eſt. Azael em̃ Syrorũ rex impreſsiõe in regnũ eius facta, & Gitta primũ direpta atq; euerſa, mox ipſum Hieroſolymis deſidentẽ adortus eſt. Tũ Ioas cõterritus oẽs theſauros dei priorũq; regũ exhauſit, & cũ eis detracta tẽplo donaria miſit ad Syrũ, tanti pacẽ redimẽs & ſecuritatẽ, ne oppugnatus in extremũ rerũ ſuarũ diſcrimẽ adduceret. Ille tam ingẽti pecunia corruptus, uim exercit⁹ à regia urbe abſtinuit. Ioas tñ graui morbo implicitus, amicis Zacharię pœnas dedit, q̃ ne filius põtificis maneret inultus, p̃ inſidias eũ ſuſtulerũt. Sepultusq; eſt Hieroſolymis, nec tñ propter impietatẽ dignus habitus qui regijs monumẽtis inferret, cũ uixiſſet annos quadraginta & ſeptẽ.

Amaſias rex Hieroſolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit. Cap. IX

4. Reg. 14

IN regnũ ſucceſsit ei filius Amaſias. Anno aũt Ioaſi uigeſimoprimo apud Iſraelitas & Samariã Ieo ſucceſsit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos XVII, patri nequaq̃ ſimilis, ſed magis primis eius regni regibus impijs, qui palàm omnẽ contemptũ cæleſtis numinis præ ſe tulerunt. Huius copias rex Syriæ tãtopere attriuit, ut ex numeroſo exercitu nõ plus q̃ decẽ millia peditũ, equites quingẽti ſupereſsẽt: qua expeditiõe multas magnas urbes illi ademit, & hoſtiũ non mediocres ſtrages edidit. Hæc autẽ Iſraelitis acciderũt ſecundũ Eliſæi uaticiniũ, quo tempore Azaeli etiã prædixit, quòd necato domino Damaſci ac Syriæ regnũ eſſet occupaturus. In hac temporũ difficultate Ioazas ad preces & ſupplicationes cõfugit, orans deũ, ut ſe è manibus Azaelis liberet, nec ab eo ſubigi patiatur. Deus aũt qui nõ ſolum perpetuam innocentiã, uerumetiã reſipiſcentiam fauore cõplectitur, & cum perdere poſsit ſi uelit, caſtigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacẽ nacta ad priſtinũ felicitatis ſtatũ breui redijt. Poſt obitũ Ioazæ Ioas filius regno Iſraelitarũ apud Samariã potitur, trigeſimoſeptimo anno regni Ioæ regnãtis in tribu Iudæ. nam & iſte eodẽ quo Hieroſolymitanus nomine uocabatur: tenuitq; regnũ annis XVI. Hic optimus uir erat, nihil paterni ingenij referens: & cũ Eliſæus iam admodũ ſenex in morbũ inciderat, uiſendi cauſa eũ adijt: quẽ animaduertẽs extremũ ſpiritũ ducere, flere cœpit, & lamentari, patrẽ & clypeũ appellitans: q̃ eo uiuo armis cõtra hoſtẽ opus nõ fuerit, ſed ipſius prædictionum beneficio ſemper inuicti euaſerint. Nunc illum è uita diſcedere, ſe uerò exarmatos Syris & alijs hoſtibus obijci, quamobrẽ adempto tali præſidio, ſibi quoq; optabilius unà cũ illo hanc uitã relinquere. His querimonijs motus Eliſæus, regẽ conſolatus afferri arcũ poſtulat, eumq; regẽ iubet intẽdere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari. & cum emiſsis tribus telis deſtitiſſet: ſi, inquit, plura miſiſſes, poteras totum Syrorum regnũ exſcindere. nunc quia tribus ſolis contentus fuiſti, totidem prælijs uinces Syros, & regionẽ quã tuo patri ademerũt recipies. His auditis

rex

rex abijt,& ꝓpheta paulo pòſt defunctus eſt,uir inclytæ iuſtitię,& citra con trouerſiam deo longe chariſsimus.multa enim & miranda diuinæ mẽtis argumenta exhibuit, quorũ memoria apud Hebræos durat clariſsima. ſepulchro etiã honoratus eſt magnifico, quale decuit hominẽ numini diuino acceptiſsimũ. Contigit aũt aliquando ut latrones occiſi à ſe uiatoris cadauer in monumentũ eius abderẽt,quod mox reuixit à contactu prophetę corporis. Atq; hæc fuerũt & uiui & defuncti uatis opera. Azaele aũt rege extincto, ad Adadũ filiũ Syriæ regnũ hæreditario iure peruenit. Huic Ioas Iſraelitarũ rex tribus prælijs uicto omnẽ eam regionẽ abſtulit, quæ urbes ac uicos de patre ipſius captos cõplexa eſt: quod & ipſum Eliſæus iam antè prædixerat. poſtq̃ uero etiam Ioas fato functus eſt Hieroboam eius filius excepit imperium.

Amaſiæ victoria de Iſraelitis & Ioa rege eorum reportata. Cap. X

SEcundo aũt anno Ioæ regis Iſraelitarũ, regnum accepit Amaſias Hieroſolymis & in tribu Iudæ, matre natus urbis regiæ ciue, appellata Iudan. mirum aũt in modũ iuſtitiã colebat, tametſi ætate adhuc iuuenis. Regni adminiſtrationẽ exorſus à necis paternæ uindicta, qui amicorũ inſidijs ſublatus fuerat. eosq; omnes in poteſtatẽ redactos affecit ſupplicio, parcẽs tamẽ ipſorũ liberis, iuxta leges à Moyſe præſcriptas: qui iniquũ cenſuit pro parentũ culpis à liberis eorũ pœnas repoſcere. Poſt hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, cõſcripto flore iuuentutis, utpote ętatis annorũ plus minus uiginti, centuriones his copijs idoneos attribuit. deinde miſit ad Iſraelitarũ regem qui uiginti ſcutatorũ millia cõducerent ſtipẽdio talentorũ argenti centũ annumerato. decreuerat enim cõtra Amalecitarũ & Idumæorũ atq; Gabilitarũ gẽtes exercitũ ducere. iámque propediẽ moturus erat in eos, cũ interueniẽs propheta dimittere Iſraelitas cõſuluit. eſſe em̃ hoc hominũ genus impiũ, & cladẽ certã imminere oraculo ſe monitũ, ſi talibus rex utat auxilijs. alioqui deo fauẽte uel modica manu deuinci poſſe hoſtiles exercitus. Rege aũt ægreferẽte, quia iam publicè ſtipendiũ Iſraelitis numerauerat, hortatus eſt ꝓpheta ut dei uoluntatẽ ſequeretur, quo propitio nõ deſore pẽcuniã. illos itaq; dimiſit, præfatus ſe donare illis quicquid mercedis nomine accepiſſent, & cũ domeſticis tantũ copijs contra prædictas gẽtes ꝓfectus eſt. Quib. uno prælio uictis interfecit x millia, & totidẽ millia captiuorũ abducta in magnã petrã quæ imminet Arabiæ, eo loco p̃ rupes præcipitata necauit: atq; ita uictor cũ opima præda domũ redijt. Interea uiginti illa Iſraelitarũ mercenariorũ millia, ignominioſam rati ſuam miſsionẽ, ac ſi ꝓ inutili dãnata eſſet eorũ opera, impetũ in eius regnũ faciũt: & ꝓgreſsi uſq; Bethſemera, regionẽ populati ſunt, abacto magno iumentorũ numero, cæſisq; trib. colonorũ millibus. Amaſias uero poſt uictoriã factus inſolẽs, autoré eius deũ cœpit habere cõtẽptui, & ꝓ eo uenerari aſportata de Amalecitis numina. Quãobrẽ à ꝓpheta conuentus eſt, mirari ſe dicẽte ſi hos deos crederet, q̃ cultorib. ſuis nihil opis afferre ualuerint, nec eos ab Hebræorũ ui tutos p̃ſtiterint, ſed tanq̃ ad ſe nõ pertinẽtes cędi & captiuos trahi paſſi ſint. qn & ipſos belli iure abductos inter reliquã captiuorũ turbã Hieroſolyma ꝓueniſſe. Rex his uerbis ad irã ꝓcitus iuſsit illũ hac de re eſſe quietũ, minatus ſuppliciũ ſi negotijs alienis miſcere ſe ꝓgeret. tũ ille, ſe q̃dẽ quieturũ dixit, deum

X deum tamen ultorem huiuſmodi nouitatibus nõ defore. Nec multo pòſt Amaſias felicitatem ſuam, cuius tamen autorem deum non agnoſcebat, nõ capiẽs, ſed faſtu inflatus, ſcripſit Ioæ regi Iſraelitarũ, ut ipſius imperata faciat cum ſuo populo, ſicut antehac idẽ populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruit: q̃ ſi nolit ultro facere officium, bello eſſe decernendũ de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc uerba reſcripſit. Rex Ioas regi Amaſiæ. Olim in eodẽ monte Libano cupreſſus erat & carduus. hic à cupreſſõ filiam petijt filio ſuo dari coniugem. Interim beſtia quædã ſuperueniens cõculcauit carduũ. Hoc exemplũ te moneat, ne maiora q̃ par eſt appetas, né ue propter recentem de Amalecitis uictoriam elatus, & te & regnũ tuum incertæ commit tas aleæ. His lectis Amaſias magis etiam ad bellũ concitatus eſt, deo, ſicut fas eſt credere, inſtigante, ut tandem meritas impietatis pœnas exſolueret. Vbi uero in conſpectũ hoſtium uenit, inſtructa utrinq; acie, tantus repẽte pauor ac conſternatio diuinitus milites eius inuaſit, ut priuſquã manus conſercren tur iam terga uerterẽt: & alijs aliò diffugientibus, deſertus à ſuis Amaſias in hoſtis poteſtatem ueniret: qui mortem illi minatus eſt, niſi efficeret, ut Hieroſolymitæ apertis portis ſe cum uictore exercitu admitterent. ea neceſsitate & uitæ amore adactus, perſuaſit ciuibus ut hoſtẽ reciperẽt. At ille dirutis ad trecentorũ cubitorum ſpaciũ mœnibus, curru per id interſtitiũ triumphabundus inuectus eſt, captiuũ præ ſe agens Amaſiam: & hoc modo factus urbis dominus, dei theſauros abſtulit, & quicquid auri uel argenti in regia repertũ eſt, totũ aſportauit: ac tum demũ dimiſſõ rege reuerſus eſt Samariam. Hæc Hieroſolymitis contigerunt anno regni Amaſiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorũ inſidijs fugit in urbem Lacheis: nec tamẽ euaſit, illuc quoq; inſecutis inſidiatoribus, à quibus interfectus eſt. Corpus Hieroſolyma relatũ, & regia magnificentia funeratum eſt. Tam miſerũ aũt exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptũ, poſt exactũ annum uitę quinquageſimũ, regni uero uiceſimũnonũ, Ozia filio regni ſucceſſore.

Quomodo Ozias uicinas gentes ſubegerit. Cap. XI

XI 4. Reg. 14

DEcimoquintò autem anno regni Amaſiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Iſraelitas regno potitus eſt, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem qua maiores eius Samariæ regia. Hic rex cũ eſſet uehementer impius, totusq; idolis deditus, nihil ſibi nõ permittens, Iſraelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas prædixit, q̃ deuictis Syris ditionem ſuam eſſet ampliaturus, prolatis eius terminis ad ſeptentriones uſq; Amathẽ urbem, ad meridiẽ uero uſq; Aſphaltitem lacũ. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Ieſu imperatoris definitionẽ. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad ſuum regnũ addidit, nihil fallente Ionæ uaticinio. Sed quoniã pollicitus ſum me bona fide res Hebræorũ proditurũ, nõ diſsimulabo quid de hoc propheta in ſacris codicibus inuenerim. Iuſſus enim à deo proficiſci in regnũ Nini, & illic prædicare, quòd imperiũ illud periturũ eſſet, nõ auſus eſt hoc facere: ſed putans ſe poſſe deũ effugere, conſcenſo apud Ioppen nauigio petebat Tarſum Ciliciæ: exorta aũt uehementi tempeſtate, ita ut periculũ eſſet ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atq; ipſe etiã nauclerus

Ione 1

uota

uota pro incolumitate faciebãt: Ionas uero ſolus operto capite iacebat, nihil quemadmodũ alij faciẽs. cumq; turbantib. procellis fluctus magis ac magis creſcerent, ſuſpicati aliquẽ è uectorib. eſſe in cauſa, decreuerũt ſortito quærere quis nam ille ſit. quo facto, ſors prophetæ obtigit. per contantibus quis nam eſſet, uel qd haberet negotij, ait ſe Hebræũ eſſe, & prophetam dei maximi, conſuluitq; ut ipſum in mare iacerẽt, ſi uellẽt præſens periculũ euadere: ſe enim eſſe propter quẽ tempeſtas ſæuiat. At illi primũ quidẽ non audebant hoc facere, impiũ facinus ducẽtes, hominẽ hoſpitem, qui uitã ſuæ fidei concredidiſſet, in tam manifeſtũ exitium mittere. tandem urgẽte periculo & nauim tantum non mergente, partim prophetæ autoritate, partim ſuopte metu cõpulſi, in mare eum proijciunt. Et tempeſtas quidem ſedata eſt, Ionam aũt fertur à ceto deuoratũ poſt triduum in Euxinum pontũ reuomitum, uiuum & toto corpore illæſum. ubi impetrata à deo erratorũ uenia, ad Nini urbem pfectus eſt. & cũ in loco unde exaudiri poterat cõſtitiſſet, prædicauit q̃ paulo pòſt amiſſuri eſſent imperiũ Aſiæ: & cũ hoc dicto abijt. Hęc de eo ſic retulimus, ut inuenimus in cõmentarijs. Hieroboamus aũt exactis feliciter in ſuo principatu xl annis mortuus apud Samariã ſepelit, Zacharia filio ſucceſſore. Ozias itẽ ſucceſsit Amaſiæ anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hieroſolyma duabus tribubus pręfuit, natus matre Achia, ciue & ipſa Hieroſolymitana. Hic erat natura bonus ac iuſtus, & magnanimus, prouidendisq; rebus ſolers & induſtrius. is ſuſcepta expeditiõe in Palęſtinos, prælio uictor urbes eorũ ui cepit, Gittam & Iamniam, & earũ mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Aegypto uicinos: & cõdita urbe ad mare rubrũ, præſidiũ in ea poſuit. poſt hæc Ammanitis ſubactis, tributoq; genti præfinito, & omnib. locis uſq; ad Aegypti terminos in poteſtatẽ ſuam redactis, in poſterũ ad curam urbis ſe cõtulit. quicquid enim mœniũ uel uetuſtate labefactum erat, uel ſuperiorũ regum incuria, totũ inſtaurauit: atq; eam etiam partẽ, quam Iſraelitarũ rex Amaſia patre huius capto diruerat, quando urbẽ uictor ingreſſus eſt. his addidit non paucas turres centũ quinquaginta cubitorũ altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam diſpoſuit: aquæ ductus quoq; nõ paucos exſtruxit. habuit etiam iumẽtorum aliarumq; pecudũ infinitam penè multitudinem, q̃ regio eſſet apta paſcuis. cumq; admodũ eſſet agriculturæ ſtudioſus, terrã uarijs arborũ cęterarumq; plantarũ generib. excoluit. habuit præterea ſelectorũ militũ trecenta ſeptuaginta millia, quibus pręerant centuriones ac tribuni uiri generoſi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitũ phalangis ordinẽ ſtruere in acie, & arma ſingulis diſtribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiã & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnãda oppida, quib. uel ſaxa uel tela emitteret, harpagones quoq; & alia inſtrumẽta his ſimilia. Dumq; in his ſtudijs & paratibus uerſatur, corruptus eſt arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalẽ illam ac ſempiternam cœpit nõ magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obſeruans, ita ut ad paternã impietatem uideretur procliuior, ad quam & ille prolapſus fuerat, quòd fortunæ fauorẽ & perpetuos ſucceſſus in rebus maximis moderatè ferre neſciret. Et cũ ueniſſet ſolennis feſti celebritas, ſumpto ſacerdotali habitu, ingreſ- 4.Re.14.15

ſus templũ ad aureũ altare deo ſuffitũ facturus aſtitit. Accurrit eò mox Azarias põtifex octuaginta ſacerdotũ globo ſtipatus, & regẽ compeſcuit, uocifer rans ac negans hoc illi fas eſſe, ſed ſolis ſacerdotib. datũ ſuffire, qui ſint ex Aronis genere. iubebatq́; ut exiret, & deũ talibus factis prouocare ad irã deſineret. Tum rex cõmotus mortẽ illis ni quieſcerẽt minatus eſt: & ecce tibi terra uehementer concutit, fiſſoq́; ſuperne tẽplo radius ſolis os regis improbũ ferit, quod eueſtigio lepra contactũ eſt. acceſsit huic & aliud prodigium, q̃ eodẽ terræmotu ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidiũ montis ad occidentẽ uergentis reuulſum, & per quatuor ſtadia uolutũ, obiectu demũ orientalis montis cõſtitit, obſtructa uia publica, et oppreſsis ruina hortis regijs. Sacerdotes uerò poſtq̃ in facie regis lepram animaduerterũt, diuinitus inflictam ei plagam indicauerunt, & ut tanq̃ pollutus & impuratus urbe cederet admonuerunt. at ille pudore calamitatis iam modeſtior, paruit, ſuperbiæ cum impietate coniunctæ tam miſerabili pœna mulctatus. & cũ aliquan diu priuatus extra urbẽ uixiſſet, filio Iothamo rempub. adminiſtrante, mœrore tandẽ cõfectus obijt anno ætatis ſexageſimo octauo, regni quinquageſimo ſecũdo, ſepultusq́; eſt in ſuis hortis in monumento ſolitario. Iſraelitarũ autem rex Zacharias Hieroboami filius uix ſexto regni mẽſe exacto, ab uno è ſuis purpuratis per dolum occiditur. Seleſmus is fuit Iabeſi filius, qui occupata uacua Zachariæ cæde regia, trigeſima poſt die male partũ regnũ male perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tẽpus apud Thapſam urbem erat, audito Zachariæ caſu, cum omnib. copijs propere uenit Samariam, & prælio uictũ Seleſmũ interfecit: dein autoritate propria ſumptis regni inſignibus, Thapſam cum exercitu uictore profectus eſt. oppidani uero obfirmatis portis noluerunt regẽ admittere. at ille ut in defectores ſæuiẽs totum circũquaq; agrũ uaſtauit, & poſtremo urbem quoq; ui cepit: & q̃ eſſet Thapſenſibus infenſus, omnes ferro cõfecit, ne teneræ quidẽ ætati parcens, & nihil ſibi ad extremã crudelitatẽ reliquũ faciens. quæ enim ne in barbaros quidẽ deuictos perpetrare fas fuerit, ea in ſui generis homines ſibi permiſit. nec mitior fuit poſtea toto decennio quo Iſraelitis p̃fuit. petitus deinde bello ab Aſſyriorũ rege Phullo, nõ auſus eſt cũ eo in certamen deſcendere, ſed pactus M. talẽtis argẽti, mature ſe ab ea uexatiõe redemit. hãc ſummã Manaemo popul⁹ cõtulit, exactis L drachmis in ſingula capita. Nec multo pòſt mortuus, Samariæ ſepultus eſt, Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate perſimilis, duob. tm̃ annis regnauit. quib. exactis in cõuiuio cũ amicis trucidatus eſt, inſidijs Phaceiæ tribuni, q̃ Romeliæ fuit filius. obtinuit aut hic Phaceias principatũ annis x x. dubiũ impius magis an iniuſtus. Huius tempore Theglaphalaſſar Aſſyriorũ rex Iſraelitas aggreſſus, ſubacta Galadica regiõe, & quicqd trans Iordanẽ colitur, uicinaq́; Galilæa, & Cydida, & Aſora, colonos abſtractos in ſuũ regnũ traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porrò Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hieroſolymorũ regia, natus matre urbani generis nomine Ieraſa. Huic regi nulla uirtus defuit, erga deũ pio, iuſto erga homines, & reipub. ſtudioſo. quicquid enim inſtauratione opus habebat, diligenter ſartiendũ curauit. in tẽplo ueſtibulũ refecit & porticus. mœnium partẽ labantẽ reſtituit, & additis magnis ac firmis turribus cõmuniuit.

Ammani-

Ammanitas etiam prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talẽta centum & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantũq; regnũ auxit, ut tam domi felix esset, q̃ foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorũ & Nini subuersiõe hæc uerba uaticinatus est. Ecce Niniue piscina aquarũ fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicentq;, state, state, eripite aurũ, eripite argentũ. & nemo ualet. mallent enim uitã seruare q̃ facultates. occupabit em̃ eos graue disidiũ, & lamẽtatio, & dissolutio membrorũ, & facies eorũ præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domiciliũ leonũ, & mater catulorum leoninorũ? Dicit tibi Niniue dñs: Delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mũdo imperitabũt, & alia multa de Niniue in hanc sententiã prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin molestus uideri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum c x v. Et de his quidem hactenus. XII

Rasẽ Damascenorũ rege Hierosolymitas bello uexante, Achazes eorum rex coactus est Assyriorum regem in Damascenos immittere. Cap. XII

IOthamus aũt è uiuis abijt ætatis anno x l i. cũ regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditorijs depositio, regnũ ad Achazen eius filiũ hæreditario iure peruenit. qui erga deũ impijssimus omniũ, & patriarũ legum desertor, ad imitationẽ Israeliticorũ regũ se cõtulit, aras Hierosolymis erigẽs, & in eis idolis sacrificans, quib. etiã propriũ filiũ holocautoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rasẽs Damascenorum & Phaceias Israelitarũ, bello aggrediuntur: erant enim amici & socij: & compulsum Hierosolyma multum diuq; frustra oppugnauerunt, quòd urbs esset munita egregie. Interea Syriæ rex ad mare rubrum Elam urbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorũ coloniã eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorũ numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus aũt rex postquam cognouit Syros abijsse domum, putans se Israelitarũ rege non inferiorem uiribus, eduxit contra eum copias. & cũ irato deo cõmisisset prælium, propter tot impia facinora uictus est, centũ em̃ & uiginti millia tũc ceciderũt de Hierosolymitarũ exercitu. In eodẽ prælio Zacharias supremus dux Israelitarũ cũ Amia filio Achazę congressus, superatũ occidit, & pari modo Ericam prætorianorũ præfectũ adeptus interemit, & Elcanam tribus Iudæ copiarũ ducẽ uiuum in potestatẽ suã redegit. magnũ præterea captiuorũ utriusq; sexus numerũ è Beniamitica tribu abegerunt, & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas aũt quidam qui in ea urbe per id tempus propheta erat, occurrẽs illis ante mœnia, magna uoce hanc uictoriã nõ ipsorũ uirtute partam asseuerabat, sed q̃ deus regi Achazæ irasceretur. incusabatq; eos q̃ non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica cõsanguineos suos captiuos abducere: & suadebat ut hos illæsos domum remitterent. quod ni faciant, deũ ab illis pœnas exacturũ. post hanc admonitionẽ Israelitæ in concionem conuenientes deliberant quid facto opus esset. Exsurgens autẽ quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine, cũ alijs tribus, negabãt se pas- XIII 4. Reg. 16

ſuros ut ciues ſui captiuos in urbẽ introducerẽt, ne fortè omnes ex æquo diuina ultio perderet. ſatis eſſe præteritorũ peccatorũ, in quæ prophetæ clamitent, etiamſi nulla noua accedat impietas. His auditis milites, permiſerunt illos, quicquid uellẽt, arbitratu ſuo agere. Tum prædicti uiri aſſumptos captiuos exemerũt uinculis, & curatis eorũ corporibus, adiutos uiatico remiſerũt domũ incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerũt eos uſq; Hierichuntẽ & ulterius, cumq; nõ longe abeſſent à Hieroſolymis, repetierũt Samariam.

Aſſyriorum rex ui expugnata Damaſco, & occiſo rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damaſcum in coloniam deductis. Cap. XIII

4. Re. 16. 17 AChazes autẽ rex hac clade ab Iſraelitis affectus, miſſa ad Aſſyriorũ regem Theglaphalaſſarem legatione, auxilium ab eo petijt contra Iſraelitas & Damaſcenos atq; Syros, magnã pecuniam illi pollicẽs, in præſens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem poſtquam audiuit, ipſe in auxiliũ Achazæ profectus eſt, & uaſtata Syria, expugnatáque Damaſco, Raſem quoq; regem occidit. Damaſcenos uero in ſuperiorẽ Mediam populariter traduxit: & pro illis quaſdam Aſſyriorũ gentes in agrũ Damaſcenum repoſuit. Iſraelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos cõprehendit. Poſt Syros ad hunc modũ tractatos, rex Achazes ſublato quantũ erat auri & argenti in regijs theſauris, atq; etiam in ipſo templo & donarijs quotquot erant pulcherrima, hæc ſecũ deferens uenit Damaſcũ, & ſicut antè pactus fuerat, omnia regi Aſſyriorũ tradidit, actisq; pro beneficio gratijs reuerſus eſt Hieroſolyma. Erat autẽ hic rex tam ſtultus & incogitans, ut quamuis hoſtiliter cum Syris diſſideret, illorũ tamen deos colere nõ deſineret, ſed in eorũ ceremonijs, tanquã uictoriam inde ſibi pollicens, pietatẽ collocare pergeret. poſt cladem uero acceptã, Aſſyriorũ uenerari cœpit numina, quibus potius adoraturus, q̃ uerum & à maioribus acceptũ deum, cuius indignatione ut tum uinceret factum eſt. In tantum aũt religionis contemptum prolapſus eſt, ut ſpoliatũ prius donarijs templũ clauderet, ne illud ſolennibus ſacrificijs honorare liceret. poſt has inſanas impietates tandẽ moritur, cum uixiſſet annos triginta ſex, & ex his regnaſſet ſedecim, relicto hærede Ezecia filia. Quo tempore etiã Phaceias Iſraelitarũ regnum cum uita amiſit, cæſus per inſidias cuiuſdã ex charioribus ſibi aulicis, cui nomẽ Oſeas. qui cum regnũ ſcelere quæſitũ per annos ix obtineret, uir fuit peſsimus, nihil pietatis deo deferens. In hunc duxit exercitum Aſſyriorũ rex Salmanaſarus, & quia deũ non habebat propitiũ, deſtitutũ eius auxilio facile ſubiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autẽ anno regni huius Oſeæ Ezecias Hieroſolymis regnũ adeptus eſt, Achazæ ex Abia Hieroſolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iuſto ac pio prẽditus. nam ſtatim ab ineunte principatu nullã magis neceſſariã uel utilem tam ſibi quàm ſubditis curã exiſtimauit, q̃ religiõis ac diuini cultus. quamobrẽ aduocata populi & ſacerdotum leuitarumq; concione, ſic fertur ad eos uerba feciſſe. Ne ipſi quidem ignoratis quòd, ꝓpter peccata patris mei, & nõ redditos deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidiſtis, quia per extremã dementiam paſsi eſtis uobis ꝑſuaderi, ut eos quos ille deos putabat coleretis. Ergo quandoquidẽ ueſtro malo didiciſtis q̃ ꝓnicioſa res ſit impietas, hortor ut illa obli-

uioni

uioni tradita purificetis uos à præteritis pollutiõibus unà cum ſacerdotibus & Leuitis, ac tum demũ conuenientes aperiatis templũ, & luſtratum prius expiatumq́; ſacrificijs legitimis in priſtinũ honorẽ & reuerentiam reſtituatis. hoc enim pacto placatũ deum & propitiũ habebimus. His regis monitis accenſi ſacerdotes templũ aperiũt, & eiectis inde inquinamẽtis, adornatisq́; ſacris uaſis, uictimas patrio ritu in altare inferunt. Rex uerò dimiſsis per totã ditionẽ ſuam nuncijs, populũ Hieroſolyma ad Azymorum celebritatẽ conuocat multo iam tẽpore intermiſſam propter impiam ſuperiorũ regum incuriam. Quin & Iſraelitas per nuncios hortatus eſt, ut relictis cõſuetis ſuperſtitionibus ad priſcam illam pietatem & ueri dei cultũ redirent. Se em illis permiſſurũ ut Hieroſolyma uenientes azymorum feſtum unà cum ſuis ciuibus celebrent. Hæc autem ſe ſuadere non ut ſuũ negotiũ ageret, ſed ipſorum utilitatis gratia, quos beatos fore, ſi huic cõſilio paruerint. Iſraelitę uero audito quid legati à ſuo rege afferrent, adeo mentẽ nõ adhibuerunt, ut eos ludibrio habuerint, & prophetas quoq; eodem cohortantes, & præmonẽtes quantæ calamitates inſtarent ni mature ad pietatẽ redirent, reſpuerint: quos poſtremo cõprehenſos necauerunt. nec his facinorib. contenti ad peiora etiã ſunt prolapſi, ita ut non prius deſiſterent, quàm ob extremã impietatẽ deus ultor in poteſtatẽ hoſtium eos tradidit, ſicut ſuo loco dicetur. Multi tamen è Manaſſitica tribu & Zabulonis atq; Iſacharis prophetarũ monitis parentes ad pietatem ſunt cõuerſi, atq; hi omnes Hieroſolyma ad Ezeciam confluxerũt, ut deũ adorarent. Poſtquam aũt ea multitudo conuenit, rex aſcenſo templo unà cum principibus & populo, immolauit pro ſe tauros ſeptem, & totidem arietes, paremq́; hircorũ numerum. & cum primũ manus in capita uictimarum impoſuiſſent tam rex quàm principes, ſacerdotibus mactandas reliquerunt. illi uero iugulabant, & ſolidas concremabant, Leuitarũ corona circumſtante cum inſtrumentis muſicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodum olim Dauid eos pſallere docuerat. reliqui uero ſacerdotes accinebant buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciẽ proſtrati deum adorabant. poſt hæc ſacrificauit boues ſeptuaginta, arietes c, agnos ς c, populo uero ad epulũ largitus eſt boues ɔ c, & reliqui pecoris tria millia. Cũq́; omnia rite ſacerdotes perfeciſſent, rex lætus epulabatur cũ populo, agentes deo gratias. Inſtante uero azymorũ feſto, paſchale ſacrum facientes, alias deinceps uictimas mactabant per continuos dies ſeptem. populo etiã præter eum numerũ quem ipſi mactauerunt, taurorũ duo millia. pecorũ ſeptem millia rex de ſuo largitus eſt. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadringenta. nec ullum feſtum tam magnifice eſt celebratum à Solomonis temporib. in eum uſq; diem, peracto feſto urbẽ egreſsi totam regionẽ luſtrauerunt, ipſa quoq; Hieroſolyma ab omni idolorũ ſpurcicie mũda reddiderũt. Quotidiana deinde ſacra iuxta legem rex de ſuo fieri mandauit, & ſacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitijs fructuum, ut poſſent eſſe circa diuinũ cultũ aſsidui. Quo factũ eſt ut populus omne genus fructuũ conferret Leuitis & ſacerdotibus: rex uero horum apothecas & promptuaria condidit, unde ſingulis partes diſtribuerent cum uxoribus & liberis. atque in hunc modum priſtinus cultus reſtitutus eſt. His

ita conſtitutis rex Palæſtinis bellum intulit, & parta uictoria omnes eorũ urbes à Gitta uſq; Gazam ſuæ ditioni adiecit. Interea rex Aſſyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem ſe ſubiugaturũ, niſi tributa, quæ prius pater ipſius, penderet. Ezecias uero minas eius non magni fecit, fretus deo ſuaq; pietate, ac propheta Eſaia, per quem futura cognoſcebat. & hactenus de hoc rege.

Salmanaſar capto Iſraelitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chuthæos in eorum regionem migrare iubet. Cap. XIIII

XV 4.Reg.17 SAlmanaſar autem Aſſyriorũ rex cõperto quòd Iſraelitarũ rex miſiſſet clàm legationem ad Seam Aegyptiorum regem, inuitãs eum ad ſocietatem contra ipſum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oſeæ regni ſeptimo, & nõ receptus ab eo, poſt tertium obſidionis annum urbem ui cepit, anno eiuſdem regis nono, Ezeciæ uero Hieroſolymorum regis anno ſeptimo: extinctoq; funditus Iſraelitarum imperio, populũ traduxit in Mediam & Perſidem, cum quo etiam Oſeas rex uiuus captus eſt. Deinde migrare iuſſa quadam Perſica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominat, ſedes ei deſignauit in agro Samariæ, cæteraq; Iſraelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Iſraelitarum ex ſuis ſedibus poſt annos DCCCCXLVII. ex quo maiores eorum Aegyptum egreſſi armis ea loca ſuæ ditionis fecerunt: poſt principatum Ieſu annis octingẽtis. poſt defectionem uero à Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamum, de qua ſuprà diximus annis CCXL. menſibus ſeptem, diebus ſeptem. atq; hic fuit finis Iſraelitarum, qui neq; legi ſubditi eſſe uoluerunt, neq; prophetas audire, prænunciantes adeſſe pro foribus hanc calamitatẽ, ni ab impietate deſiſterent. omniũ autem horum malorum initium fuit illa ſeditio, per quam à Roboamo defecerunt, ſeruo ipſius in locum eius rege conſtituto: qui contemptis diuinis legibus, & populo per ſuum exemplũ ad eandem iniquitatẽ pertracto, indignationem cęleſtis numinis eis conciliauit, & ipſe quoq; meritas pœnas non effugit. Porrò Aſſyriorũ rex cum armis totam Syriam & Phœnicẽ peragrauit, & nomen eius in Tyriorũ annalibus ſcriptum inuenitur. bellauit enim contra Tyrũ regnante ibi Elulæo, atteſtante etiam Menandro, qui in ſuis chronicis, ex Tyriorũ annalibus in græcam linguam translatis ſic ſcribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta ſex. hic deficientes Gittæos cum claſſe eò profectus ſub imperium ſuũ retraxit. contra quos miſſo exercitu Aſſyriorũ rex Phœnicen totam inuaſit: facta deinde pace, cum copijs domũ reuerſus eſt. paulo poſt Sidon, Arce, Palætyrus cum multis alijs oppidis à Tyrijs ad Aſſyriorũ regem defecerunt: & cum ſoli Tyrij facere eius imperata detractarent, reuerſus eſt contra eos cũ ſexaginta nauibus, quas Phœnices inſtruxerunt, impoſitis etiã octingentis remigibus. Quibus occurrẽtes Tyrij cũ duodecim nauibus, diſiecta hoſtili claſſe, quingentos ex ea captiuos abduxerũt, quo facinore nõ mediocrẽ rei naualis gloriam ſibi cõparauerunt. Reuertens aũt rex Aſſyrius, cuſtodes ad fluuium & aquæductus diſpoſuit, qui aquari Tyrios prohiberẽt: quod cũ per cõtinuos quinque annos fieret, coacti ſunt effoſsis puteis inde ſe ſuſtentare. Hæc ſunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanaſare Aſſyrio ſcripta inueniunt. Cæterum

terum noui Samariæ coloni Chuthæi, ſic enim tum appellabantur, q̃ à Perſidis regione Chutha, & flumine Chutho eſſent traducti, cum quinq; gentiũ eſſent, totidem deos patrios ſecũ attulerunt, quos ritu ſuo colentes deũ maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta eſt enim ſęua peſtilẽtia, à qua cum popularentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti ſunt, ut deũ maximũ colerent: nam hoc illis præſentem ſalutem allaturum eſſe. miſsis igitur ad regẽ Aſſyrium legatis, petierunt ut ſacerdotes aliquot è captiuis Iſraelitis ad eos remitteret. quo facto legem & dei colendi rationem ab eis edocti diligenter eum cœperunt colere: moxq; ceſſauit peſtilentia: permanentq̃ue nunc quoq; in ea religione, Chuthæi uocati Hebræis, Græcis uero Samaritæ. qui pro preſenti ſemper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos uiderint, cognatos ſe eorum appellant, utpote à Ioſepho oriundos, & hac ratione ſanguine illis coniunctos. quando uero in reb. aduerſis eos aſpiciunt, nihil ad ſe pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipſi ex longe remotis gentibus ad ea loca uenerint: de quo aliàs dicetur opportunius.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS.

Senacheribi Aſſyriorum regis expeditio Hieroſolymitana, & Ezeciæ regis oppugnatio. Cap. I

EZECIAE duarum tribuũ regis anno quartodecimo Senacheribus Aſſyriorum rex cum inſtructiſsimo exercitu eũ aggreſſus eſt, omnesq; urbes ui cepit quotquot ſunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iamq; ducturus erat Hieroſolyma, cum ad illũ uenit legatio, imperata facturũ, & tributa ſoluturũ promittẽs. Senacheribus uero auditis legatis decreuit omiſſo bello poſtulata regis admittere, & pollicitus eſt, ſi argẽti talẽta trecenta, auri triginta accepiſſet, pacatum ſe abiturũ, iureiurando interpoſito quòd ab omni iniuria temperaturus eſſet. His perſuaſus Ezecias exhauſtis theſauris mittit eam pecuniam, ratus hoſte remoto poſthac ſine periculo ſe regnaturum. Accepit Aſſyrius pecuniam, ſed pacta non præſtitit: nam profectus ipſe cum copijs contra Aegyptios & Aethiopes, Rapſacem ducẽ cum duobus alijs ad continuandũ Hieroſolymitanum bellũ reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. ut uero admoto mœnibus exercitu caſtrametati ſunt, per nuncium poſtulauerunt, ut Ezecias ad ſe prodiret in colloquium. ille quòd ſibi metueret prodire nolens, tres intimos amicos miſit, Eliacimum procuratorem, & Somnæum, & Ioachum à cõmentarijs. hi cum prodijſſent, ante duces cõſtiterunt. quos intuitus Rapſaces iuſsit regi ſuo referre hæc: quòd magnus rex Senacheribus ſcire uult, quo fretus dominũ ſuũ refugiat, & obedire nolens exercitũ in urbẽ non recipiat. an fortè Aegyptijs, 4. Reg. 18

ſperans ab illis poſſe exercitũ regium deleri. id quidem ſi ſperet, dubio procul eum deſipere, & ſimilem eſſe homini qui fragili arundini innititur, qua non ſolũ nõ ſuſtinetur, ſed lapſus etiam manũ transfigitur. Scire autem eum oportere, quòd non ſine dei uoluntate facta ſit hæc expeditio, qui ſicut ante de Iſraelitis uictoriam dedit, ita nunc quoq; Ezeciam cum ſuis ſubditis Aſſyriorum armis uelit ſuccũbere. Hæc Rhapſace Hebraice dicẽte, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore conſternaretur, rogauit eum ut loqueretur Syriace. Ille ſatis intelligens quid alter metueret, maiore etiam uoce Hebraice reſpõdit: debere eos audire mandata regis, &, quod in rem ipſorũ ſit, deditionẽ facere. Satis, inquit, ſcio quòd uos & ueſter rex populũ uana ſpe ſeducẽtes, ut reſiſtat ſuadetis. quod ſi quid audetis, & putatis uos poſſe exercitũ noſtrum à mœnibus repellere, promptus ſum uos duobus equorũ millibus inſtruere: uos datis totidẽ ſeſſoribus uires ueſtras oſtẽdite. ſed nõ poteſtis dare quos nõ habetis. Quid igitur cunctamini dedere uos ualidioribus, qui uos poſſunt uel inuitos ui capere? maxime cũ ſpontanea deditio tuta ſit: contrà cum fit à coactis, periculo calamitatis non
4. Reg. 19 careat. Hæc cum audiſſent ex duce tam legati q̃ populus, ad regẽ etiam perlata ſunt. Ille perculſus habitũ regalem exuit, & ſaccum indutus humili ſpecie, ùt mos eſt patrius, in faciem procidens deo ſupplicat, ut cum alia ſpes nulla adſit, opem & ſalutem afferat. Miſsis etiam ad Eſaiam prophetam amicis aliquot & ſacerdotibus, rogauit ut pro cõmuni ſalute precibus deũ ſolicitet ac ſacrificijs, ut frangens nimias ſpes hoſtiũ, miſereatur ſui populi. Paruit propheta, & monitus oraculo iuſsit regem atq; amicos bono eſſe animo, prædicens hoſtẽ ſine prælio uictũ diſceſſurũ cum ignominia, & poſiturũ feroces animos. deum enim ei moliri perniciem. Ipſum quoq; Senacheribũ non ſuccedente expeditione Aegyptiaca domũ reuerſum, ferro eſſe interiturũ. Fortè aũt acciderat ut eodẽ tempore uenirent ab eo literæ ad Ezeciam, in quib. ſtultum eum dicebat, quòd putaret ſe poſſe ſeruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabaturq; internecionẽ omnibus, niſi ſpõte patefactis portis exercitum intra Hieroſolyma reciperent. Has lectas cõtempſit propter fiduciam quam in deo collocauerat, & epiſtolam cõplicatam in templo repoſuit. Iteratis deinde ſupplicationibus quib. urbis ſalus deo commendata eſt, Eſaias exoratũ eſſe retulit, nec eſſe ea tempeſtate oppugnationẽ metuendam ab Aſſyrio. Inſtare enim feliciora tempora, quibus ſecuri poſſint agros ſuos in pace colere, & poſſeſsionum ſuarum curam habere timentes neminem. Procedente aũt tempore Aſſyriorum rex fruſtrari ſuos conatus uidens infectis rebus redijt ex cauſa tali. Multũ temporis contriuit in apparanda oppugnatione Peluſij: iamq; aggerem penè mœnibus æquauerat, & uidebatur aſſultum propediem facturus, cum audiuit aduentare Tharſicem regem Aethiopũ, Aegyptijs laturũ ſuppetias, & per deſertũ copias ducere, ut improuiſus adoriat Aſſyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus propere inde cum ſuis abijt. Herodotus autẽ hunc contra Vulcani ſacerdotem bellũ geſsiſſe dicit, nimirum quòd idem & rex eſſet & ſacerdos.

11 Oppugnans, inquit, Peluſium, hac de cauſa obſidionem ſoluit. Rex Aegyptius implorauit opem ſui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommo-

commodum attulit. nam & in hoc errat quòd pro Assyrio scribit Arabem. Vna, inquit, nocte muriũ uis tanta extitit, ut hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est ut exarmatus rex à Pelusio suum exercitũ abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atq; Aegyptum bello infestauerit, his uerbis narrat.

Quòd Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & quòd rex eorum domum reuersus filiorum insidijs perijt. Cap. II

SEnacheribus aũt ab Aegyptiaco bello reuertẽs offendit ibi exercitũ, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletũ, prima nocte posteaquam urbẽ oppugnare cœperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV millibus militum. qua clade territus, & de reliquis copijs solicitus, maximis itineribus in regnũ suũ contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur. Vbi paulo pòst per insidias seniorũ è filijs suis, Adramelechi & Selennari, uitam amisit; occisus in ipso templo Arasci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob parricidiũ à popularibus pulsis, & in Armeniam fugientibus, Assarachoddas minor filius in regnum successit. Atq; hic fuit huius expeditionis exitus.

Ezecias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquãdiu uixisset in pace, decedens Manassæ filio regnum reliquit. Cap. III

EZecias aũt præter omnem opinionẽ liberatus periculo, uota pro incolumitate deo persoluit, quandoquidem manifestũ erat huius solius ope hostem partim peste deletũ, partim metu similis exitij ab oppugnatione urbis absterritum. Dumq; totus circa dei cultũ occupatur, paulo pòst in grauem morbũ incidit, ita ut à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus. nec tam uitæ periculum angebat regem, quàm q; sine liberis decedẽte generis successio in eo deficere uidebatur, & regnũ sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimũ confectus, supplex cum lacrymis deum rogauit, ut tantisper differretur uitę terminus, donec procrearet sobolem, né ue nondũ factus pater eximeretur numero uiuentiũ. Misertus aũt deus, idq; eo libentius quòd non sibi doleret regni uoluptates adimi, sed successorẽ tantũ germanũ principatus quæreret, misso ad eum propheta Esaia, iussit nuntiari quòd post triduum morbũ euaderet: & superuiuens annos quindecim, nõnisi relicto hęrede filio decederet. Hæc cũ propheta ita ut iussus erat ad regẽ perferret, ob magnitudinẽ morbi & inopinatũ nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signũ ab Esaia postulat, ut certo posset credere, missum illũ ad se à deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse uidentur, eorũ solet hoc pacto cõfirmari ueritas. Et rogante propheta quód nam signũ exhiberi sibi postulet, uoluit ut quando umbra in suo solario iam ad decimã lineã processerat, per totidẽ lineas reuerti eam faceret. Et cũ deus hoc dedisset, pphetæ precibus, uiso ita ut uoluit tã insigni prodigio, cõfestim recepta sanitate ad templũ ascẽdit, & adorato deo uota persoluit. Circa eadẽ ferme tẽpora imperiũ Assyriorũ per Medos dissolui cõtigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorum autẽ rex Baladas missis ad Ezeciam legatis cũ muneribus, inuitauit eũ ad societa-

III

4. Reg. 20

tem

tem & amicitiã. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis the
ſauros etiã oſtẽdit, & apparatũ armorũ, & quicquid precioſum auro conſta
bat ac gemmis: atq; ita cũ donis remiſit ad Baladam. Aditus deinde ab Eſaia,
rogatusq́; qui nam eſſent qui uenerant: ait è Babylone miſſos à rege ueniſſe:
oſtẽdiſſeq́; ſe illis omnia, ut uiſis diuitijs colligẽtes ex his ipſius potentiã, regi
ſuo renũciare poſſent certius. tum propheta reſpondẽs: Scito, inquit, q̃ hæc
diuitiæ paulo poſt transferẽt in Babyloniam, & poſteri tui uirilitate amiſſa
eunuchi ſeruient regi Babylonio. Hæc enim prædicit dñs. Ezecias cõtriſta-
tus hac prędictione, ait ſe quidem malle gentem ſuam in eam calamitatẽ non
incidere, ſed quando aliter uiſum ſit deo, precari ut ſaltem ipſe poſsit in pace
quod reliquũ uitæ exigere. Huius quoq; Baladæ Babyloniorũ regis Beroſus
meminit. Cæterũ propheta hic cum eſſet diuinus, & uſq; ad miraculũ ueridi-
cus, certus ſe nihil à uero alienum dixiſſe, omnia ſua uaticinia ſcripto tradita
reliquit poſteris, ut ex euentu certitudo eorũ poſſet intelligi. nec hic ſolus id
fecit, ſed alij præterea duodecim: & quicquid uel mali uel boni nobis euenit,
IIII totũ illorũ reſpondet oraculis. ſed hos aliàs ſingillatim percẽſebimus. Eze
cias porrò cum quantũ iam diximus ſuperuixiſſet in pace, obijt poſt annum
uitæ quartũ & quinquageſimum, regni uero nonum & uigeſimum.

Manaſſes à Chaldæorum ac Babyloniorum rege captus poſt aliquantum temporis ab eo rurſum in regnum ſuum reſtituitur. Cap. IIII

4. Reg. 21 EVius ſucceſſor Manaſſes filius, ex matre Achiba Hieroſolymita-
na ciue natus, omiſsis paternis ſtudijs contrariũ uitæ inſtitutũ te-
nuit, nullam impietatem prætermittens, ſed per omnia iniquitates
Iſraelitarũ imitans, quos deus propter peccata perdidit. auſus eſt
etiam ſceleſtus templũ dei profanare, atq; adeo totã urbem & reliquã ditio-
nem quàm late patuit. Exorſus enim à dei cõtemptu, in omnes quotquot e-
rant in Hebræis iuſtos graſſabatur cædibus, ne à prophetis quidem cruentas
manus abſtinens. nam & ex horũ numero per ſingulas dies aliquẽ afficiebat
ſupplicio, ut Hieroſolyma inundarent ſanguinibus. His tam nefarijs facino-
ribus concitatus deus ad iracundiã, mittebat unũ poſt aliũ prophetam ad re-
gem ſimul atq; populũ, per quos eaſdem illis cõminabatur calamitates, quas
propter contemptũ religionis fratres ipſorũ Iſraelitæ aliquãto ante perpeſsi
fuerant. At illi nolẽtes fidẽ habere illorũ ſermonibus, per quos moniti ſi pa-
ruiſſent imminẽtia mala uitare poterant, re tandẽ ueritatẽ eorũ experti ſunt.

V Cum enim in eiſdẽ perſeuerarẽt moribus, hoſtẽ illis deus immiſit regem
Chaldæorũ & Babyloniæ. is miſſo in Iudæam exercitu, regionẽ totam depo
pulatus, Manaſſem quoq; dolo interceptũ & abductum, perpetuo pœnæ ha
buit obnoxiũ. Tum demũ miſer malo ſuo doctus admiſſam culpã agnouit,
& ut hoſtẽ humanũ ac clementẽ experiretur, à deo precib. petijt. Nec deus ſe
præbuit inexorabilẽ, ſed miſertus exaudijt ſupplicẽ: quem poſt aliquantum
temporis ſpaciũ Babylonius domũ remiſſum in priſtinũ principatum reſti-
tuit. Cæterũ clemẽtia uictoris poſtliminio reuerſus Hieroſolyma, dedit ope-
ram ſi poſſet abolere priorũ peccatorũ etiam memoriam, mutatis morib. to-
tus conuerſus ad religionis ſtudia. Nam & urbem luſtrauit, & templũ conſe
crauit denuo: & in reliquũ totus fuit in eo ut gratitudinẽ deo poſſet appro-

bare

bare,et quoad uiueret eius retinere beneuolentiã. Idẽ facere populũ quoque docuit,memor in quale incidiſſet infortuniũ ob perperã adminiſtratã rempub. Adornato etiã altari,ex præſcripto Moyſis ſolẽnes obtulit ſup eo uictimas. Reſtitutis in ueterẽ ſtatũ religionis ritibus,ad munienda Hieroſolyma curã tranſtulit,ita ut reparatis antiquis mœnib.noua illis circũdaret, & turres excitaret altiſsimas, ſuburbanasq; arces cũ alijs neceſſarijs tum in primis cõmeatibus muniret. Adeoq; in melius mutatus eſt,ut ex quo deũ colere cœpit,toto uitæ tẽpore prędicatus ſit beatiſsimus. Cũq; uixiſſet annos LXVII. in uiuis eſſe deſijt, exactis in regno annis quinq; & quinquaginta. Sepultus eſt in hortis proprijs: regnũ excepit Amos filius,natus matre Emalſema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus iuuenilia ſui patris opera,& à ſimilibus nõ abſtinens facinoribus,mature dedit pœnas,domi à ſuis oppreſſus familiaribus uix dũ exacto anno uitæ quarto & uigeſimo,regni uero ſecũdo. In eius interfectores animaduertit populus, ipſum in paternũ monumentũ intulit, & regnum eius filio Ioſiæ nominato tradidit,octo tum annorum puero.

De Ioſia rege. Cap. V

IVius mater fuit ex oppido Boſcetha,Ieda nomine, ipſe indole optima, & ad uirtutẽ natus, Dauide rege exẽplari & regula totius uitæ ſibi propoſito. quamprimũ enim duodecimũ annũ ætatis attigit,egregiũ edidit pietatis ac iuſtitiæ ſpecimẽ. Autor eñ fuit populo,ut abiectis erroribus, & relicta de falſo creditis dijs perſuaſiõe, cõferrẽt ſe ad cultũ patrij numinis. Et retractatis maiorũ ſuorũ inſtitutis, quicqd peccatũ eſſet corrigebat,tam prudẽter adhibitis remedijs,q̃ ſi eſſet ætate maturiſsima. quæ uero decẽter ſe habere inuenit, immota ſeruauit, & imitatus eſt. Hæc aũt faciebat tũ per innatã ſapientiã,tum etiã ſeniorũ monitis & conſilijs. Sequendo enim legũ ductũ in ordinanda repub. & cultu diuini numinis aberrare nõ potuit,à quib.recedẽtes priores aliquot reges ſeipſos perdiderant. Itaq; obeundo tam urbem q̃ regionẽ totam,lucos externis dijs dedicatos excidebat,& aras eorũ diruebat,& donaria quę eis à maiorib.cõſecrata fuerant,per ludibriũ detrahebat: atq; ita populũ à uana opinatiõe ad uerũ dei cultũ conuertit:& conſueta holocautomata cæteraq; ſacrificia ſup altare obtulit. Cõſtituit etiã certos magiſtratus,& morũ cẽſores,qui priuata quoq; negotia ſic diſponerẽt,ut in omnib.non minorẽ iuſtitiæ q̃ uitæ ipſius rationem haberent. dimiſsis deinde per totam ſuam ditionẽ nuncijs iuſsit ut quicunq; uellẽt cõferrẽt aurũ & argentũ in reparationẽ templi, idq; ſuo quiſq; arbitratu, ut nemo grauaret: & allatis pecunijs curam ſumptuũ in templum ſartum tectũ præſtandũ cõmiſit Amaſi præfecto urbis,& Saphani ſcribæ,& Ioathæ cõmentarienſi,& põtifici Eliaciæ. qui omiſsis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & ſuppeditatis omnibus rebus ad reparationẽ neceſſarijs,incũbebant operi: atq; ita inſtauratũ eſt templũ, & ipſum regiæ pietatis argumentũ futurũ. Anno deinde regni ſui XVIII iuſsit Eliaciam põtificem pecunia quæ inſtaurationi ſuperfuit in maſſas cõflata crateras inde & libatoria phialasq; ad miniſteria tẽpli cõficere: præterea quicquid auri argentiue in theſauris eſſet,id quoq; prolatũ in eoſdẽ uſus cõuertere: põtifex autẽ dum promit aurũ,fortè incidit in ſacros libros Moyſis in tẽplo repoſitos: eos prolatos

4.Reg.22

latos dedit ſcribæ Saphani. qui cum eos perlegiſſet, regẽ adijt, & quæ imperaſſet omnia facta indicauit. præterea libros recẽs inuẽtos ei legit. Qua lectione audita rex ſcidit ſibi ueſtem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipſoq; ſcriba, & Eliacia põtifice, miſit eos ad prophetiſſam Oldam, uxorẽ Sallumi, uiri clari ac nobilis, ut perſuaderẽt ei deũ placare, & propitiũ genti ſuæ reddere. timendũ em̃ eſſe ne ꝓpter neglectas à maiorib. leges Moyſis graues caſus immineant, né ue eiecti patrio ſolo in externis regionib. deſtituti omnibus cõmodis miſere uitam finiant. Auditis regijs mandatis prophetiſſa iubet ei renunciari, ꝙ deus ſemel contra eos ſententiam tulerit, quæ nullis ſupplicationibus irrita fieri poſſit: ut populus eijciatur proprijs ſedibus, & omnibus præſentibus cõmodis propter nõ ſeruatas leges mulctetur: quandoquidem conceſſo ad reſipiſcendũ tanto tẽporis ſpacio, ne prophetarũ quidẽ hortatibus ad ſaniorẽ mentẽ reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretũ id mutari nõ poſſe, ut ipſo euẽtu diſcant eſſe deũ, & in prophetarũ eius prædictionib. nihil ineſſe mendacij, quibus certã ſuam uoluntatem hominibus indicare ſolet. attamen propter bonitatẽ regis dilaturũ deũ aliquantiſper imminentem calamitatem: ſed ab eius obitu præfinita iam antè mala in populũ miſſurũ. Hoc mulieris uaticiniũ regi renunciant, qui ad
4. Reg. 23 eam miſsi fuerant. ille circum omnia oppida miſsis nuncijs, iuſsit Hieroſolyma conuenire ſacerdotes ac leuitas, & omnes omnis ætatis homines. & cum congregati eſſent omnes, primũ eis ſacros libros legit. deinde ſtans in editiori loco in medio populi, ſacramento adegit uniuerſos ad cultũ diuini numinis, & ſeruandas leges Moſaicas: quod illi magno cõſenſu facturos ſe recepe runt. moxq; ſacra faciẽtes & mactantes uictimas deũ precabant ut propitius adeſſe dignaretur. Poſtremo iuſsit pontificẽ, ſi quod uas in tẽplo ſupereſſet à maioribus dicatũ idolorũ externorũ uſui, ut inde eijceretur: & cum nõ pauca eſſent collecta, omnib. incenſis cinerem eorũ diſperſit. deniq; ſacerdotes idolorũ à genere Aronis alienos interfecit. His apud Hieroſolyma peractis exiuit peregre, & quicqd per totã regionẽ in honorẽ externorũ numinũ à Hieroboamo dedicatũ inuenit, deleuit funditus: & oſſa pſeudoprophetarũ ſuper altare, qd primus Hieroboamus exſtruxerat, cõbuſsit: ſicut ſuperius diximus, iam tum cũ ſuper eo Hieroboamus ſacra faceret, interueniſſe prophetam, & in pſentia totius populi prẽnũciaſſe, ꝙ unus ex Dauidis progenie, nomine Ioſias, hoc eſſet facturus: cuius prædictionis euẽtus poſt annos trecentos ſexagintaunũ ſecutus eſt. Poſt hæc inuiſit & alios Iſraelitas, q captiuitatẽ & ſeruitutẽ Aſſyriorũ euitauerant, eisq; perſuaſit ut omiſsis impijs actionibus, & religionib. externis, deũ maximũ ritu patrio colerẽt, eiq; ſoli adhærerent. nec hoc cõtentus oppidatim ac uicatim per domos ſcrutatus eſt, ne qd ſuſpectũ intus deliteſceret. quadrigas etiã ſolis, quas ſuperiores reges in ueſtibulo tẽpli cõſecrauerant, & ſi qd aliud diuinis honorib. uulgus imperitus dignabat, de medio ſuſtulit. Cæterũ luſtrata ad hunc modũ regione uniuerſa, populũ Hieroſolyma cõuocauit ad celebrandũ feſtũ azymorũ, quod dicitur paſcha: deditq; populo ad epulũ de ſuo triginta hædorũ & agnorũ millia, & boum tria millia. principes quoq; ſacerdotũ contulerũt ſacerdotib. ad idem feſtũ agnorũ duo millia, & ſexcentos: & ſimiliter leuitis eorũ primarij

dederunt

dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos. cumq; tanta esset uictimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Moysis, sacerdotib. ei curæ præpositis, & exemplo suo reliquo populo præeuntibus. Et quòd à Samuelis prophetæ temporibus in eam usq; diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias cum pace, diuitijs & gloria floruisset, uitæ VI
finem habuit huiusmodi.

Nechabo rege Aegypti contra Babylonis per Iudæam exercitum ducere uolente, Iosias uetare conatus prælio uictus occiditur. Cap. VI

NEchaos Aegypti rex magnis delectibus habitis copias ad Euphratē duxit contra Medos & Babylonios qui Assyriorum imperiū euerterant, uolens sibi Asiæ regnum quærere. Cumq; processisset usq; Menden oppidum ditionis Iosiæ, opposuit se ei, uetans per sui iuris regionē iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. nō esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicandi. Iosias autem uerbis Aegyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, ut per suam ditionē uolenti ducere transitū pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiā urgente hominē, ut occasionem aduersus eum inueniret. Dum enim aciem instruēs curru ab uno cornu ad alterū uehitur, Aegyptius quidā sagitta icto bellandi studiū exemit. saucius enim & cruciatū non ferēs, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: ubi ex eo uulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cum uixisset annos triginta nouem, regnasset triginta unum. Luxit eum populus multis diebus lamentis, & tristitia mortem eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoq; exstare uidemus. hic propheta & instantem urbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiam seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc uaticinatus est multitudini, sed & ppheta Hiezechiel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant aūt hi duo sacerdotalis generis. quorum Hieremias uixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosiæ usq; dum templū unà cum urbe est dirutū: cuius suo loco mentionē faciemus. Porrò mortuo quēadmodū diximus Iosia, regnū suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis uigesimotertio, regiā habēs Hierosolymis. Hic matre natus Amethala, impijs & impuris fuit moribus. Hunc Aegy- VII
ptiorū rex à bello reuertens accersitū ad se in urbem Syriæ Samathā uinxit, & fratri eius seniori, eodē patre nato, Eliacimo nomine regnū tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. regioni uero eius centū argenti talentorū tributum imposuit, & unius talēti auri. atq; ita Ioacimo tributario facto, Ioazū secum in Aegyptū abduxit, ubi mortuus est cum regnasset mēses tres, dies decem. Mater aūt Ioacimi uocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malitioso fuit ingenio, nec erga deum pius, nec mitis erga homines.

Nabuchodonosorus inuadēs Syriā Ioacimū ad amicitiā & societatē suā pertraxit. Ca. VII

ANno aūt quarto ex quo is regnare incepit, quidā Nabuchodonosorus apud Babylonē regno potitus cum instructissimo exercitu Carchabesam ad Euphratē sitam petijt, bellū inferens Aegyptio

Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. at ille cognito Babylonij conatu, nõ contẽpſit hoſtem, ſed cum ualidis & numeroſis copijs ad Euphratem ei ſe oppoſuit. & collatis ſignis cũ eo cõgreſſus amiſsis multis millibus coactus eſt cedere: Babylonius aũt ſuperato Euphrate, totam Syriam Peluſium uſq; ſubegit, Iudæa ſola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonoſori anno, Ioacimi uero octauo, Babylonij Iudæis bellũ inferunt magnis uiribus, dira
4. Reg. 24 minantes ni tributa pendant quemadmodũ reliqui Syrię habitatores. At ille timore ſuadente pacẽ mercatus pecunijs, integrõ triennio imperata tributa
VIII perſoluit. Inductus deinde ad uanas ſpes rumoribus expeditionis Aegyptiorũ contra Babylonios, & negato tributo, expectatione ſua fruſtratus eſt. nam Aegyptij bellum inſtaurare nõ auſi ſunt: id quod propheta Hieremias quotidianis monitis prędicere non deſtitit, fruſtra eos ſpem in Aegyptiorũ pręſidio ponere. Imminere enim urbi certã ſubuerſionẽ à Babylonijs, & Ioacimo regi captiuitatẽ. Sed hæc uaticinia quòd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam uulgus quàm proceres contemptim hęc audiebant, & irati male ominanti, prophetam apud regem accuſabant, depoſcẽtes eum ad ſupplicium. Delata demum re ad regium ſenatum, maxima pars ut improuida calculis ſuis eum damnauit. pauci uero quidam ſapiẽtiores è regia prophetam dimiſerunt, autoresq; fuerunt etiam alijs ne in eum ſæuire pergerẽt. Adducebantq; rationẽ, non hunc ſolum mala urbi prędicere, ſed & Michęã antè talia prædixiſſe, & multos alios, quorũ nemo à ſui temporis regibus aliquid eſſet paſſus, ſed omnes ut dei uates habiti ſint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuerſa ſentientium effecerunt ut reuocatis ſuffragijs propheta eximeretur ſupplicio: qui conſcriptis omnib. ſuis prophetijs, ieiunanti populo & in templum congregato, nono mẽſe quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, continentem quid templo & urbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librũ adimunt, ſimulq; iubent tam ipſum quàm eius ſcribam Baruchum è medio ſecedere, ut omnes lateat ubi ſint: librum uero ad regem pertulerunt. qui præſentibus amicis iuſsit ſcribam librũ ſumere & legere. quo lecto iratus conſcidit eum, & iniectũ in ignem exuſsit: iuſsitq; Hieremiam & Baruchum ad ſe adduci daturos ſupplicium. ſed illi iam ſe iræ eius ſubduxerant.

Nabuchodonoſorus Ioacimum rurſum Aegyptiorũ rebus ſtudentem interfecit, & Ioacimũ eius filium pro eo regem conſtituit. Cap. VIII

NOn multo pòſt uenientem cum exercitu Babylonium regem excipit in urbe, territus prophetæ prædictionibus. quòd enim ab eo ſibi non timeret, neq; excluſit, nec ad bellum ſe parauit. At ille receptus non ſeruauit fidem, ſed florem iuuentutis Hieroſolymitanæ unà cum ipſo rege interfecit: quem etiam inſepultum extra mœnia iuſsit proijci: & pro eo Ioacimum filium regem urbis & regionis conſtituit. eorum uerò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi regis, qui uixit annos triginta ſex, regnauit undecim. Succeſſor autem eius Ioachimus, natus matre Hieroſolymitana nomine Noſta, regnauit menſes tres, dies decem.

Baby-

Babylonius mutata ſententia Ioachimum obſidet, deditumq; ultro captiuũ Babyloniam abducit, Cap. IX

BAbylonium autem regem ſtatim dediſſe regnum Ioachimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occiſi, regionẽ ad defectionem perpelleret. Miſſo igitur exercitu Hieroſolymis eũ obſedit. qui cum eſſet natura bonus & iuſtus, non ſuſtinuit periclitantẽ propter ſe urbem deſpicere: ſed matrem & cognatos miſsis à rege ducibus tradidit obſides, icto in hoc cum eis fœdere, quòd nec urbi mali aliquid inferrẽt, nec ciuibus. Sed tum quoq; ne per integrũ quidem annum fides ſeruata eſt, Babylonio rege uiolante eam, & mandante per literas ſuis ducibus, ut omnem iuuentutem captiuam ex urbe abducerent, & quicquid ineſſet artificum, & uinctos ad ſe adducerent. fuerũtq; hi omnes decem millia numero, & octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à rege in cuſtodia ſunt habiti. IX 4. Reg. 25

Sedecias Hieroſolymorum rex à Babylonio conſtituitur. Cap. X

PRo Ioachimo aũt Sedeciam eius patruũ regem conſtituit, iureiurando aſtrictum quòd nihil in ea regione eſſet nouaturus, nec iuuaturus Aegyptios. is erat annorũ uiginti & unius cum principatum acciperet, natus eadẽ matre qua frater Ioacimus, ſed iuſti ac decori negligẽs, ut qui æqualẽs quoq; circa ſe haberet impios. quin & totus populus in eandẽ ſolũtus eſt licentiam. Quamobrẽ ſæpenumero Hieremias propheta illũ adijt, obteſtans ut omiſsis impietatibus iuſtitiæ curã gereret: neue aut ducibus mentẽ adhiberet, q̃ eſſent mali pleriq;, aut falſis prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturũ amplius urbem Babyloniũ, uincendumq; bello petitũ ab Aegyptijs. hæc enim nõ uere dici, nec euentura eſſe unquã. Sedecias uero tãtiſper dum audiebat prophetam, agnoſcebat eum uera dicere, & in rem ſuam eſſe ſi illi fidem adhibeat: ſed per amicos rurſum deprauabatur, & abducebaẽ à prophetæ conſilijs in diuerſum quocũq; uellent. Sed & apud Babylonẽ Iezeciel eodẽ tempore uaſtationẽ templi prædicebat, eamq; prædictionẽ etiam Hieroſolymã tranſmiſit. quibus uaticinijs Sedecias hac potiſsimũ de cauſa noluit credere. In cęteris enim omnibus inter ſe concinebant, q̃ & urbs ui capietur, & Sedecias ipſe captiuus abducetur. in hoc uero diſcrepare uidebaẽ Iezeciel, quòd negaret Sedeciam uiſurũ Babylonẽ, cum Hieremias aſſeueraret omnino futurum ut captiuũ eum Babylonius rex ſecũ abduceret. quare cũ hic diuerſa dicere eos uideret, ne illa quidẽ uera putabat in quibus conſentirent: etiamſi euentus omnia uera fuiſſe cõprobauit, ſicut aliàs opportunius diceẽ. Igitur cum p̃ octo annos ſocius Babyloniorũ fuiſſet, uiolato fœdere ad Aegyptios defecit, ſperans ſi cum illis uires coniungeret Babyloniũ neceſſario ſuccumbere. Quo cognito Babylonius exercitũ contra eum duxit: uaſtataq; regiõe, et occupatis arcib. ad ipſa Hieroſolyma oppugnanda acceſsit. Aegyptius aũt audito in quibus anguſtijs eſſet Sedecias ſocius, aſſumpto ualido exercitu Iudæam petijt, uolẽs obſidionẽ ſoluere. At Babylonius intermiſſa obſidione, obuiã illi p̃fectus, uno prælio uictũ tota Syria expulit. Mox uero ut obſidio ſoluta eſt, p̃ſeudoprophetæ Sedeciã deceperunt, uanũ iactantes q̃ à Babylo-

nijs regi eiusq; subditis instaret belli periculũ, quód ue transferendi essent è suis sedibus in Babyloniam. immo etiam captiuos reddituros esse cum omnibus uasis quibus rex templũ spoliauerat. At Hieremias adito rege omnia uera & his contraria prænunciat, dicẽs eos regem decipere, nihilq; cõmodi sperãdũ ab Aegyptijs: sed uictis illis Babyloniũ copias ad Hierosolyma reducturũ, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturũ: direptisq; omniũ facultatibus, & exhaustis tẽpli diuitijs, in urbẽ simul & templum ferro ac flammis sæuiturũ, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posterisq; eius per annos LXX: à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient, extincto Babyloniorũ imperio. quorũ ope dimissi, & huc reuersi templũ ædificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens Hieremias plerisq; persuadebat: principes uero & impij uelut furiosum contemnebant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solũ Anathoth reuisere, qd à Hierosolymis XX stadijs est disitũ, quidã è magistratib. in itinere fortè obuius cõprehensum detinuit, calumnians q̃ ad Babylonios uellet trãsfugere. propheta cõtrà negauit eum uerũ crimen afferre, sed ire se in patriã. at ille nihil eius uerbis motus, duxit eũ ad magistratus in iudiciũ, à quib. diu tortus et excruciatus seruabat ad supplicium, & aliquanto tẽpore coactus est uiuere in his afflictionibus. Anno aũt nono regni Sedeciæ, decima die mẽsis decimi, Babylonius rex iterũ exercitũ admouit Hierosolymis: & cõtinuata p̃ XVIII mẽses obsidione, modis omnib. expugnare urbẽ conatus est. præter externã aũt oppugnationẽ duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia uehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere nõ quiescebat, sed clamabat ad multitudinẽ, apertis portis recipiendũ Babylonium: nam hoc facto seruandos esse unà cũ totis familijs, alioquin sine remedio perituros. addebat manentibus in urbe hostili ferro aut fame pereundum. qui uerò ad hostẽ perfugerint, mortẽ euasuros. At principes ne malis quidẽ presi audire uolebant, sed irati ad regẽ omnia deferebãt, incusabãtq; prophetã ut furentẽ, & frangentẽ sibi animos, & obnũciandis calamitatibus omnem populi promptitudinẽ & alacritatẽ eneruantẽ. illos enim paratos pugnare pro patria, hunc uerò minari tristia, & dicere expugnatã urbẽ omnino subuertendã esse. Rex uero suopte quidẽ ingenio nõ exacerbabatur: sed ne in principũ inuidiã tali tẽpore incurreret uoluntati eorũ resistens, permisit eis ut de propheta quicquid liberet facerẽt: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptũ inde in quendã cœnosum puteum per funẽ demiserunt, ut ibi præfocatus moreretur. ille uerò usq; collũ mersus ibi manebat. interim quidam è seruis regis charioribus, genere Aethiops, renunciat domino qd prophetæ acciderit, dicẽs nõ recte principes statuisse & amicos, q̃ uatem in cœnũ demerserint, & grauiorem q̃ quæ in uinculis erat expectãda, mortẽ homini excogitauerint. His auditis rex pœnitentia prioris cõsilij, q̃ principibus prophetã in potestatẽ tradiderat, iubet Aethiopem triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funesq; capere & quicquid ad uiri incolumitatẽ opus sit, & quantũ potest propere è puteo Hieremiã extrahere. tum Aethiops assumptis quemadmodũ iussus erat socijs, extractũ è cœno permisit abire liberũ. Accitus deinde clàm ad regẽ, interrogatus est ecquod posset

diuini-

diuinitus afferre ad rem præsentẽ remediũ. ille habere se ait, sed neminẽ crediturũ sibi, aut præceptis suis obtemperaturũ. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficũ cupiunt me perdere. & ubi nũc sunt impostores illi qui negabant Babyloniũ amplius rediturũ? Quamobrẽ uereor apud te ueritatẽ promere, ne forte in uitam meam sæuias. Sed cum rex iureiurando cõfirmasset, nec se illum interfecturũ, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fide, consuluit ut urbem Babylonijs dederet. ita enim se internuncio iubere deũ, si modo uelit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne urbs solo æquetur, templumq; tradatur incendio. Ni faciat, ipsum fore omnium malorũ causam tam sibi ac suæ familiæ, quàm uniuerso populo. Tum rex, se quidẽ cupere facere quæ uates in rem cõmunem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animũ, uanum eum timorem esse dictitans. nihil enim mali passurũ, si ciuitatem dederet, ac ne uxores quidẽ eius & liberos: mansurũ etiam templũ incolume. Hæc locutũ Hieremiam rex dimisit: iussum nemini ciuiũ communicatũ inter ipsos consilium prodere, ac ne principibus quidẽ indicare, si cognito collocutos se esse, percontarentur cur nam esset à rege accersitus: sed prætexendum q̃ uenerit rogatum, ne posthac amplius haberet in uinculis. id quod factũ est à prophetæ: uolebant enim scire quá nam de causa accessisset ad Sedeciam.

Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populũ traducit in Babyloniam. Cap. XI

INterea Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus, & erectis turribus, è quib. arcebat propugnatores stantes in mœnibus. multos enim aggeres circũquaq; excitauerat, urbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebat urbs, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidem hostium territi, alias contrà machinas excogitabant, ut inter se utriq; non uiribus solum certarẽt, uerumetiam artibus, dum illi his potissimũ sperant se urbem posse capere, hi salutẽ suam in eo putant consistere, si non cessent nouis cõmentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen durauit per menses decem & octo, donec tandẽ succubuere, partim inedia uicti, partim superne è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autẽ urbs undecimo anno regni Sedeciæ, quarti mensis die nona: ceperuntq; eam duces Babyloniorũ, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem cõmiserat, dum ipse apud Reblatha degeret. quod si quis requirat eorum ducũ etiam nomina, sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autẽ capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templũ ingressis, Sedecias rex ubi hoc sensit, assumptis uxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quasdam angustas in desertũ. quod cum Babylonij cognouissent transfugarum indicio, sub aurorã aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos nõ procul à Hierichunte circũuenerunt. Amici uero & duces fugę comites uisis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dissipati sunt quà quẽq; tulit spes effugij. Ipse penè desertus cũ uxorib. ac liberis & paucis amicis in hostiũ potestatẽ deuenit, & mox ad regẽ perductus est. Quem postq̃ in cõspectu habuit Nabu-

chodonoſorus,impiũ & fœdifragũ uocare cœpit,promiſsionũ immemorẽ, quòd regi ſeruare illam regionẽ eſſet pollicitus.exprobrabat etiã ingratitudinem,q̃ cũ à ſe accepiſſet regnũ Ioacimo fratri debitũ,accepta poteſtate abuſus eſſet in autorẽ beneficij.Sed magnus eſt,inquit,deus qui te,ꝓpter mores tuos peſsimos in manus meas tradidit.His uerbis cum Sedeciã increpuiſſet, eueſtigio iuſsit ipſo & alijs captiuis inſpectantib. filios eius & amicos trucidari.Deinde ipſum excęcauit,Babylonẽ ſecũ abducendũ.Atq; ita utriuſque prophetæ prædictiões,tam Hieremiæ q̃ Iezecielis, quãuis ab illo contẽptæ, euentu nõ uanæ fuiſſe cõprobatæ ſunt.q̃ captus abducetur ad Babyloniã,& coràm cũ eo loquetur,& oculis ſuis faciẽ eius uidebit,Hieremias prædixit.q̃ uero cęcatus primo cum Babylonẽ perductus eſſet uidere eam nõ potuit, Iezecielis fuerat uaticiniũ.Quę quidẽ ignorantibus ſatis declarare poſſunt dei naturã,quàm uaria ſit & multimoda,omnia tempeſtiue diſponens,& futura præſignificans: ſicut humanæ inſcitiæ & incredulitatis inſigne exemplũ.hic eminet,per quã nõ licuit eis futurã calamitatẽ euitare,ut ne cauerẽt quidẽ fatum ineluctabile.Atq; hic fuit Dauidici generis regũ exitus, qui unus & uiginti regnauerunt deinceps:idq; temporis ſpaciũ quingentos & quindecim annos cõtinet,& mẽſes inſuper ſex cum diebus decẽ:annumeratis uiginti annis primi regis Sauli,qui fuit tribus alterius. Cæterũ Babylonius poſt uictoriam Nabuzardanẽ ducẽ miſit Hieroſolyma cũ mandatis,ut templũ ſpoliatũ incẽderet,regia quoq; ſimiliter cremata urbẽ à fundamẽtis diueret,populũ in Babyloniã traduceret.Qui cũ eò peruenisſet undecimo Sedeciæ regni anno,è tẽplo uaſa omnia tam aurea q̃ argẽtea ſuſtulit,& labrũ quoq; illud grande quod Solomon dedicauerat.præterea columnas illas æreas cum ſuis capitulis,& menſas aureas atq; candelabra. His ſublatis templũ incendit menſis quinti die prima,anno regni Sedecię undecimo,regni uero Nabuchodonoſori XVIII.deinde & regiã incẽdit,& urbẽ diruit. Incẽſum eſt aũt templũ annis ex quo exſtructũ fuerat elapſis CCCCLXX.menſibus ſex, & diebus decem additis.exactis à tranſmigratiõe ex Aegypto annis MLXII.menſibus ſex,diebus decẽ.A diluuio autem uſq; ad templi deuaſtationem interceſſerunt anni MDCCCCL.mẽſes ſex,dies decẽ. Ab Adamo item cõdito uſq; ad hunc tẽpli ca-
Ante mundi. ſum tria millia annorũ elapſa ſunt,& inſuper DXIII.mẽſes ſex,dies decẽ. Tantus cenſetur annorũ numerus, quo tẽporis ſpacio quid & quando geſtũ ſit, ſuo quæq; ordine explicauimus. Dirutis Hieroſolymis & populo migrare iuſſo,dux regius captiuos fecit hos:pontificẽ Sareã,& qui poſt hunc ſecundum inter ſacerdotes locũ tenebat,Sephemam: tres prẽfectos cuſtodiæ templi,eunuchũ primariũ regis cubiculariũ,cum ſeptem alijs regijs amicis.prẽterea ſcribam regiũ,& alios principes uiros ſexaginta.quos omnes unà cum ſpolijs tẽpli perduxit ad regẽ ſuũ agentẽ tunc Reblathis,quę eſt Syrię ciuitas. Rex uerò pontificẽ & principes in ea urbe iuſsit capite plecti, reliquã captiuorũ multitudinẽ & in his Sedeciã ipſe Babylonẽ perduxit. Ioſadocũ etiam pontificẽ uinctũ ſecum duxit, Sareæ pontificis filiũ, quem modò Reblathis affectũ ſupplicio diximus.Nunc quoniã regũ genus & eorum ſucceſsionem ordine recenſuimus,conueniens duxi etiam pontificũ enumerare nomina, qui regum tempore per continuatas ſucceſsiones ſummũ adminiſtrauerũt

ſacerdo-

ſacerdotiũ. Ergo primus omniũ in templo recens à Solomone exſtructo pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas ſucceſsit. poſt Achimã Azarias, & poſt hunc Ioramus. poſt Ioramũ Iſus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Ioſadocus qui captiuus Babylonẽ pertractus eſt. hi omnes quaſi per manus traditũ ſacerdotiũ filij parentũ ſucceſſores acceperunt, cõtinuata generis ſerie. Cæterũ rex Babylonem reuerſus Sedeciam in carcere uſq; ad mortẽ eius detinuit, mortuũ tamen regia funeris pompa elatum ſepelijt. uaſa quibus Hieroſolymitanum templũ ſpoliauerat, ſuis conſecrauit numinibus. populo in Babylonia ſedes attribuit. pontificem è uinculis exemit. Nabuzardanes aũt dux qui populũ captiuũ abduxerat, trãsfugas & pauperes illic reliquit, duce illis præpoſito nomine Godolia, Aicami hominis nobilis filio, uiro æquo & bono. His imperauit, ut pro agris quos ad culturã acceperant, certũ tributũ regi penderent. Prophetæ quoq; Hieremiæ è carcere exempto ſuaſit ut iret ſecũ Babylonẽ: iuſſum enim ſe à rege, ut ei neceſſaria omnia præbeat. Quod ſi ſequi nolit, diceret ubinã habitare cuperet, ut de hoc regẽ per literas certiõrem poſsit reddere. Propheta uero neq; ducẽ ſequi uoluit, neq; aliò ad habitandũ ire, cõtentus habitare in ruinis patriæ, & eius miſeras reliquias colere. At dux uolũtate eius cognita, Godoliæ quẽ ibi relinquebat cõmendauit hominẽ, mandans ne quid ei deeſſe pateretur: donatoq; uate magni precij muneribus, ipſe quoq; domũ pfectus eſt. Hieremias aũt domiciliũ elegit apud oppidũ Maſphatã, impetrata prius à Nabuzardane gratia ut ſecũ è carcere dimitteretur etiã Baruchus Neri filius, inſigni familia natus, & in patria lingua egregie doctus. Nabuzardanes itaq; his peractis Babylonẽ reuertitur. Illi autem qui obſidionis Hieroſolymitanæ tẽpore diffugerant, poſteaq̃ Babylonios receſsiſſe audiuerũt, undiq; collecti uenerũt ad Godoliã Maſphatha. Eorũ principes erant, Ioannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas, & nõnulli alij: præterq́; hos Iſmaël quidã ortus regio genere, uir alioquin malus & doloſiſsimus, qui tẽpore obſidionis profugerat ad Bathalẽ regẽ Ammanitarũ, & apud eum per id tẽpus moratus fuerat. His igitur ad ſe uenientibus, Godolias ſuaſit ut ibi manerent, nihil timẽtes à Babylonijs. poſſe enim eos impune regionẽ colere. interpoſitoq; iureiurando paratũ fore ſuũ auxiliũ ſi quis molestaretur, cõſuluit ut unuſquiſq; habitaret in quo uellet oppido, dicẽs miſſurum ſe unà aliquot è ſuis, & daturũ operam ut diruta inſtaurẽtur, & habitentur denuo. illos uero debere donec tempeſtiuũ eſt curare ne frumentũ & uinum ac oleũ deſit in futuram hyemẽ quo ſuſtententur. hæc locutus permiſit quemq; arbitratu ſuo quẽ liberet locũ incolere. Quæ fama poſtq̃ ad circumuicinas Iudææ gẽtes peruenit, q̃ profugos ad ſe uenientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colẽdos aſsignaret, impoſito certo tributo quod penderetur Babylonio, undiq; concurſum eſt ad eum, & cœperũt regionẽ colere. Ioannes aũt cum alijs principib. uidẽtes regionẽ coli multum amauerũt Godoliam propter bonitatẽ eius & humanitatẽ: admonueruntq́; eum q̃ Bathales Ammanitarũ rex ideo miſiſſet Iſmaelẽ, ut ipſum clàm dolo interficeret, & principatũ inter Iſraelitas occuparet, cũ ſit è genere regio: ſecurũ aũt fore ab inſidijs, ſi eis permittat Iſmaelẽ clàm occidere. Vereri enim

ſe,ne ſi ipſe inſidijs prę occupatus fuerit,reliquię Iſraelitarū in totū pereant. ille uero reſpondit ſe non diſsimulaturū tales inſidias aduerſum hominē affectū à ſe beneficio.non enim eſſe ueriſimile eum qui in tanta inopiæ neceſſitate nihil mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorē tam ingratū eſſe,ut cui circumuento inſidijs nō poſſet ſine ſcelere nō ſuccurrere, eū ſua manu interimere conetur. Attamen etiamſi uera eſſent quæ deferrēt, emori eſſe ſatius, q̄ hominem qui ſalutē ſuæ fidei cōmiſiſſet,opprimere.Itaq; Ioannes cum cæteris fruſtra hoc conatus perſuadere abijt. poſt dies inde triginta uenit ad Godoliā in Maſphata Iſmael comitatus amicis decem:ubi inter hoſpitales epulas dū ſe comiter poculis inuitant,hoſpitē mero grauē & ſomnolentū aduertens,cum decem illis ſocijs adortus interfecit,nec difficile fuit cę teros conuiuas ſimiliter affectos confodere:quib.neçatis adiuuante noctur no tempore per totum oppidum graſſati ſunt promiſcuis cædibus tam in Iudæos q̄ in Babylonios milites ſecuros & paſsim dormientes. ſequenti uero die uenerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta:omnium inſcij quæ acciderant. quos uidēs Iſmael intrò uocauit ad Godoliam; & introgreſſos clauſo palatio trucidauit, cadaueraq; eorū in puteū quendā; ne eſſent conſpicua,demerſit.Soli aūt ex eo numero ſeruati ſunt, qui rogauerunt ne ſe prius occideret,quàm ei quædā occultata in agris traderent,ſupellectilem & ueſtes atq; frumentū. quibus promiſsis motus, aliquot ex eis pepercit.plebem uero Maſphatenſem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiā Sedeciæ filias,quas Nabuzardanes apud Godoliā reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarū regē profectus eſt. Ioannes aūt cum cæteris ducibus audita Maſphatenſiū clade,& morte Godoliæ,indigniſsime tulerunt, & aſſumptis ſuis quiſq; militibus, Iſmaelem hoſtiliter perſecuti ſunt, eumq; apud fontem Hebronenſem deprehenderunt. quibus uiſis captiui Iſmaelis læti,rati id quod erat auxiliū ſibi uenire, omnes ad Ioannem tranſiuerunt. Iſmael aūt cum octo tantū comitibus ad Ammanitarū regem perfugit. Cæterum Ioannes aſſumptis quos Iſmaeli eripuerat,cum eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locū qui Mandra dicit̄,ibiq; ea die manſerūt. Voluerunt inde proficiſci in Aegyptū,timentes Babylonios,ne irati propter cædē præfecti in ea regione à ſe conſtituti,in illos ſæuirent.prius tn̄ conſulendum Hieremiam rati,accedentes eū rogauerunt ut hæſitātibus oraculū expediret quidnam faciendū ſit,iurati facturos ſe quicquid ille iuſſerit. cumq; ꝓpheta operā ſuam eſſet pollicitus,decima demū die deus apparēs iuſsit ut Ioanni & cæteris ducib.diceret: ſi manſerint in ea regiōe, auxilio futurū,& prouiſurū ne quid incōmodi à Babylonijs quos timebāt accipiant.Sin in Aegyptū mallent iter facere,curā eorum relicturū, infenſumq; tali calamitate affecturum eos,quali paulo ante fratres eorū caſtigatos eſſe uiderint.Hęc diuinitus monenti ꝓphetæ noluerūt credere,q̄ ex dei ſentētia iuberet eos manere: ſed putauerūt eū falſo uerbis ſuis deū prætexere,re aūt uera loqui in gratiā Baruchi diſcipuli,ne poſsint Babyloniorū iram effugere. Contēpto igitur dei cōſilio quod p̄ prophetā dederat,Ioānes & reliqua multitudo in Aegyptū abijt,abducto ſimul Barucho & Hieremia. Quò poſtq̄ peruentū eſt,deus ſignificauit ꝓphetę fore ut Babylonius exercitū ducat in Aegyptū:iuſſitq; p̄ dicere populo

pulo,quòd capietur Aegyptus,& ibi partim interficient,partim captiui Babylonẽ abducentur,id quod etiã factũ eſt. quinto enim poſt excidiũ Hieroſolymitanũ anno,qui fuit regni ipſius Nabuchodonoſori uigeſimus tertius, cũ magnis copijs inuaſit Cœlen Syriã.qua ſubacta bellũ geſsit cõtra Ammanitas & Moabitas,& his quoq; perdomitis Aegyptũ hoſtiliter eſt ingreſſus: occiſoq; qui tũc regnabat,& alio rege cõſtituto,repertos ibi Iudæos rurſum captiuos Babylonẽ abduxit.Hæc fuit fortuna Hebræorũ, ut accepimus, bis ultra Euphratẽ traductorũ.nam per Aſſyrios decẽ tribus è Samaria ſunt abductæ,regnãte Oſea,deinde reliquæ duæ per Nabuchodonoſorũ Chaldęorum & Babyloniorũ regem captis Hieroſolymis. Sed Salmanaſar in uacuas Iſraelitarũ ſedes deduxit gentẽ Chuthęorũ,qui prius in intima Perſide & Media fuerant,Samaritæ deinde uocati à regione in quã demigrauerũt. rex uero Babylonius,p abductis duabus tribubus nullã gentẽ in eam regionẽ repoſuit: quo factũ eſt ut Iudæa cum Hieroſolymis ac tẽplo per LXX annos deſerta maneret.tẽpus aũt totũ quod inter decẽ tribuũ captiuitatẽ & duarũ reliquarũ tranſmigrationẽ interceſsit, anni fuere centum triginta, & mẽſes ſex, dies decem. Cæterũ Nabuchodonoſorus ſelectis nobiliſsimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuere conſpicui,pædagogos eorũ curæ aſsignauit, exſectis quibuſdã ex eo numero,quemadmodũ ſolitus eſt facere & aliarũ gentiũ deuictarũ formoſis adoleſcẽtibus: præbebatq; eis de ſua menſa uictũ,& Chaldæorũ diſciplinis inſtituendos curabat ac literis,in quibus ſanè profecerunt plurimũ. in his erant quatuor de Sedeciæ genere, admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorũ nomina,Daniel,Ananias,Miſael,Azarias.his Babylonius mutauit nomina,& pro Daniele Balthaſarẽ,pro Anania Sedrachem, pro Miſaele Miſachem,pro Azaria Abdenago appellari iuſsit: eosq; ob egregiam indolem & nõ mediocrem eruditionẽ uehementer charos habuit. Cumq; uiſum fuiſſet Danieli cũ cognatis uictitare durius,& à regiæ menſæ abſtinere edulijs,atq; adeò ab animatis omnibus,acceſſerũt Aſchanẽ eunuchũ qui curæ eorũ erat præpoſitus,rogantes ut quæ mittebant à rege in ſuos uſus conuerteret, ipſis legumina tm̃ & palmulas in alimẽta præberet,& ſi quid aliud prẽterea uellet inanime.ſe enim alijs faſtiditis talem uictũ appetere.ille uero ait ſe gratificari eis cupere, ſed uereri ne hoc rex deprehẽdat extenuatis ipſorũ corporibus, & immutata ſpecie,q; neceſſe ſit ut habitudo & color rationi uictus reſpondeat: idq; magis fore conſpicuũ ex collatiõe aliorum qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci ſe poſſe in capitis periculũ.Itaq; nacti Aſchanem non admodũ difficilem, perſuadẽt ut ſaltẽ per decem dies hoc eis permittat experiẽdi gratia: q; ſi corpora eorum nihilo deterius inde habuerint, in eodẽ uictu perſeuerare,qui cõpertus ſit innoxius. ſin aũt detrimentũ aliquod inde acceperint,minus ſpecioſi facti q̃ alij,ad priſtinã diætã eos reduceret.ut uero apparuit non ſolũ nõ lædi eos talibus, ſed habitiores p̃ alijs & maiores inde fieri,ut cũ eis nõ eſſent cõferendi qui cibis ueſcebant regijs,ſed Daniel cum ſocijs potius delicatã uitã agere uideret,ex eo tempore ſecure Aſchanes partes quæ de regia mẽſa mittebant pueris,ſibi retinebat,& illis apponebat q̃ iam diximus.Illi uero utpote puros iam habentes animos & ad percipiendas XII Dan. 1

diſciplinas

disciplinas idoneos, atq; etiam firmiora ad laborē corpora, ꝙ neque illi læderentur aut grauarentur uarietate deliciarū, neq; hæc simili de causa emollirentur, facile omnem perdidicerunt doctrinā tam Hebraicam quàm Chaldaicam: sed præcipue Daniel peritus talium artiū, coniectandis quoq; somDan.2 niorum significationibus studuit, uisiones etiam diuinas uidere solitus. Exacto autem biennio post Aegypti populationem Nabuchodonosorus cū uidisset mirandam uisionē, cuius etiam euentū deus ei in somnis indicauerat, mox ut è stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldæis, & magis ac uatibus, ait se somniū uidisse, & quoniā oblitus sit quale fuerit, uelle ut & somnium sibi indicent, & eius significationem. Illis autē respōdentibus hoc supra humanas uires esse, ꝙ si exponeret uisionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortē nisi somniū etiam indicarent: & cum negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito ꝙ omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adijt Ariochū regij præfectū satellitij: rogauitq; causam cur ita rex statuisset in omnes sapientes & magos atq; Chaldæos animaduertere: & cognito ꝙ cum oblitus esset somnij, iussissetq; eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cōmotus sit, impetrauit ut præfectus unius noctis dilationem magis à rege peteret. spem enim sibi esse, deum ea ipsa nocte exoratū indicaturū esse id somnium. quę Danielis postulata cum per Ariochū regi essent renūciata, iussit cædem magornm differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer uerò cum socijs digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex deū precibus solicitauit, ut rem sibi aperiret, & magos cum quib. & ipsi periclitarētur, ab ira regis eriperet, manifestata sibi uisione qnā rex præterita nocte uisam elabi è memoria passus sit. Deus autē & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somniū quàm eius interpretationem ei notam reddidit, ut hanc per eum rex cognosceret. Ille hac reuelatiōe lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperantibus uitam, & tantum de morte cogitantibus: hortaturq; ut tranquillo sint animo, & de uita melius sperare nō dubitent. Cum quibus actis deo gratijs quòd ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei, rogans ut se ad regē ducat, indicaturū ei somniū quod proxima ante hāc nocte uiderat. Ad quem ingressus primū deprecatus est eam opinionē, quasi ipse Chaldæis & magis esset sapientior, quòd nemine illorum ualente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, uel quòd intellectu alios præcellat, id fieri: sed deus, inquit, nos de uita periclitantes miseratus est: rogantiq; mihi pro mea populariumq; uita, & somniū & eius significationē aperuit. neq; em̄ tam me solicitū habuit ea tristitia, ꝙ à te indigni uita essemus iudicati, q̄ metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot uiros bonos & honestos necari iuberes, idq; iniria, ꝙ non esset humana sapientia cōprehensibile quod mandabas, solo deo ualēte præstare quod cuperes. Ergo cū hæc te cura teneret, quis nam post te potiturus esset orbis imperio, dormiēti tibi deus uolēs oēs regnaturos ostendere, tale immisit somniū: uidebaris tibi uidere statuā grandē stantē, cuius caput erat aureū, humeri ac brachia argētea; uēter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxū uidisti abruptū à mōte in statuā illā incidere, & hāc deiectā cō-

terere

terere,ut nulla eius pars maneret integra, ſed aurum, argentũ, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem : eumq; ingruente uenti ui difflatũ in terras diuerſiſsimas . Saxum uero illud tam magnum accepiſſe incremẽtum, ut quantum eſt terrarum ſua mole opprimeret . Et hoc quidem eſt quod uidiſti ſomniũ,quod in hunc modũ interpretari oportet. Aureũ illud caput te ſignificat,& alios reges ante te Babylonios: duæ uero manus & humeri duo portendunt,q; à duobus regibus ueſtrũ imperiũ delebitur.illorũ quoq; imperium alius ab occidente ueniẽs tollet è medio,amictus armis æreis . Huius quoq; uires debellabunt ab alio ferro ſimili, cui propter naturam ferri nihil poterit reſiſtere,q; ea ſit auro,argento ac ere ualidior.adiecit & de ſaxo interpretationem Daniel,ſed mihi hoc narrare non libuit, cuius propoſitum eſt præterita,non etiam futura,ſcribere.quod ſi quis ueritatis auidus nõ deſiſtit inquirere,futurorũ quoq; obſcuros euentus cupiens diſcere,det operam ut Danielis librũ perlegat,qui habetur inter ſacras literas. Porrò Nabuchodonoſorus his auditis agnoſcens ſuum ſomniũ , attonitus eſt Danielis indole, & procidens in faciem, eum non aliter quàm deum adorauit, diuinis iuuenẽ dignatus honoribus.Nec hoc contentus impoſito ei dei ſui nomine,uniuerſæ ditioni ſuæ præpoſitũ eſſe uoluit,cum eoq; ſimul eius cõſanguineos: qui ob hoc inuidioſi facti in periculũ inciderũt, offenſo rege propter cauſam talem.Rex fabrefacta aurea ſtatua,alta ſexaginta,lata ſex cubitos,in campo ma- Dan.3
gno Babylonis eam ſtatuit: quam dedicaturus cõuocauit ex omni ſua ditiõe principes,eisq; mãdauit,ut quamprimũ tuba dari ſignũ audierint, procidentes in faciẽ adorent ſtatuam.quod qui nõ fecerit, pœnam propoſuit ut conijciatur in ardentis fornacis incendiũ . Cum igitur omnes audito tubæ ſigno adorarent eam ſtatuam, Danielis cognati negauerunt ſe hoc facturos,q; nollent patrias leges tranſgredi.moxq; delati,et in ignem coniecti diuina ſeruati ſunt prouidentia, & præter omniũ opinionẽ euaſerunt mortis periculum. Ignis enim eos nõ attigit,ſed quaſi ſentiens iniuſte in fornacẽ coniectos,pepercit,& nõ exeruit uim ſuam in iuuenes,deo inuicta flammis faciente horũ corpora:quæ quidẽ res magis etiam eos regi cõmendauit, q; probos & deo charos eſſe animaduerteret:quo factũ eſt ut ſemper in maximo apud eũ honore haberentur.Non multo deinde pòſt, rurſum aliud dormiens rex uidit Dan. 4
inſomniũ, q; priuatus regno uitam acturus eſſet inter beſtias , & poſt exactũ eo modo ſeptenniũ, denuò reſtituendus eſſet in priſtinũ imperiũ . quo uiſo rurſum conuocatis magis percontatus eſt quid ſignificet.Eius intellectũ nemo alius inuenire & regi indicare potuit, ſolus Daniel quid portẽderet coniectura aſſecutus eſt:& qualẽ hic prędixit,talis etiam euentus affuit.nam cum in ſolitudine tẽpus prædictũ exegiſſet , nemine ſeptennio toto audente inuadere dominiũ,exorato deo rurſum in regnum ſuum reſtitutus eſt.Nemo autem mihi uitio debet uertere,quòd hæc ita ut in antiquis libris inuenio,ſcriptis meis inſero. Talibus enim criminatoribus dudũ occurri in initijs huius hiſtoriæ,palàm profitẽs me tm Hebraicorũ uoluminũ in gręcã linguã interpretẽ:et quę illic continent bona fide relaturũ me promiſi,nec addentẽ quic quã de meo nec auferentẽ etiã.Cæterũ Nabuchodonoſorus cũ regnaſſet annos XLIII,uitã finijt,uir induſtrius,& prioribus regib.lõge fortunatior.Me-

minit

XIII minit eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro his uerbis. Pater autem Nabuchodonosorus audito q̃ Satrapa quem Aegypto & cauæ Syriæ Phœnicæq; præfecerat, à se defeciſſet, cum nõ posſet amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarũ parte, iusſit hũc contra illum proficiſci. qui collatis signis cum defectore cõgressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suũ imperiũ retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonẽ morbo absumptus est, cum regnasſet annos XXI. Nabuchodonosorus uero nõ multo post patris morte cognita, & cõstitutis Aegypti ac reliquarũ regionũ negotijs, demandataq; amicis cura captiuorũ Iudæorũ, Syrorũ, Phœnicũ & Aegyptiorũ traducendorũ in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertũ Babylonẽ properauit. Et cum assumpsiſſet regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius reditũ, factus est totius paterni imperij dñs. ac primũ omniũ captiuos recẽs adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias distribuit: deinde spolijs bello partis Beli templum et alia quædam magnifice exornauit. auxit etiã & reparauit antiqua urbis ædificia, munito et fluminis alueo, ita ne hostes eo posſent uti ad ciuitatis incõmodum. Tres quoq; murorũ ambitus intra urbẽ exstruxit, & totidẽ foris circũdedit, omnes è coctilibus laterculis. cumq; memorabilibus operib. ciuitatẽ muniſſet, & portas in templorũ modũ ornasſet, paternæ regiæ contiguã exstruxit aliam regiã, cuius substructiões & reliquã magnificentiã forte superuacaneũ esſet dicere: unũ silere nõ possum, quòd tam amplũ & superbũ ędificium intra quindecim dies absolutũ est. In hac regia moles saxeas fornicib. suspendit, montiũ speciem referẽtes, superne consitas uarijs arborũ generibus, atq; ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quòd uxor educata in Media concupiſſet quandã patriæ suæ similitudinẽ. Horũ hortorũ etiam Megasthenes in quarto rerũ Indicarũ uolumine meminit, ubi ostendere conatur quòd hic rex uirtute & rerũ gestarũ magnitudine Herculẽ longe à tergo reliquerit. subiugasſe enim eum & urbẽ Africæ primariã, & bonam partẽ Hiſpaniæ. Sed & Diocles in secundo rerũ Persicarum libro eius regis mentionẽ facit, & Philostratus tam in Phœnicũ quàm in Indorũ historijs, quòd hic rex per tredecim annos Tyrũ oppugnauerit, regnante apud eam urbem Ithobale. Atq; hæc sunt quæ de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quòd Cyrus eorũ imperiũ in Persas transtulit, & quomodo se tum res Iudæorũ apud Babylonios habuerint. Cap. XII

CAeterum post Nabuchodonosori obitũ Abilamarodachus eius filius regnũ susceptit, qui mox Hierosolymorũ regem Iechoniam è uinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatum, & apud Babylonẽ regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem nõ seruauerat Iechonię, qui se ei cum uxoribus & liberis totaq; cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per uim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abimalarodacho post decimumoctauum regni suí annũ defuncto Nigliſar filius succesſit, cumq; regnasſet annos quadraginta, uitã cum morte mutauit. continuata deinde succesſione ad Laboſordachũ filium regnũ peruenit: apud quẽ cum nouem tantũ mensibus hæ-

sisſet

ſiſſet,poſt mortẽ eius tranſijt ad Balthaſarẽ, qui Babylonijs Naboandel nominatur.Huic bellũ intulerunt Cyrus Perſarũ rex,& Darius Medorũ,à quibus dum intra Babylonẽ oppugnatur, mirabilis quædã & prodigioſa uiſio ei cõtigit.Diſcumbebat cœnans in ampla quadã aula,magno apparatu uaſo- Dan.5
rum argenteorũ quæ regiæ menſæ adhiberi ſolent, accumbentibus etiã concubinis & purpuratorũ præcipuis. Deinde cum ita collibuiſſet, iubet è ſuo tẽplo afferri uaſa dei,quę ſpoliatis Hieroſolymis Nabuchodonoſor in uſum ſuũ ueritus uertere,in dei ſui tẽplo repoſuerat. Ipſe uero iam mero calens auſus eſt ex eis potare,uerba interim cõtumelioſa in deũ proferens:& ecce tibi uidet manũ è pariete prominentem,& in eo ſyllabas quaſdã ſcribentem.qua uiſiõe territus cõuocauit magos & Chaldæos,& totũ hoc genus quod apud Barbaros prodigiorũ & ſomniorum interpretationẽ profitetur, poſtulans ut ſibi enarrent id quod erat ſcriptum.magis autẽ negantibus ſe eius intellectum inuenire,rex ob rei nouitatẽ mœſtus ac ſolicitus,prẽconis uoce per totam ſuam ditionẽ publicauit: quicunq; mentem earum literarum interpretari poſſet,daturũ ſe ei torquẽ aureũ,& purpureæ ueſtis uſum,quali Chaldęorum reges utuntur,atq; inſuper tertiam regni ſui partẽ.Poſt hoc præconium maior etiam fit magorũ concurſus,certatim ſenſum literarũ ſcrutantibus,nihil tamen proficientibus.Videns aũt triſtem hac de cauſa regẽ eius auia, ſolari eum cœpit,dicens eſſe quendã captiuũ Iudæũ per Nabuchodonoſorum uaſtatis Hieroſolymis adductũ,uirũ ſapiẽtem, qui poſsit obſcura & ſoli deo nota perquirere. hũc Nabuchodonoſoro quæ opus erat interpretatũ,cũ id eo tẽpore poſſet alius nemo.rogabatq; ut accito illo percõtaretẽ quid ſibi uelint hæ literæ,ut coarguata cæterorũ inſcitia,etiam ſi triſte ſit,prodigiũ id intelligat.His auditis Baltaſar accerſit Danielẽ: & præfatus ſe reſciuiſſe de eius ſapientia,deq; ſpiritu diuino quem habeat, & ꝙ ſolus ſit idoneus interpretandis quæ aliorũ cognitionẽ effugiunt,rogauit ut ſibi enarret quid ſcriptura illa ſignificet, pollicens operæ præmiũ uſum ueſtis purpureæ torquemq; aureũ,& ditionis ſuæ partem tertiam,ut ſapientia eius inſignita talib. honoribus,illuſtris fiat apud omnes qui honoris cauſam ſciſcitãdo cognouerint. Daniel aũt recuſatis muneribus, ꝙ his diuinitus conceſſa ſapiẽtia corrumpi nequeat,ſed indigentes gratis iuuare parata ſit,ait ſcripturã hanc uitæ finem prædicere:eo ꝙ ne proaui quidem calamitate,quam ille incurrit ob contemptum numinis,doctus ſit pietatẽ colere,& nihil moliri quod ſit ſupra naturam hominis.Nabuchodonoſorũ enim ob impietatẽ damnatũ ad uictũ ferinum, poſt multas preces miſerante deo reſtitutũ ad hominũ conuerſationẽ & priſtinũ imperiũ, ac deinde per totã uitã agnouiſſe & laudaſſe dei uirtutẽ & prouidentiam. hunc uero oblitũ domeſtici exẽpli, uoces impias iactaſſe in deũ,& potaſſe è ſacris uaſis unà cum ſuis pellicibus. Ob hæc iratũ deũ per has literas denunciare qualẽ ſit habiturus uitę exitũ. Sic enim interpretanda ſingula.Mane,hoc eſt numerus,ſignificat dinumeratũ eſſe iam dierũ tuę uitæ ac regni numerũ,& perbreue tẽpus ſupereſſe.Thecel,quod eſt põdus, appenſum à deo regni tui tẽpus iam ad finẽ uergere.Phares,quod eſt fragmen, fracturũ deũ tuũ regnũ,& partes eius in Medos ac Perſas diſtribuẽdas. Hac interpretatiõe accepta rex nõ poterat nõ uehemẽter triſtari, attamẽ Danieli

ſuam munificentiã non ſubtraxit tanq̃ malorũ prænuncio, ſed dona quæ pol licitus eſt exhibuit, ſic cogitans, quod nõ bona audierit, ſui fati culpã eſſe, nõ prophetæ: imò illũ boni uiri officio functũ eſſe, qui ſic interpretatus ſit ut erat euenturũ, tametſi parũ lætus euẽtus ſequeretur. Non multũ aũt abijt tem poris, dum & ipſe & urbs in Cyri Perſarũ regis poteſtatẽ deuenit. Sub Baltaſare em̃ capta eſt Babylon, anno regni eius decimoſeptimo. Hic finis fertur poſterorũ Nabuchodonoſori. Darius aũt cum extingueret Babyloniorũ im periũ, adiutus à Cyro ſuo cognato, annũ agebat ſexageſimũ ſecundũ, qui fuit Aſtyagis filius, apud Græcos alio uocatus nomine. Hic etiã Danielẽ prophetam aſſumptũ ſecũ duxit in Mediã, eũq; in maximo honore apud ſe habuit. erat enim unus è tribus ſummis ſatrapis, qui ſub ſe habebãt alios CCCLX ſatra
XIIII pas. tot enim à Dario primũ inſtituti ſunt. Itaq; cum tam charus & hono-
Dan. 6 ratus apud regẽ eſſet, ut qui ei tanq̃ diuino libenter de quouis negocio cõſulenti pareret, nõ effugit cæterorũ inuidiã, quemadmodũ fieri ſolet inter eos qui aliquẽ ſibi à rege præferri non patiunt̃ æquo animo. cumq; æmuli occaſionẽ calumniæ contra eũ quærerent, nullã unquã eis præbuit. cũ enim eſſet contẽptor pecuniarũ & omniũ munerũ, turpe ſibi ducẽs etiã pro beneficio licitam gratiã recipere, nullã accuſandi anſam inuenire poterant. nec tamen deſtiterunt quærere quomodo honore deiectũ è medio tollerent. & cũ animaduertiſſent Danielẽ quotidie ter deo ſupplicare precibus, cõmenti ſunt occaſionẽ qua eum poſſent perdere: aditoq; Dario renũciant ei, uiſum eſſe ſatrapis eius & principibus, p triginta dies populo dari intermiſſionẽ: quib. nec ab ipſo, nec à quoquã hominũ aut deorũ quicquã precari liceat: & ſi qs cõtra hoc cõmune decretũ faxit, eum in foueam leonũ conijci. Rex uero nõ perſpiciens eorũ malitiam, q̃ Daniel hoc cõmento peteretur, ait ſibi placere hoc decretũ: pollicitusq; ſe id confirmaturũ, edictũ propoſuit in publicum quo ſatraparũ decretum promulgabat̃. Id cum omnes præ metu ſeruare conarentur, magnũ fuit ubiq; ſilentiũ. Daniel uero nihil hęc curabat, ſed more ſolito ſtans in conſpectu omniũ, adorabat deũ ſuũ & deprecabatur. Tum ſatrapæ nacti occaſionẽ quam dudũ captauerant, regẽ adeunt propere, Danielemq; accuſant, q̃ contẽpto edicto ſolus ex omnibus deos precari auſus ſit, idq; non ob pietatem, ſed ob hoc ipſum quòd obſeruari ſe ſciret ab æmulis. Et cum regem ob nimiam erga Danielẽ beneuolentiã etiã mandati ſui contemptori facile ueniam daturũ crederent, hoc ipſo magis accenſi ad inuidiã, inflexibiles ad clementiã poſtulauerunt ut iuxta latam legẽ conijceret̃ in leonum foueam. Darius aũt ſperans ope diuina eripiendũ à beſtijs, hortatus eſt eum ut præſentẽ caſum æquo ferret animo: & poſtq̃ eò coniectus eſt, cũ obſignaſſet lapidẽ qui ori foueæ incumbebat uice hoſtij, domũ reuerſus eſt: totamq; eam noctẽ ſine cibo & ſomno exegit de amici ſalute ſolicitus. diluculo aũt ſurgẽs ad foueã ſe cõtulit: & inuẽto illæſo ſignaculo quo lapidẽ obſignauerat, per apertã feneſtrã ſuperne Danielẽ inclamauit, quærens an adhuc ſaluus ſit. Ad quã uocẽ cum ille reſponderet illæſum ſe & incolumẽ, iuſſit eũ è fouea beſtiarũ extrahi. inimici uero eius uidentes ei nihil mali accidiſſe, noluerũt hoc dei prouidẽtiæ tribuere, ſed cauſam referẽtes in leonũ ſaturitatẽ, auſi ſunt etiã apud regẽ hoc aſſerere. at ille offenſus eorũ malitia, iuſſit mul-

tum

tum carnium obiici leonibus,& illis iam ſaturatis inimicos Danielis in foueã conijci,ut appareat ſi propter ſaturitatẽ eos nõ attingant, ac tum demum eui dentiſsimũ fuit uatem ope diuina eſſe ſeruatum. nam nemini ex eis peperce-runt,ſed nõ ſecus ac ſi fuiſſent famelici, & alimẽtis caruiſſent, ſine mora eos dilaniauerunt. acuit aũt ferarũ rabiem non uexatio famis quæ iam eis exem-pta fuerat,ſed obiectorũ malitia, deo ſic uolente,ut ne bruta quidem eam im punitam ſinerent.Cum igitur ad hunc modũ uatis inſidiatores periſſent,Da rius rex per totũ ſuum imperiũ nuncios dimiſit qui Danielis deum prædica rent,hunc eſſe ſolũ uerũ & omnipotentẽ deum aſſeuerando. ipſum deinde uatem in maiore etiam q̃ antè honore habuit, primũ inter amicos locum ei tribuens.qui cum ab omnibus deo charus exiſtimaretur,& propter hanc de ſe opinionẽ eſſet illuſtriſsimus,ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, o-pus pulcherrimũ,& ſingulari admiratione dignũ, quod in hodiernum uſq; durat,& ſpectantib.recentiſsimæ ſtructuræ uidetur,ac ſi ea ipſa die qua ſpe-ctatur eſſet abſolutũ:tantam nouitatis ſpeciem,& tam integram pulchritudi nem habet,nihil omnino à tam longo tempore læſam, præter aliorũ ædifi-ciorum cõſuetudinem, quæ æque atq; homines uetuſtatis iniuriam ſentiũt, nec firmitatẽ ſolũ, ſed etiam decorem ſenſim deperdũt. Mos autẽ durat uſq; in præſens tempus ut in ea turri ſepeliantur Medorũ reges & Perſarũ atque Parthorũ: eiuſq; cuſtodia ſacerdoti Iudaici generis hodieq; concreditur.

Quod aũt in hoc uiro præcipua dignũ eſt admiratione, ſilentio nõ præteri-bimus.omnis enim eximia felicitas ut prophetæ excellentiſsimo ei cõtigit,& uiuenti tam apud reges q̃ apud populũ gratioſo, & poſt obitũ ſempiternam memoriã conſecuto.libri enim eius quos conſcriptos reliquit,etiã nũc apud nos legunt̃,qui nobis certã fidem faciunt,q; deus cum eo colloquia miſcue-rit.non ſolum enim futura prædixit quemadmodũ alij prophetę,uerumetiã tempus quo euentura eſſent præfinijt. & cum alij prophetæ calamitates prę-dicerent, ideoq; malam gratiam apud reges & multitudinẽ uulgarẽ inirent, hic bonarũ rerum uates fuit, ut propter fauſtam ominationẽ quidẽ beneuo-lentiam omniũ ſibi conciliaret, propter euentuũ uero certitudinẽ fidẽ ſibi apud uniuerſum mortaliũ genus compararet.Exſtat enim in eius ſcriptis un-de maxime illius prophetiæ certitudo poteſt colligi. ait em̃ ſe apud Suſa pri-mariam Perſidis urbem cum ſodalibus prodiſſe in campũ, & ibi terræmotu repentino exorto,diffugientibus metu amicis ſolũ eſſe derelictum, ſeipſum quoq; conſternatũ in faciem & manus procidiſſe.ibi acceſsiſſe quendã excitantem ſe & iubentem ut ſurgeret ac uideret quæ poſt multa ſecula euentura eſſent ſuis ciuibus.ſurgenti deinde oſtenſum eſſe arietem magnũ, enata ha-bentem multa cornua,& in his ultimũ cæteris celſius.uerſis deinde ad occi- Dan.8
dentem oculis, uidiſſe ſe hircũ delatũ per aerem concurriſſe cum ariete, & bis cornib.ictũ proſtrauiſſe humi & cõculcaſſe pedibus.deinde uidiſſe ena-tum è frõte hirci cornu maximũ, quo defracto erupiſſe pro eo quatuor alia, obuerſa inuentos ſingulos.& ex his etiam aliud minus exortũ ſcripſit, quod poſtq̃ eſſet adultũ, deus qui hæc oſtendebat dixit geſturũ bellũ contra gen-tem ipſius,& urbẽ ui expugnaturũ,& ceremonias templi conturbaturũ, ſa-crificiaq; uetiturũ per dies MCCXCVI. hæc eſt uiſio quã in campo apud Suſa

se uidisse scripsit: eamq; deu sic interpretatu esse. Arietē significare Persarū & Medorū regna, cornua uero futuros in his reges, & horū ultimū designari per cornu ultimū. hunc em fore diuitijs & gloria præstantissimū. Per hircum uero indicari, fore aliquē è Grecorū regibus, qui cum Persa bis cōgressus eū prælio superet, totūq; eius imperiū occupet. Per cornu uero illud magnum ex hirci fronte exstans primū regem significari, & per aliorū quatuor pro illo pullulationē, & ad quatuor terræ tractus singulorū uersionem, successuros ostendi, post primi regis mortē, & regni inter eos partitionem. hos neq; filios eius neq; alioqui ad cognationē ipsius pertinētes, multis annis p orbem habitatū regnaturos: ex hisq; exoriturū quendā regē, qui bellū gerat cum gente Iudæorū & legibus, & formā institutæ iuxta has reipub. auferat: spoliatoq; templo uictimas in id induci per trienniū prohibeat. quę quidem calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane accidit, ita ut futurū Daniel ante multos annos scripserat. Eodem aūt modo scripsit & de Romanorū imperio, & quantam uastitatē illaturi essent nostris hominibus. Hęc omnia diuinitus sibi demōstrata scripto tradidit, & posteris legēda reliquit, ut uidentes euentū non discrepare à prædictionibus, Danielē mirentur ob tam insignem honorē illi à deo habitū: simulq; Epicureorū error coarguat, qui prouidentiā è uita eijciunt, & deo regimen rerū nolunt permittere, nec credunt uniuersitatē à beata illa & immortali essentia uel cōseruari uel gubernari, sed sine rectore & curatore mundū suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita ut illi autumant careret præside, quemadmodū naues sine gubernatorib. uidemus procellis & fluctib. obrui, currusq; aurigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderet immoderato impetu. Quamobrē dum Danielis uaticinia cōsidero, nō possum nō damnare istorū inscitiā, qui deo negāt curę esse res mortaliū. quî enim fieri potuit ut prophetijs eius respōderet euētus, si temere in mundo gererent omnia? Verū ego hæc ita ut inueni in literas retuli, q̄ si quis mauult diuersam opinionē sequi, id per me quidē erit illi integrū.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER VNDECIMVS.

Cyrus Persarum rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia. Cap. I

1.Esd.1. 2.Esd.2

PRIMO aūt anno regni Cyri, q̄ fuit transmigratiōis nostræ Babylonicæ septuagesimus, miseratus est deus captiuitatē & calamitatem erumnosi illius populi: & sicut illis p Hieremiam prophetam ante dirutam urbem prædixerat, quòd postquam seruierint Nabuchodonosori eiusq; posteris p annos septuaginta, rursum eos restituturus esset in patriā, & ædificato templo redituri essent ad felicitatem pristinā, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit ut ille in hunc

modum

modũ per uniuerſam Aſiã ſcriberet: Hæc dicit Cyrus rex: Quoniã me deus maximus orbis regem cõſtituit, hunc illũ eſſe credo quem Iſraelitarum adorat populus. Is enim meũ nomen per ſuos prophetas prædixit, & quòd templum eius ædificaturus ſim Hieroſolymis in terra Iudæa. Hoc aũt Cyrus cognouit ex lectiõe libri qui Eſaiæ prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipſius ætatem cõſcriptas. Hic enim ſecretũ hoc deũ ſibi indicaſſe dixit, quòd uellet Cyrũ, quem multarũ ac magnarũ gentium regem declaraturus eſſet, remittere populũ ſuum in terram Iudæam, & templum ſuum ædificare denuo. Hæc Eſaias prædixit centũ quadraginta annis anteq̃ templũ deuaſtatũ eſt. Quibus lectis rex admiratus uatis diuinitatẽ correptus eſt cupidine exſequẽdi quæ ſcripta legerat: cõuocatisq; clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait ſe illis permittere ut proficiſcant in patriã, urbemq; Hieroſolyma & dei templũ ædificẽt denuo. Nam & ipſum deũ futurũ illis auxilio, & ſe ſcripturũ uicinis Iudææ ducibus ac ſatrapis, ut cõferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & uictimas ad ſacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuũ principes, Iudæ & Beniamiticæ, ſimulq; leuitę & ſacerdotes, propere Hieroſolyma ſe cõferunt: multi enim maluerũt manere apud Babylonẽ, non ſuſtinẽtes poſſeſſiones ſuas relinquere. Quò cũ perueniſſent, omnes amici regij fuerũt eis auxilio, cõferebantq; ad templi ſtructurã alij aurũ, argentũ alij, nõnulli pecudũ & equorũ multitudinẽ: ſoluẽtesq; uota quibus damnati fuerãt, offerebãt ſolennes uictimas, quaſi urbẽ denuo cõderent, & priſtinũ patrij ritus uſum reciperẽt. Nam & uaſa quibus olim templũ ſpoliauerat Nabuchodonoſorus, per Cyrũ tunc è Babylone remiſſa fuerãt. ea Mithridati ærarij regij præfecto tradita ſunt perferẽda ad Abaſſarẽ, aſſeruanda apud eũ dum templũ ædificaret: cui mandatũ eſt q̃ primũ id abſolutũ eſſet, mox ea ſacerdotibus & magiſtratib. populi redderet in templũ reſtituenda. quin & epiſtolã ad Syriæ ſatrapas in hæc uerba ſcripſit. Rex Cyrus Siſinæ & Sarabaſanæ S. Iudæis qui regionẽ meam habitant permiſi, ut quicunq; uellent in propriam patriã reuerſi urbẽ denuo conderent, & templũ dei Hieroſolymis ædificarẽt eodẽ quo prius loco. miſi aũt eò etiã ærarij mei præfectũ Mithridatem, & Zorobabelem principẽ Iudæorũ, ut fundamẽtis iactis templum ſuperſtruant altitudine cubitorũ LX. & totidẽ latitudine, faciantq; tres ordines è lapide polito, & unũ ligneũ è materie quã fert ea regio: ſimiliter & altare ſuper quo ſacrificent deo: quos ſumptus omnes de meo uolo fieri. Vaſa quoq; quæ Nabuchodonoſorus rex de tẽplo prædatus eſt, mitto per Mithridatẽ ærarij præfectũ & Zorobabelẽ Iudæorũ principem, ut ea perferant Hieroſolyma, & in templũ dei reſtituãt: quorũ numerus eſt hic: pſyctheres aurei L, argentei CCCC. thericlea pocula aurea L, argentea CCCC. ſitulæ aureæ L, argenteæ D. libatoria aurea XXX, argentea CCC. phialæ aureæ XXX, argenteæ MMCCCC. præterea uaſa alia magna mille. Cõcedo etiam eis eoſdẽ reditus quos maiores eorũ ſoliti ſunt accipere, in precium pecudum, & uini & olei drachmas ducentaquinq; millia quingentas, & in ſimilam artabas duo millia quingentas, atq; hæc è Samariæ tributis præberi uolo. immolabuntq; ſacerdotes has uictimas iuxta Moyſis legem Hieroſolymis, & inter ſacra precabuntur deum pro ſalute regis eiús que generis, ut regnum Perſarum incolume

lume maneat. Qui uero per inobedientiã hæc mandata noſtra irrita habuerint, eos in crucem agi uolo, & facultates ipſorũ fiſco noſtro attribui. Atque hoc fuit epiſtolæ argumentum. Numerus autem eorũ qui è captiuitate cõuenerant Hieroſolyma XLII millia fuere, & inſuper CCCCLXII.

Regij duces & ſatrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent. Cap. II

II
1.Eſd.4 IN dum templi fundamẽta iaciunt, & in hoc ædificando toti ſunt, circùm finitimæ gẽtes, præcipue Chuthęi, quibus olim è Perſide ac Media traductis Salmanaſar Aſſyriorũ rex in Samaria Iſraelitis inde ſublatis nouas ſedes dederat, rogabãt ſatrapas & eos quibus cõmendata erat hæc ædificatio, ut Iudęos impediret, quo minus urbẽ ac templũ inſtaurare ualeant. Illi uero pecunijs etiã corrupti uendiderunt Chuthæis ſuam circa demandatũ officiũ ceſſationẽ & negligentiã, Cyro neſciẽte utpote diſtracto in alia negocia, qui demũ Maſſagetico bello perijt. Cambyſe deinde in paternũ principatũ ſuccedente, ex Syria & Phœnice Ammanitarumq; & Moabitarũ ac Samaritarũ regionibus redditur ei talis epiſtola. Domine, ſerui tui, Rathymus cõmentarienſis, & Semelius ſcriba, & magiſtratus Phœnices ac Syriæ. Cognoſcerẽ te oportet rex, q; Iudæi qui Babylonem traducti fuerant, in regionẽ noſtrã uenerunt, & ciuitatẽ ob defectionẽ merito deletam reſtituunt, forumq; rerũ uenaliũ: reparant etiam mœnia & templũ exſtruunt. quod ſi ita pergere ſinantur, ſcito eos nec tributa perſoluturos amplius, nec imperata facturos. opponẽtes enim ſeipſos regibus imperare potius quàm ſeruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, uiſum eſt noſtri officij non diſsimulare hoc negotium, & admonere ut inſpicias maiorũ tuorũ cõmentarios, inuenturus in eis Iudęos regũ deſertores & hoſtes, urbemq; ipſorũ ob hoc crimen deſolatã ac dirutã. quin hoc quoq; admonendus es, q; ſi hæc urbs incolatur denuo, mœniumq; ambitũ abſoluat, intercludetur tibi uia in Phœnicen & Cauam Syriam.

Cambyſes Iudæos ab ædificando templo omnino prohibet. Cap. III

CAmbyſes aũt lecta epiſtola, cum eſſet alioquin etiam natus ad malitiam, grauiter cõmotus reſcripſit hoc modo. Rex Cambyſes Rathymo cõmentarienſi, & Belſemo, & Semelio ſcribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatoribus hæc dicit. Lectis quas miſiſtis literis, iuſsi inſpici maiorũ meorum cõmentarios ubi inuentum eſt urbẽ iſtam ſemper inimicã fuiſſe regibus, habitatoreſq; eius ſeditioſos perpetuò ſtuduiſſe concitandis bellis et rerũ nouitatibus. quodq; reges habuerint potentes ac uiolentos, qui continuis tributorũ exactiõibus Phœnicen & cauam Syriam uexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos urbẽ denuo condere, ne per hanc occaſionẽ creſcat eorũ malitia, qua cõcitati hactenus rebelles fuerũt regibus. His literis perlectis Rathymus & ſcriba Semelius cũ collegis eueſtigio conſcenſis equis properarunt Hieroſolyma, ducẽtes ſecũ magnam hominũ multitudinem, prohibueruntq; Iudæos ne urbem & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum eſt id opus per annos IX. uſq; in ſecundum annũ regni Darij Perſarũ regis. Cambyſes enim cum per ſexenniũ regnaſſet, ſubacta interim Aegypto, reuertens ab ea expeditione apud Da-
III maſcum eſt mortuus. Sublatis deinde magis qui poſt eius obitũ regnum

per

per integrum annum occupauerant, ſeptem illæ Perſarum familiæ Hyſtaſpis filium Darium cõmunibus ſuffragijs regem declarauerunt.

Darius Hyſtaſpis filius Iudæis templum ædificat. Cap. IIII

IS adhuc priuatus uouerat deo ſi regnũ adipiſceret, quicquid ſacrorum uaſorũ apud Babylonẽ eſſet, remiſſurũ ſe in templũ Hieroſolyma: & forte fortuna per illud tẽpus uenerat ad eum à Hieroſolymis Zorobabel, qui captiuorũ Iudęorũ dux declaratus fuerat. nam erat uetus regis amicus. quamobrẽ inter ſatellites cũ alijs duobus aſſumptus, ſperatũ honorem cõſecutus eſt. Primo aũt ſui regni anno Darius ſplendido ac magnifico apparatu excepit tam domeſticos ſuos q̃ Medorũ ac Perſarũ ſatrapas, prouinciarũq; præſides ab Indis uſq; ad Aethiopas, & p̃fectos copijs p̃ CXXVII ſatrapias. Cũq; ad ſatietatẽ epulati, diſceſsiſſent cubitũ ad ſuũ quiſq; diuerſoriũ. Darius poſt breuẽ in lecto quietẽ à ſomno relictus, nec ualẽs redormiſcere, cœpit fabulari cũ tribus ſatellitibus: & qui proponendã à ſe quæſtionẽ uerius ac prudẽtius ſoluerit, ei præmiũ fore promiſit uſum purpurę & aurei poculi. in cubatu quoq; ac uectatione uſurũ inſtrumẽto aureo, & tiara byſsina ac torque aureo: & in cõſeſſu habiturũ locũ regi p̃ximũ, annumeratũ inter gẽtiles regios. poſt hæc p̃miſſa quærit ex primo num uinũ maxime polleat, ex ſecũdo num reges, ex tertio num mulieres, an forte ueritas magis q̃ hęc omnia. his ad inquirendũ p̃poſitis ſiluit. Mane uero accerſiuit megiſtanas & ſatrapas ac toparchas, reſidẽsq; ubi ſolebat iura reddere, iubet ſatellitũ illorũ quenq; corã toto cœtu reſpõdere ad quęſtionẽ ſibi propoſitã q̃d ipſi uideat̃ uerius. Tũ primus eorũ ſic exorſus eſt uini prędicare potentiã. Viri illuſtriſſimi, equidẽ uino potẽtiæ palmã tribuere haud dubito, dum eius uiriũ hinc coniecturã capio. Animaduerto em̃ q̃ quorũuis potantiũ mentẽ ſubuertit, & uel regis animũ ſic afficit, ut nõ ſecus q̃ puer aliquis parentib. orbus curatoris egeat: ſeruũ quoq; ſuæ cõditionis oblitũ ad dicẽdi libertatẽ concitat, & pauperi addit animos diuitis, mutat em̃ & regenerat animas quas ſubingreditur. nã & calamitoſorũ extinguit triſtitiã, & ære alieno atq; uſuris oppreſſos facit aliquãtiſper uideri ſibi omniũ ditiſsimos, ut obliti ſui nihil ſonẽt humile, ſed talẽta crepẽt, & alia fortunatorũ uerba magnifica. p̃terea tam ducũ q̃ regũ illis ſenſum ac metũ eximit, & omnẽ amicorũ ac familiariũ memoriã, armat em̃ homines uel aduerſus chariſsimos, eosq; facit uideri alieniſsimos, cũq; edormito temeto p̃ noctẽ ſobrij fuerint redditi, ſurgũt omnino inſcij q̃ eis p̃ ebrietatẽ patrata ſunt. quo fit ut his argumẽtis p̃ſuaſus, uinũ ducã rẽ omniũ lõge potẽtiſsimã ſimul & uiolẽtiſsimã. Poſtq̃ prim⁹ p̃lata ſua de uino ſententia dicẽdi finẽ fecit, tũ ſecũdus cœpit extollere poteſtatẽ regiã, huius uires aſſeuerãs eſſe maximas omniũ q̃ intellectu ac potẽtia p̃dita ſunt. id conatus eſt p̃bare his ratiõibus. Omniũ rerũ penes homines eſſe imperiũ q̃ & terras & maria ad quoſcũq; uſus ſeruire ſibi adigũt. at ipſis hominib. reges imperitare, eisq; q̃dlibet p̃ ſuo mãdare arbitrio. p̃inde q̃ in fortiſsimũ animaliũ habẽt dominiũ, eorũ uim ac uirtutẽ meritò exiſtimandã inſuperabilẽ. q̃d p̃ dũ ad bella et pericula ſubditos mittũt, oẽs eorũ imperata obſequẽter faciũt, ſiue dum p̃ eos obijciunt̃ hoſtibus, ſiue dũ cogunt̃ cum mœnib. ac turribus, atq; adeo cũ mõtib. ipſaq; rerũ natura bellũ gerere, ipſorũ iuſſu parati uel occidi uel occidere, dũ ne uideant̃ à regijs mãdatis uſquã digredi? parata dein uictoria, belli

1. Eſd. 5. 6

cõmoda uniuerſa ad regem redeunt. Iam uero qui alieni à militia dant agris colendis operam, poſt lõgos labores & ſudores cõparatis fructibus regi tributa perſoluunt: & quicquid ille iuſſerit, hoc neceſſario ſine mora perficiẽt. Interim ille expletus omnibus delicijs & uoluptatib. dormit in cubiculo, excubantibus ante fores ſatellitibus, & ceu uinctis metu nuſquã diſcedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curanda propria negocia, ſed unam hanc curam putans neceſſariã, in hac una eſt aſſiduus. Et quî fieri poteſt, ut nõ is ſit omniũ potentiſsimus, cui tanta hominũ multitudo paret ꝙ omnia? His peroratis ſucceſsit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & ueritate, quarũ uis quanta ſit, quamq; præpolleat cæteris rebus omnibus, ſic docere aggreſſus eſt. Confeſſum eſt & uinũ pollere plurimũ, & regẽ cui omnes obtẽperant, maior tñ eſt potentia mulierũ. nã & rex per mulierẽ in lucem hanc productus eſt, & eos qui uites colendo uinũ nobis afferũt, mulieres & educant & pariunt: & nihil eſt omnino quod nõ illis acceptũ ferendũ ſit. nam & ueſtimenta nobis texunt harũ opera, & rei domeſticæ cura his eſt concredita: nec ullo pacto poſſumus carere fœminis. ſed licet argẽto multo abũdemus & auro, precioſisq; rebus alijs, ſimul atq; mulierẽ formoſam conſpexerimus, neglectis illis omnib. inhiamus in uiſæ pulchritudinẽ, & libenter ei bonis cedimus, modò adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & uel amiciſsimorũ ſæpenumero propter mulieres obliui ſcimur: ac ne cõmori quidẽ cum illis refugimus. addam & aliud argumentũ earum potentiæ non minimũ. quicquid terra marí ue lõgo labore quæſitum nónne totũ hoc mulieribus cõmittimus? Ipſum etiam regem tantarum rerum dominũ uidi aliquãdo ab Apame Rapſacis Themaſini filia, concubina ſua cædi alapis, nec hoc tantũ ferre, ſed ut ſibi detractum diadema capiti illa ſuo imponeret, ridentẽ cum ridẽte, & irata illa mœrentẽ, & adulatorie ſe ad affectus illius attẽperando humiliter ſatisfacientẽ ſi quid eam offenſam animaduerteret. Interim dum ſatrapæ mirabũdi alij in aliorũ uultus inter ſe mutuo conijciunt oculos, Zorobabel ad ueritatis laudes fecit tranſitũ. Dixi, inquit, & declaraui quantũ mulieres polleãt, uerũ tamẽ nec hæ nec rex ueritati ullo modo cõferendus eſt. Nam cũ terra ſit maxima, cęlũ item immenſę altitudinis, & ſol celeritatis ineffabilis, cumq; hæc dei uolũtas gubernet ac moueat, ꝙ deus iuſtus eſt & uerax, conſequitur ut ueritas ſit rerũ omniũ longe potentiſsima, cõtra quã iniuſtitia nihil omnino ualeat. præterea reliqua omnia quantumuis pollere uideantur, mortalia ſunt, & celeres habent exitus, ueritas uero immortalis eſt atq; ſempiterna. Quin & ea quæ ab illis percipimus, nec mortalia ſunt, nec iniurię temporũ aut fortunę reciprocis uicibus obnoxia, ſed iuſta & legitima, ſecretaq; ab omni labe iniuſtitiæ. his dictis Zorobabel ſermoni finẽ impoſuit. Acclamante uero auditorio ꝙ dixiſſet optimè, & ꝙ ſola ueritas uim omnis ſenij uel mutatiõis expertẽ habeat, iuſsit eũ rex poſtulare aliqd ex his quæ paulo ante ultro fuerat pollicitus. Libẽter enim ſe conceſſurũ, ut uiro ſapienti, & qui prudentia uincat cæteros. quare poſthac, inquit, aſſeſſor meus eris, receptus inter cognatas mihi neceſsitudines. His auditis admonuit eũ uoti, quo ſe obligauerat ſi adipiſceretur poteſtatẽ regiam: id aũt erat, denuo cõdere Hieroſolyma, & ibi dei templũ inſtaurare, ac deinde

ſacra

ſacra uaſa olim p Nabuchodonoſorũ inde ſublata, & Babylonẽ perlata, reſti
tuere. Hęc eſt, inquit, mea poſtulatio, quam nunc mihi permittis, ſapientẽ me
uirũ iudicans. Tum rex lætus aſſurgens exeepit eũ oſculo, moxq; ſcripſit IIII
toparchis & ſatrapis, iubens eos deducere Zorobabelẽ, eosq; qui unà profe
cturi erant ad inſtituendam & abſoluendam templi fabricã. Mandauit etiam
per literas Phœnices ac Syriæ magiſtratibus ut materiem cedrinã in Libano
exciſam deportarent Hieroſolyma, & inſtaurantẽ eam urbem adiutarent: in
quib. literis hoc quoq; adſcriptũ erat, iubere & uelle regẽ liberos eſſe omnes
Iudæos quotquot ex captiuitate Hieroſolyma poſtliminio redierint. & pro-
curatores ſuos ac ſatrapas uetuit quicquã in regios uſus à Iudæis exigere: &
quantumcũq; agrorũ occupare ualeant, permiſit eos immunes à tributis co
lere. Idumæis etiã & Samaritis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, ut
agros qui aliquando Iudęorũ iuris fuiſſent antiquis poſſeſſoribus redderẽt,
atq; inſuper L talenta in fabricã templi conferrent. ipſis autẽ iuxta patrias le-
ges ſacra facere permiſit, & quæ in hunc uſum eſſent neceſſaria, ſacrasq; ue-
ſtes in quib. pontifex & cæteri ſacerdotes rem diuinã faciunt, de ſuo præberi
uoluit, necnõ etiã organa quibus leuitæ ſacros hymnos accinũt. & cuſtodi-
bus urbis atq; tẽpli certas terræ portiones aſsignari iuſsit, ac in ſingulos an-
nos pro alimẽtis certã pecuniã. deniq; de remittẽdis ſacris uaſis, deq; Iudęo-
rum reſtitutione, confirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zoroba-
bel autẽ hanc gratiã à rege conſecutus, q̃ primũ egreſſus eſt regiã, ſuſpiciens
in cælũ gratias agit deo, q̃ coram rege inter concertatores uiſus ſit ſapien-
tior, confitens totũ hoc diuini eſſe beneficij: peractaq; gratiarũ actiõe, preca
tus ut & in poſterũ propitius eſſe pergeret, Babylonẽ profectus eſt, lætũ po-
pularibus ſuis nunciũ afferẽs. Quo audito primũ gratias egerũt deo pro red
dita ſibi patria: deinde ad epulas & cõpotationes uerſi, per huiuſmodi hilari
tates continuos ſeptẽ dies exegerũt, ob receptã patriam ceu natalitiam feſti-
uitatem denuo celebrantes. deinde duces Hieroſolymitanæ profectionis ex
ſua quemq; tribu elegerunt, cõparatis & iumentis quæ uxores ac liberos ue-
herent: deducentibusq; quos Darius ad hoc ipſum miſerat, genialiter uiam
emetiebantur hilares, perſonantibus omnia tibijs, & cymbalis perſtrepenti-
bus, proſequẽte per luſum ac lætitiam & reliqua Iudæorũ multitudine. nam
certus numerus è ſingulis cognationibus ſelectus proficiſcebatur: quas no-
minatim percenſere nõ libet, ne interrupta narrationis ſerie lectori tædium
afferã. hoc tantũ dicã cõpendio, fuiſſe pubertatẽ egreſſorũ quater mille mil-
lia, & ſexcẽta uiginti octo millia, dũtaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leui-
tarum enim ſequebant quatuor millia & ſeptuaginta. promiſcuæ uero mul-
titudinis puerorũ ac mulierũ numerus erat quadraginta millia DCCXLII. prę
terea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CX. ſacri ſerui
CCCXXII. ad hæc qui dicebãt ſe Iſraelitas, nec tamẽ poterãt aporobare genus
ſuũ, ſexcẽti quinquaginta duo. reiecti ſunt etiã ex ordine & honore ſacerdo-
tali quotquot duxerant uxores, quarũ genus nec ipſi indicare poterant, nec
in Leuiticis & ſacerdotalib. genealogijs inueniebat. erãt aũt numero DXXV.
Sequebatur etiam ſeruitiorũ multitudo ſeptem millium CCCXXXVII. canto-
res etiam & cantatrices CCXLV, cameli CCCCXXXV. iumenta DXXV. Dux

autem

autem multitudinis quam modò recenſui, fuit Salathielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & ſtirpe Dauidis natus, & cum eo Ieſus Ioſedeci pontificis filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulium ſuffragijs ad ducatũ electi, qui etiam contulerunt in ſumptus huius profectionis minas auri centũ, argẽti uero quinquies mille. atq; in hunc modũ ſacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorũ, qui tum apud Babylonẽ erat, ad habitanda Hieroſolyma ſunt deducti. reliqua uero multitudo pauliſper diſcedentes proſecuta, domos quiſq; ſuas redijt. Septimo autẽ menſe poſtquam Babylonem exiuerant, Ieſus pontifex & Zorobabel princeps dimiſsis circum oppida nuncijs è tota regione populũ Hieroſolyma conuocauerunt, cupide ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerẽda deo ſacrificia iuxta leges per Moyſem traditas. Quæ dum faciũt, non æquis oculis aſpiciebantur à finitimis gentibus, quibus exoſi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiam Scenopegiam per idem tẽpus, iuxta legiſlatoris præſcripta, & poſt hæc oblatiões & quotidiana ſacrificia, uictimasq; ſabbatorũ atq; omniũ ſanctarũ feſtiuitatũ. tum qui uota uouerant, reddebãt ea ſacrificantes à nouilunio menſis ſeptimi. Deinde templi ædificationẽ ſunt aggreſsi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorũ qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facile ac libenter faciebant, trabes cedrinas de Libano deferentes, quib. mox in rates compactis, in Ioppenſem portum eas perducebant, ita ut primum à Cyro, & tum iterum à Dario iuſsi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum ſecundo, menſe ſecundo, quando iactis templi fundamentis prima die Decembris cœperunt ſuperſtruere: prępoſuerũtq; operi curando Leuitarũ quotquot uigeſimũ annũ attigerant, & Ieſum cum filijs ac tribus fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrẽ, Aminadabi filiũ, eiusq; filios: quib. ſumma cura & diligẽtia cõmiſſum negotiũ tractantibus, celerius opinione creſcebat templi ædificiũ. Id ubi factũ eſt, accedentes ſacerdotes ornatu ſuo cum tubis, & Leuitæ Aſaphiq; progenies, canebãt ſacros hymnos, in Dei laudẽ à Dauide quondã inſtitutos. Sacerdotes aũt & Leuitæ cognationumq; principes ętate prouectiores, qui & illud príus templũ uidere meminerant magnũ & opulentum, & hoc recens pro præſentium fortunarũ tenuitate deterius fieri animaduertebãt, reputantes quantũ ab illa priſca felicitate abeſſet, oborta inde mœſtitia temperare à lacrymis nõ poterant: uulgus aũt contentũ erat præſenti templo, ut quod nulla priorũ temporum cõparatione ſeipſum cruciabat, nec ullũ detrimentũ factum quibat animaduertere. contrà ſeniorũ ac ſacerdotũ multo deteriore cõditiõe res ſuas eſſe exiſtimantiũ gemitꝰ, uix concentu tubarũ obſcurari poterat. Samaritæ aũt inimici auditis tubis, & lætantium atq; dolentiũ promiſcuis uociferationibus, accurrerunt uolentes cauſam diſcere: & cognito qꝺ Iudæi è captiuitate Babylonia poſtliminio reuerſi templũ inſtaurarẽt, adeunt Zorobabelẽ ac Ieſum, principesq; cognationũ, poſtulantes ut eos admitterẽt ad templũ cõmuni ſumptu ædificandũ. Nam ſe quoq; aiebãt deũ colere, & eius gloriari nomine, religionisq; eius ſtudioſos fuiſſe iam inde ab illo tẽpore quo Salmanaſar Aſſyriorũ rex è Chuthia & Media gentẽ eã in loca illa trãſtulerat. Ad q̃ poſtulata illi de cõmuni ſentẽtia reſpon-

reſponderunt,ad ſimul ædificandũ admitti eos non poſſe, cum & prius Cyrus,& nunc Darius ipſos ædificare iuſſerint:licere tamẽ eis ibi adorare. idq; facere uetari eorũ neminem,ac ne cæterarũ quidem gentiũ quenquam,cum omnibus hominibus eò uenientibus templũ ad adorandũ pateat. His auditis Chuthæi,ſic enim nos Samaritas appellamus,indigne tulerunt:& inſtigauerunt Syriæ gentes, ut Satrapas rogarent quemadmodũ ſub Cyro primũ, ac mox ſub Cambyſe, ut templi ædificationẽ impedirent, Iudæorũq; conatus & diligentẽ circa hoc opus operã quoad liceret de induſtria remorarentur.Per idem tẽpus aſcendit Hieroſolyma Siſines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibuſdã alijs, rogaueruntq; Iudæorũ principes, cuius permiſſu templũ ſic ædificarẽt,ut arx potius quàm fanũ exiſtimari poſſit:& cur tam firmis mœnibus & porticibus urbẽ cinxiſſent. Reſponderunt Zorobabel & Ieſus, ſeruos ſe eſſe dei maximi, cui templũ hoc exſtructum à quodã eius gentis rege fortunatiſsimo & in omni uirtute excellẽtiſsimo per multas ætates incolume ſteterit.Deinde ob maiorũ ſuorum impietatẽ p Nabuchodonoſorũ Babyloniorũ & Chaldæorũ regem expugnata & deleta urbe,tẽploq; ſpoliato ac incẽſo, & populo in captiuitatẽ Babylonicã abducto, Cyrũ qui Perſidis & Babyloniæ regno potitus ſit, regio diplomate mãdaſſe tẽpli inſtaurationẽ, & donaria uaſaq; per Nabuchodonoſorũ ſublata tradidiſſe Zorobabeli & Mithridati ærarij ſui præfecto, ut ea deportarẽt Hieroſolyma,rurſumq; in templũ inſtauratũ reponerent.eiuſdem enim regis mandato Abaſſarũ miſſum ad eã urbẽ, ut daret operã ut id templũ primo quoq; tẽpore abſolueret. eum acceptis regijs literis cõfeſtim ueniſſe, & fundamẽta ieciſſe. atq; ex eo tempore nunq̃ inimicas gentes interturbare ædificationẽ, atq; impedire deſtitiſſe.Quare ſi illis ita uideretur,ſcriberent Dario,ut inſpectis regijs cõmentarijs manifeſtũ fiat uera ipſos omnia dicere. His auditis Siſines & alij cum eo,noluerunt ædificationẽ inhibere inconſulto Dario, ſed confeſtim ei de hac re ſcripſerunt. Iudæis autem ſolicitis & metuentibus ne regem pœniteat iuſſiſſe reparari Hieroſolyma,duo prophetæ qui tum erant in populo,Aggęus & Zacharias,bono animo eos eſſe iubebant,nec à Perſis quicquã timere: quandoquidẽ ipſi cõpertam haberent ſuper hac re dei uoluntatem:quibus credens populus aſsiduus erat in opere, nulla die id intermittens.Cumq; Samaritæ Dario ſcripſiſſent, accuſantes Iudæos quòd urbẽ muniant,templumq; arci quàm fano ſimilius exſtruant: aſſeuerantes nõ eſſe hoc in rem regis,& oſtendentes Cambyſis epiſtolã, per quam eam ædificationẽ impediuerat & uetuerat,ratus nõ eſſe rebus ſuis tutã aut utilem: poſtq̃ etiã Siſinis & collegarũ de eodem negocio literas accepit,iuſsit regios commentarios ſuper hac re cõſuli: & inuentus eſt apud Ecbatana caſtrũ Mediæ liber,in quo hæc ſcripta continebantur. Anno primo regni ſui Cyrus rex decreuit, ut templũ dei cum altari Hieroſolymis ædificaretur altitudine cubitorum LX, & totidem latitudine,quod haberet ordines è lapidibus politis tres,& ligneũ unũ è materie quã fert ea regio:& ſumptus in hoc ex ęrario regis præberentẽ.Sed & uaſa templi quæ Nabuchodonoſorus ſuſtulerat, reddantur & reportentẽ Hieroſolyma. Vtq; cura eius negotij ſit penes Abaſſarem Syriæ ac Phœnices præfectũ eiusq; collegas, q abſtinerent quidem ipſi

ab eis

ab eis locis,ſeruos uero dei Iudæos & eorũ principes ſinerent templũ ſtruere: ipſi uero adiutarent eos in hoc opere de tributis ſuæ prouinciæ,& ad ſacrificia quoq; ſuppeditarẽt,tauros,arietes,agnos, hædos, ſimilã,oleũ,uinũ, & cætera quæ ſacerdotes poſtulauerint, qui deprecaturi ſint deũ pro ſalute regis atq; Perſarũ. Quicunq; aũt contra mandatũ hoc facere auſus fuerit,is ut cõprehenſus in crucẽ agatur,& facultates eius fiſco addicant. inibi etiam addita erat execratio, ut quicunq; eius templi ædificationẽ uetare uoluerit, deus eũ feriat,atq; hoc modo iniquitatẽ eius cohibeat. Hæc cũ Darius in Cyri cõmentarijs inueniſſet,reſcripſit Siſini & collegis eius hoc modo.Rex Darius Siſini magiſtro equitũ & Sarabazani cæterisq; magiſtratibus S. Mitto ad uos exemplar epiſtolæ Cyri, quã in ipſius cõmentarijs inueni: uoloq; ut omnia fiant,quemadmodũ in ea continent. Valete.Ergo cognita ex his literis uoluntate regis, Siſines & reliqui decreuerũt eam per omnia ſequi. itaq; ſuſcepta cura ſacræ fabricæ,adiuuabant Iudæos magiſtratusq; illorũ & principes, & magnis omniũ ſtudijs proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij,prophetantibus interim Aggæo & Zacharia:abſolutumq; eſt intra ſeptenniũ.Anno aũt regni Darij nono,uigeſimatertia die mẽſis undecimi,qui noſtris dicit Adar,Macedonibus Dyſtrus,ſacerdotes ac Leuitæ cũ reliqua Iſraelitarũ multitudine obtulerũt ſacrificia pro renouata poſt captiuitatem priſtina felicitate proq; recepto nouo tẽplo,tauros centũ, arietes ducentos,agnos CCCC, hircos XII. pro peccatis totidẽ tribuũ: conſtitueruntq; Leuitæ iuxta Moyſis leges ex ordine ſuo ianitores per ſingulas portas.ædificauerant enim Iudæi porticus quoq; quibus templũ circũquaq; includebat. Inſtante deinde azymorũ feſto,menſe primo,qui Macedonib.eſt Xanthicus nobis uero Niſan, confluxit totus populus ex oppidis in urbem:celebrauerunt q; id feſtũ caſti ac puri unà cũ coniugibus ac liberis ritu patrio, & uictimam paſchalem immolãtes decimaquarta luna epulati ſunt p continuos dies ſeptem,nullis ſumptib.parcentes,holocautoma etiam offerentes,& agentes gratias deo, q eos tandem antiquæ patriæ & eius legib.ac ritibus reſtituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiã regis Perſici animo.atq; ita ſumma liberalitate in re diuina uſi incoluerũt Hieroſolyma,inſtituta ea reip.forma, q per optimates adminiſtrat. penes põtifices em fuit ſumma autoritas, donec Aſamonæorũ gens mutato rerũ ſtatu regnũ obtinuit. ante captiuitatem em iam inde à Sauli & Dauidis temporib. egerũt ſub regibus p annos DXXXII. menſes ſex,dies decem. & ante hos æque monarchæ res adminiſtrauerũt appellati Iudices,qui reipub.ſtatus plus q quingentis annis durauit poſt Moyſis & Ieſu imperiũ. Hoc igitur modo habebant ſe Iudæi in patriam reſtituti ſub Cyro & Dario regibus.Samaritæ aũt,infenſa gens & inuida,multis moleſtijs eos afficiebãt, freti opibus,& affectãtes cognati Perſarũ uideri, quod inde eſſent oriundi.nam quæ iuſſi erant,ex tributis in ſacrificia conferre grauabantur,magiſtris equitũ interim conniuentibus:& quacunq; in re uel per ſe uel per alios poterant noſtrã gentem lędere,nullã occaſionem prętermittebãt. Viſum eſt itaq; ſenatui populoq; Hieroſolymitano legationem ad regem Dariũ mittere,& Samaritas accuſare: cuius legationis caput fuit Zorobabel,aſſumptis alijs quatuor collegis. Cæterũ rex cognitis criminibus quæ

per

per legatos Samaritis obijciebant, dedit eis literas perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magistris equitũ apud Samariam, & Sadracæ ac Bobeloni reliquisq; eorum conseruis. Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorũ legati accusauerũt uos, q̃ molesti fueritis templum ædificantibus, quodq; non præbeatis impẽsas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debueratis. Volo igitur ut lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum usus postulat, ut non desinentes quotidie sacrificare tam pro me quàm pro Persarum gente deprecentur.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia. Cap. V

DEfuncto aũt Dario succesit Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinũ cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolẽtia prosecutus est. Hoc regnante põtifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem uero degentiũ Iudæorũ primarius sacerdos erat Esdras, uir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populũ. is cum esset legũ Mosaicarũ peritissimus, in regis amicitiam peruenit. & cum decreuisset proficisci Hierosolyma, secumq; aliquos è Babylonijs Iudæis ducere, petijt à rege cõmendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex regũ Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis dei, S. Decretũ est à me & septẽ meis cõsiliarijs, ut quicunq; in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorũ ac leuitis uoluerit tecũ Hierosolyma petere, per meam benignitatẽ hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta dei legẽ: utq; Israelitarũ deo dona perferatis, quæ ego & amici uouimus. præterea facio tibi potestatẽ auferendi omne aurũ & argentum quantumcũq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre uoluerit, quo emantur uictimæ super altare dei uestri immolandæ: & fabricãdi ex auro ac argẽto uasa quæcunq; tu & fratres tui uolueritis. Sacra quoq; uasa quæ tibi dantur, deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hũc usum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriã & Phœnicen te cõmendaui, scribens eis ut quicquid Esdras sacerdos & lector legis dei pẽtierit, sine mora dent. Et ut deus propitius sit mihi & meis liberis, uolo usq; centũ coros tritici deo secũdum legẽ dari. Vobis quoq; magistratib. præcipio, ut à nemine sacerdotũ, leuitarum, sacrorũ cantorũ, ianitorũ, sacrorũ seruorũ quicquã exigatis, nẽ ue ulla onera eis imponatis. Tu uerò Esdra iuxta cõcessam tibi diuinitus sapiẽtiam cõstitue iudices, qui p̃ Syriã ac Phœnicen iura reddant populo legem tuam scienti: quin & nescientes doce libere, ut quisquis legẽ dei uel legẽ regiã uiolauerit, mulctetur pecunijs, aut etiã damnetur capite, utpote qui nõ per ignorantiam, sed per contumaciã peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit deũ, & gratias egit, illi benignitatẽ regiam acceptã referendã, & illũ maxime dignũ cui gratiæ agant existimãs. Aduocata deinde Iudæorũ cõcione qui apud Babylonẽ degebant, & perlecta epistola, ipsam quidẽ reti nuit: exẽplar uerò eius in Mediã ad omnes suæ gẽtis homines transmisit. qui cognita regis erga deũ pietate, & erga Esdrã beneuolẽtia, omnes uehemẽter

V

1. Esd. 7

ſunt lætati: multi uero ex eis aſſumptis ſuis facultatibus Babylonẽ uenerunt, cupientes reuerti Hieroſolyma. reliqua Iſraelitarũ multitudo aſſuetum iam domicilĩ noluit relinquere. quapropter duæ tantũ tribus per Aſiam & Europam ſub Romano degunt imperio: decẽ autẽ tribus nunc quoq; ultra Euphratẽ ſunt, infinita hominũ millia, quæ uix eſt numero cõprehendere. Cęterùm ad Eſdram magna multitudo cõuenit tam ſacerdotũ & leuitarũ, q̃ ianitorum ſacrorũq; uel cantorũ uel miniſtrorũ. Ille uero omnes qui ex captiuitate in patriã reuerti uolebãt ad Euphratẽ cõgregauit: ubi peracto triduano ieiunio, uotisq; ꝑ incolumitate & felici itinere cõceptis (recuſauerat em̃ deductores equites, dicẽs deo ſalutẽ ſuorũ curæ futurã) iter ingreſsi die duodecima primi menſis anno regni Xerxis ſeptimo, peruenerũt Hieroſolyma eiuſdẽ anni mẽſe quinto. & cõtinuo ſacerdotib. gazophylacij cuſtodibus Eſdras ſacrã pecuniã tradidit, argenti talẽta ſexcẽta quinquaginta. uaſa argẽtea talentorũ centũ, uaſa aurea talentorũ uiginti, uaſa ærea auro meliora pondo talentorũ XII. Hęc enim erant dona regis eiusq; amicorũ, & Iſraelitarũ Babylone manentiũ. quo facto obtulit deo ſecundũ legem holocautoma, tauros XII. pro cõmuni ſalute populi, arietes & agnos LXXII. hircos ꝑ peccatis XII. procuratorib. etiã regijs, & præfectis Phœnices ac Syriæ ſcriptas à rege reddidit epiſtolas: qui cum eis nõ parere nõ poſſent, omni honore gentẽ noſtrã proſecuti ſunt, & in omnibus neceſsitatib. eis fuerũt auxilio. Et conſiliũ quidem huius migrationis ab Eſdra profectũ eſt, ſucceſſum aũt felicẽ deus addidit, ut equidẽ reor, uiri huius uirtutẽ ac pietatẽ reſpiciens. Aliquanto deinde pòſt cõperit quorundã indicio, ꝙ quidã è uulgo ſacerdotũ & Leuitarũ parũ ſeruauerint inſtituta & leges patrias, & ductis alienigenis uxoribus ordinem ſacerdotalẽ confuderint: rogatusq; ab eis ut ferret auxilium legibus, ne deus propter paucos iratus omnes denuo cõmuni clade feriat, ſcidit ueſtẽ prętriſtitia, uellens capillos & barbã, & humi ſe proſternens, eo ꝙ primores populi deprehẽſi eſſent in tali crimine: & cogitãs nõ eſſe aduituros, ſi iuberet eos uxores cũ liberis eijcere, nolebat ſe à terra attollere. Itaq; cõcurrerunt ad eũ quotquot erãt bonę mẽtis, & unà flebãt addẽtes ſe ſocios eius triſtitię. Eſdras aũt ſublatis ad cælũ manibus: Me quidẽ, inquit, pudet ad cælũ oculos attollere, dum cogito ꝙ populus ne maiorũ quidẽ ſuorũ cladibus admonitus à peccando abſtinet: tu tñ clemẽtiſsime deus noſtri miſertus ſeminariũ aliquod & reliquias ſuperſtites cõſerua, quas Hieroſolyma in antiquã patriã reducere dignatus es: & da ueniã præſentis errati, mortẽ quidẽ cõmeritis, uerũ tamen in tua bonitate ſperãtibus. Dum ita pius ſacerdos lacrymaẽ cum eo cœtu qui ad eũ conuenerat mixtus ex uiris & mulierib. atq; pueris, acceſsit eò quidam primarius Hieroſolymita nomine Achonius, cõfitens ſe peccaſſe q̃ alienigenas uxores duxerint: ſuaſitq; ei ut omnes adiuuaret, ut uxores cũ nata ex illis prole abijcerẽt: & ſi q̃s legi parere nollet in eũ animaduerteret. q̃ ſecutus uiri conſiliũ, exegit ſuper hac re iuſiurandũ à principib. Leuitarũ & ſacerdotũ & tribuũ Iſraeliticarũ. quo facto exiuit templũ & cõtulit ſe in domiciliũ Ioãnis & Eliaſibi, ibiq; totã eam diẽ ieiunus præ mœrore exegit. Propoſito deinde edicto ut oẽs è captiuitate reuerſi intra biduũ aut triduũ Hieroſolyma cõuenirẽt, & quiſquis per contemptũ nõ adfuerit intra præſcriptũ tempus, ut excommu-

cõmunicetur,bonaq; eius ſacro ęrario addicantur,intra triduũ conuenerũt utriuſq; tribus homines,uigeſima die noni mẽſis,quẽ Hebręi thebethũ, Macedones Appellęũ nominant.cũq; conſediſſent in ſuperiore parte tẽpli,præſentibus etiã ſenioribus,& frigus propter anni tempus eſſet moleſtũ, ſurgẽs Eſdras accuſauit eos qui contra leges duxiſſent uxores alienigenas.nũc ſi ue- 1.Eſd.10
lint rem deo gratam & ſibimetipſis utilẽ facere,ablegandas eſſe uxores eiuſmodi.acclamatũ eſt facturos id omnes æquo animo,ſed eſſe earũ non paruũ numerũ,et tempus eſſe hibernũ,nec poſſe rem eam intra unã aut alterã diem perfici.itaq; opus eſſe ut negociũ hoc differatur aliquantiſper,& tum demũ principes aliquot q̃ ſint alieni ab hac culpa, cũ ſelectis undecũq; ſenioribus inquiſitionẽ faciant eorũ qui contra legis præſcriptũ uxores duxerint. conſenſerunt omnes in eam ſententiã,& prima die menſis decimi cœpta inquiſitione,quæ durauit uſq; primã diem mẽſis ſequentis, inuenerũt multos tã ex Ieſu pontificis cognatione q̃ ex cęteris ſacerdotibus ac Leuitis & alijs Iſraelitis,qui & uxores et natos ex eis liberos ſine mora abiecerũt, pluris facientes legum obſeruantiã,quàm naturales affectus quantũuis uiolentos: moxq; ad placandum deũ arietes immolauerunt.quorũ nomina recenſere non eſt neceſſe.atq; ita Eſdras hoc ęrratum circa cõnubia correxit,& malã in hoc conſuetudinẽ emendauit, ut in poſterũ hęc reformatio ſtabilis ac firma permaneat.Septimo aũt menſe dum ſcenopegiæ feſtum celebratur, & fermè totus populus conuenit,accedentes ad patentẽ templi partẽ quæ orientalem portam ſpectat,rogauerunt Eſdrã ut eis legẽ Moyſis legeret: quod & fecit,ſtans in medio multitudinis,à mane uſq; meridiẽ:ex qua lectione nõ ſolum in prę ſens & futurũ diſcebant quid eſſet iuſtum,ſed etiam præteritorum memoriam retractantes lachrymabãtur,ſic cogitantes,quòd nullas calamitates fuiſſent perpeſsi,ſi præſcripta legis diligẽter obſeruaſſent. Eſdras aũt uidens eos ad hunc modum affectos,iuſsit ut domũ abirent: eſſe enim feſtũ, nec licere ea die flere.quin potius hortabat ut ad epulas uerſi,ita ut feſto die decet,hilariter agerent:& hac anteactorũ pœnitentia in futurum ſe munirent,ne in ſimiles caſus incurrerent.at illi ſequentes eius monita cœperunt re uera feſtũ agere,quod cũ per octo dies feciſſent,digreſsi ſunt in proprias patrias, magnam gratiam Eſdræ habentes ob reformatam rempublicam: quo factũ eſt ut poſt cõparatam ſibi apud populum egregiã gloriam ſenex uita defunctus apud Hieroſolyma ſit magnifice ſepultus. Quo tempore cũ etiam Ioacimus põtifex eſſet mortuus,filius eius Eliaſimus in ſacerdotiũ ei ſucceſsit. Cęterũ 2.Eſd.1
quidã ex captiuis Iudęis,pincerna regis Xerxis,Neemias nomine, deambulans ante primariam Perſarum urbẽ Suſa, cũ hoſpites quoſdam poſt lõgum iter exactum in urbẽ aduentãtes Hebraice inter ſe cõfabulari animaduertiſſet,accedens ad eos rogabat undenã uenirẽt.et audito quòd è Iudęa,rurſum ſcitatus eſt quõ ſe haberet ille populus & caput eorũ Hieroſolyma. Quibus male ſe habere dicẽtibus,quòd eius mœnia diruta eſſent,& circũuicinę gentes multa mala Iudæis inferrẽt,die nocteq; agros excurſionib⁹ ac rapinis populantes,& multos ex ea regione atq; adeò ex urbe ipſa captiuos abducẽtes, ita ut paſsim per uias reperiãtur cadauera: fleuit Neemias motus populariũ ſuorum miſerijs: & ſublatis oculis ad cęlũ,Quouſq;,inquit,patieris domine

gentem noſtrã tantis malis opprimi,ut ſimus præda omniũ? cũctante uero illo apud portam & ob hæc lamentante,accedens quidã nunciauit ei,regem iam accubitũ ire.ille confeſtim ita ut erat nõ abluta facie ad miniſterij ſui fun
2.Eſd.2 ctionem properat.Rex uero poſt cœnã iam hilarior, uidens Neemiam ſubtriſtem,rogabat quid eſſet in cauſa.tum ille deũ prius precatus ut ſuadæ gratiam prius uerbis ſuis adderet: Quî poſſum,inquit,rex aliũ uultũ ſumere,aut mœrorẽ è corde ponere,quando audio patriæ meæ Hieroſolymorũ,in qua exſtant ſepulchra maiorum meorũ ac monumenta,& portas incenſas eſſe & diſiecta mœnia? Sed oro hanc unam gratiam mihi concede, permitte mihi ut profectus illò muros eius exſtruam, & quod deeſt ad fabricã templi ſuppleam. At rex petitiõi eius annuit, ſimulq; literas ad ſatrapas cõmendatitias, ut & honorẽ ei haberent,& præberent quicquid cuperet.quare deſine,inqt triſtari,& poſthac libens nobis miniſtra. Ibi Neemias adorato deo,actisque regi p tam ampla pollicitatione gratijs,abſterſo à uultu omni mœrore,frontem exporrexit p lætitia.Sequẽti uero die accitus,accepit literas regias, quas Sadæo Syriæ,Phœnices,ac Samariæ præfecto redderet:in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandũ opus ſit.cũ igitur Babylonẽ ueniſſet,& multos à popularibus ultro ſe adiungentes comites aſſumpſiſſet, tandẽ peruenit Hieroſolyma,anno regni Xerxis uigeſimoquinto:& oſtendens prius ſuis literas Sadæo magiſtro equitum collegisq; eius reddidit. conuocato deinde Hieroſolyma uniuerſo populo, ſtans in medio tẽpli ſic eos eſt allocutus. Viri Iudæi ſcitis q Deus opt.max. memor maiorũ noſtrorũ Abrahami Iſaaci & Iacobi eorumq; pietatis,qua illos quondã,eadẽ nos quoq; prouidẽtia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud regẽ obtinui, ut mihi permitteret mœnia reſtituere, & quod ſupereſt ad abſoluendũ templum perficere. Quamobrẽ nunc ita faciendũ cenſeo,ut quoniã non ignoratis q̃ infenſas habeamus gentes uicinas,& quòd cognita ueſtra in ædificando diligẽtia nihil nõ molientur quo ueſtros conatus quantum in ſe erit impediant,primũ forti animo ſitis, & omnẽ fiduciam collocetis in deo qui facile reſiſtet illorũ importunis inimicitijs: deinde nec die nec noctu operis ſtructurã intermittatis,ſed omni cura id opus cõtinuetis,quando quidẽ nunc maxime tempeſtiuũ eſt hoc facere. Hæc locutus cõtinuo iuſſit magiſtratus dimetiri mœnia,& operas partiri in populũ, attributo certo modo in ſingulos uicos & oppida: pollicitusq; ſe quoq; cũ domeſticis uelle adiutare impigre,concionem dimiſit.Iudæi uero eius autoritate permoti ad opus ſe expediebãt:quę appellatio tum primũ illis & regioni eſt indita,quando à Babylonia ſunt reuerſi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat.
2.Eſd.4.6 Eius rei fama ubi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritasq; & Syrię Cauæ incolas perlata eſt,iniquiſsime tulerunt, nec unquã ceſſauerunt inſidiari & conatus ipſorũ impedire:interceptisq; multis Iudæis,tentauerunt ipſum Neemiam p conductitios ſicarios tollere.crebros etiã terrores eis incutiebãt,rumores ſpargẽtes quaſi magni diuerſarũ gentiũ exercitus eos eſſent inuaſuri, ita ut parũ abfuerit quin hoc metu ab incepto opere deſiſterẽt. Neemiã uero nihil horũ ab inſtituto deterrere potuit,ſed ſtipatus aliquot ſatellitibus intrepidus pergebat,p nimio ſtudio nullũ laborẽ ſentiens.eam aũt ſalutis proprię

curam

curam non ideo habuit, quòd mortẽ timeret, ſed quia certo ſciebat ſe extincto ciues ſuos nõ reparaturos mœnia. iuſsitq; in poſterũ ędificatores accinctos opus facere. & cæmentarius quidẽ non ſine gladio erat, ſimiliterq; qui materiam ei ſuggerebat: ſcuta uero nõ longe inde in promptu eſſe uoluit, & tubicines interuallo quingentorũ paſſuum, ut ſi cubi ſe hoſtes aperuiſſent, ſigna canerẽt, ut populus arreptis armis reſiſteret, né ue inermis ab hoſte poſſet opprimi. ipſe uero noctu circumquaq; urbẽ obibat, nunq̃ defeſſus aut opere aut duritia uictus & excubijs, nec cibo nec ſomno utens niſi quantũ poſtularet neceſsitas: atq; ad hunc modũ perdurauit duob. annis & tribus menſibus. tantum enim tẽporis elapſum eſt donec abſoluerentẽ mœnia, uigeſimo octauo regni Xerxis anno, menſe nono. Permunita deinde urbe Neemias & populus deo ſacrificauerunt, & octo dies in epulis tranſegerunt. quæ res ubi Syriæ gentibus eſt audita, graues indignatiões in eis cõmouit. Neemias autẽ uidens nõ ſatis magnã in urbe populi frequentiã, perſuaſit circũquaq; uicinis ſacerdotib. & Leuitis ut migrarent in urbẽ inibi habitaturi, exſtructis eis de ſuo domicilijs: & agricolarũ plebẽ decimas in urbẽ cõferre iuſsit, ut eſſet unde ſacerdotes ac Leuitæ uiuerẽt, nec auocarentẽ à diuino cultu ac cæremonijs: quod quidẽ illi perlibẽter fecerunt: & hoc pacto factũ eſt ut urbs magis frequentaretẽ in poſterũ. Poſt hæc & alia multa honeſta & laude digna opera Neemias iam ſenex defunctus eſt, uir ad uirtutem & iuſtitiam natus, & in populares ſuos beneficentiſsimus, relicto ſempiterno ſui momento in Hieroſolymitanis mœnibus. atq; hæc ſunt quæ Xerxe regnante geſta ſunt.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur. Cap. VI

IAm mortuo regnũ ad filiũ eius Cyrũ, quem Græci Artaxerxen nominant, peruenit, quo apud Perſas regnante in maximũ periculũ genus Iudæorũ adductũ eſt, ne cum uxorib. ac liberis deleretẽ, ob cauſam quã paulo pòſt referemus. prius emm quædã de ipſo regẽ dicenda ſunt, quî factũ ſit ut uxorẽ duceret Iudæam fœminã ex regio genere natam, quam etiam noſtræ gentis ſeruatricẽ fuiſſe ferũt. Artaxerxes emm poſt ſuſceptũ imperiũ, & cõſtitutos ab India uſq; Aethiopiam CXXVII ſatrapas, anno regni tertio amicos & duces gentiũ Suſis accepit epulo ſumptuoſiſsimo ut decebat regẽ opulentũ magnificos centũ octuaginta dierũ apparatus oſtentantẽ: cui plurimæ gentes, & earũ legati, per cõtinuos ſeptẽ dies interfuerunt. id erat inſtructũ in hunc modũ. Tabernaculũ fixit ſuſſultũ aureis & argenteis columellis, prætextũ telis linteis & purpureis, multorũ millium capax. in eo miniſtrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationẽ ſimul & miraculũ factis. Mandauit etiã miniſtris, ne quẽ more Perſarũ ad bibendũ cogerent, ſed arbitratu ſuo quenq; appoſitis frui ſineretẽ. dimiſsis etiam per totam ditionẽ nũcijs edixit ut feriati ab operibus feſtũ pro incolumitate regni diebus aliquot agerẽt. Regina quoq; Vaſte pari modo mulierũ in regia celebrauit conuiuiũ: quam rex oſtẽdere cõuiuis cupiẽs ad ſe accerſiuit, pulchritudine omnes mulieres ſuperantem. illa uero uoſẽs Perſarũ leges ſeruare, quæ uxores uetant ab alijs præter domeſticos cõſpici, nõ iuit ad regẽ: & cũ nõ ſemel ad eam eunuchos ea de cauſa miſiſſet, nihilominus in negãdo fuit perui

VI Eſth. 1

cax. qua obſtinatione mulieris offenſus rex, dimiſſo cõuiuio ſeptemuiros illos, penes quos apud Perſas legũ eſt interpretatio, cõuocat: & apud eos uxorem contumacię ream peragit, quòd toties uocata ab ipſo in conuiuium, ne ſemel quidẽ paruiſſet: iubetq;, quid ſit iuris, proferre ſentẽtiam. Quorũ unus Muchæus cum pro ſentẽtia diceret, nõ ipſi ſoli factam iniuriã, uerumetiam Perſis omnibus, quibus periculũ inſtet ne deſpecti ab uxoribus inhoneſtam uitam degant in poſterũ: quando nulla poſthac maritorũ futura ſit reuerentia, dum cæteræ exemplũ à reginæ ſuperbia ſumũt, nihil ueritæ cõtra omnipotentem regẽ contumaciter agere: ſuaderetq; tam contumacẽ erga ipſum mulctari grauiſsimè, idq; decretũ per omnes gẽtes promulgari: uiſum eſt repudiari Vaſten & honorem transferri in aliam mulierẽ. Rex uerò qui uehementer eam amabat, nec diſiungi ab ea ferebat, nec tamẽ retinere propter le-
Eſth. 2 gem poterat, mœrens & uoluntati ſuæ non liceret ſatisfacere. Qua in anxietate uidentes eum amici, conſulunt ut inutilem mulieris amorẽ ex animo eijciat, & facta per totum orbem formoſarũ uirginum perquiſitione, quã alijs prætulerit optet ſibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri poſſe deſideriũ, & eius recenti conſuetudine amorem paulatim diſtractum in totum poſſe euaneſcere. Probauit rex conſiliũ, moxq; mandauit certis hominib. ut forma celebres uirgines ex toto regno ſelectas ad eum adducerẽt. id mandatum illis diligenter exſequẽtibus inuẽta eſt Babylone Eſther puella utroq; parente orbata, quæ apud patruũ Mardochæum educabat. is erat tribus Beniamiticæ, unus ex Iudæorũ primatibus. hæc puella præ cæteris omnib. excellebat pulchritudine, & gratijs uultus in ſe oculos conuertebat. itaq; uni eunuchorum cõmendata, tractata eſt apud eũ delicatiſsime, odoramẽtis atq; unguentis precioſiſsimis quib. principes fœminę corpus curare ſolẽt, quotidie delibuta. atq; hac tractatione per ſex menſes uſæ ſunt quadringentę numero uirgines. quando uero ſatis iam curatas exiſtimabat, & regis lecto tẽpeſtiuas, unam ſingulis diebus mittebat ad eum qui poſt cõplexus eam ad eundem eunuchũ remittebat. Perducta uero Eſthere delectatus eius conſuetudine, & amore correptus, legitimã coniugem eam ſibi adiunxit, nuptiasq; celebrauit anno regni ſui ſeptimo, menſe XII, qui Ader dicitur: dimiſitq; quos angaros uocant, per omnes gentes nuptiale feſtũ eis indicens. Ipſe uero Perſas & Medos, & primates aliarum gentiũ accepit conuiuio nuptiali per menſem integrum: & ingreſſæ regiam uxori diadema impoſuit: atq; ita cũ ea cõuixit, nunquam interrogata quó nam eſſet nata genere. patruus uero eius & ipſe Babylone Suſa migrauit, ibiq; degens obuerſabat quotidie circa regiam, ſciſcitãs de puella quomodo ſe habeat. diligebat enim eam haud ſecus quàm propriã filiam. Rex aũt legem tulit, ut nemo è domeſticis, inuocatus eum accederet, tantiſper dum ſederet in regio ſolio: adhibitis in hoc etiã lictoribus cũ ſecuribus, ut ſi quis cõtrà faceret, plecteretur capite. rex interim uirgam tenebat auream, quã quoties aliquẽ ex inuocatis uenientibus ſeruare uellet, porrigebat ad eum: isq; uirgæ cõtactu eximebatur periculo. Et de his quidem hactenus dixiſſe ſufficit. Aliquanto deinde poſt cum Bagathous & Theodeſtes eunuchi conſpiraſſent contra regẽ, Barnabazus alterius ſeruus genere Iudęus, deprehẽſas inſidias patruo reginę indicat. at Mardochęus per ipſam regi inſidiatores

ſidiatores prodidit.rex uero territus,ueritatem per quæſtiones inuenit:& illis in crucem ſuffixis, Mardochæo tunc quidem pro ſalute ſua quam ei debẽ bat præmij nihil perſoluit, tantũ nomẽ eius in cõmentarios ſuos referri iuſſit & annotari,ipſum uero uerſari in regia,receptũ inter amicos regis neceſſarios. In eam regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad Eſth.3
regem ueniebat,adorabant eũ omnes tam Perſæ q̃ exteri,idq́; ipſius Artaxerxis iuſſu. Mardochæo uero propter patriam inſtitutionẽ non adorante hominem,ille cum hoc obſeruaſſet,percontatus eſt cuias eſſet. & audito eſſe Iudæum,iratus exclamauit,rem indignam, cum ingenui Perſæ adorarẽt eum, ſeruũ iſtum dedignari idem facere:uolensq́; pœnas de Mardochęo ſumere, parũ putauit ipſum ad ſuppliciũ depoſcere,niſi gentẽ eius uniuerſam perderet,q̃ eſſet natura Iudæis infeſtus:quandoquidẽ Amalecitarũ gens,ex qua ipſe erat,à Iudæis uictoribus extincta fuerat.Igit̃ adito rege orſus eſt accuſationem,eſſe gentẽ quandam malã,ſparſam per uniuerſum ipſius regnũ,inſociabilem,abhorrentẽ à cæteris hominibus, diuerſis ceremonijs & legibus utentem,infenſam & moribus & ſtudijs reliquorũ populorũ, & totius mortaliũ generis.Hanc gentẽ,inquit,ſi uis ſubditis tuis gratũ facere, exſtirpabis funditus,nemine uel captiuo uel ſeruo ſuperſtite relicto. & ne q̃d inde tuis tributis decedat,de meis bonis promitto tibi XL talentorũ argenti millia, libenter tanta pecunia cariturus, modo regnũ tuum repurgetur ab iſta hominũ colluuie.Hæc Amano poſcente, rex & argentũ illud ei ſe remittere dixit, & homines eos cõcedere,ut de illis ipſe arbitratu ſuo ſtatueret.Aman aũt uoto potitus,cõfeſtim edictũ nomine regis p̃ omnes nationes euulgat in hanc ſententiam. Rex magnus Artaxerxes CXXXII ſatrapis qui Indiam inter & Aethiopiam prouincijs pręſunt,hæc ſcribit. Conſecutus imperiũ tot gentium,& orbis q̃ late uolui dominio potitus, cum nihil ſuperbũ aut ſæuũ in ſubditos admitterẽ, ſed manſueto ac miti moderarer eos regimine, & pacẽ in primis ac iuris tutelam procurarem,cogitaui quomodo hæc bona poſſent eis manere perpetua. Admonitus igit̃ ab amico propter prudentiã & iuſtitiã mihi ſemp̃ præ cæteris honorato, & ob egregiã fidem ſecundũ poſt me locũ obtinente Amane, eſſe permixtã hominũ generi gentẽ inimicã, & ſuis quibuſdã legibꝰ utentẽ à cæteris diuerſis,inobedientẽ regibus, & deprauatã moribus ac ritibus, nec monarchiã nec negocia noſtra probantẽ, uolo ac edico, ut hos ab Amane mihi parẽtis loco habito indicatos cũ uxorib.& liberis perdatis, nemini eorũ parcẽtes,neq; miſeratiõi plus q̃ noſtro edicto tribuẽtes: idq́; fieri iubeo decimatertia die duodecimi mẽſis præſentis anni:ut una die deletis in totũ noſtris hoſtibus,impoſterũ pace ac ſecuritate frui nos liceat. Hoc edicto oppidatim p̃ totam regionẽ ſparſo,oẽs ad Iudęorũ internecionẽ in diem præſcriptũ ſeſe expediebãt,idẽq́; ſtudiũ erat & Suſis in urbe regia. Rex interim & Aman cõuiuijs uacabãt & cõpotationibus,p̃turbata ciuitate & futuri expectatiõe ſuſpẽſa. At Mardochæus re cognita,ſciſsis ueſtibus,opertus ſacco & ſparſus cinere ferebaẽ per urbẽ iniquũ facinus clamitãs, maximã gentẽ internecioni eſſe addictã:& uociferando talia uſq; regiũ palatiũ delatus, ibi demũ cõſtitit.nõ em̃ fas erat illũ tali habitu in regiã ingredi.nec alius erat Iudęorũ habitꝰ aut affectio in cæteris urbib.quacũq; regiæ literę p̃latæ fuerãt, Eſth.4

omnibus ob denuntiatam ſibi cladē lugentibus & lamentantibus. Vtuero reginæ nunciatū eſt, Mardochæū in tam miſerabili habitu ſtare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore miſit qui ei ueſtimenta mutarēt. Qui cum id recuſaret facere, q̄ nondum ceſſaſſet cauſa propter quam eum habitū ſumpſerat, uocatū ad ſe eunuchum Achratheū, qui tum fortè aderat, miſit ad eū, ſcitatū quid mali accidiſſet homini, ut talem cultū ſumeret, ac ne ipſa quidē rogāte uellet deponere. ibi Mardochæus omnē cauſam eunucho exponit ordine, & q̄ edictū regiū per uniuerſam ditionē eſſet diuulgatū, & quantā uim pecunię pollicitus ſit Aman, ut internecionē eius gentis à rege redimeret. ad hæc exēplar edicti Suſis propoſiti ad reginā perferendū ei tradidit, adiectis mandatis, ut ſupplex regē adiret ſuper hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate ſuæ gētis ad tēpus infra dignitatē ſeſe demittere, & deprecari eius periculū. Amanē enim, cuius ſecūda ſit poſt regē dignitas, incitare eū crebris cōtra Iudæos accuſationibus. Hoc cognito regina rurſum Mardochæo nunciat, nec uocatam ſe à rege, & capitale eſſe inuocatū ad eum irrumpere, niſi ipſe incolumitatē donare uolēs uirgā aureā protenderet. his enim ſolis impune eſſe, quib. hoc forte cōtingeret. Quibus ille auditis rurſum p̄ eundē eunuchum orat eadē, dicēs nō oportere eam reſpectū habere ſalutis propriæ, ſed potius uniuerſi generis. ſi ēm hoc nunc facere negligat, deū quidē omnino laturū ſuis auxiliū, ipſam uero cū ſua familia daturā pœnas eis quos tūc contemneret. Tum Eſther nō mutato nūcio iubet patruū Suſis concionē Iudęorum aduocare, & p̄ reginæ ſalute triduanū ieiuniū indicere: ſe quoq; idē facturā pollicita cū ancillis domeſticis, ac tū demū uel cōtra legē aditurā regē, & mortē etiā libēter perlaturā ſi ita uſus ueniat. Paruit ille reginæ & indicto ſuis publico ieiunio, ipſe quoq; ſupplex deū precatus eſt, ne populū ſuū deleri permitteret, ſed quemadmodū antea ſæpe ſaluti eorū proſpexiſſet, & indulſiſſet peccatorū ueniā, tum quoq; eos à denūciato liberaret periculo. nō ēm ſua culpa ſe ueniſſe in diſcrimen infamis ſupplicij, ſed ideo ſęuire Amanē ira percitū, q̄ ſoli deo debitū adoratiōis honorē à ſe nō tulerit, & propter diuinarū legū reuerentiā integre ſeruatā, uniuerſo generi moliri pernicię. Similes erāt preces totius populi, rogātis deū ut eorū ſaluti proſpiciat, & totū genus Iſraeliticū imminēti cladi eximat, quā uidebant ſibi habere p̄ oculis. Regina quoq; ſupplicabat more patrio humi in facię proſtrata, & amicta ueſtitu lugubri, p̄ triduū abdicato cibo & potu & omnib. delicijs: rogabatq; ut miſeratus daret ei apud regē quali maxime opus eſſet facundiā, & maiorē q̄ unq̄ antea formæ gratiā, ut modo utroq; p̄motus rex ad clementiā, & in ipſam fiat indulgētior, & populares ſuis in extremo periculo cōſtitutis patrocinantē æquis oculis aſpiciat. Vtq; in rege odiū inimicorū ingeneret, omniūq; imminentiū in eorū pernicię, ni ipſe auertat infortuniū. His precib. ſolicitata p̄ triduū diuina miſeratiōe, denuo mutat habitū: & ſumpto cultu q̄ reginā deceat, cū duab. pediſequis, quarū altera ſuſtinebat innixā leniter, altera à tergo ſinuoſam & fluentē in terrā ueſtē ſummis attollebat digitis, ad regē uenit, rubore genas ſuffuſa, & maieſtate mixtam uenuſtatem præferens, nec omnino à metu libera. Quem ubi cōſpexit ſublimē in ſolio, inſignemq; cultu diſtincto auro & gēmis ac unionibus, horror quidā eam repēte ſubijt: & Eſth. 5

forte

forte toruius eam ac ſubirato uultu inſpexerat:moxq; attonita fluentib.membris in ſuſtinentem ad latus totam ſe reiecit. Rex autem non dubiũ quin uoluntate dei mutatus extimuit, & ſolicitus ne quid grauius coniugi accideret, è ſolio ſe proripuit:blandeq; in ulnas exceptam refouebat ſuaui alloquio, iubens bono animo eſſe,ſecuram quòd inuocata uenerit.legem enim illam latam eſſe in ſubditos.ipſi uero,ut regni ſociæ,licere omnia. Hæc locutus ſceptrum in manũ eius inſeruit,& ceruicem eius uirga permulcẽs aurea, à legis metu omnino fecit liberam.Illa hoc pacto refocillata:Dñe,inquit, eloqui nõ poſſum,quid mihi repẽte acciderit.ut enim te cõſpexi tanta maieſtate uerendum,continuo refugiens interius defecit me animus.& cum hęc uerba ægre languida & exili uoce protuliſſet,magis etiam ſolicitus ſolari eam cępit prolixius,paratũ ſe quiduis gratificari pollicẽs,uel ſi dimidiũ regni ſibi depoſceret.Eſther autẽ hoc tantum rogauit,ut ad cœnam ſibi paratam conuiua cum Amane amicõ ueniret. Quod cũ annuiſſet,amboq; ueniſſent,inter pocula uxorem iubet dicere quidnam peteret.nihil enim nõ impetraturam, etiamſi regni partem cuperet:illa in craſtinũ differre ſe petitionem dixit, ſi modò liberet ei redire cum Amane ad conuiuiũ.id uero libẽter annuẽte rege,Aman admodum lætus abijt,q; ſolus tali honore dignatus ſit, ut cum rege uocaretur à regina ad conuiuiũ,quod nemini alteri contigerat,& cum obiter in palatio uideret Mardochæum excanduit, quòd nullus ab eo ſibi honor exhiberetur:reuerſusq; domũ aduocata uxore Zaraza, & amicorũ cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo eſſet tam apud regem quàm apud reginam. nam cum ea die ſolus cum rege apud eam cœnaſſet,in craſtinũ quoq; ſe uocatum eſſe.unum ſibi eſſe permoleſtum,quòd Mardochęum Iudæũ uideret in palatio.cumq; Zaraza diceret,oportere eum trabem quinquaginta cubitorũ parare,& mane petita à rege poteſtate Mardochæũ in eam crucem tollere: cõprobata ea ſententia iuſsit familiares curare ut eiuſmodi trabs erigeretur in ſuo palatio, parata ad Mardochæi ſuppliciũ: id quod etiã mox factũ eſt. Deus autem irriſit Amanis ſpem improbam,cui ſciebat euenturũ longe aliud.Nam ea ipſa nocte ſomnũ regi ademit:qui nolens uigiliæ tempus perdere:ſed malens in aliquod regni negocium id impendere, iuſsit ſcribã allatis cõmentarijs res tam à ſe quàm à maioribus geſtas legere.quo legente, intellexit quendam ob rem egregie geſtam donatũ amplis poſſeſsiõibus in regione cuius nomẽ erat aſcriptũ: alium ob fidem munera accepiſſe precij maximi. tandem uentũ eſt ad eum locũ, qui continebat Bagathoi & Theodeſtis eunuchorum coniurationem,Mardochæi detectam indicio. quo lecto cum ſcriba ad aliud deinceps tranſiret,inhibuit eũ rex, percõtatus an non ſit adſcriptum redditum ei aliquod præmiũ. illo uero negante quicquam tale ſcriptum, iuſsit eum deſinere, & quota noctis hora eſſet ſcitatus eſt ab eo cuius hoc erat officiũ:& audito q; eſſet iam diluculũ,mandauit ut uiſerẽt quiſnam amicorũ adeſſet pro palatij foribus,ſibiq; renunciarẽt. forte aũt Aman aderat,qui ſolito citius uenerat, rogaturus Mardochæi ſuppliciũ. famulis uero renunciantib.Amanẽ eſſe p foribus,iuſsit eũ intro uocari.cui ingreſſo,cum ſciã,inqt,amicũ te mihi prę cũctis beneuolũ,rogo da mihi cõſiliũ,quõ poſſim p mea magnificẽtia honorare quendã mihi admodũ carũ hominẽ.tũ Aman cogitans

Eſth.6

gitans quancunq; ſententiam protuliſſet, in rem ſuam fore, quòd ipſe prę cę teris regi carus eſſet: indicauit ei quod putabat optimũ his uerbis. Si uis hominẽ, quem tibi ais dilectũ, cumulare inſigni gloria, fac ut equo uehatur ueſtitus ſicut tu, & aureo torque ornatus: & unus aliquis ex intimis tuis amicis præconis ſpecie præcedat, clamans per totã urbem ꝙ ſic honorabit quem rex honorare uoluerit. Id conſuluit Aman putans hunc honorẽ non alij deberi q̃ ſibi. Rex uero lætus: Ergo, inquit, uade, & ſumpto equo, ueſte ac torque, Mardochæum Iudæum quære, & ſic ornatũ equo inſidentem ipſe prę cede, agẽs præconẽ interim. nam tu amicus es intimus, & conſiliũ quod dediſti exſequeris optime. debetur enim honor hic meæ uitæ cõſeruatori. His præter omnẽ ſpem auditis uix fuit cõpos animi, & cum nõ haberet qd aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentumq; ante aulam Mardochæũ ſacco amictũ, iuſsit eo depoſito induere purpurã. Qui ueritatẽ rei neſciẽs, ſed illudi ſibi putans: Sceleſtiſsime, inquit, adeó ne calamitati noſtræ inſultas? Perſuaſus tandẽ ꝙ rex hoc ei præmiũ pro accepta ſalute redderet, proq; detectis eunuchorũ inſidijs, induit purpurã qua rex ipſe uti eſt ſolitus: & ornatus torque, cõſcenſoq; equo urbẽ obequitabat, præcedente Amane & clamante: ſic honorabit quẽ rex honorare uoluerit. Perluſtrata deinde urbe, Mardochæus ad regẽ ingreditur. Aman uero præ pudore domũ ſe contulit, & cum fletu uxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Reſpõderunt illi, ademptam iam ei omnẽ occaſionẽ uindicandi in Mardochęũ, quandoquidem illi manifeſte deus ſit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, uenerũt Eſtheris eunuchi, Amanẽ ſine mora ad cœnã uocaturi: quorũ unus Sabuchadas uiſa cruce defixa in ipſius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, ſcitatusq; è quodã famulo in quem uſum parata ſit: ut cognouit ꝙ reginæ pa
Eſth. 7 truo, quẽ Aman uolebat à rege ad ſuppliciũ depoſcere, tunc quidẽ ſiluit. Cæterũ poſtquã rex cum Amane ſuauiter epulis acceptus, iuſsit reginã indicare quidnam eum ſibi largiri cuperet, acceptura quicquid petierit: cœpit deplorare periculũ ſui populi, dicens ſe ad interitũ cum tota ſua gente deditam, & ideo nunc ea de re uerba facere. Neq; enim ſe negocia eius interpellaturam fuiſſe, ſi in amaram ſeruitutem uendi eos iuſsiſſet, quòd mediocrem hanc calamitatem duceret: nunc uero orare, ut ſe ab imminenti clade eripiat. Quærente autem rege, quiſnam hoc moliretur, iam aperte accuſando in Amanem inuecta eſt, dicens hunc, quòd peſsime erga eos affectus eſſet, autorem talis conſilij. Tum rex turbatus recepit ſe in hortos è conuiuio: & Aman paratum ſibi iam intelligens infortuniũ, cœpit apud reginam erratũ ſuum agnoſcere, & precari ueniam: ſimulq; in lectũ eius procubuit. Interim ſuperueniẽs rex, & hoc uiſo magis etiam cõmotus: Sceleſtiſsime, inquit, etiã uim uxori meæ inferre uis? Amane autem ad hanc uocem exterrito, & ne hiſcere quidem ualente, ibi uero Sabuchades eunuchus accedens accuſabat Amanem, quòd in ædibus eius inueniſſet crucẽ Mardochæo paratam. id enim ſibi compertum ex ipſius famulo, cum ad inuitandum eum ueniſſet. eſſeq; eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito rex decreuit non alio ipſum afficere ſupplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iuſsitq; ut confeſtim in eam crucem ſublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potẽtiam,

iuſti-

iuſtitiamq́; ac ſapientiam uel ex hoc facto colligere, qui nō ſolum Amanem merito ſupplicio tradidit, uerumetiā pœnam in alterū excogitatam, in caput inuentoris illo inſcio cōuertit. Atq; ita Aman immodice amicitia regis uſus perijt, & facultates eius reginæ donatæ ſunt. Mardochæus aūt à rege accitus, qui iam cognatū eſſe cōiugis ex ipſa didicerat, anulū accepit ab eo qui prius Amani fuerat cōcreditus. regina uero poſſeſsiones Amanis ei largita eſt. rogauit deinde regē ut Iudæis præſentē de uita metū adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, ſparſis q̄ late pateret imperium. neq; enim ſe poſſe uiuere, niſi & patria ſalua, & ſuis popularibus. rex aūt pollicitus eſt nihil ipſa inuita ſe mandaturū, neq; uoluntati eius ulla in re cōtra iturum. Permiſit etiā ut ipſius nomine quicquid uellet de Iudæis ſcriberet, & regio ſigillo obſignatas literas per omnes prouincias dimitteret. cōfirmatas eīn regio ſignaculo, autoritatē habituras apud omnes qui eas legerint, & contradictu rum eis neminē. Accitis igitur ſcribis regijs, iuſsit eos pro Iudæis ſcribere ad magiſtratus omniū gentiū, quæ ſitæ ſunt Indiam inter & Aethiopiā ſub centum xxvii ſatrapis. quarū literarum exemplū hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magiſtratib. noſtris fidelibus S. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorū quæ ex nimia conferentiū bonitate percipiunt, nō ſolum erga inferiores exercent ſuperbiam, uerumetiam contra ipſos autores beneficij nō uerentur inſoleſcere, quantū in ſe eſt tollentes omnem omnino gratitudinē quæ uſquam eſt inter homines: & corrupti inopinata felicitate, abutūtur ea contra illos per quos eam adepti ſunt, nec deum quidem timentes, cuius numen putant ſe poſſe fallere. Ex his quidam propter amicitiam prępoſiti eum poteſtate adminiſtrandis publicis negotijs, priuatis indulgent odijs: & decipientes eos quos penes ſummū eſt imperiū, falſis criminib. ac calumnijs efficiunt ut indignentur innoxijs, atq; ita miſeros adducunt in ſalutis periculū: id quod non è priſcis exemplis aut fama auditis uobis poteſt eſſe perſpicuū, ſed ex facinore quod ſub noſtris admiſſum eſt oculis: ut poſthac non oporteat mentē adhibere qualibuſcunq; criminibus uel potius calumnijs, ſed de cognitis cauſis iudicare: & ſi quidem peccatū ſit ſeuere animaduertere: ſin contrà, abſoluere: & rebus, non uerbis credere. Namq; Aman filius Amadathis, genere Amalecita, & externi non Perſici ſanguinis, hoſpitij iure primū receptus, deinde per noſtrā bonitatē in tanto honore habitus, ut patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus, atq; ſecundū poſt nos locū obtinere, felicitatē ſuam ferre non potuit, neq; ſobria mente magnitudinem honoris metiri: ſed regno meo ſtruxit inſidias, & eo cui uitā & imperiū debeo, benefactore ac ſeruatore Mardochæo priuare me uoluit, ſimulq́; uitæ ac regni ſocia Eſthere, malis artib. petitis ad interitū. Sic eīn orbato mihi hominib. amiciſsimis, imperiū poſtremo uoluit adimere. Ego uero qm̄ à ſceleſto homine deſtinatos neci Iudæos nō malos eſſe compertū habeo, ſed optimis inſtitutis uiuere, ac deū colere eū q̄ & maiorib. meis & mihi largit⁹ eſt & ſeruat hoc imperiū, nō ſolū abſoluo eos à pœna q̄ priorib. continet literis, q̄ Amanē ad uos trāſmiſsis, quib. mentē adhibere nō debetis: uerū etiā uolo ut eos omni honore ꝓſequamini. nā eū q̄ his pernicie molit⁹ eſt, cū tota familia ꝓportis Suſorū in cruces ſuffixi, omnipotēte deo iuſtiſsimas pœnas à ſceleſto

Eſth. 8

exigente

exigente. Iubeoq; ut transcriptis in plurima exempla & per totam nostrā ditionē uulgatis his literis, Iudæos sinatis suis legibus in pace uiuere: eisq; sitis auxilio, ut possint pœnas sumere de illis qui eorū aduersis tēporib. iniurias eis facere ausi sunt: idq; decimatertia die mēsis duodecimi q est Adar: quandoquidē deus eam diem pro interneciua salutarē eis esse uoluit: quæ quidem felix sit ijs qui nobis bene cupiunt, & monumentū ultionis de insidiarū machinatoribus. Notum esse uolo omnibus & urbibus & gentibus, quòd quæcunque aliquid ex his quæ nunc mandamus per inobedientiam facere neglexerit, ferro & igni uastabitur. atq; hæ literæ proponantur per uniuersam nostram ditionem, & accingant se utiq; in præscriptam diem, ut se de inimicis suis uindicent. Cū his literis continuo ueredarij per omnes uias dimissi sunt. Mardochęum uero cultu regio coronaq; aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem ut uidere Iudæi, felicitatem eam sibi quoq; cōmunem interpretati sunt. Ingens præterea gaudium, quasi noua salutis luce oborta, dum per singulas urbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes quotquot uel oppida uel agros habitarent occupauit: ita ut multi aliarum gentium, metu eorum circumcidentes uerenda, securitatem sibi hoc pacto quærerēt. nam ad decimamtertiam diem mensis duodecimi, qui Hebręis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur, perlatæ regiæ literæ animabant Iudæos, ut qua die ipsis imminebat exitiū, ea in inimicos impune sæuirent. quo factū est ut procuratores, magistratus, satrapæ, tyranni, reges in precio Iudæos haberēt, omnibus modestiam indente metu ex Mardochæo. post diuulgatas enim ubiq; regias literas, etiam apud Susa interfecerunt Iudæi ex inimicis suis circiter D homines: & cum rex coniugi indicaret cæsorum intra mœnia numerū: nam incompertū esse quantus sit in alijs ciuitatibus: rogaretq; ecquid amplius uellet, potituram enim cupitis: rogauit illa ut permitteret Iudęis sequenti quoq; die in reliquias inimicorū ad eundem modū desæuire, & decē Amani filios in crucē agere: & id quoq; Iudęis concessum est, rege nolente Estheri in ulla re contradicere. At illi rursum cateruatim decimaquarta Dystri discurrētes, occiderunt fermè trecentos ex aduersarijs, ne minimū quidem attingēdo ex eorum facultatibus: per alia uero oppida eodem Iudæorū incursu perierunt LXXV millia eorum qui pro inimicis sunt habiti: quę cædes decimatertia die patrata est, sequentē uero festis attribuerunt epulis. apud Susa quoque quartamdecimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: unde hodie quoq; per totū orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cōuiuijs sibi mittunt inuicem. Scripsitq; Mardochęus omnibus sub Artaxerxis dominio degentibus Iudæis, ut uniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoq; traderent, ut sempiternū id festum ad perpetuā rei memoriam maneat. Aequū nanq; esse, ut cum per eos dies dolis Amanis in salutis discrimē adducti sint, tam suæ liberationis, quàm de inimicis uindictæ memoriā celebrent, & pro tanto beneficio deo agant gratias. Quamobrē ea festa per eos dies obseruāt, Phruræa uocantes, quasi cōseruatoria. Cæterū Mardochæus illustri loco apud regem fuit, uir præpotens, regi administratiōis, reginæ uero etiam uitæ socius: quorū opera Iudæorum res floruerunt suprà q̄ uel sperare poterant. Atq; hæc ferè sunt quæ sub hoc rege genti nostræ euenere memorabilia.

Bagoses

Bagoſes, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos affecit. Cap. VII

POſt Eliaſibi autem põtificis obitũ, ſacerdotiũ eius Iudas filius iu VII
re ſuſcepit hæreditario: & huic quoq; defuncto ſucceſsit Ioãnes filius, qui in cauſa fuit, ut Bagoſes Artaxerxis copiarũ imperator templũ pollueret. idem dux etiã tributa Iudęis impoſuit, ut prius quàm quotidianas hoſtias offerrent, in ſingulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderẽt: idq; ita ob hanc cauſam accidit. Erat Ioanni frater Ieſus. huic q̃ amicus eſſet Bagoſes, pontificatũ ſe daturũ eſt pollicitus. hac fiducia Ieſus cum liberius cum fratre in templo altercaretur, re uſq; rixã progreſſa, tantam bilem mouit fratri ut ab eo per iram interficeretur. quæ quidẽ impietas fuit lõge maxima, præſertim in homine ſacerdote: & quod grauius eſt, nullũ tale impietatis exemplum exſtat uel apud Græcos uel apud Barbaros. Deus certe hanc iniuriam non diſsimulauit, ſed & populus hac de cauſa libertatem amiſit, & templũ pollutũ eſt à Perſis. Nam Bagoſes dux cognito q̃ pontifex proprium fratrem in templo interemiſſet, ſuperueniens Iudæis iratus clamitabat, Auſi eſtis ſceleſti in templo ueſtro cædem perpetrare? & cum conatus templũ ingredi arceretur: Quid, inquit, an me putatis impurio rem q̃ cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingreſſus eſt: atq; hac occaſione per ſeptenniũ eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoq; frater fuit Manaſſes nomine: cui Sanaballetes miſſus in Samariam à Dario rege ultimo ſatrapa, Chuthæus genere, unde & Samaritis origo eſt, ſciens inſignem eſſe urbem Hieroſolyma, regesq; eius multa negotia tã Aſſyrijs quàm Syris exhibuiſſe, libenter nuptum dedit filiam Nicaſo, ratus connubium hoc ceu uadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

Quanta Alexander Macedonũ rex in Iudæos beneficia contulerit. Cap. VIII

PEr idem tempus Philippus Macedonũ rex apud Aegæas oppidum à Pauſania Ceraſtę filio ex Oreſtarum gente inſidijs interceptus perijt. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus traiecto Helleſponto congreſſus ad Granicum flumen cum Darij ducibus uicit egregie: ſubacta deinde Lydia & Ionia, ductoq; per Cariam exercitu inuaſit in Pamphyliam ſicut alibi dictum eſt. Hieroſolymorum autem ſeniores ęgreferentes Iaddi pontificis fratrem & quodammodo collegam duxiſſe externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubijs, atq; ita fore ut paulatim miſceantur profanis gẽtibus. nam & prioris captiuitatis & malorũ quæ ſecuta ſunt cauſam fuiſſe, q̃ quidã contra legem peccantes duxiſſent uxores non ſui generis. poſtulabant igitur ut Manaſſes aut dimitteret uxorem, aut nõ amplius ad altare accederet. Et cum pontifex quoq; ab altari eum arceret, profectus Manaſſes ad Sanaballetẽ ſocerum, ſe quidem amare dixit filiam eius Nicaſo, nolle tamẽ propter eam priuari ſacerdotio, qui honor & gẽtilitius ſit ipſi, & apud Iudæos ſemper in maxima exiſtimatione fuerit. Ad hæc cum Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantum ſeruaturum, ſed & pontificatum paraturum, & totiius ſuæ prouinciæ principem eum facturum, modo filiam ſuam uxorẽ retineat:

ædificaturumq; templũ Hieroſolymitano ſimile in mõte Garizin, qui immi
net Samariæ reliquis mõtibus celſior: idq; polliceret ex cõſenſu regis Darij
ſe facturũ: elatus tali ſpe Manaſſes manſit apud ſocerũ, putans ſe pontificatũ
dante rege conſecuturũ. Iam enim Sanaballetes erat ſenior. Cumq; multi ſa-
cerdotes & Iſraelitæ intricati eſſent eiuſmodi coniugijs, non leuiter turba-
batur Hieroſolymorũ reſpublica. omnes enim hi defecerunt ad Manaſſem,
Sanaballete prębente eis & pecuniã & agros ad colendũ & domicilia, ac mo
VIII dis omnibus adiutante ambitionẽ generi. Quo tempore Darius audito q̃
Alexander traieciſſet Helleſpontũ, & prælio uictis ad Granicũ ſuis ſatrapis
ulterius procederet, contractis tam pedeſtribus q̃ equeſtribus copijs decre-
uit Macedonibus occurrere, priuſquã totam Aſiam ſibi ſubijceret. Itaq; ul-
tra Euphratẽ traducto exercitu, & ſuperato Tauro monte Ciliciæ, ſtatuit in
ea prouincia hoſtem excipere prælio. Sanaballetes aũt lætus deſcenſu Darij,
aiebat ſe mox præſtiturũ Manaſsi pollicita, quàm primũ rex reuerteret poſt
uictoriam. perſuaſum enim erat nõ ipſi tantũ, ſed & omnib. Aſiaticis, ne pri-
mum quidẽ congreſſum expectaturos Macedonas, tanto inferiores nume-
ro: ſed longe alius fuit euentus q̃ ipſorũ opinio. Rex enim collatis cum Mace-
donib. ſignis uictus eſt, & magna exercitus parte amiſſa, matre etiã & uxore
cum liberis in hoſtiũ poteſtatẽ redactis, fugit in Perſidẽ. Alexander uero in
Syriam ueniens cepit Damaſcũ, & occupata Sidone Tyrũ quoq; oppugna-
bat: ſcriptisq; ad Iudæorũ pontificẽ literis petebat auxiliũ, & ut forũ rerum
uenaliũ præberet exercitui: & ut quæ prius Dario cõferre ſit ſolitus, nũc det
Macedonibus, prælata eorũ amicitia. fore enim ut illũ non pœniteat. cumq;
pontifex nuncijs reſpondiſſet, ſacramento ſe obligatũ Dario, ne arma cõtra
eum ſumeret, idq; ratũ fore quàm diu ille uixerit: iratus Alexander Tyri qui-
dem oppugnationẽ non omiſit, qua breui potiturus uidebaẽ: minatus eſt ta-
men hac capta mox ſe ducturũ contra pontificẽ, ut omnes diſcant, cui iuſiu-
randum ſeruari oporteat. quare non parcens labori tandẽ Tyrum expugna-
uit, & conſtitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemeſem Perſici
præſidij præfectũ obſedit. Interea Sanaballetes ratus iam adeſſe tẽpus, à Da-
rio defecit: & aſſumptis octo millibus de ſua prouincia, in Alexandri caſtra
ſe cõtulit. cumq; offendiſſet eũ Tyri oppugnationẽ aggredientẽ, & ſuã pruin
ciam eius fidei cõmiſit, & hunc pro Dario dominũ libenter agnouit. à quo
obuijs manibus exceptus, libere iam quid uellet elocutus, ait ſe generũ habe
re Manaſſem, Iaddi Iudæorũ pontificis fratrẽ: eum ſequi multos illius gentis
homines, & uelle in ſua prouincia templũ exſtruere. idq; fore in rem ipſius
regis, ſi diuidatur Iudæorũ potentia: ne fortè de cõmuni ſententia rebellan-
tes multũ negocij regibus faceſſant, quemadmodũ ſoliti ſunt Aſſyrijs impe-
rãtibus. quod ubi impetratũ eſt, omni ope adnitẽs templũ ædificauit, & Ma-
naſſem eius ſacerdotẽ conſtituit, ampliſsimum hunc honorem filiæ ſuæ po-
ſteris relicturũ ſe exiſtimans. Septem autẽ menſibus in Tyri oppugnatione,
& Gazæ duobus abſumptis, Sanaballetes fato functus eſt: Alexander uero
expugnata Gaza Hieroſolyma propere petijt. Iaddus uero pontifex poſtquã
hoc audiuit, ſolicitus hærebat inops conſilij, nec inueniẽs quomodo regem
deberet excipere, iratũ eo quòd antea neglexiſſet imperata eius facere. Ergo

indictis

indictis populo supplicatiõibus, & immolatis deo uictimis, ad opẽ eius confugit, illi publicam salutem cõmendans. Proxima deinde post sacrificiũ nocte, in somnis ei deus apparuit, iubẽs ut bono esset animo, & coronata urbe portas aperiret: utq; populus in albis uestibus prodiret obuiam, ipse uero cũ reliquis sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de dei prouidẽtia. Expérrectus autem è somno lætus ciuibus hoc oraculũ indicat, & paratis omnibus ut in somnis præmonitus fuerat, regis aduentũ præstolabatur: & cum renunciatũ esset eũ iam non procul ab urbe adesse, progressus est cũ sacerdotibus & urbana multitudine pompa quadã noua et uenerabili usq; ad locum qui dicitur Sapha, quæ uox speculã significat: quod ibi & urbs & templũ in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarẽt sibi licere quicquid iratus rex posset permittere, direptionẽ urbis, & pontificis exquisitũ suppliciũ, planè contrariũ euenit. Alexander enim ut uidit è longinquo candidatũ populũ, & sacerdotes antẽ agmẽ in amictu byssino, pontificẽq; in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantẽ cum præfixa aurea lamina insculpta dei nomine: solus ad eum accedẽs nomen illud adorauit, & salutauit pontificem. Iudæis autem omnibus uno ore Alexandrũ consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, uix credẽtes regem mentis cõpotem: solus Parmenio propius accedẽs rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraret ab omnibus, nũc adoraret Iudæorũ pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed deo cuius pontifex esset, honorẽ eum exhibuisse. hunc enim, inquit, uidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantẽ quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitũ traijcere, nã suo ductu potiturũ me Persarũ imperio. Quapropter quia nunc primũ talem habitum uidi, agnoscens hũc & uisionis memor quæ me ad hanc expeditionẽ impulit, puto me non sine numine in Dariũ exercitum ducere, & breui fore uictoriæ cõpotem: & sublato Persarũ imperio, cessura mihi omnia existentẽtia. Hęc locutus ad Parmenionẽ & comiter cõplexus pontificẽ, deducentibus sacerdotibus in urbem peruenit. & ascendens in templum immolauit deo ex sacerdotis præscripto, ac pontifici quoq; suum honorẽ exhibuit. Ostensoq; sibi Danielis libro, in quo Græcum quẽdam Persas debellaturum significat, hũc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinẽ. Sequenti uerò die uocatis eis iussit ut quicquid uellent peterẽt. Pontifice aũt petente ut patrijs legibus uiuere sibi liceat, utq; septimo quoq; anno cõcederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde ut eos quoq; Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret uti institutis proprijs, hic etiã postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cũ feciſſet eis potestatẽ, si qui uellent saluis suis ritibus sequi eius militiã, multi in eam expeditionẽ dederũt nomina. Atq; his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas urbes exercitum. cumq; ab omnibus amice exciperetur, Samaritę quorum tunc caput erat Sicima sita ad montẽ Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ, uidentes quòd Alexander Iudæos tractaret tã magnifice, decreuerunt se quoq; Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio, ut & ante diximus, in rebus Iudęorum afflictis, negant se cognatos, ueritatem tũc

dicendo.cum uero affulgere eis fortunam uiderint, confeſtim in ſocietatem irruũt,attinere ad ſe affirmãdo, & à Ioſepho eiusq; filijs Manaſſe & Ephræmo ſeriem generis ſui deducendo. Igitur ſplendido paratu & magnam alacritatem præ ſe ferentes regi occurrunt penè in Hieroſolymitano agro:collaudatisq; ab Alexandro omnibus,Sicimitæ eum adeunt,aſſumptis ſecũ militibus quos Sanaballetes miſerat: rogãtes ut inuiſat ipſorum urbem,& illud quoq; templum præſentia ſua honoret. ille pollicitus eſt hoc in reditu ſe facturum.cumq; poſtularent ut ſeptimi anni tributum ſibi remitteretur, nam ne ſe quidem in eo ſeminare: quæſiuit quinam eſſent qui hoc rogarent. illis uero dicentibus,Hebræos quidem ſe eſſe,ſed Sicimitas uocari à Sidonijs:iterum quæſiuit an Iudæi eſſent.Negantibus illis,equidẽ,inquit,Iudæis id conceſſi. Reuerſus tamen & re diligẽtius cognita,faciam quod æquũ uidebitur. atq; hoc pacto Sicimitas dimiſit. Sanaballetis autẽ milites iuſsit ut ſe in Aegyptum ſequantur:ibi enim ſe agros eis diuiſurum: id quod paulo pòſt fecit in Thebaide,iuſsis ei regioni eſſe præſidio.Poſt obitum autem Alexandri,imperium quidem eius inter ſucceſſores eſt diuiſum:templum uero in Garizin mõte ſitum manſit incolume: & ſi quis apud Hieroſolymitas aut illiciti cibi ſumpti,aut uiolati ſabbati,aut ſimilis criminis reus ageret,ad Sicimitas confugiebat, calumniam ſe paſſum dictitans. Eodem uero tempore etiam Iaddus pontifex obierat, Onia filio ſucceſſore: atque in eo ſtatu res Hieroſolymitanæ tunc fuere.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER DVODECIMVS.

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa,multos inde in Aegyptum traduxit. Cap. I

ALEXANDER Macedonũ rex in ſuam poteſtatem redacto Perſarum imperio, & cõſtitutis ut iam dictum eſt Iudæorũ rebus,uitam finijt. Imperio uero in multos ſucceſſores diſtracto,Antigonus Aſiam occupat, Seleucus Babylonem cum uicinis gentibus, Lyſimachus Helleſpontum, Macedoniam Caſander, Ptolemæus Lagi Aegyptum. Qui dum ſeditionib.agitantur,& de imperio cõtendunt,durante longo bello,& urbes multæ afflictæ ſunt,& habitatores earum plurimi per diuerſa præliorum certamina deſiderati ſunt:id quod tota Syria tũ paſſa eſt ſub Ptolemæo Lagi,quem præter meritum Soterem appellabant. Is & Hieroſolyma occupauit,dolo tamẽ circumuenta. Ingreſſus enim urbem ſabbato uelut ſacrorũ gratia,Iudæis nec arcentibus q̃ nihil hoſtile ſuſpicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, ſine difficultate potitus dominio, acerbe eam & inclementer tractauit. Atteſtatur nobis Agatharchides Cnidius, qui

ſucceſſo

ſucceſſorũ Alexandri res geſtas conſcripſit, ſuperſtitionẽ nobis exprobrãs, q̃ propter eam libertatem amiſerimus. Sic enim ſcribit. Eſt gens quæ Iudęorum dicitur, urbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hieroſolyma. hanc paſsi ſunt in Ptolemæi poteſtatẽ peruenire: & dum propter ſuperſtitionem grauantur arma ſumere, grauem dominũ receperunt. Et Agatharchides quidẽ de noſtris hominibus hęc prodidit. Cæterũ Ptolemęus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hieroſolymorũ uicinia, Samariaq́; & Garizin monte in Aegyptũ traductos iuſsit ſedes ibi figere: & cum Hieroſolymitas pertinaciſsimè iuriſiurandi fidem ſeruare compertũ haberet ex reſponſo quòd Alexãdri legatis poſt Darij cladem dederant, multa ex eis præſidia diſpoſuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cũ Macedonibus cõditione dediſſet, ſacramẽto omnes deuinxit, ſeruaturos fidem poſteris eius qui tam multa ipſis crediderat. Non pauci præterea reliquorũ Iudæorũ ſponte in Aegyptũ migrauerunt, partim ubertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga ſuam gentem liberalitate. Seditiones tamen continuę fuerunt inter eorũ poſteros & Samaritas inſtituta patria peruicaciter retinentes: pugnabantq́; inter ſe iugiter, dum Hieroſolymitani ſuũ templũ ſacroſanctum eſſe affirmant, & uictimas à Iudæis nõ aliò mittendas: Samaritæ contrà in montem Garizin eas mitti debere contendunt.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorũ legem in Græcam linguam uertit, & multis eius gentis captiuis dimiſsis, donaria multa deo in templo eius dedicat. Cap. II

POſt hunc Philadelphus aſſumpto Aegypti regno, quod per annos undequadraginta tenuit, & legem transferri in græcam linguam curauit, & Hieroſolymitas in Aegypto ſeruientes liberos dimiſit, numero centum uiginti millia: idq́; ex huiuſmodi cauſa. Demetrius Phalereus regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam ut ſi fieri poſſet omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot ubicunq́; audiſſet cognitu dignos, aut cupiditati regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus ſtudium. hic rogatus áliquando à rege q̃ multa millia iam cõparaſſet, ait ſe iam habere circiter ducenta milia, ſed breui habiturum quingenta millia: prętera compertũ ſibi certis indicijs multos eſſe apud Iudæos, qui leges eorũ ſcriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca regia: eſſeq́; ſcriptos ipſorũ lingua & literis, & exhibituros negotiũ his qui uelint eos in græcum ſermonem uertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere ſimilitudinem, habere tamẽ multa peculiaria. Nihil igitur uetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nõ deſint ſumptus, in bibliothecam ſuam referat. Tum rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros ſtudio, ſcribit Iudæorum pontifici, ut curet hoc negocium ex ſententia ſua confici. Interea quidam Ariſtæus ex intimis regis amicis, & ob modeſtiam admodum carus, cum iamdudum animum haberet rogare eum ut Iudæos in ſuo regno libertati reſtitueret: ratus adeſſe iam optimam occaſionem ſupplicandi, primum cum præfectis ſatellitibus Soſibio Tarentino & Andrea conſilium hoc communicat, multum obteſtatus ut preces ſuas apud regem quantum poſſunt adiutent: & poſtquam intellexit ipſis quoque

rem cordi eſſe, adito rege ſic eum allocutus eſt. Quia non decet nos rex uerũ diſsimulare, ſed ingenue proloqui: cum hoc agamus ut Iudæorum leges nõ tranſcribantur tantũ, uerumetiam uertantur, quó nam honeſto prætextu id facere poſſumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo ſeruiunt? Quos certe non alienũ fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præſenti miſeria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperiũ, earum legum autor noſcitur, quantum mihi ſanè de ea re inquirenti perueſtigari potuit. Conditorem enim huius uniuerſitatis eundem quem illi nos quoq; cõlimus, Iouem nominantes, nimirum q̃ iuuet uitam omniũ. Quapropter uel deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu uenerantur, redde eis patriã, ut in natali ſolo liceat eis uitam exigere. Nec eſt quod ſuſpiceris rex, me uel genere uel tribu eis propinquum has preces offerre in illorum gratiam atq; cõmodum: ſed quum omnium hominũ idem deus ſit opifex, & ſciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nunc ſupplico. Ibi rex libẽti ac hilari uultu illum aſpiciens, & quot tandem putas millia, quibus opus ſit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipſe aderat, dixit eſſe circiter centũ uiginti miſſia. Ad hæc rex, Paruá ne igitur tibi Ariſtæe uidetur hæc quã poſcis liberalitas? Soſibio uero & cæteris præſentibus, dignum eſſe ipſius magnificentia dicẽtibus, pro accepto regno hanc deo reponere gratiam: lætus hoc eorum conſenſu iuſsit, ut quando militi ſtipendium numerauerint, p̃ ſingulis captiuis qui apud eos ſint drachmas centum uiginti annumerẽt. atq; hoc ſuum decretum publico edicto propoſiturum ſe eſt pollicitus, quo tam Ariſtęi petitio quàm dei uoluntas fiat confirmatior. In eo comprehendebantur non hi ſolum quos pater aut eius exercitus abduxerat, ſed illi quoq; qui uel antè uel pòſt in ſeruitutem abſtracti fuerant. & cum eam uindictam libertatis dicerent pluſquam quadringenta talenta poſcere, ne hæc quidẽ impendere grauatus eſt. Eius edicti exemplar, quo illuſtrior fiat regis magnanimitas, libet hoc loco adſcribere. Quicunq; ex militia patris noſtri Syriã ac Phœnicen incurſauerunt, & ſubacta Iudæa mancipia inde in regionem noſtram eiusq́; urbes abducta diuendiderunt, atq; etiam quicũq; uel antè uel pòſt diuenditi ſunt, hos omnes liberos uolo fieri: proq́; ſingulis mancipijs centum uiginti drachmas recipere, milites quidem unà cum cætero ſtipendio, reliquos uero à menſarijs regijs. Cenſeo enim hos præter patris mei uoluntatẽ, & præter omnem æquitatem in captiuitatem abductos militum licentia, qui uaſtata Iudæa ſui cõmodi cauſa in Aegyptum abſtraxerunt hanc multitudinem. Quapropter iuſtitiæ reſpectu & cõmiſeratione eorum qui à potentioribus per uim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes qui ſeruitutem ſeruiunt dimitti liberos, iam dicta ſumma heris eorum pro libertate reddita, & abſq; dolo malo huic noſtro mandato ſatisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiuſmodi mancipiorum numerum: id enim & mihijpſi profuturũ exiſtimo. Eum uerò qui parere noluerit, cuiuis deferre liceat, mulctandum facultatibus quæ fiſco noſtro debent cedere. Hoc edictum cum primum oblatum eſſet regi, nec tamen diſerte cautum eſſet illis quoq; qui uel antè uel pòſt capti fuerant,

libera-

liberaliter & illis indultum eſt eadem regis beneficentia: iuſsitq; ut ex collectis iam tributis diſtribueretur pecunia in militem, & in menſarios regios. Quo facto, intra ſeptem dies peractum eſt quicquid rex iuſſerat, impenſis in redemptionem quadringentis ſexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centum uiginti drachmas, quaſi regis edictum etiam hos complecteretur, ubi adſcriptū erat, p ſingulis mancipiorum capitibus eam ſummam numerandam. Hæc ubi ex ſententia regis magnifice ſunt peracta, iuſsit Demetrium euulgare decretum de trāſſcribendis Iudæorū codicibus. nihil enim temere fiebat à regibus, ſed omnia diligenter præmeditata: quapropter & ſuggeſtionis exemplar & epiſtolarum in cōmentarios relatū eſt, & multitudo miſſorum donariorum, & quod à quoq; factum eſt, ut primo aſpectu pateat ex ipſis operibus tam autorum quàm artificū præſtantia. Suggeſtionis ſanè exemplar fuit tale. Regi magno Demetrius. Quia mādaſti rex ut quod deeſt tuæ bibliothecæ ſuppleamus, & libros qui hactenus noſtram inquiſitionem effugerūt perquiramus, nihil mihi ad ſummam circa hoc negocium diligentiam reliquū faciens, ſcire te uelim inter eos quos adhuc deſideramus eſſe Iudæorū legis codices. Hebraicis enim characteribus & uernacula ipſorum lingua ſcripti cum ſint, intelligi à nobis non poſſunt. ſunt etiam negligentius quàm par eſt habiti, eo quòd nondum eis regia prouidentia contigit. neceſſe eſt autem ut & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & ſinceriorem legislationem continent, utpote diuinitus proditam. Et hæc eſt cauſa, ut Hecatæus Abderita refert, cur nullus uel poeta uel hiſtoricus mentionem eius legis faciat; aut uirorum qui iuxta eius præſcriptum res ſuas adminiſtraueruntquòd ſacroſancta ſit, & profano ore tractari non debeat. Itaq; ſi idem tibi uidebitur rex, ſcribes Iudæorum pontifici, ut mittat ſenos ex ſingulis tribubus ſeniores, legum earū peritiſsimos, ex quorum interpretatione apertum ac conſonum ſenſum eorum librorū accipientes, dignum aliquid tuo deſiderio colligamus. Ad hanc igitur ſuggeſtionem iuſsit rex ſuos ut ad Eleazarum Iudæorum pontificem de hac re ſcriberent, ſimulq; per eaſdem literas certiorem facerent de Iudæis per Aegyptum priſtinæ libertati redditis. prēterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, miſit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copioſam multitudinē: iuſſitq; cuſtodes arcarum in quibus gemmæ ſeruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiā pecuniæ pro ſacrificijs & reliquis templi uſibus centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatū, ubi primū expoſuero exemplar epiſtolæ ſcriptæ ad Eleazarum pontificem, qui hoc ſacerdotij faſtigium hoc modo conſecutus eſt. Onia pōtifice defuncto filius ei Simon ſucceſsit, Iuſtus cognominatus, quòd & deum pie coleret, & eius ſumma potiretur beneuolentia. Quo mortuo, ſuperſtite unico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc eſt mentio, pontificatū aſſumpſit: cui Ptolemæus hoc modo ſcripſit. Rex Ptolemæus Eleazaro pontifici ſalutem. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Perſæ dum rerum potirentur captiuos eò pertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia uſus amplis ſtipendijs conductorum, alijs etiam

caſtellorum cuſtodia per Aegyptũ aſsignata, ut eſſent terrori indigenis. Ego uero poſtquam principatum adeptus ſum, cum in cæteros benignitate ſum uſus, tum maxime in tuos ciues: quorum ſupra centum millia in libertatem uindicaui, reſtitutis de meo precijs eorum poſſeſſoribus. ex his per ætatem idoneos allegi in militiam: nonnullos quorum fides id mereri uidebatur, inter aulicos meos accenſui, ratus nullum gratius me deo poſſe offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus eſt rebus preficere. Ergo ut & his & reliquis per totum orbem Iudæis gratum faciam, uiſum eſt mihi legem uestram in græcam linguam uertere, & ita uerſam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, ſi idoneorum delectu per tribus habito, ex unaquaque ſex uiros bonos iam ſeniores ad nos miſeris, qui per ætatem legum periti, poſsint præſtare bonos interpretes. Spero enim ſi hoc ex ſentẽtia ſucceſſerit, maximam gloriam nos inde acquiſituros. Mitto autem qui tecũ de hac re agant, Andream præfectum ſatellitum, & Ariſtæum, mihi chariſsimos: ꝑ quos etiam primitias donariorum templi & uictimarum miſimus, talẽta argenti centum. Reſcribes autem quicquid uolueris, facturus nobis rem gratiſsimam. Hac epiſtola accepta, Eleazarus reſcripſit q̃ potuit honorificentiſſimè. Pontifex Eleazarus regi Ptolemæo S. Si uales cũ regina Aſinoe communibusq; liberis, noſtræ quoq; res ſe habent optime: Acceptis tuis literis gauiſi ſumus plurimum ob egregiam tuam uoluntatem: aduocataq; cõcione eas legimus, teſtes pietatis qua colis deum maximũ. oſtendimus etiã phialas quas miſiſti aureas uiginti, argenteas triginta, & crateras quinq;, & menſam dedicandã, centũq; illa talẽta quæ in uictimas & alios templi uſus attulerunt Andreas & Ariſtæus amici tui chariſsimi, uiri boni ac docti, tuaq; amicitia digniſsimi. quare ſcito nos tibi gratificaturos etiã ſi quid prẽter ingeniũ noſtrũ facere oporteat. prouocati em̃ beneficijs in ciues noſtros collatis nõ debemus ſegnes eſſe ad referendã gratiã. Quamobrẽ continuo pro te ſororeq; tua & liberis & amicis hoſtias obtulimus, & populus uota fecit ꝑ felici rerũ tuarũ ſucceſſu, & pro pacato regni tui ſtatu: utq; hæc legis uerſio tam felix tibi ſit q̃ cupis maxime. Delegimus etiam ſenos per tribus presbyteros, quos ad te cũ lege miſimus. tuæ aũt pietatis erit ac iuſtitiæ, ut tranſcripta lege ad nos eam tuto remittas unà cum eius deportatoribus. Bene uale. Hęc ſunt quæ reſcripſit pontifex. ſuperuacaneũ autẽ uiſum eſt apponere LXX ſeniorũ nomina qui cum lege ab Eleazaro miſsi ſunt, licet adſcripta fuerint in epiſtola. donariorũ tñ quæ rex deo miſit ornatũ & magnificentiã ſilẽtio prætereire nõ poſſum, ut omnib. nota fiat eius regis erga deũ pietas ac liberalitas. abũde enim ſumptus ſuppeditans, & præſentia ſua exſtimulans artifices, opera eorum aſsidue uiſendo, nullam eis ſegnitiæ aut negligentiæ relinquebat occaſionem: quæ nunc recenſebo ſingula, non ꝙ hiſtoriæ contextus hoc admodum poſtulet, ſed ꝙ digna ſit quæ prædicetur regis liberalitas: primumque menſam conabor deſcribere. Cupiens enim longe maiorem facere mandauit explorari eius quæ tum Hieroſolymis erat magnitudinem, quanta eſſet, & an maior poſſet fieri: & comperta eius menſura, quodq; maior etiam eſſe poſſet: ait ſe eius uel quincuplam magnitudinem redditurum, ni uereretur,

ne

ne per hoc ad quotidiana miniſteria minus poſthac eſſet utilis. Cupere enim ſe ea donaria non ſolum ad oſtentationem, ſed ad uſum etiam eſſe accõmoda: itaq; uolens declarare ſe non auri penuria uel parſimonia parem priori facere: quod non erat integrũ addere magnitudini, id cõpenſauit uarietate ornatus & operis pulchritudine. cum enim eſſet ingenioſus in contẽplandis rerũ naturis, & in excogitandis nouis & inuſitatis operibus, ꝓ ſua ſapientia præſcribebat artificibus, exigens ne quid à præſcriptis formulis diſcederent. ac primũ conſtituto menſæ modo in longitudinem cubitorum duorum & ſemis, in latitudinem unius, altitudine ſeſquicubitali, totum opus ex auro facientes, loricam ei palmum latam circũdederunt: cuius cymæ uerſatiles ſculpturam habebant reſticulatã indiſtincta imitatione per tria latera. cum enim eſſent triangulæ, per ſingulos angulos eædem erant figurationes, ut cõuerſæ non alia ſed eadem ſpecie oculis occurrerẽt. loricæ uero pars interior ad menſam uergens egregias ſculpturas habebat: ſed exterior eius facies longe pulchriores, uidelicet ꝙ hæ totæ eſſent cõſpicuæ. quin & cymæ illæ facile & cito uertebant, & quemuis è tribus angulis pari menſura oculis ſubijciebãt. reſticulis aũt illis ſculptilib. inſertæ erant gemmæ precioſæ paribus interuallis diſtantes, fibulis aureis per foramina cõprehenſæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali ſpecie diſtinguebatur, intercurrente denſa ſcultura uirgarum quæ per circuitũ menſæ uoluebantur. huic ſubiecta erat corona per circuitũ, omne genus fructuũ repræſentans, dependentibus racemis, & ſpicis emergentibus, & malis punicis interſertis: quæ omnia conſtabant è lapillis etiam colorem natiuum fructuũ referentibus, & auro circum totam mẽſam reuinctis. Sub hac corona rurſum alia ſeries ouorũ priori ſimilis cum uirgatis peræque ſculpturis uiſebatur: ut ex utraq; parte ſpectaretur eadẽ operũ uarietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarũ ordine: ac ne inuerſis quidẽ mẽſæ lateribus ulla ſentiretur diuerſitas, ſed idem artificium uſq; imos pedes pertẽderet. ſubdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per tranſuerſam menſæ latitudinem, in eam pedes eius inſeruerũt, quos fibulis ac clauſuris aſtrinxerunt menſæ iuxta loricã, ut his inſiſtens quaqua uerteretur, eandem ſpeciẽ oſtenderet. In menſa aũt ſculptus erat Mæander, magni precij gemmis per mediũ tanquã ſtellis uariegatus, carbunculo & ſmaragdo ſuauiſsime radiãtibus, alijsq; generibus quæ ubiq; grata ſunt propter preciũ. Præter Mæandrũ uero reſticulati quidam nexus circumquaq; diſcurrebant, rombo circa mediũ ſimiles, in quo cryſtallus & ſuccinũ per interſtitia paria coniunctim cum magna gratia ſpectabantur. pedum aũt capitella liliorum ſimilitudinẽ referebant, folijs ſub menſa ſe reflectentibus, cum germen alioquin rectũ uideretur. baſis aũt facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis ſpecie, quà uero pedes innitebant, octo digitorũ latitudine: erãtq; ſculpti ſinguli pedes opere ſubtiliſsimo, hederis & palmitibus unà cũ racemis ꝙ eos diſcurrẽtibus, indiſcreta uerorũ ſimilitudine. tanta em̃ erat artis ſubtilitas, ut perflante uento agitata, naturæ nõ artis opus uiderent. conſtabatq; totũ opus trimembri cõpoſitione, ſed tanto artificio, ut cõmiſſurę nec oculis nec cogitatiõe deprehẽdi poſſent. craſsitudo aũt mẽſę erat ſemicubitalis. tãta fuit in hoc dono regis magnificẽtia, opulẽtia materię, artis pulchritudo

do ac uarietas ad naturę imitationem expreſſa: quandoquidem hoc erat eius ſtudium, ut ſi non magnitudine hæc priorem illam menſam ſuperaret, certe nouitate cõmenti & ornamentorũ ſplendore magis eſſet conſpicienda. Crateræ autem aureæ fuerunt duæ, ſquamatæ, à baſi uſq; præcinctura, ſpiras habentes uarijs gemmis diſtinctas: deinde Mæandrũ cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compoſitum: & ſuper eum uirgatam ſculpturam, & deinceps uſq; labrũ plexile quiddã reti ſimile, crebra romborũ ſpecie interueniente. addebant gratiã, inſertæ gemmeæ ſcutulæ, quatuor digitorũ amplitudine. Labrũ uero crateris in orbem ornatũ erat lilijs & floribus, atq; implexis inter ſe palmitibus uuas ferentibus. & ornatus quidẽ utriuſq; erat hic, amplitudo uero quæ amphoram caperet. argenteæ uerò quæuis ſpecula ſplendore uincebant, certius etiam reddentes inſpectantiũ effigies. His addidit rex triginta phialas, in quibus quicquid ſpacij gemmis erat uacuũ, frondib. ederæ & pampinis ſculptilibus adumbrabatur. atq; hæc omnia non ſolũ artificum ingenijs ornabãtur uſq; ad miraculũ, ſed quadam etiam regis circa hæc ambitione diligẽtius accurabantur: qui non ſatis putans quòd ſine parſimonia ſumptus præberet, relictis etiã ſerijs negotijs ſæpe adibat officinas & inuiſebat artificũ opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. uidentes enim q̃ cordi ſit ei hoc negocium, maiore attentione uerſabantur in opere. atq; hæc ſunt donaria ab hoc rege ad Hieroſolymitanum templum tranſmiſſa. Quibus conſecratis pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis q̃ attulerant, nõ ſine muneribus ad regem eos remiſit. Hi poſtq̃ Alexandriam ſunt reuerſi, rex cognito eorũ ſimul & ſeptuaginta ſeniorum aduentu, cõfeſtim legatos Andream & Ariſtæũ acciuit: ab eisq; & epiſtolam pontificis recepit, & multa præterea ſciſcitando didicit. Et cum uehementer cuperet congredi cum ſeptuaginta ſenioríb. qui Hieroſolymis ad interpretandã legem uenerant, quicunq; priuatorũ negociorum cauſa expetebãt eius colloquiũ, præter morem ſuum dimitti iuſsit. hos enim quinto quoque die ſolebat admittere, ſicut legatos ſemel in menſe. tũ uero illis dimiſsis ab Eleazaro miſſos expectabat. ut uero ſenes illi uenerunt cum muneribus à põtifice miſsis, & cum membranis quæ legẽ aureis literis inſcriptam continebant, primum de libris eos rogauit. ut uero ex inuolucris depromptos obtulerũt, multum diuq; miratus membranæ ſubtilitatẽ, & cõmiſſuras quæ ita latebant, ut uiſu diſcerni nõ poſſent, gratias ſe illis habere dixit qui uenerint, & maiores etiã ei qui miſerit, ſed longe maximas deo cuius leges attulerint. cumq; ſeniores eorumq; cõmites uno ore omnia fauſta regi acclamaſſent, præ nimia lætitia lacrymas non continuit, quæ quidem mœroris inſignia etiam magnũ gaudium cõſequi natura uoluit. iuſsitq; libros accipere quorũ hoc erat officiũ, tum demũ uiros ſalutauit, præfatus æquũ fuiſſe ut prius de ea re propter quã acciti fuerant percontatus deinde illos quoq; compellaret. diem quidem aduentus eorum tam gratum ſibi confeſſus eſt, ut quoad uiueret, per ſingulos annos redeũtem eius memoriam colere ſe uelle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigonũ nauali prælio uicerat. uoluitq; ut cõuiuę ſibi eſſent, & diuerſoria mandauit eis aſsignari ſub ipſa arce pulcherrima. Nicanor autẽ qui excipiendis hoſpitibus præerat, Dorotheum eos curare ſolitũ iuſsit parare

rare cuiq; ad uictū pertinentia. Sic enim rex diſpoſuerat, ut ex eis ciuitatibus quæ in ratione uictus aliquid peculiare habent uenientibus, more ipſorum omnia pararent, ut tractati more cōſueto ſuauius uiuerēt, & nulla in hoc nouitate offenderent. quod honoris his quoq; exhibitū eſt, Dorotheo hac cura cōmiſſa, q̄ is callebat morem quo ſolerēt uiuere. quamobrem omnia per ſe adminiſtrauit quę ad illos accipiendos facerent. Ac primū duos accubitus ſtrauit, rege ita iubēte, qui uolebat dimidiā eorū partem ad dextrā ſuam diſcumbere, reliquā uero poſt ipſum ordine, nihil omittens ad honorem eorū pertinēs. poſtquā autē diſcubitū eſt, iuſsit Dorotheū illis miniſtrare, ſicut ſolet hoſpitibus ad ſe à Iudæa uenientibus. quapropter præconibus & ſacrificulis, alijsq; id genus quorū eſt à ſuis precatiunculis auſpicari conuiuiū, locus hic non fuit: ſed unū ex conuiuarum numero ſacerdotem Eliſæum nomine precatione menſam cōſecrare ipſe rex iuſsit: qui ſtans in medio precatus eſt omnia fauſta regi ſimul atq; ſubditis: applauſumq; & acclamatū eſt ab omnibus libenti ac hilari animo. quo facto fruebant̄ appoſitis. cumq; rex ſiluiſſet quantū ſatis uiſum eſt, cœpit philoſophari, proponens ſingulis quęſtionem aliquā de natura ſubtili diſquiſitione dignā. illis uero diſerte ad quidlibet reſpondentibus, delectatus eorū conſuetudine per duodecim dies inſtaurauit conuiuiū. Si quis aūt cupit cognoſcere quæſtiones agitatas in eo cōuiuio, legat Ariſtæi librū quem hoc argumento cōſcripſit. Quos ſermones cum non ſolū rex admiratus eſſet, ſed Menedemus etiā philoſophus fateretur omnia gubernare prouidentiā, eoq; facilius tueri hanc ſententiā, finis eſt huic quęſtioni impoſitus. Rex uero iam tum ſe uberē ex eorum aduentu fructū percepiſſe faſſus eſt, per quos didiciſſet quomodo regnū adminiſtrare oporteat: iuſsitq; datis prius in ſingulos ternis talentis, deduci eos in diuerſoriū. Quarto deinde die Demetrius aſſumptis eis tranſiuit aggerē illum ſeptem ſtadiorum, & pontem qui inſulā continenti adiungit: & progreſſus ad ſeptentrionale littus, aſsignauit eis ibi domū remotam à ſtrepitu, & cōtemplationi rerum idoneā: rogauitq; ut quandoquidē ad opus iam ita inſtructi ſint ut nihil deſiderent amplius, ordiantur interpretationē feliciter. illi uero non parcentes labori quàm poterant accuratiſsimè interpretabantur, uſque horam nonam aſsidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita ut mandatum ei fuerat. mane autem regiam ingreſsi, ſalutato rege in eundem locum ad inſtitutū negocium ſe referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Verſione autem legis intra ſeptuaginta duos dies abſoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locū ubi uerſa fuerat, præſentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. cōcio uero & ſeniorum interpretationē approbauit, & Demetrium ipſum collaudauit, cuius ſuggeſtionis occaſione maxima bona percepiſſent: rogaueruntq; ut etiam optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & ſacerdos & ſeniores interpretū & magiſtratus populi poſtulauerūt, quandoquidem feliciter abſoluta eſſet hæc interpretatio, ut rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. quæ ſententia cum omnib. placuiſſet, iuſſerunt ut prius ſi quis aliqd deprehenderet uel ſupereſſe legi uel deeſſe, diligētius inſpectum & indicatum corri-

corrigeret, quando consultum esset ut res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrē rex multū gauisus est, uidens hanc quoq; suam uoluntatem in publicū cessisse cōmodum: sed maiorē etiam percepit uoluptatē dum sibi lex legeretur, nō sine admiratione legislatoris sapiētiæ: cœpitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans quî factū sit ut tam admirandarū legū nec historicus ullus nec poeta mentionē fecerit. Tum Demetrius respōdit, neminem ausum eam attingere, quam cōstaret diuinā esse & omni ueneratiōe dignissimam: & punitos esse quosdā à cœlesti numine, qui illam temerè attrectare nō sint ueriti. Theopompū enim uolentē inde quædam suis scriptis inserere, mente motū fuisse diebus xxx. & per interualla insaniæ precibus deum placasse, facile cōijcientem quæ morbi causa fuerit. atq; etiā in somnis admonitum hæc ideo pati, q̄ fuisset circa res diuinas curiosior, easq; uoluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiā poetæ, cum in quadā tragœdia uellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratū agnouisset, exorato deo redditā aciem. acceptos deinde à Demetrio libros rex cū adorasset, asseruari iussit diligenter, ut incorrupti manerent: rogauitq; interpretes ut crebro è Iudęa uenientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus cōmodum fore q̄ honorificum. Nunc enim æquū esse ut remittantur: sed si ultro ad eum uenerint, cōsecuturos quicquid uel ipsorū sapientia dignū sit, uel regia munificētia. Tum quoq; remissi sunt donati ternis uestibus optimis, & binis auri talētis, singulisq; unius talēti calicibus, & toris discubitorijs. præterea pontifici per eosdē misit decē lectos cum argenteis pedibus cum cōpetenti apparatu, & calicem talentorū triginta: ad hæc decem uestes purpureas, & coronam insignē, & telas bysinas centū, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas deo dicandas. rogauitq; eum per literas, ut si quis ex his uiris uellet ad ipsum uenire, permitteret, quandoquidē plurimi faceret cum doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atq; hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

Honor à regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & quòd in ciuitatibus à se conditis ius ciuium ei concesserint. Cap. III

III SEd & ab Asiæ regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Nam Seleucus cognomēto Nicanor in cōditis à se per Asiam & inferiorē Syriam urbibus, in ipsa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, uoluitq; pari ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoq; uiuunt inter eos homines. Argumento est quia Iudæis externo oleo nolentibus uti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis penditur: quē morē cum Antiochensis populus ꝓximo bello abrogare uellet, nō permisit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Vespasiano, & Tito eius filio, Alexādrini & Antiochēses rogātes adimi Iudæis ius ciuiū, impetrare id nō potuerūt, manifesto Romanorū æquitatis & magnanimitatis indicio, sed ꝑcipue ipsorū principū: qui cum eo bello multos labores pertulissent, & infensi essent pertinaciter rebellātibus, nihil tñ de iure ipsorū diminutū uoluerūt: idq; nec irę ꝓprię, nec duob. maximis populis cōtra eos licere passi sunt:

maiorem

maiorem rationē habentes ueterum gentis meritorū quàm pręſentis offenſionis, aut gratiæ quam hoc facto apud hos populos inire poterant: dicētes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam ſatis ſuppliciorū exſoluiſſe, eos uero qui nihil peccaſſent non eſſe æquū ſpoliari ſuis priuilegijs & iuribus. Marcum quoq; Agrippam ſimiliter affectū erga Iudæos fuiſſe proditur. Ionibus enim contra hos ſeditioſe cōmotis, & rogantibus Agrippam, ut ciuitatis quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci deum cognominant, ſoli eſſent participes: & poſtulantibus ut ſiquidē eiuſdem generis haberi uelint Iudæi, eoſdē quoq; deos colerent: cum res ad iudicum cognitionē deueniſſet uicerunt cauſam Iudęi: obtinueruntq; ut ſibi liceret ſuis moribus uiuere, patrocinio Nicolai Damaſceni adiuti. Agrippa ēm pronunciauit, nihil ſibi licere innouare circa hoc negociū. quę ſi quis uolet exactius cognoſcere, legat hiſtoriarū Nicolai libros tertiū & quartum ſupra centeſimum uigeſimū. Sed Agrippæ ſententiā mirari nō debemus: neq; enim tum gens noſtra cum Romanis bellū geſſerat: Veſpaſiani uero & Titi magnanimitatē merito quis miretur, q̄ poſt tanta belli certamina nihil immoderate in nos ſtatuerūt. Nunc unde digreſſus ſum reuertar. Antiocho Magno in Aſia regnante in cōtinua uexatione tam Iudæa fuit q̄ Cœle Syria: q̄ eo bellum gerente cū Philopatore Ptolemæo, huiusq; filio q̄ Epiphanes cognominatus eſt, ſiue uinceret, ſiue uinceretur, male mulctarent, non aliter q̄ nauis fluctibus utrinq; oppugnata, inter proſperam & aduerſam Antiochi fortunam iactatæ. Tandē uictor Antiochus Iudæam ſuæ ditioni adiecit. Defuncto uero Philopatore, filius eius magnū exercitū duce Scopa miſit in Cœleſyriā: qui & multas eius urbes & noſtrā gentē ui in poteſtatē eius retraxit. Aliquanto aūt pòſt Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio cōgreſſus fit ſuperior: cumq; recepiſſet occupatas à Scopa urbes Cœleſyriæ ſimul & Samarię Iudæi quoq; ultro deditionē fecerūt: receptūq; intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præſidiū in arce à Scopa relictū impigre auxiliū tulerunt. Quamobrē Antiochus æquū ducēs aliquam Iudæis p̄ ſtudio ſuarū partiū referre gratiā, ſcripſit ad amicos ſuos & duces literas, teſtes beneficiorū quæ in ipſum cōtulerant, in quib. etiā ſignificabat quomodo remunerari eos decreuerit. earū exēplar ſubijciā, citato prius Polybij Megalopolitæ teſtimonio, ex libro hiſtoriarū eius XVI. Scopas, inquit, copiarū Ptolemæi dux ad mediterranea uerſo impetu per hyemē Iudæorū gentē ſubegit. ac paulo poſt in eodē lib. narrat quomodo uicto Scopa Antiochus Batanæā, Samariā, Gadara, & Abila recepit: moxq; Iudæi qui Hieroſolyma & celebre eius loci templū incolūt, ad eū defecerūt: de quo cū multa eſſent dicenda, ait ſe id in aliud tēpus differre. & hæc quidē Polybius. nos aūt narrationē continuabimus, inſerta hic prius Antiochi epiſtola. Rex Antiochus Ptolemæo S. Quoniā Iudæi mox ut regionē eorū ſumus ingreſſi ſtudiū erga nos ſuū declarauerunt, & in urbē ſuam uenientes ſplendide exceperūt ſenatu obuiam p̄greſſo, exercituiq; noſtro & elephantis copioſe uictū præbuerūt, & cū eo ſimul præſidiū Aegyptiorū in arce expugnauerūt: uiſum eſt nobis gratiā aliquā eis reponere, & urbē eorū refouere uarijs calamitatibus affectam, & in priſtinam frequentiam reſtituere, reuocatis in eam

qui nũc diſperſi ſunt habitatoribus. ac primũ decreuimus pietatis ergò præberi eis in precium pecudũ mactandarũ, uini, olei, thuris, argenteorũ uiginti millia, & ad ſimilam ſecundum prouincialẽ legem tritici medimnos mille quadringentos ſexaginta, & ſalis medimnos trecentos ſeptuagintaquinq;. uoloq; ut hæc eis præbeantur ita ut mandaui: & quòd deeſt tẽplo abſoluatur, ſiue porticus ſiue qd aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies comportetur tam ex ipſa Iudæa q̃ ex alijs gentibus & ex Libano, immunis à uectigalibus: quæ immunitas & alijs rebus conceditur ad apparatũ atq; ornatum templi pertinẽtibus. Permittitur etiam eis ut omnes uiuant iuxta leges patrias: & remittitur ſenatoribus, ſacerdotibus, ſcribis tẽpli atq; cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurũ coronarium, & ſi quod eſt tributum aliud. Et ut eo citius urbs frequentetur habitatoribus, cõcedo omnibus qui nunc eam habitant, quí ue ante hyperberetæũ menſem eò ſe habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorũ uſq; in triennium: remittimusq; eis in poſterũ tertiam partem tributorũ, in præteritorũ damnorum cõpenſationem. Et quotquot ex urbe abrepti ſeruiũt, & ipſos & natos eorũ uolumus eſſe liberos, ac bona quoq; eis reſtitui iubemus. Vale. Nec contentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorẽ templi per totum ſuum regnũ propoſuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra ſepta templi ingredi contra uoluntatem Iudæorũ, ſed ſolis hoc facere fas ſit, q̃ iuxta præſcriptũ legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam in urbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri ſiue domeſtici, nec pãtheræ aut uulpis aut leporis, aut cuiuſuis omnino ex his animalibus quæ Iudæis uetitũ eſt attingere. ac neq; pelles eorũ inferre liceat, aut aliqd ex his in urbe alere: ſed tantũ ſolitas more maiorũ mactare uictimas, quibus deus litari ſibi uult. qui uero aliquid contra edictum hoc fecerit, trium milliũ drachmarũ argẽti mulctam luat ſacerdotibus. Idem rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit teſtimoniũ, quo tempore quoſdam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus ſtudere cõperit. Zeuxidem enim amicum præcipuũ, in ſuperioribus ſatrapijs ductantem exercitum, iuſsit quoſdam è noſtratibus apud Babylonẽ degentibus in Phrygiam mittere, ſcribens in hunc modũ. Rex Antiochus Zeuxidi patri ſalutẽ. Si uales bene eſt ego quoq; ualeo. Quia quoſdam in Phrygia & Lydia res nouas moliri audio, uidetur hoc negotiũ curã meam deposcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiam incolũt duo millia familiarium cum tota ſupellectili eò traducere, & locis opportunis p̃ præſidia diſponere. Perſuaſum enim habeo illos fore noſtrarum rerũ cuſtodes beneuolos: tum quia cæleſte numen pie colunt, tum quia fides eorũ & promptũ obſequiũ etiã maiorum noſtrorum cõprobatur teſtimonijs. Volo igitur ut eos, licet difficile uideatur, traducas, pollicitus libertatem uiuendi proprijs legibus. perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificandas domos aſsignabis areas, tum agros ad colendum aruis & uinetis idoneos: immunitatemq; dabis in decennium, ne quid pẽdere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipſorũ agri fruges protulerint, demenſum frumentũ accipiãt in ſeruorũ alimoniam: ac reliquis quoq; tribuatur quantũ ſatis eſt, ut benigne à nobis habiti alacrio-

res

res sint in nostris negotijs. Cura aũt ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atq; hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolẽtia dixisse sufficiat. Post hæc amicitia Ptolemæo cõiunctus est & fœdere, data in matrimonium Cleopatra filia, & concessa dotis nomine Cœlesyria, una cum Phœnice, Iudæaq; & Samaria: diuisisq; inter utrunq; regem uectigalibus, optimates suæ quisq; patriæ exactionem eorũ redimebant, & collecta quæ imperata esset pecunia, conferebant eam in regiũ ærarium. Per ea tempora Samaritę rebus secundis elati sæpe Iudæos infestabant agros uastando, & abducendo in captiuitatem homines, maxime sub Onia pontifice. Post obitũ enim Eleazari Manasses eius patruus pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium Simonis Iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrẽ fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat, & auarus: quæ causa fuit ut tributum, IIII quod pro populo maiores eius de suo solebant regi pendere, talenta argenti uiginti non soluendo, ad iram cõmouerit Ptolemæum Euergetem pãtrẽ Philopatoris. Qui misso Hierosolyma legato incusabat Oniam quòd tributum non redderet: minabaturq; ni faceret regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturũ. quod audiẽtes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc cõtemneret, nihil curans præter pecuniam.

Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo regi factus. Cap. IIII

IOsephus autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia pãtre natus è sorore Oniæ pontificis, cum indicio matris cognouisset de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali uico aberat, ueniens in urbem inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicam, sed modo pecunijs parcat, eonijceret in periculum populum, à quo & reipub. administrationẽ & pontificalem honorem acceperat. Quòd si tanto amore pecuniæ teneret, ut propter eam sustineat & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad regem, & precibus obtineret ab eo uel totam, uel partẽ aliquam eius pecuniæ. Onia uero dicente neq; principatum se morari, & põtificatum etiam modo liceat libenter se depositurum: neq; iturum ad regem, quum nihil curet hoc negocium: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicã susciperę. Quo annuente ascendit in templum, & aduocata cõcione, hortatus est eos ne terreantur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa mœstitia meliorem securitatis spem concipiant. Seipsum enim iturum legatũ ad regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasurumq; ei quòd irascatur immerito. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse uero egressus ex templo legatum regium excepit hospitio, & donatũ pretiosis muneribus, lauteque per aliquot dies acceptum, præmisit ad regem, dicens se quoq; mox secuturum. Iam enim magis etiam quàm antè accensus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat ut in Aegyptum ueniret, operámque suam obtulerat: effecturum enim se ut quicquid opus haberet, à rege impetraret facile. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cæterum reuersus in Aegyptum, denarrauit regi Oniæ ingratitudinem, multum interim prædicata Iosephi bonitate: quem breui uenturũ aiebat, & patrocina-

trocinaturum populo, cuius curam propter pontificis ſegnitiem ſuſceperit. Tantis deniq; iuuenem aſsidue ornabat laudibus, ut & rex & regina Cleopatra erga abſentem adhuc affecti eſſent optime. at Ioſephus miſsis in Samariã qui ab amicis pecuniã mutuo ſumerẽt, ſatis iam inſtructus ad profectionem iumentis, ueſtibus & poculis, impenſis in hæc uiginti drachmarũ millibus, peruenit Alexandriã. Forteſortuna ita accidit, ut illo ipſo tempore ad regem uenirent omnes Syriæ ac Phœnices urbiũ principes ad emenda uectigalia, quæ ſingulis annis rex uendebat oppidanorum potentioribus. hi uidẽtes Ioſephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cũ apud Alexandriam audiſſet, Memphi Ptolemæum eſſe, profectus eſt illi obuiã. Sedente autem rege in curru unà cum regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hieroſolymis hoſpitio Ioſephi uſus fuerat) conſpicatus eũ Athenio mox regi notũ reddidit, dicens hunc eſſe illum iuuenem, cuius bonitatẽ ac liberalitatem Hieroſolymis reuerſus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum ſalutauit, & currũ iuſsit conſcendere. quo facto Oniam accuſare cœpit. At Ioſephus: Danda eſt, inquit, ſenectuti uenia. Scis enim q; ſenes & pueri eundem habent animũ. Nos autem iuuenes officio noſtro non deerimus, ut nihil de nobis merito poſsis conqueri. Ex hoc primo colloquio rex deguſtata iuuenis ciuilitate, adeò cœpit eum amare ut iuberet eũ diuerſari in regia, & quotidie ſuæ mẽſæ adhiberet. quod cum primates Syrorum uiderent apud Alexandriam, indigne ferebant. Cumq; dies auctionis ueniſſet qua addicenda erant uectigalia, licitabantur ea nobiles ſuæ quiſq; patriæ: & cum octo millia talentorum colligerentur è uectigalibus Cœleſyriæ, Phœnicesq; & Iudææ ac Samariæ, accedẽs Ioſephus culpabat illos licitatores, tanquam de cõpoſito tam paruum regi preciũ promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis regi damnatorũ confiſcationibus, quæ prius publicanis ſolebant accedere. Rege uero libenter hæc audiente, & ut amplificatori redituũ ſuorũ addicturũ ſe promittente, rogante tamen ecquos fideiuſſores haberet, feſtiue reſpondit, daturũ ſe homines probos & honeſtos, quibus nõ grauaretur credere. Quos ut proferret poſtulatus: Te, inquit, rex dabo, tuamq; coniugem, ut alter alteri pro me fideiubeat. Tum rex arridens permiſit eum abſq; fideiuſsione habere uectigalia. id quod ualde moleſtum fuit his qui poſthabiti fuerant, nõ ſine pudore in patriam reuertentibus. Ioſephus aũt acceptis à rege duobus militũ millibus, quos ideo petierat ut poſſet contumaces in urbibus ui cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regijs quingẽta talenta, profectus eſt in Syriam. Et cum ueniſſet Aſcalonẽ, tributumq; à ciuibus exigeret, & non ſolũ nihil acciperet, ſed conuitijs etiam appeteretur: cõprehenſos circiter uiginti eorũ primates affecit ſupplicio: & redactis ex eorũ facultatibus mille talentis, regi eam pecuniam tranſmiſſit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permiſit ei quicquid uellet facere. Hoc audito Syri, exemplo recenti caſtigatæ in Aſcalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Ioſephum excipientes tributa ſoluebant. Cumq; etiam Scythopolitæ per contumaciam detrectarent imperata more ſolito tributa depẽdere, horũ quoq; necatis primatibus, facultates damnatorũ ad regem miſit: comparatisq; mul

tis

tis pecunijs & multa lucratus ex redemptione uectigaliũ, his opibus ad conſtabiliendam præſentem potentiam uſus eſt, prudẽter exiſtimans optimum eſſe iam partam felicitatem tueri ex ipſius reditibus. multa nanq; munera regi atq; reginæ in manũ mittebat, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorũ hoc pacto ſibi conçilians. Vſus eſt autem ea proſperitate per annos XXII, ex una uxore procreatis ſeptẽ filijs, ſuſcepto etiam uno ex fratris Solymij filia, nomine Hyrcano: quam hac occaſione duxit coniugẽ. Cum aliquando ueniſſet Alexandriã cum fratre, ducente ſecum filiam nubilẽ, ut eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum rege, ingreſſam in conuiuium formoſam ſaltatriculam adamauit, ſoliq; fratri hoc indicauit, rogãs ut quandoquidẽ lege uetaretur habere rem cum fœmina alienigena, ſubſeruiret ei ut clam ea potiri poſſet. Frater uero libenter operam ſuam pollicitus, ornatã filiam ſuam noctu ad eum adduxit, & in lectum eius collocauit: atq; ita parum ſobrius, per errorẽ cum fratris filia congreſſus eſt: & cum hoc ſæpius feciſſet, magis etiam in amorem accenſus, conqueſtus eſt apud fratrem q̃ periculũ eſſet ne non poſſet excutere amorẽ ſaltatriculæ, quam fortè rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait nõ eſſe opus ut hac de re ſit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atq; etiam uxorẽ eam ducere: faſſus quòd maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in ſe admittere. Ioſephus collaudata tam fraterna beneuolentia, uxorẽ duxit eius filiam: ex eaq; genuit quem diximus Hyrcanum filiũ. Is cum annos natus tredecim aduleſcens adhuc generoſam & prudentem præ ſe ferret indolem, fratrum in ſe cõcitauit odia, quòd eos in omnib. uideretur antecellere. Ioſephus enim uolens cognoſcere quiſnam ex his ad uirtutem eſſet idoneus maxime, unumquemq; miſit ad eos qui tum profeſsione diſciplinarum erãt celebres: illi uero propter ſegnitiem & laborum impatientiã indocti domũ reuerſi ſunt. Deinde minimũ natu Hyrcanũ cum trecentis iugis boum miſit itinere ſeptem dierum in ſolitudinem, ut illic ſementẽ faceret: ſed prius ſubtractis clàm loris quibus arator boues ad iugum ſolet aſtringere. Quò poſtq̃ peruentũ eſt, cum non haberet lora, contempto bubulcorum conſilio, ſuadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensq; interim expectando eorum reditũ tempus perdere, cõmentus eſt quiddã ueterano duce magis dignũ quàm id ætatis homine. Mactatis enim decem iugis carnes quidẽ in operarios diſtribuit: ſectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bubus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proſcindi iuſſerat, ſementeq; facta, domum redijt. Pater autem reuerſum exoſculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quòd excogitata auderet aggredi, ut ſolũ germanum filiũ, magis etiam poſthac amauit, indigne ferentibus reliquis fratribus. Interea uenit quidam nuncians quòd regi Ptolemæo natus ſit filius: uerſiq; omnes Syriæ magnates cum ſubditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatũ ſunt profecti magno apparatu, Ioſepho ob ætatem iam grauantẽ domi manere coacto. pertentauit tamen filiorum animos, num quis ex his uellet eam profectionẽ ſuſcipere: & recuſantibus cæteris, q̃ ſe negarent ſcire mores aulicos, quomodo uerſandũ ſit cum regibus, ſuadentibusq; ut Hyrcanũ fratrẽ mitteret: libenter hoc audito, ſta-

tim eum aduocat: rogatq; ecquid liberet, aut idoneũ ſe putaret, qui ad regẽ ſalutatum accederet. qui cum promptè eam profectionem ſuſciperet, & modica pecunia ſibi opus fore diceret: uelle enim ſe frugaliter uiuere, ut decem drachmarũ millia ſufficiant, admodũ lætatus eſt filij prudẽtia. Deinde puer cum aliquandiu ſiluiſſet, ſuaſit patri ne domo quicquam munerũ regi mitteret: ſed ut ad procuratorem ſuum Alexandrinũ ſcriberet, ut pecuniam ipſi præberet ad emendum regi id quod inueniret pulcherrimum & pretioſiſsimum. Ille uero ratus decem fortaſſe talenta impenſurum in munera, & comprobato filij cõſilio, ſcripſit procuratori Arioni, qui omnem ipſius pecuniã tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Ioſephus enim pecunias in Syria collectas ſolebat eò mittere, & quoties prẽſtitutũ tempus ueniret tributa regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igit̃ acceptis à patre literis, Alexandriã proficiſcit̃: moxq; fratres ad omnes regios amicos ſcripſerunt, ut eum aliquo modo perderent. Vt uero exacto itinere Arioni epiſtolam reddidit, rogatus quót nam talẽta uellet accipere: putabat enim decem petiturũ aut nõ multo amplius: ut reſpõdit mille ſibi opus eſſe, iratus procurator obiurgauit eum acriter, q̃ uellet ea per luxũ perdere: monebatq; ut ſequeretur exemplũ patris, qui eam pecuniã laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quàm decem præbiturum, & ea non in alium uſum quàm ut mercaretur regi munera. Ibi puer iratus Arionẽ conie cit in uincula. Procuratoris autem uxore reginæ hoc renunciante, & rogãte ut puerum compeſceret: gratioſus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex regina hoc rex didicit. ac mox per quendam miſſum ad Hyrcanum mirari ſe nunciat, cur ad ſe à patre miſſus, non modò in conſpectum non uenerit, ſed procuratorem etiam patris ſui uinxerit. iubebatq; ut ueniret, ac cauſam eius facti diceret. Ille contrà regi nunciari iubet, legẽ eſſe Iudæis ne quis guſtaret de ſacrificio, priuſquàm adito templo mactaſſet uictimas: eaq; ratione nec ipſum hactenus regem ſalutaſſe, expectantem dona quæ offerret regi de parente ſuo bene merito. Seruum autẽ iure ſe puniſſe, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominũ. Niſi em̃ tales dent pœnas meritas, exſpectandum mox ipſi regi ut cõtemnatur à ſubditis. His auditis rex riſit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem poſtquam hoc cognouit, nihil ſperans à rege præſidij, datis adoleſcenti mille talentis liberauit ſe à uinculis. Elapſis deinde tribus diebus, ſalutaturus reges acceſsit: à quibus libenti animo exceptus, & menſæ cõmuni eſt adhibitus, in parentis ſui gratiam. móxque clàm aditis negotiatoribus, emit ab eis centum pueros formoſiſsimos, & literarum peritiſsimos, talento ſingulos, & totidem puellas eodem precio. tum uocatus ad conuiuium regium cum principibus, infimo loco iuſſus eſt accumbere, propter ætatem poſthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis oſſa partium abſumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimũ in conuiuijs rex delectabatur propter ſcõmata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad regem ſe uertit: & Viden, inquit, domine, quantum oſſium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige quòd & pater eius totam Syriam ita ſpoliat, quemadmodũ hic oſſa nudauit carnibus. Rege uero ad hoc

dictum

dictum arridente, & rogante Hyrcanum, unde illa osium congeries: Nihil mirum, inquit, domine. canum enim est ossa unà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: uultu cõmonstrans reliquos, ante quos nihil erat osium. Homines autẽ comesis carnibus solent abijcere ossa, quod & ego homo cũ sim, nunc facio. Ibi rex miratus urbanitatẽ, iussit omnes cõuiuas huic dicto plaudere. Sequenti uero die aditis regis amicis & aulicis potẽtioribus, ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent regi in festo natalitio. Illis referentibus hunc daturũ talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quemq; opibus: simulauit se dolere, q̃ non haberet unde tantundem largiri ualeat, nec ultra talenta quinq; numero. idq; mox famuli renunciauere dominis. Illis autem gaudẽtibus, quasi offensurus esset regem Iosephus propter exilitatem muneris, ubi dies statutus aduenit, alij quidem & hi munificentissimi obtulerunt talenta nõ plus quàm uiginti. Hyrcanus autem emptos à se centum pueros, totidemq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre, hos quidem regi, has uero Cleopatrę. Omnibus uero admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atq; ipsis etiam regibus, amicos quoq; regis & ministros multorum talentorũ donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceret periculi. ad hos enim fratres scripserant, ut quocũq; modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donũ quodcunq; uellet petere. At ille nihil aliud petijt, quàm ut se rex patri ac fratribus cõmendaret per literas. Itaq; honorificentissime tractatum, & donatum regie, scriptis quoq; ad patrem, & fratres, & omnes suos duces atq; procuratores cõmendaticijs literis, dimisit liberaliter. Fratres autem cum cognouissent tantũ honoris ei habitum à regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt obuiã proficisci, & de medio illum tollere, ne patre quidẽ inscio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniã, non erat de salute eius solicitus. eam tamen iram metu regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter congressus, & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoque fratres inter cæteros: reliqui uero fuga euaserunt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad urbem cum exciperetur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic uitam egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obijt deinde Hyrcani pater Iosephus, uir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris uitæ occasionem præbuit, per duos & uiginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ uectigalibus: & eodem ferè tempore patruus quoque eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Deinde uita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorũ rex Arius legationẽ misit cum literis, quarum hoc exemplar exstat. V

Amicitia & societas Lacedæmoniorũ cum Onia Iudæorum pontifice. Cap. V

REx Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturam antiquam, in qua inuenimus cognationem intercessisse inter nostras origines, & nostrum quoque genus non esse alienum à posteris Abrahæ. Aequum igitur est, ut quum

fratres noſtri ſitis,petatis à nobis quæcunq; libuerit. Idem nos quoq; faciemus,& res ueſtras tanq̃ noſtras exiſtimabimus, noſtras item uobiſcum communes habituri. Demoteles eſt,qui has uobis reddit literas, in pagina quadrangula ſcriptas,& obſignatas aquilæ ſigillo, draconẽ tenentis unguibus. Et epiſtola quidẽ hæc continebat.Ioſepho autem mortuo, populus ſeditionibus agitatus eſt propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo.pleriq; enim fauebant ſenioribus,& in his Simõ pontifex propter cognationẽ.Hyrcanus aũt Hieroſolyma quidẽ noluit repetere, ſed ultra Iordanem habitans aſsiduũ bellum gerebãt cum Arabibus, multos eorum interficiens,alios in captiuitatem abſtrahẽs. Aedificauit etiam caſtrũ munitiſsimũ,è marmore candido exſtructis uſq; tectum eius parietibus, habentibus inſculptas diuerſorũ animalium effigies enormi magnitudine:idq́; ædificium foſſa profunda, & aquis plena circumdedit, & oppoſiti montis prominentem petram perforans,ſpeluncas in ea fecit multorum ſtadiorum longitudine.aulas etiam in eo caſtro fecit aptas conuiuijs,diætasq́; alias & cubicula: ſalientium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, ut loco uoluptatem ſimul & ornamentum adderent. Speluncarum uero ora nõ amplius aperuit q̃ ut unum caperent:idq́; de induſtria factum eſt ſecuritatis ac tutelæ gratia, ſi quando fortè oppugnaretur à fratribus. Aedificauit etiam atria magnæ amplitudinis,eaq́; hortis ſpatioſis ornauit, & locum hoc pacto inſtructum & abſolutum uocauit Tyrum, qui eſt in finibus Arabiæ & Iudææ trãs Iordanem ſitæ,nõ procul regione Eſſebonitide.præfuitq́; illi tractui per ſeptennium,toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria:poſt cuius obitum Antiochus eius frater in regnũ ſucceſsit,qui cognominatus eſt Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipſe eodem cognomento Epiphanes dictus,ſu perſtitibus duobus filijs impuberibus: quorum grandiori Philometor cognomen inditum,minori uero Phyſcon.Hyrcanus autem uidens prępotentem Antiochum, & ueritus ne in poteſtatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabas auſus fuerat,ipſe ſibi manus intulit:poſſeſsionẽ uero eius uniuerſam occupauit Antiochus.

Iudæi ſeditionibus agitati Antiochi opem inuocant. Cap. VI

VI
1.Mac.1

IS defuncto per idem tempus Onia pontifice, fratri eius Ieſu id ſacerdotium contulit,q̃ filius ſuperſtes etiam tum eſſet paruulus, de quo ſuo loco dicetur.Hic Ieſus priuatus eſt eo ſacerdotio per regis indignationem,moxq́; in Oniam fratrum minimum pontificatus translatus eſt. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes pontificatus peruenit, ut indicauimus.Cæterùm Ieſus Iaſonem ſe uocari maluit, ſicut alter frater q̃ Onia Menelaus dictus eſt.Concitata autem per fratrem contra nouum pontificem Menelaum ſeditione,& populo in partes ſciſſo,Tobiæ filij ſteterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iaſonis ſequebatur: quorum uim non ſuſtinentes Menelaus & Tobiæ filij ſeceſſerunt ad Antiochum,dicentes ſe uelle relictis patrijs inſtitutis ac legibus, religionẽ regis & Græcanicos ritus aſſumere:rogaueruntq́; eum ut ſibi permitteret gymnaſiũ Hieroſolymis exſtruere. quo impetrato, adduxerunt ſibi præputia, ut nudi quoq; non eſſent Græcis diſsimiles:& contẽptis omnibus patrijs ritib. imitabantur

tabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domi usus fortuna prospera, expeditionem Aegyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nõdum idonea. Profectus igitur cũ magno exercitu Pelusium, astu circumuẽto Philometore Aegyptũ occupat, & redacta prius in potestatem Memphi, locisq; circumuicinis, ad Alexandriã duxit, & urbẽ & regẽ subiugaturus. Sed omnes eius conatus unica Romanorũ denũciatione repressi sunt, ita ut iam occupata relinqueret, sicut & aliàs diximus. Nũc prolixius narrabimus de hoc rege quomodo Iudæam ac templũ occupauerit, quod in prioribus cõmentarijs breuiter tantum perstrinximus, ut necesse sit idem altius repetere.

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoq; eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit. Cap. VII

REuersus ab Aegypto quam metu Romanorũ reliquerat rex Antiochus ad Hierosolymitarum urbem mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, sine ullo negotio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factiõis homines. quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis qui diuersarum erant partium: direptisq; pecunijs & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post urbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimoquinto, uigesimaquinta eius mensis qui Chasleus nostris dicitur, Macedonibus Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitum, qui quasi pacate uenienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatũ est in tẽpli diuitias: quæ cum essent maximi precij, uisæ sunt satis amplum uiolati fœderis præmiũ. Spoliato igitur tẽplo, & ablatis uasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mensaq; propositionis quam uocant, ac ne aulæis quidẽ relictis quæ è cocco ac byssо cõstabãt, euacuatis etiam thesauris reconditis, ita ut nihil omnino relinqueret, cõiecit Iudæos in luctum maximũ. nam & quotidiana sacra iuxta legis præscriptum uetuit eos facere: direptaq; tota urbe, habitatores partim necauit, partim captiuos unà cum liberis & uxoribus abduxit, usq; ad decẽ millium numerum. Incendit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcherrimũ, & demolitus mœnia, in inferiore urbe arcem condidit. erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminẽs. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicũ præsidiũ imposuit. admixti tñ erant ex impijs Iudæis sceleſtissimi, à quibus plurimũ uexata fuit ciuitas. In tẽplo quoq; ara posita porcos mactauit, sacrificiũ à Iudæorũ religiõe alieniſsimũ: & cogebat omnes abrogato uero dei cultu, ipsius uenerari numina: & oppidatim exstructis tẽplis atq; altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare uictimas. Cõminatus est etiã grauem pœnam, si quis liberos circumcideret, cõstitutis qui mandata exigerẽt, atq; etiã ui ad ea seruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidẽ Iudæorũ pars uel sponte uel metu supplicij parebat edictis regijs. qui uero probatiores erant, & generosæ indolis, maiorẽ rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentatæ sibi per aduersarios. quamobrẽ quotidie necabantur excruciati tormentis crudeliſsimis. Flagris em̃ cæsi & lacerati corpora, uiui adhuc VI

& spiran-

& ſpirantes ſuffigebantur crucibus. Vxores aũt eorum & circumciſos liberos ſtrangulabant iuxta mandatũ régium, & ſuſpendebant à crucifixorũ parentum ceruicibus. abolebatur etiã ubicunq; repertũ eſſet ſacrũ uolumẽ aliquod, & ipſi apud quos inuentũ eſſet mali male peribant. Samaritæ autẽ uidentes in tali calãmitate conſtitutos Iudæos, non amplius profitebant ſe cognatos eorũ, neq; Garizitanũ templum eſſe dei maximi, nihil abſonũ facientes à ſuo ingenio, de quo antè diximus: ſed dicentes ſe Medorum & Perſarum colonos, ut re uera ſunt, miſerunt legationem ad Antiochum, cum epiſtola ſcripta in hunc modum: Regi Antiocho deo illuſtri ſuggeſtio à Sidonijs in Sicimis habitantibus. Maiores noſtri cõpulſi crebris ſuæ regionis peſtilentijs, & inducti ueteri quadam ſuperſtitione, morẽ fecerunt obſeruandi eam feſtiuitatem quæ apud Iudæos uocatur ſabbatum: & exſtructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo ſolennes uictimas. Nunc aũt ex quo tibi uiſum eſt in Iudæos ut eorũ malitia dignũ eſt animaduertere, qui exſequuntur mandata regia, exiſtimantes nos hæc propter eorum cognationem facere, uolũt nos in cõmunem cum illis cauſam inuoluere, cum ſimus ab origine Sidonij, quemadmodũ extat relatũ in noſtris annalibus. Rogamus igitur te ſeruatorẽ ac beneficũ, ut mandes Apollonio noſtro præſidi, & Nicanori procuratori regio, ne quid poſthac nobis moleſti ſint quaſi hærentibus in eodẽ cum Iudæis crimine, à quib. tam diuerſi ſumus moribus q̃ origine: utq; templũ quod hactenus nullius dei titulum habuit, poſthac uocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à moleſtijs liberi: & ſecurius intendentes priuatis negotijs, maiora tibi poterimus tributa ſoluere. Poſt hanc Samaritarũ ſupplicationem rex & ipſam & talem epiſtolam remiſit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui ſunt apud Sicima miſerũt ad nos ſuggeſtionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum conſilio ſatis approbauerunt qui in hoc miſſi ſunt, q̃ alieni ſint à Iudæorũ criminibus, & placet illis iuxta Græcorũ inſtituta uiuere, abſoluimus eos quantũ ad hanc cauſam & eorũ templum attinet, quod poſthac appelletur Iouis Græcanici. Eadẽ autem & Apollonio magiſtratui ſcripſimus, anno quadrageſimoſexto, menſis Hecatombæonis undecima.

Antiocho uetante Iudæos uti patrijs legibus, ſolus Aſſamonæi filius Matthias regem contempſit, profligatis etiam eius ducibus. Cap. VIII

1. Mac. 2

EOdem tempore habitabat in Modim uico Iudææ quidã Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Aſſamonæo geniti, ſacerdos ex uice Ioaribi, Hieroſolymita genere: erantq; ei filij quinque, Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Aphus uocabatur. Is Matthias ſæpenumero queſtus eſt apud filios de tam afflicto rerũ ſtatu, direptione urbis, deprædatione templi, cæterisq; calamitatibus: aiebatq; præſtare mori eos pro patrijs legibus quàm ſic inglorie uiuere. Cumq; uenirent in eum uicum in hoc à rege conſtituti, ut Iudæos ad mandata eius cogerent: & poſtularent ut Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorum primus profana ſacra faceret, oſtentantes à rege præmia: negauit ſe hoc facturum, etiam ſi omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis

beris quidem ipſius perſuaderi ut patriam religionẽ deſerant. Vt uero ſilente eo Iudæus quidam in medium progreſſus cœpit immolare iuxta mandatum regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum ſuis filijs armatus gladijs: nec ſolum eum trucidauit, ſed etiam Apellem regiũ ducẽ cum ſuis militibus, qui uolebant plebem eam cogere: dirutaq; ara exclamauit: Si cui eſt cordi religionis incolumitas, me ſequatur. Et cum dicto comitantibus filijs in deſertum ſe contulit, relictis in uico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipſi cum familijs in idem deſertum profugerunt, ibiq́ue uictitabant in ſpecubus. Quo audito duces regij, præſidio Hieroſolymitanæ arcis aſſumpto, Iudæos in deſertũ perſecuti ſunt. quos aſſecuti, primũ uerbis perſuadere conati ſunt ut ab incepto deſiſterent, & admittentes rectius conſilium, non imponerent ſibi neceſsitatem ſæuiendi hoſtiliter: & cum nihil proficerent apud obſtinatos, aggreſsi ſunt eos die ſabbati, & ita ut erãt in ſpeluncis exuſſerunt, nõ repugnantes, ac ne aditus quidem ſpeluncarum obturantes. Etenim propter religionem diei repugnare nolebant, ac ne in aduerſitatibus quidem uiolare honorẽ ſabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaq; perierunt cum uxoribus & liberis ſuffocati in ſpeluncis circiter mille. multi etiã elapſi adiunxerunt ſe Matthiæ, eumq́; principẽ ſibi elegerũt. At ille docuit eos, pugnandum etiam ſabbatis, aut ſi ita pergant ipſos ſibi futuros exitio, hoſtibus eam occaſionem obſeruãtibus, & non niſi ſabbato illos aggredientibus. atq; ita fore ut uel ſine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus perſuaſit eis: & in hodiernum uſq; mos hic permanet, ut ſi ita neceſsitas poſtulet, pugnent etiã ſabbatis. Collecta igitur circa ſe non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapſos in impietatem quotquot adipiſci potuit trucidauit. confluebant enim ad eũ quos ante metus per circũuicinas gentes ſparſerat. pueros etiam iuſsit circũcidere qui hactenus uetiti fuerant, expulſis qui ad hoc ut uetarent conſtituti erant ab Antiocho. Exacto VIII
autem anno poſt principatum morbo correptus conuocatis ad ſe liberis: Equidem, inquit, filij, iam fatalem uiam ingredior, interim commendo uobis meum propoſitũ, & rogo ne per ignauiam ceſſetis id exſequi: ſed potius memores paternæ uoluntatis ſeruate ritus patrios, & rempub. tantum non collapſam reſtituite: neq; illis accedite qui aut ſponte aut ui eam prodiderũt hoſtibus. Præſtate uos mihi germanos filios, contemptaq́; omni ui ac neceſsitate, parati ſitis pro legum tutela uel mortem oppetere, ſi ita res poſtulet, cogitantes q́ deus uos tales non deſpiciet, ſed delectatus ueſtra uirtute in priſtinam patrijs moribus uiuẽdi libertatem reſtituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali neceſsitati obnoxia, ſed præclare geſtorum memoria uice immortalitatis eſſe poterit, cuius amatores uos aſpirare uolo ad gloriã, adeò ut non grauemini uel immori egregijs facinoribus. Prima autẽ cura ſit concordiæ, & quibus quiſq; præcellit artibus, his utatur reliquis cõcedentibus; Simonémque fratrem eximia prudentia uirum parentis loco habete obtemperantes eius conſilijs: Maccabæum autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim ulciſcetur ſuæ gentis iniurias repulſis hoſtibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot uſquã ſunt iuſti ac pij, & hoc pacto uires ueſtras augebitis.

Matthiæ

Matthiæ defuncto Iudas filius ſuccedit. Cap. IX

1.Mac.3 HAec locutus filijs, precatusq; deum adeſſe illorũ conatibus, & populo priſtinum uiuendi morem reſtituere, non multo pòſt moritur, & in Modim ſepelitur: & poſt exhibitũ ei publici luctus honorẽ, Iudas filius cognomine Maccabæus adminiſtrationi rerũ præficit, anno CXLVI: qui adiutus impigre à fratribus, eiecto hoſte, & impijs tribulibus necatis, totam eam terram luſtrauit à præteritis piaculis.

Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio uictus occiditur. Cap. X

IX HIs auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim cõtra Iudam duxit exercitũ. Nec in Iuda mora fuit, ſed obuiam ei factus prælio uictum cum alijs multis interficit, gladio etiã eius potitus uelut opimo ſpolio, plurimis etiam hoſtium uulneratis, & caſtris eorũ direptis, ditatus præda redijt. Seron aũt Cœleſyriæ præfectus cognito quòd Iudas multis undiq; ad eum confluentibus magnas circa ſe copias habeat, & ad cõfligendum cum hoſte idoneas, decreuit contra eum ducere, ſui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Cõtractis igitur quibus præerat militibus, adiũctis etiam Iudæorum perfugis, & impijs, progreſſus uſq; Bethora uicum Iudææ, caſtra eo loco metatus eſt. Iudas autẽ occurrens ei pugnandi animo, ubi uidit milites ſuos parũ alacres partim ꝓpter hoſtium multitudinem, partim quia ipſi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmans non in numero militis ſitam uictoriam, ſed in pietate erga deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorũ ſuorum exemplis, qui iuſta arma pro legibus ſuis & liberis ferentes multa ſæpe hoſtium millia profligauerint. Inuictum enim robur eſſe innocentiæ. His dictis perſuaſit ut non detrectarent prælium: & collatis cum Serone ſignis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Proſtrato enim duce omnes in fuga ſpem ſalutis poſuerunt: quos perſequutus uſq; ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaſerunt in regionem maritimam.

Lyſiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & clades. Cap. XI

AVditis his rex Antiochus uehementer iratus omnes undiq; copias contraxit, conducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo uere in Iudæam irrumpere. Cumq; numerato ſtipendio uideret theſauros ſuos exhauſtos deficere: nam neq; tributa omnia reddebant propter crebras rebellatiões gentium, & ipſe uir magnanimus ac munificus nõ erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perſide regionis eius tributa exigere. Cõmiſſa igitur rerum adminiſtratione Lyſiæ, amico probatæ fidei, & prouincijs Aſiæ quæ Aegyptum inter & Euphratem ſitæ ſunt curę eius creditis, relicta ei copiarum quoq; & elephantorum parte, iuſsit ut Antiochum filium diligenter educaret uſq; in ſuum reditũ: eidemq; mandauit, ut ſubacta Iudæa, & habitatoribus eius ſub haſta diuenditis, deleret Hieroſolyma, ac totam gentẽ extingueret. His mandatis profectus eſt in Perſidem CXLVII anno, & traiecto Euphrate aſcendit
X ad ſuperiores Satrapias. Lyſias aũt delectis ad hoc negocium eximijs ducibus ex amicis regijs, Ptolemæo Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisq; eis peditum quadraginta millibus, equitum ſeptem millibus, in

Iudæam

Iudæam misit eum exercitum.qui usq; Emauntem urbem progressi, in eam pestribus eius castra metati sunt: ubi conuenerunt ad eos auxilia Syrorũ, & ex alijs uicinis regionibus, nec nõ magnus perfugarũ Iudæorum numerus. aderant etiam in eis castris negotiatores non pauci empturi mancipia, & instructi cõpedibus, paratis in hoc ut uincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas aũt animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites ut forti essent animo, & in deo collocarent omnẽ fiduciã, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare ueniã, ut deus ad miserationẽ flexus uires contra hostẽ eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, qui ue agros recens sibi comparauerãt, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, uerbis etiã aggressus est hortari suos ad rem gerendã strenue. Nullũ socij tempus nobis dabitur ad uirtutẽ & periculorum contemptũ opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmiũ, quam suapte natura desiderabilẽ hoc magis nos optare decet, quod absq; hac ne religionẽ quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situ esse, utrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est uitam iuxta patrias leges recte institutã: an per summam ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereãt, nisi fortes uiros præstiteritis: & cum hac cogitatione inite præliũ. Cum igitur tam ignauos q̃ fortes mors certa maneat, gloria uero sempiterna propugnatores pietatis, legũ, libertatis, patriæ; eos animos concipite, qui uobis in crastina pugna possint esse usui, uel ad uictoriam, uel certe gloriã. His suos Iudas hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice cõperit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditũ quinque millibus, ut ductu perfugarũ noctu se inopinũ inuaderet: decreuitq; & ipse eadẽ nocte in hostiũ castra impetũ facere, maxime quòd abfutura esset bona pars illorũ exercitus. itaq; confestim sumpta cœna, relictisq; in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti ppinqua castra hostiũ. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorũ inuento, ratus eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit ubinam essent quærere. Iudas aũt sub diluculum peruenit ad castra hostiũ, ducens tria uirorũ millia non satis instructa armis propter inopiam: uidensq; hostem armatũ egregie, & castra ex arte disposita, hortatus primũ suos ut nõ dubitarent uel nudis si ita opus sit, corporibus in pugnã ruere: quandoquidẽ deus delectetur tali fortitudine, eamq; suo præsidio cõtra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improuiso deinde adortus nihil minus expectantes ita terruit, ut cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur usq; Gadara, & usq; campos Idumææ, & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt aũt ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc supersse dictitans: quo profligato per ociũ deinde posse eos ditari ex spolijs. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: unde prospiciẽtes suorũ cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentesq; Iudam se exspectantẽ instructa acie, nõ ausi manus cõserere, trepide se retro in tutũ receperunt. Iudas uero sine certamine uictor, tum demũ permisit suos ad prædam discurrere: ditatusq; cũ suis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoq; & purpura incolumem redu

1. Mac. 4

exercitum,laudans deum autorẽ eius uictoriæ, quæ haud exiguũ momentũ ad futurã libertatem eis attulit.Lyſias autẽ ſequenti anno ad abolendã ignominiam nouum exercitũ parauit: contractisq; lectiſsimorũ militũ ſexaginta millibus,& adiũctis quinq; millibus equitũ, Iudæam ingreſſus mõtana eius aſcendit,& ad Bethſura uicũ caſtra poſuit.Huic Iudas occurrit cum decẽ mil libus: & cum uideret hoſtẽ longe præſtare numero, uotis ꝓ uictoria factis deo fretus primã aciem aggreditur tanto impetu ut ex eis quinq; millia ſterneret:quo facto reliquis tantũ terrorem incuſsit,ut Lyſias animaduertẽs eis certò ſtatutũ aut mori aut in libertatẽ ſe aſſerere, ueritus magis deſperationẽ eorũ quàm uires,copias Antiochiam reduceret: ubi mercenarios conducẽs & maiores uires colligens, parabat ſe ut ad primam opportunitatẽ bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas perſuaſit ſuis,ut quandoquidẽ tam mulctas uictorias deus cõceſſerat,aſcenderẽt Hieroſolyma, & luſtrato templo mactarẽt ſolennes uictimas: ubi cũ inueniſſet templũ deſertũ,& portas eius incenſas,& in atrijs uirgulta enata propter ſolitudinẽ,lamentari cum ſuis cœpit ob tantã deformitatẽ.deſtinata deinde copiarũ parte ad arcis oppugnationẽ, ipſe interim repurgare templũ aggreſſus eſt: quod poſtq̃ accurate factũ eſt,intulit in illud uaſa noua,candelabrũ,menſam,& altare incenſorũ ex auro fabrefacta omnia.addidit & uela foribus oppandi ſolita,ac poſtremo fores quoq; appoſuit. Diruto etiam holocauſtorũ altari quod profanatũ fuerat, nouũ ex collaticijs ſaxis impolitis conſtruxit. Vigeſima aũt & quinta mẽſis chaslei,quẽ apellæũ Macedones nominant,accenderunt lumina in candelabris,& ſuffitũ fecerunt in altari, & panes ſupra menſam ꝓpoſuerunt: & in nouo altari holocautomata immolauerunt:idq; accidit eadẽ die qua ante trienniũ ſacra eorũ profanata fuerãt. integro enim triennio deſertũ fuit templũ poſt factam ab Antiocho profanationẽ.ea enim incidit in annũ C XLV,& diem Apellæi mẽſis XXV,in Olympiadem CLIII: renouatũ eſt aũt eadẽ die CXCLIII anno, Olympiade CLIIII. prædixerat autẽ eam deſolationem propheta Daniel ante annos CCCCVIII, diſertè dicẽs à Macedonibus profanandũ.Celebrauit aũt Iudas recepti tẽpli feſtiuitatẽ per dies octo ſacrificans,in quibus nullũ honeſtæ uoluptatis genus omiſſum eſt,ſed populo quidẽ ſumptuoſum ac ſplendidũ epulũ eſt exhibitũ, in dei uero laudem hymnis & canticis perſonabant omnia. Tanta uero lætitia ob reductos ritus patrios & priſcã religionẽ occupauit gentis eius animos, maxime ꝙ ea felicitas ex inſperato obtigerat,ut lex lata ſit ad poſteros,quę iuberet quotannis hoc feſtũ reparati cũ ceremonijs tẽpli ꝙ octo dies celebrari:& ex eo tempore mos hic apud noſtros obtinuit:uocamuſq; hanc feſtiuitatẽ luminũ,opinor ideo ꝙ ex inſperato nobis illuxerit tãta felicitas.Circundatis deinde urbi mœnibus,& exſtructis in eis firmis turrib.cuſtodias ad arcendũ hoſtẽ impoſuit:muniuitq; Bethſurã oppidũ, ut eo tanq̃ arce uti poſſet cõtra conatus ho
XI ſtiũ. Quibus operib.perfectis,uicinæ gentes moleſte ferẽtes Iudæorũ uires
1.Mac.5 reſuſcitari,ꝙ inſidias adoriẽdo multos oppreſſerũt: cum quib.Iudas aſsidue bellũ gerẽs conabat eorũ incurſationes cõpeſcere: quo tẽpore etiẽ Acrabatenã inuadẽs multos Idumæos Eſau poſteros interfecit & deprædatus eſt: & principis eorũ Batanis filiorũ caſtella,unde Iudæos infeſtabãt,ui capta cęſis

propugna-

propugnatoribus incendit. Quib. perdomitis in Ammanitas arma trāſtulit, quorū numeroſam manū Timotheus ductabat, & his quoq; deuictis, Iazorū eorū urbē expugnauit: abductisq; in captiuitatē uxorib. eorū ac liberis, di reptam prius incendit, atq; ita domū uictor reuerſus eſt. Sed q̄ primū ui- XII cinæ gentes ſenſere eius abitū, contractis copijs in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti ſunt. at illi refugiētes in caſtrū Dathema, ſignificabant Iudæ p nuncios & literas, ꝙ oppugnandi eſſent à Timotheo, rogātes ut ſe huic periculo eriperet: & interim dū legit has literas ſupuenerūt Galileę orū nūcij, querētes ſe infeſtari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & alijs finitimis populis.

Quomodo diuiſis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidēſes, Iudas Ammanitas ſuperat. Cap. XII

IVdas igitur proſpiciens utrorumq; neceſsitatibus, Simonē fratrem cum tribus ſelectorū millibus mittit auxilio Iudęis habitantibus Galilæam: ipſe aſſumpto Ionatha altero fratre cū octo militū millibus, in Galaditicam proficiſcitur: quod ſupererat uiriū Iudææ præſidio reliquit ſub Ioſepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quib. mandauit ut abſtinerēt à pugna tantiſper dū ipſe ad eos reuerteret. Simon igitur poſtq̄ in Galilæam uenit cōgreſſus cū hoſte coegit eum terga uertere: & fugientē perſequutus uſq; portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quib. ſpoliatis, receptos captiuos cū tota ſupellectile in Iudæā tranſtulit. Interea Iudas cū fratre Ionatha triū dierū iter emēſi, accepti ſunt à Nabathæis pacifice: quorū indicio cō pererūt, ꝙ multi ex ipſorū fratrib. in extremo eſſent periculo, obſeſsi ab hoſte in caſtellis & oppidis Galaditicis: monitiq; ut propere illis ſuccurrerēt, p deſertū illuc feſtinauerūt. In eo itinere Baraſam oppidū oppugnare adorti, ui cęperūt: cæſisq; ad unū puberibus tecta igni ſubiecto concremauerunt. Cumq; interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter cōtinuauit uſq; caſtellum in quo Iudæos obſideri acceperat. quò cū mane peruenisſet, offendit hoſtem iam ſcalas & machinas admouere mœnibus: iuſſoq; tubicine canere, & cohortatus ſuos ut bonā ac fidelē operā præſtarēt periclitantib. fratribus, diuiſis trifariā copijs oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei uerò milites cognito Maccabęū adeſſe, cuius uirtutē & felicitatē iam ante ſuo periculo dicerant, ſine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter inſequētibus. Inde ad Mallen barbarorū urbē flexo itinere, eaq; expugnata mares omnes neci tradidit, ædificia incēdio ſunt cōſumpta. Eodē impetu & Chaſpoma & Boſora eum alijs Galaditicæ regionis oppidis euerſa ſunt. Aliquanto pòſt Timotheus cōtractis numeroſis copijs, & inter cęteros auxiliares cōducta manu Arabū trans torrentem caſtra poſuit cōtra oppidum Raſam. ibi hortatus eſt ſuos milites ut ſtrenue pugnarēt arcerentq; Iudæos à torrentis tranſitu. in hoc enim ſitam uictoriā, Iudæis futuris ſuperioribus ſi trāſire potuerint. Iudas aūt audito ꝙ Timotheus paratus eſſet ad prę lium, propere cōtra eū duxit exercitū: traiectoq; torrēte adortus hoſtes, partim reſiſtentes proſtrauit, partim in fugā cōpulit, armis etiā paſsim abiectis. horū nōnulli celeritate pedum ſalutē conſecuti ſunt, quidam uero in fanum quod Carnain dicūt refugientes, tutos ſe ibi fore ſperauerūt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenſo templo hoſtiū alios flammis alios ferro perdidit. His rebus feliciter geſtis, & cōtractis è tota regione Galaditica Iudæis,

unà cum uxoribus & liberis ac facultatib. in Iudęã eos traducebat. In eo itinere cũ ueniſſet ad Ephronẽ oppidũ, per quod neceſſario tranſeundũ erat, niſi retrorſum reuerti mallet, miſit ad oppidanos rogans ut patefacerẽt ſibi tranſitũ.nam obſtructis portis uiam interruperant.quod cum ab Ephronitis impetrare nõ poſſet,cohortatus ſuos, corona oppugnauit mœnia: & diẽ ac noctẽ ibi remoratus ui cepit oppidũ: occiſisq; omnib. maribus per incẽſi cineres traduxit exercitũ.tantus aũt erat occiſorũ numerus ut in tranſeundo calcanda eſſent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnũ campum ueniunt,quà ſita eſt Bethſana,Gręcis dicta Scythopolis. inde in Iudæam reditum eſt hilariter, canente hymnos & uictoriale carmen multitudine: uotiuasq; hoſtias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidẽ poſt tot cõflictus ne unus quidẽ è Iudæis deſideratus eſt. Interea Ioſephus Zachariæ filius & Azarias duces,qui profecto Simone in Galilæã cõtra Ptolemaidenſes,Iuda uerò & Ionatha fratre in Galaditicã, præſidio Iudææ relicti fuerãt: uolẽtes & ipſi aliquo memorabili facinore parare ſibi gloriã,ad Iamniam uenerũt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præſide,amiſerunt ad duo millia militũ: nec prius deſtiterunt fugere q̃ in Iudææ finibus.hæc aũt clades meritò illis accidit,ob cõtemptũ Iudæ mandatũ,qui interdixerat ne ſe abſente manus cũ hoſte conſererent:nam hoc quoq; Iudæ prouidentiam cõmendat, q̃ intellexit nõ impune fore ſi à mandatis diſceſſerint. Iudas autẽ & fratres eius continuabant bellũ contra Idumæos, urgẽtes eos undiq;: expugnataq; Chebrone munitiones eius diruerunt, & turres cremauerũt ſuppoſitis ignibus: peruaſtatisq; agris hoſtiũ,euerterunt etiam Mariſſam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu,expugnata ea quoq; ac direpta,omnes ditati prædà reuerſi ſunt in Iudæam uictores & incolumes.

Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus. Cap. XIII

XIIII 1.Mac.6

EOdem tempore Antiochus rex ſuperiores ſui regni prouincias obeundo,audiuit eſſe in Perſide urbẽ prædiuitẽ Elymaida nomine,& in ea templũ Dianæ opulentũ, refertũ omne genus donarijs:ſcuta etiã ac thoraces ibi aſſeruari,quondã relictos ab Alexandro Philippi filio,rege Macedonũ.Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus eſt.His uero qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis,ſed fortiter reſiſtentibus,ſpe ſua fruſtratus eſt. nõ contenti eũ repuliſſe illũ à mœnibus,recedentẽ etiam perſecuti ſunt,ita ut plurimis deſideratis fugientis more Babylonẽ ſe reciperet. Quam cladẽ cum ægre ferret, nouus inſuper acceſsit nuncius de profligatis quos ad Iudaicũ bellũ reliquerat ducibus,deq; Iudæorũ in dies creſcente potentia. Accedẽte igitur alia ſuper aliã cura,impar ſolicitudini morbũ ſibi cõtraxit:quo magis ac magis inualeſcẽte, intelligẽs adeſſe fatale tẽpus,amicos cõuocat: eisq; & uim morbi & cauſam indicat: nimirũ q̃ pœnas ob afflictã Iudęorũ gentẽ lueret,atq; ob ſpoliatũ ſacrilegio templũ,& contemptũ cæleſtis numinis.atq; his dictis exhalauit animam.Quamobrẽ demiror Polybium Megalopolitanum, qui uir alioqui probus,ait hunc Antiochũ periſſe, q̃ conatus ſit Dianæ templi theſauros ac donaria diripere.uoluiſſe eũ tantũ,ac nõ etiã perfeciſſe ſacrilegiũ, non uidẽt res digna ſupplicio. q̃ ſi hæc cauſa Polybio digna uidẽt, cur Antiochus

tiochus deberet capite pœnas pſoluere, multo ueriſimilius eſt ob exhauſtũ ſacrilegijs Hieroſolymitanũ templum acceleratũ eſſe eius interitũ. Si quis tñ magis probat Polybij ſententiam, cum eo nunc non libet contendere.

Antiochus Eupator profligato Iudæorũ exercitu Iudam in templo obſidet. Cap. XIIII

Aeterũ Antiochus prius q̃ extremũ ſuum diem obiret, accitũ ad ſe unum ex purpuratis ſuis amicis Philippum gubernatorem regni conſtituit: traditoq́; ei diademate regiaq́; ſtola & anulo, iuſſit hæc Antiocho filio ſuo perlata reddere, multum obteſtans ut educationis curam haberet, & regnum ei ſeruaret uſq; dum per ætatem ipſe adminiſtrationi fieret idoneus. Defunctus eſt autem Antiochus anno centeſimo quadrageſimo nono. Lyſias autem poſtea quàm populo indicauit regis obitum, filium eius Antiochum ſub ſua tutela tum poſitum regem conſtituit, impoſito illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hieroſolymitanæ arcis præſidium tenebant Macedones cum Iudæorum perfugis, multa Iudæis inferebant incõmoda. Excurrentes enim in eos qui ſacrorum cauſa templũ adibant, conficiebant eos non magno negotio, quòd arx ipſi templo eſſet ſupra uerticem. Quamobrẽ Iudas neceſſe habuit, oppugnare id præſidiũ, aduocatis ad id totius populi uiribus. Annus aũt is agebatur centeſimus quinquageſimus, ex quo primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis, & exſtructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi tamen perfugarum noctu elapſi, adiunctis ſibi ſimilibus impijs, uenerunt ad Antiochum, poſtulantes ne ſe in extremum periculum à ſuis tribulibus redactos deſpiceret: maxime cum patris ipſius autoritatem ſecuti in eam neceſsitatem adducti ſint, dum malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc uerò periculum eſſe ne Iudas arcem cum præſidio ui capiat, niſi ipſe mature ſuis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus eſt, accerſitisq́; amicis & ducibus, iuſsit eos mercenarium parare militem, & per totam ſuam ditionẽ delectus habere: ita ut breui confectus ſit exercitus peditum circiter centum millium, equitum uerò uiginti millia, atq; inſuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egreſſus eſt Antiochiã cõmiſſa Lyſiæ adminiſtratione uniuerſi exercitus: & progreſſus uſque Idumæam, inde aſcendit ad oppidum Bethſura, bene munitũ & expugnatu non facile. Bethſuranis autem fortiter reſiſtentibus, & admotas machinas per excurſiones igne concremantibus, multum tẽporis contritum eſt in hoc obſidio. Iudas autem cognito regis aduentu, omiſſa oppugnatiõe regi cum copijs obuiam profectus caſtra poſuit circa fauces quaſdam dictas Bethzacharia, diſsitas ab hoſte ſeptuaginta ſtadijs. At rex relictis Bethſuris, exercitũ duxit ad eas fauces ubi Iudas caſtra metauerat: & quàm primũ dies illuxit, aciẽ ceu pugnaturus iuſsit ire compoſitam. Cumq́; non poſſet elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum anguſtias, iuſsit ut unus poſt aliũ incederent, attributis qui ſtiparent ſingulos mille peditibus, & equitib. quingentis. Beluis autem impoſita erant celſa propugnacula inſtructa ſagittarijs. reliquum autem exercitum ab utroq; latere iuſsit montes aſcendere, præpoſitis ex amicorum cohorte ducibus. atq; ita ſublato militari clamore hoſtem aggredit, micans aureis & æreis clypeis, ita ut fulgore eorũ coruſcarent omnia

nia. clamore aũt reboabat quicquid erat in circuitu montiũ. nec tamẽ Iudas tali aſpectu eſt territus, ſed excepto fortiter impetu hoſtiũ, circiter D c ex eis occidit, qui primi ad manus uenerant. Cæterũ Eleazarus eius frater, quẽ Auranem uocabant, conſpicatus excellentẽ elephantũ ornatũ faleris regijs, & ratus in eo regẽ inuehi, uaſto animo in eũ fecit impetũ. & occiſis multis prius q̃ ad eum penetraret, cæteris uerò metu cedentibus, ſuccedẽs ſub eius uentrẽ, confodit beluam, & ipſe ſimul pondere eius illabentis oppreſſus eſt: atq; ita non tñ inultus interijt generoſe inter aceruos hoſtiliũ cadauerũ. Iudas autẽ animaduertẽs hoſtem tanto ſuperiorẽ numero, Hieroſolyma ſe recepit, uolens arcem iterũ oppugnatiõe aggredi. Antiochus uerò parte exercitus miſſa ad oppugnanda Bethſura, cũ reliquo uenit Hieroſolyma. Bethſuritæ territi apparatu regio, maxime cum cõmeatus eos deficeret, deditionẽ fecerũt, pacti prius ut hoſtis à ſe iniuriã omnẽ abſtineat: quod quidẽ à rege nõ niſi ſalute tenus ſeruatũ eſt: alioqui nudis eiectis oppidanis, ſuorũ p̃ſidiũ ibi conſtituit. Sed apud Hieroſolyma per multũ tempus cum tenuit templi obſidio, quod fortiter à Iudæis defenſum eſt. nullam enim eis rex intentauit machinã, quã non illi cõtrarijs machinatiõibus eluderẽt. tantũ laborabatur uictus penuria, q̃ fruges ueteres abſumpſerant, & annus inciderat ſeptimus, per quẽ fructus non colligunt, quòd eũ ceſſare ab agricultura lex noſtra iubeat, nec permittat tum uel arare terram, uel ſerere. quo factũ eſt ut multi ſe clàm ſubducerent propter inopiam, ut penes paucos templi tutela remanſerit. Cæterùm rex & Lyſias imperator cognito q̃ Philippus uſurpato ſibi regno aduentaret è Perſide, decreuerunt ſoluta obſidione illi occurrere, celantes tamen quantũ fieri poterat id conſiliũ, tam militẽ quàm duces reliquos. Quapropter diſsimulato aduentu Philippi, iuſsit rex Lyſiam ut alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationẽ eam nõ eſſe modici tẽporis, quòd locus eſſet munitiſsimus, & cõmeatus eos iam deficerent, & auocarẽt multa regni negotia q̃ opus eſſet regẽ cõponere. Itaq; præſtare fœdus & amicitiã cũ hac gẽte facere, & ſinere eos uti patrijs legibus, quib. priuari ſe nõ ſuſtinẽtes rebellauerant, atq; ita redituros eſſe in ſuam quemq; patriã. Quæ ſententia per Lyſiam apud exercitũ expoſita, cõmuni omnium ſuffragio cõprobata eſt.

Antiochus omiſſa oppugnatione cum Iuda fœdus facit & amicitiam. Cap. XV

IVm rex miſſo caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obſeſsis denunciat, libertatemq́; uiuendi proprijs legibus. Illi uero libenter hæc audientes, accepta in hoc fide & iureiurãdo interpoſito, exierunt è templo. At Antiochus cum ingreſſus uidiſſet locũ egregie munitũ, uiolato ſacramento iuſsit ſuum exercitum, ut ſolo æquaret murum quo templum ſeptum fuerat: & hoc facto reuerſus eſt Antiochiam, ducens ſecum Oniam pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lyſias enim regi cõſuluit ut eum interficeret: ſi uellet Iudæos quieſcere, & ipſe liber eſſe ab eorum moleſtationibus. hunc enim eſſe malorũ omniũ autorẽ & principium, qui perſuaſiſſet eius patri, ut Iudæos ab inſtitutis patrijs deficere cogeret. Rex igitur Menelaum miſſum in Beroeam Syriæ necauit, poſt exactum in pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui ut ſibi principatum adſtrueret, totam gentem à religione deficere compulit. ei ſucceſsit

ceſsit in pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterũ Antiochus cum offendiſſet Philippum iam occupaſſe tyrannidem, bello uictũ, & in poteſtatem ſuam redactũ affecit ſupplicio. Filius aũt pontificis Onias, quẽ diximus orbatũ patre adhuc puerum, uidens q̃ rex interfecto ipſius patruo ſacerdotium Alcimo dediſſet nihil pertinenti ad cognationem pontificum, Lyſia ſuadente ut transferret eum honorẽ in aliam familiam, fugit ad Aegypti regem Ptolemæum: apud quem & uxorẽ eius Cleopatram in precio habitus impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hieroſolymitano ſimile exſtrueret, de quo aliàs dicemus tempeſtiuius.

Bacchides Demetrij dux cum exercitu contra Iudæos miſſus, infecto negotio ad ſuum regem reuertitur. Cap. XVI

EOdem tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: aſſumptoq; diademate, & cõtractis quot quot potuit militibus mercenarijs regnum inuadit: cumq; certatim ad eum populi deficerent excipientes eum obuijs manibus, etiam Antiochum regem & Lyſiam comprehenſos uiuos ad eum perduxerunt: qui mox iuſſu Demetrij necati ſunt, poſt exactum regni Antiochi annum alterum, ſicut & in alijs cõmentarijs diximus. Ad nouum regem cõfluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus pontifex: accuſabantq; totam gentem, præcipue Iudam cum fratribus, q̃ poſt interfectos omnes amicos & fautores regis, ſe quoq; eieciſſent è patria, metu coactos ſolum uertere: poſtulabantq; ut ex amicis quempiam eò mitteret, q̃ cognoſceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum regis Antiochi Epiphanis, uirum ſtrenuum, cui tum Meſopotamiæ præfectura credita fuerat: & cõmendato illi Alcimo, traditoq; exercitu, iubet ut Iudam & eum ſequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copijs, poſtquam peruenit in Iudæam, miſit ad Iudam & fratres, inuitans eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eum circumuenire. Sed ille noluit ei ſe credere, q̃ uideret adeſſe exercitum, quem putabat adductũ belli potiùs quàm pacis gratia. Quidam tamẽ è populo credẽtes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil ſibi timentes ab Alcimo propter cõmunem patriam, ad eos ſe contulerunt. & accepto ab utroq; iureiurando, nihil mali paſſuros nec ſe nec eiuſdem factionis homines, eorũ fidei ſe cõmiſerunt. Bacchides autem non ſeruata fide ſexaginta interfectis ex eo numero, cæteros cautiores iam factos deterruit, quo minus ad eum accederent. itaq; amoto exercitu à Hieroſolymis poſtquam peruenit ad uicum Bethzethó, comprehendit multos perfugas, & quoſdam è populo, & occiſis omnibus iuſsit eius regionis homines parere Alcimo, ad cuius præſidium relicta ſub eo parte exercitus, Antiochiã ad regẽ Demetriũ reuerſus eſt. Alcimus aũt uolens principatũ ſibi conſtabilire, & intelligens ad hanc rem opus eſſe populariũ beneuolẽtia, comiter ac blande appellabat omnes, & loquendo ſingulis ad gratiã, breui numeroſam manum adiunxit ad priorem quam antè habuerat. horũ pleriq; erant impij & profugi, quorum opera & miniſterijs utendo regionem obibat, occidẽs eos qui erant Iudæ partium, quotquot in ſuam poteſtatẽ redigere poterat. at Iudas animaduertẽs tantopere creXV 1. Mac. 7

uisse illius potentiam, & multos probos ac pios homines extinctos eius uiolentia, ipse quoq; obibat regionē, interficiens quotquot in manus eius ueni rent è studiosis Alcimi. Qui uidens se uiribus imparem, quo posset diutius resistere, decreuit cōfugere ad auxiliū & opes regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam solicitabat cōtra Iudam illius animum, accusans q̄ plurim as ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi mature misso illuc exercitu uir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus unà cum uniuerso exercitu internecione periit. Cap. XVII

XVI 1.Mac.7

DEmetrius uerò ne suis quidē rebus tutum existimans, si ita Iudæ uires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorū charissimum simul & fidissimū: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributoq; quantū satis cōtra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hierosolyma, & primū dissimulans hostē, decreuit specie pacificatoris dolo Iudam intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam. paratū se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid fortè periculi metuat. In hoc enim tantum se uenisse cum amicorū comitatu, ut mentē sui regis ei notā faceret, q̄ propensus sit in fauorē Iudaici generis. hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data uicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cū toto exercitu. Cumq; post primam salutationē colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit ut eum cōprehenderent. Ille mature intellectis insidijs propere ad suos refugit: & detecto iam dolo ad apertā uim uterq; se uertit. Cōmisso deinde prælio prope uicum Capharsalamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem cōpulsus est. Reuertenti deinde præter templū Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentantes uictimas, quas se dicebāt oblaturos deo pro salute regis Demetrij. at Macedo ne à cōuicijs quidē in deū temperās, minatus est nisi populus Iudā sibi traderet, breui se reuersurū, & in templū ipsum sæuiturū, ita ut ad solū usq; id diruat. atq; cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denunciatione mœsti cum lacrymis deo supplicauerunt, ut sacratā sibi ædē unà cū suis cultoribus tutaretur ab hostiū iniuria. Nicanor uerò egressus Hierosolyma castris locū optauit apud uicū Bethoron, ubi se cum eo cōiunxit alia manus recens tum è Syria ueniens. Iudas quoq; castra posuit ad aliū uicū nomine Adaso, triginta modò stadijs distantē ab hostibus, habēs circa se non plus mille militū. hos cohortatus ne terreantur hostiū multitudine, né ue cogitēt cum q̄ multis decernerēt, sed quales ipsi; & q̄ qualibus præmijs cōtenderēt, iussit forti animo hostē aggredi & pugnā capessere. itaq; edito acri certamine, multi ceciderūt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacēte ne cętera quidē acies substitit amplius, sed amisso duce uerterūt terga, arma iactantes quo expeditius fugerēt. Iudas uero impigre cū suis q̄sequens sæuiebat cædibus: & tuba significabat uicinis oppidis & uicis uictoriā: moxq; undiq; armati profiliētes q̄fligatis incōditeruentib. occurrebant infestis gladijs, ita ut ne unus quidē incolumis euaserit ex nouē millibus: tot enim in uniuersum fuerant. Ea uictoria cōtigit decima

tertia

tertia die menſis adar, ut noſtri nominant, qui Macedonib. Dyſtrus dicitur: eaq; die feſtiuitatē noſtri per ſingulos annos renouant ob rei proſpere geſtę memoriā. Poſt eam uictoriā aliquantiſper quieuit Iudæorū gens à cōtinuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, dōnec iterū in eadē reuoluta eſt diſcrimina. Alcimo aūt pontifici uolenti demoliri ueterē adyti parietē, ſanctorum uatū ædificiū, morbus diuinitus inflictus eſt, per quē repente uocē priuatus in terrā procidit, & cruciatus nō paucis diebus miſere perijt, poſt exactum in ſacerdotio quadrienniū: quo defuncto pontificatū populus cōmunibus ſuffragijs Iudæ tradidit. Qui quoniā multa audierat de Romana po XVII
tentia, q̄ deuictis Gallis & Hiſpanis ac Carthaginēſibus Grēciā quoq; ſubegerint, & reges Perſeū, Philippū, magnumq; Antiochū perdomuerint, decreuit conciliare ſibi eorū amicitiā. Miſsis igitur in hoc Romā duobus ex amicorū numero, Eupolemo Ioānis & Iaſone Eleazari filio, rogauit ut in ſocietatem reciperetur & amicitiā, & ut Demetrio ſcriberent, ne poſthac Iudæos bello laceſſeret. Hanc legationē ſenatus admiſit, & auditis eorū poſtulatis amicitiam annuit. moxq; ſenatuſconſultū de ea re factū inſcriptū æreis tabulis relatū eſt in Capitoliū: cuius exemplar in Iudæam miſſum eſt. erat autē ſenatuſconſultū de ſocietate & amicitia Iudæorū huiuſmodi. Ne cui Romanæ ditionis cum Iudęis bellū gerere liceat, neq; prębere hoſtibus eorū triticum aut naues aut pecuniam. utq; ſi quis Iudæos inuadat Romani ſuccurrant pro uiribus: & uiciſsim ſi quis Romanos bello impetat, Iudæi cōtra eum ſint auxilio. Quòd ſi Iudæi uelint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de cōmuni populi Rom. ſententia: idq; ita demū ratum fore. Scriptum eſt hoc ſenatuſconſultū per Eupolemū Ioannis filiū, & Iaſonem Eleazari, ſub pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipſius. Atq; hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus ſocietatis ac amicitiæ. 1.Mac.8

Bacchidis denuo miſsi in Iudæam uictoria. Cap. XVIII

DEmetrius autē accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rurſum Bacchidem in Iudæam miſit cum alijs copijs: qui ex Antiochia profectus in Iudæam, ad Arbela oppidū Galilææ caſtra poſuit: & expugnatis illic ſpeluncis ad quas magnus hominū numerus cōfugerat, properabat inde Hieroſolyma. & cognito q̄ Iudas in Berzetho uico ſuum contineret militem, raptim contra eum duxit peditū uiginti, equitū uerò duo millia, cū Iudas non plus haberet q̄ mille milites; ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum deſertis caſtris diffugerunt, ita ut octingenti tantū reliqui fuerint. Iudas aūt quamuis imminente iam hoſte deſtitueretur milite, tamen quia non erat unde delectū in ſupplementum faceret, maxime in tali temporis anguſtia, decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus ut generoſe ſubirent pericula, iuſsit eos prodire in aciem. quibus conſulentibus ut tunc ſe in tutū reciperet, cum ſit tanto inferior & numero & uiribus, ac mox maioribus copijs hoſtem inuaderet: Abſit, inquit, ut me terga obuertentē hoſtibus ſol aſpiciat. nam etiā ſi mori nūc oporteat, nunquā tot res hactenus egregie geſtas, tantamq; uirtute partā gloriam ignominioſa fuga maculaturus ſum. Atq; ita ſuorū reliquias cohortatus perſuaſit ut intrepide exſpectarent conflictum hoſtium. XVIII 1.Mac.9

Quomodo

Quomodo Iudas prælio uictus occubuit. Cap. XIX

INterea Bacchides ꝓductis extra castra copijs instruebat aciẽ, equitum alas hinc & inde in utroq; cornu collocans, in frõte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquam uenit in conspectum hostium, iussit signa canere, & militem cum clamore eos inuadere. Idem & Iudas fecit, collatisque signis certatum est utrinq; acriter: donec uergente iam sole Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militũ pugnam in dextro cornu ciere, cum audacissima manu iuuenum in eum irruit. Perruptaq; phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersarijs persecutus est eos usq; montem qui Aza dicitur. id cõspicati qui siniſtrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt: qui uidens nullũ superesse effugiũ urgentibus circumquaq; hostibus, in uestigio cũ suis constitit: & cæsis hostiũ plurimis lassitudine magis q̃ uulneribus confectus cecidit nõ inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo prostrato nõ habentes amplius quem sequerẽtur milites orbati tanto imperatore, tum demũ in fugam effusi sunt. Simon aũt & Ionathas fratres inducijs factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim uicũ magnifico funere intulerunt monumento patrio, & publico luctu per aliquã multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ uiri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorum Matthiæ patris, nullũ unquã ꝓ libertate populariũ defugit aut laborẽ aut periculũ. quapropter merito uirtutis sempiternã post se reliquit gloriã, liberata è Macedonũ seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato pontificali sacerdotio.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XIII.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit. Cap. I

1. Mac. 9

QVEMADMODVM libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorum denuo receperit, & quo pacto dux & propugnator eorũ Iudas post multa exhausta certamina postremo prælio fuerit occisus, in p̃cedenti libro satis declarauimus. Post eius obitum quotquot Iudæorũ à pietate desciuerant, resumptis animis infestabant reliquos populares: ita ut accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totam occupauerat, multi non ferẽtes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersarijs ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorũ desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis cõmisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. & is tortos primum cruciatosq; ad libitum, postremo omnes ad unũ enecabat. In hac tanta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatẽ Babylonicam nunquã experti

experti fuerant: quotquot erant reliqui ex Iudæ ſocijs, ueriti gẽtis interitum adiuerũt Ionathã eius fratrẽ, rogabãtq; ut germani æmulus fieret, qui ad extremũ halitũ libertatẽ propugnans præclaris conatib. ſit immortuus: nec ſineret totã gentẽ ſine præſide uenire in extremũ ſalutis periculũ. Tum Ionathas paratũ ſe uel ad mortẽ obtulit, p tutela populi, & uiſus dignus qui Iudæ fratri ſuo ſuccederet, cõmunibus Iudæorũ ſuffragijs adminiſtrandæ militiæ præfectus eſt. Quo cõperto Bacchides ueritus ne Ionathas quoq; multũ negotiorũ exhibeat regi & Macedonibus, quemadmodũ antè Iudas fecerat, decreuit eũ dolo tollere: ſed hoc eius propoſitũ nec ipſum nec Simonẽ fratrẽ latuit. quamobrẽ mature moniti aſſumpta ſociorũ manu in deſertũ urbi uicinũ celeriter refugerũt: & cũ ueniſſent ad aquã quę dicitur lacus Aſphar, ibi morabantur. Porrò Bacchides ſentiẽs eos timere & in deſertis illis latitare, duxit contra eos omnes ſuas copias, & poſitis ultra Iordanẽ caſtris confluentẽ illuc militẽ recipiebat. Ionathas aũt cognito illius aduentu, miſit fratrẽ ſuum Ioannẽ Gaddim ad Nabathæos Arabas, ut apud eos impedimẽta deponeret, donec armis cũ Bacchide decerneret. erant enim amici. ſed in itinere inuaſerunt eũ Medabenſes Amaræi filij. direptisq; impedimentis & quicquid ſecũ deferebat, cõprehenſum interfecerunt cũ omnib. ſocijs: cuius facinoris paulo pòſt pœnas dederũt eius fratribus, ſicut ſuo loco dicẽt. Bacchides aũt cognito q̃ Ionathas caſtra haberet in Iordanis paluſtribus, ſabbato illũ aggreſſus eſt ratus nõ repugnaturũ, ꝓpter religionẽ diei. at ille cohortatus ſocios, & oſtẽſo periculo q̃ niſi uiri eſſent, nõ poſſent euadere, clauſi à tergo amne, à fronte hoſtibus: uotisq; deo factis, p uictoria, impigre hoſtẽ aggreditur: & proſtratis nõ paucis, uidens ipſum Bacchidẽ in ſe ruere, ferire eum conatus eſt. ſed cum ille caute ictum declinaſſet, Ionathas cum ſocijs deſilientes cõmiſerunt ſe flumini, & in oppoſitã ripam enatarũt, hoſtibus nõ auſis traijcere, ſed ad Hieroſolymitanã arcem reuertentibus, deſideratis ex eorum numero fermè duobus millibus. poſt eũ conflictũ Macedo cõmuniuit aliquot oppida, Hierichuntẽ, Emmauntẽ, Bethoron, Bethellã, Thamnatham, Pharathonem, Tochoã, Gazara, additis mœnibus & turribus, ut impoſitis in eas præſidijs, res Iudæorũ inde infeſtaret excurſionibus: ſed nihil æque ut Hieroſolymitanã arcem munijt, in qua acceptos à Iudęorũ primatibus filios obſides incluſit, ut ibi cuſtodirentur. Eodem tempore nuntiatũ eſt Ionathæ & Simoni fratribus, q̃ Amaræi filij celebraturi eſſent nuptias, & adducturi ſponſam ab oppido Gabatha, filiam illuſtris cuiuſdã inter Arabas: eamq; puellã traducendam cum pompa ſumptuoſa & ſplẽdida. Fratres aũt exiſtimantes opportuniſsimũ ad uindictam tempus ſibi oblatũ, & facile ulturos ſe iniuriam fratri illatam, uerſus Medabam properauerunt, & inſidijs in monte collocatis expectabant eorũ tranſitũ. Vt uero in conſpectũ uenit ſponſus cum uirgine & amicorũ comitatu, ut fieri ſolet in nuptijs, coorti ex inſidijs omnes ad unũ interfecerunt, & cum ornamentis cæteraq; pręda reuerſi ſunt uoti cõpotes, & egregie ulti germani interitũ de Amaræi filijs. ceciderunt enim hi nõ ſoli, ſed cum uxoribus, liberis & amicis, uſq; ad quadringentorũ numerum. Atq; ita Simon cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuerſi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præſidijs diſpoſitis. ad regem ſuum reuerſus

uersus est: quo tẽpore p integrũ bienniũ status rerũ Iudaicarũ fuit pacatior. Transfugæ aũt & uulgus impiorũ hominũ uidentes Ionathã & eius factionem secure uersari in Iudæa propter tranquillitatẽ temporũ, per nuncios solicitauerunt Demetriũ, ut Bacchide misso Ionathã in potestatẽ suam redigeret. fore em̃ hoc perfacile, & unica nocte posse omnes eius milites insperato incursu opprimi. qui ubi iussu regis in Iudæã peruenit, ad omnes eius regionis amicos suos & auxiliares scripsit, darẽt operã ut cõprehẽderẽt Ionathas. Cumq; omniũ insidijs appeteretur, nec tñ quicquã proficerent: cautus enim erat ut qui dolũ præsensĕrat: iratus Macedo transfugis, putansq; & se & regẽ ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis L præcipuos. Ionathas aũt cum fratre & suorũ manu metu secessit in uicũ Bethalagam, qui in deserto situs est: eũq; muniuit mœnibus & turribus, ut tutũ haberet receptaculũ. quo audito Bacchides cum totis suis copijs, adiunctisq; Iudæorũ suæ factionis auxilijs contra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones; per aliquot dies in eo conatu perstitit. at ille nihil territus restitit acriter: relictoq; ad oppidi tutelã Simone fratre clàm egressus, & collectis in uicina regione suæ factiõis hominibus, noctu in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit ut frater aduentũ suum cognosceret. quàm primum enim tumultũ sensit in castris hostiũ, eruptione facta incendit eorũ machinas, cæde etiã nõ mediocri edita. Bacchides uero uidens se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatus ob insperatũ obsidionis exitũ, uix fuit cõpos animi. totam autem indignationẽ effudit in transfugas ut impostores, quorũ opera missus à rege fuerat, unũ cogitans quomodo ex dignitate sua & regis obsidioni fine imposito, exercitũ sine ignominia posset reducere.

Ionathas fessum bello Bacchidẽ cõpellit inito cum Iudæis fœdere exercitũ abducere. Cap. II

1. Mac. 9 QVa eius uoluntate cognita Ionathas, misit ad eũ nuncios, petẽs societatẽ & amicitiã inter se & eum fieri, captiuis utrinq; redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificũ, & oblatã occasionẽ qua posset non inglorius obsidionẽ soluere, amicitiã cum Ionatha inijt, iureiurando interposito, neutrũ arma moturũ in alterum: redditisq; & receptis captiuis, Antiochiam ad suũ regem reuersus est: nec unquã posthac Iudæam cum exercitu repetijt. Ionathas uero hanc securitatẽ nactus, & degens apud Machmam oppidũ, administrationi rerũ & iuri populis reddẽdo operam impendit, & seuere animaduertẽs in religionis patriæ desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus.

Alexander filius Antiochi Epiphanis regem Demetriũ bello aggreditur. Cap. III

11 ANno autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius ueniens in Syriam Ptolemaidẽ occupauit, proditione militum qui eam tenebant præsidio, moresq; Demetrij oderant, ut parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in regium quoddam castellum munitũ quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omissa reipub. cura degebat in ocio per segnitiem, unde grauiora etiam odia contra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito igitur quòd Alexãder occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copijs contra eum profectus est.

Demetrius

Demetrius missa legatione ad Ionathan multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit. Cap. IIII

MIsit etiam legatos ad Ionatham, inuitans eum ad societatem & amicitiam, præuenire Alexandrũ cupiens, ne forte ille prior impetraret illius auxilium, idq; eo facilius, q̃ odia inter se & Ionathã interceſſerant: cui mandabat ut haberet delectũ militũ, & arma pararet, reciperetq; Iudæorũ obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanã arcem incluserat. Talis conditio cum offerret̃ à Demetrio, Ionathas uenit Hierosolyma, & legit regias literas audiente tam populo q̃ arcis præsidio. quibus lectis impij & trãsfugæ qui in arce erant, uehementer sunt territi, q̃ rex Ionathæ & exercitũ colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quemq; parentib. restituit. Atq; ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea urbe reparans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent cõtra assultus hostiũ. Quod ubi senserunt qui dispersi erant p̃ præsidia, omnes relictis illis receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcẽ Hierosolymis. nam horũ maxima pars constabat ex Iudæis religionis desertoribus, & ideo præ metu nõ sustinuerunt præsidia relinquere. 1.Mac.10

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionatham in partes suas traducit. Cap. V

ALexander aũt cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorans uiri fortitudinẽ, & quomodo se gesserit cõtra Macedonas, tum qualiter uexatus sit à Demetrio eiusq; duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore cõmodiorem socium inuenire q̃ Ionatham: qui & uirtute sit eximia, & peculiares odij causas cõtra Demetriũ habeat, quod datis uicissim & acceptis cladibus exacerbatũ fuerat. Itaq; si idẽ ipsis uideat̃, adesse occasionẽ inuitãdi hominẽ ad amicitiam. cumq; id purpuratis quoq; suis probari animaduerteret, scripsit talẽ epistolam. Rex Alexander Ionathæ fratri S. Quia iamdudũ audiuimus de fide tua simul & fortitudine, mittimus ad te qui de societate agant, & amicitia: & nostro suffragio hodie te pontificem Iudæorũ constituimus, & in amicorum nostrorũ numerũ ascribimus. mitto etiã tibi munera, stolam purpuream & coronam auream, & rogo ut sic honoratus à nobis, nõ cedas nobis mutua beneuolentia. His literis acceptis Ionathas pontificiam stolã induit, in ipso scenopegiæ festo, post quadriennĩ exactũ à Iudæ fratris obitu, cum uacasset interim sacerdotiũ: moxq; cõtraxit exercitũ, & fabricauit magnũ armorum numerum. Demetrius uero hoc cognito multũ doluit, damnans suã cunctationem, q̃ non prẽueniens æmulũ eblanditus sit Ionathę fœdera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamen etiam ipse pontifici & populo in hanc sententiam. Rex Demetrius Ionathæ & Iudæorum genti salutem. Quoniam seruastis nostra fœdera, & solicitantibus uos inimicis nostris nõ accessistis, equidẽ laudo uestram fidẽ, hortorq; ut constantes sitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim uobis maximam tributorũ partem: & iam nunc remitto quæ pẽdebatis tam mihi quàm his qui me præcesserunt regibus: insuperq; salis precium & aurũ coronarium. & tertiam seminis dimidiamq; partem fructus arborei solitam III

mihi cedere,ab hodierno in posterũ uobis remitto:simulq; quod in singula capita pendebat ab his qui Iudæam incolunt,& tres attributas ei toparchias, Samariã,Galilæam & Peræam,uobis concedo in perpetuũ.Et Hierosolymi tanam urbẽ sacram esse uolo,& ius asyli habere,immunẽq; esse cum suis finibus à tributis atq; decimis. Arcem etiã eius permitto pontifici uestro Ionathæ,ut quos ipse fidos & amicos probauerit, in præsidio eius cõstituat. Eos quoq; Iudæos qui iure belli capti seruitutẽ in nostra ditione seruiunt,in pristinam libertatẽ restituo,ac ne iumẽta quidẽ ad angarias adigi permitto.Sabbatis item & festis solennibus,& tribus diebus ea præcedentibus immunitatem concedo.Eodẽ modo Iudæos qui in mea ditiõe habitant,liberos & sine molestia degere uolo : & quicunq; ex eis mecũ militare uoluerint permitto, duntaxat usq; triginta milliũ numerũ: idq; ea cõditione stipendiorũ, qua cæteros meos milites.Habebo etiã eos in præsidijs & in meo satellitio,& principes eorũ in aulicorũ meorũ numero.Permitto etiã ut patrijs utant legibus & ipsi & tres attributæ eis præfecturæ: utq; põtifici curæ sit,ne quis Iudæus aliud templũ præter Hierosolymitanũ religionis ergô adeat. Præterea do in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorũ quindecim millia siclorũ argenti,& quod pecuniæ superfuerit uestrũ esse iubeo . & decem illa drachmarũ millia,quæ de templo accipiebant reges,sacerdotib.atque ministris templi remitto,ad quos ea pertinere compertũ mihi est. Quicũq; etiam confugerint in templũ Hierosolymitanũ,fanumq; contiguũ , siue ob debitã regi pecuniã,siue alia de causa, immunes sint ab omni uexatione , tam ipsi q̃ eorũ facultates.Permitto etiã ut reparetur templũ,& operũ sumptus de meis pecunijs fieri iubeo: sicut & mœnia & turres altas æque de meo uolo ædificari.tum si quæ sunt lõca per Iudæam apta ad struendas arces,imponendaq; præsidia,& hæc meo sumptu muniant. Atq; hæ fuerũt literæ ac pollicitationes Demetrij.Alexander aũt rex magnis copijs contractis tam è mercenario milite,q̃ eo qui in Syria defecerat à Demetrio,omnes in hostem duxit,collatisq; signis siniſtrũ cornu Demetrij oppositã sibi aciẽ terga coegit uertere : hærentesq; diu fugientiũ uestigijs etiam castra eorũ diripuerunt. at dextrum cornu in quo rex ipse pugnabat,cõpulsum est loco cedere: & reliquis effusefugientibus,Demetrius fortiter decertans alios hostiũ occidit, alios nõ sustinentes ipsius impetũ persequens,abreptus est in cœnũ quoddam profundũ & transitu difficile: ubi prolapso equo,omni effugio destitutus,ab accurrentibus oppressus est.Circumdatũ enim corona confixerunt iaculis. at ille etiã pedes generose repugnabat, donec crebris uulneribus cõfectus succubuit. Hic fuit finis Demetrij post exactum regni annum undecimum,sicut in alijs cõmentarijs iam antè demonstrauimus.

De templo Dei ab Onia ædificato. Cap. VI

1111 Nias aũt pontificis Oniæ filius qui profugus Alexandriæ degebat apud Ptolemæum Philometorem ut iam antè diximus, uidẽs Iudæam uastatam à Macedonibus eorumq; regibus, & sibi æternam memoriam parare uolens, decreuit à rege Ptolemæo & regina Cleopatra per literas petere, ut sibi liceat in Aegypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare,& in eo Leuitas & sacerdotes ex suo genere constituere

ſtituere. Hoc autē conſiliū cepit fretus maxime prophetæ Eſaiæ uaticinio, qui ante DC amplius annos prænunciarat fore omnino ut templū aliquando deo maximo ædificaretur in Aegypto, idq; hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus ſcribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epiſtolam. Dū in bello ſtrenuam uobis operā nauans cum deo uarias regiones obirē, animad uerti apud Cœleſyriam & Phœnicen & Leontopolim quæ eſt in præfectura Heliopolitana, alijsq; in locis Iudæos prēter decorū habere tēpla, & ideo male inter eos cōuenire: quod & Aegyptijs uſu uenit, ꝓpter multitudinem temꝑlorum & diuerſitatē religionū. Et quia locū idoneum inueni apud caſtrum quod agreſtis Bubaſtis dicitur, plenū uaria materia ſacriſq; animalibus, rogo ut mihi permittatis templū quod illic eſt nulli ſacratū numini, iamq; collapſum repurgare, & aliud loco eius deo maximo exſtruere ad Hieroſolymitani illius ſimilitudinē, pari etiam modo & menſura, pro ſalute tua & reginæ atq; liberorū ueſtrorum: ut Iudæi qui Aegyptū incolunt illuc conueniētes, quo magis alunt mutuam concordiā, eo accōmodatiores fiant tuis uſibus. Nam & Eſaias uates prędixit, ꝙ erit domino deo ſacrariū in Aegypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis rex & ſoror eius ac cōiux Cleopatra declarauerunt ſuam pietatē per epiſtolam quam ei reſcripſerunt. Nam peccatū hoc & præuaricationē legis à ſe in Oniæ caput reiecerunt, Sic enim reſcriptū habet. Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas in quibus poſtulas ut tibi permittamus illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ collapſum templū repurgare, quod uocatur agreſtis Bubaſtis: quod ſanè miramur, ſi poterit acceptū eſſe deo templum ſtatutū in impuro loco & pleno animalibus. Sed quoniā ais prophetā Eſaiam iam olim hoc prædixiſſe, permittimus tibi hoc quatenus poteſt ſaluā legis obſeruatione fieri, ne uideamur per hoc peccare in dominū. Onias igitur impetrato loco exſtruxit ibi templū & altare deo ad Hieroſolymitani ſimilitudinē, ſed minus & nō perēq; opulentū. Menſurā uero eius & uaſa nūc nō libet repetere, cōmemorata iam ante in ſeptimo belli & captiuitatis Iudaicæ uolumine. Nec defuerūt Oniæ ſimiles ipſius leuitę ac ſacerdotes, qui illic diuinū cultū frequentarent & inſtaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriā uero inter Iudęos & Samaritas qui ſub Alexandro magno Garizitani templi religionē induxerunt, ſeditio eſt exorta de ſacris ipſorū, ita ut res ad regis cognitionē peruenireꝛ: dum Iudæi contendunt iuxta Moyſi præſcripta Hieroſolymitanū templū eſſe legitimū, Samaritæ uerò Garizitanū: prouocatūq; eſt ad regem & amicorū eius conſeſſum, ut ab his cauſa audiretur, & utrius partis cauſidici ſuccumberēt, morte mulctarentur. patrocinabatur Samaritis Sabbæus cū Theodoſio, Hieroſolymitanis Iudæis Andronicus Meſſalami filius. iuraueruntq; per deum & regem, quòd ex lege probatiōes allaturi eſſent, & rogauerunt regē ut necaret eum qui iuſiurandū non ſeruaſſe deprehenderetur. Itaq; rex multis amicis in conſilium adhibitis, cōſedit cauſam aditurus. Iudæi uerò qui Alexandriā habitabāt uaide erant ſoliciti pro tuentibus iura Hieroſolymitani tēpli, ægre ferētes autoritatem antiquiſsimi & nobiliſsimi in orbe tēpli uocari in diſcrimen. Sed cū Sabbæus & Theodoſius cōceſsiſſent Andronico ut prior diceret, orſus ex

lege approbare eius ſanctitatē & religionem, oſtendēsq; per continuas pontificum ſucceſsiones ſacerdotij uſque in ſua tēpora propagationē, & ab omnibus Aſię regibus maieſtatē eius loci honoratam donarijs: Garizitani uero acſi omnino nullū eſſet, nunq; ab his habitam rationem: his & talibus rationibus perſuaſit regi ut decerneret Hieroſolymitanū eſſe ex ſentētia Moyſis conditū, Sabbā uerò & Theodoſiū addiceret ſupplicio. Atq; hæc ſunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quòd Alexander poſt mortē Demetrij Ionatham in ſummo honore habuit. Cap. VII

V 1. Mac. 11

CAeſo aūt in pugna Demetrio ſicut ſuperius dictū eſt, Alexander aſſumpto Syriæ principatu ſcribit Ptolemæo Philometori, filiā eius nuptū ſibi dari depoſcens, æquum eſſe dicens ut ſe affinitate dignetur poſt receptū fauente deo paternū imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus uerò libenter eius poſtulatis admiſsis, reſcripſit & gratulari ſe ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturū in matrimonium: iuſsitq; ut ſibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiā, & ibi celebraturō eius nuptias. ſubſecutus deinde literas, ad conſtitutū locū peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam cōiunxit, addita in dotem auri & argenti ſumma quanta tam potentem regem decuit. Ad has nuptias uocatus eſt per literas ab Alexandro & Ionathas pontifex, & cum uenisſet ad reges, amplisq; muneribus utrunq; donaſſet, ab utroq; in magno honore habitus eſt. nam Alexander mutare eum ueſtem coegit, & purpuratum aſsidere ſibi pro tribunali: mandauitq; ſuis ducibus ut in medium urbis eo producto, præconis uoce edicerēt, nemini licere accuſationem cōtra hominem inſtituere, aut ulla in re exhibere ei negotium. quo facto cum manifeſtum eſſet quanti rex eum faceret, aduerſarij qui ad accuſandū parati uenerant, ſubduxerunt ſe, ueriti ne ipſis potius mali aliquid accideret. Tanta autē beneuolētia rex hic Ionatham proſecutus eſt, ut ei primum locum in amicorum ſuorum numero aſsignauerit.

Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno in fœdus & amicitiam Ionatham recipit. Cap. VIII

ANno autē centeſimo ſexageſimoquinto Demetrius Demetrij filius, acceptis multis mercenarijs militibus à Laſthene Cretenſi, ſoluens ab ea inſula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander uehemēter eſt territus: moxq; è Phœnice properauit Antiochiam, ut res eius ante Demetrij aduentū in tuto conſtitueret, interim Cœleſyrię Apollonio Dauo duce prępoſito. Is profectus cum exercitu Iamniam, miſit ad Ionatham pontificem nuncium, rem indignam dicēs eum ſolū pro ſuo arbitrio uiuere non ſubiectum regis imperio: & ſibijpſi eſſe opprobriū, q; eum ſub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus deſidēs putes te poſſe aliquid: ſed ſi confidis tuis uiribus, in campum deſcende, ut ferro decernamus uter noſtrum ſit uirtute præſtantior. Ne ſis tñ inſcius, quod è ſingulis urbibus fortiſsimi mecū militant, aſſueti ſemper tuos maiores uincere. quamobrē prouoco te in eum locum, ubi armis non ſaxis pugnandum eſt, & in quo nullū præſto eſt uictis refugium. His uerbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militū, unà cum Simone fratre profectus eſt Hieroſolymis

ſolymis: & cum peruenisſet Ioppen, extra urbem caſtra metatus eſt, excluſus à Ioppenſibus, qui intus habebant Apollonij præſidium. Ionatha aũt oppugnationem inſtituente, ueriti oppidani ne per uim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius uerò poſtq̃ accepit Ioppen occupatam à Ionatha, aſſumptis tribus equitum, octo peditum millibus Azotum ſe cõtulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumq; ueniſſet Ioppen, paulum retrocedẽs traxit Ionatham in planiciẽ fretus equitatu, & in eo uictorię ſpem collocans. Ionathas uerò progreſſus inſequebatur Azotum uerſus Apolloniũ: qui ubi hoſtẽ conſpexit deueniſſe in plana, reuerſus eſt ut præliũ cõmitteret. cumq; mille equites in inſidijs poſiti fuiſſent in quodam torrente, ut ſe Iudęis à tergo obijcerent, Ionathas qui hoc mature ſenſit nõ eſt territus: ſed inſtructa in laterculi formã acie, hortatus eſt ſuos ut utrinq; pugnarent in hoſtem, à tergo & à fronte adorienti reſiſtendo. cumq; prælium protraheretur uſq; ueſperam, data parte exercitus Simoni fratri, iuſsit hunc cum hoſtiũ phalange confligere. ipſe uerò ſuis mandauit ut obiectis ſcutis exciperent tela immiſſa ab equitibus. qui cum hoc feciſſent, exhauſti ſunt telis equites, nec tñ quenquam læſerunt. nõ enim penetrabant ad corpora, ſed obiecta ſcutorũ ceu teſtudine, denſitate eorũ facile repellebantur, & cadebãt irrita. Vbi uerò iaculando à mane uſq; poſt meridiem laſſatũ hoſtem animaduertit Simon, phalangem aggreditur, & uſus egregia ſuorum opera hoſtem coegit fugere. quo uiſo equites, ne ipſi quidem locũ ſuũ tenuerunt: ſed feſsi diutina iaculatiõe, & uidentes nihil amplius ſpei ſitum in peditibus, nullo ordine confuſi fugiebant, diſsipati per totam planiciem. Ionathas aũt uictos Azotum uſq; perſequens, multis cæſis reliquos deſperata ſalute in templũ Dagonis quod eſt in ea urbe cõpulit. qua capta eodem impetu, & ipſam & circumuicinos uicos incendit. ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanũ ipſius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitq; numerus tam eorũ qui exuſti ſunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominũ. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Aſcalonem admouit copias. & cum extra urbem caſtra poſuiſſet, prodierunt ad eum Aſcalonitæ cum hoſpitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorũ uolũtate, reuerſus eſt illinc Hieroſolyma, multam ſecum ducens prædam, quam abegit deuictis hoſtibus.

Cæterũ Alexander audito quòd uictus eſſet dux eius Apollonius, ſimulabat ſe lætũ, quandoquidem ille præter animi ſui ſententiam aggreſſus eſſet Ionatham, amicum & ſocium: & miſit ei uirtutis ergô fibulam auream, quod geſtamen ſolis cognatis regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei poſſidendam in perpetuũ addixit. Per idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terreſtribus copijs uenit in Syriam, Alexandro genero laturus auxiliũ, alacriter excipientibus ipſius iuſſu ciuitatibus uſq; Azotũ, ubi obtundebatur querimonijs deplorantiũ Dagonis templi incendiũ: accuſabantq; populariter Ionathã autorẽ eius iniuriæ, qui & agros eorum uaſtaſſet ferro ac flammis, & plurimos ciuiũ dediſſet exitio, Ptolemæo penè diſsimulãter audiẽte eorũ querimonias. Ionathas uerò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cũ uſq; Eleutherũ fluuium regẽ deduxiſſet, reuerſus eſt Hieroſolyma. poſtq̃ aũt Ptolemaidẽ perue- VII

nit, minimum abfuit quin oppreſſus ſit Ptolemæus, Alexandri inſidijs per Ammonium eius amicum appetitus. quibus detectis ſcripſit Alexandro, depoſcens Ammonium ad ſupplicium, quod meritum aiebat, propter ſtructas ſibi inſidias. qui cum non dederetur, intellexit ipſum Alexandrum earũ fuiſſe autorem, & cœpit eum magno odio proſequi. Antiochenos autem iam antea propter eum Ammoniũ infenſos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter ut mulier cæſus, dum amictu fœmineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduerſus Demetrium auxilij, abſtracta à marito filia confeſtim ad Demetrium mittit legatos de ſocietate & amicitia, his cõditionibus, ut data ipſi in matrimonium filia, in paternũ regnum eum reſtitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam coniugem perlibenter amplexus eſt. unus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, ut Antiochenſib. perſuaderet Demetriũ recipere, alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoq; nam propter Ammonium habentes exoſum & Alexandrum, facile impulſi ſunt ut eum ex urbe eijcerẽt. Atq; ita elapſus ex Antiochia uenit in Ciliciam: Ptolemæus uerò urbem ingreſſus, & à ciuibus rex conſalutatus eſt & ab exercitu, coactus duo ſibi imponere diademata, alterum Aſiæ, Aegypti uerò alterum. Sed cum eſſet natura iuſtus, & nimiæ potentiæ minime cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidioſus fieri, aduocata Antiochenſium concione, perſuaſit eis ut Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficij, quam odiorum quæ illis cum patre eius interceſſerant. Se quoq; affirmauit monſtratorem ei fore uitæ recte inſtituendæ & adminiſtrandæ reipub. nec paſſurum quicquã tentare quod non deceat. nam quod ad dominationẽ attineat, cõtentum ſe eſſe Aegypti imperio. atq; ita perducti ſunt in eam ſententiã Antiocheni, ut Demetrium reciperent. Cæterũ cum Alexander ducens ualidum exercitũ è Cilicia inuaſiſſet Syriam & Antiochenum agrum uaſtaret rapinis atq; incendijs, occurrit ei Ptolemæus unà cum genero ſuo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & uictus Alexander cõpulſus eſt fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, ut equus Ptolemæi conſternatus barritu elephanti eũ excuteret, proſtratumq; aggreſsi hoſtes uulneribus in caput inflictis in periculum extremũ adducerent, ni ereptus eſſet interuentu ſatellitũ. attamen per integrum quatriduum ſopitis ſenſibus, nec loqui potuit, nec loquẽtes intelligere. Alexandri uerò caput Zabelus Arabũ dynaſta reciſum miſit ad Ptolemæum, qui die quinta demũ reſpirans à uulneribus, & ad ſe reuerſus iucundiſsimo ſibi rumore ſimul & ſpectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animũ & oculos. nec ita multo pòſt exſatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipſe uitam finijt. Alexãder aũt cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, ſicut aliàs indicauimus. Demetrius autem cognomine Nicanor, regno potitus cũ eſſet prauo ingenio male mulctabat Ptolemæi milites, oblitus & auxilij & affinitatis quæ per Cleopatræ nuptias recens interceſſerat. Illi uerò peroſi hominis ingratitudinẽ receperunt ſe Alexandriã, elephantis tamen in eius poteſtate relictis. Interim Ionathas põtifex coactis è

tota

tota Iudæa cópijs, aggreſſus eſt oppugnare arcẽ Hieroſolymis & Macedonicum præſidium, cum deſertoribus religionis qui eò cõſugerant. Hi primũ contemnebant conatus Ionathę, ꝙ ſatis fiderent loci munitionibus: tandem nocte aliquot ſceleſti elapſi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionathã: cumq; peruenisſet uſq; Ptolemaidem, acciuit eum ad ſe per literas. Ille nõ intermiſſa oppugnatione, cum ſenioribus populi & ſacerdotibus aurum, argentum, ueſtem, aliaq; xenia deferens uenit ad Demetriũ, & hac munificentia mitigauit regis animum: tractatusq; honorifice, confirmatus eſt in pontificatu, quemadmodũ à ſuperioribus regibus. Accuſatoribus aũt eius trãſfugis fidem non habuit: uerumetiam rogatus ut pro Iudęa uniuerſa tribuſq; attributis ei toparchijs, Samaria, Ioppe, & Galilæa, ccc tantum talenta penderentur, conceſsit per diploma tale. Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti gaudium. Exemplũ epiſtolæ quam ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro, miſimus ad uos ut ſciretis: Rex Demetrius Laſtheni patri gaudium. Genti Iudæorũ amicis noſtris & iura amicitiæ ſeruantibus, decreui beneuolentiæ gratiam referre. quapropter tres præfecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum ſuis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid ſolebant ante me reges accipere à ſacrificantibus Hieroſolymis, aliaq; tributa pro fructu terræ atq; arborum: præterea ſalinarũ uectigal & aurum coronarium: neq; quicquam horum exigetur in poſterum. Cura igitur ut huius ſcripti exẽplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illuſtri aliquo loco templi ſanctiſsimi. Hactenus diploma. Porrò Demetrius uidens ditionẽ ſuam pacatam, & nihil timendũ periculi, dimiſit exercitum, & ſtipendia militum minuit, ſolis exteris mercedem ſoluens, quos ſecũ è Creta alijsq; inſulis collectos adduxerat. quamobrẽ odiũ ſibi cõcitauit apud proprium militem, cui ipſe nihil numerabat, ſolito ab alijs ante eum regibus etiã pacis tempore ſtipendiũ accipere, ut hoc pacto alacriores fierent ad ſubeunda quoties opus eſſet pericula.

Tryphon Apamenus poſt deiectum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnũ aſſerit, recepto in amicitiam Ionatha. Cap. IX

EAm alienationem militum à Demetrio animaduertẽs quidam ex Alexandri ducib. genere Apamenus, Diodotus cognomine Tryphon, uenit ad Malchũ Arabem, qui educabat Alexandri filiũ Antiochum: & cum indicaſſet ei q̃ infenſi eſſent Demetrio milites, ſuaſit ut ſibi Antiochum traderet. effecturũ enim ſe, ut is receptus potiretur paterno imperio. At ille primũ difficilem ſe præbebat, ꝙ non ſatis ei fideret: tandẽ Tryphon euicit aſsiduis precibus. Interea Ionathas pontifex uolẽs tollere Hieroſolymitanæ arcis præſidium, & impios transfugas, reliquoſq; qui arces tenebant in ea regione, legatione cum munerib. miſſa ad Demetrium, rogabat eum ut præſidia de Iudææ caſtellis eijceret. Qui non hac tantum in re, ſed maiora etiam gratificaturũ ſe ei pollicitus eſt, quàm primum leuatus eſſet præſenti bello, ꝑ cuius negocia nõ liceret nũc id facere. poſtulabat etiã ut ꝑ iure amicitiæ mitteret auxilia, quandoquidẽ ſui milites ad hoſtẽ deficerent VIII 1. Mac. 11

rent: moxq; tria millia delectorũ militũ Ionathas ad regem misit. Cæterùm Antiochẽses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quàm ꝓpter paternas iniurias, cupiebant eum per occasionẽ aggredi: uidẽtesq; auxilium ei uenisse à Ionatha, & considerantes breui augendas eius uires nisi mature præuenirent, correptis armis circumsteterunt regiam uelut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatẽ suam redigere. Qui uidẽs populũ armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, conflixit cum Antiochensibus, & superatus numero cõpulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectũ regiæ, & è superiore loco missilibus feriebant populũ: quod cum tutò facerent propter loci eminentiam, facile repulerũt eum à propinquis ædibus: & mox iecto in eas igne, incendium totam urbem peruagatũ est, propter densitatem ædificiorũ, quæ tota ferẽ constabant è materia lignea. Antiochenses uerò non ualentes ædib. flagrantibus succurrere, in fugam se uerterunt. Tũ Iudæi de uno tecto in aliud transilientes, miris modis eos insectabantur. Rex autẽ animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & uxoribus, & ideo intermisisse præliũ, per diuersos angiportus eos aggressus, multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionẽ facere: & cõcessa audaciæ uenia, seditionẽ compescuit, donatosq; Iudæos præda quã ex direptionib. parauerant, & collaudatos quasi autores eius uictoriæ, remisit ad Ionathã non sine præclaro uirtutis eorũ testimonio. postea tamen ingratus apparuit, & non seruauit pollicita, bellum etiam minatus, nisi redderet tributa omnia quæ Iudæorũ gens solita est prioribus regibus pendere. Fecissetq; etiã ni impeditus esset à Tryphone, coactus apparatũ contra Ionatham factum in illum potius uertere. reuersus enim ex Arabia in Syriam cum Antiocho etiam tum adolescẽte, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnibus militibus qui fraudati stipendijs fuerant, aperto bello Demetriũ adortus est: & uno prælio factus superior, tum elephantos, tum Antiochenam urbem illi ademit, cõpulso in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adolescens missis literis & legatis ad Ionatham, socium & amicum eum nominat, & pontificatũ ei cõfirmat, concessis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributæ fuerant. Ad hæc aurea uasa & pocula uestemq; purpuream & ius utendi misit ei, nec nõ fibulam auream, cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus quantum eorum esset Tyrum inter & Aegyptum præposuit. Ionathas uerò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficijs atq; honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonem misit, amicum se & socium professus, gesturúmque unà bellum contra communem hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, quòd pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere, confestim profectus est ad uicinas urbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus. & cum Ascalonem ueniisset: hic quoq; ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hortatus est, quemadmodum alias urbes Cœlesyriæ ut à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniurijs pœnas ab eo repeterent. esse enim multas causas, cur

ad

ad hoc consentire debeant. quibus persuasis ut pollicerẽt auxilia, ad Gazęos peruenit, ut hos quoq; conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolẽtes deserto Demetrio parti aduersæ se cõiungere. quare Ionathas irritatus est ut & agros uastaret, & urbem conaretur ui capere: relictaq; ad eius obsidionẽ parte exercitus, cum reliqua manu in uicos sæuiebat incendijs. Tum Gazæi uidentes præsentẽ calamitatẽ ab hoste, nec ullum interim auxiliũ à Demetrio, & spem quoq; incertam propter locorũ distantiam, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nuncijs recepti sunt in societatem atq; amicitiam. Aliquando ẽm homines nõ nisi suo malo docti intelligunt quid sit utile, cum deberent sapere ante acceptũ incõmodum, & ultro potius quàm coacti imperata facere. Ionathas uerò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionẽ usq; Damascũ obibat. cumq; Demetrij ualidus exercitus accessisset ad urbẽ Cedasam, quę propinqua est Tyriorũ agro & regiõi Galilææ, uellentq; Ionatham abstrahere à Syria laturũ opem Galilæis suæ ditionis hominibus, occurrit eò propere Simone fratre ad Iudææ pręsidiũ relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsurã oppugnabat, locũ totius Iudææ munitissimũ, & insessum à Demetrianæ factionis hominibus, ut iam antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis uehementer infestarentur, ueriti ne occupato per uim loco ad unum necarentur, per nunciũ rogabant Simonem, ut sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetriũ. ille uerò data eis in hoc ut postulabant fide, pro Macedonico suũ ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa motis à stagno Gennesara castris quæ primũ posuerat, in campũ Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani uero qui ante unum diem aduentũ eius præsenserant, collocatis prius in monte insidijs, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cum à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, ueriti ne intercepti in medio contrucidarẽtur, in fugam se dederunt, ita ut penè omnes Ionatham desererẽt in periculo. Soli duces Matthias Apsalomi & Iudas Chapsæi cum quinquaginta uirorũ fortiũ manu permanserunt: qui à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostium frontem impulerunt, ut territi ceu furentibus cederẽt. Tum uerò illi qui Ionatham destituerant, uidentes fluctuantem & inclinatam hostium aciem, reuersi in prælium iam in apertam fugam uersos persequebantur, donec ad Cedasa uentũ est, ubi intra castra compulsi sunt. Ionathas autem egregia uictoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cum omnia sibi ex sententia dei fauore uideret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, ut in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eosq; cognationis admonerent atq; fœderis. qui postquam Romam uenerunt, expositis ad senatum postulatis Ionathæ pontificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ uolebant omnibus, acceptisq; literis cõmendatitijs ad reges Europæ & Asiæ, quo tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha pontifice, quarũ exemplum erat hoc. Ionathas pontifex gentis Iudæorum, & senatus ac populus

Iudæo-

Iudæorum, Ephoris Lacedæmoniorũ ſenatuiq; & populo fratribus ſuis Salutem. Si ualetis, & res ueſtræ tam publice q̃ priuatim proſpere cedunt, gaudemus: ualemus enim nos quoq;. Superioribus tẽporibus perlata ad Oniam pontificem noſtrũ, ab Ario rege ueſtro miſſa per Demotelẽ epiſtola, de cognatione noſtra, cuius exẽplar ſubiũximus, & literas eas cupide accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiã, quamuis iam ante hoc nõ ignoraremus, nimirũ docti è ſacris noſtris ſcripturis. Quòd uerò nõ prius uos cognatos agnouerimus, ideo factũ eſt, ne uideremur uobis captandæ amicitiæ occaſionẽ præripere. Interim eo tẽpore ex quo renouata eſt noſtra neceſsitudo, in ſacris ſolennitatibus rem diuinam facientes, etiã pro ueſtra ſalute ac uictoria uota nuncupauimus. Et cum multis circumquaque bellis uexaremur propter uicinorũ immoderatas cupidines, tamen nec uos nec alios amicos ſolicitandos duximus. Nũc uerò peracto bello, miſimus ad Romanos Numeniũ Antimachi & Antipatrũ Iaſonis, uiros ſenatores & honoratos: quibus etiã ad uos dedimus literas, ut renouent mutuam noſtram amicitiam. Bene igit facietis, ſi uos quoq; nobis ſcripſeritis, & ſignificaueritis, ſi qua in re uobis opera noſtra poſsit eſſe uſui, ad omnia obſequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicũ de amicitia atq; ſocietate eis tradiderunt. Hoc tẽpore tres Iudæorũ ſectæ erant, quæ de rebus humanis inter ſe diſſentiebant: una Phariſæorũ dicta, altera Saducæorũ, tertia Eſſenorũ. Horũ Phariſæi, quædã, at nõ omnia fato tribuunt, quædam uerò in ſua poteſtate eſſe aiunt, ut uel fiant uel nõ fiant. Eſſeni uerò omnia in fati poteſtate eſſe affirmant, nec quic̃q̃ hominibus præter fati decretũ accidere. At Saducæi fatum omnino negant, & è rebus tollunt, dicẽtes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in noſtra ipſorũ poteſtate eſſe, ut tam felicitatis nobis ipſi autores ſimus, q̃ infortunij, ſi deteriora cõſilia ſecuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in ſecundo de Iudaico bello uolumine. Porrò Demetrij duces uolentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt cõtra Ionatham. qui cõperto eorũ aduentũ propere in Amathenſem agrũ occurrit: nolebat enim eos ſine impedimẽto Iudæam inuadere. cumq; ad quinquaginta ſtadia prope hoſtẽ caſtra poſuiſſet, miſit qui res hoſtiũ & munitiones perſpecularentur. qui cum exploraſſent omnia, & quoſdã captiuos noctu adduxiſſent, indicantes q̃ ex improuiſo hoſtis uellet eos aggredi, mature omnia cõmunijt, diſpoſitis etiã extra caſtra excubijs, & in armis retinens per totã noctem exercitũ, iuſſum parato eſſe animo, etiam ſi noctu pugnare opus ſit, ne quid eos hoſtiũ conatus fallerẽt. Demetrij uerò duces ut ſenſere Ionatham præmonitũ hærebãt inopes cõſilij, hoc ipſo turbati, q̃ uiderẽt ſibi nihil ſucceſſurũ abſq; inſidijs, nec aperto marte pares ſe Ionathæ futuros ducerẽt. Decreuerũt igitur abire, & relictis multis p̃ tota caſtra ignibus, quo magis hoſtẽ fallerẽt, noctu diſceſſerũt. At Ionathas mane caſtra adortus, poſtq̃ deprehendit inania, cœpit fugiẽtes perſequi, ſed fruſtra. Iam em trãſgreſsi fluuiũ Eleutherũ in tuta loca ſe receperant. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabatæis uaſtatis, abactaq; præda & captiuis abductis, Damaſcum ueniẽs, illic omnia uendidit. Per idem tẽpus & frater eius Simon obeundo totã Iudæã & Palæ-

ſtinam

ſtinam uſq; Aſcalonẽ, opportuna loca firmabat præſidijs, atq; ita cõmunita regione armis & ædificijs, Ioppen contendit: eiq; occupatæ ualidũ impoſuit præſidium, q̃ intellexerat Ioppenſes uelle Demetrio dedere ſuũ oppidum. His igitur ad hunc modũ diſpoſitis Ionathas & Simon reuerſi ſunt Hieroſolyma. Ibi pontifex aduocata in templũ concione populi, ſuaſit ut reficerẽt urbis mœnia, & murũ quo templũ ſeptum fuerat rurſum reficerent, turribuſq; altis additis munitiorẽ redderent. utq; alium murũ excitarent inter arcem & urbem, atq; hoc pacto excluderent eos qui arcẽ cuſtodiebant, & ad cõmeatuum penuriã eos adducerẽt. præterea ut arces hinc inde per regionẽ diſpoſitas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua ſententia cõprobata ſuffragijs populi, ipſe aſſumpta ſibi muniendæ urbis cura, Simoni ut idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negotium. Cæterum Demetrius traiecto flumine peruenit in Meſopotamiam, uolens hanc & Babylonẽ ſimul occupare, ut potitus ſuperioribus ſatrapijs, ſedẽ belli ibi conſtitueret. uocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorũ Græcis atq; Macedonibus, pollicentibus deditionẽ ſi ueniret, atq; etiã contra Parthorũ regem Arſacem auxilia. Qua ſpe accenſus properauit ad illos, cogitans ſi res aduerſus Parthos ceſsiſſent proſpere, facile ſe inde exturbaturum Tryphonem è regno Syriæ. ut uerò magna alacritate exceptus eſt ab eius regionis hominibus, collecto ualido exercitu bellũ Arſaci intulit, & ſuperatus prælio amiſſoq; exercitu, ipſe uiuus in poteſtatẽ hoſtiũ uenit, ſicut aliàs narrauimus.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus uiolat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert. Cap. X

TRyphon aũt cognita calamitate Demetrij, nõ amplius fidus erat Antiocho, ſed cogitabat quó nam pacto eo ſublato regnũ poſſet ipſe inuadere & occupare: nec aliud magis uidebatur obſtare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaq; decreuit illum prius è medio tollere, atq; ita demũ adoleſcentẽ aggredi. quamobrem ad Bethſan profectus, quæ Græcis nominat Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectiſsimorũ militũ, paratum obſiſtere ſi quis uim inferre conaretur. Videns igitur hominẽ non imparatũ ad certamen, munerib. & comitate conatus eſt ei imponere, iuſsis ſuis ducibus ut imperata Ionathę facerent, quo magis fidẽ beneuolentiæ fictę aſtrueret, & omnem illi ſuſpicionẽ eximeret, atq; ita incautũ opprimeret facilius. poſtremo ſuaſit ut dimitteret exercitũ, ceſſante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen ut retenta circa ſe modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam ſuam ciuitatẽ eam arcesq; finitimas, dicens ſe in hoc ueniſſe, ut has ei traderet. Ionathas uerò nihil mali ſuſpicatus, credenſq; uere & beneuolo animo Tryphonẽ hæc cõſulere, dimiſit exercitũ, exceptis tribus millibus. ex his duo in Galilæa reliqt, mille uerò ſecũ duxit, Tryphonẽ proſecutus Ptolemaidem. Oppidanis uerò urbem cõfeſtim ita ut præmoniti fuerant claudẽtibus, uiuus captus eſt, militibus eius ad unũ cõtrucidatis. moxq; miſſa eſt in Galilæam pars exercitus, ut & illa duo millia nec opina per dolũ opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis mature inde euaſerunt. Nam Tryphonis milites non auſi

1. Mac. 12. 13

experi-

experiri uim, q intelligerent paratos pro tuenda uita extremũ adire periculum, infecta re unde uenerant retro reuersi sunt.

Quòd Simoni Iudæorũ gens & pontificatũ simul & copiarũ imperiũ detulit. Cap. XI

1.Mac. 13 Hierosolymis aũt postquam auditum est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingẽs dolor cepit omnes & tanti uiri desiderium, quòd non sine causa timerent, ne destituti eius prudentia simul & fortitudine, infestarẽtur à finitimis: qui in eam diem metu Ionathæ cohibiti, tum uidebantur uelut dato signo coorituri, & adducturi Iudæorum gentem in extremũ salutis periculum. nec eos fefellit sua exspectatio. quàm primũ enim auditũ est necatum esse Ionathã, undiq; excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere. quin & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæam inuadere. Simon aũt uidẽs Hierosolymitanos metu nouorũ motuũ attonitos, & uolẽs eis cõtra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in templũ populo, sic exorsus est ad eos uerba facere. Non ignoratis uiri tribules, quàm gnauiter ac intrepide ego & pater ac fratres, p libertate mortis periculis nos exposuerimus: quibus domesticis exemplis excitatus, cum non nouũ sit in nostra familia legibus patrijs & religioni propugnandæ uitam impendere, nullo terrore adigi potero, ut uitam glorię præferam. Quapropter cum nõ desit uobis dux paratus pro uobis quiduis quantumuis magnũ uel pati uel facere, sequimini alacriter quocũq; duxero. neq; enim ego melior sum meis fratrib. ut uitæ parcere debeam: neq; ita degener ut quod illis semper uisum est longe pulcherrimũ, scilicet pro religione atq; legibus uitam profundere, ipse per ignauiam subterfugiam: quin potius certum est germanũ me illorũ fratrem egregijs approbare facinoribus. Cõfido enim in deo q pœnas ab hostibus exigere dabitur, uosq; unà cum uxoribus & liberis ab eorũ iniurijs eripere, & insuper templi sanctimoniam tutã præstare ab illorũ impia uiolentia. Video em̃ profanas gentes nõ ob aliud in uos cooriri, nisi q existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis uerbis accensa multitudo recepit animos & fiduciam, & posita formidine ausa est meliores spes concipere: ita ut uno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperiũ accipere, & in locũ fortissimorũ fratrũ Iudæ ac Ionathæ succedere. nunquã enim se detrectaturos iussa illius. Itaq; collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, aggressus est urbem mœnibus cingere, cõmunireq; celsis & ualidis turribus. quo opere perfecto, misit Ioppen unũ ex amicis Ionatham Absalomi filiũ, iussum habitatores eius populariter inde eijcere, ueritus ne urbẽ Tryphoni traderent. ipse interim mansit Hierosolymis ad urbis custodiã. Tryphon aũt Ptolemaide profectus cum magno exercitu, uenit in Iudæam ducens secum uinctũ Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copijs iuxta oppidũ Addida, situm in monte cui Iudæorũ campi subiecti sunt: Tryphon uero cognito q Simon Iudæorum princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circũuenire cupiẽs: mandabatq; ut si uellet dimitti fratrẽ Ionathan, centũ argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudęam à regis imperio. nunc enim eum tantisper

seruа-

ſeruari in uinculis, dum debitã regi pecuniam redderet. At Simonẽ technæ eius non latuerunt: ſed intelligens quòd & pecuniam perditurus eſſet, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius inſuper hoſti dediturus, tamen timẽs criminationem ſuorũ, ne negatis pecunijs & filijs uideretur fuiſſe fratri cauſa interitus, aduocato in concionẽ exercitu poſtulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd ſubeſſent inſidiæ. præſtabilius tamen eſſe & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis conditionibus ſuſpicionem incurrere, quaſi fratrem ſeruare noluerit: atq; ita placuit & Ionathę pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon nõ ſeruauit fidem, nec dimiſit Ionatham, ſed cum exercitu peragrabat regionem, uolens per Idumæam aſcendere Hieroſolyma; peruenitq́; uſq; Dora Idumææ oppidũ. At Simon eum perpetuò conſectabatur, caſtra caſtris illius opponens. interim qui in arce erant urgentibus Tryphonem ut propere ſibi commeatus mitteret, iuſsit paratum eſſe equitatum, quaſi eadem nocte uẽturus Hieroſolyma. ſed quia per eam noctẽ multa nix delapſa uiam opertam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factum eſt eius propoſitum, & motis inde caſtris, in Cœleſyriam redijt propere: obiterq́; in Galaditica regione interfecto & ſepulto Ionatha, ipſe Antiochiam ſe contulit. Simon aũt à Baſca oppido fratris oſſa in Modim & paternum ſepulchrum tranſtulit, publico luctu hõnorati: ubi ampliſsimũ monumentũ exſtruxit patri ſimul & fratribus ſuis è marmore polito & candido. excitato enim in late conſpicuam celſitudinẽ, porticus circumdedit & columnas ſingulas è ſingulis lapidibus, opus admiratiõe digniſsimũ. ad hæc pyramides ſeptem parentibus & fratribus cuiq; unã erexit, mira tam magnitudine q̃ pulchritudine, quæ durant uſq; ad noſtra tempora. tanta fuit Simonis cura, ut Ionathas cæteriq́; domeſtici quàm magnificentiſsimo ſepulchro eſſent conditi: qui defunctus eſt, exacto pontificatus ſimul & imperij anno quarto. Cuius ſucceſſor Simon conſtitutus ſuffragio populi, primo ſui principatus anno ſuis immunitatẽ tributorũ peperit, quæ hactenus Macedonibus erant ſoliti pendere: idq́; accidit poſt annum centeſimũ ſeptuageſimũ ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus eſt. Tanto aũt in honore apud populum fuit Simon, ut tam in priuatis inſtrumentis q̃ in ſcripturis publicis adijcerent, actum eſſe anno primo Simonis Iudæorũ ethnarchæ optime de gente ſua meriti. nam huius principatu res eorum magnis acceſsionibus auctæ ſunt, & multas de finitimis hoſtibus retulere uictorias. Deuaſtauit enim Gazarã & Ioppen & Iamniam, expugnataq́; Hieroſolymorum arce ſolo eam æquauit, ne poſthac eſſe poſſet hoſtibus receptaculum, nẽ ue inde urbi aliquod inferretur incõmodum. quo facto uiſum eſt ei operæpræmiũ, ſi mons quoq; in quo ſita fuerat cõplanaretur, ut ſolum templum emineret: effecitq́; id cõmemoratis pro concione malis quæ à præſidiarijs in eam diem Iudæi paſsi fuerant, quæq́; etiam in poſterum ferre cogerentur, ſi externus aliquis princeps ei loco imponeret præſidiũ. adeoq́; permotus eſt eius exhortatione populus, ut non intermiſſo per triennium neq; die neq; noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefeſſo labore per uices ſibi ſuccedẽtes redegerint, atq; ita nihil reliquerint quod obſtaret quo minus templum omnibus in urbe locis eſſet longe celſius.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere. Cap. XII

X 1.Mac.15 NOn multo aũt post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postq̃ eius tu telam susceperat: sparsoq; rumore, q̃ inter exercendũ se esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus, ut sibi regnũ deferrent, captũ à Parthis Demetriũ dictitans, Antiochũ uero fratrẽ si potiretur imperio, ultorem fore defectiõis qua fratrẽ eius deseruerint. illi adducti in spem maximã, quasi ditandi hoc principe, imperiũ ei cõtinuo deferunt. Tum uerò adeptus iam concupitam potestatẽ, non amplius dissimulare prauũ ingeniũ ualuit, quod priuatus tegere conatus est, quo magis animos hominũ sibi cõciliaret. quàm primũ enim rex declaratus est, absq; persona Tryphonẽ agere cœpit, id quod aduersariorũ partib. nõ mediocriter profuit. Milites enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram uxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciã cum liberis se incluserat. Et cũ Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab ulla urbe reciperet metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugiũ suum & regnũ ei offerens. fecit aũt hoc partim amicorũ suasu, partim q̃ timeret ne quidam Seleucenses
XI urbem Tryphoni traderent. quò postq̃ uenit Antiochus affluẽte ad eum quotidie multitudine, & crescentibus uiribus, bellũ Tryphoni intulit: quem prælio uictũ eiecit è superiore Syria, & usq; Phœnicen persequẽs, cõpulsum in Doram castrũ munitissimũ obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorũ pontificẽ, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libẽter admisit, & mox missò cõmeatu ac pecunijs ad oppugnantes Doram milites, Antiochũ ita demeruit, ut inter intimos amicos ab eo reciperet. at Tryphon elapsus è Dora cum perfugisset Apamiam, urbe ui capta interfectus est, triennio postquam regno potitus fuerat.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è Iudæa profligatur. Cap. XIII

XII CAeterũ Antiochus ob innatã auaritiã beneficiorũ immemor, traditis amico Cendebæo copijs, misit eum ut uastata Iudæa Simonẽ in potestatẽ redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tñ indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cũ exercitu fit obuiam: præmisisq; cum fortissimo quoq; filijs, ipse cũ reliquis copijs subsequebat diuerso itinere: positisq; cõpluribus locis inter angustias insidijs, nusquã nõ rem gessit ex sentẽtia: & in omnib. congressibus factus superior, reliquũ uitæ in pace exegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Quòd Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolũ occisus est. Cap. XIIII

XIII 1.Mac.16 IS q̃ octo annos Iudæis præfuit, postremo in cõuiuio cæsus, insidijs generi sui Ptolemæi: qui uxore etiã eius & duobus filijs cõprehẽsis ac cõiectis in uincula, misit quosdã ut tertiũ quoq; Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomẽ, interficerent. adolescens aũt hoc præsentiens mature in urbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simulq; odio quo Ptolemæũ prosequebatur populus. Is enim uolẽtem eum ingredi per portam aliam fortiter repulit, eo q̃ iam Hyrcanum receperat.

Quomodo

Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est. Cap. XV

ILle igitur recepit se in quandam arcẽ supra Hierichunta sitam, quę Dagon dicitur. Hyrcanus uerò accepto paterno pontificatu, & sacris operatus, cum litatũ esset eduxit contra Ptolemæũ exercitũ: & oppugnãdo locum cætera quidem erat superior, uincebatur aũt sola pietate erga matrẽ & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemęus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus conspicuo, minitans se præcipitaturum eos nisi frater ab oppugnando desisteret. at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantum se gratificari suis carissimis, statim in primo conatu elanguescebat. Mater tamen ad eũm manus tendens supplicabat ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus daret operã ut redactum in potestatẽ inimicũ afficeret pœna, & ulciscereturhomines sibi natura coniunctissimos. gratum enim sibi fore inter torméta emori, modo nefarius homo scelerũ suorum suppliciũ lueret. Hyrcanus uero talibus uerbis accendebatur ad assultũ maiore impetu faciendũ, sed quàm primũ uerberari & lacerari matrẽ uidebat, refrigescebat statim oppugnationis feruor, & uincebatur filius maternis affectibus. cumq; hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille quo solenne est Iudæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atq; ita liberatus à bello Ptolemæus occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem. XIIII 1. Mac. 16

Historiarũ Biblicarũ finis.

Quòd Antiochus cognomento Pius ducto contra Hyrcanũ exercitu, placatus ccc talentis fœdus cum eo iniit. Cap. XVI

ANtiochus autẽ memor incõmodorum quæ à Simone acceperat, Iudæam aggressus est, ex quo regnare cęperat anno quarto, principatus uerò Hyrcani primo, sexagesimasecũda supra centesimã Olympiade: uastatisq; agris Hyrcanũ in urbem ipsam compulit. eam septenis castris cum cinxisset, primũ nihil proficiebat, propter firmitatẽ mœniũ & uirtutẽ propugnantiũ, accedẽte etiam aquarũ penuria. cui tandem sub occasum pleiadis delati imbres fuerũt remedio. postremo ad septẽtrionalẽ muri partẽ, quà planior erat aditus, excitatis centũ turribus quæ surgebant usq; tertiã cõtignationẽ, impositisq; in eas cohortibus, quotidie tẽtabat mœnia: dupliciq; fossa lõga simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnẽ exitum. illi cõtrà crebro excursantes, si fortè negligentius custodiri castra offenderent, afficiebãt hostẽ clade aliqua: q; si paratos ad resistendũ inuenirẽt, recipiebant se in tutiora facile. Hyrcanus aũt postq̃ cognouit sibi obesse suorũ multitudinẽ, q; inutiliter absumerent ad uictũ necessaria, secretã infirmiorẽ turbã eiecit extra mœnia, solis retentis q; ob uigorẽ ętatis ad pugnã erant idonei. Antiochus aũt excluſos uetabat progredi, ita ut miserabiliter oberrantes mœnibus conficerent inedia. sed cum superuenissẽt festũ scenopegiæ, miseratione suorũ rursus in urbẽ recepti sunt. Rex etiam rogatus ut gratia festi inducias septẽ dierũ concederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc contentus uictimas misit magnifice, tauros auratis cornibus, & pocula eam aurea q̃ argẽtea referta omne genus aromatibus: et exercitui prębuit epulum, lõge diuersus ab Antiocho Epiphane, q; capta urbe porcos super altari XV

mactauerat, & iure carniũ illarum templũ aſperſerat, uiolatis Iudæorũ legibus ſimul et ceremonijs: unde acerbiſsima exorta ſunt eius gentis cõtra eum odia. at hic Antiochus, ꝓpter religionẽ Pius cognominatus eſt ab omnibus. Hyrcanus uerò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eũ miſit, rogãtes ut liceat ſibi patrijs uiuere legibus. tum rex repulſis qui ſuadebãt internecione delendã gentem inſociabilẽ & diſcretã inſtituto à reliquis omnibus, & approbata Iudęorũ pietate, imperauit ut obſeſsi arma ſibi traderẽt, & uectigalia Ioppes cæterarumq; extra Iudæam urbiũ concederent, & inſuper præſidiũ reciperẽt, promittens pacẽ eis ſe daturũ his conditionibus. Aſſenſerunt illi ad omnia excepto præſidio, ꝙ uitarent exterorũ conſuetudinẽ: quod ne reciperẽt maluerũt regi dare obſides & D talẽta inſuper: quorũ CCC mox repræſentata ſunt, & inter obſides fuit etiã ipſius Hyrcani frater: deiectaq; mox lorica quæ impoſita erat mœnibus, ſoluta eſt obſidio. Cæterùm Hyrcanus aperto monumento Dauidis, qui olim regũ omniũ fuerat ditiſsimus, tria millia talentorũ inde protulit: quib. pecunijs fretus primus omniũ cœpit externũ militem alere: & inito cum rege fœdere, exceptũ in urbẽ cum exercitu tractauit liberaliſsime: quin & profectũ in expeditionẽ Parthicã ſecutus eſt unà cũ auxilijs. Teſtis eſt nobis Nicolaus Damaſcenus ſic ſcribens: Antiochus erecto tropheo ad Lycũ fluuiũ, ubi Indatem Parthorũ ducẽ profligauerat, hæſit ibi per biduũ ad preces Hyrcani Iudæi, ꝙ in id tempus fortè quædã Iudæorũ feſtiuitas incurrerat, per quam nõ licebat eis iter facere. Et uerũ eſt quod ille ſcripſit: nam pentecoſte inſtabat poſt ſabbatũ, quo tẽpore noſtris iter facere nefas habetur. Deinde cũ Arſace Partho Antiochus ſigna cõtulit. quo prælio uictus, & uitã ſimul amiſit & exercitũ. Syrorũ aũt regnũ frater eius recepit Demetrius, dimiſſus ab Arſace quo tẽpore Parthorum regionem inuaſerat Antiochus, ſicut iam antè in alijs cõmentarijs diximus.

Hyrcani expeditio in Syriam. Cap. XVII

XVI Aeterum Hyrcanus audita morte Antiochi, confeſtim ad urbes Syriæ duxit exercitũ, ratus id quod erat, inuenturũ ſe eas uacuas propugnatoribus. Medabã igiẽ nõ ſine labore ſexto demũ mẽſe ui cepit: deinde Samegam cum uicinis oppidis, & inſuper Sicima atq; Garizim cum gente Chuthæorũ quæ accolebat templũ inſtar Hieroſolymitani exſtructũ permiſſu Alexãdri à Sanaballete duce in gratiã generi ipſius Manaſsis, qui fuerat frater Iaddi põtificis, ut antè dictũ eſt. incidit aũt huius tẽpli deſolatio poſt annũ CC. Hyrcanus uerò etiam Idumææ urbes cepit, Adora & Mariſſam, ſubiugatisq; omnib. Idumæis edixit ut circunciderẽt, niſi mallent è proprijs pelli ſedibus. at illi amore patriæ admiſerũt & circũci ſionẽ & reliquã iuxta Iudaicos ritus uiuẽdi formulã: atq; ex eo primũ tẽpore inter Iudæos cẽſeri cœpti ſunt. Cæterũ Hyrcanus põtifex renouaturus cum Romanis amicitiã, miſit legatos ad ſenatũ: ubi recitatis eius literis amicitia impetrata eſt his cõditionibus. Fanius M.F.Pr. indixit ſenatum in campũ VIII. Id. Februarias, præſente L. Manlio L.F. Mentina, & C. Sempronio C.F. Falerna, ꝓpter eas res quas legati retulerũt, Simon Doſithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iaſonis, uiri honeſti ac probi, miſsi à populo Iudæorũ: qui etiã egerunt de amicitia & ſocietate, quæ eis intercedit cum pop. Rom. & de negotijs

gotijs publicis,ut Ioppe & portus,Gazaraq; & fontes atq; urbes reliquę per Antiochũ ablatæ præter ſenatus decretũ,reſtituant hæc omnia.né ue militibus regijs liceat per regionẽ ipſorũ aut ſubditorũ iter facere. & ut eo bello p Antiochũ attentata præter decretum ſenatus fiant irrita: utq; legati à ſenatu miſsi,curent reddi quicquid Antiochus abſtulerat,& preciũ agrorũ eſtimẽt qui eo bello uaſtati ſunt. & ut literæ cõmendatitiæ legatis dentur ad reges & liberos populos,quo tutius poſsint reuerti in patriã.Quibus de rebus uiſum eſt ſenatui renouare ſocietatẽ & amicitiã cũ uiris bonis,& miſsis à bono atq; amico populo. De literis aũt ſcribẽdis reſponſum eſt curæ futurũ ſenatui, q̃ primũ ab alijs negotijs uacauerit, & daturũ operã ne ulla poſthac eis inferat iniuria,mandatũq; eſt prætori Fanio,ut ex publica pecunia legatis numeraret uiaticũ, quo cõmodius ſe referre poſſent in patriã. atq; ita publico ſumptu legatos prætor domũ remiſit,cum cõmendaticijs ad eos per quorũ loca erant tranſituri. Et Hyrcani quidẽ pontificis rerũ ſtatus hic fuit. Demetrius aũt rex cupiens bellũ Hyrcano inferre,opportunitatem nõ habuit,inuiſus ex æquo tam Syris quàm militibus, ꝓpter mores improbos, ita ut miſerint ad Ptolemæũ Phyſconẽ, rogãtes ut aliquẽ ex Seleuci genere eis daret, quẽ poſſent regẽ ſibi cõſtituere.cumq; is miſiſſet Alexandrũ Zebinã, cõmiſſo prælio Demetrius uincit, & refugiẽs è pugna ad Cleopatrã uxorẽ in Ptolemaidẽ excluſus eſt ab ea: delatusq; inde Tyrũ ab inimicis capitur, & diu miſere uexatus tandẽ interficit. Alexander aũt regnũ adeptus fœdus ferijt cum Hyr XVII
cano pontifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypo Demetrij filio, in prælio cæſus occubuit.At Antiochus regnũ Syriæ cõſecutus nõ auſus eſt expeditionẽ contra Iudæos ſuſcipere,audito ꝓ frater ipſius germanus, eodem nomine dictus Antiochus,copias cõtra ſe apud Cyzicũ colligeret.Quapropter nihil in Iudæos mouens,decreuit parare ſe cõtra fratris aduentũ,cognominati Cyziceni,eo ꝓ in illa urbe educatus ſit. patre aũt genitus erat Antiocho Sotere,qui à Parthis occiſus eſt. acciderat em̃ ut Cleopatra duobus fratribus alteri poſt alterũ nuberet,ſicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyzicenus ubi peruenit in Syriã,multis annis cũ fratre conflictatus eſt,Hyrcano interim̃p totũ illud tẽpus agẽte in pace cõtinua.mox em̃ poſt Antiochi cędẽ defecerat à Macedonibus: iamq; nec ut ſubditus, nec ut amicus ullã illis ferebat opẽ amplius: ſed maximis ſucceſsibus res eius auctę ſunt Alexãdri Zebinæ tẽpore,& maioribus etiã regnantib.his duobus fratribus.bellũ enim quo ſe atterebant mutuò, occaſionẽ Hyrcano præbuit, ut ſecure frueretẽ Iudææ prouentibus,& ingentẽ pecuniarũ uim inde cõgereret. Et Cyziceno uaſtãte fratris regionẽ,nõ diſsimulauit & ipſe quid moliretur:uidẽsq; Antiocho nihil eſſe ab Aegypto ꝓſidij, ſed tam ipſum quàm eius fratrẽ multas clades accipere ex cõtinuis inter ſe certaminibus,utrũq; facile deſpexit.

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxiliũ ferens uictus aufugit. Cap. XVIII

QVapropter duxit exercitũ ad Samariam urbem munitiſsimam,quę ꝓ nunc Sebaſte uocetẽ ab Herode condita, cum erit opportunũ dicemus.hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infenſus ei propter iniurias illatas Mariſſenis,colonis Iudęorũ & ſocijs,ſed Syrię regi ſubditis. Cum itaq; urbẽ foſſa & duplici muro cinxiſſet p ſtadia xxx,

obſidioni præfecit filios Antigonũ & Ariſtobulũ: quibus urgentib. & fame premente eò neceſsitatis adducti ſunt Samaritę, ut coacti ueſci cibis inſuetis homini, poſtremo Antiochi Cyziceni opẽ implorauerint. q cũ ueniſſet properè, uictus eſt ab Ariſtobuli militibus: & inſequentibus eũ fratrib. uſq; Scythopolim, ægre euaſit. at illi reuerſi cõtra Samaritas rurſum eos cõpellũt intra mœnia, & cogũt iterũ ab eodẽ Antiocho auxiliũ petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter ſex armatorũ millibus, quos ille inuita matre & tm nõ imperio p eam deturbatus miſerat, primũ uagabat p ditionẽ Hyrcani latrocinabundus cũ Aegyptijs nõ audens quidẽ aperto marte decernere q eſſet impar uiribus, exiſtimans tn ſe uaſtãdis agris effecturũ ut Hyrcanus obſidionẽ Samarię ſolueret. Sed poſtq̃ multos è ſuis amiſit exceptos hoſtiũ inſidijs, p fectus eſt inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducib. demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius q̃ prudẽtius cum hoſte cõgreſſus, profligatis ſuis & ipſe inter alios cecidit. Epicrates aũt pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædã oppida manifeſte Iudæis prodidit: nec quicq̃ Samaritis obſeſsis p fuit. atq; ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, nõ cõtentus urbẽ capere, etiã ſolo eam æquauit, inductis illò torrẽtibus: quorũ eluuie ita cũcta fœdata ſunt, ut ne ueſtigiũ quidẽ ſupeſſet eius oppidi. Incredibile aũt quiddã narrat de Hyrcano põtifice, dignatũ eum eſſe diuino colloquio. Fert em q illa ipſa die qua eius filij cõſeruerunt cum Cyziceno pręliũ, põtifex ipſe ſolus in tẽplo odoramẽta adolẽs uocẽ audierit, nunciantẽ filiorũ recentẽ de Antiocho uictoriã: idq; mox p greſſus renũciauit multitudini, & paulo pòſt certius cõprobatũ eſt eius oraculũ. Et Hyrcani quidẽ res geſtę ſic ſe habuerũt. Accidit aũt hoc tẽpore ut nõ Hieroſolymis ſolũ, ſed & apud Alexandriã reliquãq; Aegyptũ & Cyprũ fortuna aſpiraret Iudęorũ ſucceſsibus. Cleopatra enim regina à filio Ptolemæo Lathuro diſsidẽs, copijs ſuis duces p poſuit Chelciã & Ananiã filios Onię q tẽplũ in Heliopolitana p fectura ędificauerat Hieroſolymitano ſimile, ut aliàs diximus. ex horũ ſentẽtia regina gerebat omnia, ſicut et Strabo Cappadox teſtat his uerbis: pleriq; em q prius nobiſcũ uenerũt in Cyprũ, qui ue pòſt à Cleopatra illò miſsi ſunt, cõfeſtim deficiebãt ad Ptolemęũ. ſoli uerò ex Oniæ factiõe Iudæi conſtanter manſerũt in officio, eo q ciues eorũ Chelcias & Ananias apud reginã eſſent in p cio. Hæc Strabo. Hyrcano aũt apud Iudæos felicitas inuidiã peperit. ſed pręcipue Phariſæorũ ſecta male ei uolebat, de qua ſuprà mentionẽ fecimus. tanta aũt eorũ autoritas eſt apud populũ, ut etiã ſi regi obloquant aut põtifici, fidẽ tn eis uulgus habeat. Horũ diſcipulus & Hyrcanus fuerat, in primis charus huic hominum generi. quos cũ aliqn uocaſſet ad conuiuiũ, & accepiſſet comiter, poſtq̃ animaduertit eos exhilaratos, ſic illos affatus eſt: Scire eos ſuã uoluntatẽ, q nihil magis cuperet q̃ iuſtus eſſe & omnia iuxta dei placita facere, quẽadmodũ & ipſi doceãt. attamẽ ſi qd in ipſo deſiderarẽt, & aliqua in re à iuſtitiæ prę ſcriptis aberrantẽ deprehenderẽt, officij illorũ eſſe ut admonitiõe corrigãt. cũ uero omnes eius uirtutẽ cõprobarent, uehemẽter gauiſus eſt eorũ teſtimonio. tandẽ unus è cõuiuis Eleazarus, uir malus & ſeditioſus: Quando quidẽ, inqt, ais te cupere audire ueritatẽ, ſi uis eſſe iuſtus abdica te pontificatu, & cõtẽtus eſto principatu populi. Illo uerò cauſã rogãte cur ita hoc poſtularet:

Quia

Quia, inquit, audiuimus à natu grandioribus, matrẽ tuam captiuã fuiſſe, regnante Antiocho Epiphane. Falſus aũt erat is rumor, & ideo grauiter his uerbis Hyrcanus offenſus eſt, nec minus Phariſæi cæteri. Tum Ionathas quidã è Saducæorũ ſecta, quæ eſt Phariſæis cõtraria, prẽcipuus Hyrcani amicus, dicebat de cõmuni Phariſæorũ ſentẽtia conuitiatũ Eleazarũ: ꝙ ſi dubiũ uideatur, manifeſtũ fore interrogatis illis qua pœna hominẽ dignũ cenſeãt. Quod poſtq̃ Hyrcanus rogauit, dicẽs ex ꝓnunciata ab illis ſentẽtia ſe cogniturũ, an ex eorũ cõſenſu factũ ſit ſibi conuitiũ, & illi ſatis putarũt ſi uinculis caſtigaretur & uerberibus, ꝙ iniquũ uideret capite hominẽ plecti ob maledicentiã, & alioq̃ hoc genus clemẽs ſit in animaduerſionibus: uehemẽter exacerbatus eſt, quaſi iam compertũ haberet eos eſſe autores opꝓbratæ ſibi generis infamiæ. Nec deſtitit Ionathas furẽti calcar addere, intantũ ut deſertis Phariſæis ad Saducæos deficeret, & abrogatis illorũ cõſtitutionib. earũ obſeruatores pœnis afficeret: atq; hinc factũ eſt ut & ipſe & eius filij parum gratioſi apud uulgũ fuerint: quẽadmodũ aliàs oportunius dicet. Nũc em̃ indicandũ eſt, ꝙ multas cõſtitutionũ à maiorib. ꝑ manus acceptas Phariſæi tradiderint populo, q̃ nõ ſunt ſcriptæ inter leges Moſaicas: & ideo Saducæi his autoritatẽ abrogãt, dicẽtes oportere eas tm̃ ſeruari, q̃ ſcripto cõtinent. atq; hinc magna inter utroſq; exorta eſt cõtrouerſia, dũ ditiores ſtãt à Saducæorũ partibus, Phariſęi cæterę multitudinis nitunt̃ fauoribus. Sed de his duab. ſectis & Eſſenorũ tertia ſatis docuimus in II de Iud. bello uolumine. Hyrcanus aũt ſeditione ſedata, & poſt hanc exacta uita feliciter, elapſiſq; uno & XXX annis eius imperij morit̃, relictis quinq; filijs ſuperſtitibus, tribus maximis à deo habitus dignus honoribus, principatu gẽtis Iudæorũ, & põtificatu & ꝓphetia. fruebatur em̃ diuinis colloquijs. unde tantã nactus eſt futurorũ ꝓſcientiã, ut prędixerit duos maiores natu è ſuis liberis, nõ diu fore paterni principat⁹ cõpotes: quorũ exitiũ operæꝑciũ eſt cognoſcere, q̃ magis patris eluceat diuinatio.

Ariſtobulus primus diadema ſibi impoſuit. Cap. XIX

DEfuncto em̃ eorũ patre, Ariſtobulus natu maximus uolens principatum in regni formã uertere, diadema ſibi primus impoſuit, poſt CCCCLXXXI. annos & mẽſes tres ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad priſtinas ſedes poſtliminio reuerſus eſt. cumq; fratrem ſuum ſecundũ Antigonũ amaret, in ſocietatẽ dominationis eum aſſumpſit, cæteros uerò in uinculis habuit. matrẽ etiam coniecit in carcerem principatus æmulam (nam illam Hyrcanus dominam rerũ reliquerat) atq; eò crudelitatis proceſsit, ut fame necaret in uinculis. poſt matrẽ uerò interfecit fratrẽ quoq; quẽ præ alijs diligere uidebat, & in regni ſocietatẽ admiſerat, alienatus ab eo per calumnias. quas primo quidem reiecit, partim ꝙ eum diligeret, partim ꝙ per inuidiam confictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnifice reuerteretur è bello, quo tempore populus ſolenne ſcenopegię feſtũ celebrat, accidit ut Ariſtobulus ægrotans decumberet, frater uerò interfutu rus ſacris ſplẽdidiſsime ornatus in templũ aſcenderet cũ armatorũ comitatu, potiſsimũ pro ſalute regis uota facturus. Tum hi quibus ſtudiũ erat excitare inter fratres diſcordiã, nacti occaſionẽ è reb. ꝓſpere geſtis Antigoni & pompa quã adornauerat, uenerunt ad regẽ & omnia exaggerauerunt, dicẽtes hęc XVIII

iam esse supra priuati hominis conditionē, & affectati regni manifesta indicia: aiebātq; uenturū breui cum ualida armatorū manu ad occidendū regē, q̄ stultū existimet cum regno solū potiri liceat, cōmunicato honore contentum esse. Aristobulus aūt quamuis non omnino his crederet, tn̄ prospiciens quomodo posset & suspicionē uitare, & securitati suæ cōsulere, collocauit satellites in loco quodā obscuro & subterraneo (decumbebat aūt in turri quæ pòst mutato nomine Antonia dicta est) mandauitq; ut siquidē sine armis frater ueniret, nemo eum attingeret: q̄ si armatus aduētaret, ut trucidaret. præmisit tn̄ ad eum qui rogaret ut inermis ueniat. At regina & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio ut cōtraria diceret, audisse fratrem q̄ armaturā eximiam sibi cōparasset, cupereq; ita armatū contemplari. Antigonus uerò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolētia, ita ut erat cum tota armatura uenit ad Aristobulū, contemplandū se præbiturus. cumq; peruenisset ad turrim Stratonis, quà ualde obscurus erat transitus, à satellitib. interfectus est. Huius aūt casus facile ostēdit quantū possint liuor & calumnia, & q̄ sint efficaces ad subuertendā etiā naturalē beneuolentiā. Sed illud maxime admiratu dignū est, quod Iudas quidā, cuius prædictiones nunq̄ fefellerunt, uaticinatus est. Is cum uideret Antigonū accedentē ad templū, apud discipulos qui eum ob hanc scientiā affectabant exclamauit, pœnitere se iam uitæ, quando quidē eius uanitatē coarguet incolumis Antigonus, quē ea die apud Stratonis turrim moriturū prædixerat: quoniā locus ille abesset D C stadijs, & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculū esse ne mentiatur suū oraculū. Ad hunc modū solicito nunciat Antigonū cæsum ad cellam subterraneā turris, quæ & ipsa Stratonis uocabat, sicut & illa maritima quæ pòst Cæsarea nominata est: quæ ambiguitas uatē perturbauerat. Aristobulū aūt continuo cepit fraternæ necis pœnitētia: quæ res morbū eius aggrauauit, dum factū suū continenter detestaret, ita ut postremo crescentib. doloribus sanguinē uomeret. eum quidā è ministris efferens, diuina opinor ita uolente prouidētia, prolapsus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cædis cruēta habebat uestigia. quo facto ingens eorū qui uiderant clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinē, ita ut clamoris causam sciscitaretur Aristobulus. omnibus aūt dicere tergiuersantibus, tanto magis contendebat cognoscere, q̄ natura ita comparatū sit, ut suspecta nobis sint quæ dissimulant silentio. tandē ubi minis ac terrorib. expressit ut faterentur ueritatem, conscientia grauiter ictus animū plurimas effudit lacrymas: & gemitū ex imo pectore ducēs, Ergo non latet deū, inquit, meum impium ac sceleratū facinus, quando tam cito reposcor pœnas cognati sanguinis. ó corpus impudēs quousq; retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur nō semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meū sanguinem, atq; ita parētare oppressis per nefas & parricidiū. uix ea fatus erat cum exhalauit animā, uno tn̄ anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est Græcorū amator, post auctā multis beneficijs patriā, illato bello Iturææ, magnaq; eius parte attributa ad Iudęæ limites: cuius habitatores cōminatiōe exilij coegit circuncisionē cæterosq; Iudaicos ritus admittere. Alioq; natura æquus erat & modestus, ut attestat Strabo ex autoritate Timagenis sic dicēs: Hic uir æquus fuit et Iudęis

multis

multis in rebus cõmodus. nam & ditionem eorũ auxit, & partem Ituræorũ eis attribuit, deuinctam circumciſionis fœdere.

Alexandri Iudæorum regis res geſtæ. Cap. XX

POſt Ariſtobuli obitum Salome eius uxor, quam Græci Alexandram nominant, ſolutis eius fratribus, quos ipſe ut diximus uinxerat: Iannæũ qui & Alexander eſt regẽ conſtituit, ætate cæteros præcedentẽ atq; modeſtia: cui accidit ut mox natus exoſus patri factus ſit, nec unq̃ dum ille uiueret in eius conſpectũ admiſſus. eius odij cauſam ferunt hanc. Cum aliquãdo in ſomnis ei deus apparuiſſet, rogauit de ſuccеſſore, ſolicitus de Ariſtobulo & Antigono quos præ cæteris diligebat fratribus. Sed cum deus huius effigiẽ deſignaſſet, contriſtatus q̃ is in omnes fortunas eſſet ſucceſſurus in Galilæa educari eum uoluit. Sed oraculi fidẽ euentus approbauit. Potitus em̃ hic regno poſt defunctũ Ariſtobulũ, alterum fratrum inſidiantẽ ſibi interfecit, alterũ contentũ priuata & otioſa uita in honore habuit. Cõſtitutis deinde rebus imperij prout ſibi uiſum eſt cõducere, ad Ptolemaidẽ duxit exercitum: & cum proſpere pugnaſſet uictos intra mœnia cõpulit, eosq; obſeſſos oppugnare adortus eſt. Solæ enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ ſupererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidẽ apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cũ Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus ſuas uires attererent, nihil præſidij ab eis exſpectandũ erat Ptolemaidẽſibus, uerũ Zoilus tyrannus cũ ijs quos alebat militib. eorũ quoq; dominationi propter diſcordiã regum inhians, nõnihil opis attulit. Nam reges negligere uidebant̃ illorũ periculũ, athletis ſimiles, quos cum defeſſi ſint certamine, pudet tñ aduerſario manus dare, ſed p̃ interualla ſe ad inſtaurandũ certamẽ refouẽt. Supererat una ſpes ab Aegypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, q̃ à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprũ obtinebat. ad hunc igit̃ miſsis legatis, orabant ut auxilio ueniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cũ ei ſpem feciſſent q̃ delatus in Syriã habiturus eſſet Gazæos & Ptolemaidẽſes in ſuis partibus, ſimúlque Zoilũ & Sidonios multosq; alios adiutaturos, elatus promiſsis nauigationẽ parabat. Interim Demænetus qui plurimũ apud ſuos ciues authoritate pollebat, perſuaſit Ptolemaidenſib. ut mutarẽt ſententiã, conducibilius dicẽs incertã cum Iudæis belli aleam ſubire, q̃ in certiſsimã ſeruitutẽ accito dño ſe dedere, & inſuper non præſens ſolũ bellũ ſuſtinere, ſed maius etiã ab Aegypto imminens. Cleopatrã enim nõ permiſſurã Ptolemæũ uires ſibi parare è uicinia, ſed cõtra eos uenturã cum ualido exercitu. dare em̃ reginã operã, ut illũ etiam è Cypro eijciat. futurũ autẽ ut ſi Ptolemæũ ſua ſpes fruſtretur̃, ipſe in Cyprũ retrorſum fugiat, miſeri uerò ciues in extremo deſerant̃ periculo. Igit̃ Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidẽſiũ mutatiõe, nihilominus curſum cõtinuauit, & cũ appuliſſet ad Sycaminũ, eo loci copias expoſuit, q̃ cõſtabãt cõnumeratis peditibus & equitibus circiter XXX millibus. His adductis ad Ptolemaidẽ, & caſtris ibi poſitis, cũ neq; legatos eius admittere, neq; uerba audire uellẽt, in magnã cõiectus eſt ſolicitudinẽ. Poſtq̃ uerò Zoilus ad cũ & Gazæi uenerũt, petẽtes auxiliũ cõtra Iudæos & Alexandrũ agros ipſorũ uaſtantẽ, obſidio q̃dẽ urbis metu Ptolemæi ſoluta eſt. Cæterũ reducto domũ exer

XIX

citu

citu Alexander cœpit aſtu agere, clàm Cleopatrã contra Ptolemæũ uocans, apertè uerò amicũ eius & ſociũ ſe ſimulans. quin & cccc argenti talenta daturum ſe pollicitus eſt, ſi ille uiciſſim in gratiam ipſius Zoilum tyrannũ tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igit Ptolemæus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilũ capit: deinde uerò comperto q; ille clàm ad matrẽ ipſius Cleopatrã nuncios mitteret, diſſoluto cum eo fœdere, pfectus eſt oppugnatũ Ptolemaidẽ, quæ portas ei clauſerat. Vbi relictis ad cõtinuandam oppugnationẽ ducibus cum parte exercitus, ipſe cum reliquis copijs ad uaſtandam ac domandam Iudæam ſe cõtulit. At Alexander poſtq; intellexit eius propoſitũ, & ipſe ex ſua ditione collegit circiter L millia, uel ut quidam ſcriptores malunt LXXX millia, & cum his hoſti iuit obuiã. Ptolemæus uerò ex improuiſo adortus ſabbato Aſochim Galilææ oppidũ ui cepit, & circiter decem captiuorũ millia præter aliam multam prædam abduxit.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro uictoria. Cap. XXI

DEinde aggreſſus & Sephorim non longe inde diſtantem, multis deſideratis abijt cõflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Aſophon, qui non multũ diſitus eſt à flumine: & caſtra ex aduerſo hoſtiũ metatus eſt. habebat aũt Alexander in prima acie pugnare ſolitos octies mille. quos hecatontamachos appellabat, geſtantes æratos clypeos. ſed & Ptolemæi prima acies æque æratis ſcutis utebatur. Et cætera quidẽ inferiores ſibi uiſi cunctantiores erant ad prælium: confirmabat aũt eos non parum Philoſtephanus aciei ſtruendæ artifex, iubẽs tranſire fluuiũ ſupra quẽ caſtra habebant. nec Alexandro tranſitũ eorũ impedire placuit, rato facilioremẽ ſibi fore uictoriam, ſi hoſtis à tergo haberet fluuiũ, & è pugna nõ poſſet refugere. & primũ quidẽ æquo marte certabatur, multis utrinq; cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites ſuperiores fieri inciperent, Philoſtephanus cum parte ſuorũ mature cedentibus opem attulit. cumq; inclinato Iudæorũ cornu nullus ferret ſuppetias, deſtituti ope proximorũ fecerunt fugæ initiũ, cæterosq; exemplo ſuo traxerunt. contrà Ptolemæi milites acriter inſtandõ Iudæos fugientes cædebant, & tandem profligatos eouſq; inſecuti ſunt interficiendo donec laſſatis manib. ferrum quoq; hebeſceret. Ferũt XXX millia cecidiſſe in eo prælio: Timagenes aũt L millia in ſuis ſcriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga ſeruatos incolumes. Ptolemæus uerò cum poſt uictoriam lõge lateq; excurriſſet, ſero tandem in quoſdã Iudæorũ uicos ſe recepit: quos ubi uidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi ut promiſcue iugulatos & in fruſta conciſos, in lebetes feruentes membratim conijcerent, ut qui effugerant è prælio hoſtem crederent humanis ueſci uiſceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tam Strabo quàm Nicolaus meminit. Iidẽ etiã Ptolemaidẽ ui expugnauerũt, ſicut aliàs indicauimus. Porrò Cleopatra uidẽs augeri filij potentiã, ſubiecta Gazęorũ urbe, & Iudęorũ regiõe impune peruaſtata, nõ permittendũ duxit ut ille magis creſceret, maxime cũ circa Aegypti portas obuerſaretur, & immineret eius imperio. quapp̃ter cõtinuo tam naualeſ quàm terreſtres exciuit copias, quarũ ſupremũ regimen penes Chelciã & Ananiã Iudæos eſſe uoluit: bonã etiã diuitiarũ ſuarũ partẽ cũ nepotib. & teſta-

teſtamento apud Coum inſulam depoſuit. Iuſſoq; Alexandro filio cũ magna claſſe in Phœnicen appellere,& deficientib.ad ſe eius regionis incolis,peruenit Ptolemaidem: unde excluſa oppugnationẽ eius urbis inſtituit. Tum Ptolemæus relicta Syria properauit in Aegyptũ,ſperans ex improuiſo occupaturum ſe præſidijs uacuam,ſed opinione ſua fruſtratus eſt. Per idem tempus alterum è Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit,dum circa Cœleſyriam Ptolemæũ perſequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & q̃ ei tentanti Aegyptũ non ex ſententia ſucceſſerat, miſſa eò parte exercitus omnino eum ex ea regione expulit.atq; ita rurſum ex Aegypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemem.Interim Cleopatra Ptolemaidem,ſimul cũ præſidiarijs expugnat.Quò cum ueniſſet Alexander cum muneribus,& ita exceptus tractaretur,ut dignũ erat hominẽ afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cumq; quidam amicorũ reginæ ſuaderent, ut illã quoq; regionẽ occuparet, nec ſineret tantam bonorũ Iudæorum multitudinẽ unius uiri parere nutibus: Ananias contrariũ conſuluit,iniquũ facinus dictitans ſi hominẽ in ſocietatẽ receptũ ſuis facultatib.exueret,præſertim ſuũ cognatũ.Sic enim fore ut illata huic iniuria,omnes ubiq; gentiũ Iudæos à ſe alienaret.His rationibus Ananię regina inducta,abſtinuit ab Alexandro iniuriam,& fœdus cum eo renouauit apud Cœleſyriæ urbẽ Scythopolim. Tum uerò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere uiſum eſt, expeditionem ſuſcepit in Cœleſyriam,ubi Gadara poſt decem mẽſium obſidionẽ cepit: & paulo pòſt potitus eſt Amathunte,quod eſt caſtrũ omniũ quæ ad Iordanem ſita ſunt munitiſsimũ,ubi Theodorus Zenonis filius res ſuas chariſsimas depoſuerat.qui ex inopinato Iudæos aggreſſus,interfectis ex eis decẽ millibus, impedimenta Alexandri diripuit.Nec tamẽ hac clade rex abſterritus eſt quo minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetẽ, & Anthedonem, cui poſtea Herodes rex mutauit nomẽ in Agrippiadem, quam & ipſam armis in poteſtatem ſuam redegit. & cum animaduertiſſet Ptolemæum Gaza relicta in Cyprũ receſsiſſe,& matrem eius Cleopatram in Aegyptum, infenſus Gazæis q̃ acciuiſſent illum cõtra ſe in auxilium, & urbem eorum oppugnauit, & agrum depopulatus eſt. interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitiorũ militũ,& decem millib. quæ ex oppidanis armauerat erupit in caſtra Iudæorũ: & quàm diu nocturna erat pugna ſuperiores erant Gazæi,hoſtibus aduentũ Ptolemæi ſuſpicantibus.ſed quàm primũ dies illuxit,& rei ueritas apparuit,Iudæi ſe conglomerarunt,& impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerũt. Attamen ne ſic quidẽ quãuis grauante inopia uoluerunt cedere,parati quiduis potius perferre q̃ ab hoſte ſubigi: & addebat illis animũ Aretas rex Arabũ, auxilij ſpem oſtentans. Sed priuſquã ille ueniret,Apollodoto perempto ciuitas capta eſt. Nam Lyſimachus ipſius frater inuidens ei q̃ tam gratioſus eſſet apud populum,occiſo eo collegit manum militũ,atq; ita urbem Alexandro tradidit. qui primo pacatus introgreſſus eſt,deinde immiſit in oppidanos militem permiſſa ſeuiendi licentia,ac paſsim Gazæi trucidabantur.nec tamen illi moriebantẽ inulti,ſed repugnantes inuaſoribus non pauciores Iudæos interimebant.alij uero deſolatas prius ædes incendebant,ne hoſtis præda potiri poſſet. quidam etiam

ſuiſmet

ſuiſmet manibus uxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatē abſtraherentur. Senatores aūt numero D. in Apollinis cōfugerant: forte enim ſenatus habebatur cum hoſtis intromiſſus eſt. Alexander uerò etiam his iugulatis, & diruta inſuper urbe reuerſus eſt Hieroſolyma, anno pòſt quàm caſtra ad Gazam admouerat. Eodē tempore etiam Antiochus Grypus occiſus eſt Heracleonis inſidijs, anno ætatis ſuæ quinto & quadrageſimo, regni uerò nono ſupra uigeſimū. cui ſuccedens Seleucus filius bellū geſsit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prelio captū neci tradidit. Nec ita multo pòſt Cyziceni filius Antiochus cognomēto Euſebes peruenit Aradū, & impoſito ſibi diademate Seleuco bellū intulit, quem uno prælio uictū è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, poſtq̄ à Mopſeatis receptus eſt cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionē, unà cum regia & ipſum & amicos concremauerūt. Regnante uerò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & uictus uitā ſimul amiſit atq; exercitū: poſt quem frater eius Philippus aſſumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Lathurus quartū eius fratrem Eucærū cognomine accitū à Gnido, regem apud Damaſcum cōſtituit. His duobus fratrib. ſtrenue reſiſtens Antiochus, breui extinctus eſt. uocatus enim in auxiliū Laodices Galadenorū reginæ cum Parthis bellū gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit: quo facto Syriæ regnū remanſit penes duos fratres, Philippū atq; Demetriū, ſicut aliàs narratū eſt. Porrò in Alexandrū domi ſeditio coorta eſt, cum per ſcenopegiæ celebritatem in parantē ſacrificare cōiecta ſunt citrea: nam hoc feſto noſtris morem eſſe palmeos & citreos thyrſos geſtare indicauimus. quin & conuitijs impetitus eſt populariter, exprobrātibus captiuitatē, & indignū qui ſacris operetur iactantibus. quibus iniurijs exacerbatus occidit eorū circiter ſex millia: & exſtructo circa fanū & altare ſepto ligneo pertinente uſq; ea loca ad quæ ſolis ſacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à ſe uim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Piſidas & Cilicas. nam Syris infenſus, nō utebatur eorū opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit, & Amathuntem diruit, nō audente Theodoro manus cōſerere. Congreſſus etiam cum Arabū rege Obeda, & pertractus in inſidias, cum camelorū multitudine protruſus eſſet in fauces aſperas & acceſſu difficiles iuxta Gadara uicū Galaditidis, ægre euaſit ipſe incolumis: delatusq; fuga Hieroſolyma, ſuper acceptam cladem per ſex annos à ſua gente bello uexatus, non minus quàm L millia Iudæorū occidit. & cum eos hortaretur ad reconciliationem, adhuc magis accēdit eorū odia: dum roganti quid ſe uellent facere,
xx ore uno reſponſum eſt, ut ſeipſum interficiat: moxq; miſerūt ad Demetriū Eucærum, qui ab illo auxilia peterent.

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio ſuperat. Cap. XXII

ILle ueniens cum exercitu, cōiunxit ſe cum eis qui ſe acciuerant, & circa Sicima caſtra poſuit. Alexāder uerò cum mercenariorū ſex millibus & ducentis inſuper, Iudæorūq; ſuæ factionis uiginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitū tria millia, peditū uero quadraginta. Itaq; multa utrinq; tentata ſunt, dū hic mercenarios utpote

utpote Græcos ad defectionem ſolicitat: ille uero ſtantes cum Demetrio Iudæos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, poſtq̃ uiſum eſt armis decernere, uictoria fuit penes Demetriũ: in quo prælio miles Alexãdri cõductitius ad unũ cæſus eſt, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi deſiderati ſunt. Cęterũ poſtq̃ Alexander ad mõtes perfugit, miſerati eius fortunã confluxerunt ad eum circiter ſex millia, quorum metu Demetrius retrò abijt. Poſt hæc Iudæi proprijs uiribus bellũ geſſerũt aduerſus Alexandrũ, ſed ſemper uicti multos amittebant è ſuorũ numero. tandem potẽtiſsimos eorũ compulſos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in poteſtatẽ abduxit Hieroſolyma, ubi facinus cõmiſit lõge immaniſſimũ. epulans enim cum pallacis excelſiore loco unde ꝓſpectus patebat, ad DCCC iuſsit ſuffigi crucibus: in conſpectu adhuc uiuentium iugulauit uxores eorũ & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet ſæpe ab inimicis afflictus in extremũ uitæ & regni periculũ adductus fuerit, dum non contenti proprijs eum impugnare uiribus, externa etiam auxilia conciunt: & poſtremo in eam neceſsitatẽ eum compellunt, ut quæ loca in Moabitica & Galaditica regione ſubegerat reſtitueret Arabibus, ne & ipſi arma ſua aduerſus eum cum inimicis cõiungerent: præter alia quæ in eius contumeliã geſta ſunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animad uerſio, ita ut propter hanc crudelitatẽ Thracidæ cognomẽ apud Iudæos inuenerit. Cæterũ aduerſariorũ exercitus ad octo milliũ numerũ noctu in tutum euaſerunt: & toto tẽpore quo uixit Alexander, egerunt in exilio: atq; ita demũ liberatus à tumultibus ſecure adminiſtrauit regnũ in poſterũ. Demetrius autem relicta Iudæa profectus Berœam, Philippũ fratrem ſuum oppugnauit in ea, habens ſecũ decem millia peditũ, & mille equites. Straton uerò Berœæ tyrannus & Philippi ſocius Zizum principem Arabũ exciuit & Mithridatem Sinarem præfectũ Parthorũ, qui poſtquam uenerũt cum magno exercitu Demetrij caſtra oppugnauerunt, & tam ſiti q̃ miſsilium telorũ multitudine deditionẽ cum ſuis facere coegerunt: abductaq; ex ea regione præda maxima, Demetriũ captiuũ ad Mithridatem Parthorũ regem miſerunt. Antiochẽſes uero quotquot in caſtris inuẽti ſunt, gratis dimiſſos redire Antiochiam paſsi ſunt. Parthus uerò rex Demetriũ apud ſe in omni honore habuit, donec ibi morbo abſumptus eſt. at Philippus poſt hanc pugnam ſtatim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus eſt.

Antiochi Dionyſi in Iudæam expeditio. Cap. XXIII

DEinde Antiochus cognomine Dionyſus, frater ipſius, Damaſcũ principatũ ambiens peruenit, & ibi rerum potitus rex factus eſt. qui cum exercitũ duxiſſet cõtra Arabas, Philippus eius frater hoc audito Damaſcũ aduolat: & cum opera Mileſii arcis præfecti urbe Damaſcenorum potitus eſſet, per ingratitudinem nõ remunerauit eum, q̃ uellet uideri terrore urbẽ, non proditione cepiſſe. quapropter ſuſpectus ei redditus, rurſum Damaſcum amiſit. progreſſum enim in circũ animi gratia Mileſius excluſit, & urbem ſeruauit Antiocho. at ille auditis de Philippo rumoribus cõfeſtim redijt ex Arabia: moxq; duxit in Iudæam exercitũ octo millium peditũ, & equitum octingentorũ. Cuius inuaſionẽ Alexander me- XXI

tuens,fossam profundã duxit à Caparsãbe quæ nunc Antipatris dicitur,usq; ad Ioppense mare,quà solũ patebat accessus: excitatoq; muro & p interualla castellis ligneis per C L stadia,præstolabaẽ Antiochũ.at ille omnib.his incensis traduxit hac exercitũ in Arabiã.& cũ Arabs primũ cessisset, deinde cũ x equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus præliatus est acriter, iamq; de uictoria certus occisus est, dum alterũ suorũ cornu laborãs uult in integrũ restituere. post eius casum exercitus refugit in uicũ Cana, ubi maxima eius pars fame absumpta est.Post hunc Cœlesyrię regnũ Aretas adipiscitur,uocatus ad imperiũ à Damascenis propter odiũ quo persequebanẽ Ptolemæum Mennæũ.Is quoq; in Iudæã profectus cũ exercitu,deuicto Alexandro apud Adida,certis conditionib.reduxit suos unde uenerat.Alexãder uero ad Dion oppidũ admoto milite,eoq; ui capto,ad Essam inde duxit,ubi erant Zenonis res preciosissimæ: & primũ triplici muro eũ locũ circũdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanã duxit & Seleuciã: & subactis his quoq; redegit in suam potestatẽ uallem quæ Antiochi dicitur, & castellũ Gamala. Obiectisq; multis criminibus Demetrio locorũ eorũ dño, principatu suo illum exuit, & tertio demũ huius expeditionis anno domũ reduxit exercitũ, magna alacritate Iudæis eum ob res prospere gestas excipientibus. Per hæc tẽpora iam & Syrorũ & Idumæorũ & Phœnicum urbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim,Apolloniã,Ioppen,Iamniam,Azotũ, Gazã,Anthedona,Raphiam,Rhinocurã.in mediterraneis per Idumæam regionẽ Adora & Marissam,totamq; Samariã & montes Carmelũ ac Itabyriũ. ad hæc Scythopolim,Gadara,Gaulanitidẽ,Seleuciã,Gabala: & Moabiticas urbes,Esebonem,Medabam,Lembam,Oronas,Telithonẽ,Zaram,Aulonem ciliciũ, Pellam.hanc ultimam diruerunt,ꝙ incolæ recusarẽt Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ nõ obscura oppida, quæ imperio suo nouiter adiecerant.Post hæc Alexãder ex temulẽtia morbo cõtracto,& triennio integro quartana laborans,nec tñ abstinens à castrensib.officijs, tandẽ exhaustis uiribus fato cõcesit in Gerasenorũ finibus, obsidẽs Ragaba castellũ quod ultra Iordanem situ est.Quem uidens regina iam morti uicinũ,& nullã salutis spem præ se ferentẽ,flens & seipsam plangens,suam simul & liberorũ desolationẽ lamentabaẽ.Cui me,inquit,& hos filios relinquis, alieno indigentes auxilio? præcipue cũ nõ ignores q̃ infensus sit tibi totus populus. Tum ille cõsuluit ei ut suis monitis pareat,si uelit secure cum filijs regnũ obtinere.primum ut apud milites celet suam mortẽ,tantisper dum castellum illud capiat. deinde postq̃ uictrix magnifice Hierosolyma reuersa fuerit,Pharisæis nõnihil licẽtiæ permittat.hos em̃ pro habito sibi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populũ.posse em̃ plurimũ apud Iudæos, siue exosum aliquẽ cupiãt lædere,siue amicũ iuuare.Valde em̃ his fidẽ habere uulgus,etiãsi per inuidiã de quopiã male loquanẽ.nec se ob aliam causam incurrisse totius gẽtis odiũ,q̃ quia hoc genus offenderit.Ergo,inqt,ubi Hierosolyma perueneris,accersitis eorũ primoribus,ostende illis meũ corpus,& uerbis q̃ proximè ueritatẽ simulatis pmitte ut eo utanẽ arbitratu suo,siue insepulto & proiecto cadaueri uelint illudere,ppter antiquas iniurias,siue alio quolibet modo in id sęuire,et pollicere nihil te nisi ex illorũ sentẽtia gesturã in administrãdo

imperio

imperio. his uerbis ſi apud eos uſa fueris, & mihi magnificentior quàm à te ſepultura continget, contentis illis permiſſa poteſtate, & tu ſecure dominaberis. poſt hæc monita uxori data moritur, anno regni ſui XXVII, uitæ uerò undequinquageſimo.

Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum ſuccedit. Cap. XXIIII

ALexandra uero capto caſtello iuxta mariti monita Phariſæos allocuta eſt, & omnia illorũ arbitrij faciẽs, quæ ad eadauer uel ad regnũ pertinerẽt, ex infenſis beneuolos eos ſibi reddidit. tum illi ꝓgreſſi ad plebẽ concionabant̃, res geſtas Alexandri celebrantes, & regẽ iuſtũ ſe amiſiſſe cõquerentes, populũ ad eum luctũ ac mœſtitiã prouocauerũt, ut nullum antehac regẽ funerauerint ſumptuoſius. Cæterũ Alexãder duos quidem reliquit filios, Hyrcanũ & Ariſtobulũ, regni tñ adminiſtrationẽ Alexandræ teſtamẽto reliquit. è filijs aũt Hyrcanus erat reb. adminiſtrãdis parũ idoneus, & amator otij: minor uero natu Ariſtobulus audax & induſtrius. ſed mulier gratioſa erat apud populũ, eo ꝙ ſemper uiſa ſit ægre tuliſſe ea quę maritus præter officiũ faceret. illius cõſilio pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, q̃ propter innatã ſegnitiem: alioqui ex Phariſæorũ ſentẽtia permiſſu reginæ gerebant̃ omnia: quibus etiã plebs parere iuſſa eſt: & ſi qd cõſtitutionũ Hyrcanus ſocer abrogauerat, quas Phariſæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totũ ſancitũ eſt denuo. Nomẽ igit̃ regni erat penes reginã, penes Phariſæos uero adminiſtratio. nam hi & exulibus reditum, & uinctis ſolutionẽ procurabãt. quædã tamen etiã per ſe ꝓuidebat mulier, & magnũ mercede conductorũ militũ alebat numerũ, uireſq; ſuas ita augebat, ut terrori eſſet circumuicinis tyrannis, & obſides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditio, ſoli Phariſæi turbas excitabãt, incitantes reginã ut necaret illos q̃ Alexãdro autores fuerũt ſumẽdi de DCCC ſimul uiris ſupplicij: moxq; unũ ex his iugulant Diogenẽ, deinde alium poſt aliũ, donec potẽtiores cõuenientes in regiã, & cum his Ariſtobulus præ ſe ferens nõ placere ſibi quæ fierẽt, & ſi occaſio daret̃ nõ permiſſurus tantã licentiam matri, cõmemorabant ei quantis rebus geſtis & quantis exhauſtis periculis fidẽ ſuam dño ap̃bauerint, quodq; hac de cauſa magnis præmijs eos dignatus ſit: rogabantq; eam ne omnino in cõtrariũ ſpes ſuas uerteret. nunc enim q̃ periculũ ab hoſtib. euaſiſſent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opẽ ferẽte. aiebantq;, ſiquidẽ cõtenti ſint iam occiſis aduerſarij, propter innatũ affectũ quo dominos proſequant̃, patiẽter ſe laturos hanc calamitatẽ. ꝙ ſi illi ſæuire pergerẽt, petebãt ſibi dari diſcedẽdi ueniã. neq; em̃ niſi ipſius reginæ permiſſu quæſituros ſibi incolumitatẽ, alioqui laturos ut ibidẽ in ipſa interficiant̃ regia. Sed turpe eſſe tum ſibi tũ reginæ, ſi illa diſſimulante à mariti inimicis uexent̃. nihil em̃ libentius auditurũ Aretam Arabẽ & reliquos tyrannos, q̃ ſi ipſa ſe priuaret talibus uiris, quorũ illis olim uel nomen auditũ terrori fuerit. ꝙ ſi ne hoc quidẽ uelit cõcedere, & malit indulgere Phariſæorũ cupiditatibus, ſaltẽ per caſtella ſe diſtribueret. ſe em̃ quandoquidẽ fortuna ita perſequat̃ Alexandri familiares, cõtentos eſſe in humili ſtatu uitæ reliquũ exigere. Hæc & alia multa cũ dicerent, & ad miſerationẽ tam cæſorũ q̃ periclitantiũ manes Alexandri inuocarẽt, omnib. circumſtantibus XXII

cõmotæ ſunt lacrymę: ſed maxime Ariſtobulus mentẽ ſuam declarabat, multis uerbis matrẽ corripiens. Verũ illi ſibijpſis cauſa fuerũt horũ malorũ, qui fœminæ ambitione imperandi p̃ter æquũ cõmiſerunt regni habenas, quaſi uerò deeſſent poſteri. Tum illa inops melioris cõſilij, cuſtodiã caſtellorũ eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Machærunte, in quib. res ſibi chariſsimas recondiderat. Nec multo pòſt Ariſtobulũ filium cum exercitu miſit uerſus Damaſcũ, contra Ptolemæũ Mennæum, qui grauis erat urbi uicinus. Sed ille nulla re memorabili geſta domũ redijt. Per idem tempus nunciatum eſt Tigranem Armeniorũ regẽ cum D militũ millibus inuaſiſſe Syriã, & breui in Iudæam eſſe uenturũ. ea fama nõ immerito reginam & totam gentẽ terruit: miſeruntq; ad eum legatos cũ magni precij muneribus, obſidentẽ tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat ut Tigranem excluderent. Ibi inuentũ regem legati rogauerunt, ut bene ſibi de regina ſua deq; tota Iudæorũ gente polliceretur. Ille uerò collaudatos q̃ è longinquo ueniſſent ad exhibendum ſibi officiũ, iuſsit omnia bona ſperare. Capta uerò Ptolemaide nunciat Tigrani, Lucullũ dum perſequitur Mithridatem, illum quidem non aſſecutũ, qui iam in Iberiam euaſerat, ſed Armeniam ingreſſum uaſtare eam regionem: quo cognito ille ſtatim domũ reuerſus eſt. Poſt hæc cum regina in morbum difficilem incidiſſet, & uiſum eſt Ariſtobulo iam adeſſe tẽpus aggrediendi negotium, noctu egreſſus uno comitante famulo contulit ſe ad ea caſtella, quib. paterni amici erant præpoſiti. Iam dudũ em̃ moleſte ferẽs quę mater gerebat, tum uerò longe magis timebat, ne illa mortua totũ ſuum genus ueniret in poteſtatẽ Phariſæorum: & uidebat quàm ineptus eſſet adminiſtratiõi frater, ad quem ſpectabat ſucceſsio. Conſcia uerò fuit eius conatus ſola uxor quam domi reliquit cum liberis. ac primũ uenit Agaba, ubi Galæſtes erat unus è potentibus, à quo perlibenter exceptus eſt. Sequenti uerò luce regina ſenſit Ariſtobuli abſentiam: nec tamẽ ſtatim ſuſpicata eſt illum ad res nouandas eſſe profectum. Verũ poſteaquam uenerunt nũcij alij ſuper alios, quòd iam hoc iam illud caſtellũ occupaſſet: nam uno incipiẽte ſtatim reliqua omnia in eius poteſtatem ſe dediderunt: tum demũ in magna cõſternatione fuit & ipſa regina & uniuerſa gens. ſciebant enim non multũ abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi uſurparet gentis imperium: & uehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis qui in ipſius familiares debacchati fuerãt. placuit igitur ut uxor eius cum liberis cuſtodiretur in caſtello quod templo erat appoſitum. ad Ariſtobulũ autem magnus fiebat confluxus, ut iam nec ſtrepitus deeſſet, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit caſtella uigintiduo. in quibus habens receptaculũ, colligebat exercitũ à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines em̃ ſemper pluribus ſe agglomerantes libẽter obtemperabant, ſperantes etiã nõnihil utilitatis ſe percepturos ex eo quem ipſi ex inſperato res nouas molientẽ euexiſſent ad dignitatis regiæ faſtigium. Iudæorũ autẽ ſeniores & Hyrcanus reginã conuenerunt, & rogabant ut præſentibus rebus aliquod expediret conſiliũ. Ariſtobulũ enim iam penè totam dominationẽ ad ſe traxiſſe, occupatis tot locorũ opportunitatibus. ſe autem nõ decere, etiamſi maxime ipſa ægrotet, ea ſuperſtite conſultare abſq; illius

conſcien-

conſcientia.periculum autem iam eſſe penè pro foribus.at illa iubebat eos facere quicquid putarent reipub.conducere.habere eos magnam facultatẽ,uires gentis,milites,& in ærario multam pecuniam. ſibi enim iam non admodum curæ eſſe rerum adminiſtrationẽ, nimirum deficiente corpuſculo. his dictis nõ multo poſt extremũ halitũ reddidit,exacto anno regni xi,uitę tertio ſupra ſeptuageſimũ,mulier ſupra ſexum ſuum egregia, ut quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit ſuam induſtriã, quaſi exprobrans uiris inſcitiam, qui parum feliciter adminiſtrant reſpublicas.ſemper enim præſentibus magis quàm futuris intenta, & omnia poſthabendo moderatę gubernationi,neque ab honeſtate neq; à iuſtitia deduci uoluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium,ut potentiam quam ſibi multis ſudoribus & periculis parauerat,propter huius non muliebres cupiditates paulo poſt amiſerit: quia & cum inimicis familiæ ſuæ ſenſiſſe uidetur,& rempublicam orbaſſe pręſidibus:quin & poſt obitum eius ex reliquijs malæ ipſius adminiſtrationis multæ turbelæ originem duxerunt in domo regia.attamen quàm diu rebus præfuit,gentem in pace cõtinuit. atq; hic fuit rerum Alexandræ reginæ exitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIIII.

Poſt contentionem de regno inter fratres conuentum eſt ut Ariſtobulus regnaret, Hyrcanus priuatam uitam degeret. Cap. I

DE Alexandræ reginæ rebus & obitu in præcedenti uolumine diximus, nunc quæ deinceps conſecuta ſunt, dicturi ſumus,nihil magis ſtudẽtes quàm ne quid uel per ignorantiam uel per obliuionẽ prætermittamus. Nam qui hiſtoriam & rerũ propter antiquitatem obſcurarum expoſitionem ſcribere ſe profitẽtur, debẽt quidem non negligere orationis cultũ, & elegantem compoſitionẽ, tum quicquid lectioni gratiã cõciliat, & adimit tædium: ſed præcipua cura impendẽda eſt ueritatis ſtudio, ne ſuã fidem ſequentes fallant & inducant in errorẽ aliquem.Cum igitur pontificatum accepiſſet Hyrcanus anno tertio ſeptimæ & ſeptuageſimę ſupra centeſimam Olympiadis, Q.Hortenſio, Q. Metello Cretico Coſs. ſtatim bellum ei Ariſtobulus intulit:& cõmiſſo ad Hierichuntem prælio,multi ex eius militibus ad fratrẽ transfugerunt.quo facto Hyrcanus in arcem cõfugit, in quam cuſtodiendi filij & uxor Ariſtobuli à matre eius depoſiti fuerant, ut antè diximus. reliqui etiam eius factionis homines cum uictoris metu intra ſeptum fani ſe recepiſſent,breui deditionẽ fecerũt. Cęptũ eſt deinde agi inter fratres de pacis conditionibus,in quib.obtinuit Ariſtobulus ut regnaret,& fratrem ſineret in otio frui quæ illi obuenerãt facultatibus, & priuatam uitam agere.

Hoc fœdus ictum eſt in ipſo templo, & data acceptaq; fide iunctisq; dexteris ſancitum: & poſt mutuos cõplexus in cõſpectu populi factos digreſsi ſunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Ariſtobuli.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam ſibi & ſuis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam regem Arabum. Cap. II

II AMicus aũt quidã Hyrcani Idumæus nomine Antipater, uir pecunioſus, natura factioſus & induſtrius, infenſus erat Ariſtobulo, eo ꝙ ipſe ſtuderet Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damaſcenus huius genus deducat à primatibus Iudæorũ qui in Iudæã uenerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiã Herodis eius filij, quẽ fortuna ad Iudæorũ regnũ euexit, ſicut ſuo loco dicetur. Hic igitur Antipater primũ uocabatur Antipas, eodẽ quo pater ipſius nomine: quem ab Alexãdro rege & eius uxore conſtitutũ ducẽ totius Idumææ ferunt amicitias Arabũ & Gazæorum & Aſcalonitarũ coluiſſe, multisq; eos ſibi conciliaſſe muneribus. Itaq; minor Antipater ſuſpectam habens Ariſtobuli potentiã, & timens eum propter mutuam ſimultatẽ, clancularijs obtrectationibus effecit ut contra illum potentiores Iudęorũ conſpirarent, iniquum eſſe dictitans finere Ariſtobulum incubare uſurpato per iniuriam imperio, ex quo eieciſſet fratrẽ natu maiorem, eumq; ætatis pręrogatiua ſpoliaſſet. eiſdem uerbis etiam Hyrcanũ obtundebat aſsidue, addens ne uitam quidẽ illi eſſe in tuto, niſi matura fuga ſaluti ſuæ proſpiceret. amicos enim Ariſtobuli nunquã non cõſultare, quomodo eo ſublato de medio, dominationẽ alteri conſtabiliant. His ſermonibus Hyrcanus nolebat credere, ꝙ eſſet natura bonus, & calumnias nõ libenter admitteret: quæ quidẽ animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionẽ ignauiæ. at Ariſtobulus planè contrario fuit ingenio, induſtrius ſimul & magnanimus. Cum igitur Antipater uideret Hyrcanũ nihil moueri ſuis monitis, non deſtitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quaſi inſidiaretur uitæ illius. tandem urgẽdo ægre obtinuit, ut aſſentiret fugere ad Aretam regem Arabũ, ſuum quoq; pollicitus auxiliũ: idq; eo facilius impetrauit, ꝙ Iudææ confinis ſit Arabia. præmittitur itaq; Antipater ad regẽ, accepturus ab eo fidem, ꝙ inimicis non dediturus eſſet ſuum ſupplicem: quod ubi ille interpoſita fide promiſit, Antipater ad Hyrcanũ reuerſus eſt Hieroſolyma: & nõ multo poſt aſſumpto eo noctu urbẽ egreſſus, magnis itinerib.
III peruenit in urbẽ quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ regia: & quòd eſſet regi amiciſsimus, rogabat eum ut Hyrcanũ in Iudęam reſtitueret, & inſtando quotidie dandoq; munera tandẽ perſuaſit. Hyrcanus quoq; pollicitus eſt ſi ope eius reductus regnũ reciperet, redditurũ ſe ei regionẽ cũ duodecim oppidis, quæ pater ipſius Alexander de Arabibus ceperant. erat autem hæc: Mebaba, Naballo, Liuias, Tharabaſa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Mariſſa, Rydda, Luſa, Oryba.

Ariſtobulus prælio uictus compellitur Hieroſolyma. Cap. III

IAlibus promiſsis permotus Aretas expeditionem ſuſcepit contra Ariſtobulũ, ducens quinquaginta millia pedeſtris ſimul & equeſtris exercitus: moxq; uicit prælio. poſt eam uictoriã multis ad Hyrcanum transfugientibus, deſolatus Ariſtobulus confugit Hiero-

Hieroſolyma. Arabs autẽ adducto ſecum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, ſolis ſacerdotibus non deſerentibus Ariſtobulũ. ſed Aretas admotis tam Iudæorum q̃ Arabum exercitibus acriter oppugnationi inſtabat. Dum hæc ita gerunt inſtante azymorũ feſto quod Paſcha uocamus, optimates Iudæorũ relicta ſua regione fugerũt in Aegyptum. Quidam aũt Onias uir iuſtus & deo charus, qui aliquãdo ſiccitatis tẽpore impetrauerat pijs precibus pluuiam, tunc in latebras ſe abdidit, ciuile bellũ præſentiens. hunc in caſtra adductum Iudæi rogabant, ut quemadmodum olim ſterilitati attulerat remediũ, ita tũc deuoueret diris Ariſtobulum & quotquot eius factionem ſequebant. id cum diu recuſans cogeretur à turba, ſtans in medio eorũ ſic precatus eſt. Deus uniuerſi huius mũdi rex, quoniam & hi qui mecũ ſtant tuus ſunt populus, & qui oppugnant tui ſacerdotes ſunt, precor ut neq; hos contra illos, neq; illos contra hos, orantes exaudias. Poſt hæc uota circumſteterũt eum quidam ex Iudæis uiri perditi, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem deus ultus eſt cõtinuo, cædisq; Oniæ pœnas exegit in hunc modũ. Dum Ariſtobulus oppugnatur cum ſacerdotibus, ſupuenit Paſcha, in quo feſto nobis mos eſt multis deũ honorare ſacrificijs. quibus quia carebant obſeſsi, rogauerunt ſuos tribules ut accepta quantam poſtularent pecunia uictimarũ copiã ſibi facerent. illis uerò pactis mille drachmas in ſingula capita, & repræſentari ſibi iubentibus, Ariſtobulus & ſacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiſerunt precium. at illi accepta pecunia non reddiderunt uictimas: ſed eò progreſsi ſunt impietatis, ut non ſeruata fide hominibus, deũ etiam fraudarẽt debitis honoribus. ſacerdotes autem quibus per pactorũ ſpeciem illuſum fuit, orauerunt deũ ut pœnas de tribulibus ſuis ſumeret: nec dilata eſt uindicta: ſed procella uehemens immiſſa fecit per totam eam regionẽ magnam uaſtationẽ fructuum, ita ut tritici modius ueniret drachmis quindecim.

Hyrcani & Ariſtobuli legationes à Scauro petentes auxilium. Cap. IIII

INterea Pompeius Scaurum miſit in Syriam, ipſe in Armenia diſten IIII
tus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille uerò ubi Damaſcum uenit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam cõtinuato itinere. huic legati facti ſunt obuiam, tam ab Hyrcano q̃ ab Ariſtobulo, utriq; petentes ſocietatem & auxiliũ. & cum Ariſtobulus polliceretur cccc talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Ariſtobuli promiſſa prætulit. is enim liberalis erat, & abundans pecunijs, & rogabat officiũ præſtari facilius. alter uerò pauper erat ac tenax, & cum maiora q̃ frater impetrare cuperet, tamen nõ ſatis bona fide polliceri uidebatur. Nam difficilius erat expugnare urbem adeò munitã & ualidam, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præſertim non ualde ad id bellum gerendũ animatam. Ob has igitur cauſas accepta ab hoc pecunia obſidionem ſoluit, denũcians Aretæ ut recederet, ni pareat declarandus hoſtis Ro. populi. Et Scaurus quidem Damaſcũ reuerſus eſt: Ariſtobulus uero cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanũ profectus eſt: & congreſſus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio uicit cæſis circiter ſeptem millibus hoſtiũ, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeiũ de regno disceptauerunt. Cap. V

NOn multo autẽ post cum Pompeius Damascum uenisset, & obiret Cœlesyriam: præsto fuerunt ei legati ex uniuersa Syria & Aegypto atq; Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, uitem auream D talentorũ. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his uerbis: Venit & ex Aegypto legatio, cum corona facta ex aureorum quatuor millibus: & ex Iudæa siue uitis, siue hortus, quod opus τρυπολὴ, id est delectamentum uocabatur. hoc donum uidimus etiam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri regis Iudæorum: extimaturq; quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulo post iterum uenerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo, qui etiam accusabat eos qui acceperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille CCC, hic quadrin-
V genta talenta, hos quoq; inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se disceptatorem uenire, ineunte uere copijs ex hybernis reuocatis in Damascenum agrum profectus est: obiterq; arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennęi ditionem considerauit, uiri noxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus, qui securi percussus est, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iste redemit se à supplicio, quę Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiam castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus: transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatoq; medio monte in Cœlesyriam ueniens, à Pella Damascum se contulit. ibi & Iudæos audiuit, & eorum principes, qui inter se disidebant Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab utroq;. Aiebant enim se nolle esse sub regibus, quòd patrium institutũ habeant, ut sui dei pareant sacerdotibus. hos autem duos esse quidem è sacerdotum genere, sed uelle principatum gentis in aliam formam traducere, ut eam in seruitutem subigant. Hyrcanus autem querebatur, quòd cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre usurpata per uim omnia. hũc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsurum fuisse gentem ad defectionem, nisi turbarũ concitator esset, atq; natus ed uiolentiam. Attestabanturque illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contrà excidisse eum è principatu aiebat propter ignauiã, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negotia, & ideo uenisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se uero necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione uero uti, qua & pater ipsius Alexãder usus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosos omnibus propter purpureas uestes, capillitij curam, & phaleras ornamentaq; cætera: qui hoc cultu tanq̃ ad pompam & nõ ad iudicium uenerant. Pompeius uero his cognitis, & improbata Aristobuli uiolẽtia dimisit eos placide: promittens se uenturũ in eorũ ditionem, quàm primũ inspexisset res Nabatæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulũ, ne is alienaVI tus intercluderet ei transitus. nec tñ ullam apud eum iniuit gratiã. non ex-

specta-

ſpectatis enim Pompeij promiſsis profectus eſt ad oppidum Delium, & inde in Iudæam ſe contulit.

Quo ſtratagemate caſtella occupauerit. Cap. VI

QVare offenſus Pompeius, aſſumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis à Damaſco cæteraq; Syria copijs auxiliaribus, alijsq; Romanis legionibus quæ ductum eius ſequebantur, contra Ariſtobulũ mouit. Vt uero præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, ubi Iudææ mediterranea uerſus eſt initiũ, inuenit elegantem arcem in montis uertice ſitam Alexandrium. eò quia refugiſſe Ariſtobulũ intellexerat, accerſiuit illum ad ſe per nuncios. ille uerò multis ſuadentibus ut caueret bellum à Romanis, deſcendit: & cum de iure principatus cum fratre diſceptaſſet, permiſſu Pompeij rurſum in arcem ſe recepit. idq; iterum & tertio fecit, ſimul ſpe regni Pompeio obſecundans, & omnia eius imperata ſe facturum ſimulans, ſimul redeundo in arcem ſe muniens, & apparatus bellicos faciẽs, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente aũt Pompeio ut traderet ſibi caſtella, & præfectis de ea re propria manu ſcriberet, non traditu-
ris alioquin: paruit quidem, ſed ægre ferens ſeceſsit Hieroſolyma quaſi ad VII
certum bellũ ſe præparaturus. nec multo pòſt Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere uenit nuncius è Põto, Mithridatem à filio ſuo Pharnace occiſum eſſe ſignificans.

Hieroſolymitani portas Romanis claudunt. Cap. VII

IT cũ prima caſtra habuiſſet apud Hierichuntẽ, ubi palmeta ſunt præſtãtiſsima, & opobalſamũ prouenit inter unguẽta præcipuũ, inciſis acuto ſcrupo fruticib. ſucci in modũ ſcatens, mane ſequẽti mouit inde uerſus Hieroſolyma. Tũ uero Ariſtobulus ante actorum pœnitens obuiam ei uenit: & oblatis pecunijs etiam intra Hieroſolyma eum admittens, rogabat ut omiſſo bello quicquid uellet pacate ageret. Pompeius uerò data petenti uenia, mittit Gabiniũ cum militibus in urbem ad accipiendã pecuniam: qui tamen re infecta redijt, excluſus & uacuis manibus, militibus Ariſtobuli pactũ irritum facientibus. Ea res uehementer Pom- VIII
peio mouit ſtomachũ, & additis Ariſtobulo cuſtodibus ipſe ad urbẽ properat, cætera quidem probe munitam, tantũ è ſeptentrionali latere iniurijs expoſitam. Circuit enim ea parte uallis lata & profunda templũ ambiens, quod muro ualido è ſaxo ſtructo cingitur.

Pompeius templum cum inferiore urbis parte ui expugnat. Cap. VIII

INtus aũt erat diſsidiũ, urbanis quid opus eſſet facto nõ conſentientibus. nam quidam cenſebant urbem Pompeio dedendam: Ariſtobuli uerò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quòd illum haberet in uinculis. hi prœuenientes alteros templũ occupant, & prœciſo ponte qui in urbẽ ferebat, ad bellũ ſe expediunt. at illi intromiſſo exercitu tradiderunt Põpeio urbẽ & regiã. ille Piſoni legato ſuo miſſo eò cum parte exercitus & urbis & regiæ cõmiſit cuſtodiã: ipſe uicinas tẽplo domos aliaq; propinqua ædificia muniebat. & primũ conditiones pacis eis obtulit: quas cũ nõ admitterent, omnia quæ circũ erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter ſuppeditante quicquid uſus poſceret. Põpeius uerò à ſeptentrionali tẽpli

latere

latere, quod maxime erat oppugnationi obnoxium, admouit milites. erant aũt hac quoq; parte turres altæ, & foſſa manu facta, præter profundam uallẽ quæ templũ cingebat. nam etiam uerſus urbẽ abrupta erant omnia, ſublato ponte, qua parte Pompeius erat cum ſuo cõtubernio. erigebantq; quotidie magno labore aggerẽ Romani, cædẽtes circũquaq; arbores. quod opus ubi perfectũ eſt, ægre cõpleta foſſa, ꝓpter immenſam altitudinẽ, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebat templũ ſaxis miſsilibus. ſed niſi patrius nobis mos eſſet per otiũ ſeptimũ quemq; diem exigere, nõ potuiſſent abſoluere aggerem uetantib. aduerſarijs. prohibere enim uim inferẽtes lex permittit, ſed opus facientẽ hoſtẽ impedire nos nõ ſinit. quod ubi animaduerterunt Romani, ſabbatis neq; eminus inceſſebant telis Iudæos, neq; manus cũ eis cõſerebant: tantũ erigebant aggerẽ & turres, machinasq; admouebant, ut eis poſtridie aduerſus nos uti poſſent. Facile eſt aũt uel hinc diſcere, quanta pietate deũ colamus, & q̃ obſeruantes legũ ſimus, quando quidẽ oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus ſolennia peragerent ſacrificia, bis per ſingulos dies mane & circa nonam horã ſuper altari immolantibus noſtris ſacerdotibus, ac ne in extremo quidẽ diſcrimine ſacra intermittẽtibus. etenim capto templo tertio demũ menſe, die ieiunij, CLXXIX Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coſs. hoſtis quidẽ irrumpens iugulabat omnes obuios: illi uerò nihilominus ſacris operabant, neq; metu mortis, neq; iam cæſorũ multitudine abſterriti, paſſuri quicqd liberet uictori potius q̃ deſerturi altaria, aut aliqd omiſſuri præſcriptũ patrijs legibus. ꝓ autẽ hæc nõ fabula ſit in pietatis laudem conficta, ſed rei ueritas, atteſtant omnes qui res à Pompeio geſtas cõſcripſerunt, & in his Strabo ac Nicolaus, Romanæq; conditor hiſtoriæ T. Liuius. Nam cõcuſſa turri maxima crebris arietis ictibus, collapſaq; & ſecũ ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt ſe hoſtiũ agmina. ſed primus euaſit per ruinas Cornelius Fauſtus Syllæ filius, ſequẽte cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum ſuis manipularibus: & inter utrumq; Fabius & ipſe centurio cum manu ſuorũ ualida. Omnia aũt erant plena cædibus, & Iudæorũ alij à Romanis confoſsi cadebant, alij mutuis uulneribus. nonnulli per abrupta ſemetipſos iactabant, aut ſubiectis in ædes ignibus concremabant, non ſuſtinentes ſpectare quæ patrabant ab hoſtibus. ceciderunt è Iudæis duodecim millia, Romanorũ perpauci deſiderati ſunt. Captus eſt Abſalomus, patruus ſimul & ſocer Ariſtobuli. Læſa etiã eſt non mediocriter tẽpli religio, humanis antehac nec ueſtigijs penetrati, nec oculis. Introgreſſus eſt emi in illud Pompeius, & unà cum eo nõ pauci alij, & inſpexerunt quæ nefas eſt uidere niſi ſolis ſacerdotibus. cumq; intus eſſent ex auro menſa & candelabrũ & pocula, & odoramentorũ magna copia, prẽterea in theſauris ſacræ pecuniæ circiter talentorũ duo millia, nihil horũ prę pietate attigit, ſed hic quoq; ſui ſimilis fuit, & nihil cõmiſit indignũ cæteris uirtutibus. Sequẽti uerò die iuſsis purgare templũ ædituis, & inſtauratis legitimis ſacrificijs põtificatũ Hyrcanõ reddidit, tũ ꝓpter alia ipſius officia, tũ quia tota regiõe habitantib. Iudæis autor fuit ne arma ꝓ Ariſtobulo ſumerẽt. deinde belli cõcitatores ſecuri pcuſsit: Fauſtoq; & alijs q̃ primi murũ cõſcenderũt, digna præmia ꝓſoluit. Et Hieroſolyma quidẽ po. Ro. fecit ſtipẽdiaria, ur-

bes

bes uerò quas eorũ ciues ſibi ſubiugauerant in Cœleſyria, adẽptas illis iuſsit proprio parere præſidi: & totam gentẽ prius elatam rebus proſperis, contraxit intra ueteres terminos. Gadara deinde paulo ante diruta inſtaurauit in gratiã liberti ſui Gadarẽſis Demetrij. reliquas uerò, Hippon, Scythopolim, Pellam, Dion, Samariã, Mariſſam, Azotũ, Iamniam, Arethuſam ſuis reſtituit habitatoribus: easq; in mediterraneis, præter uarijs bellis dirutas. Maritimas uerò, Gazã, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnifice condita, & portubus atq; tẽplis exornata, Cæſarea mutato nomine appellata eſt: has omnes Pompeius liberas eſſe iuſſas prouinciæ contribuit. Quorũ omniũ malorũ cauſa fuere Hieroſolymitanis Hyrcanus & Ariſtobulus inter ſe diſsidentes inuicẽ. nam tum primũ libertatẽ amiſimus, ſubiecti Romanorũ imperio: & regionẽ de Syris bello captã reddere ipſis coacti ſumus: & inſup plus q̃ decem millia talentorũ breui tẽpore à nobis Romani exegerunt: & regnũ quo prius pontificale genus honeſtabat, ad plebeios translatũ eſt homines. Sed de his ſuo loco dicemus. Cæterũ Pompeius Cœleſyria uſq; ad Euphratẽ amnem & Aegypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipſe in Ciliciam abijt Romã properans: abduxitq; ſecũ Ariſtobulũ uinctum cum duabus filiabus & totidẽ filijs.

Scaurus bello aggreſſus Aretam, fœdus Antipatri ſuaſu cum eo ferijt. Cap. IX

Scauro aũt ad Arabiæ Petram profecto cum exercitu, & quia difficilis ad eam aditus eſſet, circumuicinos agros populante, militibusq; fame laborantibus, Antipater iuſſu Hyrcani frumentũ ex Iudæa & alia neceſſaria eis præbebat: miſſusq; ad Aretam legatus à Scauro, eo q̃ hoſpes eſſet, perſuaſit etiam illi pecunia numerata uaſtationẽ agrorũ redimere ſponſor factus pro trecentis talentis. atq; his conditionibus hoc bellũ finitũ eſt, non minus è Scauri quàm ex Aretæ ſententia. IX

Alexander à Gabinio uictus, in quodam caſtello oppugnatur. Cap. X

Aliquanto aũt poſt Alexandro Ariſtobuli filio Iudæam incurſionibus uexante, imperator Gabinius è Roma uenit in Syriam. is & alia multa memoratu digna geſsit, & contra Alexandrũ expeditionem ſuſcepit, Hyrcano iam non ualente ei reſiſtere, & de muris Hieroſolymorũ reficiendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. ſed ab hoc conatu p̃ Romanos cohibitus eſt. At Alexander peruagando regionẽ multos Iudæos armauit: collectisq; propere decem armatorũ millibus, & mille quingentis equitibus, munitionib. firmauit Alexandriũ caſtellũ iuxta Coreas ſitũ, & Machæruntem in finibus Arabũ. contra eũ uenit Gabinius, præmiſſo M. Antonio cum alijs ducibus. atq; ita Romani cõiuncti cũ Iudæis in officio manẽtibus, quorũ duces erãt Pitholaus & Malichus, aſſumptis etiã Antipatri auxilijs, occurrerunt Alexãdro, ſequente cũ reliquo exercitu Gabinio. tũ ille recepit ſe propius Hieroſolyma, ubi cõſerto prælio Romani occiderũt hoſtiũ circiter tria millia: nec pauciores capti ſunt. tum Gabinius ueniens ad Alexandrium inuitabat concluſos ad pacẽ, ueniã præteritorũ pollicendo. & cum multi hoſtium extra caſtellũ ſtationẽ haberẽt, Romani eos adorti ſunt, ubi multis cæſis egregiã operã nauauit M. Antonius. Itaq; Gabinius relicta ad oppugnationẽ parte exercitus, ipſe reliquã Iudæã pluſtrabat: & quotquot inueniebat X

urbes

urbes dirutas, ædificari iubebat. atq; hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ nõ paucæ: idq; mandante Gabinio, quarũ posthac habitatio tuta permansit, cum
XI antè longo tempore desertę fuissent. His ita per regionẽ dispositis, reuertitur ad Alexandriũ: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos ueniã petijt Alexander, offerẽs castella Hyrcaniam & Machæruntẽ, & postremo Alexandriũ: quæ Gabinius diruit. Cumq; Alexandri mater ad eum ueniisset, quę Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romę asseruatis, impetrauit ab eo quicquid petijt. moxq; dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanũ Hierosolyma, curaturũ templũ & suum sacerdotium: deinde cõstitutis quinq; iuridicis cõuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit: ita ut alij iura peterẽt Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti uerò Hierichuntem, quinti Saphoram, quod est Galilææ oppidũ, sicq; liberati dominis sub optimatũ gubernatione degebant.

Aristobulus Romæ uinculis elapsus, rursum in Iudæa captus à Gabinio Romam remittitur. Cap. XI

XII Aeterùm cum Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Iudæã, & conaretur Alexandrium recens dirutum denuo munire; Gabinius misit eò milites ducib. Sisenna, Antonio, & Seruilio, qui eum locum occupari non sinerent, & darent operã ut ipsum comprehenderent. nam multi Iudæorũ ad eum propter nominis celebritatẽ confluebant, nouarũ rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorum præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus uero uolẽs occupare Machæruntem, tales dimisit ut inutiles ad moliendũ aliquid, assumptisq; tantum armatorum octo millibus, illuc contendit. quos assecuti Romani uicerũt egregie. quamuis enim repugnantes aliquantisper impressione facta coegerũt terga uertere, occisis eorũ circiter quinq; millibus. reliqui uerò dissipati, ut quisque potuit salutẽ sibi quæsiuerũt. Aristobulus tñ plus mille secũ trahens perfugit Machæruntẽ: muniebatq; id castrũ, & quãuis rebus afflictis bene sperare nõ destitit. Sed nõ ultra biduũ sustinere potuit oppugnationẽ, & multis acceptis uulnerib. captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabiniũ, adductus est. atq; ita reflãte fortuna rursum remissus Romã in uinculis est habitus, postq̃ regno & põtificatu potitus est annis tribus cum dimidio, uir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tñ eius dimisit senatus, cũ ex Gabinij literis cognouissent, promissum hoc eorũ matri, dum castella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expeditionẽ in Parthos, & iam Euphratẽ traijcienti, mutata sententia uisum est Ptolemæũ in Aegyptũ reducere, sicut aliàs indicatũ est. In hac quoq; expeditiõe ab Antipatro adiutus est frumento, armis, & pecunijs: & illius cõsilio Iudæi q̃ Pelusiũ accolunt, ceu custodes Aegypti aditus, in societatẽ pertracti sunt. Cæterũ reuersus ex Aegypto deprehẽdit Syriã laborare disidijs & tumultibus. Aristobuli em̃ filius Alexander, denuo inuaso p̃uim principatu multos Iudęorũ ad defectionẽ impulit. collectoq; magno exercitu regionẽ obeũdo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in mõtẽ Garizim

compul-

compulsos obsedit. Gabinius uerò hoc in statu Syriã offendẽs, Antipatrum propter notam uiri prudẽtiam præmittit ad tumultuatores, si forte posset ad saniorẽ mentem reductis persuadere ut meliora sequantur cõsilia: quod ille sedulo fecit, & multos reduxit ad officiũ. Alexandro uerò potiri non potuit. is enim habens secum xxx Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decerniere ad montem Itabyriũ: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica x millia. Tum uictor cõstitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra Nabatæos profectus, hos quoq; profligat uno prælio. nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orsanem ad se profugos remi sit, sparso rumore q̃ ausugissent in patriam: tantisq; rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

Crasi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium. Cap. XII

Rassus aũt expeditionem contra Parthos parans in Iudæã perue nit, & pecuniam sacram quã Pompeius nõ attigerat, duo millia talentorũ abstulit, totoq; reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorũ millia templum spoliauit. Tulit etiam trabẽ ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina aũt apud nos constat duabus libris cum dimidia. Hanc trabẽ ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malitia: nam erat uir bonus & iustus: sed cum concreditam haberet aulæorũ templi custodiam, ex hac trabe pendentium, quorum admirãda pulchritudo erat & apparatus precioſisimus: uideretq; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabem hanc redemptionẽ pro omnibus ei dedit: cum prius eum iureiurando obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorũ millibus. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ ligneæ, quod cęteris omnibus ignotũ solus sciebat Eleazarus. Crassus tamen & hanc pro reliquo templi aurõ accepit, & mox uiolato iureiurando totũ quantum intus erat egesit. Nec est mirandũ tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius deum cum omnes ubiq; terrarũ Iudæi uenerentur ac colant, tam ex Europa quàm ex Asia longo tempore huc eas contulerant. Nec ad iactationem conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cum alij multi, tum Strabo Cappadox attestatur nobis his uerbis: Mithridates aũt misit in Coum insulam qui afferrent sibi inde pecuniam quam Cleopatra regina ibi deposuerat, & Iudæorũ octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter hanc deo sacram: & satis apparet, quòd hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerant metu belli Mithridatici. Non est enim uerisimile, eos qui Iudæam habitabant, habentes urbem adeò munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc feciſſe est credibile, quib. nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciam traiecit gesturus bellum cõtra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit. sic enim scribit. quatuor erant genẽra in Cyrenensium urbe, cives, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. hoc iam in omnes urbes subrepsit, nec

XIII

nec eſt facile inuenire locũ in orbe habitabili, quem recepta ſemel non obtineat. nam & Aegyptus & Cyrene, utpote eiſdẽ ſolitæ parere dominis, aliæq; multæ regiones horũ ritus admiſerunt: aluntq; congregationes Iudæorum maximas, tẽpore coalitas, & utentes inſtitutis domeſticis. Per Aegyptũ ſanè etiã coloniæ ſunt eius gẽtis, abſq; eo q̃ Alexandrinæ urbis magna pars eis aſſignata eſt. habet etiã propriũ magiſtratũ qui ſuæ gentis res adminiſtret, & controuerſias ex iure dirimat, & cõtractus atq; pacta rata habeat, nõ aliter q̃ ſit in abſoluta republica. Inualuit itaq; hæc gens in Aegypto, eo q̃ antiquitus originẽ inde habeat, & facile migretur eò propter uicinitatẽ. In Cyrenaicam uerò regionẽ inde tranſijt ut conterminã, quẽadmodũ etiã Iudæa eſt, uel potius partẽ olim regni Aegyptij. Hæc Strabo. Cæterũ Craſſus rebus arbitratu ſuo cõpoſitis, Parthorũ ditionẽ inuaſit: ubi cum omnib. copijs perijt: ſicut aliàs narratũ eſt. Caſsius aũt in Syriã refugiẽs occupata ea reſiſtebat Parthis, propter recentẽ uictoriã excurſantibus: & cum ueniſſet Tyrũ, inuiſit etiã Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx millia captiuorum abduxit. Pitholaũ quoq; qui Ariſtobuli partes fouebat interfecit hortãte Antipatro, qui plurimũ apud eũ poterat, & maximã inter Idumæos autoritatem habuit. apud quos duxit uxorẽ illuſtri inter Arabas loco natã, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati ſunt filij, Phaſaelus, & Herodes q̃ poſtea regnauit, & Ioſephus atq; Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiã alios dynaſtas hoſpitio ſibi coniunxit & amicitia, ſed maxime Arabem, apud quem & liberos depoſuit, dum bellum cõtra Ariſtobulũ gereret. At Caſsius reparatis copijs ad Euphratem ſe contulit, ibiq; Parthis ſe oppoſuit, quemadmodũ & ab alijs ſcriptoribus eſt memoriæ proditum.

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam. Cap. XIII

XIII Aliquanto aũt pòſt Cæſar occupata Roma, & Põpeio unà cum ſenatu ultra mare Ioniũ fugato, ſolutũ uinculis Ariſtobulũ decreuit in Syriã mittere, additis ei duabus legionibus, quo facilius ordinaret puinciã. ſed is breui fruſtratus eſt ſua ſpe, quã ex accepta à Cæſare poteſtate conceperat, à Põpeianis ueneno ſublatus, & à Cæſarianis funeratus. Corpus aũt eius diu melle curatũ iacuit, donec Antonius id in Iudæã remiſſum mandauit reponi in regũ conditorijs. Scipio uero iuſſũ Põpeij ſecuri percuſsit
XV Alexandrũ Ariſtobuli filiũ, eo q̃ aliquãdo contra Romanos rebellauerat. & hic quidẽ apud Antiochiã affectus eſt ſupplicio. fratres uerò eius ad ſe recepit Ptolemæus Mennæus dynaſta Chalcidis quæ ſita eſt in monte Libano. nam miſſo Philippione filio Aſcalonẽ ad uxorẽ Ariſtobuli, iuſsit eam cum eo mittere ad ſe Antigonũ filiũ & filias, quarũ alterius Alexãdræ amore captus Philippio duxit eam coniugẽ. deinde uero occiſo prius eo Ptolemęus ipſe duxit Alexandram, & germanorũ eius curam habere non deſtitit.

Cæſaris in Aegyptũ expeditio, & quàm fideli Iudæorũ opera adiutus ſit. Cap. XIIII

XVI Poſt Pompeij aũt obitum & uictoriam Cæſaris, bellũ ei gerẽti in Aegypto multis in rebus uſui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idq; mãdato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec ualẽte tranſire per Peluſium, & circa Aſcalonẽ hærente, Antipater ei ſe adiũxit cum armatis Iudæorũ tribus millibus, egitq;

cum

cum Arabum primatibus ut & ipſi uenirent auxilio: eiusq; potiſsimũ opera è tota Syria auxilia contracta ſunt. nam certatim opem tulerunt Cæſari Iamblichus dynaſta & Ptolemæus eius filius, & Tholomęus Sohemi filius Libanum montẽ incolens, & urbes penè uniuerſæ. Mithridates uerò motis è Syria caſtris peruenit Peluſium, & non receptus ab eius loci hominibus urbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam nauauit Antipater, primusq; deiecta quadam muri parte aditum cæteris irrumpentibus in urbem aperuit. & Peluſium quidem ſic captum eſt. Antipatrum autem & Mithridatem properantes ad Cæſarem tranſitu arcebant Iudæi Aegyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater ut tribules in partes ſuas traduxit, maxime cum oſtendiſſet Hyrcani pontificis literas, in quibus rogabantur, ut amicos ſe præberent Cæſari, eumq; cõmeatibus iuuarent & rebus exercitui neceſſarijs. Qui moti autoritate Antipatri ac pontificis libenter paruerũt. quod ubi audiuerunt qui Memphim accolunt, & ipſi Mithridatẽ accerſiuerunt, & ille eò profectus hos quoq; adiunxit ſuis partibus.

Antipatri res geſtæ & cum Cæſare amicitia. Cap. XV

POſtquam aũt uentũ eſt ad Delta quod uocant, conflixit cum hoſte circa locum qui Caſtra Iudęorum dicitur. Curabat autem dextrum cornu Mithridates, ſiniſtrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum eſt, uidebaturq; cladem accepturum, niſi mature præter fluminis ripam accurrens cum ſuis Antipater, qui iam aduerſarios profligauerat, exemptis ſocijs periculo, Aegyptios iam uincentes coegiſſet terga uertere: qui adeò fugiẽtibus inſtitit, ut caſtra quoq; hoſtium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem inſectando hoſtem longe à tergo reliquerat. Is ex ſuis octingentos deſiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates uero de his Cæſarem per literas certiorem reddidit, ingenue faſſus Antipatrum & ſalutis ſibi cauſam fuiſſe & uictoriæ: ita ut Cæſar & tunc eũ collaudauerit, & poſtea toto eo bello in rebus periculoſiſsimis eius forti opera uſus ſit: in quibus certaminibus etiam uulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello claſſe deuectus in Syriam Cæſar magnos honores contulit, tum in Hyrcanũ quem cõfirmauit in pontificatu, tum in Antipatrũ quẽ ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli uero aiunt Hyrcanum ipſum huic expeditioni interfuiſſe, & in Aegyptũ ueniſſe. Atteſtat mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Aſinij ſic ſcribẽs: Poſtq; Mithridates in Aegyptum inuaſit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypſicratis ſic ſcribens: Mithridatem primò ſolum ueniſſe, accitum deinde ab eo Aſcalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxiſſe, & eiuſdem hortatu cæteros dynaſtas ſocia arma contuliſſe. in hisq; Hyrcanum pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Ariſtobuli filius ad Cæſarem ueniens, queſtus eſt de patris infortunio, quòd ꝓpter ipſum ueneno extinctus eſſet Ariſtobulus, & frater ſuus à Scipione ſecuri percuſſus. rogabatq; ut ſui miſereretur, paterno principatu eiecti. Præterea Hyrcanum accuſabat & Antipatrum, quòd per uim principatũ gentis gererent, nec abſtinerent ab ipſius iniurijs. Antipater uero cauſam ſuam egit diluens obiecta crimina: Antigonumq; ſeditionis & nouarũ

rerũ ſtudioſum eſſe coarguit. cõmemorabat etiam quantũ proximo bello laboraſſet pro Cæſare, ipſum uerborũ ſuorum teſtem adducẽs. Ariſtobulum aũt merito Romam uinctum pertractũ, perpetuũ hoſtem & inimicum pop. Romani. Fratrẽ uero huius conuictũ latrocinij debitas pœnas Scipioni dediſſe, & non per iniuriam oppreſſum. Tum Cæſar oratiõe Antipatri motus, Hyrcanũ pontificem declarauit, Antipatro dynaſtiam quamcunq; ipſe optaret obtulit, & procuratorem inſuper Iudææ declarauit.

Cæſaris literæ & ſenatuſconſulta de Iudæorum amicitia. Cap. XVI

XVII HYrcano uerò etiã patriæ mœnia reſtituere permiſit, roganti hanc gratiam. iacebant enim uſq; ad id tẽpus, ex quo à Pompeio fuerãt diruta. deditq; hac de re in urbem literas ad conſules, ut decretum hoc ſcriberetur in Capitolio: cuius ſenatuſconſulti exemplũ ſic habet: L. Valerius L. F. Pr. retulit ad ſenatum idibus Decembribus in æde Concordiæ. præſente L. Coponio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Iaſonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothei, legati Iudæorũ, uiri optimi & ſocij noſtri petierunt, renouantes ueterem erga populũ Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumentum ſocietatis attulerunt, æſtimationis aureorum L millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac reges, ut per regiones eorũ atq; portus ſecure poſsint iter facere. Placuit igitur ſenatui eos in amicitiam & ſocietatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta ſunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono, menſe panemo. Quin & ab Athenienſibus honor habitus eſt Hyrcano, quæſitus beneficijs: miſeruntq; ad eum decretum ſcriptũ in hanc ſententiam. Sub iudice & ſacerdote Dionyſio Aſclepiadis, panemi menſis luna uigeſima, oblatũ eſt ducibus decretũ Athenienſium, Agathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimuſius ſcriba retulit Munychionis undecima, concilio iudicũ facto in theatro: ſuffragia collegit Dorotheus ſummus ſacerdos, & aſſeſſores ex populo. Dionyſius Dionyſij dixit: Quoniã Hyrcanus Alexandri põtifex Iudæorũ ac ethnarcha perpetua tam publice q̃ priuatim ciues noſtros beneuolentia proſequitur, nullam bene merendi occaſionem prætermittẽs: & quotquot Athenienſium uel propter legationes, uel propter priuata negotia illuc deueniunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idq; multorũ conſtat teſtimonijs: uiſum eſt nunc Theodoſio Theodori referente, & populũ de huius uiri uirtute cõmonefaciente, quàm propẽſus ſit ad benemerendũ de noſtris ciuibus, honorare hunc uirũ uirtutis ergô corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitũ: & præconis uoce promulgari eam coronã in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ aguntẽ, & Panathenæis & Eleuſinijs, & in gymnicis certaminibus. Curæq; eſſe noſtris ducibus, ut dum ille in amicitia noſtra perſeuerat, ut quicqd in honorẽ eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exſequantẽ ſedulo: quo perſpicua ſit omnib. populi noſtri erga bonos uiros gratitudo ac beneuolentia, & huiuſmodi honorib. plures ad benemerendũ de nobis inuitentur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſiũ numero qui ad illum decretũ hoc perferant, hortenturq; ut acceptis his honorib. certet nobiſcũ beneficijs. & hactenus

nus de collatis à populo Rom. & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Porrò Cæſar ordinatis rebus Syriæ cum claſſe profectus eſt. Antipater autem deducto Cęſare in Syriam reuerſus ante omnia diſiecta per Pompeiũ mœnia reſtituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compeſcuit, tum minis agens tum conſilijs. Fore enim, ut ſi Hyrcano contenti ſint principe, feliciter degant fruendo ſuis quiſq; poſſeſsionibus. Sin nouas ſibi ſpes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, ſe quidem pro præſide habituros dominum, Hyrcanum uero pro rege tyrannum, tum Romanos atq; Cæſarem acerbos hoſtes, p principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipſi cõſtituerint. atq; his monitis ille regionem totam compoſuit. XVIII

Antipater ex filijs ſuis Herodi Galilææ, Phaſaelo Hieroſolymorum regimen cõmittit, & quòd Sex. Cæſar Herodem magnũ ac illuſtrem reddidit. Cap. XVII

CAeterùm cum Hyrcanum ſtupidũ ac ſegnem animaduerteret, Phaſaelum è liberis ſuis natu maximum Hieroſolymis & circumuicinę regioni ducem conſtituit, Herodi ſecundo Galileam curandã commiſit, etiam tum admodum adoleſcenti, nec excedenti annum quintumdecimum. quod tamen illi nihil obfuit, ſed quia fuit generoſo ingenio præditus, confeſtim occaſionem inuenit quomodo poſſet uirtutem ſuam oſtendere. Comprehẽſum enim Ezeciam primarium latronem, & cæterorum ducem, Syriæ fines incurſare ac prædari ſolitum, affecit ſupplicio cum multis latrocinij ſocijs. quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam, nihil magis cupientes quàm repurgari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eum hoc nomine per uicos & oppida, ut autorem pacis & fruendi ſecure poſſeſsionibus. Quin & Sex. Cæſari per hoc factum innotuit, cognato magni Cæſaris & tum adminiſtranti Syriam. quapropter etiam Phaſaelus excitatus eſt ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolẽs uirtutis laude haberi inferior: nihilq; magis ſtuduit quàm gratioſus eſſe apud Hieroſolymitanum populum, omnia negotia publica per ſe obeundo, & in eis cum magna gratia uerſando, nec abutendo poteſtate ad cuiuſquam iniuriam. quo factum eſt ut Antipater haud ſecus quàm ſi rex eſſet à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. nec tamen rebus tam ſecundis more cæterorũ hominũ deprauatus eſt, quo minus Hyrcano fidẽ ſeruaret atq; amicitiam. Cæterũ optimates Iudæorũ uidentes eum cum filijs tantopere creſcere, tam fauore gentis, quàm Hyrcani pecunijs & percipiendis ex Iudæa reditibus, maligne erga eum affecti erant. iam enim amicitiã cõtraxerat cum Romanis imperatoribus, & perſuaſo Hyrcano ut pecuniam eis mitteret, ipſe huius muneris ſibi uſurpauit gratiam. Miſit enim tanquam de proprio, & non quaſi ab Hyrcano acceptam. Hæc Hyrcanus audiẽs adeò nihil curabat, ut gaudere etiam facto uideretur. Sed maxime terrebat Iudęorum primates uiolentum ac audax Herodis ingeniũ & tyrannidis cupidum, adeuntesq; Hyrcanum aperte iam incuſabãt Antipatrum. Quouſq; tandem diſsimulabis quæ geruntur quotidie? an non uides Antipatrũ cum filijs ſuccinctos principatus opibus, tibi uerò prẹter inane regni nomẽ nihil fieri reliquũ? Sed caue iſta neſcias, nẽ ue te ſecurũ putes, incolumitatis tuæ atq; re-

gni iuxtà negligẽs. neq; enim procuratores tuos amplius agũt: noli falli hac opinione: ſed iam ex profeſſo dominationẽ exercent. nam Herodes Ezeciã cum pleriſq; alijs interfecit, contemptis noſtris legibus, quæ hominẽ quantumuis ſceleſtũ non ſinunt affici ſupplicio, niſi prius damnatum ex ſententia iudicũ. iſte uerò hoc auſus eſt, prius q̃ à te poteſtatẽ hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus eſt. accenderũt aũt eius iram matres etiam eorũ quos Herodes necauerat. nam hæ per ſingulos dies in tẽplo non deſinebant precibus ſuis tum regem tum populũ obtundere, rogantes ut Herodes corã conſeſſu iudicũ facti ſui rationẽ cogeretur reddere. Permotus igitur his hominem ad iudiciũ & dicendam cauſam euocat. at ille præſtò fuit, præmonitus tamẽ à patre, ut nõ priuati more, ſed cum comitatu ad ſe tuendũ idoneo ueniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodũ exiſtimabat ſibi cõducere, mediocrẽ ſed tñ ſufficientẽ ſibi manũ adiunxit in itinere, ne uel Hyrcanum terreret ſi plures adduceret, uel ipſe ſine tutela ſubiret iudicij periculũ. Quin & Sex. Cæſar præſes Syriæ ſcripſit ad Hyrcanũ ut eum abſolueret, minis ſi cõtrà feciſſet additis. Quod quidẽ facile ab illo impetratum eſt, ne qua triſtiore iudicũ ſententia feriretur, quandoquidẽ amabat eum non ſecus atq; filium. Cumq; cõſtitiſſet ante iudiciũ unà cum ſuis, omnes ſunt attoniti, nec quiſquam eorũ qui abſentem accuſauerant, auſus eſt hiſcere: ſed hærebant inopes conſilij. Tum unus quiſpiã Sameas nomine, uir iuſtus, & ob hoc inuictus terroribus, aſſurgens ſic exorſus eſt: Equidem iudices, tuque rex, nec ipſe unq̃uidi quenq̃ qui ad cauſam apud nos dicendã uocatus ad hũc modũ cõparuerit, nec uos puto poſſe proferre huiuſmodi quempiã: ſed quiſquis hactenus apud hunc cõſeſſum iudicandũ ſe præbuit, humilis uenit & habitu timentis periculũ ac captantis miſericordiã, atratus & promiſſo capillitio. at bonus iſte Herodes cędis reus, & tam graui obnoxius crimini, adſtat hic purpuratus & crine belle cõpoſito, cum armatis ſtipatoribus: ut ſi capitalẽ iuxta leges ſentẽtiam in eum tulerimus, nobis mactatis ipſe euadat illata ui legibus. Verùm iſti non ſuccenſeo q̃ maiorem incolumitatis ſuæ quàm legum rationem habeat, ſed uobis magis & regi qui hanc ei conceſsiſtis licentiã. Scitote tamen potentẽ eſſe deum, & q̃ iſte quem nunc in Hyrcani gratiã legibus eripitis, & uos aliquãdo & regẽ ipſum puniet. Nec uanus fuit uates. nam Herodes regnũ adeptus omnes illos iudices & regem quoq; ſuſtulit, excepto uno Samea. hũc em̃ in honore habuit, ꝓpter iuſtitiã, & quia pòſt obſeſſa urbe ab Herode ac Soſio, admittẽdi Herodẽ autor fuit populo, negans propter peccata eos poſſe dominationẽ illius effugere: ſicut ſuo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertẽs iudices propenſiores ad damnandũ Herodẽ, rem in ſequentẽ diem diſtulit, & clàm eum admonuit, ut fuga ſibi cõſuleret. non enim eſſe remediũ aliud. atq; ita ille ſeceſsit Damaſcũ, quaſi regem fugiens: cumq; cõueniſſet Sex. Cæſarẽ, & res ſuas in tuto collocaſſet, palàm præ ſe tulit q̃ nõ eſſet cõpariturus ſi denuo citaret̃ ad iudices. Illi uerò indignabant̃, & conabantur Hyrcanũ docere, q̃ in ipſius pernicię hęc omnia tenderẽt: q̃ nõ ignorabat quidẽ eos uera monere, ſed nihil expedire poterat p̃ ignauiã & amentiam. Cæterũ cũ Sex. Cæſar accepta pecunia Herodẽ præfeciſſet Cœleſyriæ, uehemẽter tumuit ne ille cõtra ſe duceret. nec eũ ſua fefellit opinio. Iratus em̃

quòd

quòd iussus sit causam dicere, ueniebat cũ exercitu: sed patris ac fratris occursu & precib. cohibitus est quo minus inuaderet Hierosolyma, placantiũ eum & rogantiũ, ut terruisse cõtentus, re ipsa ledere neminẽ, neue ulterius aduersus autorẽ suæ dignitatis ꝓcederet. Debere etiã eum nõ tam meminisse ꝙ citatus sit, q̃ quòd absolutus etiã, & gratiã habere ꝙ nihil triste passus abierit in columis. Cogitandũ quoq; q̃ periculosa sit belli alea, & ꝙ deus arbitratu suo his uel illis annuat uictoriã: atq; eo minus tũ eam esse sperandã, quando nõ solũ cõtra regẽ suum & altorẽ bellũ moueat, uerũ etiã benemeritũ, ipse nulla affectus iniuria. nam si qd illi nũc obijciat, nõ ipsius esse culpã, sed cõsultorũ nõ bonorũ, q̃ ei opinionẽ crudelitatis cõcilient. Paruit his monitis Herodes, ratus sufficere sibi ad futuras spes ꝙ potentiã gẽti declarauerit. atq; eo tum in statu res fuerũt Iudaicæ. Cæterũ Cęsar Romã reuersus expeditionẽ parabat XIX in Africã contra Scipionẽ & Catonẽ. tum Hyrcanus ꝓ legatos eũ rogauit, ut cõfirmaret cœptã societatẽ & amicitiã. Nũc uidet mihi operæpreciũ percensere omnes honores gẽti nostræ à Romanis imperatorib. habitos, & inita cũ eis fœdera, ut uniuersis notũ sit, ꝙ tam ab Europæ q̃ ab Asiæ regib. obseruati fuerimus ꝓpter fidẽ ac fortitudinẽ. Quoniã aũt multi nos odio habẽtes nõ credũt de nobis Persicarũ uel Macedonicarũ rerũ scriptoribus, ꝙ ea monumẽta nõ ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdã barbaros, certe Romanorũ decretis cõtradicere non poterunt. nam hæc & publice dedicata sunt in urbibus, atq; etiã in Capitolio, et columnis insculpta sunt æreis. Quin & Iul. Cæsar apud Alexandriã attestatus est Iudæis inscriptione columnæ æreæ, quòd Alexãdrinę ciuitatis ius habeant. quare his argumẽtis usurus sum. apponã etiã senatusc̃onsulta & decreta Iulij Cæsaris, quæ ad Hyrcanũ & nostrã gentẽ attinent. C. Iulius Cæsar imp. & pont. max. dictator iterũ, Sidoniorũ magistratibus, senatui & pop. salutẽ. Si ualetis bene est, ego quidem & exercitus ualemus. Mitto uobis exemplũ tabulæ, quæ ad Hyrcanũ Alexãdri filiũ, Iudæorũ ethnarcham ac pontificẽ attinet, ut in publicis uestris monumentis reponat̃, inscriptũ græcis & latinis literis in ærea tabula. Est aũt hoc. Iulius Cæsar imp. iterũ & pont. max. de cõsilij sentẽtia decreui. Quoniã Hyrcanus Alexãdri filius Iudæus & nunc & præteritis tẽporibus tam pace q̃ bello bonã ac fidelẽ operã in nostris negotijs præstitit, sicut ei multi imperatores attestati sunt, & in ꝓximo Alexandrino bello in auxiliũ uenit cum M D militibus, & ad Mithridatẽ à me missus uirtute cessit nemini: has ob causas Hyrcanũ filiũ Alexandri & eius liberos ethnarchas Iudæorũ esse iubeo, & pontificatum Iudæorũ perpetuo retinere more patrio, essęq; ipsum & filios eius nostros socios, et in amicorũ nostrorũ recipi numerũ. Iura quoq; omnia põtificialia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit de Iudaica disciplina, iudiciũ penes ipsum esse. ad hæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæsaris cõsulis, placita, cõcessa, decreta, sic habẽt: ut filij principatũ gentis Iudæorũ, et donata sibi loca possideãt: ut põtifex ipse ac ethnarcha Iudęorũ iniuriã passis adsit: utq; ad Hyrcanũ Alexãdri filiũ Iudæorũ pontificẽ mittant̃ legati acturi de societate & amicitia. dedicatiq; æreã tabulã hæc continentẽ in Capitolio, & apud Tyrũ, Sidonẽ, Ascalonẽ, in tẽplis, inscriptã Romanis atq; Græcis literis: utq; hoc decretũ apud

omnes omnium urbium quæſtores ac magiſtratus publicetur, quo pro amicis habeantur, & legatis eorum hoſpitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæſar, imperator, dictator, conſul, honoris, uirtutis & benignitatis cauſa, conceſsit in cõmodum S.P.Q.Romani, Hyrcanum Alexandri filium eiusq; filios pontifices ac ſacerdotes eſſe Hieroſolymorum totiusq; gentis, iure quo & maiores eorũ hoc ſacerdotium gefſerunt. C. Cæſar quintũ Cos. decreuit habere & munire Hieroſolymorũ urbẽ, & gubernare eam Hyrcanũ filium Alexandri põtificem Iudæorum ac ethnarcham ſecundum ſuam uoluntatem, & ut Iudæis ſecundo locationis anno de reditib. eorum ſubducant, immunesq; ſint ab angarijs & uectigalibus. C. Cæſar imp. iterum, ſtatuit ut ſingulis annis tributa pendant Hieroſolymitani pro ſua ciuitate, Ioppe excepta, abſq; anno ſeptimo quem Sabbaticũ nominant, quoniam in eo neq; fructus arborum colligũt neq; ſeminant: utq; in Sidone ſecundo quoq; anno tributũ reddant quartam partem ſatorũ: & ad hæc Hyrcano eiusq; filijs decimas perſoluant, ſicut hactenus eorũ maioribus. Vtq; nullus uel præſes uel dux uel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: né ue militibus liceat pecunias ab his exigere, uel hybernorum uel quocunque alio nomine: ſed ſint immunes ab omnibus moleſtationibus. Quæcũq; etiã poſtea parauerunt uel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quã ab initio habuerunt Iudæi dum in populi Rom. amicitiam reciperentur, placere ipſorum eſſe quemadmodum antea. Tributa quoq; eius oppidi habere Hyrcanũ Alexandri filium cum ſuis filijs, tam ab eius agri aratoribus, quàm uectigalium portus nomine, & eorum quæ Sidonẽ exportantur, annua modiorum XXMDCLXXV. excepto anno ſeptimo quem uocant Sabbaticum, in quo neq; arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & ſui maiores ante eũ poſſederunt, placet ſenatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerũt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunq; beneficia à S.P.Q.R. conceſſa. Præterea eodem iure licere illis uti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes, quas pro amicitia reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Rom. poſſederant, placere ſenatui ut Hyrcanus Iudæorũ ethnarcha habeat. eſſeq; ius Hyrcano eiuſq; filijs & legatis ab eo miſsis ludos & gladiatores ſpectandi inter ſenatores ſedentibus. Vtq; quotieſcunq; poſtulauerint à dictatore aut magiſtro equitum in ſenatum introducantur, & reſponſum eis omnibus intra decem dies reddatur, ſi quid à ſenatu decretum fuerit. C. Cæſar imp. IIII. Coſ. v. perpetuus dictator, huiuſmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei anteceſſores imperatores teſtimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorũ pontifici Iudæisq; tam in prouincijs quàm apud S.P.Q.R. & hoc nomine S.P.Q.R. ei gratias egit, æquũ eſt nos quoq; horũ meminiſſe, & dare operam ut Hyrcano ac Iudæorum genti filijsq; Hyrcani à S.P.Q.R. pro ſuo erga nos fauore gratiæ referant. C. Iul. Cos. Parianorum magiſtratibus S.P.Q. Sal. Acceſſerunt me in Delo Iudæi & quidã de colonijs Iudæorũ, præſentib. etiã ueſtris legatis, & indicauerũt mihi decretũ, q uetatis eos uti patrijs ſacrificijs & ritib. mihi uero non placet talia decreta ad

uersus amicos nostros & socios fieri, uetariq; eos uiuere suis moribus, & cõ ferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere uetantur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in urbe sodalitia, hos solos neq; pecunias conferre, neq; conuiuia parare uetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges cõuenire. Quapropter æquum est etiam uos si quod decretũ feciſtis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum uirtutem, & erga nos beneuolentiam. Post mortem autem Cæsaris M. Antonius, P. Dolobella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolobella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit p uniuersam Asiam, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorũ, in hunc modum. Dolobella imperator Ephesiorum magistratibus S.P.Q. Sal. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuibus suis quòd militare non possint, eo quòd neq; arma gestare neq; iter facere eis fas sit diebus sabbatis, neq; uictum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ego quoq; quemadmodum alij ante me imperatores immunes eos uolo à militia, permittoq; ut patrijs utãtur moribus, conuenientes sacrorum causa sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerẽda templo sacrificia. uoloq; ut hæc ipsa scribatis per urbes prouinciæ singulas. Atq; ita Dolobella Hyrcano per literas rogãti gratificatus est. L. autem Lentulus Cos. pro sententia dixit: Iudæos ciues Romanos templa Iudaica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergô esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas Octobreis. Multa itaq; exstant & alia huiusmodi senatusconsulta & imperatorum decreta ad Hyrcanũ & gentem nostram aliasq; urbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarum præsides, de quibus propter hæc quæ hoc loco inseruimus credere facile est his qui nostra scripta candide lecturi sunt. Quando enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitiæ, ostensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc usque durantibus, duraturisq; in posterum, omnia hic apponere superuacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, ut de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos uera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæ per ea tempora nobis cum populo Romano intercesit amicitia & societas. Incidit autem eisdem temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius Bassus unus è Pompeianis per insidias interfecto Sexto Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum uenientibus cum equestribus ac pedestribus copijs: ad quos & Antipater misit auxilia cum filijs, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideoque repetendas pœnas ab eius interfectore iustum existimans. Id bellum dum trahitur, Marcus uenit Sexti successor, & interim Cæsar ab his qui cum Cassio & Bruto coniurauerant in senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cum dimidio, sicut & ab alijs scriptoribus memoriæ proditum est.

Cassius

Caſsius afflictis Iudæis inſuper octingenta talenta ab eis exigit. Cap. XVIII

xx BEllo deinde ciuili poſt cædem Cæſaris exorto, cõſularibus alijs aliò diſcurrentibus ad parandos exercitus, Caſsius in Syriam uenit, occupaturus eum qui circa Apamiam erat exercitũ: ſolutaq; obſidione tam Marcum q̃ Baſſum in ſuas partes pertraxit: obeundoq; ciuitates cõparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia. ſed maxime Iudæam afflixit, plus quàm ſeptingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res ubiq; turbatas uidens partem eius pecuniæ duobus filijs exigendã cõmittit, partẽ Malicho ſibi parũ amico, partem quibuſdam alijs: & primus Herodes ex Galilæa quantũ imperatũ erat afferens, maximã apud Caſsium gratiam inijt. prudens enim illi uidebatur conſiliũ, iam tum Romanorum alieno ſumptu captare beneuolentiam. Sub alijs autem procuratoribus ipſę ciuitates uenũ dabantur unà cum ſuis habitatoribus: quarũ quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Caſsius haſtæ ſubiecit. adeò aũt exacerbatus erat, ut etiam Malichũ interfecturus fuerit, niſi Hyrcanus per Antipatrũ centum talentis de ſuo miſsis, furorem eius leniſſet. At ille poſt Caſsij diſceſſum maxime inſidiatus eſt Antipatro, p huius mortẽ Hyrcani dominationi ſecuritatẽ ſe paraturũ exiſtimans. nec tamen latuerunt Antipatrũ eius conſilia. nam cum hoc ſenſiſſet, ultra Iordanẽ profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verũ Malichus uir callidus inficiabat inſidias, deierans apud Antipatrũ & filios, q̃ Phaſaelo Hieroſolymorũ præſidiũ tenente, Herode uero habente armorũ cuſtodiam, ne in mentẽ quidẽ ſibi unquã tale aliqd uenerit. & uidens nõ ſuccedere quod ꝓpoſuerat, recõciliatus eſt Antipatro, Marco Syriæ præſidẽte. qui poſtq̃ intellexit res nouas in Iudæa molitũ Malichũ, minimũ abfuit, quin eũ interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per inſidias Antipatrum ueneno tollit. Cap. XIX

SEd Antipater imprudẽs ſeruauit Malichũ ut ſe perderet. nam Caſsius & Marcus cõacto exercitu Herodem totius Cœleſyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equeſtribus, & pedeſtribus copijs, regnũ etiam polliciti poſt finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorẽ Cæſarem. Malichus uero tum maxime timens Antipatrum, decreuit è medio tollere. corruptoq; pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, ueneno necauit hominẽ, & aſſumpta armatorũ manu ſuſcepit ciuitatis gubernacula. Cæterũ poſtquã Herodi ac Phaſaelo innotuerunt ſtructæ in parentẽ inſidiæ, indignantibus illis Malichus ſtrenue pernegauit omnia. atq; hic fuit finis Antipatri, uiri iuſti ac pij, & patriæ amãtiſsimi. Ex filijs aũt alter Herodes confeſtim uolebat patris mortẽ ulciſci, & cum exercitu aggredi Malichũ: ſed Phaſaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne uideretur ciuile bellũ incipere. itaq; accepta Malichi ſatisfactiõe ſimulauit ſe credere, non eſſe illũ paternæ necis conſciũ: ſeq; uertit ad excolendum monumentũ quod patri ſtruxerat. Interim Herodes ueniens Samariam, eamq; nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddẽdo controuerſias ciuium dirimere. non multo autem pòſt inſtante Hieroſolymis feſto, & ipſe uenit in urbem cum militibus: quem Malichus metuẽs Hyr-

cano

cano ſuaſit ne eũ intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas eſſe ſanctis populi ceremonijs profanã turbã ſuperinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu urbẽ ingreſſus eſt, & Malichũ uehemẽter perterruit. at ille ſolitarũ artiũ non immemor palàm lacrymabundus cõque rebatur de Antipatri tanquã amici interitu, clàm uerò parabat ſibi ſatellitiũ. quare uiſum eſt Herodis amicis ſimulationẽ hanc non coarguere, ſed ad uitandam ſuſpicionẽ uicißim comiter tractare Malichum.

Herodes iuſſu Caſsij Malichum dolo interficit. Cap. XX

ATtamẽ Caſsio de patris obitu ſignificauit p literas: et ille q nõ ignorabat mores Malichi, reſcripſit ut ulciſceret parẽtis iniuriam: clàm etiã mandauit Tribunis apud Tyrũ agẽtibus, ut adeſſent Herodis iuſtis conatibus. Cumq; capta à Caſsio Laodicia, ſimul ad eũ iter faceret afferẽtes coronas & pecuniã, Herodes expectabat daturũ eſſe illic pœnas Malichũ. at ille circa Tyrũ Phœnices ſuſpicioẽ concepta, maiora moliri cogitauit: & qa filius eius obſes in ea urbe ſeruabat, decreuit eam ingredi, & furtim illũ in Iudęã abducere: & occupato cõtra Antoniũ Caſsio, gẽte ad defectionẽ concitata, ſibi ipſi principatũ eius acquirere. Sed cõſilijs eius fortuna aſpirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius p poſito, præmiſſo famulo quaſi ad parandã cœnã, qa comites omnes inuitauerat, re autẽ uera ad tribunos, iuſsit eos Malicho cũ pugionib. occurrere. illi uero egreſsi, & nacti eum prope urbem in littore, confoderunt hominẽ. quo facto Hyrcanus adeò eſt attonitus ut obmutuerit. tandẽ ægre ad ſe reuerſus percontabatur Herodẽ qd hoc rei eſſet, et qs interfeciſſet Malichũ. & audito factũ eſſe iuſſu Caſsij, laudauit facinus. malũ enim uirũ fuiſſe, et inſidiatorẽ patriæ. atq; ita Malichus p oppreſſo Antipatro pœnã perſoluit debitã. Porrò Caſsio p fecto è Syria, apud Iudæã tumultus exorit. Felix enim relictus cum militib. Hieroſolymis, in Phaſaelũ fecit impetũ, & populus arma corripuit. Herodes uero ad Fabiũ profectus eſt Damaſci præſidẽ, & uolens fratri ſuccurrere, morbo præpeditus eſt: donec Phaſaelus per ſe ſuperato Felice, in turrim primũ cõpulſum, incolumitatẽ deinde pactũ abire paſſus eſt. quamobrẽ mox cum Hyrcano expoſtulauit grauiter, q p poſt accepta à ſe multa beneficia, inimicis ſuis fauorẽ impẽderet. nã frater Malichi tunc nõ pauca caſtella occupauerat, et inter cętera Maſadã lõge munitiſsimũ. Vt igit cõualuit Herodes cõtra hũc profectus, receptis omnibus caſtellis pactum incolumitatem dimiſit.

Antigonum Ariſtobuli filium auxilio Tyriorũ tyranni paternum regnum repetentem Herodes profligatum è Iudæa pellit. Cap. XXI

ARiſtobuli aũt filium Antigonũ, qui cõciliato ſibi pecunijs Fabio exercitũ cõparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatẽ. hunc etiã Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Caſsij tyrannidẽ adeptus, per Syriã quoq; tyrannidẽ exercẽs, diſpoſitis in ea præſidijs, atq; etiã in Galilæa cõtermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præſidiarios Tyrios clemẽter dimiſit, donatis ex his nõnullis propter beneuolentiã qua ciuitatem eorũ proſequebatur. His peractis occurrit Antigono, eumq; prælio ſuperat, & uix extremos Iudææ fines ingreſſum inde profligat. Quamobrem reuertentem

Hiero-

Hieroſolyma coronis tam Hyrcanus honorauit q̃ populus. Iam enim genet per ſponſionem aſcitus erat in Hyrcani familiam, quo libentius eius tutelam ſuſcepit, ducturus Alexandri Ariſtobulo geniti filiam, Hyrcani uero ex filia neptem, ex qua poſtea pater factus eſt filiorum trium, & duarum filiarum. Duxerat autẽ etiam antè uxorẽ è ſuis popularibus Dorẽ nomine, ex qua ſuſcepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum ſibi conciliat, quo factum eſt ut ille accuſatores eius non admiſerit. Cap. XXII

CAeterũ Caſsio apud Philippos ab Antonio & Cæſare deuicto, Cæſar inde in Gallias, Antonius in Aſiam proficiſcitur. qui ubi peruenit in Bithyniam, omniũ gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phaſaelum & Herodem accuſaturi: quaſi in ſpeciem ſolum regnaret Hyrcanus, ré autem uera tota poteſtas eſſet penes hos fratres. Herodem uero Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda uenerat, quo factum eſt ut ne ad colloquium quidem aduerſarios eius admiſerit. id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progreſſo autẽ Epheſum præſtò fuit legatio miſſa Hyrcani pontificis & gentis noſtræ publico nomine, afferens coronã auream, & rogans ut quos Iudæos Caſsius præter ius belli captiuos abduxerat, ſcriptis p̃ prouincias literis in libertatẽ uindicaret: & agros per Caſsium ademptos genti reſtitueret. Quorũ poſtulata Antonius æqua exiſtimans, cõfeſtim ſcripſit Hyrcano & Iudæis, ſimulq; ad Tyrios miſit decretũ hanc ſententiam cõtinens. M. Antonius imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorũ ſalutem. Si ualetis bene eſt, ego & exercitus ualemus. Lyſimachus Pauſaniæ, Ioſephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Epheſum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi expoſuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti ſunt, declarantes quanta nos proſequaris beneuolẽtia. quare cognitã nõ tam ex uerbis q̃ ex operibus ueſtram amicitiã, & mores cõpoſitos ac pios, nõ cõplecti non poſſum. Ergo quoniam totam Aſiam aduerſarij noſtri ac pop. Rom. incurſauerunt, nec ſacratis locis nec ciuitatib. parcentes, neq; iuſiurandum præſtitũ ſeruantes: non tam priuatum noſtrum negotiũ agentes, quàm ſuſcepta defenſione reipub. in diuini ſimul ac humani iuris uiolatores uindicauimus. Eorum enim facinus ſol ipſe auerſatus uidetur, & inuitis oculis ſpectaſſe perpetratũ ſcelus in Cæſarem. Sed poſtquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priſcam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & uſq; ad mare montiũ uallo permunitis, ut per unicam ceu portam pateret aditus, dijs ipſis eorum iniuſta molimina damnantibus uicimus. & Brutus cõpulſus intra mœnia Philippenſium, obſeſſuſq; à nobis, addidit ſe Caſsio ſocium exitij. qui poſtquam meritas pœnas dederũt, pace nos in poſterũ fruituros ſperamus, & Aſiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam em̃ noſtra opera uniuerſum Aſiæ corpus uelut è graui morbo colligere ſe incipit. Cum igitur etiam de te cum tua gente augẽdo ornandoq; cogitem, curæ mihi erit quicquid in rem ueſtram fuerit. edictum etiam oppidatim propoſui, ut quotquot uel liberi uel ſerui ſub haſta à C. Caſsio

Caſsianis ue

Caſsianis úe uenundati ſunt, libere dimittantur. Voloq; ut quæ mea & Dolobellę benignitate uobis conceſſa ſunt, ea perpetuo rata ſint. Tyrios quoq; iubeo ut iniuriam à uobis abſtineant, & quicquid de Iudæorum finib. occupant, id totum reſtituant. Coronam autem quam miſiſti accepimus. M. Antonius imp. Tyriorũ magiſtratibus S.P.Q.Sal. Renũciatũ eſt mihi Epheſi ab Hyrcani pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipſorum ditionis uos occupaſſe, idq; factũ quo tempore noſtri aduerſarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam igitur pro imperio bello ſuſcepto, iuſtitiæ pietatiq; proſpicientes uindicauimus in ingratos ac perfidos, uolo etiam uobis pacem eſſe cum noſtris ſocijs: & quicquid ab aduerſarijs noſtris accepiſtis, habere uos non permittimus, ſed iubemus uos prioribus dominis reddere. nemo em̃ eorũ neq; prouinciam à ſenatu accepit, neq; exercitũ, ſed quæ per uim corripuerunt, largiti ſunt miniſtris ſuæ uiolentiæ. quando igit̃ illi meritas pœnas dederũt, æquũ cenſemus ut ſocij noſtri ea quæ antè habuerunt, nemine uetante, retineant: uosq; ſi quos Hyrcani Iudæorũ ethnarchæ agros, poſtquam C. Caſſius bellum illicitũ in noſtra prouincia mouit, occupaſtis, eos reddatis: né ue ullã uim interponatis quo minus ad priſtinos dominos redeant. quòd ſi aliquid iuris in eos prętenditis, q̃ primum ad ea loca uenero integrum uobis erit ius ueſtrum repetere, id quod etiam ſocijs noſtris peræque integrum ſeruabimus. M. Antonius imp. Tyriorũ magiſtratibus S.P.Q.Sal. Edictũ meũ ad uos miſi, quod uolo curetis referri in publicas tabulas literis græcis & latinis: & in loco aliquo conſpicuo proponi, ut legi poſsit ab omnibus. M. Antonius imp. ac triumuir dixit: Quoniam C. Caſsius hoc perturbato rerũ ſtatu alienam prouinciam & militem præſidiarium inuaſit, & ſociorũ noſtrorum facultates diripuit, & uaſtauit Iudæorum gentem amicam pop. Rom. inſolentia eius armis noſtris perdomita, iudicijs atq; edictis quæ ille perpetrauit corrigimus, ut ablata reſtituãtur noſtris ſocijs. & ſiue corpora Iudæorum ſiue bona diuendita ſint, illa in libertatem, hæc ad priſtinos reuertantur dominos. Qui uero cõtra edictum hoc noſtrum fecerit, pœnas daturus eſt: & qui inobedientię conuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidonijs, Antiochenſibus & Aradijs ſcripſit: uiſumq; eſt hoc loco etiam hæc inſerere, argumento futura quãta prouidentia nos dignatus ſit Romanus populus.

Antonius in Syriam prouinciam ueniens Herodem cum Phaſaelo tetrarchas conſtituit. Cap. XXIII

POſt hæc autẽ in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiam, amoribus ſuis eum implicuit: quo tempore rurſum centum è Iudæorum gente potentiſsimi uenerunt ad eũ ut accuſarent Herodem unà cum ſuis, electo ad hoc eloquentiſſimo quoq; è ſuo numero. Iuuenum autem cauſam defendendam Meſſala ſuſcepit, aſsiſtẽte ſibi etiam Hyrcano, qui iam ſocer factus fuerat. Antonius uero audita utraque parte apud Daphnen, ſciſcitatus eſt ex Hyrcano, utra pars melius adminiſtraret rempublicam. Qui cum reſpondiſſet Herodem in hoc præſtantiorẽ eſſe, Antonius qui iam antè familiariter diligebat iuuenes propter paternum hoſpitiũ, quo tempore cum Gabinio agens patris eorũ contraxerat XXI

traxerat amicitiam, hos ambos tetrarchas conſtituit,& Iudæorum eis cõmittit gubernacula.Literas quoq; in hoc ſcripſit, & ex eorũ aduerſarijs xv cõiecit in uincula,occiſurus etiam niſi interceſsiſſet Herodis deprecatio: quamuis ne ſic quidem ceſſauerunt à legatione reuerſi. Sed rurſum mille uenerũt Tyrum, Antoniũ ibi præſtolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus,imperauit eius loci magiſtratui, ut in Iudæorũ legatos nouatores rerum animaduerteret,& Herodi adiutor eſſet ad principatum parandum.Herodes uero ante urbem diuerſantes in littore accedens,hortatus eſt eos ut ſe ſubducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantũ inſtaret periculũ ſi contendere pergerent: quod illi cõtempſerunt.moxq; erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim ſauciauerunt: reliqui uerò domũ refugientes poſthac quieuerunt. Populo uerò clamoribus agente cõtra Herodem,cõmotus ad iram Antonius iuſsit quos uinxerat interfici.Altero deinde anno Syriam occupauerũt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorũ ſatrapa: quo tẽpore Ptolemæus Mennæi defunctus eſt. cuius in principatu ſucceſſor filius Lyſanias amicus factus eſt Antigono Ariſtobuli filio,conciliante ſatrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reducunt. Cap. XXIIII

XXII ANtigonus deinde mille talenta & quingentas mulieres daturum ſe Parthis eſt pollicitus,ſi ab Hyrcano in illum regnũ transferrent, & Herodem unà cum ſuis interficerent.quæ tamẽ non dedit,ſed Parthi nihilominus aſſerturi regnum Antigono,duxerunt uerſus Iudęam exercitum,Pacorus per maritima,ſatrapa per mediterranea. Pacorũ excluſerunt Tyrij,ſed Sidonij ac Ptolemaidenſes intromiſerunt.Ille alam equitum in Iudæam ſpeculatum præmiſit,iuſſam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna regius,& ipſe Pacorus nomine. Adiungentibus autem ſe Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus,& paratis cum eo in hoſticũ inuadere, ille ſpem concepit poſſe ſe horum opera partem quandam regionis in poteſtatem redigere,quæ Dryinœ uocabatur: & quibuſdã eis occurrentibus peruaſerunt uſq; Hieroſolyma. Vbi adiungentibus ſe alijs iam multum aucti numero,aggreſsi ſunt oppugnare regiam. moxq; ferentibus opem his qui fratrum partes ſequebantur, & pugna in foro conſerta, repulerunt hoſtem iuuenes: eoq; in templum cõpulſo,miſerunt armatos quoſdam in propinquas ædes ut eis eſſent præſidio.in quos coortus populus,deſtitutos auxilio cum ipſis concremauit ædibus.quam iniuriam paulo poſt Herodes ultus eſt,aduerſarios adortus prælio,& multis interfectis ex illorum numero. Cumq; quotidianæ uelitationes inter eos fierent, hoſtes exſpectabant conuenturas è tota regione turbas ad pentecoſten,quam uocant, feſtiuitatem. Quæ dies poſtquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata ſunt,tam armatorum quàm inermium: qui & templum & urbem occupauerunt,excepta regia. hanc enim Herodes ſeruabat cum paucis militibus. eius murum Phaſaelus cuſtodiebat: Herodes uerò cum ſuorum cohortibus erupit in hoſtem agentem in ſuburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga uertere,fugientia partim in urbem, partim in templum, partim etiam intra uallum quoddam in propinquo poſitum. in ea pugna & Phaſaelus

ſaelus adiuuit nõnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus rogante Antigono in urbem ingreſſus eſt, prętextu quidem quaſi ſeditionis compeſcendæ gratia, ſed reuera principatũ illi aſtruere cupiens, quin poſtq̃ à Phaſaelo occurrente exceptus eſt hoſpitio, ſuaſit ei ut legatus iret ad Barzapharnem, inſidias hoc pacto inſtruens. ille nihil ſuſpicatus paruit, non probante hoc factũ Herode propter Barbarorum perfidiam, hortanteq; ut potius Pacorum & alios ad ſe uenientes opprimeret. Itaq; profecti ſunt in eam legationẽ Hyrcanus atq; Phaſaelus: & Pacorus relictis apud Herodẽ ducentis equitibus, ac decem liberis quos uocant, legatos deduxit. Vt uero in Galilæam uentũ eſt, armati eis occurrunt q illis oppidis præerant: & Barzapharnes primum alacriter eos excipit donatq; muneribus: deinde ſtruere inſidias incipit. Phaſaelus uerò cum ſuo comitatu deductus eſt in propinquum iuxta mare diuerſoriũ. Vbi audito q Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis eſſet pollicitus, ſuſpectos iam habuerunt barbaros. quidã etiam nunciauit, noctu illis parari inſidias, & clàm adhiberi cuſtodiam. Et certè ceciſſent eos, niſi expectaſſent donec relicti Hieroſolymis Parthi Herodem caperent, ne his ſublatis ille præſentiens effugeret. id quod uerũ eſſe mox apparuit, conſpectis cuſtodibus. quare non defuerunt qui hortarentur Phaſaelũ, ut nihil amplius exſpectans cõſcenſo equo ſe inde proriperet, pręcipue Ofilius, qui id ſecretũ cognouerat è Saramalla Syrorum tũc ditiſsimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longe mare aberat. at ille Hyrcanũ & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: ſed accedens Barzapharnem negabat eum recte facere, qui agitaret eiuſmodi cõſilia. Si enim pecunijs opus habeat, plures accepturum à ſe q̃ ab Antigono: & alioquin turpe eſſe legatos ſuam fidẽ ſecutos inſontes interficere. At barbarus hæc audiẽs deierabat nõ eſſe uera, & inanibus eum turbari ſuſpicionibus: moxq; ad Pacorũ abijt.

Parthi Hyrcanum & Phaſaelum captiuos abducunt. Cap. XXV

QVo profecto ſtatim Parthorum quidam iniecerunt uincula Hyrcano & Phaſaelo, multum deteſtanti eorum periurium. ad Herodem autem miſſus eunuchus mandatum habebat, ut productum extra muros comprehenderet. Phaſaelus uerò miſerat nuncios, qui indicarẽt Parthorum perfidiam: quos quoniam hoſtes interceperãt, Herodes re cognita Pacorum adijt & Parthorum potentiſsimos, quaſi aliorum dominos. qui cũ ſcirẽt omnia, dolose diſsimulabant: aiebantq; oportere eum cum ipſis progreſſum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos eſſe comprehenſos ab aduerſarijs, ſed aduentare ſignificaturos quàm bene Phaſaelo ſucceſſerit. id Herodes non credidit, ut qui ex alijs de fratre capto audierat. quam eius ſuſpicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipſi deſpõſata erat: huius monitis, licet alijs contemnentibus libenter parebat, utpote mulieris cordatiſsimæ. Interim dum Parthi quid faciendum ſit cõſultant, quòd non placeret aperte tantum uirum aggredi, & rem in ſequentem diem differunt, Herodes animaduerſa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, utcunq; negarent alij, appetente ueſpera decreuit ad fugam uti hac opportunitate temporis, neq; diutius inter hoſtes cunctari in rebus tam dubijs. Aſſumpto igitur armatorum quos circa ſe

habebat ſubſidio, & impoſitis in iumẽta mulieribus, matre & ſorore, & ſpõ
ſa ſua Alexandri filia nepte Ariſtobuli, matreq; ſpõſæ Hyrcani filia, & fratre
natu minimo, famulitioq; ac reliqua turba comitũ, pperabat uerſus Idumæã
inſcijs hoſtibus: ex quib. nemo erat tam ferreus, qui nõ tali rerũ facie cõmo-
tus fuiſſet ad miſericordiã, fœminis infantulos ſuos trahentibus, & cũ lacry
mis ac eiulatu relinquentib. patriã, & uinctos amicos, nec de ſe meliora ſpe-
rantibus. Verũ Herodes obdurato cõtra ſæuientẽ fortunam pectore, & ip-
ſe præſenti erat animo, & comites inter eundũ ſingillatim accedens hortaba
tur ne mœrori ſuccũberent. hunc enim fugæ officere, in qua ſola ſalutis ſpes
ſit repoſita. quib. uerbis accenſi conabant calamitati reſiſtere. interim mini-
mum abfuit quin ipſe ſibi manus inferret, euerſo uehiculo & matre adducta
in mortis periculũ: adeò & caſus hic eum terruit, & metus ne inter has mo-
ras ſuperueniret hoſtis inſequens. iamq; gladiũ ſtrinxerat uolẽs ſe percutere,
cùm interuentu proximorũ eſt phibitus, obteſtantiũ ne ſuos inimicorũ in-
iurijs relinqueret. neq; eñ eſſe uiri fortis, ſe uno in libertatẽ aſſerto amicos
contemnere. partim igit ui, partim pudore coactus deſiſtere ab incepto faci-
nore, refota matre, & pro tẽpore adhibitis remedijs, pergebat inſtitutũ cur-
ſum petens caſtellũ Maſſadam q̃ maximis cõpendijs. in quo itinere nõ ſemel
impugnatus à Parthis perſecutoribus, ſemper uictor diſceſsit. Imò ne Iudæi
quidẽ eo fugiẽte quieuerũt, ſed ſexageſimo ab urbe ſtadio illũ aggreſsi in pu
gnam pertraxerũt. quibus uictis & pfligatis, quaſi nõ ex neceſsitate, ſed mul-
to ante præparatus cõflixiſſet, in eo loco ubi Iudæos uicit, poſtq̃ regno poti-
tus eſt regiam condidit cum primis memorabilẽ, adiũcto etiã oppido, quod
Herodiũ uocari uoluit. Poſtea uerò q̃ ad Reſſam uicũ Idumææ peruenit, oc
currit ei frater Ioſephus: ubi conſultatum eſt inter eos quid facto opus eſſet,
cum tantam turbam ſecũ traherent, etiam abſq; milite conductitio: Maſſada
uerò, ad quod caſtellũ decretũ erat confugere, tantam multitudinem nõ ca-
peret. Maiorẽ igitur partẽ dimiſit, numero ſupra nouẽ millia, iuſsis alijs aliàs
per Idumæam ſalutem ſibi quærere, additoq; uiatico: expeditioribus autem
quibuſque, & ſuis intimis neceſsitudinibus aſſumptis in caſtellum ingreſſus
eſt: depoſitisq; ibi cum ſuo comitatu mulieribus, quorũ omnium numerus
ad octingentos pertingebat, quòd ibi & frumentum & aqua & reliqua om-
nia neceſſaria ſuppeterent, ipſe properauit ad Petram Arabiæ. Cæterùm ubi
dies illuxit, reliqua quidem omnia Hieroſolymitanorũ bona direpta ſunt per
Parthos unà cum ipſa regia, ſola Hyrcani pecunia, circiter trecenta talẽta, in-
tacta remãſit. Herodis etiam facultatũ magna pars euaſit, præſertim quas ille
mature prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec cõtenti Parthi
urbis direptione, egreſsi agrum quoque late populati ſunt, & Mariſam urbẽ
opulentam euerterunt. atq; ita Antigonus in Iudæam à rege Parthorum re-
ductus, Hyrcanum & Phaſaelum uinctos accepit. Vehementer autem tri-
ſtatus eſt, quòd mulieres effugiſſent, quas Parthis tradere conſtituerat, &
unà cum pecunia daturum ſe promiſerat. Veritus deinde, ne populi fauore
Hyrcanus in regnum reſtitueretur, qui à Parthis aſſeruabatur, amputauit ei
auriculas, hoc agens, ne ille propter hoc uitium ad recipiendum pontifica-
tum eſſet idoneus, quando lex hunc honorem non concedit, niſi ei qui in-

tegro

tegro ſit corpore. Sed maxime miranda eſt Phaſaeli generoſitas, qui ubi neci ſe deſtinatũ cognouit, non tam mortem indigne ferens, quàm miſerabile ac turpe ducẽs inimici arbitratu cadere, cum manus ſibi inferre nõ poſſet propter uincula, alliſo ad ſaxũ capite uitam abrupit, quod illi tum in tali neceſſitate conſtituto, uiſum eſt honeſtiſsimũ, adempta inimico poteſtate ſæuiendi in ſe pro libidine. Fertur autẽ ꝙ ſauciato uehementer capite, Antigonus ſubmiſsis medicis, pro remedio uenenũ in uulnus indiderit. ante tamen q̃ exhalaret animam, audito ex quadam muliercula ꝙ Herodes frater hoſtem euaſiſſet, ualde tranquillo animo mortẽ tulit, ultorẽ ſuæ necis poſt ſe relinquẽs, qui poſſet ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorũ ſe circumſtantium magnitudine, expediebat conſiliũ ad moliendas res arduas. ad Arabum enim regem Malchum, multis ſuis beneficijs iam antè obligatum proficiſcitur, cùm maximè opus haberet mutuam operam poſtulaturus, & accepturus pecuniam uel munere uel fœnore ab homine ſibi obnoxio. non dum enim certior factus de fratris interitu, dabat operã ut eum quàmprimũ ab hoſte redimeret, uel trecenta talenta paratus expẽdere. qua de cauſa etiam Phaſaeli filiũ ſeptennem ſecum ducebat, oppigneraturus eum apud Arabes. Sed cum occurriſſent ei miſsi à Malcho qui denunciarent ut finibus eius regni excederet, ſic Parthis iubentibus (prætexebat autẽ hoc ſuaſu optimatum ſuorum ne debitam pecuniam redderet, utq́; ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos depoſuerat) reſpondit ſe nõ ueniſſe ut moleſtus eſſet cuiq̃, ſed ut colloqueretur cum rege de rebus neceſſarijs. deinde cum conſultius uideretur diſcedere, ualde moleſte abijt Aegyptum uerſus iter ingreſſus. & tunc quidem in quoddam templũ diuertit, ubi multos ex comitatu reliquerat. Sequẽti uerò die cum ueniſſet Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus aũt pœnitentia motus, & curſim inſecutus Herodem, nihil profecit. iam enim ille procul aberat uerſus Peluſium properans. quò poſtq̃ peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magiſtratus eius loci conuenit. à quibus ob priſtinæ fortunæ reuerentiam honorifice in eam urbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamẽ efficere nõ potuit ne Romã properaret, licet hiberno tẽpore, & parũ tranquillis, ut nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde uerſus Pamphyliam, & cum graui tempeſtate conflictatus, ægre in Rhodum euaſit, iactura etiam ſarcinarũ facta. Vbi duo ex amicorũ cohorte ei præſtò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inueniſſet eam ciuitatẽ grauiter afflictam bello quod contra Caſsium geſtũ eſt, ne præſenti quidẽ inopia cohiberi potuit, quo minus uel ſupra uires eam refoueret: inſtructaq́; triremi & cum amicis cõſcenſa, in Italiã Brunduſium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ ſibi in Iudæa contigerant: & ꝙ frater Phaſaelus à Parthis captus occiſus ſit, & Hyrcanus apud eoſdẽ captiuus detineatur. quodq́; Antigonũ regem cõſtituiſſent, pollicitũ eis mille talẽta, & quingentas mulieres, quas ex ipſius familia ſeligere deſtinauerat. & ꝙ eas noctu abſportaſſet non ſine labore, & ægre manus hoſtiũ euaſiſſet. & poſt hæc omnia familiam in extremo periculo relictã oppugnari, ipſo per medias tẽpeſtates contemptis omnib. difficultatibus properante ad unicũ ſubſidiũ quod in illo haberet repoſitum.

XXIII ANtonium uerò mutatæ Herodis fortunæ cõmiſeratio ſubijt, reputantem ꝙ etiam ab illo faſtigio deuoluantur homines, nõ mediocriter mouente eum cùm paterni hoſpitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, ſi eius ope rex fieret, quemadmodũ ante poteſtatẽ tetrarchæ cõſecutus fuerat. ſed præcipue huc impellebat odiũ Antigoni, quem ꝙ pro turbulento haberet ac Romanis infeſtiſsimo, ad iuuandũ Herodẽ erat propenſior. Cęſar quoq; partim propter Antipatri militiam in Aegypto cũ patre ipſius toleratã, & hoſpitij ius ac reliquam beneuolentiam, partim ut Antonio gratificaretur, quem ualde ſtudioſum Herodis ſciebat, ad dignitatem ipſius tuendam & conatus promouẽdos erat paratiſsimus, conuocatoq; ſenatu Meſſala ac deinde Atratinus, cõmendarunt productum Herodem, tam patris q̃ ipſius beneficia & ſtudium Romani nominis cõmemorantes: ſimulq; accuſauerunt & hoſtem declarauerunt Antigonũ, nõn ſolũ ob uetera crimina, uerumetiã ꝙ contemptis Romanis à Parthis accepiſſet imperiũ. quibus rebus cum ſenatus eſſet offenſus, tum Antonius eũ dòcuit ꝙ etiam ad Parthicum bellum plurimũ conduceret regnare Herodẽ: idq; mox omniũ ſuffragijs approbatum eſt. Quo inſignius fuit Antonij erga illum ſtudiũ, non ſolum quia præter ipſius ſpem regnũ ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc ſibi conceſſuros, ſolitos hunc honorem regio ſeruare generi: & ideo coniugis ſuæ fratri id petiturus erat Alexandro, nepoti ex patre Ariſtobuli, ex matre Hyrcani: ſed etiam quia intra ſeptem dies inſperata felicitate ornatum dimiſit ex Italia. Hunc adoleſcentem poſtea Herodes interfecit, ut ſuo loco indicabimus. Cæterũ dimiſſo ſenatu, Antonius & Cæſar medium habentes Herodem exiuerunt, conſulibus cæterisq; magiſtratibus deducentibus, aſcenderuntq; in Capitolium ſacra ibi facturi, & ſenatuſconſulta depoſituri: & nouus rex primo regni ſui die cõuiuio acceptus eſt ab Antonio. atq; hoc pacto ille regium faſtigiũ adeptus eſt CLXXXIIII Olympiade, C. Domitio Caluino iterũ, C. Aſinio Pollione Coſs. Toto autem eius abſentiæ tempore Antigonus familiã eius oppugnabat in Maſada, abundantem quidem cętero cõmeatu, ſed laborantem aquarum inopia, ita ut hac de cauſa Ioſephus frater cum ducẽtis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchũ iam pœnitere, ꝙ parum officioſus in Herodem fuiſſet. id conſilium mutauit imbre noctu de cælo demiſſo. ciſternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: ſed haud ſecus quàm diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrebant, & conferentes manũs cũ Antigonianis, modò aperte modò clàm multos trucidabant. Interea Ventidius Romanorum dux, miſſus ut Parthos è Syria pelleret, poſt illorum abſceſſum in Iudæam uenit, eo prætextu, quaſi Ioſepho laturus auxilium: ſed reuera hoc conſilio, ut pecuniam extorqueret ab Antigono. Poſitis igit caſtris prope Hieroſolyma, ſatis magnam pecuniæ uim exegit ab eo. Quo facto ipſe quidem cum maiore copiarum parte receſsit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cùm quadam militũ parte ibi reliquit: quem & ipſum placandum habuit Antigonus ne quid interim moleſtus eſſet dum Parthi ut ipſe ſperabat ſuccurrerent.

Herodis

Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonum. Cap. XXVIII

INterim Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidē, collectis nō medio- XXIIII
crib. copijs tū ex cōductitio, tū ex suæ gētis milite, properabat p Ga
lilæā cōtra Antigonū, adiutus à Silone ac Vētidio, ad quos Gellius
ab Antonio missus fuerat cū mandatis ut Herodē in suum regnū deducerēt:
quāuis Ventidius tū fortè distinebat cōponēdis ciuitatū tumultibus, quos ir
ruptio Parthorū excitauerat. Silo uerò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus
ab Antigono. Attamē Herodis ulterius ꝓcedētis copiæ augebant indies, &
tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducēti aūt ei uersus Masa
dam, q̄ necesse esset seruare cognationē in eo castello obsessam, impedimēto
fuit Ioppe: quā occupatā ab hoste opus erat primū capere, ne quā hostilē mu
nitionē à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasiōe arrepta Si-
lo mouit exercitū: quē cum Iudæi persequerent, Herodes cū modica manu
eis occurrit, & Iudæis ꝓfligatis Silonē ægre repugnantē seruauit. Capta de-
inde Ioppe properauit Masadā ad liberandos obsidione domesticos. Ex in-
digenis aūt alij ꝓpter paternā amicitiā illi se adiungebāt, alij ꝓpter ipsius glo
riam, nōnulli q̄ amborū deuincti essent beneficijs. sed maxima pars ob spes
quas de cōfirmato iam rege cōceperant. Augebat aūt ualde exercitus, cui An
tigonus in trāsitu locis opportunis struebat insidias, & tn̄ nihil aut parū ho-
stē lædebat his artibus. nam Herodes receptis è Masada domesticis, & capto
Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequētib. Silonis militibus, et multis Hie
rosolymitanis eius potētia pterritis. Cūq; ad occidentalē urbis tractū castra
posuissēt, q hac parte dispositi erāt custodes sagittis eū impetebāt & missilib.
deinde q̄busdā cateruatim excurrentib. & statiōes hostiū infestātibus, Hero
des caduceatorē clarigare iussit circa mœnia, se bono publico ueniss̄e & ad
salutē urbis, ne apertorū quidē inimicorū retaliaturū iniurias, sed etiā inimi-
cissimorū in se peccata obliuiōi traditurū. ad hęc Antigonus ita respōdebat,
uerso sermone ad Silonē ac Rom. milites, iniquū eos facere q Herodi regnū
astruāt, homini priuato & Idumęo, hoc est semijudæo, cū id more gētis de-
beat successiōi generis. nam si offensi q̄ ipse à Parthis regnū accepissēt, ideo
uelint hoc auferre, nō deesse multos ex eo gn̄e q legitimē possint id accipere,
nihil de pop. Ro. malemeriti, & sacerdotes insup, quos iniquū sit priuari de-
bitis honoribus. ad hūc modū ambob. inter se cōtendētibus, & usq; cōuitia
prorūpentibus, Antigonus ꝓmisit suis ut arcerēt hostes à mœnibus: q cū stre
nue iacularent è turribus, facile eos fugauerūt. Tū uerò Silonē largitiōe cor-
ruptū esse patuit. subornatis em̄ aliquot militib. è suis familiaribus, q clamo-
ribus largiores cōmeatus & pecuniā in alimēta flagitarent, abduciq; se in hi-
berna ad cōmodiora loca postularēt, uastis circa urbē omnib. q̄ Antigonia-
ni amoliti essent uitę necessaria: turbari cępit exercitus & parare abitū. cōtrà
Herodes rogabat Silonis tam duces q̄ milites ne se desererēt, missum tū à Cæ
sare & Antonio, tū à senatu reliquo. sibi curæ futurū ne quid exercit⁹ desi-
deret, atq; etiā ut abunde adsint quæcūq; requirerēt. post quas preces cōtinuo
dimissis suis ꝓ agros, nullā Siloni discedēdi ansam reliquā fecit. maior em̄ q̄
quisquā sperarat rerū necessariarū allata est copia: familiaribus etiā suis apud
Samariam agētibus imperauit, ut frumentū, uinum, oleū, pecora, & reliqua

neceſſaria Hierichuntem comportarent, ut & in poſterũ inde ſuggeri poſſent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, ſed cõtinuo dimiſit per agros qui per inſidias frumẽtatores interciperẽt. qui ſicut iuſsi ſunt cõparata circa Hierichuntem armatorũ multitudine, inſeſsisq; montibus, intenti obſeruabant eos q cõmeatus cõueherẽt. Nec Herodes interim ſegnis erat: ſed aſſumptis x cohortibus, quarũ v è Romanis totidẽ è Iudæis cõſtabant, adiunctisq; mixti generis cõductitijs & equitatu modico, Hierichuntẽ petijt: offendẽsq; urbẽ relictã ab habitatoribus, & d ex his ad montiũ uertices confugiſſe cũ familijs, hos quidẽ captos dimiſit. Romani uero inuadẽtes urbẽ diripuerũt, repertis intra ædes omne genus rebus precioſiſsimis. Rex igitur relicto in ea præſidio reuerſus eſt, & Rom. exercitũ hibernatũ in recẽs deditas regiones dimiſit, Idumæã, Galilæã & Samariã. Antigonus quoq; ꝑ largitiõe obtinuit à Silone ut partẽ Rom. exercitus intro Lyddã acciperet, captans Antonij gratiam. atq; ita Romani degebãt in magna rerũ copia, ab armis tantiſper uacantes. Herodi uerò otiari nõ libuit, ſed miſſo in Idumæã Ioſepho fratre cum ꝛ peditibus & cccc equitibus, ipſe in Samariã profectus, & depoſita ibi matre cognatisq; alijs ꝙs è Maſada eduxerat, in Galilæã duxit, expugnaturus quędã loca ab Antigono inſeſſa præſidijs. cumq; Sephorim cælo ningente pueniſſet, Antigonianis inde refugientib. magnã nactus eſt rerũ neceſſariarum copiam. Inde in latrones quoſdã ſpeluncarũ receſſus habitãtes equitũ alam immiſit, cum peditũ trib. cohortibus, ut eos cohiberet à maleficijs. aberant aũt nõ longe à uico qui Arbela dicit. Quadrageſimo deinde die uenit cum toto exercitu, & magna audacia hoſte occurrẽte, in ſiniſtro aciei cornu laborari cœptũ eſt, donec ipſe armatorum manu ſtipatus ſuccurrit, & hoſtes iam uincẽtes coegit terga uertere, ſuos uero fugiẽtes gradũ ſiſtere. nec hoc cõtentus ꝑfligatos & palantes uſq; Iordanẽ perſecutus eſt. atq; ita uniuerſam Galilæã in partes ſuas traduxit, præter eos q erant in ſpeluncarũ receptaculis. numeratisq; uiritim cl drachmis, & ꝑ portiõe centurionibus, ſuos in hiberna dimiſit. Interea Silo ad eũ uenit cũ ſuis ducibus q apud Antigonũ in hibernis fuerant, illo nolẽte eos poſt unũ menſem exactũ amplius alere. nam & ad circumuicinos miſerat q iuberẽt eos ſublatis omnib. rebus ad uictũ neceſſarijs in mõtes refugere, ut Romani ꝑ inopia fame perirẽt. at Herodes Pheroręfratrũ minimo cõmeatuũ curam cõmiſit, iuſſo inſtaurare Alexandriũ. Ille uero breui & militib. magnã neceſſariarũ rerũ abundantiã ꝑbuit, & caſtellũ illud prius deſertũ denuo cõdidit. Eodẽ tempore Antonius morabaṫ Athenis. In Syria uerò Ventidius Silonẽ accerſens contra Parthos, iuſsit primũ Herodi
xxv nauare operã, deinde ad propriũ bellũ exire prouinciales auxiliarios. At ille Silone ad eum miſſo, ipſe cõtra latrones in ſpeluncis degẽtes duxit militẽ. Erant aũt hæ ſpeluncæ ſitæ in præruptis mõtibus, anguſtis tramitib. acceſsibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harũ cauernis illi cum totis habitabant familijs. Rex aũt arcas in hunc uſum cõpactas de uertice montis per machinas demittebat catenis ferreis: eo q nec inferne propter aſperitatẽ montis aſcendere daret, nec ſuperne cõtra eos derepere. hæ arcæ cõpletæ erant militibus haſtas falcatas geſtantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamẽ arcarũ demiſsio periculoſa erat propter immenſam altitudinem

tudinem: & in ſpeluncis nõ deerant uictui neceſſaria. ut uerò demiſſæ ſunt arcæ ad earũ oſtia, & nemo p̃ metu audebat progredi, quidã ſcutatus accinctus gladio, manu utraq; apprehẽſa catena qua arca ſuſtinebat, demiſit ſe intra fauces moræ impatiens, illis exire cunctantibus: & ad quandã cauernam accedens, primũ iaculis multos intus cõfecit: deinde reſiſtere conatos falcata haſta attractos dabat in præceps; deinde penitius reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demũ in arcam ſe recepit. cæteros uerò eiulatum audiẽtes pauor corripuit, & ſalutis deſperatio. eos tamẽ conatus impediuit nox interueniens, multiq; rege per præconẽ pollicente ueniam deditionem fecerunt. Sequenti uerò luce eodem uſi ſunt oppugnationis genere, magis etiã ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & ſubiecto igne antra incendẽdo. inerat enim intus multa materies. Senex aũt quidam deprehenſus intus cum uxore ac ſeptem filijs, rogatus ab eis ut ſe fugere hoſtẽ permitteret, ſtans ante hoſtium, primũ quemq; exeuntem iugulabat, donec ad unum omnes confecit, & uxorẽ ultimam. deinde præcipitatis cadaueribus, poſtremo ſeipſum ſuperiecit, mortẽ ſeruituti præferens. primo tamen in obſcuritatẽ Herodis multa eiecit conuitia, licet rex è ſpecula quadam dextram porrigeret, & pollicereture ueniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ ſunt. Rex autẽ Ptolemæo præpoſito ei regioni, in Samariam profectus eſt cum ſexcentis equitibus, & tribus millibus peditũ, ut armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo ſua præfectura non bene ceſsit: nam inuaſus ab his qui & antè Galilæam turbauerant, interfectus eſt. quo facto receperunt ſe in paludes & loca inacceſsibilia, totum eum tractũ rapinis infeſtantes & excurſionibus. Herodes aũt reuerſus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos ſupplicio tradidit, & arces ipſas diruit: atq; ita ſublatis rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis mulctauit. Interea cæſo in pugna Pacoro, & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxiliũ mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente hoc Antonio. Ille uocatus ab Antigono, & pecunijs corruptus, inuito Herode ad eum ſe contulit, tanquam inſpecturus eius negotia. At Antigonus ſuſpectum habens eius aduentum non admiſit hominem, ſed per funditores glandibus impetitum arcuit, ſatis declarans ſuũ animum. ille tum demũ Herodẽ bene monuiſſe, & ſe nõ obtemperantẽ erraſſe intelligens, in Emauntẽ urbẽ ſe recepit: & in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei uenerunt, interfecit nullo amici aut hoſtis diſcrimine, iratus ob ea quæ ſibi acciderant. quo facto rex exacerbatus petebat Samariam. nam decreuerat ea de cauſa adire Antoniũ, alijs ſibi opus dictitans, quàm his qui ſe magis quàm hoſtẽ læderent. alioqui ſufficere uel ſeipſum ad opprimendum Antigonũ. Machæra uerò conſecutus eum rogabat ut maneret: aut ſi certum eſſet pergere, ſaltem Ioſephũ fratrem ſibi attribueret, gerenti bellum contra Antigonũ. Itaq; recõciliatus Machæræ multũ roganti, relicto ibi Ioſepho cũ exercitu, præcepit ei ne rem totã in diſcrimen adduceret, né ue cum Machæra contenderet. Ipſe uerò properauit ad Antonium oppugnantẽ Samoſatam ſitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. poſtquam autẽ peruenit Antiochiã, repertis ibi multis collectis qui cupientes

tes adire Antoniũ non audebant ſe cõmittere itineri propter obſidentes uias barbaros & ſæuientes cædibus, bono animo eſſe iuſsis ducẽ ſe præbuit. ſtatione aũt altera procul à Samoſata inſidiabat barbarorum turma cõmeantibus ad Antoniũ: ubi quà exitus erat in campeſtria occultauerant ſe nõ pauci equites, non moturi ſe loco, donec uiatorũ agmen perueniret in planiciem. Cumq; iam primi pertranſiuiſſent, Herodes qui p̃ſidio erat extremo agmini, inuaditur à fermè quingentis equitibus. qui cũ primos ſibi occurrẽtes in fugam uertiſſent, rex cum ſuis ſtipatoribus magno impetu in eos illatus hoſtem repulit, & excitatis ſuorũ animis pugnam redintegrauit, reuertentibus qui paulo antè fugerant, ita ut ubiq; cæderentur barbari. Rex aũt ſæuire ferro non deſtitit, nec niſi receptis iumentis quæ nõ pauca gerebant ſarcinas, ſi mulq; mancipijs, cœptũ iter proſecutus eſt. Et cum plures alij in propinquo campis ſaltu inſidiantes in illos coorirentur, hos quoq; cum ualida ſuorum manu aggreſſus in fugã cõpulit: multisq; ex eorũ numero cæſis ſecurum ſequentib. ſe iter præſtitit. illi uerò ſeruatorẽ eum & protectorem ſuũ appellabant. Poſtq̃ aũt prope Samoſata uentũ eſt, exercitũ inſtructũ & ornatũ ei honoris cauſa miſit obuiam Antonius, propter adducta auxilia, & quia p̃fligatos ab eo barbaros audierat: multũq; gauiſus eius aduẽtu, & cognitis quę obiter geſſerat, collaudata uiri uirtute, cõplexus eſt eũ & ſalutauit comiter, in ſummoq; honore habuit ut regẽ recens à ſe declaratum. Antiocho aũt paulo poſt id caſtrũ dedente, & hoc pacto finito bello, Soſio prouinciã Antonius cũ exercitu tradidit: cõmendatoq; ei Herodis negotio, in Aegyptũ ipſe profectus eſt. Tum Soſius duas legiones cum rege præmiſit in Iudæam, ipſe cũ reliquo exercitu ſequebat. Interim abſente fratre Ioſephus in Iudęa perierat hoc modo. Immemor mandatorũ fratris quæ illi Antoniũ aditurus dederat, aſſumptis & à Machæra quinq; cohortibus uerſus Hierichuntẽ p̃fectus ad demetẽdas eius agri fruges, in mõtibus caſtris locũ cepit: & quia Rom. cohortes cõſtabant è tyronibus non admodũ rei militaris peritis, & plerique è Syria delecti eſſent, circumuentus ab hoſte inter locorũ difficultates, amiſſo exercitu & ipſe fortiter pugnans occubuit. ſex em̃ cohortes deſideratæ ſunt. Antigonus uero potitus cadaueribus, Ioſepho præcidit caput, & talẽtis à Phorora fratre redimendũ. quo facto Galilæi à ſuis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacũ demerſam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata ſunt. Machæra aũt Gittham caſtellum muniebat. Regi uerò apud Daphnen Antiochiæ ſuburbiũ fratris caſus renũciatus eſt, iam antè tale aliquid exſpectanti propter quędã inſomnia, quibus nõ obſcurè de fratris morte p̃monitus fuerat. Accelerato igitur itinere poſtquam ad Libanum montẽ peruenit, aſſumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam unam Romanã legionem, Ptolemaidem petijt: unde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. cui occurrentes hoſtes, prælio uicti cõpulſi ſunt in caſtellũ unde exiuerant pridie. quod primo mane oppugnare adortus, ui repentinę tẽpeſtatis coactus eſt infecta re inde exercitũ in proximos uicos abducere. Superueniente aũt ab Antonio legione altera, qui caſtellũ tenebant territi noctu id deſeruerunt. Rex quoq; properauit Hierichuntem, uolẽs ulciſci fratris interitum. quò poſtquam uenit, honoratiſsimum quemq; adhi-

buit

buit ad conuiuium: peractaq; cœna dimissis cõuiuis recepit se in cubiculũ. Hic uidere licuit res regis à deo non negligi. Tricliniũ enim illud in quo cœnatum fuerat, iam uacuum sine cuiusquam noxa cõcidit: quo factũ est ut omnes Herodem deo charũ crederent, ut qui miraculose seruatus uideretur è tanto periculo. Sequenti uerò die cum hostiũ sex millia ad pugnam descendissent à montiũ uerticibus, Romanos terruerunt: eorumq; uelites procurrendo iaculis & saxis feriebãt regios, adeò ut ipsi quoq; regi quidam uulnus in latus inflixerit. Porrò Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, uolens uideri ita abundare copijs, ut foris quoq; posset bellum gerere: Sed ille Machæræ se opposuit. Herodes uerò occupatis quinq; oppidis, præsidiariorum circiter M M in eis interfecit, & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad uicũ Isanas nomine: & confluentibus ad se multis à Hierichunte ac Iudæa, ubi animaduertit hostem præ audacia uenire ad pugnam, collatis cum eo signis uicit egregie, & accensus ulciscendi fratris cupidine, sæuiendo instabat in uicum fugientibus. Repletis autem ædibus milite, & quibusdam in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis uidit omnia referta & cõstipata militibus. hos igit saxis superne impetentes aceruatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculũ miserabilius, quàm uidere innumera cadauera cumulata intra parietes. & hoc facinus maxime fregit hostiũ audaciam, ita ut nõ amplius sperarent aliquid lętius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repente ualida tempestas interuenisset, regij uictores petijssent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans urbẽ deserere. At rex iam uespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatũ abijt: ubi maximũ discrimen adijt, quod tamen euasit dei prouidentia. Cum enim esset nudus, & unius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostium armati, quos metus eò compulerat. dumq; ille se abluit, primus prodiens stricto gladio p fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti, ut illæso rege contenti essent sibijpsis fuga salutem quærere. Sequenti uerò die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in ultionẽ fratris: nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc ubi tempestas desæuijt, moto inde exercitu uenit Hierosolyma, & castra prope urbem metatus est, anno tertio postq̃ Romæ declaratus rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maxime oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante templum fixit tentoria, uolens sic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi. & tribus aggeribus ei loco circumdatis, turres erexit adiutus operarũ multitudine: & cęsa circumquaq; materie, præpositisq; huic operi uiris idoneis, durante etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur. Cap. XXVIII

PEractis uerò nuptijs uenit per Phœnicẽ Sosius, præmissisq; per mediterranea copijs, mox & ipse affuit habens secũ multos tam pedites q̃ equites. uenit etiã rex à Samaria, ad ueterẽ exercitũ non mediocrẽ accessionẽ adducens. erant enim circiter xxx millia. XXVI

omnes

omnes autem confluebant ad Hieroſolymorũ mœnia, & aſsidebant ſeptentrionali urbis lateri, ad undecim legiones peditũ, & ſex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Soſius ab Antonio miſſus in auxiliũ, & Herodes pro ſeipſo bellum gerens, ut deiecto Antigono hoſte pop. Rom. ipſe pro eo ex ſenatuſcõſulto regnum acciperet. Intus autẽ certatim reſiſtebant Iudæi ex tota ea regione collecti & concluſi intra mœnia, templũ domini iactantes, & fauſta populo ominantes, non deſerturum deum ſuos in periculo: direptisq; extra urbẽ tam hominũ q̃ equorum alimentis, per clancularia etiam latrocinia difficultatẽ annonæ augebãt obſeſſoribus. Cui rei Herodes ita proſpexit, ut contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet inſidijs, & cõmeatus additis præſidijs etiam è longinquo conueheret, ut breui neceſſaria uictui abundarẽt in exercitu. adhęc operarum frequẽtia facile abſoluti ſunt tres illi aggeres. æſtas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatũ aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. at obſeſsi intrepide repugnabant, conatus eorum eludentes uarijs artibus. excurrẽtes em̃ crebrò, modo incepta, modò iam perfecta opera incendebant: & cõſerentes pugnã cum Romanis nihilo erant inferiores audacia, peritia tantũ rei militaris cedebant. tum proiecto machinis muro intus recentem exſtruebãt, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, ut nõnunquam ſub terra manus cõſererent. utentesq; deſperatiõe pro fortitudine ad extremũ perdurabant, idq; obſeſsi à tam numeroſo exercitu, ipſi fame ſimul laborantes & inopia. nam in ſabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem euaſerunt in mœnia primũ lectiſsimi uiginti milites, deinde Soſij centurio. captus eſt enim primus murus die XL, ſecundus uerò quintadecima: & quædam porticus circa templum exuſtæ ſunt, quas Herodes Antigonum incendiſſe calumniabatur, uolens in eum cõcitare inuidiam populi. Capta uerò exteriore templi parte & ima urbe, Iudæi ad interiora templi & ſuperiorem urbem refugerũt: timentesq; ne à Romanis impedirentur mactare deo quotidianas uictimas, per legatos petierũt ut has tantum ſinerentur introducere. Rex uerò annuit, ſperans remiſſa tandem obſtinatiõe ceſſuros. Vt uerò ſpem ſuam fruſtratam uidit, pertinaciter pro Antigoni regno cõtendentibus, totis uiribus adortus urbem expugnauit: moxq; omnia repleta ſunt cædibus, Romanis lõga oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudęis conantibus aduerſam factionẽ exſtirpare funditus: eratq; cõtinua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuente ſupplices. nõ ætati ulli parcebatur, non ſexui, ne imbelli quidem: & quamuis obſtante rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manibus, ſed ueluti furore perciti ſæuiebant nullo ętatis diſcrimine. Antigonus quoq; neq; ueteris neq; recentis ſuæ fortunæ ratiõe ſatis habita deſcendit è turri, Soſioq; ad genua procidit. & ille nihil miſeratus mutatam eius fortunam, inſultauit homini Antigonam appellans. nõ tamen incuſtoditũ reliquit tanq̃ fœminam, ſed uincto cuſtodes addidit. Cæterũ Herodes deuictis hoſtibus, nõ minus negotij habuit in compeſcendis alienigenarum auxilijs. fluebat enim multitudo conductitiorum ad uiſendum non fanum ſolũ, ſed intimum etiam adytum. Rex uerò alios precibus, alios minis, nonnullos &

armis

armis reprimebat, moleſtiorem clade uictoriam exiſtimãs, ſi quid eorũ quæ uideri fas nõ eſt, ueniret in conſpectũ profanę multitudinis. Prohibebat etiã rapinas per urbem fieri, identidẽ Soſium rogitans, ſolitudinis ne ſe regẽ Romani facturi eſſent, exhauſta urbe rapinis ſimul ac cędibus: exiguumq; dicẽs ſibi uideri tantæ ciuium cædis precium, etiam ſi totius orbis dominiũ contingeret. Illo uerò referente pro expugnatione urbis direptionẽ merito permitti militi, promiſit ſe de ſuo mercedẽ numeraturũ ſingulis. atq; ita redempta ciuitate ab ulteriore uexatione, promiſſa perſoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Soſio uerò etiam regiè dedit munera, ita ut omnes bene nummati diſcederent. Ea clades Hieroſolymorũ incidit in conſulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV Olympiade, menſe tertio, ferijs quibus ſolenne fit ieiunium, tanquam recurrente in idem tẽporis monumentum illata Iudæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadẽ die urbs capta fuerat ante annos uigintiſeptem. Soſius aũt cõſecrata deo corona aurea profectus eſt Hieroſolymis, Antigonũ uinctum ducens ad Antoniũ. Herodes aũt ueritus ne aſſeruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud ſenatũ iure ſecũ contenderet, docens ſe regio natũ ſanguine, Herodem uerò plebeium, & q; ſi ipſe propter offenſum Rom. pop. indignus eſſet qui regnet, certè filijs eius inſontibus regnũ debeat: hæc inquã timens multis pecunijs induxit Antoniũ ut Antigonum tolleret. quo facto tum demũ Herodes metu liberatus eſt. atq; ita Aſſamonæi principatus deſijt poſt annũ centeſimũ uigeſimumſextũ: quæ domus illuſtris fuit, & celebrata propter continuatum in ea gente honorẽ ſacerdotij, facinoraq; maiorum egregia quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verũ hęc familia inteſtinis ſeditionibus agitata amiſit imperiũ. Adminiſtratio aũt rerum peruenit ad Herodem Antipatri filiũ, plebeio natum genere, & ſubiecto regibus. Atq; hunc Aſſamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XV.

Expugnatis à Soſio & Herode Hieroſolymis, Antigonus ab Antonio ſecuri percutitur, Herodes uero præcipuum quemq; ex amicorũ eius cohorte interimit. Cap. I

IEROSOLYMORVM expugnationem Soſij ductu atq; Herodis, & captiuitatẽ Antigoni, ſuperiore uolumine diximus: nunc quæ deinceps conſecuta ſunt dicemus. Poſtq; tota Iudæa potitus eſt Herodes, quantũ urbanæ plebis etiam nondum regnum adepto fauerat, eos uiciſsim promouebat: aduerſæ autẽ factionis homines quotidianis abſumebat ſupplicijs. in præcipuo honore apud eum erat Pollio Phariſæus, & Sameas huius diſcipulus. dum enim obſiderentur Hieroſolyma, hi cõſulebant

ciuibus ut Herodem in urbem reciperēt, eamq; ob rem gratiam illis habuit. Pollio uerò hic olim capitis reo Herode Hyrcano cæterisq; iudicib. prædixit opprobrans, q̄ absolutus eorū sentētijs ab omnib. illis pœnas exiget, quā prædictionē procedēte tempore deus euentu cōprobauit. Tunc uerò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilē in unū congessit: à diuitib. quoq; ablata & collecta magna ui auri ac argenti, totū id Antonio eiusq; amicis donauit. Interfecit etiam XLV primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus qui etiā cadauera scrutabant ne quis eorū efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argēti inueniebat, id totū ad regem referebat. nec ullus finis malorū aderat. nam bona eorū auaritia domini egētis absumebat: & agri inculti manebant propter tēpus anni sabbatici, quo nobis non est fas serere. Cæterū Antonius accepto Antigono uolebat eum uinctū seruare ad triumphum: sed ubi audiuit gentē ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiā eum securi percutere. uix em Iudæi cōtineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribens. Antonius Antigonum Iudæum perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorūq; primus affecit regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos ut Herodem pro illo regem constitutum admitterent. nam ne tormentis quidē adigi poterant ut appellatione regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris regis existimatio. quare uisum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc Strabo. Hyrcanus II autem pontifex captiuus apud Parthos cognito q̄ Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modū dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanū qui primo pontifex deinde rex fuit, & fratrē Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi uitæ honestam mortem præferens, seipse interfecit, sicut suprà diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est. Cap. II

HYrcanum autem ad se perductū Phraates Parthorū rex propter claritatem generis comiter habuit: & uinculis solutum permisit Babylone degere, ubi magna erat Iudæorū frequentia. hi non aliter q̄ pontifici ac regi Hyrcano honorē habebant, nec hi solū, sed quantū Iudæorum ultra Euphratem habitat: ita ut non admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed postquam resciuit Herodem ad regiam dignitatem euectū, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis exspectans, q̄ aliquando de capite periclitantē seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione cōsultare cum Iudæis, officij causa inuisere illū solitis: qui tamen ut maneret ei suadebant, cōmemorantes obsequia sua & honores quos exhiberent non aliter quàm uel regi uel pontifici: imò ne in patria quidem talem dignitatē eum obtinere posse, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec reges solere meminisse accepti in priuata uita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles. nec tamē his monitis Hyrcano potuerūt eximere patrię desideriū. Herodes quoq; ei scripsit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos, ne sibi inuiderēt cōmunem cum genero futuram potestatē. nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam

&

& altori & ſeruatori gratiæ. Simulq; etiam ad ipſum Phraatem legatũ miſit Saramallam cũ multis muneribus, eblanditurũ ne obſtaret cupienti referre gratiam homini de ſe optime merito. Nec tñ re uera hoc agebat: ſed quia ipſe grauis eſſet princeps, cauens mutationis occaſiones, quærebat Hyrcanũ in poteſtatem ſuam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod poſtea fecit. Tunc autẽ dimiſſum à Partho, & ab illis Iudæis honorifice adiutum uiatico, cum excepiſſet, in ſummo honore habuit: primumq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuijs ſemper honoratiorem cedendo, patremq; appellitando, lactabat hominem quo minus ſuſpicaretur inſidias. quin & alijs artibus procurabat quicquid putaret ſibi ad ſtabiliendum principatum conducibile, unde tamen domeſticæ ſeditionis enata eſt occaſio. Cauẽs enim ne quis illuſtrium crearetur põtifex, accito Babylone nõ obſcuri generis ſacerdote Ananelo, huic ſummũ ſacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra nõ tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, uxor Alexandri Ariſtobuli regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formoſiſsimũ, nomine Ariſtobulum, alterã Mariamnen Herodis coniugem, inſigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquiſsime ferebat contemptum filium, q̃ eo ſuperſtite aliunde uocatus pontificatum uſurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, ut pontificatum filio ſuo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negotia in Iudęam profectus, ut uidit Ariſtobulum delectatus eſt eius forma, admiratus ſtaturam adoleſcẽtis ſimul & pulchritudinem, nec minus Mariamnem regiam coniugem, felicemq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus perſuaſit ut depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim ut his conſpectis ille nihil non à ſe impetrari patiatur. his uerbis excitata mulier eas effigies ad eum tranſmiſit. Gellius quoq; rem exaggerabat, affirmans eos ſibi uiſos non mortali, ſed plane diuino natos genere, uolens Antoniũ in amores pellicere. qui indecorũ ſibi ratus puellam Herodi nuptam accerſere, atque etiam Cleopatræ ſuſpiciones uitans, ſcripſit ut aliquo honeſto prætextu filium ad ſe mitteret, addens niſi moleſtum uideatur. Quæ poſtquam relata ſunt Herodi, non putauit tutum Ariſtobulum in ipſo flore ætatis, uidelicet decimumſextum agentem annũ, adhæc genere nobiliſsimũ mittere ad Antonium, primum Romanorum nomini cedentem, deinde procliuem ad libidines, & huiuſmodi uoluptates undecunq; uenantem impune propter potentiã. Reſcripſit igitur, ſi uel pedem è regno ſuo moueat adoleſcens, fore ut cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationem rerũ ſub alio rege ſperãtibus. hoc pacto cum ſatisfeciſſet Antonio, decreuit non omnino adoleſcentẽ & Alexandram ſpernere, uxore etiam Mariamne aſsiduis precibus obtũdente, ut fratri debitũ pontificatum redderet, dicenteq; ipſi quoq; id fore cõmodum, adempta per honorem adoleſcenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorum concilio, multis uerbis in Alexandram inuectus eſt: eam & clàm regno ſuo inſidiatam, & per Cleopatram id agere ut ope Antonij à ſe regimen transferatur in puerum. idq; tanto iniuſtius eam moliri, quòd & filiam ſuam interim honore parto priuare conetur, & regnũ perturbatione reipublicæ alijs parare, quod ipſe quæſiſſet multis ſudoribus ac periculis. ſe tamen præteritorum li-

benter obliuiſci, nec deſinere pietatẽ erga eam cæterasq; neceſsitudines colere: & nunc eius filio pontificatũ reddere; cui Ananelus hactenus propter ætatẽ immaturã prælatus ſit. Hæc poſtquã elocutus eſt uerbis meditatis quo magis fucũ faceret mulieribus & amicorũ conſiſtorio, Alexãdra uix ſui compos, tum præ gaudio, tum q̃ ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum lacrymis ꝓ ſe uerba facere, faſſa ſe pro ſacerdotio nihil non tentaſſe indignitatis & contemptus impatientia: regnum aũt negans ſe uel ambiſſe unquã, uel etiam ſi ultro offerretur, admiſſuram fuiſſe. Satis honoris ſibi uideri, q̃ filiã cum ipſo regnare uideat, ſatisq; ita conſultũ ſecuritati totius familię. Victam igitur beneficiorũ magnitudine accipere ſe honorem filij, futuramq; poſthac regi obſequentiſsimam: ueniamq; præteritorũ petere, ſi quid fiducia generis & neceſsitudinis propter indignitatem rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad recõciliationis fidem datis uiciſsim dexteris diſceſſerunt, omni ut tum uidebatur ſuſpicione ſublata.

Herodes Ariſtobulum coniugis ſuæ Mariammes fratrem pontificem declaratum non multo pòſt neſandum curauit. Cap. III

III VIm rex cõfeſtim pontificatum abrogat Ananelo, uiro peregrini generis, utpote nato ex Iudæis olim ultra Euphratem traductis per Aſſyrios, ut antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolũt, unde & hic erat, à põtificibus alioquin oriundus, & Herodi iamdudũ notus familiariter. Eum adeptus regnũ cum autoritate ſua pontificem feciſſet, ipſe poſtea depoſuit quo familiam ſuam componeret perturbatam, ꝓpter neglectas leges patrias. alioquin honor hic ſemel aſſumptus ſolet eſſe perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legẽ uiolauit, pro Ieſu ſubrogato in hoc ſacerdotiũ fratre ipſius Onia. Secundò Ariſtobulus ab Hyrcano fratre eum honorem in ſe tranſtulit. Tertius Herodes Ariſtobulum adoleſcentẽ uiuo adhuc pontifici ſucceſſorẽ dedit. atq; ita tum uiſus eſt diſcordiæ domeſticæ attuliſſe remediũ. nec tamen ut decebat poſt reconciliationem uacauit ſuſpicionibus, ueritus Alexandram ne in poſterũ quidem quieturam, ſi daretur rerum nouandarum occaſio. Iuſsit igitur eam continere ſe intra regiam, & nihil pro poteſtate agere. adhæc obſeruabatur aſsidue, ita ut nihil regem lateret, ne eorũ quidem quæ ad quotidianam uiuendi rationẽ attinent: quæ omnia exaſperabant eam, & incitabant ad odiũ. plena enim muliebri ſuperbia ſuſpectã ſe obſeruari indigniſsimè ferebat, malens quiduis potius pati, q̃ amiſſa licẽtia, honoris ſpecie in ſeruitute & timore uitam degere. miſit ad Cleopatram literas, præſentẽ rerum ſuarum ſtatum deplorans, & rogans ut opem aliquam ſibi afferat. Illa iuſsit eam unà cum filio clàm in Aegyptũ ad ſe confugere. quod conſiliũ placuit, moxq; tale quiddam cõminiſcitur. Paratis duabus ſandapalis in has ſe & filium incluſit, iuſſis famulis cõſcijs, ut noctu has efferrent. erat aũt mare petendum, ubi paratum ſtabat nauigium quod eos in Aegyptum deueheret. hęc apud Sabbionẽ amicum mulieris Aeſopus ipſius ſeruus effutiuit, putans eum non inſcium eius conſilij. quo cognito Sabbion, qui hactenus inimicus Herodis erat, ſuſpectus quaſi ſocius inſidiarum quibus Antipater ueneno ſublatus eſt, arripuit occaſionẽ conciliandæ ſibi per hoc indicium regię beneuolentiæ: & ad

eum

BIBLIOTECA

eum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tentare negotiũ, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, nõ ausus ei mali quic quam facere. Verebatur enim nõ cessaturam Cleopatram, odij tali ansa præbita. quare simulata magnanimitate, uolebat per clementiã uideri indulgentior. statuit tamen modis omnib. adolescentem tollere. sed interponẽda erat mora, quo magis laterent insidiæ. Iamque instabat Scenopegia, festum apud nos cumprimis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cũ reliquo populo per hilaritatẽ exigere: attamen hinc quoq; data est occasio per inuidiam, quo magis acceleraret quod semel statuerat. Postq̃ enim adolescens annum tum egressus decimumseptimũ, sacris iuxta legẽ operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniasq́; decenter tractabat ipse eximia forma & statura q̃ pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secũ etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas uoces ac cõprecationes, licentius q̃ sub tali rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerũt Herodem ut quod de adolescente decreuerat perficeret. Itaq; peracta festiuitate dum apud Alexandrã accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se paratum in eius gratiam iuueniliter colludere. cumq́; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primũ spectabant natantes quosdam è socijs & famulis. deinde postq̃ prouocante Herode adolescens quoq; eis se miscuit, amicorũ quibus hoc datũ erat negotiũ, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac ac petulantiam mergentes non prius destiterunt q̃ omnino aqua præfocatus sit. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelũ redijt. hic casus ubi mulieribus renunciatus est, uersa repente rerũ facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis: totamq́; urbẽ rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatẽ deflente tanquã propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quam & si dolus nõ fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpe ad inferendam sibi manum pronior, impetũ tamen hunc animi represit, si fortè superesse posset extincto per summũ nefas filio, & retẽta diutius uita nullam significationem dare q̃ data opera necatũ sensisset, donec aliquando se offerret ultionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionẽ præ se ferẽs. At Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solũ fingens, sed & lacrymas & mœstitiam ueræ similliмam. ac fortasse ueræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulchritudinis, tametsi mortẽ eius plurimum ad securitatẽ suam existimaret cõducere: sed potissimũ hoc agebat ut alienus uideret ab hoc crimine. Cæterũ quod ad magnificentissimũ funeris apparatum attinet, nihil sibi ad summã liberalitatem fecit reliquũ, tam in exornando cõditorio, q̃ in congerendis eò aromatibus & alijs rebus preciosissimis, quo maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium.

Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur. Cap. IIII

ALexandra tamẽ nullo modo emolliri potuit, ſed indies magis ac magis exacerbante mœſtitia, per luctũ accendebat ad uindictæ deſiderium. Per literas igitur inſidias Herodis Cleopatræ indicat, ſimulq; filij ſui miſerabilem interitũ. Illa uerò iamdudum adiuuandi eam cupida, & tum etiam miſerata mulieris infortuniũ, non ſecus q̃ proprium curauit hoc negotium: nec unquam deſtitit incitare Antonium ad ulciſcendam necem iuuenis: indignũ facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimam regum ſtirpem tam inſolẽter debacchari. His permotus Antonius poſtquam Laodiceam peruenit, accerſiuit ad ſe Herodem, dicturum cauſam de obiecto necis Ariſtobuli crimine. factum enim improbabat, ſi quidem ipſe Herodes autor eius fuiſſet. At ille nec cauſæ ſuę ſatis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indeſinenter Antonium contra ſe irritantis, decreuit quidem parere: neq; enim aliter facere poterat, ſed cõmiſſa regni cura Ioſepho patruo, clàm ei mandauit, ut ſi Antonius in ſe grauius aliquid ſtatuiſſet, confeſtim Mariammen interficeret. ſic enim ſe affectum erga uxorem, ut etiam ſi poſt ipſius mortem aliquem potiri cõtingat illius pulchritudine, ad ſuam id iniuriam pertinere exiſtimet. aiebatq; totum hoc negotium exhiberi ſibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitã accenſus ſit. atq; his mandatis, non admodum lęta ſperans de rerum ſuarum exitu, proficiſcitur ad Antoniũ. Porrò Ioſephus creditum ſibi regimen adminiſtrans, & ſæpiſsime Mariammen conueniens, partim propter negotia, partim honoris cauſa, dum crebra mentio fit cõiugalis amoris quo eam Herodes proſequeretur: irridentibus hanc eius aſſeuerationẽ mulieribus, præſertim Alexandra, ille nimio ſtudio approbandi eis affectum regis eò proiectus eſt, ut mandatum illud proderet, ratus id certiſsimum amoris argumentum, quòd neq; ſine ea uiuere ſuſtineret, neq; uel morte ipſa ab ea diſiungi. quæ Ioſephi uerba mulieres non tam ut indubitatum Herodis amoris ſignũ interpretatæ ſunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animũ, ſi uel mortuus ſæuiret in earum capita. Interea per ciuitatem rumor ab inimicis regis ſparſus eſt, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maxime. Alexandra uero etiam Ioſephũ hortata eſt, ut aſſumens eas ad ſigna legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni cuſtodiam circa urbem tendebat ſub tribuno Iulio. ſic enim primum ſi quid turbarum in aulam incideret, ipſas in tuto fore propter Romanorũ benęuolentiam. Deinde ſperandum eſſe conſequuturam quiduis Mariammen ſi in Antonij conſpectum uenerit, atq; etiam regnum recepturam & quicqd debetur regio generi. Tenente adhuc ea conſultatione literæ ab Herode ſuperuenerunt rumori contrariæ. quamprimum enim uenit ad Antoniũ, muneribus eũ placauit quæ in hoc Hieroſolymis attulerat: & crebris colloquijs indignationem uiri lenijt, ut minus poſthac põderis apud eum haberet Cleopatræ inſtigatio. negabat enim Antonius oportere regem facti ſui rationem reddere, alioqui ne regem quidẽ futurum. ſed dato illi ſemel honore, etiam liberam poteſtatẽ permittendam eſſe. idq; ipſum etiã Cleopatræ aiebat conducibile

ducibile, si non multũ se misceret alienis imperijs. Hæc significabant Herodis literæ, reliquumq; honorẽ quo se dignaret Antonius, ad consessum adhibẽs & ad quotidiana cõuiuia, idq; nõ cessante à criminationib. Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quo regnũ id sibi usurparet, omnibus modis quærebat illũ perdere. Sed quia iustum se præberet Antonius, nihil posthac expectandũ grauius, ueniturumq; breui constabilito tam regno q̃ amicitia. nec relictã Cleopatræ cupiditati ullã spem, quando Antonius pro eius postulatis Cœlesyriã ei cõcessisset, hac cõditione, ne posthac Iudæam peteret, & ut molesta esse desineret. His literis redditis uoluntas confugiendi ad Romanos euanuit. nõ tamẽ latuit id consiliũ, sed q̃ primũ deducto aliquãtisper Antonio cõtra Parthos eunte Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cũ suis uoluerit. nec hoc cõtenta Salome etiã maritũ suum Iosephũ criminata est, Mariammes cõsuetudinẽ obijciens. hoc aũt fecit propter simultatẽ ueterẽ, q̃ regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porrò Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, statim perturbatus est, non ferẽs zelotypiæ stimulos. ægre tñ se continẽs, ne à recta ratione transuersum raperetur insanis affectibus, seorsim Mariammen percũctatus est, ecquid haberet cũ Iosepho cõmercij. illã uero pernegante factũ cũ deierationibus, & quicq̃d insons fœmina posset in defensionẽ adducẽte, rex paulatim assentiẽdo placari se sinebat uictus amore uxorio, ita ut postremo ueniã peteret, q̃ temerè fidẽ habuisset rumoribus: agebatq; ei gratias, q̃ seruata pudicitia, suũ uicissim amorẽ cõmemorãs. tandẽ ut mos est amantiũ prorumpentibus lacrymis ruunt in cõplexus mutuos. cum tñ nondũ uxori amoris sui fidẽ faceret, tantoq; magis conaret id efficere: tum illa, Nõ est, inquit, amantis mandare si quid ipsi humanitus accidat, uxorẽ innoxiã addi fati comitẽ. Hoc uerbo rex uelut ictus pr̃ dolore cõfestim eam è cõplexu dimisit: uociferaturq; capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam constupratã à Iosepho coniugẽ. nunq̃ em̃ proditurũ fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuũ fide q̃ stupri consuetudinẽ. atq; ita parũ abfuit quin eam interficeret. Sed amore uictus, licet ægre, cohibuit se tamen. Veruntamen Iosephũ ne in conspectũ quidẽ admissum iussit interimi, & Alexandram ut malorũ omnium causam, uinctã coniecit in custodiam.

Interea turbabant̃ res Syriç, Cleopatra non desinẽte in omnes incitare An IIII
tonium: quem hortabatur ut auferens cuiq; suam dynastiam, ipsi contribueret: multumq; apud eum poterat irretitũ suis amoribus. cumq; natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primo fratrem cui debebatur regni successio, ueneno sustulit, agentem annum XV. deinde Arsinoen sororem suam Ephesi in tẽplo Dianæ supplicẽ, interfecit per Antoniũ. Pecuniarum etiã ubicũq; spes affulgeret, neq; tẽplum, neq; sepulcrũ, neq; asylum ullũ unquã uiolare dubitauit, modò ad illam redirẽt spolia quæsita uel sacrilegio: miscebatq; sacra, q̃ pfana, fas nefas, ut augeret lucris uel iniquissimis. ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & uoluptatib. deditæ, cuius cupiditates uix totius orbis expleri possent opibus. quamobrẽ & Antoniũ cõtinuo solicitabat, ut alijs ablata ipsi largiret: & ingressa cum illo Syriã, statim co-

gitauit quomodo eam poſſeſsionem ſuam faceret. Nam Lyſaniam Ptolemęi filiũ interfecit, cauſata eum ſtudere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam ſimul & Arabiam ſibi dari, ademptas ſuis regibus. Verùm ille erat quidẽ adeò deditus ei mulieri, ut non illecebris ſolum, ſed etiam uenefi-cijs eius captus uideretur: puduit tamẽ eum tam inſignis iniuſtitiæ, ne uideretur ad procacis fœminæ nutũ libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur uel negando eam cõtriſtaret, uel imperata illius omnia faciens uideret mortalium omnium nequiſsimus, partes de utriuſq; regione ablatas ei largitus eſt: ad hæc urbes quotquot ſunt intra fluuium Eleutherum uſq; Aegyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorũ ętate ſciebat liberas, quamuis has quoq; illa multis precibus impetrare conata fuerat.

Cleopatræ reginæ in Iudæam aduentus. Cap. V

HAec aſſecuta Cleopatra, & Antoniũ in Armeniam cum exercitu profectũ uſq; Euphratẽ proſecuta, reuertitur: obiterq; adita Apamia & Damaſco, etiã Iudæã ei libuit inuiſere: ubi excepta ab Herode, conceſſam ſibi Arabiæ partẽ & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balſamũ fert, quod unguentorũ lõge precioſiſsimũ ibi tantũ prouenit, & eximiarũ palmularũ uim maximã. p hęc negotia cõtracta maiore cum rege familiaritate concubitũ eius appetijt, mulier natura intẽperans, & dedita libidini, ac fortè etiã amore tacta nõnihil: quãuis ueriſimile ſit p ſtuprum quæſitã occaſionẽ ſtruendis inſidijs. Sed illa amorẽ prætexebat. Herodes aũt iam antè ei parũ amicus, q̃ noſſet infeſtã ex ęquo omnibus: tum uero etiã abhorrens tam proſtratã impudentiã, & reiecturus ſi petulantius pergeret, renuit. deinde cum amicis conſultauit, num habens eam in ſua poteſtate deberet occidere. ſic em̃ multis moleſtijs leuare poſſe eos quib. uel hactenus infenſa fuerit, uel in poſterũ futura ſit. qn & ipſi Antonio id fore utile, quandoquidẽ nec illi fida futura ſit, ſi in quã tẽporũ difficultatẽ delapſus opera eius opus habeat. Huc procliuiorẽ cohibuerũt amici, indignũ cẽſentes, hominem in magnis uerſantẽ negotijs in manifeſtũ ſe periculũ conijcere, & obſecrantes ne qd ageret temerè. nõ enim hoc laturũ Antoniũ, quantũuis ei hoc approbet utile. quin hoc ipſo augendũ eius deſideriũ, q̃ p̃ uim atq; inſidias amiſiſſe eam uidebit. nec ſupereſſe uel mediocrẽ excuſationẽ, qñ mulier ſit omnium eius ætatis lõge honoratiſsima, & ſi qd utilitatis ex eius nece poſſit exiſtere, cõiunctũ ſit cũ Antonij iniuria. unde facile apparere q̃ magna & im medicabilia mala exoritura ſint in regno & familia regis ipſius, cum nihil uetet recuſata illius illicita poſtulatione, res pro præſenti ſtatu recte diſponere. his deterrẽtes, & periculũ probabilibus rationib. oſtendẽtes, cohibuerũt eũ à tanto facinore. Ille placata munerib. regina, uerſus Aegyptũ eam deduxit. Cæterũ Antonius ſubiugata Armenia Artabazẽ Tigranis filiũ cum filijs ſuis ſatrapis uinctũ in Aegyptũ miſit, munus Cleopatrę, & quicqd precioſum de eo regno ceperat. Regno aũt Armenię potitus eſt Artaxias filiorũ illius natu maximus, q in eo tumultu effugerat: cui pòſt Archelaus & Nero Cæſar per uim à ſe pulſo iuniorẽ ipſius fratrẽ ſucceſſorẽ dederunt. Quod aũt attinet ad tributa regionũ quas regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iuſte reddebat, parum tutũ putans præbere Cleopatræ occaſionẽ maleuolentiæ.

Arabs

Arabs uerò poſtq̃ eorũ exactio ad Herodẽ ſpectare cœpit, aliquandiu ſoluebat ei ducẽta talẽta annua: deinde malignior factus & ad dandum ſegnior uix partes quaſdam reddebat, ac ne eas quidem integras. v

Herodes bellũ Aretæ infert, quo tẽpore Antonius à Cæſare Actiaco prælio uictus eſt. Cap. VI

QVam eius iniquitatẽ & iuris contemptũ non ferẽs Herodes illaturus erat bellũ, ni remoratus eſſet Romanorũ contentionibus. cum enim expectaret̃ pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII Olympiadẽ incidit, Cæſar de imperij ſumma decertaturus erat cum Antonio. Herodes uerò multorũ iam annorũ poſſeſſor regionis pacatæ & refertæ paſcuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans reditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxiliũ Antonio. Sed ille hanc operam ei remiſit, negãs ſibi opus eſſe. uerũ quia tam ex ipſo q̃ ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iuſsit in illũ bellũ uertere. nam & regina hoc in rem ſuam fore exiſtimabat, ſi alter ab altero mutuis attererent̃ cladibus. Igitur Antonij iuſſu reuerſus Herodes domi continuit exercitũ, cum quo mox inuaſit Arabiam equitatu ſimul & pedeſtribus copijs inſtructiſsimus, Dioſpolim petens quò occurſuri erant Arabes. nõ enim eos latuit hæc expeditio. Poſt acerrimũ igitur conflictũ penes Iudæos fuit uictoria. Poſt hæc rurſum magnus Arabũ exercitus cõfluxit ad Cana, qui locus eſt in Cœleſyria: quod præſentiẽs Herodes duxit cõtra eos maximã exercitus ſui partẽ. cumq; uellet munitis uallo caſtris per occaſionẽ deinde præliũ cõmittere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cõfeſtim in Arabas duceret. Faciebat aũt eis animos, tũ q̃ pulchrè inſtructam aciem habere ſe crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregiè uicerant. cum igitur ardor eorũ uix cohiberi poſſe uideret̃, decreuit rex uti alacritate militũ, & profeſſus ſe nõ ceſſurũ illis uirtute, armatus ante agmen ibat in hoſtẽ, ſubſequẽte inſtructa acie. quæ res attonitos reddidit Arabas. pauliſper em̃ repugnare conati, ut uiderunt nõ poſſe ferri eorũ audaciã, maiore ex parte in fugã uerſi ſunt. actũq; de eis fuiſſet, ni Athenio Herodẽ inuaſiſſet, eiusq; exercitũ. Hic Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodẽ oderat, nõ imparatus pugnæ euentũ exſpectabat, quicturus ſi Arabes uincerẽt. Vbi uerò uinci eos animaduertit, cũ collectitia manu indigenarũ feſſos iam, & uictoriam ſuam putantes ex improuiſo adortus magnã ſtragẽ ædebat. Nam Iudæi uirib. in profeſſos hoſtes abſumptis, tum uerò etiã ob uictoriã diſſolutiores, facile hoſti cedebãt, multaq; uulnera accipiebant in locis aſperis & inæqualibus, quorũ peritiores erãt aduerſarij. His igitur uehemẽter laborantibus Arabes reſumptis animis reuerſi in prælium trucidabant iam fugiẽtes. nec una erat exitij facies, pauciq; in caſtra euaſerũt. Rex uerò uidẽs eos uiribus impares, citato equo profectus eſt ad euocandos qui illis ſuccurrerent. nec tn̄ licet feſtinus, affuit in tẽpore, ſed Iudæorũ caſtra capta ſunt. Arabibus aũt non mediocris felicitas ex inſperato cõtigit, dum & uictoria potiunt̃, à qua plurimũ aberãt, & hoſtiũ ualidũ exercitũ opprimũt. Ex illo tẽpore Herodes latrocinijs cœpit agere & excurſionib. in Arabiã, caſtra ponẽdo in montibus: & cauebat quidẽ totũ exercitũ prælio cõmittere, ſed interim nõ mediocriter proficiebat ſuos labori aſſuefaciẽs, & continuis exercitijs præparans ad abolendam tandem ignominiam.

De

De terræmotu qui Iudæam concusit. Cap. VII

QVo tempore dum maxime apud Actiũ Antonius cõflictatur cum Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa terra quali nunquam ante motu concussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudũ: quin & hominum oppressa sunt ruinis ædium circiter decem millia, militaris tamen multitudo nihil detrimẽti accepit, utpote sub diuo agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum urbibus, & extinctis hominibus, nulli iam supersent aduersarij. legatos itaq; gẽtis, qui rebus afflictis pacem petituri uenerant, cõprehensos necauerunt, moxq; magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitũ. at illi non ausi aduentũ eorum præstolari, utpote deiecti animis ob calamitatẽ, rempub. negligere, nec multũ à desperatione abesse uidebant. quos ita affectos rex excitabat, duces eorũ appellãdo, & quantũ in se erat conando animũ illis addere. cumq; generosiores quosdam in meliorem spem restituisset, tum demũ ausus est etiam exercitum allo qui, quem prius uiderat in recẽtibus cladibus nullam orationem admittere, eos igitur his uerbis consolatus simul & cohortatus est.

Herodis concio ad exercitum. Cap. VIII

NOn ignoramus, uiri fortissimi, multa hoc tẽpore nostros conatus remorata infortunia, quib. quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniã bellũ est pro foribus, & quæ hactenus acciderunt talia sunt ut uestra uirtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monẽdi quo pacto retinere possitis pristinũ robur animi. ac primũ de bello uerba faciã, declaraboq; nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorum iniurijs: id quod uel præcipuè debet acuere uestrã fortitudinẽ. deinde ostendã, nec hæc quæ nos contristant, esse tam grauia q̃ uident, & magnam nobis superesse spem uictoriæ. ac primũ de eo disserã quod prius proposui, uosq; ipsos testes eorũ quæ dicturus sum faciã. Nostis em̃ ipsi Arabũ iniustitiam, & q̃ sint erga alios quoq; omnes perfidi, nimirũ genus hominũ impiũ ac barbarũ: sed nos præcipuè infestauerunt, ob auaritiã & inuidiã perpetuis iniurijs nos lacessentes. Et tamẽ ne alia beneficia nostra in eam gentẽ collata cõmemorem, quis eos imminẽte Cleopatra de libertate periclitantes eripuit nisi nos? Mea em̃ cum Antonio cõiunctio, & illius erga me beneuolentia in causa fuit ne qd isti grauius paterent, dum ille cauet cõmittere q̃d et nobis suspectũ esse posset: deinde postq̃ precib. illa euicit ut de utraq; regiõe portiones quædã ei deciderent, in his quoq; dispẽsandis nõ cessauit mea industria: et datis de meo magnis munerib. securitatẽ ambob. acquisiui meo unius sumptu, dum c c talẽta expẽdo, & p alijs ducẽtis fideiubeo, pro reditibus eius ipsius terræ quã isti olim nostrã occupant. atqui æquũ erat nos Iudæos & à tributis immunes esse, nec cuiq̃ ullã agrorũ partẽ decidere. certè in Arabũ gratiam, q nobis salutẽ suam debẽt, indignũ erat quicquã expendere. Sed multo iniquius est, eos q negare nõ possunt suã liberalitatẽ nostrũ esse beneficiũ, et eam ob rẽ gratias nobis egerũt, fraudare nos debitis, p̃sertim amicos et pacis tẽpore: quandoquidẽ fides etiam hosti seruanda, multo magis inter amicos

locum

locũ habeat neceſſe eſt.at non inter tales quales iſti ſunt, qui nihil honeſtũ putant niſi cum lucro coniunctũ,& iniuriã impunitã eſſe debere, quæ lucri gratia cõmittitur.Dubiũm ne igitur eſt,noſtri officij eſſe iniuſtos iuſto bello perſequi,quod deus ipſe fieri uult,iubetq; nos ſemper ulciſci uim & iniuriã, maxime in bello nõ ſolum iuſto,uerũ etiam neceſſario. quod em confeſsiõe omniũ tam Græcorũ quàm Barbarorũ eſt crudeliſsimũ, hoc cæſis noſtris legatis perpetrauerũt. Nam & Græci caduceatores ſacros ac inuiolabiles eſſe uolũt, & noſtri honeſtiſsima ſanctiſsimaq; legis præcepta per angelos, hoc eſt nũcios à deo acceperũt. hoc em nomẽ & deũ in hominũ notitiã adducere,& hoſtes hoſtib.cõciliare poteſt.Quid igit magis nefariũ, q̃ legatos de iure agẽtes interficere? aut quæ illis poſt hoc facinus exſpectanda uel in bello ꝓſperitas,uel in reliqua uita felicitas? ego ſanè nõ uideo.Dixerit fortè aliqs: ius quidẽ & fas penes nos eſt, ſed penes illos uires & maiores copiæ. uerũm iſthæc oratio indigna eſt noſtris hominibus.cum quibus em iuſtitia eſt, cũ illis etiã deus.ubi aũt deus eſt, ibi nec multitudo nec fortitudo deeſſe poteſt. Sed age etiã per ſe uires noſtras expẽdamus.Prima pugna uicimus, in ſecũda primo cõgreſſu eos profligauimus nõ ferẽtes noſtrã impreſsionẽ. uictores deinde nos Athenio nõ indicto bello ex inſidijs aggreſſus eſt.uerũ hæc fortitudo eorũ dicẽda eſt, an inſidiæ potius & ſecũda iniquitas? Cur igit nobis minus ſit animi,quib.oportebat eſſe plus ſpei? aut cur nobis timẽdi ſint,qui quoties abſq; dolo certandũ eſt ſemp ſuccũbunt,quãdo uerò uincere uidentur ꝓ iniuſtitiã hoc faciũt? Quid ꝙ etiã ſi fortes qs eos exiſtimet,hoc ipſo magis ad uirtutẽ excitari debet? non eſt em generoſi laus infirmiſsimũ quemq; aggredi,ſed poſſe etiã fortes deuincere.Quòd ſi quẽ domeſticæ clades terrẽt & terræmotus ꝓximus, primũ cogitet hoc ipſum eſſe quod Arabas decipit, putantes grauiorẽ q̃ re uera fuit:deinde nõ decere ut illis audaciẽ,nobis timiditatis,eadẽ cauſa ſit.Illi em nũc audẽt nõ ꝙ alicuius boni ſibi ſint cõſcij, ſed quia nos afflictos credũt calamitatibus.ubi aũt nos uiderint occurrere, collabet eorũ fiducia,& nobis hoc ipſo creſcẽt animi,ꝙ iam cũ nõ ita ferocientibus pugnabimus.nam neq; admodũ afflicti ſumus, neq;, ut quidã putant, irato deo nobis hoc accidit,ſed caſus hi ſunt fortuiti. Quòd ſi dei uoluntate hoc factũ eſt,mirũ ni eiuſdẽ uoluntate ceſſauit calamitas, & hac caſtigatione contentus eſt.Quòd uerò præſens bellũ ei probetur ut iuſtum, ipſe euidenter declarauit.Nonnullis enim per totam regionẽ terræmotu oppreſsis,ueſtrum qui arma geſtatis nemini quicquam mali contigit, ſed omnes eſtis incolumes,manifeſto diuinę uolũtatis indicio,ꝙ ſi populariter militaſſetis unà cum liberis & uxoribus,neminẽ ueſtrũ deſideraretis.Hæc cogitãtes,& quod maius eſt,habere uos deũ protectorẽ omni tẽpore, perſequimini iuſto bello gentẽ impiã,nec amicitiæ iura,nec fœderũ fidẽ ſeruantẽ, in occidẽdis legatis fortẽ,cũ uirtute gerẽda res eſt,ſemper fugacẽ.His uerbis Iudæorũ animi non mediocriter accẽſi ſunt ad præliũ.Herodes aũt ſacris de more peractis, ꝓpere duxit eos ultra Iordanem cõtra Arabas:metatusq; caſtra nõ procul hoſtibus, decreuit caſtellum intra utroſq; ſitũ occupare: cõmodum ſibi id ratus, ſiue pugnandũ eſſet, ſiue caſtra in tutiorem locum transferẽda. cumq; idem eſſet Arabum quoq; conſiliũ,circa eum locũ certamen contractũ eſt.ac primum

mum telis uelitati eminus, deinde manus conſerunt, utrinq; nõnullis cadentibus, donec Arabes uicti diſceſſerunt. Ea pugna Iudæis tantũ momentũ ad bene ſperandum fuit, ut quia hoſtes certamen detrectabant, auſi ſint uallum eorũ diuellere ipſa caſtra expugnaturi. atq; ita coacti proceſſerunt non ſatis bene ſtructa acie, ne tantillũ quidem alacritatis aut ſpei ad pugnam afferentes: conſeruerunt tamẽ manus uel quia plures numero, uel quia neceſſe erat laceſſenti hoſti reſiſtere. poſt diutinũ igitur conflictum non paucis utrinq; cæſis, tandem Arabes in fugam uerſi ſunt. Tanta aũt ſtrages impulſis ſemel edebatur, ut non ſolum hoſtiũ gladijs conficerentur, ſed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij ſuis ipſorũ telis ſe inuerent. itaq; quinq; millia deſiderata ſunt. cætera turba refugit quidem intra caſtra, ſed nulla certa ſalutis ſpe, non tam cõmeatus quàm aquę penuria. Porrò Iudæi quia non potuerunt unà cum fugientibus irrumpere, obſidione eos cinxerunt, & auxilijs aditus, & fugam obſeſsis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodẽ miſerunt, primũ pacem petentes, deinde quia ſitis urgebat, præſenti neceſsitati remediũ. At ille non legatos, nõ pecuniam pro captiuis, nihil deniq; æquum admittebat, enixe cupiens facinorum in ſuos patratorũ pœnas ab eis exigere. Itaq; coacti ſiti inter alia mala prægrauante, progreſsi præbuerunt ſe uinciendos, & in captiuitatẽ abigendos, ita ut intra quintam diem capti ſint ad quatuor milia. Sexta uero omnes reliqui decreuerunt prodire, & hoſtem aggredi, uel certam cladem malentes, quàm paulatim ignominioſe opprimi. Quæ ſententia poſtq̃ placuit, eruperunt è caſtris, ſed parum idonei ad prælium, fractis tam uiribus q̃ animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter ſeptem millia ceciderunt: domitaq; per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem ſuo malo bellatorem egregiũ experti ſunt, clientelam ſe dederunt.

Herodes ad Cæſarem profecturus neceſſario Hyrcanũ interficit. Cap. IX

VII QVa felicitate ille multũ elatus domum reuertitur, aucta ob rem bene geſtam exiſtimatione. Sed dum maxime res ſuas conſtabiliſſe uidetur, ſummum diſcrimen adijt, Antonio apud Actium deuicto armis Cæſaris. Tum enim actum de ſe putauit, nõ ipſe ſolus, ſed & amici eius omnes & inimici. nemo enim credebat impune ei fore tantam Antonij amicitiam. quo factum eſt ut amici quidem nihil diſsimularent deſperationem, inimici uerò condolere ſe fingentes, clàm gauderẽt, pollicentes ſibi in futurum meliorem ſtatum reipublicæ. Ibi Herodes uidens prẽter Hyrcanũ nemi nem ſupereſſe regij generis, ſtatuit eum è medio tollere: ſiue euaſurus eſſet periculũ, tutius ratus neminẽ extare digniorem imperio: ſiue opprimendus eſſet à Cæſare, ſucceſsionẽ illi inuidẽs. Hæc ſecũ uolutanti, ab ipſius Hyrcani familia præbita eſt occaſio. qui q̃ eſſet miti ingenio toto uitę ſuæ tẽpore nullis ſe admiſcuit negotijs, omnia fortunæ permittẽs, & quãcunq; illa conditionem attuliſſet, ea bene cõtentus. Verũ Alexãdra ambitioſa fœmina, & mutationis ſpẽ modeſte ferre neſciẽs, ſolicitauit patrẽ ne ulterius ferret Herodẽ afflictorẽ ſuę familiæ, ſed potius ſibi quoq; caueret, ſeq; ſperatæ fortunę ſeruaret. cõſuluit deinde ut Malcho Arabiã ditiõe tenẽti ſcriberet, peteretq; ab eo tutelam

tutelam & hoſpitium. Si enim contingat Herodē male mulctari ab offenſo Cæſare, dubio procul ad ipſum rediturum imperium, propter nobilitatē generis, & fauorē populi. Talia ſuadentem Hyrcanus primo repulit, deinde uictus importunitate mulieris, interdiu noctuq; eandem cantilenā de futurorum ſpe, deq; Herodis inſidijs occinentis, ad Arabē literas dat amico cuidam Doſitheo: in quib. ſcriptū erat, ut equites mitteret, qui eum ad Aſphaltitem lacum deducerent. Diſtat à Hieroſolymitanis finibus per trecenta ſtadia. Hę literæ ideo Doſitheo potiſsimū creditæ ſunt, quòd & Hyrcani cliens erat & filiæ: & exoſum ei Herodem non una de cauſa uidebatur ueriſimile. nam Ioſephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides ſeruata eſt. Pluris enim ille faciens præſentis regis gratiam, oſtendit ei epiſtolam. qui actis primum gratijs, unum etiam ab eo poſtulauit miniſterium: ut cōplicata epiſtola, & obſignata Malcho eam redderet, & reſpōſum ab illo reciperet. multū enim ſua referre, ſi etiā illius mentē intelligat. Quod ubi Doſitheus ſedulo exſecutus eſt, Arabs reſcripſit paratum ſe & ipſum & familiam recipere, atq; etiam omnes illius factionis Iudæos: miſſurumq; inſtructam manum quæ eos tutò deducere ualeat, & uoluntati eius obſecuturum per omnia. Poſtq̄ aūt etiā hanc epiſtolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eū, ecquid haberet cum Malcho fœderis. quo inficiante, prolatis in cōſiſtorio literis, occidi eū imperauit. Atq; hæc ita in ipſius Herodis cōmentarijs ſcripta habentur: nam ab alijs traduntē aliter, uidelicet non ob hoc crimen, ſed quaſi regi inſidiatū, necatum eſſe. Scribūt enim ſic. In quodam conuiuio diſsimulata ſuſpicione quæſiuiſſe ex Hyrcano, num quas literas à Malcho accepiſſet. reſpondiſſe illū, accepiſſe quidem, ſed nihil præter officioſam ſalutationē continentes. Alterū amplius interrogaſſe, num quod etiā munus accepiſſet. cumq; reſpondiſſet, nihil præter quatuor iumēta quibus uectaretur: regē traxiſſe hoc in crimen corruptelæ ac proditiōis, moxq; hominē duci iuſsiſſe. Inſontem autem periſſe argumentum afferunt mitiſsimum ipſius ingenium, ut qui ne iuuenis quidē unquā ullam temeritatis aut audaciæ ſignificationē dederit, ac ne tum quidem cum ipſe principatu potiretur: ſed tum quoq; pleraq; omnia ex Antipatri adminiſtrauerit ſententia. Tunc uerò iam octuageſimū annū exceſſerat, ſciebatq; opes Herodis in tuto eſſe: Euphrate etiam traiecto, relictisq; qui trans eum amnem in ſummo honore habuerant, in patriam poſtliminio redijt, ut ſub illius poteſtate uiueret, quo minus ueriſimile eſt eū molitū facinus à ſua natura alieniſsimū, cōfictáque uidentē hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani poſt uariā fortunā qua tota uita circumactus eſt. nam uiuente etiā tum matre Alexandra pontifex Iudæorū creatus, per nouē annos eum honorē obtinuit: cui defunctæ cū in regnū ſucceſsiſſet, elapſis tribus menſibus ab Ariſtobulo fratre pulſus eſt, ac deinde Pompeij ope reſtitutus. receptisq; omnibus honorib. quadraginta annos in eis exegit. deinde iterū ab Antigono pulſus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos uixit. unde aliquanto pòſt domū reuerſus, quamuis multa ſibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum cōſecutus eſt poſt tantam fortunæ uarietatem: & quod omniū eſt maxime miſerabile, ut modò

diximus,in extrema ſenectute indigno fine abſumptus eſt.Fuit enim æqui amantiſsimus & perpetua modeſtia, imperiūq; maxima ex parte per alios adminiſtrabat,amore otij,& imperitiæ ſibi cōſcius.Antipater certe atq; Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti ſunt: pro quib.meritis cōtra ius ac fas occiſus eſt. Cæterū Herodes Hyrcano ſublato ad Cæſarē properans,& nihil boni de ſe ſperans propter amicitiā Antonij, ſuſpectā habebat Alexandram, ne uſa hac temporis opportunitate ad defectionē concitaret populū, & inteſtinis ſeditionibus regnū perturbaret.quare mandata regni cura Pheroræ ſuo fratri,& matrem Cypron,& ſororem,& totam deniq; cognationē in Maſada depoſuit: iuſsitq; fratrē, ſi quid ſibi accidiſſet durius,habenas regni retinere. Mariammen uero uxorē,quia propter ſimultatem cum matre eius & ſorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit,cōmiſſa quæſtori ſuo Ioſepho & Sohemo Ituræo caſtelli cuſtodia,uiris & antè ſemper fidiſsimis, & tunc honoris cauſa his mulieribus regijs adhibitis. Verū his quoq; mandatum dederat, ut ſi quid quod nollet accidiſſe ſibi cognoſcerent,cōfeſtim ambas interficerent, regnumq; pro uiribus liberis eius ac Pheroræ fratri conſeruarent.

Quomodo Herodes etiam regnum à Cæſare obtinuit. Cap. X

HIs mandatis properauit Rhodum ut illic Cæſari occurreret. Quò poſtquam appulit,poſito tantū diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit:admiſſusq; ad colloquium, tum maxime oſtendit animi ſui magnitudinē,neq; ad ſupplicationes (ut in tali fortuna mos eſt)uerſus,neq; preces adhibens quaſi rogando ueniā,ſed facti ſui rationem reddens intrepide. Fatebatur enim apud Cæſarem & amicitiā ſibi interceſsiſſe maximā cum Antonio, & totis uiribus ſe conatū ut penes illum eſſet rerū imperiū: nō armis quidē coniunctis ꝙ tum diſtineretur bello Arabico,ſed miſſo ad illū frumento ſimul atque pecunijs.nec tamen ſe hac parte ſibijpſi ſatisfeciſſe. profeſſum em̄ amicū pro bene de ſe merito non opes ſolum, ſed caput etiā & ſalutē debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certe hanc laudē ſuam eſſe, ꝙ ne poſt Actiacā quidem cladē illū deſeruerit, neq; fortuna iam apertè mutata ad nouas ſpes ſe tranſtulerit: quo tempore ſi non auxilio,at cōſilio à ſe adiutū hominem, cōmonſtrando quo uno modo ſeruari poſſet,nec omnino in ordinē redigi, uidelicet ſi Cleopatrā interficeret.hoc enim mature perpetrato,licebat illi in eius opes ſuccedere, atq; ita faciliores à te pacis cōditiones impetrare. ille uerò per incogitantiā conſilium meū aſpernatus eſt: atq; hoc pacto tibi magis q̄ ſibi conſuluit. Nunc igitur ſi odio Antonij meū quoq; ſtudiū damnas,non negauerim ea quæ feci,neque uereor ingenue fateri quanto illū amore proſecutus ſim. ꝙ ſi amoto perſonarū reſpectu hoc tantū in diſquiſitionē uocas,qualis ſim amicus, & q̄ memor beneficiorū,licet tibi quoq; hoc experiri. mutato enim nomine nihilo minus manebit amicitia,& laudē ſuam merebitur. His uerbis cum magnā
VIII generoſitatē præ ſe ferret,non mediocriter allexit Cæſarem, uirū liberalem ac magnificū: ut occaſione dicēdæ cauſę paulatim inſinuaret ſe in illius amicitiam. Quare diademate reſtituto hortatus eum ut nō minus ſuam q̄ quondam Antonij amicitiā coleret, in ſummo honore habuit, addēs ſcripſiſſe Capidium

pidium, quantũ apud monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo ubi præter spem acceptum se uidit Cæsari, & ope eius denuo confirmatũ in regno, senatusconsulto quoq; per illũ impetrato, deduxit eum in Aegyptũ, donatũ plurimis muneribus, quibus etiã amicos eius sibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinẽ. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare ueniã, quod tamen nõ potuit, quia Cæsar animaduersurũ se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes q cõtrà exspectauerant attonitos reddidit, quasi dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendũ redeuntẽ ex Aegypto Cæsarẽ. qui postq̃ uenit, omni regia magnificẽtia eũ accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoq; omnẽ hospitalitatẽ exhibuit, & rerũ ad uictũ accõmodarũ copiã, quo factũ est ut in intimã familiaritatẽ reciperet, unà obequitare solitus dum traducunt copiæ, tractansq; tum ipsum tum amicos ministerio uirorũ CL ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntib. nihil deesse passus est, non uinũ, nõ aquã, qua miles tum magis etiam delectabat. Ipsum quidẽ Cæsarẽ talentis DCCC donauit: adeoq; satisfactũ est omnibus, ut luculẽtius etiam q̃ pro eius regni facultatib. tractatos se faterent. quo magis amicitiæ promptæq; ad benemerendum uoluntatis fidẽ fecit, & usus opportunitate tẽporis egregiã opinionẽ magnanimitatis sibi parauit. rursumq; ab Aegypto redeũtes alios Romanorũ primates tot officijs prosecutus est, ut nemini mortalium hac parte cederet.

Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit. Cap. XI

SEd cum primũ in regnum reuersus est, perturbatam familiam inuenit, infensamq; sibi uxorẽ Mariammen & socrũ Alexandram. ratæ enim, id quod nõ immeritò suspicabantur, non securitatis causa se in id castellũ conclusas, sed quasi in carcerẽ, ita ut nec suis nec alienis bonis frui possent, ęgerrime ferebant. Mariamme quoq; maritũ simulare amorem credebat, ꝙ ei bonũ esset atq; cõmodum. sed nihil molestius ferebat, q̃ ꝙ ne illo quidẽ defuncto spes relinquebat ipsam fore superstitẽ: nec unquã excidebant mandata olim Iosepho data, ita ut omnibus modis demereri conaretur custodes, præcipue Sohemũ, non ignara incolumitatẽ suam sitam in eius manibus. ille uerò principiò fidus erat, nõ discedens ab Herodis præscripto: deinde munusculis ac blãditijs muliebrib. paulatim mollitus est: postremo effutijt omnia mandata regia, præsertim ꝙ nõ speraret eũ cum eadẽ potestate reuersurũ. eam ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculũ, & à mulieribus paratã gratiã, præsentẽ dignitatẽ & in posterũ facile retẽturis. Quòd si Herodẽ rebus ex sententia confectis redire contingeret, nihil eũ nisi uxoris arbitratu acturũ. sciebat enim q̃ impotẽter eam rex amaret. His ille de causis à mandatis discessit. Mariamme uero iniquissimo animo tulit noua sibi semper alia ex alijs ab Herode nasci pericula: uotaq; faciebat ne ille unquam saluus reuerteret, cogitans uitam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, aperte fassa quid se ureret. Ille em̃ cum præter spem magna ornatus fortuna appulisset, primæ ut par erat uxori lætum de hac re attulit nuncium: eamq; solam præ alijs uxoribus ob amorẽ ac iucundissimã consuetudinẽ salutauit & cõplexus est. Mulier uerò narrante eo suos successus,

ſusq; deq; ferre uidebatur, nec belle ſuũ affectũ occultabat: ſed ut erat ingenuis minimeq; fucatis moribus, ad illius blandas appellatiões ingemiſcebat: narrationeq; eius contriſtari magis q̃ gaudere uidebatur: ut iam Herodes nõ tam ſuſpicionibus q̃ manifeſtis ſignis turbaretur. angebatur enim uidens inexſpectatam & apertam uxoris auerſationem: quam moleſtiam præ amore ferre non ualens, nec in ira nec in reconciliatione perdurare poterat, & ſibi ipſe non conſtans iam hoc iam illo affectu diſtrahebatur. adeò animus inter amorem & odiũ ambigebat, ut cum ſæpe cuperet punire mulieris ſuperbiã, intercedente amore uetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne ſumpto de ea ſupplicio, ſeipſum hoc pacto grauius læderet ob defunctę deſiderium. Talibus curis æſtuantẽ & ſic erga Mariammẽ affectũ ut uidere ſoror eius & mater, opportuniſsimũ tempus ſe nactas putauerunt: moxq; aſsiduis calumnijs concitabant hominẽ accendentes eius odiũ ac zelotypiam: quas ille nec reijciebat, nec tamen libebat credere, & ſæuire in dilectã coniugẽ. peius tamẽ indies erga eam afficiebatur, magisq; ac magis exaſperabat, dum nec illa curas ſuas occultat, & ipſe amorem uertit in odium. Ac fortaſſe iam tum ſęuius in eam aliquid ſtatuiſſet, ni commodùm nunciatum eſſet extinctis Antonio & Cleopatra Cæſarẽ Aegypto potiri: cui obuiam properans familiam ſic ut erat reliquit. Diſcedenti Mariamme cõmendauit Sohemum, plurimum ei ſe debere propter habitam ſui curam profitẽs, & cuiuſdam Iudææ partis ei do-
IX minium impetrauit. Cæterum Herodes in Aegypto cum Cæſare congreſſus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficijs ornatus eſt. quadringentorũ enim Gallorũ Cleopatræ ſatellitiũ ei donauit, & regiõis partẽ reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit etiã eius regno Gadara, Hippon, & Samariã, & in maritimis Gazam, Anthedonẽ, Ioppen, Stratonisq; turrim: quæ illi nõ mediocris fuit ad regiũ ſplendorem acceſsio. Deducto deinde uſq; Antiochiã Cæſare in regnũ reuerſus ſenſit fortunam q̃ foris propitiã, tam domi aduerſam, maxime quod ad coniugiũ attinet, qua parte ſibi antè uidebatur feliciſsimus. Flagrabat enim legitimo cõiugis Mariammes amore q̃ qui ardentiſsime, ne illis quidẽ exceptis, de quib. à ſcriptoribus proditẽ. ea fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatã habebat mulierem quandam moroſitatẽ, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ, ita ut nõ habita regiæ potẽtiæ ratione, nõ raro contumelioſius eũ tractaret, quam tamen ille diſsimulanter & moderate ferebat, licet ſolitam aperte & ſororì eius & matri exprobrare humilitatẽ generis. quæ cauſa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atq; etiam calumniarũ quoties daretur occaſio: eæq; ſuſpiciones paulatim creſcentes durauerunt integrũ annum poſt Herodis à Cæſare reditũ. tandem diu præmeditatũ odium in hunc modũ erupit. cum meridiano tempore quietis cauſa in cubiculũ ſe rex contuliſſet, pro cõiugali affectu Mariammen accerſijt. hæc aũt introgreſſa quidẽ eſt, ſed unà cubare noluit, rogantem contemnens, & inſuper patris ac fratris ſui necem opprobrans. quo indigne ferente, & uix ab inferendis mulieri manibus tẽperante, poſtq̃ ex ſtrepitu cõmotiorem eum ſenſit ſoror, ſubmittit iamdudũ ſuborna tum pincernã, qui indicaret ſolicitatũ ſe à Mariamme, ut ei operam cõmodaret in propinando regi amatorio poculo: & ſi amplius ſciſcitaretẽ qualenã id

eſſet

eſſet, dicere pharmacũ penes ipſam eſſe, à ſe requiſitum tantũ miniſterium. ꝙ ſi rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipſe ſileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctũ illo ipſo tẽporis articulo intromittit ad eũ allo quendum. atq; is cõpoſito uultu ingreditur, & quaſi rem ualde ſeriam afferens, ait ſe largitiõe à Mariamme ſolicitatum, ut amatoriũ regi miſceret. quo audito cum ille perturbaretur, ait pharmacũ quoddã ſibi oblatũ, cuius ipſe uim ignoret: ideoq; id renũciare, quod hoc & regi & ſibi tutius exiſtimet. Ad hæc uerba Herodes, iam antè ſatis cõmotus, cũ magis etiam exaſperatus eſſet, eunuchũ Mariammes fidiſsimũ tormẽtis examinauit, ſciens ꝙ ſine illo nihil nec magnũ nec paruũ tentatũ ſit. qui cruciatus nõ ferens ad interrogata quidẽ nihil reſpõdit, hoc tantũ prodidit, offenſam eſſe mulierẽ propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquente exclamat rex, Sohemũ & ſibi antehac & regno fidiſsimũ non fuiſſe hæc proditurũ, niſi aliquid cõmercij ſecretioris inter ipſos interceſsiſſet. moxq; Sohemũ cõprehenſum imperat interfici, uxorẽ uerò cauſam ſuã iubet agere aduocato intimorũ amicorum cõſilio, accuſationẽ accuratã exorſus, & confictũ ueneficij crimẽ intentans. erat aũt uerbis immodicus, & iratior q̃ decorũ iudicij poſtulat: quo factũ eſt, ut cùm eum ita uelle uiderent, omniũ qui aderant ſuffragijs damnata ſit, qua ſentẽtia prolata, uiſum tñ eſt tã ipſi q̃ alijs quibuſdã præſentibus, nõ eſſe eius ſuppliciũ præcipitandũ, ſed includendã in aliquẽ regiæ carcerem. at Salome cum ſua factione modis omnib. dedit operã ut mulier ſine mora necaretur: quò tanto facilius regẽ perpulerunt, ꝙ dicerent timendũ eſſe aliquem motũ in populo, ſi ſciret uiuam aſſeruari in carcere. atq; ita Mariamme ducta eſt ad ſuppliciũ. Id conſpicata Alexandra, & intelligẽs ſimilẽ exitũ ſibi exſpectandũ ab Herode, omiſſa priſtina ferocia ualde indecore mutata eſt. Volens enim oſtẽdere ſe nõ eſſe conſciã eius criminis, cœpit filiæ conuiciũ facere omnib. audientibus ſceleſtiſsimã & ingratã erga uirũ clamitans, dignamq; tali exitio quæ auſa ſit tam immane facinus. nõ enim pro merito tractatũ maritũ amantiſsimũ. Hæc illa turpiter fingente, & inuolatura ut uidebatur capillos miſeræ, etiã alij merito damnabant ineptam eius ſimulationẽ. ſed in nemine hoc magis apparuit, q̃ in ipſa quæ ducebatur ad interitum. nam neq; uerbo ullo eam dignata eſt, neq; uel tantillũ intemperijs eius perturbata, excelſo animo impbare ſe illius turpẽ dementiã uultu ſignificabat. ipſa intrepida ſpecie, ac ne colore quidem metu mortis mutato ibat, generoſam indolem extremo quoq; ſuo tẽpore præferens. Ad hunc modum perijt mulier & temperãs & magnanima, ſed nõ ſatis modeſta, & paulo contentioſior. Cæterum formæ uenuſtate, & comitate cum maieſtate coniuncta dici nõ poteſt quantũ omnes ætatis ſuæ fœminas ſuperauerit, quæ potiſsima cauſa fuit quo minus iucunde cũ rege uitam degeret. Obſequijs enim ob amorem ab eo culta, & nihil moleſtũ expectans, licentioſius æquo ſe gerebat. moleſte etiã ferebat ſuorum caſus, idq; apud ipſum quoq; fatebat. Tandẽ effecit ut exoſa eſſet regis & matri & ſorori, atq; etiã illi ipſi à quo ſolo nihil timebat. Ea perempta impotentius etiã flagrare cœpit rex, iam antè miſere affectus ſicut diximus. neq; enim uulgari coniugũ more amabat, ſed cùm penè ad inſaniã uſq; indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidẽ uxoris moribus effici potuit ne in-

dies magis ac magis eam diligeret. Tum uerò maximè ſibi uiſus eſt irato deo necaſſe Mariammen. ſæpe inuocabat eius nomẽ, ſæpe etiã indecore lamentabatur. excogitabat aũt oblectamenta quæcunq; poterat, apparandis cõuiuijs ac compotationibus, nihil tamen proficiebat: quare & regni curã reliquit. adeoq; dolori ſuccubuit, ut ſæpe miniſtros iuberet uocare Mariammẽ, quaſi illa adhuc uiueret. Sic affecto ſuperuenit peſtilẽtia, quę & plebis & purpuratorum maiorẽ partem abſtulit, omnibus irato deo hanc immiſſam interpretantibus propter iniuſtũ reginæ ſuppliciũ. ita aucta regis ægritudine poſtremo in ſolitudines ſe abdidit prætextu uenationis, ubi afflictans ſe intra paucos dies grauem morbũ cõtraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nõnihil. nec remedia quicquam proderant, ſed cum exacerbare potius malũ uiderentur, res minimum à deſperatiõe abfuit. itaque medici partim propter morbi cõtumaciam, partim quia in tanta difficultate nõ erat libera diætæ electio, permittebant ei quicquid appeteret, in incertũ euentum ſalutem fortunæ cõmittentes. Quo ſic apud Samariã, nunc Sebaſten, decumbente, Alexandra habitans tum Hieroſolymis re cognita conata eſt urbis arces in ſuam poteſtatẽ redigere, alteram templo contiguam, alterã in ipſa urbe ſitam. nam qui has obtinẽt, totam gentẽ habent obnoxiam: quia nec ſine his ſacrificia quotidiana poſſunt peragi, neque Iudæi ſine ſacrificijs degere, quibus uita citius cõtemnatur q̃ religio. præfectos igitur tentat, ut ſibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderẽt, ne fortè illo defuncto occuparent ẽ ab alijs. q̃ ſi contingat eum ſanitatẽ recipere, interim à nemine tutus eas ſeruari q̃ à domeſticis. Hęc ſolicitatio nõ eſt æquis auribus accepta, ſed cũ eſſent alioquin etiã fidi, tũ eo magis manebãt in officio, q̃ & Alexandrã oderãt, nec fas putabãt deſperare de ſalute principis. amici em̃ erãt ueteres, unus etiã nepos regis, Achiabus nomine. quare cõtinuo per nuncios de Alexãdra ſignificauerũt. ille ſine mora eã iuſsit interfici: ſuperatoq; tandẽ morbo affectis & corporis uirib. & animi ſic efferatus eſt, ut quauis ex cauſa ad ſæuiendũ eſſet propenſiſsimus. quamobrẽ ne ab intimis quidẽ amicis ſanguinarias manus abſtinuit, Coſtobaro uidelicet, Lyſimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Doſitheo, occaſione arrepta huiuſmodi. Erat Cõſtobarus unus inter primates Idumæorũ, penes cuius maiores olim fuerat ſacerdotium Coze numinis, quod tũ religioſe ab ea gẽte colebaẽ, priuſquã ſub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes q̃ primũ regnũ adeptus eſt, Idumæę ac Gazæ præpoſuit, data in matrimoniũ Salome ſua ſorore, cuius maritũ Ioſephũ interfecerat, ut iam dictũ eſt. ea felicitate præter ſpem oblata inflatus ille paulatim ad tantam inſolentiam progreſſus eſt, ut regis imperata detrectaret, indignum ratus Idumæos ſeruire hominibus quorũ ſacra & religionẽ acceperant: miſitq; legationẽ ad Cleopatram, docens Idumæam ſemper maioribus eius reginæ paruiſſe. proinde nunc quoq; impetrandã eſſe regionẽ ab Antonio. Se enim paratũ illi potius obſequi. Hęc aũt moliebaẽ non q̃ Cleopatram mallet habere dominã, ſed ut acciſis Herodis opibus, eo facilius ipſe Idumęorum dominationẽ inuaderet. nam ſpem ei faciebat tam generis claritas q̃ pecuniarũ copia, quib. parandis ille nunq̃ non intẽtus ne à turpib. quidẽ lucris abſtinebat, nimirũ nihil mediocre uolutans in animo. Sed Cleopatra fruſtra

tentato-

tẽtato precib. Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes re cognita interfecturus erat hominẽ, nisi interceſsissent ꝑ eo tam mater q̃ ſoror: ita tñ eum donauit illarũ precibus, ut nunq̃ posthac illi fideret. orto deinde inter cõiuges diſsidio, Salome libellũ repudij marito mittit, ꝓter legitimũ morẽ patriç. lex em̃ noſtra ſolis maritis hoc ius permittit, mulieribus aũt ne dimiſsis quidem fas eſt nubere, niſi prioris uiri ꝓmiſſu. Verũ illa magis ex ꝓpria licẽtia quàm cõmuni iure fecit diuortiũ, & ad fratrẽ ſe cõferens ait ſe ꝓtuliſſe fraternã beneuolentiã coniugali fœderi. cõſpiraſſe em̃ eũ ad res nouas molirẽdas cũ Lyſimacho, Antipatro & Doſitheo: ſuisq; reb. fidẽ aſtruebat ꝑ Babæ liberos, q̃s ille iam ꝑ XII annos ſeruaſſet incolumes. erat aũt hoc uerũ, & tum ꝓter omnẽ opinionẽ à rege auditũ uehemẽter eius animũ perculit. Quod em̃ ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos aliquãdo tollere, aduerſatos ſemꝑ ſuis conatibus, ſed procedente tẽpore ꝑ obliuionẽ hoc omiſerat. cauſa uero odiorũ hęc fuit. Regnante Antigono dũ Herodes obſideret Hieroſolyma, in tantis rerũ difficultatibus maior populi pars feſſa propẽſa erat ad accipiendũ Herodem intra mœnia. ſed obſiſtebãt Babæ liberi pollẽtes autoritate ac opibus & fidi Antigono, q̃ putarẽt eum regẽ magis eſſe è republica. Tandẽ capta urbe per Herodẽ, Coſtobarus deſtinatus ad obſeruandos urbis exitus, ne q̃s aduerſæ factionis elaberet, ſciens magnã eſſe Babæ filiorũ apud uulgus autoritatẽ, & cogitãs illos mutato rerũ ſtatu magnũ momentũ afferre poſſe ſuis conatib. ſubtractos clàm in ſuis agris habuit. Ac tunc quidẽ licet ſuſpectus Herodem periurio fefellit, negans ſe quicquã ſcire quò illi deuenerint. rege deinde per edicta pręmiũ promittẽte indici, & modis omnib. eos perquirẽte, ne tũ quidem fateri uoluit. ueritus em̃ nõ impune ſibi hoc fore poſt primã negationẽ, pergebat eos occultare, iam neceſsitate etiã nõ modo beneuolẽtia. Hoc poſt quã ſororis indicio rex cõperit, miſsis quibuſdã ad loca latebrarũ, & illos interfecit, & quotquot in eodẽ hærebant crimine: ut nihil iam reliquũ eſſet ex Hyrcani cognatiõe, ſed ſublatis omnibus quorũ excellebat dignitas, arbitratu ſuo poſſet quicq̃d uellet agere, nemine amplius reſiſtẽte. Quo factũ eſt ut magis ac magis diſcederet à patrijs ritibus, & peregrinis ſtudijs ueterũ inſtituta corrũperet inuiolabilia: quo tẽpore ꝑmagna facta eſt bonorũ morũ in deterius inclinatio, labante diſciplina qua antehac populus ſolebat cõtineri in officio. Ac primũ athletica certamina quinto quoq; anno in honorẽ Cęſaris inſtituit, theatro Hieroſolymis exſtructo: deinde in campo amphitheatrũ utrũq; ſumptuoſo opere cõſpicuũ, ſed alienũ à Iudaicis moribus, apud quos nullus eſt horũ uſus, nulla ſpectaculorũ oſtẽtatio. Ille tñ celebritatẽ hanc nobiliſsimã eſſe uoluit, denũciatã circũuicinis atq; etiã lõginquis gẽtibus: ꝓpoſitisq; pręmijs magnus undiq; athletarũ cæterorumq; certatorũ cõcurſus factus eſt, cõfluxerũtq; exercitatiſsimi quiq; in hoc genere. euocabant em̃ magnis præmijs nõ hi tm̃ qui gymnicis certaminib. dant operã, ſed muſici etiã ꝓſtantes, & q̃uocant thymelici: necnõ quadrigarij ac trigarij, & q̃ ſingulis equis celetizontes curſum peragunt: magna cõtentione regis, ne quid deſideraretur, quod uſquã in hoc gñe ſit ſpectabile. Theatrũ ipſum ꝑ circuitũ titulis erat ornatũ Cęſaris, & trophęis deuictarũ ab illo gẽtiũ, auro atq; argẽto collucentibus. quod uerò ad inſtrumentũ & apparatũ attinet, nõ ueſtes pre-

tioſiſsimę,nō gēmæ raritate inſignes deerāt in his ſpectaculis:cōquiſitis etiā feris plurimis,leonibus cæterisq́; uel robore ſpectādis,uel aliquo naturę miraculo.hę modò inter ſe modò cū damnatis hominibus cōmittebantur:quę peregrinis quidē ſpectatorib. plurimū admiratiōis ſimul atq; delectationis afferebāt,indigenis uero prorſus ad diſſolutionē patriæ diſciplinæ tēdere uidebantur.nihil em̄ magis impiū exiſtimabāt,q̄ ex ſpectandis hominib.cū beſtijs cōparatis uoluptatē crudelē captare homines: abſurdū æque peregrinis artib.mutare inſtituta domeſtica.Sed nihil tam moleſtū fuit q̄ trophæa: quæ cū putarēt armis cōtectas imagines,quarū uſus interdict⁹ eſt noſtris legibus, indigniſsime eas ferebāt.à quib.cū eos ſic abhorrere Herodes animaduerteret,p uim nihil agere uoluit,ſed blādis alloquijs conabat hāc ſuꝑſtitionē eximere.nihil tn̄ mouebant,ſed credētes eū grauiter peccare,uno ore exclamāt: etiā ſi reliqua omnia ferre oporteat, nō laturos ſe intra urbē hominū imagines:ſictrophęa uocabāt:hoc em̄ nefas eſſe.Herodes uero uidēs eos turbatos, & ſine ſatisfactiōe nō facile ceſſuros, accitis ad ſe p̄cipuis ex illo numero, & in theatrū adductis,rogabat eos,oſtēſis trophęis,q̄nā hoc eſſe putarēt.cūq́; reclamaſſent,hominū eſſe imagines,iubet detrahi ornatū appoſititiū,& oſtēdit nudos ſtipites. quo facto in riſum uertit indignatio cōcepta ex ſuſpiciōe imaginū.atq; ita ſedato multitudinis tumultu, pleriq; iam mutati æquo animo ferebāt omnia. quidā tn̄ ne ſic quidē deſtiterūt externos mores abominari,ueriti ne ex hac mutatiōe ſequeret magnū aliquod reip.incōmodum: putauerūtq́; ſui officij labanti diſciplinæ publicæ uel capitis periculo ſuccurrere,nec pati Herodē quicq̄ cōtra receptos mores inducere, & p rege hoſtē agere.ex his x ciues cōiurauerunt contēpto periculo,ſiccasq́; ueſtib. texerūt: & in his unus cæcus, ob indignitatē eorū quæ audierat nō tam paratus ad agendū aliq̄d,q̄ ad patiendū ſi q̄d aſſertorib.patrij moris accideret,cuius exēplo nō mediocriter cōfirmati ſunt cæteri. Hi cōmunicatis conſilijs in theatrum uadunt, ſperantes nec ipſum regē improuiſum impetū ſuum euaſurū, aut certè multos ex aulicis eius ſtipatorib.opprimendos: & uel hoc ſibi fore mortis ſolatiū,ſi illū uiolatæ religiōis ergō in populi inuidiam adducerēt. Et illi quidē quaſi duces ſe cæteris præbētes hæc facere ſtatuerāt. quidā uerò ex his quos Herodes ad perſcrutanda & indicanda talia diſpoſuerat, rem totam expiſcatus,regi theatrū ingreſſuro aperit.is nō ignarus quantū odiorum ſibi quotidie cōcitaret,recipit ſe in regiā,& nominatim coniuratos accerſit: qui cōprehenſi in ipſo facinore,& ſcientes nullū eſſe effugiū,decreuerūt prēſentem neceſsitatē ferre forti animo.nihil em̄ inficiati interrito uultu ſicas protulerunt,profitētes ſe recte ac pie cōiuraſſe,nō propter priuatos affectus,aut ſui cōmodi gratia,ſed pro diſciplina publica, quam nemo bonus uiolare ne morte quidē ſibi intentata ſuſtineat.hęc illi cùm magna cōfidentia pro ſe attuliſſent,à regijs abducti p omnes cruciatus necati ſunt. nec multo poſt delator eorū inuiſus omnibus à quibuſdā interfectus fruſtatim cōciſus eſt & obiectus canibus,idq́; multis inſpectantibus:nemo tamē hoc factum prodidit, donec poſt lōgas ac moleſtas Herodis inquiſitiōes à conſcijs quibuſdam mulierculis per tormenta expreſſa eſt confeſsio.tum uerò autores eius facinoris cum totis familijs plectebant,plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere

dere,ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertēs rex omni ope obuiam iuit eorū conatibus, ne fortè hac rerum nouitate ad apertā defectionē adducerētur.cum igit duas arces munitas in urbe haberet, unā in qua ipsius erat regia, alteram uerò iuxta templū Antoniam à se cōmunitam, uisum est tertiam quoq; munire Samariam,mutato nomine Sebasten,quę foris totam gentem contineret in officio.abest à Hierosolymis itinere unius diei, ad urbanos etiā tumultus cōpescendos opportuna.Aliam etiam toti genti ceu arcem imposuit,olim Stratonis turrim dictam:ipse Cęsaream appellari maluit. In magno etiam quem uocant campo sorte lectis equitibus castellum condidit,& in Galilæa Gabalam,Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelā regni per totam regionem opportune dispositis, adempta est uulgo leuissimis quibusq; causis mobili tumultuandi materia,parato ad quoscunq; clancularios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui uel præcaueant, uel recens ortos compescant. In primis autē Samariam cincturus mœnibus dedit operam ut tam è milite auxiliari, quàm è finitimis gētibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maxime quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi abrogato uetere nouum nomen Sebastes imposuit,agrosq; eius natura feraces habitatoribus diuisit,ut mox ab initijs essent locupletes:firmissimū deinde murum circumdedit,natura etiam loci accliuioris adiutus,& præter ueterem ambitum tantum spatij cōplexus,ut nulli celebriū urbium cederet. erat enim xx stadiorum circuitus. in eius meditullio fanum sesquistadij amplitudine esse uoluit, modis omnibus ornatissimū, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum: reliquas etiam urbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatē captans ex firmitate loci quo arce uti uoluit,pulchritudine uero loci suæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturus ad posteros.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit. Cap. XII

EOdem anno qui fuit regni Herodis decimustertius,maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt,siue ea fuit uindicta irati numinis,siue ita ferebant statæ temporum uicissitudines.Primū siccitas diuturna obtinuit,inde insecuta est sterilitas,ne illis quidem fructibus prouenientibus quos sponte sua terra solet edere. Postea per inopiam mutata uictus ratione,morbi iam inualuerunt & pestilentia,succedentibus alijs post alias calamitatibus. Nam hoc ipsum pestē exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam sibi conuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidie multis morientibus, etiam superstites per desperationem curam suorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque absumptis ueteribus frugibus,& nullis in earū uicem subnascentibus,nihil spei reliquum erat,malo præter opinionem indies crescente,dum non uno anno etiam semina ipsa pereunt,terra non reddente debitu m. quapropter necessitas multa ad præsentem usum excogitare cogebat: ac n e Herodi quidem amplæ facultates suppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, absumpta in ædificationem urbium uetere pecunia: xi

adeoq;

adeoq; omnia uarijs malis uaſtabantur, ut uix eſſet cui ſuccurri poſſet. ad hęc accedebat populare in regē odium, ꝙ ferè ſoleat calamitatū culpa in eos reijci, penes quos eſt regimen reipublicæ. Cogitabat tamē aliquā medelā afferre tam difficili tēpori, ſed modū uix expediebat, ꝙ nec finitimi res ad uictū neceſſarias uenderent, eadē preſsi inopia, nec pecuniarum tantum ſupereſſet, quantū poſſet omnibus ſufficere. attamen uidēs opus eſſe ut omnes ad ferendam opem cōſilia cōferrent, quicquid erat in regia ſupellectilis tam aureæ q̄ argenteæ, id totū concidit, nec laudatorū artificū parcens operibus, nec uaſis ad uſum neceſſarijs. inde confectam pecuniam mittebat in Aegyptū, quā tum Petronius obtinebat pro Cęſare. is licet obrutus multitudine ob talē neceſsitatē ad ſe confugientium, tamē quia priuatim amicus erat Herodi, & ſeruatos cupiebat eius ſubditos, præ alijs eis conceſsit frumenti exportationē, tam in emendo q̄ in euehendo adiuuans, ita ut maximū momentū ad gentis ſalutē in eo fuerit. Porrò Herodes aduecto frumento, & approbata populo ſua diligentia, non ſolū mutauit auerſorū à ſe animos, uerū etiam eximiā laudem beneficentiæ & prouidētiæ retulit. Nam primū his qui ſibijpſis frumentum quærere nō poterant, diuiſit omnibus accuratiſsimē diſpēſans. Deinde quia multi erant qui propter ſenium uel aliam debilitatem cibos parare non ualebant, his quoq; prouidit adhibitis piſtoribus, ut in promptu alimenta haberent. Quin & aduerſus hiemis aſperitatem prouidit, ne qui periclitarētur inopia ueſtiū abſumptis pecoribus, & lanis alijsq; tegmentis deficientibus. Vbi uerò etiam huic neceſsitati proſpectū eſt, propinquis quoq; Syrorum urbibus ſolicitudinem impendit, diſtributis ad ſementem faciendam frugibus. quod ſanè & ipſi fuit cōmodum, terra mox uberē referente gratiam, ut omnibus alimenta ſuppeterent. & quamprimū ſegetes meſsi maturæ factæ ſunt, ad L M hominū quos ipſe aluerat dimiſit per agros: atq; ita res penè perditas reſtituit ſua diligētia, non mediocriter ſubleuatis etiā finitimis q̄ eiſdē laborabant difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quē non pro ipſius dignitate adiuuerit: ſed & caſtella & urbes, & ex plebe qui grauabant numeroſiore familia, ad illum confugientes neceſsitati inueniebāt remediū: ita ut reuocatis ad rationē quæ in exteros tantū inſumpſerat, reperta ſint frumēti cororum x millia. corus autem capit x medimnos Atticos. intra regni uerò ſui pomœria LXXX millia cororum expenſa ſunt. quæ quidē eius cura & tam opportunè collata gratia tantum apud Iudæos ualuit omnium ſermone celebrata, ut poſitis odijs quicquid hactenus uel adminiſtrando regno, uel tranſgrediendis patrijs ritibus peccauerat libenter obliuiſcerentur, bene cōpenſatum putantes eius liberalitate, qua uſi ſunt hoc difficillimo tēpore. nec minor uel gratia uel gloria parta eſt apud exteros, ut per hęc mala nō mediocriter nomen regis illuſtratū ſit, & quantum damni domi acceptū eſt, tantum foris ad celebritatem nominis accreuerit. Cum enim in alienis neceſsitatibus tantam oſtendiſſet magnanimitatem, omnes nō qualis antè fuiſſet reputabant, ſed qualem tum recens experti fuerint. Eodem tempore & auxilia miſit Cæſari, quingētos ſelectos è ſuo ſatellitio, quos Aelius Gallus duxit in expeditionē Arabicā, eorumq; ſæpe forti opera uſus eſt. Rebus igit in priſtinam felicitatē reſtitutis, regiam in ſuperiori urbis parte ædificauit, exſtructis

ædibus

ædibus ampliſsimis, exornatisq; auro & marmorib. & ſubſellijs, ut magnum uirorũ numerum poſſent capere: domibus etiam pro cuiuſq; dignitate appellatione indita, ut una diceretur Cæſaris, Agrippę altera. Coniugem deinde duxit amore correptus, ne diſtraheret uagis uoluptatibus. occaſio autẽ nouarũ nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hieroſolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, ſacerdos cum primis nobilis, habebatq; filiam omniũ eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cùm uulgi ſermonibus celebraretur, primũ fama illius Herodes permotus eſt, deinde cõſpectæ amore captus noluit uti ſua potentia, ne tyrannice uideretur agere, maluitq; in legitimũ thorum puellã introducere. Cumq; Simon nec affinitate tali, nec tamen cõtemptu dignus uideretur, quo cupiditati ſuæ ſatisfaceret, id quod æquius uiſum eſt elegit, ut uidelicet honoris acceſsione eũ ornaret. mox igit Ieſu Phabetis filio pontificatũ abrogat, & ſucceſſorẽ ei dat Simonẽ, atq; ita affinitatẽ cum illo cõtrahit. Peractis deinde nuptijs nouũ caſtellũ condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleret armis Antigoni. diſtat aũt à Hieroſolymis circiter LX ſtadijs, natura firmũ, & ad excolendũ idoneũ. collis enim eſt leniter accliuis, attollens ſe in manufactã altitudinẽ, habẽs mammæ ſpecie circumferentiã: eſtq; diſtinctus teretibus turribus, aſcẽſu arduo, qui per CC gradus lapideos ſcanditur. intus aũt diuerſoria ſunt regia, magnis impẽſis ſtructa, tam ad firmitatẽ, quàm ad pulchritudinẽ: & in pede collis habitatiões ſpectatu digniſsimæ, tum ꝓpter alia, tum ꝓpter aquæductus egregios, magno ſumptu e longinquo perductos. circumiacens planicies ædificijs referta eſt ad iuſtæ urbis magnitudinẽ, cui collis ille uice arcis imminet. Ita omnib. ordinatis ex ſententia, nullos amplius in regno ſuo motus timuit, duobus potiſsimum modis ſubditos in officio cõtinens: timore ſuppliciorũ quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis neceſsitatibus: cõmuniebatq; ſe accuratiſsimè, quaſi incolumitas ſua pertineret etiã ad rempublicam. Ciuitatibus ſe comem & humanũ præbebat, dynaſtas per occaſionẽ colebat, ad cõcilianda ſibi eorũ gratiã munificentiſsimus, ꝙ innatam haberet magnanimitatẽ regiam. Ita factũ eſt ut cum apud omnes eſſet gratioſus, magnis rerũ ſuarum incremẽtis augeretur. Hæc tamen ambitio ſtudiumq; demerendi Cæſarem cum Romanis potẽtioribus cauſa fuit ut multũ à patrijs inſtitutis decederet, & leges diuinas uiolaret, dum in honorẽ eorum urbes condit, & templa exſtruit, licet nõ in ſolo Iudaico. hoc enim illi nequaquã laturi erant, ꝙ nefas ſit noſtris ſtatuas ac effigies more Græcorũ colere. Quapropter extra eorũ regionẽ tales urbes collocabat, excuſans ſe Iudæis, ꝙ non ſpõte, ſed potentiorũ iuſſu hæc faceret: & interim Cæſarẽ Romanosq; tanto magis ſibi deuinciẽs, ꝙ in eorũ honorẽ à patrijs conſuetudinib. ſuſtineret diſcedere. Sed p̃cipuus ſcopus erat utilitas propria, & ſtudiũ memoriæ propagandę ad poſteros, ita ut in cõdendis & exornandis urbibus nullis ſumptibus parceret. XII

Cæſarea conditur. Cap. XIII

ERgo quum animaduertiſſet in maritimis locum condendæ urbi opportuniſsimum, cui pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnifice deſcripſit, & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratiſsime, tam regijs palatijs, quàm priuatorum ciuium

uium ædibus. & quod fuit omnium operoſiſsimũ, portum à tempeſtatibus tutum addidit, magnitudine Piræo parem, ſtationibus inſtructum & diuerſorijs, admirandum ſtructura, eo quòd ꝓpter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliunde magno ſumptu conuehẽda fuerit. Sita eſt hæc urbs in Phœnice, quà in Aegyptum præternauigatur, Dora inter & Ioppen, litorales urbeculas, non ſatis portuoſas quòd Africo ſint oppoſitæ. hic enim procelloſis flatibus arenas in littus prouoluens, nullam ſtationẽ quietam eſſe patitur, ita ut plerunque naues mercibus onuſtæ in ſalo ancoras iacere neceſſe habeant. Hanc locorum incõmoditatem correcturus circulum portus circumduxit, quantum putaret magnæ claſsi recipiendæ ſufficere: & in uiginti ulnarum profundũ prægrandia ſaxa demiſit, quorum pleraq; pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis uerò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædã etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachiũ ducentos pedes longũ efficit, cuius ſpatij dimidium oppoſitum eſt frangendis fluctibus, inde procymation græce dictum: reliquum ſuſtinebat murum lapideum diſtinctum turribus, quarum maximæ & pulcherrimæ nomẽ Druſus à Druſo Cæſaris priuigno immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices, nautarum diuerſoria. Exſcenſus deinde lato ambitu totũ portum cingebat, locus ad inambulandũ animi cauſa iucundiſsimus. Os autem portus patet uerſus ſeptentrionem uentorum ſereniſsimũ. crepido uerò totius ambitus, à ſiniſtra quidem portum intrantibus turris eſt lato margini inſiſtens ad firmius reſiſtendũ fluctibus: à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerſo ſitæ pares celſitudine. Circum portũ ædes continuata ſerie marmore politiſsimo exſtructæ ſunt, exſtante in medio tumulo, in quo templũ Cæſaris à longe conſpicuũ adnauigantibus, & in eo ſtatuæ, Romæ altera, altera Cæſaris, unde nomen Cæſareæ, urbi tam materia quàm artificio ſtructuræ conſpicuæ, cloacis etiam ſubterraneis nõ minus mirandæ: quæ paribus diſtantes interſtitijs in mare exeunt, una tranſuerſa dirimente, ut imbrium & purgamentorum proluuies facilius in mare deferatur, & marini æſtus, quoties accedunt ſubintrare poſsint, & totam urbem ſubluere.

Exſtruxit etiam theatrum è ſaxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capaciſsimũ, unde late proſpectus patet in maria. Atq; hęc omnia duodecim annorũ ſpatio ſunt abſoluta, rege nec labori parcente nec ſumptibus. Hac iam altera urbe poſt Sebaſten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrũ & Ariſtobulum, ut ſalutarent Cæſarem: eratq; eis paratum hoſpitium apud Pollionem Herodis ſtudioſiſsimũ, licebat tamẽ etiam Cæſaris uti hoſpitio. Excepit enim adoleſcentes ſumma humanitate, fecitq; Herodi potestatem, ut arbitratu ſuo è filijs quemcunq; uellet hæredem regni deſignaret, aucto prius noua acceſsione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de cauſa. Zenodorus quidã conduxerat ditionẽ Lyſaniæ, nec cõtentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoq; captans compendiũ. incolæ em̃ locorũ eorũ libenter rapto uiuunt, aſſueti prędas ex Damaſcenis agere. eos Zenodorus adeò nõ uetabat, ut lucrorũ etiã eſſet particeps. ab his male uexati propinquorũ agrorũ coloni, Varũ prouinciæ præſidẽ querelis obtundebãt, poſtulãtes ut Zenodori iniurias per literas ſignificaret Cęſari.

Ille

Ille reſcripſit expugnanda eſſe latronum receptacula, & regionẽ eam ditioni Herodis contribuendam: ſic enim fore ut eius prouidentia caueretur in poſterum, ne Trachonitæ uicinis ullas exhiberent moleſtias. alioquin difficile erat eos cõpeſcere iam aſſuetos his artibus uictum quærere: ut qui nec oppida haberent, nec agros, ſed in ſpeluncas ac cuniculos more ferarũ refugia. habebant autẽ paratam aquæ & cibariorũ copiam, ut externa ui petiti poſſent ſatis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent anguſtos, nec niſi unum poſt aliũ hominem admittentes, ſed intus ſunt ampliſsimi & ſupra q̃ credas capaces, plano ſolo deſuper tecti. nam totus is locus cõſtat petra aſpera, & nõ facile meabili, niſi aliquo ducente per ſemitas: quæ nõ per directum feruntur, ſed multis mæandris flexuoſæ ſunt. incolæ quoties propinquos populari nõ datur, ipſi inter ſe exercẽt latrocinia, nihil ſibi non permittentes. Eam regionem poſtq̃ Herodes accepit à Cæſare, adhibitis ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis ſecuritatẽ peperit. Zenodorus autẽ partim inuidia, partim dolore ademptæ poſſeſsionis permotus, Romam ad accuſandum Herodem profectus eſt: nihil tamẽ efficere potuit.

Interea in Aſiam Agrippa mittitur, adminiſtraturus tranſmarinas prouin XIII
cias pro Cæſare. eum q̃ eſſet amiciſsimus, Herodes apud Mitylenen cum ſalutaſſet, in Iudæam reuerſus eſt. Cæterũ Gadarenſes quidã Agrippã adeunt, Herodẽ accuſaturi, quos ille ne auditos quidẽ ad regẽ uinctos remiſit. Arabes etiam iamdudũ infenſi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idq̃ue de cauſa, ut tum uidebat ſatis probabili. Zenodorus enim deſperatis reb. ſuis Auranitidẽ ditionis ſuę partẽ illis elocauerat L talentis annuis: quam quia donatio Cæſaris cõplectebatur, non patiebant auferri, modo excurſionibus ac ui eam ſibi uindicantes, modo contendẽtes de iure poſſeſsionis apud iudices. pelliciebant etiã ad ſe egenos milites, qui miſerorũ more meliora ſperant ex rerũ nouitatibus. Hæc cum maturè Herodes cognouiſſet, maluit tamẽ bonis rationibus occurrere q̃ hoſtiliter, ne daret occaſionẽ nouis motibus. Decimoſeptimo demũ eius regni anno Cæſar uenit in Syriam: moxq̃; Gadarenſium plurimi cœperunt clamare in Herodẽ, grauẽ eum dictitantes ac tyrannicum, inſtigati huc potiſsimũ Zenodori criminationibus: qui interpoſito iureiurãdo pollicitus erat, nõ prius ſe deſtiturũ q̃ quouis modo efficeret, ut illi à dominatione regia liberati attribuerentẽ ad prouinciam Cæſaris. ab hoc perſuaſi clamitabant, idq̃; aliquanto audacius, quia ne illos quidẽ pœnas dediſſe uidebant, quos rex deditos ab Agrippa acceperat. erat enim ſi quis alius erga ſuos inexorabilis, ab alienis uero acceptas iniurias libẽter contemnebat ac remittebat. Cum igitur de ui & rapinis eius, uiolatisq̃; ac dirutis tẽplis quererentur, Herodes quidẽ nihil territus paratus erat cauſam ſuam dicere: Cæſar uero comiter illũ tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantẽ multitudinẽ. & prima quidẽ die qua congreſsi ſunt, facta eſt horũ mentio, deinde uero interruptũ eſt hoc negotiũ. Gadarenſes enim uidentes quorſum Cæſar & amici eius tenderẽt, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, ſequenti nocte alij ſe iugulauerũt, alij præcipitauerũt tormentorũ metu: quidam etiam in flumẽ ſe iaciẽtes necauerũt: atq; ita cũ ſeipſi prædamnare uiderentur, ſine mora Cæſar Herodẽ abſoluit. acceſsit huic & alia nõ mediocris

felicitas. Zenodorus enim præcordijs ruptis sanguine multo p̃ fecessum pro fluēte apud Antiochiā Syriæ perijt. Cęsar uero & huius portionem, sanè non contemnendā, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonē, complectitur Vlatham, Paneadē, & agros finitimos. adiunxit eum deinde rectoribus Syriæ, mandauitq; ut omnia ex eius sentētia fierent. Deniq; eò tum felicitatis prouectus est Herodes, ut cùm in toto q̃ late patet Romano imperio duo essent omniū potentissimi Cæsar & Agrippa, Cæsar post Agrippā nemini maiorem q̃ illi honorē haberet, Agrippa item post Cæsarem nemini. qua mutua beneuolētia fretus Pheroræ fùo fratri tetrarchiam impetrauit, dē suo regno decisis centum talentorū reditibus, ut ētiam si quid fatale sibi accideret, in tuto essent res illius, neq; subijceretur Herodis filiorū imperio. Deducto inde ad mare Cęsare in regnū reuersus, in terra Zenodori elegantissimū ei templū construxit è marmore candido, prope Paniū quod uocant. id spelunca est in monte amœnissima, eiq; subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus. ei mons ualde magnus imminet. sub spelunca aūt scatent fontes Iordanis fluminis. hunc locum alioquin etiam celebrem ornauit templo exstructo in honorē Cæsaris. Tunc etiam tertiam tributorū partem remisit regni sui subditis, prætextu quidē ut post sterilitatem se reficerent, re aūt uera ut placaret eorū animos, offensos talibus regis operibus, quæ uidebant planè ad religiōis & bonorū morum pernicie tendere, ut omniū iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remedium attulit, occasiones turbelarū auferens, & iubens sua quemq; agere negotia, uetitis per urbem conuenticulis & frequentiōribus conuiuijs, appositisq; etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contrafacerent propositis. nam multi clàm & propalàm abducebantur in castellū Hyrcaniam, ibiq; dabant supplicium: & dispositi erant tam in urbe q̃ per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscūq; rei gratia. adeo enim hanc curā non negligebat, ut sæpe ipse plebeio cultu noctu misceret se uulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarent eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquā uerò multitudinē sacramēto obstringebat, iusiurandū exigens q̃ non discessuri essent à fide & officio. atq; ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: q̃ uerò liberius stomachabant & cogi se indignabantur, eos quocunq; pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiā iusiurandum à Pollionis Phariſæi Sameæq; sectatoribus plerisq;: quod cū non impetrasset, non tn̄ in eos ut in cęteros tales sęuijt, Pollionis reuerētia. remisit etiā hanc necessitatē his qui Essæi apud nos uocant, genus hominū Pythagoreis Græcorū non absimile, de quib. alibi narraui prolixius. nunc prætereundū nō uidet, nec alienū à proposita historia, cur religiosam de his opinionē rex habuerit. Erat quidā Essenus Manahemus nomine, cum aliàs uitæ honestæ & probatę hominū testimonio, tum uero diuinitus etiā concessum habēs donum fatidici spiritus. hic cōspicatus Herodē etiā tum cū cæteris pueris ludū literariū frequentantē, regē Iudæorū salutauit. ille putans se aut rideri, aut nō satis notū esse homini, correxit eius uerba, unū de plebe se profitēs. Tum Manahemus subridēs, & blando plausu posteriora eius permulcēs uerius q̃ feriens, Imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic em̄ deus uult: & memor

mor esto Manahemi uerberũ, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, q̃ de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturũ, futuri præscius. eris enim tam diuini q̃ humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen deũ latebis, qui te extremo uitæ tẽpore graui castigatione reprehensurus est. Hæc uerba non magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnũ & tantam felicitatem elatus, cùm maxime uigeret Manahemũ accersitũ rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante rege num decem annos duraturũ sit, & uiginti, inquit, & triginta: atq; ita indeterminatũ fatalem finem reliquit. Herodes uero uel hoc contentus Manahemũ data dextera dimisit. & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere uidentur, uisum est tamen lectori indicare, q̃ multi sint in eo genere quibus ob morũ probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

Herodes nouũ templum Hierosolymis ædificat. Cap. XIIII

DEcimo octauo autẽ sui regni anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximiũ aliud concepit animo, dei templũ denuo construere, ampliore ambitu & huic conueniente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omniũ celeberrimũ etiã ad posteritatis sempiternã memoriam. Cæterũ ueritus ne populũ difficultate deterritum minus ad hoc obsequentẽ haberet, aduocata concione sic eum allocutus est: Non habeo necesse, uiri tribules, ut uel gesta uel opera mea cõmemorem, quæ ex quo regnare cœpi, plus uobis utilitatis & securitatis q̃ mihi ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi q̃ in maximis uestris difficultatibus nulla priuati cõmodi ratione uobis prospexi: & quæ hactenus opera deo iuuante absolui, uobis potissimũ seruiunt, per quæ factũ est ut res Iudaicæ nunc magis q̃ unquam antea floreant. quare ut dicere cœpi, nõ opus est singulatim percensere uel urbes uel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tum alias huic cõtributas regiones excoluimus: sed illud potius uobis nunc proponam, quod maxime uel ad religionis cultũ, uel ad regionis ornatũ attinet. Templo huic quod postliminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instauarauerunt, desunt ad priscam altitudinem LX cubita. tanto enim celsius erat uetus illud Solomonis ædificiũ. nec hoc culpa maiorũ nostrorũ accidit, per quos nõ stetit quin par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserunt Cyrus & Darius Hystaspis filius: sub quorum imperio quia illi tum uixerunt, sicut postea Macedonũ, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam deo uolente ego rerũ potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximũ est, Romanorũ orbis dominorum amicitia, dabo operam, ut quod maiores sub alieno nutu uiuentes nõ satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem dei, memor acceptorũ beneficiorum, grate ac pie persoluam. Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quòd supra spem polliceri uideretur: & angebantur magna solicitudine, ne fortè demolitus uetus ædificiũ, nouum non posset absoluere: quare periculosum uidebatur consiliũ, & conatus perdifficilis. Quod ubi animaduertit rex, iussit eos bono XIIII

animo esse. manſurum enim uetus templum integrum, nec demoliendũ tan tiſper dum omnis materia comparetur, quæ ſit ad futuram fabricam neceſſa ria. neq; eos fefellit. Mille enim plauſtra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritiſsimos ſelegit ad decem millia, & inſuper mil le ſacerdotes ſtolis ſacerdotalibus ſuo ſumptu ueſtitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hosq; omnes adhibuit operi, mate ria iam ante conuecta. Sublatis deinde ueteribus fundamentis, & nouis repo ſitis, deſuper templum exſtruebat, longitudine centum cubitorum, altitudi ne totidem & uiginti amplius. qui uiginti cubiti aliquanto pòſt ſidentib. fun damentis deceſſerunt, eosq; denuo addere decreuerunt noſtri Neronis tem poribus. Conſtabat autem ſtructura è lapidibus candidis firmiſsimis, magni tudine uigintiquinq; cubitorum in longum, octo in altum, latitudine uerò cubitorum duodecim. habebatq; baſilicæ ſimilitudinem, hinc & inde humi lius, media ſui parte excelſum, à multis ſtadijs conſpicuũ, maxime ex aduerſo habitantib. aut aduẽtantibus. Ianua uerò penè ipſi tẽplo par, & ſuperlimina re aulæis uariegatis ornabat, floribus purpureis diſtinctis, & habentibus co lumnas intextas, ſub quarum capitibus uitis expandebatur aurea dependen tibus botryonibus, mirandum ſanè opus tam manus quàm materiæ precio. Cinxit etiam totum templum ampliſsimis porticibus, quæ reſponderent re liquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine uincerent. harũ duæ ua lidis muris fulciebantur, opere uel in primis memorabili. Tumulus erat pe tricoſus, arduus, à uertice ſenſim uerſus oriẽtale urbis latus reſupinus. huius uerticem primus Sòlomon rex noſter inſtinctu dei muro circumdedit. Ra dices quoq; eius alio muro cinxit, cui uerſus auſtrum ſubiecta eſt uallis pro funda. hic murus conſtat ſaxis grandibus plumbo inter ſe uinctis, comple ctens interius ſpacium, & in profundum deſcendens, ut miranda ſit magni tudo & altitudo ſtructuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte eſt conſpicua, interiora ferrò uincta iuncturas continent contra om nium temporum iniurias firmiſsimas. Hoc opus poſtquam æquatum eſt uer tici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta eſt, ut complana tis omnib. fieret area, & circùm quadriporticus quatuor ſtadiorũ circuitu, ſingulis lateribus inter duos angulos per ſtadia ſingula patentibus. interius deinde ipſum uerticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus q̃ longum eſt duplicem habet porticum, ſpectantem ianuam templi ſiti in me ditullio. Eam porticum priores reges adornauerant. Circum templum affixa erant ſpolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In ſeptentrionalis lateris angulo arx erat firma & bene munita, opus Aſamonæorum qui gentis ſacerdotium ſimul & principatum tenuerunt, & turrim id uocauerunt, repoſitorium ſtolæ pontificiæ, quæ nõ promebatur, niſi pontifice ſacris operaturo. hanc Herodes in eo loco aſſer uauit, poſt cuius obitum in Romanorum poteſtate fuit, uſq; Tiberij Cæſaris tẽpora. Eius principatu Vitellius Syrię præſes à Hieroſolymitis honorificen tiſsimo hoſpitio receptus, quò gratiam eis referret, à Cæſare impetrauit, ut iuxta ſua poſtulata ipſi haberent ſacræ ſtolæ cuſtodiam: fueruntq; Iudæi eius cuſtodes uſque Agrippæ regis obitum. poſt quem Caſsius Longinus præ-

ſes

ſes Syriæ, & Cuſpius Fadus Iudææ procurator, iuſſerunt eos denuo ſtolam in Antoniam deponere, dictitantes debere eam in Romanorũ poteſtate eſſe, quemadmodum & antea. Miſsi ſunt hac de cauſa legati ad Claudium Cæſarem, deprecaturi talem neceſsitatem: ubi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti conceſſa eſt ſtolæ cuſtodia, ſcriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat ſub ſigillo pontificis & præfectorum gazophylacio, qui pridie ſolennis feſtiuitatis adibant arcis & præſidij Romani præfectũ, & recognito prius ſigillo ſtolam accipiebant: ac mox peracto feſto, reportatã in eundem locũ, & in conſpectu arcis præfecti obſignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties uariatum morem admonere uiſum eſt. Sed tum Herodes hanc quoq; turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici ſui Romanorũ imperatoris Antonij uocauit Antoniã. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat: harum ab una tranſitus erat in regiam per uallem in medio interiectam: duæ ferebant in ſuburbia, poſtrema in urbem, gradibus multis uſq; imam uallẽ diſpoſitis, & inde alijs ſurſum per accliue tendentibus. Vrbs enim ſita erat è regione tẽpli, theatrali ſpecie, toto auſtrali tractu in profundam uallem deſinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipſum habebat portam ab utroq; angulo æque diſtantem, & triplicem porticũ baſilicã longitudine ab orientali ualle ad occidentalem pertinentem. Nec enim ulterius poterat. Ibi ſpectaculũ erat, ſi ullum aliud ſub ſole, memorabile. Nam quum uallis in immenſum dehiſceret, ita ut caligarẽt deſpicientium oculi, deſuper exſtructa erat præalta porticus: cuius tecto conſcenſo ſi quis utramq; altitudinem coniunctam contemplaretur, abſq; uertigine id non poterat, uiſu deficiente ob nimiam profunditatem, priuſquã ad imum pertingeret. In eius porticibus ſtabant parib. interuallis quatuor columnarũ ordines, quorũ quartus intertextũ habebat lapideum parietem. Craſsitudo autem cuiuſq; columnæ, quantã poſſent tres homines conſertis inter ſe complecti brachijs: longitudo uigintiſeptem pedũ, ſubiecta ſpira duplici. Numerus uniuerſarum fuit centum ſexagintaduo, capitellis ſculptis opere Corinthio pulchris uſq; ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita ut in uno quoq; latere duæ pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, ſtadij longitudine, claudant inter ſe mediam, cuius latitudo ſeſqualtera, altitudo uero duplicata, tanto ſuperabat utranq;. Earum lacunaria lignea, ſculpturata figuris uarijs. Mediæ uero conuexitas altius ſurgebat, excitato ſuper epiſtylia pariete lapideo politiſsimo, columnis inſertis diſtincto, mirabili artificio commiſſuris oculos fallentibus. Atq; hoc modo ſe habebat primus ambitus. Interius uero non longo interſtitio ſecundus, paucis gradibus ſcanſilis, ſeptum habebat lapideum, cum inſcriptione quæ uetaret tranſgredi alienigenã, ſub interminatione pœnæ capitis. hoc interius ſeptũ tam auſtrino quàm ſeptentrionali latere patebat ternis ianuis æquidiſtantibus, ab oriente uero una magna, per quam intrarent caſti unà cum uxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium uerò ſpatium intimũ, ſolis ſacerdotibus acceſsibile. In eo templũ erat & ante illud altare, in quo hoſtias immolare deo

soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per sacerdotes curabat fabricam intimarũ porticuum: absolutóque octo annis reliquo ædificio, tandẽ etiam templũ ipsum eorundem sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudiũ exortum est in populo, omnibus gratias agentibus deo pro tam celeriter finito opere, & regi pro accurato tam alacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi rex trecentos boues deo mactauit, & alij pro suis quisq; facultatibus tantũ uictimarum, quantũ uix comprehendi possit numero, fallẽte ueram æstimationẽ earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatẽ absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quẽ Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, ut hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterũ rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentẽ ad orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum usum ut occulte illuc posset ascendere, si quid per tumultum contra regem uellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templum struebatur nunquã interdiu pluisse, noctu tantum imbribus descẽdentibus ne interrumperet ædificatio: eaq; fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est ueri absimile, si quis diuinam prouidẽtiam respiciat. Et de templo instaurato hactenus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XVI.

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Phetoræ calumnijs appetuntur. Caput I

INTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimans rex etiam priuatas iniurias tam in urbe quàm in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quam ipse sancijt, ut perfossores parietum licere uendere in seruitutem extra regni terminos: quod uidebatur non tam ad pœnam maleficorum tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros, & diuersam uiuẽdi rationem habẽtes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quàm ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: uidelicet furem quadruplum reddere: q; si non sit soluendo, uendi, non tamen exteris, nec in seruitutem perpetuam, sed uindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic uulgo interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnam statuere, & tyrannicum quiddam magis quàm regium sapere, non sine cõtemptu inueterati iam moris publici: traducebaturq; hoc nomine rex omnium criminationibus inuidiosissimis

dioſiſsimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, ſalutatum Cæſarem, & ad inuiſendos Romæ ſuos liberos. Ibi Cæſar humaniſsime tractato filios reducendos domũ reddidit, ſatis iam inſtructos diſciplinis liberalibus. Qui poſtquam reuerſi ſunt in patriam, ſtatim excepti ſunt magnis ſtudijs multitudinis, quòd eſſent conſpicui tum ſtatura tum multis ornamentis animi, & modis omnibus regium quiddam præ ſe ferrent ipſa ſpecie. Mouerũt hæc ad inuidiam Salomen ſororem regis, cæterosq; quorũ calumnijs Mariamme oppreſſa fuerat, metuẽtes ſuę potentiæ, quum uiderent non defore ultores materni interitus. Hinc igitur occaſione arrepta, illos quoq; calumnijs appetũt, dictitantes parum iucundam eis eſſe patris conſuetudinem, memoria ſuppli cij de genitrice ſumpti, quaſi auerſantibus pollutum materno ſanguine. Videbant enim calũniatores eſſe cauſam odij, & hac una uia expugnare ſe poſſe & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipſum regem perferebant, contenti in uulgum tales rumores ſpargere, quibus tandem ad illum perlatis facile diuinabant exoriturum tantum odium, ut ne naturalibus quidem uinceretur affectibus.

Herodes dat Alexandro & Ariſtobulo coniuges. Cap. II

SEd tum nondũ frigeſcente paterna pietate rex nihil mali ſuſpicans in eo quo par erat honore illos habuit, & quòd iam eſſent adulti, uxores eis coniunxit, Ariſtobulo Salomes filiam Bernicen, Alexandro Archelai Cappadocũ regis filiam Glaphyram. Poſt hæc audito quòd II Marcus Agrippa ex Italia rediſſet in Aſiã, profectus illò inuitauit eum in regnum ſuum, ut uenire dignaretur ad amicum & hoſpitem: quo impetrato, nihil prætermiſit quod illi uoluptatem afferre poſſe crederet, excipiens eum in recens conditis urbibus, & oſtendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipſi quàm amicis exhibens, apud Sebaſten & Cæſarienſem portum, & in exſtructis à ſe arcibus, Alexãdrio, Herodio, Hyrcania. In urbem quoq; Hieroſolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu feſtiuo cum fauſtis acclamationibus. Agrippa autem deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuiſſet commoratus, appetente tamen hyeme tempeſtatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, unà cum amicis maximis honoratus muneribus.

Herodes ad Agrippam nauigat. Cap. III

REx autem exacta domi hyeme, inſtãte uere rurſum ad illum properauit, audito quòd cum exercitu Boſphorum peteret: factaq; præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus ſe ibi eum inuenturum. Sed repulſus aduerſis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chium hæſit: ubi & priuatim multos ſalutatum uenientes regijs honorauit muneribus: & quum animaduertiſſet porticum urbis diru tam bello Mithridatico iacentem adhuc quòd propter inopiam reparari nõ poſſet ad priſtinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abunde ad abſoluendam ſufficeret, hortatus ut quàm primũ ueterem ornatum urbi redderent. Mutato deinde uento

primum Mitylenen, deinde Byzantiũ allatus, ut audiuit Agrippam iam ultra Cyaneos ſcopulos prouectum, quanta potuit contentione ſecutus, apud Sinopen Ponticam urbem eum offendit, ex inſperato uiſus cum claſſe appellere: fuitq; gratiſsimus eius aduentus, & ſingulari affectu ſe inuicem cõplexi ſunt: quòd euidens eſſet argumentũ fidei & amicitię, regem intermiſsis proprijs negotijs præſto factũ Agrippæ opportuniſsimo tempore. Quamobrẽ indiuiſus ei hærebat Herodes in exercitu, laborum ſocius, & conſiliorũ particeps. Nec minus aderat quum remittendus eſſet animus, ſolus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiã, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negotijs, quorũ cauſa illuc Agrippa uenerat, placuit nõ reuerti nauigio: ſed per Paphlagoniã, Cappadociam ac maiorẽ Phrygiam terreſtri itinere peruenerunt Epheſum: & inde rurſum Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere ferè per ſingulas ciuitates in multis Herodi gratificatus eſt, ad eius preces multorũ ſubueniens neceſsitatibus. Solitus eſt enim non ſolum pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos ſumptus facere in hoſpites: uerùm etiam ſi cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminem alium facilius uoti compos factus eſt. Cumq; etiam ipſe magnanimus eſſet, ac facilis ad concedendũ ea quæ neminem læderent, non leue erat momentũ & in rege, incitante uel ſpõte currẽtem ad beneficentiã. Primũ enim iratum Ilienſibus recõciliauit, & pro Chijs debitã Cæſaris procuratoribus pecuniã perſoluit, immunitate impetrata: & alijs item, quacũq; in re ſingulis opus eſſet, affuit.

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accuſant, conatos ſibi adimere priuilegia per Romanos conceſſa. Cap. IIII

POſtquam autem uentum eſt in Ioniam, præſto fuit magna multitudo Iudæorum, eius regionis urbes incolentium: qui nacti opportunitatem queſti ſunt de indigenarum iniurijs, quòd nec legibus ſuis eos uiuere ſinerent, & feſtis diebus traherent ad tribunalia, & ſacram pecuniam Hieroſolyma mittere uetarent, adigerentq; ſe ad expeditiones & munia publica conuertendámque in eos ſumptus ſacram pecuniam, contra conceſſa per Romanos priuilegia. Has querelas ut Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis uno ex amicorum cohorte Nicolao, qui cauſam eorum ageret: qui coram Agrippa, aſsidentibus Romanorũ honoratioribus, & regibus aliquot ac dynaſtis, in hunc modum pro eis uerba fecit. Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præſtantiſsime, confugiendi ad poteſtatum maiorum opem incumbit neceſsitas: nobis uerò etiam impetrandi quæ petimus adeſt fiducia. Neque enim aliud poſtulamus, q̃ quod iam antè ueſtra beneficentia conceſſum eſt: quodq; hi nobis adimere conantur, qui æque ac nos ueſtro ſubiecti ſunt imperio. Atqui ſi magnum eſt ueſtrum beneficium, digni ſumus qui id retineamus, hoc ipſo quod nos dignos eo iudicaſtis. ſin paruum, turpe fuerit, ne parua quidem uos poſſe concedere. Quamobrem ſatis apparet nobis illatam iniuriam ad uos quoq; pertinere, quorum iſti & iudicia contemnere non uerentur, & gratiam irritam reddere. Quòd ſi ipſos aliquis interroget, malint ne

uita

uita carere, an patrijs institutis, pompis, sacrificijs, festiuitatibus, quibus honores deorum suorum concelebrant: sat scio quiduis potius passuros quàm diuelli à patrijs ritibus. Nam & bella pro religionib. uindicandis ſępenumero ſuſcipiũtur, & huius qua per uos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuiq; licet ſuo more uiuere, & pietatem colere. Quod igitur ipſi nullo pacto ſuſtinuerint, hoc alijs inferre conantur: quaſi uero non perinde ſit, uel tuam uel alienam pietatẽ impedire ac lædere. Quin & aliud conſideremus. Eſt ne ulla gens aut ciuitas aut populus, qui nõ ſummam ſuæ felicitatis in ueſtro principatu & Romana potentia collocet? eſt ne qui ueſtram gratiam uelit eſſe irritam? Nemo ſanè, qui modo ſapiat. Nemo enim eſt, cuius id uel priuatim uel publice non referat. Atqui iſti dum ueſtra nobis beneficia conãtur auferre, ne ſibi quidem ipſis ullum ius ſaluũ relinquunt, eorũ quæ ueſtra benignitas conceſsit, quæ tamen ſunt inæſtimabilia. Quale enim uel illud eſt, quòd quùm multæ aliæ gentes regib. pareant, hi ſub tutela Romanorum principum in libertate feliciſsimam uitam exigũt? Noſtræ autem res, etiamſi nemo ſit moleſtus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim cõmuni cum reliquis ueſtris ſubditis felicitate fruẽtes, nihil nobis eximium poſcimus, niſi ut liceat patriam pietatem colere: quod nec per ſeipſum eſt inuidendum, & permittentibus etiam cõducibile. Nam deus & cultores ſuos ſemper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim eſt in noſtris ritibus quo quiſquam merito offendi debeat? imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iuſtitia? Neq; enim celamus præcepta uitæ quæ ſequimur, aut ſtudia quæ exercemus: ſed ſeptimo quoq; die ab omnibus alijs negotijs uacantes, perdiſcendis legibus operam damus, iudicantes hanc diſciplinam plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus noſtri cum per ſe quoq; in diſquiſitionem uocati nihil habeant reprehẽſibile, nunc uetuſtate etiam, contra quàm multi opinantur, conſecrati ſunt: ut non poſsit non eſſe religio, tot ſeculis ſancita deſerere. Hæ ſunt iniuriæ quas iſti nobis per nim inferunt, deo dicatam pecuniam per ſacrilegium diripientes, immunibus tributa imponẽtes, feſtis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla neceſsitate exigente, ſed tantum in religionis noſtrę contumeliam, quam ipſi ſciunt immerito ſe iniuſtis atq; illicitis odijs proſequi. Veſtrum enim imperium omnibus ex æquo conſulens, & beneuolentiam mutuam ſubditorum alit, & obſiſtit odijs. Has iniurias, Agrippa pręſtãtiſsime, rogamus ut à nobis prohibas, utq; in poſterum quoq; detur noſtris uiuere moribus, quemadmodum antea, nec aduerſarijs plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non ſolum iuſtum eſt, ſed cõceſſum etiã ueſtra clemẽtia: & exſtant de hac re multa ſenatuſcõſulta in Capitolio æreis tabulis cõſecrata, quæ hodieq; leguntur, dubio procul propter expertam noſtram fidem atq; beneuolentiam, & alioqui ſacroſancta etiam ſi nullum noſtrum præceſsiſſet meritũ: quandoquidẽ non ſolis nobis, ſed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de priſtinis beneficijs detrahitis, ut ea potius indies præter omnẽ ſpem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia percenſere præſentis tẽporis anguſtia non patitur. Sed ne uane iactare uideamur noſtra officia, omiſsis pręteritis ſatis teſtari poteſt uel rex noſter qui tibi aſsidet. quod enim ille beneuo

lentiæ

lentiæ aut officij genus familiæ ueſtræ nō exhibuit? ubi fides eius deſiderata eſt? quid non in honorem ueſtrum excogitauit? ad quam neceſsitatem non primus præſto affuit? Quid igitur prohibet nos quoq; nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda eſt patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cęſar in Aegypto geſsit cum M M militum auxiliariorum affuit: in quo ita ſe geſsit, ut tam terreſtribus quàm naualib. prælijs nulli uirtute cederet. nec libet cōmemorare quantum tunc rebus eius momentū attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus ſit: cum potius à principio adducere debuerim literas quas ea de re imperator ſcripſit ſenatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc ſolum argumentū ſufficere ad declarandū non immeritò nos dignatos tanta gratia, & à te cōfirmationē eius petere: à quo uel nouam ſperare debuimus, uidentes tantam tibi cum rege noſtro amicitiam intercedere: quandoquidē & à Iudæam habitantibus renunciatū eſt nobis, quantum uictimarum obtuleris deo, quibus ue uotis illum honoraueris: utq; populum epulo exceperis, & mutuis hoſpitalitatis officijs delectatus ſis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorū gentis & tanti Romanorū principis, confirmatæ corā ipſis Herodis penatibus. Per hæc te obteſtamur in ipſius regis præſentia, nihil aliud q̄ ut quæ ipſi conceſsiſtis Iudæorū generi, aliorum fraude intercipi nō patiamini. His Nicolai uerbis nemo Græcorum ſe oppoſuit: quia nō de iure contendebatur apud iudices, ſed ſupplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, ſed hoc ſolū facto prætexebant, ꝙ oneroſi ſibi eſſent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues ſe approbauerunt, & ſine cuiuſquā iniuria patrijs legibus uiuere. Quamobrē Agrippa intellecto ꝙ uim paterentur, ſic reſpondit: ſe non ſolū propter Herodem amicū illis gratificari paratum, ſed etiam quia æquum poſtulare uideantur. quare etiamſi plura petijſſent, conceſſurum ſe fuiſſe quicquid ſaluis populi Rom. cōmodis concedi poſſet: nunc quia id tantum poſtulent, ut quæ prius conceſſa ſint rata maneant, confirmaturum ſe populi Rom. beneficium, & daturum operam ne quis illis moleſtus ſit amplius, iuxta inſtituta patria uiuentibus. Hæc locutus dimiſit conuentū. Tum Herodes aſſurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde poſt mutuos complexus uale dicto à Lesbo digreſsi ſunt.

Herodes in Iudæam reuertitur. Cap. V

Rexigitur paucis poſt diebus ſecunda nauigatiōe uſus Cæſaream appulit, & inde Hieroſolyma petijt: ibi aduocata in concionem tam urbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tum fortè aderant, rationem eis ſuæ peregrinationis expoſuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Aſiam degentibus. Commemorauit deinde quantum felicitatis eis ſuus principatus attuliſſet, dum ipſe nihil magis curaret, quàm ne quid deeſſet ſubditis: & quo magis eos exhilararet, profeſſus eſt quartam tributorum partem ſe remittere. Illi uero ſimul oratione ſimul munificentia regis deliniti, cum maxima lætitia diſceſſerunt, omnia fauſta regi comprecati.

Domeſticum

Domesticum diſsidium inter Herodem & filios. Cap. VI

INterim domeſticũ diſsidium indies augebat, Salome tanq̃ hæredi- III
tario odio adoleſcẽtes proſequẽte, atq; ex præterito facinore q̃ matrem eorũ oppreſſerat, audaciã aſſumẽte, & hoc agẽte ne qs ſuperesſet q̃ poſſet ulciſci mortẽ immeritæ. Nec deerat occaſio, q̃ adoleſcẽtes non optime erga patrẽ affecti uiderẽt, partim memoria materni interitus, partim dominãdi cupidine. Rurſum igit uetera mala renouabant, his in Salomẽ ac Pherorã conuitia iactãtibus, illis uiciſsim odia & inſidias cõtra adoleſcentes exercẽtibus: & cũ eſſet odiũ mutuũ, nõ erat tamẽ ſimile: dum hi uel ꝓpter genus & mores ingenuos, uel ꝓpter ætatis imperitiã procaci lingua iram nõ diſsimulant: illi cõtrà maleuole ac aſtute calumnijs uiam præſtruũt, prouocantes adoleſcentũ ferociam, quam mox erant apud patrem eorũ in ſuſpicionem uocaturi: uoluntatem uindicandi maternam necem uel propria manu non deeſſe illis hoc argumẽto colligẽtes, q̃ nec puderet eos talis matris, & iniuſte interfectã contenderent. Iamq; fabula erant totius ciuitatis, cũctis ſimplicitatẽ adoleſcentũ miſerantibus, nec ceſſante Salome occaſiões uerisimilis criminatiõis ex ipſis ſumere: qui impatiẽter ferẽtes matris mortẽ, & iueniliter cõtentioſi, nõ illius modò uicẽ, ſed ſuam quoq; ſortẽ miſerabant, q̃ neceſſe haberẽt cum infelicis parẽtis interfectorib. uitã degere, & ſe quodammodo cõtaminare illorũ contubernio. atq; huic diſsidio magnũ incrementũ abſentia regis addidit. Qui poſtq̃ reuerſus eſt, & concionẽ illã apud IIII
populũ habuit, mox tũ à Pherora tum à Salome eſt monitus, imminere magnum periculũ ab adoleſcentibus, palàm iactantibus nõ impune laturos qui matrẽ interfeciſſent. his affinxerũt, Archelaũ Cappadocem eis ſpem facere, q̃ ope illius peruenturi ſint ad Cæſarẽ, & patrẽ accuſaturi. quibus auditis Herodes turbatus eſt, tanto magis q̃ eadẽ & ab alijs renunciabant: & per hęc anteactorũ admonebat, q̃ ꝓpter domeſticorũ diſsidia nec amicis nec dilectiſsima cõiuge diu frui potuerit: futuraq; ex præteritis colligẽs, & maiorem aliquã calamitatẽ ſecuturã timẽs, planè cõfuſus erat animo. Reuera em̃ quẽad modũ foris ſupra ſpem fortuna utebat propitia, ſic domi præter opinionem omnia male cedebãt: ut meritò ambigendũ ſit, poſsit ne penſari tanta felicitate externa eius calamitas domeſtica, an ſatius eſſet carere ex æquo utraq;, et intra priuatã fortunã cõſiſtere. Dũ talib. curis intra ſe fluctuat, uiſum eſt aliũ filiũ q̃ etiamnũ priuatus erat accerſere, cõprimẽdisq; adoleſcentũ ferocibus animis illũ opponere, & honorib. euehere: is dicebat Antipater: nõ q̃ uellet, ſicut poſtea uictus affectu nimio fecit, omnia in illũ cõferre, ſed ratus ſe filios Mariãmes hoc pacto caſtigatiores redditurũ, & minuendã eorũ arrogantiã, ſi uiderẽt nõ eſſe neceſſe ut ſibi ſolis ſeruẽt tanti regni ſucceſsio. quapropter hunc quaſi ſuccedaneũ in domũ induxit, putans ſe iam ꝓſpexiſſe adoleſcentibus, ut poſito faſtũ tractabiliores ſe patri præbeant. ſed longe aliter euenit. nam & illi factũ hoc iniuriã ſuam interpretabant: & Antipater tali erat ingenio, ut prẽter ſpem nactus ampliorẽ libertatẽ, in hoc omni ope incũberet, ne fratribus primo loco apud patrẽ cederet, & alienatũ iam ab illis ꝓ calumnias, & propẽſum ad hoc, ut (quod iſte uehemẽter cupiebat) infenſior etiã indies fieret. Quamobrẽ nihil aliud cogitabat, hoc tantũ cauens, ne ipſe uideretur

fratrum

fratrum delator, ſed per alios conſiliorũ ſocios rem ageret, qui neq; ſuſpecti eſſent regi, & fidem etiã propter amicitiã uerbis ſuis poſſent adſtruere. Iam enim cõplures ad hunc noua ſpe inflatũ colendũ ſe contulerant, & Herodẽ fucata ſpecie beneuolentiæ captabant: cumq; per multas easq; inter ſe fidas perſonas hæc ageretur fabula, adoleſcẽtes magis etiam q̃ ante occaſionẽ illis præbebant. nam & lacrymæ ſæpe eis prorumpebant, nõ ferentib. iniurias ac contumelias, & matrem interdũ inuocabant, patremq; iam apertè ut parum æquũ amicis incuſabant. quę omnia malitioſe ab Antipatri coniuratis obſeruabantur, moxq; affingentes etiã nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domeſticũ diſsidiũ. Rex enim ægre hæc ferens, & uolens humiliare Mariammes filios, maioribus ſemper Antipatrũ augebat honoribus: cuius precibus poſtremo uictus, matrẽ eius in regiam induxit. Cæſari etiam ſæpe pro eo ſcribẽs, priuatim hunc diligentius cõmendabat: & cũ nauigaret ad ſalutandum Agrippam, poſt decennalem adminiſtrationẽ Aſia deceſſurũ, ſolum ex filijs Antipatrũ ſecum duxit: quem ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendũ, & recipiendũ in Cæſaris amicitiam: ut iam uiderent omnia per hunc agi, protruſis à principatu adoleſcentibus.

Antipatro Romæ degẽte Herodes Alexandrũ & fratrẽ adductos ad Cæſarẽ accuſat. Cap. VII

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illuſtris enim factus eſt Romæ, paternis literis cõmendatus amicis omnibus. Vnum moleſte ferebat, quòd nõ poterat fratres continuis uexare calumnijs, & uerebatur ne patris animus mutatus, æquiorẽ ſe præberet erga Mariammes filios. Hæc aſsidue cogitans non deſiſtebat à propoſito: & abſens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quaſi de incolumitate ipſius ſolicitus, ſed re uera ad ſperatam regni ſucceſsionẽ malis artibus uiam ſibi præmuniens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, ut inimicus eſſet adoleſcentibus. Sed cũ repugnaret huic affectui, timeretq; ne quid per iram ageret temere, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accuſare apud Cæſarẽ, ne propter indignationem uideretur parum pius erga filios. quò poſtquam peruenit, nõ inuentum ibi Cæſarẽ Aquileiam uſq; perſecutus eſt: & cum ueniſſet in colloquiũ, rogaſſetq; ut de infortunio ſuo uellet cognoſcere, adductos coràm filios accuſauit inſolentiæ tentatiq; ueneficij, conquerens eò proceſsiſſe illorũ odia, ut per immane facinus paterno regno potiri cuperẽt: cum ſibi per Cæſarẽ libera poteſtas permiſſa ſit relinquendi eum ſucceſſorẽ qui in pietate erga patrem ſit conſtantior. illos uerò etiamſi principatus nõ accedat, cõtentos eſſe patris exitio, idq; etiam cum ſuæ uitæ periculo quærere: tam immane ac ſceleſtum odium inueteratũ eſſe in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratã nunc demum ſe cogi aperire Cæſari, & aures eius talibus inquinare ſermonibus. & quo tandem ſuo merito? quá ue iniuria? aut quomodo eos æquum putare, ut quem ipſe principatum longo tempore per multa pericula quęſiſſet, eius nõ ſinant eſſe dominum, nec liberam poteſtatem permittant relinquendi eius cuicunq; per pietatem hunc honorẽ promerito, ut ad hoc præmium ſpectantibus maior fiat de pietatis officijs cõtentio: maxime cum ſaluo naturę iure ne fas quidem ſit illis cogitare tale aliquid. neminẽ enim poſſe

affectare

affectare parentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitū, quandoquidē uiuo non detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse eorū quæ regijs liberis ab amantissimo patre præstari cōueniat, non ornamenta, nō ministerium, nō delicias, cōiugia quoq; procurasse illustrissima, alteri suæ sororis, alteri Alexandro Archelai regis filia collocata. Et quod maximū sit, ne post talia quidē ausa patria se potestate in eos usum, sed ad cōmunem benefactorem Cæsarem adduxisse, & decedentē ex iure uel patris uiolati, uel regis p insidias appetiti, ex æquo se cum eis apud talem arbitrum disceptare, rogare tamen ne impune sit illis tantū facinus, né ue ipse cogat in perpetuo metu uitā degere: quando ne illis quidē expediat post tam nefarios conatus solē inspicere, & impunitatem auferre post proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna uehemētia filijs obiecit coram Cæsare, adolescentes qui ne loquente quidē illo continere lacrymas poterāt, tum uerò perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidē tantę impietatis sibi conscij, grauem tamen accusatorē patrem sustinentes: q̄p neq; decorū esset contra eum libere dicere, neq; tutum causam suam deserere. Quamobrem hærebant ancipites lacrymis ac gemitibus miserationē sibi quærētes, & hoc ipso soliciti, ne uiderentur perturbante conscientia, defensionē sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit. adeoq; omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, ut ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

Alexandri defensio, & cum parente reconciliatio. Cap. VIII

Vm iuuenes ubi obseruauerunt & illū iam flecti & Cæsarem, cæterosq; partim condolentes sibi, partim etiam nō temperantes à lacrymis, alter illorū Alexander uersa ad ipsum patrē oratione, sic aggressus est obiecta diluere. Pater, q̄ benеuolo sis erga nos animo, satis declarat hoc ipsum iudiciū. Si em̄ aliquid triste de nobis statuisses, nunquam ad omniū seruatorē nos adduxisses. poteras enim uel p regia, uel p patria potestate in fontes animaduertere, cæterū adducere nos Romā, & hunc testem ac arbitrū facere, seruare uolentis argumentū est. nemo enim ad fana ac tēpla adducit quem uelit perdere. quòd sanè causam nostrā aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos uita censemus, si sustinenda sit læsæ erga talem parentē pietatis opinio. quanto enim satius mori innoxios, q̄ tanti sceleris suspectos uiuere? Quare si ueritati satis patrocinari poterimus, felices nos uel tuo iudicio, uel euaso discrimine. Quod si uincit calumnia, superuacaneum fuerit nos solem hunc cernere. quid enim hoc non amota suspiciōe profuerit? Videtur quidē in nostram ætatē affectati regni crimen cōpetere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed uide obsecro, an non idem crimē in quemuis nostri simile torqueri possit. Nihil em̄ prohibet quicunq; rex habeat liberos defunctæ matri superstites, eos in suspicionē uocare, quasi patri struant insidias. Sed suspicio non sufficit in impietatis crimine. age proferat qui potest argumentū tentati facinoris, quod aliquā fidē calumniæ ualeat astruere. Potest ne quisquā indicare uenenū paratū, aut coniurationē cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas cōtra te lite

ras? cum tamen horũ ſingula interdũ de nihilo fingat calũnia. Grauis ẽm res eſt diſsidẽs inter ſe regia: & ſpes principatus, quẽ tu ais pietatis præmiũ, ſæpe ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris conuinci poſſumus. calũnias aũt refellere apud obturatas aures quî poſſumus? Sed liberius quaſdã uoces iecimus. At nõ in te pater, quod nefas eſſet, ſed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrẽ aliquis noſtrũ defleuit. at nõ quia mortua ſit, ſed quia etiã poſt mortẽ, à quib. minime debuit, male audiat. Principatũ affectamus quẽ pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij contigerunt, ſicut re uera cõtigerunt, an nõ conatus noſter eſt ſuperuacuus? Sin minus, certè ſperare licet. An te interfecto ab his expectari poſſet ſucceſsio, quos poſt tam atrox facinus nec terrę laturę ſint, nec maria? Quid ſubditorũ pietas, & totius gentis religio, tuliſſet ſcilicet parricidas ſcelere parto regno potiri, & ſanctiſsimũ à te inſtauratũ templũ ingredi? Quid, ſi cæteros cõtemneremus, poſſet ne quiſcũq; interfector tuus pœnã euadere incolumi Cæſare? Nõ tam impios genuiſti neq; tam ſtultos, ſed infortunatiores fore quàm tuis etiã rebus eſt cõducibile. Quòd ſi neq; quod accuſes habes, neq; quicq̃ deprehẽdiſti, qd tibi poteſt tantæ impietatis fidẽ facere? Quia mater perijt. Sed illius fatũ cautiores nos potius q̃ irritatiores debuit reddere. Potueram⁹ plura pro nobis afferre, ſed qd opus eſt excuſare quę nunq̃ facta ſunt? Quare ab omniũ dño Cæſare, & nũc noſtro arbitro, hoc tm̃ petimus, ut ſi reuera de nobis ſuſpiciões potes ponere mi pater, uiuamus quantũuis infelices. qd ẽm miſerius q̃ temere inſimulari criminis grauiſsimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate ſalua, noſtramet ſentẽtia damnemur. nec ẽm uſq; adeò chara nobis eſt uita, ut eam cum autoris moleſtia retinere uelimus. His uerbis & Cęſar ne antè quidẽ ad credendũ calũnię facilis, magis etiã flexus eſt, q̃ intentis in Herodẽ oculis ipſum quoq; permoueri animaduerteret: & quotquot p̃ſentes aderãt ſolicitudo cepit de iuuenibus, nõ ſine regis inuidia apud oẽs aulicos. nã abſurditas calũniæ, iuuenũq; in ipſo flore ætatis periclitantiũ miſeratio, ad ferendã opẽ cõcitabat animos omniũ: ſed multo magis poſtq̃ tam cordate Alexãder accuſatiõi patris reſpõdit: manentib. reis in eodẽ habitu, et p̃ mœſtitia humẽtes oculos in terrã demittẽtibus. Tandẽ alluxit ſpei nõnihil, ut uideret rex ipſe excuſatiõis egere, q̃ ſine ullis certis argumẽtis tam temerè criminationẽ aggreſſus ſit. Poſtremo Cæſar aliquantiſp̃ deliberabũdus, hoc ipſo iuuenes alioq; inſontes peccaſſe pnunciauit, q̃ nõ tales ſe parẽti præſtitiſſent, ut nulla poſſet in eos hærere ſuſpicio. Herodẽ aũt rogauit ut ſuſpicari deſineret, ac reconciliaret filijs. Periniquũ ẽm eſſe habere eum fidẽ talibus calumnijs: & poſſe illos in poſterũ mederi offenſis prioribus, & redintegrare mutuũ amorẽ priſtinũ, ſi ad abolẽdas ſuſpiciões ueteres utrinq; diligẽtius coleret pietas. Poſt hanc admonitionẽ iuuenib. innuit. Quib. iam preces parantibus pater has nõ exſpectãs prior flẽtes unũ poſt aliũ cõplectit, cõpatientib. omnibus q̃ aderãt tam ingenuis q̃ famulis. Tum igit poſt actas Cęſari gratias unà diſceſſerũt, & cũ eis Antipater ſimulãs ſe gratulari reuerſis in gratiã. Sequẽtib. deinde dieb. Herodes ccc talẽtis Cæſarẽ donauit, munera edentẽ Romę, & cõgiariũ diuidentẽ populo. Cęſar uiciſsim ei donauit dimidiũ redituũ è metallis Cyprijs, & reliquũ dimidiũ procuratiõi eius cõmiſit: alijsq; hoſpitalibus

talibus officijs honorato, liberã potestatẽ permisit eligẽdi successorẽ quemcunq; è filijs, aut si mallet distribuẽdi regni in singulos. quod cum ille iam pararet facere, negauit se cõmissurũ quin ille q̃ diu uiueret tam regnũ haberet in potestate q̃ filios. His ita peractis rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, nõ parua ditiõis pars ab eo defecerant, sed opera ducũ quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere. Cæterũ Herodes & filij nauigantes cũ appulissent Eleusam oppidũ Ciliciæ, quod Sebaste mutato nomine dicit, offendunt ibi Archelaũ regẽ Cappadocũ. Is excepto rege perhumaniter, multũ gauisus est ob recõciliatos filios, & q̃ Alexander eius gener egregie refelliſſet obiecta crimina: datisq; uicissim regijs muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæã reuersus aduocata in tẽplũ conciõe qd ea in peregrinatiõe egisset exposuit: denarrataq; humanitate Cęsaris, et alijs reb. quas illos quoq; scire uoluit, extremã orationẽ uertit ad filios: aulicosq; & cæterã multitudinẽ ad concordiã adhortatus est, pronũcians filios post se regnaturos, primũ Antipatrũ, deinde ex Mariãme natos Alexandrũ & Aristobulũ. Interim debere oẽs se unũ respicere, & p̃ rege habere atq; dño, non obstante senectute, quę ad regendũ propter longã experientiã magis est idonea, præsertim nõ deficientib. alijs facultatibus, quib. & subditi in officio continent, & liberi. milites quoq; cum suis ducib. si se unũ respiciãt, felicẽ uitã acturos absq; ullis p̃turbationibus. His peroratis dimisit cõcionẽ, quibusdã recte uisus dixisse, quibusdã secius, iniecta em̃ æmulatione inter filios, res omnino spectare ad aliquã mutationem uidebantur.

Herodes quinquennale certamen ob absolutã Cæsaream celebrat. Cap. IX

PEr idem tẽpus perfecta est Cæsarea, decimo anno postq̃ ædificari cœpta est, regni uerò anno VIII supra uigesimũ, Olympiade CXCII. in eius dedicatiõe magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. exciti em̃ sunt ad certamen artifices musici, & athletæ gymnicorum certaminũ. ad hæc gladiatorũ ac ferarũ cõparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tam Romæ q̃ apud gẽtes cæteras. Cõsecratũ est aũt hoc quoq; certamẽ Cęsari, instaurandũ p̃ singula quinquennia. Hũc omnẽ apparatũ rex suo sumptu magna ambitiõe undecũq; curauit conuehi, multa in hoc conferẽte etiã uxore Cæsaris Iulia, & mittẽte p̃multa preciosa ex Italia, ut omnibus cõputatis sumptus ad D talẽta accederet. Congregata igitur ingẽti multitudine spectaculorũ gratia, legatiões quę à diuersis populis mittebant ob accepta beneficia, oẽs excepit diuersorijs & mẽsis & cõtinuis hilaritatibus, dum hominũ frequẽtia spectaculis se totos dies oblectat, nõctu uero cõuiuijs & ostẽtatione magnificẽtiæ, cũ insigni laude magnanimitatis regiæ. in omnibus em̃ studebat ut posteriora quæq; maiorẽ admiratiõnẽ sui facerẽt: ferturq; ipsum sæpe Cæsarẽ & Agrippã dixisse, q̃ maior q̃ pro præsenti ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus uideretur totius Syrię atq; Aegypti imperio. Post hanc celebritatẽ & festos dies aliud oppidũ exstruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluẽte ipsum oppidũ, & luco circũdante pulcherrimarũ arborũ, hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellũ matrẽ suã nomine referẽs supra Hierichuntẽ cõdidit, cui Cy-

pron uocabulũ impoſuit, cõmunito egregie, & inſtructo amœnis domicilijs. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primũ turrim pharo non minorẽ in ipſa urbe, in defuncti monumentũ Phaſaelũ uocatã, propugnaculũ urbis munitiſsimũ. deinde eiuſdẽ nominis oppidũ circa uallẽ Hierichuntinã condidit, quà itur ad ſeptẽtrionalia: quo facto eſt, ut circũquaq; ſitus ager antea penè deſertus diligẽtius coleretur ab habitatoribus, Phaſaeliticus inde appellatus. Quin & reliquã eius beneficentiam enarrare ꝑ difficile fuerit, quanta cõtulit in urbes tam Syriæ q̃ Græciæ, & ubicũq; illũ peregrinari cõtigit. plurimas em̃ adiuuit, aut exſtructis publicis operibus, aut ſicubi incœpta pendebant, ꝓpter inopiã, pecunijs in abſolutionem eorũ erogatis. Inter hæc præcipua ſunt ꝙ Rhodijs Pythiũ templum ſuo ſumptu exædificauit, & ad cõpingendas naues multa argẽti talenta præbuit. Nicopolitanis urbẽ ad Actiũ à Cęſare conditã habitantib. maiorẽ partẽ publicorũ operũ ſuis perfecit impendijs. Antiochẽſibus urbẽ maximã habitantibus, ſecante mediã eius longitudinẽ platea, hanc ipſam utroq; latere ornauit porticibus, & uiam eius ſubdialẽ lapide polito ſtrauit, nõ tam ad ornamentũ urbis q̃ ad incolarũ cõmoda. Ludos etiã Olympios nõ ſatis reſpõdentes ſuæ celebritati propter inopiam, adiuuit attributis annuis reditibus, quo ſplẽdidius & ſacrificia fierẽt, & alia quæ ad decorandũ tam frequentẽ cõuentum pertinẽt: pro qua munificẽtia perpetuus agonotheta declaratus eſt. Hic alius quiſpiã miretur in uno homine tantã diuerſitatẽ ingenij. Si em̃ ſpectemus eius liberalitatẽ ac beneficentiã qua erga omnes uſus eſt, nõ poſſumus nõ dicere eũ natura beneficentiſsimũ. ediuerſo ſi iniurias eius & ſçuitiam in ſubditos etiã coniunctiſsimos conſideremus, fateri cogemur hominẽ fuiſſe durũ, inexorabilẽ, & ab omni alienũ modeſtia. atq; ita pugnantes inter ſe uoluntates habuiſſe uidebit̃. Ego uerò aliter credo, & utrũq; ab una cauſa profectũ exiſtimo. Eo enim ꝙ honoris eſſet cupidiſsimus, & totus huic affectui deditus, incitabat̃ ad magnificentiã, ſicubi ſpes eſſet aut in preſens laudis, aut in poſterũ memoriæ: quare ꝙ eſſet ſupra facultates ſumptuoſus, cogebat̃ moleſtus eſſe ſubditis. nam cum in alios erogaret plurimũ pecuniæ, neceſſe erat eam aliquãdo male quærere. Deinde ſciens ſe ob eas iniurias inuiſum ſubiectis, eas offenſas lenire uidebat difficile, neq; enim poterat niſi uellet reditus minuere. itaq; abutebat̃ ſuorũ odio in ſuum cõmodum. nam ſi qs illorũ non per omnia ſeruitutẽ toleraret, aut uideret̃ uelle dominationẽ eius excutere, in tales impotẽter ſæuiebat nõ aliter q̃ in hoſtes, nullo cognatorũ aut amicorum diſcrimine, ꝙ ſolus uellet honorari ab omnibus. Quàm aũt honoris cupidus fuerit, colligere licet ex his ipſis honorib. quos ille Cæſari & Agrippæ cæterisq; eius amicis exhibuit. uolebat em̃ exẽplo eſſe ſuis, ut quẽadmodũ ipſe præſtãtiores coleret, ſic etiã colerẽt̃ ab omnibus: & hoc pacto ſatis declarabat cuius rei natura eſſet appetẽtiſsimus. Sed Iudæis ꝑ leges patrias nõ licet hoc modo potẽtiores colere, quos neceſſe eſt maiorẽ rationẽ iuſti et ęqui habere q̃ officiorũ taliũ: quibus ſatis incõmodum erat, ꝙ nõ poſſent ſtatuis & tẽplis demereri regis gratiã, & ſimilib. adulatiõibus explere inſanã cupiditatẽ glorioſi hominis. Atq; hæc mihi cauſa uidet̃ cur Herodes erga familiares & cõſiliorũ participes iniquior, erga exteros & alienos tãto beneficẽtior fuerit.

Iudęo-

Iudæorum Cyrenenſium & Aſiaticorũ ad Cæſarem legatio. Cap. X

ASiatici aũt & Cyrenẽſes Iudæi multũ affligebant ab earũ regionũ ciuitatibus, qui cũ à priſcis regib. accepiſſent ius ciuitatis ex æquo cũ cæteris, tũc multas iniurias à Græcis patiebant, quaſi exportarẽt pecunias, & eſſent noxij reliquis ciuibus. Cũq; Græci nec finẽ nec modũ iniuriarũ facerẽt, coacti ſunt p legatos de eis apud Cæſarẽ conqueri. is reſcripſit ad ꝓuincias, placere ut Iudæis ſeruet æquale ius cũ alijs. cuius reſcripti exemplar ſubijcimus, quo teſtatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores ueteres. Cæſar Aug. Pont. Max. Trib. poteſtatis ita cenſet: Quoniã Iudæorũ gens ſemp fida & grata fuit pop. Ro. nõ nunc tantũ, ſed ſuperiori etiã tẽpore, ꝑcipue patri meo Imp. Cæſari, ſub Hyrcano põtifice: placet mihi de cõmuni iurati ſenatus ſentẽtia, Iudæos uti ꝓprijs ritibus ac legibus, ſicut utebantur tẽpore Hyrcani pont. dei max. & fanis eorũ ius aſyli manere: licereq; eis uotiuã pecuniã p certos homines mittere Hieroſolyma: neq; cogi ad prẽſtanda uadimonia ſabbatis, aut pridie ſabbatorũ poſt horã IX in paraſceue. Quod ſi quis deprehẽdat furari ſacros libros aut ſacrã pecuniã ex locis eorũ religioſis, hũc teneri ſacrilegij, & bona eius addici ærario Ro. po. Suggeſtionem etiã eorũ oblatã mihi p C. Marciũ Cenſorinũ, pro ea pietate qua oẽs homines cõplector, iubeo cũ hoc decreto dedicari in illuſtri loco, quẽ uniuerſa Aſia meo nomini cõſecrauit apud Argyrã. q; ſi quis cõtra decretũ auſus fuerit, nõ mediocri pœna mulctabitur. Inſcriptũ eſt columnæ in tẽplo Cæſaris. Cæſar Norbano Flacco S. Iudæis ubicũq; gentiũ degentib. ſacrã pecuniã ex ueteri inſtituto Hieroſolyma mittere nemine prohibẽte liceat. Hæc Cæſar.

Agrippa quoq; ꝓ Iudæis ſcripſit in hunc modũ. Agrippa Epheſiorũ magiſtratibus, ſenatui & pop. S. Pecuniæ ſacræ quæ Hieroſolyma mitti ſolet more patrio, procurationẽ ac tutelã penes Iudæos eſſe uolo in Aſia: & ſi quis ſacram Iudæorũ pecuniã furatus ad aſyla cõfugerit, eũ inde abſtractũ dedi ad pœnã Iudeis quo iure abſtrahũtur ſacrilegi. Syllano etiã magiſtratui ſcripſit, ne Iudæi ſabbatis cogãtur ad præſtãda uadimonia. M. Agrippa Cyrenæorũ magiſtratib. & ſenatui S. Iudæi Cyrenẽſes, pro quib. iam Auguſtus ſcripſit Flauio Libyæ præſidi, alijsq; eius prouinciæ magiſtratibus, nõ eſſe uetandos mittere ex more ſacrã pecuniã Hieroſolyma: cõqueſti ſunt nũc apud me, uexari ſe im ꝓborũ quorundã ſycophãtijs, & uetari hoc facere ꝓtextu quorundam tributorũ quæ tñ non debẽtur. Hos ego ſuo iuri ſuisq; moribus relinqui iubeo. & ſi qua in urbe pecunia ſacra intercepta eſt, eã p delectos ad hoc idoneos Iudæis reſtitui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardianorũ magiſtratib. Sal. Cæſar mihi ſcripſit, iubere ſe neminẽ Iudæorũ uetari iuxta patriũ morẽ collectas pecunias Hieroſolyma mittere. quare ego quoque uobis ſcribo de hac re, ne uos lateat tam mea uolũtas q̃ Cæſaris. Nec aliter Iul. Antonius procos. reſcripſit: Epheſiorũ magiſtratib. ſenatui ac pop. S. Aſiã habitãtes Iudæi Febr. Idib. reddẽti mihi ius apud Epheſum indicauerũt, Cęſarẽ Aug. et Agrippam cõceſsiſſe ſibi uti patrijs legib. & moribus, primitiasq; ſuo quẽq; arbitratu pietatis ergô cõferre, deportãdas abſq; impedimẽto ad templũ dei maximi: rogauerũtq; ut ab illis conceſſa meo cõſenſu rata habeã. Quare ſcire uos uolo, me quoq; iuxta Cæſaris & Agrippæ decreta ꝓmittere, ut quicqd uolũt

VI

iuxta patriũ morẽ nemine ꝓhibente faciãt. Hæc decreta in hoc apposuimus, ut qm̃ scripta nostra in Græcorũ manus ꝓuẽtura sunt, ostenderẽ eis iam inde à maiorũ ętate hũc honorẽ nobis habitũ, ne ꝓhiberemur ꝓ potestates publicas uti patrijs moribus, imò illorũ cõsensu religiõe cõcessa deũ coleremus. q̃ qdẽ eo crebrius inculco, ut flectã gẽtes exteras, & odiũ nostri, cuius nullã rationẽ habẽt idoneã, eorũ animis eximã. nam morib. nulla gens eisdẽ utit ꝓpẽtuo, sed oppidatim ferè in his fit mutatio. Iustitia uero omnib. hominibus ex ęquo cõpetit, res utilissima tã Gręcis q̃ barbaris, cuius maxima in nostris legibus habẽt ratio, nosq̃; oĩbus, modò eas inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quãobrẽ rogatos oẽs uolumus, ut nõ tã nos ob diuersum uitę genꝰ horreãt, q̃ cõplectant ob uirtutis studia. Hęc em̃ cõmunis est oĩbus, et fine hac nõ potest hũana uita cõsistere. nũc ad historię cõtextũ redeo.

Herodes opus habens pecunia sepulchrũ Dauidis subijt. Cap. XI

HErodes multũ pecuniarũ domi foris q̃; profundẽs, audito ꝙ Hyrcanus q̃ ante eũ regnauit, recluso Dauidis sepulcro tria milia talẽtorũ argẽti extulisset, supesseq̃; multo plura q̃ possint, quantũuis magnis sumptib. sufficere, multo tẽpore animũ habuit idẽ aggredi. Tũc uerò noctu apertũ sepulcrũ ingredit, cũ prius accurate cauisset ne hoc resciret populus, assumptis tm̃ amicorũ fidissimis. depositas tm̃ pecunias nõ inuenit sicut Hyrcanus, sed mũdi precioſi & aureorũ ornamentorũ uim magnã inde sustulit. his inuitatus ad diligẽtius scrutandũ, interius ꝓcessit usq; ad cõditoria corporũ Solomonis ac Dauidis: ubi duos satellites amisit, erũpente (ut fert) ex adytis flãma cõtra ꝓgressos temere. q̃ casu territus exiuit, et tactus religiõe ad expiandũ se in aditu sepulcri monumentũ è cãdido marmore cõdidit sumptuosissimis impẽdijs. eius operis & Nicolaus illius tẽporis scriptor meminit, sed nõ itẽ de descẽsu regis, ꝓter decorũ id factũ existimãs: idq̃; more suo fecit. Vi-ui em̃ regis hęc aurib. dedit, captãs gratiã, & ea tm̃ attingẽs q̃ ad gloriã illius ꝓtinere uisa sunt. quin & multa eius aperte iniusta facinora aut alia specie affecta fucauit, aut quantũ potuit occultare studuit: quãdoquidẽ etiã crudelitati in Mariãmen ac filios speciosam causam astruere conat̃, illã impudicitiæ, hos insidiarũ patri paratarũ insimulãs: & hoc toto opere facit ꝓpetuo, q̃ recte ac iuste rex gesit nimijs extollẽs laudibus, cõtraria uerò diligẽter excusans. Sed illi ob quã dixi causam dãda uenia, nõ tã ad posteritatis cognitionẽ, q̃ ad gratificandũ suo regi scribẽti. Nos uerò q & generis ꝓpinquitate Asamonæos reges cõtingimus, & sacerdõtij honore fungimur, turpe ducẽtes mendaciũ, incorrupte res gestas exponimus, salua reuerẽtia posterorũ regis illius, q̃ etiã nũc rerũ potiunt̃, maiorẽ tm̃ ueritatis rationẽ habẽtes cũ ipsorũ q̃q; uenia. Cętera Herodis domus post uiolatũ sepulcrũ cępit labi in deterius: siue diris ultricib. in eã partẽ incũbentib. q̃ iam ante male habebat: siue fortefortuna talis calamitas incidit in ea tẽpora, ut merito uideri possit impietatis ꝓmiũ. Dissidiũ em̃ erat in aula bello ciuili simile, et odia mutua cõcertantia calũnijs. Sed inter oẽs eminebat Antipatri cõtra fratres artificiosa machinatio, qui ꝓ alios inuolues illos falsis criminatiõibus, ipse patrociniũ eorũ sæpe simulabat, ut ap̃ꝓbata sua beneuolẽtia facilius iuuenes clã posset opprimere: atq; talib. uersutijs circũueniebat patrẽ, ut putaret hũc solũ incolumitatis suę curã gererẽ. qua ꝓpter etiã Ptolemęũ ꝓcuratorẽ suũ rex Antipatro cõmendauit, & cũ ma-

tre

tre eiꝰ oĩa cõmunicauit cõsilia, adeò ut nihil nõ horũ arbitratu gereret, et insẽ sum eũ redderẽt his ꝙs exosos regi esse ipsorũ intererat. Mariãmes uerò filij rẽ indies ferebãt ægrius, ꝓpter nobilitatẽ indignantes suo loco se dimoueri ac deteriorib. cedere, & tm̃ nõ in ordinẽ redigi. Quin & uxores ipsorũ eisdẽ laborabãt passiõibus, quarũ altera Alexãdro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo ꝓsequebat Salomẽ, tũ ꝓpter mariti amorẽ, tũ ꝙ insolẽtius se erga filiã eius gereret. ea nupta erat Aristobulo, quã illi sibi honore æquari ferebat muliebriter. atq; hac altera cõtentiõe accedẽte, ne Pheroras qdẽ regis frater alienus erat à discordia. habebat em̃ priuatã causam suspiciõis & odij. Inciderat iñ amorẽ ancillæ ꝓpriæ tã insanũ, ut oblatã sibi à rege in cõiugiũ filiã fastidiret, cõtentus ancillę cõplexib. Id ægerrime tulit Herodes, uidẽs germanũ affectũ à se tot beneficijs, et penè regni sociũ, nõ respõdere pietate mutua, & infortunatũ se fratrẽ existimãs: & cũ nõ ualeret Pherorã ad æquiorẽ mentẽ reducere, puellã collocauit cũ Phasaeli filio. ꝓcedente deiñ tẽpore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, cõquestus de repulsa, alterius cõditionẽ ei detulit, q̃ Cypros nomine dicta est. Tũ Ptolemęus Pherorę cõsulit, ne ꝓgat fratrẽ contemnere, et ab amore turpi resipiscat, ꝓpter quẽ stultũ sit priuare se regis amicitia, et in eius uicẽ odiũ ac trãquillitatis iacturã incurrere. Ille intelligens hoc sibi utile, ꝙ iã antè calũnijs appetitus ueniã à rege cõsecutus fuerat, mulierẽ iã filij matrẽ ex se factã ablegat: et regi pollicet ducturũ se filiã eiꝰ alterã: cõdixitq; diem xxx ad celebrãdas nuptias, iureiurãdo interposito nihil sibi posthac cũ ablegata fore cõmercij. elapso autẽ pfinito tẽpore intantũ amori succubuit, ut nõ staret pollicitis, & rursum reuoluereť ad pristinã mulieris cõsuetudinẽ. Ibi tũ Herodes nõ amplius potuit irã tegere, sed sępe iaciebat uoces quasdã, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi q̃ p occasionẽ hũc eius affectũ fouerẽt calũnijs. Iãq; nec dies abibat ulla nec hora, qn aliqd ei nouarũ turbarũ accideret, cõmissis inter se neçessitudinib. quas natura uolebat esse carissimas. Nã & Salome infensa Mariãmes filijs ne filiã qdẽ nuptã Aristobulo adolescentũ alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciẽs ad effutiẽda & prodẽda secreta cõiugũ colloqa: & si qd, ut assolet, offensiũcularũ incideret, exacerbãs multis suspiciõibus. q̃ factũ est ut secreta eorũ expiscareť oĩa, et puellę q̃q; iuuenẽ exosum redderet. illa uerò in matris gratiam sępe narrabat, ꝙ illi q̃ties sõli essẽt, crebrã mẽtionẽ Mariãmes facerẽt, et odiose de pre loquerent, minarẽturq; si principatus ipsis cõtingeret, reliquarũ regis uxorũ filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc em̃ cõducibilẽ illis fore literaturã, cui tũ darẽt operã. uxores etiã regias si qñ uiderẽt matris ornamẽta usurpare, ꝓ presentib. delicijs uestituros se cilicijs, inclusas ubi ne solẽ quidẽ liceat aspicere. Hęc mox Salome regi renũciabat: q̃ ille tametsi pmoleste ferret, emẽdare tm̃ malebat q̃ punire. maxime aũt exasperabaťsuspiciõib. & indies seipso peior, omnib. omniũ rumoribus credebat. attamẽ tũc obiurgatiõe filios cãstigasse cõtẽtus, & illorũ respõsione placatꝰ aliquãtisp quieuit. Sed mox malũ recruduit. Pheroras em̃ Alexãdrũ cõuenit maritũ ut diximꝰ Glaphyrę Archelai filiæ: aitq; se audisse ex Salome, Herodẽ ardẽter amare Glaphyram: nec posse hũc affectũ excutere. hoc audito iuuenis zelotypus uehemẽter excãduit: et qcqd honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiã filij, q̃d qdẽ ferè quotidianũ

erat,in peiorē partē interpretabatur,ſuſpicione cōcepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eam indignationē concoquere, ſed adito patre cū lacrymis ei ſermonē Pheroræ aperit.quamobrē ille magis adhuc turbatus eſt, nō ferēs inſimulari ſe falſò tam turpis criminis,multa querēs de ſuorū malitia, à quib.pro beneficijs talē reportaret gratiā. Moxq; accerſitū Pherorā adortus iurgio,peſsime inquit omniū mortaliū,eó ne ingratitudinis prolapſus es, ut talia de nobis uel dicas uel cogites? nónne deprehēdo tuū propoſitū, ꝙ non cōuitio tenus hæc dixiſti filio, ſed ut inſidias & ueneficia hoc pacto in caput meū ſtrueres? Quis em̄,niſi bono aliquo genio ductus ut iſte filius, pateretur patrē ſuſpectū impune ferre talē iniuriam? Vtrū tibi uideris ſermonē in animū,an in dextram gladiū inſeruiſſe, quo parentē cōficeret? aut quid tibi uoluiſti,cū & ipſum fratrē oderis,in me tm̄ calūniando ſimulans beneuolentiam,& ea dicēs quæ ſalua pietate ne cogitari quidem poterant.apage te hinc poſt tam peruerſum erga fratrē benemeritū animū. Et tu quidē quoad uixeris tua cōſciētia fruere:ego uerò dabo operā ut ſim meis melior,neq; dignas pœnas exigens,& maioribus q̄ digni ſint beneficijs eos proſequēs. Sic deſto machante rege Pheroras cū in manifeſto crimine deprehēſus teneretur, Salomes ait hoc eſſe cōmentū,& ab ea prima hos ſermones ꝓfectos eſſe. Quo audito illa(nā forte aderat)cōpoſito ad uerborū fidē uultu exclamat,nō eſſe hæc ſua,& oēs hoc unū agere ut eam inuiſam regi faciāt, & de medio tollant Herodis amantiſsimā,& præcauentē ipſius pericula. nunc uerò etiā maioribus ſe appeti inſidijs.ſolā em̄ autorē fuiſſe fratri,ut abiecta qua ſe oblectabat muliercula filiā regis duceret, & hanc eſſe cauſam odij. hæc illa loquente,ſimulq; capillos ſibi uellēte,& pectus plangēte, ſpecies quidē negantis erat uerisimilis,ſed mala mēs diſsimulabatur geſtu fictitio.Pheroras aūt medius tenebatur, ne prętextū quidē ullū fui facti inueniēs, cū nō inficiaret ſe dixiſſe, & audiſſe eadē ꝓſuadere nō poſſet. ea perturbatio nō ſine altercatiōe duraūit aliquādiu.tandē rex ꝓtæſus & fratrē & ſororē ablegauit: collaudataq; filij tēperantia,& ꝙ hos ſermones ad ſe detuliſſet,admodū ſero ad curā corporis ſe contulit.Poſt hanc contentionē male audiebat Salome, quòd uideret autor huius calūniæ:& uxores regiæ male ei uolebant, ꝙ ſciret moroſam & uariabilē,& pro tēpore nunc inimicā nunc beneuolā. Semper igit̄ aliquid contra eam Herodi occinebāt,arrepta occaſiōe ex caſu quodā fortuito.Erat Arabum rex Obodas,homo ſegnis & otio deditus:negotia uero eius adminiſtrabat Syllęus uir callidus,ætate florēs & corporis ſpecie.hic cū propter quędā negotia ad Herodē ueniſſet, contēplatus unà cœnantē Salomen animum ad eam adhibuit:cōpertoq; eſſe uiduā,uenit cū ea in colloquiū.illa q̄ deterius q̄ antè tractabat̄ à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis,nō abhorrebat à nuptijs:& cū per eos dies frequētarent̄ conuiuia,exiſtebāt multa nō medio cria ſigna ꝙ cōſenſus & mutuus amor inter eos intercederet.Hęc uxores regi nō ſine deriſiōe referebāt. Herodes aūt hoc nō contētus ſciſcitabat̄ ex Pherora, & iubebat eū inter cœnā obſeruare,quomodo erga ſe inuicē affecti ſint. ille renunciauit ꝙ nutibus & mutuis aſpectibus ſatis indicarent quò tenderent. Poſt hæc Arabs iam ſuſpectus abijt.elapſis deinde duob. aut tribus mēſibus hanc ipſam ob cauſam reuerſus,& collocut⁹ de hac re cū Herode,poſtulauit

ut

ut Salomen ſibi collocaret. fore em̃ ei hanc affinitatẽ utilẽ propter Arabum cõmercia, quorũ principatũ & deberi ſibi, & iam magna ex parte contigiſſe. De quo cũ ille ad ſororẽ retuliſſet, percõtando an ei nubere ſit animus, mulier facile aſſenſum præbuit. poſtulantib. deinde ut Syllæus accenſeret̃ in Iudæorũ religionẽ, & tum demũ uxorẽ duceret, alioqui nõ eſſe licitũ: ille facere hoc nõ ſuſtinuit, lapidandũ ſe dicẽs à popularibus ſi faceret: atq; ita re infecta diſceſſit. ex eo tẽpore Pheroras Salomẽ inſimulauit intẽperantię, ac magis etiã uxores regiæ, dicẽtes eam cõſueuiſſe cum Arabe. Et puellã quã fratri deſpõſatam ille domeſticæ mulierculę illecebris uictus recuſauit ducere, Herodes in ſororis gratiã collocaturus Salomes filio nato è Coſtabaro, mutauit ſententiã perſuaſus à Pherora, negante adoleſcentẽ amaturũ talẽ ſocerũ propter patris ſui cædẽ, & æquius cẽſente ut ipſius filius eam ducat, ſucceſſurus in tetrarchiæ dominiũ. quod ubi is perſuaſit, impetrauit prioris offenſæ ueniam. Mutatis igit̃ ſponſalibus puella data eſt nuptũ adoleſcẽtulo, addita c talentorũ dote. Nec interim ceſſabant turbæ domeſticæ, imò augebant̃ etiam, à turpib. initijs progreſſæ uſq; ad calamitates triſtiſsimas. Erãt in delicijs Herodi propter formã eunuchi tres, unus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorũ opera etiã in ſerijs regni negotijs uti eſt ſolitus. hos quidã ad regẽ detulit corruptos eſſe ab Alexandro filio accepta magna ui pecuniæ: & quæſtionib. examinati ecquid cũ illo habuiſſent cõſuetudinis, rem faſsi ſunt: præterea nullius tentati cõtra patrẽ facinoris ſe eſſe cõſcios. admotis deinde acrioribus tormẽtis, uicti neceſsitate, miniſtris magis magisq; in gratiã Antipatri ſæuientibus, aiunt Alexandrũ innatũ contra parentẽ odiũ alere: hortatumq; eos ut Herodẽ deſereret̃ iam inutilẽ, facientemq; fucũ ætati, & ſenium diſsimulantẽ tincto capillicio. quin potius ſibi adhiberẽt animũ, potituro uel inuito patre regno debito, exſpectarẽtq; breui dignitatẽ primariã. iam enim non tantũ generis prærogatiuã ſibi ſuffragari, ſed inſtructa etiã ad inuadendam dominationẽ omnia. ſtaturos pro ſe multos duces militũ, multos amicos regios, paratos quiduis uel agere uel pati in ipſius gratiã. His auditis Herodẽ totũ ira & timor occupat, ꝙ filij uerba & cõtumelioſa uiderent̃, & minacia: utroq; igit̃ exacerbatus uerebat̃ ne quid grauius cõtra ſe conflatũ eſſet, q̃ ut eodẽ tẽporis momento poſſet cauere & occurrere. quamobrẽ nõ auſus palàm inquirere, ꝙ dimiſſos clancularios rem gerebat, omnes ſuſpectos iuxtà habẽs atq; inuiſos, & in ſuſpicionibus etiã de immeritis ſecuritatẽ ſuam collocans: quarũ adeò nullus erat finis, ut quo quiſq; ei coniunctior eſſet, eo magis timeret̃, ut tanto ad nocendũ potentior. Cæteros cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, uel nominari à delatore ſat erat, moxq; ad ſuã ſecuritatẽ pertinere putabat illorũ interitus. Poſtremo etiã domeſtici anxij de incolumitate ꝓpria in ſeipſos uerſi ſunt, tutiſsimos rati q alios præuenirẽt calumnijs, certiſsimũq; hoc ad ſalutẽ remediũ: qui mox uoti cõpotes hoc ipſo aliorũ in ſe conciebant inuidiã, uidebanturq; merito retaliandi, & ſic accipiẽdi, ut ipſi tractaſſent alios. Iamq; etiã priuatas ſimultates hoc modo exercebant: moxq; deprehẽſi eadẽ patiebant̃, occaſiõe cõtra inimicos utẽtes ꝓ laqueo, quo paulo pòſt ipſi cõprehendebant̃. Rex em̃ uelox erat ad pœnitentiam, eo ꝙ multos nõ cõuictos tolleret: quod tamẽ nõ in hoc proderat ne ſimilia

milia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorũ pari mulctasse supplicio. Tantũ erat tunc in aula regia perturbationũ ac formidinũ. Multis etiam intimis amicis denunciauit ne uel in conspectũ suum uenirẽt, uel intra limina palatij, maxime his qui fiducia meritorũ hactenus ei reuerẽdi fuerãt. Andromacho enim & Gemello ueterib. amicis, & qui plurimũ regẽ tam legationibus q̃ consilijs iuuerant, filiosq; eius instituerant, & maiorẽ cæteris habebant fiduciã, amicitiã renũciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander utebat familiariter: Gemello uerò q̃ ipsum sciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinatiõis comes hæserat. Nec dubiũ est quin grauius aliq̃d in eos libẽter statuisset, ni obstaret uirorũ claritas: quare cõtentus est tum ablegatis ademisse autoritatẽ, ut posita proborũ hominũ reuerentia debacchare licẽtius. Horũ porrò omniũ malorũ fax erat Antipater, qui ex quo primũ tempore patrẽ animaduertit formidinibus obnoxiũ, consiliorũ ei sociũ se adiungens accẽdebat hominis sæuitiam: & tunc uidebat egregie fungi officio, si daret operam ut quicũq; reniti possent tollerent de medio. Tunc igit pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primũ rex quotquot putabat Alexãdro fidos examinauit tormẽtis, num cuius tẽtati cõtra se facinoris essent cõscij. illi uerò immoriebant cruciatibus, q̃ nihil haberẽt dicere. atq; hoc acrius incumbebat quæstiõibus, q̃ præter opinionẽ nullũ deprehẽdi posset ne excogitatũ quidẽ maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabat tortos à ueritate malle q̃ à fide erga dominos & amicos discedere, urgebatq; ut secreta perqrerent apprehensis pluribus. Tandẽ unus è multis tormẽta nõ ferẽs ait se nõ semel audisse iuuenẽ dicere, quoties laudaret à proceritate staturæ, aut sagittãdi peritia, cæterisq; uirtutib. eximijs, hæc à natura ornamẽta sibi magis cõcessa q̃ beneficia. patrẽ em̃ p̃ inuidia his offendi omnib. quapp̃ter qñ simul inambulẽt cõtrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in uenatorijs iaculatiõibus illo p̃sente destinata nõ ferire, q̃ norit genitoris ingeniũ nõ ferẽtis lauda ri filiũ. Hęc uerba dũ expẽdunt intermissis tormẽtis adiecit, cõspirasse eũ cũ fratre Aristobulo ut in uenatiõe patri insidias strueret, quib. si ille esset oppressus, tum regnũ postulaturus Romã perfugeret. Inuẽtę sunt etiã iuuenis literæ ad fratrẽ scriptæ, cõquerẽtis de patre, nõ recte factũ q̃ Antipatro addixisset agros, ex quib. ad eũ redirẽt cc talẽta annua. tũ uero Herodes p̃babili, ut ipsi uidebat, argumẽto cõfirmatus in suspiciõe, Alexãdro cõprehenso iubet injici uincula: & rursum incipit sæuire, quãuis ne ipse quidẽ auditis satis crederet. neq; em̃ excogitare poterat cur deberet ab illis p̃ insidias appeti: & querelę illę pueriles cõtentiones uidebant, nec ueriſimile post manifestũ parricidiũ uoluisse eos Romã petere. quãobrẽ uolẽs maius aliq̃d impietatis argumentũ inuenire, soliciteq; cauẽs ne uideret filiũ temere dãnasse ad uincula, et quæstiõi subijciẽs honoratiores Alexãdri amicos, nõ paucos eorũ nihil talẽ cõfessos interfecit. Cũq; tota regia tumultu, terrore ac tormẽtis p̃streperet, iuuenis qdã in tali necessitate cõstitutus dixit Alexandrũ Romã ad amicos literas misisse, rogantẽ ut curarẽt se accersiri à Cęsare, indicaturũ de qbusdã cõtra illũ cõspirationibus, qñ pater societati Romanorũ prętulerit Mithridatis Parthorũ regis amicitiã. addidit habere eũ uenenũ quod apud Ascalonẽ paratum

rãtũ ſit. His auditis Herodes credidit, cõſolantibus eũ in calamitate adulatoribus, q̃ nõ temere quidquã faceret. uenenũ tñ ſumma cura quæſitũ nuſquã inuentũ eſt. Cæterũ Alexãder oppreſſus malis adeo nõ ceſsit, neq; inficiatus eſt, ut patrẽ exaſperaret amplius: ſiue uolẽs pudefacere facilitatẽ eius ad credendũ calumnijs: ſiue ut, ſi forte crederet, inuolueret eũ cum tota regia magnis calamitatibus. Quatuor em̃ libellos à ſe cõſcriptos ei miſit, negans opus eſſe tormentis pluribus. Structas em̃ inſidias, participesq́; eorũ eſſe Pherorã & amicorũ fidiſsimos. Quin & Salomen obrepentẽ noctu cũ inuito ſe eſſe cõgreſſam, omnesq́; eò tẽdere, ut illo ſublato optatã aſſequerent licentiam. eiuſdẽ cõſpirationis arguebant & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis regi fidiſsimi. nec aliter q̃ rabie quadã occupati in ſe inuicem efferabant homines pridẽ amiciſsimi, nõ defenſione, nõ coarguitiõe exſpectata tantiſp dum ueritas pateret, iudiciũ p̃ueniẽte ſupplicio. alij uinciebant, alij necabant, alij nihil lętius expectãtes moras ipſas q̃ repſentationẽ malorũ ægrius ferebãt: ingẽsq́; mœror ac torpor fœdabat priſtinã felicitatẽ regiæ. Ne Herodẽ quidẽ ipſum uitę in tali perturbatiõe nõ tedere poterat, cui q̃nemini ſe auderet credere, p̃ tormẽto erat futuri exit⁹ exſpectatio: ſæpeq́; illi obuerſabãt irruẽs gladio ſtricto fili⁹, noctes atq; dies nihil aliud uolutãti, ut iã minimũ abeſſet ab inſania.

Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat. Cap. XII

DVm ita Herodes animo angit, Archelaus Cappadocũ rex de filia & iuuene genero ſolicitus, tũ amici quoq; uicẽ miſerãs inuoluti tam perplexis et turbatis negotijs, officij ſui putauit profectionẽ ad eum ſuſcipere. Quẽ ubi ſicut audierat affectũ inuenit, importunã rem putauit, ſi obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore em̃ ut ille ex aduerſo contendẽs & excuſare ſe ſtudẽs exacerbaret̃ amplius. Quapropter aliã rationem cõmentus eſt qua res affectas cõponeret, indignatiõe uerſa in iuuenem, aſſerens regẽ nihil præter æquitatẽ, ſed omnia recte feciſſe. Se quoq; dirempturũ illud coniugiũ, ac ne filiæ quidẽ parſurũ, ſi ſceleris cõſcia nõ feciſſet indiciũ. Tum Herodes ubi p̃ter opinionẽ uidit hominẽ pro ſe læſo tam grauiter excandeſcere, aſperitate remiſſa, & factũ ſuũ iuſta æſtimatiõe uolẽs expẽdere, paulatim ad paternos affectus redijt. Iamq́; utroq; flexo ad miſericordiã, quoties aliquis obiecta à iuuene crimina refelleret, ad iram cõmouebatur rex: poſtq̃ uerò Archelaũ quoq; accuſationẽ aggredi uidit, lacrymis affectũ prodens, rogabat illũ ne nimiũ indulgeret iræ, nẽ ue, p̃pter iuuenis erratũ coniugiũ dirimeret. Tum Cappadox nactus eũ iam mitiorẽ, cępit crimina trãsferre in amicos q deprauarẽt hominẽ iuuenẽ, & rudẽ omnis malitiæ, p̃cipue fratrẽ regis urgẽs ſuſpiciõibus. nam cũ & Pheroras in Herodis indignationẽ incurriſſet, intelligẽs reconciliatorẽ neminẽ Archelao magis idoneũ, atratus illũ adijt, alia q̃q; deſperãtis de ſalute ſigna præferẽs. q nõ deſpexit preces ſupplicis, negãs tñ ſibi facile tã cito flectere offenſum regis animũ. Satius eſſe ut ipſe à fratre ueniã peteret, prius cõfeſſus ſe fuiſſe cauſam horũ omniũ. eã confeſsionẽ profore multũ ad leniendã iracundiã, ac tũ demũ ſe quoq; oportuni⁹ deprecatorẽ acceſſurũ. paruit ille cõſilio, q̃d utriq; ceſsit feliciter. nã & iuuenis p̃ter opinionẽ exẽptus eſt criminatiõibus, et Pherorã Archelaus repoſuit in fratris gratiã: ipſe q̃q; inita maxima gratia apud regẽ in tã difficili

IX

ipſius

ipſius tempore, lætus in Cappadociam profectus eſt. nam & cum munerib. dimiſſus eſt precioſiſsimis, & facile primũ inter amicos locũ obtinuit. Cõuenit etiam inter eos ut Herodes Romã peteret, quandoquidẽ de hoc negotio Cæſari ſcripſerat: feceruntq; ſimul iter uſq; Antiochiam, ibi præſidẽ Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atq; ita in Iudæam reuerſus eſt.

Trachonitarum defectio. Cap. XIII

SEd interim dum ille Romã profectus à regno abeſt, bellũ Arabicũ ex hac cauſa exortum eſt. Incolæ Trachonis, quam regionẽ Zenodoro ademptam Cæſar Herodi attribuerat, uetiti exercere latrocinia, cogebantur in ſtudijs agriculturæ mitius degere. hoc uitæ genus nec ipſos delectabat, neq; terra reſpondebat laboribus. tamen à principio cohercente rege abſtinebant iniuriã ab accolis, nõ ſine laude Herodis diligentiæ. Sed quando rex nauigauit in Italiam Alexandrũ accuſaturus & cõmendaturus Antipatrũ Cæſari, Trachonitæ ſparſo rumore de eius interitu defecerũt reuerſi ad priſtina latrocinia. tunc tamen abſente rege à ducib. eius ſunt perdomiti. cæterũ x l ex his latronũ principes captorũ exemplo territi, relicto patrio ſolo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratum Salomes coniugiũ. à quo cum munitũ quendam locũ accepiſſent habitandum, excurſionibus non Iudæam tantũ infeſtabant, ſed totam Cœleſyriam, abigebantq; prædas in ſua receptacula, Syllæo prębente impunitatẽ & ſecuritatẽ maleficijs. Herodes aũt reuerſus à Romana peregrinatione, cõperit multa damna illata ſuis à latronibus. cumq; non poſſet eos in poteſtatem ſuam redigere, q; eſſent ſub tutela Arabũ, nec tamen iniuriam acceptam concoqueret, perluſtrato Trachone interfecit illorũ domeſticos. quo facto illi irritatiores, maximè q; legem haberent quæ iuberet domeſticorũ cædem inultam non ſinere, contempto periculo totam Herodis ditionẽ agẽdo & ferendo perpetuis uexabant incurſionibus. Tum rex ad præſides à Cæſare miſſos Saturninũ & Volumniũ rem detulit, latrones depoſcẽs ad ſuppliciũ. illi hoc audito maiore manu ſe cõmunire, perturbare omnia repentinis inſultibus, agros ſimul & uicos populari, iugulare quotquot in manus eorũ incideret, ut bello q̃ latrocinio res eſſet ſimilior. iam enim uſq; ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones ſibi dedi poſtulabat, & mutuũ creditum repetebat, exacto iam præſtituto tempore, ſexaginta illa talenta quæ Obodę per Syllæum cõmodauerat. Syllæus uero qui detruſo à regimine Oboda ipſe adminiſtrabat omnia, inficiabatur eos latrones eſſe in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de qua diſceptabat apud Saturninũ & Volumniũ Syriæ præſides. Tandem illis autoribus conuenit, ut intra triginta dierum ſpatiũ & debitum redderet, & ex utroq; regno reſtituerent perfugæ. Sed apud Herodẽ prorſus nemo Arabũ inuentus, uel ob maleficiũ, uel quacunq; de cauſa profugus: uerũ Arabes conuicti ſunt latrones ad ſe recipere.

Expeditio Herodis in Arabiam. Cap. XIIII

CAeterum poſtquã aduenit præſtitutus terminus, Syllæus nolens ſtare conuentis Romam profectus eſt: Herodes uerò exſequebatur reſtitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittẽtibus ei cõtumaces armis perſequi: collectoq; exerci

tu

tu inuaſit Arabiã, ſeptẽ manſiones emenſus triduo. cumq; peruenisſet ad caſtellum in quo ſe latrones continebant, primo impetu id cepit: ipſamq; munitionẽ nomine Ræptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cũ in auxiliũ eorũ procurriſſet dux Arabũ Naceb⁹, cõmiſſum eſt prœliũ, in quo pauci ex Herodianis, Arabũ uerò xxv cum ipſo duce ceciderunt: reliqui in fugã cõpulſi ſunt. Hoc modo latrones ultus Idumæorũ tria milia in Trachonem deduxit, ut cohercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quòd in contumaces tantũ Arabas cõceſſo ab eis iure uſus ſit, nihilq; egerit præterea: idq; ipſorum inquiſitione poſtea uerum compertum eſt.

Syllæus Herodem accuſat apud Cæſarem. Cap. XXV

SED aliter Romam properatis nuncijs Syllæo relatum eſt, ſuo more exaggerãtibus omnia. is iam ante inſinuatus in noticiam Cæſaris, forte tum circa palatiũ obuerſans, his auditis cõfeſtim mutata ueſte atratus eũ adijt, denarrãs ut bello afflicta ſit Arabia, totũq; regnũ euerſum ab Herode ingreſſo cũ exercitu. ad hęc lachrymans quereba tur cecidiſſe duo milia & quingentos Arabũ primates, & in his amicũ ac cognatũ ſuum Nacebum, direptasq; magnas opes apud Ræptam repoſitas. atq; hæc facta per cõtemptũ Obodæ, qui nec copias paratas habuerit, nec ducem ſe abſente idoneũ. Hæc dicẽte Syllæo, addenteq; quòd nec ipſe hãc profectionem ſuſcepturus erãt ni crederet Cæſari curæ eſſe pacẽ publicam omnium, neq; ſe domi præſente Herodes niſi ſuo malo eã pacẽ uiolaturus, Cæſar querela cõmotus percõtatus eſt ex Herodis amicis qui tũ aderant, & ex ſuorum quibuſdã recẽs reuerſis à Syria, hoc tantũ an Herodes ũllũ exercitũ extra regni ſui fines eduxerit. Id cũ illi fateri neceſſe haberẽt, nec Cæſar cauſam expeditionis audire dignaretur, magis etiã irat⁹ Herodi ſcripſit minaciter, ſe hactenus illo uſum tanquã amico, poſthac habiturũ eũ pro ſubdito. Syllæ⁹ quoq; ea de re ſcripſit ad Arabas. His literis illi elati neq; latrones q effugerãt uoluerũt dedere, neq; acceptã mutuo pecuniã perſoluere, neq; pro paſcuis quæ cõduxerant, quicquã numerare, freti eo quòd rex offendiſſet Cæſarem. Quin & Trachonitæ hac occaſione uſi inſurrexerũt in Idumæorũ cuſtodiã, & iuncti Arabicis latronibus qui illorũ regionẽ diripiebãt, non tã ſuis lucris quàm uindictæ ſtudẽtes miris modis in eos ſæuiebãt. Hæc omnia Herodes ferebat, offenſo Cæſare minus iam habens uel fiduciæ uel audaciæ. legatos enim eius ad agendã regis ſui cauſam miſſos primũ ne admiſit qdẽ: iterũ ueniẽtes dimiſit infecto negocio. Quamobrẽ uehemẽter anxio metũ augebat Syllæus, Romæ præſens credulo Cæſari quiduis perſuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto enim Obodæ in Arabũ regnum ſucceſsit Aeneas, dictus Aretas mutato nomine. hũc ille per calumnias pellere conabatur, & ſibi principatum uſurpare, multã pecuniã partitus in aulicos, multa etiã Cæſari daturũ ſe pollicitus: quẽ iratũ ſciebat Aretæ quòd ſe incõſulto auſus eſſet regni habenas ſuſcipere. Tandem & ille literas cũ muneribus miſit ad Cæſarem, & in his multorum talentorũ coronam aureã. in his literis accuſabat Syllæũ, quòd nequiſsimus ſeruus ueneno ſuſtuliſſet Obodam, quo etiã uiuo inuaſiſſet rerum adminiſtrationem, uxores Arabum adulterãs, & cõflato ære alieno uiã

ſibi ad occupandũ principatum muniens. Cæſar aũt ne hos quidem legatos audire dignatus, aſpernatusq; eorũ munera, infecta re illos abire paſſus eſt: Interim Iudæorũ res ac Arabũ indies ſe habebãt deterius, turbatis omnibus, & cõponente nemine. nam regum álter nondũ principatum ſuũ conſtabilie rat, & proinde ſuos coercere non poterat. Herodes aũt ueritus ne ſi ſe defen deret, eo magis irritaret Cæſarẽ, cogebatur perferre omnes iniurias. Poſtremo nullum finem urgentibus malis inueniens, decreuit denuo Romã legatos mittere, ſi quid æquius per amicos impetrare poſſet à Cæſare. in eam lega tionem Nicolaus Damaſcenus profectus eſt.

Euryclis calumniæ contra Herodis filios. Cap. XVI

XI PEr idem tempus diſsidiũ cum filijs domeſticũ multo magis exacerbatum eſt. quamuis enim iam antè nunquã prorſus uacarit ſuſpicione, malo pernicioſo regibus, tunc tamen id maxime ob talẽ cauſam inualuit. Eurycles quidã Lacedæmonius, uir domi nobilis, ſed ingenio peſsimo, adulator & delicijs perditus, ſed utrunq; uitiũ egregie diſsimulans, uſus Herodis hoſpitio, datis munerib. & maioribus acceptis, ad gratiã cum eo conuerſatus effecit ut reciperetur inter amicos prẽcipuos. is diuerſabatur apud Antipatrũ, Alexandro quoq; propter crebros cõgreſſus familiaris. aiebat enim ſibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo ſimulabat ſe Glaphyrã obſequijs colere. cumq; uideretur omnibus ex æquo dedi tus, obſeruabat quæcunq; uel dicerent uel fierent, undecunq; captans gratificandi per calumnias materiam. deniq; adeò ſe blandis colloquijs inſinuauit unicuiq;, ut illi ſoli fidus uideretur, cæteros ita tractare, prout amico eſſet cõmodum. his artibus ita ſibi deuinxit Alexandrũ ut iuuenis putaret ei ſoli tutò ſe poſſe querelas ſuas concredere. aperiebat igitur ei dolorem ſuum, q̃ pater eſſet à ſe alienatior, caſumq; matris narrabat: & q̃ Antipater prærepta fratribus dignitate ſolus poſſet omnia. Hæc diutius ferenda non eſſe, patre iam talibus imbuto odijs, ut cum ipſis nec conuiuia nec colloquia cõmunicare ſuſtineat. Hæc ille, dolorẽ ſuũ in ſinũ amici, ut tum uidebãt, deponẽs. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad ſe hæc pertinere, tacere tamen nõ poſſe ob periculi magnitudinẽ, & conſultũ ei uelle, ut caueret ab Alexandri inſidijs. non enim eum diſsimulare animũ, ſed ipſis uerbis præferre cupiditatem parricidij. Poſt hoc beneuolẽtiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad ultimũ ab eo perſuaſus eſt ut ad Herodẽ referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilẽ aurẽ præbuit, & eo deductus eſt uerborũ ambagibus, ut implacabilẽ iram in filiũ cõciperet: id quod ſine mora declarauit. Eurycli enim L talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum ſe contulit, & multũ Alexandrum prædicans, operã etiam ſuam cõmemorauit q̃ utilis ei fuerit ad conciliandã patris gratiã: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius q̃ deprehẽderetur hominis malitia diſceſsit. Reuerſus deinde in patriã, cum ibi quoq; ſimilibus artibus uteretur, Lacedæmone pulſus eſt in exilium. Porrò Iudæorũ rex non iam ut antè cõtentus aurem prẽbere criminatoribus Alexandri & Ariſtobuli, proprio ſeruiebat odio, etiã nemine accuſante obſeruans ſingula, & ſciſcitans, & permittens omnibus quic quid uellent cõtra eos dicere: & inter cętera Euaratũ Coum cõmunicaſſe cũ Alexandro

xandro consilia. uidebaturq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortuniũ, calumnijs nunq̃ cessantibus, & omnib. certatim aliquid mali de eis ad regem deferẽtibus, scilicet incolumitatis eius studio. erant Herodi duo satellites, Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporũ. hi propter quandã offensam pulsi è regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, q̃ essent exercitatissimi honorabantur pecunijs alijsq; muneribus. Mox igitur rex de his etiam suspicione cõcepta, tormẽta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandẽ aiunt se solicitatos ab Alexandro, ut inter uenandũ Herodem feras persequentem interficerent. facile enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixũ esse. nam & antè penè simile quiddã ei acciderat. Simulq; indicaue runt aurũ defossum in equorũ stabulo, & præfectũ uenatorũ arguebant, q̃ eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est q̃ eos intra castellũ reciperet, pollicitusq; eis esset pecuniã regiã ibi reconditã. Sed illo pernegante filius eius accedẽs, uera esse dixit omnia: protulitq; referentes manũ Alexandri literas in hanc sententiã. Quàm primũ deo fauẽte perfecerimus quæ decreuimus, ad uos ueniemus. curate igit̃ ut quẽadmodũ estis polliciti, nos in castellũ recipiatis. His literis uisis Herodes posthac pro indubitato habuit, paratas sibi à filijs insidias. Alexander aũt dicebat Diophantũ scribam imitatum suum characterẽ, esseq; Antipatri malitia excogitatũ illã schedulã. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & pòst in similib. deprehensus dedit suppliciũ. eos uero qui torti sunt rex apud Hierichuntem produxit ad populũ, ut accusarent filios, ubi saxis sunt obruti. cumq; uulgus concitũ pœna Alexandrũ cum fratre uellet afficere, Herodes per Ptolemæũ & Pheroram eos cohibuit: & iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorũ dicta & facta omnia. iamq; pro condemnatis habebantur, tum aliorũ opinione, tum sua. eorũ alter Aristobulus præ anxietate etiam amitam suam ac socrũ ad miserationem præsentis calamitatis, eiusq; autoris odium inuitans, An nõ tibi quoq;, inquit, periculũ imminet, delatæ q̃ spe nuptiarum Syllæo de omnib. quæ hic fiunt per literas significes. quæ uerba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens uinciri eos iubet, & seorsum quemq; quid contra patrẽ moliti sint scripto prodere. hoc iussi facere, scripserunt, insidias quidẽ nec parasse se, nec cogitasse: sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modũ suspecti & soliciti uiuere. Eodem tẽpore cum uenisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela unus è dynastarũ illius numero, uolẽs Herodes declarare eius maleuolentiã, acciuit ad se Alexandrũ è uinculis: & rursum interrogauit de fuga, quó nam & quomodo decreuissent discedere. Ad Archelaũ, ille respondit, pollicitũ quòd inde Romã mitteret. Cæterùm contra parentẽ nihil durius aut parũ pietati conueniens se machinatos esse, neq; quicquã ueritatis inesse confictis aduersariorũ criminationibus. cupiuisse etiam ut Tyrannus cum socijs examinaret cautius: sed illis approperatã mortem per Antipatrũ, qui admixtis suis uulgũ in eos concitauerit. His dictis rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, ut interrogare-

tur num ignorasset paratas Herodi insidias. quò ut uentum est, cõtinuo mulier uinctũ cõspicata maritũ, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita, clare ingemuit. iuueni quoq; manãtibus lacrymis, qui aderãt miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorũ poterãt uel dicere uel facere. Tandẽ Ptolemæo, cui cõmissus erat iuuenis, iubente dicere, nũ & uxor fuerit consilij conscia: quî potuit, inquit, non esse, carior mihi uita, & parẽs liberorũ cõmuniũ. ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse cõsciam. quod si id aliquid ad salutem eius cõferat, paratam se mentiri uel in suã perniciem, & nihil omnino negaturã. Tum Alexander, impiũ quidẽ, sicut suspicãtur quos minime oportuit, nihil nec ego cogitaui, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romã, decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictũ à se Archelaũ maleuolentię, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis ut inter nauigandũ appellerent ad Eleusam oppidũ Cilicię, et Archelao scripta de his redderẽt: & post expostulationẽ quòd filijs conatuũ fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerẽt. & si inuenerint à Nicolao placatũ Cæsarẽ, rederent ei literas, & argumenta quæ ad conuincẽdos iuuenes scripta mittebãtur. Igitur Archelaº pro se attulit, uoluisse quidẽ excipere iuuenes, quòd id et ipsis & patri eorũ putaret utile, ne quid ob suspiciões & diſsidia duriº in eos statueret: non tamen missurũ fuisse ad Cæsarẽ, nec confirmaturũ eos in male uolẽtia: Romã autẽ delati inuenerũt iam Herodi reconciliatũ Cæsarem, eiq; literas reddiderũt. Nam Nicolai legatio ad hunc modũ se habuit. Quam primũ Romam uenit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accusandũ suscepit. animaduertit enim diſsidere inter se Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerũt, & hoc autore necatos pleroſq; cognatos Obodę manifeste coarguerũt ex ipsiº literis interceptis per aduersarios.

XII Qua fortuita occasione Nicolaus uti non neglexit, studẽs Herodem reducere in gratiam Cæsaris. Sciebat enim si defensionẽ regis ordiretur, difficilẽ se habiturum iudicẽ. quod si accusaret Syllæum, nõ defore occasionem pro suo rege satisfaciendi. cõtestata igitur lite, & præstituta ad agendũ die, Nicolaus assistentibus sibi Aretæ legatis acriter accusauit Syllæũ, interfectorẽ assseuerãs domini ac regis sui multorũq; Arabũ, pecuniam etiam mutuatum ad perturbãdam quietem publicã, matronasq; arguens corrupisse tam Romæ q̃ in Arabia. addidit his grauissimũ crimen, circũuentum mẽdacijs eius Cæsarem, quem nihil ueri de gestis ab Herode docuerit. ad hunc occasionis locũ postquã uentum est, Cæsar interlocutus iussit eũ omissis cæteris hoc tantum de Herode dicere, an non exercitũ in Arabiã duxerit, neq; duo milia & quingẽtos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionẽ deprędatº sit. Ad hæc Nicolaus, de his se uel maxime ait docere posse, nihil horũ aut certè minimã partẽ ita se habere, quemadmodũ ab illo relata sint, neq; ullã mereri indignationẽ. His præter opinionẽ auditis cum Cæsar attentius auscultaret, ille primùm indicauit ei de D. talentis mutuo sumptis, deq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutũ tempus pignora ex uniuersa regione capere: deinde, non expeditionẽ hostilem hanc fuisse, sed exsecutionẽ iuris & repetitionẽ debiti. idq; non propere actũ quanquã permittente syngrapha, sed appellatis prius sæpe de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus

dibus: postremo apud Berytũ in horũ præsentia Syllæo p Cæsaris fortunam iurato, omnino intra triginta dies exhibiturũ se & pecuniã, & Herodis perfugas. & cum horũ nihil Syllæus præstitisset, aditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atq; ita demũ illum profectũ in Arabiam. hoc est, inquit, illud bellũ quod aduersarij tam tragice exaggerauerunt. quod tamen quî potest bellũ uocari, permissũ præsidũ & ex pacto illatum post periurio uiolatos tum alios deos, tum in primis nomẽ Cæsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones Trachonitæ XL primũ, mox plures, fugientes Herodẽ metu supplicij, receptaculũ sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omniũ hominum iniuriã, agrosq; eis dedit, & prædarũ fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurando tenebat restituere cum mutuaticia pecunia ad præscriptũ terminũ. nec potest ostendere quenq̃ præter hos captũ in Arabia: immo ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiã de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimũ figmentũ quod ad prouocandam iram tuam cõmentus est. Affirmo enim p cum Arabũ manus nos inuasisset, & unus atq; alter è nostris cecidisset, tũ demũ Herodes repugnare coactus Nacebũ, & cum eo XXV. non amplius cecidit, quorũ singulis centuplicatis iste bis mille & quingẽtos cecidisse retulit. His motus Cęsar, uultu irato ad Syllæũ uersus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint. Hæsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngrapharũ conditiones, & rescripta præsidũ, literæq; urbiũ cõtinentes querelas de latrocinijs. Ad ultimũ eò res deuenit, ut Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodẽ in gratiã receperit: & pœnitens p calumnijs permotus durius scripsisset, hoc quoq; Syllæo opprobrauerit, illius mendacijs impulsum se discessisse ab officijs amicitiæ. In summa, remisit eum in prouinciam, ut postq̃ satisfeciſſet creditoribus, daret supplicium. Cæterũ Aretę indignari pergebat, p regiã dignitatẽ ac potestatẽ usurparet, priusquã à se acciperet: uolebatq; Arabiã quoq; Herodi tradere: sed hoc consiliũ mutauerunt redditæ ipsius literę. Olympus enim & Volumnius cognito placatũ esse Cæsarẽ, mox ita ut mandatũ erat obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis uisum est nõ onerare insuper alio regno senẽ & infortunatũ circa filios: admissisq; legatis Aretę, & hactenus obiurgatis p rex eorũ temerarie principatum sumpsisset, nõ exspectata sua sentẽtia, admisit munera, & regnũ ei autoritate sua confirmauit. Post hæc Herodi iam reconciliatus scribit, dolere se XIII uicem eius qui tales haberet filios, debereq; eum, si quid contra pietatẽ ausi sint, ut in parricidas animaduertere. se enim liberam ei potestatẽ permittere. p si tantũ fugam meditati sint, ipsum quoq; salua pietate oportere leni castigatione contentũ esse. quare suũ consiliũ esse, ut indicto cõsistorio apud Berytum Romanorũ domiciliũ, & adhibitis præsidibus cum rege Cappadocũ Archelao, amicisq; cæteris & uiris illustribus, de cõmuni sententia quid statuendũ sit dispiciat. atq; hoc fuit argumentũ epistolæ Cæsaris.

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio. Cap. XVII

QVa accepta Herodes supra modũ gauisus est, tum quòd redijsset in gratiam, tum propter cõcessam sibi statuẽdi de filijs potestatẽ liberam: & nescio quo pacto accidit, ut q prius in secũda fortuna durus

quidem pater fuerat, nõ tamen temerarius aut præceps ad filiorũ interitum: nũc rebus ſuis in melius mutatis, & recepta priſtina fiducia, nouo more laxauerit habenas odijs. Ergo conuocat per nũcios quotquot uiſum eſt Cæſari, uno Archelao excepto, uel q̃ hominem oderat, uel q̃ uereretur ne obſiſteret ſuo propoſito. & poſtq̃ Berytum cõuenerunt cũm præſides, tum cæteri exciti è diuerſis urbibus, filios quidẽ, quos adducere in concilium noluit, in Platane uico Sidoniorũ detinuit, nõ longe ab urbe: ut poſſet eos ſi uocarentur ſiſtere. ipſe uero ſolus introgreſſus, coram conſeſſu c ℓ uirorũ, uſus eſt accuſatione non tam propter infortuniũ & neceſsitatem miſerabili, q̃ patri parũ decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæſitans non ſatis ſe explicabat, multaq́; furoris ac feritatis præferebat indicia. nec ꝓbationes exhibebat cognitoribus, ſed aduocatos ſibi eos adiũgebat indecore pater contra filios, literasq́; ab ipſis ſcriptas legebat: in quib. nihil inſidiarũ aut impietatis inerat, ſed tantũ de ineunda fuga conſilium, & conuitia ſigna offenſi animi. ad quæ poſtquã ille peruenit uociferabatur quaſi in confeſsis inſidijs: remq́; exaggerabat deierãs mori ſe malle q̃ audire talia. Poſtremo dicẽs ſibi & à natura & à Cæſare poteſtatẽ in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: ut ſi cui accuſato parentes manus imponãt capiti, neceſſe habeant circumſtãtes ſaxis eum ferire, atq; in hunc modũ interficere. quod cum ſibi promptũ ſit in patria & ſuo regno facere, tamen exſpectare ſe illorũ quoque calculos. Venire ſe tamen ad eos non tam ut iudicent filios in manifeſtiſsima culpa deprehenſos, q̃ ut per occaſionẽ indignationi iuſtæ parentis ſuum addant ſuffragiũ, & exemplũ edant ad poſteros, non oportere tales inſidias negligi. Hæc locuto rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem cauſam adductis, qui erãt in conſilio uidentes rem eò deueniſſe, ut nulla ſit ſpes reconciliationis & gratiæ, poteſtatẽ eius confirmauerunt. Et primus Saturninus uir conſularis, multisq́; defunctus honoribus, protulit ſententiam moderatam circumſtantijs: damnare ſe quidem Herodis filios, non tamen cenſere interficiendos, q̃ & ipſe filios habeat, & Herodem præteritis infortunijs hoc maximum nolit adijcere. Poſt illũ ipſius tres filij, qui legati patris erant, eandem ſententiam tulerunt. Contrà Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentẽ fuerint: quem deinceps maior pars ſecuta eſt, ut omnino uiderentur addicti ad ſuppliciũ. Moxq́; inde Herodes Tyrũ eos ſecum duxit: quò cum Nicolaus appuliſſet à Roma ueniens, rex prius expoſitis quę apud Berytũ acta fuerant, percontatus eſt quid Romæ amici ſentirẽt de eius filijs. Ille reſpondit uideri conſilia iuuenum impia, cõijciendosq́; uinctos in carcerem. deinde penſitato diligentius negotio, ſi ita uideatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere. ſin contrariũ placeat, abſoluẽdos, ne aliquid committatur immedicabile. eam eſſe Romæ plerorumq; amicorum ſententiam. Tum rex diu multumq́; tacitus ſecũ cogitauit, & illum ſecũ nauigare iuſsit. Poſtquam autem Cæſaream uentum eſt, mox omnes fuerunt de filijs ſoliciti, euentum exſpectantes. ualde enim metuebant ne propter inueteratum diſsidium immineret eis exitium. cumq́; dolerent eorum uicem, tamen nec loqui temere, nec audire dictũ aliquod liberius uacabat periculo: ſed in ſinu miſericordiã cælantes, taciti dolorẽ diſsimulabant. Vnus omniũ

uetus

uetus regis miles nomine Tiro, filiũ habens Alexandri æqualem & amicũ, quicquid alij quieti occultabant, ipſe libere eloquebat, & ſæpe exclamare cogebatur in turba, periſſe ueritatẽ & iuſtitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendacijs malitiam: eoq; tantam caliginẽ inductam negotijs, ut ne grauiſsima quidem errata ſua homines animaduerterent. hæc loquẽdi libertas quamuis non abeſſet à periculo, omnes tamen mouebat q̃ non ſine ratione fortiter ſe gereret tali tẽpore: libenterq; hæc audiebant ſinguli, & cum ſibi cauerent ſilentio, eius tamen nõ improbabant licentiam. nam tanti mali exſpectatio potuiſſet à quouis cõmiſerationis uoces exprimere. Ille uero etiã ad regem magna libertate ſe ingerẽs, poſtulauit ſolus cum ſolo colloqui: q̃d ubi conceſſum eſt: Non poſſum, inquit, ó rex diutius ferre hanc anxietatem animi: quæ me cogit audaces uoces & mihi periculoſas promere, ſed tibi, ſi uelis, utiles. Vbi nunc eſt tua mens? ubi animus ille ſemper hactenus quantumuis arduis par negotijs? quę nam hęc eſt tanta amicorum ac cognatorũ penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos exiſtimo, qui tantũ ſcelus ſuſtinẽt in quondã felici regia. quid tu? quid agatur nõ diſpicies? occidés ne duos iuuenes è regina uxore ſuſceptos, & in omni uirtute eximios, teipſum hac ætate cõmiſſurus uni filio alenti ſpes improbas, & cognatis quos ipſe toties iudicaſti dignos ſupplicio? An nõ animaduertis tacitum uulgus ſimul & tuũ errorem damnare, & miſerari calamitatẽ iuuenum? adhæc tum militaris turba, tum ipſi duces illis cõpatiuntur, & execrantur autores huius infortunij. Hæc primò ſat æquis auribus accipiebat rex, admonitus tam ſuæ calamitatis, q̃ domeſticorum perfidiæ. Sed illo immodeſte ac militariter inſtante, & per ſimplicitatem non habente rationem temporis, turbatior iam & opprobrationem hanc magis q̃ admonitionem amicam exiſtimans, ſciſcitatus quinam eſſent illi ægre ferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipſo Tirone uinctos iuſsit ſeruari in carcere. Huius facti occaſione Trypho quidam tonſor regis accedens eum ait ſe non ſemel à Tirone ſolicitatũ, ut inter curandũ guttur ei nouacula præcideret, oſtentata ſpe magnorũ munerũ, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutũ iubet corripi: moxq; tortus eſt & tonſor & Tiro cum filio. qui uidens patrẽ ſæuiſsime tractatum, obſtinate cruciatus perferre, nec tamen ſupereſſe ullam ſpem ſalutis ex crudelitate regis conijciens, ait ſe indicaturũ ueritatẽ, ſi tormenta ſibi ac parenti remitterẽtur: acceptaq; in hoc fide, dicebat conueniſſe inter eos ut Tiro ſua manu regem interficeret. patere enim ei aditũ ſoli ad ſolũ, atq; ita perpetrato facinore libenter quiduis paſſurũ in Alexandri gratiam. His dictis patrẽ exemit cruciatibus, incertum ueritate expreſſa an ut ſe ac genitorem hoc pacto à diuturniore uexatione redimeret. Herodes aũt eiecta ex pectore omni ſiqua prius inerat dubitatione de filiorũ ſupplicio, nec ullũ relinquens locũ reſipiſcentiæ, properauit exſequi ſuum propoſitũ: & productis in concionem trecentis ductoribus militũ unà cũ Tirone ac filio, tonſoreq; indice, omnes accuſauit apud populũ. in quos multitudo quicquid ad manũ ueniret conijciens, ad unum eos interfecit. Alexander aũt & Ariſtobulus ducti Sebaſten, ibi iuſſu patris ſunt ſtrangulati: & corpora eorũ in Alexandrium recondita ſunt, ubi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum ſerie ſiti ſunt. Et

fortaſſe alicui mirum non uidebitur, coalitum tanto tempore odiũ adeò excreuiſſe, ut modũ excedẽs ipſam naturam uicerit. Illud merito dubitari poſſit, in adoleſcentes ne ea culpa conferẽda, qua patrẽ longo tẽpore exaſperatum tandem in odiũ coniecerint immedicabile: an in ipſius duritiam, & cupiditatem tam gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullũ ferret ſocium, malens omnia ſuo arbitratu facere: an potius in fortunã, cuius potentiæ nullis humanis rationibus reſiſtere licet, ne ſapientiſsimis quidem. Vnde perſuaſum habemus eam omnes humanas actiones præſanxiſſe, ut neceſſario conſequantur: eamq; uim fatum uocamus, & nihil ſit quod illa non efficiat. ſed hunc ſermonem ut arduũ leuiter attigiſſe ſufficiet, qui & noſtris ſtudijs nõnihil tribuit, & uarietatis actionum cauſas examinat: quæ quidẽ contemplatio iam olim incluſa eſt legis noſtræ uoluminibus. Cæterũ ex duabus reliquis cauſis quod ad filios attinet, accuſare quis poſſet eorum iuuenilem arrogantiam, & faſtum regium, & nimiũ tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac uitam parũ æqui inquiſitores fuerint, malitioſe ſuſpicaces, & linguæ temperare neſcij, ac per hoc geminas anſas prębentes ſuis obſeruatoribus, & ad ineundam regis gratiam delatoribus. Patris autẽ planè pudendus error eſt & inexcuſabilis, quòd neq; inſidiarũ ſtructarũ conuictos, neq; ullis huius conatus argumentis deprehẽſis, permiſit ſibi ex ſe genitos interfi cere, egregio corpore iuuenes, nec apud ſuos ſolũ gratioſos, non in uenatio nibus ſegnes, non in militaribus exercitijs contemnendos, aut ciuilib. facun diæ ſtudijs. horum enim omniũ non erant rudes, præſertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamſi damnare libuiſſet, aut uinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cùm ſecurum faceret Romana potentia, ſub cuius tutela poſitus ne apertam quidem uim, adeò nõ inſidias, extimeſcere debuerat. nunc tam cito eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud eſt quàm argumentum impiæ licentiæ: maxime cum eſſet ea ætate, in quam excuſatio ignorantiæ uel imperitiæ non competit. neq; enim mora & dilatio facit eum excuſatiorem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo caſu, irritatum eſſe ad atrocius facinus. poſt longas uero cunctationes & deliberationes, poſtremo tale quippiam aggredi & perpetrare, ſanguinarij animi eſt & obſtinati in deterius: qualẽ ſibi eſſe etiam poſtea declarauit, nec reliquis parcẽs qui antè uidebant chariſsimi. qui tametſi minus miſerabiles erãt, quòd meritò perirent, tamen ſæuitiam arguebant ſimilem, nec ab illorum temperantem ſibi cædibus. qua de re dicturi ſumus in ſequentibus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVII.

De Antipatri Herodis filij malicia. Caput I

NTipater autem ſublatis fratribus agitatus diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatē facto, nondum improbæ ſpei ſatis faciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorum metu qui poſſent in principatus ſocietatem uenire, in aliam maiorē difficultatē parandi ſibi regni incidit, uidelicet odium quo populariter inuiſus erat omnibus. huc accedebat quod illū magis etiam haberet ſolicitū, alienati militum animi, à quibus pendebat regū ſecuritas, ſi quando gens ipſa uideretur nouarum rerū cupida. quæ mala ſuamet culpa ſibi germanis oppreſsis conciliauit. & tamen haud aliter quàm rex cum patre adminiſtrabat res Iudæorum, credente ſe Herode eius fidei, & id factum quo ſupplicium merebatur, interpretante argumentum beneuolentiæ, quaſi ſaluti regis cōſulens illos prodidiſſet, nō morē gerēs odio quo tam illos q̄ patrem proſequebatur: quandoquidē & illos propter patrē oderat totus inſeſſus furijs: dabatq; operā ut nulli eſſent qui inſidias eius detegerent, aut ad quos poſſet Herodes aperta ui petitus refugere. ſed tum longe magis ſtimulabatur cœptos conat⁹ perſequi. Nā eo defuncto proponebat ſibi certū imperium: quòd ſi diutius uitam protraheret, periculū uidebat ne proditis aliquo modo ſuis technis patrem haberet infenſiſsimum. Ideo nullis parcebat ſumptibus in demerendis paternis amicis, hominū odia beneficijs uolens obruere, præcipue quotquot Romę erāt magnificētiſsimis muneribus ſibi cōciliāns, & ante omnes Saturninū qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrē ipſius corrumpi poſſe donorū magnitudine: pariterq; regis ſororē, nuptā uiro inter amicos regis primario. erat enim callidiſsimus ad deuinciendos per beneuolentiæ ſpeciē hominū animos, & diſsimulandi odij ſummus artifex. Non tamen fallebat amitā, quæ iam ante perſpectū habebat eius ingeniū, nec decipi poterat, et ideo machinis omnibus occurrebat eius maliciæ: quāuis filiam habebat nuptam eius auunculo, quā ipſe Antipater poſt Ariſtobuli mortē ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callæas uxorem duxerat. ſed nec affinitas hæc effecit quo minus cognoſceret eius malicia, ſicut nec prior illa conſanguinitas extinguere meritū odium potuit. Salomen autē adamato Syllæo cupientē nubere, Herodes cōpulit ad Alexæ coniugiū, adiuuante Iulia, & ne recuſaret perſuadēte, ne aperte inimica fratri fieret, iurato ni cōſenſum præberet alienaturū ſe ab ea beneuolentiā. quare illa paruit autoritati uxoris Cæſareæ, alioquin etiā utile danti conſilium. Per idē tempus remiſſa eſt ad patrē Cappadocum regis Archelai filia, quondā uxor Alexādri, reddita etiā dote ex fiſco regio, nequid ea de cauſa exoriretur controuerſiæ. Ipſe autem filiorū liberos educabat magnā dili- 11

gentia

gentia. Alexander em è Glaphyra duos mares ſuſceperat, Ariſtobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquãdo præſentib⁹ amicis cõmendans, & filiorũ deplorans infortuniũ, deũ precatus eſt nequid ſimile cõtingeret eorũ liberis: ſed potius uirtutibus cũ ætate auctis, gratiã ſibi nutricationis reponerent. deſponſauit etiã futuras adultis uxores, maiori ex Alexandri filijs Pheroræ filiã: Ariſtobuli uerò filio filiã Antipatri: & eiuſdem filiam itidem Antipatri filio. alterã aũt filiam, Herodi ſuo filio, nato ex filia põtificis. mos em nobis eſt patrius, plures ſimul uxores habere. Hæc cõnubia rex procurauit miſeratione pupillorum, per affinitatẽ Antipatrũ ad caritatem eorũ inuitans. Sed ille eundẽ erga pueros animũ obtinuit quem erga parẽtes ipſorũ habuerat: ſolicitatus etiã regis circa eos cura, ne forte adulti officeret ſuæ potẽtiæ, Archelao quoq; rege adiutãte nepotulos, et Pherora tetrarcha accipiente pupillarũ alteram filio ſuo coniugẽ. Eodẽ incitabatur propter ſtudia populi, miſerantis orbatos parẽtibus, & ipſum autorẽ eius calamitatis odio proſequẽtis, & parati aliquãdo per occaſionẽ detegere eius erga fratres male uolẽtiã. quapropter machinabat de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægre latur⁹ ſi deberet eos habere poteſtatis participes: flexitq; Herodẽ precibus ut ipſi filiã Ariſtobuli ducere permitteret, & filio ſuo Pheroræ filiã. itaq; præter eius ſententiã mutata ſunt pacta cõnubialia. Rex autẽ eodem tempore nouem uxores habebat. una erat Antipatri mater, altera ſummi pontificis filia, ex qua puer natus eſt patrẽ nomine referens. erant inter has & fratris filia, & conſobrina, ſed ſteriles. præterea Samaritis una, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quã poſtea duxit regis fratruelis Ioſephus. Archelaus autẽ & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hieroſolymitana Herodem genuit & Philippũ, qui & ipſe Romæ educabatur: ex Pallade autem Phaſaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autẽ natu filias, Alexandri ex eadem matre ſorores, quarum coniugium Pheroras contempſerat, alteram Antipatro ſororis ſuæ filio collocauit, alterã Phaſaelo fratris ſui filio. atq; hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico. Cap. II

VOlens deinde à Trachonitis tuta eſſe omnia, uicũ Iudæis magnitudine urbis decreuit in eius regionis medio cõdere, qui & ſuis eſſet preſidio, & unde hoſtes facili⁹ ex propinquo poſſet inuadere. Cumq; intellexiſſet forte fortuna uirum Iudæum è Babylonia cũ quingentis equitibus ſagittarijs & centũ fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiã quæ ſita eſt ad Daphnen degere, ubi à Saturnino præſide Valatham caſtellũ ad habitãdum acceperat, accerſiuit eum unà cum ſuis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis eſt, ut ibi opponeretur infeſtatoribus: omniũ etiam tributorũ ac uectigaliũ immunitatẽ promiſit tam agris quàm hominibus. His cõditionibus allectus Babylonius uenit, acceptoq; agro caſtella ibi condidit, & uicũ nomina Bathyrã. eratq; hic uir pro obice cõtra Trachonitas indigenis, ſimulq; Iudæis à Babylone Hieroſolyma religionis ergô petẽtib⁹, quo tutiores eſſent à latrocinijs: multiq; undiq; ad eũ confluxerunt Iudæi obſeruatores legis patriæ: & facta

eſt

eſt ea regio ualde populoſa propter immunitatē quæ illis manſit Herode incolumi. Philippus deinde qui ſucceſsit, pauca & non diu ab eis exegit. porrò magnus Agrippa & eodē nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiſerunt: quibus ſuccedentes Romani & ipſi grauibus tributis eos opprimunt, ſed ſalua libertate: de quo aliàs ſuo tēpore dicemus prolixius. Zamaris aūt Babylonius, qui hanc regionē poſsidendā accepit ab Herode, exacta cum uirtute uitā, moriē egregijs liberis ſuperſtitibus, & in his Iacimo equite inſignis fortitudinis, q cū ala Babylonia reges ſtipare eſt ſolitus. is in extrema ſenectute decedens filiū reliquit Philippum, uirum manu promptū, & uirtuti ſiquis alius deditum, regiq; Agrippæ ob hæc gratum & amiciſsimum: qui ab eo uniuerſis ſuis copijs exercendis ac ductandis eſt præpoſitus.

Antipatri contrà Herodem inſidiæ. Cap. III

Aeterùm in eo rerum Herodis ſtatu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, poſtq̄ ſemel proſpiciendi ſuis cōmodis poteſtatē accepit à patre, bene ſperante de fide ipſius ac beneuolentia: qua tamen poteſtate ille audacius abutebatur, callide tegens ſuam malitiam, & in omnibus facile fidem à parēte impetrans: eratq; omnibus formidabilis ob uerſutiam magis etiam q̄ ob potentiam. Sed præcipue Pheroras illū colebat, & ab eo uiciſsim colebatur, circumuētus à mulieribus Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & uxori & ſocrui & ſororī, quamuis exoſas eas haberet propter iniurias illatas filiabus ſuis uirginibus. attamen ferendæ erant, & abſq; illis nihil facere poterat, res eius perueſtigantibus, & mutuo ſe inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditiſsimus, tum per ſe, tum per matrem: nam hæ quatuor mulieres cōſentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cum Antipatro propter leues quaſdam res non ſatis conueniebat, diuellente eos regis ſororē quæ iamdudum explorabat omnia, ſciens eos in regis tantum perniciem cōſpirare, & parata rei eius indiciū facere. qui ut cognouerunt mutuam ſuam amicitiam ſuſpectam hoc nomine regi & inuiſam, hoc contrà excogitauerunt, ut non congrederentur in propatulo, fictisq; conuicijs ſimularent diſsidiū, maxime præſente Herode, aut alio quopiā qui ei renunciaturus id uideretur: clàm aūt alerēt & confirmarent mutuam beneuolentiā: atq; ita etiam fecerunt. Hoc autē Salomen non latuit, nec cùm primò excogitatū eſt, nec poſtea cum cœpit fieri. omnia enim perueſtigabat, moxq; ad fratrē affingens aliquid deferebat, uidelicet occulta eorum conuenticula & clancularias conſultationes, mirum ni euaſura in ipſius perniciem, ſi mature ſibi non proſpiceret. In aliorū enim cōſpectu diſsidentes & iactantes inter ſe conuitia, celare amicitiā: deinde quando ſoli ſint cōſentire, dubio procul cōſpirantes in eos quib. occultā uelint eſſe ſuā amicitiā. Hæc illa & perueſtigabat diligēter, & ad fratrē mox deferebat, iam & per ſe nōnihil intelligentē, ſed cohibentē ſe adhuc, q̄ ſuſpectum haberet etiā ſororis procliue ad calumnias ingeniū. Erat enim quædā Iudæorū ſecta exactiorē patriæ legis cognitionē ſibi uindicans, quibus tanq̄ deo ut uideri uolebant caris, addictum erat hoc mulierū ſodalitiū. Hi Phariſæi uocantur, genus hominum aſtutum, arrogans, & interdum regibus quoq; infeſtum, ut

eos

eos etiam aperte impugnare non uereatur. nam cũ tota gens Iudæorũ fidem ſuam iureiurãdo obligaſſet regi & Cæſari, hi ſoli nõ iurauerunt: excedentes ſex milium numerũ: quibus hoc nomine à rege mulctatis, Pherorę uxor pro eis mulctam perſoluit. cui reponentes gratiã quoniã credebãtur futura præſcire ex dei colloquijs, prædicebãt, decretũ eſſe deo regnũ ablatũ ab Herode & eius progenie, transferre in ipſam & maritũ Pherorã ac cõmunes liberos. Sed hoc quoq; regi p Salomẽ innotuit, & quòd aulicorũ quoſdã ſolicitarent munerib⁹ atq; corrũperent. qua in culpa phariſæorũ aliquot deprehẽſos interfecit, præcipuos autores huius conſilij, cumq; his Bagoã eunuchũ, & ſuas delicias Carum, præſtãtiſsimæ formæ gratia ſibi cõmendatum: & præter hos quoſcunq; è domeſtica familia cum Phariſæis cõſpiraſſe ipſorũ indicio cõpererat. Nam Bagoas in eã ſpem ſublatus erat, quaſi parẽs & benefactor appellandus regis, quẽ deſtinarent uaticinia. proſpere enim ceſſura nouo regi
1111 omnia, cõſtabiliendo ſucceſsiõe prolis legitimæ. Herodes porrò conuictis Phariſæis ac ſupplicio traditis amicorũ conſiliũ aduocat, & apud eos Pheroræ uxoris accuſationẽ inſtituit. quòd ipſius impulſu frater cõditionẽ regiarũ uirginũ ſpreuerit: id crimen ad ſuam etiam iniuriã pertinere affirmãs, quòd mulier ruptis legib. naturæ inter fratres ſerat diſsidia quibuſcũq; ualeat tam uerbis q̃ operibus. mulctam quoq; contumacibus à ſe impoſitã illius perſolutam eſſe impendijs, & in ſumma conſciam eſſe totius recentis conſpirationis. Recte igitur facturũ Pherorã, ſi non exſpectatis fratris precibus ſpõte talem mulierẽ ableget, fratres inter ſe cõmittentem mutuis odijs: quandoquidem ei aut huius uxoris iactura facienda ſit, aut fraternæ cõiunctionis ac beneuolentiæ, nec niſi illa reiecta manſurũ ſit integrũ germanitatis uinculum. Pheroras aũt quamuis uehementi regis oratione grauaret, tamen aiebat ſe & fraternæ pietatis iura perſancte culturũ, & à coniugali caritate haudquaquã diſceſſurũ: emoriq; ſe malle, q̃ ſine dilecta uxore uiuere. Tum Herodes licet graui ſe iniuria exiſtimaret affici, iraſci tamen fratri diſtulit, contentus Antipatro & eius matri interdixiſſe Pheroræ conſuetudine, & uetuiſſe mulierum regiarũ conuenticula. illi facturos ſe iuſſa regis polliciti, per latentes quoties dabatur comeſſationes cõueniebant, præcipue Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ uxorẽ cum Antipatro quoq; ſtupri habere conſuetudinem, conciliante matre ipſius Antipatri.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæſarem. Cap. IIII

QVapropter ſuſpectum habens patrem, & ueritus ne ulterius ſerpendo eius odia ad ſe quoq; peruenirẽt, ſcribit amicis Romæ degentibus rogans admoneant Herodem per literas, ut quàm primum ſe ad Cæſarem mitteret. Quo facto Antipatrũ Herodes miſit cum precioſiſsimis muneribus & teſtamẽto, in quo ipſum Antipatrũ regem declarabat, aut ſi ille prior uita decederet, Herodẽ natũ ſibi è filia ſummi pontificis. eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus eſt, non factis imperatis Cæſaris: quem Antipater eorundẽ criminũ reum egit apud ipſum Cæſarem, quorũ Nicolaus antea accedebat & alter accuſator Aretas, multorũ honoratorũ cædes apud Petram ſe inuito patratas obijciens, maxime Sohemi hominis in omni uirtute præſtantiſsimi. quin & Cæſaris ſeruum

Fabatum

Fabatū ab illo interfectū fuiſſe ob talem quandā cauſam. Erat in ſatellitio Herodis Corinthus, cui fidei rex plurimū tribuere ſolitus eſt. Hunc Syllæus pecunijs corruptū eò perduxit, ut ei regis ſui cædem ſit pollicitus. hoc ubi Fabatus ex ipſo Syllæo cognouit, regi mox indicauit. qui è Corintho confeſsio nē extorſit cogitati facinoris, diligēter ex eo perſcrutatus omnia: ſimulq; duos Arabas ab eodē ſatellite inſimulatos comprehendit, alterum uirum principē, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipſi tormentis admoti cōfeſſi ſunt ideo ſe ueniſſe ut Corinthū urgerent crebris adhortationibus ad perpetrandū facinus, atq; adiuuarēt etiā in opere, ſi ita facto op⁹ ſit. quos omes Saturninus apud ſe delatos Romā iudicādos amplius & puniēdos trāſmiſit.

Pheroræ obitus. Cap. V

PHeroram aūt obſtinate permanentē in amore coniugis Herodes in ipſius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libēter, addito iureiurando nunquā ſe rediturum, niſi Herodis morte cognita: adeò ut paulo poſt decūbente rege uocatus ad accipienda quędam ſecretiora mandata tanquā à morituro, propter ſacramenti religionem recuſaret. Nec tamē ille in hoc fratrē eſt imitatus, aut de priſtino affectu quicquam remiſit: ſed cū Pheroras in morbum incidiſſet, uel inuocatus ad uiſendū eum uenit: quo morbo poſtquā abſumptus eſt, corpus eius translatum Hieroſolyma ſepelijt, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romā profecto malorū fuit initium, deo tandem repoſcente ab eo pœnas fratricidij. Id totū ordine ſum narraturus ad exemplum humano generi, quod moneat habendam eſſe uirtutis rationem in omnibus.

Pheroræ uxor accuſatur ueneficij, & Herodes cognoſcit Antipatri inſidias. Cap. VI

PHerora mortuo Taphnitæ duo è libertis eius cariſsimi Herodem adeunt, rogantes ne inultam pateretur fratris mortē, utq; inquireret in miſerum eius & iniuſtum interitum. Quo attentius aurē ſimul ac fidem præbente illorū ſermonibus, aiunt eum apud uxorem cœnaſſe ea die quæ morbi fuit initium, uenenūq; oblatum ei mixtū nouo cuidam cibi generi, quod guſtatum perniciem attulerit homini. id uenenum allatū ab Arabiſſa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem uera Pheroræ letiferū. ſunt enim Arabū mulieres ueneficæ maximæ. hæc autē quæ tum inſimulabatur, dicebat amicę Sylłei familiariſsima. ad eā cōparandi ueneni cauſa profectę fuerāt uxoris Pheroræ mater et ſoror, et cū illa reuerſę ſunt pridie quàm ille cœnam letiferam ſumeret. His auditis rex ad iram concitatus torſit ancillas earū & quaſdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquā fateretur aut detegeret, poſtrema quædā dolore uicta nihil aliud protulit, quàm quòd imprecata eſt Antipatri matri cruciatus ſimiles, quādo quidem ipſa cauſa eſſet præſentiū tormentorum omnibus. Hæc uox ad diligentiorem inquiſitionē Herodem permouit, ita ut extorqueret earum ſecreta omnia, comeſſationesq; illas & occulta conuenticula, tū ſermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidem reticente, centum talēta ſe accepiſſe ab eo, ut abſtineret Pheroræ colloquijs. Addebāt ancillæ quanto patrē proſequeretur odio, utq; ſæpenumero apud matrē de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipſe con-

ſeneſceret, ut non multũ ſe iuuare poſſet tam ſera ſucceſsio. adhæc ſimul nutriri multos fratres ac fratrũ filios, ut ne ſperare quidem tutò liceat: quandoquidem iam nunc ſi fatale quid ſibi accideret, fratri deſtinata ſit ſucceſsio, nõ filio. addere his ſolitũ accuſationẽ ſæuitiæ, nõ temperantis nec à filijs: cuius metu Romam ſibi diſcedendũ eſſet, Pheroræ uerò in ſuam tetrarchiam. Hæc quia probe congruebant cum illis quę ex ſorore antea rex audierat, exempta eſt omnis dubitatio: deprehenſamq; in tam malitioſis conatibus Doridẽ matrem Antipatri, ſpoliatam multorũ talentorũ ornamẽtis eiecit è regia: & mulieribus ex domo Pherorę propter hoc indiciũ factus eſt placatior. Sed nihil magis eius contra filiũ indignationem cõmouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confeſſus eſt, q̃ letale uenenum Pheroræ tradidiſſet, quo ſe abſente ac per hoc minime ſuſpecto patrem tolleret. id uenenũ allatum ex Aegypto per Antiphilum unũ ex amicis Antipatri, miſſum inde à Theudione auũculo ipſius Antipatri, fratre Doridis: haberiq; apud Pheroræ uxorem, à marito ad aſſeruandum acceptum. De quo rogata per regem mulier, habere ſe faſſa eſt: & mox quaſi ad afferendum id properans, de tecto ſeipſam deiecit. nec tamen letalis fuit caſus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo poſtquã ſe recollegit, rege pollicito incolumitatẽ & ipſi & familiæ, ſi totam rei ueritatẽ promeret, contrà extremos cruciatus minato ſi quid per obſtinationem celare pergeret, iurauit ſe omnia dicturam ita ut aucta ſint: &, ut multorũ tum fuit opinio, nihil omnino mentita eſt. Venenũ id, inquit, ex Aegypto attulerat Antiphilus, paratũ ibi opera fratris ſui, profeſsione medici. Theudio deinde in domũ noſtram intulit, & ego ſeruaui acceptũ à meo Pherora, ſed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Poſtquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officioſe ad uiſendum eum & curandũ ueniſti, motus ille, & ad pietatem flexus tua beneuolentia, me accita, ó uxor, inquit, circunuenit me Antipater, dum peſtiferis conſilijs & ueneficis miniſterijs ſuum patrẽ meum fratrẽ appetit. Nũc igitur quandoquidẽ in germano nihil pietati qua hactenus erga me uſus eſt uideo decedere, & mihi inſtare uitę terminũ, age ne fratricidali animo manes maiorum contaminem, me inſpectante uenenũ illud exure. tum ſe ſine mora prolatum iuxta uiri mandatũ concremaſſe, paululo ſeruato ut ſi poſt mariti mortem rex eam tractare uellet durius, poſsit ei neceſsitati occurrere. Hæc elocuta uenenũ quoq; unà cum pyxide in mediũ protulit. Poſt hæc alter Antiphili frater & cõmunis eorũ mater per tormenta idem fateri coacti ſunt, pyxidem etiam agnoſcendo. Accuſabatur autẽ etiam pontificis filia regis uxor, quaſi ſecretorũ horum omniũ particeps, ſed conſcientiã diſsimulans. quapropter & ipſam rex abiecit, & filiũ eius è teſtamẽto deleuit, ubi ſucceſſor deſtinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio ſacerdotio priuato ſurrogauit Matthiam Theophili filiũ Hieroſolymitani genere. Interim Roma uenit Bathyllus libertus Antipatri, & ſubiectus quæſtionibus faſſus eſt attuliſſe ſe uenenũ quod daret patroni ſui matri & Pheroræ, ut ſi prius illud parum fuiſſet efficax, hoc poſteriore Herodem aggrederentur. Simulq; uenerũt ad regem ab amicis Romæ degentibus literæ, inſtinctu Antipatri ſcriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accuſabantur, quod crebro crimen patris refricarẽt de

cæde

cæde Alexandri ac Aristobuli, miserarēturq; fatum germanorū innocentiū. iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud q̄ ut euocati fratrum interitus accessio fierent. hæc aūt amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus; quasi eos excusans, & uerba eorū ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatū colebat amicitias, cōparatis uarijs ornamentis ducentorū talentorum precio. Mirum aūt est, q̄ cum per se septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatū sit. In causa erat partim diligens itinerū obseruatio, & uiarum custodia, partim populare hominū in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem uellet quærere.

Antipater capitis damnatus in uincula conijcitur. Cap. VII

CAeterùm Herodes ad Antipatri literas, quibus significarat rebus ex sententia peractis breui se rediturū in patriam, dissimulata ira insidiose rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simulq; modice de matre eius questus est, pollicēdo remissurum se querelas post aduentū illius: modisq; omnibus magnam charitatē præ se ferebat, ueritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid. VII
Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas uero quæ Pheroræ mortem nunciabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam q̄ Pherorā amaret, quàm q̄ ille morte præuentus pollicita de patre ueneno tollendo nō præstiterat. Iam ad Celenderim oppidū Ciliciæ peruenerat, cùm dubitare cœpit de reditu, uehementer contristatus matris ignominia: & amicorū quoq; uariabant sententiæ, alijs euentū alicubi exspectare, alijs sine mora domum nauigare consulentibus. facile enim dissoluturū criminationes omniū, quandoquidem nunc quoq; non aliunde q̄ ex illius absentia aduersarijs audacia uiresq; ad calumniandū creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq; ad portū Sebastum, quem Herodes magno sumptu constructū sic appellauit in honorem Cæsaris. Iamq; manifestū erat incidisse Antipatrū in infortunium, nemine salutante aut accedente hominē, quem prius uotis & faustis acclamationibus discedentem prosecuti fuerant: tunc uerò contrarijs uotis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis ultricibus. Forte per idem tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc uero ab Herode in consiliū de rebus agendis adhibitus. Quibus unà sedētibus superuenit Antipater omniū inscius, & ita ut erat purpuratus in regiam ingressus est. quo mox admisso, amicorū comitatus per ianitores exclusus est. Id primū mentem eius perculit, iam sentientem quò deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratum fratricidium & cogitatum patricidium opprobrans, & Varum cognitorem ac iudicem in crastinū denuncians. Ille tam inopinato malo uelut ictus abijt attonitus: moxq; obuias inuenit matrem & uxorem: hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se ut in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac rege, adhibitisq; in consessum utriusq; amicis, acciti sunt etiam cognati regis & Sa-

lome,tum illi qui ſecreta conſilia prolaturi erant,quiq; tormentis examinati fuerant:nouiſsimeq; ſerui matris Antipatri capto paulo anteq̃ ipſe rediret in patriã.apud hos deprehenſæ fuerant literæ,quarũ hæc erat ſumma: ne reuer teretur,quando in patris notitiam peruenerint conſilia omnia, unicumq; ei refugiũ ſupereſſe Cæſarem,& ſi caueat ne in patris manus deueniat.Tũ Antipater ꝓcumbens patri ad genua ſupplex orabat ne de cauſa ſua prius decer neret q̃ cognoſceret, ſed defenſioni rem integram ſeruaret: rex uero poſtq̃ iuſsit eũ in mediũ ſiſti,deplorauit infelicitatẽ ſuã in procreandis talibus liberis, quodq; ſenecta ætate incidiſſet in Antipatrũ. enumerauit deinde curas educationis & inſtitutionis, quamq; benigne ſuggeſsiſſet illi ex opib.quantum ipſe cuperet: quibus rebus omnibus nihil ſe profeciſſe quo minus capitalibus appeteretur inſidijs, ut regnum quod iure & patris uoluntate cõtingere poterat, ante tempus in impietatis præmiũ cederet. Mirariq; ſe Antipatrum quánam ſpe elatus in tantam pnrueniſſet audaciam.Succeſſorem enim principatus iam ſcripto teſtamento deſignatum fuiſſe: uiuenti quoq; ſibi ex æquo participem dignitatis,ſplendoris,poteſtatis.Habuiſſe quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiſcentem inſtructum fuiſſe ccc talentorum uiatico.Obijciebat deinde fratrum accuſationẽ, quorum ſiue ſontium idem accuſator atq; imitator,ſiue innoxiorũ circumuentor ac parricida fuerit. Se enim nec cõperiſſe de eis quicquã niſi hoc indice, nec in eos ſtatuiſſe niſi ex huius ſententia.eam nunc per ipſum irritam quodammodo fieri, qui quaſi hæres in patricidiũ illis ſuccederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cum abrupiſſent,rogauit Nicolaum Damaſcenũ amicitia & domeſtica conſuetudine coniunctiſsimũ,& pulchre eius negotij gnarũ,ut proſequeretur quæ attinerent ad examinatos cõſcios,& ad conuincendũ filiũ.Sed ille præueniens,cauſamq; ſuam exorſus dicere, hæc ipſa exẽpla paternæ beneuolentiæ pro ſe adducebat,nimirũ pietatis ſuæ meritis reddita.Se enim & proſpexiſſe ſolerter quid facto opus eſſet,& ſicubi res operã ſuã poſtulaſſet,confecta dediſſe omnia: nec æquum eſſe ut qui patrẽ eripuerit ab aliorũ inſidijs, ipſe nunc eiuſdẽ reus agatur criminis, & teſtatæ iam dudum pietatis nouam apud homines rerũ imperitos maculam cõtrahat. Quam enim ſibi fuiſſe cauſam ſceleris,cum ſucceſsionẽ deſignatus rex haberet magis quàm ſperaret,& nemine uetante honorũ eſſet particeps? neq; enim probabile eſſe, affectatũ cum periculo quod iam pro uirtute contigerat,& ob incertam ſpem cõemptam certã infamiam,maxime cum is conatus fratribus nõ ſucceſſerit, quorum ipſe & delator fuiſſet, & conuictorũ de impietate punitor etiam. nec ſe pœnitere geſtorum, quæ argumento ſint quàm incorrupte parentẽ diligat. Quæ uero in urbe per ſe acta ſint,teſtem eſſe Cęſarem,cui non ſecus ac numini nemo poſsit imponere: extareq; eius de hoc literas,quas periniquũ ſit inimicorum & improborũ hominũ poſthaberi calumnijs, quibus nihil magis ſit cordi,quàm regiam familiam inter ſe cõmittere,nactis cõminiſcendi otiũ per ſuam abſentiam,quod ſe præſente nunquam habere potuerint. Sub finẽ dicendi fidem abrogabat quæſtionibus,per quas neceſsitas exprimeretur loquendi ad torquẽtis gratiam,& poſtremo ſe quoq; torquendũ offerebat nihil deprecans.His cum nõnihil moueretur conciliũ,miſerabiliter lacryman-

te

te Antipatro & ſibimet cõuerberante facie, ut uel inimicos ſubiret miſeratio, Herodesq; ipſe quantũuis diſſimulans fieret mitior: Nicolaus ut rogatus fuerat accuſationẽ à rege cœptã proſequens, exaggerabat ſingula, proferebatq; teſtimonia, & indicia criminis collecta ex quæſtioni ſubiectorũ confeſſionibus. ad hęc extollebat regis de eo merita in educandis ac inſtituendis filijs, p quibus tam malã reportaret gratiã. Nec tamen æque mirandã fuiſſe priorum temerariam ſtultitiã, qui rudi ætate corrupti à malis cõſiliarijs naturales affectus pietatis aboleuiſſent, ambitione principatus magis q̃ opũ cupidine. Sed Antipatri ſtupendã eſſe tam ſceleratã audaciam, qui fæuior nocentiſsimis beſtijs, à benefactoribus tamen iniuriam abſtinẽtibus, nihil mollitus ſit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidẽ calamitate deterritus quo minus crudelitatis eorũ æmulator fieret. Atqui tu ipſe, inquit, ó Antipater index fuiſti tentati per illos facinoris, te inquirẽte coarguti ſunt, tu in cõuictos animaduertiſti. nec improbamus q̃ eos iuſta indignatione proſecutus ſis, immo miramur te imitatũ eorũ intemperantiam: & facile colligimus illa quoq; te nõ ad ſecuritatẽ patris, ſed ad fratrũ feciſſe pernicie, ut deteſtãdo eorũ malitiã, pietatis erga cõmunem parentẽ opinionem tibi quæreres, & deinde ipſe in eum fæuire poſſes impunitius, quod tandẽ facere aggreſſus es. Dum enim fratres fontes addicis ſupplicio, & parcis eorũ ſocijs, omnib. facis ſpicuũ bene cõuenire tibi cũ eis, quorũ poſthac uti poſsis in opprimẽdo patre opera. itaque duplicẽ uoluptatẽ cepiſti tuis dignã moribus: alterã palàm quaſi re bene geſta gloriabũdus ſublatis fratribus: alterã clam maiore facinore per occultas inſidias conando patrẽ ſubuertere, cuius modo uindex uideri uolueras. Si enim uere deteſtatus eſſes illorũ malitiam, nunc̃ imitandã tibi propoſuiſſes. Nimirũ hoc agebas iſtis artibus, ut dignioribus ſublatis nullos haberes ſucceſsionis æmulos, & tum demũ fratricidio necẽ patris adderes, ut in occulto manerẽt inſidiæ quibus oppugnaſti germanorũ capita, & nõ ſolũ ipſe meritum ſuppliciũ effugeres, uerũ etiam miſerũ parentẽ pœnę tuæ uicariũ ſupponeres, inaudito ad hoc æui parricidio, & qualis nullũ exemplũ extat in omni hominũ memoria. non em̃ qualicunq; patri inſidiatus es, ſed amantiſs. ſimul & indulgentiſsimo, iam regiæ poteſtatis particeps, iam ſucceſſor deſignatus, tum p̃ſenti fruẽdi uoluptate ante tẽpus permiſſa, tum in futurũ ſpe teſtamẽto patris cõfirmata. Tu uero cupiditatib. tuis nondũ non ex illius bonitate, ſed ex tua malitia ſtatuebas, nõ cõtẽtus ſocietate patris indulgẽtiſsimi, niſi quoq; ſuam partẽ prærriperes: & cuius te ſeruatorẽ uerbis præferebas, eum re uera quærebas perdere, nõ ipſe tantũ ſceleſtus, ſed matri quoq; inurens eiuſdẽ non tam ſceleris, & fratrũ diſturbans beneuolentiã, diſsidijsq; miſcẽs omnia: & poſt hęc auſus es patrẽ uocare beſtiã, ipſe uenenatiſsimis quibuſq; beſtijs nocentior, proprio ueneno abutẽs in cõiunctiſsimos optimeq; de te meritos, muniensq; te cuſtodib. ac uarijs tam uirorũ q̃ mulierũ technis cõtra unũ ſenem, quaſi nõ tua ſola ſceleſta mens ſatis eſſet ad explendũ odiũ. Et nũc poſt tortos tua cauſa uiros & mulieres, ſeruos & ingenuos, poſt aperta cõiuratorum indicia, audes ueritati cõtradicere: & qui dudũ patrẽ ſperaſti è rebus humanis tollere, nunc quantũ in te eſt conaris legẽ quoq; cõtra tui ſimiles ſcriptam abolere, ſimulq; Vari æquitatẽ, omnẽq; quanta eſt in rerũ natura iuſti-

tiã. an ideo mẽtitos dices tormẽtis examinatos, ut fidẽ abrõges patris tui seruatoribus? tibi scilicet in tormẽtis plus credendũ est. Nõ liberabis regẽ Varo à cognatorũ iniurijs? nõ dabis neci hãc pessimã bestiã, pietatẽ erga genitorẽ simulantẽ in fratrũ pniciẽ, ac deiñ ut solus regnet deprehẽsum in struẽdis illi capitalibus insidijs? Scis parricidiũ nõ priuatũ esse crimẽ, sed publicã uitæ ac naturæ iniuriã, quod cogitatũ etiã nõ minus q̃ perpetratũ contaminet: imo quod qui nõ punit, & ipse in naturã parentẽ est iniurius. Post hęc matris eius quædã adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat. consultos uates de regno, & sacris exitialibus impetitũ regis caput: tum libidinosas & ebriosas Antipatri uolutationes cum Pheroræ mulieribus. quæq; ad testimonia pertinerent per tormẽta elicita, multa & uaria, partim præmeditata, partim repentina necessitate expressa, atq; hoc ipso certiora. Homines em̃ quicquid antea metu Antipatri silẽtio texerant, post uersam eius fortunã uidentes accusationibus inimicorũ obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen non ita aliorũ odijs grauabatur, ut proprijs sceleribus, hostili in patrẽ animo, disturbata fratrũ cõcordia, cõmissis inter se domesticis omnibus: ut qui nunq̃ nec odia iusta exerceret, nec amicitię fidẽ coleret, nisi quatenus sibi uideret commodum. idq; cùm iamdudũ à multis esset obseruatũ, quo quisq; erat æquitatis amãtior, eo grauior illi fuit aduersarius: & q̃ primũ tutò licuit, magnis uociferationibus reum urgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cumq; uariorũ criminũ proferrẽtur indicia, nihil tamen fingi apparebat, q̃ neq; ad regis gratiã loquerent̃, neq; periculi metu silentio quicquã tegerẽt, sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri, eumq; nõ tam ob patris securitatẽ q̃ suo metipsius merito de medio tollendũ censerent, & tradendũ supplicio. nec hi soli qui interrogabant̃ eum accusabant, uerũ etiã spontanei delatores pleriq; aderant: ita ut licet callidissimus esset mendaciorũ artifex, & frontis perfrictissimæ, tñ ne hiscere quidẽ cõtrà ualeret. Postq̃ aũt Nicolaus accusare eum & cõuincere destitit, tum Varus potestatẽ ei dicendi pro se fecit, si qd haberet quo declararet suam innocentiã. Se em̃ nihil magis optare, & idẽ patrẽ quoq; eius optare scire, q̃ ne in ullo obiecto deprehenderet̃ crimine. At ille pronus in faciẽ & supplicabũdus humi iacẽs, deũ conscięntiæ suæ inspectorẽ obtestabat̃, ut euidẽti aliquo signo ꝓbaret alienũ se ab omni culpa, nec quicq̃ unquã molitũ in patris pernicie. Is enim est mos malorũ omniũ, ut quoties nefariũ aliquod facinus aggrediũtur, nihil nõ sibi permittant, nullo respectu diuini numinis. cum aũt suis sceleribus inciderunt in periculũ, tum demum illis in mentẽ uenit deus, ꝑ cuius inuocationẽ & testimoniũ uolunt eripi, fingentes se cuncta illius arbitrio ꝑmittere: id quod tũ quoq; Antipatro usu euenit: qui cùm antè omnia sic gessisset quasi nullũ numẽ interesset rebus mortaliũ, imminẽte ultione destitutus iuris præsidijs, ad diuinã confugiebat potentiã, se in hoc diuinitus seruatũ asseuerãs, ut ꝑ incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cũ crebris interrogationibus nihil eliceret, illo deũ tantũ inuocante, uidens alioqui nullũ fore finẽ, iubet proferri uenenũ in mediũ, ut quá nam ui prędità sit experimẽto posset colligere: quod mox allatũ, & adbibendum datũ cuidam damnato capitis, sine mora necauit hominẽ. quo facto surgens abijt è concilio, & sequenti die Antiochiam profectus est, ubi plurimum

mum ſolebat degere, q̃ illic eſſet Syrorũ regia. Herodes uero cõfeſtim uin VII
xit filiũ, omnibus ignorantib. quæ nam fuiſſent eius cũ Varo ante diſceſſum
colloquia. coniectura tñ erat cuncta regẽ facere ex illius ſentẽtia. cõiecto de-
inde in carcerẽ, Romã Cæſari de eo ſignificauit per literas, miſsis etiã qui co-
ràm eloquerent mandata, docerentq; q̃ ſcelerata ſit hominis malitia. Per eoſ-
dem dies interceptæ ſunt Antiphili ad Antipatrum ex Aegypto miſſæ literæ:
quibus ſolutis hæc in eis ſcripta rex ipſe cõperit. Miſi ad te Acmes literas, etiã
cum uitæ meæ periculo. ſcis enim q̃ ſi deprehẽderer, infeſtas mihi duas po-
tentes familias reddere. Tu dabis operã ut rem geras feliciter. Atq; hoc fuit ar-
gumentũ huius epiſtolæ: rex aũt diligenter requiſiuit etiã alteram, ea tamen
nuſquã comparebat, & ſeruus Antiphili negabat ſe attuliſſe ullam præterea.
& cum diutius hærerent, unus ex amicis regijs animaduerſa quadã ſutura in
interiore ſerui tunica (nam duabus erat indutus) ſuſpicatus eſt in ea plica ce-
latas literas: nec eum ſua fefellit opinio: depromptaq; eſt inde epiſtola hęc fe
rè continens. Acme Antipatro. Scripſi patri tuo quales iuſsiſti literas: & ad-
ieci confictũ exemplar epiſtolæ quaſi à Salome ad dominã meam miſſæ: qua
lecta ſcio q̃ pœnas ab ea tanq̃ ab inſidiatrice exiget. Ea uero quam à Salome
ſcriptã uideri uolebant, Antipatri cõmentũ erat ſuppoſito Salomes nomine,
ipſius arbitratu & cõmodo ſcripta, ſed Acmes miniſterio. Eadẽ & regi ſcri-
pſit in hanc ſententiã. Acme regi Herodi. Cũ mihi ſit curæ ne qd te lateat ad
ſalutẽ tuam pertinẽs, inuentã Salomes epiſtolã contra te ſcriptã ad meam do-
minam, nõ ſine periculo tranſcripſi, & ad te miſi: in qua poſtulabat ut ſibi li
ceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne qñ propter eã uitæ diſcrimẽ adeã.
Sed hoc cõmentũ prodebant q̃ ad ipſum Antipatrũ ſcripſerat, ſignificans ſe
uolũtati eius obſecutã, & literas ad Herodẽ miſiſſe, & inſertũ his exẽplar ficti
tiarũ Salomes literarũ ad ſuã dominã, quæ inſidias Herodi tenderẽt. Erat aũt
hæc Acme Iudæa genere, agẽs in ancillatu Iuliæ uxoris Cęſaris, operãq; hanc
Antipatro magna pecunia uẽdiderat, qua cõtra amitã ſimul & patrẽ uteretur.
Cæterũ Herodes cognita hinc filij malitia, minimũ abfuit quin illũ eueſtigio
tolleret, ut concitatorẽ turbelarũ omniũ, qui non ſolũ ſuam & ſororis ſalutẽ
in periculũ adduxiſſet, ſed diſciplinã etiã corrupiſſet domus Cæſaris. eódem
incitabat eum & Salome, pectus plangẽs, & mori nõ recuſans, ſi ullũ extaret
uiolatæ à ſe fidei argumentũ idoneũ. Rex aũt accerſito filio iubet illũ cum fi-
ducia promere, ſi qd haberet quod pro ſe afferre poſſet. Qui cum ad hæc ne
hiſcere quidẽ ualeret, rogatus ut qñ medius teneret deprehẽſus in maleficio,
ſaltẽ ſocios ſceleris proderet, omnẽ culpã conferebat in Antiphilũ, aliũ præ-
terea nominabat neminẽ. ibi Herodes uehemẽti dolore animi ſaeuius cogita
uit eum Romã mittere, ut apud Cæſaris tribunal parricidij cauſam diceret.
Deinde ueritus ne amicorũ ope eriperet periculo, ipſum quidẽ in uinculis ut
antè retinuit: legatos aũt & literas accuſatrices miſit ad Cæſarẽ, ſimul indicãs
adiutũ eum Acmes opera, epiſtolarũ quoq; adiunctis exemplaribus.

Herodis morbus, & Iudæorum ſeditio. Cap. VIII

INterea dum legati inſtructi mandatis ac literis Romã properãt, rex VIII
morbo correptus teſtamentum condidit, ſucceſsionem regni relin-
quens natorũ minimo, exaſperatus in Archelaũ & Philippũ calum-

nijs Antipatri: Cæsariq; legauit mille talẽta, & uxori Iuliæ liberisq; eius & amicis atq; libertis talẽta quingenta. Suis quoq; filijs distribuit pecunias & agros ac redit⁹, similiter etiã nepotibus. Salomes etiã ratio est habita, quã propter perpetuã & incõcussam beneuolentiã ditauit egregie. Desperata deinde salute, q̃ iam ad septuagesimũ ætatis annũ accederet, mirũ in modũ effera tus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causa erat opinio contẽptus, quodq; existimaret gentẽ lætari suis infortunijs: quam opinionẽ confirmauit quorundã apud populũ gratiosorũ seditio, mota ex causa tali. Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi doctissimi erant Iudæorũ, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idq; chari populo q̃ iuuentutẽ disciplinis institueret. totis em̃ diebus eis dabant operã quotquot cupiebãt in uirtute proficere. Hi postq̃ cognouerunt morbũ regis esse incurabilẽ, concitauerunt iuuentutẽ, ut sublatis operibus quæ rex prẽter patriã consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitũ inde exspectantes præmium. Nam hanc esse regi causam cum calamitatũ domesticarũ tum postremo præsentis morbi, uidelicet q̃ contẽptis legib. multa nouare ausus sit. nam hac parte multis in reb. pietatẽ regis hi doctores desiderabant. Inter cetera supra maiorẽ portã templi dedicauerat donũ precios̃um, aquilã auream magni ponderis, cum lex nostros homines uetet imagines statuere, aut consecrare animantiũ effigies. quamobrẽ doctores hi autores erãt suis discipulis, ut aquilam illã detraherẽt. Etsi em̃ res uideat nõ carere periculo, tamen etiam iucundæ uitæ præponendũ esse honestũ obitũ, si contemnatur propter tuẽdas leges patrias, quandoquidẽ sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriã eorum intermori. & alioquin ignauos iuxtà ac fortes eundẽ manere interitum: proinde recte facturos uirtutis cultores, si ex cõmuni necessitate honorẽ sibi decerperẽt, & cũ hoc solatio è præsenti uita discederẽt. magnũ em̃ leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendũ præmiũ laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partẽ tota cognatio tam uiri q̃ fœminæ ueniant, quo q̃d esse possit optabilius? Hac exhortatiõe accẽsis iuuenibus rumor superuenit extinctũ regẽ nũcians, & propensos iam ad facinus perpulit. itaq; claro meridie ascendẽtes detractã aquilã conciderũt securibus, inspectante cõgregata in templũ multitudine. Quod ut renunciatũ cognouit dux regius, maiorẽ aliquã conspiratiõnẽ metuẽs, occurrit eò cum ualida suorũ manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in uulgũ rudem & imparatũ ac conglobatũ temerè, facile reliquis dissectis & cedẽtibus circiter XL iuuenes resistere ausos cõprehendit, cumq; his autores facinoris Iudam & Matthiã turpe putantes cedere: omnesq; ad regẽ perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginẽ demere, aiunt se & deliberasse id multo antea, & deliberatũ executos, ut fortes uiros decuit. Nam & honori diuino, inquiunt, succurrimus, & legẽ cuius discipuli sumus uindicauimus. Nec est quod mireris si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moyses autore & doctore deo pertulit: nec recusamus mortẽ ac suppliciũ quodcũq; nobis intuleris, conscij nos nõ ob maleficiũ sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minorẽ animo quàm uerbis præferentes fortitudinẽ, æque tum ad constanter patiendũ alacres, atq; antè ad fortiter agendum fuerant. Eos

rex

rex uinctos misit Hierichuntem: moxq; accitis Iudæorũ primoribus in con cionem eorũ lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit cõmemorare labores suos exhaustos pro republica, tum instauratum templum impendijs ingẽtibus, quale opus per cxxv annos nemo Asamonæorum regum ad honorem dei ualuisset perficere. nec exstructũ id tantum à se, uerum etiam ornatũ uotiuis muneribus ac donarijs templo digniſsimis. ob hæc facta speraſſe se uel post obitum sempiternam, & memoriam, & gloriam. nunc proh nefas uiuo etiam ac superstiti pro beneficijs reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata uiolari ac detrahi: q̃ iniuria licet in ipsum intentata, re tamẽ uera ad deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tum honoratiores quiq; ueriti crudelitatẽ eius, ne forte efferatus in se quoq; grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, uideriq́ue sibi, admissam esse rem dignã supplicio. Ille in cæteros mitior, Matthię pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc consilio, eiq́; successorẽ dedit fratrem uxoris suæ Ioazarum. Huius Matthię pontificatu accidit etiam alium pontificem ad unam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiuniũ celebrant. Nam Matthias ea nocte quæ præcedebat diem ieiunij, uisus est sibi per somnũ cum uxore congredi: & cum ob hoc ad rem diuinam faciendam non esset idoneus, Ioſephus Ellemi filius adiutor uicarius propter cognationem ei datus est. Cæterũ Herodes post mulctatum Matthiam sacerdotio, alterum Matthiam seditionis autorem eiusq́; socios uiuos exusit: in quam noctem etiã defectus lunæ incidit. Regi uerò morbus factus est grauior, pœ- IX
nam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tam externo tactu deprehẽderetur, quàm intus popularetur uiscera. aderat & uehemens uoracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: simulq́; uexabatur intestinorũ exulceratione & colicis passionibus. pedes tumebant phlegmate humido & pellucido, similiterq́; inguina. ipsa quoq; uerenda putrefacta scatebant uermiculis, accedẽte fœda nec minus molesta tentigine, nõ sine fœtore grauissimo. super hæc omnia neruorum contractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrẽ constans erat inter uiros diuinos & fatidicos opinio, regem læsæ tot modis pietatis deo pœnas expẽdere. Qui tametsi grauius affligeretur, quàm ut uideretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurũ se sperabat, accersendis medicis intentus & medicamẽtis conquirendis undiq;. profectus etiam ultra Iordanem fluuiũ, calidis aquis se fouebat apud Calliroen, quæ præter uim medicam potu quoq; iucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum cõsilio immissus fouendus in refertum oleo solium, uisus est illis iam agere animam. quare exorta comploratione familiarium excitatus & ad se reuersus, nullámque amplius salutis spem supereſſe intelligens, donatiuum militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate usus in duces atque amicos, rursum Hierichuntẽ reuersus est: ubi atra bile prægrauãte eò immanitatis prolapsus est, ut facinus animo conciperet lõge atrociſsimũ. Nam cum è tota ditione nobiliores Iudęorũ ad eum conueniſſent, euocati minaci edicto pœnã capitis intentante nõ parẽtibus, infensus ex æquo siue sontibus seu innoxijs, uniuersos concluſit in circo: accita deinde Salome sorore maritoq;

ritoq; eius Alexa, ait instare sibi terminum uitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendũ esse, quando iuxta cõmunem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus qui debeatur regibus. non enim ignotam sibi esse Iudæorum mentem, q̃ optatã suam mortem lætis accepturi sint animis, quandoquidem uel à uiuẽte etiam tum non abstinuissent contumelias. sed illorũ esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere. nam si assensum consilio suo præbeant, fore suum funus longe q̃ aliorum regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non ficte lugentibus. Ergo quàm primum uiderint se exhalasse animã, debere eos claũsam Circo nobiliũ multitudinẽ cingere militibus, ignorantibus etiamtum suum obitum, non prius uulgandum quàm mandatum exsecuti sint, iubere deinde ut circumuentos una omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, uel q̃ mandatorum fuerint memores, uel q̃ obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lacrymis lamentabundus cognatos p̃ mutuam fidem ac beneuolentiam perq; omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatũ uellent, eis contra pollicentibus daturos se operam ut cuncta iuxta ipsius mandatũ fierent. Heic sane etiamsi quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere uellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certe nouissima eius uolũtate deprehendere potest quã inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è uita discessurus curabat ut ex singulis familijs uno aliquo sublato, totam gentem in luctum & charissimorũ desideriũ conijceret, nec læsus à quoquam eorum nec ualens eis quicquam obijcere: cum hi quibus ullum est uirtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

Antipatri exitium. Cap. IX

DVm hæc mandata cognatis dat, superuenerũt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarũ summa erat, Acmen ab irato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsumq; Antipatrũ relinqui arbitrio & regis & patris: siue in exilium uellet eum pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est uoluptate nuncij pœnæ Acmes, & permissæ sibi potestatis libere statuẽdi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc uero circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrassetq; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexterã: moxq; denuo luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatiũ, quasi rege iam agente animam. quem strepitũ ubi persensit Antipater, ratus patrẽ uere uitam finisse, spem concepit fore ut solutus uinculis sine difficultate regnũ acciperet. cœpitq; cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurũ post acquisitã potestatẽ pollicens. ille uero adeo non paruit, ut mox conatus eius regi renunciaret, utq; solicitatus ab eo ostentato præmio. Tum Herodes qui iam ante male affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet uerberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitq;

iuſsitq; unum è ſatellitio ſine mora eum occidere, & corpus obſcuro funere condi in caſtello Hyrcanio.

Herodis mors, teſtamentum & funeratio. Cap. X

DEinde mutata uoluntate mutauit etiam teſtamentũ. Antipam em quem prioribus tabulis regni ſucceſſorem deſtinauerat, Galilææ ſimul ac Perææ tetrarcham conſtituit. regnum uero Archelao largitus, Trachoniticam, Gaulonitică, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine aſsignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam aũt, Azotũ & Phaſaelida Salomæ ſorori ſuæ attribuit, & argenti ſignati quingenta millia. habita eſt & cæterorũ cognatorum ratio, abundeq; proſpectũ ſingulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cæſari quoq; legauit argenti ſignati centies centena millia, præterq; ſua uaſa tam aurea q̃ argentea, magnumq; ueſtis precioſæ numerũ. Iuliæ aũt Cæſaris uxori, & quibuſdã amicis quinquagies centena millia. His ita ordinatis quinta die poſtq̃ Antipatrũ filiũ occidit, uita defunctus eſt poſt detruſum regno Antigonũ anno trigeſimo quarto, ex quo aũt à Romanis rex declaratus eſt, anno XXXVII, uir in omnes ex æquo ſæuus, iræ ſeruus, iuris dominus: fortuna autem propitia uſus, ſiquis alius. ex priuatis enim natus regnum aſſecutus eſt, & innumeris circumdatus periculis ſemper euaſit feliciter, uixitq; e longiſsimo tempore. quantum aũt ad domeſticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit ſua ſentẽtia, oppreſsis inimicis & aduerſarijs, ſed infeliciſsimus meo iudicio. Cæterũ Salome & Alexas priuſquã regis mors innoteſceret, in circo clauſos domum ſuam quemq; dimiſerunt, dicentes ipſum ita iubere, ut in agros digreſsi curarent ſuamet ipſorũ negotia: atque hoc pacto magno beneficio uniuerſam gentẽ ſibi deuinxerunt. Indicata deinde regis morte, congregataq; in Hie richuntinũ amphitheatrũ omni militia primũ legerũt literas eius ſcriptas ad milites, in quib. gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabatq; ut eandem ſeruarent & Archelao filio, quẽ regni ſucceſſorẽ ſibi ſubſtitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus regis ſignatorius creditus fuerat, teſtamentũ perlegit, quod nõ aliàs ratũ habendũ eſſet, q̃ accedente conſenſu Cęſaris. Moxq; acclamatũ eſt regi Archelao, & milites cateruatim unà cum ſuis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præſtitiſſent fidem atq; operam, lætis ominationibus deum illi fautorem comprecantes. Poſt hæc funus parabatur regi, Archelao curante ut exſequiæ patri fierent q̃ ſplendidiſsimæ, & omnem ornatũ proferente ut in pompa comitaretur mortuũ. Ferebatur autem in lectica aurea, diſtincta uarijs gẽmis precioſis, & inſtrata purpura: corpus quoq; amictũ erat purpura, impoſito capiti diademate, & deſup corona aurea, ſceptroq; in manu dextera. lectică ſtipabant filij & cognatorũ numerus. Hos ſequebantur milites diſtributi per nationum genera: primùm ſatellites, deinde Thraces, poſt hos Germani, & deinceps Galli, omnes inſtructi uelut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata ſub ſuis ducibus ac centurionibus. hos ſequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa proceſsit Herodiũ uſq; per octo ſtadia, ubi quemadmodũ antè mandauerat ſepultus eſt. Et Herodes quidẽ ſic defunctus eſt. Archelaus autẽ per ſeptẽ dies iuxta patriam legẽ luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo mul-

lo multitudini præbito, in templũ aſcendit: & quacunq; tranſiret excipiebatur gratulationib. ac fauſtis acclamationibus. Tum conſcenſo ſuggeſto ſublimis in aureo ſolio reſidens, accipiebat lætus gratulatrices uoces fauoris indices, & ipſe uiciſsim omni comitate reſpondebat multitudini, agebatq; gratesq; obliti patris ſui duriciæ, nihilo deterius erga ipſum affecti eſſent, pollicebaturq; parem pro eorũ ſtudijs gratiam. adhuc tamen abſtinere ſe à regis nomine, quod ab autoritate & aſſenſu Cæſaris pendeat, penes quẽ ſit teſtamenti à patre ſcripti confirmatio. quamobrẽ ne ab exercitu quidẽ apud Hierichuntem ultro offerente ambitioſum diadematis honorẽ ſe accipere uoluiſſe, cum nondũ conſtaret de legitimi collatoris animo. cæterùm q̃ primũ conſtabilitus eſſet in imperio, curæ ſibi fore ut beneuolẽtia omniũ uideatur digniſsimus: daturumq; operã ut per omnia patre ſuo ſit illis cõmodior. Illi uerò, ſicut uulgus ſolet, rati primis diebus aperiri mentẽ huiuſmodi poteſtates ineuntiũ, quo manſuetius & officioſius eos alloquebatur Archelaus, eo maioribus eum ferebãt laudibus, poſcebantq; ſibi ab illo beneficia: quidam ut leuius annuum tributũ penderent: alij ſolutos dimitti quos Herodes non paucos uinxerat, & in his pleroſq; diu in carcere detinuerat: nõnulli uectigalium immunitatem, quibus grauabatur forũ rerum uenalium, magnis flagitabant uociferationibus. Horũ nihil ille negabat, hoc agens ut cõciliaret ſibi multitudinis animos, nõ leue in eo momentũ rerum ſuarũ ſitum exiſtimans: poſtremo re diuina peracta conuiuium cum amicis inijt.

Populus ſeditionem mouit contra Archelaum. Cap. XI

XII INterea Iudæorum quidam nouarũ rerum cupidi per conuenticula deflebant Matthiam & ſocios quos Herodes affecerat ſupplicio. Hi quoniam metu coerciti non auſi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ uiolatores recens neci traditos, tunc cum clamorib. & eiulatu in defunctum regem iactabant conuitia, quaſi in mortuorum ſolatiũ: congregatiq; in unum, in uindictam eorũ ab Archelao depoſcebant ad pœnam quoſdam ex his qui chari Herodi fuerant, & ante omnia poſtulabant ſacerdotium abrogari creato ab illo pontifici, & ſubrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indigne ferret, compeſcere tamen placide conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæſarem, ut ſententiam Cæſaris cognoſceret. Itaq; miſſo ad eos magiſtro militũ, per eum hortatus eſt, ut omiſſo uindictæ ſtudio, cõſiderarent legibus pœnas dediſſe quorum moleſte ferrent interitũ: ad hæc poſtulata eorum nõ carere iniuria, & tempus hoc alia conſilia poſcere, opusq; eſſe concordia, donec ad ipſos reuerteretur confirmatus rex aſſenſu Cæſaris. tum demũ diſpiciendũ ſuper his rebus, & ſtatuendũ de cõmuni ſentẽtia: interim quieſcerẽt ne ſeditionis crimen incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamatũ eſt ſtrenue, periculum intentantibus quicunq; conaretur uerbis eos ad ſanioremẽ mentem reducere: q̃ plus ſuæ uoluntati tribuerent, q̃ autoritati præſidentium: & indignum ducerent, ſi amicorũ quos uiuo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetraretur ultio. adeò enim cõcitati erant ut id tantũ ius & fas putarẽt, quod ipſis uoluptatem allaturũ uidebatur, ne ſui quidem periculi memores, dum inimicos lædere cupiunt. & cum multi ad eos à rege mitterentur, qui partim

ipſius

ipſius nomine, partim ex ſua perſona uerbis ſedarent turbidos, neminem au dire ſuſtinebant, ſed ad maiorẽ iram accendebant, auſuri aliquid ſi maior acceſsiſſet numerus. Cumq; feſtum inſtaret quo patrium Iudæis eſt ueſci nõ fermentatis panibus (Paſcha uocant, monumentũ ueteris ex Aegypto effugij, quo ſumma alacritate maiorẽ ſolito populus mactat uictimarũ numerum, & infinita turba, nonnulliq; etiã extra regionis terminos habitantes confluunt religionis gratia) ſeditioſi deploratores legis doctorũ Iudæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente uictu quẽ illos non pudebat mendicato quærere. Tum Archelaus ueritus ne ad grauius aliquid eorũ inſolentia procederet, mittit tribunũ cum cohorte qui cõpeſcerent homines, priuſquã cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & ſi quorum emineret in concienda ſeditione ferocia, illos ut ad ſe adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebẽ exaſperauerũt, & ferientes ſaxis pleroſq; occiderunt: tribunus cum paucis effugerunt ſaucij. quo perpetrato rurſum ſacris operati ſunt. Archelaus porrò de rerũ ſumma periclitari ſibi uiſus eſt, ni plebis impetũ illum retunderet. itaq; totũ exercitũ in eos immittit, ſimulq; equites, qui & aduenas prohiberent occupantib. templũ ſuccurrere, & quotquot ex eis peditũ euaſiſſent, iam in tuto ſe exiſtimantes ferro excipерent. ab his equitibus ad tria millia uirorũ cæſa ſunt, reliqui fuga ſe in proximos montes receperũt. Archelaus aũt per præconem edixit, ut omnes in ſua diſcederent. illi metu grauioris mali feſtiuitate relicta abierunt, quamuis audaces & ſine diſciplina homines. Tum Archelaus ad mare deſcẽdit unà cum matre ſua, ducens ſecum Nicolaũ & Ptolemæũ, multosq; ex amicis alios, & familiã & regno cõmiſsis Philippi fratris ſui fidei. Simul etiam profecta eſt Salome Herodis ſoror, ducens ſecũ ſuam progeniem. alij quoq; ex cognatis ſequebantur multi, quaſi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao, re aũt uera obnixuri ei potius, & præcipue perpetratũ in templo facinus incuſaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæſaream Sabinus procurator Cæſaris in Syria, in Iudæam properans ad aſſeruandã Herodis pecuniam, quem Varus cõmodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accerſitus per Ptolemæũ. ita ille in præſidis gratiam neq; arces occupauit in Iudæa, neq; theſauros obſignauit regios, omnia relinquẽs in poteſtate Archelai, tantiſper donec Cæſar de his aliquid ſtatueret: & hæc pollicitus manſit Cæſareæ. Sed poſtquã alter Romam nauigauit, alter uerſus Antiochiam XIIII profectus eſt, ipſe Hieroſolyma petijt, & occupauit regiã. accitis deinde præfectis arcium, & regijs procuratoribus, ratiões repoſcebat ab eis & arces ſibi cõmitti poſtulabat. Præfecti tamen nõ diſceſſerunt à mandatis Archelai, ſed omnia ſeruabant in ipſius aduentũ integra, prætexentes ea ſe ſeruare Cæſari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parandi ſibi regni ſpe, ad quam excitatus erat per Salomen, quaſi Archelao præferẽdus, eo q̃ prioribus teſtamenti tabulis ſucceſſor regni deſtinatus fuerit, quę ualidiores deberent eſſe q̃ illæ ſcriptæ poſterius. Ducebat autem ſecum matrem ſuam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis pręcipuũ, & tunc ſuis fauentem partibus: ſed maxime illum ad affectandum regnũ monuit Irenæus orator, uir eloquens, & diu uerſatus in regijs negotijs. quapro-

pter ſuadentibus quibuſdã ut fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni ſcripto in teſtamẽti paterni tabulis, noluit parere huic conſilio. qui poſtquã Romã peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tam ipſius amore, q̃ Archelai odio, libertatẽ maxime cupientes, & degere ſub Romano præſide: quod ſi parum ſuccederet, commodiorem ſperantes Antipam quàm Archelaum, ſtudebant illis partibus. quin & Sabinus ſcripſit Cæſari literas, in quib. accuſabatur Archelaus. at ille per Ptolemæum Cæſari libellum obtulit, continentem ius ſuum & teſtamentum patris, ſimulq; rationes pecuniarum Herodis obſignatas cum ipſo anulo, atq; ita euentum exſpectabat. qui perlectis his omnibus, Variq; ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum eſſet ac annuorũ redituum, præterea quæ Antipas ſibi regnum uindicans ſcripſerat, amicos in conſilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ ſuæ filium, iam à ſe adoptatum, primum ei locum in conſiſtorio tribuẽs: moxq; poteſtatem facit dicere uolentibus de præſenti negotio. Ibi tum primus exoritur Antipater Salomes filius, uir facundiſsimus & infenſiſsimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius poteſtatem iamdudum inuaſiſſet non exſpectato aſſenſu Cæſaris, dum feſto die tam multos interimeret: qui etiamſi eſſent hanc pœnã promeriti, eius tamen exigendæ ius ſeruandũ fuiſſe poteſtati legitimæ, non ipſi uſurpandum, ſiue regi cum iniuria Cæſaris, cuius contemptus eſſet ſuffragium, ſiue priuato, quod peius eſſet etiam. quare immerito nunc eum ab ipſo hunc ſperare calculũ, quem iam quantum in ſe fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obijciebat ei mutatos authoritate propria quoſdam duces militiæ: quodq; ſediſſet in regio ſolio, & tanquam rex quaſdam cauſas determinaſſet, annuiſſetq; poſtulatis populi, deniq; nihil non feciſſet quod per Cæſarẽ confirmatus poſſet facere. ab illo quoq; dimiſſos aiebat eos qui in circo incluſi fuerãt: multaq; afferebat alia, partim uera, partim ueriſimilia propter iuuenilem ambitionẽ hominis recens euecti ad tantũ poteſtatis faſtigiũ. præterea neglectum patris luctũ, & comeſſationes inſequenti mox poſt eius obitũ nocte celebratas: qua indignitate motum ad ſeditionẽ populũ, uidentem pro tantis beneficijs mortuo patri talem ab eo referri gratiam, ut interdiu tanquam perſonatus lacrymas fingeret, per ſingulas autem noctes delicijs frueretur regijs. qui cum tam prauo ingenio ſit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæſarem, ſi ab eo regnũ acceperit, quàm hactenus fuiſſet erga parentem amantiſsimum. Cantu enim ſe oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris, haudquaq̃ abeſſe ab immani ſcelere. nunc uenire ad Cæſarem ut annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter ſe geſsiſſet, q̃ ſi conſtabilitus rex fuiſſet autoritate ipſius. maxime autem exaggerabatur in ſacrato loco perpetrata cædes impia, idq; die feſto, quando tam hoſpites quàm indigenæ uictimarum more mactati ſint, & fanum refertũ cadaueribus, non ab externo quopiam, ſed ab eo qui legitimam regis appellationem præexeret, quo facilius tyrannicũ ſuum ingeniũ expleret exercendis paſsim in omnes iniurijs. Quare ne per ſomnum quidẽ unquam patrẽ dum fanus eſſet, de hoc ſibi poſt obitũ ſubſtituẽdo principe cogitaſſe, ut cuius mores haberet cognitos: imò in potioribus tabulis eius aduerſarium ſucceſſorem deſtinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum uocatum non animo

mo ante corpus præmortuo, ſed integris etiã tum & rationis & corporis uiribus. Imò etiamſi iam tum tale de Archelao fuiſſet patris iudiciũ, quale in poſterioribus tabulis, ipſum tamen iam ſatis declaraſſe qualis nam rex futurus ſit, qui autoritatem Cæſaris in confirmando regno contẽpſerit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam uerbis ſuis fidem plurimis ex ipſius cognatiõe teſtibus adhibitis, finem orationi impoſuit. Tum Nicolaus cõtra afferebat pro Archelao, cædẽ illam circa templum cõmiſſam ipſorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando deſtiterint, q̃ ille coactus ſit eos ui compeſcere: hoc magis culpabiles, q̃ non ſolùm malitiam ſuam exercuiſſent, uerũ alijs etiam neceſsitatem feciſſent audendi tale facinus. Inſolentia enim eorũ in ſpeciẽ quidem infeſtatum Archelaum, ſed re uera contumaciam hanc ad ipſius Cęſaris pertinuiſſe iniuriam. miſſos enim ab eo qui tumultuantes ſedarent, facto ab ipſis impetu contra ius & fas necatos, nulla feſti reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, ſine æquitatis reſpectu, dum modo odio quo proſequatur Archelaũ morem gereret. eorũ igitur eſſe culpam qui priores iniuriã nõ abſtinuerint, & aliorũ arma ad defenſionẽ ſumpta in ſe prouitauerint. Cætera quoq; de quib. Archelaũ accuſauerant, in eos ipſos accuſatores referebat, dicens nihil horũ niſi ex illorũ ſententia geſtum, nec ea tam iniuſta eſſe, q̃ ipſi uideri uelint, dum per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis ineſſe cupidinem lædendi cognatũ hominem, cum de patre bene meritum, tum ipſos omnib. ſemper proſecutũ officijs. Teſtamentũ certe à rege mentis cõpote eſſe ſcriptũ, & poſteriores ſemper potiores eſſe tabulas, has uero tanto magis, q̃ Cæſari rerum domino autoritatem confirmandi relinquãt. Nec Cæſarem iniquitatem iſtorũ imitaturum, qui cum maximis ab Herode uiuo affecti ſint beneficijs, nunc extremã eius uoluntatẽ uiolare conẽtur: quin potius uiri amici ac ſocij, & omnia fidei ſuæ permittẽtis, teſtamentũ ratum habiturum. multũ enim intereſſe debere inter horũ malitiam, & Cæſaris uirtutẽ atq; fidem toti orbi cognitam. quapropter non iudicaturũ parum ſanæ mentis decretũ eius, qui probo filio ſucceſsionem reliquerit, & inſuper ad ipſius fidem confugerit: quandoquidẽ ueriſimile non ſit in deligendo ſucceſſore erraſſe, qui tam prudenter ſententiæ Cæſaris ſubieciſſet omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tum Cæſar Archelaum ad genua ſibi accidentem erexit humaniſsimè, dignum eſſe regno pronuncians: prę ſe ferens nihil ſe facturum, niſi teſtamento præſcriptum & Archelao ipſi commodum: uidensq; hac promiſsione confirmatũ in ſpe iuuenẽ, nihil tum amplius ſuper ea re ſtatuit. & dimiſſo concilio ſolus ſecum diſpiciebat, uni ne regnum ratum faceret, an commune ſineret Herodis generi, præſertim cum omnes eius ope indigeant. XIIII

Seditio Iudæorũ contra Sabinũ, & quomodo Varus autores eius puniit. Cap. XII

SEd priuſquam quicquam certi de hac re determinatum ſit, Marthace Archelai mater morbo uitam finijt, & à Varo Syriæ præſide uenerunt literæ defectionem Iudæorũ ſignificantes. Nam diſceſſum inde Archelai ſequuti ſunt magni in ea gente tumultus: ad quos compeſcendos cum Varus ueniſſet, autoribus eius motus affectis ſupplicio, & maxima

ex parte seditione compressa, reuertens Antiochiam, legionem unam reliqt Hierosolymis, ut Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicq̃ hac ratione profecit. Quàm primũ enim Varus abijt, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistẽs uexabat Iudæos, fretus relictis illic copijs, & parem se iam putans populo. nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his utebatur, molestãs eos, & ad defectionẽ irritans: ut qui & arces occupare conaretur, & uiolentas pecuniæ regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante pentecoste, sicut nos uocamus celebritatẽ quandam patriam, confluxerunt undiq; multa millia non solũ religionis gratia, uerumetiã indigne ferentes Sabini intemperias, nec tantũ ex Iudæa grauius offensa, sed è Galilæa quoq; ac Idumæa, tum à Hierichunte, & trans Iordanẽ sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitiq; trifariã hoc modo castra faciunt. pars una circum occupat, reliquarũ duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circũsidet. ab occidẽtali altera quà sita erat domus regia. Ita inclusos undiq; Romanos oppugnare etiã parabãt. Tum Sabinus territus audacia hominũ, quib. decretũ esset aut mori aut uincere, statim ad Varũ misit literas, hortans ut properet, relictamq; legionem præsenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse conscensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat ut in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidẽ se auderet cõmittere, postulabat ut alij propter eius auaritiam mortis periculo se obijcerẽt. qui postq̃ progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus. & quamuis strenue milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorũ animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: unde in aduersarios pugnantes uel mittebant, uel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælij. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec ualentes contrà missilibus ad se pertingere, eoq; facilius uincebant. atq; hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clàm subijciunt porticibus: qui multis accendentibus & fomẽta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies q̃ esset pice ac cera ob inaurationẽ peruncta, facile correpta est incendio, quo lacunaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improuiso perierunt exitio. pars enim cum tecto ruente unà præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nõnulli desperatione salutis & ui mali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladijs confecti sunt. q̃ si aliqui refugientes quà ascenderãt in tutũ se recipere uolebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, q̃ inermibus nihil prodesset ferocia, ita ut ne unus quidem ex his qui tectum ascenderant incolumis euaderet. Tum Romani qua se incendiũ remisit alij ab alijs protrusi, penetrauerunt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum disperijt, ad Sabinum autem propalàm quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi uerò duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna charorum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. facto tamen globo è pugnacissimis circumdederũt regiam, incensuros se eam & omnes intus occisuros

occisuros minitantes, nisi quamprimũ discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino unà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorũ maxima pars stabat. Rufus quoq; & Gratus, qui sub se habebant tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum uirorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum se transtulerunt: simulq; equitatus Rufo duci parebat, nõ mediocris sanè ad rem Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes ut abirent, né ue diutius uindicãtibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidẽ promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiã æquitatem hostium suspectam habebat, & exspectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis innumeri tumultus exoriebantur, ut quemq; aut lucri aut uindictæ concitabat cupiditas. Duo enim uirorum millia qui aliquando sub Herode meruerãt, tunc uerò dimissi domi agebant, in unũ collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã æquo loco eos sustinere ausus ut ueteranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quantũ poterat asperitatib. accessũ difficilibus. Quin & Iudas Ezeciæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim urbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat regis ditionem: & potitus eius armamentario, armatisq; inde suis ad unum omnibus, pecuniam quoq; regiam in illis locis occupauit: iamq; formidãdus accolis spoliabat in quoscunq; incideret, aspirans ad regnum, affectansq; hoc fastigium nõ bonis artibus quarũ imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita ubiq; turbat, etiam Simon Herodis regis seruus, uir alioqui & forma & statura & robore egregius in primis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusq; numerosis copijs, & rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi p̃ quouis alio, auspicatus potestatẽ diripienda ac incendẽda Hierichuntina regia: passimq; crematis alijs regis palatijs, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausurus uidebatur, ni mature occursum fuisset. nam Gratus regiorum militũ dux, tum Romanorũ partes fouens, suas cõpias contra Simonem duxit: ubi post acerrimũ conflictum transamnani homines incomposiți, & ferociter magis q̃ perite pugnantes deleti sunt. ipsum Simonẽ per angustas quasdam fauces fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoq; Iordani flumini appositа palatium regium incẽsum est à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus tum furor per totam gentem grassabatur, eo quòd proprium regem non haberet, qui multitudinem bonis rationibus contineret in officio: qui uero externi ad castigandos seditiosos uenerant, malũ potius exacerbarẽt, graues superbia simul & auaritia. Quandoquidem & Athronges, uir nec maioribus claris prognatus, nec uirtute aut opib. subnixus, sed pastor hactenus obscurissimus, uasto tantum corpore & manuum robore insignis, attentauit dignitatẽ regiam, paratus animæ periculo depacisci nocendi licentiam. huic erãt quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prõpti ad quoduis arduũ facinus, instrumentum ut ipsis uidebatur idoneum ad occupandam tyrannidem, quòd eorum

XV

quiſq; ductaret cohortem militũ. magna enim ad eos turba cõfluxerat, quã in fratres quaſi legatos diſtributam obire iubebat prælia: ipſe diademate ornatus conſultabat de rebus agendis, quarũ penes ſe ſeruabat arbitriũ: durauitq; diu poteſtas huius, & non inanis regis appellatio, dum quicquid collibuiſſet exſequitur, maxime in Romanos cædibus ſæuiens, & milites regios, utriſq; ex æquo infenſus: his propter licentiam qua ſub Herode uſi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium indies magis exaſperabatur, imminebantq; ubiq; omnibus, uel lucri cupidine, uel in conſuetudinem iam uerſa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanã cohortẽ frumenta & arma in exercitũ portantem inſidijs exceperunt: ductoremq; eius Ariũ centurionem cum quadraginta fortiſsimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam exſpectantes ſuperueniens cum regio milite Gratus ſeruauit, relictis cæſorum cadaueribus. In hunc modum lõgo tempore prælia per occaſionem conſerentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & ſuam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandem & ipſi capti ſunt, unus à Grato pugna uictus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai poteſtatẽ redacto, ultimus qui ſupererat, fratris caſu territus, & nullam uidens ſalutis ſpem reliquam, quòd eius copiæ exhauſtæ eſſent uel morbo uel continuis laboribus, accepta fide & iureiurãdo ipſe quoque Archelao ſe dedidit. ſed id aliquanto pòſt factum eſt. Tunc uerò Iudæa plena erat latrocinijs, & ut quiſq; ſeditioſorum cœtus coiuerat, paſsim reges creabantur in reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad
XVI Romanos, ipſi uero inter ſe diuturnis conflictarentur cædibus. Cæterùm Varus cognito ex Sabini literis periculo, timẽs tertiæ legioni, aſſumptis duabus reliquis (nam tres in uniuerſum erant in Syria) & quatuòr turmis equitum, auxilijsq; regum ac tetrarcharum properabat in Iudęam ut obſeſsis ſuccurreret, iuſsis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem. Berytiorum etiam urbem prætereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petręus amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum miſit tam peditum quàm equitum. poſtquam autem apud Ptolemaida in unum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorũ uni tradidit ducendam contra Galilęos eius urbis agro finitimos. qui regionem eorũ ingreſſus, profligatis quotquot auſi ſunt cum armis occurrere, Sephorim cepit: & uenditis ſub haſta incolis, urbem abſumpſit incendio. Ipſe Varus uerſus Samariam progreſſus cum exercitu, à ciuitate quidem abſtinuit, quam ſciebat immunem à ſeditioſorum cõtagio: caſtra autem poſuit in quodam uico, qui erat Ptolemæi poſſeſsio, Arus nomine. eum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoque eius infenſi. inde progreſsi Sampho alium uicum ijdem Arabes diripiunt, moxq; incendunt, quamuis munitiſsimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miſcentes flammis ac cædibus. Nam & Emmaus cremata eſt Vari iuſſu, in uindictam cęſorũ ibi militum, deſerta tamen ab habitatoribus. Inde cum appropinquarent Hieroſolymis, Iudæi qui legionem ab ea parte obſidebãt, ad primũ uenientis exercitus conſpectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inceptabant relicta. Hieroſolymitani aũt Iudæi grauiter à Varo increpiti, excuſationẽ afferebant,

popu-

populum quidem propter festum confluxisse, bellum uerò non ex sua sententia, sed ex conuenarum audacia susceptũ: & se adeò non oppugnasse Romanos, ut potius unà cum illis oppugnati fuerint. & iam ante obuiam ei processerant, Iosephus Herodis regis nepos, Gratusq; ac Rufus cum militibus, & Romani qui obsidionem tulerant. Sabinus enim in eius conspectum non uenit, sed subducens se clàm ex urbe, ad mare profectus est. Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos, alios ut fontes punijt, nõnullos dimisit incolumes: actiq; sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hęc ablegato exercitu cuius non erat usus amplius, quiq; contra eius uoluntatẽ lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorũ in unum confluxisse, properauit ut eos deprehenderet. illi non ausi manus conserere, deditionem fecerunt arbitratu Achiabi. Varus autem data seditiosorũ uulgo defectionis uenia, duces eorũ misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot regis Herodis necessarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefarijs armis abstinuerint. Itaq; Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao x
autẽ Romæ aliud negotium exhibitũ est tali de causa. Venit eò Vari permissu Iudæorũ legatio, postulans ut eis liceat suis legib. uiuere: erantq; legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum urbem incolentium plus q̃ octo millia. cumq; Cęsar cõuocasset in ædẽ Apollinis magno sumptu à se exstructã consilium amicorũ & primariorum ciuiũ, uenerunt eò legati, prosequente Iudęorũ turba, & Archelaus cum amicorũ comitatu. cognati autem regis neq; ab Archelao stabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauabantur, q̃ puderet eos coram Cæsare aduersari homini tam propinqua coniuncto necessitudine. Aderat & Philippus è Syria Vari hortatu ueniẽs, ea potissimũ de causa, ut fratris aduocatũ ageret, cui Varus bene cupiebat: deinde nõnihil sperans, si impetrarent Iudæi potestatẽ uiuendi suis legibus, fore ut diuiso in Herodis progeniẽ regno, ad ipsum quoq; rediret pars aliqua. Data igitur Iudæorũ legatis dicendi copia, postulantes non esse ulterius sub regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illũ fuisse nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorũ artibus usum ad subiectæ gentis perniciem, nec his contentũ quasdam nouas ex suo cõmentum esse ingenio. Nec opus esse cõmemorari q̃ multis uitam ademisset, cum lõge deterior fuerit conditio superstitũ, quos nõ modo perpetua truculentia & asperitate terruerit, sed bonis etiam eorũ rapaces manus non abstinuerit. itaq; uicinas urbes ab exteris habitatas illũ ornamentis exoluisse, quo magis in suo regno sitas exhauriret exactionibus: adegisseq; gentẽ suam ad extremã paupertatẽ, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis insuper bonis spoliat, aut facta uiuẽdi gratia, nudat eos possessionibus. deinde cũ annua tributa imposita sint per singulos, seorsum tamen placandam fuisse auiditatem amicorũ eius & aulicorum, atq; etiã seruorum qui huiusmodi exigendis præessent, ut hoc pacto iniuriosam uexationem redimerent. Silentio enim prætereundas constuprationes uirginũ, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiã: quandoquidẽ hæc patien-

tibus maximum ſit ſolatium, ſi q̃ pauciſsimis ſciatur ſuum dedecus. in ſumma non aliter ipſis præfuiſſe Herodem, quàm ſi ſæuiſsimę beſtiæ in eos commiſſum fuiſſet imperiũ. Itaq; cum multis olim ea gens oppreſſa ſit cladibus, nullum tamen exſtare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri poſsit præſens per Herodem illata calamitas. Quapropter merito ab eis Archelaum promptis ſtudijs regem conſalutatum, quòd ita putarent, fieri non poſſe, quin quicunq; tandẽ Herodi ſuccederet, moderatius multo tractaret ſubditos: & in eius gratiam patrem honoratũ luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad cõciliandam ſibi eius beneuolentiam. At illum quaſi timeret ne non uideretur germana parentis ſui ſoboles, ſine dilatione declaraſſe popularibus quid de ſe ſentiendũ ſit, idq; priuſquã confirmatus eſſet in potentia, cum totum negotium etiam tum penderet ex arbitrio Cęſaris: editumq; mox ſubditis futuræ uirtutis ac modeſtiæ & æquitatis ſpecimen, dum tria millia ſuæ tribus ciuiũ deo in ipſo templo pro uictimis iugulat. An non igitur omnes iuſtiſsimo illũ proſequi odio, qui poſt tam crudele facinus, adhuc ſeditionis reos ſe conetur peragere, & ius regni ſibi uindicet? Poſtremo ſumma poſtulatorũ hæc fuit, ut mutata reipub. forma poſthac ſine regib. agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent poteſtatibus. Sic em̃ fore perſpicuum, utrum ſeditionibus delectẽtur, & rerum nouationibus, an obedire ſciant præſidibus legitimis. His peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus utriq; patrocinatus eſt, dicens Herodem quidẽ quoad uixerit nunquam fuiſſe accuſatum, nec eſſe æquum eos qui ſi iuſtam uiuentis accuſationẽ attuliſſent, caſtigationem eius ſperare poterant, nunc defuncti manes criminib. laceſſere. Quæ uero obijciantur Archelao, ipſorũ imputanda eſſe uiolentæ contumaciæ: qui cum affectaſſent res nõ conceſſas legibus, & pacatores ferro ac ſaxis aggreſsi eſſent, nunc uitio uerterent eiſdem rationibus ſe eſſe cohibitos. Verſa deinde in accuſatores criminatione, aiebat eos libenter agitari ſeditionibus, quod neſciant parere legibus, eſſeq; gentem omnium peruicaciſsimam. Hæc Nicolaus.

Cæſar Herodis teſtamentum confirmat. Cap. XIII

CAeſar uerò his auditis dimiſit concilium. Paucis deinde diebus Archelaum non regem declarat, ſed dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei conceſſa ethnarcham eum conſtituit, regnum quoque pollicitus, quàm primum ille ſe tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus eſt in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum q̃ cum Archelao de totõ regno contenderat. Huic tranſamnana regio ceſsit cum Galilæa, & cc talenta annua. Batanæa uero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (ut uocãt) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus; Archelao uerõ Iudæa & Idumęa, præterq; has Samaria, cui ex autoritate Cæſaris tributorũ quarta pars remiſſa eſt, eo quòd cæteris tumultuantibus ſoli quieti manſerant in officio. in eius ditione comprehendebantur urbes, Stratonis turris, Sebaſte, Ioppe, Hieroſolyma. nam Gazã, Gadara & Hippon græcanici inſtituti urbes Cęſar ob id ſeparatas à regni terminis Syriæ cõtribuit. D C aũt talẽta quotannis redibãt è ſua ditiõe ad Archelaum. atq; hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autẽ præter

ter legatas à fratre urbes Iamniã, Azotũ & Phaſaelida, argentiq; ſignati quingenta milia, Cæſar largitus eſt in Aſcalone palatiũ: percipiebatq; ex ſubiectis ſibi locis ſexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita ſunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita ut teſtamẽto cauerat. Duę deinde eius filiæ uirgines præter relicta ſibi à patre, accepere ex Cæſaris munificentia ducena quinquageña ſignati argenti millia, & elocatæ ſunt Pheroræ filijs. imò totum etiam regis legatum mille quingentorũ talẽtorum æſtimatione ceſsit ipſius filijs, paucis aliquot uaſis ſibi retentis, non tam ob precium charis, q̃ ob amici memoriam.

De Pſeudalexandro. Cap. XIIII.

HIs ita ordinatis per Cæſarem, Iuuenis quidam Iudęus genere, educatus Sidone apud quẽdam Romani ciuis libertũ, adoptauit ſemetipſum in Herodis familiam; per occaſionẽ ſimilitudinis, qua referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, atteſtantibus omniũ quotquot utrunq; uiderant õculis: atq; hac uia graſſari cœpit ad regium faſtigium. itaq; aſcitõ tribuli quodam fraudis ſocio, qui totius regiæ rerũ gnarus, alioquin etiam aſtutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius inſtitutione fingebat ſe Alexandrum illum Herodis filiũ, morti ſubtractũ cuiuſdam beneficio, cui demandatũ ſit eius interficiendi negotium. ſuppoſitis enim necis ipſorũ uicarijs, & ſe ereptum & fratrem Ariſtobulum. His nugis inflatus, alijs quoq; non deſinebat fucum facere: cumq; Cretam appuliſſet, quotquot Iudæorum uenerunt in eius colloquiũ, omnibus rem perſuaſit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum inſulam: ubi magnam pecuniæ uim quæſiuit prætextu regiæ proſapiæ. Et iam ſperans recepturũ ſe paternũ principatum, remuneraturumq; beneficos, Romã properat ſuis hoſpitib. deducentibus. cumq; adnauigaſſet Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis ſimul fauore exceptus eſt, cõcurrentibus tanq̃ ad regem qui Herodi uel hoſpitij iure coniuncti, uel aliquo erant obſtricti beneficio. in cauſa fuit hominum natura rumorũ auida, præſertim conciliante formæ ſimilitudine: nam etiam illis qui ualde familiares Alexandro fuerant, perſuaſum erat hunc ipſum eſſe, nõ alium, idq; alijs non dubitabant aſſeuerare iureiurando interpoſito. Quod poſtq̃ Romam perlatum eſt, uniuerſa Iudęorũ illic agentiũ multitudo profecta eſt obuiam, tam inſperatam ſalutem ad dei referentes gratiam, & publico applauſu propter maternum genus excipientes hominem lectica geſtatũ per uias. nihil enim ei ad regium cultũ deerat, ſuppeditantibus ſumptum hoſpitibus: affluenteq; certatim multitudine, acclamabat fauſtis ominationibus, ut fieri ſolet in re præter ſpem incolumi. Id ubi allatum eſt ad Cæſarem, nolebat fidem habere nuncio, q̃ ſciret Herodem non facile potuiſſe decipi in re tam ſeria: nõnihil tamen ſpe motus, Celadũ unum è ſuis libertis familiariter olim uerſatũ cum adoleſcentibus illò mittit, iuſſum ut Alexandrũ in conſpectum ſuum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoſcendo alijs ſagacior. Non tñ imponi potuit Cæſari, q̃ non tanta eſſet ſimilitudo ut etiam prudenter conſiderantes falleret. Pſeudalexãder em̃ & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ ſolet bene natis & educatis cõtingere, q̃ ipſe non uixiſſet in tantis delicijs. Poſtq̃ igitur animaduertit conſpiraſſe in

XVIII

menda-

mendacia præceptorẽ atq; diſcipulũ, & ex cõpoſito loquentibus adeſſe fidu ciam, percontabat quid factũ eſſet ſimul erepto Ariſtobulo, aut cúr nam ille nõ ueniſſet, unà cum fratre ius tam præclaris natalib. debitũ repoſceret: Reſponſum eſt in Cypro eum manſiſſe, metu periculorũ quibus mare nauigan tes expoſiti ſunt: ut ſi qd ipſis cõtigiſſet durius nõ omnino Mariãmes genus intercideret, ſed ſupereſſet ſaltẽ Ariſtobulus. Hæc illo aſſeuerante, ſimulq́ue concinente autore huius fabulæ, Cæſar ſeducto adoleſcente: Tibi, inquit, ſi nõ me quoq; coneris fallere, merces erit impunitas quod ad tuam ſalutẽ attinet: nunc âge dicito quiſnam ſis, & quis te ad hæc audenda impulerit. neque em̃ iſtius ætatis eſt tam inſidioſa malitia. Ibi ille, cum non poſſet aliud, totum cõmentum indicat, quibus modis, & à quo ſit cõpoſitum. Cæſar aũt Pſeudalexandrũ, ut pollicita ſeruaret, in remigũ ordinem allegit, q̃ eſſet ualido corpore: doctorẽ uero eius affecit ſupplicio. cęterũ Melijs abunde magna mulcta fuit, quæ in fictitiũ Alexandrũ fruſtra impenderant: atq; ita cœptũ Pſeudalexandri temerarium turpis conſecutus eſt exitus.

Archelaus iterum accuſatus Viennam relegatus eſt. Cap. XV

XIX CAeterũ Archelaus iam ethnarcha in Iudæã reuerſus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, inſimulato quòd ſeditioſis conſenſerit: eamq; dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnifice reficit, aquarum quibus Neara uicus iuuabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à ſe in ſubiecto campo conſitum. nouum etiam uicũ conditũ à ſe denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai regis filiam, olim Alexandri fratris ſui coniugem, & liberorũ ex illo ſuſceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege uetentur fratrum uxores ducere. Nec Eleazarus diu ſacerdotio potitus eſt, ſubrogato in uiuentis locum Ieſu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæſarem, maxime cum ſcirent eum contra ipſius mandatum feciſſe, à quo iuſſus fuerat ex æquo ac bono præeſſe ſubditis. Hoc audito Cæſar ira cõmotus accerſit procuratorem eius Romæ agentem, & ipſum Archelaum nomine: nec dignatus quicquã ſcribere, Vale, inquit, & quàm primũ illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicataq́; uoluntate Cæſaris, ad profectionem hortatus eſt. Mox ubi uenit, Cæſar auditis eius accuſatoribus & ipſius defenſiõe, miſit eum Viennam in exilium, quæ eſt urbs Galliæ, mulctatũ prius omni pecunia. Sed priuſquam Romam euocatus eſt, amicis tale narrauit ſomnium. Viſus eſt ſibi uidere decem ſpicas maturas tritico plenas à bubus abſumi: experrectusq́; non contemnendam uiſionẽ ratus, coniectores diuinos ſuper ea conſuluit. quibus diſſentientibus cum uariaret interpretatio, Simon uir Eſſæus præfatus ueniam, ait hanc uiſionẽ Archelao ſignificare mutationẽ in deterius. boues em̃ ſignificare miſeriã, q̃ in perpetuis laboribus degat hoc animal. præterea rerũ mutationem, quia terra horum opera uerſata nec locum eundem retineat, nec faciem. cæterũ decem illas ſpicas totidem annorũ præfinire numerum. eas enim redire annuis uicibus, iamq́; inſtare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc ſomniũ

inter-

interpretatus est: post cuius uisionē quinta die uenit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandū illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius uxori accidit, Archelai regis filię. hęc ut iam diximus, uirgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterū nupsit Iubæ regi Mauritanię. hoc quoq; defuncto uiduam apud patrē agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge, tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao tale somnium obuersatū est. Visa sibi est Alexandrū uenientem complexu excipere præ gaudio. Illum uero expostulantem dicere, Cōfirmasti Glaphyra uulgare illud dictū, non esse fidendū mulieribus, quæ uirgo mihi cōiuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarū nuptiarum desiderio. ac ne ea quidem contumelia contenta, ausa es cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiā, & nupta Archelao, fratrē meum habere maritū sustinens. At ego non obliuiscar ueteris tuæ beneuolentiæ, teq; liberabo ab hoc opprobrio, mihiq; te meam uindicabo. hoc somniū cum illa exposuisset apud quasdā familiares sibi mulieres, post paucos dies uita functa est. quod ego ideo hic referendum putaui, ꝙ sermo sit mihi de illis regibus: & alioqui res magni exempli uidetur, certissimū immortalitatis animorū & diuinæ prouidentiæ argumentū continens. Cui uerò hæc uidentur incredibilia, fruatur opinione sua, & alijs nō obstrepat qui talibus excitantur ad uirtutis studia. Cæterum ditione Archelai cōtributa Syriæ, missus est illó à Cæsare uir cōsularis Quirinius, qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum uenderet.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVIII.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam uenit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est. Caput I

INTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consalutatum usq; prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriam ut iura populis redderet: facultatesq; censeret omnium: & cum eo uenit Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerum administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam uenit iam attributam prouinciæ Syriæ, ut percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi uerò tametsi primùm ægre ferrent mentionem descriptionis, non sunt tamen reluctati pertinaciter, parendo autoritati pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atq; ita illius suasu sine controuersia census peractus est. Extitit tamen pòst quidam Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariſæo Sadduco, sollicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud quàm

quàm manifeſtam ſeruitutis profeſsionẽ eſſe dictitãs, & uniuerſam gentem ad tuendã libertatẽ adhortans. Fore enim ut re bene geſta fortunis ſuis fruantur feliciter, & confirmati in earũ poſſeſsione laudem quoq; ſibi parent fortitudinis: nec ſperandũ auxilium cœleſtis numinis, niſi ipſi quoq; rebus ſuis conſulant. Accipiebant hæc pronis uulgi auribus, ita ut accenderent ad audendum aliquid. atq; ita dici uix poteſt quantũ hi uiri totam gentem conturbauerint, dum omnia miſcent cædibus & latrocinijs, promiſcuisq; nullo amicorũ aut inimicorũ reſpectu prædationibus, & inſignium uirorũ cædibus: prætextu quidẽ propugnandæ libertatis publicæ, ſed re uera priuatorũ lucrorũ ſtudio. Itaq; conficientibus ſe mutuo ciuibus, & furioſiſsima cõtentione certantibus, ne externus quidem hoſtis ceſſabat interim. ac ne extrema quidẽ fames fortè ſuperueniens potuit eos cõpeſcere quo minus ſæuirẽt expugnandis oppidis, & fundendo ciuili ſanguine, donec poſtremo malum eò progreſſum eſt, ut hoſtilis flamma dei templũ inuaderet. Adeò periculoſum eſt patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidẽ Iudas & Saddocus omniũ harũ calamitatum autores fuere, dum ſuper tres priſtinas ſectas nouã quartã inducunt, & nouitatũ cupidos affatim ad ſe contrahunt: id quod nõ in præſens tantum turbauit rempublicam, ſed futurarũ etiam cladium fuit ſeminarium. Quamobrem conueniens uidetur paucis de eorum placitis diſſerere, propter quæ tot mala gentem noſtram inundauerunt.

Quæ & quot ſectæ fuerint apud Iudæos. Cap. II

II IVdæi patriæ ſapientiæ ſtudioſi iam inde à multis retro ſeculis in tres ſectas erant diuiſi, Eſſenorũ, Sadducæorũ, & eam quæ Phariſæorum uocata eſt. De his licet nõnihil in ſecundo Iudaici belli uolumine à nobis dictũ ſit, tamen nunc quoq; paucis dicere nõ ab re fuerit. Ergo Phariſæorum uictus ſimplex eſt, nullis mollitus delicijs: & quicquid his ratio dictauit, id ſequuntur pertinaciter. maiores natu ueneran tur, nec audent eis reſponſare monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini uoluntatis aſſenſum adimunt, hoc temperamento deũ uti dicentes, ut cũ omnia fiant ex ipſius cõſilio, in homine tamen ſit uoluntas accedẽdi ad uirtutem aut uitium. Animas credunt eſſe immortales, & ſub terris earum iudicia fieri: tum præmia quoq; contingere ex uirtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem eſſe ad uitam reditũ. per hæc placita magnam ſibi autoritatẽ parauerũt apud populũ. & quicquid ad ſolennes precatiões ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præſcriptum ſolet fieri. Tantum habent à ciuitatibus ſapientiæ, temperantiæ, & uitæ honeſtioris teſtimonium. At Sadducæorum opinio cum corpore extinguit ſimul & animas: nec quicquam præter legem ſeruandum exiſtimant. nam de ſapientia cũ præceptoribus diſceptare ad uirtutem reputant. huius ſectæ pauci ſunt, ſed ferè dignitate præcipui. ex horum tamen ſententia uix quicquam agitur. nam quoties magiſtratus licet inuiti ſuſcipiunt, Phariſæorum decretis aſſentiunt, ni facerent non ferendi à plebeiorum multitudine. Eſſenorum uero placitũ uniuerſitatis regimen citra exceptionem deo aſſerit, immortalitatẽ animis: nec aliud quicquã æque ac iuſtitiam omni contentione expetendũ exiſtimat. ad templum autẽ donaria

ria mittentes ſacra ibi non faciunt, ꝙ ſanctioribus utantur ceremonijs: quapropter excluſi à cõmuni fano ſeorſum ſacrificãt. moribus alioqui ſunt probatiſsimis, agris colendis in totũ dediti. Miranda etiã eſt eorũ iuſtitia, qua omnes Græcos & Barbaros longe ſuperãt, multis iam ſeculis triti in eius continuis ſtudijs. Facultates in cõmune poſsident, nec aliquis diues magis utitur ſuis bonis, q̃ quiuis nihil poſsidẽs. Atq; hoc inſtituto uiuunt uirorum ſupra quatuor millia, nec uxores habentiũ, nec ſeruos, ꝙ alterũ ad iniuriam cõmunis maturæ pertinere cenſeant, alterum tranquillitati uitæ parum cõmodum. quare per ſe ipſi uiuentes inuicem ſibi miniſtrant. Quæſtores creant uiros probos ex ſacerdotum numero, qui ex agrorum reditibus & frugũ prouentu cibos eis conficiant. In ſumma eandem ferè uiuendi rationem ſequuntur, quam hi qui apud Dacos pliſti nominantur. Quartæ autẽ ſtudium ſapientiæ ſectantiũ uiæ primus autor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Phariſæis conſentiunt, niſi ꝙ conſtantiſsimo libertatis amore flagrant, credentes ſolũ deũ dominum habendũ ac principem, facilius uel exquiſitiſsima pœnarum genera laturi una cum cognatis ſuis ac chariſsimis, quàm mortalem aliquẽ appellaturi dominum. quod quia multis ſæpe ſpectatũ ſcio, plura de hoc non libet dicere. non enim uereor ne fidem nõ inueniant mea uerba, imò illud potius, ne tam inſignem patientiam & doloris contemptum parum aſſequant. quæ quidem animoſitas plurimũ in gente noſtra creuit accenſa acerbiſsimis Geſsij Flori iniurijs, quibus poſtremo effectum ut deficerẽt à Rom. pop. Et de Iudæorum ſectis hæc ſuffecerint.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorẽ Cæſaris conditæ. Cap. III

QVirinius autem uenditis & confiſcatis Archelai facultatibus, per- III
actoq; cenſu, qui incidit in annum trigeſimumſeptimũ, poſt uictum à Cæſare in Actiaca pugna Antoniũ, cum mota eſſet cõtra Ioazarum pontificem plebis ſeditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium ſubſtituit. Herodes uerò & Philippus ſuæ quiſq; tetrarchiæ res ordinauit & compoſuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibus, fecit eam totius Galilææ caput & defenſaculum. aliud deinde oppidũ quod tunc Betaramphtha dicebatur, cõmunitum nomine mutato Iuliada ab uxore imperatoris appellauit. Philippus quoq; Paneada ſitã ad Iordanis fontes inſtruxit ædificijs, indito Cæſareæ nomine. Vico etiam Bethſaidæ in ripa lacus Geneſarethini urbis ſpeciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæſaris filiæ cognominem eſſe uoluit. Cæterum Coponio, quem cum Quirinio miſſum diximus, Iudææ adminiſtrãte huiuſmodi quiddam accidit. In feſto azymorum quod Paſcha uocamus mos eſt ſacerdotibus poſt mediam noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quàm primum apertæ ſunt, Samaritani quidam clàm ingreſsi Hieroſolyma, ſparſerunt oſſa humana per porticus & per totum templum: quo factũ eſt ut poſthac ſacerdotes ſolito diligentiores cuſtodias agerent. Paulo poſt Coponius Romam IIII
reuertitur, ſucceſſore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis regis uxor uita decedens Iuliæ Iamniam cum ſua toparchia reliquit, & ſitam in campo Phaſaelidem, Archelaidemque plurimis palmetis conſitam, quorum fructus eſt præſtantiſsimus. Huic ſucceſsit Annius Rufus, quo præſide

Cæſar fato functus eſt, qui ſecundus fuit Romanorum imperator, præfuitq; reipublicæ annos quinquagintaſeptem, ſex mẽſibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim ſunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij ſocius & particeps. Vixit autem annos ſeptuagintaſeptem. Ei Tiberius Nero priuignus ſucceſsit, Iulię filius, Romanorũ imperator tertius: à quo quintus Iudæorũ præſes miſſus eſt in Annij Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano ſacerdotio Iſmaelem Fabi filium iuſsit eſſe pontificem: quo paulo poſt deiecto, in Eleazarũ Anani pontificis filiũ eum honorem tranſtulit. Elapſo deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio pontificatum tribuit. hic quoq; anno in hac dignitate exacto, iuſſus eſt eam cedere Ioſepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita geſtis, Gratus Romã repetit, in Iudæa exactis annis undecim: cui deinde Pontius Pilatus ſucceſſor miſſus eſt. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam Tiberij, de ipſius nomine urbem à ſe conditam uocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Geneſarethici: unde non longe apud Emmauntem uicum ſunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata eſt: quorum nonnulli eò migrare coacti ſunt, quidam etiam è nobilitate ſedes illic ſibi optauerunt. quoq; maior eſſet frequentia, recepti ſunt ad incolendũ etiam tenuiſsimi quiq; undecunq; confluentes, & in his aliquot quos non ſatis conſtabat eſſe liberos. hos magnis immunitatibus ac beneficijs proſecutus aſtrinxit ad habitandum, alij domos, alij agros largitus: quo minus horrerent ædificatam præter ritum patrium in ſolo multis ſepulcris referto: cum iuxta noſtras leges ad ſeptem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorũ rex per inſidias ſublatus eſt à Phraatace filio, huiuſmodi de cauſa. Phraates habens legitimos liberos, ancillã Italici generis Thermuſam nomine, inter cætera dona à Cæſare miſſam, primũ in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obſtupefactus præcellenti mulieris forma, ſuſcepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro eam ſibi coniunxit. Quæ cum quicquid uellet regi perſuaderet, cogitans filio ſuo Parthorum regnum aſtruere, intellexit nihil ſe effecturam, niſi ablegarẽtur legitimi Phraatis filij. Perſuaſit igitur marito ut Romam eos obſides mitteret: quod illis ſine cunctatione faciendũ fuit, patre uolũtati Thermuſæ tam obnoxio. Interea Phraataces ſolus domi ad regnum educabatur: qui tædioſum ratus exſpectare dum à patre decedente principatum acciperet, cum matre contra eum conſpirauit, cum qua creditus eſt etiam ſtupri habere conſuetudinem. Ergo parricidio ſimul & inceſto exoſus popularibus, prius quàm confirmaret ſuas opes per tumultum pulſus interijt. Tum uerò nobiliſsimi Parthorum animaduertentes non poſſe ſine rege conſiſtere ipſorum rempublicam, nec tamen uolentes eligere alienum ab Arſacidarũ ſanguine, putantesq; ſatis eſſe ſemel uiolatã regiam maieſtatẽ Italicæ mulieris libidinibus, Horodem per legatos acciuerũt. Is erat quidẽ regij generis, ſed inuiſus multitudini propter nimiam crudelitatem, quòd intractabilis eſſet, & ad iram proniſsimus. hunc coniurati aliquot interfecerunt, ut quidã tradũt, in conuiuio. ſolent enim perpetuo geſtare gladios. Vt uerò à plurib. fertur, in uenatione occiſus eſt. Legatiõe deinde miſſa Romã, petierunt regẽ unum

ex

ex obſidibus,prælatusq; eſt Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ,quam ei duo maxima in terris offerebant imperia, externũ ſimul & domeſticũ. Sed breui pœnitẽtia ſubijt barbaros, natura mutabiles, & indignitatũ impatientiſsimos. dedignabant enim facere imperata mancipij,ſic uocantes obſidẽ,& hac appellatiõe exaggerantes ignominiã. non em belli iure ſibi regem impoſitum, ſed quod turpius ſit,per pacis cõtumeliam. moxq; uocant Artabanũ in Media regnantem,Arſacidam genere.ille paruit libenter,& præſto fuit cum exercitu.cui cum occurriſſet Vonones,primùm manente etiã tum in officio uulgo Parthorũ, prælio uictus Artabanus retro in Mediam repulſus eſt.Sed paulo pòſt inſtauratus copijs Vononem auſum confligere uicit egregie, ita ut cum paucis equitibus in Seleuciã confugeret. Artabanus aũt magna cæde graſſatus in profligatos barbaros, & clade attonitos,in Cteſiphontem ſe recepit cum uictricibus copijs. Ille igit hoc modo regnũ adeptus eſt.Vonones aũt refugit in Armeniã,& à principio quidẽ affectauit eius regionis dominiũ,miſsis Romã legatis ſuper hoc negotio. Vt uerò repulſam paſſus eſt à Tiberio, pertæſo ignauiã hominis, & moto Parthi cõminationibus bellũ iam intẽtantis: deſtitutus omni ſpe regnandi, & potentiores Armeniorũ Niphatẽ accolentes ſequerent factionẽ Artabani: Silano Syriæ præſidi ſe dedidit.is reſpectu educatiõis quæ illi Romæ contigerat,hominẽ apud ſe aſſeruauit in Syria. Armenis aũt Orodẽ unũ è ſuis filijs Artabanus regẽ impoſuit. Per idẽ tempus cũ Antiochus quoq; Comagenæ rex fato cõceſsiſſet;cõtentio nata eſt inter plebeios & nobiles, his regnũ in prouinciæ formã redigi poſtulantibus, plebe cõtrà cupiẽte ſub rege ut antè uiuere: qua propter Germanicus ex S.C.ad res orientis cõponendas miſſus eſt, fortuna occaſionẽ quærẽte illius exitio.poſt redactam enim in meliorem ſtatũ Syriã, Piſonis opera ueneno ſublatus eſt,ſicut dicetur aliàs.

Iudæorum contra Pontium Pilatum ſeditio. Cap. IIII

CAeterùm Pilatus Iudææ præſes à Cæſarea Hieroſolyma traducto in hyberna milite,ſigna cum effigie Cæſaris in urbẽ intulit ad legis noſtræ contumeliã, qua cautũ eſt ne habeamus huiuſmodi effigies. & ideo qui ante hunc fuere præſides,cum ſignis aliter inſignitis ſolebãt urbem ingredi.primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hieroſolymis ſtatuit.qd ubi cognitũ eſt ciuibus,magno agmine petierũt Cæſareã, ubi per multos dies ſupplices orauerũt præſidẽ,ut trãsferret illas imagines aliò. Pilato uerò pernegante ſe facturũ qd coniunctũ eſſet cum iniuria Cæſaris,cũ Iudæi precari nõ deſinerẽt, ſexto poſt die iuſsis clàm in armis eſſe militibus,ſedit pro tribunali in ſtadio,captata loci opportunitate, & aptiſsimus eſſet inſidijs.ibi cõpellatus iterũ de eodẽ negotio,ſignũ dat militib.ut eos circumueniant, mortẽ minitans,niſi q̃ primũ quieſcerẽt, & ſuã quiſq; domũ diſcederent. at illi procidẽtes humi,& exertos præbẽtes iugulos,manifeſte præ ſe ferebant,uita ſibi chariorẽ eſſe obſeruationẽ legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam cõſtans legũ ſtudiũ,continuo reportauit eas imagines Cæſaream à Hieroſolymis.deinde aquę ductũ ſtruere aggreſſus eſt ex ſacro ærario,inducturus aquas Hieroſolyma à ducẽteſimo ſtadio.id ęgerrimè tulit populus,& cõgregati p cœtus numeroſos uſq; ad multa hominũ millia,uociferatiõibus

conabant eum deterrere à propoſito. nõnulli uero ita ut fit apud incõditam multitudinẽ, etiam conuitijs laceſſebant præſidẽ. at ille milites ſub populari habitu clam armatos fuſtibus iuſsit reliquam multitudinẽ corona cingere: & quàm primũ uulgus cœpit iacere conuitia, dedit illis ſignum ex cõpoſito. illi ſuprà quàm mandatũ erat uſi ſunt fuſtibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo diſcrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab inſtructis, pars occiſi ſunt, pars diſceſſerunt ſaucij: atq; hoc modo compreſſa eſt ſeditio.

VI Eodem tempore fuit Ieſus, uir ſapiens, ſi tamen uirum eum fas eſt dicere. Erat enim mirabiliũ operum patrator, & doctor eorũ qui libẽter uera ſuſcipiunt: plurimosq; tam de Iudæis quàm de gentibus ſectatores habuit. Chriſtus hic erat: quem accuſatum à noſtræ gentis principibus, Pilatus cum addixiſſet cruci, nihilominus nõ deſtiterunt eum diligere qui ab initio cęperant. Apparuit enim eis tertia die uiuus, ita ut diuinitus de eo uates hoc & alia mul ta miranda prædixerunt: & uſque in hodiernum Chriſtianorũ genus ab hoc
VII denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud Iudæos turbauit incõmodum, & Romæ in ſacris Iſidis ſumma turpitudo deprehẽſa eſt. Dicam igitur prius de Iſiacorum nefando ſcelere, ac tum demum res Iudęorum proſequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morum q̃ natalium claritate illuſtris, adhæc opulenta & formoſa, ut quæ eſſet in ipſo ætatis flore, ſed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, uiro tali coniuge digniſsimo. huius amore captus eſt Decius Mundus iuuenis nõ obſcurus in equeſtri ordine: & quia maior erat fœmina, q̃ quæ poſſet corrumpi muneribus, eo magis accendebatur amantis inſania, ita ut offerret ei ℔ unica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne ſic quidem ualẽs eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum ſimul & uitam finire inedia. hoc eius propoſitũ nõ fefellit Iden libertam Mundi paternam, uarijs inſtructam ſed non probatis artibus, quæ indigne ferẽs obſtinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata eſt, ſpem ei faciens effecturam ſe ut potiatur Paulinæ complexibus. Cumq; ille preces eius libenter acciperet, ait ſibi opus L tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene, & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli uiam ingreſſa eſt, uidens Paulinam non capi pecunijs. Sciẽs porrò eam uehementer addictam Iſidis cultui, tale quiddam cõminiſcitur. Conuentis aliquot ex eius ſacerdotibus, accepta fide ſilentij, & quod efficaciſsimum eſt oſtentato præmio, in præſens uigintiquinq; millibus, & alteris totidem poſt nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans ut omnibus modis adniterentur eum reddere uoti compotem. Illi auri cupidine tacti, benigne ſunt polliciti, quorum natu maximus propere ſe ad Paulinam contulit, & admiſſus impetratoq; abſq; arbitris colloquio, uenire ſe ait miſſum ab Anubide captũ ipſius forma, & iubente ut ad ſe ueniat. Illa libenti animo accepit nuncium, moxq; iactabat ſe apud familiariter notas mulieres, ꝙ dignata ſit amore Anubidis: marito quoq; indicat, conditam ſibi cœnam & cubile Anubidis. id eo facilius cõceſſum eſt, ꝙ cognita & probata eſſet uiro pudicitia coniugis. itaque in templum proficiſcitur, & poſt cœnam inſtante ſomni tempore incluſa per ſacerdotem, tenebris conciliantibus in latentẽ ibi Mundum

dum incidit: totamq; eam noctẽ obſecuta eſt iuueni, deo ſe gratificari exiſtimans. Eo deinde abeunte priuſquã ſacerdotes doli conſcij ſurgerent, Paulina mane ad maritũ reuerſa congreſſum cum Anubide prædicat, & idẽ apud amicas quoq; magnificis uerbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam conſiderantibus, non mirari tamen nõ poterant ob inſignem mulieris pudicitiam. Die deinde poſt rem patratam tertia Mundus adamatæ forte fortuna obuius, ó factum bene Paulina, inquit, & ducenta illa millia mihi ſeruaſti, quæ potuiſti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uoluntati geſsiſti. Nihil enim mea refert & Mundum contempſiſti, quandoquidem prætextu Anubidis optata uoluptate expletus ſum. atq; his dictis abijt. At mulier tum primum deprehenſo flagitio, ueſtem ſibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obſecrat ne tam inſigne ludibrium impunitum ſinat. maritus porrò imperatori totum ſignificat. Tiberius poſtq̃ accuratiſsima inquiſitione didicit omnia, ſacrificos illos impoſtores in crucem egit, unaq; Iden inuentricem huius ſceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutoq; templo ſtatuam Iſidis iuſsit mergi in Tyberim, Mundum autem mitiore pœna exilij caſtigaſſe contentus eſt, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Iſiacorũ quidem facinus huiuſmodi extitit. Nunc quod promiſi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romę degentiũ aduerſitatibus.

Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato. Cap. V

IErat quidam Iudęus, qui ne legibus pœnas daret, metu ſolum uerterat, uir modis omnibus peſsimus. Is tum Romæ agens gerebat ſe pro Moſaicæ legis interprete, aſcitis in ſocietatem tribus alijs per omnia ſui ſimilibus. his cum ſe in diſciplinam dediſſet Fuluia mulier nobilis, amplexa legem Iudaicam, perſuaſerunt ei ut purpuram & aurum in Hieroſolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios uſus uerterunt, quò iam antè deſtinauerant. Id poſtq̃ Tiberius ex amico ſuo Saturnino ipſius Fuluiæ marito de iniuria cõiugi facta queſto cognouit, iuſsit uniuerſos Iudæos ex urbe pelli. Ex quibus Conſules delectu habito, quatuor milia militum miſerunt in Sardiniam. plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, affecerunt pœnis grauiſsimis. Ita propter quatuor ſceleratos omnes Iudæi coacti ſunt urbe cedere. Interea ne Sariaritani quidem tumultu caruere. Cõcitauit enim eos impoſtor quidam pro nihilo ducẽs mendacium, & omnia cõminiſcens ad plebis gratiam, iubens ut conuenirent in montem Garizim apud eam gentem ſanctiſsimũ, aſſeuerans ſe illic eis oſtenſurum ſacra uaſa refoſſa, quæ ibi Moyſes depoſuerit. Illi credulí ſumptis armis Tirathabam uicum inſederunt, exſpectantes ibi confluentes cæteros, ut magno agmine montem aſcenderent. Sed Pilatus prior cliuum montis occupat equitibus ſuis & peditibus, qui prælio congreſsi cum Samaritis apud uicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam uiuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium uirum conſularem, & Syriæ præſidem, Pilatúmque cædis accuſant, negãtes defectionem fuiſſe à Romanis illum concurſum in Tirathaba, ſed refugium contra Pilati uiolentiam.

At Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ missō, Pilatum iussit Romam proficiscī, respōsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia, quum necesse haberet parere Vitellio, ad urbem iter suscepit: quò prius quàm peruenīret, uita excessit Tiberius.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata accepit, ut impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet. Cap. VI

VIII VItellius autem in Iudęam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: ubi exceptus honorificentissime, remisit ciuibus totum uectigal fructuum uenalium, & stolam cum ornatu pontificio permisit in templō asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed eo tempore deponebatur in Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus pōtifex eius nominis primus exstructa prope templū turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum utebatur, recepturus priuatum habitum, eō loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam succesſōribus ipsorum posteris. Herodes autem regnū adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita ut ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius, & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo pontificum atq; custodum sacri ærarij, præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam ubi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quó nam illa reponatur, aut quando proferatur in usum pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ pontificis subrogato Ionatha Anani pontificis filio, iter fecit uersus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandāte ut cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maxime si regium filium. His ad Vitellium scriptis, simul Hiberorum & Alanorum reges magnis præmijs solicitauit ad inferendum quamprimùm bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerūt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspijs immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello, nobilissimi quique eius gentis ceciderunt unà cum regis filio et multis popularium millibus, regioque tota hac incursione uastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regijs ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quòd ab optimatibus immineret periculum, habensque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaque occasione transituri in partes aduersas, fu-

ga

ga ſe ad ſatrapias ſuperiores ſeruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, reſtitutus eſt in imperium. His auditis Tiberius petijt amicitiam Artabani, & aſſentiente illo, conuenerunt ad Euphratem rex & Vitellius: ubi in medio pontis ſibi occurrerunt, cum ſuo quiſque ſatellitio. Poſtquam autem de fœdere conuenit, Herodes tetrarcha utrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno ſumptu erecto in medio fluminis. nec multo poſt Artabanus miſit Tiberio filiũ Darium obſidem cum multis muneribus, inter quę etiam uirum ſtatura cubitorũ quinque, genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter uaſtitatem gigas cognominatus eſt. Poſt hæc Vitellius Antiochiam redijt, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes uolens primus nunciare Cæſari de impetratis obſidibus, omnibus diligenter perſcriptis miſit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens ſignificandum per conſularem præſidem. quare ſuperuenientibus Vitellij literis, Cæſar reſcripſit, omnia ſibi iam antè eſſe cognita ex Herodis nuncijs. Quo ille grauiter offenſus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram cælabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen.

Tunc etiam Philippus Herodis frater diem ſuum obijt, anno Tiberij prin IX
cipatus uigeſimo, quum ipſe præfuiſſet triginta ſeptem annis Trachonitidi & Gaulanitidi, ac Batanææ, uir perpetuo modeſtus, & amator quietis ac otij. Degebat enim ſemper in ſua ditione. Quoties domo progrederetur, iter faciebat cum paucis ſelectis comitibus, ſubſequente ſella in qua ſedens ſolitus eſt iura reddere: & ſi quis ex occurſu opẽ eius inuocaret, ſine dilatione mox ibi ſella poſita reſidẽs cauſam cognoſcebat, aut ſontem damnaturus, aut abſoluturus innoxium. Obijt autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè ſibi conſtruxerat, magnifice ac ſumptuoſe funeratus eſt. Et quia ſine liberis deceſſerat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen ut tributa in ea tetrarchia collecta ſeruarentur intra ipſius regionis terminos.

Herodis bellum quo ab Areta ſuperatus eſt. Cap. VII

INtere a Herodem inter & Aretã regem Petrę bellum tali de cauſa exoritur. Herodes tetrarcha uxorẽ habebat Aretæ filiam, cum qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, ſed genitrice natum alia, Simonis pontificis filia. Huius uxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Ariſtobuli communis fratris filia, & Agrippæ maioris ſoror, auſus eſt de impetrando eius coniugio mentionẽ facere. Qua aſſentiente, conuenit inter eos ut quàm primum ille Roma reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Interceſsit autem & hoc pactum, ut Aretæ filiam eijciat. Poſt hæc Romam nauigat. Vbi poſtquã expediuit negotia propter quæ uenerat, domum reuerſum uxor, comperto quid pactus ſit cum Herodiade, diſsimulanter rogat ut ſe mittat Machæruntem, caſtrũ ſitum in confinijs regionis Aretæ ſubditæ, quantum poterat cælans ſuum propoſitum. Morem geſsit Herodes mulieri, putans eam nihil ſenſiſſe. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem, patri ſuo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius excepta, deducentibus Arabibus, magna celebritate peruenit in ædes patris:

eiq; indicauit Herodis animum. Vnde ſimultate nata ſequuta eſt de Gamalitici agri finibus contentio: & contractis utrinque copijs bellum per legatos geſtum eſt, commiſſoq; prælio Herodis exercitus internecione perijt, proditus à quibuſdam exulibus, qui pulſi è tetrarchia Philippi, tunc merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio ſignificat. Ille uerò indigne ferens Aretæ audaciam, ſcribit Vitellio ut ei bellum inferat, & aut uiuũ captum abducat, aut occiſi caput ad ſe mittat. Atque hæc fuerunt mandata Ti
x berij. Apud Iudæos autem fuit opinio, iuſta ultione numinis deletũ Herodis exercitum, propter Ioannem qui Baptiſta cognominatus eſt. Hunc enim tetrarcha necauit uirum optimum, Iudæos excitantem ad uirtutum ſtudia, & in primis pietatis ac iuſtitiæ, ſimúlque ad baptiſmi lauacrum: quod ita demum deo gratum aiebat fore, ſi non ab uno tantum alteró ue peccato abſtineant, ſed animis per iuſtitiam prius mundatis, addant & puritatem corporis. Quúmque magni concurſus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes ueritus ne tanta hominis autoritas defectionem aliquam pararet, quòd uiderentur nihil non facturi ex eius conſilio, iudicauit ſatius eſſe prius quàm noui aliquid exoriretur illum tollere, quàm reb. turbatis ſeram pœnitentiam agere. itaque uinctum miſſum in Machæruntem ſupra dictam, illic occidi imperat. quod factum ſequuta eſt Iudæorum exiſtimatio, ab irato
xi deo perditum eſſe Herodis exercitum. Vitellius autem ad bellum paratus Arabicum, aſſumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ, atque equitum auxilijs miſsis à ſocijs regibus properans uerſus Petram peruenit Ptolemaidem. Quumq; uellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes tranſitum. Neque enim patrios ritus permittere, ut inferantur ullæ imagines, quales Romana ſigna habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit ſententiam de itinere propoſito: miſſoq; per magnum campum exercitu, ipſe cum Herode tetrarcha & amicis aſcendit Hieroſolyma ſacrificaturus deo in feſtiuitate quæ tum inſtabat publica. Quò poſtquam uentum eſt, honore ſummo exceptus à populo, hæſit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum tranſtulit. Quarta autem die literis acceptis de obitu Tiberij, populum ſacramento adegit in fidem Caij noui principis: reuocatáſque ex itinere copias in hiberna dimiſit, omiſſo bello propter delatum in alium imperium. Ferunt Aretam accepto expeditionis Vitellij nuncio collegiſſe ex augurijs, impoſsibile eſſe ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus prius moriturum, uel qui bellum paret, uel cuius iuſſu paretur, uel eum contra quem mouendum ſit. Ita Vitellius Antiochiam repetijt. Agrippa autem Ariſtobuli filius ante unum annum Romam uenerat, ut propter negotia quædam conueniret Cæſarem. Sed prius quàm de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem, uel quòd ad præſentem narrationem id pertineat: uel quo magis appareat, quantum ualeat diuina prouidentia, quandoquidem abſque pietate nihil prodeſt nec numeroſa ſoboles, nec ulla humana potentia, ut licet uidere in Herode, cuius intra centum annos tam copioſa proles, exceptis paucis perijt: quod ſanè exemplo poteſt eſſe hominibus ad retundendam inſolentiam: ſimulq; in primis uidetur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata

fortuna

fortuna, præter omniũ quibus notus erat opinionem, ad tantam potentiam peruectus ſit. Et quamuis iam antè de ea re facta ſit mẽtiõ, dicemus tamẽ hic quoq; diligentius. Herodi magno ex Mariamme Hyrcani filia natæ ſunt duę filiæ. harum altera Salampſo nomine nupſit Phaſaelo regis ex fratre Phaſaelo nepoti, idq; ex ipſius patris autoritate: altera uero dicta Cypros Antipatro, & ipſi nepoti Herodis ex ſorore Salome. Phaſaelus è Salampſone genuit quinq; liberos, Antipatrũ, Herodem, Alexandrũ, & filias Alexandrã ac Cypron, quæ nupſit Agrippæ Ariſtobuli filio. Alexandram uero duxit Timius Cyprius uir nobilis, in quo matrimonio abſque liberis defuncta eſt. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias, Bernicen, Mariammen, Druſillã. filij uerò Agrippa & Druſus dicti ſunt: quorum Druſus ante pubertatis annos obijt. Cum horũ patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Herodes & Ariſtobulus, ſimulq; Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice uerò neptis è Salome ſorore & Coſtobaro nata eſt. Orbati enim erant infantes adhuc patre Ariſtobulo, quem unà cum Alexandro ab Herode occiſum diximus. Poſtq; autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ, prognatam ex Ioſepho qui regis frater fuerat: & ex ea ſuſcepit Ariſtobulũ. Tertio fratri Agrippæ Ariſtobulo nupſit Iotape Sampſigerami Emeſenorũ regis filia, ex quibus nata eſt filia ſurda, & ipſa Iotape nomine. & hi quidẽ ex tribus fratribus ſunt progeniti. Herodias uero ſoror eorũ nupſit Herodi magni Herodis filio, quem ſuſceperat è Mariamme filia Simonis pontificis, ex quib. prognata eſt Salome: poſt quam natam Herodias in contemptũ legis patriæ denuo nupſit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore adhuc ſuperſtite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome aũt filia Philippo nupſit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo ſine liberis defuncto Ariſtobulus eam duxit filius Herodis, eius q; Agrippæ fuit frater. Ex hoc poſteriore matrimonio nati ſunt filij tres, Herodes, Agrippa, Ariſtobulus. atq; hæc eſt Phaſaeli & Salampſonis progenies. Cypros autem Antipatro filiã Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexãder, quos dixi fuiſſe fratres Antipatri, ſine prole diſceſſerunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius qui à patre necatus eſt, Alexandrũ & Tigranem filios ſuſcepit è Glaphyra Archelai Cappadocum regis filia. ex his Tigranes apud Armenos regnans cum apud Romanos delatus eſſet, ſine liberis obijt, Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem rex impoſitus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum regis filiam duxit Iotapen, & Leſidis in Cilicia rex à Veſpaſiano conſtitutus eſt. Progenies autem Alexandri ab initio ab inſtitutis patrijs ad religionem Græcorum deſciuit. Reliquæ autem Herodis regis filiæ nulla relicta prole è uita exceſſerunt. Percenſitis igitur Herodis poſteris qui ad Agrippæ regni tempora pertigerunt, ſupereſt ut narremus quibus ille fortunis iactatus, poſtremo ad maximam dignitatem ac potentiam euaſerit. XII

Nauiga-

Nauigatio Agrippæ ad Tiberiũ, & quomodo accuſatus uinctus ſit, utq; poſt exceſſum Tiberij à Caio eius ſucceſſore ſolutus ſit. Cap. VIII

PAulo ante Herodis regis obitũ Agrippa Romæ degens, & per conuictum inſinuatus in familiaritatem Druſi imperatoris Tiberij filij, nactus eſt etiam amicitiam Antoniæ Druſi maioris coniugis, commendatione matris ſuæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cumq; natura eſſet liberalis & magnanimus, quàm diu mater uixit noluit ingenium ſuum exerere, ne in eius indignationem incideret: ſed poſtquam Bernice defuncta eſt, factus iam ſui arbitrij, partim quotidiani uictus ſplendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipue in libertos Cęſaris, quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ uiuere: quando & Tiberius amiſſo filio uetuit amicos eius in conſpectum ſuum uenire, ne recrudeſceret per eos defuncti deſiderium. His de cauſis retro in Iudæam abijt re male geſta, profuſa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pecuniam redderent, & quidem multis ac importune urgentibus. Quare nullum conſilium expediens, & pudore præſentis ſtatus, ſeceſſit in caſtrum Idumææ Malatha, cogitans miſeram uitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius propoſitum ubi Cypros uxor perſenſit, omnibus modis id impedire conata eſt: ad ſororem quoque eius Herodiadem ſcripſit, ſignificans & quid Agrippa decreuerit, & qua neceſsitate adactus: hortatáque eſt eam ut pro iure cognationis afferret auxilium, & ſe in hoc imitaretur, quæ quantũ poſſet ſubleuaret eius miſeriam, quamuis in longe minoribus facultatibus. Accerſitus igitur à ſorore eiúſque coniuge, iuſſus eſt habitare Tiberiade, aſsignata certa pecunia unde uiueret, & magiſtratu eius ciuitatis in eum collato, quo eſſet honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea uoluntate perſtitit, quamuis ne ſic quidem ſatis fieret propinqui neceſsitatibus. Cum enim apud Tyrũ in conuiuio largius indulſiſſent poculis, non tulit Agrippa contumeliam, exprobrante Herode inopiam, & quòd ſuo ſumptu hominem aleret. quare ad Flaccum uirum conſularem & tum Syriæ præſidem ſe contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo uiuebat, iam antè habente apud ſe Ariſtobulum, fratrem quidem Agrippæ, ſed inimicum, non obſtante tamen hac ſimultate, quo minus ex æquo utrumq; complecteretur proconſul. Sed Ariſtobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flaccum infenſum fratri redderet, ex occaſione huiuſmodi. Damaſceni cum Sidonijs contendentes de finibus, diſceptaturi apud Flaccum, cognito quòd Agrippa multum apud eum poſſet, rogauerunt ut adeſſet ipſorum partibus, polliciti magnam pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damaſcenis facere. Ariſtobulus autem quia pactos de pecunia ſenſerat, fratrem apud Flaccum detulit. Et facta inquiſitione, ac deprehenſo crimine, Agrippa excidit amicitia præſidis: rurſumque ad extremam egeſtatem relapſus uenit Ptolemaida, & quòd non haberet unde aliàs uiueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deeſſet pecunia, iuſsit Marſyam ſuum libertum ut quauis arte à fœneratoribus eam ſumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ teſtamento in Antoniæ clientelam uenerat, rogat ut acceptafide ſub ſyngrapha daret mutuum. Alter iam antè deb-

re-

re ſibi nonnihil Agrippam aſſeuerans, extorſit à Marſya ſyngraphã uiginti millium drachmarũ Atticarum, detractis ſibi de ea ſumma duobus millibus & quingentis, eo facilius, quòd non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat ſe itineri. Id ubi cõperit Herennius Capito procurator Iamniæ, miſit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorũ debitor Cęſaris fiſco factus eſt dum adhuc Romæ ageret: atq; ita impoſita eſt illi manendi neceſsitas. & tunc quidẽ facturum ſe iuſſa ſimulat: ſed quamprimũ nox terris incubuit, pręciſis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha popoſcit mutuò du cẽta argenti millia. Ille non ipſi ſe mutuaturũ profeſſus eſt, ſed Cypro, coniugalem amorẽ in ea demiratus & uirtutes cæteras. fideiuſsit mulier: & mox Alexander quinque talentis repræſentatis Alexandriæ, reliquam ſummam exhibiturum ſe promiſit Puteolis, profuſionem Agrippæ ueritus. Ita Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipſa cum liberis in Iudæã itinere pedeſtri reuerſa eſt. Cæterũ Agrippa poſtq̃ Puteolos appulit, ſcripſit ad Tiberium Cæſarem degentem Capreis, ueniſſe ſe officij cauſa ſignificans, & poteſtatem accedendi eam inſulam poſtulans. Tiberius nil cunctatus humaniſsime reſcripſit, gratulans ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præſentem excepit & amplexu & hoſpitio. Poſtridie Cęſar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa trecẽtis millibus mutuo ſumptis, nec ad conſtitutum tempus perſolutis, de reddendo admonitus, fuga ſe è ſubiectis ipſius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademiſſet, ægre tulit: mandauitq; cubicularijs non prius admitti hominem q̃ perſoluto debito. Ille nequaquam ira Cæſaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij poſtea principis matre petijt mutuò trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæſaris. quæ memor Bernices huius matris cõſuetudinis, familiariter em ea fuerat uſa, ſimulq; educatũ fuiſſe ipſum cum ſuo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibẽte fruebat amicitia principis: adeoq; conciliatus eſt Cæſari, ut is nepotẽ ſuum cõmendaret Agrippæ, mandaretq; ut progredientẽ ſemper comitaret officij gratia. hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratioſum apud omnes & honoratũ ob parẽtis memoriã. Erat ibi forte Allus Samarita libertus Cæſaris. ab eo mutuatus decies centena millia, debitũ Antoniæ reddidit: reliquũ materiã habuit demerendi Caiũ officioſius. A quo receptus in intimam amicitiã, quodam die dum unà geſtatur incidit in confabulationẽ de Tiberio: & quia ſoli erant, precatus eſt Tiberio, ut q̃ primũ principatus locum Caio digniori cederet. has uoces excepit Eutychus, libertus Agrippæ, & auriga: ac tum quidẽ ſiluit. Inſimulatus deinde à patrono quaſi ueſtem ei furto ſubduxiſſet, ſicut re uera ſubduxerat, & ex fuga retractus, cũ perductus eſſet ad Piſonem urbi præfectum, rogatus fugæ cauſam, ait ſe habere ſecreta quædam quæ cuperet indicare Cæſari, ad ſalutem ipſius pertinentia: quapropter uinctus miſſus eſt Capreas. hunc Tiberius more ſuo detinebat in uinculis, q̃ eſſet cunctator, ſi quis unquam alius aut rex aut tyrannus. nam neq; legationes ſine mora admittebat, & præſidibus prouinciarum uel procuratoribus ſucceſſorem non mittebat, niſi mortuis. Proinde uinctos quoque negligebat

XIII

bat audire, moræ hanc rationem reddens amicis ſcitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimiſsis alij denuo creati redeãt, atq; ita obruatur continuo excipiendis & dimittendis legationibus. Poteſtates autẽ ſemel conſtitutas ideo ſinere, ut parcatur ſubditis. cum enim natura omnis magiſtratus ad auaritiam ſit pronior, externum cui nullus certus ſit præſtitutus terminus, eo magis ad rapinam ſolicitare homines. itaq; ſi diutius eo fruant, exſatiatos lucris ſegniores ad rapiendum fieri. q̃ ſi ſucceſſor immineat, non ſuffecturos eorum auiditati prouinciales, dum deceſſor tanto magis ſpoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum ſibi putat reliquum. Vtebaturq́; hac ſimilitudine. Conſauciati cuiuſdam uulnera muſcæ agminatim ingruentes operuerant, eum quidam forte fortuna præteriens miſeratus eſt, putans languidiorem q̃ ut illas poſſet arcere: accedensq́; propius parabat eas depellere. orãte aũt ſaucio ut ſic eum ſineret, quæſiuit alter cauſam cur ita liberari ab hac moleſtia negligeret. tum ille: imò his abactis maiorem moleſtiã mihi faceres: nam hæ iam ſaturatæ ſanguine remiſerunt nõnihil. quòd ſi recentes accederent, & famelicæ, me iam antè peſsimè affectum facile perderẽt. quare ſe quoq; aiebat hac ratione prouidere ſubditis, multorũ rapacitate uexatis, q̃ more muſcarũ eos infeſtarent, maxime ſi ad innatam cupiditatem metus citò deſinendi accederet. q̃ autem uera narrem de ingenio Tiberij, teſtatur mihi factum ipſius. nam cum duobus ſupra uiginti annis obtinuerit imperium, duos in uniuerſum Iudæis miſit gubernatores, Gratũ & ſucceſſorem eius Pilatum. nec aliter ſe geſsit circa cæteros imperio ſubditos. Vinctorum quoq; cauſas ideo ſe aiebat ſerius cognoſcere, ne affecti ſupplicio cito leuentur malis quæ meruerint anteactis ſceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multo grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit cauſa cur Eutychus tam diu egerit in uinculis, priuſquam Cæſari aures ei præbere ſit collibitum. Procedente deinde tempore à Capreis uenit Tuſculanum, ſtadijs ferè centũ ab urbe diſsitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret ut tandem audiretur Eutychus, cognoſcereturq́; cuius accuſaret patronum criminis. nam Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, uel propter affinitatem, quòd Druſi fratris uxor fuerat: uel propter continentiam, quòd florẽte etiã tum ætate uidua recuſarit alteras nuptias, licet hortante Auguſto ad iterandũ coniugium, in eoq́; uitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maxime deuinxerat hominem. Cum enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorũ unus, uir ualde potens propter præfecturam prætorianorum militũ, conſpirantibus multis ſenatoribus & libertis Cæſaris, & uiris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, ut minimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illuſtris opera fuit Antoniæ, per quam occurſum Seiani malitiæ. quàm primùm enim intellexit inſidias compoſitas in principem, rem totam ei perſcripſit accuratiſsime: traditisq́; literis Palanti ſeruorum ſuorum fidiſsimo, miſit eum Capreas ad Tiberium, quibus ille cognitis Seianum occidit, & ſocios cõſilij: Antoniæq́; iam antè habitæ in precio, maiorem etiam in poſterum fidem habuit per omnia. Hac igitur hortante ad audiendum Eutychum, reſpondit Tiberius: Huic quidem ſi quid contra Agrippam mentitus ſit, præſentem pœnam ſufficeret ſed

ſed uidendū illi eſſe, ne dum inconſultius à liberto pœnas expetit, inquiſitione facta, malū quod alteri molitur ſibijpſe conciliet. quod ubi Agrippa audiuit ex Antonia, tanto magis urgebat inquiri de hoc negotio: & cū nullū orandi finem faceret, nacta opportunitatē Antonia, uidens Tiberiū à prandio lectica geſtari, præcedēte ipſius nepote Caio unà cū Agrippa, acceſsit propius: & pedibus eum comitata, petijt uocari & examinari Eutychum. Ad quā ille: deos teſtor Antonia, q̄ non ſpōte, ſed tuis coactus precibus faciam quod facturus ſum. quo dicto Macroni Seiani ſucceſſori imperat Eutychū adducere. quo ſine mora ueniente, rogat eum Cæſar quidnam cōtra eū afferat à quo libertatē acceperit. qui reſpondit: Dñe, uectabantur in curru Caius iſte & Agrippa, me ſedente illis ad pedes: ubi poſt multos ſermones ultro citroq; habitos, Agrippa his uerbis ad Caium uſus eſt: O ſi iam tandem dies illa ueniat, qua ſenex iſte decedens te orbi relinquat principem. nihil em̄ huic uoto obeſſe poſſet nepos eius Tiberius, quem tu facile opprimeres. Tum uerò ad publicam orbis felicitatē meā quoq; priuatim accederet. His uerbis Tiberius facile credens, nōnihil etiam ueteri offenſa motus, q̄ Agrippa iuſſus colere Tiberium ipſius ex Druſo nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propenſior: uerſus ad Macronem, huic, inquit, injice uincula. At Macro nō ſatis intelligens quém nam ille diceret. neque enim de Agrippa ſuſpicari tale quid poterat, cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæſar aliquantiſper geſtatus per circum, denuo Macronem appellans, an nō, inquit, iuſsi ut huic uincula injicias? quo ſcitante cui tandem, Agrippæ inquam, ille reſpondit. Agrippa uero ad preces uerſus, per memoriā filij, cuius conſuetudine ſimul educatus familiariſsime uſus fuerat, et per collata in adoleſcentem Tiberium officia rogabat ueniam. ſed fruſtra, prætorianis ita ut erat purpuratū in uincula trahentibus. cumq; æſtus eſſet uehemens, & præ inopia uini ſitis eum ureret, conſpicatus quendam è Caij ſeruis nomine Thaumaſtū gerentem hydriam popoſcit potū: & cum libenter oblatū hauſiſſet, inquit, certè tuo bono puer exhibuiſti mihi hoc miniſterium: q̄ primum enim hanc neceſsitatē euaſero, impetrabo tibi libertatē à Caio, quandoquidē etiam uincto mihi nō es grauatus miniſtrare ut antea dum priſtina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominē, ſed gratiā ei repoſuit. nam regnū adeptus Thaumaſtum à Caio impetratū manu miſit, & bonorū ſuorum diſpenſatorē conſtituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæq; filiæ reliquit eadē miniſterij conditione, apud quos in precio uſq; ad extremū diem habitus cōſenuit. Sed id poſtea cōtigit. Tunc uero Agrippa uinctus ante regiā ſtabat inter alios quoſdā æque uinctos, incumbens præ mœrore in quandā arborē. cui cum inſediſſet bubo, unus è uinctis natione Germanus alitē conſpicatus, ſcitatus eſt è milite quiſnam eſſet ille purpuratus. & cognito Agrippā eſſe, Iudæorum nobiliſsimū, rogauit militem ut liceret ſibi propius ad eū accedere. cupere enim ſe quædam de ipſius patria cognoſcere. quo impetrato, & adhibito interprete, ó iuuenis, inquit, contriſtat te quidē tam repentina & improuiſa fortunæ mutatio: nec facile credes propè eſſe effugiū, ſic conſulente rebus tuis diuina prouidentia. Sed teſtor patrios deos, & qui huic regiōi præſident, & qui nos perduxerūt in hæc uincula, quòd nihil aurib. tuis daturus

ſum,neq; te inani conſolatione lactaturus: non ignarus q̃ huiuſmodi prædi ctiones ſi euentus fruſtretur,maiorem afferant mœſtitiæ cumulum,q̃ ſi nun quam omnino auditæ fuiſſent. itaq; æquũ duxi uel cum meo periculo interpretari tibi quid dij portẽdant manifeſtis auſpicijs.Fieri nõ poteſt quin confeſtim euadas ex his uinculis, & mutatis rerum uicibus ad ampliſsimã dignitatem ſimul atq; potentiam peruenias,uſq; ad eorum inuidiam quibus nunc uideris miſerabilis.Felicem quoq; habiturus es uitæ exitũ, relictis in opum ſucceſsione liberis.Memento aũt quando hanc alitem iterum uideris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurũ. Hæc ſunt quæ tibi cæleſtes miſſa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præſcientiam,uiſum eſt impartiri te hac lætitia,quo ſpe futuri cõmodi leuius feras præſens infortunium.proinde rogo ut quamprimũ felicitatem iſtam repræſentari tibi ſenties, des operam ut nos quoq; eripiamur ex his aduerſitatibus.hoc Germani præſagium tam uidebatur Agrippæ ridiculum,quàm poſtea maximam admirationem eſt promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatẽ iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat nõ ſolum difficile, ſed propter repulſam inutile etiam: apud Macronem tamen obtinuit ut in cuſtodia ſeruaretur à militibus cõmodis moribus præditis,conuictoremq; haberet centurionem ei curæ præpoſitum,& quotidianis uteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atq; amicis aditus,quorũ ſubleuaretur officijs.admittebanturq; ad eum,Silas amicus,& è libertis Marſyas atq; Stichus,inferẽtes ei cibos quibus delectabatur: & ſtragula quaſi uenalia circumferentes,noctu ſubſternebant permiſſu militũ iam ante præmonitorum Macronis imperio.atq; in hunc modũ ſex menſes exegit in cuſtodia. Cæterum Tiberius Capreas reuerſus primũ languore modice tentatus eſt: inualeſcente deinde morbo iam male de ſe ſperans, per Euodum libertorũ ſuorum chariſsimũ accerſijt filios, quaſi ad extremum colloquium.erant aũt ei non naturales,ſed adoptiui. nam Druſum unicum filium amiſerat. ſupererat huius filius Tiberius, cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus,iam adultus & diſciplinis liberalibus pulchre excultus, adhæc gratioſus apud populũ propter paternarũ uirtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus eſt,quòd eſſet modeſtiſsimis moribus,comis in alloquijs,& nemini ſe præferens. quibus artibus non ſenatus modo ac populi fauorẽ ſibi parauit,uerũ etiam quotquot ubiq; ſunt prouincialiũ,quos partim affabilitate,partim officijs deuinxerat.quã ob rem defunctũ omnes non honoris ſimulatione luxerunt,ſed ueris lacrymis proſecuti,tanquam in priuata quiſq; mœſtitia. adeo citra omnem omniũ offenſam uixerat: quod & filio eius plurimũ profuit,cũm apud cæteros, tum maxime apud militarem multitudinẽ,quæ pro ipſius dignitate tuenda nullũ periculum non aditura uidebatur.at Tiberius cum Euodum iuſsiſſet in craſtinum ſummo mane filios adducere,precatus eſt deos patrios,ut manifeſto alicuo indicio deſignarẽt futurum ſucceſſorem in imperio,cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, ſed nõ auſus rem tam arduam tentare inconſultis numinibus.Itaq; augurium concepit,eum ſibi ſucceſſurum,qui ſequẽti mane prior ad ſalutandũ ſe uenerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, ut mox prima hora adoleſcentem adduceret,ratus deum huic principatum annuere

nuere. ſed aliter uiſum eſt cœleſti numini. nam cum imperator hæc uolutans diluculo iuſſiſſet Euodū eum è filijs introuocare qui prior aduenisſet, egreſſus ille Caiū offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propoſiti ignarus ientaculo remoratus eſt. Tum Euodus, uocat te, inquit, pater: ſimulque introducit iuuenem. Quo uiſo imperator cogitare cœpit diuinam prouidentiam, per quam ſibi adempta ſit poteſtas ſtatuēdi quæ decreuerat: ſentienſq; diuerſum cordi eſſe ſuperis, non tam ſuam uoluntatem irritam doluit, quàm uicem infelicis nepotis, cui nō ſatis eſſet principatum adimi, niſi etiam incolumitas in ultimum diſcrimen ueniat: quandoquidem alio potētiore futuro, parum eum tutatura uidebatur ſanguinis propinquitas in æmulatiōe potentiæ, altero non ante ſecurum putante ſuum principatū, quàm ſi inſidijs præoccuparit alterum. erat enim mathematicorum quoq; diſciplinis addictior, iuxta quorum conſilia in tota uita pleraque agere eſt ſolitus. nam & Galbam olim uenientem cōſpicatus uerſus ad intimos quoſdam amicos, En, inquit, uirum, futurum aliquando Romanorum principem. In ſumma nemo Cæſarum unquam tantam fidem habuit diuinationibus, non uanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus eſt ob id quod acciderat, non ſecus ac ſi nepotem iam extinctum cerneret: ſeq; ipſum culpabat, qui confugiſſet ad huiuſmodi omina. cum enim licoret ei ſecuro è uita excedere, nunc corruptam ſibi hanc felicitatē præſcientia futuri chariſsimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus ſui ſucceſsiōe, inuitus & reclamante animo ſic Caium alloquitur. Fili, etiamſi Tiberius propiore cōſanguinitate me contingat, tamen cum meum de te iudiciū, tum uero deorum immortalium ſuffragium ſecutus, tibi in manus trado Romanum imperiū. rogo autē ut hoc adeptus non ſis immemor beneuolentiæ noſtræ, qui tibi ſum tantæ felicitatis autor: & quà poteris gratiam mihi referas, amore cōplectendo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod poſt deos totum meum eſt, potes reponere, quàm ſi illi nō deſis quem tibi natura uoluit eſſe coniunctiſsimum. nam alioquin etiam ſcire te oportet, illo ſuperſtite ſtabilius fore tuum imperium: extincto uero, infelicitatis tibi adeſſe exordium. Periculoſa em̄ eſt ſolitudo dignitatis culmen obtinentibus: & qui in cōſanguinitatis iura peccant, nunquā diuinam ultionem effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, ſed ficte. Quamprimū enim principatum aſſecutus eſt, fratrem iuxta illius præſagium ſuſtulit: & ipſe quoq; aliquanto poſt coniuratorum inſidijs oppreſſus eſt. At Tiberio Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt paucos dies obijt, eum uixiſſet in imperio annis uigintiduobus, menſibus quinq;, diebus tredecim. poſt quem Caius reipub. præfuit, quartus in imperatorum ſerie. Romani uero nunciato eius obitu uehementer quidem gauiſi ſunt, non tamen audebant credere: non quòd uerum eſſe nuncium non cuperent, quòd iamdudū magno redemiſſent libenter: ſed quòd uererentur ne tentati falſis nuncijs, ſi intempeſtiue gaudium ſuum detegerent, delatorū opera in certiſsimā perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patriciorum ordinem grauius afflixerat, quòd eſſet iracundus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio pleroſque

proſequens, & pro innata ſæuitia mortem leuiſsimam pœnam exiſtimans. quapropter optatiſsimam hanc famam non ſunt auſi fronte hilari excipere, intelligentes quantũ ſubeſſet ſpei fruſtratæ periculum. Marſyas uerò Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronum properauit, lætiſsimũ ei nuncium afferens. quem cum offendiſſet petentem balineum, admoto capite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, leo. id ille ſatis intelligens, inopinatoque perfuſus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officijs, tum pro hoc nuncio quam tandẽ dignam gratiã referam, ſi modo uera nuncias. tum centurio qui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Marſyę feſtinũ aduentum, quàm inſecutam illius uerba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatúsque accidiſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe conferrent. quib. primo cunctantibus, cum ille urgere non deſineret, tandem Agrippa ut iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam appoſuit. Sed dum epulis ſimul indulgetur & poculis, ecce tibi quidã ſuperueniens affert incolumem eſſe Tiberium, & breui in urbem reuerſurum. quibus uerbis territus grauiter centurio, capitalis culpæ ſibi conſcius, quòd cum uincto lætum conuiuium iniuiſſet nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc inſuper intonans. Tú me impune falles mentitus mortem Cæſaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto uinciri iubet, ſolutum hactenus, & accuratius impoſterum cuſtodiri eum imperat: totamq; eam noctem in his malis Agrippa exegit. poſtera uero die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactãtibus hominibus, quibuſdam etiam ſacra hac de cauſa faciẽtibus: moxq; allatæ ſunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus ſenatui ſignificabat ſucceſsiſſe ſe in defuncti imperium: alteræ ad Piſonem urbi præfectum, idem indicantes, mandantesq; ut Agrippam è caſtris dimiſſum reſtitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo uixit poſtea: nam licet cuſtodiretur, tamẽ ſuo uictitabat arbitrio. Cæterùm Caius Romam reuerſus, Tiberij ſimul corpus referẽs, more ſolenni funus celebrauit ſumptuoſiſsime: & cum uellet Agrippam eadem die ſolutum dimittere, monitu Antonię ſuperſedit: non quòd ea male uellet homini, ſed negabat decoram hanc feſtinationem, ne uideretur hoc odio Tiberij facere, ſi confeſtim ſolueret quem ille uinxerat. elapſis tamẽ non multis diebus, accerſitum ad ſe domum tonderi, ueſtemq; mutare præcipit. impoſito deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quæ Philippi fuerat, regem conſtituit, adiecta Lyſaniæ quoq; tetrarchia, & pro ferrea cathena dedit auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum miſit præſidem. Altero deinde anno principatus Caij Cæſaris Agrippa petijt ueniã nauigandi in ſuum regnũ ordinãdi eius gratia, reuerſurum ſe hoc peracto pollicitus. Quod ubi imperator annuit, præter omniũ ſpem rex apparuit, inſigni exemplo quanta ſit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præſentis felicitatis & egeſtatis priſtinæ. & alij quidem beatum prædicabãt qui ſpes ſuas ſecutus eſſet pertinaciter, alij uix credebant tantam felicitatẽ hominis.

Quomo-

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est. Cap. IX

HErodias autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: urebat eam nimirum quod qui profugerat nõ ualens debita dissoluere, tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tam splendida: hancq; mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum uideret ornatum regijs insignibus per turbas inuehi: adeoq; non poterat imperare suis affectionibus, ut maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud urbem ambienda erigeret: negans sibi uitam ferendã diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremã inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse uero filius regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata uita cõtentus. Atqui marite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore q̃ olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitũ appete: neque ferendũ puta existimatione cedere uiro qui tuis quondam sustẽtatus sit opibus: neq; per tuam patiaris ignauiã, ut illi uideatur plus in paupertate superfuisse ad quærendam ampliorem fortunã industriæ, quàm tibi in tam opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censeri, qui paulò antè nisi tua misericordia non potuit uiuere. Ergo Romam eamus non parcentes nec labori, nec auri argenti ue impendijs, quandoquidem nõ tam hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negotia: conabaturq; eam in diuersam sententiam traducere. mulier contrà quanto magis eum tergiuersari uidebat, tanto urgebat improbius, nihil nõ tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum, nõ ualentis aliàs eius importunitatem executere. itaq; sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, unà cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porrò cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoq; se accinxit ad resistendum: & quamprimũ eos è portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatũ suum libertum ad imperatorem cum muneribus, & literis scriptis cõtra Herodem: simulq; mandauit ut per occasionẽ amplius cum principe super hoc negotio differeret. Qui subsecutus Herodẽ, & secunda nauigatione usus, tantùm modò à tergo relictus est, quod tum primũ ad Cæsarem admisso superuenit, literasq; reddidit. uterq; eñ Puteolos appulit. & Caius tum fortè apud Baias repertus est: id oppidulũ est Campaniæ, quinq; fermè stadijs à Puteolis dissitum: ubi palatia sunt splendidissima, dum imperatorum quisque superiorem uincere contendit magnificentia: inuitantib. eò lauacris calidis sponte è terra scaturientibus, tam ad sartiendam corporũ ualetudinem, quàm ad animos otio relaxandos commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorẽ eñ eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterũ Artabano Partho faueret contra Caij nouum imperiũ. argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentarijs suis haberet tantum armorũ, quantum instruendis uirorũ septuaginta millibus sufficeret. Qua re Cæsar com-

motus, pereontatus est Herodem, uera ne essent quæ nunciarẽtur de armorum numero. quo annuente, neq; enim uera negare poterat: satis approbàtam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippę regnum adiecit, pecuniam quoq; eius donãs Agrippæ indici: Herodem uerò perpetuò damnauit exilio apud Lugdunũ urbem Galliæ. Cognito deinde fororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniam ei propriam concessit: & ratus nõ libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurũ promisit. ad hæc illa: tu quidem imperator, ut tua maiestate dignũ est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quo minus fruar hac indulgẽtia. nõ enim æquum censeo ut cui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indigne ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atq; hæc fuit uindicta quam deus intulit tum Herodiadi fratris successus inuide ferenti, tum Herodi ad obsequendũ uaniloquentiæ uxoris nimis facili. Caius porrò primo ac sequenti sui principatus anno rempub. administrauit egregie: moderateq; se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium. procedente uero tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem, & cõtumelioſus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores usurpare ausus est.

Iudæorum & Græcorum ápud Alexandriam seditio. Cap. X

XV VMq; inter Iudęos & Greços Alexandriam habitantes exorta esset seditio, terni ab utraq; parte legati delecti ad Caium missi sunt. Apion uerò Alexandrinorũ legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, interq; cætera quòd Cæsarem non prosequerentur debitis honoribus. nam cũ quàm latè patet orbis Romanus Caio exstruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomẽ Cæsaris. Hic acerbe inuecto Apione, multisq; alijs quæ ad exasperandũ Caium facerent, Philo é Iudæorum legatis potior, uir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophiæ, parabat causam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per iracundiam uix temperante ab iniuria. quapropter eiectus conuitio, uersus ad Iudęos assectatores, Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est, nunc enim deus nobis contra illum aderit.

Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam. Cap. XI

CAius porrò indigne ferens à solis Iudæis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petroniũ successurum Vitellio: iubetq; ut cum ualido exercitu inuadat Iudæam: & si sponte id admittant, statuam eius in templo dei collocet. quòd si detrectent, bello deuictos imperata facere adigat. is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam ut exsequeretur mandata Cæsaris: contractisque quantum poterat auxilijs, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidẽ, primo uere bellum illaturus: quod & Caio significauit per literas. qui collaudata eius industria

duſtria, hortatus eſt eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam. Interim Iudæorum multa millia uenerũt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quòd ſi omnino decretum ſit ſtatuam in fano ponere, ipſos primum interficeret, ac tum demum ſuo arbitratu rem perageret. nam quantiſper ſupereſſent, nõ poſſe ferre uiolari legislatoris ſui decreta, tot retrò ſeculis obſeruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ affertis fortè ualerent apud me aliquid, ſi meis ipſius conſilijs & auſpicijs rem gererem: nunc neceſſe eſt me ſubſeruire decretis Cæſaris, quibus contrauenire impune non licet. Ad hæc Iudæi. Si tibi Petroni certum eſt à præſcripto Caij non diſcedere, neq; eos tranſgrediemur legis noſtræ mandata, freti diuina potentia, & maiorum noſtrorum uirtutis æmuli. neq; enim ſumus adeo puſillanimes, ut quæ nobis cæleſte numen imperauit propoſito felicitatis præmio, ea præuaricemur intempeſtiua uitæ cupidine. quapropter feremus fortunam quamlibet, dummodo patriæ legis religio maneat incolumis: & parati ſumus ſubire pericula, ſperantes deum nobis non defore, propter cuius honorem non reformidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, ſimúlque ob neglectas leges indignationem numinis, cuius uel te iudice potior quàm Caij habenda eſt ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obſtinatam peruicaciam, neque ſe poſſe ſine certamine & cæde ſtatuam dedicare Cæſaris, cum amicis & famulitio properauit Tyberiadem, ut ex propinquo melius res Iudæorum diſpiceret. Iudæi uero magnum timentes è Romano bello periculum, ſed maius ex uiolatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, ſupplicantes ne ſe ad eam neceſsitatem cogeret, né ue ſacratam urbem pollueret uetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæſare, nec illius opes, nec ueſtram imbecillitatem adhibentes in conſilium? Non pugnabimus, inquiunt, ſed moriemur citius, quàm diſcedamus à legibus. ſimúlque procumbentes ac nudantes iugulos, paratos ſe aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum eſt per quadraginta dies cõtinuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cum maxime ſementis eſſent tempora: quandoquidem certiſsimum illis erat propoſitum, mortem potius quàm ſtatuam illam admittere. In hoc rerum ſtatu Ariſtobulus Agrippæ regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorúmque primatibus accedunt Petronium, rogantes ut cõſideraret obſtinationem populi, né ue illis deſperandi anſam præberet, quin potius Caio ſcribat quanta peruicacia reclametur dedicationi ſtatuæ: utque relicto agriculturæ ſtudio, de bello quidem nulla uirium fiducia non cogitent: ſed parati ſint mori potius quàm tantam religionis labem in ſe admittere. ad hæc ſemente omiſſa inſtare latrocinia, dum non eſt unde poſsint perſolui uectigalia. forte enim flecti poſſe Cæſarem ne quid ſæuius in eam gentem ſtatuat, né ue illi rebellandi materiam præbeat. Quòd ſi nõ moueatur ab inferendi belli propoſito, tum demum aggrediendum eſſe negotium. atq; hæ fuerunt preces Ariſtobuli. Petronius uero partim deprecatoris reſpectu enixe urgentis, & ipſius rei magnitudinis, partim conten-

tioſi Iudæorum propoſiti, ratus indignum tam multa hominũ millia in gratiam inſanientis Caij perdere, & cæleſte numen ſuamq́; ipſius conſcientiã reueritus, maluit abſurditatẽ rei per literas docere imperatorem uel ſuo periculo, non ignarus quàm ille eſſet iracundo ingenio, & ad uindicandum prono, niſi quis quàm primum furenti morem geſſerit. Sic enim exiſtimabat, etiamſi ille non decedat de ſententia, & fortaſſe indignationem in ipſum uertat cunctantius mandata exſequentem: eſſe tamen boni uiri officiũ, pro incolumitate inſontis tam numeroſi populi uel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudęis conuentu ad Tiberiadem, poſtquam adeſſe uidit multa millia, progreſſus in concionem ait expeditionem non à ſe ultrò ſuſceptam, ſed mandato Cæſaris: cuius exſecutionem differri periculoſum eſſe, propter indignationem ſummæ poteſtatis: & alioqui conueniens eſſe ut ipſe ab autoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis faſtigium euectus ſit. atta men ueſtræ, inquit, ſaluti meam ſecuritatem aut exiſtimationem non præferam, quos ſcio meritò pro patrijs legibus contendere. imò ne mihi quidem probatur, ſummi dei templum temerari principum licentia. quamobrem legatos ad Caium miſſurus ſum, per quos cognoſcat ueſtram irreuocabilẽ ſententiam, quantumq́; in me erit hortabor ut honeſtiſsimæ ueſtræ uolũtati aſſenſum ſuum præbeat. Deus cuius potentia ſuperior eſt omnibus humanis conatibus, faxit ut & religio ueſtra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullũ ſibi cõtrahat piaculum. Quod ſi offenſus iram omnem in me uerterit, patiar quoduis periculũ, ſiue in corpus ſiue in uitam illi ſæuire libeat, modo ne tam ingẽtem ueſtrã multitudinẽ propter conſtantẽ bonam uoluntatem perire uideam. Abite igitur quo ſuũ quemq; uocat negotium, & terram labore ueſtro colite. Legationẽ autem ipſe in urbem miſſurus ſum, & quicquid in rem ueſtram potero, tam per me agam, q̃ per amicos meos & neceſſarios. His dictis concionem dimiſit, hortatus ut agros colerẽt interim, & bono eſſent animo. & ille quidem ſic populum pro ſua uirili conſolatus eſt. Deus autem manifeſte oſtendit Petronio ſuam prouidentiam, quodq́; omnibus iuſte atq; honeſte cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repente imber præter omnium opinionẽ decidit, nullis tam ſerena die ſignis præmonſtratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam ſiccitatem cœlitus pluuiam penè deſperantibus, etiam ſi nubes uiderent, quæ toties ſpem eorũ fruſtratæ fuerant. Quapropter terra tum præter ſolitum præterq́; exſpectationem rigata largis imbribus, Iudæis ſpes facta eſt non irritas fore preces Petronij. Quin & ipſe præſes magis etiã obſtupefactus eſt, euidenter cernẽs curæ eſſe deo res Iudaicas, atteſtante tam inſigni prodigio, ut nemo niſi impudens poſſet contradicere. cumq́; accuratè ſuper hoc negotio ſcripſiſſet ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam deſperationem atq; perniciem adduceret, neque enim niſi bello compulſos diſceſſuros à religione patria: nẽ ue ſeipſe mulctaret luculẽtis ex ea gente prouentibus, æternumque apud eam ſibi pararet improperium: id quoq; adiecit, quàm charus ſit deo populus, quamq́; manifeſtis ſignis declaret ſuam erga illos beneuolẽtiam. Hæc Petronius. Rex aũt Agrippa, qui tum fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium

uiuiũ tale illi exhibuit, de induſtria procurato apparatu ſumptuoſiſsimo, adhibitoq; omni exquiſitiſsimarum lauticiarum ac uoluptatum genere, ut omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atq; ipſum etiam Cæſarem. tàntum illi ſtudium fuit demerẽdi principis per omne obſequium. is demiratus eius tam animũ quàm magnificentiam, qui etiam ſupra uires ac facultates placere ſibi contenderet, uolensq; cum eo certare mutuis officijs, iam uino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocantem ſic allocutus eſt. Equidẽ & ante expertus ſum tuam beneuolentiam, quando uiuo etiam tum Tiberione periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc uideo te modo mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cum turpe mihi ſit à te uinci officijs, quicquid hactenus per me ceſſatum eſt iam penſabitur: tantumq; ad priſtinam meam erga te liberalitatẽ accedat enixe dabo operam, ut maximũ ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum ſit. Sic ille benigne promittebat, ratus ampla latifundia poſtulaturum, aut urbium aliquarũ uectigalia. ille uero quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus diſsimulata tum demum per occaſionem aperuit, dicens neq; olim propter priuatum cõmodum præter mandatum Tiberij ſe illum coluiſſe: & nunc nihil aliud captare præter ipſius gratiam. nam & priorem munificentiam uberiorem fuiſſe q̃ unquam ſpe cõcipere potuiſſet, quantumuis improba. etſi enim tu, inquit, maiora præſtare ualeas, meis tamẽ non ſolũ meritis, ſed cupiditatibus etiam abunde ſatisfactũ eſt. ibi Caius attonitus hominis modeſtia, magis urgere cœpit, ut uellet uti ſua beneficentia, nihil non polliceri perſeuerans. Tum Agrippa: quandoquidẽ domine liberalitatem tuam tam benigne mihi offers, equidẽ petam, ſed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo. illud potius poſtulabo, quod impetratũ & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoq; glorioſum erit, ſi poſt innumeras alias hanc unam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur ut mandatũ reuoces, quod Petronio dediſti, de ſtatua in Iudæorũ templo ponẽda. hæc ille uelut aleam iaciens, nõ ignarus quantũ ſubeſſet periculum, quodq; capitale eſſet placitis Caij cõtradicere. Imperator autẽ ſimul officioſa liberalitate delinitus, ſimul pudendam uanitatem ducens, ſi coram tot teſtibus ultro ad petendũ prouocato, repente mutatus denegaſſet gratiam: ſuſpiciens etiam uirtutẽ hominis, qui pluris faceret pietatẽ, ſuæq; gentis tranquillitatem, quàm incrementum dominationis aut redituum, fecit eum uoti compotem. Scripſit igitur Petronio, collaudans eius induſtriam in cõparando exercitu, & in exſequendis mandatis quę acceperat. quod autem ad ſtatuam attineat, ſi quidem dedicata ſit & poſita, ſinendam eſſe. ſin minus, non eſſe cur in eo negotio plus laboris capiat: ſed debere eum ſoluto exercitu reuerti ad intermiſſa officia. remiſſum enim eſſe hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantũ honoris à ſe haberi, ut non poſsit uoluntati eius contradicere. In hunc modũ Caius ſcripſit Petronio, priuſquã ad defectionẽ ſpectare Iudæos cognoſceret. allatis poſtea de rebellatione rumoribus, indigne ferẽs gentis audaciam, & contemptũ imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullamq; rationem honeſtatis habẽs, & impetu iracundiæ

diæ quouis abripi ſolitus, quem refrenare nunq̃ ſtuduit, imò ad felicitatẽ ſuã pertinere putans ſi quàm maxime affectioni huic indulgeret, denuo ſcribit eidem in hanc ſententiam. Quoniam plus apud te ualuerunt Iudęorum munera, q̃ mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, tomet iudicem facio quid de teipſo ſtatuere debeas ſemel indignationẽ meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præſentibus & poſteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epiſtola miſſa quidem eſt ad præſidem, non tamen Cæſare uiuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita ut prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim nõ fuit immemor Petronij, & periculorum quæ propter ipſius honorẽ atq; Iudęorum religionem ſubijt: ſed amoto à reipub. habenis Caio propter impie affectatos diuinos honores, tanto maior habita eſt illi gratia tam à Romanis q̃ à prouincialibus, maximo fauore præcipuis ſenatoribus eum proſequẽtibus, in quos potiſsimũ Caius debacchari eſt ſolitus. Is extinctus eſt nõ multo poſt quàm Petronio ſcripſerat illam mortis denunciatricẽ epiſtolam. Cauſam aũt propter quam Caius ſublatus eſt, & quemadmodum cõparatæ ſint in eum inſidiæ, procedente ſtilo ſignificabimus. cæterũ Petronio prius redditę ſunt literæ de cæde imperatoris, ac tum demum ſuperuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem ſibi conſciſcere. quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus eſt dei prouidentiam, qui ſine dilatione mercedem habiti ſibi honoris perſoluerit, & Iudæis præſentem opem attulerit. Et ille quidẽ miro hoc modo euaſit mortis periculum.

Quo in ſtatu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Aſinæo ac Anilæo fratribus. Cap. XII

XVI INciderunt in ea tempora graues motus Iudæorum apud Meſopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædesq; & calamitates quales nuſquam memorantur in ſuperioribus narrationibus, de quibus accurate tractaturus, cauſas etiam ab origine repetam. Neerda dicitur urbs Babyloniæ, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem poſsit alere. ad hæc non patet hoſtium aſſultibus, cincta fluentis Euphratis & firmiſsimis mœnibus. eidem flumini eſt & Niſibis appoſita: quare Iudæi freti locorũ natura, ſacrum didragma quod deo ex more ſolent offerre, cæteramq; uotiuam pecuniam, in his urbibus deponebant tanquam in communi ærario, inde ſuo tempore tranſmitterendam Hieroſolyma: quæ deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum ſuberat Babylonia. Ex his Iudæis erant Aſinæus & Anilæus fratres, Neerdenſes patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, ubi & uiri exercent lanificium. hos officinæ magiſter, apud quem artem didicerant, quòd ſerius aliquando ad operandum acceſsiſſent, caſtigauit uerberibus. illi credentes ſe affectos iniuria, detractis armis quæ ſeruabantur in eius domus parietę, contulerunt ſe in quendam locũ ubi fluuius ſcinditur, uberem paſcuis, & frugum fertilem, cæterorúmque fructuum qui reponuntur in hyemem. ad eos mox confluxit iuuenum quiſque egentiſsimus, quorum armis ſtipati pro

ti pro ducibus ſe gerebant, nemine cohibẽte maleficia. cum enim facti eſſent inexpugnabiles, & arcem ſibi cõſtruxiſſent, dimiſsis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum uidelicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum ſat erat, promittentes amicitiam morẽ ſibi gerentibus, & propugnationem contra externam uim ſi qua ingrueret: contra occiſionẽ gregum ac paſtorũ, ſi detrectarent imperata facere. quapropter neceſsitate coacti mittebant eis quantumcunq; poſcerent. quo factũ eſt ut aucta eorum potentia, ualidi eſſent ad incurſandũ quoslibet, nemoq; uicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò ut ad Parthorũ quoq; regẽ rumor hæc detulerit. Satrapa autem Babyloniæ poſtquam hæc audiuit, uolens creſcens adhuc malum opprimere, priuſquam maius aliquod inde proueniret incõmodum, collecto quantum poterat è Parthis ac Babylonijs exercitu, properauit contra eos, cupiens ex improuiſo opprimere: obſeſſaque palude ſuos iuſsit aliquãtiſper quieſcere. poſtridie uero Iudæis ſabbaticas ferias otio publico celebrantibus, ratus non auſurum hoſtem in certamen deſcendere, ſed nullo negotio uinctos ſe abducturum, paulatim procedebat, ut derepẽte in eos irrueret. Aſinæus uerò qui tum fortè poſitis prope ſe armis cum ſocijs deſidebat in otio, Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit, non qualis eſt paſsim paſcentiũ, ſed qui ſeſſorem tergo uehant: nam & frenorum ſonitum ſentio, uereor ne circumuenti ſimus ab hoſtibus. ſed procurrat aliquis ſpeculatum, qui nobis quid immineat certo renunciet. optarim autem uana eſſe quæ diximus. moxq; quidam profecti uiſum, celeriter redeunt, nõ falſam ſuſpicionẽ fuiſſe referẽtes: adeſſe ultores acceptæ iniuriæ. ex inſidijs ſe obrutos equitatu copioſo uelut pecora, ne ad repugnandũ quidam paratos, uetante propter ferias patria cõſuetudine. at Aſinęus longe aliter quàm ſpeculatori uidebatur ſtatuit, non concedendam cenſens hanc uoluptatem hoſtibus, ut per otium in ſe graſſarẽtur cædibus: quin potius uirtutis & præſentis neceſsitatis memores conniti debere, ut ſi ita fors ferat, non inulti pereãt: primuſq; correptis armis ſuos exemplo ad ſimilem exciuit audaciam, ad conſerendas cum hoſte manus eos animans. & quia contemptim ueniebant rem factam ſe habere putantes, multis cæſis reliquos coegit terga uertere. Eius pugnę poſtquam ad Parthorum regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aſpectum & colloquium: confeſtimq; ad eos miſit fidiſsimum è ſatellitibus qui hęc uerba illis referat: Regem Artabanũ tametſi iniuriam eorum uiolentia in ſuo regno acceperit, indignationem tamen uirtuti ipſorum remittere: miſiſſeq; ſe qui fide data impunitatem & ſecuritatem itinerum eis offerret ipſius nomine, ꝙ amicitiam eorum cuperet, ſine fraude omni & inſidijs. paratam eſſe regis munificentiam, foreq; ut hac ſua uirtute poſthac rege fauente utantur melius. Tum Aſinæus ipſe quidem profectionem diſtulit, fratrem uerò Anilęum miſit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad regem, & facile admiſſus eſt. Artabanus aũt uidens Anilęum ſolum uenisſe, rogauit cúrnam domi reliquiſſet Aſinæũ. cognitoq; metu illum ſe cõtinere intra paluſtria: ꝙ patrios deos deierauit, nihil eos ſe læſurũ in fidẽ uenientes: idq; porrecta iuueni dextra ſancijt, ꝙd apud barbaros cõuenturos certiſsimũ eſt argumentũ fiducię. nã poſt datã dextrã apud eos nec fallere fas eſt,

nec

nec diffidere, ceſſantib. omnino ſuſpicionibus. Tum quoq; Artabanus hoc pacto remiſit Anilæum, perſuaſurũ fratri ut ſimul ueniat. Hoc autem agebat rex uolens cõciliatis ſibi his fratribus per Iudæorũ uirtutẽ illas ſatrapias continere in officio, quę uidebantur ad defectionẽ ſpectare occupato rege alibi. Verebatur enim ne dum ipſe rebelles perdomat, Aſinæus auctis apud Babyloniam uiribus, ſiue uolentibus prouincialibus, ſiue inuitis nõ temperaret à maleficijs. Hoc igitur conſilio illũ accerſijt. Aſinæus uero facile à fratre in eã ſententiã inductus eſt, præſertim cõmemorante quàm luculente erga ipſos rex affectus ſit, quodq; ad firmãdam fidem iuſiurandũ interpoſuerit. quare primo quoq; tempore ad Artabanũ ambo perueniunt. ille perlibẽter eos excepit, in primis miratus generoſum Aſinęi animũ, quòd uideret breui ſtatura hominẽ, & primo aſpectu contemnenda ſpecie quaſi nullius precij, apud amicos dictitãs, nihil eſſe in tantillo corpore, quod tam uaſto animo reſpondeat, & inter epulas oſtenſum magiſtro militũ Abdagaſi prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere ſoleat. Is cum rogaſſet ut bona regis uenia liceret illũ interficere, pœnasq; tot maleficiorũ de eo ſumere quibus Parthos leſerat: negauit ſe hoc permiſſurũ in hominẽ qui ſe credidiſſet ſuę fidei, data dextra confirmatæ & iureiurãdo adhibito. Quòd ſi, inquit, uir bellicoſus haberi uis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorũ ignominiam: ſed redeuntẽ aggreſſus per uim abſq; meo cõſenſu opprime. Mane deinde accito Aſinæo, Tẽpus tibi eſt, inquit, iuuenis domũ reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortaſsis etiã me inuito conarẽtur interficere. cõmendo autem tibi terram Babyloniam, ut eam tua cura tutam à latrocinijs & illæſam cuſtodias. mihi uiciſsim cordi erit tua incolumitas, quandoquidẽ tuũ caput non dubitaſti meæ fidei cõmittere. hæc locutus, datis mox muneribus Aſinæũ dimittit. ille domũ reuerſus caſtella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus: breuiq; intantum auctus eſt, quantũ ante eum nemo alius, à talibus exorſus initijs: nec contentus honoribus Babyloniorũ, à Parthorũ quoq; obſeruabat ducibus, qui in uicinas prouincias mittebant cũ imperio. Adeo creuit eius autoritas unà cum potentia, ut Meſopotamia tota ab ipſius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius uergere, q̃ neglecto priſtino uirtutis ſtudio, contemptisq; inſtitutis patrijs, uoluptate uicti dediderunt ſe externis libidinibus. Venerat forte in eas regiones Parthorũ quidam dux cum coniuge tam alijs dotibus quàm inſigni forma laudata uſq; ad miraculũ: hanc ſiue aſpectu ſiue fama cognitã adamauit Aſinæi frater Anilæus: & cũ neq; ſuis imperare poſſet cupidinibus, neq; ulla alia ſpes eſſet potiendi muliere, bello maritũ eius petijt: primoq; conflictu cæſo Partho, uxor in uictoris poteſtatẽ & thalamũ peruenit: quod quidẽ magnarum calamitatũ tam ipſi quàm fratri fuit principiũ. cum enim amiſſo priore marito captiua duceretur, ſimulacra patriorum numinum quæ gentilitio ritu & domi ſecũ habere ſolebat & in itinere, clàm inter cæterã ſupellectilem aduexerat. ea primũ colebat ſine arbitris. Deinde in thorum recepta, & nacta fiduciam, propalàm operabatur ſacris quæ à defuncto acceperat. id factum obiurgabatur ab amicis utriuſq; fratris primarijs, indignum facinus

dicti-

dictitantibus, contra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductã uxorem barbarã, deditam impijs patriæ ſuæ ſuperſtitionibus. quare uidendum ne dum nimiũ indulgent uoluptati corporis, à principatu excidant, quẽ diuino fauore conſecuti ſint. Sed adeo nihil profectum eſt his admonitionibus, ut præcipuus quidam confoſſus ſit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numẽ imprecatus eſt fratribus eorumq; ſocijs, ulturum læſam & religionem & amicitiam, utq; ſimili & ipſi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidẽ quòd autores iniuriæ fuerint, hi quòd patrocinatorem legum per ſummũ nefas opprimi paſsi ſint. quamuis enim moleſte ferrent talia, plus tamen apud eos ualebat præteritæ uirtutis memoria, cui acceptam ferebant præſentem felicitatẽ. ſed indignationem eorum accendit mulieris impietas, nõ ferentium pertinaciter amplexam ſacra Parthica: factoq; concurſu ad Aſinæum uociferabantur in Anilæum: dicentes oportere eum, ſi prius parũ potuit quid utile ſit diſpicere, nunc certè erratũ corrigere, priuſquã id publica expietur pernicie. nam & connubiũ illud nemini probari, ut parum conueniens patrijs ritibus: & ſuperſtitioſum numinum cultũ quem mulier ſibi permittat, pertinere ad dei ueri iniuriam. at ille quamuis agnoſceret peccatum fratris allaturũ ſibi ac ſuis magnum aliquod incõmodum, uictus tamẽ germanitatis affectu facile ignoſcebat ſuccumbẽti tam indomitis cupidinibus. Sed cum maiores indies concurſus ad eum & uociferationes fierent, tandem ſuper ea fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens ut reſipiſcat in poſterũ, mulieremq; domum ad cognatos ipſius remittat. nihil tamen hac admonitione effectum eſt: quia mulier ſentiens propter ſe murmur eſſe in populo, & uerita ne Anilæo propter amorẽ ſui durius aliqd accideret, ueneno Aſinæũ ſuſtulit, ſecura quòd ſub amatore iudice impune auferret hoc facinus. Cæterũ Anilæus ad ſe unũ iam principatu redacto, cum exercitu fecit impetũ in uicos Mithridatis uiri apud Parthos nobiliſsimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiã: eosq; magna præda abacta populatus eſt. nam & pecuniã multam & mancipia reperit: pecoraq; & res alias quib. fortunæ poſſunt auctiores fieri. Mithridates uero qui forte tum non procul aberat, audita uicorũ expugnatione, indigne ferens ultro ſe ab Anilæo laceſsitũ iniuria, habitamq; ludibrio ſuam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu, collectoq; equitatu q̃ potuit maximo, obuiam profectus eſt conflicturus cum Anilæo: & cum ad uicum quendam ex ſuis peruenisſet, ibi quieuit: quòd decreuiſſet poſtridie Iudæos aggredi, ſabbato inſtante quod illis religioſo otio colitur. qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiuſdã uici incola, & inter cętera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus eſſet cum ſuis conuiuiũ: iuſſo curare corpus milite, noctu contra hoſtes properauit, ut inopinos opprimeret. quò delatus circa quartam uigiliam, partim ſopitos occidit, partim attonitos fuga coegit ſalutem quęrere. Mithridatẽ etiam uiuum captũ ſecum abduxit, nudũ ſuper aſinũ impoſitũ, quæ apud Parthos grauiſsima habetur cõtumelia. quem cum ſic ad ſyluam quandã perduxiſſet, hortantibus amicis ut illũ interficeret, ipſi diuerſum uiſum eſt, negãti occidendũ uirum genere apud Parthos præcipuum, & honoratũ affinitate regia. præteritas enim iniurias poſſe impetrare ueniam. quamuis enim offenſus ſit Mithridates, habitu-

rum tamen pro conceſſa incolumitate gratiã. quòd ſi grauius in eum conſulant, nõ quieturũ regem niſi magnis cædibus in Iudæos Babylone delegentes uindicet: quibus parcendũ eſſe propter coniunctionem ſanguinis, & ut ad illos ſibi pateat refugium, ſi qua clades accidat ut ſunt belli uiciſsitudines. eam ſententiam approbauit multitudo cætera, atq; ita Mithridates dimittit. qui domum reuerſus ab uxore exceptus eſt conuitio, quòd regis gener poſt acceptas à Iudæis tot tam inſignes iniurias, nunc captiuus etiam uitam eis debere ſuſtineret precariam. Aut igitur, inquit, priſtinam uirtutem recipe, aut deos teſtor quibus curæ eſt regum dignitas, me tua conditione non uſuram poſtea. ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animũm ne diuortiũ faceret, inuitus quidẽ, coegit tamen quantas potuit copias, indignũ ſeipſe uita exiſtimans, ſi homo Parthus Iudæis uictoriam cederet. Anilæus uero ubi cognouit aduentare illũ cum ualido exercitu, turpe ducens cõtinere ſe intra paluſtria, & ſperans fortunam contra hoſtes priori ſimilem, fretuſq; milite iam aſſueto uincere, & ipſe contrà eduxit copias: cui præter ueteranos multi tum etiã prædæ cupidine ſe adiunxerant, rati profligandum hoſtem quamprimũ in conſpectum uenerit. progreſſos autẽ meridiano tempore per regionem inaquoſam ad nonaginta ſtadia Mithridates adoritur, æſtu & ſiti laboreq; itineris adeo feſſos ut arma ægre ſuſtinerent, ipſe recentibus uiribus: confeſtimq; in fugam uerſis tanta cædes ſecuta eſt, ut multa uirorũ millia caderent. Anilæus autem ſtipatus globo iuuenũ effuſiſsima fuga ſe in quandam ſyluã recepit, relicta Mithridati lætiſsima uictoria. Verùm ad Anilæum breui confluxit magna multitudo perditorũ hominum, qui licentiam pluris quàm propriam ſalutem facerent: itaque detrimentum quod acceperat in prælio, ſuppletum eſt duntaxat numero. neque enim conferendi erant cum his qui cecíderant, eo quòd eſſent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum caſtella, lateq; uaſtabat omnia. Tum Babylonij reliquiq; hoſtes miſerunt Neerdam ad Iudæos qui Anilæum deposcerent ad ſupplicium. quod cum non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere, ad pacem eos inuitauerunt. quibus tractationẽ de conditionibus pacis admittentibus, miſsi ſunt tam ab illis quàm à Babylonijs legati ad Anilæum. tum Babylonij perluſtrato diligenter loco in quo ſe ille continebat, clàm noctu irruunt in ſopitos et grauatos crapula: & impune quotquot adepti ſunt interficiunt, & ipſum Anilæum inter cæteros. Tum uero hoc metu exoneratus Babylonis populus, qui antehuc nõ auſus erat odiũ effundere in noſtros homines, cum quibus illi propter diuerſos ritus perpetuum eſt diſsidium, nunc his nunc illis præualentibus: ſublato inquam Anilæi ſodalitio, in Iudæos undique coortus eſt. Itaque non ferentes eorum uiolentiam, & ſentientes ſe ad confligendum impares, nolẽtes cum eis habitare amplius, migrarũt Seleuciam urbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim cõditam. hæc commune eſt Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eò poſtquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti ſunt iniuria. ſexto autem anno peſte apud Babylonem graſſante, denuo inde migratum eſt, quam multitudinem excipiente Seleucia, ſequuta eſt Iudęos maior calamitas ex huiuſmodi cauſa. in hac urbe ſemper Gręcis male

cum

cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quò poſtquam à Iudæis migratum eſt, eorum fauore conditio Syrorum cępit eſſe potior, aucta uiris bellicoſis, & periculorum contemptoribus. quare Græci ſuccumbentes, & uidentes ſe non poſſe recuperare dignitatẽ priſtinam manẽte Iudæorum & Syrorum conſenſu, ſuos quiſq; familiares Syros appellauerũt de pace & amicitia, id quod facile impetratum eſt. nam cum utrinq; primatibus cõmiſſum eſſet negotium, ſecuta eſt reconciliatio, quam ita demũ ratam fore placuit, ſi utriq; Iudæos cõmunibus proſequerentur odijs: eosq; ex improuiſo aggreſsi, occiderunt ſupra quinquaginta uirorum millia: nec ullus euaſit, niſi ſi quem amici aut uicini ſeruauit miſericordia. hi deinde ſeceſſerunt Cteſiphontem urbem Græcanicã uicinam Seleuciæ, ubi quotannis rex hibernare eſt ſolitus, habens ibi maiorem ſupellectilis partẽ repoſitam: ibiq; ſedes fixerunt, tutos ſe rati regiæ maieſtatis reuerentia. Cęterum Babyloniorum ac Seleucenſiũ terror omnes eius tractus Iudęos peruagatus eſt: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucenſibus conſpirauit in eorum perniciem. quo factum eſt ut pleriq; Neerdam & Niſibim ſe receperint, ſecuritatem ſuam reponentes in earũ munitionibus, quæ alioquin etiam habitantur à uiris bellicoſiſsimis. Atq; ita ſe tunc habuerũt res Iudæorum per Babyloniam.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XIX.

Quomodo Caius à Chærea cæſus eſt. Caput I

CAIVS porro non in ſolos Iudæos Hieroſolymis & in uicinis regionibus degentes debacchatus eſt, ſed terra mariq; quàm late Romanum patet imperiũ, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quę unquam ueterum monumentis ſunt proditæ. Sed maxime Roma ipſa eius ſęuitiam experta eſt, nihilo hac parte meliori conditione quàm urbes cæteræ, præſertim ſenatores ac patricij, cæteraq; nobilitas: innumerisq; iniurijs uexabantur qui uocantur equites, opibus & dignitate ſenatorib. proximi, utpote ex quorum ordine ſenatorum habeatur delectus: hi enim ignominijs afficiebantur & exilijs cædibusq; & confiſcationibus, quæ tum ferè cædis accedebant prẽmium. Se uero pro deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à ſubditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in urbe celeberrimum, Iouem eius præſidem appellatione fratris ſalutare auſus eſt. Alijs quoque operibus ſuam declarabat inſaniam, quando à Puteolis urbe Campaniæ ad Miſenum alterum maritimum oppidum grauatus triremi traijcere, & alioqui ad ſuam dominationem pertinere exiſtimãs, ſi à mari

eadem quæ à terra obſequia exigeret, ab uno promontorio ad alterum ponte iuncto medio ſinus ſpacio, curru ultro citroq; uectatus eſt: id enim demũ iter dignum eſſe maieſtate ſui numinis. Templorum etiam Græcanicorum nullum inſpoliatum reliquit, & omnes inſignis artificij tabulas atque ſtatuas edicto ad ſe comportari imperauit, quicquid ubique terrarum pulchri eſſet, in pulcherrimo loco, hoc eſt, Romana urbe ſpectari debere dictitãs. his ſpolijs palatium ſuum & hortos exornauit, alioſque ſuos receſſus per Italiam. ad hæc Iouem qui à loco in quo uniuerſis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Athenienſis ſtatuarij, auſus eſt iubere in Vrbem tranſferri: quod tamen factum non eſt, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negotium, negantibus loco moueri poſſe illæſum ſimulachrum, & abſque uitio. aiunt etiã prodigijs fidem excedentibus Memmium uetitum, diſtuliſſe imperata facere: quæ ipſe inſeruit excuſantibus ceſſationem ſuam literis. cumque capite luendum eſſet neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò denique inſaniæ prouectus eſt, ut natam ſibi filiam in Capitolium delatam, in ſimulachri genua deponeret, quaſi communem ſibi cum Ioue prolem, in medio ſe relinquere dicens iudicium, utro maiore parente ſit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permiſit etiam ſeruis licentiam deferendi ſuos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipſius Cæſaris authoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeo ut Claudium auſus ſit Pollux mancipium ipſius reum facere: & Caius ſuſtinuit inter iudices audire patruum dicentem cauſam capitis, ſperans ſumpturum ſe de illo ſupplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum ſuæ ditionis orbem repleſſet ſycophantijs, & ſeruos erexiſſet contra dominos, paſsim illi tendebantur inſidiæ, alios ira ſtimulante ad uindictam acceptæ iniuriæ, alijs ipſius cæde imminentem ſibi perniciem præcauere uolentibus. Certè ius publicum, niſi illo ſublato, ſaluum manere non potuit, præcipue noſtra gens eius cæde erepta eſt ex ipſis interitus faucibus. quapropter libet mihi accurate denarrare totum negocium, uel ideo ut argumentum ſit diuinæ potentiæ, quod & in aduerſis ſoletur homines, & modeſtiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falſi, neglecta uirtute in perpetuam corruant miſeriam. Tres in illius necem conſpirationes factæ ſunt, quarum ſingulæ authores habebant uiros fortiſsimos. nã Aemilius Regulus à Corduba Hiſpaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa ſe habebat, quorum opera illum tolleret. alterius Caſsius Chærea tribunus erat caput. Annius quoque Minucianus nõ paucos ad opprimendum tyrannum conciuerat. His Caius inuiſus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita ut non diſsimularet ſua conſilia: quæ cum multis communicauit, uel amicis, uel alioqui uiris ſtrenuis. Minucianus uerò partim Lepidum ulciſcendi cupidine, quem illi amiciſsimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd uideret eius odia ſemper eſſe exoſis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chærea nõ ferebat exprobratam ſibi à Caio molliciem, & alioqui quotidiana pe-

ricula

ricula quibus propter familiaritatẽ eius erat expoſitus, optime ſe putabat nece ipſius euaſurum. Commune autem omnium illorum erat propoſitum, ſuperbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. ſpes enim erat, ſucceſſurum negocium, & re bene geſta ſeruandam ope ſua rempublicam, cuius ſaluti honeſtum eſſe uel uitam impendere. Sed Chærea fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi ſibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem acceſſum habebat ad perpetrandum facinus. interim Circenſes ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid deſiderat ab imperatoribus flagitat, & illi poſtulatis eius perlibenter indulgent, tum quoq; contentione magna rogabant, ut tributorum ac uectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum uociferationes, dimiſsis militibus iubet clamatores illos paſsim correptos duci ad ſupplicium: multiq; hoc pacto capite plexi ſunt. idque tulit populus, & ceſſauit à clamoribus, exemplo doctus maiorem uitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd uiderent pro importuno eius ſtudio multis repræſentatum interitum. Hæc magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & compeſcendam immanem Caij ferociam. Et ſæpe quidem epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id diſtulit: non quòd dubius eſſet propoſiti, ſed quia captabatur occaſio cõmodior, ut non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum uerò exactionibus præpoſitus, & debitis in fiſcum redigendis, quorum quædam dilatione ſolutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miſeratione exſequitur mandata negligentius, conciuit in ſe iram Cæſaris, non ſine probro effœminati ac ſegnis animi. nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus uicibus ſignum à ſe peteret, fœmineum aliquod & probroſum dabat uocabulum. atque hæc faciebat, cum ipſum non puderet in quibuſdam à ſe inſtitutis ſacris uti amictu muliebri, cincinniſque & alio ornatu quo ſexum mentiretur: & poſt hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem, qui & quoties talia ſigna acciperet ferebat indigniſsime, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, eſſetque cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo ſignum à Cæſare, prædicebat fore ut afferret tale aliquod ludicrum. quapropter auſus eſt ſibi aliquot aſciſcere, iuſtam iræ cauſam præferens. in his erat Popedius uir ordinis ſenatorij, omnibus ferè perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum ſectator otij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium ieciſſet conuitia: & teſtem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cùm alijs multis tum Popedio. quæ cum nollet amatorem ſuum falſo, ut erat, teſtimonio grauare in cauſa capitis, Timidius urgebat tormentis eam ſubijci. Tum Caius exaſperatus Chæream iubet ſine mora torquere Quintiliam, ideo potiſsimum ei ſolitus cædes & quæſtiones iniungere, quòd putaret hæc executurum inclementius, quo molliciæ notam effugeret. Quintilia porrò cum torquenda duceretur, conſciorum cuiuſdam obiter pedem calcauit, innuens ut bono eſſet animo, nè ue ad tormenta ipſius expaueſceret: ſe enim ea perlaturam obfirmato animo. itaq;

crudeliter eam examinauit Chærea, non ſponte, ſed neceſsitate coactus. Cúmque illa perduraret, duxit eam in Caij conſpectum, affectam modis miſerabilibus. Cuius miſeratione indignè laceratæ imperator nonnihil flexus, Popedium abſoluit, & pecunijs ſolatus eſt mulieris calamitatem, quam fortiter æque ac feliciter toleraũerat. Id uero indigniſsimè tulit Chærea, ſic traduci putans ſuam ſæuitiam, quaſi tam immodicam, ut ipſum Caium remedium eius adhibere oporteat. quamobrem ſic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipſe tribunus erat, ille præfectus urbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio noſtro defuimus. nam noſtra opera & induſtria coniuratorum alij necati ſunt, alij tormentis intantum lacerati, ut ipſi uiſi ſint miſerabiles. Sed hæccine ſunt noſtræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, ſed uultus rubore pudorem fatente miniſteriorum talium, cæterum uerbis non auſo ſuggillare inſaniam Cæſaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates urbis & imperij. harum, inquit, cauſa uulgi ſermonibus in Caium refertur: ſed ſi rei diſquiratur ueritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis, immò toti humano generi horum malorum cauſa ſumus, qui mandata eius exſequimur: & cum finem imponere poſsimus eius tum in eiues tum in reliquos ſubditos debacchationibus, per tam fœda miniſteria facti ſumus ex militibus ſatellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum aut imperio geſtantes arma, ſed pro eius incolumitate qui eorum tam animos quàm corpora in ſeruitutem redigit, contaminantéſque nos quotidie cruore cęſorum & atrociſsimis quæſtionibus, donec ipſius iuſſu ab alijs parimodo tractabimur. non enim hoc modo chariores ei reddimur, ſed ſuſpectiores potius: & alioqui aſſuetus cædibus, quas libidine moderatur, non iudicio, nequaquam conquieſcet prius quàm nos quoq; cæteris adijciat: nimirum iam deſtinatos exitio, niſi mature proſpicimus & communi libertati, & noſtriſmet periculis. Clemens autem etſi approbaret Chæreæ ſententiam, tacere tamen eum iuſsit, ne ſparſis in plures his ſermonibus, & euulgato ante effectum conſilio, raperentur ad ſupplicium. exſpectandam eſſe optabilem occaſionem, fortuito alicunde offerendam. ſibi quidem ob ingraueſcentẽ iam ætatem non ſatis eſſe animi: & habere ſe tutiora conſilia: nam honeſtiora ne cogitari quidem poſſe. His dictis Clemens domum ſe recepit, ſecum agitans quæ audierat, quæque ipſe dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipſum tribunum properat, quem uirum quòd non contemnendum noſſet libertatisque amatorem eximium, & ferentem ægre preſentem ſtatum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo exſpectans conſilium, decreuit ei rem proponere, ſollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculoſam exiſtimans in tanto negocio. hunc poſtquam libenter id accipere intellexit, ut qui iam ante pari modo animatus, ideo tantum hactenus ſiluerat, quòd cum nemine auderet communicare ſuam ſententiam: tunc uero opem etiam polliceri non modò ſilentium, magis etiam confirmatus eſt in propoſito. itaque rati non amplius cun-

us cunctandum, ambo ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsis similem, & eodem accensum uirtutis studio, Caio uero suspectum propter necem Lepidi, hominis Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cæteris in tales sæuire solitus: & iam ante significationem aliquam inter se dederant, quæ tum agebantur iniquo seferre animo. quamuis enim metus periculi non sineret eos manifeste proferre odium quo Caium prosequerentur, tamen occultus quidam eius rei sensus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnémque laudem meritus, soliti etiam antea plurimum illi deferre, in eo quoque congressu postulabant ut ipse initium sermonum faceret. ille rogauit Chæream, quódnam signum ea die ab imperatore accepisset. uulgatum enim iam erat per urbem, quomodo ei soleret dandis signis illudere. ibi Chærea cupide arrepta occasione, fretúsque Minuciani fide: at tu mihi, inquit, libertatem signum da: cui gratias habeo, quòd me ultro properantem excitas. neque mihi ampliori adhortatione opus est, siquidem tibi quoque idem placere uideo, & priusquam conueniremus iam antè consensimus: gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet. quare age aggrediamur opus te authore, equidem uolens ac libens sequar quocunque iusseris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus supereſt, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere. ipse certè totus feror in hoc negotium, securus quid mihi post eueniat: quandoquidem nec libet nec uacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublatis legibus, & omnibus imminente à Caio pernicie. & dignus sum opinor uel te iudice cui credatur hoc ministerium, quando & tibi eadem probari uideo. Tum Minucianus sic animatum sentiens, complexus hominem collaudatum hortatus est ut pergeret, apprecatus ut superi conatus eius ratos habeant: atque ita mutuum confirmati diuersi abeunt. Ferunt hoc consilium quodam omine fuisse firmatum. Nam ingrediente curiam Chærea, uox cuiusdam è turba audita est, iubens eum, dijs iuuantibus, destinata perficere. & primo suspicatus est rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intellexit incitari se aut à quopiam conscio, aut uoce dei, cui curæ sunt res mortalium. iámque multi participes insidiarum armati aderant & senatores & equites, simúlq; militum quotquot erant conscij. nemo enim erat qui non putaret necem Caij pertinere ad salutem publicam, & ideo pro se quisque dabant operam ne quis in hoc facinore cæteris uirtute cederet, cunctis tam uerbis quàm opere in exitium tyranni conspirantibus. Nam & Callistus his se adiunxit Caij libertus: qui unus plurimum apud eum poterat, socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundansque pecunijs quas ex munerum corruptelis parauerat: utebatúrque immodice hac potentia, suspectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in semel destinatis pertinax. ipsi autem inter alias periculi causas hæc erat non postrema, quòd esset pecuniosus nimium. quare ad

Claudium clàm deſciſcebat, colens eum quòd ſperaret ſucceſſurum in impe rium,& iam tum obſequijs captans eius gratiam,quò tandem apud illũ quoque eſſet in precio. nam & iactauit apud eum,iuſſum ſe ut ueneno ipſum tol leret, & hactenus ſemper commentum differendi cauſas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxiſſe ingratiam Claudij. nec enim ille ſi patruum necare uoluiſſet,tuliſſet excuſationes Calliſti: & liberto ceſſanti imperata facere mox repræſentatum fuiſſet meritum præmium.Claudius tamen qui diuino quodam fauore Caij furorem euaſit, gratiam Calliſto perſuaſus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterùm Chæreæ conatus differebantur indies conſciorum quorundam ſegnicie.nam ipſe inuitus cunctabatur,omne tempus patrandò huic facinori opportunum iudicans.etenim aggredien di aſcendentem in Capitolium ad mactandas pro filiæ ſalute uictimas ſæpe dabatur occaſio: uel præcipitandi in forum è faſtigio baſilicæ, numos inde aureos & argenteos ſpargentem populo:uel opprimendi celebrantem arcana ſacra quæ ipſe inſtituerat. nam ipſe Caius incautus erat propter ſecuritatem,licet uerſaretur inter continue præparatos ad inſidias. Itaque inter ſuos iactabat Chærea,ſi putarent illum à dijs ſeruari, ſibi uni & animum eſſe & facultatem, uel abſque ferro conficiendi hominem: adeò infenſus erat coniuratis,timens ne elaberetur occaſio.at illi uidebant quidem eum pro communi libertate ſollicitum,poſtulabant tamen pauliſper differri negocium, ne ſi parum ſuccederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquiſitionibus præcluderetur uiris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. ſatius igitur eſſe dum ludi aguntur in palatio adoriri facinus. hi celebrantur in honorem Cæſaris, qui primus dominationem à populo in ſe tranſtulit. & exſtructa ante regiam ſcena,conueniunt eò ſpectatum Romanorum nobiles unà cum uxoribus ac liberis,præſente etiam principe. ibi cõcluſis tam multis millibus intra modicum ſpacium, conatum facile ſucceſſurum, non ualentibus etiamſi uelint ſuccurrere protectoribus domeſticis. Aſſenſit Chæreas, decretúmq; eſt primo ludorum die rem aggredi: ſed plus fortuna potuit quàm conſiliũ, ita ut uix tertio ſtatuta peregerint, qui fuit ludorum dies ultimus. tum Chærea ſocijs conuocatis: multum, inquit, elapſum eſt temporis, quod nobis ſegniciem exprobrat in honeſtis conſilijs: quæ uerendum eſt ne prodita in nihilum recidant, & Caius exaſperatus magis etiam ſæuiat. An non uidetis quòd ad hunc modum nihil aliud fit quàm libertatis detrimentum, & tyrannidis acceſsio? cum debeamus nobis primùm ſecuritatem parare, deinde alijs perpetuam felicitatem,unde ad nos & gloria maxima reditura ſit.illis uero tam honeſto propoſito non contradicentibus, cunctantibus tamen adhuc, & per ſtuporem ſilentibus:quid, inquit, boni uiri, differimus? an neſcitis hunc eſſe ſpectaculorum diem ultimum,poſt quæ peracta Caium eſſe nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Aegypti uiſendæ gratia. pulchrum uero fuerit,ſi emittamus è manibus hoc propudium hominis,terra marí que triumphaturum de Romanorum ignauia. An non ignominioſum ſit, nos Aegyptio cuipiam libertatem oppreſſam non ferenti hanc gloriam cedere: ego certe deliberationes ueſtras non exſpectabo amplius, ſed

pericu-

periculum faciam hodie, ita ut fortem uirum decet quicquid fors ferat libentius perpessurus, quàm ut me uiuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, ut omnes sine dilatione rem aggredi cuperent: móxq; palatium armatus gladio petijt, quod ita mos sit accinctos tribunos signum ab imperatore petere: & fortè ea die uices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem protrudendo, dum quisque locum spectandi præcipere nititur, magna uoluptate hanc contentionem spectante Caio: quòd nec senatoribus assignata essent loca, nec equitibus, sed promiscue sedebant uiri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus deinde imperator rem diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente uictima cõtigit respergi cruore togam Asprenatis unius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet tum risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam suam fuisse affabilem, ita ut insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro consedit inter amicos in theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram uersus subdiualem aream, alteram uersus porticum, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato spectatorũ consessu: qua parte erat cella quædam tabulatis interscpta, ubi mimi uersabantur, & musici. Cúmque iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius uir prætorius submissa uoce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij. tum Cluuitus, tace, inquit, bone uir, ne quis hæc Achiuorum exaudiat: alludens Homerico carmine. Sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis constabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: móxque duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: et fabula acta est Cinyra, in qua & ipse & eius filia Myrra occiditur: multúmque ficticij cruoris fusum est tam circa crucifixum, quàm circa Cinyram. quin & eundem diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterùm Caio dubitante, permaneret ne usque finem spectaculi, præsertim cùm dies esset ultimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur, ut erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, ueritus ne periret occasio, iam enim Chæream egressum uiderat, surrexit iturus ad confirmandum hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quó nam, inquit, bone uir. quem ille reueritus sedit denuo. sed uicit timor: & paulo pòst rursum surrexit, Caio non amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tum Asprenas etiam hortatus est Cæsarem, ut more solito lotus & pransus tum demum reuerteretur: cupiebat enim ut conscius quod statutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos disposuerat, ut suo quisque loco nauaret operam: ægreque moras ferebant, quòd iam esset hora nona diei: & Chæreas uolebat

bat in theatrum reuerti, atq; in ſedentem irruere. quamuis enim intelligeret id ſine multa equitum qui aderant ac ſenatorum cæde non poſſe fieri, exiſtimabat tamen eam bene rependi libertate publica. iamq; tendebat in theatrũ, cum ſubito ſtrepitu ſignificatur ſurrexiſſe Cæſarem. Tum coniurati turbam dimouent, quaſi Caio hoc uolẽte: re autem uera captantes ſolitudinem quo facilius poſſent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minutianus ſororis eius maritus, & Valerius Aſiaticus, quos dimoueri uetabat ſua dignitas. eos ipſe ſequebatur cum Paulo Aruntio. mox ubi regiam ingreſſi ſunt, relicta recta uia per quam eum præſtolabantur ſeruorum miniſteria, & quà Claudius cum alijs præceſſerat, deflexit ad infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco uiſurus qui uenerant ex Aſia, partim ad concinnandos hymnos ſacrorum domeſticorum, partim ad ſaltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chærea ſignum poſtulat. & illo probroſum quiddam dante, conuitio ſimul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tamen letali uulnere: quod quidã data opera factum putant, ut multis ictibus conſauciatus periret cruciabilius, mihi nõ fit ueriſimile, quia tale facinus nõ admittit lenta conſilia. quòd ſi hoc animo id fecit Chærea, uidetur mihi fuiſſe omnium ſtultiſsimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quàm celeriter ſe ac ſuos eximere periculo: maxime quando non deerant qui Caio poſſent ſuccurrere, niſi quamprimum exhalaret animam. alioqui uidebitur ſe & amicos potius quàm illũ affligere uoluiſſe, cum poſſet re bene geſta clam ſe ultoribus eius ſubducere, non perdendo temere tempus, uel ſeipſum potius. Verum hæc quiſque ut libuerit æſtimet. Caius porrò præ dolore uulneris, quod humerum inter & collum impactum ne ulterius procederet oſſe iuguli retentum eſt, neq; exclamauit attonitus, neque inuocauit opem amici ullius, ſiue quòd nemini ſatis fideret, ſiue præ ſuperbia: gemitu tantum edito, fuga ſe proripiebat ulterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit ut in genu procideret: móxque circumſiſtentium una uox erat, repete, atque ita confecerunt eum, illatis certatim crebris ictibus. extremum autem inflixiſſe fertur Aquila, qui ultimum exitium illi attulit. author autem facinoris merito Chærea dicendus eſt. quamuis enim adhibuerit ſocios, omnium tamen primus id concepit animo, & modum perficiendi inuenit. primúſque auſus eſt conſilium communicare cum alijs, quod ubi probari ſenſit, coniuratos in unum contraxit uſus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cumque res operam poſceret, hic quoque primus in eum irruit, & ſua uirtute cædem exorſus, trucidati cadauer proculcandum alijs præbuit. quapropter merito quicquid & à ſocijs perpetratum eſt, ipſius prudentiæ, induſtriæ atque uirtuti, acceptum ferendum eſt. Sic Caius finijt multis confoſſus uulneribus. Quo interfecto, Chærea cum ſocijs recipere ſe quà uenerant, uidebat impoſsibile: ſiue attoniti magnitudine facinoris, quòd non leue eſſet periculum occidiſſe imperatorem gratioſum apud inſanam multitudinem, paratis ad ultionem militibus: ſiue quòd anguſtæ erant uiæ ubi patrata eſt cædes, & refertæ famulis ac cuſtodibus, qui omnes ea die præſto erant ad officium. proinde per

aliam

aliam uiam contulerunt ſe ad ædes Germanici, cuius filium Caium tum neca uerant. hæ fuerunt contiguę palatio: quod ita unum erat, ut tamen excultum eſſet ædificijs per partes à ſingulis imperatoribus, quorũ appellationem reti nebant. iamq; elapſi è turba ſatis tuti erant pro tempore, tantiſper dum in oc culto eſſet caſus Cæſaris. primi autem Germani ſenſerunt eius interitum, co hors ſatellitũ ex ea gente lectorum ad principis cuſtodiam: homines natura iracundi, ut quiuis alij barbari, quòd plerunq; quid fiat non intelligant, ro buſti corpore & primos hoſtium impetus excipere ſoliti, & magnum ad ui ctoriam momentũ afferre in quamcunq; partẽ incubuerint. hi cognita mor te Caij uehementer indoluerunt, nõ ipſius uirtutibus rem metientes, ſed ſuis cõmodis, quòd gratioſus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolen tiam eorũ ſibi comparans: moxq; duce Sabino (is non ſua aut maiorũ uirtu te, ut qui gladiator fuerat, ſed inſigni robore ad tribunatũ prouectus eſt) ſtri ctis gladijs diſcurrebant per domos ſcrutabundi ubi nam laterẽt interfecto res Cæſaris: & primum forte oblatum Aſprenatem fruſtatim lacerauerunt, cum cuius togam cruore uictimæ reſperſam diximus, infauſto ſanè auſpicio. poſt hunc Norbanum nacti ſunt ciuem nobiliſsimum, & genus ducentem à multis imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri ſuam dignitatem uidẽs, homo ualidus extorſit gladium reluctanti ei qui primus ſe inuaſerat: uideba turq; non inultus moriturus, ni circumdatus multorũ ſimul obrueretur icti bus. tertius è ſenatoribus Anteius cum paucis mala fortuna ſicut priores in Germanos incidit, pertractus eò cupidine uiſendi Caij cadaueris, quem ue hementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non conten tus egiſſe in exilium, occidit poſtremo miſsis illò militibus. paſcebat igit̃ ocu los gratiſsimo ſpectaculo: uerũ audito tumultu latebras quæritans, non effu git Germanorũ diligentem perquiſitionem, per iram ſontes iuxta atq; inſon tes trucidantium. & illi quidẽ tali fato abſumpti ſunt. cæterum poſtquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus eſt, plus demirationis inuenit quàm fidei. quidam enim etſi perlibenter interitum eius acciperent, quem iamdu dum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. alijs contra ideò non libebat credere, quia uerũ eſſe nolebant, atq; etiã maius putabant quàm ut humana uirtute poſſet effici. hi fere erant pueri ac fœminæ atq; mancipia, tum nõnulli ex militibus: quòd eius ſtipendia merentes ſimul exercerent ty rannidem, miniſtri ſuperbiæ, concutientes optimũ quemq; ciuium, & præ darum participes. mulieres autem & iuuentus deliniti, ut ſolet uulgus, ſpecta culis, muneribus gladiatorijs, uiſceratiõibus, oblectamentisq; id genus alijs: quarũ prætextus erat uoluptas populi, re autem uera ſeruiebãt crudelitati & inſaniæ principis. apud ſeruos item gratioſus fuerat, ppter licentiã contem nendi dominos, cõtra quos in eo paratũ habebant præſidiũ. Facile enim erat fidẽ impetrare confictæ calumnię, & indicata herili pecunia non libertatem ſolũ aſſequi, ſed & diuitias, ꝙ delatoribus octaua confiſcatorũ bonorũ eſſet decreta. nobilium aũt etiamſi quibus credibile fieret, uel ꝙ aliquid præſenſe rant, uel quòd uerũ eſſe miſere cupiebant, adeo nõ proferebant gaudium, ut ne audiuiſſe quidẽ ſe fingerent: alij ne ſpe fruſtrata proditæ uolũtatis pœnas luerent: inſidiarum alij conſcij, & tanto magis præ ſe ferentes ignorantiã, ne

forte

forte ſuſpecti his quibus expediebat tyrannũ uiuere, depoſcerentur ad ſupplicium. nam & diuerſus rumor ſparſus eſt, eſſe quidem ſaucium, non tamen occiſum, uerùm diligenter curari à medicis. quo factũ eſt ut audientiũ nemo declararet ſuum animũ: aut enim amici eius erant, qui nunciabãt, & hoc ipſo ſuſpecti quaſi fautores tyrannidis: aut contrà infenſi homini, & ideo nimis cupide etiam falſa pro ueris credita cõmunicare cum alijs putabãtur. acceſsit & alius rumor, qui maxime nobilitatis obſcurauit gaudiũ: eum contempto uulnerũ periculo, ſic ut erat cruentatum procurriſſe in forum, atq; ibi concionari apud populũ. ita illi in diuerſos affectus diſtrahebant rumore ancipiti: nõ tamen loco ſe mouere auſi ſunt metu calumniæ, ſcientes non tam referre quo ipſi animo id facerent, quàm quo factũ interpretarentur delatores & iudices. Sed poſtq̃ Germani ſtrictis gladijs circumdedere theatrũ, nemo ſpectatorũ non putabat de ſe actũ, & ad cuiuſuis ingreſſum expaueſcebant, quaſi iamiam contrucidandi: hærebantq; inopes conſilij, ut quibus nec manere tutum eſſet, nec egredi. tandẽ irrumpentibus militib. clamor toto theatro tollitur ſuppliciter deprecantiũ, & excuſantium inſidiarum ignorãtiam, ſiue inſidiæ illæ fuerint, ſiue quid aliud. addebant & planctus, & lacrymas, deosq; innocentiæ teſtes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant, quæ eos docebat præſentaneum uitæ periculũ. His flexa eſt ira militũ, ne quid durius in ſpectatores conſulerent: quandoquidẽ hoc ipſum quamuis furentib. immane uidebatur, circumlata cæſorũ cum Aſprenate capita, & in ara depoſita, quorũ aſpectu nihil miſerabilius uiſum eſt ſpectatoribus, dignitatẽ eorũ & infelicitatẽ reputantibus, & de ſe quoq; ſolicitis, quòd incerti eſſent etiamnum an omninò periculum euaſerint. itaq; etiam qui iuſtiſsimis odijs Caium proſequebantur, non tamen ſincerũ capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa ſpe oſtendẽte ſe miſeris. Tandẽ Aruntius homo gratioſus, qui uocalis erat utpote præco rerũ uenalium, paraueratq̃ ſibi ex eo quæſtu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrũ ingreditur habitu quàm maxime ad luctum compoſito. quamuis enim infenſiſsimus eſſet Caio, tamen urgente præſenti diſcrimine ad diſsimulandam lætitiam, præferens inſignia mœroris omnia, quibus uti mos eſt in chariſsimorũ deſiderio, nunciat eius mortem, non paſſus multitudinẽ diutius ignorare quæ acciderant. deinde cœpit reuocare Germanorũ impetũ, ſimulq; tribuni iubebant gladios recondere, ſignificantes imperatoris interitum: quæ quidem certiſsima ſalus fuit conſtipatæ in theatro multitudinis, & eorũ qui quomodocũq; inciderent in Germanos: qui ſi aliquã ſpem incolumitatis illius habuiſſent, à nullo abſtinuiſſent maleficio. adeo illũ diligebant, ut ſuarũ animarũ iactura redemptam ſalutẽ eius cuperent nullo reſpectu calamitatis reipublicæ. itaq; tum demum cognita eius morte cohibuerunt impetum quo in uindictã ruebant, uel quod iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: uel quia timebant non impune ſibi fore tantam uiolentiã, ſenatu in ſe animaduerſuro ſi forte ad eum rediret rerũ regimen. Sic tandem Germanorũ rabies ſedata eſt, per Caij cædem paulo antè excita. Cæterũ Chærea qui ualde timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidẽs, ſingulos militum prenſabat, de eo rogitans, precibúſque commendans eis

ſalutem

ſalutem hominis: quo factũ eſt ut ille unà cum Clemente ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, teſtatus id eſſe è republica, eiq; ſenatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando conſiliũ, nec in peragendo animus illi defuerit: dicens hanc eſſe naturã tyrannidis, ut elata breui uoluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem ſortiatur uitæ exitum, ut inuiſa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidiſſe, qui iam tum ante conſpirationẽ initam legũ contemptu, & non ferendis iniurijs etiã amiciſſimos à ſe alienauerit, à quibus nunc peremptus uideatur, cum reuera ipſe ſibi exitij cauſa fuerit. Iamq; & in theatro ſpectatores tumultuabundi conſurrexerant, huiuſmodi occaſiõe diffugiendi præbita. Arcyon medicus correptus ut curaret quoſdam ſaucios, prætextu parandorũ remediorũ dimiſit proximos: re aũt uera ut ſeſe præſenti periculo eximerent. Interea ſenatus in curiã conuenit, populusq; in comitiũ confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidẽ ſerio, ſenatus uero tantũ in ſpeciem. cumq; Valerius Aſiaticus uir conſularis progreſſus eſſet ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæſaris, multis eum rogantibus quiſnam eſſet eius cædis autor, Vtinã ego, inquit. Conſules aũt edictum propoſuerunt, in quo continebatur Caij accuſatio, iubentes ut domũ redirent tam populus q̃ milites, populo quidem magnam relaxationem pollicendo, militibus uero præmia, ſi modo nihil turbarent & abſtinerent ab iniurijs. nam metus erat ne exaſperati clade aliqua ciuitatem afficerent, né ue ad rapinas uerterent & ſacrilegia. iam autem totus ſenatorũ ordo conuenerat, præcipue qui cædis erant conſcij: audebantq; ſperare aliquid, quaſi ad ſe deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Quomodo Claudius principatum adeptus ſit. Cap. II

IN hoc rerum ſtatu repente Claudius domi arripitur. Conuenientes enim in unũ milites, & collatis de rebus gerendis conſilijs, uidebant populum non ſuffecturum tot urgentibus negotijs, ſi ad ipſum rediret rerũ adminiſtratio: nec ſibi utilem eam fore, ſi deſinerent eſſe miniſtri principatus & quodammodo ſocij. optimũ igitur uiſum eſt rebus adhuc turbatis principem eligere Claudiũ, defuncti patruũ, neminem eorum qui tum in ſenatum coiuerant non præferendũ, ſiue natalium claritatis, ſiue liberalis eruditionis habenda eſſet ratio: qui cõſtitutus in rerũ faſtigio præmia cuiq; pro meritis decernat. hæc ſentẽtia ſimul approbata eſt, & Claudius correptus à militibus: In ſenatu autẽ Cn. Sentius Saturninus, nõ neſcius Claudium raptum, & inſtare uirtutis certamen, quaſi protruſus, nec tamen inuitus, intrepide orationem dignam ingenuis & generoſis auditoribus exorſus eſt in hanc ferme ſententiam. Etſi incredibile uidetur, Quirites, quod præter omnem ſpem nobis offertur poſt tam longũ temporis ſpaciũ, tenemus tamen libertatem, incertũ quidem quàm diu manſuram, & in poteſtate deorum ſitam quorũ hoc munus eſt: ſed quæ in præſens certè exhilarare nos ualeat, quicunque ſequatur exitus. bonis enim uiris iucundum eſt uel unam horam liberos in libera patria uiuere, ueteriſq; illius & florentis reip. aliquem guſtũ capere. equidẽ priſcæ illius libertatis non memini, ut poſt eam ſublatã natus, præſentis ſanè ſum cupidiſsimus, & felices exiſtimo quibus datum eſt in illa naſci atq; inſtitui honeſtis ſtudijs; proximumq; poſt deos im-

mortales honorē his uiris habendum cenſeo, quorū uirtute uel ſero tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas utinam perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis uel hæc dies ſufficit, tam iunioribus noſtrū quàm ſenioribus: his quia non omnino ignari bonorū libertatis morientur libentius: illis quia uirtutis exemplū recens propoſitū eſt, quod æmulari ſit longe pulcherrimū, & non degenerare à claris maioribus. quamobrē nihil nobis magis curandū eſt, q̄ut cum uirtute uiuamus, quæ ſola libertatē parit ſuis cultoribus. mihi res ueterum auditu tantū ſunt cognitæ. ex his uero quæ ipſi uidere licuit, ſatis intellexi quantū malorum ciuitates inuehant tyrannides, uirtutem omnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos ſpiritus, metum contrà atq; adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, ſed ad arbitratum principum adminiſtrantur omnia. Ex quo enim Iulius Cæſar poteſtatē populi diminuit, & proculcatis legibus ſubuertit rempublicam, oppreſſo iure ſeruiēs ſuis cupiditatibus, nullum malorū genus eſt quo non attrita ſit ciuitas, dum inter ſucceſſores eius poſterior quiſq; præcedentem ſtudet uincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire urbem generoſis ciuibus: q̄ exiſtimarent hoc ad ſuam pertinere ſecuritatem, ſi rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorū uirorum non ſolū magnanimitatem premant, ſed ipſos etiam perdant non uno mortis genere: idq; cum multi iam deinceps in poteſtatis faſtigio collocati fuerint, & ſinguli non ferendis grauaminibus onerauerint rempublicam. Quorū unus Caius qui hodie fato ſuo functus eſt, grauiora patrauit q̄ cæteri, non in ciues ſolū, ſed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam ſuam iracundiam, & iniuſtas pœnas eis infligens, infenſus dijs ſimul & hominibus. Tyrannis em̄ nō ſufficit uoluptatū ſtudiū & ſuperbia, neq; rapinæ & adulteria, ſed præcipuū cōmodum ducunt ſi inimicorum totas exſcindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos ulla iniuriarū patientia eſt efficax. etenim cōſcij ſibi quàm multis malis oppleuerint homines ſubditos, etiamſi illi contemptim ferant ſuum infortuniū, ipſi tamen maleficentiæ ſuæ memores, ita demū ſecuritatem ſibi pollicentur, ſi illos poſsint omnino tollere. His malis leuati, & nemini niſi uobis inuicē obnoxij, id quod & p̄ſentis cōcordiæ & futuræ ſecuritatis certiſsimū pignus eſt, inſtaurate collapſum ciuitatis decus, & iuſta cura rempub. in priſtinam integritatem reſtituite. Liberum eſt ſententias proferre de his quæ diſplicent, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui poteſtas ſit in earum authores animaduertere. quid enim aliud nuper creſcentem tyrannidem aluit, quàm iſtorum ſegnicies, qui nulli in re libidini eius refragati ſunt? quietis enim uoluptate uicti, & aſſueti mancipiorū more uiuere, dum honeſtæ morti turpem uitam præferunt, conieceruńt ciuitatē in calamitates nō ferendas, quas partim audiuimus, partim uidimus. Ante omnia uero tyranni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipue: qui uir dijs fauentibus tum conſilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, ut pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. honeſtiſsimū enim eſt benefactoribus gratiam reponere, qualis & uir hic habendus eſt, Brutorum ac Caſsiorū æmulus interfectorū Iulij Cæſaris: & hac parte anteferendus, quòd

illorum

illorum opera bellis ciuilibus perturbatũ eſt totum Romanũ imperium: hic uero cæſo tyranno omnib. malis ciuitatẽ eripuit. Hæc Sentius ſenatu magna cum uoluptate audiente, & quotquot equitũ aderant. tum exſurgens Trebellius Maximus, anulũ ei detrahit, in quo lapillus erat incluſus inſculptam habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliò nõ animaduerterat: ſtatimq; ea confracta eſt. Et iam nox proceſſerat, cum Chærea ſignũ à conſulibus petijt: atq; illi libertatem dederunt. adeò autẽ mutatas res mirabantur, ut ipſis ſibi uix ſatis crederent. tunc enim primum ex quo reip. adminiſtratio populo eſt adempta, ſigni dandi mos ad conſules redijt, penes quos ante Cæſares imperiũ fuit in milites. id acceptũ Chærea militibus tradidit his qui à ſenatu ſtabant, uidelicet quatuor cohortes amantiores imperij legitimi q̃ tyrannidis. hi mox abierunt cum ſuis tribunis, pauloq; poſt etiam populus lætus ac ſpei plenus, multũ ſibi placẽs ob reuerſam in priſtinũ ſtatum rempublicã, & Chæreæ nihil nõ tribuens. Is indigne ferens ſupereſſe uxorẽ Caij & filiã, mittit unũ è tribunis Iulium Lupũ, qui utramq; interficiat: ideo potiſsimùm illi demandato negotio, q̃ Clementis eſſet cognatus, & dignus ut in partẽ ueniret tyrannicidij, quaſi totius conſilij à principio cõſcius. non deerant tamen è coniuratis quidã, quibus crudele uideretur ſæuire in mulierẽ, quãdo Caius non ipſa incitante, ſed ſuopte morẽ gerens ingenio ciuitatẽ afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij contrà illam potiſsimũ malorũ omniũ cauſam aſſeuerabãt, à qua amatorio potionatus inciderat in inſaniam, atq; ita unam ueneficam attuliſſe toti Romano orbi calamitates maximas. quorũ ſententia poſtremo uicit, & Lupus properauit ad hoc miniſtériũ, ne quid moraretur publicum cõmodum. cumq; ueniſſet in palatiũ offendit Ceſoniam humi ſtratam iuxta mariti cadauer, inopem omnium quæ ſolent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore uulnerũ, afflictantem ſe cum iacente ſimul filia. nec alia uox eius audiebatur quàm Caij accuſatio, quòd amantiſsimæ uxori non paruiſſet præmonenti toties. quod quidem tum ambiguũ uiſum eſt, ſicut nunc quoq; duplicem interpretationem recipit: alijs ſic intelligentibus, conſuluiſſe eam ut rediret ad ſaniorem mentẽ, & in ciues ſæuire deſineret, moderatũq; principem ageret, ne fortè prouocati eius crudelitate, parem ei uicem reponerẽt: alijs cõtrà, inſtigaſſe eam maritũ ut ſine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduerſione dignũ ſit, ſuæ tamen ſecuritati proſpiceret. idq; tum exprobratum illi, quòd etiam admonitus ſegnior fuerit. adeò in diuerſum ſenſum trahebantur uerba mulieris. quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, oſtenſo iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat ut propius accederet: utq; ſenſit cædis cauſa eum ueniſſe, non magni pendentem uerba nihil ad ſuum propoſitum facientia, cõfeſtim nudatum iugulum præbuit, miſerabiliter ſuam conditionem deplorans, & urgens ne differret inceptæ à ſocijs fabulæ extremum actum addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulã: quod mox ipſe factum renunciauit Chæreę. Ita Caius quarto ſui principatus anno finijt, uir & ante principatum maleficus, uoluptatibus deditus, & fautor delatorum, periculorumq; metuens, atque ea de cauſa ſanguinarius, unicum fructum potentię exiſtimans ſi abuteretur ea contra immeritos, & prę-

das ex iniuſtis cædibus ac rapinis ageret: attollens ſe ſupra humanum faſtigium, & diuinitatis opinionē affectans, populariq; aſſentatione deprauatiſsimus: legum cancellos non ſecus quàm uirtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira ſtimularetur ad uindictam ac ſupplicia: oſor bonorū uirorū omnium, quicquid collibuiſſet citra omnem contradictionē licere ſibi poſtulās. quare ne à ſororis quidē germanæ ſtupro abſtinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta eſt inuidia, ꝓpter incredibilem & multis retro ſeculis inauditam libidinis licentiam. opus autē eius regale aut magnificū nullum eſt memorabile, aut excogitatum ad utilitatem hominum, præter receptacula exſtructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentarijs ex Aegypto uenientibus. hoc enim citra controuerſiā maximum opus eſt, & utiliſsimū nauigantibus: ac ne id quidem abſolutū eſt: ſed imperfectum manſit remiſſa contentione operantium. In cauſa fuit ſtudium rerum inutiliū, & quòd pecuniam in priuatas ſuas uoluptates inſumere maluit, quàm in publicam magnificentiam. alioquin orator facūdus, & peritus utriuſq; literaturæ tam Græcanicę quàm patriæ: facileq; intelligebat omnia, ad quorumuis orationes reſpondens ex tempore: & uel in maximis negotijs ſuadendi facultate præditus ſiquis alius, quam uel ingenij felicitate, uel diuturna exercitatione ſibi parauerat. ad cuius laudis æmulationem magnos ſtimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hūc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc ſtudiorū genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat. nec tamē ei bona inſtitutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem ſibi accerſeret: intantū ardua res eſt eos ſapere, quibus adeſt quid uis faciētibus impunitas. Vſus enim honeſtiſsimis amicis à principio, quo facilius bonam opinionē ſibi pararet, tandē eos à ſe alienauit uſurpanda immodica licentia, quorū odijs indies gliſcentibus poſtremo
111 per inſidias eorundē oppreſſus eſt. Cæterū Claudius, ut ſuprà dixi, cognito Caij caſu, & hac de cauſa perturbatione totius palatij, de ſua ſalute anxius latebat in quodam angulo, nullam periculi cauſam habens præter claritatem natalium. nam priuatā uitam agens permodeſte ſe geſſerat, uel mediocri ſtatu contentus, literisq; ſe oblectabat Græcis maxime, omnem negotiorū deuitans ſtrepitū. tum uero attonita uulgi multitudine, regia referta diſcurſantibus cum furore ac conſternatione militibus, plebe quaſi metu dominationis ſoluta ultro citroq; ruente temere, prætoriani qui potiores habent inter reliquos milites, cōſultare cœperunt quid agendū ſit, nō tam ſoliciti de nece principis, quem iure cæſum exiſtimabant: q̄ quomodo rebus ſuis proſpicerent, Germanis in interfectores ſæuiētibus, ſuimet reſpectu magis quàm utilitatis publicæ. quæ omnia magis audebant trepidationem Claudij, maxime cum uideret circumferri Aſprenatis & unà cum eo cæſorum capita. ſtabat enim in quodā loco gradibus aliquot acceſsibili, obſcuritate eius ſe occulens. ibi Gratus unus è palatinis militibus, non ualens ſatis uultum eius diſcernere præ tenebris, hominem tamen eſſe uidēs qui latere cupiat, propius acceſsit, licet rogatus ut diſcederet: & tandem protractum agnouit, inclamans alios ſequentes, profecto hunc eſſe Germanicum, dignum qui uacantem imperatoris locū occupet. Tum Claudius uidēs eos paratos ut ſe rapiant, metuenſq;

ne

ne iubente Caio plecteretur capite, rogabat ut ſibi parcerent, innocentiam ſuam commemorans, & excuſans ſe inſcium rerum omnium. ad quę Gratus ſubridens dextra prehenſum ſic alloquitur. Deſine de incolumitate eſſe ſolicitus, cum potius debeas animũ ad principatum erigere, quem dij Caio ſublato tuæ uirtuti offerunt, orbem terrarum tandem reſpiciẽtes feſſum calamitatibus. quare age maiorum tuorum ſolium recipe. moxque attollunt eum in humeros non ualentem præ metu ſimul ac gaudio pedibus inſiſtere. iam em̃ complures prætoriani circa Gratum uerſabantur, ita ut quidã putantes Claudium rapi ad ſupplicium, miſerarentur ut hominem innoxium, & qui totam ætatem exegiſſet in ocio, ac ſæpe ſub Caio adductus eſſet in uitæ periculum: quidam etiam dictitarent, ad conſules pertinere de eius cauſa iudicium. Verùm militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiã ipſius lecticarij fugerant, deſperantes de ſalute domini quem raptum uiderant. itaque cum hi ſoli tenerent palatium, partem urbis ut ferunt antiquiſsimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter uidentium, & magno ſtudio conantiũ eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominũ. ad hæc ſuccurrebant prȩcipuorum ſenatorum cupiditates immodicæ, & quantũ per eas peccatum ſit ante mutatum ſtatum reipublicæ. quem quia in priſtinum reſtitui iudicabant impoſsibile, rurſum non eſſe in rem ſuam uidebant, ſi unus quiſpiam citra ipſorum operam potiretur imperio, cum liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter ſe conferẽtes conſultationes, cum alijs quoq; affluentibus cõmunicabant. cumq; idem omnibus probaretur, armatis cinctum ſublimem in caſtra pertulerunt, ut ibi ſine impedimẽto reliqua peragerent. diſsidium autem inter ſenatum & plebem inciderat: dum illi ad priſtinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis ſeruitutẽ effugere cupiunt: plebs contrà hanc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam poteſtatem eſſe exiſtimans, ſibiq; aduerſus potẽtiorum iniurias præſidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerunt, ſperãs huius opera carituram ſe bellis ciuilibus, & alijs malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerãt. Senatus porrò cognito quòd milites Claudium in caſtra tranſportauerint, lectos ſui ordinis uiros illò miſerunt, qui eum doceant non eſſe per uiolentiam affectandũ imperium: prȩſtare ut ſenatui permittat curã reipublicæ, & unus ſit è ſenatoribus, iuxta leges prouiſurus cum alijs quomodo res adminiſtrari debeant: memineritq; quàm miſere tractata ſit ciuitas uel à prioribus dominis, uel nuper Caio principe, ſub quo ipſe in cõmuni fuiſſet periculo: neq; decere ut qui tyrannidem in alio deteſtatus ſit, nunc patriam ſponte intemperijs eius ſubijciat. quapropter ſi ſenatui pareat, & cum laude ad priſtinum reuertatur otium ſolitam uirtutem retinens, fore ut maximis cumuletur honoribus à liberis ciuibus, & opinionem optimi uiri lucrifaciat, qui non grauetur ſub legibus per uices nunc præeſſe alijs, nũc ſubijci. quòd ſi nihil motus Caij exitu pergat in propoſitis, ſe certè obnixuros

eius conatibus.nam & non contemnendam militum manũ ſtare à ſuis partibus,& armorũ ſupereſſe copiam ſeruitiorumq́; multitudinem,quorũ opera in promptu ſit. Sed præcipuam ſpem eſſe in deorum auxilio, qui pro recto & honeſto certantes adiuuare ſoleant: nihil autem honeſtius q̃ pugnare pro libertate patriæ.Hæc legati Veranius & Broccus,ambo tribuni plebei: procumbentesq́; ad eius genua ſuppliciter orabãt, ne ciuitatem in bellum ciuile conijceret.Et cum uiderent eum ſeptum magna frequentia militum,& nihil eſſe collatos ad hunc cõſules, rogabant, ut ſi principatũ ambiret,mallet eum à ſenatu accipere.hoc enim æquius fore & felicius;ſi abſq; uiolentia,cum bona offerentium gratia habenas imperij capeſſeret.

Diſſidium inter ſenatum & plebem. Cap. III

POrrò Claudius ſciens ſenatus arrogantiã,modeſte legatis reſpondit pro tempore: ſed parum tutum ratus ſe in eorum fidem committere, fretus hortatibus militum operam impigram pollicentium, incitante etiam Agrippa decreuit principatum ultro oblatum non dimittere è manibus. Is enim poſtquam ſuæ dignitatis authorem Caium exanimem collocaſſet in lectulo,& compoſuiſſet ut tum poterat,perfunctus hoc officio prodijt ad eius ſatellites,nuncians uiuere quidẽ eum, ſed quia crucietur uulneribus,nunc ſe medicos ea de cauſa petere.Cæterum ubi cognouit raptum eſſe à militibus Claudium,ægre dimota turba ad eum peruaſit,& nactus eum turbatum, pronumq́; ad cedendam poteſtatem ſenatui, confirmauit hortatus ut magno animo in retinendo principatu pergeret. IIII
Iamq́; unus erat è fautoribus Claudij,cum accerſitus à ſenatu,ignarum ſe omnium ſimulans,& unguentatus tanquam à compotatione ueniens, ex ſenatoribus quæſiuit quid de Claudio factum ſit.quibus id quod uerũ erat reſpondentibus,& inſuper ipſius ſententiam de præſenti ſtatu poſtulãtibus:ſe quidem aiebat pro ſenatus dignitate nullum recuſare periculum,ſuadere tamen ut magis ſpectent utilitatem reipublicæ,quàm quæ in præſens grata uideant auribus.contendentibus enim de principatu opus eſſe armis & militibus,ne imparatis in certamen deſcendẽtibus aliquid aduerſum accidat. illis & arma ſibi ſupereſſe dicẽtibus,& collaturos ſe pecuniam:nec deeſſe militẽ, & poſſe armari ſeruitia uocata ad pileum: ſubiunxit rex: utinam P.C. conatus ueſter ſuccedat.non dubitabo tamen quæ in rem ueſtram puto promere. ſcitis qui à Claudio ſtant ueteranos eſſe & rei militaris longo uſu peritiſsimos.pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionem liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem ſatis ſcientes ſtringere, opponemus uiris exercitatiſsimis. quamobrem mihi placet mitti ad Claudium qui ei deponere principatum ſuadeant,& ad eam legationem meipſum offero.hæc ubi perſuaſit cum alijs aliquot mittitur, & Claudio ſeorſum trepidationem ſenatus indicat: autorq́; fuit,ut reſponderet ſicut decet ad ſummam poteſtatem euectum principem.Reſpondit igitur, mirum non uideri quòd ſenatus ægre ferat ſubeſſe unius arbitrio,expertus aliquot principum ſęuitiam.nunc uero deguſtaturum eum etiam æquam ac moderatam dominationem, quæ nomen quidem principatus habeat,ſed reuera omnia gerat de communi ſen-

tentia

tentia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in uaria temporũ conditione nunquã ab honesto discessisse suis ipsi oculis uiderint. cum his mandatis legati dimissi sunt: moxq; concionem apud prætorianos habuit, sacramento adactos ut in fide maneant, uiritimq; diuisit quina drachmarum millia. sub diluculum autem Coss. senatum uocauerũt in capitolini Iouis ædem: quorum alij delituerunt in urbe, ne irent: alij rus mature sunt profecti, præuidentes quó nam res euasura esset, optãtesq; tutam seruitutem cum otio potius quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum nõ amplius, quibus consultantibus de præsenti negotio, repente clamor militum pro foribus stantium tollitur, unum imperatorem à senatu creari postulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium communicatum pluribus. & suam quidem sententiam proferebãt de uni alicui committendo imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui uideretur principatu dignior: quod senatui ualde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. nec tamen deerant qui affectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatém ue coniunctã cum Cæsaribus. nam M. Minucianus uir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causationem nectentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit. fuissetq; cædes quanta uix unquam aliàs edita, si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu cõtendere. præsto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus, & cohortes uigilum, cum magna manu remigum ultro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo sunt deterriti, quòd uel sibi ipsis timerent, uel populo. Deinde appetente iam die Chærea cum socijs aderant allocuturi milites: quos illi cum uiderent manu silentium innuere, concionari nõ passi sunt, omnibus unũ imperatorem, idque sine dilatione poscentibus. Tum uerò minime senatus poterat expedire constitutionem reipublicæ, militibus authoritatem eius contemnentibus, & interfectoribus Caij amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chærea non continens iram quòd imperatorem peterẽt, daturum se ait, si quis signum afferret ab Eutycho. is erat auriga Prasinus Caio dilectissimus, cuius equitio stabulis exstruendis ille uiles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chærea, multáque alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse, si post insanum stulto principatum committant. At illi uerbis eius nihil moti, strictis gladijs, & sublatis signis tendebãt ad Claudium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules fermè in priuatorum redacti ordinem, mœstitia stupóreque occupatis omnibus, nec scientibus quid nam agendum post irritatum in se Claudium. iamque pœnitentes alius in alium iactabant conuitia. Tum Sabinus è tyrannicidis unus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quàm passurum ut se inspectante imperium committatur Claudio, & asciscatur ultronea seruitus: simúlque Chæream obiurgabat, quòd cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis uideatur

publicam libertatē prodere, quaſi uero ſine hac ulla uoluptas uitæ poſsit eſſe uiris fortibus. ille contrà hac amiſſa ſibi certum ait mortis propoſitum, uelle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in caſtris multi ſenatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendū Claudio, & inter cæteros alter Conſul Q. Pompeius, eo magis inuiſus militibus, quòd ſenatum ad libertatem hortatus fuerat. quamobrem ſtrictis eum inuadentes gladijs perpetraſſent cædem, niſi fuiſſent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo aſsidere iuſsit ſuo lateri. ſed nō idem honor habitus eſt reliquis ſenatoribus qui cum eo ſimul uenerant: aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulſi dum illum ſalutare properant: Aponius uerò diſceſsit ſaucius, & eorū nemo non periclitatus eſt. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio ut mitius ſe erga ſenatores gereret: his enim ſublatis nō habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iuſsitq; eos conuenire in palatium, quò ipſe per mediam urbē lectica delatus eſt, deducentibus militibus non ſine uexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chærea & Sabinus conſpicui proceſſerant in publicum contra edictū Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis prǫfecerat. Ipſe perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem ſententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per ſe uidebatur magnificū, perfidiæ tamen crimen obiectum eſt, & exemplum erat ſtatuendum ſecuritati futurorum principum. ductus eſt igitur ad ſupplicium unà cum Lupo alijsque compluribus. Fertur Chæream magno animo tuliſſe id infortuniū, nihil mutato uultu ad indecorū habitum, atq; etiam Lupo exprobrantem lachrymas. cumq; is detracta ueſte quereretur de frigore, ille cauillatus eſt, lupum nunquam offendi frigore. Et inſpectante corona eorum qui deduxerant, rogauit militem, num exercitatus eſſet ad cædes, & num acutum haberet gladiū: poſtulauitque eum quo ipſe Caium interfecerat. denique uno ictu feliciter perijt. Lupus autem deiecto animo parum fortiter ceruicem præbens pluribus ictibus demum confectus eſt. Paucis poſt diebus quando ſolenne parentandi tempus redijt, pop. Rom. dum ſuorum quiſq; manes honoraret, eadē opera etiam Chæreæ ſuam partem in ignem conijciebant, apprecati ut propitius non iraſceretur ipſorum ingratitudini. atq; hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autem non ſolum abſolutus à Claudio, uerumetiam permiſſus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus, ſi à fide coniuratis data deſciſceret, in corpus adacto capulo tenus gladio ſuamet manu optatum quæſiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam. Cap. IIII

VClaudius porrò ablegatis militibus quicunque ſuſpecti eſſe poterant, edictum propoſuit, quo Agrippam in regno per Caiū antè conceſſo confirmabat, collaudans ſimul eius operā & induſtriā: addita inſuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnum pertinuiſſent. has igitur uelut familiæ debitas reſtituit. Abilam autē & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lyſaniæ fuerat, adiunxit de ſuo. Fœdus deinde regis cū Ro. po. in æs inciſum eſt in urbis foro medio. Antiochum

chum autem ſuo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ. dimiſit etiam Alexãdrum Lyſimachum Alabarcham ueterem amicum, & olim procuratorem ſuæ matris Antoniæ, quem Caius iratus uinxerat: cuius filio Marco Bernice deſponſa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, rex uirginẽ Herodi ſuo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio. Per idem tempus apud Alexãdriam inter Iudæos & Græcos exorta eſt ſeditio. Occiſo enim Caio gens Iudæorum ſub eius imperio uehementer oppreſſa, & multis iniurijs ab Alexandrinis affecta, cępit animos reſumere: moxq; ad arma uentũ eſt. Tum Claudius per epiſtolam mãdat Aegypti præſidi, ut ſeditionem illam compeſcat: & ad preces Agrippæ ac Herodis regum edictum Alexandriam & Syriam mittit ſcriptũ in hanc ſententiam.

Tiberius Claudius Cæſ. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitum habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris conſecutos à regibus, ſicut patet ex inſtrumentis ſuper hoc conſcriptis & conſtitutionibus regijs, poſt adiectamq; imperio noſtro per Auguſtum Alexandriam manſiſſe illis ſua iura integra conſeruata per miſſos illò diuerſis temporibus præſides, nullamq; de eorũ iure controuerſiam extitiſſe etiam cum Aquila pręfuit Alexandriæ: permiſſumq; eis ab Auguſto, ut in defuncti ethnarchæ locum alium ſuis ſuffragijs ſubſtituerẽt, utq; quiſq; in ſuis ritibus maneat, neq; cogatur religionem patriã deſerere: cæterũ Alexandrinos concitatos contra conciues ſuos Iudæos C. Cæſaris temporibus, propter inſolentem illius inſaniam, dum contra patriã gentis religionem pro deo coli ab eis poſtulat, & recuſantibus infenſus eſt: uolo inconcuſſa eſſe iura eorum à Caij inſania: eisq; ius eſſe perſeuerãdi in patrijs ritibus. iubeoq; utramq; partem quoad fieri poteſt dare operam ne quid turbarum cõmoueatur, idq; propoſito hoc edicto ita ſtatuo. atq; hæc erant quę in illo edicto cõtinebantur. in reliquum autem orbem Romanũ tale miſſum eſt: Tiberius Claudius Cæſar Auguſtus Germanicus, Põtifex max. trib. pot. Coſ. deſignatus II edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode regibus mihi amiciſsimis, ut permitterem Iudæis in imperio noſtro degẽtibus uti ſuo iure quemadmodũ antea, ſicut & Alexandriam habitantibus conceſsimus: libenter precibus eorũ annuimus, non deprecatorũ tantũ cauſa, ſed quia ipſos dignos iudicamus hoc noſtro beneficio, propter ſeruatam populo Romano fidem & amicitiam. Aequiſsimũ igitur cenſeo, nullam ne Græcam quidẽ urbem negare illis ius ſuum, quandoquidẽ & ſub D. Auguſti principatu cõſeruatum eis fuit integrum: licebitq; in poſterum Iudæis per totum noſtrũ imperium ſparſim habitãtibus uti maiorum ſuorum moribus, quos iam nunc moneo ut hac noſtra gratia contenti modeſtius ſe gerant, neq; cõſpuant religiones externarum gentium: ſuis autem ſuo arbitratu uiuant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus colonijs & municipijs Italicis ac prouincialibus per magiſtratus publicari uolo, ad reges quoq; atq; dynaſtas tranſmitti, non minus triginta cõtinuis diebus ita proponendum ut ab omnibus humi ſtantibus poſsit perlegi.

Agrippæ

Agrippæ in Iudæam reditus. Cap. V

His edictis Alexandriam & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit quomodo in Iudæos animatus fuerit: moxque Agrippã ad curam sui regni misit auctũ maioribus honoribus, commendatumque per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratorib. omnibus. at ille ut re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, uotiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. unde & multos nazaræos tonderi mandauit: & catenam auream à Caio donatam põdere parem illi ferreæ quæ regias manus uinxerat, monumentũ aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & subli mia posse corruere, & deũ ualere illa erigere denuo. omnes em admoneban tur per hanc consecratam cathenam, q̃ Agrippa leui de causa priuatus digni tate sit uinctus, pauloq; post cõpedibus solutus splendidiorem q̃ ante princi patum adeptus sit: eam esse naturam rerũ humanarum omniũ, ut celsissima quæq; prolabantur facile, rursumq; inclinata restituantur in pristinum fasti- gium. Rite igitur uotis deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium sub mouit à summo sacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantha- ram in eius locũ substituit. erãt aũt Simoni fratres duo, & Boethus pater, cu- ius filiam Herodes rex uxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur quod fra- tres & pater sacerdotiũ Simon adeptus est: quemadmodũ olim sub imperio Macedonũ idem cõtigit tribus filijs Simonis pontificis, eius qui Onia patre
VI prognatus est, ut supra meminimus. Cõstituto deinde pontificatu rex Hie rosolymitis beneuolentiæ gratiã retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorũ putans si non pateretur se uinci amore mu tuo. Magistrum aũt præfecit toti suæ militiæ Silam, quem multorũ & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo pòst Doritę quidã iuue- nes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudęorum synagoga sta- tuam Cęsari, quod Agrippam uehementer cõmouit ad iracundiam, quòd ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petroniũ Syriæ præsi dem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse nõ minus ægre ferens hoc facinus ut impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fer- mè sententiam.

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta. Cap. VI

Publius Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanicí, magistratibus Dorienſiũ. Quoniam tam audax est quorundã ue- strum insolentia, ut etiam contra edictũ Claudij Cæs. Aug. Ger- manici, quo Iudæi permittuntur suis legibus uiuere, synagogam eorũ profanauerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorũ non est lici- tum, atq; hoc facto non Iudæorũ tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæ saris, cui rectius in proprio tẽplo statua poneretur q̃ in alieno, maxime in sy nagoga, cum iustũ sit & imperatoris iudicio cõprobatũ ut sui quisq; loci sit dominus: ne mea decreta cõmemorem post contemptã autoritatẽ Cæsaris, q Iudæis nõ religionem tantũ permisit, uerumetiã æquũ ciuitatis ius cum Græ cis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui cõtra edictũ Augusti ausi sunt

talia

talia,indignantibus etiam proprijs magiſtratibus,hæc furore populi,nõ ſuo conſenſu facta aſſeuerantibus,iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationẽ reddituros.Magiſtratus autem hortor,ut ſi uideri uolunt his conſenſum ſuum non acceſsiſſe,centurioni fontes indicent, dentq; operam ne quid turbæ aut rixæ oriatur,quam quidam captare uidẽtur: cum cõtrà ego & mihi chariſsimus rex Agrippa nihil æque curemus,quàm ne ulla Iudæis detur occaſio excitandi tumultus defenſiõis prætextu. Quo autem melius cognoſcatis, quæ nam ſit ſuper hoc negotio uolũtas Auguſti,adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propoſitum: quod iam antè ſatis notum omnibus,chariſsimus rex Agrippa mihi ſedenti pro tribunali recitauit, ius ſuũ poſtulans, & ut ſuis beneficiũ Cæſaris maneat incolume. Quamobrẽ iubeo ut in poſterũ nullam quæratis ſeditionũ materiam, & cæleſte numen ſuis quiſq; colat ritibus.Ita tum Petronius rem curauit, ut & admiſſum erratum corrigeretur,& in poſterũ caueretur ne quis tale quippiam audeat. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere uoluit, digniorem hunc tali ſacerdotio exiſtimans. Sed ille recipere noluit ſic excuſans:Equidem tuam rex beneficentiã libenter amplector,contentus tua uoluntate qua mihi tantus honor oblatus eſt, etſi me deus indignum iudicauit ſummo pontificio. ſed mihi ſacrũ illum amictũ ſemel ſumpſiſſe ſatis eſt: tunc enim ſanctius illum accepi q̃ nunc reciperem. q̃ ſi quæris,oſtẽdam qui honore hoc ſit longe dignior. eſt mihi frater & apud deum & apud te rex innocentior,ab omniq; peccati labe mundior, quem aũſim tibi cõmendare ut idoneum officio pontificis.qua hominis modeſtia delectatus rex,omiſſo Ionatha iuxta ipſius conſilium fratri eius Matthiæ ſacerdotium id detulit: nec ita multo poſt Petronio Marſus in adminiſtrãda prouincia Syria ſucceſsit.

Geſta Agrippæ uſq; ipſius obitum. Cap. VII

SIla autem magiſter militiæ regiæ,quia per omnem fortunam ei fidus nullius unquam periculi ſocius eſſe detrectauerat, ſed uel difficillimos labores pro eo ſæpe ſuſceperat,fretus amicitia poſtulabat etiã paris honoris eſſe particeps. quapropter grauabatur regi aliquo modo cedere.ſemperq; licentius agebat cum eo. & in familiarib.colloquijs moleſtus erat interdum extollens ſe immodice,& ſæpe prioris fortunæ aduerſitates in memoriam reuocans, ut oſtentaret quàm ſtudioſus ipſius cultor fuerit,nunquã non labores in eius gratiam exhauſtos memorans.quę cum ſine modo repeteret,opprobrare uidebatur,ita ut rex tandem offenderetur immodica libertate hominis. iniucũda enim eſt temporis inglorie acti memoria, & ſtultũ eſt indeſinenter exprobrare debitũ. poſtremo intantum exaſperatus eſt regis animus,ut iræ plus quàm rationi tribuens non contẽtus ſit ademiſſe illi præfecturam,uerumetiam uinctũ in ipſius patriam ad ſeruandum miſerit.Elapſo deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in conſiliũ adhibita,reputauit quantũ laborum uir ille pro ſe pertuliſſet:cumq; natalẽ ſuũ celebraret, omnib.occupatis circa hilaritates ac epulas, accerſiuit Silam ut mox intereſſe uelit regio cõuiuio.ille ut erat morib.ingenuis non diſsimulauit indignationẽ cuius iuſtam cauſam habere uidebatur, uocan-

VII

uocantibus ſe reſpõdens, ad quem honorẽ me rex reuocat, paulo poſt eo pri uaturus? neq; eñ prius beneuolentiæ præmiũ mihi diuturnũ eſſe paſſus eſt, ſed ſpoliauit eo me affectum contumelia. niſi forte putat linguam mihi poſthac fore minus liberam: imò fretus conſcientia nunquã clamare deſinam è quantis eum eripuerim calamitatibus, quantũ laborum tulerim, ut illi incolumitatem & honores parerem: pro quib. officijs nunc præmiũ retuli uincula & obſcurum carcerem. ego certe horũ nunquam obliuiſcar, ſed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille uociferabatur, iubens ut eadem regi referrent. qui cum uideret immedicabilem, reliquit eum in cuſtodia. Conuerſus aũt ad Hieroſolymorum curam muros nouæ quæ uocaẽ ciuitatis permunijt ſumptu publico, latioresq; & altiores quàm antè fuerant reddidit: & feciſſet aduerſus omnem humanam uim inexpugnabiles, ni Marſus Syriæ præſes Claudio Cæſ. ſignificaſſet eam rem p literas. q ſuſpicatus moliturus aliquid noui, diligenter ſcripſit Agrippæ ut à munienda urbe deſiſteret: atq; ille mox paruit. Erat aũt is rex adeò natus ad liberalitatem ac beneficijs demerendos populos, ut magnis ſumptibus pararet ſibi celebritatem nominis, pro magna uoluptate ducens quæſitã munificentia gloriam, longe alius quàm Herodes qui ante eum regnauerat. ille enim malitioſus erat ac procliuis ad ſæuitiam: & propter mutuũ odium manifeſte præferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudæos beneuolentiam: ut qui externas urbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus exſtruens: Iudæorũ autem nullum oppidum ornatu aliquo dignatus eſt memorabili, nec ulla liberalitate proſecutus eſt. Agrippa cõtrà mitiſsimo fuit ingenio, in exteros omnes exæquo beneficus, liberalis & humanus, in ſuæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduerſitatibus. quapropter libenter & continue degebat Hieroſolymis, inſtitutorũ ac rituũ patriæ ſeruator religioſiſsimus. purus enim erat à contaminamẽtis omnibus, nec ulla dies ei præteribat abſq; ſacrificio. Accidit aliquando ut quidam Hieroſolymita legiſperitus nomine Simon aduocata cõcione per regis abſentiã agentis tum Cæſareæ, criminaretur illum ut impurũ & arcendũ templi aditu, quod nõ niſi dignis pateat. id ubi præfectus urbis illi ſignificauit p literas confeſtim accerſiuit hominẽ: à quo fortefortuna repertus in theatro, aſsidere ſibi eum iuſsit. moxq; ſedata uoce & placide, Dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cũ nihil haberet quod diceret, precatus eſt ueniam. tum rex citius quàm quiſquã opinaretur reconciliatus eſt, clementiam magis q̃ iram decere reges exiſtimans, & lenitatẽ animi magis q̃ celſitudinem. itaq; illum dimiſit non ſine munere. inter alias aũt multas eximijs ornamẽtis honorauit ciuitatem Berytiam, magnis ſumptibus exſtructo ibi theatro pulcherrimo, ſimulq; æque magnifico amphitheatro, & ad hæc balneis ac porticibus, nullis parcens impendijs modo abſolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq; horũ celebrata eſt ſplẽdidiſsime, exhibitis in theatro ſpectaculis et muſicorũ omne genus certaminibus, aliaq; uoluptatũ uarietate: in amphitheatrũ uero ad oſtentandam magnificẽtiam inductis plurimis gladiatorũ paribus. uolens deinde ſpectatores oblectare etiã cateruatim cõmiſsis pugnatoribus, ex maleficis in hoc deſtinatis duas co

hortes

hortes fecit ſeptingentorũ quamq; hominũ, ut illis per imaginem belli decer
nentibus, pœna noxiorum in pacis uoluptatem uerteret. atq; ita omnes mu-
tuis abſumpti ſunt uulneribus. Poſt hæc apud Berytum peracta migrauit VIII
in urbem Galilææ Tiberiada. ſuſcipiebat aũt ab alijs regibus: uenitq; ad eum
Antiochus Comagenæ rex, Emeſinorũ Sampſigeranus, Cotys qui regnabat
in minore Armenia, Polemonq; Ponti regulus: & præter hos Herodes fra-
ter rex Chalcidis. hos omnes ſumma hoſpitalitate excipiebat, oſtendens per
hoc animi ſui magnitudinem, ne uideretur indignus qui expeteretur à tot re
gibus. quibus adhuc apud eum morãtibus Marſus Syriæ præſes ſuperuenit.
Seruans igitur debitam Romanis reuerentiã uſq; ad ſeptimũ lapidem illi ob-
uiam proceſsit: quod quidem ſimultatis cũ Marſo initium factum eſt, dum
eodem cum hoſpitibus curru uectus, ſuſpectam præſidi redderet tantam re-
gum concordiam. ratus enim id non eſſe è republica, per idoneos nuncios
mandauit ſingulis ut ſine mora diſcederent: qua re Agrippa uehementer of-
fenſus eſt. Et Marſum quidẽ hac de cauſa exoſum habuit. Matthię uerò adem
pto pontificatu ſucceſſorem dedit Elioneum Cithęi filium. Iamq; tertium Iu
dææ totius regni annũ exegerat, cum peruenit in urbẽ Cæſaream, quæ prius
Stratonis turris dicta eſt: ubi ſolennes ludos celebrauit pro ſalute Cæſaris:
ad quam feſtiuitatẽ magna multitudo nobiliũ ac procerũ conuenerat ex tota
prouincia. eius celebritatis die ſecunda proceſsit mane in theatrum, amictus
ueſte tota ex argento mirabili opere contexta, quæ radijs exorientis ſolis per-
culſa & diuinũ quendam fulgorem emittens, ueneratione cum honore incu
tiebat ſpectantibus. moxq; adulatores pernicioſi alius unde acclamantes deũ
conſalutabant, rogantes ut faueret propitius. hactenus enim ut hominẽ reue
ritos, nunc agnoſcere & fateri in eo quiddã mortali natura excellẽtius. hanc
impiam adulationẽ ille nec caſtigauit, nec repulit: pauloq; poſt ſuſpiciens ui
dit ſupra caput ſuum bubonem funi extento inſidentẽ: moxq; ut ſenſit hunc
eſſe calamitatis nunciũ qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordijs indo
luit. ſecuta ſunt uentris tormina, ſtatim à principio uehemẽtia. conuerſis igi-
tur in amicos oculis: En, inquit, ego ille ueſtra appellatione deus uitam relin
quere iubeor, fatali neceſsitate coarguente ueſtrũ mendacium: & quem im-
mortalem ſalutaſtis, ad mortem rapior. Sed ferenda eſt uoluntas cæleſtis nu
minis. neq; enim male uiximus, imò tanta felicitate, ut omnes me beatũ præ-
dicent. hæc locutus creſcente dolore diſcruciabatur. propere igitur relato in
regiã rumor ſparſus eſt breui eſſe moriturũ. quamobrem cõfeſtim totus po
pulus unà cum uxoribus atq; liberis ſaccũ indutus more patrio ſupplicabat
deo pro ſalute regis, omnia miſcens lamentis & eiulatibus. Rex autem in cel
ſiore decumbens cubiculo, & in faciem ſtratos humi proſpiciens, non tem-
perabat ſibi à lacrymis. cruciatu deinde per cõtinuos quinq; dies nihil ſe re-
mittente confectus uitam finijt, annũ natus quartũ ſupra quinquageſimum,
poſtq; regnaſſet per ſeptenniũ. quatuor em annos ſub Caio Cæſare obtinuit
regnũ. primũ in Philippi tetrarchia per trienniũ, cui quarto demũ anno ac-
ceſsit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis ſub Claudio Cæſare præter
iam dictam ditionẽ in Iudæa quoq; regnauit & Samaria, ſimulq; Cæſarea. ex
annuis aũt reditibus percipiebat cum plurimũ MCC myriadas. nec his cõten

tus, mutuum accipiebat pecunias. Cum em̃ esset munificus, impensis nõ sufficiebant reditus, q̃ liberalitatem exerceret sine parsimonia. Cæterũ prius q̃ euulgaret̃ regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicum interficeret, quasi hoc à rege mandatum acceperit.

IX Atq; hic fuit Agrippæ regis exitus. Superstites aũt ei fuerunt, filius quidẽ unus Agrippa annum agens decimumseptimũ: filiæ uero tres. ex quib. Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam uirgines erant, Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorũ regis Antiochi. Postq̃ autem cognitũ est excesisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimam ei retulerunt gratiã, conuitia non dicenda iactantes in defunctum: militũ quoq; uulgus qui tum forte aderant, protractas è palatio filiarũ statuas unanimiter detulerunt in lupanaria, eisq̃ ut poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisq̃; per loca publica epulis cõuiuia celebrabãt coronis redimiti & delibuti unguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu regis conceperant. Atq; hæc agentib. nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes urbiũ illarum conditor, quas portubus & tẽplis magnificentissime ornauerat. Filius porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tẽpore, educaturq̃; apud Claudium Cæsarem. qui audito Agrippæ obitu, & contumelijs quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerãt, illius quidẽ causa indoluit, ingratis aũt populis uehementer iratus est. confestim igitur uoluit successorẽ paterni regni Agrippam iuniorẽ mittere, simul ut iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici qui multũ apud eum poterãt dissuaserunt, negantes tutum admodũ adolescenti & uixdum egresso pueritiam tantum regnum cõmittere, cui administrando sit impar, quodq̃; etiam uiriles grauare possit humeros. cumq̃; uisi essent æquum dicere, Cæsar præsidem Iudææ totiusq̃; regni misit Cuspiũ Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autẽ Fado iniunxit, ut Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictã mortuo iniuriam, cõtumeliasq̃; illatas adhuc iuuenibus. alam uero Cæsariensium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontũ illic militaturas: militesq̃ è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudiũ ut manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside. quamobrem Vespasianus uictor, ut paulo post dicetur, eos ex illa regione aliò transtulit.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XX.

Philadelphenſium & Iudæorum diſſidium, decꝙ ſtola ſacerdotali. Cap. I

DEFVNCTO rege Agrippa, ſicut ſuperiore uolumine diximus, Claudius Cæſar miſit ſucceſſorem Marſo Caſsium Longinum, memorię regis amici hoc tribuens, à quo uiuo adhuc per literas ſępe rogatus fuerat, ut Marſum amoueret ab adminiſtratione rerum Syriæ. Fadus autem qui procurator Cæſaris in Iudæam uenit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes contendere cum Philadelphenſibus de Miæ uici finibus, referti uiris bellicoſiſsimis. Ceperant autem arma tranſamnenſes ſine conſenſu primatum & magiſtratuũ, multoſq; Philadelphenſium interfecerant. His cognitis Fadus uehementer iratus eſt, ꝙ non exſpectaſſent ſuum iudicium, ſi putabant ſibi factam à Philadelphenſibus iniuriam, ſed ita temerè ad arma concurriſſent. Comprehẽſis igitur tribus præcipuis ſeditionis autoribus uinciri eos mandauit. horum unum Annibam nomine affecit ſupplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarũ exilio punijt. Nec ita multo poſt capitis damnauit Tholomæum latronũ principem uinctum ad ſe perductũ, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus: deditq; operam ut tota Iudæa purgaretur à latrocinijs. Accitis deinde pontificibus & Hieroſolymitanorum primatibus, mandatum Cæſaris eis expoſuit, ut talarem tunicam, & ſacerdotalem ſtolam, quam ſolum ſummum pontificem induere fas eſt, in caſtellum Antoniam deponerent, ut eſſet in Romanorum poteſtate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum (uenerat & ipſe Hieroſolyma cum copijs, timens ne ad Fadi poſtulata Iudæi molirentur noui aliquid) primũ ut legatos ſibi ad Cæſarem liceat mittere, qui ab eo petant ſacræ ſtolæ ſeruãdæ ius: deinde ut exſpectetur ſuper ea poſtulatione reſcriptum illius. Reſponſum eſt permiſſuros ut legati mittantur, ſi prius darentur obſides. Quumq; promptè liberos ſuos dediſſent, legati profecti ſunt. Qui poſtquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat ut diximus, cognito qua de cauſa ueniſſent, rogauit Cæſarem ut Iudæis ſacræ ſtolæ cuſtodiam petẽtibus annuere dignetur, & Fado ſuper eo negotio ſcribere. Tum Cæſar uocatis ad ſe legatis, ait ſe hoc eis concedere, iubens ut Agrippæ gratiam habeant. hoc enim ſe illius donare precibus. cui reſponſo talem epiſtolam addidit: Claudius Cęſar Germanicus trib. pot. v. Coſ. deſignatus IIII imp. x. P. P. Hieroſolymitanorum magiſtratibus, ſenatui & populo, totiq; Iudæorum genti ſalutem. Quoniam Agrippa alumnus meus pijſsimus, quem ego domi educo, adduxit ad me ueſtros legatos, gratias agentes ꝙ ſedulo genti ueſtræ

prouideam, rogantesq; enixè ut pontificalem ſtolam & coronam uobis ſeruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum ante uir optimus & mihi chariſsimus Vitellius conceſſerat: ueſtræq; uoluntati annuo primũ motus pietate propria, & quia placet quemq; religioſum eſſe more ſuæ patriæ: deinde ut gratificer Herodi regi & iuniori Ariſtobulo, quos & mihi deuotiſsimos noui, & ueſtri ſtudioſiſsimos, meritoq; illorũ amicitiam plurimi facio. Scripſi autem de hac re & Cuſpio Fado procuratori meo per Corneliũ Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaelis, & Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto Calẽdas Iulias, Rufo & Pompeio Syluano Coſs. Eodem tempore & Herodes dynaſta Chalcidis, defuncti Agrippæ frater, petijt à Cæſare poteſtatem in templũ & ſacrum ærarium, iusq; eligendorum ſummorum pontificum: impetrauitq; hæc omnia, ita ut etiam poſteris eius idem ius manſerit uſq; ad belli Iudaici exitum. Ipſe Herodes Canthara in ordinem redacto, Ioſepho Canei ſummum pontificatum contulit.

Quomodo Helena Adiabenorum regina & eius filij religionem Iudaicam complexi ſint. Caput II

PEr idem tempus Adiabenorũ regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudęorum ſe tranſtulerunt propter cauſam talem. Monobazus Adiabenorum rex, cognomine Bazeos, ſororis amore captus, in uxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde ut unà cubans, & manum reclinatam habens in uxoris uterum, uocem quandam ſibi uideretur audire, iubentem ut manum à uentre tolleret, nè ue premeret fœtum, qui ut non ſine diuina prouidentia inchoatus ſit, ita finem habiturus eſſet fortunatiſsimum. Hac uoce ille territus, mox ut excitatus eſt, rem uxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. ſuſceperat autem iam ante Monobazum hoc ſeniorem ex Helena, & alios filios ex alijs uxoribus, manifeſte tamen omnem charitatem in hunc unum contulit: unde exorta eſt germanorum inuidia, indies magis ac magis creſcentibus illorum odijs, Izatem ſibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoſcebat tamen filijs, quòd is affectus nõ à malitia procederet, ſed quiſq; cupiebat patri eſſe quàm chariſsimus. Izatem uero cui ualde timebat à fraternis odijs, cumulatũ magnis muneribus miſit ad Abemerigum, regnantem tunc apud caſtrum quod Spaſini uocant accolæ, cõmendans ei ſalutem filij. Is libenter accepit adoleſcentem, quem complexus ſingulari beneuolẽtia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadã regione, unde luculentos reditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum ſenex, uidens ſibi ſupereſſe modicum uitæ ſpaciũ, concupiuit uidere ante ſuam mortem filium. Accerſitum igitur filium magno affectu excepit, eiq; donauit regionem quæ dicitur Cæron, amomi feraciſsimam. in ea ſeruantur arcæ reliquię, qua Noe fertur euaſiſſe diluuium, oſtenditurq; ibi hodie quoq; uidere uolentibus. In hac regione Izates uixit uſq; ad patris obitum. Qui poſtquam fato functus eſt, Helena regina accitis eadem die magnatibus ſuis & ſatrapis, ac præfectis militum, Non ignoratis, inquit, quòd maritus meus hæredem ſui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit digniſsimum, attamẽ

ueſtrum

ueſtrum quoq; ſuper hac re iudicium exſpecto. Beatus enim eſt non qui ab uno, ſed qui plurium conſenſu principatum accipit. hæc illa, ut experiretur uoluntatem cõcilij. Quibus auditis proceres primũ more ſuo reginam adorauerunt, deinde probari ſibi ſententiam reginæ dixerunt, libenterq; paritu ros Izatæ, quem ſcirent merito & ex cõmuni popularium uoto, patris iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebãtq; ſuam operam ut primum fratres eius atq; cognatos occiderent, quo ſecurius nouo regi pararetur imperium. ſic enim liberum fore à metu, in quo eſſe poſſet propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem cenſuit in aduentum filij, & exſpectandam ipſius ſententiam. Tum proceres conſuluerunt ut ſaltem uinctos aſſeruaret donec ille ueniat, quo magis in tuto ſit regnum Izatæ: interim aliquem cui maxime regina fideret, procuratorem regni conſtituendum. Paruit his Helena, & prorege fecit grandiorem filium Monobazum, impoſito ei diademate, & dato patris anulo ſignatorio, ſimulq; ſampſera ut ipſi uocant: iuſsitq; eum adminiſtrare rempub. donec frater ueniat. Is autem celeriter uenit audito patris obitu, & ultro cedenti Monobazo fratri in principatum ſucceſsit. Cæterùm eo tempore quo Izates apud Spaſini caſtrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatẽ nactus regiarum mulierum, docebat eas ueri dei cultũ ritu Iudaico. per has deinde cũ Izatæ innotuiſſet, ipſum quoq; in eandem opinionem traducit: accitumq; à patre in Adiabenam comitatus eſt magnis precib. pertractus. forte autem acciderat ut etiam Helena ab alio quodam Iudæo inſtituta leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porrò nouus rex poſtquã in Adiabenam reuerſus offendit fratres et cognatos in uinculis, tulit id ægerrime. & cum occidere hos aut uinctos ſeruare uetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum tutum uideretur, nequando de uindicta cogitarent: partem eorũ unà cum proprijs filijs Romam ad Claudium Cæſarem miſit, partem ad Artabanum Parthum, futuros utrobiq; obſides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorũ moribus, dedit operam ut & ipſe ad eam religionem tranſiret. cumq; exiſtimaret ſe nõ eſſe perfectum Iudæum, niſi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod poſtquam mater reſciuit, conabatur impedire, periculoſum eſſe dictitans. multum enim eam rem à rege alienaturam ſubditorum animos, ſi eum ad externos ritus deſciſcere cognoſcerent: neq; ullo pacto laturos Iudæum in regio ſolio. ſic illa aliquantiſper cupiditatem eius retinuit. rex autem cum Anania contulit conſilium, qui matris ſententiam comprobans, minatus eſt ſe eum relicturum niſi ab hoc propoſito deſiſteret. timere enim ſe ne ſi occulta proferrentur in uulgus, ipſe arriperetur daturus pœnas ut author omnium, qui non docenda regem docuerit. Licere autem ei etiam abſq; circumciſione deum pie colere, ſi Iudæorum inſtituta placeant. in hoc enim magis ſitam religionem quàm in circumciſione corporis: daturumq; deum ueniã, ſi neceſsitate coactus ſignaculum id omitteret, metu nequa exoriatur ſubditorum defectio. his uerbis tum regi perſuaſit quod uoluit. Aliquanto autem pòſt, nondum enim omnino hæc cupiditas exciderat, alius quidam Iudæus è

è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis ualde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad ſalutandum enim regem admiſſus, cum eum offendiſſet legentem ſacra Moyſis uolumina: neſcis, inquit, ó rex, quantam iniuriam legi & per hanc deo facias. nec enim ſatis eſt decreta eius noſſe, ſed præſtat imperata eius facere. Quàm diu manebis incircumciſus? ſi nondum legiſti legem circumcidi iubentem, nunc certè lege, ut ſcias quanta ſit impietas hanc omittere. His auditis rex nõ diſtulit negotium, ſed ſecedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iuſſus eſt: deinde accerſita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum ſit. quos continuo ſtupor ac metus non mediocris corripuit, ne ſi res perueniret ad uulgi notitiam, rex principatum amitteret, non ferentibus populis imperium uiri alienis religionibus dediti. ſibi quoque uidebant imminere periculum, ut conſcijs & autoribus eius conſilij. Sed deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipſum Izatem eripuit, & eius liberos, in rebus dubijs & deſperatis incolumitatem eis expediens, & oſtendens quòd ad ſe reſpicientibus, ſibique uni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his poſtea narrabimus. Helena porrò mater regis uidens res regni pacatas, & filium opinione omnium tam domeſticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, deſiderio capta eſt uiſendi Hieroſolyma, templúmque illud apud omnes mortales famoſiſsimum, ut ibi deum adoraret, uotiuásq; uictimas redderet. Et quia facile commeatum impetrauit à filio, poſtquam magnos apparatus in eam profectionem feciſſet, inſtructa copioſo uiatico deſcendit in Hieroſolymitanam urbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportune eius aduentus ciuibus. Cum enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, regina Helena ex ſuis alios miſit Alexandriam comparaturos uim magnã tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum paſſarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuerſis, cibos egenis diſtribuit, atq; hoc beneficio memoriam immortalem ſibi apud noſtram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ miſit Hieroſolymitanorum primatibus. Sed horum regum beneficia quibus noſtram ciuitatem iuuerunt, dicentur poſtea. Cæterùm Parthorum rex Ar
111 tabanus, cum ſenſiſſet ſtructas ſibi inſidias à ſatrapis, nec putaret tutum manere in ſuo regno diutius, decreuit ad Izatem ſe conferre, eius conſilio quæſiturus ſalutem, & ſi fieri poſſet etiam reditum in patriam. Aſſumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio ſtrepitu ſibi cognitum, ipſe non notus ei de facie. ad quem propius accedens primùm adorauit more patrio, deinde in hæc uerba erupit. Ne deſpicias me rex tuum ſupplicem, né ue contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio faſtigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad inſtabilitatem humanæ felicitatis reſpiciens, tuis quoque rebus proſpice', cum intelligas quibus omnes ſimus obnoxij caſibus. Si enim me inultum ſiueris, animabitur in cæteros quoq; reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc ille demiſſo uultu lachrymans. Izates autem audito

dito eius nomine, uidénſque aſtare ſupplicem Artabanum, ab equo deſilijt, &, Bono, inquit, animo eſto rex, nec turberis præſenti calamitate quaſi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœſtitia: inueniesque amicum & ſocium meliorem, quàm fortè ſperaſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum reſtituam, aut meum tibi cedam. Hæc loquutus impoſito in equum Artabano, ipſe eum comitabatur pedibus, ut maiori regi hunc honorem exhibens. Id Parthus rex tulit permoleſte, iurauitque per futuram ſuam fortunam ac dignitatem, deſcenſurum ſe, niſi ille rurſum aſcenderet, & præcederet. Tum alter morem ei geſturus in equum inſilijt, & perducto in ſuam regiam omnem honorem habuit, in conſeſsibus ac cõuiuijs honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputansque eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit etiam ad Parthos ſuadens ut ſuum regem reciperent, fidem ſuam interponens non fore eum iniuriarum memorem. paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi uerò non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quòd iam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim eſſe, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem uoluntate procerum cognita, cum eſſet alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio præditus, ſcribit ei ut accepta à ſe fide reuerteretur, recepturus amiſſum dignitatis faſtigium: à quo ille perſuaſus redijt. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractũ impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnũ ſuum reſtitutus eſt, unde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, ſed affecit Izatem maximis qui apud ipſos habẽtur honoribus. nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum regibus. donauitque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni regum Armeniæ, cui nomen eſt Niſibis. in ea olim Macedones condiderant urbem Antiochiam, Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum rege præmium. Non multo pòſt Artabanus moriens regnum reliquit Vardani ſuo filio. hic ad Izatem profectus, ſuaſit ei ut uellet ſibi belli aduerſus Romanos gerendi eſſe ſocius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta eſſet Romanorum fortuna ac potentia, cenſebat illum tentare impoſsibilia. Ad hæc quia quinque adoleſcentes filios miſerat ut linguam noſtram & diſciplinas diligenter diſcerent, ſimúlque matrem adoraturam in templo, ſicut diximus, ſegnior erat, & Vardonem quoque conabatur deducere à propoſito, continenter denarrans ei Romanorum geſta & potentiam, ratus ſe hoc modo abſterriturum eum à laceſſendi eos cupidine. Parthus autem his offenſus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, deo fruſtrante ſpes eius uaniſsimas. Parthi enim poſtquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre ſtatuerit, illo cæſo principatum eius fratri Gotarzæ commiſerunt. huic quoque paulo poſt ſublato per inſidias, Vologeſus frater ſucceſſit, qui duobus germanis eodem ſecũ patre genitis regna diſtribuit, Pacoro

grandiori Mediã, Tiridati minori Armeniam. Porrò Monobazus regis frater & cognati cæteri uidentes Izatæ propter eximiam erga deum pietatẽ res prosperè succedere, prædicariq; eum passim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id ubi olfecerunt eius regni magnates, ægre ferentes dissimulauerũt tamen indignationem, opportunitatem exspectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum regem susciperet: promittebántque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. ictóque cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem uenit. Cumque iam hostes in cõspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus ueniretur omnes sui ex composito eum deserunt: tergáque uertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, ubi inquisitione facta in authores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit: cæsisque plurimis, reliquos ueram fugam coegit capessere. ipsum regem acriter persequutus in castrum Arsamum compulit: impetúque facto in mœnia, ui illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam uiuum in suam potestatem redigere non ualuerit, quia captiuitatem uoluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à deo in manus sui regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuo scribunt Vologeso regi Parthorum, rogantes ut Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suũ regem aiebant, eo quòd patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandũ excitus, cum nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetijt: bellũ interminatus, si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere: sciensque quòd etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem deo committere: iacturus extremam de capite aleam: fretúsque huius auxilio liberos & uxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus exspectabat aduentum hostium. Cúmque Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahens copias opinione citius ueniisset, posuissetque castra ad fluuium qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longe inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copijs, contractis è toto imperio quàm late patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatúrque daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. Hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem

dem ſe nullo modo conferendum eſſe Parthorum uiribus, nec tamen ignorare deum eſſe longe potentiorē uniuerſis mortalibus. atq; ita dimiſſo nuncio ſupplex humi ante deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto ſibi unà cum uxore ac liberis ieiunio, his precibus deum inuocans: Si nō fruſtra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, teq; merito ſolum & primū habeo dominū, ueni in auxilium, non tam me defenſurus ab hoſtibus, q̄ illorū repreſſurus audaciam, qui nefaria lingua immanes uoces nō horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantē & lamentantē exaudiuit deus: illaq; ipſa nocte Vologeſus receptis literis, ſignificantibus Daharum & Sacarum ualidam manū contempta regis abſentia populari regionē Parthicam, infecto negotio retrorſum cum exercitu abijt: ita ut euidenter appareret Izatem tum ſeruatū diuina prouidentia. Non multo aūt poſt exacto ætatis anno quinto ſupra quinquageſimū, regni uigeſimoquarto, ſuperſtitibus quatuor liberis maſculis, ſucceſsionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide ſeruati ſibi abſenti principatus olim poſt cōmunis patris obitum. Mater porrò Helena mortem eius cōpertam tulit grauiter, ut par erat orbatam amantiſsimo filio: magnam tamen conſolationem habuit, cum audiret ſucceſsiſſe ſuum maiorem natu filiū, ad quem conueniendum ſine mora profecta eſt: reuerſaq; in Adiabenam, non multo tēpore Izatę ſuperuixit. Monabazus autē oſſa eius & fratris ſui miſit Hieroſolyma, condenda in exſtructis ab ipſa pyramidibus tribus numero, tertio ab urbe Hieroſolymitana ſtadio diſsitis. Sed quæ Monobazus regni ſui tempore geſſerit, dicemus poſtea. Fado porrò procuratore apud Iudæam præſtigiator quidā IIII nomine Theudas perſuaſit magnæ uulgi multitudini, ut aſſumptis ſuis facultatibus ſequerentur ſe ad Iordanem fluuiū. prophetam enim ſe iactabat, pollicens ſciſſurū ſe uerbo fluuium, & facilem præbiturū tranſitū, taliq; promiſſione permultis impoſuit. At Fadus effecit ut nihil lucrifacerēt ex ſua inſipientia, immiſsis in eos turmis equitū: qui ex improuiſo irruentes ex his multos interemerunt, multos uiuos ceperunt, & in his ipſum Theudam, cuius caput abſciſſum reportarunt Hieroſolyma. atq; hæc ſunt quæ Iudæis contigerunt adminiſtrationis Cuſpij Fadi tempore.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi puniſt. Cap. III

IAdo autem ſucceſsit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius V qui Alabarchiæ magiſtratum geſsit Alexandriæ, omniū in ea urbe ſuo tempore ditiſsimi, qui etiam erga deum pietate ſuperauit filium, deſertorem religionis patriç. horum tempore magna illa fames Iudæam tenuit, quando regina Helena frumentum ingenti ſumptu ex Aegypto comparatū in egenos diſtribuit, ut iam dictū eſt. eodem tempore etiā filij Galilæi Iudæ Iacobus & Simon ſublati ſunt de medio, eius qui agente Syriæ cenſum Quirinio Iudæos ſolicitabat ad defectionem à Romano populo: hos enim Alexander crucis affecit ſupplicio. Herodes autem rex Chalcidis Ioſephum Camydæ filium priuauit ſummo pontificio, eiq̄ ſuccedere iuſsit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro ſucceſsit Cumanus, quo tēpore idem Herodes Agrippæ magni frater uita exceſsit octauo anno princi-

principatus Claudij, ſuperſtitibus tribus filijs: quorũ Ariſtobulus ex priore uxore natus eſt, è Bernice uerò fratris filia Bernycianus & Hyrcanus. eius
VI principatum Claudius Cæſar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta ſeditione Hieroſolymis multi Iudęorum deſiderati ſunt, cuius cauſam primum explicabimus.

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppreſsi ſunt. Cap. IIII

INſtãte Paſchæ feſto per quod noſtris hominib. ueſci panibus infermentatis mos eſt, cõcurrentibus undiq; ad ſolennitatem turbis plurimis, ueritus Cumanus ne inde naſceretur motus aliquis, iuſsit cohortem unam armatam ſtare ſupra templi porticus, cohibituram tumultum ſiquis forte exiſteret. nam idem & alij ante illum præſides factitauerunt feſtiuitatum temporibus. eius feſti die quarta miles quidam oſtendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes uociferabantur non ſe affectos, ſed ipſum deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuitia, dicentes ab illo ſubmiſſum petulantem illum militẽ: his auditis Cumanus & ipſe non mediocriter irritatus eſt: rogabat tamen ut deſinerent mouere ſeditionem feſto tempore. cumq; illi adeò nõ parerent, ut maioribus etiam impeterent eum conuitijs, iubet totum exercitũ cum armis conuenire in Antoniam caſtellũ templo imminens, ut ſuprà docuimus. uulgaris autem multitudo uiſo aduentu militum territa, cœpit magno impetu fugere. & cum eſſent anguſti uiarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, comprimebant ſe inuicem inter fugiendum, & conculcabãt in anguſtijs, ita ut perirent plurimi. uiginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata ſunt: uerſaq; in luctum feſta lætitia, omnes ſacrificiorum & precationũ obliti, dediderunt ſe lamentis ac eiulatibus: tantam cladem intulit unius militis impudentia. Vix hic luctus deſierat, cum aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaſerant, in publica uia centeſimo ab urbe ſtadio Stephanum Cæſaris ſeruum iter facientem aggreſsi ſunt latrocinio, omnesq; eius diripuerunt ſarcinas. quo audito Cumanus confeſtim eò miſit milites, iuſſos ut uicos loco propinquos diriperent. in hac populatione miles quidã libros Moſaicos in quodam uico inuentos protulit, eosq; lacerauit in conſpectu omnium, multis debacchatus & in legem & in gentẽ totam conuitijs. Hoc ubi ad Iudæos perlatum eſt, facto concurſu agmine magno petunt Cæſaream, in qua tum Cumanus agebat, ſupplicantes ut non ſuam, ſed læſi numinis ulciſceretur iniuriam. Tum præſes ueritus defectionem populi, de amicorum conſilio militem illum uiolatorem legis ſecuri ferijt, atq; hoc modo tumultum iam repullulantem ſedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta. Cap. V

VII POſt hæc inter Samaritas & Iudæos oritur diſsidiũ initijs talibus. Mos erat Galilæis per dies feſtos Hieroſolyma petentibus iter facere per Samariam. Aliquando igitur cum tranſirent uicum Samaritarũ ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo ſitus, commiſſa inter uiatores & uicanos pugna multi Galilæorũ deſiderati ſunt. Id indigne ferẽtes eorũ primates Iudæos ad arma cõciuerunt, hortantes ut ſe *in libertatem*

bertatem affererent. Seruitutem enim etiam per ſe moleſtam, tum uero fieri intolerabilem, ſi cum ſubditorũ iniurijs coniuncta ſit. Cumq; magiſtratus lenire eos conarentur, pollicerenturq; ſe Cumano perſuaſuros, ut pœnas de cædis autoribus ſumeret: uulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, aſcito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex profeſſo latro multis iam annis in montibus errans uicos Samaritanorũ incendijs & rapinis uaſtauerat. At Cumanus cognitis quæ geſta fuerant, aſſumit Sebaſtenorũ alam, & quatuor cohortes peditum: armatisq; etiam Samaritanis contra Iudæos proficiſcitur: quos aſſecutus multos perimit, plures uiuos captos abducit. Tum uero Hierosolymitanorũ primi genere atq; honoribus, ut uiderunt ad quantam calamitatem uentũ ſit, induti ſaccos, & capita ſparſi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis ei ponentes diruendã patriam, & templi incendium, liberosq; cum uxoribus captiuos abducendos ut profanis nationibus ſeruiant: rogabantque ut mutato conſilio, & abiectis armis quieſcerent in poſterum, & ſuas quiſq; domos repeterent. His uerbis tandẽ perſuaſi dilapſi ſunt, latrones uero ad loca munita reuerſi ſunt denuo. Atq; ex eo tempore uniuerſa Iudæa repleta eſt latronum receptaculis. Porrò Samaritanorum primates Numidium Quadratũ Syriæ præſidem tunc Tyri degentem conueniunt, & Iudæos accuſant, quòd uicos eorũ diripuerint ac incenderint, addentes non tam ſe ægre ferre propriam iniuriam, quàm cõtemptam Romanorũ poteſtatem, ad quorum cognitionem ſpectaret de iniurijs prouincialium decernere: nunc iſtos quaſi nulli uſquam eſſent Romanorũ magiſtratus, uicinos infeſtaſſe excurſionibus. quamobrem nunc ſe ueniſſe, ut uindictam impetrarent à præſide. Hæ fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudæi contrà & ſeditionis & pugnæ cauſam in Samaritas referebant, ſed maxime in Cumanũ, qui muneribus illorum corruptus tantam cædem diſsimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudicium diſtulit, dicens ſe prolaturum ſententiam, poſtquam præſens apud Iudæam rei ueritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negotio diſceſſum eſt. Paulo uero poſt Quadratus uenit in Samariam, ubi quum iuſſiſſet reos cauſam ſuam dicere, cõperit Samaritanorum culpa tumultũ illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti ſint, in crucem egit quos Cumanus uiuos ceperat. Inde profectus in uicum Lyddam inſtar urbis amplum, ſedens pro tribunali, & iterum Samaritanorum cauſam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum alijs quatuor ſocijs Iudæos ad defectionem ſolicitaſſe: quos præſes affecit ſupplicio. Ananiam uero ſummum pontificem, & Ananũ ducem uinctos Romam miſit, ut apud Claudium Cæſarem facti ſui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atq; Iudæorum, ſimulq; Cumanum procuratorem, & tribunũ Celerem ire in Italiam iuſsit ad imperatorẽ, ut ſub eo iudice decerneretur de his quas inter ſe habebant controuerſijs. Ipſe ueritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adijt Hieroſolyma: ubi pacata inuenit omnia, populumq; occupatum patrio feſto, & operantem ſacrificijs. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes feſta, & Antiochiam repetijt. Cumanus porrò & Samaritæ Romam miſſi ſtatuta die iubentur cauſam ſuam dicere. Comparauerant autem ſibi fa- VIII

uorem

uorem libertorũ & amicorũ Cæſaris: quorũ opera uiciſſent aduerſarios Iudæos, niſi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorũ primores premi fauore potentũ uidẽs, multis precibus obtinuiſſet ab Agrippina uxore Claudij, ut marito perſuaderet legitime cauſam cognoſcere, & in deprehẽſos tumultus autores iuſtã proferre ſententiã. Claudius igitur his precib. præmollitus, auditis partibus ut cõperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudiciũ uenerant ſupplicio tradidit. Cumanũ uero mulctauit exilio. Celerem uero tribunũ iuſsit perductũ Hieroſolymã inſpectante toto
IX populo raptari per uias, atq; ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam miſit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Poſt hæc anno imperij ſui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lyſiæ fuerat. Chalcidem uero ei abſtulit, cum iam dynaſta illius fuiſſet quadriennio. His donationib. ornatus à Cæſare iuuenis collocauit Azizo Emeſenorũ regi circumciſo ſororẽ Druſillam. Epiphanes em̃ Antiochi regis filius recuſauit eius nuptias, q̃ mutata ſententia Iudæorũ religionẽ amplecti nollet, ut erat pollicitus puellæ parentibus. Mariammen quoq; matrimonio cõiunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre iam ante deſponſata fuerat: ex quibus nata eſt filia Bernice nomine. Druſilla autem non multo poſt dimiſſa eſt ab Azizo ex cauſa huiuſmodi. Felix cum eſſet Iudææ procurator, uiſa hac fœminarũ omnium pulcherrima amore eius captus, Simonem amicũ ſuum, Iudæum genere Cyprium, pro mago ſe gerentem ad eam miſit, qui mulierẽ ſolicitaret ut relicto priore marito ipſi nuberet, beatam fore pollicens ſi nõ faſtidiret hominem. illa male cõſulta uolens euadere moleſtationes ſororis Bernices, inuidentis ſibi formæ præcellentiã, conſenſit calcata religione patria Felici nubere: natoq; ex hoc marito filio nomẽ Agrippę impoſuit: qui iam adultus quomodo cum uxore perierit Veſuuiani clade incendij tempore Titi Cæſaris, dicemus poſtea. Porrò Bernice poſt Herodis obitũ, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tẽpore in uiduitate acta, cum ſpargeret rumor cum fratre eam congredi, ſuaſit Polemoni regi Ciliciæ, ut circumciſus prius ſe duceret, rata ſic ſe coarguturã mendaciũ. Nec recuſauit Polemon inductus maxime mulieris diuitijs: id tamen coniugium diuturnũ non fuit, propter intẽperantiam ut fertur diſcedẽte ab eo Bernice: qui mox deſertus ab uxore, & ipſe Iudaicę religionis deſertor factus eſt. Eodemq; tempore etiam Mariamme dedignata Archelaũ migrauit in thalamũ Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos tam opibus q̃ genere, & tum Alabarchiæ magiſtratũ gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum ſingulis pòſt dicemus diligentius.
X Cæterum Claudius Cæſar exactis in imperio tredecim annis, & octo menſibus, diebusq; uiginti fato functus eſt, aſſeuerantibus quibuſdam ſublatum eſſe uxoris ueneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus uerò Domitius Aenobarbus unus ex Romanis illuſtribus: poſt cuius mortem diu uiduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem uxorem Meſſalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauij. nam Octauiam omnium ſuorum liberorũ natu maximam ex

Pætina

Pætina prima uxore ſuſceperat: quam Neroni collocauit. ſic enim nomẽ priuigno adoptato mutauerat. Agrippina aũt uerita ne Britannicus adultus à patre acciperet ſucceſsionẽ imperij, uolẽsq; principatũ ſuo filio quærere, procurata ut fertur morte Claudij, cõfeſtim ad prætorianos milites miſit præfectum eorũ Burrum cum tribunis & libertorum potẽtiſsimis, qui Neronem ad eos perductũ imperatorem cõſalutarent. At Nero principatũ ſic adeptus Britannicum clàm ueneno ſuſtulit, nec multo pòſt Agrippinam matrẽ ſuam ferro propalàm, hanc illi gratiam nõ pro natiuitate ſolũ referens, uerumetiã q̃ eius artibus ad imperiũ prouectus ſit. Occidit & uxorem Octauiam, multosq; uiros illuſtriſsimos, quaſi coniuratos in ſuam perniciem. Sed de his rebus ſcribere ſuperſedeo. nõ deſunt enim qui res Neronis ſcripſerunt: quorũ aliqui in gratiam eius ut bene de ſe meriti, ueritatẽ neglexerunt: alij indulgentes ſuis odijs, tam impudentibus mendacijs in eius famam debacchati ſunt, ut merito damnandi ſint in hiſtoria. quos equidem nõ miror de Nerone mentitos, quando ne ſuperiorũ quidem imperatorũ geſta ſcribentes rationẽ ueritatis habuerunt, quos tanto pòſt nati nulla iuſta de cauſa odiſſe poterãt. ſed iſtis ueritatis cõtemptoribus liceat ut libet ſcribere, q̃n delectari uidentur hac licentia. nos uero quibus propoſitũ eſt à ueritate nuſquã diſcedere, quæ à noſtro argumento aliena ſunt paucis attingimus: quæ uerò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanq̃ obiter tractamus, ne calamitatũ quidẽ ac erratorũ cõmemoratione uitata. Ergo ad res noſtras narrãdas reuertamur. Primo Neronis principis anno, regi Emeſorũ Azizo defuncto frater in principatu ſucceſsit: minoris aũt Armeniæ dominiũ Ariſtobulus Herodis regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoq; idem princeps partẽ Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: additã his & Iuliade trans Iordanem ſita, agroq; eius habitato uicis xiiij. XI

Geſta Felicis Iudææ præſidis. Cap. VI

CAeterùm Iudææ res prolabebãtur uſq; in deterius. tota enim referta erat latronum receptaculis, & magicis præſtigiatoribus imperitiq; uulgi ſeductoribus. quorũ multos, ſicut & latrones, Felix quotidie cõprehenſos afficiebat ſupplicijs: & in his Eleazarũ Dinæi filiũ, qui nõ mediocrem latronum globum circa ſe habebat, dolo uiuum in poteſtatẽ ſuam redegit: data enim ei fide q̃ nihil mali eſſet paſſurus, perſuaſit ut ad ſe ueniret: moxq; uinctũ Romam tranſmiſit. cumq; odio prosequeretur Ionatham ſummũ pontificem, ut admonitus ab eo ſæpe de adminiſtrandis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipſum recideret, ad cuius preces Cæſar hunc procuratorẽ miſerat, rationem excogitauit qua liberaretur ab eius moleſtis interpellationibus. Graue em̃ eſt nocendi cupidis ſi admoneant̃ crebrius. Qua de cauſa Felix amicũ Ionathæ fidiſsimũ Doram Hieroſolymitam genere induxit promiſſa pecunia, ut ſicarios ipſi pontifici immitteret: quod ille in gratiã præſidis perfecit his artibus. Quidam quaſi religionis ergò in urbẽ aſcenderũt ſicis clàm ſuccincti ſub ueſtibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominẽ. cuius facinoris quia nemo ultor extitit, inuitati hac licentia ſicarij q̃ ſingula feſta uentitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios cõfodiebant, propter priuatas

inimicitias,alios cõducti pecunia, idq; nõ modò in reliquis urbis partibus, ſed in ipſo templo etiam.nam & ibi interdũ auſi ſunt cædes patrare, ac ſi nihil hoc modo pietatẽ læderẽt.unde fas eſt credere deũ tanta impietate offenſum auerſatum eſſe Hieroſolyma: temploq; ut non amplius puro domicilio Romanos induxiſſe purificaturos id flammis luſtralibus : gẽtiq; cum liberis ſimul & uxoribus ſeruitutis iugum impoſuiſſe, quo caſtigatiores redderent hoc infortunio.Et urbs quidẽ talibus inceſtabat latrocinijs. Impoſtores aũt & magi turbas illectas poſt ſe trahebant in ſolitudines, pollicentes ſe diuinitus oſtẽſuros eis clariſsima ſigna & prodigia : perſuaſaq; multitudo mox pœ
XII nas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem tempore quidã ex Aegypto uenit Hieroſolyma uatem ſe eſſe profitens & plebi ſuadẽs ut ſecuta ſe in mõtem Oliueti aſcenderet,qui è regione urbis ad quintũ abeſt ſtadium:illic enim uiſuros ſuo iuſſu cadere Hieroſolymorũ mœnia, ita ut p eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat.Quo cognito Felix iubet milites arma ſumere: ſtipatusq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbã ſeductam ab Aegyptio:quorũ quadringentis occiſis, ducentos uiuos cepit : Aegyptius ipſe pugna elapſus diſparuit. Poſt hæc latrones rurſum ad rebellandum Romanis incitabant populũ, dictitantes excutiendum illorum impe rium, & non aſſentientium uicos direptos abſumebant incendijs. Apud
XIII Cæſaream quoq; inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta eſt.nam Iudæi potiore cõditione uolebant eſſe, q̃ urbis eius cõditor Herodes rex fuerit Iudæus genere: id Syri non inficiabant quidẽ, ſed aiebãt urbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tẽpore nullum Iudæum habitaſſe inibi.Quæ res pòſt peruenit ad cognitionẽ præſidum,correptisq; ex utraq; parte tumultus autoribus affecerunt eos uerberibus, atq; hoc modo ſeditionem cõpreſſerunt aliquandiu.rurſum enim oppidani Iudæi freti diuitijs per contumeliam Syros laceſſebant cõuitio.qui tametſi inferiores quod ad facultates attinet,ferocientes tamen eo q̃ plurimi Romanis per ea loca militantium Cæſarienſes eſſent & Sebaſteni patria,aliquantiſper & ipſi regerebant in Iudæos cõuitia.deinde ad lapides uentum eſt,ita ut multi utrinq; uel ſauciarent uel caderent.penes Iudęos tñ fuit uictoria.Felix aũt ut uidit cõtentionem progreſſam uſq; ad belli ſpeciem, proſiliens rogabat Iudæos ut deſtinerent: quibus nõ parẽtibus immiſit armatos milites : multisq; cæſis,plures captiuos fecit : & multas eorũ domos diuitijs refertas in prædam cõceſsit militibus.Iudæorũ uerò honoratiores ac modeſtiores ſibijpſis timentes rogauerunt Felicem ut militibus receptui caneret, parceretq; iam & reſipiſcendi facultatẽ concederet: id quod præſes indulſit eorũ precibus. Per idem tẽpus Agrippa rex ſummum ſacerdotiũ Iſmaeli contulit Phabei filio:& ipſi ſummi põtifices diſsidere cœperũt à ſacerdotibus & primatib.Hieroſolymitanorũ ciuiũ,ſinguliq; incedebant ſtipati manu audaciſsimorũ & ſeditioſorũ hominũ, conflictantesq; inter ſe mutuis certabant cõuitijs & lapidationibus : nec erat q̃ cõpeſceret,quaſi uacãte urbe magiſtratib.Intantũ aũt exarſit ſummorũ pontificũ impudẽtia,ut auderẽt ſeruos ſuos in areas mittere,q̃ auferrẽt debitas ſacerdotib.decimas,aliquotq; pauperiores è ſacerdotũ ordine alimẽtorũ inopia fame deficerẽt. Tanto plus tũ pollebat uiolẽtia ſeditioſorũ q̃ iuſtitia.

De

De procuratore Porcio Festo, & de sicarijs. Cap. VII

CAeterũ postq̃ Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cæsaream incolentiũ Romam profecti sunt Felicem accusaturi: dedissetq; omnino pœnas iniuriarũ quib. Iudæos affecerat, nisi Nero eũ donasset Pallãtis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem. Cæsarienſium etiam Syrorum duo XIIII præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc uerò Græcis epistolis scribendis præerat, magna pecunia corruperunt ut impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudęis eius ciuitatis ius, hactenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis postea calamitatũ nostrarum omniũ causæ ortæ sunt. Iudæi enim Cæsarienses ubi cognouerunt quæ scripta sunt, magis etiã perstabant in seditionibus, donec initiũ belli conflatũ est. Cum autem uenisset in Iudęam Festus, offendit totam afflictam à latronibus uicos passim populantibus, quorũ ferociſsimi appellati sicarij, tunc ad maximũ numerum excreuerãt, utentes gladiolis instar acinacis Persici, incuruis, quales sicas Romani nominant, unde latronibus ipsis cognomen est inditũ, multorũ cæde infamibus: qui, ut iam dictũ est, festis diebus admixti turbę undiq; in urbem confluenti religionis gratia, nullo negotio quotquot collibuisset tollebant de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorũ uicos, direptosq; tradebant incendio. Festus autem equestres et pedestres copias misit contra quendam impostorem magũ, qui homines post se trahebat in solitudinẽ, deceptos uanis promissis, quasi ope eius incolumes euasuri essent à malis omnibus. hi uniuersi unà cũ seductore ab immissis militibus oppressi sunt. Eodem tẽpore Agrippa rex ex- XV struxit insigni amplitudine domũ prope porticũ in regia Hierosolymitana, quæ Assamonæorũ fuerat, sitã in edito loco unde amœnissimus prospectus patebat contemplari urbẽ uolentibus, cuius uoluptatis rex cupidus è cubiculo spectabat quicquid circa templũ fieret. id ubi uiderunt Hierosolymitani proceres, tulerunt indignissime. neq; enim leges nostræ concedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrẽ altum parietem excitauerunt supra exhedram, quæ erat in interiore templo uersa ad solem occiduum. hæc non solum regij triclinij prospectũ arcebat opposita, uerum etiã occidentalis extra templum sitę porticus, ubi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam. quo facto tam rex offensus est quàm Festus præses prouinciæ, qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt ut liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse uiuere, si quid demoliretur de templi ædificijs. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summũ pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietẽ, gratificatus in hoc uxori suæ Poppeæ piæ fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decẽ illos uiros redire permisit, Chelciam uerò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquã Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi pontificis filio.

De procuratore Albino. Cap. VIII

CAesar autem de Festi morte accepto nuncio Albinum in Iudæam misit præsidem. Rex uero Iosepho iusso priuatam uitam agere, sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi uocato Anano eodē quo pater nomine. Seniorem istum Ananum aiunt fuisse omnium felicissimum, ut qui filios habuerit quinq;, omnes potitos summi dei pontificio, cum prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli antè summorū pontificum contigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summum pontificatū accepisse diximus, audax erat & feroxingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est
XVI seueriſsimū, ut antè docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunū se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, conciliū iudicum aduocat: statutumq; coram eo fratrem Iesu Christi Iacobū nomine, et unà quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factū omnibus in ea ciuitate bonis & legū studiosis uehemēter displicuit: missisq; ad regē clàm nuncijs rogauerūt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem recte egisse. Quidam etiam Albino occurrētes uenienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius cōsensu aduocare conciliū. horū uerbis ille persuasus iracunde scripsit pōtifici, daturum sibi pœnas minitans: & Agrippa rex eam ob causam post tertiū mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio cōcessit. Albinus porrò ut uenit Hierosolyma omnem curam & diligentiam adhibuit ut pacaret pro uinciam, interfectis multis sicarijs. Ananias autem pōtifex indies apud populum celebrior fiebat & charior, honorabaturq; ob liberalitatē ab omnibus: quotidieq; Albinū donis uenerabatur & summū pontificē. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoq; obeuntes areas ui auferebant sacerdotū decimas, pulsantes eos qui cunctarentur reddere. alij quoq; pontifices faciebant similia, nemine ualente cōpescere: multiq; sacerdotum quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarij die festo qui tum superuenerat noctu urbem ingressi uiuum ceperūt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc uinctū abduxerūt, ac deinde miserunt Ananiam, qui eorū nomine promitteret scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, ut ex eorū numero decē captiuos solueret: tum Ananias urgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorū calamitatū fuit initiū. Latrones enim semper aliquam artem cōminiscebātur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebant q̄ è suis aliquot reciperent: auctiq; denuo magno numero, & recepta audacia, totam eam regionē uastabant. Hoc tempore Agrippa rex prolatis pomœrijs Cæsareæ quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorē uocauit eam Neroniada: & theatrū apud Berytios impēdijs magnis exædificatū ornauit spectaculis annuis, assignata in eū usum ingenti ui pecuniæ. Frumentū enim donauit ei populo, & oleū uiritim distribuit: totamq; eam urbē ornauit statuis passim dispositis atq; expressis ad antiqua clarorū artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatē transtulit: unde magnā sibi apud subditos parauit

inuidiam

inuidiã, quòd ſuos ſpolians externam urbẽ excoleret. eodẽ rege iubẽte Ieſus Gamalielis filius in ſummo pontificatu ſucceſsit Ieſu Damnei filio nõ libẽter ſibi cedenti, unde natũ eſt inter utrumq; diſsidium. aſcitis enim globis auda cium iuuenũ ſæpe à conuitijs prorumpebant ad lapides. Sed inter alios emi nebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos ſibi concilians. Co ſtobarus quoq; & Saulus ſuam quiſq; circa ſe manũ habebat ſceleratorũ ho minum, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationẽ fauorabiles, alio qui uiolenti & ad ſpoliandos infirmiores promptiſsimi. atq; ex illo maxime tempore labare cœpit noſtra reſpub. & indies in deterius ruere. XVII Porrò Al binus audito Geſsium Florum ſibi ſucceſſurũ uenire, uideri uolens gratifi catus Hieroſolymitanis ciuibus, productis uinctis, quotquot erant in mani feſte capitali culpa iuſsit interimi: reliquos qui leuioribus de cauſis conie cti erant in uincula, reductos in carcerem pecunijs mulctatos dimittebat alium poſt alium. atq; in hunc modum uacuato uinctis carcere Iudæa repleta eſt la tronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat ſacros hymnos in templo canere, adito rege induxerunt eum precibus ut aduocato cõcilio de cerneret eis uſum ſtolæ lineæ, quę tum ſolis erat conceſſa ſacerdotibus. hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipſius regni memoriam, neq; fru ſtra fuit eorũ poſtulatio. Rex enim de concilij ſententia permiſit hymnorum cantoribus, ut depoſito priore habitu, lineum ut uoluerunt ſumerẽt. Aliam etiam eiuſdem tribus partem addictam templi miniſterijs, ipſorum precibus motus permiſit ſacros hymnos canendos ediſcere: quæ omnia fiebant cõtra inſtituta legis patrię, nunq; uiolatę abſq; piaculo. Iam abſolutũ erat & templi ædificium. Populus igitur cum uideret eſſe in otio circiter octodecim opifi cum millia, ſolitorũ hactenus in templo ex operarũ mercedibus uictũ quæ rere, nolens q; ſacram pecuniam repoſitã habere nequando prẽda Romanis fieret, ſimulq; opificibus inde prouiſum cupiens: quòd uel una hora opera to ſtatim merces repræſentaretur: ſuaſit regi ut orientalem inſtauraret porti cum. ea tẽpli extima claudebat profundæ ualli & anguſtæ imminens, ac pro inde ſubnixa muro quadringentos alto cubitos, ſaxis conſtructo quadratis ualde candidis: eratq; cuiuſq; ſaxi longitudo cubitorũ uiginti, ſex uero altitu do: opus Solomonis regis qui primus integrũ templũ condidit. Rex aũt cu ius curæ Claudius Cæſ. fabricam tẽpli cõmiſerat, reputans quodcunq; opus demoliri facile, reparari difficile, maxime talem porticũ egentẽ & tẽpore lon go & pecunijs plurimis, nõ annuit populi precibus: ſed urbem candido ſaxo conſternere ſi liberet non uetuit. Poſt hæc Ieſu Gamalielis filio pontifica tum abrogatũ concedit Matthiæ Theophili filio, quo pontifice Iudaicũ bel lum habuit initiũ. XVIII Conueniens uidetur præſenti hiſtoriæ narrare de pon tificibus quæ origo eorũ, & qui ad hunc honorẽ admittant, & quot uſq; ad finẽ eius belli fuerint. Primus igitur omniũ hoc dei ſacerdotiũ geſsiſſe fertur Moyſis germanus Aaron põtifex: quo defuncto ſucceſsiſſe mox filios, ac de inde illorũ poſteritati manſiſſe hunc honorẽ perpetuũ. unde cõſuetudo ob tinuit accepta à maioribus, neminem dei pontificẽ fieri niſi deſcendentẽ ab Aaronis ſanguine, nec eam dignitatẽ cõcedi uel regib. oriundis alio genere. Fuerunt igit uniuerſi à primo Aarone uſq; Phanaſum, quẽ belli tẽpore ſedi-

tioſi declarauerunt pontificē, LXXXIII numero. horū XIII præfuerūt ſacris ab eo tēpore quo primum in deſerto Moyſes erexit deo tabernaculum, uſq; dum in Iudæam uentum eſt, ubi deo templū ædificauit rex Solomon. nam à principio pontificibus non ſuccedebat niſi mortuis: deinde uiuentibus etiã ſubrogari cœperunt alij. Itaq; hi XIII cum eſſent duorum Aaronis filiorum poſteri, per continuatas ſucceſsiones hoc honore potiti ſunt: ſub his primò penes optimates adminiſtratio fuit reipublicæ, poſt ad monarchas, poſtremò ad reges tranſijt. ex quo autem die patres noſtri ductu Moyſis Aegyptū ſunt egreſsi, uſq; ad templum à Solomone rege conditum, elapſi ſunt anni DCXII. poſt XIII illos pontifices alij XVIII ſecuti ſunt, à tempore Solomonis regis ſibi ſuccedentes uſq; dum Nabuchodonoſor Babyloniorū rex contra noſtram urbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Ioſedecum quoq; pontificem illò abduxit. horum pontificatus tempus CCCCLXVI annorū fuit, menſium ſex, dierū decem, rempub. Iudæorum gubernantibus regibus. poſt ſeptuageſimū autem Babylonicæ captiuitatis annum Cyrus Perſarum rex dimiſsis Babylone Iudæis & reuerſis in antiquam patriam permiſit templū denuo cōdere, quando Ieſus Ioſedeci filius aſſumpſit ſummum ſacerdotium. Hic & eius poſteri quindecim uniuerſi uſque ad regem Antiochum Eupatora ſtatum reipub. popularem rexerūt per annos CCCCXIII. Cæterùm iam dictus Antiochus cum ſuo duce Lyſia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum uita ſimul priuauit, & ſacerdotio, repulſoq; à ſucceſsione eius filio, Iacimū conſtituit ſummū pontificem, natū quidem ex Aaronis progenie, ſed non ex eadem familia. quamobrem Onias defuncti Oniæ pontificis filius nomine patrē referēs, in Aegyptum profectus & inſinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, perſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura deo templū inſtar Hieroſolymitani extruerent, ſeq; illic pontificē conſtituerent: de quo templo ſæpe aliàs diximus. Iacimus aūt triennio in pontificatu exacto mortuus neminem ſucceſſorem habuit, ſed per ſeptennium ſine pōtifice manſit ciuitas. Dein poſtquam Aſſamonæorū familiæ principatus noſtræ gentis eſt creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt ſummum pontificem, qui ſeptennio toto præfuit. quo per inſidias Tryphonis ſublato è uiuis, frater eius Simon obtinuit id ſacerdotiū. cui dolo generi oppreſſo inter epulas, filius Hyrcanus in honore ſucceſsit. eum cum per unū & triginta annos geſsiſſet, iam decrepitus ſucceſſori Iudæ reliquit ſuo filio, qui alio nomine Ariſtobulus eſt dictus. huic frater hæres fuit tam regni q̃ ſacerdotij, poſtquã ille ſumpto tum primum diademate unum annū utraq; dignitate potitus eſt. Is nomine Alexander & ipſe regnum coniungens pontificatui cum uigintiſeptē annis præfuiſſet rebus Iudaicis moriens Alexandræ uxori permiſit deligendi pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactoq; in regia poteſtate nouennio è uiuis exceſsit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius pontificatum tenuit. nam poſt matris obitum Ariſtobulus frater moto bello uictum pontificem ad priuatam uitam redegit, & ſibijpſe regnū ſimul uſurpauit ac ſacerdotium: exactiſq; in utraq; dignitate tribus annis, & totidē menſibus, cū ſuperueniens Pompeius ui cepiſſet Hieroſolyma, à uictore uīctus

Romam

Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in pontificatum, principatum quoq; suæ gentis accepit, sed absq; diademate: præterq; priores illos nouem, per alios XXIII annos summũ sacerdotiũ obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dynastæ Parthorũ traiecto Euphrate bellũ Hyrcano inferunt, eoq; uiuo abducto Aristobuli filium Antigonum regem constituunt: qui post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiam iussu Antonij dedit supplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit pontifices, sed eum honorẽ qnibusuis ex sacerdotũ ordine concessit etiam obscuris, absq; uno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotẽ, & Mariammes suæ uxoris fratrẽ, ob fauorẽ populi, & Hyrcani aui memoriã summo sacerdotio dignatus est. deinde ueritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantẽ in piscina, ut suprà diximus: neque postea ulli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere uoluit. idem fecit in ordinandis pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu usque in diem qua templũ & urbs incendente Tito conflagrauit, pontificatum gesserunt, in uniuersum numero uiginti octo: tempusque eorum sacerdotij centum anni, & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt, & Archelao eius filio: defunctis autem his penes optimates fuit respublica, collocatis in eius fastigio pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, ut coacti sint arma sumere. Cap. IX

GEssius autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenus erat genere, adduxitq; secum Cleopatram coniugem non minus improbam, per quam ut Poppeæ Augustæ amicam, Iudææ administrationem impetrauerat. adeò uerò potestate uiolenter abusus est, ut Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens: Florus contrà quasi ad ostentandam missus malitiam, malitiam, publice traducebat nostræ gẽtis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis unquam lucris satiabilis, undecunq; parua æque captans ac magna, ut etiam latronum esset particeps. multi enim illũ quæstũ exercebant de incolumitate, quam abeo redimebãt decisis prædarũ partibus: adeoq; nullus erat iniuriarũ uel modus uel finis, ut miseri Iudæi nõ ferentes rapacem latronum insolentiam cogerentur laribus relictis & patrijs ceremonijs, ad exteros fugere, iudicantes ubiuis etiam apud Barbaros se uiuere posse cõmodius. Et quid multis uerbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel uniuersos quàm paulatim perdere. Itaq; secundo anno postquam is uenit procurator in prouinciam, duodecimo uerò Neronis imperij, bellũ id cœptũ est: quo tempore quanta uel coacti fecimus, uel perpessi sustinuimus, exacte cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atq; hic dicendi finẽ faciam de antiquitatibus, quas

belli argumentum ſequitur. Præſentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quæq; per tot ſecula Iudæis uel in Aegypto obuenerũt, uel in Palæſtina cæteraq; Syria, tum quas clades ab Aſſyrijs & Babylonjis accepimus, quó ue modo tractati ſimus à Perſis & Macedonibus, & poſtremo à Romano populo. his enim omnibus accurate deſcriptis etiam pontificũ ſucceſsiones recenſuimus continuatas per annorum duo millia. pari diligentia regũ quoq; res ordine tradidimus, & ſtatus reipublicæ monarcharumq; potentiam, per omnia ſecuti autoritatem ſacrorũ uoluminũ, ita ut à principio ſumus polliciti, auſimq; addere quòd nemo alius ſcriptor Iudæus externus ue potuiſſet hoc argumẽtum tanta fide Græcis hominibus prodere. ego em̃ tribulium meorũ confeſsione diſciplinas patrias egregie calleo, Græcanicæ quoq; literaturæ non ſine profectu dedi operam, quamuis exquiſitam pronunciandi rationem aſſequi per patriam conſuetudinẽ non licuit. noſtri em̃ homines nõ ſuſpiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod ſtudium profanum apud eos habetur & ſeruis cõmune cum ingenuis. ſolos autem ſapientes ſuo ſuffragio pronunciant, qui legis & ſacrarũ literarum tantam aſſecuti ſunt peritiam, ut eas etiam interpretari ualeant. qua in re cum multi collocarint operam, uix uni ſucceſsit atq; alteri, quibus mox dignum præmium contigit. Fortaſsis autẽ nulla inuidia prohibet etiam de meo genere, geſtisq; per totam uitã rebus pauca exponere, dum adhuc ſuperſunt qui uel atteſtari poſſunt, uel coarguere: atq; ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehenſa uiginti uoluminibus, uerſuum uero ſexaginta millibus. Quòd ſi deus conceſſerit, compendio rurſum referam belli caſus, & quæ nobis in præſentem uſque diem euenerunt, quæ incidit in decimumtertium annum principatus Domitiani Cæſaris, ætatis uerò meæ ſextum & quinquageſimũ.

Promiſi etiam ſcripturũ me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, & quas de deo eiusq; eſſentia, & de legibus, quare per eas liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI VITA.

IHI igitur genus est nõ obscurum, sed longa serie deductum à sacerdotibus: & sanè quemadmodũ apud alios aliæ nobilitatis rationes censentur, ita apud nostrates ius sacrorũ habere argumentũ est illustris originis. ego autem non solum ex sacerdotum oriundus sum genere, uerumetiam ex uice prima inter uiginti quatuor illas, quas inter nõ mediocre discrimen est. quin & ad regiũ genus per matrẽ pertineo: quãdoquidem Asamonæorũ familia, ex qua illa prognata est, tempore longo regnum simul & sacerdotiũ in gente nostra obtinuit. nunc ipsam seriem propagationis pertexam. Atauus mihi fuit Simon Psellus cognomine, quo tẽpore Hyrcanus Simonis pont. filius eius nominis primus summũ sacerdotiũ tenuit. is nouem filios habuit, & in his Matthiam Aphliæ cognomine. hic ex Ionathæ summi põtificis filia Matthiam Curtum suscepit, primo anno Hyrcani principis. ex eo Iosephus progenitus est anno regni Alexandræ nono: qui Matthiam genuit annum decimũ regnante Archelao. is porrò me genuit imperij C. Cæsaris anno primo, ipse autem filios habeo tres: quorũ Hyrcanus maximus natus est anno quarto Vespasiani principis, deinde septimo Iustus, nono Agrippa. atq; hanc generis nostri successionem ut est in publicas tabulas relata huc transcripsi, parui faciẽs improborum calumnias. Matthias autem meus pater, nõ nobilitate solũ, sed multo magis iustitia fuit celebratus, cuius nomine totis q̃ ampla sunt Hierosolymis innotuit. ipse à pueritia cũ Matthia eisdem parentibus nato incumbens disciplinis egregie profeci, uisusq; sum intellectu & memoria præcellere: ita ut iam tum quartumdecimũ annum agens laudem consecutus ex literarũ studijs etiam à pontificibus & urbis primoribus de penitiori legũ sensu consulerer. sextumdecimũ deinde ingressus decreui nostratium sectarum gustum aliquem capere, quas tres esse diximus, Phariſæorũ, Sadducæorum, & Essenorum: sic enim faciliorem delectũ fore putabam, si omnes cognoscerẽ. itaq; duro uictu & magno labore per omnes tres transij: ac ne hac quidem experientia cõtentus, cum audissem Banũ quendam in solitudine uiuere, amictũ sibi parantem ex arboribus, & sponte prouenientibus alimẽtis utentem, crebrisq; nocte ac die lauacris frigidis ad castitatem tuendam, cœpi eius institutũ imitari: exactisq; in eius contubernio tribus annis, postq̃ cõcupitis satis potitus sum, in urbem redij. Iamq; undeuiginti annos natus ciuilem uitam aggressus sum, addictus Phariſæorum placitis, proxime ad stoicam apud Græcos sectam accedẽtibus. Post annum uerò ętatis sextũ supra uigesimũ Romam mihi proficisci contigit ob causam hanc. Quo tempore Felix in Iudæa procurator erat, sacerdotes quosdã mihi familiares, uiros honestos & bonos, ob leuem quandam culpam uinctos Romam misit, acturos causam suam apud Cæsarem. quos ut aliquo pacto eriperem

perem periculo, præſertim cum audirem, ne in calamitate quidem conſtitu tis curam pietatis excidiſſe, & ficis ac nucibus eos uitam ſuſtentare, ueni Romam multis in mari exhauſtis periculis. merſa em̃ noſtra naue in medio mari Adriatico, circiter ſexcenti per totam noctem natauimus, & diluculo demũ Cyrenaicam nauem deo fauente conſpicati, octuaginta fermè noſtrũ feliciore uſi natatu in eam recepti ſumus. ita ſeruatus Dicæarchiã, ſiue Puteolos, ut Itali uocare malunt, familiaritatẽ contraxi cum Alituro mimorũ actore, qui Iudæus genere Neroni charus erat: per quem ubi Poppeæ uxori Cæſaris innotui, confeſtim per eam impetraui abſolutionẽ illis ſacerdotibus: præterq; magnis donatus ab ea muneribus in patriã reuerſus ſum. ibi deprehendi iam nouarũ rerum ſtudia gliſcere, multoſq; ad defectionẽ ſpectare à Ro.po. Itaq; conabar ſeditioſos ad meliorẽ mentẽ reducere, proponens eis ob oculos cũ quibus eſſent bellũ geſturi, nimirũ cum Romanis, quibus & peritia rei militaris, & felicitate eſſent impares: monebamq; ne temere ac imprudenter patriam ſeq; & ſuos in extremũ periculũ conijcerent. ad hunc modũ uehementer dehortabar, infeliciſsimũ belli finẽ proſpiciens. nec tñ quicquã profeci, tanta erat tum deſperatorũ inſania. Veritus igitur ne eadẽ continenter apud eos repetẽs in odiũ atq; ſuſpicionẽ inciderem, quaſi fautor hoſtiũ, né ue hoc nomine cõprehenſus ab eis neci traderer, occupato iam caſtello Antonia ſeceſsi ad templũ interius. deinde poſt occiſum Manahemũ & primates latronum cohortis rurſum ex tẽplo prodij, uerſabarq; cum pontificibus & Phariſæorũ primoribus, non mediocriter ſibi timentibus. uidebamus enim populum arma corripuiſſe, ipſi inopes conſilij. & cum nõ poſſemus tumultuatores cõpeſcere, ꝙ ea res nõ careret periculo, ſimulabamus quidẽ nos ꝓbare illorũ ſententiã, ſuadebamus tñ ut ſe continerent, & hoſtem abire ſinerent, ꝙ ſperaremus Geſsiũ breui uenturũ cum ualidis copijs, & eum tumultũ ſedaturum. At ille reuerſus, & in prælio cum multis occiſus, ſua clade extremam toti noſtrę genti calamitatẽ attulit: mox em̃ belli autorib. additus eſt animus, ſperantibus omnino Romanos deuincendos, quo tẽpore & aliud quidã accidit. Syriæ urbium circumuicinarũ habitatores Iudæos intra eadẽ mœnia ſecũ degentes cõprehenſos una cum uxorib. & liberis trucidabant, ſine ullo crimine: quippe qui neq; deficere à Romanis cogitauerant, neq; cõtra ipſos priuatim aliquid moliti fuerant. Sed inter cæteros eminuit impia Scythopolitarũ immanitas. Cum enim bello peterent à Iudæis exteris, coegerunt ſuos Iudæos cõtra tribules arma ſumere, quod noſtris uetitũ eſt legibus: horũq; ope hoſtes profligati ſunt. poſt uictoriã aũt obliti fidei ſocijs inquilinis debitæ, omnes occiderunt, cũ eſſent multa hominũ eius gentis millia. nec mitius tractati ſunt Iudęi Damaſcę incolæ. Sed de his prolixius in libris De bello Iudaico narrauimus: nunc ob hoc tantũ earũ cladiũ memini, ut ſciat lector noſtrã gentẽ nõ ultro ſed neceſsitate cõpulſam ad id bellũ deueniſſe. Itaq; profligato Geſsio Hieroſolymitanorũ primores cum uiderent latrones cęterosq; pacis turbatores habere armorũ copiam, ueriti ne ipſi inermes inimicis obnoxij fierẽt, ut poſt accidit: cognitoq; ꝙ Galilæa nondũ tota à Romanis deſeciſſet, ſed pars eius etiam tum quiete ageret: miſerunt eò me & alios duos ſacerdotes, uiros honeſtos ac bonos, Ioazarũ & Iudã, ut prauis illis hominibus perſua-

perſuaderemus arma deponere: doceremuſq; ſatius eſſe cõmitti ea gẽtis optimatibus. placere enim ut illi arma in futurũ ſemper parata habeãt. exſpectandum tamen dum certò ſciatur quidnam Romanis ſit animi. Cum his mandatis in Galilæam ueniens reperi Sephoritas in magno diſcrimine, tuentes patriam contra Galilæorũ uim uolentiũ eam diripere, & perſtarent in amicitia Romani populi, fidemq; ſeruarent. Senio Gallo tum Syriæ præſidi. His ego ſecuritatẽ reddidi ſedata infeſta multitudine: permiſiq; ut quoties uellent in Dora (ea Phœnices urbs eſt) ad ſuos mitterent, quos obſides Geſsio dederant. Tiberiadis autẽ incolas inueni iam arma ſumpſiſſe ob huiuſmodi cauſam. tres in hac urbe factiones erant. una honeſtorũ uirorũ, cuius caput erat Iulius Capella. Is & qui eũ ſequebantur, Herodes Miari, Herodes Gamali, Compſus Compſi: Criſpus enim huius frater olim à maiore Agrippa ei urbi præfectus tum in ſuis poſſeſsionibus trans Iordanẽ agebat: hi omnes inquam autores erant manendi in fide regis & Ro.po. ſolus ex nobilitate Piſtus diſſentiebat in gratiam Iuſti ſui filij. Altera factio è plebeis & obſcuris cõſtans bellandum decernebat. In tertia Iuſtus eminebat Piſti filius, dubitare ſe de bello ſimulans, ſed interim occulte mutationẽ rerũ cupiens, cuius occaſione ſperabat ſe conſecuturũ aliquam potentiã. itaq; progreſſus in concionẽ conabatur docere multitudinẽ & eorũ ciuitas inter Galilæas ſemper ſit habita: quodq; metropolis eius regionis fuerit Herodis tetrarchæ tempore, qui ipſius conditor Sephorim ei ſubiecerit. hanc præminentiam ei manſiſſe & ſub Agrippæ patris imperio, uſq; ad Felicem Iudææ præſidem: nunc demũ poſtquam Agrippę iuniori à Nerone donata ſit, primatũ amiſiſſe. mox enim Sephorim ex quo Romanis parere cœpit, reliquę regioni prępoſitã: deſiuiſſeq; apud ſe archiua & mẽſam regiam. His & alijs multis in regẽ iactatis cum irritaſſet ad defectionem populũ, aiebat nunc eſſe tempus, correptis armis, & aſſumptis in ſocietatem reliquis Galilæis primatũ ſibi de integro uindicare omnib. fauentibus Sephoritarum odio, quos pertinaciter hærẽtes in Romanorũ amicitia libenter aliqua clade afficerent: iuuandosq; eos conatus totis uiribus. His dictis permouit multitudinem, & haberet popularem quandam facundiam, & ſaniora ſuadentes uerborum præſtigijs uinceret. erat enim etiã Grę carum diſciplinarum non imperitus, quibus fretus auſus eſt rerum tunc geſtarum hiſtoriam texere, quo ueritati fucum faceret. Sed de huius nequitia, & quomodo unà cum ſuo fratre patriã penè ſubuerterit, procedẽte ſermone narrabimus. Tunc aũt Iuſtus ciuibus perſuaſis, quibuſdam etiam coactis arma capere, cum omnib. egreſſus incendebat uicos Hippenorũ atq; Gadarenorum, contiguos Tiberiadis agro, & Scythopolitanorũ finibus. quæ dum apud Tiberiadem gerunt, Giſchalorũ ſtatus erat talis. Ioannes Leui filius uidens ciuium ſuorũ quoſdam ferocientes iugum Romanorũ excutere uelle, conatus eſt eos retinere in fide & officio: quod tamẽ nullo modo efficere ualuit. interim uicini populi, Gadareni, Gabaraganæi, & Tyrij collectis ualidis copijs irruentes expugnant Giſchala, quib. incenſis atq; dirutis domũ ſe recipiunt. qua iniuria Ioannes accenſus, ſuis omnib. armatis, conflictúq; cum prædictis populis habito, inſtauratam patriam ſecuritatis cauſa cinxit mœnibus. Gamala autem in Romanorũ fide perſtabãt ob cauſam hanc. Philippus

Iacimi

Iacimi filius, Agrippæ regis præfectus, præter ſpem dum regia Hieroſolymitana oppugnaret elapſus in aliud periculũ incidit, ne iugularetur à Manahemo & ſocijs eius latronibus: ſeruatus eſt tñ interuentu cognatorũ quorundam Babyloniorũ, qui tũ erant Hieroſolymis: quintaq; pòſt die quo minus agnoſceretur mutato capillitio fugam inijt. & cũ peruenisſet ad quendã ſuæ poſſeſsiõis uicũ ſitum prope caſtellũ Gamala, accerſiuit aliquammultos ſibi ſubditos. interim diuinitus ei quiddam accidit, quod alioqui perituro ſalutẽ attulit. nam repentina febre correptus literas ad Agrippam & Bernicen ſcriptas liberto cuidam cõmiſit, qui Varo eas redderet: huic enim tum rex & regina curandam regiam crediderant, ipſi Berytũ profecti obuiam Geſsio. At Varus acceptis Philippi literis, cognitoq; qꝺ euaſerit, tulit id grauiter, ueritus ne poſthac rex & regina nõ egerent ſua opera, ut Philippo incolumi reddito. productum igitur ad plebem eum qui literas attulerat, & accuſatum tanq̃ falſarium, quodq; fictum nunciũ attuliſſet, Philippum Hieroſolymis cum Iudæis contra Romanos bellum gerere, ſupplicio tradidit. qui cum nõ reuerteretur ad Philippum, ille cauſam neſciens rurſus aliũ miſit cum literis, renunciaturũ quidnam priori accidiſſet, cúr ue ita differret reditũ. Verũ & hunc Varus oppreſsit per calumniam. etenim à Cæſarienſibus Syris inflatus fuerat ut aſpiraret ad ſublimia, dicẽtibus fore ut Agrippa interficiatur à Romanis ob rebellationem Iudæorũ, & ipſi detur regnũ debitum propter cognationem regiam. nam conſtabat Varũ eſſe regij generis, deſcendentẽ à Sohemo tetrarcha Libani. Is igitur ſpe tali elatus literas apud ſe retinuit, diligẽter cauens ne peruenirẽt in manus regias: obſeruabatq́ue omnes exitus, nequis clàm elapſus renunciaret regi quę ibi fierent: multoſq; Iudęorũ interficiebat in gratiam Syrorũ Cæſarienſium. quin & in Bathanæa Iudæos qui Babylonij uocantur, Bathyram incolentes decreuit ope Trachonitarũ inuadere: uocatiſq; ad ſe Cæſarienſibus Iudęis duodecim primarijs, iuſsit eos profectos illò nunciare ſuo nomine tribulibus, relatum ſibi eſſe qꝺ bellum aduerſus regẽ molirentur: ſed quia nõ liberet credere, denunciare ut arma ponerent. id enim argumentum fore certiſsimũ, quòd meritò fidem nõ habuerit falſis rumoribus. adiunxit, mittendos eſſe uiros ſeptuaginta ex optimatibus, qui crimen obiectum diluant. fecerũt iuſſa illi duodecim: & cum Bathyram uenisſent ad ſuæ gentis homines, eosq; nihil noui moliri inueniſſent, perſuaſerũt ut ſeptuaginta uiros mitterent. hos aduentantes cum duodecim legatis Cæſarem, Varus ſtipatus regio milite in itinere exceptos unà cum ipſis legatis interficit, ac mox pergit cõtra Iudæos incolẽtes Bathyra. ſed præuenit eũ quidam ex illis ſeptuaginta caſu ſeruatus, quo nũcio moniti arreptis armis receperunt ſe cũ uxoribus & liberis in caſtellũ Gamala, relictis uicis refertis multis opibus, & pecorũ ingenti numero. quo audito Philippus & ipſe eodem ſe cõtulit. ad cuius aduentum acclamabat populus ut ducem ſe eis præberet, & cõtra Varum ac Cæſarienſes Syros bellũ ſuſciperet. fama enim ſparſerat regem ab his occiſum eſſe. Philippus uerò cõprimebat eorum impetum, collata in eos regis beneficia in memoriam reuocans, tum quanta eſſet Romanorum potentia, quam rebellando irritare immani periculo nõ careat. atq; ita tandem uicit huius uiri conſiliũ. Rex porrò cum ſenſiſſet Varum uelle apud

Cæſa-

Cæsarem Iudæos cum uxoribus & liberis multorum milium explentes numerum interficere, misit ei successorem Equum Modium, ut alibi dictū est. Philippus autem Gamala & uicinam regionem in Romanorum fide cōtinuit. Interea cum ueniſſem in Galilęam, certis nuncijs super his rebus edoctus, scripsi Hierosolymitanorum cōcilio, quid me iuberent sciscitans. rescriptū est ut in Galilæa maneam, eiusq; tutelæ prouideam, retentis etiam collegis, si illis ita uisum sit. hi cum multum pecuniæ parassent ex debitis sibi sacerdotij nomine decimis, statuerant reuerti in patriam: sed rogati ut tantisper mecum essent dum componeremus omnia, facile assenserunt. Cum his igitur à Sephoritarum urbe profectus in Bethmauntē uicum ueni dissitum quatuor stadijs à Tiberiade: missoq; nuncio accersiui ad me senatū Tiberiadis & primores eius populi. qui postquā affuerunt, & inter hos Iustus quoq;, dixi me unà cum collegis legatum à populo Hierosolymitano missum ad eos, ut agerem de diruendo palatio, quod ibi à se exstructū Herodes tetrarcha uarijs animalium picturis ornauerat, cum id uetitū sit nostris legibus: rogabamq; ut nos quantocyus id facere permitterent. Quod cum diu Capella & suæ factionis homines recusassent, tandē magna contentione assensum eis expressimus. interim dum nos ea de re contendimus, iam Iesus Saphiæ filius nautarum & inopum factionis dux assumpta aliquammultorum Galilæorum manu palatium incenderat, ratus se bonam prędam inde paraturū, quia tecta eius quædam inaurata uiderat: multaq; in eo diripuerūt præter animi nostri sententiā. nos enim post colloquium cum Capella & Tiberiensium primatibus apud Bethmauntē habitum in superiora Galilææ nos recepimus. Tum Iesu factio Græcos omnes eam urbem habitantes interimit, & quotquot inimicos ante id bellum habuerant. His auditis uehementer cōmotus descendi in Tiberiadem, dediq; operā ut quicquid possem recuperarē ex direptis regis facultatibus, candelabra corinthia, mensas regias, & rudis argēti satis magnam copiam. quæcunq; autē recepi, regi seruare statui. accitis igitur decem è senatu potioribus & Capella Antylli filio, uasa illa eis tradidi, interdicēs ne cui quam præter me ea redderent. Inde Gischala cum collegis ad Ioannē ueni, cognituras quidnam haberet animi: moxq; deprehendi eum rerū nouarum cupidum affectare tyrannidem. rogabat enim me ut sibi potestatē facerem exportandi frumentū Cæsaris, quod in superioris Galilææ uicis erat repositum, dicens se id uelle impendere in structuram mœnium patriæ. at ego cum olfeciſſem eius conatus & cōsilia, negabam me hoc ei permittere. cogitabam enim id frumētum aut Romanis seruare aut mihijpsi, quòd haberem iam curā eius regionis à ciuitate Hierosolymitana mihi cōmissæ. ergo cum nihil à me impetraret, collegas appellauit sup hoc negocio futurorū improuidos, & auidos munerum. ab his largitione totum eius prouinciæ frumentum obtinuit, me nō ualente cōtra duos cōtendere. deinde altero dolo Ioannes usus est. aiebat enim Iudæos Cæsariæ Philippi incolas, regis cui suberant mandato intra mœnia cohibitos, querentes de olei puri penuria, id à se petere, ne præter morem cogantur uti Græcorum oleo. hæc autē non religionis respectu dicebat, sed uictus turpis lucri cupidine. sciēs enim apud Cæsarien-

ſes ſextarios duos drachma una uenire, Giſchalis autem octuaginta ſextarios drachmis quatuor, totum illud oleũ quod ibi erat ad eos tranſmiſit, me quoque ut uideri uolebat permittente. non enim uolens permittebam, ſed metu ne ſi obſiſterem lapidarer à populo. poſtquã igitur conceſsi, plurimũ pecuniæ Ioannes quæſiuit hoc maleficio. ex hoc oppido remiſi collegas Hieroſolyma, totusq; poſthac fui in cõparandis armis & muniendis urbibus. accitis deinde latronum fortiſsimis, cum uiderem nõ poſſe illis arma adimi, perſuaſi multitudini ut mercede eos conduceret, cõducibilius docẽs habere eos ſtipendiarios, quàm ſinere agros incurſionibus eorum diripi: atq; ita eos dimiſi ſacramento obſtrictos ne niſi uocati in regionẽ noſtrã uenirent, aut niſi ſtipẽ debitã reciperent, iuſſos prius abſtinere à Romanis & accolis iniuriam. Sed ante omnia curaui in pace continere Galilæam. cumq; uellem optimates eius regionis circiter ſeptuagintà prætextu amicitiæ habere quaſi obſides fidei, aſcitos in amicitiam feci mihi comites & iudicandi ſocios, pleraq; decernẽs ex ipſorum ſentẽtia, in primis curans ne temere diſcederem à iuſtitia, utúe abſtinerem ab omni corruptela munerum. agẽs igitur annum trigeſimum, qua ætate etiamſi quis temperet cupiditatibus illicitis, difficile tamẽ euadit calumniatorum inuidiã, maxime ſi cum magna poteſtate ſit, nulli mulieri uim intuli, & nihil mihi obtrudi ſum paſſus, ut rei nullius indigus: immo ne debitas quidem mihi ut ſacerdoti decimas accipere uolui ab afferẽtibus. ex manubijs tamen partem poſt deuictos Syros accolas recepi, quas me Hieroſolyma miſiſſe ad cognatos fateor. Cumq; bis Sephoritas ui expugnaſſem, Tiberienſes quater, Gadarenſes ſemel, & Ioannem ſæpius inſidias mihi molitum in poteſtatem redegiſſem, neq; de ipſo neq; de ullo memoratum populorum pœnas ſumere ſuſtinui, ut procedẽte ſtilo indicabimus. quãobrem opinor deum recte factorum inſpectorẽ, & tunc me eripuiſſe ex inimicorum inſidijs, & pòſt ſæpe è multis periculis, ſicut ſuo loco dicetur. Tanta autem erga me erat uulgi Galilæorũ fides ac beneuolentia, ut expugnatis eorum oppidis, & in captiuitatẽ abductis familijs, non tantum gemitus ſuis calamitatibus, quantum curæ incolumitati meæ tuendæ impenderent. Hæc uidentem Ioannem inuidia ſubijt: rogauitq; me per literas ut ſibi permitterem ualetudinis cauſa apud Tiberiadẽ foueri aquis calidis: quod ego nihil ſuſpicans libenter annui: quin & his quibus ciuitatis adminiſtratio per me fuerat credita ſcripſi, ut diuerſorium ei pararent & comitibus, rerumq; ad commodum uictum idonearum copiam. ipſe interim agebã in uico Galilææ qui Cana dicitur. Ioannes autem poſtquam uenit Tiberiadem, egit cum oppidanis ut obliti datæ mihi fidei ad ſe deficerent: multiq; preces eius libenter admiſerunt, homines gaudentes nouitatibus, & mutationum auidi procliuesq; ad diſsidia: præcipue uera Iuſto & patri eius Piſto cupide arrepta eſt deficiendi à me ad Ioannem occaſio. id tamen conſilium interuentu meo feci irritum. Venerat enim ad me à Sila, quem Tiberienſibus ducem præfecerã, nuncius uoluntatem eius populi indicans, & hortans ut properẽ: alioquin fore ut ciuitas breui in aliorum poteſtatem ueniat. lectis igitur Silæ literis, cum ducentis uiris per totam noctem iter feci, præmiſſo nuncio qui aduentũ meum ſignificaret

gnificaret Tiberiensibus. mane autem iam ciuitati proximo plebs mihi uenit obuiam, & Ioānes inter alios. qui cum ualde turbato uultu me salutasset, ueritus ne detecto suo conatu ueniret in capitis periculū, propere se recepit in diuersoriū. cumq; peruenissem in stadiū, dimissis absq; uno satellitibus, retentisq; decē armatis, alloqui cœpi concionem Tiberiensium stans in cel so quodā suggesto: hortabarq; eos nē tam cito deficerēt, alioqui fore ut breui eos fidei mutatæ pœniteat: neq; illis posthac quenquam crediturum facile, nimirum merito suspectis ob hanc præsentem perfidiā. Vix hæc effatus eram, cum audio ex meis quendam iubentem me descendere. non enim tempus esse conciliandæ Tiberiensium beneuolētię, sed prospiciendi incolumitati propriæ, & quomodo inimicos effugiam. Ioannes enim postquam didicit me penè solum esse, delectos è mille suis militibus fidissimos miserat iussos me interficere: iamq; ueniebant, & patratum fuisset facinus, nisi ocius desiliuissem cum Iacobo satellite, subleuatus ab Herode Tiberiensi: à quo deductus ad lacum, nauigio quod fortè ibi nactus sum conscenso, euitatis præter opinionem inimicis perueni Taricheas. eius urbis incolæ audita Tiberiensium perfidia uehementer irati, correptis armis hortabantur ut se cōtra eos ducerem, dicentes se uelle ulcisci læsi ducis iniuriā: facinusq; hoc renunciabant per totam Galilæam, quo omnes cōcitarent cōtra Tiberiada, rogantes ut frequentes ad se conuenirent, facturi de consilio ducis id quod uisum fuerit. itaq; magnus undiq; Galilæorum armatorum cōcursus factus est, postulantium ut Tiberiada inuaderē, expugnatamq; diruerem, & incolas cum totis familijs sub hasta uenderem. idem suadebant & amici qui ex ea urbe euaserant. ego uero non annuebam, indignum ratus ciuilis belli initium facere, & censens non debere eam contentionem ultra uerba progredi: immo ne ipsis quidem aiebā id conducere, si Romanis inspectantibus dissidijs intestinis se conficiant. hac ratione demum Galilæorum ira placata est. Ioannes porrò ubi non successerunt insidiæ, sibijpsi timuit, & assumptis armatis quos circa se habebat relicta Tiberiade Gischala petijt: inde ad me scripsit factum excusans, quasi non fuisset eius conscius: rogabatq; nequid suspicarer de ipso, addens iuramenta cum diris execrationibus, quo magis scriptis suis fidem astrueret. At Galilæi, quorum è tota regione denuo magnus cum armis affluxerat numerus, scientes hominem esse malum & periurum, rogabant ut se cōtra eum ducerem, promittentes funditus se deleturos & ipsum & patriam eius Gischala. Actis igitur pro fauore gratijs, pollicitus sum me eis non cessurum officijs ac beneuolentia: rogabam tamen ut cohiberent seipsos, & darent mihi ueniam quòd tumultus compescere mallem absq; cædibus. concesserunt id mihi Galilæi, moxq; Sephorim uenimus. oppidani autem quibus decretum erat permanere in fide Romani populi, timentes meum aduētum, conati sunt me in alia negocia distrahere, quo ipsi securius degerent: missoq; nuncio ad Iesum latronum principem agentem in confinijs Ptolemaidis, magnam pecuniam ei sunt polliciti, si cum octingentorum manu quam alebat, bellum nobis inferret. is promissis motus uoluit nos nec opinantes & imparatos aggredi. itaq; rogat me per nuncium, ut sibi salutan-

di me poſtatem facerem. quo impetrato, quandoquidem non præſenſeram inſidias, aſſumpta latronum cohorte iter fecit propere. non tamen ei ſucceſſit tentatum facinus. cum enim iam non longe abeſſet, quidã ex eius cohorte transfuga conatum ipſius mihi indicat. quo audito proceſsi in forum ſimulans me nihil ſcire de inſidijs, ſequente armatorum Galilæorum multitudine, & inter hos quibuſdam Tiberienſibus. deinde diſpoſitis qui ſeruarent uias, iuſsi portarum cuſtodes ut ſolum Ieſum cum primis uenientem intromitterent, cæteros excluderent, & ſi ui tentarent irrumpere, plagis repellerent. quibus imperata facientibus intrauit Ieſus cum paucis: iuſſusque à me arma confeſtim proijcere, niſi interfici mallet, uidens ſe cinctum armatis paruit. tum qui eum ſequebantur excluſi ut ducem ſuum captum ſenſerunt, eueſtigio fuga ſe proripiunt: & ego ſeorſum abducto Ieſu dixi me non ignorare paratas mihi inſidias, quibus ue id factum ſit autoribus: daturum tamen erroris ueniam, ſi mutatus uelit eſſe mihi fidus in poſterum. quo omnia pol licente dimiſi hominem, permiſſum quos prius habuerat colligere: Sephoritis uero pœnam interminatus ſum niſi poſthac quieſcerent. Per idem tempus uenerunt ad me duo Trachonitarum magnates regis ſubditi, adducentes ſuos equites, & afferentes tam arma quàm pecuniam. hos cum Iudæi circumcidi cogerent, ſi uelint inter ipſos uerſari, non ſiui ut eis moleſti eſſent: aſſeuerans oportere ſuo quenq; arbitratu & non alieno impulſu deum colere: neq; committendum ut eos ſecuritatis cauſa confugiſſe ad nos pœniteat: atque ita perſuaſa multitudine, uiris illis conſuetum uictum abunde præbui. Interea rex Agrippa copias mittit duce Equo Modio, quæ Magdala caſtellum ui capiant: quæ tamen obſidere id non auſæ, inſeſsis uijs infeſtabant potius Gamala. Ebutius autem Decadarchus qui Magni campi præfecturam tenuit, audito quòd in Simoniada uicum ueniſſem ſitum in Galilææ finibus, diſtantem ab ipſo ſexaginta ſtadijs, noctu aſſumptis quos circa ſe habebat centum equitibus, & fermè ducentis peditibus, Gabenſiumque auxilijs, nocturno itinere in eum uicum peruenit. contra quem cum meorum explicuiſſem ualidam aciem, conatus eſt nos in planiciem prolicere, fretus equitibus. nihil tamen profecit, quia moueri loco nolui, quippe uidens eum potiores habiturum, ſi cum eſſemus omnes pedites deſcenderemus in campeſtria. cumque aliquandiu ſtrenue repugnaſſet Ebutius, tandem animaduertẽs nullum eſſe eo loco uſum equitum, ſigno receptui dato Gabam abijt infecto negocio, tribus tantum in pugna amiſsis. ego uero eueſtigio ſecutus ſum cum armatorũ duobus milibus, cumq; ueniſſem Beſaram, quod oppidum in Ptolemaidis ſitum confinijs ſtadio uigeſimo abeſt à Gaba, ubi tum erat Ebutius: diſpoſitis foris per uias ſtationibus militum, quo tuti eſſemus ab incurſu hoſtium, donec frumentum exportaremus, cuius magna uis è circumuicinis reginæ Bernices uicis eò congeſta fuerat: oneratisque plurimis camelis & aſinis quos in hoc adduxeram, tranſmiſi frumentum id in Galilæam: abſolutoque hoc negocio, feci Ebutio pugnandi copiam. Eam cum ille detrectaret audacia noſtra territus, uerti me in Neapolitanum, audito quòd populatus ſit agrum Tiberienſium. is cum equitum ala præſidio

dio erat Scythopoli. hoc igitur ab ulteriore Tiberiensium uexatione prohibito, totus eram in prospiciendo rebus Galilææ. Cæterum Ioannes Leui filius, quem diximus degere Gischalis, postquam cognouit omnia mihi ex sententia succedere, amariq́ue me à subditis, & timeri ab hostibus, iniquo id tulit animo. ratusq́ue non esse in suam rem meam felicitatem, non mediocri inuidia tactus est: speransq́ue se meos successus impediturum si subditorum in me concitaret odia, solicitauit Tiberienses & Sephoritas, ratus etiam Gabarenos ad se defecturos, quæ ciuitates sunt in Galilæa præcipuæ. aiebat enim suo ductu longe melius administranda omnia. & Sephorienses quidem, quòd utroque nostrum posthabito ad Romanos spectarent dominos, non assenserunt homini. Tiberienses autem defectionem quidem recusabant, pollicebantur tamen illi quoque amicitiam. Gabareni autem Ioanni se addixerunt, autore Simone ciue primario, qui Ioannis erat amicus & socius. Nec tamen aperte ad eum defecerunt, quippe qui uehementer timebant Galilæos, iam ante experti eorum erga me beneuolentiam: sed aliam captabant occasionem insidijs. Et sanè periculum adiui maximum de causa tali. Dabaritteni quidam audaces iuuenes cum animaduertissent uxorem Ptolemæi procuratoris regij cum magno paratu deducentibus aliquot equitibus per Magnum campum ex ditione regia in Romanorum prouinciam iter facere, in eos repente irruunt: fugataq́ue muliere quicquid secum portabat diripiũt: quo facto Taricheas ubi tum eram, quatuor mulos adducunt onustos uestimentis uariaq; supellectili: inter quam & uasa erant argentea non pauca, & quingenti nummi aurei. Hæc ego seruare uolens Ptolemæo, ut eiusdem tribus homini, quòd lex nostra ne inimicos quidem tribules fraudare permittat, dixi his qui attulerant oportere ea seruari, ut diuenditorum precium conferatur in Hierosolymitanæ urbis mœniorum fabricam. id iuuenes illi permoleste tulerunt, nõ admissi in partem prædæ ut speraueraut: quapropter sparsi per uicos Tiberiadis rumorem disseminant, uelle me Romanis eam regionem prodere. Finxisse enim prædam destinatam esse præmuniendis Hierosolymis: re autem uera in hoc eam seruare, ut rapta domino suo restituam. qua quidem in re nil eos fallebat opinio. post discessum enim iuuenum accitis duobus primarijs ciuibus, Dasione & Iannæo Leui filio, regi amicissimis, mandaui eis ut raptam supellectilem ad illum transmitterent, mortem interminatus si hoc secretum proferrent apud quenquam mortalium. Sed cum Galilæos rumor peruasisset, me uelle regionem eorum Romanis prodere, omnibus incitatis ad sumendum de me supplicium, Taricheatæ quoque fidem habentes iuuenum commenticijs sermonibus, suaserunt meis satellitibus & militibus reliquis, ut me dormientem deferentes in circum uenirent, cum cæteris ibi de abrogando mihi imperio consultaturi. qui persuasi multos ibi iam ante congregatos inueniunt, unanimiter uõciferantes uindicandum esse in proditorem reipublicæ. Sed præcipue instigabantur à Iesu Saphiæ filio, qui tum summum magistratum gerebat, uir malus & natus mouendis tumultibus,

seditiosusque ut qui maxime. Is tum præ se ferens Moysis tabulas in medium progressus, si uestri, inquit, nulla cura tangimini, at sacratas has leges nolite contemnere, quas publico odio prosequendus Iosephus iste uester dux sustinuit prodere, quantumuis atroci pœna dignissimus. Hæc effatus & exceptus acclamatione populi, assumptis armatis ad ædes ubi diuersabar properat cum certo interficiendi me proposito, me nihil tumultus sentiente & quiescente interim præ lassitudine: cum subito Simon unus satellitum, qui tum solus mecum permanserat, uiso incursu ciuium me excitat: indicatoque instante periculo simul hortatur, ut potius generosi ducis more uitam abrumpam, quàm inimicorum arbitrio moriar. Hæc illo monente, ego salute mea deo commissa mutataqueueste in cœtum atratus prodij, & suspensum à ceruice gestans gladium, per uiam illam qua neminem aduersariorum occursurum sciebam in circum ueniens uisendum me præbui, in faciem prostratus & terram rigans lachrymis, ita ut omnes mouerem ad misericordiam. cumque sensissem mutatos affectos populi, conatus sum eorum sententias scindere, priusquam armati reuerterent à meis ædibus: fassusque me non alienum ab obiecto crimine, postulabam ut primum discerent in quem usum seruarem relatam ad me prædam, ac tum demum si liberet me interficerent. Multitudine uero iubente me dicere, armati reuersi & me conspicati irruunt occidendi animo. Sed cohibiti plebis uocibus, represserunt suum impetum, rati post confessionem proditionis & seruatæ regi pecuniæ habituros se meliorem occasionem patrandi facinoris. Itaque facto silentio, Viri fratres inquam, si uobis uideor mortẽ commeritus, nec ipse mori recuso: uolo tamen ante exitium ueritatem apud uos proloqui. Equidem cum animaduertissem ciuitatem hanc cõmodissimam hospitibus, multosque relictis proprijs patrijs delectari uestra consuetudine cuiusuis fortunæ futuros socios, decreueram mœnia uobis cõdere ex istis pecunijs, propter quas ad hoc destinatas exorta est tanta uestra indignatio. ad hæc uerba Tarichenses & hospites conclamant, gratias mihi agentes & iubentes me bono esse animo. Galilæi uero atque Tiberienses perstabant in iracundia. factumque est inter ipsos dissidium, his minantibus pœnam, illis contrà securum me esse iubentibus. postquam autem & Tiberiensibus promisi me ædificaturum mœnia & alijs oportunis ciuitatibus, fidem habentes pollicitis dilabebantur ad suum quisque domicilium: & ego præter omnem spem elapsus è tanto periculo, cum amicis & uiginti armatis domum reuersus sum. Sed denuo latrones & seditionis autores, timẽtes sibi ne peccati pœnam luerent, cum sexcentis armatis concurrunt ad meum diuersorium, incendendi illud animo. quorum aduentu nunciato ratus turpe fugere, decreui uti contra eos audacia. clausis igitur meo iussu ædium foribus, ipse è cœnaculo postulabam ut ad me aliquot mitterẽt, accepturos ob quam tumultuabantur pecuniam, nequid habeant quod stomachentur amplius. quo facto turbulentissimum ex his qui intrò recepti sunt, uerberibus cæsum & alteram manum abscissam suspensamque à collo gerentem, rursum

eieci, rediturum ad eos qui se miserant. at illi mirum in modum sunt territi: timentesque similem pœnam si ibi morarentur diutius, quippe qui putabant me plures domi habere armatos, subito omnes diffugiunt: sicque hoc stratagemate alteras euasi insidias. Nec tamen defuerunt qui rursum concitarent uulgum, negantes magnates illos regios qui ad me confugerant oportere uiuere, nisi transirent ad eorũ ritus à quibus salutem peterẽt: criminabanturque eos ut Romanorum studiosos & ueneficos: moxque tumultuabatur multitudo decepta à loquentibus ad gratiam. Quo comperto ego contrà docui populum, non esse exagitandos qui ad ipsos confugerint: cauillatus in uanitatem obiecti ueneficij, frustra Romanos tot legiones alere, si ueneficorum opera possint uictoriam consequi. His uerbis paulisper placati, ubi digressi sunt rursum in magnates illos irritabãtur à quibusdam perditis, ut etiam armati ad eorum ædes quas Tarichææ habitabant concurrerent, interfecturi homines. Quod ut audiui, ualde timui ne hoc scelere patrato nemo posthac ad nos confugeret. quamobrem assumptis quibusdam alijs propere ueni ad eorum diuersorium: quo clauso, & perducta inde fossa ad lacum, accitũ nauigium cum eis inscendens, traieci in Hippenorum confinia: & reddito eis equorum precio, quos in tali fuga abducere non poterant, dimisi multum rogatos ut præsentem necessitatem forti ferrent animo: nam & ipse permoleste ferebam, cogi me rursum in hostilem terram exponere uiros, qui semel se meæ fidei cõmiserant: satius tamen ducens Romanorum manu eos, si ita contingat, cadere, quàm in mea ditione per scelus opprimi. Illi tamen seruati sunt, rege concedente errati ueniam. Et horum quidem hic fuit exitus. Tiberienses porrò per literas regem rogauerunt, ut in eorum agrum præsidium mitteret, defectionẽ pollicentes. Quo facto quàm primum ad eos ueni, postulabant ut mœnia sibi promissa exstruerem. Audiuerant enim Taricheas iam cinctas mœnibus. ego uero annui, & congesta undique materia iussi architectos opus id aggredi. Post triduum uero me à Tiberiade digresso Taricheas triginta stadijs inde disitas, forte fortuna conspectus est Romanorum equitatus non longe à Tiberiade iter faciẽs, quos oppidani rati esse regios, mox in regem honorificas uoces, in me contumelioſas iactare ausi sunt: moxque cursim quidam ueniens renunciat illorum motum ad defectionem spectantium: id quod me ualde perterruit, quòd instante tum sabbato armatos à Taricheis domum dimiseram, quo quietius Taricheatæ sine militari turba feriarentur: & alioquin quoties eo loco degerem ne satellitio quidẽ utebar, fretus probata sæpe incolarum beneuolentia. itaque cum septem tantum milites & aliquot amicos circa me haberem, anceps eram consilij. nam reuocare copias sub uesperam non placebat, quibus postera die neque necessaria arma tractare permittebatur nostris legibus. Quòd si Taricheatas eorumque hospites prædæ spe inuitatos illò ducerem, uidebam in eis non esse satis uirium. & res dilationem non patiebatur, quòd timerem ne à rege missi occupata urbe me excluderent. quapropter decreui uti stratagemate. Eucstigio amicorum fidissimos Taricheatarum

tarum portis appoſui, neminem permiſſuros eggredi: conuocatisque familiarum primatibus, ſingulos iuſsi nauem in lacum deducere, eaque cum gubernatore inſcenſa me ſequi. Tum & ipſe cum amicis & ſeptem illis militibus conſcenſo nauigio petebam Tiberiada. At Tiberienſes ut cognouerunt nullas à rege uenire copias, lacum uero totum refertum nauibus, attoniti & ciuitati ſuæ timentes ac ſi naues militem ueherent, mutauerunt priorem ſententiam: itaque poſitis armis obuiam mihi cum uxoribus & liberis prodeunt, excipientes me fauſtis acclamationibus, quod putarent me non ſenſiſſe ipſorum propoſitum, rogantesq; ut propitius in eorum urbem adueniam. Ego autem propius accedens iuſsi gubernatores longe à terra ancoras iacere, ne appareret oppidanis nauigia eſſe inania: ipſe naui una aduectus proxime, cum eis expoſtulabam quòd tam ſtulte ad uiolandum fidem mihi datam eſſent faciles: deinde pollicebar certam ueniam, ſi decem primates ad me mitterent: quo ſine mora facto, in nauem impoſitos miſi Taricheas in cuſtodiam. Atque hac arte alios poſt alios accipiendo paulatim uniuerſum ſenatum & parem ex primoribus populi numerum illò tranſuexi. Tum reliqua multitudo ut uidit in quanto eſſet periculo, rogabat ut tumultus autorem ſupplicio traderem. Is Clitus dicebatur, audax & temerarius iuuenis. Ego qui nefas ducebam uirum tribulem interficere, & tamen neceſſe habebam pœnam de eo ſumere, Leuiam unum è ſatellitibus iuſsi, ut accedens ei manum alteram præcideret: qui cum nõ auderet ſolus in tantam multitudinem progredi, ne timiditas eius ſentiretur à Tiberienſibus uocato Clito, quoniam inquam meritus es ambas manus amittere homo in me tam ingratus & perfidus, eſto nunc tibi ipſe carnifex, ne tibi cunctanti grauius inferatur ſupplicium. Cumque multis precibus alteram manum ſibi donari peteret, ægre annui. moxque libenter, ne ambabus mulctaretur, arrepto cultro ſiniſtram ſibi præcidit. Atque hoc modo is tumultus eſt compoſitus. Me deinde reuerſo Tarichеas, Tiberienſes ut cognouerunt ſtratagema quo uſus ſum, mirabantur quòd abſque cæde ſedauiſſem ipſorum ueſaniam. Ego autem accitis è cuſtodia Tiberienſibus, & in his Iuſto patreque eius Piſto, adhibui eos conuiuio: & inter epulandum dixi me non ignorare Romanos potentia mortales omnes præcellere, diſsimulare tamen propter latronum multitudinem: ſuadebamq; ut & ipſi idem facerent expectantes meliora tempora, neque interim grauatim ferrẽt meum imperium, quandoquidem non daretur alius dux commodior. Iuſtum etiam admonebam, quòd ante quàm ego Hieroſolymis ueniſſem, Galilæi fratri eius manus amputauerint, obiectis fictitijs literis & falſi crimine: quodq; poſt Philippi diſceſſum Gamalitæ à Babylonijs diſsidentes Charetem occiderint ipſius Philippi conſanguineum: & quòd Ieſum eius fratrem, ipſius Iuſti ſororium, æqua & modica pœna affecerint. His allocutus eos in conuiuio, iuſsi mane Iuſtum cum ſuis abire liberos. Paulo autem ante Philippus Iacimi filius à Gamala talem ob cauſam abierat. Quamprimum didicit Varum à rege Aggrippa defeciſſe, ſucceſſoremque ei miſſum Modium Equum

uirum

uirum ſibi amicum, de ſuo ſtatu ſignificauit ei per literas: quibus ille receptis perlibenter cognouit Philippum eſſe incolumem: easq; literas ad regem ac reginam miſit tum agentes apud Berytum. Tum rex ut intellexit falſum fuiſſe rumorem quòd Philippus ducem ſe Iudæis contra Romanos præbuerit, miſit equites qui eum ad ſe deducerent: uenientemque complexus comiter, oſtentabat hominem Romanis ducibus, hunc eſſe dicens quem fama de feciſſe à Romanis uulgauerat: moxque iubet eum aſſumpta manu equitum properare in Caſtellam Gamala, & abductis inde domeſticis Babylonios in Batanæam reſtituere: dareque operam modis omnibus nequid noui moliantur ſubditi. His mandatis à rege acceptis Philippus ad exſequendum ea properat. Ioſephus autem quidam medicaſter aſcitis iuuenum audaciſſimis, & concitatis Gamalenſium primatibus, ſuaſit populo ut à rege deficerent, armisque arreptis uindicarent ſe in libertatem priſtinam: atque ita alios pertraxerunt in ſuam ſententiam, cæſis qui auderent contrà hiſcere. in his perijt & Chares Ieſusque huius conſanguineus, & ſoror Iuſti Tiberienſis, ſicut ſupra diximus. Poſt hæc me rogarunt per literas, ut præſidium ad ſe mitterem, & ſimul qui oppidum eorum cingant mœnibus: ego uero utrunq; annui. per eoſdem dies Gaulanitis quoq; regio ab Agrippa deficit uſque ad uicum Solymam. Soganni etiam & Seleuciæ locis natura munitis addidi mœnia. Superioris etiam Galilææ uicos quamuis prærupto ſitu muniui ſimiliter, Iamniam, Amerytham, Charaben. In Galilæa uero permunitui oppida Taricheas, Tiberiada, Sephorim: uicos, Arbelorum ſpeluncam, Berſobe, Selamen, Iotapata, Capharath, Comoſogana, Næpapha, & montem Itabyrium. in ea loca & frumenti magnam uim condidi, & arma quibus ſe tuerentur contuli. Interim Ioannes Leui filius indies maiori me proſequebatur odio, meos ſucceſſus ferens grauiter. cumque decreuiſſet omnino me de medio tollere, poſtquam Giſchala patriam cinxit mœnibus, Simonem ſuum fratrem cum centum militibus mittit Hieroſolyma ad Simonem Gamalielis filium, rogans ut cum Hieroſolymitana ciuitate ageret, ut mihi abrogato imperio, rebus Galilææ Ioannem ipſum ſuffragio cõmuni præficerent. hic Simon Hieroſolymitanus erat illuſtri cũ primis genere, Phariſæus ſecta, quæ quidem uidetur exactius tenere leges patrias: inſigni uir prudentia, & qui labantes res poſſet conſilio ſuo in integrum reſtituere: utebaturq; iampridem Ioannis amicitia, mihi infenſus tunc temporis. Motus igitur amici precibus ſuaſit pontificibus Anano & Ieſu Gamalæ filio, alijsque ſuæ factionis hominibus ut me creſcentem tollerent, nec paterentur ad ſummũ gloriæ faſtigium euadere. id enim fore ipſis quoque conducibile, ſi amouerer à præfectura Galilææ. Sed non eſſe cunctandum Anano & cæteris, ne hoc conſilio prodito urbem inuadã cum exercitu. Hæc conſulenti Ananus pontifex retulit non eſſe id facile, cum tam multi pontifices & primores populi teſtes ſint mihi bene adminiſtratæ prouinciæ: nec æquum eſſe accuſare eum cui nihil poſsis obijcere. Tum Simon iubet illos totam rem ſilentio tegere: ſibi curæ futurum, ut quamprimum à Galilæa ſubmouear: accitoque fratre Ioannis, mandauit ei ut munera ad Anani amicos mitteret. ita enim

fortè citius conceſſuros in ſuam ſententiam. Sic tandem Simon effecit quod uoluit. Ananus enim & ſocij corrupti largitionibus, conſilia de abroganda mihi præfectura conferunt, è ciuibus nemine alio cõſcio. itaq; placuit mittere uiros præſtantiores genere, eruditione pares. horum plebeij erãt duo, Ionathas & Ananias Phariſæi: tertius uero Ioazarus ſacerdotalis generis, Phariſæus hic quoq;. Simon uerò ex ordine pontificum, omniũ natu minimus. hos iuſſerunt aduocata Galilæorum concione quærere cur ita me diligant. quòd ſi reſpondeatur quia Hieroſolymita ſim: dicere ſibi quoq; Hieroſolyma eſſe patriam. Sin autem peritiam legum in me probent, dicendum nec ſibi ignotos eſſe ritus patrios. quòd ſi ſacerdotij nomine me diligi dixerint, referendum ex ipſis quoq; duos fungi ſacerdotio. ita inſtructi collegæ Ionathæ argenteorũ quadraginta milia ex ærario accipiũt. Et quia per idem tempus Ieſus quidam Galilæus cum ſexcẽtorum militum cohorte Hieroſolyma uenerat: accitum hunc numerato trium menſium ſtipendio conducunt, iuſſum ſequi Ionatham & collegas, imperataq; eorum facere: eisq; adiungunt trecentos ciues mercede autoratos ſimiliter. His ita paratis legati proficiſcũtur, comitante Ioannis fratre cum ſuis centum militibus, mandatum habentes ab his qui ſe miſerant, ut ſi ſponte ab armis diſcederem, uiuum me Hieroſolyma mitterent: ſi repugnarem, freti mandato impune interficerent. Eiſdem etiam literæ ad Ioannem datæ ſunt, hortantes ut ſit paratus bellum contra me gerere. quin & Sephoritis, Gabaritis atq; Tiberienſibus autores fuerunt, ut Ioanni contra me ferrent auxilia. Hæc cum pater meus ex Ieſu Gamalæ filio conſiliorum omnium participe mihiq́ue amico cognita ad me perſcripſiſſet, male me habuit ingratitudo ciuium per inuidiam occidere me uolentium, nec minus ægre ferebam uocari me ſoliciti parentis precibus, dicentis cupere ſe meum conſpectum ante obitum. quapropter amicis aperui omnia, addens poſt triduum relicta præfectura abiturum me in patriam. quo audito mœſti omnes & flentes deprecabantur ne ſe deſeram perituros ſi deſtituantur meo imperio. Cumq́ue apud me propriæ ſalutis quàm precum illarum potior haberetur ratio, ueriti Galilæi ne ob meũ diſceſſum contemnerentur à latronibus, dimiſsis nuntijs per totam regionem ſuam indicant me uelle diſcedere. quo audito multi undique conuenerunt cum uxoribus & liberis non tam mei deſiderio ut opinor, quàm metuentes ſibimet. me enim preſente in tuto ſibi eſſe uidebantur. Venerunt igitur ad me populariter in Magnum campum, ubi tum agebam apud uicum Aſochim: quo tempore mirabile ſomniũ noctu mihi obuerſatũ eſt. cum enim in cubili eſſem mœſtus & turbatus ob recens acceptas literas, uiſus eſt mihi uir quidam adſtans dicere: Deſine ó bone triſtari & metuere. nam hæc triſtia magnum te reddent ac fortunatum per omnia. ſuccedent enim feliciter non hæc ſolum, ſed & multa alia. quare perdura memor quòd oporteat te & cũ Romanis bellum gerere. Poſt hoc ſomnium ſurrexi uolens in campum deſcẽdere. tum uero me conſpecto multitudo Galilæorum mixta mulieribus & pueris proſtrata in faciẽ cum lachrymis ſupplicabat ne ſe imminẽte hoſte deſeram, néue meo diſceſſu regionem ſuam prodam inimicorũ iniurijs. & cum

preci-

precibus nihil agerent, adiurabant me ut maneam, iactantes multa cõuicia in Hierosolymitanum populum, qui se in pace non sinerent. Hæc audiẽs & uidens plebis mœstitiam flexus sum misericordia, non indignum ratus pro tanta multitudine uel apertum sustinere periculum. itaq; mansurum me annui, & iussis adesse ex omni eo numero quinque milibus cum armis ac commeatibus, cæteros dimisi in suam quenque patriam. cumq; præsto essent illa quinque milia, assumptis his & tribus milibus militum quos ante habueram, & octuaginta equitibus, iter feci in uicum Chabolonem situ in cõfinijs Ptolemaidis: ibiq; continebam paratas copias, quasi gesturus bellum contra Placidum. uenerat is cum duabus cohortibus & turma equitum, missus à Cestio Gallo ut incenderet uicos Galilæorum uicinos Ptolemaidi, & cum ille militem suum uallo cinxisset non longe à Ptolemaidensiũ mœnibus, ego quoque castra metatus sum procul à Chabolone sexaginta stadijs. quapropter sæpe militem utrinque produximus quasi conflicturi prælio, sed conatus omnis intra uelitationes cõstitit. quippe Placidus quanto auidiorem pugnandi me cerneret, tanto magis ipse metu detractabat prælium, nusquam secedens à Ptolemaide. Per idem tempus ueniens cum collegis Ionathas, quẽ missum Hierosolymis diximus à factione Simonis & Anani pontificis, conabatur me per insidias capere, nõ ausus aperte aggredi: scripsitq; ad me literas huiusmodi. Ionathas & collegæ legati Hierosolymitarum Iosepho salutem. Quoniam Hierosolymis relatum est eius ciuitatis primatibus, Ioannem Gischalenum sæpe tibi tetendisse insidias, miserunt nos ut obiurgaremus hominem, iuberemusq; in posterum imperata tua facere. quare ut de tuo quoq; consilio prouideamus in futurum quid agendum sit, rogamus quamprimum ad nos non magno comitatu uenias: neq; enim uicus hic capit turbam militum. hæc ita scripserunt alterutrum sperantes, aut habituros se uenientem sine armis obnoxium: aut si copias armatas adducerem, iudicaturos perduelem patriæ. has literas quidam eques attulit, iuuenis audax, qui olim regi militauerat. erat autẽ hora noctis iam secunda, & forte cum amicis Galilæorumq; optimatibus discumbebam in conuiuio. cumq; famulus renunciasset uenisse ad me quendam Iudæum equitem, meo iussu introuocatus salutauit neminem. tantũ epistola prolata, hanc, inquit, tibi mittunt qui nunc uenerunt Hierosolymis. & alij quidem conuiuæ mirabantur frontem militis: ego uero hortatus sum eum sedere et nobiscum cœnam sumere. quod ubi recusauit, epistolam ita ut acceperam manu retinens, cum amicis fabulabar de rebus alijs: ac paulo post surgens ablegatis alijs cubitum, retentisq; solum quatuor amicis intimis, & puero iusso uinum promere, apertam epistolam percurri uidente nemine: & celeriter animaduerso argumento denuo complicatam tenẽs manibus acsi nondum legissem, iussi militi uiginti drachmas numerari in uiaticum. quibus acceptis cum egisset gratias, intelligens hominem lucri esse cupidum, & hoc facile expugnabilem: Si inquam nobiscum potare uolueris, accipies drachmam in singulos cyathos. accepit ille conditionem, & multum uinum ingurgitans quo plus mereret pecuniæ, iamq; ebrius secreta continere non potuit: sed nemine rogante ultro

fassus

faſſus eſt ſtructas mihi inſidias, & quòd damnatus eſſem capitis. Quibus auditis reſcripſi ad hunc modum. Ioſephus Ionathę & eius collegis ſalutem, Quòd ualetis quodq́; in Galilæã ueniſtis gaudeo, maxime quia iam poſſum traditis uobis rerum gubernaculis reuerti in patriã, cuius reuiſendæ iampridem deſiderio teneor. quamobrem libenter ad uos non ſolum in Xallo ueni rem, ſed longius etiam, uel ſi nemo me accerſeret. Veniam tamẽ dabitis nõ ualenti nunc id facere. apud Chabolonem enim manendum eſt, & obſeruandus Placidus, ne quod conatur irrũpat in Galilæã. præſtat igitur ut ipſi uos huc conferatis ad me lecta hac epiſtola. Valete. His literis datis ad perferendum militi, miſi cum eo triginta Galilæorũ nobiliſsimos, iuſſos ſalutare tantum homines illos, & nihil dicere præterea. additis etiã ſingulis militibus fidis in ſingulos, qui obſeruarent ne miſsi à me aliquod haberent cũ Ionatha colloquium. Poſt horum diſceſſum legati fruſtrati prima experientia, aliã epiſtolam mihi ſcripſerũt talem. Ionathas cæteriq́; legati Ioſepho ſalutem. Denunciamus tibi ut abſq́; militibus ad tertium diem uenias ad nos in oppidum Gabara, cognituros de Ioãni obiectis per te criminibus. His ſcriptis & conſalutatis Galilæis quos miſeram ueniunt in Iapham uicum Galilææ maximum & munitiſsimum refertumq́; habitatoribus: ubi excepti ſunt clamoribus plebis uociferantis unà cum mulieribus ac pueris, abirent, & ſinerent ſe frui duce optimo: eadẽq́; erat uox omnium, nullius niſi Ioſephi ſe parituros imperio. Itaq́; legati hinc diſcedentes infecto negotio Sephorim ſe cõferunt urbem Galilææ maximam: cuius incolæ ſtudioſi Romanorum uenientibus quidem prodierunt obuiam: de me autem nihil dixerunt, nec in laudem nec in uituperium. at poſtquã inde deſcenderunt in Aſochim, qualibus apud Iaphenos excepti ſunt clamoribus: nec iam cohibẽtes iracundiam, iubẽt ſuos milites, ut fuſtibus acclamatores illos abigant. Gabara autẽ uenientibus præſto fuit Ioannes cum tribus militum milibus. At ego qui iam ex literis prę ſenſerã quòd bellum mihi inferre decreuerint, aſſumptis tribus milibus militũ, relictoq́; in caſtris quodã amico fidiſsimo, recepi me in Iotapata, ut uicinus eis eſſem ad quadrageſimum ſtadium: ſcripſiq́; eis in hunc modũ. Si omnino uultis ut ad uos ueniã, quadringẽti quatuor in Galilæa ſunt uici partim, partim oppida. ad horum quemlibet ueniam abſq́; Gabaris & Giſchalis. altera enim patria eſt Ioannis, altera ſocia & amica ciuitas. His literis receptis legati non reſcripſerunt amplius, ſed aduocato amicorum concilio, & Ioanne quoq́; adhibito, conſultabant quomodo me poſſent aggredi. cenſebat Ioannes ſcribendũ eſſe ad ſingulos Galilææ uicos & oppida: eſſe enim in ſingulis unum ſaltem & alterum mihi infenſum: eos prouocandos quaſi cõtra hoſtem publicum. idem decretum mittendum Hieroſolyma, ut & eius urbis ciues cognito iudicatum me eſſe hoſtem à Galilæis, confirment eam ſententiam ſuo ſuffragio. ita fore ut præſenti Galilæorum fauore deſtituar. hoc cõſilium aſſenſu cæterorum comprobatum eſt: moxq́; circa horam noctis tertiã ad me eſt perlatum, renunciante Sacchæo trãsfuga. Quamobrẽ uidens non eſſe cunctandi tempus, Iacobum uirum fidelẽ ac ſtrenuũ iubeo cum ducentis militibus obſeruare uias ferentes à Gabaris in Galilæam, & uiatores comprehen-

prehenſos ad me mittere, maxime apud quos reperiantur literæ. adhæc Hieremiam & ipſum ex amicorum meorũ numero cum ſexcẽtis militibus miſi in fines Galilææ quà itur Hieroſolyma, iuſſum latores epiſtolarũ intercipere, & ipſos quidẽ cõijcere in uincula, literas uero ad me trãſmittere. His mandatis, edixi per nuncios Galileis ut in craſtinum cum armis & trium dierum cibarijs ad Gabara mihi præſto ſint. eis uero quos circa me habebã militibus in quatuor partes diuiſis fidiſsimos ſatellitũ præfectos cõſtitui, iuſſos neminem ignotũ militẽ inter ſuos admittere. Poſtera uero die circa horam quintam ueniens Gabara, inuenio ante oppidũ totum campum plenum armatis quos é Galilæa exciueram in auxilium, & præter hos magnã ruſticani uulgi multitudinem. in quorum cœtu poſtquã concionaturus conſtiti, omnes acclamabant benefactorem appellantes me & ſeruatorem ſuæ patriæ. tum ego actis pro fauore gratijs, ſuaſi eis ut infeſtarent neminem, cõtentiq; commeatu proprio è caſtris ad diripiendas uillas nõ excurrerent. uelle enim me omnem tumultum abſq; cæde componere. euenit autẽ ut qua primũ die cuſtodes uiarum diſpoſui, tabellarij Ionathæ in eos incideret: quibus ita ut iuſſerã detentis in cuſtodia, poſtquam perlegi literas legatorum plenas cõuicijs & mendacijs, ſilẽtio diſsimulans ire ad eos decreui. at illi audito meo aduentu, cum omnibus ſuis & Ioanne receperũt ſe in Ieſu domiciliũ: id erat turris magna, & nihil ab arce differens. ibi abdita cohorte militũ, & clauſis abſq; ianuis, expectabant me ad ſalutandum ſe uenturũ ex itinere: iuſsis prius militibus ut uenientem me ſolum intromitterent excluſis cæteris. ſic enim putabant me facile poſſe in ſuam poteſtatẽ redigi: ſed fefellit eos opinio. olfaciẽs enim inſidias quàm primum eò perueni, ingreſſus è regione eorum ſitũ diuerſorium, dormire me finxi. legati uero credẽtes me uere ſopitũ quieſcere, deſcendentes in campum ſolicitabant multitudinẽ ut me male ducis officio fungentem deſererent: ſed contrà quàm ſperabãt accidit. ad primũ enim eorum conſpectũ exortus eſt clamor Galilæorũ, teſtantium qua me pro meritis cõplecterent beneuolentia: incuſabantq; legatos quòd nulla laceſsiti iniuria ueniſſent ad turbandã tranquillitatẽ publicam, abire iubẽtes, eo quòd non admiſſuri eſſent præfectum alium. his mihi renunciatis non dubitaui in medium progredi. itaq; propere deſcendi auditurus quid legati afferant. ibi procedenti mihi applauſum eſt certatim ab omnibus, & acclamatũ ab agentibus gratias pro reb. adminiſtratis optime. his auditis Ionathas & cæteri extimuerunt ne ſalutis periculũ adirent incurſu tantopere fauentis mihi populi, cogitabãtq; aufugere. ſed quia non erat id eis liberum, me poſtulãte ut maneant, ſtabant mœſti uix rationis compotes. Igitur cohibitis turbæ acclamationibus, & fidiſsimis militum ad uias ſeruandas appoſitis, ne nos inopinos Ioannes inuaderet, iuſsisq; in armis eſſe omnibus, nequis repentinus hoſtiũ incurſus terrorẽ eis incuteret: primum literarum mentionẽ feci, quibus ad me ſcripſerant, miſſos ſe à Hieroſolymitanorũ ciuitate, ad finiẽdas inter me & Ioannem controuerſias, meq; ad comparendum euocauerãt: moxq; ne inficiari poſſent, protuli ipſam epiſtolam. atqui, inquã, ſi contra Ioannis crimi nationes apud te Ionatha tuosq; collegas reddẽda eſſet mihi uitę ratio, addu

ctis pro me duobus tribúsue probis uiris teſtibus, neceſſe fuiſſet approbatis teſtibus & examinatis teſtimonijs abſolui me ueſtra ſententia. nunc uerò ut ſciatis bene à me adminiſtratas res Galilææ, nolo tres teſtes probitatis adducere, ſed hos omnes uobis exhibeo. ab his rationem uitæ meæ poſcite, an cum omni honeſtate & iuſtitia eis præfuerim. Vosq; uiri Galilæi adiuro ne ueritatem cęletis, ſed coram his tanquã iudicibus proferatis ſiquid à me peccatum eſt. nondum hæc uerba finieram cum una omnium uox exoriť, benefactorem me ſuum & ſeruatorem appellantiũ: anteactaq; omnia ſuo teſtimonio probantium, & ut in poſterum mei ſimilis eſſe pergerẽ rogantium. affirmabant etiam iureiurando omnes ſaluam eſſe per me uxorum ſuarũ pudicitiam, & nullam ſibi unquam à me illatam moleſtiam. Poſt hæc duas Ionathę epiſtolas à cuſtodibus meis interceptas & ad me delatas, audientibus multis Galilæis legi maledictis refertiſsimas, meq; falſo inſimulãtes quòd tyrãnum uerius quàm ducem agerem. multaq; alia cõtinentes per ſummã ficta impudentiam. has literas dicebam mihi ultro oblatas à tabellarijs, nolens aduerſarios ſcire de cuſtodijs, ne abſterrerentur à mittendis poſthac literis. at cõcio commota in Ionatham atq; collegas quaſi interfectura irruit, & patratum fuiſſet facinus, niſi furẽtes à me fuiſſent cohibiti. legatis uero pollicitus ſum errati ueniã, ſi reſipiſcerẽt, & in patriã reuerſi uera de adminiſtratione mea referrent. his dictis eos dimiſi quãuis ſcirẽ non facturos pollicita. populus aũt efferabatur in eos, rogans ut pœnas ſumere de illis ſinerẽ. itaq; omnibus mihi utendum fuit artibus quo eos eriperẽ, quòd ſcirem omnẽ ſeditionem pernicioſam eſſe reipub. multitudo porrò perſtabat in iracundia, unoq; impetu omnes ruebant ad Ionathæ diuerſoriũ. ego uero uidens eos non poſſe retineri amplius, conſcenſo equo edixi ut ſequerentur me ad Soganam uicum Arabum, diſtantẽ inde uiginti ſtadijs. atq; hoc ſtratagemate caui ne uiderer ciuilis belli feciſſe principium. poſtquam autem uentum eſt prope Soganã, iuſsi agmen ſiſtere: monitisq; ne eſſent ad iniquã iram tam præcipites, centum ætate ac dignitate præſtantes deligo, qui ſe parẽt profecturi Hieroſolyma, & accuſaturi apud eum populum autores ſeditionum & turbatores ſuæ reipublicæ. Mandaui præterea ut ſi poſſent populũ oratione ſua flectere, impetrarent publicas literas, quibus mihi confirmaretť præfectura Galilææ, & Ioannes iuberetť inde diſcedere. Cum his mandatis celeriter expeditos tertia die poſt concionem dimiſi, additis qui eos deducerent quingẽtis militibus. Samariam quoq; amicis ſcripſi, darent operam ut legati per eorum agrum iter tutò faciant: iam enim ea urbs Romanis erat ſubdita: & illac neceſſario fuit eundum properantibus & ſequentibus uiarum compendia: ut tertia die peruenirent Hieroſolyma. quin & ipſe eos deduxi uſq; Galilææ confinia, appoſitis per uias cuſtodibus, ut nõ facile quiuis diſceſſum legatorum cognoſceret. quo facto aliquantiſper apud Iapha moratus ſum. Ionathas aũt & collegæ ſuo conatu fruſtrati remiſerunt Ioannem Giſchala: ipſi deinde profecti ſunt Tiberiadem, ſperantes eam in ſuam poteſtatẽ uenturam, quandoquidẽ Ieſus tunc magiſtratum ibi gerẽs per literas erat pollicitus, perſuaſurũ ſe populo ut ad eos deficiat. illi igitur cum hac ſpe iter ingreſsi ſunt. mihi aũt rem

totam

totam Sila per nunciũ ſignificat,relictus ibi,ut dixi uicarius,redire me quàm primum poſtulãs.cuius monitu reuerſus propere, in ſalutis diſcrimen talem ob cauſam incidi.Ionathas & ſocij Tiberiade multos aduerſæ mihi factionis ciuium ad defectionis conſilia pertraxerant:quare aduentu meo territi,cõfeſtim ad me uenerunt:ac primum mactum animi dicentes,gratulabãtur mihi præſentem honorẽ partum ex optima adminiſtratione Galilææ : eam enim gloriam in ſe quoq; redundare,quorum & ciuis eſſem & diſcipulus. deinde meam quàm Ioannis amicitiam ſe malle profeſsi, iubebant ut me domũ conferrem,promittentes effecturos ſe mox ut ille in manus meas perueniat: atq; hæc religioſiſsimo apud nos ſacramento cõfirmarunt, cui nefas putarẽ non credere.poſt hæc rogauerunt ut aliò ſecederẽ,quòd inſtaret ſabbatum.nolle enim ſe aliquid tumultus excitare in Tiberienſium populo. tum ego nihil ſuſpicatus iuí Taricheas,relictis nihilominus in ciuitate qui curioſe obſerua rent ſermones de me hominũ.per totã etiam uiam ferentem à Tarícheis Tiberiadẽ certos diſpoſui,qui à relictis in ciuitate cognita & quaſi per manus tradita,ad me deferrent.Sequente igitur die populus conuenit in proſeuchã quam uocant, precationis domum amplam & capacem tantæ multitudinis: quò poſtquã uenit & Ionathas,non auſus aperte defectionis mentionem facere,dixit opus habere ciuitatem præfectis melioribus.At Ieſus ſummus magiſtratus nihil diſsimulãs,præſtat,inquit, ó ciues obedire nos quatuor uiris quàm uni,præſertim illuſtri ortis genere,& prudentiæ nomine celebrib.ſimul oſtendens cum ſuis collegis Ionathã . hæc uerba mox Iuſtus collaudans pertraxit ciuium quoſdam in ſuam ſententiam. Plebs autem non aſſentiebat horum orationibus,& dubio procul exorta fuiſſet ſeditio, niſi concionẽ ſoluiſſet ſexta hora ſuperueniens, quæ noſtros ad prandiũ uocare ſolet ſabbatis.ita legati conſultatione dilata in diem poſterũ,abierunt infecto negocio. quibus confeſtim mihi renunciatis, decreui mane uenire Tiberiadẽ : cumq; illuxiſſet diei ſequentis initium, à Tarícheis eò ueniens offendi congregatũ iam in proſeucha populum,nondum ſatis ſcientem ad quid conuenerit.Tũ legati præter expectationem me uiſo ualde ſunt territi.Tandẽ in mentem eis uenit rumorem ſpargere, uiſos eſſe Romanorũ equites in finibus eius agri ad locum qui Homonœa dicitur:quo data opera crebreſcente:ijdẽ ipſi autores eius uociferabantur, nõ permittendos hoſtes ita impune populari agrũ in conſpectu omniũ.quod ideo faciebant,ut me digreſſo ad ferẽdas colonis ſuppetias,ipſi interim urbẽ occuparent alienatis à me animis ciuium. At ego licet ſcirẽ ipſorum propoſitũ,feci tamen quod uoluerũt,ne uiderer contemnere Tiberienſium pericula. progreſſus igitur ad dictũ locum poſtquam ne ueſtigium quidem uidi hoſtium, reuerſus itinere properato offendi conueniſſe unà ſenatum ſimul & populum,& legatos apud concionẽ prolixa accuſatione in me inuehi, quòd neglecta belli cura proprijs tantũ indulgerẽ uoluptatibus.His dictis proferebãt quatuor epiſtolas, quaſi ſcriptas ad ſe à Galilæis extremos eius regionis fines tuentibus, & implorantibus ſuum auxilium.His auditis Tiberiẽſes creduli clamare cœperunt non deſidendum eſſe ulterius,ſed ferendam opem tribulibus in tanto periculo. ego cõtrà legato-

rum fucum intelligēs, aio me ſine mora iturū quò belli uocet neceſsitas: ſed quia è diuerſis quatuor locis literæ uenerint, Romanorum incurſiones nunciantes, oportere in totidem partes diuiſis copijs, ſingulos legatorū præfici ſingulis. decere enim uiros fortes nō conſilio ſolum rem laborātem iuuare, ſed ductu etiam ſuo & auxilio. me enim non poſſe niſi unam exercitus partem ducere. Placuerūt hęc multitudini, moxq; cogebat & ipſos exire ad obeunda ducū munia. at illi uehementer animo turbati ſunt, conatu ſuo fruſtrato per machinationes à me oppoſitas. Ibi unus eorū Ananias nomine, uir malus & maleficus, ſuadet indici publicum ieiunium in diem poſterū, utq; ad eandem horā omnes in eundem locum inermes conueniant, nimirū agnoſcentes ſine diuina ope nihil agi armis hominum. hæc autem non pietatis ergô dicebat, ſed ut me exarmaret unà cū meis militibus. tū ego quoq; obediui neceſſariò, ne uiderer piā admonitionē contemnere. Itaq; digreſsis domum omnibus Ionathas & collegæ ſcribūt Ioanni, ut ad ſe mane ueniat quāto poſſit comitatu militum. facile enim me in poteſtatē ſuam redacto uoti fore cōpotem. ille acceptis literis libenter paruit. Poſtera die ſatellitū duos fortiſsimos ac fidiſsimos iubeo celatis ſub ueſte breuibus gladijs mecū prodire in publicum, ut nos poſſemus defendere contra inimicorū ſiqua exiſteret iniuriam: ipſe quoq; thorace indutus & accinctus gladio q̄ occultiſsime in Proſeucham ad precandū conueni. Ieſus autē me cum amicis ingreſſo, aſtans foribus reliquorū ex meis admitti permiſit neminē. Iāq; nobis ritu patrio precationes incœptātibus, exſurgēs Ieſus ex me quęrit de ſupellectili incenſæ regiæ rudiq; argento, apud quē ſint hæc depoſita, quorum ideo tum mentionem faciebat, ut tempus in Ioannis aduentū tereret. Reſpondi Capellam habere omnia, & decē illos Tiberienſiū ciues primarios: iuſsiq; ut ex ipſis ſcitarent an uera loquerer. Quibus habere ſe fatentibus, Quid, inquit, illi uiginti aurei, quos argēti rudis certo pondere uendito recepiſti, in quē uſum à te cōuerſi ſunt? Et hos, inquā, dedi in uiaticum legatis miſsis Hieroſolyma. ad hæc Ionathas & collegæ reſponderunt, nō recte factum quòd legatis ex publica pecunia mercedem ſoluerim. Plebe autem cōmota ob euidentē hominum maliciam, cum intelligerē nō procul à ſeditione rem abeſſe, uolens magis etiā contra eos irritare populum: Si, inquam, male factum eſt quòd legatis mercedem dedi ex publico, non eſt cur moleſti mihi ſitis amplius. nā ipſe perſoluā iſtos uiginti aureos. tum populus tanto magis accenſus eſt, quanto euidentius erat iniquum illorum in me odium. Tum Ieſus uidens rem contra quàm ſperabat ſuccedere, iuſsit ſolo ſenatu remanente abire cæterā multitudinem. neq; enim per tumultū poſſe inquiſitionem de tanto negocio fieri. populo autem reclamante nunquam fore ut me ſolum inter eos deſerant, uenit quidā clam Ieſu nuncians, non longe abeſſe Ioannem cum armato milite. Tum Ionathas nō amplius ſe continens, deo fortaſſe ſic ſaluti meæ proſpiciente, alioquin enim nō euaſiſſem Ioannis impetum: Deſinite, inquit, Tiberiēſes de uiginti aureis inquirere. nō enim meretur Ioſephus propter hoc ſupplicium: ſed quia tyrannidem affectat, & principatū ſibi parauit decepta imperita multitudine, & cū dicto interfecturi conabantur mihi manus inij-

cere

cere.quo uiſo mei comites ſtrictis gladijs intentã do uulnera abſterruerũt eos:ſimulq; populus ſublatis lapidibus ferire uolens Ionathã, eripuerunt me ab inimicorum uiolentia.cumq; paulum progreſſus, incidiſſem in uiam per quam Ioannes ueniebat cum manu militum, territus deflexi per quendã angiportum ad lacum:atq; ita conſcenſa naue Taricheas euaſi,tantum nõ oppreſſus inopinato periculo.Quamobrem accerſitis mox Galilęorum primatib.denarraui eis quomodo præter ius & fas penè occiſus fuerim à Ionatha & Tiberienſibus.qua iniuria cõcita tota Galilęorum multitudo,hortabatur ne cunctarer inimicis bellum inferre,ſed ſinerem eos ire,ipſumq; Ioannẽ & Ionatham atq; collegas delere funditus. attamen compeſcebam eorum iracundiam,expectare iubens donec cognoſcamus quidnã legati noſtri à Hieroſolymitanorum ciuitate afferant.aiebam enim oportere nos nihil citra eorum aſſenſum agere.his uerbis perſuaſi ſunt. Ioannes autẽ tunc quoq; irrito conatu reuerſus eſt Giſchala. Poſt paucos aliquot dies legati noſtri reuerſi nunciabant Hieroſolymitanum populum ualde iraſci Anano & Simoni Gamalielis filio,quòd abſq; cõſilio publico legatis miſsis conati ſint me dimouere à præfectura Galilææ: aiebantq; minimũ abfuiſſe quin ædes eorum incenſæ ſint à populo.attulerunt etiam literas,quibus Hieroſolymorũ primates ex autoritate populi,confirmabant me Galilæis præſidem:ſimulq; Ionatham & collegas eius iubebãt quantocyus domum repetere.His literis receptis ueni in uicum Arbela,quò Galilæorum cõuentum indixeram: ubi iuſsi legatos narrare quàm indigne Hieroſolymitani tulerint Ionathæ maliciam, quodq; eius regionis præfecturam ſuo decreto mihi ratam fecerint,& Ionatham cum ſuis iuſſerint inde decedere. ad quos cõfeſtim tranſmiſi eam epiſtolã,obſeruare iuſſo tabellario,quidnã facturi ſint. illi recepta epiſtola territi nõ mediocriter,accerſunt Ioannem & ſenatores Tiberienſiũ, & primates Gabaræ,cõſulentes eos quidnam oporteat facere.Tiberienſes igitur cenſebant debere eos cõſtanter obtinere adminiſtrationem reipublicæ,nec deſerere urbẽm quæ ſemel ipſorum fidei ſe cõmiſerit,maxime cum ego eos uellem inuadere.hoc enim me minatum mentiti ſunt.idem probabat & Ioãnes, addẽs mittendos eſſe duos è collegis Hieroſolyma,qui me accuſent apud populum,quòd nõ recte curem res Galilææ: dicens id perſuaſuros facile, tum ob ipſorum autoritatem, tum quòd omne uulgus natura ſit mobile.Placuit Ioannis ſententia:moxq; Ionatham cum Anania mittunt ad Hieroſolymitanum populum,reliquis duobus manentibus apud Tiberiadem.deducebantur autem ſecuritatis cauſa à centum è ſuis militibus. Tiberiẽſes porrò ſartis diligẽter mœnibus,iuſſerunt habitatores urbis arma ſumere: & à Ioãne, qui tum Giſchalis erat,acciuerũt nõ paucos milites, qui ſibi eſſent,ſi ita fors ferret, cõtra me præſidio.Interim Ionathas cum ſuis iter faciens ut uenit Dabitta,qui uicus in Magno campo ſitus eſt in extremis Galilęę finibus,media nocte in ſtationẽ meorum militum excubantium incidit:qui iuſſos arma ponere aſſeruauerunt uinctos quo loco mandaueram.mihi autem Leui eorum militum præfectus rem totam ſignificat:itaq; per biduum diſsimulato negocio,per nuncios hortatus ſum Tiberienſes ut ab armis diſcederent.at illi rati

Ionatham iam peruenisse Hierosolyma, nihil responderunt præter cõuitia. nec tamen sum deterritus quominus arte cõtra eos uterer, nefas ducens belli ciuilis initiũ facere. Volens igitur eos extra mœnia prolicere, selecta militum decem milia diuisi trifariã. Horum partem subsidentem Doris occulte collocaui: mille uero in alio uico montano similiter, distãte quatuor stadijs à Tiberiade, expectãtes dum signũ procurrendi acciperent. ipse uico egressus substiti in propatulo. id uidentes Tiberienses procursabãt cõtinuò iacientes amarulenta dicteria: tantaq; eos tum insania corripuit, ut proposita funebri lectica ornata magnifice, circa eam me uidelicet lamentarentẽ per ludibrium. at ego tacitus fruebar eorum stultitia. Volens autem Simonem per insidias intercipere & cum eo Ioazarum, rogaui ut paulum extra urbem cũ amicis & stipatoribus securitatis causa procederent. Velle enim me per colloquium fœdus cum eis ferire, & prouinciæ curam diuidere. Tum Simon stultitia simul & lucri cupidine captus nõ recusauit uenire: Ioazarus uero insidias suspicatus remansit. aduenientem igitur Simonem comitatum amicis & corporis custodibus excepi humaniter, gratias agens quòd uenire dignatus sit. paulo uero post inambulando, quasi sine arbitris dicturus aliquid seductum ab amicis longius, mediumque arreptum sublimem tradidi perducendum in uicum proximum: datoque signo militibus, petebam cum eis Tiberiadem. cumq; utrinq; coortum esset acre prælium, nostris iam cedentibus cohortatione animum reddidi, & Tiberienses tantum nõ uictores intra mœnia cõpuli. immissa deinde alia manu per lacũ, mandaui ut quam domum primam occupassent incenderent: quo facto Tiberienses ui captam urbem rati, abiectis armis supplicabant cum mulieribus & pueris ut uictis parcerem. ego uero precibus flexus, impetum militũ cohibui: & dato receptui signo iam uespere ad curandum corpus abij: adhibitoq; Simone ad conuiuium, cõsolabar hominem, promittens remissurum me eum Hierosolyma instructum uiatico & deductoribus securitatis causa additis. Insequẽti uerò die cum decem armatorum milibus Tiberiadem ingressus sum: & accitis in stadium primatibus populi, iussi quinã essent defectionis autores dicere. eos indicatos iectis uinculis misi Iotapam. Ionatham autem & collegas solutos, numerato etiam uiatico, militibus quingentis deducẽdos Hierosolyma tradidi. Deinde Tiberienses iterum ad me conueniunt orantes ueniam, & quod hactenus. cessatũ sit repensuros se pollicẽtes futuris officijs: rogabãtq; ut directa bona ueteribus dominis restituerẽ. mox igitur edixi ut omnia cõferrentur in medium. cumq; cunctarentur milites, quendam ex eis conspicatus cultiorem solito, scitatus sum unde eam uestem nactus sit: & fassum rapina esse partam castigaui uerberibus, omnibus grauiorem pœnam comminatus nisi proferrent quicquid rapuerant: congestaq; præda plurima singulis ciuium agnoscẽtibus sua reddidi. Hoc loco libet paucis reprehendere Iustum huius argumenti scriptorem, cæterosq; qui historiam polliciti ueritate neglecta non uerentur ad gratiam odium ue mendacia posteritati prodere: nihil enim ab instrumentorum falsarijs differũt, nisi quòd hos magis corrumpit impunitas. Is ut uideret bene tempus insumere, res hoc bello gestas

scribe-

ſcribere aggreſſus, multa mentitus de me, ne de ſua quidem patria uera loquutus eſt. Quamobrem nunc mihi incumbit neceſsitas, ut ad coarguenda quæ de me falſo teſtatus eſt, proferam quæ hactenus ſilui. nec mirum uideri debet, quòd tam diu id facere diſtulerim. hiſtoricum enim dicere quidem uera neceſſe eſt, licet tamen ei non inuehi in malos acerbius, non quòd illi hac gratia digni ſint, ſed propter ſeruandam modeſtiam. Vt igitur ad te iam ſermonem uertam Iuſte hiſtoricorum tuo teſtimonio grauiſsime, quomodo ego & Galilæi in cauſa fuimus, ut patria tua deficeret à rege ſimul & Romanorum imperio? quandoquidē priuſquam ego ex decreto ciuitatis Hieroſolymitanæ in Galilæam dux mitterer, tu cum tuis Tiberienſibus armis correptis populariter auſi eſtis infeſtare etiam Syrorum Decapolim. Tu enim illorum uicos incendiſti, & in illo conflictu tuus famulus cecidit. atque hæc non à me tantum dicuntur, ſed & in Veſpaſiani imperatoris commentarios relata ſunt: quodque apud Ptolemaidem Decapolitani crebris clamoribus flagitauerunt ut imperator de te pœnas ſumeret, nimirum autore calamitatum ſuarum omnium. feciſſetque id ſine dubio, niſi Agrippa rex te ſibi ad ſupplicium deditum, donaſſet ſororis Berenices precibus, ſeruatum tamen longo tempore in cuſtodia. Quin & ea quæ pòſt geſsiſti in republica, ſatis declarant tum uitam tuam reliquam, tum quod defectionis à Romanis autor ciuibus tuis fueris: id quod euidentibus argumentis paulo pòſt docebimus. nunc etiam alij Tiberienſes propter te accuſandi ſunt, & docendus lector quòd neque Romanis neque regi fideles amici fueritis. Vrbium Galilææarum maximæ ſunt Sepphoris & Tiberias tua Iuſte patria. Sed Sephoritæ in meditullio regionis ſiti, & habentes circa ſe uicos plurimos, quoniam decreuerant ſeruare fidem dominis, & me excluſerūt, & edicto uetuerunt ne quis ciuium ſuorū Iudæis militare audeat: utque à me minus ſibi eſſet periculi, per fallacias induxerūt me prius ut mœnibus urbem eorum cingerem. Quibus abſolutis præſidium ſponte receperunt à Ceſtio Gallo tum gerente res in Syria, me contempto qui tum terrori eram cęteris propter potentiam. Iidem cum oppugnarentur Hieroſolyma & commune gentis noſtræ templum eſſet in periculo, non miſerunt ſuppetias ne uiderentur arma contra Romanos ſumere. Tua uero Iuſte patria ſita ad lacum Geneſareticum, & diſtans ab Hippo triginta ſtadijs, ſexaginta à Gadaris, à Scythopoli centum & uiginti, oppidis ditionis regiæ, nullique uicina Iudaicarum urbium, ſi uoluiſſet facile Romanis fidem ſeruare potuit. nam & publice & priuatim uobis erat armorū copia. Quòd ſi ego tunc in cauſa fui, ut tu Iuſte dicis, quis fuit poſtea? nam me ſcis priuſquam oppugnarētur Hieroſolyma in Romanorum poteſtatem ueniſſe, & ui capta Iotapata caſtellaque multa alia, multosque Galilæorum abſumptos pugnis uarijs. Tunc igitur oportebat uos nihil amplius à me timentes arma proijcere, & regi ac Romanis accedere, ſiquidem non ultro ſed coactos id bellum ſuſcepiſſe uos dicitis. At uos exſpectaſtis donec Veſpaſianus ad mœnia ueſtra omnes admoueret copias, ac tum demum arma poſuiſtis metu periculi. immo expugnanda erat ue-

ſtra ciuitas, niſi rex excuſata ueſtra ſtultitia impetraſſet uobis à Veſpaſiano ueniam. Non mea igitur eſt culpa, ſed ueſtra qui hoſtiles geſsiſtis animos. An non meminiſtis quoties uictoria de uobis potitus neminem interfecerim. Vos uero diſsidentes inter uos nõ propter regis aut Romanorum ſtudium, ſed propter ueſtram maliciam, centum octuagintaquinque ciues occidiſtis, quo tempore ego à Romanis oppugnabar in Iotapatis. Quid an non in Hieroſolymitana obſidione recenſita ſunt Tiberienſium duo milia, qui partim ceciderunt, partim uiui capti ſunt. An ideo te hoſtem fuiſſe negabis, quia tum ad regem perfugeras. Atqui hoc ipſum te feciſſe aio à me perterritum. Dicis me eſſe malum hominem. Quid tu cui capitis per Veſpaſianum damnato rex Agrippa remiſit ſupplicium: & cum te magna pecunia donaſſet, iterum atque iterum coniecit in uincula, totiesque egit in exilium: ſemel etiam quem ipſe duci iuſſerat, reuocauit à morte motus Berenices ſororis ſuæ precibus. Poſtea toties in maleficijs deprehenſum cum te præpoſuiſſet ſcribendis epiſtolis, ut comperit hic quoque te mala fide rem agere, in conſpectum ſuum uenire prohibuit. Sed in hæc diligentius inquirere deſino. Cæterum tuam demiror impudentiam, qui aſſeueres omnibus qui hoc argumentum ſcripſerunt te id tractaſſe melius, cum ne hoc ipſum quidem ſcias, quid in Galilæa geſtum ſit. Eras enim tum apud regem in Beryto, ac ne Iotapatæ quidem oppugnationem cognouiſti, aut quomodo me oppugnatus geſſerim potuiſti diſcere, quando nemo ſuperſtes fuit qui tibi renunciare ualuerit. Sed forte dices te exacte perſcripſiſſe quæ circa Hieroſolyma geſta ſunt. Et quî potuiſti, cum nec ei bello interfueris, nec legeris Veſpaſiani commentarios. Non legiſſe te autem hinc conijcio, quia ſcripſiſti contrarium. Quòd ſi confidis te ſcripſiſſe melius omnibus, cur uiuo Veſpaſiano ac Tito quorum auſpicijs id bellum geſtum eſt, & Agrippa ſuperſtite cognatisque eius uiris Græcarum literarum peritiſsimis, non edidiſti tuam hiſtoriam? Ante uiginti enim annos eam ſcripſeras, & poteras à conſcijs habere teſtimonium. Nunc poſtquam illi non ſunt inter nos amplius, nec putas eſſe qui coarguat, auſus es librum edere. At non ſic ego, neque meis ſcriptis timui: ſed ipſis opus id imperatoribus tradidi, cum adhuc recens id bellum pene uerſaretur in hominum oculis. Conſcius enim mihi eram ueritatis ſeruatæ per omnia, unde ſperatum teſtimonium conſequutus ſum. Quin & alijs multis mox communicaui eam hiſtoriam, quorum nonnulli bello interfuerant, ſicut rex Agrippa & cognati eius aliquot. ipſe ſanè Titus imperator adeò è ſolis illis libris cognitionem earum rerum homines petere uoluit, ut ſua manu ſubſcriptos in bibliotheca publicari iuſſerit. Rex autem Agrippa ſeptuagintaduas ad me dedit epiſtolas, teſtimonium ueritatis ferentes, quarum duas ſubieci, ut ex ipſis rem tibi cognoſcere liceat. Rex Agrippa Ioſepho ſuo chariſsimo ſalutem. Perlibenter legi tuum librum, in quo mihi uideris accuratius hæc ſcripſiſſe quàm cæteri. Quare & reliquum mihi mittito. Vale mi chariſsime. Rex Agrippa Ioſepho ſuo chariſsimo ſalutem. Ex tuis ſcriptis mihi uidetur non eſſe opus ut

de

de me discas aliquid. Attamen ubi conuenerimus, coram te docebo quædam quæ nescias. Sic ille absolutæ meæ historiæ de ueritate fuit testis, non assentando: neque enim id eum decuit: non item per irrisionem ut tu fortasse dicturus es: multum enim ab eo abfuit talis ingenij prauitas: sed in hoc tantum ut ipsius testimonio lectori commendaretur scriptorum meorum ueritas. Et hæc quidem ad Iustum necessariò dicta sint hactenus. Ego porrò compositis rebus turbatis Tiberiensium, aduocaui amicorum concilium, consultaturus quid cum Ioanne agendum sit. Placuit autem omnibus, ut armatis uniuersis Galilæorum copijs illum inuaderem, & pœnas de eo sumerem tanquam autore totius disidij. Mihi tamen non probabatur hæc sententia, quòd mallem sine cæde tumultibus illis finem imponere. Quapropter iussi eos omnem adhibere diligentiam ut scirentur nomina Ioannem sectantium. Quo facto, & comperto quinam essent hi homines, edictum proposui, quo data fide inuitabam omnes eius factionis qui modo resipiscerẽt, ad amicitiam: præscripto uiginti dierum termino his qui suis rebus uellent consulere. Alioqui si in armis permanerent, minabar me incensis eorum ædibus facultates daturum in prædam populo. his auditis illi non mediocriter perterriti Ioannem deserunt: & inermes ad me uenerunt numero quatuor milia. Soli autem apud eum manserunt ciues ipsius, & mille quingenti mercenarij Tyrij. Atque hac arte uictus à me ille posthac in patria metu se continuit. Sub idem tempus Sepphoritæ ausi sunt arma sumere, freti firmitate mœnium, & quòd me uiderent distineri rebus alijs. Itaque mittunt ad Cestium Gallum tunc Syriæ præsidem, rogantes ut aut ipse cito ciuitatem occupet, aut saltem mittat eò præsidium. Gallus uerò uenturum quidem se promisit, sed non significauit quo tempore. at ego id sentiens cum copijs in eos feci impetum, & urbem expugnaui fortiter. Hanc occasionem Galilæi nacti, & rati uenisse tempus exsatiandi quibus & Sepphoritas prosequebantur odia, uidebantur funditus deleturi tam urbem quàm incolas. Irruentes igitur in uacuas ædes ignem inijciunt: nam homines metu in arcem refugerant. Diripiebantur autem omnia, & nullum modum faciebant deprædandi cognatos homines. Hoc animaduertens, & magno dolore affectus iussi eos desinere, admonens nefas esse ad eum modum tractare eiusdem tribus homines. Postquam uero neque precibus neque imperio coerceri poterant prægrauantibus odijs, mandaui amicorũ fidissimis, ut rumorem spargerent, diuersa parte irrupisse Romanorum ualidum exercitum. Id autem feci ut sic represso Galilæorum impetu seruaretur Sepphoritarum ciuitas. Et bene hoc stratagema cessit, quando territi tali nuncio relictis rapinis, circumspiciebant quò fugerent: præsertim cum uiderent me ducem idem facere. Ad confirmandum enim rumorem simulabam me pariter metuere. Ita Sepphoritæ meo commento præter spem seruati sunt. Sed & Tiberias minimum quin diriperetur abfuit ob causam huiusmodi. Primarij quidam senatores scripserunt regi, rogantes ut ueniens ciuitatem reciperet. Rescripsit ille uenturum se propediem, & cuidam suo cubiculario nomi-

ne Crispo genere Iudæo literas ad Tiberienses perferendas tradidit. Hunc in itinere agnitum & comprehensum ad me pertraxerunt Galilæi: moxque re cognita uniuersa multitudo arma corripit. Postridie uero multi confluentes undique uenerunt Asochim quò tunc diuerteram, uociferãdo proditricem esse & regis amicam Tiberiadem: postulabantque ut permitterem eos illò profectos funditus ciuitatem diruere: & alioquin Tiberienses non minus quàm Sepphoritas oderant. Mihi interim non ueniebat in mentem quomodo eam ciuitatem iratis Galilæis eriperem. Nam literas regem uocantes scriptas ab eis inficiari non poteram, manifeste arguente eos rescripto regio. Itaque cum diu tacitus mecum cogitassem, Tiberienses, inquam, peccasse & ipse fateor: neque obsistam quo minus uobis prædæ sint. Attamen cum iudicio facienda sunt talia. Non enim soli Tiberienses libertatis nostræ proditores sunt, sed multi præterea Galilæorum nobilissimi. Expectandum est dum fontes inquisitione facta comperiam, & tum demum poteritis omnes simul tractare pro meritis. Hæc loquutus persuasi multitudini, moxque sedati dispersi sunt. Nuncium autem illum regis cum coniecissem in uincula, post paucos dies necessariam quandam profectionem simulans, clam accitum monui, ut militem suum custodem obrueret poculis, atque ita ad regem fugeret. Tiberias autem iam iterum constituta in extremo excidij periculo, meo stratagemate seruata est. Eodem tempore Iustus Pisti filius ad regem perfugit me inscio: causa autem fugiendi fuit hæc. Cum primum nasceretur bellum Iudaicum, Tiberienses decreuerant regi parere, & à Romanis non deficere. Iustus uero persuasit eos arma capere, sperans rebus turbatis inuasurum se patriæ tyrannidem. Non tamen assecutus est quod concupijt. Nam & Galilæi Tiberiensibus infensi recordatione eorum quæ ante bellum ab eis passi fuerant, non sinebant Iustum potiri gubernaculis: & ego cum potestate missus in Galilæam à Hierosolymitano populo, sæpenumero adeò accendebar, ut uix à nece temperarem, non ferens Iusti sceleratum ingenium. ille igitur ueritus ne ira tandem in cædem prorumperet, ad regem se contulit, sperans commodius & securius apud eum se posse degere. Sepphoritæ autem præter opinionem elapsi è priore periculo, iterum ad Cestium Gallum miserunt, rogantes ut ocius ciuitatem caperet, aut mitteret aliquam manum militum, quæ incursiones hostium reprimeret: nec prius destiterunt, quàm illo mittente equites & pedites bene multos, noctu eos reciperent. Vastatis deinde circum uicinis agris à Romano exercitu, collectis meis militibus ueni in Garisimam: ubi positis castris uiginti stadiorum interuallo procul à Sepphori, noctu assultum feci ad mœnia: cumque per scalas euasissent in ea multi milites, bonam urbis partem in potestate habui. Sed paulo post coacti propter locorum ignorantiam recessimus, occisis duodecim Romanorum peditibus & duobus equitibus, præterque Sepphoritarum paucis aliquot: ipsi uero unum solum desiderauimus. Aliquanto post in planicie conserto prælio cum equitibus, diu repugnantes fortiter, tandem profligati sumus. circumuenti enim

enim me à Romanis, noſtri terga uerterũt eo caſu territi. In ea pugna cecidit Iuſtus unus meorum ſatellitum, qui olim in regio ſatellitio fuerat. Per idem tempus uenerant regiæ copiæ peditum ſimul & equitum, ducente Sila præfecto regis ſatellitum. hic ad quintum ſtadium procul à Iuliade caſtris munitis ſtationes militum diſpoſuit per uias, eam quæ fert Cana, quæq; in caſtellum Gamala, ut eorum locorũ habitatoribus cõmeatus intercluderet. Quo audito miſi eò duo milia militum cum præfecto Hieremia: qui poſitis prope Iordanem amnem caſtris à Iuliade interuallo ſtadij, nihil præter uelitationes quaſdam fecerunt, donec ipſe ad eos ueni cum tribus militum milibus. Sequenti uero die celatis prius inſidijs in ualle quadam non longe à caſtris hoſtium, prouocabam ad pugnam regios, mandato ut noſtri ſimulata fuga ad locum inſeſſum ſequentes pertraherent, id quod factum eſt. Sila enim ratus noſtros ſedulo fugere, eò prouectus eſt ut à tergo haberet militem locatum in inſidijs, quod eius copias ualde terruit. tum ego celeriter conuerſus inuaſi regios, & in fugam compuli: fuiſſemque potitus ea die inſigni uictoria, niſi fortuna quædam male inuidiſſet noſtris conatibus. Equus enim ex quo pugnabam in cœnoſum quendam locum delatus unà mecũ prolapſus eſt: quo caſu contuſis manus articulis, deportatus ſum in uicum Cepharnoma. id auditum à meis reuocauit eos à perſequendis hoſtibus, quòd ualde ſolliciti eſſent nequid durius mihi accideret. accitis igitur medicis & curata manu, manſi ibi eam diem correptus febre etiam: deinde ex medicorũ ſententia noctu translatus ſum Taricheas. quod ubi Silæ & regijs eſt cognitum, rurſum eis animos addidit. & quia negligẽtius cuſtodiri caſtra audierãt, noctu trans Iordanẽ collocata in inſidijs turma equitum, diluculo prouocauerunt noſtros ad prælium. Quibus non detractantibus & progreſsis in planiciem, coorti è latebris equites turbatis noſtrorũ ordinibus coegerunt eos fugere: interfectisque ſex tantum è noſtris reliquerunt imperfectam uictoriam. audito enim quoſdam milites aduectos eſſe per lacũ à Taricheis Iuliada, metu cecinerunt receptui. Non multo autẽ pòſt Veſpaſianus comitante Agrippa rege Tyrum peruenit: ubi clamores Tyriorum in regem coorti ſunt, hoſtem ſuũ ſimul & Romanorum appellantibus. ducem enim eius militiæ Philippum prodidiſſe Hieroſolymis regiam, & Romanorum in ea præſidium, idq; factum iuſſu regis ipſius. Veſpaſianus autem obiurgata Tyriorum impudentia, quòd uirum dignitate regia ſublimem & Romanorũ amicum, afficerent contumelijs: ipſi regi ſuaſit mittere Philippum Romam ad reddendam rationem eorum quæ geſta ſint. Sed Philippus in conſpectum Neroni nõ uenit: cum enim offendiſſet eum laborantẽ extremo periculo propter bella ciuilia, retro ad regem reuerſus eſt. Poſtquã autem Ptolemaidem Veſpaſianus attigit, Decapolitanorũ primates magnis clamoribus Iuſtum deferebant, quòd uicos eorũ incenderit: quamobrem ille regi eum dedidit, ut ſubditis ipſius pœnas lueret. rex uero imperatore inſcio cõiecit hominẽ in uincula, ut iam ante diximus. Tum Sepphoritæ obuiam progreſsi ſalutato Veſpaſiano præſidium ab eo accepere duce Placido: cũ quibus mihi negocium fuit donec ipſe imperator uenit in Galilæam. De cuius aduentu, & quomodo

quomodo post primum ad Taricheas cõflictum recepi me Iotapata, atque ibi post longam oppugnationem uiuus captus sum, quomodóue solutus, quæq; gessimus Iudaici belli tempore, hæc omnia in libris de eo bello cõscriptis narrauimus: nunc memoranda uidentur & illa quæ in eis libris non diximus, duntaxat quæ ad uitam nostram pertinent. Expugnatis Iotapatis in Romanorum potestatem redactus asseruabar summa diligentia, in honore tamen à Vespasiano habitus, cuius etiã iussu duxi captiuam quandam uirginem Cæsariensem patria. hæc nõ diu mecum mansit, sed me soluto, & in comitatu imperatoris hærente, abijt Alexandriã. alteram uxorem duxi Alexandriæ, & inde cum Tito missus sum Hierosolyma: ubi sæpe mortis periculum adij, Iudæis magnopere conantibus me capere ut afficerent supplicio, & Romanis quoties aliqua clades accideret, meæ proditioni imputãtibus, & imperatori cõtinenter occlamantibus, ut proditorem tolleret. At Titus nõ ignarus belli uicissitudinũ, importunas militũ uociferationes transmittebat silentio. Vrbe deinde ui capta, sæpe hortatus est me ut ex ruinis patriæ quicquid uellem sumerem, dans mihi hoc faciendi licentiã. ego uerò collapsa patria nihil ad cõsolationem mearum calamitatum duxi potius quàm poscere libera corpora, quæ unà cum sacris uoluminibus libenter mihi ab imperatore cõcessa sunt. nõ multo pòst & frater cum amicis quinquaginta mihi deprecatori donatus est: in templum etiã ingressus permissu illius, cum inuenissem ibi inclusam magnã mulierum & puerorum multitudinem, quotquot ex eis amicorum meorũ & familiariũ esse comperi, eripui omnes circiter centum & quinquaginta numero: quos ne precio quidem accepto dimisi in pristinũ statum redditos. Missus deinde à Tito Cæsare cum Cereali & mille equitibus in uicum qui Thecoa dicitur, ad cõsiderandum an locus esset castris idoneus, cum illinc reuertens uiderẽ multos captiuos in crucem suffixos, & in his tres mihi quondã familiares agnoscerẽ, uehementer indolui, & cum lachrymis accedens indicaui rem Tito: qui eucstigio iussit demptos curari diligentissime. horum duo inter medicorum manus exhalauerunt animam, tertius uerò superuixit. Compositis deinde Iudææ rebus Titus cõijciens rus quod habebã circa Hierosolyma mihi fore inutile, propter milites Romanos qui ibi relinquendi erant ad regionis custodiã, alia prædia mihi donauit in campestribus: & repetiturus Romam, honoris causa nauigationis me assumpsit socium. ut uerò in urbem peruenimus, multis Vespasianus me dignatus est beneficijs. nam donatum ciuitatis iure diuersari iussit in ædibus quas ipse antequã imperator fieret habitauerat, pẽsioneq; honorauit annua, nihil de benignitate subtrahens donec uiueret, id quod periculum mihi cõciliauit per meæ gentis inuidiam. Iudæus enim quidam Ionathas nomine tumultu apud Cyrenen excitato, & collectis indigenarũ duobus milibus, illis quidem autor fuit exitij. ipse uero uinctus ab eius prouinciæ præside, & ad imperatorẽ missus, aiebat à me sibi submini strata arma & pecunias. nec tamen Vespasiano suis mendacijs imposuit, sed damnatus luit pœnas capite. Post hæc & alijs inuidorum appetitus calumnijs, omnes euasi dei prouidentia. à Vespasiano præterea dono accepi in Iudæa latifundiũ, quo tempore uxorem dimisi

offensus

offensus incõmodis eius moribus, quamuis iam tres ex ea susceperim liberos: quorum duo defuncti sunt, Hyrcano solo superstite. Post eam duxi aliã mulierem Cretensem Iudæam genere, parentibus natã domi nobilissimis, & moribus inter cæteras eximijs, ut ex cõuictu eius comperi. ex hac duo mihi nati sunt filij, Iustus grandior, & post eum Simonides Agrippa cognomine, & huiusmodi quidẽ sunt res nostræ domesticæ. mansit autẽ mihi perpetua Cæsarum beneuolẽtia. Nam defuncto Vespasiano Titus successor in eodẽ quo pater honore me semper habuit, nec ullis aduersum me accusationibus unquam credidit. Post hunc Domitianus maioribus etiã me cumulauit honoribus. nam & accusatores meos Iudæos capite punijt, & seruum eunuchum filij mei pædagogũ meum calumniatorem puniri mandauit. & quod est honorificentissimum, immunitatem prædiorũ quæ in Iudæa habeo, mihi concessit. Domitia porrò Cæsaris uxor nunquã mihi bene facere destitit. Hæc sunt quæ per omnem uitã à me gesta sunt, ex quibus qui uolet de moribus meis iudicet. Tibi autem Epaphrodite uirorũ optime dedicato Antiquitatum toto contextu, hic in præsentiarum scribere desino.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAIcarum libri uigesimi finis, & loco Appendicis uita Iosephi ipsius, Sigismundo Gelenio interprete.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAI-CO. LIBRI VII. INTERPRETE RVFINO AQVILEIENSI, ad Græcum collati & emendati per Sigiſmundũ Geleniũ.

PROLOGVS.

QVONIAM bellũ, quod cum populo Romano geſſere Iudæi, omniũ maximũ quæ noſtra ętas uidit, quęq; auditu percepimus, ciuitates cũ ciuitatib. gẽtęsue cõmiſiſſe cum gentibus: quidã, non quòd rebus interfuerint, ſed uana & incongrua narrantiũ ſermones auribus colligentes, oratorũ more perſcribũt: qui uero præſto fuerũt, aut Romanorũ obſequio, aut odio Iudæorũ contra fidẽ rerũ falſa cõfirmant: ſcriptis aũt eorũ partim accuſatio, partim laudatio cõtinetur: nuſq; uero exacta fides reperit hiſtorię: idcirco ſtatui, quę retro barbaris antea miſi, patria lingua digeſta, Gręce nũc his qui Romano imperio regunt exponere, ego Ioſephus Matathię filius Hebræus genere, ſacerdos ex Hieroſolymis: qui & initio cũ Romanis conflixi, poſteaq; geſtis, quia neceſsitas exegit, interfui. Nã cũ hoc, ut dixi, bellũ grauiſsimum exortũ eſt, Romanorũ quidẽ populũ domeſticus motus habebat: Iudæorũ aũt, qui ætate ualidi, & ingenio turbulenti erant, manu ſimul ac pecunia uigẽtes, adeo temporibus inſolẽter abuſi ſunt, ut pro tumultus magnitudine, hos poſsidendarũ ſpes, illos amittendarum partium Orientis metus inuaderet. Quoniã Iudæi quidẽ cunctos etiam qui trans Euphratem eſſent, gentiles ſuos, ſecũ rebellaturos eſſe crediderant. Romanos autem & finitimi Galli irritabant: nec Germani quieſcebãt: diſſenſionũq; plena erant omnia poſt Neronẽ: & multi quidem temporum occaſione Imperium affectabant: lucri autẽ cupidine exercitus rerum nouandarum cupidi erãt. Itaq; indignũ eſſe duxi, errantem in tantis rebus diſsimulari ueritatẽ: & Parthos quidem, ac Babylonios, Arabumq; remotiſsimos, & ultra Euphratem gentis noſtræ incolas, itẽq; Adiabenos, mea diligentia uere cognoſcere, unde cœpiſſet bellum, quãtisq; cladibus cõſtitiſſet, quóue modo deſijſſet: Græcos uero & Romanorũ aliquos, qui militiam ſecuti non eſſent, figmẽtis ſiue adulationibus captos, iſta neſcire. Atq; hiſtorias audẽt eas inſcribere, qui præter hoc (ut mihi quidẽ uidetur) quod nihil ſani referunt, etiã de propoſito decidunt. Nam dum Romanos uolunt magnos oſtendere, Iudæorũ res extenuant, & in humilitatem deijciunt. Non autẽ intelligo, quonam pacto magni eſſe uideantur, qui parua ſuperauerint. Et neq; lõgi temporis eos pudet, quo bellum tractum eſt: neq; multitudinis Romanorũ, quã in ea militia labor exercuit: neq; ducũ magnitudinis: quorũ profecto gloria minuitur, ſi cũ multum pro Hieroſolymis deſudauerint, rebus per eos proſpere geſtis aliquid deroget. Nec tamen ego contentione Romanas res extollentiũ, gentiles meos amplificare decreui: ſed facta quidem utrorunq; ſine ullo mendacio proſequar: dicta uero de factis reponam, dolori atq; affectioni meæ in deflendis patriæ cladibus indulgens. Nam quod domeſticis diſſenſionibus eſt euerſa, & in templum ſacroſanctum inuitas Romanorum manus atq; ignẽ Iudæorum tyranni

ni traxere, teſtis eſt qui eam uaſtauit, ipſe Cæſar Titus: per omne bellũ miſeratus quidẽ populum, quod à ſeditioſis cuſtodiretur: ſæpe aũt cõſulto differri paſſus ciuitatis excidiũ, protracto obſidionis ſpacio, dũmodo belli pœnitet autores. Quod ſi quis me aduerſus tyrãnos eorũq; latrociniũ accuſatorie loqui putet, uel patriæ miſerijs ingementẽ calũniari præter legẽ hiſtoriç, dolori ueniam tribuat. Ex omnibus enim, quæ Romano imperio parẽt, ſolã noſtrã ciuitatẽ contigit ad ſummũ felicitatis faſtigium euadere, eandemq; in extremũ miſeriæ deijci. Deniq; omniũ poſt condita ſecula res aduerſas, ſi cũ Iudæorũ calamitatibus cõferantur, ſuperatũ iri non ambigo. Et horum autor nullus externus eſt: unde nec fieri poteſt, ut à queſtibus temperet. Siquis autem durior miſericordiæ ſit iudex, res quidẽ tribuat hiſtoriæ, lamẽta uero ſcriptori: quanquã merito Græcorũ diſertos increpauerim, qui tantis rebus ſua memoria geſtis, quarũ cõparatione prçterita olim bella exigua reddunt, iudices reſident aliorũ facundiæ detrahentes: quorũ & ſi doctrinã ſuperãt, propoſito uincunt. Ipſi uero Aſſyriorũ & Medorũ geſta perſcribunt, ueluti minus recte à ſcriptoribus antiquis fuerint expoſita: eũ in ſcribendo tantũ eorũ uiribus cedant, quantũ ſententiæ. Erat enim unicuiq; ſtudium, quæ uidiſſet facta, cõſcribere: quoniã & interfuiſſet rebus geſtis, & efficaciter quod promittebat, impleret: mẽtiriq; apud ſciẽtes, inhoneſtũ eſſe uideretur. Enim uero noua qdẽ neq; ante cognita memoriç tradere, ſuiq; tẽporis res cõmen dare poſteris, laude ac teſtimonio dignum eſt. Induſtrius autẽ habeẽ, nõ qui alienã diſpoſitionẽ atq; ordinem transfert, ſed qui noua dicendo etiam corpus propriũ cõficit hiſtoriæ. Sed ego quidẽ ſumptu ac labore maximo, qui cum ſim alienigena, Græcis ſimul & Romanis geſtarũ rerum memoriã rẽpono. Ipſis autẽ indigenis, ad quæſtum quidẽ ac lites, ora patent, linguæq; ſolutæ ſunt, ad hiſtoriã uero, in qua uerum dicendũ eſt, ſummaq; ope negocia colligenda ſunt, obmuteſcunt: cõceſſa infirmioribus neq; ſcientibus licẽtia ſcribendi res à principibus geſtas. Honoratitaq; apud nos hiſtoriæ ueritas, quæ à Græcis negligit. Ab origine quidẽ Iudæos repetere, qui fuerint quóue pacto ab Aegyptijs diſceſſerint, quasq; regiones errãdo peragrauerint, & quas uel quoties incoluerint, & quemadmodũ inde migrauerint, neq; huius eſſe temporis, & præterea ſuperuacaneum exiſtimaui: quoniã multi ante me Iudæorum de maioribus huius gentis ueriſsima compoſuerunt: & nonnulli Grçcorum, quç illi ſcripſerãt, patria uoce proſecuti nõ multum à ueritate deuiarunt: ex eo autẽ hiſtoriæ principiũ ſumã, quo ſcriptores eorũ & prophetæ noſtri deſierunt. Et bellum quidẽ meis temporibus geſtum, latius quaq; potuero diligentia referam: quæ uero ætate mea ſunt antiquiora, ſummatim breuiterq; percurrã: Quomodo Antiochus cognomento Epiphanes, deuicta penitus Hieroſolyma, cum triennium ſexq; menſes eam tenuiſſet, ab Aſamonæi filijs expulſus eſt. Deinde quòd eorũ poſteri de regno diſſentientes, ad res ſuas occupandas populum Romanum Pompeiumq; traxerunt: quomodoq; Herodes Antipatri filius eorum potẽtiç finem fecerit, auxilio Soſij. Tum, quomodo Herode mortuo, plebis in eos orta ſeditio eſt, Auguſto quidem imperante Romanis, Quintilio aũt Varo prouinciã obtinente. Quodq;

bellum

bellū anno duodecimo imperij Neronis eruperit: quamq; multa per Ceſtiū acciderint: quātaq; ad primos impetus armis Iudæi puaſerint: quoq; modo accolas permunierint: & quod Nero propter acceptas Ceſtij ductu clades ſummæ rei metuens, Veſpaſianū bello præpoſuerit: & quod is cum maximo filiorum Iudæam intrauerit, quantumq; Romanorum exercitū ducēs: quantaq; manus auxiliorum per omnem cæſa fuerit Galilæam: & quod eius ciuitatum quaſdam ui ceperit, alias deditione. Vbi etiam Romanorū in bello diſciplinā curāq; rerū, & utriuſq; Galilææ ſpatia, & naturā finesq; Iudææ, necnon & peculiarem terræ qualitatē, lacusq; & fontes, captarumq; ciuitatū mala, cum fide ſicut uidi, aut pertuli, expediam. Nec etiam miſerias meas celaue rim, cum ſcientibus eas relaturus ſim. Deinde, quod iam feſsis rebus Iudæorum, Nero quidē mortem obierit: Veſpaſianus aūt in Hieroſolymā properans, imperij cauſa retractus ſit: quæq; ſigna de hoc ei contigerint, Romæq; mutationes: & quod inuitus à militibus, imperator declaratus ſit: & quod eo diſponendæ reipublicæ gratia in Aegyptū digreſſo, Iudæorū ſtatus ſeditionibus agitatus ſit: quoq; modo tyrānis ſuccubuerint, eorūq; inter ſe diſcordias mouerint. Et quod ex Aegypto Titus reuerſus, bis Iudæorū fines ingreſſus ſit: quoq; modo exercitum, & quo in loco cōgregauerit: uel qualiter, & quoties ciuitatē affecerit ipſo preſente ſeditio. Aggreſſus quoq; numeroſos & quantos erexerit aggeres: triumq; murorū ambitum & magnitudinē, ſiue menſuram, & munitionē ciuitatis: & fani templiq; diſpoſitionē: ad hæc aræ ſpaciū, menſuramq; ueriſsime dicam: feſtorū quoq; dierum mores aliquos, ſeptemq; luſtrationes, & munia ſacerdotū. Itemq; pontificis ueſtes, ſanctaq; templi cuiuſmodi fuerint, ſine aliqua diſsimulatione uel adiectione memorabo. Narrabo deinde tyrannorum in ſuos gentiles crudelitatē, Romanorumq; in alienigenas humanitatem: quotieſq; Titus, ciuitatē ſimul ac templū ſeruare cupiens, ad concordiæ fœdera diſsidentes prouocauit. Differam uero populi uulnera, & calamitates: quamq; multa mala nunc hello, nunc ſeditionibus, nunc fame perpeſsi, poſtea capti ſint. Nec uero aut perfugarū clades, aut captiuorū ſupplicia prætermittam: uel quemadmodū templum inuito Cæſare conflagrauerit: quamq; multæ opes ſacræ flamma raptæ ſint: ac totius, quæ reliqua erat, ciuitatis excidium: & quæ præceſſerant portenta, atq; prodigia, uel tyrannorum captiuitatem, uel qui ſeruitio abducti ſunt, multitudinē: aut cui quiſq; fortunæ ſit diſtributus: & quod Romani quidem belli reliquias perſecuti ſunt, deuictorumq; munimina funditus eruerunt, Titus uero peragrata regione cuncta reſtituit: eiuſdemq; reditum in Italiam, ac triumphum. Hæc omnia ſeptem libris comprehenſa, adnixus ne uituperationem à rerum ſcientibus & qui bello interfuerunt ſuſtineam, ſtudioſis ueritatis magis quàm uoluptatis perſcripſi. Narrandi autem initium faciam hoc ordine, quo capitula ſunt digeſta.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER PRIMVS.

De uaſtatione Hieroſolymæ ab Antiocho. Cap. I

VM potentes Iudæorum inter ſe diſsiderent eo tempore, quo de tota Syria cum Ptolemæo Sexto Antiochus, qui Epiphanes dictus eſt, ambigebat (erat autẽ illis cõtentio de potentia, & honoratus quiſq; grauiter ferret ſimilibus ſubiugari) Onias quidã è pontificibus poſtq̃ prævaluit, Thobiæ filios expulit ciuitate. Illi aũt ſupplices ad Antiochũ confugerũt, petẽtes ut ipſis ducibus in Iudæã irrumperet. Idq; regi perſuaſum eſt, iampridem ſic animato. Quare cum magnis militũ copijs egreſſus, & ciuitatem fortiter expugnatam capit, & maximam eorũ multitudinem, quibus Ptolemæus carior erat, interfecit. Dataq; paſsim militib. prædandi licentia, ipſe & templũ ſpoliauit, & quotidianæ religionis aſsiduitatem per annos tres, ſexq; menſes inhibuit. Pontifex aũt Onias effugit ad Ptolemæum: acceptoq; ab eo in Heliopolitana præfectura ſolo, ibi oppidũ condidit Hieroſolymis ſimile, templumq; ædificauit: de quibus iterũ opportune referemus. Veruntamẽ Antiocho neq; præter ſpem deuicta ciuitas, neq; populatio, neque tantæ cædes ſatis fuere: ſed intẽperantia uitiorũ, eorumq; memoria quæ in obſidione pertulerat, Iudæos cogere cœpit, ut abrogato more patrio, nec infantes ſuos circũciderent, porcosq; ſuper aram immolarẽt. quibus omnes quidẽ aduerſabanť, optimus uerò quiſq; propterea trucidabať. Et Bacchides præſidijs ab Antiocho præpoſitus, ad naturalem crudelitatẽ ſuam præceptis impijs obſecundans, omnimodã iniquitatẽ exceſsit: cum & ſingulatim uiros honorabiles uerberaret, et cõmuniter quotidie ſpeciẽ captę urbis exhiberet: donec eos atrocitate incõmodorũ, qui ea patiebãtur, ad uindictæ audaciam irritauit. Denique Mathatias Aſamonæi filius, unus ex ſacerdotibus, ex uico cui nomẽ Modin eſt, cũ manu domeſtica (nam quinque filios habebat) ſicis armatus, Bacchidẽ occidit: et ſtatim quidẽ prę ſidiorũ multitudinẽ ueritus, in mõtes refugit. Multis uerò ex populo ſibi ſociatis, recepta fiducia deſcendit: cõmiſſoq; prælio, ſuperatos duces Antiochi ex Iudææ finib. exegit. Secũdis aũt rebus potentiã nactus, ſuiſq; uolẽtibus, & ab alienigenis eos liberaſſet, imperans, moriť relicto Iudæ principatu, qui filiorũ ſuorũ natu maximus erat. Ille aũt (nec em ceſſaturũ exiſtimabat Antiochũ) & indigenarũ cõflauit exercitũ, & cum Romanis primus amicitiã pepigit: Antiochumq; Epiphanẽ iterum in fines ſuos ingredientẽ uehemẽtiſsima percuſſum plaga repreſsit. Adhuc aũt feruente uictoria, in præſidia ciuitatis impetũ fecit: necdũ enim cæſa fuerant: habitoq; cõflictu, milites de ſuperiori ciuitate, quæ pars ſacra diciť, ad inferiorem cõpellit. Fano aũt potitus, & locũ purgauit omnẽ, muroq; cinxit: & uaſa noua diuinis reb. curandis fubricata, in templũ intulit, ueluti prioribus profanatis: aramq; aliã ædificauit, & religionib. dedit initiũ. Sacro aũt

Ant. lib. 12 cap. 6

Ant. lib. 13 cap. 4

Ant. lib. 12 cap. 7

Ant. lib. 1 cap. 7. 8

Ant. lib. 12 cap. 14. 15

ritu uix ciuitati reddito, moritᵉ Antiochus. Regni autē eius, & in Iudæos odij filius Antiochus hæres exiſtit. quare coactis peditū millibus L, equitū autem prope V millibus, LXXX uerò elephantis, mōtana Iudææ p partes aggreditᵉ. & Bethſurā quidē oppidū capit. in loco uerò cui Bethzacharię nomē eſt, quà tranſitus erat anguſtior, Iudas cū ſuis copijs occurrit. & prius q̄ cōgrederent agmina, Eleazarus frater eius, proſpecto præter alios excelſo elephante, turriq́; maxima & munimētis aureis ornato, illic Antiochū eſſe ratus à ſuis prōcul excurrit: ruptaq́; hoſtili acie ad elephantū uſq; puenit. ſed illū quidē quē regē eſſe opinabatᵉ, cōtingere, q̄ multū ſupereminēret, minime potuit. beluā uerò in aluo percuſſam ſuper ſe deiecit, & obtritus interijt: nulla alia re geſta niſi q̄ magnū opus aggreſſus, uitā glorię poſthabuit. qui tñ regebat elephantum priuatus erat. & ſi caſu in eo fuiſſet Antiochus, nihil plus Eleazaro præſtitiſſet audacia, q̄ut ſola ſpe præclari facinoris mortē uideretᵉ optaſſe. hoc autem fratri eius totius prælij præſagiū fuit. nam fortiter quidē Iudæi diuq́; decertarūt: ſed à regijs ſecūda fortuna uſis, numeroq́; præſtātib. ſuperati ſunt: multisq́; interfectis Iudas cū cæteris in Gophnitica toparchiā refugit. Antiochus aūt ad Hieroſolymam profectus, ibiq́; dies paucos cōmoratus, penuria utenſiliū abſtitit: relicto quidē ibi p̄ſidio, quantū ſatis eſſe arbitrabatᵉ: cætera uerò multitudine ad hyemandū deducta in Syriā. diſceſſu aūt regis Iudas nō quieſcebat, ſed acceſsione multorū ſuæ gētis animatus, aggregatis etiā quos ex prælio receperat, apud uicū Adaſa cū Antiochi ducib. congrediᵉ: factisq́; fortib. in prælio cognitus, multis hoſtib. interfectis occubuit. & in dieb. paucis frater eius Ioānes occidiᵉ, inſidijs eorū captus q̄ cum Antiocho ſentiebāt.

Ant. lib. 12 cap. 18

De ſucceſsionibus principū à Ionatha uſq; ad Ariſtobulum. Cap. II

Ant. lib. 13 cap. 1

CVm aūt ſucceſsiſſet ei frater Ionathas, & in alijs q̄ ad indigenas pertinerēt, cautius ſe ageret, ſuamq́; potentiā Romanorū amicitia corroboraret, Antiochi quidē filio recōciliatᵉ. non tñ horū ei quicq̄ profuit ad depellendū periculū. Namq; Tryphon tyrannus, Antiochi quidē filij tutor, ſed inſidijs eū captans, & præter hoc amicis nudare cupiens, Ionathan cum ad Antiochū paucis comitatus Ptolemaida ueniſſet, dolo cōprehendit. eoq́; uincto cōtra Iudæam mouit exercitū. unde repulſus à Simone Ionathæ fratre, quodq́; ab eo ſuperatus eſſet, iratus eundē Ionathan interfecit. Simon aūt fortiter regēdis reb. intētus, Zara quidē & Ioppen, & Iamniā capit. Euertit aūt & Accaron ſubactis præſidijs: aduerſusq́; Tryphonē Antiocho auxilium præbuit, qui Dōram ante expeditionē quam in Medos fecit obſidebat. Sed regis auiditatē ſatiare nō potuit, quamuis neci Tryphonis ſuam quoque operā adhibuiſſet. Nō multo em̄ pòſt Antiochus Cendebeū ex ducib. ſuis ad uaſtandā Iudæā opprimendūq́; ſeruitio Simonē cum exercitu miſit. Ille aūt, quanq̄ ſenior erat, bellum tamen iuueniliter adminiſtrabat: & filios quidem ſuos cū ualidiſsimis præmiſit, parte uerò multitudinis comitatus alio latere aggrediᵉ: multisq́; per multa loca inſidijs etiā in montana diſpoſitis, in omnibus ſuperat. clariſsimaq́; potitus uictoria, pontifex declaratur: & ducentos ſeptuaginta poſt annos Iudæos liberat à dominatiōe Macedonū. ſed & ipſe perijt in cōuiuio, captus inſidijs Ptolemæi generi ſui: qui eius coniuge duobusq́; filijs in cuſtodiā cōcluſis, certos miſit, ut Ioannē tertiū, cui etiā Hyrca-

Ant. lib. 13 cap. 9

Ant. lib. 13 cap. 14

nus

nus nomen fuit, interficerent. Cognito aũt impetu qui parabaẽ, adoleſcẽs ad ciuitatẽ properabat, multo populo fretus, & ꝓpter memoriã paternæ uirtutis, & q̃ iniquitas Ptolemęi cunctis eſſet inuiſa. uoluit aũt Ptolemęus etiã alia porta ingredi ciuitatẽ, ſed à populo reiectus eſt, qui maturius Hyrcanũ ſuſceperat. & is quidẽ ſtatim receſsit in quoddã ultra Hierichũta caſtellum quod Dagon uocaẽ. Hyrcanus autẽ paternũ honorẽ põtificis aſſecutus poſtq̃ Deo ſacrificia reddidit, uelociter Ptolemæũ petit & matri ſimul & fratribus adiumento futurus: caſtellũq́; aggreſſus, alijs quidẽ rebus ſuperior erat, iuſto aũt dolori cedebat. Ptolemæus enim quoties premereẽ, matrem eius fratresq́; in murũ productos, palàm ut poſſent conſpici, uerberabat: eoſdemq́; præcipitandos, niſi q̃ primũ recederet, minabatur. Vnde Hyrcanũ quidẽ plus timor ac miſericordia, q̃ iracundia cõmouebat. Mater uerò eius nihil plagis aut intentata nece perterrita, manus protendens, filium precabaẽ, ne uel ſuis fract⁹ iniurijs, parceret impio: ſiquidẽ ipſa ſibi mortẽ à Ptolemæo propoſitam immortalitate duceret meliorẽ, dũmodo ille pœnas eorũ, quę in domũ ſuam cõtra fas admiſiſſet, expenderet. Ioannes autẽ nunc obſtinationẽ matris cogitans, ac preces eius audiens, ad irruendũ impellebatur: modò uerberari eam lacerariq́; conſpiciens, effœminabatur: totusq́; plenus doloris erat. Ob hæc autẽ diu tracta obſidione, feriatus annus aduenit: quem ſeptimo quoq; circuitu redeuntẽ, apud Iudæos ceſſare moris eſt, exemplo ſeptimorũ dierum. Et in hoc Ptolemæus obſidionis requiẽ nactus, fratribus Ioannis unà cũ matre occiſis, ad Zenonẽ confugit, q̃ Cotylas cognominatus eſt, Philadelphiæ tyrannum. Antiochus autẽ ob ea quæ per Simonẽ paſſus fuerat, iratus in Iudæam ducit exercitum: ibiq́; aſsidens Hieroſolymis, Hyrcanũ obſidebat. Ille autẽ patefacto ſepulchro Dauid, qui regũ ditiſsimus fuerat, ablatisq́; inde pecuniæ plus q̃ tribus millibus talentorũ, & Antiocho perſuaſit, datis ei trecentis talentis ab obſidione diſcedere, primusq́; Iudæorũ priuatis opibus alere peregrina cœpit auxilia. Rurſusq́; tamen quando Antiochus contra Medos bello ſuſcepto tempus ei uindictæ præbuit, confeſtim aduerſus ciuitates Syriæ perrexit, uacuas propugnatoribus eſſe ratus: quod & uerũ fuit. Medabã quidẽ & Samæam cũ proximis, necnõ & Sichimã, & Garizim ipſe cepit, & ſuper his Chuthæorũ gentẽ, adiacẽtia fano loca incolentiũ, ad exẽplũ eius q̃d eſt Hieroſolymis, ædificato. Cepit autẽ & Idumææ nõ paucas alias ciuitates, & præterea Doreon, & Mariſan. In Samariã uero uſq; progreſſus, ubi nunc eſt Sebaſte ciuitas ab Herode rege condita, ex omni eã parte cõcludit: filioſq́; ſuos Ariſtobulũ & Antigonũ obſidioni præfecit. Quibus nihil remittentib. ad hoc famis penuria qui erant intra ciuitatẽ uenerunt, ut etiam inſuetã carnem cogerẽtur attingere. Igitur Antiochũ adiutorẽ ſibi aduocant, Spondiũ cognominatũ. qui cum prompta eis uolũtate paruiſſet, ab Ariſtobulo & Antigono ſuperatur. & ille quidẽ ad Scythopolim uſq; perſequentib. eum memoratis fratribus effugit: hi uero in Samariam reuerſi, & multitudinẽ iterũ intra murum cõcludunt, & expugnata ciuitate ipſam diruunt: & habitatores eius captos abducunt. Proſpere aũt geſtis ita cedentibus, alacritatem refrigeſcere non ſinebant: ſed cum exercitu Scythopolim uſq; progreſsi, & ipſam peruaſerunt, & agros intra Carmelum omnes, inter ſe partiti ſunt.

Ant. lib. 13 cap. 15

Ant. lib. 13 cap. 16. 17

De Aristobulo, Antigono, Iuda Essæo, Alexandro, Theodoro, & Demetrio. Cap. III

SEcundarum aũt rerum Ioannis & filiorũ eius inuidia seditionem gentilium cõcitauit, multiq; aduersus eos collecti nõ quiescebãt, donec aperto bello deuicti sunt. reliquũ uerò tempus Ioannes cũ fortunatissime uiueret, & optime rebus per annos x x x & tres administratis, & quinq; filijs relictis moritur: uir plane beatissimus, & q̃ nullam dedisset occasionẽ, cur eius causa de fortuna quispiam quereretur. Deniq; tria uel maxime præcipua solus habebat. nam & gentis princeps, & pontifex erat, & præterea propheta: cum quo deus ita colloquebatur, ut futurorũ nihil penitus ignoraret. quinetiã de duobus maioribus filijs suis, q̃ rerum domini permansuri non essent, præuidit atq; prædixit. quorũ uitę quis fuerit exitus, narrare non indignũ uidetur, quantumq; à paterna felicitate diuerterint. Patre namq; mortuo maior Aristobulus translato in regnũ principatu, diadema sibi primus imposuit: quadringentis & octogintauno annis ac trib. mensibus, postq̃ populus in eam terram deuenit seruitio quod apud Babylonios sustinuit liberatus. Fratrẽ uerò à se secundũ Antigonũ (namq; illum diligere uidebatur) in honore pari producebat: alios aũt uinctos custodiæ tradidit. Matremq; itidẽ colligauit, ausam aliquid de potestate cõtendere. nãq; hanc rerũ dominã Ioannes reliquerat. Eoq; crudelitatis processit, ut uinctã fame necaret. Horũ aũt facinorũ pœnas Antigoni fratris morte persoluit, quẽ plurimũ amabat, quemq; regni participẽ habebat. nam & hunc interemit, adductus criminationibus per maleuolos regni cõpositis. Itaq; primo quidẽ Aristobulus dictis fidem nõ habebat, qui & fratrem magnipenderet, & pleraq; liuore fingi arbitraretur. Sed cũ Antigonus ex militia clarus redijsset, festis diebus, quos tabernaculis positis deo celebrare mos patrius exigebat, euenit eodem tẽpore ut aduersa ualetudo Aristobulum corriperet. Antigonus uerò circa festorum solenniorũ finem armatis comitatus templum ad orandũ quammaxime petiuit, plusq; in honorem fratris ascẽdit ornatus. Tumq; delatores nequissimi regẽ adeuntes, & armorum pompam, & Antigoni arrogantiam priuata fortuna maiorem esse criminabãtur: quodq; maxima caterua stipatus, ut illũ interficeret eò ueniisset: nec enim perpeti honorẽ solũ ex regno habere, cui regnũ ipsum liceat obtinere. His paulatim, quamuis inuitus tamẽ credidit Aristobulus. ac ne uel suspicari quicquã uideretur, prospiciens, & ut incerta præcaueret, suos quidẽ satellites in quendam subterraneũ & tenebrosum locũ transire iubet. Ipse aũt iacebat in castello, Bari antè, pòst autẽ Antonia cognominato: & ut inermi quidẽ parcerẽt, occiderent aũt Antigonum, præcepit, si cũ armis adiret. necnõ & ipsi Antigono q̃ præciperẽt misit, ut inermis ueniret. ad hæc regina satis callidũ cum insidiatoribus consiliũ capit. namq; his qui ad eum missi fuerant persuadet, ut mandata quidẽ regis taceant, dicãt uerò Antigono, q̃ frater audisset, arma sibi eum pulcherrima in Galilæa ornatũq; bellicũ fabricasse: quæ ne singulatim inspiceret, morbo impeditũ fuisse: nunc aũt, præsertim cùm aliò discessurus sit libenter eũ uideret armatũ. His auditis, Antigonus (ne q̃d enim male suspicaretur, fratris suadebat affectus) cum armis uelut ostentatum se ueniens, properabat. Sed ubi ad obscurũ transitũ, qui Stratonis pyrgus uocabãt, accessit, à satellitibus interemptus

Ant. lib. 13 cap. 18

ptus est: certumq; documentū præbuit, omnem benevolentiam, iusq; naturæ calumnijs cedere, nullamq; optimarū affectionum tantum ualere, ut inuidiæ perpetuo possit obsistere. In hoc autē etiam Iudam quis non recte miretur? Essæus erat genere, qui nunquā diuinando aberrauit, neq; mētitus est. Is Antigono transeunte per templū, mox ut eum uidit, ad notos qui aderant exclamauit (non paucos aūt discipulos siue cōsultores habebat) Papè, nunc mihi pulchrum est mori, quando ante me ueritas interijt, mearumq; prædictionum aliquod mendaciū deprehensum est. Viuit enim iste Antigonus, q̄ hodie deberet occidi. Locus autē necis eius apud Stratonis pyrgū fato fuerat destinatus. & ille quidem sexcentorū abhinc stadiorū interuallo distat. Horę uerò diei sunt quatuor: sed & uaticinationē tempus effugit. Hæc locutus senior, mœsto uultu & mēte solicita secū multa reputabat. & paulo pòst interfectus Antigonus nunciatur, in loco subterraneo, qui eodē nomine quo maritima Cæsarea, Stratonis pyrgus appellabatur: & hoc fuit quod uatē fefellit. At uerò Aristobulo cōfestim sceleris pœnitudine morbus ingrauescit: semperq; facinoris cogitatiōe solicitus, perturbato animo tabescebat, donec mœroris acerbitate uiscerib. laceratis subitò sanguinē uomeret. Hunc ergo unus è seruulis eius ministerio destinatus foras efferens, prouidentia numinis errauit: & ubi Antigonus erat occisus, sup extantes adhuc cædis maculas cruorem interfectoris effudit. Vlulatu aūt eorū qui id cōspexerant cōtinuo sublato, tanq̄ puer de industria sanguinē illic libasset, clamor ad aures regis peruenit, causamq; requirebat: & cū eam prodere nullus auderet, ad resciendū magis ardebat. ad extremū uerò minitanti, uimq; adhibenti, uerū q̄d erat indicauerunt: atq; ille cùm lacrymis oppleſſet oculos, quantūq; poterat ingemuisset, hæc dixit: Sperandū certè nō erat, ut maximū dei lumē facta mea nefaria laterēt. nam citò me ultrix cognatæ cædis iustitia persequit. Quàm diu ó corpus improbū fratri matriq; damnatā animā detinebis? q̄ diu paulatim illis libabo sanguinē meum? simul totū accipiant: neq; iam meorū uiscerum inferias fortuna derideat. His dictis ilico moritᵛ, cùm nō plus anno regnasset. *Ant. lib. 13 cap. 19*
Vxor uerò fratrē eius uinculis dissolutis regē cōstituit Alexandrū, qui ætate maior erat, & modestia præstare uidebatᵛ. Sed ille potestatē adeptus, fratrem quidē alterū regnū appetentē occidit: alterū autē priuata uita cōtentū ablatis rebus secū habebat. Pręliū etiā cum Ptolemæo cognomento Lathyro cōmittit: qui oppidū Asochin ceperat, & multos quidē peremit hostiū, sed uictoria in Ptolemæi partes propēsior fuit. Postea uerò q̄ ipse pulsus à matre Cleopatra discessit in Aegyptū, & Gadarā obsidione capit Alexander, & castellū Amathuntis, omniū maximū quæ trans Iordanē sita erant, ubi preciosissima quæq; bonorū Theodori filij Zenonis habebantᵛ. At Theodorus repētè superueniens, & ꝑprias res recipit, & sarcinas regis aufert, Iudæorūq; ferè decem millia interficit. Verū Alexander receptis post cladē uiribus, aggressus maritimas regiones Raphiam capit, & Gazā, itemq; Anthedonē, quæ postea ab rege Herode Agrippias nominata est. His aūt seruitio domitis, concitatur in eum festo die populus Iudæorū. Nam plerūq; epulæ seditiones accendūt. nec uidebatᵛ insidias posse cōprimere, nisi conductitios haberet auxilio Pisidas & Cilicas: nam Syros mercenarios respuebat, ꝑpter ingenitā cū Iudæo-

rum gente diſcordia. Cæſis aũt ſupra octo millibus ex turba rebelliũ, Arabiæ bellũ intulit. Ibiq; Galaaditis ac Moabitis ſubactis, tributoq; his impoſito, ad Amathunta regreſſus eſt. Cũq; Theodorũ metus eius ſecundis ſucceſsib. perculiſſet, caſtellũ ſine præſidio repertũ funditus eruit. mox aũt congreſſus cum Oboda rege Arabũ, qui locũ fraudi opportunũ in Galaadẽſi regiõe occupauerat, captus inſidijs totũ amiſit exercitũ in uallẽ altiſsimã cõpulſum, atque obtritũ multitudine camelorũ. Ipſe uero elapſus in Hieroſolymã, olim ſibi gentẽ infenſam ad nouarũ rerũ motus magnitudine cladis accẽdit. Fit autem etiã tunc ſuperior, crebrisq; prælijs nõ minus quinquaginta millibus Iudæorũ per ſex annos interfecit: nequaq̃ tamen uictorijs lætabat, qm̃ regni ſui uires cõſumeret. Vnde armis omiſsis, ſermone placido cũ ſubiectis redire in gratiã conabat. Illi aũt inconſtantiã eius morumq; uarietatẽ intantũ oderãt, ut percontanti, quó nam pacto eos ſedare poſſet dicerẽt, ſi moreretur. nã uix etiã mortuo daturos ueniã, qui tam multa ſcelerate feciſſet. ſimul etiã Demetrij auxiliũ, cui cognomen Acæro, accerſiuerũt. qui cum his maiorum præmiorũ ſpe facile paruiſſet, ueniſſetq; cum exercitu, miſcent auxilijs eius Iudæi circa Sichimam. Vtroſq; tñ Alexander mille quidẽ equitibus, ſex autẽ peditũ mercenariorũ millibus excepit, cum haberet ex Iudæis quoq; prope ad decẽ millia bene ſibi cupientiũ, aduerſæ aũt partis eſſent equitum tria millia, peditumq; millia quadraginta. Et prius q̃ ueniret ad manus, intercedentibus nuncijs & præconibus, reges transfugia tentabant: Demetrius quidẽ Alexandri mercenarios, Alexander aũt Iudæos qui Demetriũ ſequerent, obtẽperaturos ſibi ſperantes. Sed cum neq; Iudæi ſacramẽta, neq; fidẽ Græci cõtemnerent, armis iam cominus decernebant. Superatq; prælio Demetrius, quãuis Alexandri mercenarij multa & animoſe & fortiter geſsiſſent. Euentus aũt pugnæ prẽter ſpem cedit utriq;: nam neq; hi qui Demetriũ acciuerãt, in partib. uictoris permanſerũt: & immutatæ fortunæ miſericordia, ſex Iudęorũ milia ſe ad Alexandrũ, q̃ in montes effugerat, cõtulerunt. Huius inclinationis momentũ Demetrius ferre nõ potuit: ſed Alexandrũ iam quidẽ collectis uiribus prælio ſufficere ratus, omnẽ uerò gentẽ ad eum tranſire exiſtimãs, mox inde digreſſus eſt. non tñ reliqua multitudo ob abſceſſum auxiliorũ ſimultates depoſuit: bello aũt aſsiduo tam diu cũ Alexandro decertabat, donec pleriſque interfectis cæteros in Bemeſelim ciuitatẽ cõpulit, eaq; ſubacta in Hieroſolymam captiuos abduxit. Verũ immoderata fecit iracũdia, ut crudelitas eius ad impietatẽ uſq; procederet. Octingentis em̃ captiuorũ in media ciuitate crucifixis, mulieres earũq; filios in conſpectu matrũ necauit, atq; hæc potans, & cum ſuis concubinis recubans, proſpectabat. Tantus aũt populũ terror inuaſit, ut etiã diuerſæ partis ſtudioſi proxima nocte octo millia hominũ extra totam Iudæam profugerent: quorũ exilij mors Alexandri finis fuit. Cũ eiuſmodi factis tandem ægreq; regni otium quæſiſſet, ab armis requieuit.

Ant. lib. 13 cap. 20

De bello Alexandri cũ Antiocho & Areta, deq; Alexandra & Hyrcano. Cap. IIII

RVrſus aũt fit ei turbarũ initiũ Antiochus, qui etiã Dionyſus dictus eſt, Demetrij quidẽ frater, ſed eorũ nouiſsimus qui Seleucũ generis autorẽ habebant. hunc enim timẽs qui Arabas parato bello pulſarat, totũ quidem ſuper Antipatrida montibus proximum, & inter Ioppes littora

littora ſpaciũ, foſſa altiſsima diremit. ante foſſam uerò murum ædificauit excelſum, turresq́; ligneas, ut faciles aditus obſtrueret, fabricauit: nec tamẽ Antiochũ arcere ualuit. Exuſtis enim turribus foſsisq́; repletis, cùm ſuis copijs tranſgreſſus eſt. Vindictaq́; poſthabita, quã deberet eum à quo prohibitus eſt ulciſci, protinus contendit in Arabas. Horum autẽ rex in loca ſuę nationi cõmodiora cedens, mox ad pugnã cum equitatu reuerſus (habebat autẽ numerum decẽ millium) imparatos ex improuiſo Antiochi milites inuadit. Valido autem prælio cõmiſſo, quàm diu quidẽ ſupererat Antiochus, durabat eius exercitus, quamuis eum paſsim Arabes trucidarẽt. Vbi uerò procubuit (ſuccurrendo enim uictis ſemper in periculis aderat) omnes terga dederũt: maximaq́; pars eorum cùm in acie, tum in fuga abſumit̃. Reliquos aũt in uicũ Cana delapſos, alimentorũ penuria perire contigit, præter admodũ paucos. Hinc Damaſceni Ptolemæo Minnæi filio infenſi Aretã ſibi ſociant: Syriæq́; cœles regem conſtituunt. qui bello illato Iudææ, poſtq̃ pugna uicit Alexandrum, pactione diſceſsit. Alexander autẽ Pella capta Geraſam petiuit rurſus opum Theodori cupidus: tripliciq́; ambitu circũdatis defenſoribus, locum expugnauit. Necnõ & Gaulanen & Seleuciã, & eã quę Antiochi Pharanx dicitur, ſub iugũ mittit. Ad hæc autẽ capto Gamala caſtello ualidiſsimo, eiusq́; præfecto Demetrio multis criminib. inuoluto, in Iudæam regredit̃, expleto in militia triennio: lætusq́; à gentilibus ob res proſperè geſtas excipitur. Belli autẽ requiẽ ſecutũ eſt morbi principiũ. Et qm̃ quartano febriũ recurſu fatigabatur, depulſum iri ualetudinẽ credens, ſi rurſus animũ negotijs occupaſſet, intẽpeſtiuæ militiæ ſeſe dedit: & ultra uires corpus laboribus uexãs, inter ipſos tumultus trigeſimo & ſeptimo regni anno moritur: idq́; Alexandræ coniugi ſuæ reliquit: Iudæos eius uel maxime dicto obediẽtes fore nõ dubitans: quod lõge ab eius crudelitate diſcrepans, & iniquitati reſiſtẽs, beneuolentiã ſibi populi cõparaſſet. Neq; ſpes eum fefellit. Namq; opinione pietatis obtinuit muliercula principatũ. Quippe quæ morem gentis patrium probe norat, & qui ſacras leges temeraſſent ab initio deteſtabat̃. Cum autẽ duos filios Alexandro genitos haberet, natu quidẽ maximũ Hyrcanum, & propter ætatem declarat pontificẽ, & ꝙ præterea ſegnior eſſet q̃ ut poteſtate regia moleſtus cuiquam uideret̃, regem conſtituit: minorem aũt Ariſtobulũ, priuatum uiuere maluit, ꝙ feruentioris eſſet ingenij. Iungit autẽ ſe eiuſdẽ mulieris dominationi quædam Iudęorũ factio, Phariſæi: qui præter alios pietatẽ colere putarent̃, & peritius leges interpretari: ob eamq́; cauſam magis eos ſuſpiciebat Alexandra, diuinæ religioni ſuperſtitioſe deſeruiẽs. Illi autẽ paulatim fœminæ ſimplici inſinuati, quoſuis ꝓ ſua libidine ſummouendo, deponendo, itemq́; uinciendo, ac ſoluendo, iam procuratores habebant̃: prorſus ut ipſi quidẽ regijs commodis fruerent̃, expenſas uero ac difficultates Alexandra perferret. Sed eadẽ mire callebat res adminiſtrare maiores: itaq; augendis copijs ſemper intenta, duplicem conflauit exercitũ: neq; pauca mercenaria parauit auxilia, quibus non modò ſtatum ſuę gentis roborauit, ſed etiã metuendam ſe reddidit externæ potentiæ. Imperabat autẽ alijs, uerùm Phariſæis ipſa ultro parebat. Deniq; Diogenem quendam inſignem uirũ, qui Alexandro fuerat amiciſsimus, interficiũt, eius factũ cõſilio criminati, ut octingẽti (quos

Ant. lib. 13 cap. 22

ſuprà memoraui) regis iuſſu tollerent in crucem. nihilominus autē Alexandræ ſuadebant, ut & alios, quibus autorib. Alexander in eos fuiſſet concitatus, occideret. Cumq; his nimia ſuperſtitione nihil abnuendū putaret, quos ſibi libuiſſet ea ſpecie trucidabant, donec optimus quiſq; periclitantiū ad Ariſtobulū confugeret. atq; ille matri perſuaſit, ut his propter dignitatē parceret, ciuitate autē pelleret quos nocentes exiſtimaret. Igitur illi quidē data ſibi copia per regionē diſperſi ſunt. Alexandra uero in Damaſcū miſſo exercitu, quoniam Ptolemæus ſine intermiſsione ciuitatē premebat, illam quidē nulla re memorabili geſta cepit. Regem autem Armeniorū Tigranem, qui admoto Ptolemaidi milite, Cleopatrā circumſedebat, pactionibus donisq; ſolicitat. Sed illum domeſticarū turbarum metus, ingreſſo in Armeniam Lucullo, iamdudū inde retraxerat. Inter hæc Alexandra morbo laborante, minor eius filius Ariſtobulus, cum famulis ſuis quos multos habebat, omnesq; pro ætatis fauore fidiſsimos, uniuerſa caſtella obtinuit: & pecunia quam ibi reperit conductis auxilijs regē ſe declarauit. Ob hæc miſerata querelas Hyrcani mater, coniugē Ariſtobuli cū filijs includit apud caſtellū quod à ſeptentrione fano adiacens, Baris antea uocabat ut diximus, poſtea uerò Antonia cognominata eſt, imperante Antonio, quemadmodū de Auguſti & Agrippæ nomine Sebaſte & Agrippias aliæ ciuitates appellatæ ſunt. Ante tamē Alexandra moritur, q̄ in Ariſtobulū fratris eius Hyrcani contumelias uindicaret: quē deijci regno curauerat, quod ipſa nouē annos adminiſtrauit. Et hæres quidē omniū fit Hyrcanus, cui regnū etiam uiua cōmiſerat. Verū Ariſtobulus uiribus atq; autoritate prēſtabat. Habito aūt inter eos circa Hierichunta de rerū ſumma conflictu, pleriq; Hyrcano relicto tranſeunt ad Ariſtobulum. Hyrcanus aūt cum reliquis fuga peruenit in caſtellū Antoniam: ibiq; ſa-

Ant. lib. 14 cap. 1 lutis obſides nactus (erat enim ibi in cuſtodia, ut præmiſimus, coniunx Ariſtobuli cum filijs) prius q̄ grauius aliquid accideret, ea lege in concordiā redijt, ut regnū quidē Ariſtobulus haberet, ipſe uerò cederet, quaſi frater regis alijs honorib. contentus. Hoc modo in fano recōciliati, cū in conſpectu circumſtātis populi benigniſsime alter alterū cōplexus eſſet, domus permutāt: & Ariſtobulus quidē diſcedit in regiā, Hyrcanus aūt in Ariſtobuli domū.

De bello Hyrcani cum Arabibus & expugnatione Hieroſolymæ. Cap. V

Ant. lib. 14 cap. 2. 3. 4. AEtus uerò & alios eius inimicos præter ſpem dominantis occupat, & maxime Antipatrū iamdudū Ariſtobulo inuiſum. Eratautem genere Idumæus, & nobilitate ac opibus gētis ſuæ princeps. Is igitur & Hyrcanū ut ad Aretam regē Arabiæ cōfugeret, eiusq; auxilio regnū repeteret hortabatur, & ipſi Aretæ ut Hyrcanū ſuſciperet atq; in regnū deduceret ſuadebat, multum obtrectans Ariſtobuli moribus, multisq; Hyrcanum laudibus prædicans. ſimulq; admonebat q̄ eum deceret regno clariſsimo præſidentē, iniquitate oppreſsis manū porrigere: Hyrcanū aūt iniuriā pati, qui principatu iure ſucceſsionis ſibi dedito excidiſſet. Sic inſtructis & p̄paratis ambobus, nocte cū Hyrcano ex ciuitate p̄fugit: citatoq; curſu in oppidū quod Petra dicit̄ ſaluus euaſit: ea eſt Arabiæ regia. Ibi poſtq̄ Hyrcanū in manū regis Aretæ tradidit, multis dictis multisq; muneribus ut auxiliū præberet, quo in regnū deduceretur, effecit. Erant autē peditū equitumq;

tumq; millia L, quibus nequaquã reſtitit Ariſtobulus: ſed primo impetu ſuperatus, in Hieroſolyma fugere cogit: atq; omnino captus eſſet, niſi dux Romanorũ Scaurus aduerſis horũ temporib. imminens ſoluiſſet obſidionem. namq; is ex Armenia quidẽ in Syriam miſſus erat à Pompeio Magno, q cum Tigrane bellũ gerebat. Sed ubi Damaſcũ uenit, recens à Metello & Lollio captam reperit: his inde ſubmotis, cognitoq; in Iudæa quid ageretur, illuc uelut ad quæſtũ cucurrit. Deniq; mox ut fines ingreſſus eſt, Iudæorũ legati ad eum ueniunt à fratribus, utriſq; ut ſibi potius adiumento eſſent orantibus. Sed trecentis talentis quæ Ariſtobulus ei miſerat, iuſtitia poſthabita eſt. Tot enim acceptis Scaurus ad Hyrcanum & Arabes legatos miſit, Romanorum eis & Pompeij nomen intentans, niſi ab obſidione deſiſterent. Itaq; & Areta ex Iudæa in Philadelphiam recedit metu perculſus, & Scaurus Damaſcũ redit. Ariſtobulus aũt ꝙ captus non eſſet, ſatis ſibi eſſe non credidit: ſed omnibus quas haberet copijs collectis, perſequebat hoſtes: & circa locũ quem Papyrona uocant prælio cõmiſſo, ſupra ſex eorũ millia cædit: in quibus erat & Cephalon frater Antipatri. Hyrcanus uerò & Antipater Arabũ priuati auxilio, ſpem in aduerſarios tranſtulerunt. & cũ Pompeius Syriã ingreſſus Damaſcũ perueniſſet, ad ipſum cõfugiunt. multisq; muneribus ei datis, eadem illa quibus ad Aretam uſi fuerant allegantes, magnopere precabant ut Ariſtobuli uiolentia damnata, regno Hyrcanũ reſtitueret, cui tam ætate q̃ moribus deberet. ſed nec Ariſtobulus ſibi defuit, corruptiõe Scauri fretus. Vene rat aũt quantũ potuit ornatus cultu regio: deinde offenſus obſequijs, neq; ſe rendum exiſtimans abiectius q̃ regem deceret utilitati ſeruire, à Dioſpoli regrediebatur. Ob hoc iratus Põpeius, etiã Hyrcano eiusq; ſocijs hoc precantibus, Ariſtobulũ petit, & Romano ſimul exercitu & Syrorũ inſtructus auxilijs. Cũ uero Pellam & Scythopolim prætergreſſus Coreas ueniſſet, unde Iudæorũ fines incipiunt per mediterranea loca ſubeuntibus, cognito Ariſtobulũ in Alexandriũ confugiſſe (caſtellũ eſt magnifice ſtructũ, in mõte pręceſo ſitũ) mittit per quos eum iuberet inde deſcẽdere. Ille aũt decreuerat, quia ꝑ imperio uocaret, periclitari potius q̃ parére. ſed populum uidebat horreſcere: & amici monebant ut Romanã uim cogitaret, quam ſuſtinere nõ poſſet. Itaq; horũ conſilijs obediens, deſcẽdit ad Pompeiũ: quodq; iuſte regnaret, multis ꝑ ſe dictis in caſtellũ redijt. & cum iterũ deſcendiſſet prouocatus à fratre, ac de ſuo iure cum eo diſceptaſſet, denuo regreditur non prohibẽte Pompeio. Erat autẽ inter ſpem timoremq; medius: & ueniebat quidem uelut exoraturus Pompeiũ ut ſibi cuncta permitteret, ad montem uerò reuertebatur, ne quid regiæ dignitati derogare uideret. quia tamen caſtellis eũ Pompeio cedere placebat, hisq; præpoſitos monere literis ut decederent, quibus præceperat ut nõ niſi manu ſua ſcriptis epiſtolis obtẽperarent: iuſſa quidem facit: ſed in Hieroſolymã cum indignatione diſceſſit: belloq; iam cõgredi cũ Pompeio cogitabat. Ille autẽ, nec enim tempus apparatui dandum putauit, ſtatim eum inſequit. multũ quippe alacritati eius addiderat, circa Hierichuntem Mithridatis mors nunciata. Vbi pinguiſsima Iudææ regio & palmarum plurimũ ac balſamũ nutrit: cuius inciſo lapidibus acutis robore ſtillantem lacrymã ex uulnerib. colligũt. Cumq; illic pernoctaſſet, mane in Hieroſolymã

Ant. lib. 16 cap. 6. 7

prope-

properabat.Itaq; hoc eius impetu perterritus Ariſtobulus,ſupplex occurrit, pecuniamq; pollicitus,quodq; ſemetipſum ei cũ ciuitate permitteret, Pompeium mitigat ſæuientẽ. Nec tamen quicq̃ eorum quæ promiſit effectũ eſt. Gabiniũ enim q ad ſuſcipiendã pecuniã miſſus fuerat, ne in oppidũ quidem Ariſtobuli ſocij receperunt. His cõmotus Pompeius, Ariſtobulum in cuſtodiam collocat:ad ciuitatẽ uero profectus,explorabat qua ex parte facilior eſſet acceſſus.nam & murorum eius firmitatẽ oppugnari poſſe facile nõ uidebat:uallemq; pro mœnib.horribilẽ,fanumq; illic cernebat proximum,adeò tutiſsima munitione circundatũ,ut etiã ſi ciuitas caperet,ſecundũ eſſet hoſtibus in eo refugiũ.Hoc aũt diu qd faceret hæſitante,ſeditio intra ciuitatẽ orta eſt:Ariſtobuli quidẽ ſocijs bellũ geri potius regẽq; liberari dignũ eſſe cẽſentibus:qui uerò cum Hyrcano ſentirent,Põpeio portas aperiri.Metus aũt hos plures faciebat,Romanorũ conſtantiã reputantes.Deniq; uicta pars Ariſtobuli cõceſsit in templũ: & ponte q ab eo ciuitati iungebat abſciſſo,ut ad ultimum uſq; reſiſteret,inſtruebat. Cum aũt alij Romanos recepiſſent in ciuitatem,hisq; domũ regiam tradidiſſent, ad hæc obtinenda Pompeius unũ è ducibus ſuis Piſonẽ cum militib.intromittit.isq; præſidijs in ciuitate diſpoſitis, quia nemini eorũ qui in templũ confugerãt pacẽ perſuadere poterat, omnia quæ circũ erãt oppugnationi parabat: Hyrcano eiusq; amicis ad cõſilia conferenda,& ad efficiẽda quæ iuberet alacriter animatis. Ipſe uerò ad partes ſeptentrionales foſſamq; uallemq; replebat omni genere materiæ per milites cõportato,cum per ſe opus eſſet difficillimũ, propter immenſam altitudinẽ, & præterea Iudæi modis omnib.deſuper obſiſterent. manſiſſetq; labor imperfectus,niſi Pompeius obſeruatis diebus ſeptimis, quibus Iudæos religio ab omni opere manus abſtinere cõpellit,p eos aggerẽ cumulare præcepiſſet, inhibitis à prælio militibus.Pro ſolo em̃ corpore Iudæis etiã per ſabbata pugnare licet.Igiť iam ualle repleta,& impoſitis aggeri turribus, admotisq; machinis Tyro allatis,mœnia tentabat.Deſuper obſtantes lapidib.repellebant, cum diu turres obſidentiũ magnitudine ſimul & pulchritudine præſtantes, uim repugnantiũ ſuſtinerent. Veruntamen Romanis tunc plurimũ defatigatis,Pompeius Iudæorũ tolerantiã & in alijs admiratus eſt:& præcipue,quòd nihil ceremoniarũ inter media tela uerſantes intermiſerunt. ſed uelut in alta pace ciuitas ageret,quotidie ſacrificia & uictimas,omnẽq; dei cultũ diligentiſsime celebrarunt, nec uel in ipſo excidio cũ ad arã in dies ſingulos trucidarentur,legitimis religionis ſuæ munerib.abſtinuerũt. Menſe igiť obſidionis tertio uix una turre deiecta,in fanũ irruptũ eſt.Primus aũt murum tranſcendere auſus eſt Syllæ filius Fauſtus Cornelius, & poſt eũ centuriones duo Furius & Fabius cum ſuis cohortibus.& circũſepto undiq; [illegible]no,alios aliò cõfugiẽtes uel etiã pauliſper repugnãtes interficiũt. Vbi plurimi ſacerdotũ,quanquã hoſtes ſtrictis gladijs irruentes uidebant,intrepidi tñ in peragẽdis rebus diuinis perſeuerabant:& in ipſo libandi templũq; adolẽdi miniſterio mactabantur,ſaluti quoq; præferentes religionis obſequiũ.Multos aũt ſui gentiles aduerſæ partis ſtudioſi trucidabant,plurimi ſeſe in rupes præcipitabãt.nonnulli furibundi cunctis quæ circa murũ erant in deſperatione ſuccenſis, pariter cõflagrabant.Itaq; Iudęorũ quidẽ milia duodecim occubuerũt:Romanorum

Ant.lib.14 cap.7.8

norũ uerò perpauci: ſed plures ſauciati ſunt. Nihil aũt grauius in illa clade Iudæorũ genti uiſum, quàm ſanctũ illud arcanũ, neq; cuiquã prius uiſum alienis eſſe detectũ. Deniq; Põpeius unà cum ſuis comitibus in templũ ingreſſus, ubi neminẽ præter pontificẽ adeſſe fas erat, quæ intus erant candelabra cum lychnis & menſis in quib. libare atq; adolere moris eſt, & uaſcula ex auro cuncta ſpectauit: congeſtamq; pigmentorũ molem, ſacræq; pecuniæ ad duo millia talentorũ. Nec tñ uel hæc uel aliud quicq̃ de ſacroſanctis opibus ſiue inſtrumẽtis attigit: ſed poſtero die poſt excidiũ purgare templũ ędituos iuſsit, & ſolennia ſacra celebrare. Ipſe aũt Hyrcanũ pontificem declarauit: q̃ ſe & in alijs rebus alacrem obſidionis tempore præbuiſſet, promptamq; ad bellum agreſtiũ multitudinẽ ab Ariſtobulo reuocaſſet: per quæ ſicut imperatorẽ bonũ decuit, beneuolentia potius q̃ timore plebem ſibi cõciliauit. Inter captiuos etiam cõprehenſus Ariſtobuli ſocer idemq; patruus tenebaꝫ. & illos quidẽ qui maxime belli cauſa fuiſſent, ſecuri percuſsit. Fauſtũ uerò & q̃ unà fortiter operã nauauerant præclaris præmijs donat & Hieroſolymis tributũ indicit. ablatas aũt genti etiam quas in Cœleſyria cœperãt ciuitates, Romano qui tunc erat prę ſidi parere iuſsit: proprijsq; tantũ finibus circũcluſit. Inſtaurauit aũt in gratiã cuiuſdã ex libertis ſuis Demetrij Gadarenſis, etiã Gadaram, quam Iudæi ſubuerterant. Mediterraneas præterea ciuitates ab eorũ imperio liberauit, quas præuenti non exciderant, Hippon, & Scythopolim, & Pellam, & Samariam, & Mariſam: itemq; Azotũ, & Iamniam, & Arethuſam: necnon & maritimas, Gazam, & Ioppen, & Doram, & quæ pridẽ Stratonis pyrgus uocabaꝫ, pòſt aũt ab Herode rege clariſsimis ædificijs transformata, Cæſarea nominata eſt: easq; omnes indigenis ciuibus redditas prouinciæ Syriæ coniunxit. Huius aũt & Iudææ, cunctorumq; adminiſtratione ad Aegypti uſq; fines & flumẽ Euphratẽ cum duabus legionibus Scauro permiſſa, Romam ipſe per Ciliciã properauit, captiuũ ducẽs Ariſtobulũ cum familia. Erant aũt filiæ duæ, totidemq; filij: quorũ unus Alexãder ex itinere fugit, minor autem Antigonus cum ſororibus Romam uectus eſt.

De bello Alexandri cum Hyrcano & Ariſtobulo. Cap. VI

INterea Scaurus in Arabiam ingreſſus, ad Petram quidem regionũ aſperitate prohibebatur accedere: quæ aũt circum erant, omnia uaſtabat, multis & in hoc malis afflictus. nam exercitũ fames premebat: cui tñ Hyrcanus per Antipatrũ uictui neceſſaria ſuppeditabat. quẽ uelut Aretæ familiarẽ etiam Scaurus ad eum legauit, ut bellũ pactione deponeret. Itaq; perſuaſum eſt Arabi, ut c c c talenta daret: atque ita Scaurus ex Arabia tranſduxit exercitũ. Alexãder autẽ Ariſtobuli filius qui Pompeium fugerat, magna manu medio tempore congregata, Hyrcano grauis imminebat, Iudæamq; depopulabatur. quem quidẽ maturè debellare poſſe credebat: quoniam diſturbatũ quoq; à Pompeio murũ Hieroſolymis renouatũ eſſe confidebat: niſi Gabinius in Syriam miſſus qui Scauro ſucceſſerat, quum in alijs fortem ſe præbuiſſet, tum etiam in Alexandrũ mouiſſet exercitũ. Huius autẽ ille impetum ueritus, & ampliorem militum manum congregabat: donec facta ſunt decẽ millia peditũ, & mille quingenti equites: locaq; opportuna muris, hoc eſt, Alexandriũ & Hyrcaniũ, & Machærunta non longe ab Arabiæ montibus

Ant. lib. 14 cap. 9

Ant. lib. 14 cap. 10

montibus, muniebat. Igitur Gabinius cum parte copiarũ præmisso M. Antonio, ipse cum toto exercitu sequebat. Lecti autem Antipatri comites, aliaq; Iudæorum multitudo, quorũ Malichus & Pitholaus principes erant: iũctis cũ M. Antonio uiribus suis, Alexandro obuiã processerũt: neq; ita multo pòst aderat cum suis copijs Gabinius. Alexander aũt q̃ tum in unũ confertam hostium multitudinẽ sustinere non poterat, abscesit. Cumq; Hierosolymis appropinquasset coactus prælio decertauit: amissisq; sex milibus, quorũ tria uiua capta sunt, tria uero prostrata, cũ reliquis effugit. Gabinius aũt ubi Alexandrium castellũ uenit, quia multos deseruisse castra cognouit, promissa delictorũ uenia conabatur eos ante præliũ sibi coniungere. Cũ aũt illi nihil mediocre cogitarẽt, plerisq; interfectis, reliquos in castellũ cõcludit. In hoc prælio dux M. Antonius multa præclare gesit: & quãuis semper & ubiq; uir fortis apparuisset, tamẽ nunc etiam suũ uicit exemplũ. Gabinius autẽ relictis qui castellũ expugnarent, ipse ciuitates adire, & intactas quidem cõfirmare, subuersas aũt erigere curabat. deniq; iussu eius & Scythopolis habitari cœpit, & Samaria, & Anthedon, & Apollonia, & Iamnia, & Raphia, & Marisa, & Dora, & Gadara, & Azotus, aliæq; multæ, lætis ciuib. atq; incolis ad eas concurrentibus. His aũt recte dispositis regressus Alexandriũ, uehementius urgebat
Ant. lib. 14 cap. 11 obsidiũ. Qua re territus Alexander, omnibus desperatis legatos ad eum misit, & ignosci delictis orans, & quæ sibi parerent castella Machærũta & Hyrcaniũ tradere nõ dubitans: quinetiã Alexandriũ eiusdem potestati permisit. Quæ quidẽ Gabinius omnia consilio matris Alexãdri funditus eruit, ne rursus belli alterius receptaculũ fierent. Aderat autem, quo suis Gabinium palparet obsequijs, uiro suo cæterisq; captiuis metuens, qui Romã fuerãt abducti. Post hæc ergo Gabinius Hyrcano Hierosolymam deducto, eiq; fani cura mandata, cæteris reip. partibus optimates præfecit. Omnemq; Iudæorum gentem in cõuentus quinq; diuisit: uno Hierosolymis, altero Doris, itemq; tertio ut apud Amathunta respondeat, destinatis: quarto Hierico, & quinto Sephoris Galilææ ciuitas attributa est. Singulari aũt unius dominatione Iu-
Ant. lib. 14 cap. 12 dæi liberati, libenter ab optimatibus regebant. Veruntamen nõ multo pòst euenit, ut turbarũ his fieret initiũ elapsus Roma Aristobulus: qui magna iterum Iudæorũ manu cõflata partim cupida mutationis, partim quib. olim dilectus erat, primũ occupat Alexandriũ: idq; recingere muro tentabat. Deinde cognito q̃ Gabinius Sisennã & Antoniũ & Seruiliũ duces cõtra se cũ exercitu misit, in Machærunta cõcedit: uulgiq; imbellis onere deposito, solos armatos prope ad octo millia militũ secũ duxit: inter quos & Pitholaus erat secundarũ partiũ rector cum mille uiris ex Hierosolymis profugus. Romani aũt sequebantur, habitoq; conflictu, aliquandiu cum suis Aristobulus fortiter dimicando perseuerabat, donec ui Romanorũ subacti, cæsa sunt uirorũ V M. propè uerò ad duo millia in quendã tumulũ confugerũt. cæteriq; mille cũ Aristobulo, perrupta Romanorũ acie, in Machærũta coacti sunt. Vbi rex cũ in ruinis prima uespera tetendisset, sperabat quidẽ aliã se manũ per inducias belli posse cõtrahere, castellũq; bene munire. Impetũ aũt Romanorũ suprà q̃ poterat, per biduũ remoratus postremo capitur: & cũ Antigono filio qui Romæ secũ fuerat uinctus, ad Gabiniũ atq; inde Romam perductus est.

Sed

Sed illum quidē ſenatus carceri incluſit. filios autem eius in Iudæam tranſmiſit, quia Gabinius ſcripſerat per epiſtolas, id pro traditione caſtellorū coniugi Ariſtobuli ſpopondiſſe. Parato autē Gabinio bellum Parthis inferre, Ptolemæus impedimento fuit. Qui reuerſus ab Euphrate, petebat Aegyptū, Hyrcano & Antipatro amicis uſus ad omnia quæ militiæ neceſsitas exigebat. nā & pecunijs & armis eum & frumento Antipater & auxilijs adiuuit. Et Iudęis in ea parte uias quæ Peluſiū ducerent obſeruantibus, tranſmittere Gabiniū perſuaſit: alia uerò Syria diſceſſu Gabinij cōmota, & Iudæos iterū Alexāder Ariſtobuli filius ad defectionē reduxit: & maxima multitudine conflata, Romanos omnes qui per eam terrā degerēt obtruncare decreuerat. Quam rem Gabinius metuens (iam em̄ ex Aegypto redierat) hoc tumultu inſtante, nōnullis diſsidentiū præmiſſo Antipatro concordiam perſuaſit. Cum Alexandro autē millia triginta remanſerant, & ille ad bellū promptus erat. Itaq; ad pugnam egreditur. Occurrunt autē Iudæi, & circa montem Itaburium congreſsi, decē millia ſternunt̄: cæteram uerò multitudinem fuga diſperſit. Et Gabinius ad Hieroſolymam reuerſus (id enim Antipater uoluit) remp. eius cōpoſuit: deinde hinc profectus, Nabathęos pugna ſuperat, & Mithridatem & Orſanem à Parthis perfugas clàm dimittit: eosq; militib. aufugiſſe dixit.

Interea Craſſus ei ſucceſſor datus Syriā ſuſcepit. Is in Parthicæ militiæ ſumptum, & omne aliud aurū templi quod Hieroſolymis erat, abſtulit, & à quib. Pompeius tēperauerat, duo millia talentorum. Euphratem uerò tranſgreſſus & ipſe perit & exercitus eius: de quibus nō eſt huius temporis cōmemorare. Poſt Craſſum autē Parthos in Syriam properantes irruere Caſsius inhibuit, receptus in prouinciam. Eius autē fauore quæſito, in Iudæam feſtinabat: captisq; Taricheis, prope ad tria millia Iudæorū abducit in ſeruitium. Occidit autē etiam Pitholaum, ſeditioſos Ariſtobuli colligentē, cuius necis ſuaſor erat Antipater. Huic aūt nupta fuit ex Arabia nobilis fœmina nomine Cypris: unde filios quatuor, Phaſaelum, & regem Herodem, & Ioſephum, & Pheroram, & Salomē filiam habebat. Cum autem omniū qui ubiq; potētes eſſent, amicitiam hoſpitijs familiaritateq; conquireret, præcipue regem Arabū per affinitatem ſibi ſociauit: eiusq; fidei cōmendans filios ſuos ad eū miſit: quoniam bellum cum Ariſtobulo gerendū ſuſceperat. Caſsius aūt compulſo ad otium per conditiones Alexandro, ad Euphratē reuerſus eſt, Parthos tranſitu prohibiturus, de quibus alio loco referemus.

Ant. lib. 14 cap. 13

De Ariſtobuli morte, & bello Antipatri contra Mithridatem. Cap. VII

CAeſar autem poſt ſenatus & Pompeij fugam trans mare Ionium, rebus omnibus Romaq; potitus, ſolutum uinculis Ariſtobulum cum duabus cohortibus uelociter ad Syriam miſit: & hanc facillimè & cuncta Iudææ proxima per illum ſubijci poſſe ratus, uerum & ſpem Cæſaris, & Ariſtobuli alacritatem præuenit inuidia. Nam ueneno peremptus à Pompeij ſtudioſis, aliquandiu etiam ſepultura in ſolo patrio carebat, corpusque mortui ſeruabatur melle conditum, donec ab Antonio Iudæis miſſum eſt in monumentis regalibus ſepeliendum. Occiditur autem Alexander quoq; filius eius, à Scipione ſecuri percuſſus Antiochiæ, ſecundum Pompeij literas, accuſatione eius pro tribunali prius habita ſuper his quæ in Romanos admiſerat

Ant. lib. 14 cap. 14

Ant. lib. 14 cap. 15

ſerat. Ptolemęus autem Minnæi filius, qui Chalcidem ſub Libano tenebat, captis eius fratribus, filium ſuum Philippionem, qui eos arceſſeret, mittit Aſcalonem: atq; ille abſtractum ab Ariſtobuli coniuge Antigonum, eiusq; ſorores adducit ad patrem. Amore autem captus, minorem earum coniugio ſuo copulat, ob eamq; poſtea cauſam à patre occiditur. Accepit enim Ptolemęus in matrimoniũ Alexandram perempto filio: huiusq; affinitatis gratia fratres eius propenſiore cura tuebatur. Antipater autem Pompeio mortuo in clientelam Cæſaris ſe contulit, & quia Mithridates Pergamenus ab acceſſu Peluſij prohibitus, cum exercitu quem ducebat in Aegyptum, apud Aſcalonem morabatur, non ſolũ Arabas, quamuis hoſpes eſſet, auxiliũ ferre perſuaſit: uerũ & ipſe armata Iudæorũ tria circiter millia ſecũ mouit. Excitauit autem præſidio Syriæ quoq; potentes, & incolam Libani Ptolemæum, & Iamblichũ, & Ptolemæũ alterum, quorum gratia ciuitates illius regionis alacri animo bellum pariter inchoarunt. Iamq; fretus Mithridates auctis propter Antipatrũ copijs, Peluſium proficiſcit. Et quia tranſire uetaret, ciuitatẽ obſidebat: Antipater uerò in hac oppugnatione clarius enituit. Effracto enim ex parte ſua muro, primus in ciuitatem cum ſuis inſiluit. et Peluſium quidem captum eſt: ulterius autem eos progredi non ſinebant Iudæi Aegyptij, terrarum incolæ, quæ appellantur Oniæ. Quibus tamen Antipater non modò ne obſtarent, uerumetiam ut uictui neceſſaria præberent militi perſuaſit. Vnde factũ eſt, ut nec Memphitæ ad manus uenirent, ultroq; ſeſe traderent Mithridati, atq; ille Delta iam peragrato pugnam cum cæteris commiſit Aegyptijs, in loco cui nomen eſt Iudæorum Caſtra: eumq; in acie omni dextro cornu liberauit Antipater, circumgreſſus fluminis ripam. Leuum enim cornu contra ſe poſitum ſuperabat. Facto autẽ in eos impetu qui Mithridatem perſequerentur, multos occidit: tamq; diu reliquos fugientes agebat, donec etiam caſtris eorum potitus eſt, octoginta tantum de ſuorum numero amiſsis. Octingentos autem ferè Mithridates cum fugeret perdidit. Præter ſpem uerò ſeruatus ex prælio, uacuus inuidia, teſtis rerũ ab Antipatro geſtarum fuit apud Cęſarem. Vnde ille tunc quidem Antipatrũ ſpe & laudibus incitatum ad ſubeũda pro ſe pericula reddidit promptiorem. In quibus omnib. bellator audaciſsimus comprobatus eſt, multaq; perpeſſus uulnera, toto corpore gerebat ſigna uirtutis. Poſt autẽ quando rebus in Aegypto cõpoſitis, ad Syriam redijt, & Romana eum ciuitate ſimul & immunitate donauit: alijsq; rebus honorando, amiciſsimeq; tractando, dignum æmulatione reddidit: eiuſdemq; gratia etiã pontificatum confirmauit Hyrcano.

Ant. lib. 14 cap. 16

De accuſatione Antipatri apud Cæſarem, de pontificatu Hyrcani & Herode bellũ mouente. Cap. VIII

IOdem uerò tempore Antigonus quoq; Ariſtobuli filius cum uenisſet ad Cæſarem, maioris præter opinionem felicitatis cauſam præbuit Antipatro. Nam qui de patris morte queri deberet, propter inimicitias Pompeij ueneno, quantum putabatur, perempti, & crudelitatis in fratrem accuſare Scipionem, nullumq; inuidiæ dolum admiſcere miſerijs, ultra hæc Hyrcanum & Antipatrũ criminabatur, ueluti ſe patrio loco cum fratribus iniquiſsime pellerent, multisq; gentẽ iniurijs afficerent

cerent, dummodo ſatiarentur: quodq; in Aegyptum auxilia ipſi Cæſari non beneuolentia, ſed timore ueteris diſcordiæ miſerint, & ut amorem Pompeij deprecarentẽ. Ad hæc Antipater, ueſte proiecta, multitudinem uulnerum demonſtrabat. & qua fide quidem Cæſarem coluiſſet, uerbis non eſſe opus dixit: nam corpus etiam ſe tacente clamare: Antigoni aũt mirari audaciam, qui cum hoſtis Romanorũ ſit filius, & fugitiui Romanorũ, nouarumq; rerũ ſtudium uotumq; ſeditioſum patris habeat, apud Romanorum principem alios accuſare conetẽ, boniq; aliquid adipiſci tentet: quem hoc ſolũ oportere contentum eſſe ꝙ uiueret. Namq; nunc eum non propter inopiam deſiderare facultates: ſed ut in eos qui dediſſent, Iudæorum ſeditiones accenderet. Quæ ubi Cæſar audiuit, Hyrcanũ quidem pontificatu digniorem eſſe pronunciauit: Antipatro autẽ cuius uellet poteſtatis detulit optionem. Qui permiſſo dignitatis modo ipſi qui daret, Iudææ ꝓcurator declaratus eſt. & præter hoc impetrauit, ut ſubuerſa patriæ mœnia renouare ſibi liceret. Et hos quidẽ honores Cæſar incidendos in Capitolium miſit, ut iuſtitiæ ſuæ uirtutisq; ſignũ Antipatri memoriæ traderetẽ. Antipater uero ubi de Syria Cæſarem ꝓſecutus eſt, in Iudæam reuerſus, ante omnia patriæ muros à Pompeio dirutos reparabat: omniaq; luſtrando, ne quid in illis regionibus turbarum eſſet, nunc interminando, nunc etiam ſuadendo curabat: unumquemq; admonens, ꝙ ſi cum Hyrcano ſentirẽt, in otio atq; opulentia uicturi eſſent, fortuniſq; ſuis & cõmuni pace potituri: ſin ſpe uana ducerentẽ eorũ qui priuati quæſtus gratia res nouas optarent, ſe quidem non procuratorem, ſed dominũ omnium, Hyrcanum uero tyrannum pro rege, itemq; Romanos & Cæſarem hoſtes ꝓ amicis & rectoribus habituri: nec enim paſſuros huius poteſtatem labefactari, quem ipſi regem conſtituiſſent. Sed quamuis hæc diceret, tamẽ etiam per ſe, quoniam Hyrcanum ſegniorem uideret, neq; tam efficacem q̃ regni poſceret ſolicitudo, ſtatum prouinciæ cõponebat. Et Phaſelum quidẽ natu maximum filiorũ ſuorum militibus præpoſitũ, Hieroſolymæ eiusq; territorio præfecit: Herodem uerò ætate poſteriorem, nimisq; adoleſcentem, Galilææ deſtinat, ſimilia curaturum: qui cùm natura ſtrenuus eſſet, citò materiã ubi animi magnitudinẽ exerceret, inuenit: captumq; latronum principem Ezechiam, quẽ prædari maximo agmine continentia Syriæ deprehendit, ipſum aliosq; latrones multos interfecit. Eaq; res adeo grata fuit Syris, ut per uicos atq; oppida canerẽt Herodes, ueluti per eum pace reddita, & poſſeſsionibus reſtitutis. Ex huius deniq; operis gloria, Sexto etiam Cæſari propinquo magni Cæſaris, & Syriam tunc adminiſtranti eſt cognitus. Quin & Phaſelus fratris indolem contentione bona ſuperare certabat, augendo erga ſe beneuolentiam Hieroſolymis habitantium: atq; illam quidem ciuitatem poſsidens, nihil autem contumelioſe per inſolentiam poteſtatis admittens. hinc & Antipater obſequijs regalibus ab ea gente colebaẽ, & honores ei tanq̃ rerum domino omnes habebant. Nec tamen ipſe ꝓpterea minus fidelis aut beneuolus Hyrcano fuit. Verũ fieri non poteſt, ut liuorem quiſquam in ſecundis rebus effugiat. Namq; Hyrcanus, quamuis & antea tacitè ſua ſponte mordebaẽ adoleſcentium gloria, maximeq; rebus ab Herode geſtis, & crebris nuncijs laudes eius ꝑ ſingula facta prædicantibus angeretẽ: à multis tamen inuidis, q̃re-

Ant. lib. 14 cap. 16

gias infestare solēt; quibusq; Antipatri eiusq; filiorū probitas officiebat, insti gabatur: dicentibus q̄ Antipatro & filijs eius rebus traditis, solo contentus & hac potestate uacuo regis nomine sederet. Et quàm diu sic errabit, ut in se reges ꝓducat? Nec em̄ eos uel simulare iam procurationē, sed certe esse dominos ipso reiecto: cuius nec mandatis nec epistolis præter Iudæorū legem tantam multitudinem peremisset Herodes: illumq; nisi regnet, sed adhuc priuatus sit, ad iudiciū uenire debere, rationem tam ipsi regi q̄ patrijs legib. redditurum, quæ indemnatos occidi nō sinerent. His paulatim accendebat Hyrcanus. Ad extremū autem iracundia prodita, causam dicturum Herodem iubet accersiri: atq; ille & patris monitu, & q̄ ei fiduciam res gestæ darent, firmata prius Galilæa præsidijs, ad regem proficiscitur. Ibat autem cum forti caterua, ne uel derogare uideretur Hyrcano, si plures duceret, uel inuidiæ nudus pateret. Sextus autem Cæsar adolescenti metuēs, ne quid apud inimicos deprehenso mali fieret, ad Hyrcanum mittit, qui ei manifeste denunciarent, ut homicidij crimine liberaret Herodem. Hyrcanus autē qui eum diligeret, per se quoq; id cupiens, absolutionem decernit. Atq; is inuito rege euasisse ratus, Damascum recessit ad Sextum, nequaquam paratus obedire, si denuò fuisset accitus. Rursumq; ab improbis irritabatur Hyrcanus, qui dicerēt iratum Herodem abijsse, & ut se contra ipsum strueret, properasse. Hæc autem rex uera esse existimans, quid ageret nesciebat: quoniàm potentiorem inimicum uidebat. Cùm uerò à Sexto Cæsare dux militum per Syriam itemq; ꝑ Samariam declaratus esset Herodes, neq; solum propter gentis fauorem, sed etiam uiribus suis terribilis putaretur, in timorem extremū incidit, iamiamq; illum cōtra se credens cum exercitu esse uenturum. Neq; opinione deceptus est. Namq; Herodes intentatæ sibi accusationis iracundia, conflatam militū multitudinem in Hierosolymam ducebat, ut Hyrcanum regno deponeret. Idq; feciisset, ni pariter egressi pater & frater fregissent eius impetum, deprecantes ut & ipse uindictam minis tantum, solaq; indignatione metiretur: regi autem parceret, sub quo ad hoc potentiæ processisset: ac si propterea quòd in iudicium uocatus esset, indignaretur: quia tamen absolutus est, gratias ageret, neq; tristibus quidem paria referret, saluti uerò esset ingratus. Quòd si etiam momenta bellorum reputanda uiderentur, iniquitatem militiæ consideraret: neq; omnino de uictoria bene speraret, qui cum rege congressurus esset domestica consuetudine iuncto, & de se bene merito: sæuo autem nunquam, nisi quòd maleuolorū consilijs impulsus, umbram ei tantum iniquitatis intētasset. Paruit his Herodes, qui speratis putauerat posse sufficere, suasq; uires demonstrare nationi. Et inter hæc discordia Romanorum circa Apamiam bellumq; domesticum oritur: quoniam Cæcilius Bassus fauore Pompeij Sextum Cæsarem dolo necauerat, eiusq; militem occupauerat. Alij uerò Cæsaris duces, mortis eius ulciscendæ gratia, cunctis uiribus Bassum petebant. Quibus tam interēpti quàm superstitis Cæsaris causa, quòd ambobus esset amicus, Antipater per filios suos misit auxilia. Cum autem bellum traheretur, ex Italia successor antè dicti Sexti uenit Marcus.

De Roma-

De Romanorum diſsidijs poſt mortem Cæſaris & inſidijs Malichi. Cap. IX

EOdem tempore magnum bellum inter Romanos conflatur, dolo Caſsij & Bruti Cæſare interfecto, poſtq̃ triennium ſeptemq́; menſes tenuit principatum. Maximo aũt motu cædis eius gratia concitato, & optimatibus inter ſe diſsidentibus, propria ſpe quiſq; ducebatur ad id quod exiſtimabat eſſe commodius. Itaq; Caſsius Syriam petit, occupaturus militẽ, qui Apamiam circumſidebat: ubi & Marcũ & diſsidentes cohortes Baſſo cõciliauit, ſimulq́; obſidione liberauit Apamiam. Ipſe uerò exercitũ ducens ſtipendiũ ciuitatibus indicebat: nec modus erat exactionum. Cum autem Iudæos quoq; ſeptingenta talenta iuſsiſſet conferre, minas eius ueritus Antipater, filijs ſuis & alijs amicis mature pecuniæ cogendæ curam diſtribuit, & inter eos Malicho cuidam ex amicis: adeò neceſsitas urgebat. Primus aũt Herodes Caſsij fauorem promeruit, qui ex Galileę parte ſua, talenta centũ attulit, propterea q́; inter eximios amicos numerabatur. At uerò cæteros tarditatis arguens Caſsius, ipſis ciuitatibus iraſcebaẽ. Eoq́; Gophnam & Ammauntem, & duas alias ciuitates ex uilioribus depopulatus, ibat quidem quaſi Malichũ interfecturus, q̃ remiſsior in exigendo fuiſſet. Verũ & huius & cæterarum ciuitatũ interitũ repreſsit Antipater, centum ilico talentis Caſsio delinito. Nequaquam tñ Malichus poſt abitũ Caſsij, beneficiorum Antipatri memor fuit. Sed illi ipſi, quem ſæpenumero memorabat ſui ſeruatorẽ fuiſſe, periculũ moliebaẽ, iniquitatis ſuæ impedimentum abolere feſtinans. Itaq; Antipater & uires eius & calliditatẽ metuens, flumen tranſit Iordanem, ad ulciſcendas inſidias collecturus exercitum. Deprehenſus autẽ Malichus Antipatri filios impudentia ſuperat. Nam & Phaſelũ apud Hieroſolymam præſidijs appoſitum, & Herodem, qui cuſtodiam curabat armorũ multis excuſationibus & ſacramentis circumuentos impellit, ut ipſis interce dentibus reconciliareẽ Antipatro: atque ita denuo per Antipatrum exorato Marco, tunc in Syria militem regente, ſeruatus eſt: qui Malicũ ſtatuerat occidere, q̃ nouis rebus ſtuduiſſet. Cæſare uerò adoleſcente & Antonio cum Bruto & Caſsio bellũ gerentibus, Marcus & Caſsius exercitu de Syria conflato, q̃ magnũ momentũ, ubi uſus popoſcit, Herodes fuiſſet, ipſum quidem totius Syriæ procratorem præficiunt, equitũ illi manu peditumq́; attributa: ſi autem bellum deſijſſet, regnum quoq; Iudææ Caſsius ſe eidẽ delaturũ eſſe pollicitus eſt. Euenit autẽ, ut Antipatro & ſpes & fortitudo filij, cauſa mortis fieret. Horum enim metu Malichus, miniſtro quodam regio pecunia corrupto, mixtum ei ueneno poculum dari perſuadet. Atq; ille quidem iniuſtitiæ Malichi præmium fuit poſt conuiuiũ mortuus, uir & aliàs ſtrenuus rebusq́; adminiſtrandis idoneus, & qui regnum recuperatũ conſeruaſſet Hyrcano. Malichus autem infenſum propter ſuſpicionem ueneni populum, negando placabat: ſimulq́; ut ualidior eſſet, armatorum ſibi copias conquirebat. Nec enim Herodẽ ceſſaturum arbitrabaẽ, quinetiam mox cum exercitu necis paternæ ultor adueniret. Sed Phaſeli fratris conſilio, qui eũ palàm minimè perſequendum eſſe dicebat, ne uulgi ſeditio concitaretẽ, & purgantẽ ſe tunc Malichum patienter admiſit, & ſuſpicione liberum eſſe concedens, clariſsimas paterno funeri celebrauit exequias. Cõuerſus aũt in Samariam, & ciuitatem

Ant. lib. 14 cap. 20

compoſuit ſeditione turbatã, perq́; dies feſtos in Hieroſolymam remeabat, præmiſsis ac comitantibus armatis: cui Hyrcanus, ita ſuadente ob metũ Malicho, denunciat, ne alienigenas ſuperinducat indigenis feſtũ pure caſteq́; celebrantibus. Herodes aũt, & ipſo qui præceperat, cauſaq́; contẽpta, nocte ingreſſus eſt. Iterumq́; Malichus ad eum ueniens, Antipatrũ flebat. Contraq́; ille ſe falli, cum uix animi dolorẽ premeret, ſimulabat: & tñ de nece patris apud Caſsiũ per epiſtolas queſtus eſt, cui propterea Malichus inuiſus erat. Itaque non modò ut mortem patris ulciſceretur, ei reſcripſit: ſed etiam tribunis quibus præerat, ut in cauſa iuſta Herodi opem ferrent, occulte præcepit. Et qm̃ capta Laodicia, undiq; ad Herodẽ conuenerant optimates cum muneribus & coronis, ipſe quidem hoc ultioni tempus deſtinauerat. Malichus autẽ id Tyri fore ſuſpicabatur: & filiũ ſuũ tunc apud Tyrios obſidem, ſtatuit ſubducere, & ipſe in Iudæam fugam parabat. Salutis aũt deſperatio ſtimulabat, ut etiam maiora cogitaret: nam & Iudæorũ gentem contra Romanos excitaturũ ſe credidit, dum bello aduerſus Antoniũ Caſsius occupabat, deiectoq́; Hyrcano facilime regnaturũ. Sed profecto irridebat eius ſpem fatale decretum. Etenim quò intenderet animũ ſuſpicatus Herodes, & ipſum & Hyrcanum ad cœnam uocat. Deinde ſeruorũ quendam inſtruendi cõuiuij ſpecie mittit. Sed res erat, ut tribunis prædiceret ad inſidias egredi: atq; illi præceptorũ Caſsij memores, ad littus ciuitati proximũ armati gladijs occurrunt, ibiq́; circumſeptũ Malichũ multis uulneribus interficiunt. Hyrcanus aũt ſtatim concidit ſtupore diſſolutus: uixq́; anima recepta, Herodẽ percontabatur quis Malichũ occidiſſet. Et cum è tribunis unus reſpondiſſet, Caſsij præceptum: planè, inquit, & me & patriã meã Caſsius ſeruat incolumẽ: qui amborum inſidiatorẽ peremit. Vtrũ autẽ ex animo dixerit, an quod timore factũ probaret, incertũ eſt. Sed enim Malichũ hoc modo ultus eſt Herodes.

De Herode accuſato & uindicato. Cap. X

Ant. lib. 14 cap. 20

POſtquam uero Caſsius exceſsit è Syria, iterũ Hieroſolymis orta ſeditio eſt, cum Felix in Phaſelum mouiſſet exercitũ, & in Herodem, fratris pœna uellet necem Malichi uindicare. Caſu autẽ Herodes cum Fabio Romano duce apud Damaſcum habitabat: & ne cupiens auxilio foret, morbo impediebatur. Interea Phaſelus etiam ſine cuiuſquam auxilio ſuperauit Felicem: probrumq́; ingrati obijciebat Hyrcano, qui & Felici ſtuduiſſet, fratremq́; Malichi caſtella occupare permiſiſſet. Iam enim multa tenuerat, omniumque tutiſsimum Maſſadam. Nec tamen ei quicquam contra uim Herodis potuit ſufficere, qui mox ut conualuit, & alia recepit, & illum ex Maſſada ſupplicem dimiſit, & Marionem Tyriorũ tyrannum ex Galilæa pepulit: tria enim caſtella poſſederat: Tyrijsq́; quos ceperat, uitam conceſsit omnibus: nõnullos etiam donatos abire iuſsit, unà & ſibi ciuitatis beneuolentiam, & tyranno comparans odium. Marion autem à Caſſio quidem meruerat tyrannidem, qui tot Syriæ tyrannos præfecerat: ſed ob Herodis inimicitias etiam Antigonum Ariſtobuli ſecum ducebat, & Ptolemæum, propter Fabiũ, quem Antigonus ſibi pecunia ſociatum, adiutorem incœpti habebat. Cuncta uero ſocer Ptolemæus Antigono ſubminiſtrabat. Contra quos Herodes inſtructus, in aditu Iudææ commiſſo prælio, uictoria

potitur

potitur: fugatoq; Antigono, redit in Hieroſolymã, pro merito geſtæ rei omnibus charus, ut etiam quibus antea deſpectus erat, tunc in eius familiaritatẽ ſeſe dederint, propter Hyrcani affinitatem. Namq; is Herodes iampridem ex indigenis habuerat uxorem non ignobilem, quæ Doris uocabatur, & Antipatrum ex ea ſuſceperat filium. Tunc autem duxerat Alexandri, cuius pater fuit Ariſtobulus, filiam Mariammen, Hyrcani neptem ex filia, atq; inde regi familiaris erat. Sed ubi Caſsio circa Philippos interfecto, Cæſar in italiam, & Antonius in Aſiam diſceſſerunt: legatis ab alijs ciuitatibus ad Antoniũ miſſis in Bithyniam, etiam Iudæorũ optimates accuſatũ ueniunt Phaſelũ & Herodem: q illis rerũ ſummam ui poſsidentibus, nomen tantũ honorabile ſupereſſet Hyrcano. Ad quæ Herodes qui præſto erat magna pecunia placatũ ſic Antonium affecit, ut ne uerbũ quidem inimicorũ eius pateretur audire. Et tunc quidem ita digreſsi ſunt. Quum aũt denuo Iudæorum primates centum uiri, Antiochię proximam Daphnen ad Antoniũ ueniſſent, amori Cleopatræ iam ſeruientem, delecti à cæteris, qui eloquẽtia & dignitate præſtãbãt, aduerſus fratres accuſationẽ proponunt. Reſpõdebat aũt Meſſãla, cauſæ defenſor, aſtante etiam propter affinitatem Hyrcano. Auditis deinde utriſque partibus, Antonius percontabatur Hyrcanum, quinam eſſent regendis rebus aptiſsimi. Cumq; is Herodem, eiusq; fratres alijs prætuliſſet, uoluptate repletus (nam & hoſpes eorum paternus erat, humaniſsimeq; ab Antipatro ſuſceptus, eo tempore quo in Iudæam cum Gabinio uenerat) tetrarchas ambos declarat, totius eis Iudæę procuratione permiſſa. Legatis aũt id ægre ferentibus, quindecim eorũ correptos, carceri tradidit, quos etiam penè occidit. Cæteros autẽ reiecit cũ iniuria: unde maior tumultus Hieroſolymis excitatus eſt. Deniq; mille legati iterum Tyrũ miſsi ſunt, ubi cõmorabatur Antonius in Hieroſolymam paratus irruere. Et contra eos uociferantes, magiſtratus Tyriorũ directus eſt, data ei licentia, ut quos cõprehendiſſet, occideret: præceptoq; ut eorũ poteſtatem confirmare curaret, qui tetrarchæ ipſius eſſent Antonij ſuffragio conſtituti. Ante hæc autẽ Herodes uſq; ad littus cum Hyrcano progreſſus, multis eos admonebat, ne & ſibi interitus, & patriæ belli cauſa fierent, dum inconſiderate contendunt. Illis aũt tanto magis id indigne ferentibus, Antonius miſsis armatis, multos occidit, multos etiam uulnerauit. quorũ & ſaucios cura, & mortuos ſepultura Hyrcanus dignatus eſt. Non tamen ideo qui effugerant quieſcebant: perturbando enim ciuitatẽ, Antonium irritabant, ut etiam quos in uinculis haberet, occideret.

Ant. lib. 14 cap. 21

De bello Parthorum contra Iudæos & fuga Herodis ac fortuna. Cap. XI

BArzapharne autem Parthorũ ſatrapa Syriam biennio poſt cum regis filio Pacoro detinente, Lyſanias patris ſui mortui ſucceſſor Ptolemæi Minnæi filij, mille ſatrapæ talẽta pollicitus, & mulieres quingentas, ei perſuadet ut Antigonum in regnum inducerent, Hyrcanumq; deponerẽt. Impulſus igitur ab eo Pacorus, ipſe quidem per maritima loca perrexit, Barzapharnem autem itinere mediterraneo iuſsit irrumpere. Sed maritimorum Tyrij Pacorum excluſerunt, cum Ptolemaidenſes eum & Sidonij recepiſſent. Ille autem quendam regiũ pincernam, cognominem ſuum, equitatus ei parte attributa, ad Iudæã iuſsit accedere, & exploraturũ hoſtium

Ant. lib. 14 cap. 21

consilium, & ubi usus exegisset, præsidio futurũ Antigono. quibus Carmelũ populantibus, multi Iudæi ultro ad Antigonum cõfluunt, ad expeditionem alacriter animati. Ille autem ad locum qui Drymos dicitur, occupandum eos præmittit: ubi commissa pugna, depulsisq; hostibus & effugatis, Hierosolymam cursu petebant: auctiq; multitudine, usq; ad regiam processerunt. Excepti autem ab Hyrcano & Phasselo, forti acie in foro confligunt. Ibiq; hostes in fugam uersos pars Herodis in fanũ concludit: custodesq; his sexaginta uiros apponit, per ædes proximas collocatos. Sed hos quidẽ infensus fratrib. populus, igne consumit. Herodes autẽ iracundia peremptorum congressus cum populo, multos obtruncat: inq; dies singulos inuicẽ sese per insidias incursantibus, assiduæ cædes erant. Instante uerò die festo, q̃ Pentecoste uocatur, omnia circa templũ, totaq; ciuitas plebe rustica repleta est, & pleraq; armata. Et Phasselus quidẽ muros, Herodes autẽ cum paucis domũ regiam custodiebat. Inuasisq; de improuiso hostibus in suburbano, cõplures quidem peremit, omnes autẽ in fugam uertit. & hos in ciuitatẽ, alios in fanũ, alios in extremum uallum includit. Interea pacis arbitrũ Pacorum Antigonus petit admitti. Exoratus autẽ Phasselus & ciuitate & hospitio cum quingẽtis equitibus Parthum recepit, prætextu quidẽ componendæ seditionis ueniẽtem, re autẽ uera ut adiuuaret Antigonũ. Deniq; Phasselũ dolo perpulit, ut ad Barzapharnem legatus de pace proficisceretur: quamuis multa dissuadente Herode, atq; ut insidiatorẽ occideret, né ue se eius fallacijs dederet, admonente natura enim Barbaros fidẽ negligere. Exijt etiã Pacorus cum Hyrcano, quo minus suspectus esset: nonnullisq; relictis equitibus apud Herodẽ, quos Eleutheros uocant, cum cæteris Phasselum prosequebat. Sed ubi ad Galilæam uenerunt, indigenas quidẽ disidentes atq; armatos offendunt: satrapam uerò conueniunt satis callide & officijs amicitiæ dolos tegentẽ. Deniq; postquam dona eis dedit, redeuntibus insidias posuit. Illi autẽ in maritimũ quendam locum deducti, cui nomen est Ecdippon, fraudẽ intelligunt. Ibi enim de promissis mille talentis audierunt: & quòd Antigonus pleraſq; mulieres ex his quas ipsi haberent, inter quingentas Parthis deuouisset: quodq; sibi semper à Barbaris præstruerent insidiæ, ac olim capti essent, nisi mora fuisset, dum Hierosolymis caperet Herodes, ne sibi præscius quę de his agerent, caueret. Hæc iam non uerba erant solũ, nam & custodes huud procul abesse conspiciebat. Et tamen Phasselus Hyrcanũ deserere non sustinuit, quamuis eum sæpius moneret Offilius ut fugeret: cui Saramalla Syrorum tunc ditissimus dixerat, quemadmodũ essent omnia de insidijs constituta. Sed conuenire satrapam maluit, atq; in os exprobrare, q̃ se insidijs appetisset: ac maxime quia pecuniæ causa talis extitisset, cum plus ipse pro salute daturus esset, quàm q̃ regno promisisset Antigonus. Ad hæc Parthus subdola satisfactione iureq; iurando suspicionẽ deprecatus, perrexit ad Pacorum: statimq; à Parthis qui remanserant, quibusq; iussum erat, Phasselus atq; Hyrcanus comprehendunt, periuriam simul ac perfidiã execrantes. At interim pincerna ad hoc missus, Herodẽ capere moliebatur: eumq; fallere, ut extra murũ procederet, sicut sibi mandatũ fuerat, conabatur. Ille autẽ suspectos habere solitus Barbaros, & tunc minimè dubitans in hostes incidisse literas quæ insidias indicarẽt, prodire

dire nolebat: quanq̃ ſatis idoneam cauſam Pacorus obtẽderet, epiſtolas por tantibus obuiam ire debere: nec enim ab hoſtibus eſſe captos, aut quicq̃ de inſidijs, ſed quæ Phaſelus geſsiſſet, his contineri. Iamdudũ aũt ab alijs audierat Herodes, fratrẽ ſuum Phaſelũ eſſe correptũ: & Hyrcani filia Mariamme prudentiſsima fœminarũ, multis eum precib. ne prodiret orabat: né ue ſe crederet manifeſtis iam conatibus Barbarorũ. Adhuc aũt Pacoro cũ ſocijs deliberante, quó nam modo clàm patraret inſidias, nec em̃ fieri poſſe ut tantæ ſapientiæ uir ex aperto circumueniret, nocte Herodes cũ propinquiſsimis ſibi ad Idumæam ignaris hoſtibus proficiſcit. Eo cognito, Parthi eum perſequebantur. Et ille matrem quidẽ fratresq́; ſuos, deſponſatamq́; puellam cũ matre, minimoq́; fratre prætẽdere iter iuſsit. ipſe aũt caute cum famulis ſuis Barbaros retentabat: multisq́; per omnes conflictus interẽptis, ad caſtellũ Maſſada properabat. Grauiores aũt in fuga Parthis Iudęos expertus eſt. Qui cum ſemper moleſti fuiſſent, à ſexageſimo tamen ciuitatis ſtadio aliquandiu etiã acie decertauerunt. Vbi Herodes uictoria potitus, cum multos interfeciſſet, ipſumq́; locũ in memoriã præclari facinoris ædificatũ, locupletiſsima exornauit regia, arcemq́; in eo munitiſsimã cõdidit, ac de ſuo nomine Herodion uocauit. Et tunc quidem cum fugeret, multos ſibi adiungebat. Poſtea uerò q̃ Threſam Idumææ peruenit, occurrit ei frater Ioſephus, turbamq́; ſequentiũ diminui perſuadet: nec enim capacem eſſe tantæ multitudinis Maſſadam. Erat autem ſupra quàm nouem milliũ multitudo. Itaq; paruit Herodes eius cõſilio, & impares quidem neceſsitati per Idumæam dimiſit cum uiatico, lectiſsimos aũt maximeq́; neceſſarios tenuit, atq; ita in caſtellum receptus eſt. Deinde octingentis ibi relictis, qui mulieres defenderẽt, itemq́; commeatu, qui ſatis eſſet obſeſsis, ipſe in Petram ciuitatẽ Arabiæ perrexit. Parthi autem apud Hieroſolymam in prædam uerſi, in fugientiũ domos ac regiam irruebant, ſolis Hyrcani pecunijs abſtinẽtes: quæ trecẽta talenta ſuperabant, aliorum uerò ſpe minores inueniebant: quoniam Herodes iampridem Barbarorum perfidiam ſuſpicans, quicquid in opibus pretioſum, in Idumæã multo antè comportauerat: eiusq́; ſociorum itidem quiſq; fecerat. Veruntamen poſtquã præda potiti ſunt Parthi, ad hoc iniuriæ proceſſerunt, ut omnẽ terram illam bello implacato replerent, Mariſa quoq; ciuitate uaſtata: nec ſolũ Antigonũ regem conſtituerent, uerumetiã Phaſelum & Hyrcanũ uinctos ei traderent uerberandos. At ille Hyrcani quidẽ auriculas dentibus truncat, ut ne ſolutus quidẽ mutatis rebus unquã pontificatũ recipiat: ab integris enim celebrari ſacra oportet. Phaſeli uerò uirtute præuentus eſt Antigonus. Qui cũ nec ferri copiam, nec manus liberas haberet, ad ſaxũ fracto capite interijt: atq; ita probato, q̃ uerus Herodis frater eſſet, Hyrcanusq́; degeneraſſet, uiriliter moritur: dignũ anteacta uita obitũ aſſecutus. Fertur tñ & aliud, q̃ ex illa quidẽ plaga reſipuerit, ſed ueluti curandi eius cauſa, miſſus ab Antigono medicus, uenenis malis uulnus expleuerit, eoq́; illũ pacto peremerit. Vtrũuis aũt uerius ſit, præclarũ habet initiũ. Deniq; aiũt eũ prius q̃ efflaret animã, cognito ex quadã muliercula, q̃ Herodes euaſiſſet, dixiſſe: Nunc bono animo diſcedam, qui ultorem inimicorũ reliquerim. Ille quidẽ hunc exitum habuit. Parthi autẽ, quanquam mulieribus caruerint, quas maximè cupiebant, rebus tamen

tamen cum Antigono apud Hieroſolymam cõpoſitis,uinctũ in Parthiã Hyr canum ducunt.Herodes aũt obſtinatus in Arabiam, uelut adhuc uiuo fratre ſuo feſtinabat:ut pecunias ab rege acciperet, quib.ſolis exoratũ iri pro Phaſelo ſperabat auaritiã Barbarorũ. Etenim cogitabat, ſi Arabs minus memor fuiſſet paternæ amicitiæ, animoq; liberali parcior, uel mutuũ ab eo ſumere, quod redemptionis cauſa præberet: pignori oppoſito ipſius filio quem redi meret. Secum enim habebat fratris filium,ſeptem annos natũ: trecentaq; talenta dare decreuerat, interpoſitis precationi Tyrijs. Sed profecto ſtudium fortuna prꝛeuenerat:& Phaſelo mortuo nequicq̃ fratrem diligebat Herodes. Non tñ uel apud Arabas ſaluam amicitiam reperit. Deniq; Malichus rex eorum,prꝛemiſsis qui hoc admonerent,quamprimũ reuerti eum ex finibus ſuis iubet,ſimulatione quidẽ Parthos per legatos petiſſe, ut Herodẽ Arabia pelleret: certa uero cauſa fuit, ꝙ uicẽ Antipatro debitã negare ꝓpoſuerat,neq; pro beneficijs ab eo perceptis aliquid eius filijs gratiæ rependere, cõſolationis egentibus.Impudentiæ uero ſuaſores habebat, qui Antipatri uellẽt abiurare depoſita.Erant aũt circa eum potẽtiſsimi. Proinde Herodes ubi Arabas ex ea ſibi cauſa hoſtes eſſe deprehendit, unde amiciſsimos exiſtimabat, eaq; reſpondit nuncijs,quæ dolor imperauit,Aegyptum uerſus recedit. & prima quidẽ ueſpꝛra in quoddam agreſte fanũ,dum poſt ſe relictos reciperet,diuertit. Poſtero aũt die cum Rhinocoluram perueniſſet, fratris ei mors nunciat. acceptoq; tanto luctu,quantum curarũ æſtum depoſuit,ibat ulterius. Itaque Arabem ſero facti pœnituit: & qui reuocarent eum,quem contumelioſe tractauerat,uelociter miſit.Herodes aũt in Peluſium peruenerat: ibiq; tranſitu ꝓhibitus ab eius rei ſpeculatoribus,rectores adit: & illi famam uiri dignitatemq; reueriti,Alexandriam eum proſequunt.Ingreſſus aũt ciuitatẽ,à Cleopatra honorifice ſuſceptus eſt,ducem ſibi militũ fore eum ad ea quę parabat, exiſtimante.Poſthabitis aũt reginæ precibus,neq; hiemis aſperitatẽ,neq; marina diſcrimina,quo minus nauigaret Romam,extimuit. Circa Pamphyliam uero periclitatus,maiore oneris parte reiecta,uix in Rhodũ uehemẽter bello Caſsij uexatam,ſaluus euadit.Amicorũ autẽ ſuorũ, Ptolemæi & Saphinij receptus hoſpitio,licet rei pecuniariæ premeret inopia, maximam tamen ædificat nauim triremem:eaq; cum amicis delatus Brunduſium, atq; inde continuo Romam profectus,familiaritatis paternæ gratia primũ conuenit Antonium: eiq; tam ſuas q̃ totius generis clades exponit: quodq; affectibus ſuis in caſtello relictis,atq; obſidione cinctis,ad eum hieme ſupplex nauigaſſet.Itaque tantę miſerationis caſum miſeratus Antonius,& memoria quidẽ iunctę cum Antipatro dexteræ, tum uerò ipſius qui aderat contẽplatione uirtutis, etiam tunc eum regẽ conſtituere propoſuit Iudæorũ, quem ipſe tetrarcham antea fecerat.Non minus autem q̃ fauore Herodis, odio ducebat Antigoni. Hunc enim & ſeditioſum,& Romanis inimicum eſſe arbitrabatur. Cæſarem quidem habebat multo q̃ ipſe paratius renouantem Antipatri expeditiones, quas in Aegypto cũ eius patre pertulerat:& hoſpitiũ & in rebus cunctis beneuolentiam: cum præter hæc ipſius quoq; Herodis ſtrenuitatem cerneret. Veruntamẽ & ſenatũ conuocabat,ubi Meſſala, & poſt eũ Atratinus, aſtante Herode,patris eius merita, & ipſius circa populum Romanum fidem proſequeban-

Ant.lib.14 cap.13

quebantur, quo ſimul hoſtẽ Antigonũ demonſtrarent: nõ ſolũ q̃ intra bre ue tẽpus is diſsidere cœpiſſet, uerumetiã q̃ antea quoq; populo Rom. deſpecto, Parthorũ ſuffragio regnũ curauiſſet accipere. His autem cõmoto ſenatu, cum Antonius etiã bello cõtra Parthos gerẽdo utile eſſe diceret Herodẽ regem creari, omnes aſſentiunt. Dimiſſoq; ſenatu, Antonius quidẽ & Cæſar egrediebantur, mediũ ſtipantes Herodẽ. Conſules aũt cum alijs magiſtratibus antecedebant, cæſuri hoſtias, decretumq; ſenatus in Capitolio repoſituri. Primo autem die regni Herodis, apud Antonium cœnatum eſt.

De bello Herodis è Roma redeuntis, pro Hieroſolyma & contra latrones. Cap. XII

EOdem uerò tempore Antigonus apud Maſſadam incluſos obſidebat, alijs quidem uictui neceſſarijs abundantes, aquæ autẽ ino pes. Vnde Ioſephus quoq; frater Herodis cum ducentis familiaribus ſuis ad Arabas cõfugere cogitabat: audito q̃ eorum quæ in Herodem cõmiſerat, Malichum pœniteret: caſtellumq; reliquiſſet, niſi circa noctem, qua exiturus erat, plurimum imbriũ contigiſſet effundi. aqua em repletis puteis, fugiendi cauſa nõ erat, adeo ut etiam ultro in Antigoni militẽ eruptiones auderent: multosq; nunc aperto prælio, nunc inſidijs neci darẽt: non tamen illis omnia pro uoto cedebant, ſed ipſi quoq; interdum cum aduerſo caſu reuertebantur. Interea dux Romani militis Ventidius, prohibitũ miſſus Parthos à Syria, poſt illos in Iudæam uenit: uerbo quidẽ, ut Ioſepho & qui unà obſidebantur, ferret auxilium: re autem uera, ut pecunias auferret Antigono. Itaq; cum non longe ab Hieroſolymis tetendiſſet, quæſtu expletus, ipſe quidem cum maxima exercitus parte diſceſsit. Silonem uerò cũ pau cis, ne furtum deprehenderetur, ſi omnes abduxiſſet, reliquit. Antigonus autem ſperans iterum Parthos ſibi adiumento fore, Silonem interim placabat: ut pendente ſpe, nihil inquietaret. Iam uerò naui ex Italia in Ptolemaidẽ deuectus Herodes, nõ parua manu coacta externorum atq; gentilium, per Galilæam aduerſus Antigonum properabat, Ventidij & Silonis fultus auxilio: quibus Gellius ab Antonio miſſus, ut Herodem in regnum deducerent, perſuaſit. Horum aũt Ventidius quidem turbas in ciuitatibus, quæ propter Parthos euenerant, cõponebat. Silonem uerò Antigonus in Iudea mercede corruperat. Non tamen Herodes opis egebat: in dies enim ſingulos, quo magis iter promouebat, augebantur eius copiæ. nam præter paucos omnis ei Galilæa conſenſit, & propoſitũ habebat præmium neceſſarium Maſſadam, ut primum affectus ſuos obſidione liberaret, ſed impedimẽto fuit Ioppe. Hæc em prius, q̃ hoſtilis eſſet, eximenda uidebatur: ne dum ipſe peteret Hieroſolymam, receptaculũ à tergo aliquod inimicis relinqueretur. Silo autem iungit agmina, inueniſſe gaudens reſiſtendi occaſionem, quòd eum perſecutio premeret Iudæorum. Hos autẽ Herodes paruę manus excurſatione perterritos, mature in fugam uertit: & Silonẽ male repugnantẽ, periculo eripit. Deinde capta Ioppe, ſuos liberaturus ad Maſſadam feſtinabat: dum indigenarũ alios amicitia paterna ſibi ſociaret, alios ipſius gloria, nõnullos utriuſq; beneficijs debita uiciſsitudo: plurimos tñ ſpes, ut à rege certiſsimo. Iamq; ualidiſsimas quæſierat militũ copias: ſed Antigonus iter eius impediebat, loca inſidijs opportuna præoccupãs, unde nullũ aut minimũ afferebat hoſtib. detrimentũ.

Ant. lib. 14 cap. 23

Ant. lib. 14 cap. 24

Herodes

Herodes autē facile receptis ex Maſſada pignoribus ſuis & rebus, à caſtello in Hieroſolymā perrexit. Cui ſe Silonis milites & multi ex ciuitate iunxerūt, uirium eius timore perculſi. Caſtris autē poſitis ad occiduam regionem oppidi, cuſtodes eius partis ipſum ſagittis & iaculis impetebāt: ab alijs uero per cuneos excurrentibus primæ frontis acies tentabant. Herodes autem primo circa muros præconis uoce declarari iuſsit, populi ſe bono & ſaluti ciuitatis aduenisſe: pœnasq; ab nullo quamuis manifeſto inimico repeturū, ſed diſcordiſsimis etiā offenſarū obliuionē daturū. Deinde cum allocutionib. contrarijs pars Antigoni obſtaret, quo minus aut præcones exaudire, aut uoluntatem mutare quiſpiā poſſet, quod reliquū erat, ſuis imperat murorū defenſores deturbare: atq; illi ſtatim ſagittis cunctos ex turribus in fugā uerterunt. Ibiq; tunc Silonis detecta corruptio eſt. Multis enim militū ſubornatis, qui rebus egere ſe neceſſarijs acclamarent, pecuniamq; alimentis poſcerent, atq; hyemandi gratia in loca opportuna dimitti (nam ciuitati proxima deſerta erant, ita omnib. ab Antigono antè prouiſis) & incitabat exercitū, & ipſe recedere conabat. Herodes aūt nō ſolum duces qui Siloni parerent, ſed etiam milites ubi plurimi eſſent conueniendo, rogabat ne ſe deſtituerent, quem ſcirēt à Cæſare & Antonio & ſenatu deductū, in uno die pollicitus eos penuria ſoluere. Deinde hæc precatus ipſe agros adit: tantamq; his exhibuit copiā commeatus, ut Silonis omnes accuſationes perimeret: ſimulq; proſpiciēs, ne uel in poſterū miniſtrare deſinerēt, accolas Samariæ p epiſtolas admonebat (nā ciuitas eius ſe clientelæ dederat) ut alimenta & uinū & oleū & pecora in Hierichunta deferrent. Hoc ubi audiuit Antigonus, ſtatim qui frumentatu hoſtes prohiberēt, atq; inſidijs opprimerēt, per agros dimittit. Illiq; iuſsis obediunt, & magna iam manus armatorū ſuper Hierichunta fuerat congregata. Diſcreti aūt montibus inſidebant, ſi qui exportarent uictui neceſſaria ſpeculantes. Non tñ Herodes otioſus erat, ſed decē cohortibus comitatus, quinq; Romanorū, & quinq; Iudæorū, quibus permixti erant etiam mercede conducti trecenti, præterea paucis equitibus Hierichunta peruenit: & ciuitatem quidē uacuam habitatoribus reperit, quingentos uero cum mulierib. ac familijs montium occupaſſe cacumina. & hos quidē captos dimiſit: Romani autē in reliquam ciuitatem irruūt, eamq; diripuere, cum plenas domos offendiſſent omnigenis opibus. Rex autem apud Hierichūta præſidio collocato, reuerſus eſt: Romanumq; militem in his quæ ſibi acceſſerant ciuitatibus, hoc eſt Idumæa, & Galilæa, & Samaria, hyematurū dimiſit. Antigonus quoq; Silonis corruptione meruit, ut exercitus partē Lyddenſes ſuſciperent in Antigoni gratiam. Et Romani quidem armorū cura ſoluti, rebus omnibus abundabant. Herodes autē non quieſcebat, ſed Idumæam duobus millibus peditum, & quadringentis equitibus, miſſo etiam fratre ſuo Ioſepho, cōmuniuit, ne quid noui cum Antigono tentaret. Ipſe aūt, matre cum alijs quos ex Maſſada liberauerat affectib. ſuis in Samariā translata, ibiq; tutiſsime collocata,
Ant. lib. 14 cap. 24 ut cætera Galilææ ſubuerteret, atq; Antigoni præſidia expelleret, proficiſcit. Cūq; Sephorim, licet uehementiſsime ningeret, peruenisſet, facilime ciuitatē capit, cuſtodib. eius ante aggreſsionē fuga dilapſis: ibiq; ſuis militibus, quos hyems fatigauerat, recreatis (erat em magna copia cōmeatus) aduerſus latro

nes

nes in ſpeluncis degentes direxit animũ: qui pleraq; illius regiõnis incurſantes, non minoribus q̃ belli cladibus incolas afficiebant. Præmiſsis aũt tribus peditum cohortibus, unaq; ala equitũ in uicum Arbelã, ipſe diebus quadraginta poſt cũ reliqua manu ſuperuenit. Nec tamen eius incurſum hoſtes extimuere, ſed armati obuiã ꝓcedebãt, peritia bellatoris fiſi, & ferocitate latronis. Deinde prælio cõmiſſo, dextro ipſorũ cornu, ſiniſtrũ Herodis in fugam pellitur. Ille aũt de ſuo dextro circũgreſſus, uelociter ſubuenit. & ſuos quidẽ à fuga retrahit: irruẽdo aũt in hoſtes, impetũ perſequentiũ refrenabat, donec à fronte pugnantes uiolentiæ cõceſſerunt: qui tamen eos uſq; ad Iordanẽ cædendo perſequebaꝫ: & magna fugientiũ parte perẽpta, cæteri trans fluuium diſiecti ſunt: & Galilæa metu eſt purgata, niſi q̃ in ſpelũcis latitantes reliquerant, eorumq; cauſa diutius ibi remorandum fuit. Quamobrẽ primum laboris fructum militibus rependebat, centũ quinquaginta argenti drachmas ſingulis diuidendo: eorũq; ducibus multiplicatã ſummã ad hyberna mittẽdo. Pheroræ aũt fratri minimo ſcripſit, ut & foro uenaliũ cõſuleret, muroq; caſtellum Alexandriũ cingeret: quæ ab illo curata ſunt. Interea circũ Athenas uerſabatur Antonius. Ventidius autẽ ad bellum cõtra Parthos Silonem atq; Herodem accerſit: mandato eis per epiſtolas, ut Iudææ ſtatum ante cõponerent. Sed Herodes, libẽter ad Ventidiũ Silone dimiſſo, ipſe aduerſum latrones in ſpeluncis habitantes mouet exercitũ. Iſtæ autẽ ſpeluncæ in præruptis montibus erant, undiq; inacceſſæ, tranſuerſosq; tantũ ac peranguſtos aſcenſus habebant: ſaxumq; ab earũ fronte uſq; ad fauces altiſsimas pertingebat, rectũ uallibus imminens, ut aliquãdiu quidem rex pro loci difficultate quid ageret, incertus eſſet. Poſtremo aũt placuit, ut molimine uteretur ſatis incauto. Etenim ualentiſsimus quiſq; demiſſus arculis exponebaꝫ in oſtia ſpeluncarum. Hiq; cum familijs eos mactabant, ignẽq; repugnantibus inijciebant. Cumq; aliquos ex his cõſeruare uellet Herodes, ut ad ſe accederẽt, uoce præconis edixit. Sed illorũ neq; uoluntarius ſe quiſq̃ ei tradidit: ſed & quos uis coegerat, multi mortẽ captiuitati prætulerunt. Vbi etiã ſenior quidã, ſeptem filiorũ pater, orãtes cum matre pueros, ut egredi ſibi ad fœdera permitteret, occidit hoc modo: Iuſsit exire ſingulos, ipſe ad oſtium ſtabat, & prodeuntẽ quenq; filiorũ trucidabat. Herodes autẽ è ſpecula hæc proſpiciens, & dolorẽ cõficiebatur: & ut filijs parceret, ſeni dexterã cũ precibus porrigebat. Ille autẽ dictis eius nequaq̃ mitior factus, inſuper humilem animum Herodi exprobrauit. & poſt filios occidit uxorẽ: deiectisq; deſuper mortuis, poſtremo ſemetipſum præcipitem miſit. Speluncis igitur & qui in his erãt ita ſubactis, Herodes relicta exercitus parte, quantũ ne quis rebellare tẽtaret ſatis eſſe arbitrabatur, eiq; parti Ptolemæo præpoſito, in Samariã redijt: ſcutatorũ quidem tria milia, ſexcẽtos uerò equites in Antigonũ ducens. Tuncq; propter eius abſceſſum nacti licentiã, quibus Galilæam turbare mos erat, Ptolemæũ quidẽ ducem aggreſsi, nec opinantẽ interficiunt. Agros aũt uaſtabant, in paludes atq; in abditiſsima loca refugientes. Quibus cognitis Herodes mature ſuccurrit: & magnã quidẽ eorum multitudinẽ morte cõſumit. Omnibus autem caſtellis obſidione liberatis, huius mutationis cauſa mulctã exegit à ciuitatibus pecuniã, centum talenta. Iam uerò Parthis expulſis, occiſo etiã Paco-

Ant. lib. 14 cap. 25

ro, Ventidius Antonij literis monitus, equitũ mille auxilia duarũq; legionũ, aduerſus Antigonũ mittit Herodi. eorũ aũt ducẽ Machęrã, ut ſe adiutũ ueniret, per epiſtolas rogauit Antigonus, & de iniuria Herodis multa cõqueſtus, & pecuniã dare pollicitus. Sed is: nec enim ad quos miſſus fuerat, negligẽdũ putabat, cũ præſertim plura daret Herodes: in proditiõe quidẽ ei nõ paruit, ſimulata uero amicitia res Antigoni exploratũ perrexit, nõ admiſſo Herodis cõſilio, diſſuadẽtis id fieri. Antigonus aũt, quia præſenſit quid cogitaret, ciuitatẽ ei clauſit, & tanq̃ hoſtem arcebat à mœnibus, donec Machæram incepti puduit, & in Amathuntẽ ad Herodẽ receſsit. Iratus aũt ꝙ res aliter ceſſerat, quoſcunq; Iudæos offendiſſet interficiebat, ut nec uel Herodianis parceret: ſed ut Antigonianis omnib. abutebaẽ. Hæc cum ægre ferret Herodes in Machæram quidem uindicare uoluit, tanq̃ in hoſtẽ: iracundiã uero repreſsit, & ad Antonium properabat, apud eum accuſaturus Machæræ iniquitatem. Ille autem delicta ſua reputans, uelociter regem cõſequiẽ: utq; in gratiã ſecum redeat, multis precibus efficit. Neq; tamen Herodes à propoſito ſuo reuocatus eſt quo minus ad Antonium pergeret. Sed cum audiſſet eum magnis uiribus oppugnare Samoſatam, iuxta Euphratem ualidiſsmã ciuitatem, acrius feſtinabat, opportunum hoc tempus eſſe perſpiciens demonſtrandæ uirtutis, & ut magis magisq; placeret Antonio. Deniq; mox ut ad eum uenit, finẽ attulit obſidioni, multis Barbaris interfectis, magnaq; prædæ parte ſibi deſtinata: ut Antonius quidem, quanquam eius uirtutem antea mirabatur, tamen etiam tunc magis eandem opinionem haberet, multumq; ad honores eius ſpemq; regni adderet. Antiochus uero tradere Samoſatam cogeretur.

De morte Ioſephi, & obſidione Hieroſolymæ per Herodem, & Antigono occiſo. Cap. XIII.

Ant. lib. 14 cap. 25

DVm hæc agerenẽ, res Herodis in Iudæa fractæ ſunt. Reliquerat emi Ioſephũ fratrẽ ſuũ, qui oñia procuraret, cũ mãdatis huiuſmodi, ut nihil ante reditũ ſuũ aduerſus Antigonũ moueret, qa nõ firmũ eſſet auxiliũ Machærę, quantũ ex delictis ſuperiorib. appareret. Verum Ioſephus, ubi fratrẽ ꝓcul abeſſe cognouit, immemor præceptorũ, Hierichũta cũ v cohortibus à Machæra ſecũ miſsis petit, ut maturo meſsiũ tẽpore frumẽta diripiat. Incurſu aũt hoſtiũ ꝓ mõtana atq; aſpera loca oppreſſus, & ipſe cadit, magnã uiri fortis in ea pugna gloriã cõſecutus, & oñes Romani milites pereũt. Recẽs aũt lectæ de Syria cohortes erãt, nec ueteranorũ quenq̃ ꝓmixtũ habebãt, qui belli imperitis opitulari poſſet. Antigonus aũt uictoria minime cõtentus fuit, ſed eò ꝓceſsit iracundiæ, ut mortuũ quoq; Ioſephũ uerberaret. Deniq; nactus corpora mortuorũ, etiã caput eius abſcidit, q̃uis l talẽta Pheroras frater pretiũ redẽptionis offerret. tanta uero nouitas poſt Antigoni uictoriã Galilææ res occupauit, ut qui partibus eius magis fauerẽt, productos primates Herodis ſtudioſos lacu ſubmergerẽt: multaq; in Idumęa quoq; mutarenẽ, ubi Machæra caſtelli cuiuſdã inſtaurabat mœnia, cuius nomẽ eſt Githa. nec horũ quicq̃ Herodes audierat. Captis enim Samoſatis Antonius, & prępoſito Syrię Soſio iuſſo ut Herodẽ quoq; aduerſus Antigonũ adiuuaret, diſceſsit in Aegyptũ. Soſius aũt duab. cohortibus in Iudęã præmiſsis, quarũ Herodes uteretur auxilio, ipſe cũ cętera manu militũ ſequebaẽ. Herodi autẽ degenti prope Daphnen Antiochiæ, mortẽ fratris ſomnia manifeſta ſignificante

cant. Cumq; turbatus profiluiſſet è ſtratis, ecce nuncij cladis intrabãt: quare prę dolore paululũ queſtus, maxima parte luctus dilata, in hoſtes ꝓperabat, ultra uires iter accelerãs. & ubi ad Libanũ uenit, octingẽtos mõtis accolas aſſumit auxilio, unãq; his iungit Romanorũ cohortẽ. cum quibus nõ expecta-ta luce, Galilæã ingreſſus eſt, hoſtesq; obuios in eũ quẽ reliquerãt locũ auertit. & aſsidue quidẽ caſtellũ oppugnare tentabat: ſed prius q̃ id caperet, aſperrima hyeme coactus, in uicũ proximũ recepit exercitũ. paucis aũt dieb. poſt, auctus etiã alterius cohortis præſidio, quã Antonius miſerat, tãto hoſtibus terrori fuit, ut caſtellũ nocte deſererẽt. Iamq; per Hierichũta ꝓperãs ibat, ut q̃primũ interfectores fratris ſui poſſet ulciſci, ubi etiã mirabilis ei mõſtriq; ſimilis caſus euenit: unde præter ſpem liberatus, opinionẽ q̃ deo charus eſſet adeptus eſt. nã cũ multi honorati ueſpera illa apud eũ cœnauiſſent, poſtq̃ dimiſſo cõuiuio omẽs egreſsi ſunt, cõfeſtim cœnaculũ cõcidit. Id aũt cõmune ſibi tam periculorũ q̃ ſalutis præſagiũ, quantũ ad futurũ bellũ ꝓtineret, eſſe cõijciens mane primo caſtra mouet: hoſtiũq; ſex circiter milia de montibus decurrẽtes, prima tentabãt agmina. & manũ quidẽ cũ Romanis cõſerere nõ ſatis fidebãt: lapidibus aũt ac telis eos, dũmodo plurimos ſauciarent, eminus appetebãt. ubi Herodes quoq; ipſe præteriẽs, latus iaculo uulneratũ. Antigonus aũt ſe nõ ſolum audacia ſuorũ, ſed etiã multitudine ſuperiorẽ uideri cupiens, Pappũ quendã ex cõtubernalibus ſuis cum manu militũ in Samariam mittit, quibus quidẽ Machæra erat pręmiũ uictoriæ. Herodes uero terrã peruagatus hoſtilẽ, quinq; municipia capit, duoq; habitatorũ milia cõſumit. exuſtisq; domibus, ad exercitũ redit, circa uicũ qui appellatũ Cana tendentem. In dies aũt ſingulos magna ei multitudo Iudæorũ uel ex ipſa Hierichunte, uel ex alijs regionibus accedebat: cum hos odiũ mouerẽt Antigoni, alios ipſius Herodis præclara facinora. Enimuero multos ratiõe carẽtes, mutationis cupiditas impellebat. hoc aũt cõgredi feſtinãte, Pappi milites neq; multitudine hoſtiũ, neq; impetu perterriti, acriter ad pugnã ex altera parte procedũt. ſed ubi agmina cõflixerũt, cęteri q̃dã pauliſper reſtiterũt. Herodes aũt fraternæ cædis recordatiõe periculoſius dimicãs, dũmodo eius ulciſceretur autores, ad uerſam aciẽ facillime ſuperat. deinde ſemp integros aggrediẽdo, uniuerſos in fugã uertit. erat em̃ plurima occumbentiũ ſtrages. cũ alij quidẽ in uicũ unde uenerãt cõpellerent. nouiſsimus aũt ipſe inſtaret, atq; infinitos occideret. poſtremo rues inter fugiẽtes hoſtes in uicũ irrupit: cũ omẽs domus armatis eſſent refertæ, plenaq; ꝓpugnatorũ deſuper tecta: & quoniã foris deprehenſos facillime ſuperabat, diſturbando ædes intus abditos extrahebat, alios cõuulſis obrutos tectis, multos ſimul necabat. ſi quis aũt ſubterfugiſſet ruinã, cum gladijs armati milites excipiebãt. tantaq; cadauerũ per omẽs uias multitudo coaceruata eſt, ut etiã uictorib. ipſis trãſitus obſtrueret. hanc plagã hoſtes adeò nõ tulerũt, ut cõfluentiũ turba, cõſpectis q̃ in uico periſſent, fugã diſcederent. ſtatimq; ſucceſſu fretus Herodes ad Hieroſolymã perrexiſſet, niſi eum hyemis aſperitas ꝓhibuiſſet. Hæc em̃ perficiendæ uictoriæ fuit impedimentũ, & ne penitus opprimeret Antigonus obſtitit, qui ciuitatẽ iã deſerere cogitabat. Herodes aũt ad ueſperã, cũ laſſos amicos reficiendi corporis gratia dimiſiſſet, ipſe adhuc ab armis calidus, more militis lauatũ ibat. Siquidem

unus tantum puer eum ſequebat. Et prius q̃ in balneum perueniret, obuius ei quidã ex hoſtib. gladio armatus occurrit, deinde alter & tertius & plures. Et hi cõfugerant armati ex acie in balneum, ſed perculſi etiã tum metu ac lati tantes ut regẽ uiderunt, illũ quidẽ ſtupore debilitati ac trementes, cum inermis eſſet prætereũt: exitus uerò quà fugerẽt curſu petebãt. Itaq; cum alius ca ſu, qui eos cõprehenderet nullus adeſſet, Herodi autẽ nihil pati ſatis fuiſſet, omnes effugiunt. Poſtero autẽ die Pappum quidẽ, Antigoni militum ducẽ, abſciſſo capite obtrũcat: idq; Pheroræ magiſtro exercitus fratri ſuo mittit in perempti fratris ultionẽ. nãq; Pappus erat qui Ioſephũ interfecerat. Vbi aũt rigor hiemis ceſsit, Hieroſolymã repetijt: murisq; admoto milite (annus aũt tertius agebat, ex quo Romæ rex fuerat declaratus) pro tẽplo caſtra poſuit, quà facilior erat expugnatio, & antea Põpeius ceperat ciuitatẽ. Exercitu autẽ in opera diſtributo, ſuburbanisq; diuiſis, tres quidẽ leuare aggeres, & ſuper eos turres ædificare iubet, relictis aũt qui operib. inſtarẽt impigerrimis amicorũ, ipſe in Samariã uadit, uxorẽ accepturus, Alexãdri filij Ariſtobuli filiã, ſibi deſponſatã, ut diximus: & dum obſidet, ſubciſiua opera nuptias curaturus: qppe iam hoſtes deſpiciebat. igit̃ ubi eam duxit, ad Hieroſolymam redit, auctus militũ copijs: eiq; Soſius cum magna manu equitũ peditumq; ſociatur: qua mediterraneo itinere præmiſſa, ipſe per Phœnicẽ iter fecit. uniuerſo autẽ exercitu cõgregato, ad peditũ legiones undecim, equitũq; ſex milia, præter auxilia Syrorũ, nõ ꝑ minima parte ducenda, propè à ſeptẽtrionali muro caſtra collocarunt: Herodes quidẽ ſenatuſcõſulto fretus, quo rex fuerat declaratus: Soſius uerò Antonio, à quo milites quib. præerat aſciret miſſos Herodi auxilio. Iudæorũ autẽ intra ciuitatem agentium populus uarie turbatus erat. Nam circa templũ infirmior multitudo cõueniens furore agebat, multaq; ueluti diuinitus de temporib. dictitabat: & qui audaciores eſſent, in cateruas cõglobati, multis modis latrocinabant̃: maxime ex locis oppido proximis uictui neceſſaria diripientes, neq; aut equis aut uiris alimẽta relinquebant. bellatorũ aũt cõſtantiores obſidentib. oppoſiti, è muris opus aggerum ꝑhibebant, & cõtra inſtrumenta oppugnantiũ, ſemper nouũ aliquod obſtaculũ moliebant̃. In nulla re autẽ æque ac in cuniculis ſuperabant. Rex autem aduerſus latrocinia quidẽ occultas excogitauit militũ inſidias, quib. eorũ reprimerent̃ excurſus: inopiã uero alimentorũ longinquis tranſuectionibus adiuuari diſpoſuit. ac pugnæ intenti, quamuis omnẽ modum audaciæ ſuperg rederent̃, Romanorum tamen peritia uincebant̃. nihilominus aperte cum his, certa morte propoſita, cõfligebant. Ex improuiſo autẽ Romanis per cuniculos intermedios emergentibus, prius q̃ muri aliqua pars diruerẽt, alteram eius uicẽ muniebãt. Prorſus aũt neq; manib. neq; machinis deficiebant, quoniã uſq; ad ultimũ repugnare decreuerant. deniq; tanto exercitu circunſidente, per q̃nq; menſes obſidiũ tolerauerunt: donec quidam ex his quos lectos habebat Herodes, auſi murum tranſgredi, ciuitatẽ irrupere, & poſt eos Soſij centuriones. Igit̃ ante omnia fano proxima capiebant̃: & infuſo exercitu plurima ubiq; mors erat: Romanis quidem propter obſidionis moras iratis: Herodis uero manu Iudaica ſummo intenta ſtudio, ne quis penitus exaduerſarijs euaderet. Mactabant̃ autẽ quamplurimi, & per anguſtiores uicos

Ant. lib. 14 cap. 12.

oppidi

oppidi, & in domos cõpulsi, etsi ad templum etiã confugissent: nec ulla erat aut senectutis aut muliebris infirmitatis miseratio. Deniq; licet rex ubiq; mitens rogaret ut parcerent, nemo tamen dexterã continuit: sed ueluti furẽtes, omnem persequebant ætatem. Ibi tunc etiam Antigonus, neq; priorẽ neq; præsentem fortunã cogitans, domo descendit, & ad pedes Sosij prosternit. Ille autẽ nihil eum tantæ mutationis causa miseratus, & intemperanter derisit, & Antigonam appellauit: neq; tamen etiã custodia liberum dimisit ut foeminam. Itaq; ille quidẽ uinctus asseruabat. Herodes autem cum iam hostes uicisset, ut externa quoq; auxilia cõpesceret prouidebat. Visendi enim templi, sanctorumq; eius studiõ, omnis multitudo peregrina fuerat incitata. Ob eamq; rem, hos minis, alios precibus, nõnullos armis etiam refrenabat: acerbiorem, quàm si uictus fuisset, existimans sibi fore uictoriam, si quod uideri nefas esset, culpa sua uisum fuisset. mox autem etiam rapinas in ciuitate prohibuit, multa inuectus in Sosiũ, si uacuefacto uiris & pecunijs oppido, Romani regẽ se solitudinis reliquissent: qui pro tanta ciuiũ cæde, totius orbis terræ imperium, uile pretiũ judicaret. Illo autem iustum esse dicente, ut pro labore obsidionis prædandi licentiã milites haberent: ipse de suis facultatibus mercedem singulis distributurum se asseuerauit. Atq; ita redemptis patriæ reliquijs, promissa cõpleuit. Nam & militum quenq; liberaliter, & pro merito duces, ipsumq; Sosiũ regia largitate donauit, ut nemo egẽs pecunijs abiret. Post hæc Sosius aurea corona deo dedicata, ex Hierosolymis remeauit, Antonio uinctũ Antigonũ ducens. & illum quidẽ uana spe uitæ cupidũ usq; ad ultimum diem, ignauia digna securis excepit. Rex aũt Herodes discreta multitudine ciuitatis, suarum quidem partium studiosos, quo magis beneuolos sibi faceret, honorifice tractabat: Antigonianos autẽ neci tradebat. & quum pecunia defeciisset, diuiso quicquid ornamẽtorum haberet, Antonio eiusq; comitibus misit. nõ tamen omnino ne quid pateret redemit. Iam enim Antonius Cleopatræ amore corruptus, in omni re cupidini cesserat. Etem Cleopatra, ubi tanta cognationẽ suam sæuitia persecuta est, ut neq; propinquus sanguine supereſſet, cædis rabiem cõtulit in extraneos: Syrorumq; optimates apud Antonium criminando suadebat eos interfici, ut eo modo cuiusq; possessiones dominio suo facilius quẽreret. Postea ueró q̃ in Iudæos atq; Arabes usq; extendit auaritiã, ut reges eorũ Herodes & Malichus interirent, occulte moliebat. Cui cum uerbotenus annuisset Antonius, occidere quidẽ bonos uiros tantosq; reges iniustum esse duxit: uerũ inter amicos ultra non habuit: sed multa terra ex eorum præcisa finibus, & quod erat in Hierichũte palmetum in quo balsamum gignit, & ciuitates præter Tyrum & Sidonem cunctas intra flumen Eleutherũ ipsi dedit, Quorum potita dominio, ad Euphratem usq; Parthis bellum inferentẽ prosecuta Antonium, per Apamiam & Damascum in Iudæã uenit. Atq; hic Herodes, licet magnis muneribus infensum eius animum mitigasset, tamen ducentis talentis annuis abscissas regno suo possessiones impetrat sibi locari: ipsamq; omnib. obsequijs placãs, Peluſium usq; deducit. Nec multum interea tempus & Antonius ex Parthis aderat, captiuumq; Artabazen Tigranis filiũ dono Cleopatræ ducebat. Nã cum pecunijs omniq; præda, Parthus illi statim condonatus est.

Ant. lib. 14 cap. 1

De insidijs Cleopatræ in Herodē, et Herodis prælio cōtra Arabes, & ingēti terræmotu. Cap. XIIII.

Ant. lib. 15 cap. 5

Oncitato aūt bello Actiaco, Herodes quidē cū Antonio profici sci paratus erat, & alijs ꝑ Iudæā turbis liberatus, & Hyrcanio poti tus, quē uicū Antigoni soror tenebat: uerūtamē à Cleopatra calli de ne periculorū Antonij particeps fieret, intercluſus eſt. Regib. em̄, ut diximus, inſidias tendēs, bellū in Arabas ut Hero di cōmitteret, perſua det Antonio. quos ſi uiciſſet, Arabiæ: ſin aūt uictus eſſet, Iudææ domina cō- ſtitueret: alterūq; potentiū per alterū peſſundaret. Sed hoc eius conſiliū He rodi feliciter ceſsit. nā primū in Syros hoſtes ducens, magnū quē cōflauerat equitatū, circa Dioſpolim in eos mittit, & quāuis fortiter reſiſtentes, ſupera- uit. qui cū iam uicti eſſent, magno motu Arabes ſuſcitant: & infinita manus in Syriæ cœles Canathā cōgregati, expectabāt Iudæos. ubi rex eos Herodes cum exercitu aggreſſus, bellū conſultius adminiſtrare tentabat, caſtraq́; mu- ro cingi præcipiebat. nō tamē ei paruit multitudo, ſed priore uictoria freti A rabas impetūt. & prima coitione in fugā uerſos urgebāt: in perſecutione ue- ro inſidijs periclitat Herodes, Canathenſibus ab Athenione immiſsis, qui ex Cleopatræ ducibus ſemꝑ ei fuerat inimicus. Nanq; horū incurſu recreati Arabes, pugnā repetūt: iunctisq́; agminibus circa ſaxoſa loca & deuia, Hero dis militē fugāt, plurimis cæde proſtratis. Qui uerò ex prælio ſeruati ſunt, in uicū Ormizam cōfugiunt. ubi etiam caſtra eorum cum hominibus circum- uenta Arabes, ſicut erāt plena ceperūt. Neq; multo poſt accepta clade, Hero des aderat cū auxilijs, ſerius q̄ uſus popoſcit. Huius ei uulneris cauſa fuit, præ poſitorū militibus contumacia, q̄ iuſsis obedire noluerūt. nō em̄ repentino cōmiſſo prælio ullum Athenio inſidiandi tempus habuiſſet. rurſus tamē ul- tus eſt Arabas, aſsiduis fines eorū incurſionibus infeſtans: quodq́; ſemel ui- ctus eſt, ſæpe rependit. Sed dum inimicos perſequitur, incurrit ei diuinitus alia calamitas, ſeptimo regni anno & Actiaco bello feruente. nanq; ueris ini

Ant. lib. 15 cap. 6

tio terra mota, infinita quidem pecorū, triginta uero hominū milia peremit, cū exercitus manſiſſet incolumis, quoniā ſub diuo tendebat: ibiq́; Arabas in maiorem audaciā fama ſuſtulit, triſtibus nuncijs grauius ſemꝑ aliquid affin- gens. unde uelut omni ſubuerſa Iudæa, terræ obtinēdæ ſpe, quia neminē ſu- pereſſe credebant, in eā irruunt, legatis prius interfectis, qui ad ſe uenerant à Iudæis. Herodes aūt aduentu hoſtium perterritā ſuorū multitudinē, tam ma gnitudine q̄ aſsiduitate calamitatū fractam, ad repugnandum incitare tenta- bat: hæc dicens: Rationē habere nō uidetur, cur uos præſens formido percu lerit. nam diuinæ quidē indignationis plagas mœrori uobis eſſe non miror. Ignauū aūt eſt perpeti idē, etiā cū incurſus hominū repellendi ſunt. Ego em̄ tantū abeſt ut hoſtes poſt terræmotū pertimeſcā, q̄ magis putauerim deum hanc illis illecebrā immiſiſſe, ut pœnas redderent. nō enim tantum manu ar misq́; freti, quantū noſtris calamitatibus, ueniunt. Fallax aūt ſpes eſt, quæ nō ſuis uiribus nitit̄, ſed alienis aduerſis. Neq; uerò uel ſecundæ res uel contra- riæ, apud homines certæ ſunt: ſed in utrāq; partē uideas fortunā nutare uiciſ ſim, & exēpla uobis ꝓpria demōſtrabunt. Nempe prælio ſuperiore uictores, poſt ab hoſtibus uicti ſumus. & nūt ergo, quantū æſtimare licet, illi capient, uictores ſe fore credentes. Nimis em̄ confidens incautus eſt: metus aūt proui

dentiam

dentiam docet. Itaq; mihi quidem hoc ipsum quod timetis, fiduciã suggerit. Nam cũ ferociores q̃ opus erat fuistis, & præter uoluntatẽ meam in hostes egressi estis, Athenion insidiandi tẽpus inuenit. nunc aũt uestra cũctatio, & minus alacer animus, ut uidet, certam mihi uictoriã spondet. Conuenit tamẽ ante præliũ sic esse affectos, in ipso autem opere uirtutẽ exerere: conscelera-tisq; hostibus planum facere, quod neq; humanum aliquod malũ, neq; ira cælestis unquã deprimit fortitudinẽ Iudæorum, donec spiritum uitæ ducũt, uel eorum quisquã in bonis suis Arabas dominari patietur, quos aliquoties penè captiuos abduxit. nihil aũt uos terreat rerũ anima carentiũ metus: neq; arbitremini, terræ concussionẽ, alicuius futuræ cladis esse portentum. Natu ralia nanq; sunt elementorũ quoq; uitia: nullũq; damnũ inferunt, nisi quod ex ipsis euenerit. nã pestilentiæ qdẽ, uel famis, uel terræmotus signũ aliquod tardante malo fortasse præcesserit: ipsa uero cum extiterint, sui magnitudine finiunt. Cæterum quid nobis amplius q̃ terræ concussio, bellum nocere po terit etiã uictis? Imò enimuero maximũ imminentis excidij monstrum, spon te sua, neq; alienis manibus inimicis accidit, qui legatos nostros præter om-nium hominũ leges crudeliter mactauerunt, talesq; deo pro belli euentu ho stias ceciderunt. Non enim effugient maximum eius lumen inuictãq; dexte rã, sed continuo pœnas dabũt: si patrio repleti spiritu, in uindictã uiolati fœ deris animos excitemus. pergite quisq; nõ pro cõiugib. neq; pro liberis aut pro patriæ periculis pugnaturi, sed legatorũ cædis ultores. Illi melius q̃ nos qui uiuimus exercitũ regẽt: uobisq; mihi obedientibus, periclitabor ipse pro cæteris. Pro certo em̃ sciatis, fortitudinẽ uestrã sustineri nõ posse, nisi temeri tate lædatur. His adhortatus milites, ubi eos alacres uidit, sacra deo celebra uit: deinde cum exercitu Iordanẽ fluuiũ transgressus est. Castris aũt Philadel phiæ positis, haud procul ab hostibus, quasi de interiacẽte castello contẽde ret, pugnã eminus irritabat, quamprimũ cupiens congredi. nã & hostes præ miserant, qui castellum occuparẽt. Sed illos quidẽ regij facile repulerunt, col lemq; tenuerũt. ipse uero quotidie producto ad prælium milite, instructaq; acie, Arabes lacessebat. Cum aũt nemo cõtra procederet (quædã enim eos ue hemẽs formido tenebat, & ante multitudinẽ dux Althemus timore obrigue rat) uallũ eorũ disturbat ipse aggressus: eoq; modo coacti ad pugnã cõfusis ordinibus, mixtiq; cũ equitibus pedites egrediuntur: etsi multitudine supe-riores, Iudæis tamen alacritate impares, quãuis audaciores eos faceret uicto riæ desperatio. et quãdiu quidẽ restiterũt, nõ magna eorũ cædes facta est: ubi uero terga nudauerũt, multi à Iudæis, multi uero à semetipsis cõculcati perie rũt. Deniq; milia v. in fuga ceciderũt, cæteraq; multitudo intra uallũ cõpul-sa est, eosq; statim circũseptos obsidebat Herodes. & licet armis ppè adesset excidiũ, tamen aquæ penuria uehemẽter urgebat. Cumq; rex arrogãtius eo-rũ legatos despiceret, & talenta quinquaginta pro redẽptione offerentibus, magis instaret: deniq; ardescẽte siti, cateruatim exeuntes, ultro se Iudæis tra-debant, adeò ut quinq; dieb. quatuor milia uincirẽtur, sexto reliqua multitu do ad pugnã desperata salute procederet. Quibus congressus Herodes, ite-rũ septẽ milia circiter sternit: & tã magna plaga ultus Arabiã, extincto uiro-rum eius spiritu, tantum profecit, ut eius patronus ab ea gente optaretur.

Ant. lib. 15 cap. 7

MOx aũt illum excepit deſueta rerum ſolicitudo propter amicitiã Antonij, poſt uictoriã Cæſaris apud Actium. Veruntamen plus timoris habebat, quàm ipſe patiebatur. Nec enim Cæſar uictum iudicabat Antonium, donec Herodes cum eo ſupereſſet. Itaq; rex periculis decreuit occurrere: Rhodumq; tranſmiſſus, ubi Cæſar eo tempore morabatur, adijt eum ſine diademate, ueſte quidem cultuq; priuato, ſed faſtu regio, neq; diſsimulata ueritate coram eo hæc dixit: Ego quidẽ, Cæſar, rex factus ab Antonio, fateor utilem me fuiſſe regem Antonio. Neq; diſsimulauerim, q̃ omnimodo armis quoq; me grauem expertus eſſes, niſi Arabes prohibuiſſent. Veruntamen & auxilia ei pro uiribus meis miſi, & multa frumenti milia: ſed nec accepta apud Actium plaga, bene de me meritum deſerui. Nam cũ auxilij minus cõmodarem, optimũ ei conſilium dedi, unam eſſe dicens Cleopatræ mortem aduerſorũ correctionẽ. quã ſi occidiſſet, & pecunias ei, & muros ad tuitionem, & exercitum, & memetipſum belli contra te ſociũ pollicebar. Sed profecto eius aures Cleopatræ amores, & deus qui tibi uictoriã donaret, obſtruxit. Vnà ergo cũ Antonio uictus ſum, & diadema cum eius fortuna depoſui. Ad te autẽ ueni, ſpem ſalutis de uirtute præſumẽs: & ut in examen adduceretur properans, qualis amicus alicuius fuerim. Ad hæc Cæſar: Imò uerò ſaluus eſto, inquit, & nunc regnato certius. Nã meritus es qui plurimos regas, cum amicitiã tanta fide tuearis. Experire autem, ut etiam felicioribus fidus permaneas: ſiquidem ego præclariſsimã ſpem de tua magnanimitate mihi promitto. Recte tamen fecit Antonius, qui magis Cleopatræ, q̃ tibi paruit. Te namq; lucrati ſum us propter eius amentiam. Prior autem ab officijs cœpiſti, quantum apparet, quem aduerſus eorum gladiatores idonea auxilia miſiſſe Ventidius perſcribit. Quare interim tibi decreto firmitatẽ regni præbeo. Experiar autem ipſe quoq; bene tibi aliquid facere, ut non deſideres Antonium. Huius ſermonis humanitate regẽ ne quid de amicitia ſua dubitaret hortatus, & diadema illi impoſuit, & indulgentiam decreto conſignat: in quo multa magnifice in eius laudem cõmemorauit. Ille autem prius eum muneribus delinitum rogabat, ut Alexandrũ quendã ſupplicem, ex amicis Antonij, iuberet abſolui. Sed uicit iracundia Cæſaris, multa illũ & grauia pro quo rogabat admiſiſſe dicentis, quibus repulit deprecantem. Poſtea uerò ad Aegyptum euntem per Syriam Cæſarem, Herodes cunctis accepit regni diuitijs, tumq; primum cum eo milites recenſente, circa Ptolemaidẽ equo uectus eſt, cœnãq; illi cum omnibus amicis exhibuit, atq; inſuper exercitus eius epulis cũcta diſtribuit. Proſpexit etiã ut per arida loca proficiſcentibus ad Peluſium, atq; inde redeuntibus aquarum copia non deeſſet. Nec fuit quicquam utenſiliũ, quod deſideraret exercitus. Pro his deniq; meritis paruum eſſe Herodi regnum, tam Cæſar quàm milites exiſtimabant. Ideoq; poſtquam uenit in Aegyptum, iam Cleopatra & Antonio mortuis, non ſolũ cæteros eius honores auxit, uerum etiam regno partẽ finiũ addidit, quã Cleopatra dempſerat. Et præterea Gadara, Hippon, Samariam: maritimarumq; inſuper ciuitatũ Gazam & Anthedonẽ, & Ioppen, & Pyrgũ Stratonis: & ad hæc ſatellites quadringentos Gallos ei donauit, quos antea Cleopatra ſtipatores

tores habebat. nulla aũt res magis liberalitatem Cæſaris incitabat, q̃ magnus animus accipientis. Poſt primã uero Actiada, etiã regionẽ quæ Trachon uocatur, eius ditioni ſubdidit, eiq; cõtinentem Batanæam, itemq; Auranitin, ex huiuſmodi cauſa. Zenodorus qui domus Lyſaniæ cõductor erat, nõ ceſſauit unq̃ ex regione quæ Trachon dicitur, latrones Damaſcenis immittere. Illi autem ad Varum tunc rectorem Syriæ confugerunt, eumq; deprecati ſunt, quo ſuas miſerias Cæſari declararet. Cęſar aũt his cognitis ei reſcripſerat ut latrociniũ penitus curaret extinguere. Varus autẽ milite aggreſſus loca ſuſpecta, expurgauit latronibus terram, ipſamq; Zenodoro abſtulit: quã Cæſar, ne latronum denuo cõtra Damaſcum receptaculũ fieret, Herodi dedit, eumq; præterea totius Syriæ procuratorem conſtituit. Et decimo anno reuerſus iterũ in prouinciã, ne quid eo incõſulto procuratoribus liceret ministrare præcepit: ac Zenodoro mortuo terram omnem quæ inter Trachonem & Galilæam erat, eidẽ attribuit. Quod autẽ maius his omnibus exiſtimabat Herodes, à Cæſare quidem poſt Agrippam amabat, ab Agrippa uero poſt Cæſarem. Hinc ad ſummum felicitatis euectus, & ad maiorẽ ſubleuatus animum, maximam prouidentiæ partem obſequio pietatis impendit.

De urbibus & ædificijs inſtauratis & conditis ab Herode, deq; munificentia qua uſus eſt erga exteras gentes, eiusq; felicitate. Cap. XVI.

TAq; anno regni ſui quintodecimo, & templum inſtaurauit, & duplum terræ ſpatiũ quàm fuerat circa templum, muro amplexus eſt, ingeniti ſumptu & magnificentia ſingulari. Argumento erant in ambitu fani magnæ porticus, eiq; iunctum à ſeptentrione caſtellum. Et illas quidem à fundamentis erexit. Hoc autem nulla re minus, quàm regni ſedes largis opibus renouatum, Antoniam uocauit, in honorẽ Antonij. Quin etiam domo ſibi regia in ſuperiori parte ciuitatis exſtructa, duas ædes in ea maximas atq; pulcherrimas, quibus ne templum quidem uſquam cõferri poſſet, ædificauit: easq; amicorum uocabulis unam Cæſaream, Agrippium alteram nominauit. Nec uero ſolis tectis memoriam eorum & cognomina circumſcripſit, ſed in totas etiam ciuitates ſtudium liberalitatis extendit. nam in Samaritica regione oppidum muro pulcherrimo per uiginti ſtadia circũdatum, Sebaſten appellauit, deductis eò ſex milibus colonorũ, terraq; fœcundiſsima his attributa: ubi templum quoq; maximum inter ædificia, & circum id aream trium & ſemis ſtadiorũ Cæſari dedicauit, eiuſdẽq; oppidi habitatoribus præcipua legũ beneficia præſtitit. Ob hæc alterius terræ adiectiõe donatus à Cæſare, aliud ei templũ circa Iordanis fontem candido marmore poſuit, qui locus appellat Paniũ. Vbi montis quidam uertex in præcelſum editus, propter ſubiecti lateris uallem ſpecus aperit umbroſum, quà profundæ altitudinis rupes, ad immenſum liquentis guttæ receptaculum concauat, ut ſtagnãtis aquæ copia demittentibus aliquid, donec terrã inueniant, longitudo nulla ſufficiat. Foris aũt è ſpeluncæ radicibus oriunt fontes: & (ut quidã putant) hoc eſt Iordanis principiũ. Sed ueri fidem in poſterioribus indicabimus. Quin & apud Hierichunta, inter caſtellũ Cyprum & priores domos regias, meliores alias, & quæ cõmodiorẽ uſum præberẽt aduenientib. fabricatas, eorundẽ amicorũ nominib. uocitauit. Prorſus nõ eſt idoneus regni locus

An. lib. 15. ca. 10. 12. 13. 14

cus

cus,quẽ honorẽ Cæſaris nudum reliquerit.Poſtea uero q̃ fines ſuos templis repleuit,in prouinciã quoq; honores eius effudit,& in multis ciuitatib.templa quæ Cæſaria uocant̃,conſtituit.Cum autem inter maritimas ciuitates uidiſſet unam uetuſtate iam feſſam,quæ Stratonos pyrgos uocabat̃,& pro loci natura munificentiæ ſuæ capacẽ,totam eam candido ſaxo reparatam,clariſsima regia decorauit,& in ea maxime innatam ſibi animi magnitudinẽ demonſtrauit.Nam inter Doram & Ioppen,quarum media ciuitas ſita eſt,omnis ora maritima adeò fuit importuoſa,ut omnes qui ad Aegyptum ex Phœnice nauigarent,in ſalo fluctuare cogerent̃,minas Africi metuentes:cuius etiam mediocris aura,tantas undarum moles ad̃ ſcopulos erigit,ut remeante æſtu gurgitis,per aliquantum ſpatium maris feritas augeat̃. Sed rex liberalitate ac ſumptibus deuicta natura,Piræo maiorẽ portum fabricauit,&in eius penetralibus alias nauibus ſtationes fecit altiſsimas. Et quanq̃ totus ei locus aduerſabat̃,tamen ita cum difficultate certauit,ut firmitas quidem ſtructuræ nequaq̃ mari cederet:pulchritudo uero tanta eſſet,quaſi nulla res ardua prę pediſſet ornatum.Metitus enim quantum diximus portui ſpatium per uiginti ulnas in profundum ſaxa demiſit, quorum pleraq; pedum quinquaginta longitudinis,& altitudinis nouem,& latitudinis decem, nonnulla uero etiam maiora fuerunt.Expleto autem ſpatio quod unda cælabat,in ducẽtos pedes murum dilatauit.Ex quibus centum repellendis erant fluctibus ante cõſtructi,unde etiam procymia dicebant̃: cæteri autem ſaxeo portus quo cingit̃ muro ſubiecti ſunt,magnis turribus interpoſitis,quarum maxima atque pulcherrima ex nepote Cęſaris Druſium cognominata eſt.Crebri autem fornices ad deducenda quæ portus haberet:proq; fornicib. & circum eos crepido ſaxea,& lata,quæ naues egredientes exciperet,deambulatio. aditus aũt ſeptentrionalis erat.Ventorum em̃ pro ſitu loci placidiſsimus eſt boreas.ad oſtium uero coloſsi tres,utrinq; fulti columnis: quarum à leua quidẽ intrantibus ſtantes ſolida turris ſuſtinet:dextra uero duo proceri lapides iuncti, & partis aduerſæ turris magnitudinẽ ſuperãtes.domus aũt portui cõnexæ,candido itẽ lapide:pariq; menſura ſpatiorũ, ciuitatis uiæ tendentes in portum. Cõtra oſtium uerò portus,in colle, Cæſaris templum magnitudine ſimul & pulchritudine præcipuum: in eoq; Cæſaris coloſſus nõ minor quàm Iouis apud Olympiã,cuius ad exemplar factus eſt, Romano autem par,& Iunoni quæ Argis eſt.Oppidum autẽ prouinciæ dedicauit, rebusq; aduecticijs portum, Cæſari uerò cõditoris honorem, unde ciuitati nomen Cæſareæ impoſuit.Quinetiã & cætera opera,forum,theatrum,amphitheatrũ, dignà uocabulo collocauit:& qnquennali certamine inſtituto, nomen ei Cæſaris donauit.Primusq; ipſe in centeſima nonageſima & ſecunda Olympiade maxima præmia propoſuit:ut nõ ſolum uictores, ſed & proximi & tertij ſucceſſores eorũ regalibus diuitijs potirent̃.Anthedona quoq; renouatã, quã bella ſubuerterant,Agrippiũ uocauit:nimiaq; beneuolentia,nomen amici etiã portę inſcripſit,quã ipſe in templo ędificauit.ſed nec parẽtes ſuos ita quiſq̃ dilexit. nam & patris monumentum optimo regni campo ciuitatẽ cõdidit, fluminũ arborumq; ditiſsimã, eamq; Antipatridẽ nuncupauit. & ſuper Hierichunta caſtellum natura tutũ,& pulchritudine præcipuum,muro cinxit,atq; in honorem

Ant.lib.15 cap.10.12.et lib.17.cap.5

norē matris Cyprum uocauit: fratriq́ue Phaſelo turrim cognomine Phaſelidē Hieroſolymis ædificauit, cuius ambitus & in magnitudine liberalitas poſtea declarabit. Aliamq́; ciuitatē in regione quæ à Hierichunte in boreā tenditur, Phaſelū nominauit. Cognatis aūt & amicis æternæ gloriæ traditis, ne ſui quidē fuit immemor: ſed caſtellū cōtra montē Arabici lateris propugnaculo permunitū, de ſuo nomine Herodium uocauit: tumulumq́; in māmæ formam manufactum, qui ſtadiorum ſexaginta ſpatio ab Hieroſolymis aberat, ſimiliter nominatū, munificentius accurauit. Etenim rotundis quidē turribus cacumen eius amplexus eſt. Ambitum autem cōpleuit ædibus regijs liberaliſsime exornatis: ut non ſolum interna membrorū facies clarior eſſet, uerum etiam foris parietes ac maceriæ tectaq́; largis infuſa diuitijs elucerēt. Aquā etiam plurimā ingenti ſumptu ex longo interuallo induxit, perq́; ducentos gradus marmoris candidiſsimi fabricauit aſcenſum. Erat enim totus collis manu factus, & uehementer excelſus. Quin & aliā circa radices eius regiā, ac diuerſoria, quæ & ſarcinas & amicos recipere poſſent, ædificauit: ut pro rerū quidē omniū copia ciuitas eſſe uideretur caſtellum: circumſcriptione uerò, domus regalis. Tantis autē conſtructis ædificijs, animi ſui magnitudinem in plurimis etiā externis ciuitatibus demonſtrauit. Namq; apud Tripolim & Damaſcū & Ptolemaidem, publicas balneas quæ gymnaſia dicunt: Bibli autē murum, exedras uero & porticus, foraq́; & templa Beryti ac Tyri: necnon & apud Sidonē, & Damaſcum theatra condidit. Maritimis autem Laodicenſibus aquæductū: apud Aſcalona uero Nymphea ſiue lacus ornatiſsimos, & balneas; itē periſtylia, tam opere q̄ magnitudine miranda conſtituit. Sunt quibus etiā lucos portusq́; præſtitit. Multæ ciuitates ab eo, tanquā regni ſociæ, agris quoq; donatæ ſunt. Ad exhibitionē uerò thermarum alijs reditus annuos ac perpetuos delegauit, quemadmodū Cois, ne quando beneficij gratia deficeret. ad hæc frumēta cunctis miniſtrauit egētibus: & Rhodijs ad inſtruendam claſſem pecunias ſæpe multisq́; in locis præbuit, incenſumq́; Pythium in meliorem formam reparauit ſumptibus ſuis. Quid dicam eius in Lycios aut Samios liberalitatem? perq́; omnem Ioniam eorū quæ de ſideraſſet quiſq; largitiones? Nónne etiā Athenienſes & Lacedæmonij, & Nicopolitani, & in Myſia Pergamus, Herodis ſunt plena donarijs? Nónne Antiochenſium Syriæ plateam, cum plena cœni ab omnibus uitaret, per uiginti ſtadia prolixā, ſtrauit polito marmore: declinandisq́; imbribus, quàm longa eſſet porticibus ornauit? Sed hæc quidē propria quis dixerit illorum, quibus ea detulit, populorū. Quod autem Elidenſibus præſtitit, non ſolum Achaiæ cōmune, ſed etiam totius orbis terræ munus uidet, per quem Olympiaci certaminis gloria diffundit. Nam cum hoc deficere ſumptuum uideret inopia, quodq́; ſolū ex ueteri Græcia reſtabat collabi, non ſolum agonotheta ipſe factus eſt, eo luſtro, quod cum Romā nauigaret, offendit: ſed etiā perpetuos pecuniarū reditus inſtituit, ut nunq̄ eius memoria agonothetæ munere fungi deſineret. Inextricabile opus fuerit, debitorū ſiue tributorū remiſſiones exponere, ſicut Phaſelitas & Balaneotas, aliaq́; circa Ciliciā municipia leuauit annuis penſionibus: licet multū eius animi magnitudinem timor fregerit, ne quam pateret inuidiā: uelut maius aliquid aucuparetur, ſi beneficijs

amplio-

amplioribus afficeret ciuitates, q̃ qui eas haberẽt. Quin & corpore uſus eſt, quod animo cõueniret. cúq; ſummus uenator eſſet, in hoc tamẽ ipſo, eqtãdi peritia quæ cuperet aſſequebat̃. Deniq; uno die quondã quadraginta feras ſubegit. Eſt aũt aprorũ altrix illa regio, ſed magis ceruis & onagris frequẽtat̃. Bellator aũt erat, qui ſuſtineri nõ poſſet. itaq; multos etiã in exercitatiõe terrebat: quib. & torquendo iaculo directiſsimus, & ſagittarũ librator uidebat̃ egregius. Præter animi autẽ corporisq; uirtutẽ, fortuna quoq; ſecunda uſus eſt. Raro enim cõtra uotũ eius, belli ceſsit euẽtus. & ſi quando id accidit, nõ ipſius culpa, ſed aut proditione quorundã, aut temeritate militũ factum eſt.

De diſsidio Herodis cum filijs Alexandro & Ariſtobulo. Cap. XVII.

Ant. lib. 15. cap. 3. 8. 9. & lib. 16. ca. 13.

AT uero publicam ei felicitatem mœrores inuidere domeſtici, & ad uerſi caſus ex muliere cœperunt, quã maxime diligebat. Nam quia regis meruit poteſtatem, repudiata quam prius acceperat uxorem ex Hieroſolymis genus ducentem, quæ Doris uocabatur, Mariammen ſibi coniunxit, Alexandri filiam Ariſtobuli filij: unde domus eius in diſcordiam uenit, & antea quidem, maxime uero poſtquã Roma regreſſus eſt. nam primum Antipatrũ ex Doride filium, eorum cauſa quos è Mariamme ſuſceperat, expulit ciuitate: ſolis feſtis diebus eò cõmeandi facultate cõceſſa. Deinde auum cõiugis Hyrcanum, ex Parthis ad ſe reuerſum, propter inſidiarum ſuſpicionem peremit: quẽ captum quidem, occupata Syria, Barzapharnes abduxerat: miſerati uero gentiles liberauerãt, qui ultra Euphratẽ colebãt. Et ſi monitis eorum paruiſſet, ne ad Herodẽ tranſiret, nõ interiſſet. Verum mortis eius illecebra, fuit neptis matrimoniũ. hoc eñ fretus, multoq; amplius patriam deſiderans, uenit. Herodem autẽ cõmouit, non q̃ regnum affectaret, ſed q̃ ipſi iure deberetur. Quinq; autem filiorũ quos ex Mariamme ſuſceperat, duæ fœminæ, cæteri mares erant. horũq; minimo Romæ in ſtudiis mortuo, duos maiores natu, & propter matris nobilitatẽ, & q̃ iam regnanti ſibi fuiſſent geniti, regie producebat. Sed enim fortior amor his Mariãmes ſuffragabatur: qui in dies ſingulos proficiẽs, adeò ſuccendebat Herodẽ, ut eorum nihil ſentiret quæ propter dilectã ſibi dolerent. Tantum namq; in eum Mariammes erat odium, quantum ipſe illam amabat. Habens igitur ex rebus quidẽ ipſis inimicitiarũ probabiles cauſas, ex amore uerò fiduciam, in os ei, quæ Hyrcano auo ſuo feciſſet obijciebat, quæq; in fratrẽ Ariſtobulum egiſſet. Nec enim uel huic, quanq̃ puer erat, parcebat: quem pontificẽ in decimo ſeptimo ætatis anno creatum, poſt honorẽ ſtatim occidit. Atq; ille quidem cum ſacra ueſte amictus ad arã acceſsiſſet feſto die, populus omnis illachrymauit: & tamen noctu miſſus in Hierichunta, ibi ſicut mandatũ fuerat, lacu ſubmerſus à Gallis interijt. Hæc igitur Herodi Mariamme probro dabat, ſororemq; eius & matrẽ maledictis atrocioribus dehoneſtabat. Sed ille quidẽ amore mutus erat. Graui aũt indignatiõe mulieres fæuiebãt: & quo maxime cõmoueretur Herodes, inſimulabãt eam adulterij: præter alia multa, quę ueriſimilia fingerent, hæc accuſantes, q̃ in Aegyptum imaginem ſuam miſiſſet Antonio: proq; immoderata libidine, abſentẽ ſe properaſſet oſtendere uiro mulierum cupidine inſanienti, & qui uim poſſet inferre. Id ueluti fulmen *ali* quod emiſſum perturbauit Herodẽ, maxime quidẽ amoris cauſa zelotypia

ſuccenſum

ſuccenſum, deinde etiã cogitantẽ Cleopatræ ſæuitiã, cuius gratia & Lyſanias rex & Malichus Arabs erant perempti. Non enim coniugis amiſsione, ſed morte ſua periculum metiebatur. Itaq; profecturus Ioſepho Salomes ſororis ſuæ uiro, quem fidum habebat, & pro affinitate beneuolum, cõmendabat uxorem: mandato ei clàm, ut eam interficeret, ſi etiã ſe occidiſſet Antonius. Verum Ioſephus nõ maligne, ſed regis amorẽ mulieri cupiẽs demonſtrare, q̃ ab ea nec mortuus pateret diuelli, ſecretum ei ſermonem aperit. Et illa reuerſo Herode, multaq; inter fabulas de affectu iurante, quodq; nunq̃ eſſet alterius mulieris amore captus: ualde, inquit, amor erga nos tuus mandatis Ioſepho cõprobatus eſt, quibus ut me occideret præcepiſti. His auditis quæ occulta credebat, amens erat Herodes ilico: nec unquã Ioſephum mandata ſua proditurũ fuiſſe ratus, niſi eam corrupiſſet, præ dolore inſaniebat. Cũq; ſtratis exiluiſſet, in regia ſpatiatur: ibiq; tunc Salome ſoror eius arrepto tẽpore criminandi, ſuſpicionẽ de Ioſepho confirmauit. Vnde Herodes immoderata zelotypia furẽs confeſtim utrũq; iuſsit interfici. Deinde pœnitudo ſequebatur inſaniã: & poſtquam iracundia concidit, amor iterum caleſcebat. Tanta uis autem cupidinis erat, ut ne mortuã quidem putaret eam, ſed præ ægritudine tanquam uiuam alloqueret: donec proceſſu temporis funere cognito, mœroris magnitudine cum quo ſuperſtitẽ dilexerat æquauit affectũ. Maternæ autem iracundiæ ſuccedunt filij, & immanitatẽ ſceleris reputãtes, non aliter ſuſpectum patrem q̃ ſi hoſtis eſſet, habebãt: idq; & antea, quàm diu Romæ in ſtudijs erant, & multo magis poſtquã in Iudæam reuerſi ſunt. Siquidem cum ætatibus eorum, mentiũ quoq; roborabat affectio. Iam uerò maturi coniugio, unus amitæ ſuę Salomes, quæ matrem amborum accuſauerat, filiam duxit: alter Archelai Cappadocum regis. Vnde acceſsit etiam libertas odio, & occaſiones ex eorũ confidentia delatoribus collatæ ſunt. Itaq; apertius quidam cum rege colloquebant, q̃ ei per utrunq; filium ſtruerentur inſidiæ: & alter quidẽ ultrices materni exitij ſimul cum fratre armaret manus: alter uero, hoc eſt Archelai gener, ſocero fretus etiam fugã pararet, ipſum apud Cęſarẽ accuſaturus Herodem. His igitur criminationibus repletus Herodes, ueluti propugnaculo ſibi futurum aduerſus filios, adducit Antipatrũ ex Doride ſuſceptũ: hisq; illum præponere modis omnibus cœpit. Qui cum hanc mutationem tolerabilem non putarent, ac priuata matre æditũ profici entem uiderent, indignationẽ cohibere pro ſua nobilitate nõ poterant: ſed in ſingulis quibus offenderent, iram prodebant. Et illi quidem in dies ſingulos magis magisq; negligebant. Antipater autem etiam ſui cauſa fauorabilis erat: nã & patri blandiri callide nouerat, & uarias in fratres ſuos calumnias conferebat, quædam ipſe dictitãs, amicos uero ſuos ad alia diuulganda ſubmittens, donec omnino ſpem regni abſcidit fratribus ſuis. In teſtamento em ipſe aperte quoque iam ſucceſſor fuerat declaratus. Denique tanquam rex etiam ad Cæſarẽ miſſus eſt, cultuq; regio & cæteris obſequijs præter diadema utebat. Tempore autem ualuit etiã ſuam matrem in cubile Mariammes inducere: duobusq; armorũ generibus in fratres uſus, blanditijs & calũnijs regi obrepſit, ut etiã de filiorum morte cogitaret. Quapropter Alexãdrum quidẽ ſecũ Romam pater abſtractum, ueneni ſibi dati reum apud Cæſarem

Ant. lib. 16 cap. 4

poſtulauit. Ille autē uix deplorandi copiam nactus, & licet apud imperitiſsimum iudicē, tamen Herode & Antipatro prudentiorem, delicta quidem patris uerecunde ſuppreſsit: in ſe uero delata crimina fortiter diluit: periculorumque ſocio fratre purgato, mox de Antipatri calliditate, & de ſuis iniurijs queſtus eſt: cum præter innocentiæ conſcientiā eloquentia iuuaret. erat em̄ acerrimus in dicēdo. poſtremo prolocutus q̄ eos pater libēter occideret, crimen illi obiecit. & lacrymas quidē cunctis excuſsit: uerū Cæſarē ſic affecit, ut eorū accuſationibus ſpretis, Herodē ſtatim reuocaret in gratiā. Hac aūt lege reconciliatio facta eſt, ut adoleſcentes quidē patri in omnibus obedirēt, ille aūt relinqueret regnū cui uellet. Poſtea rex Roma reuerſus, licet ſoluiſſe criminibus filios uideret, nondū tamen erat ſuſpicionibus liberatus: quoniam argumentū odij ſequebatur Antipater, etſi uerecundia recōciliatoris palam proferre inimicitias non auderet. Cum aūt Ciliciā præternauigans Elæuſam delatus eſſet, ſuſcepit eum benigniſsime Archelaus, pro ſalute generi gratiā referens, & redintegratæ cōcordiæ cauſa lętus: quippe nihil moratus amicis Romæ ſcripſerat, ut in cauſa dicenda ſuffragaretur Alexandro: & uſq; ad Zephyriū deduxit talētis xxx donatū. Poſtea uero q̄ Hieroſolymam peruenit Herodes, populo cōuocato, tribusq; filijs prope aſtantib. cauſam reddit profectionis: multasq; deo gratias agit, multas etiā Cæſari, qui domus ſuæ perturbationem ſedaſſet: & quod regno maius eſſet, concordiam filijs præſtitiſſet, quam ego, inquit, arctius copulabo. Nam ille quidē me regni dominū & ſucceſſorum iudicem conſtituit. Ego aūt cum mea cōmoditate illi gratias refero, tresq; filios meos reges deſigno, huiusq; ſententiæ meæ ſocium primum deum fieri precor, deinde uos. Namq; huic ætas, illis nobilitas ſucceſsionem regni conciliat, & quidem magnitudo eius etiam pluribus ſufficit. Quos autē Cæſar iunxit, & pater inſtituit obſeruate: nō iniuſtis eos, neq; diſparibus, ſed meritis colentes honoribus. Nec em̄ tanta quis afficiet eum lætitia, cui præter ætatē obſequit, quantum ei quem deſpiciet doloris infliget, Quos aūt ſingulis coniunctos eſſe oporteat propinquos atq; amicos ego diſtribuam, & concordiæ ſponſores illos conſtituā: pro certo ſciens, ſeditionū contentionūq; cauſas ex contubernaliū naſci malitia: hosq; ſi boni fuerint, affectiones tueri. Rogo aūt ut non ſolū iſti, ſed etiā primates ordinū exercitus mei, in me ſolo ſpem habeant in præſentia. Non enim regnū, ſed regni honorē filijs meis trado: & iucunditate quidē quaſi rectores potient, pondus aūt rerū tametſi nolim, meum eſt. Conſideret aūt quiſque ueſtrū ætatem meam, uitæq; inſtitutum, necnō etiā pietatē. nam neq; ſenex adeò ſum, ut de me citò deſperet: neque uoluptatib. aſſuetus, quæ adoleſcentiū quoq; uitā ſpacio breuiore concludūt. Diuinitatē uerò ita coluimus, ut in longū nos æuū progreſſuros eſſe credamus. q̄ ſi quis in contemptū meū filijs meis placere maluerit, etiā pro illis mihi ſuppliciū dabit. Ego em̄, nō q̄ inuideā ex me genitis, honorifice eos haberi ueto: ſed quia noui hæc ſtudia adoleſcentib. ferociæ nutrimenta ſuggerere. Itaq; ſi cogitēt qui ad eos ſe applicant, bonis quidem apud me paratū eſſe præmiū, ſeditioſis uerò apud ipſos etiā quibus lenocinabant, infructuoſam fore malignitatem, omnes profecto mecum, hoc eſt, cum filijs meis ſentient. Namque ipſis expedit me regnantem, meq; his eſſe concordem. *Vos*

autem

autē, ó boni filij, sacrā primū retinētes mente naturā, cuius affectiones inter feras bestias saluæ sunt, deinde Cæsarē qui nos reduxit in gratiam, meq; tertium qui ea quæ iubere liceat rogē: fratres permanete. Iam nūc autem uobis & uestimēta & obsequia dabo regalia: deumq; oro ut cōseruet iudiciū meū, si cōcordes eritis. Hæc locutus, singulos benigne cōsalutauit, populumq; dimisit: alios cōuenientia dictis eius optantes: qui uero mutationis erant cupidi, ne audisse quidem se quicq̄ simulantes. Fratres autem dissensio nō reliqt, sed peiora suspicantes alius de alio digressi sunt. Nanq; Alexander & Aristobulus ægre ferebant cōfirmatum esse Antipatro meritum, Antipater autem succensebat uel secundo loco fratres haberi. sed tamen ille pro uarietate mōrum, & reticere secreta nouerat, & quāto sibi essent odio multa fraude celabat. His aūt pro nobilitate generis, in lingua erat quicquid uenisset in mentē. Et multi quidē his instigandis operā dabant, plures autē amicorū sese explorandi causa insinuabant. Itaq; omne quod dictū esset apud Alexandrum, statim apud Antipatrū erat, & ab Antipatro ad Herodē cum adiectione deferebatur. Nec uel simpliciter aliquid prolocutus, adulescens innoxius habebat, sed cuncta eius uerba in crimina uertebant: maximaq; minimis affingebantur, si cubi liberior paulo fuisset. Semp aūt qui eum iritarent submittebat Antipater, ut mēdacia sua ueras occasiones haberēt: multisq; falso uulgatis, unū quid cōprobatum fidē omnibus faceret. Sed huius quidē amicorum quisq; aut natura taciturnus erat, aut muneribus parabat, ne quid occultum exprimeret: nec errasset aliquis, si Antipatri uitā malitię dixisset arcanum. Alexandri uero familiares, aut pecunia corruptos, aut impulsos blanditijs, quib. expugnauit omnia, fures ac proditores eorum quæ contra se dicerent siue agerent, effecerat. Cum autem caute uniuersa cōmitteret, astutis etiam criminationibus aditus ad Herodem moliebat: fratrisq; personam gerens alijs delatoribus subornatis utebat. Si quid in Alexandrum nunciassent fauore simulato, id quod primo reprehendisset, mox otiose astruendo, regis iracundiā prouocabat: omniaq; ad insidias referebat, & ut necē patris Alexander optare uideret. nihil enim maiorē fidem calumnijs suggerebat, q̄ si eum purgaret Antipater. His accensus Herodes, quantū in dies singulos de affectu adulescentium detrahebat, tantū adijciebat Antipatro. In eandem uero partē inclinati sunt etiam qui regno parebant: hi uolentes, alij pro imperio, sicut Ptolemæus amicorū clarissimus, regisq; fratres, ac tota pgenies. omnia namq; in Antipatro sita erant: & quod Alexandro fuit acerbissimū, cuncta in eorum perniciem, matris Antipatri consilio gerebant. Nouerca enim sæuior erat, multoq; plus q̄ priuignos oderat, quos regina mater ediderat. Sed quanq̄ omnes, ut Antipatro magis obsequerent, spes inducebat: nō minus tamē præcepta regis quenq; ab adulescentibus separabant: qui charissimis edixerat, ne quis ad Aristobulum uel eius fratrē accederet, aut se ad eos applicaret. nō solum autē regalibus erat formidini, uerumetiā externis amicis. Nulli enim regum tantum potestatis Cæsar dederat, ut fugitiuos suos quāuis ex ciuitatibus non subiectis ei liceret educere. Adulescentes autē delata in se facinora nesciebant, hisq; propterea capiebant incautius. Nullus enim palàm incusabat à patre: sed affectu refrigescēte paulatim intelligētes, aduersus dolorem

aſperius excitabantur. Eodem autem modo etiam Pheroram patruum, & Salomen amitã, contra illos cõmouit Antipater, aſsidue uelut cum uxore ſermocinando quibus in eos inſtigaret. Huius autem inimicitias augebat Alexandri quoq; uxor Glaphyra, multa de ſua nobilitate cõmemorãs, cunctarumq; ſe quæ in regno uiuerent dominã eſſe dictitãs: paternũ enim genus à Temeno, maternũ autẽ à Dario Hyſtaſpis filio ducere, multumq; ignobilitatem deſpiciens ſororis & uxorum Herodis: quarũ quæq; propter formam, nõ propter nobilitatem eſſet electa. Namq; multas ei fuiſſe diximus uxores: quod liceret Iudęis more patrio plures habere, quodq; rex plurib. oblectaretur. Omnibus igit̃ propter ſuperbiam & cõtumelias Glaphyræ inuiſus erat Alexander. Salomen aũt Ariſtobulus, & ſi ſocrus eius erat, ipſe inimicam ſibi reddidit, & ante quidẽ propter maledicta Glaphyræ ſæuientẽ: frequenter enim humilitatẽ generis obijciebat uxori: quodq; ipſe priuatam, reginã uero frater ſuus duxiſſet Alexãder. Hoc Salomes filia cum fletu matri nũciauit. Addebat autẽ, quod aliorum quoq; fratrum matres idem Alexander & Ariſtobulus, ſi regnũ obtinuiſſent, textrices cum ancillis facere minitarẽtur, ipſos quoq; uicorum ſcribas, ſcilicet irridentes, q̃ literarũ ſtudijs operam darent. His cõmota Salome, q̃ iracundiam cohibere nõ poſſet, Herodi cuncta indicauit. Satis aũt idonea uidebat̃ contra generũ dicens. Et præter hæc alia quædam criminatio diuulgata eſt, quæ ſuccendit animum regis. Audiuit enim Alexandrum & Ariſtobulum crebro matrem implorare, caſumq; eius cum gemitu atq; imprecationibus conqueri: ac ſæpe illo quædã ex Mariammes ueſtimentis poſterioribus diuidente cõiugibus, minitari ſolitos eſſe, q̃ cito pro regalibus delicijs nigris ueſtibus induerent̃. His de cauſis Herodes licet conſtantẽ animum aduleſcentiũ formidaret, tamen ne ſpem correptionis abſcinderet, ad ſe eos uocauit: Romã enim migraturus erat: & quaſi rex pauca interminatus, pluribus quaſi pater monuit: rogauitq; ut fratres diligerent, promiſſa priorum peccatorũ uenia, ſi poſt hæc meliores fierent. Illi autem criminationum inuidiam deprecando, fictas eas eſſe dicebant, purgationisq; ſuæ fidẽ rebus ipſis poſſe conſtare: uerum ipſum quoq; debere, omiſſa facilitate credendi, aditũ maledictis obſtruere. nunquam enim calumniatores defore, dum cui perſuadeatur extabit. Cum his eum mature placauiſſent, ut patrem, præſenti metu reiecto, de futuris mœrere cœperunt. Etenim cognouere Salomẽ ſibi eſſe infenſam, & patruum Pheroram: uterq; autem ſæui & graues erant: ſed amplius Pheroras, qui totius quidẽ regni præter diadema ſocius eſſet: proprios autẽ reditus haberet centum talentorũ, totiusq; trans Iordanẽ terræ fructus ipſe caperet, à fratre ſibi dono datæ. Quinetiam tetrarcham eum fieri beneficio Cæſaris, idẽ Herodes impetrauerat: regaliq; cõiugio dignatus erat, ſorore uxoris ſuæ nuptum ei collocata. Et poſt illius mortẽ, deſponderat ei filiarum ſuarum maximam, trecẽtis talentis in dotem datis. Sed regale matrimoniũ Pheroras, ancillæ amore captus, refugerat. quã ob rem iratus Herodes, filiam nuptũ dedit fratris filio, qui poſt à Parthis occiſus eſt. Mox autẽ morbo Pheroræ uenia data, indignationem remiſit. De hoc autẽ erat uetus opinio, quòd etiam uiua regina Herodẽ opprimere uoluiſſet ueneno. Sed tunc plurimis delatoribus aditus erat, ut quãuis amãtiſſimus

Ant. lib. 16 cap. 7

simus fratris esset Herodes, fide tamen eorũ quæ audisset, adduceret ad metum. Itaq; de multis qui suspecti erãt habita quęstione, postremo ad Pheroræ amicos uenit, quorũ nulla quidẽ fuit de maleficijs aperta confessio, sed ꝙ cũ amica subrepta in Parthos cogitasset effugere prodiderũt: huius aũt consilij & fugæ cõscium esse Aristobulum Salomes maritum: cui rex eam tradidit, postquã superior adulterij causa peremptus est. sed nec Salome crimination libera manserat. nã & hãc frater Pheroras accusabat, ꝙ cũ Syllæo ꝓcuratore Obodæ regis Arabum de nuptijs cõstituisset, quem inimicissimũ Herodes habebat. Conuicta aũt & in hoc, & in omnibus quæ Pheroras detulerat, indulgentiã meruit: itaq; ipsum etiã rex Pheroram criminibus soluit. Domus uero tẽpestas in Alexandrum transijt, totaq; capiti eius incubuit. Tres erant eunuchi regis charissimi, & ex genere famulatus neminem id latebat. Vni em̃ uinũ ministrare fuit cura, alteri cœnam apponere, tertius aũt dormitum eum collocabat, & cum ipso cubabat: hos muneribus maximis Alexander cupiditati suę subiecerat. Itaq; postquã regi hæc sunt indicata, ui tormentorum coacti, & stuprũ statim cõfessi sunt, & quibus essent ad hoc promissis inducti aperuerunt: quõ eos fefellisset Alexander, nullã in Herode spem habendam esse, improbo sene, cõmemorans, & qui capillos inficeret, ut ob hoc etiam eum iuuenem putarent: uerum se coli oportere, qui etiã inuito eo regni esset futurus successor: neq; multo post ab inimicis pœnas repeteret, fortunatosq; amicos suos beatosq; faceret, ac præ cęteris ipsos. Quin & obsequia potentiũ Alexandro clam parere, militũq; rectores, itẽq; ordinũ principes occulte ad eũ cõuenire dixerũt. Hęc Herodes adeò pertimuit, ut nõ auderet statim delata proferre, sed exploratores die noctuq; submittens, dicta factaq; singula scrutabat: & de quibus suspicio esset, ilico trucidabat. Itaq; regnũ eius acerbissima iniquitate repletũ est. Nã pro suo quisq; odio uel inimicitijs, calumnias finxere, multiq; regis iracũdia cædis cupida cõtra aduersarios abutebant. & mendacio quidẽ confestim fides habebatur: erant aũt criminationibus ipsis uelociora supplicia. Deniq; accusabatur qui modo accusauerat: & cũ eo qui ante se cõuictus esset, ducebat ad pœnã. De uita namq; periculũ regis quæstiones breuiore cõpendio terminabat. Ad hoc aũt sæuitiæ processerat, ut nec eorũ quenquam humanius aspiceret, qui accusati nõ essent: uerumetiã amicis immitissimũ sese præberet. Itaq; multis etiã regno interdixit, & in quos potestatẽ nõ habebat, in eos dictis asperis sæuiebat. Accessit malis Antipater collectaq; propinquorũ caterua, nullũ criminationis genus omisit. Tantus aũt ineptia sua regẽ cõmentisq; delatorũ timor inuasit ut stricto instare sibi gladio uideret uidere Alexandrũ. Deniq; subito et ipsũ correptũ in uincula cõiecit, & in amicorũ eius tormẽta perrexit: multi aũt tacite moriebant, nulla uoce supra cõscientiã prodita. alij uero quibus mendacium impatiẽtia doloris extorsit, de patris eũ insidijs cũ fratre Aristobulo cogitasse dixerunt: tẽpusq; obseruare, ut illo dum uenaret occiso, Romam profugerẽt. His tametsi uerisimilia nõ erant, sed necessitate cruciatus ex tẽpore fingebant, libenti tamẽ animo rex credebat, pro cõsolatione accipiẽs uincti filij, ne id feciſſe uideretur iniuste. Verum Alexander quoniam suspicionem patris nullo modo aboleri posse arbitrabatur, ultro malis assentiendũ puta-

Ant. lib. 17 cap. 8

uit: ac digestis aduersus inimicos quatuor libris, fatet insidias, earūq; se plurimos socios habere perscribit: ante oēs aūt Pheroram & Salomen. Hāc enim etiā stupro sibi quondā esse mixtā, cum uim noctu adhibuisset inuito. Iamq; libri in manib. erāt Herodis: multa & grauia de optimatib. clamātes, cū mature in Iudæā Archelaus uenit, metuēs genero simul ac filiæ, quib. etiā prouidentissimo cōsilio succurrit, regisq; minas arte dissoluit. Mox ēm cum eo congressus, ubinā est, clamat, exitiabilis gener meus? aut ubi parricidale caput aspiciā, quod meis manib. ipse lacerabo: addamq; filiā meā bono marito nouo? nam etsi cōsilij particeps nō est, qa tamē eiusmodi uiri cōiunx fuit, inquinata est. Miror aūt patientiā tuā, cuius periculū agitur, qp adhuc uiuit Alexander: ego namq; ita ex Cappadocia properās ueniebam, ut qui & illum reperirem olim dedisse suppliciū, & de filia quęstionē tecum haberē, quam tui tuæq; dignitatis cōtemplatione illi desponderā. At nunc de utroq; nobis cōsulendum est: licet nimiū pater sis, & ad puniendū insidiatorē filium minus fortis. Permutemus dexteras, & alter alterius iracundiæ uicarij succedamus. Talibus increpans, quāuis pertinacē fallit Herodē. Itaq; ille quos Alexander perscripserat libros, legēdos ei præbet, singulisq; capitulis insistens, cum eo deliberabat. Vnde occasionē sui cōsilij nactus Archelaus, paulatim causam in eos qui scriptis cōtinebantur, & in Pheroram cōtulit. Cum aūt sibi credere regē uideret, cōsiderandū est, inquit, ne forte adolescentulus tot nequissimorū insidijs circumueniatur, nō tu ab adulescentulo. nec enim apparere causam, cur in tantū ruerit scelus, qui & nunc regno potiretur, & successionem regni speraret, nisi aliquos haberet huius persuasionis autores, qui ad deteriorē partē lubricū ętatis impellerent. Ab eiusmodi namq; hominib. nō solum adulescentulos falli, uerūetiam senes, domosq; clarissimas totaq; regna solere subuerti. Cōsentiebat dictis Herodes, iramq; paulatim remittebat in Alexandro, & in Pherorā excitabaī. nanq; hic erat librorū quatuor argumentū. qui ubi propensiorē esse regis animū sensit, & in omnib. apud eum amicitiā Archelai præualere, quā honeste nō posset, ex impudentia salutem quæsiuit. relictoq; Alexandro, cōfugit ad Archelaum. & ille negat se uidere, quo pacto eximat tot criminib. inuolutum, quibus manifeste conuinceretur regem insidijs uoluisse decipere, omniumq; malorū præsentiū adulescenti causa fuisse: nisi malit omissis artibus callidis, & negandi pertinacia, de quibus insimularet omnia confiteri, & à fratre, præsertim cui dilectus esset, ueniam petere. nanq; ad hoc ei modis omnib. se quoq; opem laturum. Paruit Archelao Pheroras, atraq; uestę cum lacrymis ut q̄ miserabilis appareret, instructus, ad pedes Herodis accessit: ueniāq; meruit postulans. & se quidē sceleratum esse fatebaī: nanq; omnia quæ sibi obijcerenī fecisse. horum autem causam esse diminutionē mentis atq; insaniā, ex mulieris amore conceptam. Itaq; postq̄ stetit Pheroras suimet ipse accusator ac testis, tūc eum iam Archelaus excusando, Herodis iracundiam mitigabat, proprijs usus exemplis: etenim se quoq; à fratre multo grauiora perpessum, naturale ius dicebat antepositisse uindictæ. Quippe in regnis, uelut in magnis corporibus, semper aliquam partem pondere ipso tumescere: quam recidi quidem non oportere, leniter uero curari. Multa in hunc modum locutus Archelaus, Herodem

Ant. lib. 16 cap. 8.9

rodē quidē Pherorę placidū reddidit. ipſe aūt Alexādro tādiu manebat iratus, filiāq; ab eo diſtractā ſecū abducturū ſe aiebat, donec Herodē cōpulit ultro pro aduleſcētulo deprecari, ut iterū ei filiā deſpōderet. Satis aūt grauatim Archelaus cui uellet eam præter Alexandrū collocari permiſit: maximi enim pēdere, quo iura inter ſe affinitatis inuiolata permaneant. Rege aūt ſibi filiū ab eo donatū affirmāte, niſi matrimoniū diremiſſet; q̄ & liberos iam haberent, uxor quoq; ab aduleſcēte diligeret: quæ ſi remaneret, peccatorū foret obliuio: ſi uerò diſcederet, cauſa de omnib. deſperandi: molliorē nanq; fieri audaciā, ſi domeſticis affectionib. diſtrahat: uix tandē ceſſit, unaq; & ipſe redijt cū aduleſcēte in gratiā, & patrē eius reduxit. Procul dubio tamē eum Romam mitti debere ait, cum Cęſare collocuturū: de omnib. enim ſeſe literas ad eum feciſſe. Vafrū igit Archelai conſiliū, quo generū periculo liberauit, peractum erat, & redintegrata cōcordia in epulis & humanitate cōuictus familiariter uerſabant. Abeuntē aūt munerib. talentorū ſeptuaginta, ſolio quoq; aureo gemmis ornato, & eunuchis, & concubina donat Herodes, quæ Pannychis uocabat: itēq; amicorū eius quenq; pro merito. quin & cognati regis omnes, iuſſu eius Archelao dona ſplendidiſsima dederunt: eūq; tam ipſe q̄ optimates Antiochiā uſq; proſecuti ſunt. Non multo poſt quidā in Iudæā ue nit, Archelai cōſilijs multo potentior: qui non ſolum reconciliationē gratiæ Alexandro quæſitā fecit irritam: uerumetiā cauſa fuit ut periret. Laco erat genere, nomine Eurycles, ad regni deſideriū amore pecunię corruptus. Iam enim luxū eius regia tolerare non poterat. Is ampliſsimis donis Herodi oblatis, uelut eorū quæ aucuparetur illecebra, cum ſtatim multiplicata recepiſſet, immaculatam liberalitatē nihil eſſe ducebat, niſi regum ſanguine cōparaſſet. Itaq; regem adulatione falſiſq; de ipſo laudibus, & ſermonis calliditate circumuenit: matureq; perſpecto eius ingenio, dictis ſimul & factis quæ illi placerent, inter primos eius amicos habetur. Nam & rex & oēs eius comites libenter ciuē Spartæ patriæ cauſa, præcipuo dignū honore ducebant. Ille autē poſtquam fragilitatē domus animaduertit, fratrumq; inimicitias, & quēadmodum pater in ſingulos eſſet animatus, Antipatri quidē hoſpitio præuentus erat. Simulata ueró amicitia fallebat Alexandrū, olim ſe & Archelai ſocium eſſe mentitus, quo etiam citius quaſi probatus obrepſit. Moxq; ab eo fratri quoq; Ariſtobulo cōmendatus eſt. Pertentatis autem perſonis omnibus, aliam alio modo ſubibat: ac primum fit Antipatri mercenarius, & Alexandri proditor: illum exprobrando caſtigans, q̄ quum fratrū ſit maximus, ſpei ſuæ negligat inſidiatores: Alexandrū uerò, q̄ regina creatus, & regiæ uir coniugis, filium priuatæ mulieris pateretur regno ſuccedere, præſertim quum haberet magnam occaſionē Archelaum: quæ quidē aduleſcenti bona fide ſuadere uidebatur, q̄ amicitiam ſimulaſſet Archelai. Vnde nec Alexander quicquam metuens, & de Antipatro quæ ſe mouerent apud eum querebatur: & quòd nihil mirū faceret Herodes, ſi cum matrē illorū interemit, ipſis quoq; regnū eius auferret. quorū cauſa Eurycles & miſerari eos & cōdolere ſimulans, etiam Ariſtobulum ad ea dicenda pellexit: atq; ita querelis in patrem utroq; deuincto, referens ad Antipatrū ſecreta diſcedit: affecto quoq; inſidiarum mendacio, quas ei fratres paraſſe affirmabat, ac penè iam ſtrictis gladijs

Ant. lib. 16 cap. 11

in eũ irruere. Ob hęc aũt multa pecunia donatus ab Antipatro, laudator eius erat apud patrẽ: & ad extremũ necis Alexãdri & Aristobuli redempta opera, ipse accusatoris partibus fungit. Cumq; adisset Herodẽ, uitã ei se rependere pro beneficijs sibi delatis, & lucẽ referre dixit pro hospitio: olim Alexandrũ exacuisse in eum gladiũ, & cõfirmasse dexterã: uerũ sceleri tanto fuisse impedimento, ꝙ societatẽ facinoris assimulasset. Alexandrũ enim dicere, nõ bene secum Herodẽ actum putare, ꝙ regnum obtinuisset alienũ, & post matris eorum necem principatũ eius dilacerasset, nisi etiam degenerẽ cooptaret hæredem, auitumq; ipsorũ regnum Antipatro spurio traderet. Proinde semet Hyrcani manes & Mariammes ultum ire. Nec enim decere successionẽ regni ab huiusmodi patre sine cæde susciperę: multis aũt rebus ad hoc excitari quotidie, quia nihil sibi omnino loqui sine calumnia liceret. Nã si de nobilitate aliorũ fiat mentio, sine ratione se cõtumelijs affici, patre dicẽte, solus generosus Alexãder, et cui pater sit pro ignobilitate dedecori. In uenationibus quoq; offendere, si taceat: si uero laudet, cauillatorẽ appellari. & prorsus immitem sibi patrem inueniri, soliq; Antipatro indulgentẽ: ob quæ uel emori non recusare, nisi ex uoto insidiæ successissent: sin eũ occidisset, primũ salutis occasionẽ fore Archelaum socerum suum, ad quem facile posset effugere: deinde Cæsarẽ, qui nunc usq; ignoraret mores Herodis. nec enim sic ei adsturum ut antea, patris præsentiã formidando, nec de suis tantum criminibus locuturũ, sed primũ totius gentis ærumnas, & quod ad necem usq; tributis opprimeret uulgaturũ. deinde in quibus delicijs, quibusq; actibus partæ sanguine pecuniæ consumptæ sint, & qui uel quales ex illis fuerint locupletati, quæ causa ciuitatis afflictæ: ibi aũt lamentaturũ & aui & matris necem, omniaq; scelera regis retecturũ: quibus cognitis nemo se iudicauerit patricidã. His Eurycles in Alexandrũ falso delatis, Antipatri laudes prosequebat, illum solum qui patrem diligeret esse cõfirmans, quiq; adhuc insidias retardasset. Rex aũt nondum præteritæ suspicionis dolore cõpresso, intolerabilis iracundiæ feritate perturbatur. Iterumq; hoc tempus nactus Antipater, alios accusatores fratribus subornauit, qui eos dicerent cũ Iucundo et Tyrannio clàm colloqui solitos esse, equitũ regis olim principibus, tunc uero propter quasdam offensiones ordinibus motis. Hac deniq; indignatione succensus, confestim eos tormentis Herodes subdidit. Illi aũt nihil eorũ se quæ crimini darentur, scire cõfessi sunt. Sed oblata est quædã uelut ad præfectũ castelli Alexandrij ab Alexandro scripta epistola, deprecante ut cũ Aristobulo fratre se in castellum reciperet, si patrem interfeciissent: tamq; armis q̃ alijs subsidijs eos uti permitteret. Hanc Alexãder Diophanti cõmentũ esse dicebat, qui regis erat notarius, homo audacissimus & cuius libet manus literas imitari peritus. Itaq; multis sæpe falso cõscriptis, ob hoc postremo occisus est. torto aũt castelli præfecto, nec eius indicio quicq̃ Herodes eorũ quæ delata erant uerũ esse cognouit. Sed quãuis nullum documentũ ualidum proferret, filios tamen asseruari præcepit. Euryclem uero domus suæ pestẽ, ac totius sceleris fabricatorẽ, bene de se meritum datoremq; salutis appellans, talentis quinquaginta donauit. Ille autẽ prius quàm certa fama nunciaret, ad Archelaum properat: aususq; dicere, ꝙ Herodem recõciliasset Alexandro, ab illo quoq;

pecunias

pecunias capit. deinde in Achaiã transgressus, ad similia facinora male quęsi tis abusus est. Postremo apud Cæsarẽ accusatus, ꝙ dissensionibus repleuisset Achaiã, & ciuitates spoliaret, in exiliũ mittit: atq; hoc eũ modo pœnæ Alexandri & Aristobuli ꝓsecutæ sunt. Hoc loco dignũ est Coum Euaratũ huiç Spartiatæ conferre. Namq; is cum amicissimus esset Alexandro, eodemq; tempore quo Eurycles ibidẽ erat aduenisset, percontanti regi super his quę ille insimularet, iuratus nihil se ab adulescentib. audisse affirmauit. nec tamẽ id quicq̃ miseris profuit apud Herodẽ, solis maledictis aures paratissimas aperientẽ: eumq; gratiosissimũ sibi iudicantẽ, qui secũ eadẽ crederet: ijsdẽq; moueret. Incitabat præterea Salome crudelitatẽ eius in filios. Nam ad hanc Aristobolus, quo periculis inuolueret, quam & socrũ habebat & amitã, monitũ miserat, ut saluti suæ cõsuleret: quasi rex eam decreuisset occidere, iterũ insimulatã, quorũ ante fuerat accusata: ꝙ Syllæo Arabi nubere cupiens, quẽ sciret eius inimicum, occulte illi secreta regis nunciaret. Et hoc fuit extremũ quo tanq̃ tempestate oppressi adulescentes, nõ secus ac turbine pẽssundati sunt. Salome em̃ protinus cõtendit ad regẽ, eiq; monita Aristobuli prodit: atq; ille ulterius durare nõ passus, utrunq; filiũ uinxit, & separatos asseruari præcepit. Deinde Volumniũ militiæ magistrũ, & ex amicis suis Olympũ descripta ferentes iudicia, proficisci iussit ad Cæsarẽ: qui postq̃ Romam naui delati, regis literas reddiderũt, uehemẽter quidẽ Cæsar ob adulescẽtes indoluit, uerũ potestatẽ in filios à patre auferendã nõ duxit. Deniq; rescribit ei, ut ipse sui dominus esset arbitrij: melius tamẽ facturum dicẽs, si in cõmuni consessu propinquorũ suorũ prouincięq; rectorũ de insidijs quæreret: eosq; si delato crimini reperiret astrictos, occideret. si uero fugã tantũ esse meditatos, mediocri supplicio cõtentus esset. Paret scriptis Herodes: cumq; Berytũ quò Cæsar iusserat, pueniisset, cogit iudiciũ. Præsederunt autẽ rectores, quibus à Cæsare scriptũ fuerat, Saturninus & Pedanius legati, & cum his Volumnius procurator, itẽq; propinqui regis & amici, necnõ & Salome & Pheroras, & post hos optimates Syriæ, præter Archelaũ regẽ: namq; hunc Herodes, ꝙ Alexãdri socer esset, suspectũ habebat. Sed filios quidem satis prouido consilio in iudicium nõ produxit: sciebat enim ꝙ si tantũ uisi fuissent, omni modo ad misericordiã cunctos impellerent: si uero etiã dicẽdi copiã nacti essent, facillime Alexander obiecta dilueret. Igit̃ illi quidẽ custodiebãtur in Platane, uico Sidoniorũ. Exorsus autẽ rex, ueluti cum præsentibus ageret, cõmouebat̃. & insidias quidẽ timide obijciebat: nã probationibus deficiebat. maledicta uero & ꝓbra & iniurias, & peccata plurima in se admissa ꝓsequebat̃: eaq; morte grauiora esse cõsessorib. demonstrabat. postremo cũ nemo cõtradiceret, semetipsum argui miserabiliter questus, acerbãq; uictoriã uincere, singulos sententiã proferre rogat in filios. & primus Saturninus cõdemnandos esse adulescẽtulos, sed nõ morte ꝓnunciauit. Nec em̃ fas esse cũ tres ipse astãtes habeat filios, mortẽ alienis decernere. Idẽ etiã duobus legatis uisum est, eosq; nõnulli alij secuti sunt. Tristẽ uero sententiam primus Volumnius dixit, cunctiq; post eũ Herodis æmulatione, uel odio: neq; indignatione quisquã necandos esse adulescentes iudicauit. Tum autẽ uniuersa Iudæa & Syria, suspẽsa quidẽ operiebatur huius tragœdiæ finem: sed nemo

Ant. lib. 16 cap. 12

Ant. lib. 16 cap. 13

existimabat

existimabat Herodis crudelitatē ad parricidiū usq; processuram. Ille tamen filios Tyrum traxit: atq; inde naui Cæsareā deuectos, quo mortis genere perimeret cogitabat. Interea uetus quidā regis miles, Tiro nomine, qui & filiū habebat Alexandro assuetum atq; amicum, & ipse diligebat adulescentulos: præ nimia indignatione mentis postremo circūiens clamitabat cōculcatam esse iustitiā, ueritatē perijsse, naturam esse confusam, uitamq; hominum iniquitatis esse plenam, & omnia quæ dolor cōtemptori uitæ dictasset. Deinde ipsum etiā regem ausus adire: mihi uero, inquit, omniū uideris esse infelicissimus, qui cōtra charissimos nequissimis credas. Siquidē Pheroras & Salomē fidē apud te aduersus filios tuos habent, quos sæpe ipse mortis supplicio dignos esse iudicasti: neq; aduertis hoc eos agere, ut iustis successorib. destitutus, cū solo remaneas Antipatro, capi facile regē optantes. Veruntamē cogita, ne ille quoq; militibus odiosus sit, propter cædē omniū fratrū. Nullus enim est, qui nō adulescentiū misereat, principum autē plurimi etiam palam gratuiter ferunt. hæc dicēs, simul eos quibus res indigna uideret nominabat.

Ant. lib. 16 cap. 13

Rex autē statim illos & ipsum cū filio cōprehendi iubet. Ibiq; tum alius quidam regius tonsor, nomine Tryphō, nescio qua exagitatus insania, semetipsum indicans, prosilit: ac mihi quoq; Tiro, inquit, iste psuasit, ut occasione tondēdi nouacula te occiderē: magnaq; inde Alexandrū daturū munera pollicebat. His auditis, Herodes & Tironē eiusq; filiū, & tonsorē subdidit quæstioni. Cumq; illi pernegarent, tonsor autē amplius nihil diceret, Tironē uehementius torqueri iussit: tumq; filius eius, patris miseratione cōmotus, cuncta se regi, si eum sibi cōdonasset, indicaturū, pmisit. Eoq; relaxato, ipsius occidendi patrē suum habuisse uoluntatē dixit, impulsum ab Alexandro. Hoc autē quibusdam fictum ab adulescente uidebat, quo tormentis eriperet patrem, nonnulli uerum esse affirmabant. Herodes tamē & militum principibus & Tirone pro cōcione accusatis in eos armauit populum, ut ibidē cum tonsore lignorum & lapidū ictibus interirēt. Filios uero in Sebasten missos, quæ non longo à Cæsarea interuallo distaret, præsocari iubet: eaq; re matura perfecta, in castellum Alexandrium mortuos asportari, cum Alexandro materno auo sepeliendos. Hic finis Aristobulo & Alexandro uitæ fuit.

De consp iratione, Antipatri contra patrem. Cap. XVIII.

Ant. lib. 17 cap. 21

ANtipatrum uerò, cum iam sine controuersia successionem regni speraret, intolerabile gentis excepit odium, cunctis scientibus, illū omnes fratribus suis conseruisse calumnias: nihiloq; minus timor eum non mediocris solicitabat, crescente sobole peremptorum. Erant enim Alexandro ex Glaphyra filij duo, Tigranes & Alexander: itemq; Aristobulo ex Berenice Salomes filia, Herodes & Agrippa & Aristobulus, filiæq; Herodias & Mariamme. Sed Glaphyram quidem Herodes cū dote sua in Cappadociam dimisit, postquam Alexandrum interfecit: Berenicen autem Aristobuli coniugem, auunculo Antipatri nuptum dedit: ut enim Salomē, quā infensam habebat, sibi reconciliaret Antipater, istas nuptias excogitauit. Idē uerò etiam Pheroram muneribus alijsq; obsequijs, atq; amicos præterea Cęsaris ambiebat, magnas Romam mittendo pecunias. Saturninum enim cum alijs omnibus apud Syriam donis expleuerat. Hoc autem magis inuisus

erat

erat cunctis, quo plura donabat, uelut opes tantas nō munificentia largiret, ſed metu cōſumeret. Itaq; euenie bat, ut nec accipientiū beneuolentia quicquā profecerit: quibusq; nihil dediſſet, acerbiores inimicos haberet. In diſtributionibus autē munerū quotidie largior erat, cum præter ſpem uideret orbos pueros ab Herode curari: quantūq; illum peremptorū cędis pœniteret, prolis eorū miſeratione ſignificari. Conuocatis enim propinquis atq; amicis ſuis, & pupillis aſtantibus cū lachrymis oppleſſet oculos, dixit: Horū quidem mihi patres fortuna quædā triſtis eripuit, ipſos aūt orbitatis miſericordia cū natura commendat. Experiar itaq; ut etſi pater infortunatiſsimus fui, auus tamē ſim prouidentior, & à quibus poſt me regantur, amiciſsimos mihi relinquā. Deſpondeo igitur filiam tuam Pherora maximo filiorū Alexandri, ut ei curator ſis neceſſarius: tuo uero Antipater filio, Ariſtobuli filiā: eris em̄ hoc modo pater orbatę. Sororē uero eius meus Herodes accipiet, ex pō tifice auo materno prognatus. Et de his quidē hoc ſit iudiciū meum, neq; id quiſquā dirimat, qui me amabit. Precor aūt etiā deum bono regni mei, meorūq; nepotū copulare nuptias, atq; hos pueros placidioribus, q̄ patres eorū oculis aſpicere. Poſtquam hæc locutus eſt, fleuit, & puerorum dexteras iunxit, benigniſsimeq; cōſalutatis ſingulis dimiſit conciliū. Statim diriguit Antipater, quantoq; dolore affectus eſſet neminē latuit pupillorum. namq; honorem apud patrem quoq; ſibi derogatum exiſtimabat: iterumq; de rebus cunctis periculū fore, ſi Alexandri filijs præter Archelaum etiam Pherorā tetrarchā adiutorem habere licuiſſet. Ad hæc reputabat odium ſuum, & orbitatis miſerationē, qua tota gens flectebatur, quanto uiuentium puerorum ſtudio, & quanta memoria mortuorū ipſius ſcelere tenerētur Iudęi. Itaq; omnimodo dirimere ſponſalia ſtatuit. & callide quidē patri ſurrepere timuit, ſæuienti acriterq; uigilāti ad ſuſpicādum. palàm uero eum ſupplex adire auſus eſt, corāq; depoſcere, ne ſe honore priuaret, quo dignum eſſe iudicaſſet, nudumq; regis nomen habere uellet, regni autem ſubſtantiam penes alios eſſe. Nec enim poſſe rerum obtinere dominatū, ſi præter auum Archelaū, etiam Pheroras Alexandri filijs ſocer eſſet adiūctus. Inſtantiſsime uero precabatur quia numeroſa eſſet regia ꝓgenies, nuptias permutari. Nouē nāq; regi uxores erant, ſed harū ſeptem unde filios ſuſceperat, ipſum Antipatrum ex Doride, Herodem autem ex Mariamme pōtificis filia: itemq; Antipam & Archelaum ex Malthace Samaritide, filiāq; Olympiadē, quam frater eius Ioſephus habuerat, ex Hieroſolymitide uero Cleopatra Herodem & Philippū, necnō ex Pallade Phaſelum. Habebat autē filias quoq; alias, Roxanen & Salomen, unam ex Phædra, & alteram ex Elpide: duasq; uxores ſine filijs, cōſobrinam & fratris filiā: & præter has Alexandri & Ariſtobuli ſorores duas ex Mariāme. Cum igitur tanta prolis copia ſupereſſet, aliter nuptias iungi poſtulabat Antipater. Rex aūt perſpecto eius animo, quid de pupillis cogitaret, uehemēter iratus eſt: quippe filiorū quos interfecerat caſum reputās uerebatur ne etiam hi quādoq; criminationū Antipatri præmium fierent. Sed tūc quidem ſæuioribus dictis eum protelat. Poſtea uero blanditijs eius adductus, ſponſalia reformauit: ac primum ipſi Antipatro Ariſtobuli filiam collocat, filium uero eius iungit filiæ Pherorę. Hinc licebat aduertere: quantum Antipatri

ualuerit

ualuerit adulatio, quod idē in ſimili cauſa impetrare Salome nō potuit. hanc em̄ quamuis ſoror eſſet, atq; hæc ſæpe intercedente Iulia uxore Cæſaris poſtulaſſet, Arabi Syllæo nubere nō paſſus eſt: ſed inimiciſsimā ſibi fore iurauit, niſi ab hoc ſtudio deſtitiſſet. poſteaq; inuitā Alexę cuidā ex amicis ſuis in matrimoniū dedit: eiusq; filiarum unam Alexandri filio, alteram Antipatri
Ant. lib. 17 cap. 3 auunculo tradidit. Natarū autē Mariammes una, ſororis filium habebat Antipatrum, altera fratris Phaſelū. Sic interrupta pupillorum ſpe Antipater, & pro ſua cōmoditate affinitatibus iunctis, expectatione certa nitebatur: adiectaq; malignitati fiducia, nequaq̄ erat tolerabilis: nam quia ſingulorū odium uitare nō poterat, ſecuritatē ſibi ex terrore quærebat: cum præterea Pheroras ei ueluti iam cōfirmato regi obſecundaret. Quin & mulierum conflata in aula cōflictio, nouas turbas excitabat. Etenim Pherorę uxor cū matre ac ſorore ſua, necnō & matre Antipatri, multa in regia inſolēter agebat, auſa etiā duas regis filias cōtumelioſe tractare: cui rei maxime ab Antipatro erat obiecta. Itaq; cum illi inuiſæ eſſent, alias quidē morigeras habebant: ſola uero Salome aduerſabat eorum concordiæ: quodq; nō bono regis coirent, apud ipſum inſimulabat. Cognita uerò eius delatione mulieres, quodq; Herodes ęgre tuliſſet aperto quidē conuentu & familiaritate abſtinuerunt, contrà uerò & diſcordare inter ſe rege audiēte ſimulabant: cū his adeo colluderet Antipater, ut palàm Pherorā minime dubitaret offendere: occultos autem cœtus & nocturnas comeſſationes agebant: earumq; conſenſionē fecit obſeruatio firmiorem: cum horū nihil ignoraret Salome, ſed Herodi cuncta nun
Ant. lib. 17 cap. 4 ciaret. Ille autē ardens iracundia, maximeq; aduerſus Pherorę coniugem, q̄ eam præter cæteras accuſaret Salome, aduocato cognatorū amicorūq; concilio, & alia multa mulieri & filiarū contumelias crimini dedit, quodq; Phariſæis mercedē contra ſe præbuiſſet, fratremq; ſibi hoſtem reddidiſſet expugnatum uenenis. Poſtremo conuerſus ad Pherorā, utrum, ait, ſe fratrem an uxorem uellet optare? Cumq; ille ſe citius uita dixiſſet q̄ cōiuge cariturū, incertus quid ageret, ad Antipatrū ſermonem cōtulit: ac ne cum Pherora, uel eius coniuge, aut quouis alio, qui ad eam pertineret, unquā colloqueretē edixit. Verùm ille palàm præcepta cuſtodiēs, in occulto cū his pernoctabat: metuensq; obſeruationem Salomes, per amicos in Italia degentes, ut Romam proficiſcereteē, effecit ipſorum perlatis literis, ubi Antipatrum aliquanto poſt tempore ad Cæſarem mitti oportere perſcriberent. Igitē Herodes nihil moratus, cum miſit: cunctis quæ uſui forent, magnaq; pecunia liberaliter inſtructum, teſtamentūq; unà ei portandū dedit, in quo rex ipſe Antipater inſcriptus erat, & Antipatri ſucceſſor Herodes, ex Mariamme pōtificis filia procreatus. Quin & Syllæus Arabs itidē Romam, neglecto Cæſaris præcepto, nauigauit: de his cum Antipatro certaturus, de quibus cum Nicolao cauſam ante dixerat. Non leue autem cum Areta rege ſuo certamē habebat, cuius & alios amicos interfecerat & Soemum in Petra oppido potentiſsimū, redemptoq; Fabato procuratore Cæſaris fautore utebatur etiam in Herodem. Sed maiore pecunia data Herodes Fabatū à Syllæo alienauit: ac per eum quę Cæſar iuſſerat exigebat. ille aūt cum nihil dediſſet, accuſabat apud Cæſarē Fabatum, diſpenſatorem eſſe dicens, non quæ ipſi, ſed quæ Herodi expedirent.

Quibus

Quibus cõmotus ad iracundiam Fabatus, adhuc autẽ apud Herodem in honore maximo habebatur, ſecretorum Syllæi proditor factus eſt: regiq; indicauit, q̃ Syllæus Corinthũ eius ſatellitem pecunia corrupiſſet, eumq; aſſeruari oporteret. Neq; rex id facere dubitauit: quoniam Corinthus iſte, licet in aula regis eſſet educatus, ex Arabia tamen fuerat oriundus. Igitur mox non illum ſolum corripi, ſed etiã duos alios Arabas iuſsit apud eum repertos, unũ Syllæi amicum, alterum Phylarchum. Qui ſubditi quæſtioni, magna pecunia Corintho ut Herodẽ occideret, perſuaſiſſe confeſsi ſunt: atq; etiam à Saturnino Syriæ rectore interrogati, Romam tranſmiſsi ſunt.

De ueneno Herodi parato, & quomodo compertum ſit. Cap. XIX

AT Herodes Pheroræ uehemẽtius imminebat, ut repudiaret uxorem: neq; quomodo mulierẽ plecteret inueniebat, cum multas in eam odij cauſas haberet, donec ipſum etiam fratrem cum ea ſupra modum indignatus eiecit. Pheroras autem æquo animo acceptа iniuria, in tetrarchiam ſuam receſsit, iuratus unũ ſibi exilij finẽ fore mortem Herodis, neq; ad eum reuerſurũ eſſe dum uixerit. Deniq; nec ægrotum quamuis ſæpe accitus fratrẽ inuiſere uoluit, cum quibuſdam mandatis eum quaſi moriturus uellet inſtruere. Sed ille quidẽ præter ſpem conualuit. Poſtquam autẽ Pheroras in morbũ incidit, tum Herodis patientia demonſtrata eſt. Nam & uenit ad eum, & humaniſsimè curatum uoluit: ſed morbum ſuperare non quiuit: intra dies enim paucos eſt mortuus. Quem licet uſq; ad ultimum uitæ diem dilexiſſet Herodes, tamẽ quòd illum quoq; ueneno peremiſſet, fama uulgatũ eſt. Verùm eius corpore in Hieroſolymam deportato, luctum maximum cunctæ genti denunciauit, clariſsimaq; funus ſepultura dignatus eſt. Vnus quidẽ interfector Alexandri & Ariſtobuli, hunc exitũ uitæ ſortitus eſt. Tranſijt autem in Antipatrum autorẽ pœna ſceleris, ex interitu Pheroræ nacta principium. Quidam enim ex eius libertis, cum regem triſtes adijſſent, fratrem ipſius Pheroram ueneno interceptum eſſe dicebant. nam quendam ei cibum obtuliſſe coniugẽ ſuam, non eo quo ſolebat modo conditum: eoq; ſumpto illum morbo protinus eſſe correptum. Veniſſe aũt ante biduũ, matris ac ſororis eius accitu quandam ueneficam mulierculã ex Arabia, ut uenenum Pheroræ conficeret amatoriũ: & pro amatorio dediſſe mortiferum Syllæi conſilio: namq; illi notam fuiſſe. Perculſus igitur plurimis ſuſpicionibus rex, ancillas & nõnullas libertinas quæſtioni ſubiecit. Ibiq; tum exclamãt aliqua doloris impatiẽs: Deus cæli terræq; rector, in matrẽ Antipatri, quæ horũ nobis malorũ cauſa eſt, uindicet. Hoc rex initium nactus, perſequebatur ulterius indaginẽ ueritatis. Mulier uerò & matris Antipatri familiaritatẽ cum Pherora eiusq; mulieribus, & occultos eorũ conuẽtus aperuit: quodq; Pheroras & Antipater redeuntes à rege, tota cũ illis nocte potare ſoliti eſſent, ſeruis omnib. excluſis & ancillis. Vna quidẽ libertinarum hæc indicauit. Cum autẽ ancillæ ſeparatim ſingulæ torquerẽtur, patuit omnium dicta congruere, qua de cauſa Romam quidẽ Antipater ex compoſito, Pheroras uerò trans flumẽ ſecedere curauiſſet. Nam ſæpe illos in ſermone dixiſſe, q̃ poſt Alexandrum & Ariſtobulum ad ipſos eorumq; coniuges tranſiturus eſſet Herodes. Nec alicui poſſe parcere, qui Mariammæ eiusque filijs minimè

Ant. lib. 17 cap. 5

peperciſſet:ideoq; melius eſſe,ab hac belua quàm longiſsime fugere. Sæpe aũt dixiſſe matri Antipatrum conquerentem, q̃ cum ipſe iam canus eſſet,pater in dies ſingulos iuueneſceret, ſeq; fortaſſe prius q̃ regnare incipiat moriturum: aut ſi unquam ille deceſſerit(quando aũt iſtud futurum?)uoluptatem ſibi ſucceſsionis omnino fore breuiſsimam. Pullulare præterea hydræ capita,hoc eſt Alexandri & Ariſtobuli filios: ſibi autem filiorũ quoq; ſpem ademptam eſſe patris iniuria: qui nõ eorum quenquam poſt mortem ſuam regni ſucceſſorem,ſed Mariammes filium ſcripſiſſet hęredem. Qua quidem in re prorſus eum ſenectute delirare, ſi teſtamento ſuo ſtandum arbitraretur. ſe namq; ut ex eius progenie nemo ſupereſſet curaturũ. Quinetiã cum omnes patres,quibus inuiſi unquã filij fuerunt,odio uincat:plus tamen eum etiam fratres odiſſe. Deniq; nuper ſibi ne cum Pherora colloqueretur, centũ talenta donaſſe: atq; cum Pheroras diceret, quid enim per nos lædebatur? reſpõdiſſe Antipatrum, utinam cunctis ablatis nudos ſe dũmodo uiuos relinqueret. Verũ hoc nequaquam fieri poſſe,ut tam peſtiferam beſtiam quiſquam effugiat,ſub qua nec amicis eſſe palàm liceret. Deniq; nũc occulte,inquit,conuenimus: licebit autẽ apertè, ſi uirorum ſpiritum manusq; habeamus. Hæc in tormentis ancillæ prodiderunt,& quòd Pheroras cum illis Petram fugere cogitaſſet. Vt omnibus autem dictis Herodes crederet,centum talentis effectum eſt. De his enim ſoli Antipatro dixerat. Igitur ante alios in Doridem Antipatri matrẽ furor eius erumpit:eamq; omni ornatu, quem illi donauerat,ſpoliatam,multis cõparato talentis, expellit. Deinde ira depoſita,Pheroræ mulieres à tormẽtis recreabat. Timore autẽ pauidus erat, & ad omnes ſuſpiciones excitabatur: multosque innocentes, metu ne quem nocentium prætermitteret;in tormenta ducebat. Hinc ad Samaritam ſe cõuertit Antipatrum, qui procurator erat Antipatri, & ex illius tormẽtis cõperit, necandi ſui cauſa ex Aegypto Antipatrum uenenũ malum petijſſe,per quendam Antiphili amicum:idq; ab eo Antipatti auunculum accepiſſe Theudionem,ac Pherorę tradidiſſe:cui mandaſſet Antipater ut Herodem occideret, dum ipſe Romæ abeſſet,ac ſuſpicione careret:Pheroram uero uenenũ uxori ſuæ dediſſe ſeruandũ. Itaq; hanc euocatam,ſtatim rex quod acceperat afferre iubet. Illa uero quaſi allatura egreſſa, de tecto ſe præcipitẽ dedit, ut eo modo probationes & regis tormẽta præueniret. Sed dei prouidentia, ſicut apparet,quæ ab Antipatro pœnas repeteret, nõ in caput, ſed in diuerſam delata partẽ, periculũ mortis euaſit. Portataq; ad regem,ubi reſipiſcere potuit (nam caſus eam perturbauerat) quãobrẽ ſe præcipitaſſet interrogata, adiurante rege,quòd uera dicẽti remitteret omne ſupplicium: ſin falſa promere maluiſſet,corpus eius tormentis abſumeret, neq; ſepulturæ quicquam relinqueret: pauliſper tacuit. deinde: quid,inqt, ſecreta cuſtodio,cum Pheroras obierit,Antipatro qui nos omnes perdidit ſeruitura? Audi rex,& tecũ deus teſtis mihi ueritatis,qui falli non poteſt. Cũ Pheroræ morituro lachrymans aſsiderem,tunc ille me ad ſe uocauit: En multũ,inquit,coniunx de fratris erga me animo ſum deceptus. Nam qui ſic me diligeret,inuiſum habui,& necare cogitaui:qui tanto nunc mei,quamuis necdum mortui,dolore confunditur. Sed ego quidẽ impietatis precium fero: tu uero quod in eum ſeruas,

relictum

relictum nobis ab Antipatro uenenũ,huc affer propere,meq; uidente cõſume, ne ad inferos quoq; ultricẽ huius ſceleris conſcientiam deferam. Ita ut iuſsit attuli: & magnam quidem ueneni partem ſub obtutibus eius in ignem effudi:modicum uero mihi propter dubios caſus, & quę te metuerem,reſeruaui.His dictis, illa quidem omnino paululum quiddam ueneni habentẽ pyxidem profert: rex uero in matrẽ fratremq; Antiphili contulit quæſtionem. Verùm hi quoq; Antiphilum ex Aegypto attuliſſe pyxidẽ fatebantur, illumq; uenenũ à fratre apud Alexandriam exercente medicinã accepiſſe dicebant. Totũ autem regnum circumeuntes Alexandri & Ariſtobuli manes, ipſi erãt incertarum rerũ exploratores atq; indices, & à ſuſpicionibus remotiſsimos ad probationes trahebant.Deniq; etiam pontificis filiam Mariammen,conſciam eſſe maleficiorum patuit.Hoc enim tortis eius fratribus demõſtratum eſt.Rex aũt matris audaciam filij quoq; pœna coercuit.Nam quem illa pepererat Herodem,patri ſucceſſorem ſcriptum ex teſtamento deleuit.

De Antipatri in Herodem malignis ſtudijs deprehenſis & ultis. Cap.XX

POſt hæc etiam Bathyllus,nouiſsima conſiliorum Antipatri fides documentis acceſsit. Namque is erat quidem libertus eius:aliud autem uenenum ferens,hoc eſt,aſpidum uirus, aduenerat, aliorumq; ſerpentum ſuccos:ut ſi prius fuiſſet inualidũ, hoc ſe Pheroras cum ſua coniuge in regem armaret. Idem uero præter ſuſceptã contra ſalutem patris audaciam,uelut operam ſubciſiuam, habebat epiſtolas aduerſum fratres cõpoſitas ab Antipatro. Erãt autem Romæ in ſtudijs Archelaus & Philippus,iam adoleſcentuli,magniq; animi,regis filij,quos Antipater uelut imminentes ſpei ſuæ remouere feſtinans, quaſdam in eos literas ipſe finxit,amicorum nomine Romæ degentium. Nonnullis autẽ corruptis ſcribere perſuaſit,q; multis patrem maledictis carperent,ac de Alexandri & Ariſtobuli nece manifeſte quererentur,ſeq; accitos eſſe grauiter ferrent: iam enim pater eos redire præceperat,idq; maximè ſolicitabat Antipatrũ. Quinetiam prius q̃ proficiſcerentur,in Iudæa conſtitutus Antipater, eiuſdem modi contra eos Romæ literas mercabatur:patremq; adeundo uitandæ ſuſpiciõis cauſa,fratres purgare ſimulabat:quædam falſo ſcripta, quædam uero adoleſcentiæ peccata eſſe cõmemorans. Quo quidem tempore ſcriptoribus epiſtolarum,quas in fratrum perniciem ſimulabat,plurimis pecunijs datis,ſumptuũ confundere tentabat indicia,ueſtem precioſam uariaq; ſtragula,poculaq; argentea necnon & aurea comparando,aliaq; plurima inſtrumenta,ut preciorum magnitudine mercedes falſarijs erogatas cælaret. Deniq; ducenta talẽta retulit expenſa,& eorum maxima fuit occaſio cauſa Syllæi. Vniuerſis autem malis tunc minoribus maiore contectis, cum omnia quidẽ tormenta de parricidio,epiſtolæ uero de iteratis fratricidijs conclamarẽt,nemo tamen ex Iudæa uenientium,quo loco fortunæ domus eſſent ei nunciauit, quamuis inter ſcelus probatum & ipſius reditum ſeptem menſium interualla fluxiſſent. Ita erat inuiſus omnibus. Fortaſſe aũt etiam quibus indicandi uoluntas fuit p interfectorum fratrum manes obmuteſcebant.Deniq; Roma literas miſit, continuo ſe uenturum eſſe, quodq; honorifice dimiſſus eſſet à Cæſare nuncians.Rex aũt inſidiatorem manibus tenere deſiderans: timensq; ne ſi quid

Ant. lib. 18 cap. 8

præſciſſet,forte caueret,ipſe quoq; literis beneuolentiam ſimulans, & alia familiariſsime ſcripſit,& ut reuerſionem ſuam maturaret orauit. Nam ſi properaſſet,matris ſuæ quoq; offenſionē poſſet cōponere, quam expulſam eſſe non ignorauit Antipater. Primam quidē iam de morte Pheroræ ſuſceperat epiſtolam apud Tarentū,eumq́; uehementer luxerat: id autem nonnullis de patruo laudabile uidebatur: ſed quantū intelligi datur, cauſa doloris erat, q̄ inſidiæ pro uoto non ceſſerant:neq; tam Pheroram flebat, q̄ maleficiorū miniſtrum. Præterea metus eum quidam ob ea quæ confecerat occupabat, ne quando fortè deprehenderetur uenenum. Tunc autem in Cilicia patris epiſtola ſibi reddita quam ſuprà memoraui,ſtatim quidem feſtinabat:ſed poſtq̄ in Celenderin delatus eſt,ſubit eum quædam materni caſus cogitatio,anima iam p̄ ſemetipſam diuinante. Et amicorū quidem prudentiores ei ſuadebāt, ne prius patrem conueniret, q̄ pro certo cognoſceret, quibus ex cauſis matrem ſuam repudiaſſet:namq; timere, ne fortè criminibus matris adderetur. Minus autem prudentes,& uiſendæ patriæ cupidi magis, q̄ quid Antipatro eſſet utile cōſiderantes,ut properaret monebāt,ne ex ipſa mora & patri cauſam prauæ ſuſpicionis, & occaſionem præberet calumniantibus. Nunc em̄ ſi quid motum eſt,in abſentem eſſe factum: nec enim præſente illo quenquā id auſurum fuiſſe.Abſurdum autem uideri, propter ſuſpiciones incertas certis bonis carere,neq; mature ſe patri reddere, ab eoq́; regnū accipere, quod ſolo ipſo niteretur.Paruit his Antipater,impellente fortuna,tranſmiſſusq́; in Sebaſtum Cæſariæ portum defertur. Occurrit autem illi præter opinionem maxima ſolitudo cum omnes eum deuitarent,nullusq́; auderet accedere.Nā etſi ſemper æque inuiſus erat,odio tamē ut proderetur tunc data libertas eſt. Multos autem auertebat ex rege formido, quoniam cunctas iam ciuitates de Antipatro fama repleuerat,ſolusq́; de ſe quid ageretur Antipater ignorabat. Nec enim uel clarius eo quiſquam deductus eſt,cum Romam nauigaret, uel ignobilius inde ſuſceptus eſt.Enimuero clades ille domeſticas intelligēs,calliditate cælabat,metuq́; penè mortuus,uultu confidentiam ſimulabat.Et neque fugæ ſpes ulla erat,neq; circumſtantibus malis emergere poterat:certūq́; nihil ei de domo,ne ibi quidē nunciabatur: id enim regis interminatio prohibuerat.Vnde interdum etiam ſpes eum pertentabat hilarior, aut nihil eſſe deprehenſum,aut ſi quid eſſet, hoc ſeſe impudentia ſua diluturum, ac dolis, quæ ſola inſtrumēta ſalutis haberet. Itaq; his armatus, ſine amicis in regiam uenit,qui à prima ianua cum iniuria ſunt repulſi. Fortè autem Varus Syriæ rector intus aderat.Ingreſſus inde ad patrem, confirmatusq́; audacia, uelut eius ſalutandi cauſa,propius accedebat: cum ille obiecta manu, & capite declinato,exclamat: Et hoc parricidæ eſt,ut me amplexari uelis,qui tot maleficijs inuolutus ſis.Diſpereas,impium caput: neq; me attingas, prius q̄ criminibus te exuas. Dabo enim tibi iudiciū & iudicē, qui opportune præſto eſt, Varum.Abi,& quemadmodū te purges in diem craſtinum meditare.nam & tempus indulgeo calliditatibus tuis. Ad hæc metu obſtupefactus Antipater, quia reſpondere nihil potuit,reuerſus eſt. Cum autem ad eum ueniſſent mater & uxor,cunctas ei probationes expoſuerunt. Tumq́; recepta mente,quo pacto ſeſe defenderet cogitabat. Poſtero autē die rex adhibito propinquo-

rum

rum atq; amicorum concilio, Antipatri quoq; amicos uocat. Ipſe autē cum Varo reſidens, cunctos indices iuſsit adduci, in quibus erant etiam ſerui matris Antipatri quidam pridem cōprehenſi, qui ab ea literas ad eum deportauerunt huiuſcemodi: Quoniam illa omnia patri tuo cognita ſunt, caue ne ad eum uenias, niſi aliquod auxilium à Cæſare impetraueris. Itaque his unà cum alijs introductis, ingreditur Antipater. Cumq; pronus ante pedes patris ceci diſſet: oro, inquit, pater, ne quid de me præiudices, ſed integras aures ſatisfactioni meæ præbeas. Demonſtrabo enim me innoxium, ſi tu uelis. Ille autem magna uoce imperato ei ſilentio, ad Varum locutus eſt: Quod & tu Vare, & quiuis iuſtus iudex, Antipatrum morte dignum iudicauerit, certo ſcio. Vereor autem ne mea quoq; tibi ſit inuiſa fortuna, omniq; calamitate dignum deputes, q̄ tales filios genuerim. Atqui hoc tibi magis miſerandus uideri debeo, q̄ erga tam ſceleſtos indulgentiſsimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adoleſcentulis regnum detuleram, eosq; Romæ educatos amicos Cæſaris feceram: ſed quos alijs inuidendos regibus æmulandosq; cōſtitui, meę ſalutis hoſtes inueni, quorum tamē interitus Antipatro magis profuit. Iſti em q̄ iuuenis & ſucceſſor meus futurus eſſet, maxime ſecuritas quærebat. at uerò hic belua, patientia mea ſuprà q̄ ſatis erat expletus, in me ſatietatem ſuam profudit: eiq; diu uiuere ſum uiſus, meamq; ſenectutem grauiter tulit, rexq; fieri non niſi parricidio paſſus eſt. quæ quidē profectò noui qua ratione cogitauit: quòd eum ex agro abiectum reduxerim, & excluſis quos mihi regina pepererat filijs, regni mei uicariū declarauerim. Equidem tibi Vare confiteor meæ mentis errorem. Ego illos contra me filios irritaui, qui Antipatri gratia ſpes eorum iuſtas abrupi. Quid enim tantum de illis, quantum de iſto bene ſum meritus? cui uiuus etiam poteſtatē meam penè conceſsi: aperte autem regni ſucceſsionē teſtamento reliqui, & præter deſtinatos ei ſeparatim quinquaginta reditus talentorū, ſumptum paſsim mea pecunia ſubminiſtraui: ac nuper Romam quoq; nauigaturo dedi trecenta talenta, quemq; ſolum ex omni familia mea, tanquam patris ſeruatorem, Cæſari commendaui. Aut quid illi tantum ſceleris, quantum Antipater admiſerunt? quód ue de his habui indicium, quale demonſtrauit huius inſidias? etiam approbo, quia auſus eſt aliquid parricida, rurſumq; ueritatem dolis ſperat obtegere: tibi Vare cauendum. nam ego iſtam beluam noui: & q̄ ſit ueriſimilia dicturus, iam nunc proſpicio, fletusq; ſimulatos. Hic eſt qui me quondam monebat, ut uiuum Alexandrū cauerem, neq; meum corpus omnib. crederem. Hic eſt qui uſq; ad cubile meum ſolebat ingredi, & circumſpicere, ne quis mihi forte paraſſet inſidias. Hic ſomni mei cuſtos erat, & ſecuritatis dator, qui conſolaretur luctum peremptorū, & uiuentium fratrum beneuolentiam dijudicaret: hic propugnator & ſatelles meus. Quum eius calliditas Vare in mētem uenit, & quemadmodū ſingula ſimulaſſet, uix me credo uiuere, tamq; grauē inſidiatorem quo pacto effugerim miror. Veruntamen quia fortuna quædam excitat contra me domū meam, mihiq; amiciſsimi ſemper infenſi ſunt, ego quidem fatorum iniquitatem flebo, & mecum ipſe ſolitudinē gemam. Nemo autem qui meum ſanguinem ſitierit elabetur, etiamſi per omnes filios meos indicia uentura ſint. Hæc dicens, ipſe quidē interrupto ſermone tacuit, dolore

confusus. Nicolaum aũt unum ex amicis probationes iussit exponere. Inter hæc aũt Antipater sublato capite, cum prostratus ante patris pedes maneret, exclamat: Tu pater meas partes defendisti. Nam quomodo ego parricida, quẽ tu semper seruatorẽ te habuisse cõmemoras? Aut si ficta, ut dicis, simulataq; mea pietas fuit, cur in alijs tam callidus, in hoc adeo demens fui, ut nõ intelligerem, q; si homines lateret tanti sceleris cogitatio, cælestem latere iudicem omnino nõ posset, qui ubiq; præsto esset, & cuncta conspiceret? An fratrum exitus ignorabã, quos ob id deus ultus est, quia tibi male cogitauerant? Quid aũt fuit cur me tua salus offenderet? Spes regni? Sed regnabam. Odij suspicio? Sed diligebar. An ex te metus aliquis? Quin tui seruans, alijs timendus eram. Fortasis egestas causa fuit? Multo minus. Quis enim magis expensarũ habuit potestatem? Si aũt omnium hominũ perditissimus essem, immanisq; bestię animũ gererem, certe mansueti patris beneficijs uinçerer: quem, sicut tu dixisti, reduxeris, totq; filijs antepositus, uiuusq; regẽ declaraueris, aliorumq; bonorũ magnitudine reddideris inuidendũ. ó me miserum, acerbissimamq; peregrinationẽ meam, quàm longũ liuori tempus magnumq; insidiantibus spatiũ præbui. Sed tamen tibi pater tuisq; rebus abieram, ne Syllæus tuam contemneret senectutẽ. Roma mihi testis est pietatis, & princeps orbis terræ Cæsar, qui me patris amatorẽ sæpe uocitabat. Accipe pater has eius literas. hę fictis in me criminationibus ueriores. his me defendo. hæ affectus erga te mei argumenta certissima. Recordare q̃ inuitus hinc nauigauerim, latentes in regno contra me inimicitias nõ ignorans. Tu pater imprudens me perdidisti, tu cõpulisti ut darem accusandi tempus inuidiæ. Verũ ad indicia ueniam. Ecce adsum, terra mariq; nihil usquam parricida perpessus. Sed nondũ me hoc argumento diligas. nam & apud deũ, & apud te pater, condemnatum me esse scio. Condemnatus autem deprecor, ne aliorum tormẽtis fidem habeas: in me feratur ignis, per uiscera mea pergant instrumenta pœnarũ, ne parcas sceleſto corpori. Nam si parricida sum, tormentorum expers mori non debeo. Talia cum lacrymis ac eiulatu uociferans, & omnes alios, & Varum ad misericordiam prouocauit: solum autem Herodem, quo minus fleret, iracundia continebat, documentis ueris intentum. Ibi aũt Nicolaus, iussu regis multa de Antipatri calliditate præfatus, & misericordiæ spem abstulit, & atrocissimã accusationẽ instituit, cuncta quidem regni maleficia ascribens: maxime uero fratrũ interitũ, quos ipsius calumnijs interfectos esse demõstrans, etiam superstitibus eum insidiari quasi successionis captatoribus affirmabat. Nam qui patri uenenum parasset, multo minus à fratribus abstineret. Cum autem ad ueneni probationẽ uenisset, per ordinem proferebat indicia, etiam de Pherora crimẽ exaggerans, ueluti illum quoq; Antipater fratricidam fecisset, corruptisq; regis amicissimis, sceIere omnem domum repleuisset. Atq; ita multis alijs dictis & probatis perorauit. Varus autem cum respondere iussisset Antipatrum, & ille nihil amplius elocutus, quàm, deus testis est innocentiæ meæ, silensq; iaceret, uenenum petijt, idq; cuipiam damnatorũ capitis ex custodijs bibendum dedit: eoq; statim mortuo, quædã in secreto cũ Herode sermocinatus, gesta in cõcilio Cæsari scripsit: posteroq; die inde discessit. Nihiloq; minus rex Antipa-

tro

tro uinculis tradito, cladis ſuæ nuncios ad Cæſarem miſit. Poſt hęc Salomen appetiſſe inſidijs arguebat Antipater. Quidam enim è ſeruis Antiphili Roma uenerat, epiſtolas ferens cuiuſdã Acmes nomine, ancillæ Iuliæ: quibus ad regem ſcriptis, indicauerat Salomes epiſtola inter literas Iuliæ reperta, clàm ei beneuolentiæ cauſa miſiſſe. Ipſius aũt Salomes epiſtolis & maledicta in regẽ acerbiſsima, & accuſatio maxima continebant. Sed hæ ab Antipatro erant fictæ: isq; Acmen pecunia corruptam, ad Herodẽ eas mittere perſuaſerat. Epiſtola enim eiuſdẽ mulierculæ ad ipſum ſcripta id prodidit, cuius uerba hæc ſunt: Sicut uoluiſti patri tuo ſcripſi, & alias epiſtolas miſi, certo ſciẽs, regem ſorori ſuæ minime poſſe parcere, ſi eas recitauerit. Bene aũt facies, ſi conſummatis omnibus, pollicitationũ tuarum memor fueris. Hac epiſtola & quæ in Salomen ſunt cõpoſita deprehenſis, regẽ ſubijt cogitatio, ne fortè etiam Alexander falſis epiſtolis fuiſſet oppreſſus: quodq; penè ſororẽ propter Antipatrum occidiſſet, anxius erat. Itaq; non eſt ultra cunctatus, quo minus ab eo ſumeret omniũ cauſa ſupplicium: ſed ne propoſitis ſatis faceret, graui morbo impeditus eſt. De Acme tamen ancilla, & in Salomen fictione cõflata, dedit literas ad Cæſarẽ. ac propterea teſtamẽto mutato, exemit nomen Antipatri, regemq; ſcripſit Antipam, præteritis Archelao & Philippo natu maioribus. nam & hos Antipater inſimulauerat. Cæſari aũt poſt alia pecuniaria munera mille talenta, & uxori eius ac filijs, itemq; amicis & libertis, propè quinquaginta: cæterisq; omnibus agrorũ & pecuniarũ non parum diſtribuit, ac ſororẽ Salomẽ luculẽtiſsimis donis honorauit. In teſtamẽto qdẽ iſta correxit.

De aquila aurea, morteq; Antipatri & Herodis. Cap. XXI

MOrbus autẽ ingraueſcebat, quòd eum ſenectus pariter ac mœror urgeret, & annos iam ſeptuaginta natus eſſet: & filiorum cladibus animum adeò habebat afflictum, ut nec bona ualetudine quicquam iucunditatis admitteret. Acriorem autẽ faciebat ægritudinem, q̃ Antipater uiueret. Hunc enim non obiter & aliud agens, ſed cũ ipſe conualuiſſet, cogitabat occidere. Ad has ei calamitates accidit etiam populi quidam tumultus. Erant in ciuitate ſophiſtæ duo, qui ſumme ſcire leges patrias uidebãtur: & propterea per omnẽ gentẽ maxima gloria prædicabantur: Iudas filius Sepphoræi, & alter Margali Matthias. Hos non pauci adoleſcentium ſectabantur, cum leges exponerent, & in dies ſingulos puberum exercitum congregabant. Qui cum regẽ audiſſent mœrore ac morbo tabeſcere, apud notos loquebantur, opportunum iam tempus eſſe, ut deus uindicaretur, fabricataq; aduerſus leges patrias opera deſtruerentur. Siquidem in tẽplo nefas ſit, imagines, aut uultus, aut cuiuslibet animalis cognomine ſimulachrum haberi. Hoc propterea dicebatur, quòd ſupra maximam portã templi aquilam collocauerat auream. Eumq; tunc monebant ſophiſtæ ut tollerent: pulchrum eſſe dicentes, etiam ſi quod inde periculum immineret, pro legibus patrijs mori non recuſare: ſic enim decedẽtibus, & animam immortalem, & bonarum rerum ſenſum perſeuerare perpetuo: minus autem fortes & ſapiẽtiæ ſuæ neſcios amare animam imperitia: magisq; morbo cupere, q̃ uirtute defungi. Dum hæc illi diſſererent, rumor ſubito peruagatur, regem ferè iam mori: unde etiã confidentius adoleſcẽtes coronã adorti ſunt: ipſoq; *Ant. lib. 17 cap. 8*

meridie, quum plurima multitudo uerſaretur in tẽplo, craſsis demiſsi funibus, aquilam ex tecto auream ſecuribus abſcidebant. Qua re ſtatim regis duci nunciata, nõ parua ille manu comitatus ad templum cucurrit: & propè ad quadraginta iuuenes comprehẽſos, regi exhibuit. Qui primum interrogati, an aquilam ipſi auream concidere auſi eſſent, feciſſe cõfeſsi ſunt: deinde quo iubente, lege patria reſponderunt. Cum uero, quid exultarent tantũ, quibus mors immineret, ab his quæreretur: quia poſt mortẽ bonis plurimis frui ſperarent, aſſeruerunt. His itaq; rex cõmotus, magnitudine iracundiæ morbum ſuperat, atq; in concionem procedit. Deinde multum in eos quaſi ſacrilegos inuectus, & quòd occaſione legis patriæ quædam maiora tẽtaſſent, uelut impios ſupplicio dignos eſſe iudicauit. Populus autem metuens, ne per multos quæſtio iret, precabatur, ut primum facinoris ſuaſoribus, deinde in eo deprehenſis pœnæ ſubditis, cæteris indignationẽ remitteret. Tandem igitur exoratus, & ipſos rex qui funibus demiſsi erant cum ſophiſtis uiuos incendi, & reliquos qui unà cõprehenſi ſunt, obtruncandos carnificibus tradidit. Hinc totum eius corpus morbo occupatum uarijs doloribus differebatur. nam febris quidem non mediocris erat: prurigo autẽ intolerabilis habebat omnem corporis ſuperficiem. Aſsiduis aũt uexabatur coli tormentis, pedesq; tanquã ex intercutis uitio tumuerant. Quin & inflatio uentriculi, putredoq; uirilis membri uermiculos generans, ac præterea creber anhelitus, & irrupta eum ſuſpiria membrorumq; omnium contractio fatigabat: ut qui hæc ad diuinitatem referrent, ultionem eam eſſe dicerẽt ſophiſtarum. Ille autem, quamuis cum tot morborũ cruciatibus luctaretur, uitæ tamen cupidus erat, & remedijs excogitatis ſalutem ſperabat. Deniq; Iordanem tranſgreſſus, apud Calliroen aquis calidis utebat, quæ in lacũ feracem bituminis, qui Aſphaltites uocatur, effluentes, præ dulcedine potui ſunt. Ibi autem corpus eius, quod medicis oleo calidiori foueri placuerat, in ſolium plenum demerſum ita diſſolutum eſt, ut etiã lumina quaſi mortuus reſoluta torqueret. deinde perturbatis qui eum curabant, ad clamorem quidem illorũ reſpicere uiſus eſt. deſperata uero ſalute, militibus quinquagenas drachmas, multamq; pecuniam rectoribus atq; amicis diuidi iuſsit. Cum autem rediens ad Hierichũta ueniſſet, atra iam bili correptus, & penè ipſi morti minabatur, factumq; nefarium excogitauit. Collectos enim cuiuſq; uici ex omni Iudæa nobiles, in locum cui nomẽ eſt Hippodromus, concludi præcepit. Deinde Salome ſorore & Alexa marito eius ad ſe uocatis: ſcio, inquit, mortem meam feſtis gaudijs celebraturos eſſe Iudæos. Verum per alios lugeri potero, & præclariſsimos honores ſepulturæ aſſequi, ſi quæ præcipio feceritis. Hos uiros qui habentur in cuſtodia, cum animam efflauero, ſtatim militibus circũdatos occidite: ut etiam inuita omnis mihi Iudæa, omnisq; domus illacrymet. Et ſimul his mandatis, legatorum quos Romam miſerat, epiſtolæ ſunt allatæ, quibus Acmen ancillã Iuliæ iuſſu Cæſaris interemptam, & Antipatrum morte damnatum eſſe indicabatur. Quin & ſi pater eum in exilium dare mallet, id quoq; permiſiſſe Cæſarem, ſcriptum erat. Herodes autem paululum hoc nuncio recreatus, doloribusq; rurſum uictus (nam inedia tuſisq; pariter uiolentia diſtendebatur) fatum præuenire conatus eſt: ſumptoq; malo, etiam cultellũ popoſcit: ſectum

Ant. lib. 17 cap. 9

enim

enim comedere consueuerat. Deinde circumspecto ne quis arbiter impediret, tanq̃ se percussurus dexteram sustulit. Cum uero Achiabus consobrinus eius accurrisset, manumq́; cõtinuisset, ululatus maximus in regia statim, qua si rex mortuus esset, excitatus est. Eoq́; propere audito, Antipater fiduciã recepit: lætusq́; iam custodes promissa etiam pecunia, rogabat, ut se soluerent, atq; dimitterent: quod eorũ princeps non solum ne fieret obstitit, sed etiam regi uelociter nunciauit. Ille autẽ fortius exclamans, quàm uires ægrotantis ualebant, continuo satellitibus missis occidit Antipatrũ: mortuumq́; sepeliri præcepit in Hyrcanio. Deinde rursum corrigit testamẽtum, & successorem quidem Archelaum natu maximũ Antipæ fratrem scripsit, tetrarcham uero Antipam. Post interitum autem filij quinq; diebus exactis moriẽ: annos quidem trigintaquatuor, ex quo interfecit Antigonum, regno potitus: triginta uero septem, postq̃ rex à Romanis declaratus est. Et in alijs quidẽ omnibus, secunda fortuna usus est, si quis alius. Regnum enim quod priuatus sibi quæsierat, tanto conseruatum tempore, filijs suis reliquit. In rebus autem domesticis infeliciſsimus fuit. Salome autem, antequam resciret mortem regis exercitus, cum marito progressa, uinctos absoluit, quos occidi mandauerat: ipsum dicens mutasse consilium, & unumquemque iussisse domum dimitti. Atq; ita post horum abitum militibus indicatur. Quibus in concionem cum alia turba in amphitheatrum apud Hierichunta collectis, Ptolemæus anuli regis custos, quo signare solitus erat, & fortunatũ illum cœpit dicere, & multitudinem cõsolari. Relictamq́; ab eo militibus epistolam recitauit, in qua multum rogabat, ut beneuolo animo successorẽ suum fouerent. Deinde post epistolam testamentũ legebat, in quo Philippum quidem hæredem Trachonis, proximarumq́; regionum: tetrarcham uerò, sicut suprà diximus, Antipam: regem autem Archelaum scripserat: eidemq́; anulum ad Cæsarẽ ferre mandauerat, assignatamq́; regni administrati notitiam. Omniũ namq; dispositionum suarum dominum & confirmatorem Cæsarem esse uoluit, cætera uerò seruari iuxta superius testamentum. Quo perlecto, cõfestim clamor secutus est omnium Archelao gratulantium: militesq́; per cuneos & populus adeuntes, suamq́; promittebant, deiq́; beneuolẽtiam precabanť. Hinc ad sepeliendum regem operã contulerunt. Nihil autem munificẽtiæ prætermisit Archelaus, sed omnem ornatum extulit regium in funeris pompa ducendũ. Lectus quippe totus erat gemmis auroq́; distinctus, thorus autẽ purpura uariatus, corpusq́; super eum uelatum itidem purpura. Capiti autem diadema erat impositum: corona uero desuper aurea, sceptrumq́; in dextera, & circa lectum filij cum propinquis. præterea satellites agmenq́; Thracium, Germaniq́; & Galli, uelut ad bellum instructi omnes antecedebant. Cętera uerò militum manus armata, ducesq́; suos ordinumq́; principes sequebantur decenter. Quingenti autem serui ac liberi odores ferebant: corpus autem per ducenta stadia portatum est in castellum Herodion: ibiq́; secundum ipsius regis mandata sepultum est. Et Herodis quidem regis hic finis fuit.

Ant. lib. 17 cap. 10

Ant. lib. 17 cap. 12

FLAVII

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER SECVNDVS.

De ſucceſſoribus Herodis, & ultione direptæ aureæ aquilæ. Caput I

Ant. lib. 17 cap. 11

VRBARVM autem nouarum principiũ fuit, Archelao Romam proficiſcendi neceſsitas. Diebus enim ſeptem in lugendo patrem conſumptis, epuliſq; feralibus prolixe populo exhibitis (Hic autem mos apud Iudæos neceſſario multos ad inopiam redegit: nam qui eum neglexerat, impius æſtimabatur) candida ueſte indutus, procedit ad templum. Ibiq; uarijs fauoribus exceptus à plebe, ipſe quoq; in excelſo tribunali, ſolioq; aureo reſidens, humaniſsime uulgus admiſit: eisq; & quòd ſepulturam patris ſedulo curauiſſent, gratias egit, & ꝓ ſibi quaſi certo iam regi, magnos honores habuiſſent. Verũ ſe tamen ait nõ poteſtate ſolũ interim, ſed etiam ipſo regis nomine temperare, donec à Cęſare ſibi confirmata fuerit ſucceſsio, qui etiam teſtamẽto rerum eſſet omnium dominus conſtitutus. Idcirco enim ſe apud Hierichunta uoluntati exercitus reſtitiſſe, cum ſibi diadema uoluiſſet imponere. Cæterũ pro alacritate ac beneuolentia, æque militibus ac populo plenam ſe uiciſsitudinem relaturum, ſi ab his quorũ etiam eſſet imperiũ, certus rex declaratus fuiſſet: ſtudiumq; ſibi eſſe, ut erga illos rebus omnib. patre melior appareret. His gauiſa multitudo, ſtatim eius mentẽ magnis tentare petitionibus cœpit. Namq; alij tributa leuari, alia uectigalia tolli, quidam ſolui cuſtodias acclamabant. Cunctis aũt poſtulatis, in gratiam populi facile annuebat Archelaus. Deinde celebratis hoſtijs, cum amicis erat in epulis. Ecce aũt ſubito poſt meridiem congregati nõ pauci nouarum rerum ſtudioſi, ubi cõmunis luctus de rege ceſſauit, propria lamenta ſuſcipiunt, flentes eorũ caſum, quos propter abſciſam ex porta templi aquilam auream Herodes morte damnauerat. Dolor autem nõ occultus erat, ſed clariſsimis queſtibus, fletuq; iuſto & planctu ciuitas perſonabat, uirorum cauſa uidelicet, quos pro templo ac legibus patrijs interijſſe dicebãt. Eorum aũt mortis pœnas, ab illis quos Herodes pecunia donaſſet, repetendas eſſe clamitabant: ac primũ, quem is cõſtituerat pontificem reijciendum, aliumq; pietate præſtantem, magisq; purũ optari debere. Quibus etſi mouebatur Archelaus ad ultionem, tamen eum profectionis feſtinatio cõtinebat, metuentẽ, ne ſi ſibi multitudinẽ reddidiſſet inimicam, motu eius impediret. Quamobrem monendo magis q̃ ui experiebatur ſedare turbatos: miſſoque magiſtro militũ, ut quieſcerent, eos rogabat. Sed illum ſeditionis authores, ubi ad templum uenit, prius quàm uerbum faceret, lapidibus proturbarunt: & alijs poſt eum mulcendi ſui gratia miſsis, multos enim legabat Archelaus, iracunde omnia reſponderunt: neq; ſi numero aucti fuiſſent, otioſi fore uidebanť. Itaq; inſtante azymorũ die feſto, qui apud Iudęos Paſcha uocitatur, plurima uictimarũ copia plenus, infinita quidem ad templũ ex agris multitudo

Ant. lib. 17 cap. 12

tudo religionis cauſa deſcendit: cum illi qui ſophiſtas lugebant in tẽplo conſiſterent, nutrimẽta ſeditioni quærẽtes. Hoc aũt metu Archelaus, anteq̃ omnem populũ morbus iſte corrumperet, cohortẽ militũ & tribunũ qui etiam ſeditionis principes cõprehenderẽt, eò dirigit: cõtra quos omne uulgus excitatũ, multos lapidũ ictibus interfecit: ſaucius uero tribunus uix elabit̃. Et illi quidẽ ſtatim, ueluti nihil mali actũ eſſet, ad celebranda ſacra conuerſi ſunt. Sed Archelao ſine cæde iam multitudo cõprimi nõ poſſe uidebat̃. quamobrem totũ illis immiſit exercitũ, pedites p ciuitatẽ ſimul omnes, equitesq̃; per campũ: qui cum ſacrificijs occupatos ſingulos inuaſiſſent, propè ad tria millia hominũ occidunt: reliquã uero manũ per montes proximos diſiecerũt. præcones aũt ſequebant̃ Archelaũ, iuſſu eius unumquemq; ut domũ recederet admonendo. Itaq; cũcti neglecta diei feſtiuitate, abiere. ipſe aũt cũ matre, necnõ & Popla, & Ptolemæo, & Nicolao amicis, ad mare deſcendit: relicto Philippo regni ꝓcuratore, itemq̃; rerũ familiariũ curatore. Vnà uerò egreſſa eſt cum filijs ſuis Salome, fratriſq̃; regis filij, generq̃;, ſpecie uelut Archelao ad obtinendam ſucceſſionẽ adiumento futuri: certa uero cauſa, quæ contra leges in templũ admiſſa fuerant, delaturi. Interea fit illis Cæſareæ obuiam Sabinus Syriæ procurator, ad Iudæã ueniens, ad pecunias cuſtodiẽdas Herodis. quẽ ulterius progredi Varus inhibuit, multis accitus Archelai precibus, intercedẽte Ptolemæo. Et tũc quidẽ Sabinus in gratiã Vari, neq; ad arces uenire ꝓperauit, neq; theſauros paternæ pecuniæ clauſit Archelao: ſed uſq; ad cognitionẽ Cæſaris ſe otioſum eſſe pollicitus, apud Cæſaream cõmorabatur. Poſtea uerò quàm ſibi obſtantiũ unus Antiochiam petijt, alter, hoc eſt, Archelaus Romã nauigauit, mature profectus in Hieroſolymã, regiã tenet: cuſtodumq̃; principibus, itemq̃; diſpenſatoribus euocatis, rationes pecuniarũ diſcutere conabatur, & arces occupare tentabat. Non tñ immemores Archelai mandatorũ cuſtodes erant, ſed in obſeruando ſingula quæque perſeuerabãt, cauſam cuſtodiæ magis Cæſari q̃ Archelao tribuẽtes. Ad hoc aũt Antipas q̃q; de regno certabat, poſteriore ſuperius Herodis teſtamentũ firmius eſſe defendens, in quo rex ipſe Antipas fuerat ſcriptus: eiq̃; ſe tam Salome q̃ multi alij cognati, qui cũ Archelao nauigarant, ſuffragio fore promiſerant. Ducebat autem ſecũ matrem, fratremq̃; Nicolai Ptolemæum, in quo pro fide apud Herodẽ probata, nonnihil uidebatur eſſe momẽti. Namq; illi fuerat amicorũ chariſsimus. Oratori aũt Irenæo ꝓpter dicendi acrimoniam plurimũ confidebat. unde etiam qui ſe monuerãt, ut Archelao ꝓ ætatis merito & ſecundi teſtamẽti uoluntate cederet, audiendos eſſe non cenſuit. Romæ uerò migrauerunt ad eum cunctorum ſtudia propinquorum, quib. inuiſus erat Archelaus, quiq̃; præcipuè liberi omnes ſuiq̃; iuris eſſe cupiebãt, & aut Romano magiſtratu adminiſtrari, aut ſi hoc nõ impetrarẽt, Antipam regẽ habere. Ad hoc etiã Sabini ope nitebat̃ Antipas, qui Archelaum per epiſtolas accuſauerat apud Cæſarẽ, Antipam uerò multũ laudauerat. Itaq; digeſta crimina Salome & cæteri q̃ cũ ea ſentirẽt Cæſari tradiderũt, & poſt eos Archelaus geſtorũ ſuorũ perſcripta capitula, patriſq̃; anulũ per Ptolemæũ, rationesq̃; adminiſtrationis intromiſit ad Cæſarem. Ille aũt ſecum præmeditans ea quæ ab utraq; parte dicerent̃, ubi & regni magnitudinẽ, multitudinemq̃;

Ant. lib. 17 cap. 13

nemq; redituũ animaduertit, atq; insuper Herodis familiã numerosam, perlectis etiã Vari ac Sabini literis, optimates Romanorũ ad conciliũ uocat, in quo tunc primũ ex Agrippa ac filia sua natũ Caiũ sedere iussit, filiũ adoptiuum: atq; ita partibus prosequendi copiam dedit. Igitur Salomes filius Antipater (namq; is erat orator acerrimus eorũ qui aduersabant Archelao) accusationẽ proposuit, insimulãs Archelaũ, quasi uerbis quidẽ de regno uideret contendere, re aũt uera iamdudũ rex esset effectus, & apud aures modo Cæsaris cauillaretur, quẽ iudicẽ successionis exspectare noluisset. Nam post Herodis mortem, quibusdam ut diadema sibi imponerent subornatis, regis eũ more in solio aureo residentem, partim ordines militiæ permutasse, partim cõdonasse promotiones: & insuper his omnia annuisse populo, quæ uelut à rege impetranda petijsset: maximorumq; reos criminũ, quos pater suus uinxerat, absoluisse: qui cum ista fecisset, modo regni umbram à dño postulaturus ueniisset, cuius sibi corpus ipse rapuisset, ut non rerũ sed uocabulorũ dominũ esse Cæsarẽ demonstraret. Ad hæc ei, q̃ etiam luctũ patris asimulasset, obijciebat: cum interdiu quidẽ personam cõponeret in mœrorẽ, noctu uero ad comessationes usq; potaret. Deniq; seditionẽ uulgi ex hac indignatiõe conflatã esse dicebat. Totius enim orationis suæ uires, eorũ multitudine qui circa templũ cæsi fuerant, astruebat. Hos enim ad diem festũ quidem uenisse: ad hostias uero, quas ipsi mactandas uenerant, crudeliter esse iugulatos: tantumq; in templo funerũ esse congestũ, quantũ nullum ab externis illatũ bellum implacabile congesisset. Itaq; huius crudelitatis Herode prẽscio, ne spe quidẽ regni unq̃ eum dignũ esse uisum, nisi cum sanæ mentis inops erat, animo deterius ægrotante q̃ corpore, & quem in secundo testamento successorem scriberet, ignorabat: præsertim qui priore testamẽto successorẽ scriptũ incusare nihil posset, q̃ incolumi corpore, omniq; uitio purgata mẽte fecisset. Vt tamẽ quis firmius esse ponat morbo laborantis arbitriũ, ipsum se Archelaũ abdicasse regia dignitate, multis in eã cõtra leges admissis. Nam qualem fore si acciperet à Cęsare principatũ, qui anteq̃ acciperet, tantũ populum peremisset? Multa in hunc modũ prosecutus Antipater, multis ex numero circumstantiũ propinquorũ in singula crimina testibus exhibitis perorauit. Surrexit aũt Nicolaus defensor Archelai, & ante omnia cædẽ in tẽplo necessario factam esse perdocuit: nam quorũ necis argueret, non regni solum, sed etiã ipsius iudicis, id est, Cæsaris hostes fuisse: aliorũ aũt criminũ suasores aduersarios ipsos demonstrauit. Secundũ uero testamentũ idcirco ratũ manere postulabat, q̃ Herodes in eo successoris sui firmatorẽ Cæsarem cõstituisset. nam qui tantum saperet, ut rerum domino potestate sua cederet, nec unquam in hæredis errasse iudicio, sed sano corde quem constitueret elegisse, qui per quem constitui deberet non ignorauit. Cum aũt omnibus expositis, etiam Nicolaus perorasset, in mediũ progressus Archelaus, ad genua Cæsaris accidit ocyus. Quo perbenigne Cæsar eiecto, q̃ paterna quidẽ successione dignus esset, ostendit: certũ uero nihil pronunciauit. Sed illo die dimisso concilio, secum ipse de cognitis deliberabat, utrum ex his qui testamẽto continerentur, aliquem regni oporteret constitui successorem, an toti familię distribui principatũ. Multitudo enim personarum egere subsidio uidebatur.

De

De pugna & ſtrage Hieroſolymis inter Iudæos & Sabinianos. Cap. II

SEd antequam de his quicquam ſtatueretur à Cæſare, mater Archelai Malthace morbo correpta moritur. Et uariæ literæ de Syria perlatæ ſunt, Iudæos defeciſſe nunciantes: quod Varus fore proſpiciens, in Hieroſolymam poſtquam Archelaus nauigarat, aſcendit, ut incẽtores ſeditionis prohiberet. Et quia multitudo ceſſatura nõ uidebatur, ex tribus quas ex Syria duxerat ſecum legionibus, unam in ciuitate reliquit: atq; ita in Antiochiã ipſe remeauit. At Sabinus cum poſtea in Hieroſolymam ueniſſet, cauſas nouarũ rerum Iudæis præbuit: modo uim cuſtodibus, ut ſibi arces traderent, adhibendo, nunc maligne regis exquirẽdo pecunias. Nõ autem ſolis relictis à Varo militibus fretus erat, ſed etiam ſeruorum ſuorum multitudine, quos etiam omnes armatos auaritiæ miniſtros habebat. Feſto autẽ quinquageſimo die, quæ Pentecoſte à Iudæis uocatur, ſepties ſeptem diebus exactis rediens, ex eorum numero uocabulũ nacta, non religionis ſolennitas populũ, ſed indignatio congregauit. Deniq; cõcurſus infinitæ multitudinis ex Galilæa, itemq; Idumęa & Hierichunte, transq; Iordanem poſitis regionibus, factus eſt: cum indigena ex ipſa ciuitate populus Iudæorũ, & numero ſimul & alacritate pręſtaret: & tripartita manu terna caſtra collocauerunt, una in ſeptentrionali regione templi, altera in meridionali Hippodromũ uerſus, tertiaq; in occiduo prope regiam tractu, circumſeſſosq; Romanos undiq; obſidebant. Sabinus aũt multitudine pariter, eorumq; ſpiritu perterritus, crebris quidem Varũ nuncijs precabatur, ut q̃ mature ferret auxilium, quaſi occaſione delenda legione, ſi quid moræ interueniſſet. Ipſe uero in altiſsimam caſtelli turrim, quæ Phaſelus uocabatur, euadit, fratris Herodis cognominem, quem Parthi necauerũt. Hinc legionarijs ut in hoſtes irruerent, ſignũ dabat. Nam præ timore nec ad eos quibus ipſe præerat, deſcendere audebat. Eius autẽ præcepto milites obedientes, in templum uolant, uehementiq; cum Iudæis pugna cõfligunt: in qua dum nemo deſuper adiuuaret, imperitos belli peritia ſuperabant. Poſtea uero q̃ multi Iudæi porticibus occupatis, à uertice telis eos appetebant, plurimi contereban tur: & neq; ex alto iaculantes ulciſci facile poterant, neq; cominus dimicantes ferebant. ab utriſq; tamen afflicti ſuccendunt porticus, opere, magnitudine atque ornatu mirabiles. ibiq; tum multi flamma ſubito cõprehenſi aut ea cõſumebant, aut in hoſtes deſilientes ab ipſis occidebant: alij retrorſum cedentes præcipitabant ex muro: nõnulli deſperata ſalute, incendij periculum ſuis gladijs præueniebant. Qui tñ ex mœnibus obrependo in Romanos feciſſent impetũ, metu attoniti nullo negotio ſubigebant, donec omnibus aut interemptis, aut timore diſiectis, theſauro dei defenſoribus deſtituto manus milites attulerũt, & x l ex eo talẽta diripuere: quorũ q̃ furto ſublata nõ ſunt, cõquiſiuit Sabinus. At Iudæos multo plures, magisq; pugnaces, tam uirorum q̃ opum interitus in Romanos contraxit. Obſeſſaq; his regia minitabantur exitium, niſi quàm primũ inde ſecederent: Sabino, ſi uellet, unà cum legione abeundi copiam pollicentes. Quibus opitulabãtur regiorum plurimi, qui ad eos ſponte transfugerant. Pars tñ bellicoſior erat, Sebaſtenorum tria millia, hisq; Rufus & Gratus præpoſiti, unus peditum rector, at uero equi- *Ant. lib. 17 cap. 14*

tum Rufus: quorum uterq; ui corporis atq; prudentia, etiam si nullam manum obedientem haberent, magnum tamen momẽtum belli Romanis addi dissent. Itaq; Iudęi quidem instare obsidioni, simul & castelli mœnia tentantes, & ad Sabinum clamantes ut discederet, neu impediret habituros tanto pòst tempore patriam libertatem. Sabinus autem quamuis optaret euadere, fidem tamen pollicitationibus non habebat: sed eorum lenitatem, insidiarũ esse illecebram suspicabatur: simulq; auxilium Vari sperans, obsidionis pe-
Ant. lib. 17 cap. 15 riculũ perferebat. Eodem tempore per Iudæã plurimis locis tumultus erat, multosq; ad regni cupidinẽ tempus impulerat. Nam in Idumæa quidẽ duo millia ueteranorũ, qui sub Herode militauerant, congregati, armisq; instructi cum regijs decertabant: quibus Achiabus regis consobrinus, ex uicis munitissimis repugnabat, campestre prælium declinando. In Sephori aũt Galilææ, Iudas filius Ezechiæ latronum principis, ab Herode quondam rege capti, q tunc illas regiones uastauerat, nõ parua multitudine collecta, ruptisq; regijs armamentarijs, & omnibus quos circa se habebat armatis, contra potentiæ cupidos manus mouebat. Trans flumen quoq; Simon quidam ex regijs seruis, pulchritudine simul & uastitate corporis fretus, impositò sibi diademate, cum latronibus quos cõgregauerat ipse circuiẽs, & apud Hierichunta regiam, & multa alia magnifica diuersoria igni corrupit, facilem sibi prædam ex incendio cõparans. Omnesq; habitationes, in quibus aliquid decoris erat, concremasset, nisi Gratus regiorũ peditum rector, ex Trachone sagittarios, itemq; Sebastenorum pugnacissimos ducens, properasset occurrere. Vbi peditum quidem in pugna multi consumpti sunt: ipse aũt Simonẽ cõpendio præuenit, ardua ualle fugientẽ, & ex transuerso percussum in ceruice deiecit. Incensæ sunt autem & quæcunq; Iordani proximæ fuerunt sedes regiæ, apud Betharantes, quorundam aliorũ manu conflata ex locis ulterioribus. Tunc enim pastor quidã, cui nomen Athrongæus, regnũ affectare ausus est: quod ut speraret, ui corporis animæq; fiducia mortẽ cõtemnentis impulsus est, ac præterea fratrũ quatuor sibi similiũ robore, quorũ singulis tanquam ducibus & satrapis attributa manu armatorum, ad incursus utebatur. Ipse autem ueluti rex maiora negotia procurabat. Et tum quidem etiam diadema sibi imposuit. Non paruo aũt pòst tempore, cum fratribus suis uastando territoria, & occidẽdo præcipue Romanos, itemq; regios perseueraret: cum nec Iudæorum quisquam effugeret, qui lucrum aliquod ferens ueniisset in manus. Ausi sunt etiam apud Ammauntem repertum Romanorum agmen circumuenire, qui frumenta legioni atq; arma portabãt. Vbi Arium quidem centurionem & quadraginta fortissimos iaculis confecere: cæteri uerò in eodem periculo constituti, auxilio Grati qui cum Sebastenis aduenit, elapsi sunt. Multis in hunc modum contra indigenas, itemq; alienigenas per omne bellum gestis, post aliquod tempus tres ex his comprehensi sunt: natu quidem maximus ab Archelao, duo uerò qui ætate sequebantur, in manus Grati ac Ptolemæi delati. Nã quartus Archelao pactione concesit. Sed hic finis eos postea secutus est. Tunc autem latrocinali bello cunctam inflammabant Iudæam.

De Vari

De Vari gestis circa Iudæos crucifixos. Cap. III

VArus aũt acceptis Sabini & principum literis, toti legioni metuẽs, opem his ferre properabat. Itaq; cum duabus reliquis legionibus, & quatuor alis equitum, in Ptolemaida profectus, eódem regum atque optimatum auxilia conuenire iussit. Ad hæc à Berytijs etiam, cum per eorũ transiret oppidũ, mille & quingẽtos accepit armatos. Vbi uero in Ptolemaidẽ tam cætera manus auxiliorũ, q̃ propter Herodis inimicitias Aretas rex Arabum non cũ exiguo numero equitũ peditumq́; peruenit, statim exercitus partẽ in Galilæã, quæ Ptolemaidi propinqua erat, dirigit, amici sui Galli filio his rectore præposito. Qui mox & aduersus quos ierat, omnes in fugam uertit: & Sephori ciuitate capta, ipsam quidẽ incendit, incolas uero eius seruitio subiugauit. Varus aũt ipse cum omni exercitu Samaria potitus, ciuitate quidem abstinuit, ꝙ inter aliorũ turbas nihil eam mouisse deprehẽdit: castris autẽ ad uicum positis, qui appellatur Arun, Ptolemæi possessionem ꝓpterea direptã ab Arabis, qui & amicis Herodis infensi erant, inde ad Sappho progreditur, alterũ uicũ tutissimũ: quem similiter, omnesq́; reditus ibi repertos depopulati sunt. Cædis aũt ignisq́; plena erant omnia, nec prædationi Arabũ quicq̃ obstabat. Exusta est & Ammaus iussu Vari, necem Arij cæterorumq́; indigne ferentis, habitatoribus eius fuga dispersis. Hinc progressus ad Hierosolymã cũ exercitu, solo uisu Iudæorũ castra dissecit: & alij quidẽ per agros abiere fugientes: qui uero intra ciuitatẽ degebant, suscepto eo, seditionis causas in alios conferebant, nihil quidẽ se penitus mouisse dicentes, sed propter diem festum receptam necessario multitudinẽ, in ciuitate obsessos esse potius cum Romanis, q̃ cum dissidentibus conspirasse. Ante uerò obuiam ei uenerant Iosephus, Archelai cõsobrinus, & cum Grato Rufus, ducentes exercitũ regiũ, & Sebastenos, & Romanos milites ornatos habitu consueto. Sabinus enim nec in os Vari uenire passus, iamdudum ex ciuitate ad mare discesserat. Varus autẽ dispartitũ aduersus autores tumultus per agros dimisit exercitũ: multisq́; sibi exhibitis, quos minus turbulentos inuenisset, custodiæ tradidit: maximè uerò nocentiũ ꝓpè ad duo millia cruci suffixit. Adhuc aũt circa Idumæam supersse decem armatorũ millia nunciato, cõfestim Arabas domũ abire iubet: ꝙ eos non auxiliantiũ more uti militia, sed pro sua libidine, & supra quàm ipse uellet, agros uastare perspexit: suis autem comitatus agminibus, in aduersarios properabat. Verum illi se Varo prius q̃ in manus ueniretur, Achiabi consilio tradiderunt. Varus aũt multitudini uenia data, duces eius interrogandos misit ad Cæsarem. At ille cum ignouisset cæteris, in nõnullos regis cognatos (erant em̃ quidã inter eos Herodis propinqui) animaduertit, ꝙ omnino contra regẽ suum arma cepissent. Varus aũt hoc modo rebus apud Hierosolymã cõpositis, eademq́; legione, quæ dudũ in præsidio ciuitatis fuerat, ibi relicta, Antiochiam redijt. *Ant. lib. 17 cap. 16*

De ethnarcha Iudæorum instituto. Cap. IIII

ROmæ autem Archelao alia rursus cum Iudæis causa cõflata est: qui ante seditionem permissu Vari, legati exierant, ius genti suæ liberum petituri. Erant autem numero quinquaginta qui uenerant, & astabant eis plus quàm octo millia Iudæorum Romæ degentium. Itaq; con- *Ant. lib. 17 cap. 17*

uocato à Cæſare optimatum Romanorum amicorumq́; concilio in Palatini Apollinis templum, quod priuatum ipſius erat ædificium admirandis opibus exornatũ, multitudo quidem Iudæorũ conſtitit cum legatis, cõtraq́; Archelaus cum amicis. Cognatorũ aũt amici ab utraq; parte ſecreti erant. nam & cum Archelao ſtare propter odium atq; inuidiam recuſabant, & cum accuſatoribus conſpici pudore Cęſaris prohibebant. Inter quos erant etiã Philippus Archelai frater, beneuolo animo duabus ex cauſis præmiſſus à Varo, ut & Archelao ſubueniret, & ſi regnũ Herodis nepotibus eius diſtribui placuiſſet, partẽ aliquã mereretur. Iuſsit aũt accuſatoribus exponere, quæ nam contra leges feciſſet Herodes: primũ non ſe regem, ſed omniũ qui uſquam fuiſſent, tyrannorũ crudeliſsimũ toleraſſe dicebant. Deinde multis ab eo trucidatis, ea pertuliſſe ſuperſtites queſti ſunt, ut beatiores mortui putarentur. Non enim tormentis ſolũ eum laceraſſe corpora ſubiectorũ, ſed etiam gentis ſuæ ciuitatibus deformatis exteras ornauiſſe, populisq́; alienis Iudææ ſanguinem condonaſſe. Pro antiqua uero felicitate ac patrijs legibus, nationem ſuam tanta egeſtate ſimul ab eo atq; iniquitate repletam, prorſus ut plures ex Herode paucis annis clades ſuſtinuerint, q̃ omni æuo maiores ſui, poſtquã ex Babylone diſceſſere, perpeſsi ſunt, Xerxe tũc regnante ad diſcordias concitati. Verùm ſe tamen ad modeſtiam ex aduerſæ fortunæ cõſuetudine profeciſſe, ut etiam ſucceſsionem uoluntariam acerbiſsimæ ſeruitutis ſubirent: qui & Archelaum tanti tyranni filium, patre mortuo regem appellaſſent nihil morati, & unà cum eo luxiſſent mortem Herodis, ac pro eius ſucceſſore uota celebraſſent. Illum autem quaſi metueret, ne nõ certus eius filius uideretur, à cæde trium millium ciuium regni ſumpſiſſe primordia: & quia principatum meruerit, tot immolaſſe deo hominum uictimas, tot feſto die templum cadaueribus impleuiſſe. Recte igitur eos qui de tãtis malis ſupereſſent, aliquando reſpexiſſe calamitates ſuas, & belli lege cupere uulnerib. excipiendis ora præbere: atq; ab Romanis precari, ut Iudææ reliquias miſericordia dignas exiſtimarent: né ue quod ex ea natione reſtaret, his obijcerent, à quibus crudeliſsime lacerabatur: ſed patriam ſuam coniungi Syriæ finibus, ac per iudices Romanos adminiſtrari decernerent: hoc enim modo probatum iri, Iudæos qui nunc ueluti turbulenti ac belli cupidi reprehendũtur, moderatis rectoribus obedire noſſe. Iudæorum quidem accuſatio eiuſmodi petitione concluſa eſt. Cum autem ſurrexiſſet contrà Nicolaus, primum criminibus quæ in reges erant ꝓpoſita, diſſolutis, nationem cœpit arguere: quia neq; gubernari facilis eſſet, naturaq́; regibus uix parêret. unà etiam propinquos Archelai, qui ſe ad accuſatores contulerant, inſimulabat. Sed tum quidem partibus Cæſar auditis, conuentũ diremit. Paucis autẽ diebus pòſt, mediam regni partem ſub ethnarchiæ nomine dedit Archelao: etiam regem, ſi ſe dignum præbuiſſet, facturum eſſe pollicitus. Reliquam uerò dimidiam in duas tetrarchias diuiſit, duobusq́; alijs Herodis filijs attribuit: unam Philippo, alterã Antipæ qui cum Archelao de regno certauerat. Huius parti ceſſerat trans flumen regio, & Galilæa: quarum ducẽta talenta reditus erant. Batanæa uero & Trachon, & Auranitis, & quædam partes domus Zenonis, circa Iamniam, Philippo deſtinatæ ſunt: quæ talentorũ centũ reditus miniſtrabant

ſtrabant. Archelái uerò ethnarchia Idumæam, omnemq; Iudæam, & Samariam habebat quarta tributorũ parte leuatam, pro munere quia nõ rebellaſſet cum cæteris. Ac ciuitates quib. imperaret ei traditæ ſunt, Stratonis pyrgus, & Sebaſte, & Ioppe, & Hieroſolyma. Cæteras aũt, Gazam & Gadaram & Hippon, regno auulſas, Syriæ Cæſar adiecit. Erant aũt reditus Archelai, quadraginta talenta. Quin & Salomen præter illa, quæ teſtamento regis ei relicta erant, Iamniæ dominam, & Azoti, & Phaſelidis idem Cæſar conſtituit: regiamq; apud Aſcalonem largitus eſt: ex quibus omnibus talentorum ſexaginta reditus colligebantur. Domũ uero eius ethnarchiæ ſubdidit Archelai. Quum autẽ cęteris quoq; Herodis propinquis teſtamento relicta ſol uiſſet, duas eius filias uirgines extrinſecus quingentis millibus pecuniæ donauit: easq; nuptum Pheroræ filijs collocauit. Diuiſo aũt Herodis patrimonio, etiam ſibi relictas ab eo facultates ad mille talenta eis diſtribuit: exceptis ſuo nomine quibuſdam rebus uiliſsimis propter honorem defuncti.

De ſubditicio falſoq; Alexandro eoq; deprehenſo. Cap. V

INterea quidam iuuenis natione Iudæus, apud quendam libertinũ Romanorum in Sidoniorum oppido educatus, illum ſe formæ ſimilitudine, quem Herodes necauerat, Alexandrum eſſe mentitus, fallẽdi ſpe Romam uenit. Huius autem facinoris habebat ſocium quendam gentilem ſuum, omnes regni actus optime ſcientem: à quo inſtructus, affirmabat eorum ſe miſericordia, qui ſui atq; Ariſtobuli occidendi cauſa miſsi fuerant, ſimilibus corporibus ſubditis, morti eſſe ſubreptos. Deniq; his multos iam Iudæos fefellerat, in Creta degentes: ac liberaliter illic acceptus, Melumq; inde tranſmiſſus, ibiq; ampliore quæſtu cumulatus, etiã hoſpites ſuos magna ueriſimilitudine Romam ſecum nauigare pellexerat. poſtremo delatus Dicæarchiã, multisq; muneribus ab Iudæis eius loci donatus, quaſi rex à paternis amicis deducebatur. Ad hoc enim fidei proceſſerat formæ ſimilitudo, ut qui Alexandrum illum uiderant, planeq; nouerant, hunc eum eſſe iurarent. Igitur omnes etiã Romæ Iudæi, uiſendi eius ſtudio circumfuſi properabant: & infinita multitudo per uicorum anguſtias, quocunq; ferebatur, conueniebat. Tanta namq; dementia multos ceperat, ut illum ſella portarẽt, ac regale obſequium proprijs ei ſumptibus exhiberent. Sed Cæſar Alexandri uultum optime ſciens (accuſatus enim apud eum fuerat ab Herode) & ſi prius quàm uideret hominẽ, fallaciam ſimilitudinis aduerterat, hilariori tamen animi ſpei nonnihil indulgendum putauit: & Celadum quendam, qui Alexandrum bene cognoſceret, miſit, ut ad ſe adoleſcentem deduceret. Qui illo conſpecto, ſtatim perſonæ differentiam coniectura deprehendit. Maximè uerò, ubi corporis eius duritiam, & ſeruilem formam conſiderauit, intellexit omne commentum. Valde autem commotus eſt dictorum eius audacia: de Ariſtobulo enim percontantibus, ſaluum quidem illum eſſe commemorabat: conſulto uerò non adeſſe, quia apud Cyprum degeret cauẽdo inſidias: minus enim ſe circumueniri poſſe diſiunctos. Itaq; ab alijs ei ſeparato uitam dixit à Cæſare præmium fore: ſi tantæ fraudis prodidiſſet autorem. Id autem ſe facturum ille pollicitus, ad Cæſarem ſequitur: & Iudæũ indicat, qui formæ ſuæ ſimilitudine abuſus eſſet ad quæſtũ. Tanta enim dona ex ciuita-

Ant. lib. 17 cap. 18

tibus eum ſingulis abſtuliſſe docuit, quanta uiuus Alexander nõ accepiſſet. Riſit his Cæſar: & falſum quidem Alexandrũ, propter habitudinem corporis, remigum numero inſeruit, ſuaſorẽ uero eius interfici iuſsit. Melijs autẽ ſumptuum detrimentum pro amentiæ precio ſatis eſſe iudicauit.

De Archelai exitio. Cap. VI

Ant. lib. 17 cap. 19

Ethnarchia uero ſuſcepta, memor diſcordiæ ſuperioris Archelaus, non ſolum Iudæis, ſed etiam Samarienſibus crudeliter abuſus eſt. Nonoq; principatus ſui anno legatis contra ſe ab utriſq; ad Cæſarẽ miſsis, ipſe quidem in exiliũ pellitur Viennam Galliæ ciuitatem: patrimoniũ uero eius fiſco Cęſaris adiudicatur: quem quidem prius q̃ euocaretur ad Cęſarem huiuſcemodi ſomnium uidiſſe cõmemorant: Nouem ſpicas plenas et maximas à bobus comedi ſomniauerat: accitos deinde uates, Chaldæorũq; nõnullos, quidnam illo putarent indicari ſomnio, conſuluerat. Alijs aũt aliter interpretantibus, Simon quidam Eſſenus genere, dixerat ſpicas annos arbitrari, bouesq; rerũ mutationes: eo p agros arando uerterent ac mutarent. Ideoq; regnaturũ quidem illũ eſſe tot annos, quot ſignificaſſet numerus ariſtarum: uarias aũt rerum mutationes expertũ, eſſe moriturũ. Hisq; auditis, Archelaus quinq; diebus pòſt ad cauſam dicendam eſt euocatus. Dignũ autem memoria duxi, etiã coniugis eius Glaphyræ ſomniũ, Archelai filiæ Cappadocum regis, referre: quam cum Alexander prius habuiſſet uxorẽ, frater huius de quo loquimur, Herodis filius regis, à quo ille interfectus eſt, ſicut iam deſignauimus, poſt illius mortẽ Iubæ regi Libyæ nuptam, eoq; defuncto domum reuerſam, domiq; apud patrẽ in uiduitate degentẽ, Ethnarches Archelaus ubi conſpexit ad hoc amoris accenſus eſt, ut eam ſtatim repudiata coniuge ſua Mariamme, ſibi copularet. Hęc igitur breui tempore poſtquã in Iudæã redijt, uidere uiſa eſt ſuperſtantẽ ſibi Alexandrũ dicere: Satis fuerat tibi Libycum matrimoniũ: ſed tu illo nõ contenta, rurſus ad meos penates reuerteris auidiſsima uiri tertij, & quod grauius eſt, mei fratris iuncta matrimonio. Equidẽ non diſsimulabo contumeliam, teq; licet inuitam recuperabo. Atq; hoc expoſito ſomnio, uix biduum ſuperuixit.

De Simone Galilæo, de tribus ſectis apud Iudæos. Cap. VII

Ant. lib. 18 cap. 12

Igitur Archelai finibus in prouinciam redactis, procurator Coponius quidam eques Romanus miſſus eſt, ea ſibi à Cæſare poteſtate mãdata. Hoc diſceptãte, Galilæus quidã, Simon nomine, defectionis arguebatur: quia indigenas increparet, ſi tributũ Romanis pendere paterentur, dominosq; poſt deum ferre mortales. Erat aũt propriæ ſectæ ſophiſta, nulla in re ſimilis alijs. Etem tria ſunt apud Iudæos genera philoſophiæ. Horum unũ Phariſæi profitentẽ, alterum Sadducæi, tertiũ uero, quod etiam probabilius habetur, Eſſeni colunt, gente quidem Iudæi, uerùm inter ſe mutuo amore coniunctiſsimi: & qui præter cæteros uoluptates quidem quaſi maleficia uitarẽt: continentiã uero ſeruare, neq; cupiditati ſuccumbere, uirtutem maximam ducerẽt. Itaq; nuptias quidẽ faſtidiunt, alienos uerò filios, dum adhuc molles ſunt, eruditioni traditos, p cognatis habentes, ſuis moribus diligenter inſtituunt: nõ quia coniugia uel humani generis ſucceſsionẽ cenſeant perimendã: ſed quia cauendã putent intemperantiã fœminarũ, nullam

lam earum uni uiro fidē ſeruare credentes. Quin & diuitiarū contemptores ſunt, rerumq; apud eos cōmunicatio admirationi habetur, neq; inuenias alteri alterū opulentia præſtare: legemq; ſibi dixerūt, ut qui diſciplinam ſuam ſectari uellent, bona contubernio publicarent. Ita enim fore, ne uel paupertatis humilitas, uel diuitiarum dignitas appareret: ſed permixtis facultatibus, uelut inter fratres, unū eſſet omniū patrimonium. Probro aūt ducūt oleum, & ſi quis uel inuitus unctus fuerit, munditijs corpus abſterget: quoniā ſqualorem decorē putant, dummodo ſemper in ueſte ſint candida. Deſignatos autem cōmunium rerum procuratores habēt, & ad uſus omnium ſingulos indiuiſos. Non eſt autē illis una ciuitas certa, ſed in ſingulas multi domicilia transferunt: & aliunde aduenientibus ſectæ ſuæ profeſſoribus, quicquid habeant promptū exhibent quaſi proprium. Deniq; tanquam cōſuetiſsimi ad eos ingrediuntur, quos nunquam antè uiderunt. Hinc eſt, quòd cum peregrinantur, propter latrocinia tantum armantur, neq; prēterea quicquam ferunt. In ſingulis aūt ciuitatibus, ex eodem collegio ſpecialis curator hoſpitū conſtituitur: qui eorum ueſtimenta cæteraq; uſui neceſſaria tueatur. Amictus autem cultusq; corporis omnibus pueris, in metu & ſub cura magiſtri agētibus, par eſt. Nec uero ueſtitū ſiue calceos mutant, niſi aut omnino conſciſsis prioribus, aut longi temporis uſu cōſumptis. Nihil aūt inter ſe mercantur aut uendunt: ſed egenti quiſq; quod habet præbēs, refert ab eo quod ipſe nō habet: quamuis etiam ſine permutatione cunctis libera ſit facultas, à quibus libuerit accipiendi quod opus ſit. Præcipue circa deū religioſi ſunt. Namque ante ſolis ortum nihil profani loquuntur, ſed ei patria quædā uota celebrant, quaſi ut oriatur precantes. Deinde ad quas uenerūt ſinguli artes, à curatoribus dimittunt. Cumq; ad horam quintam ſtudioſe fuerint operati, rurſus in unum cōgregantur: linteisq; præcincti uelaminibus, ita corpus aquis frigidis abluunt. Atq; hac luſtratione facta, in eadē ſecreta coeunt, quo neminē alterius ſectæ hominē aſpirare conceſſum eſt, ipſiq; purificati, uelut in ſanctū quoddam templum in cœnaculum ueniunt: quibus ibi cum ſilentio reſidētibus, piſtor quidem panes ōrdine, unum autem uaſculum ex uno pulmento ſingulis cocus apponit. Deinde uoce cibum ſacerdos anteuenit: neq; guſtare quenquam fas eſt, niſi prius deo celebretur oratio. Poſt finem quoq; prandij uota repetunt. Nam & cum incipiunt, & cum deſinunt, quaſi datorem uictus, deum laudibus canunt. Tunc ueluti ſacris illis depoſitis ueſtimentis, in opere uſq; ad ueſperam uerſantur. Similiterq; inde reuerſi cœnant, conſedentibus etiam hoſpitibus, ſi quos fortè interueniſſe repererint. Neq; uero clamor unquā tectum illud, neq; tumultus inquietat: cum etiam loquendi ordine alijs alij cedant: eorumq; ſilentium, extra tectum conſtitutis arcanum quoddam uideatur uenerabile. Cuius quidem rei perpetua ſobrietas cauſa eſt, quodq; apud eos edendi aut potandi modus ſaturitate definitur. Sed quamuis aliarū rerum nihil ſine præcepto faciunt curatoris, tamē in his duobus, hoc eſt iuuādo & miſerēdo ſui iuris ſunt. Nā & ſubuenire dignis, cū opus eſt, ſuo arbitrio cuiq; licet, & indigētib. alimēta porrigere. Sanè cognatis dare aliqd ſine curatoribus, interdictū. Iidē iracūdię moderatores iuſti ſunt, indignationē cohibēt, fidē tuent, paci obſecundāt: & omne q̄d

dixerint, iureiurando fortius habent. Ipſum aũt iuſiurandum quaſi periurio deterius uitant. Iam enim mendacij condemnatũ arbitrant̃, cui ſine deo nõ creditur. Summũ autem ſtudium ueterum ſcriptis adhibent: ea maxime inde, quæ animæ & corpori expediant eligentes. Hinc illis morborũ remedia, ſtirpes medicæ, quamq́; uim propriam ſinguli lapides habeant, rimantibus conquirunt̃. Sectæ uero ſuę ſtudioſis nõ ſtatim cum eis una collectio: ſed p annum integrum extrinſecus cõmoranti cuiq; eundem uictus ordinem tribuunt: dolabellam quoq;, & quod prædictum eſt perizoma, & albam ueſtẽ tradentes. Cum uero proceſſu temporis experimentũ continentiæ dederit, accedit etiam ad cõmunem cibum: & purioribus, ob caſtificationẽ ſcilicet, aquis participat: neq; tamen in conuictum aſſumitur. Poſt oſtenſionẽ quippe continentiæ, duobus annis alijs mores eius probant̃. Cumq́; dignus apparuerit, tunc demũ in conſortium aſſumitur. Prius uerò quàm incipiat cõmunem habere cibum, magnis execrationibus adiurat ſe primum quidem colere deum, deinceps quoq; erga homines ſeruare iuſtitiam, & neq; propria ſponte nocere cuiquam, neq; ex præcepto obeſſe: quin imo iniquos omnes odiſſe, & collaborare ſemper iuſtitiæ ſectatoribus, fidem omnibus ſeruare, maxime uero principibus. Neq; enim abſq; uoluntate dei, cuiquam poſſe principatus potentiam contingere. Si uero ipſe cæteris præſit, nunq̃ ſe abuſurum uiribus poteſtatis ad contumeliam ſubiectorũ, ſed neq; ueſte aut ambitioſo aliquo ornatu reliquis eminere, ueritatẽ ſemper diligere, & habere propoſitũ conuincere mentientes. Manus uerò à furto, & animã puram ſeruare ab iniuſtis cõpendijs: & neq; aliquid de myſterijs conſectaneos celare, neq; profanis eorũ quippiam publicare, etiã ſi intentata quiſpiã morte compellat. Super hæc aũt addunt, nihil ſe de dogmatibus aliud q̃ ipſi ſuſceperint tradere. Fugere aũt latrocinia, & conſeruatũ ire ſimul & dogmatis ſui libros & angelorũ nomina. His quidẽ execrationibus explorant, & quaſi præmuniunt accedentes. Deprehenſos uero in peccatis à ſua congregatione depellunt: & q̃ taliter fuerit cõdemnatus, miſerabili plerunq; morte conſumitur. Illis quidẽ ſacramẽtis ac ritib. obligatus, neq; capere ab alijs oblatũ cibũ poteſt. herbas uero pecudũ more decerpens, & fame exeſus p membra corrumpitur. Ob quod etiã plurimos plerunq; miſerati, extremũ ſpiritũ agentes receperunt: ſufficientẽ pro peccatis eorũ quæ uſq; ad mortẽ adduxerit, pœnã luiſſe cenſentes. In iudicijs uero ſunt diligentiſsimi atq; iuſtiſsimi. Diſceptãt aũt nõ minus q̃ centũ in unũ coacti: q̃d aũt his decretũ fuerit, immobile manet. Veneratio quoq; apud eos poſt deũ magna legislatoris eſt: ita ut ſi q̃s eũ blaſphemauerit, morte damnetur. Senibus uero obedire & pluriũ quorũq; decreto, probabile arbitrant̃ officium. Cum ſimul deniq; ſederint decẽ, nullus unus nouẽ loquit̃ inuitis. Expuere quoq; in medium eorũ, uel in dexteram ſui partem, quiſq; deuitat. Sabbatis quoq; operationẽ aliquã cõtigiſſe, omnibus Iudæis diligentius cauent: neq; cibũ ſibi ſolum pridie præparant, ne uidelicet illo die ignẽ accendant: ſed neq; uas aliquod tranſponere audẽt, imò nec aluũ purgant. Alijs aũt diebus fodientes foueam uno pede altã σκαλίδι, hoc eſt, illa dolabella quã tradi nuper accedẽtib. diximus, demiſſa ueſte ſeſe diligentiſsime contegentes, ne ſcilicet ſplẽdori diuino iniuriã faciant, in

eadem

eadem fouea ab onere uentris leuantur, ac deinceps terrã quã effoderãt reducunt: idq; ipſum faciunt in locis ſecretiſsimis: & cum naturalis ſit iſta purgatio, nihilominus tñ ſolenne habent, ut quaſi ab immunditia diluant. Diſcernuntur autẽ inter ſe, ſecundũ ſuſceptæ abſtinentiæ tempora, in ordines quatuor: tantumq; hi qui iuniores ſunt, inferiores præcedentibus æſtimantur, ut ſi aliquos eorũ contigerint, quaſi à contrectatu alienigenę diluantur. Viuunt autem quàm longiſsimè, ita ut plurimi eorum uſq; ad centenariam proferantur ætatem, propter ſimplicitatem uictus, ut equidem puto, & inſtitutionẽ bene in omnibus ordinatam. Sunt etiam contemptores aduerſorũ: cruciatus ſiquidem uincunt firmitate conſilij. Mortem uero, ſi cum decore obeunda ſit, iudicant etiam immortalitate meliorem. Prodidit aũt eorum in omnib. negotijs animos, bellũ quod geſtũ eſt cum Romanis. Tunc ſiquidẽ per artuum confractiones & ignes, ac per tormenta omnigena tranſeuntes, ut uidelicet uel in legislatoris aliquid loquerent iniuriam, uel ciborũ quippiam quod non ſolent ederent, ad neutrũ horum potuerunt cõpelli: ſed neque deprecari ſuos tortores, aut inter ipſa flere ſupplicia: in medijs quinimo cruciatibus ſubridentes, & eis qui tormẽta admouerant illudentes, conſtantes animas cum quadam hilaritate reddebãt, ſcilicet quaſi qui eas eſſent denuò recepturi. Opinio quippe apud illos firmata cõſiſtit, corruptibilia quidem eſſe corpora, materiamq; eorũ non eſſe perpetuã: animas aũt immortales ſemper manere, & de æthere ſubtiliſsimo cõmeantes, quaſi carcerib. ita corporib. implicari, uelut quas illecebra naturalis attraxerit. Quum uero fuerint à carnalibus releuatæ uinculis, quaſi de ſeruitute lõgiſsima liberatas, ita ilico lætari eas, ſublimesq; ferri. Et quidẽ bonas, cõcinentes in hoc Græcorum ſententijs, pronũciant ultra Oceanũ degere, ubi eis ſit repoſita perfruitio: illic quippe eſſe regionẽ, quæ neq; imbribus, neq; niuibus, neq; æſtibus aggrauetur: ſed quam Oceano oriens Zephyrus, & leniter aſpirans amœnet. Malis aũt animabus procelloſa loca & hyberna delegant, plena gemitibus exercendarũ ſine fine pœnarũ. Videntur aũt mihi ſecundum hanc ipſam intelligentiam Græci quoq; fortibus ſuis, quos Heroas & ſemideos uocauerunt, beatorũ inſulas ſequeſtraſſe: improborũ autẽ animabus locum apud inferos impiorum: in quo etiam cruciari quoſdam cõmentati ſunt, Siſyphos uidelicet, & Tantalos, & Ixiones, & Tityos: principio quidẽ immortales eſſe animas exiſtimantes, ob adhortationem utique uirtutis, dehortationemq; nequitiæ: bonos quippe fieri in huius uitæ cõſeruatione meliores, ꝓ ſpem bonorũ etiam poſt lucẽ redhibendorũ: improborum aũt impetum retardàri æſtimantes: quoniã etſi in huius uitæ ſpatio latuerint, poſt obitum tamẽ ſint immortalia tormẽta paſſuri. Hæc ſunt ergo quæ Eſſeni de diuinitate animæ philoſophantur, planè illecebram ineuitabilẽ eis qui ſemel de eorum ſapiẽtia guſtauerint, reponẽtes. Sunt aũt in eis qui etiam futura noſſe promittant, ſacris uidelicet libris, & uarijs ſanctificationibus, prophetarũq; dictis à primis ætatib. adhęrẽtes: raro aũt accidit ut prędictiões eorũ fruſtratio conſequatur. Eſt aũt aliud etiã Eſſenorũ collegiũ, cibos quidẽ & mores legesq; ſimiles cũ priorib. habẽs, diſtans uero opinione de cõiugio. Maximã ſiquidem uitæ hominũ partem, ſucceſsionẽ ſcilicet, amputare eos qui abſtineant

nuptijs

nuptijs arbitrantur: quippe ſi in eandē uelint omnes ire ſententiam, defecturum confeſtim genus humanū. Nihilominus aūt cum tanta ipſi moderatione conueniunt, ut per trienniū explorent ualetudinē fœminarū: & ſi cōſtanti purgatiōe apparuerint idoneæ partui, ita eas in matrimonia aſciſcunt. Nemo tamen eorū cum prægnante concumbit: ut oſtendant, q̄ nuptias nō uoluptatis, ſed liberorū cauſa inierint. Lauantibus aūt fœminis, ita ut uiris perizomatum ineſt amictus: Tales ſunt mores huius collectionis. Duorū autem priorū ordinū, Phariſæi dicunt̄, qui certiorē legalium rituū notitiā profitentur: & hi primū dogma habent, ut fato & deo uniuerſa deputent: & quidem uel agere quæ iuſta ſunt, uel negligere, ſecundū maiorē partē eſſe in hominibus profitent̄: adiuuare tn̄ in ſingulis & fatū. Animam aūt omnem quidem incorruptā eſſe, tranſire aūt in alia corpora ſolas bonorū, improborū uero interminabili ſupplicio cruciari. Sadducæi porrò, ſecundus ordo, fatū omnino negant: & deum extra omnem mali patrationem inſpectionemq; conſtituunt. Aiūt aūt electioni hominū uel bonū uel malū eſſe propoſitū: & ſecundū uoluntatē propriā, alterutrū unicuiq; contingere. Animarū aūt generaliter uel ſupplicia denegant uel honores. Et Phariſæi quidem ſociales, & q̄ ſtudeant ſe mutua dilectione cōplecti: Sadducæi uero & inter ſe feris moribus diſcrepantes, & cōuerſatio eorū circa exteros inhumana. Hæc ſunt quæ de Iudæorū philoſophis dicenda reperi: nunc ad inceptum reuertor.

De Pilati regimine. Cap. VIII

Ant. lib. 18 cap. 5 ARchelai ethnarchia in prouinciam redacta, reliqui, id eſt, Philippus & Herodes, qui cognominabatur Antipas, tetrarchias ſuas regebant. Salome enim moriens Iuliæ Auguſti coniugi toparchiam quā rexerat, & Iamniam, & in Phaſelide palmeta teſtamento reliquit. Delato aūt ad Tiberium Iulię filium Romano imperio poſt mortem ſcilicet Auguſti, qui præfuit rebus annis ſeptem & quinquaginta, menſibus ſex, diebus duobus, manētes in tetrarchijs ſuis Herodes ac Philippus: hic quidem iuxta fontes ipſos, è quibus Iordanis flumen exoritur, in Paneade condidit ciuitatē, quam Cæſaream uocitauit: aliamq; in inferiore Gaulanitide, quam Iuliadē nominauit. Herodes uero in Galilæa Tiberiadem, in Pe-

Ant. lib. 18 cap. 5 ræa autem cognominem Iuliæ. Miſſus autem à Tiberio in Iudæam Pilatus, cum curandam accepiſſet regionē, nocte intempeſta opertas in Hieroſolymam intulit imagines Cęſaris, quę res poſt triduū ingentē inter Iudæos ſuſcitauit tumultum: nam qui aderant ſtupore permoti ſunt, quaſi iam profanatas leges ſuas uiderent. Nullū enim fas eſſe collocari in urbe ſimulachrū. Ad querelam autem eorum qui in ciuitate erāt, ſubito etiam ex agris multitudo confluxit. Euntes aūt ilico Cæſaream ad Pilatum, intentiſsime deprecabant̄, ut ab Hieroſolymis auferrentur imagines, & eis iura patria ſeruarentur. Pilato autē ſupplicantibus abnuente, circa domū eius proni corruerunt: & immobiles quinq; diebus continuis noctibusq; manſere. Poſt aūt Pilatus tribunal aſcendens, ſtudio magno conuocat multitudinē Iudæorū, quaſi qui eis uellet dare reſponſum: cum ſubitò milites accepto ſigno (ſic em̄ iam fuerat præparatū) armati circumſteterunt Iudæos: circundataq; triplici acie, Iudæi quidē ſtuporis erant pleni, uidētes inſperatā rerū faciem. Tūc Pilatus denuncians

cians trucidaturũ ſe omnes, niſi imagines Cęſaris ſuſciperent, annuit militibus ut educerent gladios. Iudæi aũt quaſi uno cõſilio omnes ſubito corruerunt, & ceruices nudatas excipiendis ictibus pararunt, uociferantes uniuerſos ſe interfici magis uelle q̃ legẽ profanari. Tunc Pilatus circa religionẽ ſtudium populi demiratus, cõfeſtim de Hieroſolymis ſtatuas iuſsit auferri. Deinde uerò conturbationẽ alteram cõmouebat: Eſt apud eos ſacer theſaurus quem Corban dicunt, hunc ad inductionẽ aquarũ iuſsit expendere: erat aũt inducẽda aqua ab ſtadijs trecentis. ob hoc itaq; uulgi oriebant querelæ: ita ut etiã Pilati qui Hieroſolymã uenerat, cum clamore circumdarẽt tribunal. Ille aũt præuiderat tumultũ eorũ: ſiquidẽ populo permiſcuit armatos milites, qui tunc eſſent priuatorũ ueſtibus induti: præcepitq; ut gladijs quidẽ nõ uterentur, fuſtibus aũt acclamantes ferirent. Sicq; cõpoſitis rebus, dat ex tribunali ſignũ, confeſtimq; cædebantur Iudæi: quorũ multi quidẽ plagis, multi uerò ſe inuicem conculcantes, in fuga miſera contritione perierunt. Tunc ad cãlamitatẽ interfectorũ ſtupens multitudo conticuit: atq; ob hoc accuſator Herodis tetrarchæ Agrippa, qui fuit filius Ariſtobuli, quem pater Herodes interfecit, ad Tiberiũ uenit. Illo aũt non ſuſcipiente accuſationem, reſidens Romæ & reliquorũ quidem potentiũ notitias ambiebat: maximis autẽ colebat officijs Germanici filiũ Caium, cum adhuc eſſet priuatus. Et quodã die inter copioſum epularũ apparatũ, quibus eum demerebatur, ad ultimũ extenſis manibus, aperte deum cœpit precari, celeriter illũ mortuo Tiberio dominũ cunctorũ uidere. Hoc cum quidam è familiarib. eius Tiberio nunciaſſet, ſtatim cõcludi iuſsit Agrippam, qui ſub grandi ærumna, uſq; ad mortem Tiberij, in carcere p̃ menſes ſex tenebatur. Sed defuncto eo, poſt regnũ annorũ duorũ & uiginti, ſex menſium, trium dierũ, ſuccedens in imperium C. Cæſar abſoluit Agrippã uinculis, & tetrarchiam Philippi (iam enim is deceſſerat) ei tradidit, regemq; appellauit. Cum ueniſſet aũt in regnũ Agrippa, Herodis tetrarchę cupiditates per inuidiã ſuſcitauit. Irritabat aũt eũ maxime in ſpẽ regni Herodias uxor, exprobrans ei ſocordiã, & dicẽs, quia p̃ id quod noluerat ad Cæſarem nauigare, careret poteſtate maiore. nam cum Agrippã ex priuato regẽ feciſſet, quomodo dubitaret illũ ex tetrarcha eodem honore donare? His adductus Herodes, uenit ad Caium, à quo ob auaritiam uehementer increpitus, ad Hiſpaniam fugit: ſecutus eum quippe fuerat accuſator Agrippa, cui etiam tetrarchiam illius C. Cæſar adiecit. Atq; ita Herodes quidem in Hiſpania, peregrinante ſecum etiam uxore, deceſsit. *Ant. lib. 18 cap. 14*

De ſuperbia Caij, & Petronio præſide. Cap. IX

CAius uerò Cæſar intantũ contumelioſe abuſus eſt fortuna, ut etiam & deum ſe putaret, & uellet uocari. Patriã quoq; ſuam multorum nobilium cæde truncauit. Extendit aũt impietatem ſuam etiam in Iudæam: Petroniũ deniq; cum exercitu Hieroſolymam miſit, præcipiens ut in templo ſtatuas eius locaret: quas niſi ſuſciperẽt Iudæi, contradicentes quidẽ ex his interficeret, reliquam uerò multitudinẽ captiuaret. Permouebat aũt hoc profecto deũ. Et Petronius quidem cum tribus legionibus, multisq; è Syria auxiliaribus properabat in Iudæam ex Antiochia. Iudæorũ uerò quidam non credebant famæ bellũ nuncianti. qui uerò credebant *Ant. lib. 15 cap. 15*

credebant,nihil de reſiſtendo poterant comminiſci. Celeriter aũt in omnes peruadit metus,nam iam Ptolemaidem peruenerat exercitus.Eſt autem hæc ciuitas Galilææ littore in magno campo ſita : circundatur autẽ montibus ab orientali plaga per ſexaginta ſtadia diſparatis,ſed ad Galilæam pertinẽtibus: à meridiana autẽ Carmelo,qui abeſt ſtadijs centum uiginti : à ſeptentrionali quoq; monte qui eſt altiſsimus,quẽ uocant incolæ Scalam Tyriorum:& hic autẽ diſtat ſtadijs centum.Ab ea autem urbe diſtans duobus ſtadijs præterlabitur fluuius,quem uocant Beleũ, exiguus prorſus : cui prope eſt ſepulchrũ Memnonis,habens iuxta ſe centum ferè cubitorum ſpaciũ,ſed admiratione digniſsimum.Eſt enim ſpecie uallis rotundæ,uitream emittens arenam:quã cum exhauſerint multæ naues,pariter accedentes, locus idem rurſus impletur. Venti ſiquidem quaſi dedita opera, cõuehunt illuc de circumſtantibus ſupercilijs arenam iſtam,utiq; cõmunem: locus aũt metalli,ſtatim in uitrum quod ſuſceperit mutat.Mirabilius quoq; mihi illud uidetur, quod iam conuerſæ arenæ in uitrũ,quæcunq; pars ſuper margines loci ipſius fuerit iacta, in uulgarẽ arenam denuo cõuertitur. Igitur loci quidẽ illius natura talis eſt. Iudæi aũt cum mulierib.& filijs collecti in campũ, in quo eſt ſita Ptolemais, Petronio ſupplicabant,principio ob patrias leges, deinceps uero etiam pro ſuo ſtatu.Ille autem ob multitudinem precantium & precum inflexus, exercitum quidem & ſtatuas in Ptolemaide reliquit: procedens autẽ in Galilæã, & conuocans in Tiberiadem tam populum Iudæorum q̃ omnes eorum nobiles,& uim Romani exercitus cœpit exponere,& minas Cæſaris:his addẽs, ꝙ & contumelioſa eſſet ſupplicatio Iudæorum: cum omnes ſiquidem gẽtes quæ parerent imperio Romano,in ſuis urbibus inter reliquos deos,imagines quoq; Cæſaris locauiſſent,ſoli Iudæi iſtud abnuerent.hoc ſiquidẽ quaſi ab imperio deficere eſſet,etiam cum iniuria præſidentis.Illis uero cõtra hęc legem moresq́; patrios allegantibus:& quia ne dei quidem ſimulachrũ, nedum hominis,nec ſolũ in templo, ſed neq; in profano aliquo totius regiõis loco fas ſibi eſſet locare:arripiens dictum Petronius,reſpondit:Sed & mihi mei domini lex ſeruanda eſt.ſi eam quippe tranſgrediar,uobisq́; parcam,iuſtę animaduerſionem ſubibo.Impugnabit ſanè uos,non Petronius,ſed ille à quo ſum miſſus . nam & ipſe æque ac uos cogor implere quæ iuſſa ſunt . Ad hæc tota multitudo unanimiter ſucclamauit,ante legis temerationẽ omnem ſe libenter ſubire perniciem.Sedato aũt eorum clamore, Petronius ait : Pugnare ergo aduerſus Cæſarẽ eſtis parati ? Reſponderunt Iudæi, pro Cæſare quidẽ & populo Rom.ſe per dies ſingulos offerre ſacrificia: ſi aũt in templo imagines æſtimet collocandas, debere eum totam Iudæorũ gentẽ prius immolare:præbere ſe quippe iugulos cum mulieribus & paruulis ei,qui interficere uoluiſſet.Ad hæc admiratio Petroniũ miſeratioq́; peruaſit, intuẽtem & inſuperabilem religionẽ uirorũ, & tantũ uulgus ad mortẽ conſtanter paratum.Et tunc quidẽ infectis omnib.receſſerunt.Poſtridie autẽ ac deinceps ſummates eorum priuatim uiritimq́; compellans,populum quoque publice alloquens,nunc quaſi conſulens admonebat,interdum etiam minabaꝫ, extollens & uirtutẽ Romanam & indignationẽ Cæſaris : inter hæc etiam ſuam neceſsitatem,cui eſſent exequenda præcepta. Sed illis ad nulla horũ experimenta

menta cedentibus, cum uideret etiam ſementē regionis intercipi (ipſum quidem anni tēpus erat, & quinquaginta penè cōtinuis diebus multitudo in urbe otioſa morabat) ad ultimū conuocatis omnibus, ait, ſibimet periculoſam rem ſe uelle aggredi. Aut enim, inquit, deo cooperante placabo Cæſarem, ac uobiſcum ſaluabor libenter: aut illo in ultionē irritato, pro tanta multitudine impendam animā meam. Atq; ita dimiſsis turbis, multa pro eo uota facientibus, Antiochiam ab Ptolemaide reuocauit exercitū: atq; illinc confeſtim miſit ad Cæſarē, referens & quo apparatu in Iudæam irruiſſet, & q̄ tota gens ſupplicaſſet: quibus ſi abnuendū putaret, noſſet cum uiris etiam prouinciam eſſe perdendam. Seruare ſiquidē ipſos legē patriā, & nouis præceptis uehementer obſiſtere. His epiſtolis reſpondit Caius immodice, cōminans Petronio mortē, quoniā iuſsionū ſuarum ſegnis executor fuiſſet. Sed ſcriptorū talium uectores per tres continuos menſes contigit aduerſa tēpeſtate retineri: alij aūt exitium C. Cæſaris nunciantes, proſpere nauigauerunt: deniq; ante ſeptem & uiginti dies epiſtolas Petronius accepit, finem Cæſaris indicantes, q̄ illi peruenirent, qui comminantia ſcripta portabant.

De imperio Claudij & regno Agrippæ ac morte. Cap. X

Caio per dolum interēpto, qui regnauerat annis tribus, menſibus ſex, rapitur in regnū ab eo exercitu q̄ Romæ erat, Claudius. Senatus aūt, referentibus conſulibus Sentio Saturnino & Pomponio Secundo, mā[…] tribus cohortibus urbanis ut eſſent præſidio ciuitati, & ipſe frequens in Capitolium cōuenit: & propter immanitatem Caij, bellum agi cum Claudio decernebat, uolens imperiū ad optimates reducere: ut ſicut olim, ad regendū digniſsimi eligerētur. Accidit interim ut Agrippa aduēniret: quem cum & ſenatus in conciliū & in caſtra Claudius euocaſſet, ut ſcilicet eo ſtrenuo adiutore uteret in quibus res poſceret, uidens Agrippa Claudium iam eſſe opibus Cæſarem, ad eum perrexit: quē ille ilico legatū ad ſenatum miſit, indicātem ſuum propoſitum, quoniā primo quidem inuitus ab exercitu raptus ſit, & iniquum eſſe, ſi militū erga ſe ſtudia tam religioſa deſereret, imò tutam aliter ſuam non eſſe fortunā: iam enim ad inuidiā ſatis fore, quod in regnum uocatus ſit. deinde adminiſtrare paratum eſſe rempublicam non ut aliquis tyrannus; ſed ut princeps benignus: ſufficere ſibi quippe honorē nominis. De ſingulis aūt negotijs cōmunem omnium ſtare ſententiam. nam & ſi non natura eſſet modeſtus, locuples tamen moderandæ potē ſtatis exemplum Caij morte eſſe propoſitum. Quæ cum detuliſſet Agrippa, reſpondit ſenatus, quaſi qui militi ſuo bonisq̄; conſilijs fideret, nolle ſe ſubire uoluntariam ſeruitutē. Sed accepto patrum reſponſo, Claudius rurſus mittit Agrippam, nunciantē eis, ſe nō poſſe adduci ut eos proderet, quorū conſenſu in imperium eſſet accitus. Inuitum aūt ſe initurum eſſe pugnam aduerſus eos, cum quibus confligere minime uellet: proinde eligendū eſſe locum extra ciuitatem in quo confligerent. neq; enim fas eſſe, propter illorū peruicaciam, patriam ciuili cæde fœdari. Et Agrippa quidē iſta ſenatui nunciauit. Inter hæc unus ex illis militibus, qui cum patribus erant, educens gladium: Commilitones, inquit, quibus perturbati cauſis parricidia perpetrare cupimus, & cōcurrere aduerſus propinquos noſtros Claudiū ſecutos? maxime

Ant. lib. 19 cap. 3

Ant. lib. 19 cap. 4

cum habeamus imperatorẽ quẽ in nulla re culpare poſsimus. & ad quẽ cum iuſtis magis allegationib. q̃ cum armis egredi debeamus. Hæc dicẽs, per mediam egreſſus eſt curiã, omnib. ſe militibus conſecutis. Hoc exemplo optimates deſerti, in magno metu eſſe cœperũt. ac deinceps uidentes ſibi aduerſatione nem tutam nõ eſſe, ſecuti milites, ad Claudiũ tranſierũt. Occurrebant aũt eis pro muris ſtrictis gladijs hi qui fortunę regis ambitioſius adulabant: & penè accidit ut progreſsi quinq; interficerẽtur, ante ſcilicet q̃ militũ impetum Cæſar agnoſceret: niſi accurrens Agrippa, imminentis ei facinoris periculũ nunciaſſet: dicens q̃ niſi coercuiſſet exercitũ, iam in ſanguinẽ ciuium furentẽ, cõfeſtim amiſſurus eſſet omnes per quos conſpicuũ eſſet imperium, fieretq; ſolitudinis imperator. Hęc audiens Claudius, continuit militũ impetum. Suſcepit aũt in caſtris aduenientẽ ſenatum, & indulgenti honore cõplexus, egreſſus cum patribus confeſtim obtulit deo hoſtias, ut mos eſt pro imperio ſupplicari. Agrippam quoq; protinus donat regno paterno uniuerſo, adijciens ei etiam illam quæ Auguſtus Herodi donauerat, Trachonitidẽ ſcilicet & Auranitidem: præter hæc aũt aliud quoq; regnum, quod Lyſaniæ uocabatur. Et
Ant. lib. 19 cap. 5 populo quidem donationẽ hanc per edictum indicauit. Patribus aũt præcepit, ut inciſam æreis tabulis in Capitolio collocarẽt. Donat aũt etiam fratrem eius Herodem, qui gener eiuſdem erat, Berenicæ iunctus reginæ Chalcidis. Opinione aũt celerius Agrippæ dati regni cenſus maximus affluebat: qua ſanè pecunia, non ille in rebus exiguis abutebatur, ſed talem murum Hieroſolymis circundare cœpit, qualis, ſi potuiſſet abſolui, irritam prorſus obſidionem Romanis oppugnãtibus effeciſſet. Sed antequam impleret opus, deceſ-
Ant. lib. 19 cap. 7.8 ſit in Cæſarea. Regnauit aũt annis tribus. Ante quoq; cum tetrarchiam regeret, alijs tribus annis tenuerat poteſtatem. Reliquit filias tres è Cypride natas, Berenicen, Mariammen atq; Druſillam: filium aũt ex eadem ipſa cõiuge, nomine Agrippam. qui cum admodum paruulus eſſet, Claudius regnũ in prouinciam redegit, in cuius procurationem miſſus eſt Ceſtius Feſtus: poſt hũc autem Tiberius Alexander: qui nihil de cõſuetudine patria immutantes, gentem in pace tenuerunt. Poſt hæc uero & Herodes, qui regnabat in Chalcide, deceſsit, relinquens ex fratris quidẽ filia Berenice filios duos, Berenicianum & Hyrcanum: ex priore aũt Mariamme Ariſtobulum. Alius quoq; eius frater Ariſtobulus mortuus fuerat priuatus, relicta filia Iopata. Hi quidem erant (ſicut diximus) liberi Ariſtobuli, qui fuerat Herodis filius. Alexander aũt & Ariſtobulus nati fuerant Herodi è Mariamme, quos ipſe parens occidit. Alexandri autem poſteri in maiori Armenia regnauerunt.

De uarijs tumultibus in Iudæa & Samaria. Cap. XI

POſt obitum aũt Herodis, qui regnauit in Chalcide, Claudius Agrippam filiũ Agrippæ in patrui ſui regno cõſtituit. Alterius aũt prouincię ſuſcepit curã poſt Alexandrũ Cumanus, ſub quo oriri cœperũt tumultus, & denuo Iudęos calamitas cõprehẽdit. Conueniente quippe multitudine ad diẽ feſtũ azymorũ in Hieroſolymam, ſtante cohorte Romana ſuper porticũ templi (armati quippe milites ſemper cuſtodiebant feſtos dies, ne quid cõuenientes populi nouare auderẽt) unus è militibus reductis turpiter ueſtimentus inclinans poſteriora ſua uertit ad faciem

Iudæorum

Iudæorum: & ad hunc habitū uocem emittens ſimilē ſucclamauit. Ob quod factum tota cœpit multitudo conqueri, ita ut circunſtarent Cumanū, ad ſup plicium militē depoſcētes. Ex his aūt inconſulti iuuenes, & quaſi natura apti ad ſeditiones mouendas, in rixam grauiſsimā ꝓſiliebant: cōtinuo quippe ſaxa rapiētes, ꝓcutiebant milites. Tunc ueritus Cumanus, ne totius in eū uulgi impetus fieret, plures euocauit armatos: qui cū eſſent porticibus immiſsi, metus grauis incidit Iudæis. ſtatimq; in fugam uerſi, relicto tēplo refugere cœperunt. Tanta aūt per egreſſus de cōſtipatione obtritio facta eſt, ut cōculcatione mutua ſuper decē milia hominū cōſumpta ſint. Facta eſt aūt uniuerſæ genti luctuoſa feſtiuitas, & planctus per domos ſingulas ꝓſonabat. Succeſsit aūt huic calamitati latrocinātiū tumultus. Iuxta Bethoron quippe, per uiam publicam, Stephanus quidā ſeruus Cæſaris ſuppellectilē quandam uehebat, quæ ab irruentibus latronibus direpta eſt. Cumanus aūt ad inquiſitionē mittens eos qui in proximis uicis eſſent, uinctos ad ſe adduci iuſsit, obijciēs ꝙ latrones illos non cōprehendiſſent: qua occaſione quidam militū in uico quodam libros ſacræ legis offenſos diſcidit atq; cōbuſsit. Iudæi aūt quaſi totam religionem inflāmatam uiderent, undiq; confluxerūt: & uelut machinamento aliquo, ita ui ſuperſtitionis attracti, oēs ad unam euocationem ad Cumanum Cæſaream concurrunt: precantes ut militē qui tantam cōtumeliam deo legiq; eius intuliſſet, non relinqueret impunitum. Ad hæc ille (uidebat enim multitudinē nequaquā quieturam, niſi aliqua eſſet ſatisfactione ſedata) adiudicatum militem per medium populum ad ſuppliciū iuſsit abduci: ſicq; Iudæi placatis animis receſſerunt. Denuo aūt Galilæorum & Samaritanorum cōflictus exoritur. In uico em̄ quem Geman uocant, qui eſt in magno Samariæ campo ſitus, quidā Galilæus de numero Iudæorū ad feſtiuitatē aſcendens interficitur. Ad quod factum multi ex Galilæa regione concurrerūt, ut cum Samaritanis confligerent. Horū aūt nobiliores cōuenerunt ad Cumanum, rogantes ut anteq̄ grauis calamitas oriretur tranſiret in Galilęā: & in eos qui autores eſſent homicidij uindicaret. Cumanus uero his negotijs quæ habebat in manib. poſtponens illorū petitiones, ſine effectu precatores remiſit. Nunciato igit̄ homicidio Hieroſolymā, omnis multitudo cōmota eſt: & relicta diei ſolēnitate, in Samariā uulgus impetū fecit, ſine ullo duce, nec cuiquā principum ſuorū retinenti acquieſcētes. Latrocinij aūt eorum & tumultus, quidā Dinæi filius Eleazarus, & Alexander, principes erant: qui in Acrabatenæ regioni cōterminos irruentes, promiſcuā edidere cædem, & à nullius ætatis exitio tēperantes, uicos etiam inflāmauerūt. Cumanus aūt hæc audiens, adduxit ſecum unam equitū alam, quæ uocatur Sebaſtenorū, ut auxilio his qui uaſtabantur eſſet: ſicq; eorum multos qui Eleazarum erāt ſecuti, cōprehendit, plures quoq; interfecit. Ad reliquam aūt multitudinē, qui in uaſtandos Samaritanorū fines irruerant, principes gentis de Hieroſolymis occurrerunt: opertiq; cilicijs, & aſperſis cinere capitibus precabant̄, ut ab incepto deſinerent: nec propter exercendam in Samaritas ultionē, ad Hieroſolymæ pernicie Romanos cōmouerent: miſereretur aūt patriæ ſuæ atq; tēpli, filiorumq; & coniugum propriarum: neq; omnia pariter in diſcrimen adducerent, neq; ob unius Galilæi uindictam cuncta diſperderent. His acquieſcen-

tes Iudæi, à negocio receſſerunt. Multi aũt per idem tẽpus in latrocinia cõſpirabant: ſicut ferè ſolet inſolentia creſcere rebus quietis: per quę in oñi regione agebant rapinæ, & audaciſsimus quiſq; reliquis uim afferebat. Tunc Samaritarũ primates ad Numidiũ Quadratũ, qui Syriam procurabat, Tyrum uenerunt, uindicari de his qui regionẽ eorũ deprædati fuerant poſtulantes. Præſto aũt fuerãt etiam Iudæorũ nobiles: & Ionathas filius Anani, princeps ſacerdotũ, obiecta diluẽs allegabat, initium quidẽ tumultus Samaritas fuiſſe, qui primi homicidiũ perpetraſſent: cauſam tamẽ calamitatũ poſtea ſecutarũ præbuiſſe Cumanũ, qui inter principia autores cædis noluiſſet ulciſci. Tũc Quadratus utranq; partem interim diſtulit, dicens ſe cũ ad ipſas regiones uenisſet, diligenter ſingula inquiſiturũ: deinceps uero progreſſus Cæſareã, eos omnes quos Cumanus uiuos ceperat, in crucẽ ſuſtulit. Inde cũ Lyddam uenisſet, denuo audiuit Samaritanorũ querelas, & accitos Iudæorũ decem & octo uiros, quos cognouit pugnæ fuiſſe participes, ſecuri percuſsit. Duos autem principes ſacerdotũ, Ionatham & Ananiã, eiusq; filiũ Ananum, & nonnullos alios Iudæos nobiles ad Cæſarem miſit: ſimiliter aũt & Samaritarum nobiliſsimos quoſq;. Præcepit etiã Cumano, & Celeri tribuno, Romam nauigare, reddituros Claudio rationẽ pro his quæ in regione geſſerãt. His ita cõpoſitis à Lydda aſcendebat Hieroſolymã: & inueniens multitudinẽ feſtiuitatem azymorũ celebrantẽ ſine ulla conturbatione, Antiochiam redijt. Romæ aũt Cæſar auditis allegationibus Cumani & Samaritanorũ (aderat aũt etiam Agrippa, Iudæorũ cauſam magna cõtentione defendens: ſiquidem & Cumano multi potentiũ aderant) pronũcians aduerſus Samaritas, tres eorũ nobiliſsimos iuſsit interfici: Cumanum aũt in exilium deportari. Celerem aũt tribunum uinctũ Hieroſolymã miſſum, Iudæis ad ſuppliciũ tradidit, ut per urbem tractus, capite plecteretur. Poſt hæc Felicẽ Pallantis fratrẽ miſit ad Iudæos, qui & eorũ prouinciam cum Samaria & Galilęa curaret. Agrippam uero de Chalcide in regnũ maius trãſtulit, tradẽs ei illam quoq; prouinciã, quæ Felicis fuiſſet. Erat aũt iſta Trachonitis & Batanęa & Gaulanitis. Addidit aũt regnum etiã Lyſaniæ, & tetrarchiã quam Varus rexerat. Ipſe aũt per annos tredecim, menſes octo, dies triginta adminiſtrato imperio, deceſsit, ſucceſſorẽ regni Neronem relinquens, quem ſuadelis Agrippinæ uxoris ſuæ in imperium cooptauerat, & quidem cum legitimum haberet filium Britannicum ex Meſſalina natum, priore ſcilicet coniuge, & Octauiam filiam, quam ipſe priuigno collocarat Neroni. Suſceperat autẽ ex Agrippina Antoniam. Et Nero quidem, quemadmodum per magnitudinem felicitatis & opum, abuſus ſit fortuna: & qualiter fratrem ſuum, atq; uxorem, matremq; interfecerit, poſt quos in omnes proximos immanitatẽ ſuam conuertit, atq; ut ad ultimũ per amentiam ad hiſtrionum opera ſcenamq; peruenerit, quoniam ſcio eſſe narratione moleſtum, ſilentio præterire melius puto.

De tumultibus in Iudæa ſub Felice. Cap. XII

Ant. lib. 20 cap. 11

Conuertar aũt ad narranda quæ ab eo aduerſus Iudęos geſta ſunt. Minorem igitur Armeniam regnandam Ariſtobulo dedit, Herodis filio. Regno autem Agrippæ quatuor urbes addidit cum agris, ad ſingulas pertinẽtibus: in Peræa ſcilicet regione, Abilam

&

& Iuliadem:in Galilæa aũt Tarichęam & Tiberiadem.Reliqua aũt Iudęæ Felici procuranda dedit.Hic principem latronũ Eleazarum, qui per uiginti annos regionẽ fuerat deprædatus, aliosq́; cũ eo multos cepit, uinctosq́; Romã misit:aliorũq́; quos in crucẽ sustulit,latronum uel in cõmunione sceleris deprehensorum popularium,fuit penè innumerabilis multitudo. Sic aũt regione purgata,aliud genus latrocinantiũ in Hierosolymis oriebat.Hi aũt sicarij uocabantur, die claro & in media ciuitate passim quosq; interficientes. Potissimum uero diebus solẽnitate festiuis immiscebant uulgo, sicas sub ueste gestantes. His inimicos interficiebant: ac deinceps collapsis hominibus, illi inter reliquos de scelere querebant: qua fraude extra suspicionẽ manebant, diuq́; latuerunt.Primus igit ab eis Ionathas põtifex interficitur. Post hũc aũt quotidie plurimi cædebant, atq; ipsis calamitatibus molestior timor ciuitatem premebat: sicut enim in medio bello per singula momenta oẽs mortem operiebantur. Circumspiciebant autẽ eminus quosq; appropinquantes: & neq; amicis suis fidere poterant, dum tamen in medijs suspicionibus atq; cu stodijs nihilominus interficerentur.Tanta erat latrocinantium temeritas, & ars quædam latendi.Ad hæc aũt alia etiam malorum cõllectio facta est,cæde quidem abstinẽtium,sed consilijs magis impiorum,quæ pars nõ minus q̃ sicariorum felicitatem urbis statumq́; corrupit.Seductores namq; homines & circumuentores,sub specie religionis nouis rebus studentes,uulgus insanire fecerunt.nam in solitudines egrediebantur, promittẽtes deum signa eis ostensurum libertatis.Contra quos Felix (uidebant quippe semina defectionis esse) mittens equites atq; pedites armatos,magnam multitudinem interfecit.Maiore aũt plaga Iudæos afflixit Aegyptius quidã pseudopropheta. Ad ueniens quippe in prouinciam, magus cum esset, prophetæ opinionem sibi arrogans, triginta fermè milia hominũ congregauit, quos uana seductione deceperat. Et circumducens eos de solitudine in montẽ qui uocatur Oliuarum,inde ad Hierosolymã nitebatur ascendere:depulsoq́; Romanorũ præsidio,in populares exercere dominationẽ.Vtebatur aũt stipatoribus,qui ad id facinus conuenerant. Præuidit sanè eius impetũ Felix, & occurrẽs cum ipsis Romanis armatis,quos etiã Iudæorum reliqua multitudo iuuabat, inijt cõflictum. Et Aegyptius quidẽ cum paucis fugit. Plurimi aũt qui cum ipso fuerãt comprehensi atq; uinculis traditi sunt. Reliqua uero multitudo in regiones proprias dispersa est.Compressis uerò his etiam, sicut ferè in ægro corpore, rursus pars altera tumescebat.Magi enim quidam & latrones collecti,multis afflictionem inducebant:et quasi ad libertatẽ uocabant,mortem apertissimã comminantes his qui Romanorum principatui obedire uoluissent: ut uel reluctantes auerterent eos,qui spontaneam ferrent seruitutẽ.Dispersi ergo per totam regionem diripiebant quorumq; potentiũ domos,eosq; insuper trucidabant: inflammabant etiam uicos, ita ut desperatione eorum tota Iudæa protinus impleretur. Et hoc quidem bellum indies ingrauescebat. Alter autem tumultus ortus est circa Cæsaream, inter Iudæos scilicet qui ibi permixti habitabant, & Syros, seditione commota. Hi siquidem postulabant, ut eorum fieret ciuitas, Iudæum eius fuisse conditorem dicentes: erat autem rex Herodes. Aemuli uerò conditorem quidem cõfitebantur Iudæum,

Ant. lib. 20 cap. 12

Ant. lib. 20 cap. 12

ipſam uero ciuitatẽ fuiſſe gentiliũ uindicabant. Neq; enim illic ſtatuas & ſa-
na potuiſſe cõſtitui, ſi ad Iudęos eam cõditor pertinere uoluiſſet. Ob has er-
go cauſas inter ſe populus uterq; iurgabat. Procedebat aũt uſq; ad arma con
tentio: & quotidie ad confligendum audaces quiq; partis alterutræ proſilie-
bant. Neq; enim Iudæorum ſeniores cohibere tumultus gentis ſuæ poterãt:
& Græcis turpiſsimũ uidebatur, Iudęis inferiores uideri. Præſtabant aũt hi
quidem diuitijs & corporum uiribus. Græci uerò auxilio militum: magna ſi
quidem pars Romanæ manus, de Syria illò fuerat cõgregata: & quaſi cogna
ti, ad auxiliandum parati erant Syris. Præfecti aũt militum curabant compri
mere tumultum: & pugnaces quoſq; cõprehenſos, taureis ulciſcebantur ac
uinculis. Nec tamen ſupplicia comprehenſorum, impedimentum aut timo-
rem reliquis inferebant: imò magis hoc ipſo in ſeditionis iritabãtur augmen
tum. Tunc demum Felix minaci edicto præcepit cõtumaces quoſq; urbe di-
ſcedere: non parentiũ autem immiſsis militibus interfecit non paucos, quo-
rum etiam bona direpta ſunt. Manente autem ſeditione, nobiles utriuſq; par
tis electos, legatos miſit ad Neronem, de iure diſceptaturos. Succeſsit autem
ei Feſtus, & hos qui maxime infeſtabãt prouinciam ſolicite perſecutus: latro
num plurimos comprehendit atq; interfecit.

De præſidibus Iudææ Albino & Floro. Cap. XIII

Ant. lib. 20 cap. 15

VErum ſucceſſor huius Albinus nõ eodẽ modo negotijs præfuit,
neq; enim fuit aliqua malignitatis ſpecies, quã ille præterierit. De
niq; non ſolum cauſis ciuilibus furabatur & diripiebat bona ſin
gulorum, neq; ſolum tributorum additamentis in cõmune gen-
tem grauabat: ſed etiam quos ob latrocinia decuriones ciuitatum compre-
henderũt, uel qui à prioribus iudicibus in cuſtodijs erant relicti, accepta à co
gnatis eorũ pecunia, liberauit: & is ſolum qui nõ dediſſet, in carceribus quaſi
nocentiſsimus remanebat. Per idẽ tempus, eorum quoq; qui res nouare cu-
piebant, in Hieroſolymis creſcit audacia. Ex quibus ſanè qui erant opulenti
Albinum largitione redimebant, ut eis tumultũ mouentibus nõ indignaret:
pars aũt popularis quę nõ ſatis gaudebat quiete, Albini participibus iungeba
tur. Vnuſquiſq; ergo improborum cohorte propria circundatus, ipſe qui-
dem inter cæteros quaſi princeps latronum & tyrannus eminebat: ſtipatori
bus uerò ſuis ad direptionem mediocrium abutebatur. Ita fiebat, ut hi quidẽ
quorum uaſtabantur domus, tacerent: illi aũt qui extra incommodum ſtetiſ-
ſent, metu ne ſimilia paterentur, etiam officijs ambirent eos, quos conſtabat
dignos eſſe ſupplicijs. In cõmune autem omnium fuit intercepta fiducia. &
erat tunc multiplex dominatio, & ſemina captiuitatis futuræ iam ab illo tem-

Ant. lib. 20 cap. 1

pore ſpargebantur. Cum ſanè eiuſmodi morum fuiſſet Albinus, tamen ſucce
dens ei Geſsius Florus, optimum eum per cõparationem ſui fecit uideri. *Ille*
ſiquidẽ plura occulte & cum fraude nocuerat: Geſsius uero iniquitates ſuas
in uniuerſam gentem, tam palàm quaſi gloriaretur exercuit: ac uelut non ad
regendam prouinciã, ſed ad damnatorum pœnas carnifex miſſus, neq; rapi-
narum ullum morem, neq; afflictionum prætermiſit. In miſeris autem crude
liſsimus erat, in turpibus uero impudentiſsimus. Neq; enim quis illo ampli-
us offendit fallacia ueritatem, neq; commentus eſt callidiores nocendi uias.

Huic

Huic ſiquidem uiritim illatis diſpendijs lucra quærere exiguũ uiſum eſt: ſed totas ſimul deſpoliabat urbet, & labes populis inferebat, tantũ non uoce per totã regionẽ edicens, liberũ eſſe omnib. latrocinari, dum ipſe prædarũ acciperet portionẽ. Deniq; ob illius auaritiã contigit totam penè deſeri regionẽ, ita ut plurimi ſedes patrias relinquentes, ad externas prouincias commigrarent. Donec aũt in Syria Ceſtius Gallus prouinciã regebat, neq; auſus quiſpiam Iudæorum eſt aduerſus Florum ad eum mittere legatos. Cum uero inſtante azymorũ ſolennitate ipſe Hieroſolymã ueniſſet, occurrẽs multitudo, quæ facile tricies centenorũ miliũ fuit, precabat, ut gentis ſuæ calamitatibus ſubueniret, & peſtem illam prouinciæ Florum ut eijceret clamitabat. Qui tamen cum ſub populi ore eſſet, & Gallo aſsiſteret, nõ ſolum nihil mouebatur ſed uoces illas etiã deridebat. Ceſtius tamen cõpeſcens impetũ populi, & edicens quod deinceps placatiorẽ eis Florum redderet, regreſſus eſt Antiochiam. Deduxit aũt eum uſq; ad Cæſaream Florus, illudẽs mẽdacijs, & Iudæorũ genti bellum ſedulo cõminiſcens, quo ſcilicet ſolo iniquitates ſuas occultari poſſe credebat. Pace ſiquidẽ permanẽte, habiturũ ſe apud Cęſarẽ accuſatores Iudæos: uerũ ſi defectionẽ negotiatus fuiſſet, maiore utiq; malo abducendã à ſe eſſe inuidiã peccatorũ minorũ. Igitur ut gens ab Romano abrũpereẽ imperio, ſedulo indies augebat calamitates. Per idem tẽpus apud Neronẽ Cæſarienſes gentiles uictores extitere, decretũq; iſtud conteſtantes literas attulerunt: perq; hoc bello Iudaico dabatur exordium, duodecimo ſcilicet anno regni Neronis, ſeptimodecimo autem regni Agrippæ menſe Maio.

De Floro ſæuiente in Iudæos Cæſarienſes & Hieroſolymitas. Cap. XIIII

AD magnitudinem aũt excitatorũ de eo malorũ, nequaquã idoneas cauſas habuiſſe deprehenditur. In Cæſarea ſiquidẽ habitantes Iudæi, habebant ſynagogam prope locum, cuius erat dominus gentilis quidã Cæſarienſis. & frequenter quidẽ egerãt, ut ad eorũ ius illa poſſeſsio iungeretur, multis partibus maius preciũ q̃ res meruerat offerentes. dns aũt loci preces eorũ deſpexiſſe nõ contentus, ad maiorẽ dolorẽ ædificauit in loco tabernas, ita ut anguſtũ eis tranſitũ & prorſus coarctatum relinqueret. Primũ igitur feruẽtiores aliqui iuuenum proſiliẽtes, ædificationem uetabant. Cum uero Florus hos à prohibẽdo cohiberet, non habentes Iudæorũ nobiles quid agerent, inter quos erat etiã Ioannes publicanus, inflectunt Florum oblatione octo talentorũ, ut ædificationem uetaret. Ille aũt ob capiendum tantummodo, promittens ſe cuncta facturũ, accepta pecunia ſtatim de Cæſarea egreſſus eſt, uenitq; in Sebaſten, ſeditioni tribuens facultatẽ, quaſi qui pugnæ ſpatium Iudæorum ſummatibus uendidiſſet. Sequenti autẽ die, Iudæorum ſabbato, cum plebs ad ſynagogã coiſſet, ſeditioſus quidã Cęſarienſis uas Samium ante ingreſſum eorũ ponens, alites immolabat. Hoc factum Iudæos in coercibiliter accendit, & legem ſuam quippe contumeliam pertuliſſe, & locum ipſum dicebãt fuiſſe pollutũ. pars aũt Iudæorũ quæ erat conſtantior atq; moderatior, denuo apud iudices eſſe conquerendum rebatur. Seditioſi autem & iuuentute turgentes Iudæi, effundebantur in rixam. Stabant autem ad cõfligendum parati etiam Cæſarienſium tumultuoſiores. Ex compoſito quippe miſſus fuerat, qui pro ſynagogæ foribus immolaret: ſicq;

Ant. lib. 20 cap. 15

ſicq; continuò eſt pugna cõmiſſa. Interueniens aũt Iucundus, qui ad prohibendum erat relictus, præfectus equitum, uas illud quidem quod poſitũ fuerat iuſsit auferri, & tumultũ ſedare pergebat. Cum uerò ſuperatus eſſet præ Cæſarienſium uiolentia, Iudęi ſtatim libros legis rapientes ſeceſſerũt in Narbata: regio quædam eorũ hoc nomine appellatur, direpta à Cæſarea ſtadijs ſexaginta. Primates aũt eorum duodecim, cum Ioanne in Sebaſten ad Florum uenerunt, de his quæ acciderant conquerentes, & ut auxilio eſſet rogabant, quamuis reuerenter, tamen eum & de octo talentis admonẽtes. Ille uerò ilico cõprehenſos eos uinciri iuſsit, arguens cur leges de Cæſarea auferre auſi fuiſſent. ob hoc igit apud Hieroſolymitas grauiſsima indignatio naſcebatur: ueruntamẽ adhuc iram ſuam frenabãt. Florus uerò, quaſi ad hoc operam ſuam locaſſet, ut bellũ inflammaret, miſit ad ſacrũ theſaurũ, ut inde decem & ſeptem talenta auferrentur, quaſi eam pecuniam impenſæ Cæſaris flagitaret. Tunc uerò ſtatim inuaſit populum multa confuſio: cõcurrentes ad templũ, maximis uocibus nomen Cæſaris appellabant, ut à tyrannide Flori liberarentur orantes. Quidam autem ſeditioſorũ in Florum maledicta iacie bant ultima: & caniſtrum circumferentes ſtipem eius nomine poſtulabant, quaſi inops & miſerrimus talibus indigeret auxilijs. His autẽ omnibus nihil eſt à cupiditate deterritus, ſed multo magis ad deprædandum irritatus eſt. Deniq; cum deberet Cæſaream ueniens ignẽ belli illic naſcentis extinguere, cauſasq; tumultuũ ſubmouere, pro quo etiam mercedẽ acceperat pactus: tamen cum exercitu equitũ atq; peditũ Hieroſolymam contendit, ut Romanis armis ad quod uolebat uteretur, ac timore & minis urbẽ circumdaret. Tũc populus lenire eius impetũ uolens, obuiam militibus proceſsit, cum ſolitis utiq; fauoribus, & Florũ honorare officijs paratus. Ille uerò præmittens cũ equitibus quinquaginta centurionẽ, nomine Capitonem, diſcedere eos iuſsit: Né ue eũ, in quẽ tam grauia maledicta ieciſſent, falſo denuo honore deluderẽt. Oportere quippe eos, ſi uiri ſunt fortes, animiq; cõſtantis, etiã in præſentem effundere cõtumelias: nec ſolũ in uerbis, ſed etiã in armis amorem libertatis oſtendere. His dictis exterrita multitudo, ſimul etiã militibus qui cũ Capitone uenerant, in mediũ uulgus irruentibus, diffugerunt, anteq̃ Florũ ſalutarent, aut militib. officia cõſueta redderent. Diſcedentes igit in domos, cũ metu atq; humilitate peruigilẽ duxere noctẽ. Florus aũt tũc quidẽ deguit in regia, poſtridie autẽ aduerſum eos exſtructo tribunali ſublimius reſedit: cõuenientesq; ſacerdotũ principes, & ciuitatis uniuerſa nobilitas, aſtiterunt tribunali. His præcepit Florus, ut oẽs qui maledicta in eũ ſucclamaſſent, protinus dederẽt: edicẽs in ipſos eſſe, niſi reos produxerint, uindicandũ. Ad hęc reſpondẽt Iudæi, populũ quidẽ pacifica quæq; ſentire, illis uerò qui errauiſſent in uerbis, ueniã conferendã poſtulabãt. In tanta ſiquidẽ multitudine, nihil eſſe mirandũ, offendi aliquos temerarios, & p ætatẽ inſipientes: eſſe autẽ impoſsibile eorũ q̃ deliquerint, diſcrimẽ agitari, cũ & ſingulos nimirũ pœniteat, & præ timore ad negandũ ſint parati. debere tñ illũ ſi cõſuleret gentis quieti, & uellet Ro. imperio ſeruare urbẽ, magis ꝓpter multos innoxios dare ueniã etiã paucis delinquẽtibus, q̃ propter paucos im ꝓbos perturbare multitudinẽ tantã bonorũ. Ad hæc uerò ille magna indignatione inflammatus, mili-

militibus exclamauit,ut forũ rerũ uenaliũ,quod erat in ſuperiori parte ciuitatis, diriperẽt,ac paſsim obuios trucidarẽt. Illi uero ad lucri ſui cupidinẽ addita autoritate rectoris,nõ ſolũ illũ diripuerunt locũ in quẽ fuerãt immiſsi,ſed in uniuerſas inſiliẽtes domos,interficiebãt habitatores.Fuga aũt erat p angiporta oĩa, & cædes eorũ qui cõprehẽdebant: direptiõis quoq; nulla ſpecies præteribatur.Multos aũt etiã nobiliũ cõprehẽdentes adduxerunt ad Florum, quos ille uerberibus laniatos in crucẽ ſuſtulit.Deniq; oĩs numerus illo interfectorum die cũ paruulis & mulierib. (neq; enim uel lactantibus peperce rant)ſuit ſexcenti & triginta. Grauiorẽ autẽ faciebat calamitatẽ uideri nouitas Romanæ calamitatis: quod enim nemo unq̃ prius, tunc Florus auſus eſt, ut uiros ſcilicet equeſtris ordinis pro tribunali flagellis cæderet, ac patibulis affigeret:quorum etſi origo Iudęa, tamen Romana dignitas erat.

De alia oppreſsione Hieroſolymorum dolo Flori. Cap. XV

PEr idem tẽpus rex quidẽ Agrippa Alexandriã erat,pfectus ut Alexandrũ,qui Aegyptũ procurabat miſſus à Nerone, iure hoſpitis cõueniret. Germanã aũt ſuã Berenicen, Hieroſolymis inuẽtam, & iniquitatẽ militũ uidentẽ,grauis ob hoc angor inuaſerat.& frequenter quidẽ præfectos equitũ ſuorum,cuſtodesq; corporis mittẽs ad Florum precabat,ut à cęde deſineret.Ille uerò neq; in multitudinẽ interfectorũ, neq; in nobilitatẽ precatricis, ſed tantũ in lucra ſua, quæ de rapinis cõgregarentur,aſpiciens,contempſit annuere:impetus aũt militũ etiam aduerſum reginam efferatus eſt.Nõ ſolum quippe ſub oculis eius obuios quoſq; mulctabant atq; trucidabãt,ſed etiã ipſam,niſi cõfugiſſet in aulam,interfeciſſent.Ibi aũt peruigilẽ noctẽ cum intenta cuſtodia egit, uerens utiq; irruptionem militum.Venerat aũt Hieroſolymã,ut uota deo ſolueret.His enim qui morbo uel alijs neceſsitatibus implicant,mos eſt orare per triginta dies,antequã immolent hoſtias: abſtinere quoq; uino,& capillos radere. Quem morẽ Berenice regina illis exercens diebus,nudipes etiam ante tribunal ſtetit,deprecans Florum:& pręter quod nihil honoris habitũ eſt,etiam de uita ſua periclitata eſt. Hæc aũt facta ſunt ſextodecimo die menſis Maij. Poſtridie autẽ conueniens multitudo in forum,quod erat in ſuperiori parte ciuitatis,magnis clamorib. de his qui interfecti fuerant,querebantur: potiſsimum aũt inuidioſæ in Florum uoces erant: quod ueriti primates quiq; & põtifices, diſruptis ueſtibus, & uiritim ſingulos comprehẽdentes,poſtulabant, ut ab his uerbis, quorum cauſa tanta mala pertulerant,deſiſterent,neq; in maiorem indignationẽ Florum mouerent.Sicq; ſedata eſt multitudo, tam reuerẽtia precantium, quàm ſpe quòd nequaquam Florus ultra in eos ſæuiret. Ille autem uidens multitudinis tumultum fuiſſe compreſſum, angebatur, & denuo eam inflammare cupiens, pontifices cum nobilibus aduocauit. Itaq; unum ait argumentum fore, quod nihil ulterius de nouandis rebus cogitaret, ſi populus obuiam procederet militibus de Cæſarea uenientibus: ueniebant autem duæ cohortes.Qui cum cõuocaſſet populum ad occurrendum,mandat centurionibus, ut nullam ſalutationem redderent obuiantibus Iudæis. Ad quod ſi offenſi petulanter quippiam eſſent locuti,ſtatim in eos uterentur armis. Pontifices ergo collecta multitudine in tẽplo,precabantur ut occurrerent Romanis,&

ante graue incõmodũ cohortes ſolenniter ſalutarẽt. His hortationib. ſeditioſi quiq; abnuebãt, & ob interfectorũ dolorẽ reliqua multitudo iungebaẽ au dacibus. Tunc uero oẽs ſacerdotes omnesq; leuitę ſacra uaſa proferentes or natumq; tẽpli, citharistæ etiã & cantores cũ muſicis organis ꝓcidebant ante multitudinẽ, & obnixiſsime precabanẽ, ut illum tẽpli honorẽ cuſtoditũ eſſe uellent, neq; ad direptionẽ uaſorum ſacrorũ Romanos cõtumelijs incitarẽt. Erat aũt uidere ipſos ſacerdotũ principes ſparſis cinere capitibus, & pectora diſruptis ueſtib. nuda mõſtrãtes, nominatim ſingulos quoſq; nobiliũ cõpellare, ac denuo in cõmune multitudinẽ precari, ne ob modicũ peccatũ patriã ſuam proderent his, qui direptioni eius inhiarẽt. Quam em̃ utilitatẽ uel mili tibus eſſe de Iudæorũ ſalutatione tribuendã, uel illis quæ acciderant correctionem, ſi in præſenti ꝓcedere ceſſarẽt? At contrà, ſi officioſe ſuſciperẽt ſolenniter uenientes, auferri Floro occaſionẽ pugnæ: ipſos uero ſaluare patriã ſuam, & prouidere ne quid ultra q̃ pertulerãt, experirenẽ. His addunt, q̃ pau cis ſeditioſis ſi tanta multitudo iungaẽ, hoc magis ad pacificũ conſiliũ ſuam deberent autoritatẽ trãsferre. Tali hortatu multitudinẽ inflectẽtes, etiã ipſos ſeditionis autores quoſdam quidẽ minis, quoſdam aũt ſui reuerentia mitigauerunt: ac deinceps præcedentes cum quiete omni populo ſequente, militibus obuiam prodierunt. Iamq; cominus factos ſalutauerunt: illis autẽ nihil reſpondentibus, ſeditioſi Iudæorũ aduerſum Florum, cuius hæc fierent conſilijs, ſucclamauerunt. cõfeſtimq; milites cõprehendentes eos, cædere fuſtibus adorti ſunt: atq; in fugam uerſos perſequẽtes equites proculcabant. Corruebant aũt multi quidem cum à Romanis cæderentur, plures aũt cum ſe mutuò propellerẽt. In ipſis aũt portis grauis facta eſt cõpreſsio, & uno quoq; alterum præuenire cupiente tardior fuga cunctis fiebat. Collabentiũ uero durus erat interitus. Suffocatu enim atq; conculcatu miſeri diſperibant, & neq; ad ſepulturam quiſquã proximis ſuis cognoſcendus remanebat. Irruebant aũt etiã pariter milites immoderate, eos quos cõprehendiſſent cædentes: & per ingreſſum qui Bezetha uocaẽ detrudebant multitudinẽ, tranſire cupientes ut Antoniã & templum obtinerent. Quos etiã Florus conſecutus, eduxit de regia eos qui ſecum erant, & in arcem tranſire nitebaẽ. Fruſtratus tamen eſt eius impetus. Cõuerſus quippe aduerſum eos populus repugnauit, & per tecta euadẽtes obruebant ſaxis Romanos. Qui cũ ſuperne uenientibus ſagittis uincerentur, nec poſſent defendere multitudinẽ quæ per anguſtos arctabatur ingreſſus, ad reliquũ ſę exercitũ qui erat in regia receperunt. Seditioſi aũt uerentes, ne ſuperueniẽs denuo Florus tẽplum occuparet, ꝑ Antoniã ex templo aſcẽdentes, porticus à tẽplo ad Antoniã continẽtes interciderũt, quatenus auaritiã Flori deſperatione cõpeſcerẽt. Nam cùm diuinis inhiaret theſauris, proq; his in Antoniã trãſgredi niteretur, ubi interciſas porticus uidit, ab impetu cõquieuit. & cõuocans ſacerdotũ principes atq; curiã, ſe quidem ait urbe digredi, preſidiũ tamen apud eos relinquere quantũ ipſi uoluiſſent. Ad hæc illis reſpondentibus, nihil nouandũ fore, ſi unam tantũ relinqueret apud eos cohortẽ, dum tamen nõ illam quæ cũ ciuibus paulo ante conflixerat: ob ea ſiquidem quæ pertulere populum illis militibus infenſum eſſe: cohorte ſicut precabantur mutata, cũ reliqua manu Cæſaream regreſſus eſt.

De

De Politiano tribuno, & oratione Agrippæ ad Iudæos, ad obediendum Romanis hortantis. Cap. XVI

ALiud autem denuo pugnæ consilium cõminiscens, retulit ad Cestium, & Iudæos defectionis criminatus est: impudenti mẽdacio illos perpetrasse dicẽs, quæcunq; eos pertulisse cõstabat. Nec sanè principes Hierosolymorũ quæ gesta fuerant, tacuerũt: sed & ipsi & Bernice ad Cestiũ de his quæ Florus inique in urbe egerat retulerũt. Ille aũt susceptis literis partis utriusq;, quid facto opus esset cũ principib. deliberabat. Et quibusdã quidẽ uidebatur, cum exercitu in Iudæã Cestiũ ire debere, & aut uindicare defectionẽ, si fuisset admissa, aut magis fidos reddere Iudæos eorũq; accolas. Ipsi tamẽ magis placuit aliquem de suis præire, qui & negotia & consilia Iudæorũ posset ei fideliter nunciare. mittit ergo tribunũ Politianum, qui ab Alexandria reuertẽti Agrippæ circa Iamniam occurrẽs, & à quo fuisset missus, & ob quas causas indicat. Quo loci Iudæorũ etiã pontifices, & reliqui nobiles, eorũq; curia adesse curauerant, ut circa regem scilicet officia nouarent. Postea uero q̃ illum congrua humanitate coluerũt, conquesti sunt q̃ potuerũt flebiliter de calamitatibus proprijs, & inhumanitatẽ Flori explicauerunt. Quã licet argueret Agrippa, uafre tamen inuectionẽ suam in Iudæos transtulit, quorũ maxime miserebatur, uolens scilicet frenare eorum motus: ut per hoc ipsum quod uiderentur nihil perpessi iniuriæ, ab ultionis desinerent appetitu. Ad hęc ergo quicunq; egregij erant, & propter sua prędia desiderabant quietẽ, intelligebant regis redargutionẽ esse plenam benignitatis. Populus aũt Hierosolymorũ sexaginta stadijs obuiam progressus, officiose Agrippam & Politianũ suscepit. Lamentabantur tamen interfectos cõiuges mulieres: quarũ plangoribus reliquus quoq; populus ad lamenta conuersus, precabatur Agrippam ut genti cõsuleret. Succlamabant etiam Politiano, ut ingrederetur urbem, uideretq; quæ essent à Floro gesta: & ita ostendebant forum desertũ domosq; uastatas. deinceps uero per Agrippam suasere Politiano, ut is cum uno tantũ famulo ad Siloam usq; totam circuiret ciuitatem: quatenus ipsis cognosceret oculis, Iudæos omnibus quidem alijs parêre Romanis, soli aũt Floro aduersari propter magnitudinem in eos factę crudelitatis. Ille igitur cum circuisset urbem, & mansuetudinis populi sufficiens documentum teneret, ascendit in templum, quò etiam multitudinẽ conuocauit: & cum plurimis uerbis fidem eorum circa Romanos collaudasset, multa etiã ad conseruationẽ pacis hortatus, adorauit deum eiusq; sancta: in eo tamen consistens loco, in quo licebat per religionẽ: sicq; regressus ad Cestium est. uulgus aũt Iudęorum, ad regem pontificesq; conuersus petebat, ut legati aduersum Florum ad Neronem mitterentur, neq; de tanta cæde tacentes suspicionem suæ defectionis præberent: uisum iri quippe eos principes capiendorũ armorũ fuisse, nisi præuenientes ostendissent illum esse qui dedisset exordium. constabat aũt multitudinẽ non esse quieturã, si legationem aliquis impedisset. Ad hæc Agrippa, ordinari quidẽ legatos, qui Florũ accusarent, inuidiosum putabat: despicere autem Iudęos in bella commotos neq; sibi expedire cernebat. aduocata igitur concione in xystum, & in suggesto constituens germanam suam Berenicen, in Asamonæorum domo (ea siquidem

quidem xyſto imminebat contra ſuperiorẽ partem urbis: nam xyſto tẽplum erat ponte coniunctũ) huiuſmodi orationem habuit: Si quidẽ uiderẽ uos omnes ad pugnandũ cum Romanis eſſe incitatos, neq; populi puriorẽ ſynceriſsimamq; partẽ pacẽ uelle ſeruare, neq; proceſsiſſem ad uos, neq; cõſulere cõfiſus eſſem: ſuperuacua quippe de utilib. oratio eſt, quãdo omniũ auditorum conſpirat ad deteriora conſenſus. Quoniã uero aliquos quidẽ ætas, malorum belli neſcios facit, quoſdam uero incõſiderata ſpes libertatis: nõnullos uero auaritia ſuccendit, & in cõfuſione rerum capiendũ de inferioribus lucrum: quẽadmodum ipſi ab hoc errore corrigantur, & nõ per paucorum improba conſilia etiam boni diſpereant, exiſtimaui oportere, ut omnib. uobis in unũ coactis ea exponerẽ, quæ arbitror expedire. Obſtrepat aũt nemo, ſi non ea audierit quæ ipſius fert libido. His ſiquidẽ qui ſunt ad defectionem irreuocabiliter incitati, licebit etiã poſt meos monitus manere in priſtina uoluntate. mea aũt etiam ad illos qui audire cupiũt intercipietur oratio, niſi ab omnibus uobis ſilentium prębeatur. Noui quidẽ quod multi & iniurias procurantiũ prouincias, & præconia libertatis quaſi tragice proſequant. Ego autem priuſquam diſcutiam qui ſitis, & cõtra quos bellũ ſuſcipere tentetis, primum ſeparabo cauſas, quas cõnexas putatis. Si enim uiolatores ueſtros cupitis ulciſci, cur libertatẽ magna laude attollitis? Si uero iſtud ipſum ſeruire intolerabile ducitis, ſuperflua eſt aduerſum rectores querela. illis ſiquidem uel moderatiſsime agentibus, nihilominus turpe erit ſeruire. Cõſiderate aũt ſingillatim, & uidete q̃ exigua ſit materia bellorum. Et primum quidem ipſa rectorum conſideranda ſunt crimina. Colere ſiquidem officijs, nõ exaſperare oportet iurgijs poteſtatẽ. Cum uero modicorũ peccatorũ exprobratiões maximas facitis, aduerſum uos profecto eos quibus infertis contumelias irritatis. Relinquentes quippe & quod antea clanculo & cum quadã uerecundia nocebant, palàm uos confidenterq; populantur. nihil aũt ita plagas coercet ut patientia, & uiolatorũ quies uiolantibus injcit pudorẽ. Fac aũt eos, qui à Romanis in prouincias mittunt, eſſe grauiter moleſtos, nõ tamen etiam Romani oẽs uiolant uos, neq; ipſe Cæſar, aduerſum quem pugnare uultis. Neq; enim ex præcepto illorũ improbus ad uos quiſquam uenit: neq; poſſunt illi, quæ in oriente gerunt, poſiti in occidente conſpicere. ſed neq; facile ea quę hic fiunt, illic audiuntur. eſt aũt importũniſsimũ, & propter exiguas cauſas, tantis, & ea de quibus querimur neſcientibus, uelle confligere. Et quidẽ noſtrorum criminum cito erit futura correctio. neq; enim unus atq; idem prouincię ſemper curam tenebit, & ſucceſſores eius credibile eſt modeſtiores futuros. Motum aũt ſemel bellum, neq; deponere facile eſt abſq; magnis calamitatibus, neq; ſuſtinere. Libertatis uero bona ſitiẽtibus prouidendum atq; certandum eſt, ut principio non ea careant. moleſta enim eſt nouitas ſeruitutis: quam ne utiq; ſubeas, iuſtũ ſuſcipi certamen uidetur. Qui uero ſemel ſubiectus eſt, & deinceps deficit, cõtumax magis ſeruus q̃ amator libertatis oſtẽditur. Tunc igitur oportuit omnia agere, ne ſuſciperentur Romani, cum in prouinciam Pompeius intraret. Maiores uero noſtri eorũq; reges, pecunia, corporibus, animis multo uobis meliores, exiguæ parti potentiæ Romanæ obſiſtere nequiuerunt. uos aũtẽ qui hæreditariam obedientiam ſuſcepiſtis,

rebus

rebus autẽ omnibus illis qui primi paruere longe inferiores eſtis, contra om ne Romanum regnum obſiſtere poſſe arbitramini? Et Athenienſes quidem, qui ob Græcorum libertatẽ patriam ſuam quondam ignibus tradere, qui ſuperbiſsimum illum Xerxem per terram nauigantẽ, per mare uerò ambulantem, & cuius claſſem non caperet amplitudo pelagi, latiorem autem Europa duceret exercitum, hunc inquam cum una naue fugiẽtem glorioſiſsime perſecuti ſunt: circa paruam autẽ Salaminam, qui tantas opes Aſiæ confregere, nunc tamen ſeruiunt Romanis, & illam regiam Græciæ ciuitatẽ adminiſtrãt Italiæ iuſsiones: Lacedæmonij quoq; poſt Thermopylas, & Plateas, & Ageſilaum Aſiam perſcrutatum, eoſdem dominos uenerantur. Macedones uero qui adhuc penè imaginantur Philippum uidere cum Alexandro promittentem ſibi orbis imperium, ferunt tamen rerum mutationem, & adorãt eos ad quos fortuna migrauit. Aliæ quoq; multæ gentes ad libertatẽ fiducia ſubnixæ, & multo maiores, ceſſerunt tamen & obediunt: uos aũt ſoli ſeruire dedignamini his, quibus uidetis uniuerſa eſſe ſubiecta. Quibus exercitibus, quibus cõfiditis armis? Vbi eſt claſsis ueſtra, quę peruagetur Romanorũ maria? Vbi autẽ qui expenſis poſsint ſufficere theſauri? Contra Aegyptios fortè aut Arabas exiſtimatis uos bellum mouere. Non circumſpicitis Romanorũ imperium? Non metimini ueſtram imbecillitatẽ? Nónne ſcitis ueſtram ciuitatẽ à conterminis gentibus frequenter eſſe ſuperatam? illorum autem uirtus per totum orbem inuicta percurrit, imò etiam hoc orbe plus aliquid quæſierũt. Neq; enim ſufficit eis ad orientem quidem totus Euphrates, ad ſeptentrionem Iſter, neq; in meridie ſolitudine tenus perſcrutata Libya, neq; in occidente Gades: ſed ultra oceanum alium quæſierunt orbem, & uſq; ad Britannias, inacceſſas prius, arma & exercitum tranſtulerunt. Quid ergo? Vósne ditiores Gallis, fortiores Germanis, prudẽtiores Græcis? poſtremo plures eſtis omnibus in toto orbe degẽtibus? Quæ uos fiducia aduerſum Romanos erigit? Sed dicet aliquis, ſeruire moleſtiſsimum eſt. At quanto magis id Græcis, qui uniuerſis ſub ſole habitantibus uidebantur præſtare nobilitate: & tam la tam quondam prouinciã poſsidentes, nunc bis ternis faſcibus Romanorum obediunt. Totidem autem etiam Macedones obſequuntur, qui certe multo uobis iuſtius deberent libertatem tueri. Quid autem quingentę Aſiæ ciuitates? nunquid non abſq; ullo præſidio, uni tantummodo rectori parent, & faſcibus cõſulis obſequuntur? Quid autem pergam enumerare Heniochos, & Colchos, & Taurorum gentem: Boſphoranos quoq;, & habitãtes circa Ponti litora nationes, Mæoticasq; gentes? apud quas nimirum olim neq; domeſticus aliquis dominus noſcebatur: nunc uerò militum ſubijciunt tantum tribus milibus, & quadraginta naues longę, innauigabile prius mare in pace cuſtodiunt. Quanta autem Bithynia, & Cappadocia, & Pamphyliorum gens, Lydi quoq; & Cilices pro libertate dicere ualerent? tamẽ nunc ſine armis tributa pendunt. Quid aũt Thraces? quinq; quidem diebus in latum, ſeptem autem in longum commeabilem prouinciam poſsidẽtes, aſperioremq; multo quàm ueſtra eſt, ac multis partibus fortiorem, altiſsimoq; gelu eos qui irruerint retardantẽ, duobus milibus Romanorum in præſidio manentibus obſequuntur. Poſt hos Illyrici uſq; ad Dalmatiã, & Iſtro tenus incolentes, dua-

bus tantum legionibus obediunt: cum quibus & ipſi impetus cõpeſcũt Dacorum. Ipſi quoq; Dalmatæ, qui tam multa pro libertate conati, ſæpiusq; capti, rurſum cum maioribus opibus rebellarunt, nunc ſub una Romanorum legione agunt quietẽ. Veruntamen ſi aliquos magnę cauſæ ad defectionem incitare deberent, Gallos potiſsimũ oporteret aſſurgere, quos uidelicet tantis munimentis natura cinxiſſet: ab orientali plaga Alpiũ montibus, à ſeptentrionali Rheno flumine, à meridie Pyrenæis montibus, ab Occidente uero Oceano. ſed tali munitione gaudentes, trecẽtis & quindecim gentib. numeroſi, fontes aũt (ita ut dixerim) felicitatis domeſticæ habẽtes, omnibusq; bonis totũ penè orbẽ irrigantes, ferũt nihilominus uectigales eſſe Romanorũ, ac felicitatem ſuam in eorũ felicitate reponere: idq; ſane ipſum, non per animorum mollitiem, nec ppter ignobilitatem parẽtum (quippe qui per octoginta annos pro libertate pugnauerunt) ſed Romanorũ admirati ſunt horrueruntq; cum uirtute fortunam, qua illi plura ſæpe obtinuere q̃ bellis. deniq; ſub mille & ducentis militibus ſeruiunt, quibus penè plures habuerunt ciuitates. Neq; Hiſpanis naſcens in agris aurũ, pro libertate bella gerentibus profuit, neq; tanto terrarũ marisq; ſpatio à Roma diremptę gentes, Luſitani ſcilicet & pugnaces Cantabri: nec uicinus Oceanus, etiã accolis ſuis fragore terribilis: ſed ultra columnas Herculis prolatis armis, & per ipſas nubes Pyrenæorũ montiũ eluctati uertices, ditioni ſuę hos quoq; ſubdiderũt Romani: atq; ita bellicoſis gẽtibus, tantoq; (ut dixi) ſpatio diremptis, legio in præſidio una ſatis eſt. Quis ueſtrũ non audiuit multitudinẽ Germanorũ, uirtutẽ quoq; & magnitudines corporũ (ut arbitror) ſæpe uidiſtis. ſiquidẽ ubique Romani earum gentiũ captiuos habent. Sed illi ita ingentẽ ſpatijs regionem incolentes, ſpiritus aũt maiores corporibus gerentes, & animã quidẽ cõtemptricem mortis, indignationes aũt uehementiores feris, nunc Rhenũ limitẽ habent, & octo Romanorũ legionibus domant: & ſeruiunt quidem qui capti ſunt, reliqua aũt eorum gens uniuerſa ſalutẽ in fuga nõ in armis reponit. Conſiderate aũt etiam Britannorũ muros, qui Hieroſolymæ confiditis muris. Illos ſiquidem circumdatos Oceano, & penè nõ minorem q̃ noſter orbis eſt habitãtes, Romani nauigantes redegerũt in ditionẽ ſuam: quatuorq; legiões tantæ magnitudinis inſulam tuentur. Et quid opus eſt plura dicere? quando etiam Parthi, bellicoſiſsimũ genus, tantis prius populis imperãtes, & tam magnis opibus circundati, obſides tñ mittũt Romanis: eſtq; cernere, ſub ſpecie pacis ſeruientẽ in Italia præcipuam Orientis nobilitatẽ. Vniuerſis penè qui ſub ſole incolunt, Romanorũ arma uenerantibus, uos ſoli bellũ geretis? Neq; Carthaginenſium conſiderabitis finem, qui magnũ illum Annibalem iactantes, & ex nobili Phœnicũ ſtirpe uenientes, tamen ſub Scipionis dextera corruerunt? Sed neq; Cyrenæi Lacedęmone oriundi, neq; Marmaridarũ genus uſq; ad inaquoſas ſolitudines protentũ, neq; terribiles etiã audientibus Syrtes, Naſamones quoq; & Mauri, & innumerabilis multitudo Numidarũ uirtutes impediere Romanas. Sed tertiam partẽ orbis terrarũ, cuius ne numerare quidẽ nationes facile eſt, quæ ſcilicet ſub Atlantico mari & columnis Herculis uſq; ad rubrũ mare infinitos numero & locis Aethiopas continet, totam tamen ceperunt armis: & præter fruges annuas quib. Roma-

nam

nam multitudinẽ octo menſibus paſcunt, alia quoq; uectigalia pendunt, expenſas quoq; deuotiſsimi imperio miniſtrant, nihil de his quæ iubent, ſicut uos, contumelioſum putantes. & quidem una cum illis tantũ legio cõmoratur. Sed quid opus eſt longe petitis exemplis potentiam explicare Romanã? cum eam poſsitis de uicina uobis Aegypto diligẽter inſpicere. Hæc em̃ cum uſq; ad Aethiopias porrigatur, opulentamq; Arabiã, contigua quoq; ſit Indiæ, quinquaginta & ſeptingẽtas myriadas incolarũ habens, præter Alexandrinorũ plebem, tamen uectigalia, quorũ magnitudinẽ de cenſu ſingulorũ capitũ æſtimari licet, deuotiſsime penditãs, Romanũ non dedignatur imperium: & certe q̃ magnum ſtimulũ defectionis habens, Alexandram ſcilicet, multitudine & diuitijs abundantem, magnitudine quoq; non imparem. Habet ſiquidem in longitudine ſtadia xxx, in latitudine uero nõ minus q̃ decem, tributorũ uero multo amplius p̃ mẽſes ſingulos infert, q̃uos toto anno penditis: & præter pecuniam, quatuor menſiũ Romanæ plebi annonã miniſtrat. Munitur aũt undiq; aut incõmeabili ſolitudine, aut importuoſo mari, aut fluminibus, aut cœnoſis paludibus, quorũ tamen omniũ nihil Romana fortuna fortius fuit. Duæ enim legiones ciuitati inſidentes, profundã Aegyptum cum illa Macedonũ nobilitate frenant. Quos igit̃ in bella de ſolitudinibus aliquibus ſocios aſſumetis? Siquidẽ omnes qui in orbe habitabili degunt, Romani ſunt: niſi fortè quis ueſtrũ ſpes ſuas ultra Euphratem porrigat, & Adiabenorũ regionem gentiles ſuos æſtimet adiutores. Porrò nec illi propter irrationabilẽ cauſam tanto ſe bello implicabunt: nec ſi tam probroſo operi aſſenſum darent, Parthus tamen ſineret. Eſt quidem ei cura tuendę cum Romanis amicitiæ, & arbitrabitur fœdus eſſe temeratum, ſi quis de his qui ſubiecti ſunt eius imperio, aduerſum Romanos in bello procedat. Supereſt igit̃ ad diuinũ confugiat̃ auxiliũ. uerũ & hoc apud Romanos eſt. ſine deo quippe impoſsibile eſſet imperiũ tale conſiſtere. Conſiderate aũt, quẽad modũ hæc ipſa erga ipſam religionẽ immoderatio, etiam ſi cum longe inferioribus bellũ geratis, tamen ad diſpenſandũ ſit uobis difficillima, atq; eadẽ tranſgrediendo offendatis deum, per quæ eum auxiliaturũ putatis. Si enim ſeruetis ſabbatorum conſuetudinem, & ad nullum actum moueamini, facile profecto capiemini. Sic quippe etiã maiores ueſtri experti ſunt, hos maxime dies Pompeio ad bellum deſtinante: in quibus ſcilicet hi qui oppugnabant̃, otia gerebant. Tranſgredientes aũt in bello legem patriam, neſcio propter quid in reliquum dimicetis. Vna ſiquidem nunc uobis intentio eſt, ne quid de patria inſtitutione ſoluatur. Quemadmodũ autem aduocabitis in adiutorium deum, ſi cultum ei debitum ſponte uioletis? Aſſumunt autem ſinguli quiq; bellum, uel diuinæ uirtuti, uel humanis opibus confidentes. Cum uero utraq; hæc, quantũ ad ipſam pertinet conſequentiã, deſerunt̃, in manifeſtam utiq; captiuitatẽ uolentes pugnare proſiliũt. Quid aũt prohibet, p̃prijs manibus filios ueſtros coniugesq; laniare, & hanc pulcherrimã inflammare patriam? Erumpentes ſiquidẽ in furorẽ, lucrabimini uel ignominiã ſuperatorum. Bonũ eſt, ó amici, bonũ eſt, dum adhuc ſtat nauis in portu, præcauere tempeſtatẽ futuram, & non eo tempore, quo in medias irrueris procellas trepidare. His ſiquidẽ qui in improuiſa mala inciderint, ſupereſt ut digni uel

miſeratione uideantur: qui uero ſe in apertum diſcrimen iniecerint, etiã exprobratiõibus onerent. Niſi forte aliquis ueſtrũ æſtimet ſecundũ pacta conflictũ ire Romanos, aut poſtq̃ uicerint, moderate uobiſcũ acturos, & nõ in exemplũ aliarum gentiũ ſacram hanc urbem inflammaturos, interfecturos aũt uniuerſum genus ueſtrũ. Neq; enim qui ſuperfueritis armis, uſquã locũ fugæ habebitis, uniuerſis ſcilicet gentibus uel iam habentibus Romanos dominos, uel habere metuentibus. Periculum aũt non ſolũ uos manebit, ſed etiam in reliquis ciuitatib. habitantes Iudæos. Neq; em̃ eſt in toto orbe populus, in quo nõ ueſtra portio ſit: quos certe omnes uobis rebellantibus, cęde crudeliſsima diuerſi quiq; conficient, & propter paucorũ uirorũ praua conſilia, uniuerſæ urbes Iudaico ſanguine redundabunt. Manet aũt uenia eos q̃ talia patrauerint, q̃ ſint nimirũ ueſtro uitio coacti. Si uero eadem exequi ſuperſederint, conſiderate q̃ impiũ ſit, aduerſum tam benignos arma mouiſſe. Subeat aũt uos miſeratio, & ſi non filiorum ueſtrorũ atq; coniugum, ſaltem iſtius ciuitatis, quæ mater urbiũ ueſtræ regionis uocatur. Parcite mœnib. ſacris, parcite uenerabilibus adytis, tẽplumq́; uobis & ſanctaſanctorũ ſeruate. Neq; enim ulterius uictores Romani his abſtinebunt, quibus primo parcentes nullam receperunt gratiam. Ego teſtor quidẽ ſancta ueſtra, ſacrosq́; angelos dei, patriamq́; cõmunem, quod nihil eorum conſiliorum, quæ uobis uiderim expedire, ſubtraxerim. uos aũt decernẽtes quæ oportet, mecum in pace degetis: ſi uero protuleritis iras, abſq; me periculis ſubdemini. His dictis, aſtante etiam ſorore lacrymauit, & multã partẽ de eorũ impetu lacrymis infregit. Succlamabant aũt, non ſe aduerſum Romanos, ſed aduerſum Florum ob ea quę pertuliſſent, bellum gerere. Ad quos rex Agrippa: Sed opera ueſtra, inquit, talia ſunt, qualia aduerſum Romanos pugnantiũ. Neq; enim Cæſari uectigal dediſtis, & Antonianas porticus incendiſtis. Sopietis autem cauſam defectionis, ſi & porticus denuo cõſtruatis, & tributa reddere maturetis. Neq; enim Flori hoc præſidiũ eſt, aut pecuniã Floro dabitis. His conſultis populus acquieuit, & cum rege ac Bernice aſcendentes in templum porticũs ædificare adorti ſunt. Per uicos aũt & regiones principes quiq; decurionesq́; diſperſi, uectigal colligebant: celeriterq́; XL talenta (tantũ enim erat reliquũ) redacta ſunt. Et belli quidẽ imminentes minas, eo tunc more Agrippa compeſcuit. Deinceps uero perſuadere populo tentabat, ut parerẽt Floro, donec ſucceſſor ei à Cæſare mitteret. Ad quam orationẽ multitudo accenſa, nec á uerborũ in regem contumelijs temperauit, ſed protinus eum urbe pepulerunt: auſiq́; ſunt nõnulli ſeditioſorũ etiam ſaxa in eum iacere. Rex aũt uidens tumultuantiũ irreuocabilem impetũ, & conquerendo quòd contumelijs eſſet affectus, principes quidem eorũ unà cum alijs potentibus miſit ad Florũ Cæſaream, ut ipſe ex eis eligeret, qui de tota regione uectigal exigerent. ipſe uero diſceſsit in regnum.

De cœpta rebellione Iudæorum contra Romanos. Cap. XVII

PEr idem tempus quidam eorum qui bellum maxime mouebãt, congregati irruebant in quoddã præſidiũ, quod uocabat Maſſada: & occulte eo peruaſo, Romanos oẽs interfecerũt: alios autẽ de ſuis poſuerunt cuſtodes. In templo quoq; Hieroſolymorum

Eleazarus

Eleazarus quidã, filius Ananiæ põtificis, iuuenis audaciſsimus, dux illo tempore militũ, perſuaſit his qui ſacrificijs miniſtrabant, ut nullius munus aut hoſtia, qui non eſſet de Iudæorũ gente ſuſciperetur. Id aũt erat Romani belli ſeminariũ atq; materia. Reiecit ſiquidẽ hoſtias Cæſaris, quæ pro Romano populo offerri ſolitæ erant. Plurimũ aũt ſuper hoc pontificibus, alijsq́; nobilibus deprecatis, ut nõ præterirent eum morẽ, quo ſupplicabaṫ pro regibus, nihil tñ acquieuerunt, non parũ quidẽ & ſuæ multitudini confidentes: robur ſiquidẽ omne res nouare cupientiũ, eorum uoluntates iuuabat: maximè aũt aſpiciebant Eleazarum, qui per idem tempus, ut dixi, princeps erat. Conuenientes igitur potentes quiq; cum pontificibus, & Phariſæorum nobiliſsimis, & uidentes q̃ grauibus malis pergerent ſubijcere ciuitatem, decreuerunt ſeditioſorum animos experiri: & ante portam quæ ærea uocaṫ, concionem aduocantes (erat aũt in interiore parte tẽpli poſita, quæ reſpicit ad ſolis exortũ) ac primo quidẽ multa de temeraria eorum defectione cõqueſti, & q̃ tam graue bellum patriæ commouerent: deinceps irrationabilitatẽ cauſæ ipſius arguebant, dicentes, maiores quidem eorũ ornaſſe templũ ex magna parte de muneribus gentium, ſemperq́; eorum qui foris eſſent populorum munera ſuſcepiſſe: & non ſolum nõ prohibuiſſe aliquorũ hoſtias (id ſiquidem eſſe impijſsimum) ſed etiam eas quę uiſerentur permanerentq́; ad præſens uſque tempus, oblationes eorum in templi cultibus collocaſſe. At nunc eos qui Romana arma iritarent, & deſponderẽt eorum bella, nouum ſtatuere morem religionis, atq; cum periculis etiam ream facere ciuitatẽ impietatis uideri: ſiquidem ea ſit, in qua præter ſolos Iudæos, nullus alius immolet externus, neq; ad orandũ ſinatur accedere. Et ſiquidẽ circa unius alicuius priuati perſonam lex ferretur eiuſmodi, poſſet nimirũ iure nos inhumanitatis arguere: nunc aũt deſpiciuntur Romani, & iudicatur Cæſar profanus. Vnde uerendũ eſſe, ne qui immolandas pro illis hoſtias repellunt, ipſi in reliquũ etiam pro ſe ſacrificia prohibeantur offerre: fiatq́; uere extra principatum ciuitas, niſi celerius reſipiſcẽtes reddiderint hoſtias, ac prius quàm ad eos, in quorũ contumeliam id tentatum eſt, huius auſus perueniat fama. Simul autẽ iſta dicentes, producebant in medium ſcientiſsimos morum paternorũ, ſacerdotes quoq;, narraturos quomodo omnes eorũ maiores exterarum gentium ſemper ſacrificia ſuſcepiſſent. Attendebat autẽ nemo res nouare cupientium his quæ dicebanṫ, ſed neq; procedebanṫ in medium altaris miniſtri, ut belli materiam præparantes. Videntes igiṫ nobiles quiq; ſeditionem eò iam proceſsiſſe, ut eorum non poſſet autoritate compeſci, & Romanorum armorũ periculum ſe primos eſſe ſenſuros, in quantũ poterant conſulentes, amoliri cauſas parabant. & legatos quidẽ alios ad Florũ miſerunt, quorum erat princeps filius Ananiæ Simon: alios autẽ ad Agrippam, inter quos nobiliſsimi Saulus, & Antipas, & Coſtobarus erant, qui etiam regem propinquitate tangebant. Precabantur aũt utrunq;, ut cum exercitu aſcenderent in ciuitatem, & ſeditionem opprimerent, prius q̃ ea intolerabilis fieret. Et Floro quidem malũ iſtud quaſi bonus nuncius fuit, uolensq́; inflammare bellũ, nihil reſpondit legatis. Agrippa autẽ pariter utriſq; parcens, ſcilicet deficientib. & ijs aduerſum quos bellũ mouebatur, uolẽsq́; & Romanis

conſeruare Iudæos, & Iudæis templũ atq; patriã, ad hæc aũt nec ſibi conducere talem conturbationẽ ſciẽs, miſit in auxiliũ populo equites ter mille, Auranitas ſcilicet, & Batanæos, & Trachonitas ſub præfecto equitũ Dario, duce uerò Philippo Iachimi filio. His ergo ueniẽtibus, optimates quiq; cũ pontificibus & omni multitudine quæ optabat quietẽ, ſuperiorẽ occupant ciuitatem: inferiorẽ ſiquidẽ & templũ, ſeditioſorum manus tenebat. Miſsilibus igitur & fundis indeſinenter utebantur, & continua erat emiſsio ſagittarum ex utraq; ſcilicet parte. erat aũt quando ex inſidijs procurrentes cominus dimicabant. Præſtabant aũt audacia quidẽ ſeditioſi, belli uero ſcientia regij. Et his quidẽ erat propoſitũ maxime templũ obtinere, profanatoresq; eius expellere. Seditioſis uero qui cum Eleazaro agebant, ut præter ea quæ obtinebant, etiam ſuperiorẽ inuaderẽt urbẽ. Per ſeptem igitur dies grauis utriuſq; partis cædes fiebat, & neutri de eo loco quem tenuerant depellebant. Deinceps uero aduenientẽ ea feſtiuitate, quę Xylophorias dicit, in qua mos eſt omnibus grandẽ lignorũ materiã conuehere ad templũ, quatenus nunq̃ ignis deficiat eſca (ſemper em̃ inextinguibilis perſeuerat) aduerſarios quidẽ à cultu religionis excluſerũt. inter infirmiorẽ autẽ uulgũ irrumpẽtes multi ſicariorũ (ſic enim uocant latrones, gladios in ſinibus gerentes) recepti audaciſsime proſequebant opus quod adorti erant. Regij aũt audacia & multitudine uincebant. Ita ſuperiore ciuitate ceſſerunt, cũ iſti protinus irruẽtes, Ananiæ pontificis domũ, & Agrippæ ac Berenices palatiũ inflammauerunt: poſt quod ignẽ archiuo intulerunt, uolẽtes omnia creditorũ documẽta diſperdere, ne eſſet unde ratio creditæ pecuniæ pateret, utq; omnem ſibi debitorũ adiungerent multitudinẽ, & aduerſum locupletes egenis præberẽt inſurgendi facultatẽ liberã. Fugientibus uero chartarũ publicarũ cuſtodibus, ignẽ ædibus iniecerunt: atq; ita incenſis ciuitatis neruis, in hoſtes irruebant. Quo loco pontificũ atq; nobiliũ quidã in cloacis latuerũt, quidã cum regijs in ſuperiorẽ regiam confugerunt, portas celeriter obſerantes. Inter quos Ananias pontifex, & Eleazarus frater eius erant: & illi quos apud Agrippã functos legatione diximus. Tunc ergo uictoria & inflammatione cõtenti ceſſauerunt. Poſtridie aũt, quintadecima ſcilicet die Auguſti menſis, fecerunt impetum in Antoniam: & omnes in eo præſidio agẽtes, per biduum obſeſſos, ceperunt atq; interfecerunt, præſidiũq; incẽderunt. poſtea uero tranſierunt in regiã, ad quã confugêre Agrippæ milites: & in quatuor partes agmen ſuũ diuidẽtes, muros euertere moliebant. eorum uero qui intus erant, erumpere nullus audebat, ꝓpter multitudinẽ oppugnantiũ: ſed diſtributi per propugnacula & turres, ſubeuntes interficiebant, ac frequẽtes omnino latrones ſub muris cadebant. Nec die aũt conflictus nec nocte ceſſabat: ſeditioſis uidelicet exiſtimantib. in deſperationẽ cogi eos q̃ in præſidio erant, ꝓpter inopiã uictus: regijs uero credẽtib. oppugnatores ſuos ceſſuros labori. Interea Manahemus quidã, filius Iudæ Galilæi, callidiſsimi illius ſophiſtę qui quondã ſub Cyrenio exprobrauerat Iudæis q̃ poſt deũ ſubijcerent Romanis: aſſumptis quibuſdam nobilium, perrexit in Maſſadam, ubi armamentariũ Herodis regis erat. eoq; perrupto populares aliosq; latrones diligẽter armauit. hisq; utens ſtipatoribus, ueluti rex Hieroſolymam reuertitur: factúſq; prin

ceps

ceps ſeditionis,oppugnationē diſponebat.Machinarū autē inopia erat, nec poterat palàm ſuffodere muros,ſuperne hoſtibus tela iacientibus.cuniculū igitur longe cœptū ſub unam turrim agentes,ſuſpenderūt eam materie ſubiecta: ac poſtea in ſuſtinētia ligna igne immiſſo egreſsi ſunt. Sicq; ſubijcibus exuſtis,turris quidē extemplo emota eſt.alter aūt murus intus ædificatus apparuit.Regij quippe molitiones eorū præſentientes,fortè etiā de concuſsione turris,alium ſibi murum celerius ædificauerunt.Inter hæc aūt hi quidem qui oppugnabāt,& ſtatim ſe uictores credebant, cum uidiſſent alium murū ſtupore defecti ſunt: regij tamen ad Manahemū aliosq; ſeditionis principes mittebant,precantes ut eis diſcedere liceret.Quod cum ſolis regijs eiuſq; religionis reliquis Manahemus annuiſſet,protinus diſceſſerūt.Romanos autē qui ſoli relicti erant, grandis animi occupauit defectus . Neq; enim ui cōtra tantam multitudinē pares erant: & precari ut exire liceret,ignominiā iudicabant: quanquā & ſi permitteretur,nequaquā tutum putabant.Derelinquentes igitur inferiorem locum,qui Stratopedon uocabatur, quippe quaſi capi facilem , in turres regias confugerunt : quarum una appellabatur Hippicos, alia Phaſelus,tertia Mariamme.Hi uero qui cum Manahemo erāt , protinus irruentes in ea loca è quib. milites fugerant, ſi quos eorū comprehenderent trucidantes,omnem reliquum apparatum diripientes,Stratopedum incenderunt.Hæc igitur acta ſunt ſexto die menſis Septembris.

De cæde Ananiæ pontificis,Manahemi,& militum Romanorum. Cap.XVIII

SEquenti autem die pōtifex Ananias circa Euripos regiæ domus latens capitur,& à latronib.interficitur cum Ezechia fratre.Circumſidentes autem etiam turres ſeditioſi , cuſtodiebant ne quis militum poſſet effugere. Manahemū autē & munitorum locorū deſtructio,& pontificis Ananiæ mors,in crudelitatē erexit: & neminē parē ſibi in negotijs arbitrans,intolerabilis erat tyrannus.Inſurrexerunt aūt duo de ſocijs Eleazari: & mutuo collocuti , quod nō decet à Romanis deſiderio libertatis deficiētes,eandē populari ſuo prodere, dominumq; ferre, & ſi nō uiolentū,tamen ſeipſis humiliorem.nam ſi oporteat cunctis aliquē præeſſe, quemuis magis alium q̄ illum decere: atq; ita pacti,adoriunt eum in templo. magno enim faſtu adoraturus acceſſerat,regali habitu indutus, & ſtudioſos ſui in armis habebat.Cum igitur hi qui circa Eleazarū erant, in illum proſiluiſſent,reliquus quoq; populus rapiens ſaxa lapidauit ſophiſtam:exiſtimantes q̄ illo interempto tota ſeditio ſolueret.Paululum aūt ſtipatores Manahemi reſiſtentes,poſtq̄ uiderunt totam aduerſum ſe multitudinē irruere, quiſque quò potuit diffugit . Et cædes quidem erat eorū qui comprehenſi ſunt, perſcrutatio aūt latentiū ſequebatur : pauciq; ex eis clàm in Maſſadam perfugerunt : cum quibus & Eleazarus filius Iairi , propinquus genere Manahemo,qui poſtea etiam in Maſſada tyrannidem egit. Ipſum autem Manahemū cum fugiſſet in locum qui Ophlas uocatur,atque illic humiliter deliteſceret, capientes extraxerunt in publicum, multisq; tormentis excruciatum interfecerunt.Similiter aūt ſub eo agentes principes,præcipuumq; tyrannidis eius adiutorem Abſalomon nomine.Et populus quidē, ſicut dixi, in his adiutor fuit,ſuſpicans aliquā totius ſeditionis correctionē futuram . Hi uero non ut

comprimerent bellũ,ſed ut cum maiori licentia gererent, interfecerunt Manahemum.Deniq; cum populus multũ precaretur, ut oppugnationem mili tum relaxarent,uehementius inſiſtebant,donec ulterius reſiſtere nõ ualentes,Metilius Romanorũ præfectus & reliqui mittunt ad Eleazarum,precantes ut ſolam eorũ paciſceretur uitam: arma aũt & reliqua quæ haberẽt, ipſis tradentibus ſumeret.Qui precationem ilico arripientes,remittũt ad eos Gorionem Nicodemi filium, & Ananiam Sadducęũ,& Iudam Ionathę,ſcilicet eis dextras & ſacramentũ daturos.Quibus actis,deducebat milites Metilius: ſed quandiu Romani arma retinebant,nemo aduerſus eos ſeditioſorũ fraudis aliquid molitus eſt.poſtea uerò q̃ ſecundum pactiones omnes ſcuta gladiosq; poſuerunt, neq; quicq̃ ulterius ſuſpicantes diſcedebant, facto in eos impetu ſtipatores Eleazari,cõprehenſos trucidabant,neq; reſiſtentes, neq; ſupplicantes, ſolas aũt pactiones & iuramenta quæ dederant inclamantes. Et hi quidem ita crudeliter interfecti ſunt, præter Metiliũ. Hunc em̃ deprecantem,& uſq; ad circunciſionẽ Iudaizare ſe promittentem, ſeruauerũt ſolum.Detrimentum aũt Romanis quidem erat leue: ex copijs ſiquidem ampliſsimis pauci fuerunt interempti: Iudæorũ autẽ captiuitatis illud exordiũ uidebatur.Videntes aũt graues iam inſtare cauſas bellorũ,urbem autem tali facinore fuiſſe reſperſam,ex quo nimirum diuina indignatio imminebat,etiamſi à Romanis nulla ultio timeretur, lugebant publice, & triſtitia ciuitas premebatur.moderati aũt quiq;, quaſi pro ſeditioſis cauſas reddituri, turbabantur.ſiquidẽ ſabbato illam cædẽ contigerat perpetrari, quo ſcilicet die propter religionem à ſanctis quoq; operibus agunt quietem.

De Iudæorũ maxima ſtrage Cæſareæ & in omni Syria. Cap. XIX

EOdem autem die,eademq; hora, quaſi aliqua cæleſti prouidentia Cæſarienſes quoq; Iudæos apud ſe habitantes trucidauerunt: ita ut uno tempore ſuper uiginti millia hominum cæderentur,& cunctis Iudæis uacuata Cæſarea remaneret.Nam & eos qui effugerant comprehendens Florus,uinctos in arenam deduxit.Poſt Cęſarienſem uero cladem tota gens efferata eſt.Diuiſiq́ue Iudæi, Syrorum uicos ac finitimas ciuitates protinus uaſtauerunt:id eſt,Philadelphiã,& Gebonitin,& Geraſam,& Pellã,& Scythopolim.Deinceps uero irruerũt & in Gadarã & Hippon & Gaulanitidẽ: & alia quidẽ ſubruẽtes loca,alia uero inflammantes, etiam in Cedaſam Tyriorũ & Ptolemaidẽ,Gabã quoq;,Cæſareamq́; tendebãt. Obſtitit autem eorũ incurſui neq; Sebaſte,neq; Aſcalon:ſed his quoq; flamma uaſtatis Anthedona & Gazã euerterunt. Multa aũt circa fines harum ciuitatum diripiebantur,uici ſcilicet & agri,eorumq́; qui capiebant̃ uirorum immenſa cædes fiebat. neq; tamen Syri minorẽ numero multitudinẽ de Iudæorum gẽte uaſtabant, ſed etiã eos qui in ciuitatibus erant, cõprehenſos diſperdebant: non ſolũ ob uetus odium,ſed ut diſcrimen imminens præuenirent. Grauis ergo cõturbatio totam Syriam peruaſerat,et omnis ciuitas in binos diuidebatur exercitus:unaq́; alterutris ſalus erat,ſi p̃ueniſſent alteros cæde facienda:& dies quidẽ ducebant̃ in ſanguine,noctes aũt moleſtiores formido faciebat.Nam licet uiderẽtur amoliri Iudæos,tamen etiam aliarum gentiũ Iudaizantes cogebant̃ habere ſuſpectos: & ob hoc ipſum quod in eis uidebatur

ambiguum

ambiguum,neq; temere eos placebat interfici,& rurſus ob ipſam religionis cõmixtionem quaſi penitus externos timebant. Prouocabat autẽ ad cædes aduerſæ partis,etiã illos qui prius fuerant manſueti,auaritia.ſiquidẽ ſubſtantias cæſorũ paſsim diripiebant: & quaſi uictores eorũ prædam quos trucidauerant, in domos alias transferebant. Glorioſior aũt erat qui plura collegiſſet,quaſi ſcilicet plures uirtute ſuperaſſet.Erat aũt cernere ciuitates plenas cadaueribus inſepultis, & inhumatos paſsim iacere cum paruulis ſenes, fœminas aũt neq; pudenda cõtectas.Et omnis quidẽ prouincia plena erat inenarrabilium calamitatũ. maiorum aũt metus q̃ quæ peracta erant, facinorũ imminebat.Et hactenus quidẽ Iudæis aduerſum alienigenas cõflictus erat.Incurrentes aũt in Scythopoleos fines,etiam Iudæos qui illic habitabant, experti ſunt hoſtes. Hi enim cũ Scythopolitis cõſpirantes,& conſanguinitatẽ utilitati propriæ poſtponẽtes, aduerſum Iudæos cum gentilib.dimicabant. Suſpecta tñ eorum ipſa belli fuit auiditas. Deniq; Scythopolitæ ueriti ne ciuitatem noctu adirent, & magna ſua calamitate ciuib.excuſarẽt defectionẽ, edixerunt eis,ut ſi uellẽt inter eos firmare cõſenſum, & circa alienigenas oſtendere fidẽ,tranſirent cum omnibus filijs ſuis in lucũ.quibus quæ fuerant iuſſa ſine ſuſpicione facientibus,diebus quidẽ ſecutis duobus quieuerũt Scythopolitæ.tertia uerò nocte exploratores,alios incautos, alios uero dormientes inuadunt, ſubitoq; omnes interfecerunt,qui fuerũt numerò tredecim millia:poſtq; eorũ bona diripuerunt.Dignum aũt etiam uidẽt,Simonis interitum enarrare.Hic enim Sauli cuiuſdam non ignobilis uiri filius erat,fortitudine quoq; corporis et audacia animi inſigniſsimus:quibus utriſq; ad incõmoda ſuæ gẽtis abuſus eſt.Multos ſiquidẽ Iudæorũ propinquos Scythopoli,quotidie obtruncabat,& frequenter integros cuneos fudit,ita ut totius aciei momentũ ſolus exiſteret.Comprehendit aũt eum digna ciuili cęde pœna.Nam cum Scythopolitæ circumfuſi Iudæis,paſsim per lucum eos iaculis configerent,educto Simon gladio,in nullũ quidem hoſtiũ impetũ fecit.Nihil enim ſe in tanta multitudine promoturũ uidebat.Exclamans aũt miſerabiliter:digna,inquit,Scythopolitę his quæ geſsi patior:quippe qui tam multa cæde ciuium meorũ,benignitati erga uos noſtrę fidẽ feci.Digne enim nobis extera gens infida eſt,qui in noſtrũ genus tãta impietate deliquimus.morior ego quaſi profanus proprijs manibus:neq; enim decet hoſtili manu cadere. Iſte aũt ipſe finis mihi & ſceleris digna pœna, & idoneũ uirtutis decus erit: ut nemo ſcilicet hoſtium de meo interitu glorietur,neq; inſultet cadẽti. Hæc dicens, miſerantibus ſimul ac furentibus oculis circumſpicit omnẽ familiam ſuam.erat aũt ei uxor & filij,& prouecti in ſenectutem parentes. Ille igitur primũ quidem patrem à cæſarie comprehendens, & ſuper eum ſtans enſe penetrauit: poſt quem non ſane inuitam matrem ſuam interfecit. ſuper hos aũt coniugi & filijs intulit ferrum, ſingulis ſanè horum penè occurrentibus gladio,& hoſtes præuenire cupientibus. Cum uerò omnem ſuam neceſsitudinem trucidaſſet,cæſis ſuperſtans extulit dexteram,ut neminẽ poſſet latere, & totum in uiſcera ſua enſem demerſit: dignus quidẽ miſeratione iuuenis propter robur corporis atq; animi firmitatem, cæterum quantũ ad fidem,quam alienigenis præſtitit,digno fine conſumptus.

De

De Iudæorum alia graui cæde. Cap. XX

AD cædem autem quæ in Scythopoli facta est, reliquæ quoq; urbes in Iudæos apud se habitantes irruebant: & duo millia quingẽtos Ascalonitæ, Ptolemais aũt duo millia interfecit. Vinxerũt quoq; nõ paucos Tyrij: multosq; trucidauerunt: plures aũt eorum uinctos custodijs tradidere. Hippeni quoq; & Gadarẽses similiter audaciſsimos quidẽ amoliebantur, terribiles aũt ſolicite adſeruabant. Reliquæ quoq; urbes aduerſum Iudæos ſingulæ, prout habebãt, uel timore uel odio mouebant. Soli aũt Antiocheni, & Sidonij, & Apameni, ſuis cohabitatorib. pepercerunt, & neq; interfecere quempiã Iudæorũ, neq; uinculis tradiderunt. forte aũt & ꝓpter multitudinẽ ſuã deſpexerunt eorũ ſi qui motus fuiſſent. mihi aũt uidẽt magis erga eos miſeratione moti, quos utiq; nihil moliri uidebant. Geraſeni aũt neq; in eos q̃ apud ſe remanere delegerũt, quicq̃ geſſerunt mali: & egredi uolentes uſq; ad fines ſuos deduxerũt. Excitata eſt aũt etiã in regno Agrippę aduerſum Iudęos pernicies. Ipſe quidẽ perrexerat ad Ceſtiũ Gallũ Antiochiã, relicta adminiſtratione cuidã ex amicis, nomine Varo, Sohemo regi genere propinquo. Venerũt aũt de Batanæa regiõe ſeptuaginta numero uiri & nobilitate & prudẽtia ciuiũ ſuorũ præſtantiſsimi, poſcendi præſidij gratia: ut ſi qui ſcilicet apud eos quoq; motus fierẽt, haberent idoneam cuſtodiã, per quã poſſent inſurgẽtes quoſq; cõprimere. Hos Varus, quoſdã armatos de regijs præmittẽs, interfecit in itinere omnes. Auſus aũt eſt tale facinus præter conſiliũ Agrippæ, & propter nimiã auaritiam impie in gentiles ſuos agere nõ recuſans, regnũ omne corrupit, perſeuerans poſt tale ſcilicet principiũ in totũ genus exercere iniquitatẽ: donec diſcuſsis Agrippa rebus animaduertere quidẽ in eum ueritus eſt ꝓpter propinquitatem Sohemi, procurãda tñ eum regione ſummouit. Seditioſi aũt capto præſidio, quod appellat Cyprus imminens finibus Hierichuntis, cuſtodes quidem interfecerunt, munimenta aũt deſtruxerunt. Per eoſdẽ dies etiã in Machærũte multitudo Iudæorũ perſuadebat in præſidio relictis Romanis, deſerere caſtellũ, eiſq; tradere. Illi aũt quod rogabant cogi metuẽtes, pacti ſunt cum eis diſceſsionẽ ſuam: & accipiẽtes fidẽ, tradunt præſidiũ, quod diligentibus cœperunt Machæruntij cuſtodijs obtinere.

Iudæi Alexandriæ occiſi. Cap. XXI

IN Alexandria aũt ſemper quidẽ erat incolis aduerſum Iudæos ſeditio, iam ab illo tempore, ex quo ſtrenuis Alexander contra Aegyptios uſus Iudæis, præmiũ ſocietatis tradidit eis, & habitandi apud Alexandriam facultatẽ, & ius ciuitatis ęquale cum gentibus: permanebat aũt eis honor iſte apud ſucceſſores quoq; Alexandri: deniq; & in parte urbis locum eis propriũ deputauerunt, quatenus haberẽt conuerſationẽ per omnia mundiorẽ à cõmunione ſcilicet gentiũ ſequeſtratã: præſtiteruntq; eis, ut etiam Macedones appellarent. deinceps uero cũ in ditionẽ Romanorũ Aegyptus ueniſſet, neq; Cæſar primus, neq; poſt eum quiſpiã, honores quos Alexander Iudæis decreuerat minuit. conflictus aũt eorũ aduerſus Græcos penè cõtinuus erat: & iudicib. in multos quotidie ab utraq; parte animaduertẽtibus, ſeditio accẽdebat. Tunc uero cũ & apud alios turbata res eſſet, illic magis

gis exarſit tumultus. Nam cum Alexandrini in concionẽ ueniſſent, ut ordinarent pro certis negotijs legationẽ ad Neronẽ ferendã, occurrerũt in amphitheatrũ permixti Græcis plurimi Iudæorũ. Quos quum uidiſſent æmuli, extemplo clamare cœperũt, Iudæos hoſtes & exploratores eſſe: ac deinceps inſilientes intulerunt eiſdẽ manus: & reliqui quidẽ fugientes diſsipati ſunt, tres uero ex his cõprehenſos, trahebant quaſi uiuos incenſuri. Cõmoti ſunt aũt uniuerſi Iudæi ad opem ferendam: & primũ quidẽ in Græcos ſaxa iaciebant, poſtea uero etiã facibus raptis in amphitheatrũ impetũ fecerunt, comminantes quod in ipſo loco tantũ ſimul populũ concremarent: & penè minas impleſſent rebus, niſi iras eorũ compreſsiſſet Tiberius Alexander, magiſtratus ciuitatis. Nec tñ ipſe coercendi principiũ ab armis ſumpſit, ſed nobiles eorũ quoſq; ſubmittens, hortabatur ut deſinerẽt, neq; aduerſum ſe milites Romanos cõmouerent. Seditioſi aũt benignã deprecationẽ ridẽtes, Tiberium cõtumelijs appetebant. Qui poſtq̃ uidit abſq; magna calamitate tumultuoſos non poſſe cõpeſci, immiſit in eos duas Romanorũ legiones, quę in ciuitate erant: & cum his alios quinq; millia milites, caſu ad Iudæorũ interitũ de Libya uenientes: præcepitq; ut non ſolũ interficerent, ſed etiã bona eorũ diriperent, domosq; inflammarent. Qui protinus concurrentes in locũ qui uocaẽ Delta (illic quippe erat Iudæorũ multitudo collecta) exequebantur ſtrenue iuſſa, nec ſanè ſine cruenta uictoria. Cõglobati eñ Iudæi his quos melius armatos habebant, in fronte poſitis, aliquandiu quidẽ reſtiterunt: ſemel uero in fugã uerſi mactabanẽ: nec unus erat exitij modus, cũ alij ſub diuo atq; in campo deprehenderenẽ, in ædes aũt alij cõcluderenẽ, & eas quoq; ſuccenderẽt Romani, unà etiã diripiendo quę in his reperiſſent: cum neq; illos aut infantũ miſericordia, aut reuerẽtia ſenectutis moueret, ſed in omnes ætates pari cæde ſæuirent. Vnde totus quidẽ ille locus ſanguine redundabat: quinquaginta uero cõgeſta ſunt millia mortuorũ: nec tñ ſaltẽ reliquiæ remanſiſſent, niſi ad preces ſe cõtuliſſent, eorumq; miſertus Alexander Romanos iuſsiſſet abſcedere. Sed illi quidẽ quibus erat conſuetũ obedire præceptis, primo eius nutu necibus pepercerunt: populares aũt Alexandrini ꝓpter odij magnitudinẽ difficulter ab incepto reuocabanẽ, uixq; à cadaueribus diſtrahebanẽ. Apud Alexandriam quidẽ talis caſus euenit.

De clade Iudæorum autore Ceſtio. Cap. XXII

CEſtio uero iam quieſcendũ eſſe non uidebatur, infenſis ubiq; Iudæis, ſed duodecimam legionẽ integram ex Antiochia ſecum ducens, & ex reliquis bina milia lecta peditũ, & quatuor alas equitũ: inſuperq; regũ auxilia, hoc eſt Antiochi duo millia equitũ, & peditũ tria millia, ſagittarios omnes, Agrippæ uero tantundẽ peditũ & equitũ mille, & cum Sohemus ſequeretur, quatuor millibus comitatus, quorũ tertia pars equitũ erat, pluresq; ſagittarij, Ptolemaida ꝓgreſſus eſt. Plurimi aũt ex ciuitatibus auxilio cõuenere, peritia quidẽ militibus inferiores, quod aũt ſcientiæ deerat, in Iudæos odio, itemq; alacritate ſupplentes. Aderat aũt ipſe quoq; Agrippa Ceſtio, & eorũ quæ conducerent ſimul & itineris princeps. Ibi cum abducta exercitus parte Ceſtius in ualidiſsimã Galilææ ciuitatẽ contendit Zabulon, quæ appellatur uirorũ, & ab Iudæorũ finibus Ptolemaida

diſcernit

diſcernit. Cumq; offendiſſet eam ciuibus deſtitutam (in montes enim multitudo refugerat) omnigenũ aũt rerum plenam, illas quidem militibus diripiendas cõceſsit: ipſum uero oppidũ, quamuis admiratus eſſet eius pulchritudinẽ, quippe domus habebat ſimiliter ut apud Tyrũ & Sidona & Berytũ ædificatas, incendit. Deinde curſu territorio peragrato, quicquid inueniſſet obuiam depopulatus eſt: inflammatisq; etiam circum eam poſitis uicis, in Ptolemaida reuertit. Syris aũt adhuc prædæ inhærentibus, & præcipue Berytijs, recepta Iudæi fiducia (Ceſtiũ enim receſsiſſe cognouerant) repente in eos qui remanſerant irruunt, & propè ad duo millia cædunt. Ceſtius autẽ ex Ptolemaide profectus, ipſe quidẽ Cæſareã peruenit: in Ioppen uero partem præmiſit exercitus cum præceptis huiuſmodi, ut oppidũ cuſtodirent, ſi eo potiri poſſent: aut ſi oppidani impetũ pręſenſiſſent, tam ſuum q̃ cęterorum militũ præſtolarentur aduentum. Illorum igitur alij mari, alij terra profecti, utrinq; Ioppen facilime capiunt: ita ut ne fugæ quidem habitatores copiam reperirent, nedum ad pugnam ſe pararent. Aggreſsi aũt cunctos interficiũt cum familijs, direptamq; ciuitatem incendunt. Interfectorum aũt numerus octo millia quadringenti fuerunt. Simili modo & in finitimã Samarię Narbatenen toparchiam non paucos miſit equites, qui & partem finium uendicauerunt, magnamq; indigenarũ multitudinem peremerunt: direptisq; patrimonijs, etiam uicos igni dederunt.

De pugna Ceſtij contra Hieroſolymam. Cap. XXIII

IN Galilæam quoq; miſit Cæſennium Gallum, ductorem duodecimæ legionis: eiq; tantam militum manum attribuit, quantam genti expugnandæ ſufficere poſſe credebat. eum ualidiſsima Galilææ ciuitas Sepphoris cum fauore ſuſcepit. Huiusq; prudens conſiliũ ſecutæ ciuitates aliæ, quieſcebant. Qui uero ſeditionibus & latrocinijs operã dabant, in Galilæę montem undiq; medium receſſere, qui eſt contra Sepphorim, & uocatur Aſamon. Aduerſus eos Gallus ductabat exercitum. Illi autem quàm diu ſuperiores erant, facile Romanos ad ſe aſcendẽtes arcebant, & ex his plures quàm ducentos interfecerunt. Vbi uerò eos uiderũt circumacto itinere ad celſiora progreſſos, mature uictoriam conceſſerunt: & neq; pugnam minus armati ferebant, neq;, ſi terga dediſſent, equitum poterant manus effugere: adeò ut pauci locis aſperis deliteſcerent, amplius uero q̃ duo milia trucidarentur. Gallus igitur cum nihil iam tentari nouitatis apud Galilæam uideret, Cæſaream cum exercitu remeabat. Ceſtius uero cũ omni manu reuerſus in Antipatridem perrexit. Cognitoq; non paruam multitudinẽ Iudęorũ in turrim quæ Aphæci uocabatur eſſe collectam, qui cum his congrederentur præmiſit. Sed prius q̃ in manus uenirent, Iudæi metu diſperſi ſunt: eorumq; caſtra iam deſolata milites adorti, cum uicis circũpoſitis incenderũt. Ex Antipatride aũt Ceſtius in Lyddam profectus, uacuam uiris ciuitatẽ offendit. nam ꝓpter ſcenopegiorũ dies feſtos, in Hieroſolymam populus omnis aſcenderat. quinquaginta uero quos ibi cõprehendit occiſis, exuſtoque oppido ulterius ꝓcedebat: perq; Bethoron ꝓfectus, in quodã loco, cui nomen eſt Gabao, caſtra poſuit, diſtante ab Hieroſolymis ſtadijs L. Iudæi uero cum iam ciuitati propinquare bellum uiderent, omiſsis dierum feſtorum ſolennibus

lennibus,ad arma properabant: ſatisq; freti multitudine, incompoſiti ad pugnam & cum clamore proſiliebant,ne dierũ quidẽ ſeptem habita ratione feriatorum.erat enim ſabbatũ,quod apud eos religiõe maxima curabaẽ. idem aũt furor qui eos ab obſequio pietatis emouerat,in prẽlio quoq; ſuperiores effecit.Tanto namq; impetu Romanos aggreſsi ſunt,ut eorũ & aciẽ perrumperent,uiaq; aperta cædibus in medios ruerent:ac niſi ei militum parti,quæ necdum locũ amiſerat, equites ex circuitu ſubueniſſent, quiq; nondũ defecerant pedites,in periculo totus Ceſtij exercitus fuiſſet.Interfecti ſunt autem quingenti & quindecim Romani milites:ex quibus quadringẽti pedites, cæteri equites erant: Iudæi uero uigintiduo. fortiſsimi aũt uidebantur Monobazi regis Adiabeni propinqui,Monobazus & Cenedæus, & poſt hos Peraita Niger,& Silas Babylonius, qui ad Iudæos ab Agrippa rege transfugerat,cui pridẽ militabat.A frõte igitur repulſi Iudæi, ad ciuitatẽ reuertebanẽ. Romanos aũt ad Bethoron aſcendentes Gioræ filius Simon inuadit, multosq; poſtremi agminis coactores laniauit: ac multos carros cum ſarcinis captos,in ciuitatẽ reduxit.Ceſtio uero in agris triduo cõmorante, Iudæi locis ſuperioribus occupatis,obſeruabant eius tranſitum:neq; ceſſaturos eos certum erat,ſi Romani proficiſci cœpiſſent.

De obſidione Hieroſolymæ à Ceſtio,& ſtrage. Cap. XXIIII

TAq; dum Agrippa, infinita hoſtium multitudine montes amplexa,ne Romanos quidẽ à periculo tutos eſſe perſpiceret, uerbis Iudæos experiri decreuit,uel omnes ſibi parituros exiſtimans, ut bello deſiſterent:uel ſi qui aduerſarenẽ,reuocandos qui ab eorum ſentẽtia diſcreparent.Miſit igiẽ ex comitibus ſuis Borcæũ & Phœbum,quos illis ſciebat notiſsimos:ut à Ceſtio fœdus amicitiæ,certamq; pro peccatis à pop.Ro.ueniam pollicerenẽ,ſi proiectis armis,ſecum ſentire uoluiſſent.Verũ ſeditioſi metu,ne cuncta multitudo ſpe ſecuritatis ad Agrippam ſeſe conferret, legatos obtruncare ſtatuerunt:& Phœbũ quidẽ,priuſquam uerbũ faceret,peremerunt:nam Borcæus uulneratus effugit:populares aũt,hoc indigne ferentes factum,cædendo fuſtibus atq; lapidibus in oppidum compulerunt. Ceſtius uero,quia inteſtinam eorũ diſcordiam,opportunũ ad irruendum tempus inuenit,totũ in eos duxit exercitum:inq; fugã uerſos, uſq; ad Hieroſolymam perſecutus eſt.Caſtris autẽ in loco poſitis, qui appellaẽ Scopus, interuallo ſeptem ſtadiorum à ciuitate diſcedẽs, nihil per triduum aduerſus oppidum conabaẽ: ſperans fortaſſe intus degẽtes aliquid remiſſuros.In uicos autem circa ciuitatẽ, non paruam militũ manum ad rapienda frumẽta dimiſit. Quarto aũt die,qui triceſimus menſis erat Octobris, ordinatũ in oppidum introduxit exercitũ. Populus quidẽ à ſeditioſis cuſtodiebatur: ipſi autẽ Romanorũ diſciplina territi, exterioribus ceſſere partib.ciuitatis, & in partem interiorẽ templi refugerunt.Ceſtius uero tranſgreſſus Bezethã,quæ ſic uocatur,& Cænopolim & forũ quod appellaẽ materiarũ incendit.deinde cum ad ſuperiorẽ ciuitatẽ ueniſſet,prope aulam regiam caſtra poſuit. Et ſi tũc uoluiſſet intra muros uioléter irrumpere,ciuitatẽ ilico poſſediſſet,belloq; finẽ dediſſet.ſed Tyrannus & Priſcus præfectus caſtrorũ & plures equitũ magiſtri,à Floro pecunia corrupti,conatũ eius auerterũt:& Iudæos intolerandis

repleri cladibus contigit. Interea plurimi populariũ nobiliſsimi, & Ananus Ionathæ filius, Ceſtiũ quaſi portas ei patefacturi, uocabant. Ille aũt & ira faſtidiens, & ꝙ non ſatis ei credendũ putaret, tam diu id neglexit, donec proditione cõperta, ſeditioſi Ananũ quidẽ cum cæteris, de muro deiectis lapidibus feriendo, in domos ſuas refugere coegerunt: ipſi uero ꝑ turres diſpoſiti, murũ tentantibus repugnabant. Per dies igiť quinq; Romanis undique tentantibus fruſtrabaťr conatus. ſexto aũt Ceſtius cum plurimis ſelectis, itẽq; ſagittarijs, à ſeptẽtrionali tractu templũ aggrediť, Iudæis ex porticu reſiſtentibus. qui frequenter quidẽ Romanos ad murũ adeuntes auertẽre, poſtremo aũt repulſi telorũ multitudine, receſſerunt. Itaq; Romanorũ qui anteibant, ſcutis ſuis muro nixi, & qui eos ſequebanť, alijs ac per ordinẽ alijs ſimiliter ſuperadiunctis, quam ſic ipſi appellant, teſtudinẽ contexuerunt. unde ſagittæ in eam delatæ, irritæ delabebanť: & ſine aliqua noxa milites mœnia ſuffodiebant: templiq; portas incendere moliebanť. Vehemens aũt ſeditioſos ſtupor inuaſerat, iamq; multi ex ciuitate diffugiebant, ueluti continuo caperet. His aũt populus alacrior efficiebaťr: & quantũ nequiſsimi cadebant, tantũ ut ipſi portas aperirent, Ceſtiumq; q̃ optime de ſe meritũ, reciperẽt, appropinquabant. Et profecto ſi paululũ in obſidione perſeueraſſet, ſtatim ciuitatem obtinuiſſet. ſed credo iam tunc infeſtus deus peſsimis, eiusq; ſancta illo die finẽ bello dare prohibuerunt. Deniq; Ceſtius, neq; animis populi, neq; obſeſſorũ deſperatiõe perſpecta, repente militẽ reuocat, & ſine ulla ſpei repulſa, incõſulte nimis ac iniuſte diſceſsit. inopinata uero eius fuga, latronũ fiduciam recreauit: inſecutiq; nouiſsimos aliquot equitũ, peditumq; peremere. Et tunc quidẽ Ceſtius in caſtra, quæ apud Scopon munierat, tetendit: altero aũt die ulterius recedendo, magis hoſtes prouocauit: iamq; poſtremos aſſecuti multos necabant, tum utraq; itineris parte uallata, in tranſuerſos tela iactabant. & neq; in eos ſe retorquere, à quibus à tergo ſauciabanť, nouiſsimi audebant, quandã infinitã multitudinẽ inſequi exiſtimãtes: neq; à lateribus inſtantiũ uim repellere ſufficiebant: cum ipſi quidẽ graues eſſent, ordinẽq; interrumpere formidarent: uiderent aũt Iudæos leues, & ad excurrendũ faciles eſſe. unde eueniebat, ut multa mala perpeterenť, cum nihil cõtrà inimicis nocerent. Tota igiť uia perculſi, deiectiq; agmine ſternebanť: donec multis occiſis, in quibus erat Priſcus ſextæ legionis dux, & Lõginus tribunus, & Aemilius Iucundus alæ præfectus, uix in Gabao peruenirẽt, ubi caſtra prius poſuerant, multis impedimẽtis amiſsis. Hic aũt Ceſtius biduum cõmoratus, inops conſilij qd ageret, cum tertio die maiorẽ hoſtium uidiſſet numerũ, & omnia circũ loca plena Iudæis, tarditatem ſibi obfuiſſe cognouit: et ſi adhuc ibi maneret, plures ſe hoſtes habiturũ. Itaq; pro cõpendio fugæ, cuncta quæ militib. impedimento erant, amputari præcepit: occiſisq; mulis atq; aſinis, alijsq; iumentis, præter illa quæ ſagittas & machinas ferrẽt (hæc enim uelut uſui futura ſeruabat, maxime quia timebat ne Iudæis contra ſe capta prodeſſent) Bethoron uerſus antecedebat exercitũ. At Iudæi latioribus quidẽ locis minus inſtabant: cõtractos uero in anguſtias atq; deſcẽſus, alij ab exitu prohibebant, alij poſtremos agminis trudebãt in uallẽ: fuſaq; omnis multitudo ꝑ itineris iuga, militẽ ſagittis operiebat. ubi etiã peditib. q̃ pacto ſibimet ſubuenirent

uenirẽt,hæſitãtibus,equitũ periculũ prõptius erat.nec em̃ ordinate uiã ꝓſequi poterãt, obſtãtibus iaculis:& ne cõtra hoſtes irent aſcẽſus ardui ꝓhibebant equitantibus inuij.iaculatorib.aũt rupes ac ualles tenebant: in quas deiecti q aberraſſent cõſumebant:nullusq; locus aut fugiẽdi aut reſiſtẽdi rationẽ habebat.Itaq; incerti qd agerẽt,ad ululatus,q̃d deſperati ſolẽt,fletusque cõuerſi ſunt: quib.reſonabat Iudęorũ exhortatio,cũ clamore lætantiũ pariter atq; ſæuientium.totusq; penè q cum Ceſtio fuerat,periſſet exercitus, niſi nox adueniſſet qua Romani quidẽ in Bethoron cõfugerunt,Iudęi uerò obſeſsis circũ omnibus locis,eorũ tranſitus cuſtodiebant. Deniq; ubi Ceſtius aperto itinere deſperato, iam de fuga cogitabat, lectos ꝓpè ad cccc omniũ fortiſsimos milites,tectorũ faſtigijs impoſuit. hisq; præcepit,uigilum qui in caſtris excubarẽt, ſigna clamare: ut eo modo Iudæi omnẽ illic militũ numerum arbitrarent̃ remanere. Ipſe autẽ cum cæteris otioſe uſq; ad xxx ſtadia progredit̃. Vnde mane cũ Iudęi locũ quo Romani tetenderãt deſolatũ uidiſſent,in quadringẽtos à quib.decepti fuerant cõcurrerunt. & illos quidẽ ſine mora iaculis cõfecerunt:mox aũt Ceſtiũ perſequi properabãt.ſed ille cũ nocte nõ paruũ ſpatiũ itineris peregiſſet,die uehemẽtius quoq; fugiebat: adeo ut metu ꝓculſi milites,machinas ſiue torméta muralia,itẽq; baliſtas,multaq; alia inſtrumẽta relinquerẽt:quib.tũc ablatis Iudæi rurſus cõtra illos q ea reliquerãt uſi ſunt.Inſequẽdo aũt Romanos, Antipatridẽ uſq; uenerũt.Deiñ cũ eos aſſeq nõ potuiſsẽt,inde redeũtes et machinas ſecũ aſportarũt mortuoſq; ſpoliarũt,& prędã quæ remanſerat collegerũt:& pęana canẽtes in metropolim remearũt, ſuis quidẽ paucis amiſsis, Romanorũ aũt & auxiliariũ quinq; milibus peditũ ac ccc.itẽq; nongẽtis & octoginta equitibus interẽptis.Hæc quidẽ Nouẽbris mẽſis viii die geſta ſunt, anno xii Neronis principatus.

De Damaſcenorũ ſæuitia in Iudæos, deq; Ioſephi ſtudijs in Galilæa. Cap.XXV

POſt Ceſtij uero caſus aduerſos,nobiliũ Iudæorũ multi, tanq̃ è naui peſſum itura,ex ciuitate enatabãt. Deniq; Coſtobarus & Saulus fratres,unà cũ Philippo Iachini filio, qui princeps erat exercitus regis Agrippæ,inde dilapſi ad Ceſtiũ transfugerunt. Qui uerò cũ his in aula regia fuerat obſeſſus Antipas,fuga deſpecta,quẽadmodũ à ſeditioſis interẽptus ſit aliàs indicabimus.Ceſtius aũt Saulũ & cęteros in Achaiã ad Neronẽ miſit,et ꝓpriã neceſsitatẽ indicaturos, & belli cauſas deriuaturos in Florũ. ſperauit em̃,& iram in illũ excitatũ iri,& ſua pericula ſummouẽda. Tũc aũt Damaſceni,cędeRomanorũ cognita,Iudęos apũd ſe degẽtes opprimere ſtuduerunt: et cũ eos in publicis thermis collectos haberẽt (nãq; id ꝓpter ſuſpiciões meditabant̃)facilẽ quidẽ ſui conatus exitũ fore putabãt.uerebant̃ autẽ mulieres ſuas,ferè oẽs ꝑter paucas Iudaizãtes,& eorũ religiõe imbutas.quare hic magna cura fuit eas cælandi,qd agerẽt:Iudæorũ autẽ x milia,quippe ut in angu ſto loco,atq; oẽs inermes aggreſsi,una hora ſine metu iugulauerũt.Qui uerò Ceſtiũ fugauerãt,in Hieroſolymã reuerſi,quos adhuc Romanorũ ſtudioſos inueniſſent,partim ui,partim blãditijs ſibi etiã ſociabãt:et in templũ congregati,plures belli duces eligẽdos eſſe cẽſebãt.Declaratus eſt igit̃ Ioſephus, Gorionis filius,& põtifex Ananus:omnia q̃ in ciuitate gerẽda eſſent,imperaturi:maximeq; ut ciuitatis muros erigerẽt.Filiũ nãq; Simonis Eleazarũ,q̃uis Romanorũ prędã,& ereptas Ceſtio pecunias,& inſup his plurima ex theſau

ris publicis in poteſtate haberet,tñ nullis neceſsitatibus ꝓpoſuerũt:q̃d & ipſum tyrãnidis ſuꝑbia uiderẽt efferri,eiuſq́; ſtudioſos ſiue imitatores,ſatellitũ more uerſari.uerũ paulatim Eleazarus ambitiõe pecuniæ,itẽq́; aſtutia ꝓſuaſit populo ut oñib.parẽrẽt.In Idumęã uerò q̃s mitterẽt,alios militũ duces optarũt,Ieſum filiũ Sapphę,unũ è põtificibus,& Eleazarũ noui põtificis filiũ. Nigro aũt mandauerũt,q̃ tũc Idumæã regebat,ex regiõe trãs Iordanẽ poſita genus ducẽs,unde Peraites cognominabaẽ,ut ducib.obtẽperaret.Sed ne alias q̃dẽ regiões omittẽdas putabãt.nãq; in Hierichuntẽ Ioſephus filiꝰ Simonis,& trãs flumẽ Manaſſes,& Tamnã Ioãnes Eſſæus,toparchias adminiſtraturi miſsi ſunt.huic aũt Lydda,& Ioppe,& Ammaus erãt additę.Gophniticę aũt & Acrabatenę regionũ Ioãnes,filius Ananiæ,rector deſignatꝰ eſt:& utri uſq; Galilæę Ioſephus,Matthię filius.huius aũt ꝓfecturæ iũcta erat & Gamala,munitiſsima ciuitatũ q̃ ibi fuere . Aliorũ igiẽ rectorũ, ꝓp alacritate ac prudẽtia ſua,quiſq; res ſibi creditas adminiſtrabat.Ioſephus aũt cũ in Galilęã uenifſet,primũ curę habuit,indigenarũ ſibi cõciliare beneuolentiã:multa ſciẽs ea cõfici poſſe,licet in alijs peccauiſſet.Deiñ cõſiderato, ꝙ potẽtiſsimos q̃dẽ amicos haberet ſi eos participes poteſtatis feciſſet,omnẽ uerò multitudinẽ ſi pleraq; ꝓ indigenas et cõſuetos fieri ꝓciperet,LXX de ſeniorib.eius gẽtis prudẽtiſsimos elegit:eoſq́; rectores totiꝰ Galilęę cõſtituit.VII uero ꝓ ſingulas ciuitates minorũ litiũ iudices.nã maiora negotia cauſaſq́; capitales ad ſe referre iuſsit,& illos LXX.cęterũ diſpoſito ꝓ ciuitates iure q̃ inter ſe uterent, etiã quẽadmodũ extrinſecus tuti eſſent animaduertit:certusq́; in Galilęã Romanos eſſe uẽturos,oportuna loca muro cingebat,hoc eſt Iotapatã,et Berſabee & Selamin,necnõ & Pereccho,& Iapha,& Sigoph, & mõtẽ cui nomẽ eſt Itaburio,& Taricheas,et Tiberiada:ad hęc etiã circa Geneſar lacũ ſpelũcas in ea q̃ inferior Galilęa uocabaẽ muniuit.Superioris aũt Galilęę Petrã q̃ Achabrorũ diciẽ,& Seph,& Iamnith,& Mero:in Gaulanitide uerò Seleuciã,& Soganen,& Gamalã munitiõe circũdedit. Solis aũt Sepphoritis ꝓmiſit, ut murũ ſibimetipſis fabricarẽt: ꝙ eos pecunioſos eſſe,& ad bellũ promptos etiã ſine ꝓcepto uideret.Similiter aũt Giſchalã, Ioſephi iuſſu ꝓ ſe muro cinxit Ioãnes Leuię filiꝰ.Cęteris aũt caſtellis omnib.ipſe Ioſephus intererat, iubẽdo ſimul atq; opẽ ferẽdo.Quin & exercitũ ex Galilæa,ſupra c milia uirorũ cõparauit: q̃s oẽs undiq; collectis armis ueterib.inſtruebat. Deiñ reputãs,hoc maxime Romanorũ inuictã eſſe uirtutẽ,ꝙ dicto eſsẽt audiẽtes rectorib.ſuis,& armorũ exercitatiõi operã darẽt,doctrinã q̃dẽ urgẽte neceſsitate deſpexit : parẽdi aũt facultatẽ ratus regentiũ multitudine poſſe cõtingere,ita ut Romani ſolẽt diuiſit exercitũ,plureſq́; fecit ordinũ principes.diuerſiſq́; militũ generib.cõſtitutis,alios decadarchis,alios cẽturionibus,alios tribunis ſubdidit:& inſuꝑ his ipſis rectores,maiorũ rerũ adminiſtratores dedit.Docebatq́; ſignorũ diſciplinas,et ꝓuocatiões reuocatiõeſq́; buccinarũ,& principia cornuũ,& circũductiões, & quẽadmodũ oporteret laborãtib.ſuccurrere fortiores, & cũ defatigatis partiri pericula:quęq́; ad fortitudinẽ animi corporiſq́; tolerantiã ꝓtinerẽt,inſtituebat.Maxime uero eos erudiebat ad bellũ, uſq; quaq; Romanorũ referẽs diſciplinã,& ꝙ cũ uiris eſſent ꝓliaturi, q̃ & uirib.corporis & animi obſtinatiõe,totũ penẽ orbẽ terrę ſuperaſſent.His addidit,q̃ pacto belli tẽpore ſuis eſſent parituri ꝓceptis,iam nũc periculũ ſe facturũ, ſi cõſuetis de-

lictis

lictis, hoc eſt, furtis & latrocinijs & rapinis abſtinuiſſent: ſed neq; aut gẽtilib. fraudẽ facerẽt, aut conſuetiſsimorũ damna propriũ quæſtũ putarẽt. Illa enim bella optime adminiſtrari, quorũ milites bonã conſcientiã gererẽt: qui uero p̃ ſe praui fuiſſent, his nõ ſolũ inimicos, ſed etiã deum hoſtẽ futurũ. Multa in hũc modũ admonẽdo perſeuerabat. Et iam q̃dẽ quantũ prælio parandũ eſſet, cõſlatũ erat. Nã LX peditũ milia, CCL eq̃tes, ac p̃ter hos etiã mercenarios, q̃b. maximè fretus erat, habebat IIII milia quingẽtos: necnõ & ſexcẽtos circa ſe electos cuſtodes corporis atq; ſatellites. Exceptis aũt mercenarijs, facile cæteri milites à ciuitatib. alebant. nãq; ſingulæ quas enumerauimus, cũ mediã ſui multitudinẽ mitterẽt in militiã, reliquos ad cõparandũ eis uictũ tenebant: ut pars armis, atq; alia pars faciẽdis operib. dirimeret, & armati ſecuritatẽ repẽderẽt ſuggerentib. cõmeatum.

De Ioſephi periculis & euaſione, & Ioannis Giſcalei malitia. Cap. XXVI

IOſepho aũt hoc modo adminiſtrãti Galilæã, inſurrexit quidã inſidiator, patria Giſcala ortus, Leuiæ filio, noĩe Ioãnes, callidiſsimus, ac dolis plenus, & nequitia quidẽ nobiliſs. omniũ, antea uero pauper, & ali quandiu malitiæ ſuæ impedimentũ paſſus inopiã, facile mẽtiri paratus, miruſq; fidẽ adhibere mẽdacio: & q̃ fallaciã uirtutẽ putaret, eaq; aduerſus amiciſsimos uteretur: ſimulator humanitatis, & ſpe lucri appetẽtiſsimus cædiũ: qui ſemp̃ quidẽ immoderata cõcupiſſet, ſpem uero leuiorib. maleficijs aluiſſet. Latro eñ erat, ſui moris, ac ſolitarius: deiñ etiã comitatũ inuenit audaciæ, primo q̃dẽ paruum, amplioré aũt p̃ficiẽs. Curæ aũt habebat, neminẽ ignauũ aſciſcere: ſed qui & habitudine corporis, & animi magnitudine, bellorũq; peritia p̃ſtarent, hos eligebat: donec CCCC uirorũ caterua cõgregauit, quorũ plures ex Tyriorũ finibus & uicis erant. Isq; omnẽ Galilæã depopulabat: & multos futuri belli metu ſuſpẽſos lacerabat. Hũc igit̃ iamdudũ regẽdi milites cupientẽ, & maiora deſiderantẽ, diu pecuniæ retardabat inopia. cũq; uideret Ioſephũ ſua induſtria lætari, p̃ſuadet ei primũ, ut fabricãdi muri patriæ ſolicitudinẽ ſibi cõmitteret. in qua re quæſtus magnos à locupletib. fecit. Deiñ callidiſsima fraude cõpoſita, uelut oleo, q̃d nõ à gentilib. ſuis tractatũ eſſet, uti cauerẽt oẽs apud Syriã Iudæi, ut ad confinia oleũ mitteret̃ depopoſcit. nũmoq; Tyrio, q̃ quatuor Atticos faceret, emptis quatuor amphoris, eodẽ precio amphoræ dimidiũ uenũdabat. cũq; Galilæa ferax eſſet olei, maxime illo tẽpore magna ubertate redundaret, in ea loca ubi erat penuria ſolus multũq; mittẽdo, infinitã ſummã pecuniæ cõgregauit: qua mox in eũ uſus eſt, q̃ hoc ſibi beneficiũ præſtitiſſet. Deniq; exiſtimãs ſi Ioſephũ depoſuiſſet, rectorẽ ſe Galilææ futurũ, quib. præerat latronib. imperauit prædã uehemẽtius exercere, quo multis reb. nouis p̃ eas regiones excitatis, aut inſidijs alicubi rectorẽ perimeret, ſi cui ferret auxiliũ: aut ſi latrocinia neglig eret, ob hoc eũ apud indigenas accuſaret. Iamdudũ aũt rumores diſsipauerat, q̃ res Galilææ Ioſephus Romanis p̃dere cogitaret: multaq; in hũc modũ ad eius pernicieẽ cõparabat. Itaq; illo tẽpore, cum quidã ex uico Dabaritarũ, in magno campo cuſtodias agẽtes, Ptolemæũ Agrippæ & Berenices p̃curatorẽ aggreſsi, oẽs quas ferebat ſarcinas abſtuliſſent, in quib. erant nõ paucæ ueſtes precioſæ, plurimaq; argẽtea pocula, et DC aurei. neq; hãc prædã occultè adminiſtrare potuiſſent, omnia Taricheas ad Ioſephũ comportarunt. Ille aũt reprehẽſa uiolẽtia, quã regijs intuliſſent, reponi res ablatas apud aliquẽ eius ciuitatis potentiſs. iubet: paratus eas dñis opportunè remittere. unde maximũ ei periculũ cõparatũ

eſt.namq; raptores earũ,quia prædæ nullã partẽ accepiſſent,ægre ferentes,& perſpiciẽtes ꝙ Ioſephus cogitauerat laborẽ ſuũ regib.cõdonare,ꝑ uicos nocte diſcurrũt,omnibuſq; prędicãt Ioſephũ proditorẽ eſſe:eodẽq; tumultu ciuitates ꝓximas repleuerũt,adeò ut c armatorũ milia cõtra Ioſephũ prima luce cõcurrerẽt.Deniq; multitudo qdẽ,in circo apud Taricheas cõgregata, plurima ꝑ iracundiã cõclamabat,partim deponi,partim cõcremari uociferãs,ꝓditorẽ: pleroſq; aũt incitabat Ioãnes,& cũ eo Ieſus quidã Sapphæ filius,tũc magiſtratus Tiberiadis.Ioſephi igit amici & ſatellites,tantę multitudinis incurſu ꝑterriti,oẽs ꝑter quatuor diffugerũt.Ipſe uero dormiẽs,propè cũ iam ignis admouereturexurgit:& monẽtibus eũ quatuor q remanſerãt ut fugeret, neq; ſolitudine ſua,neq; illorũ qui cõtra ſe uenerãt copijs ꝑturbatus,in conſpectũ illorum proſilit,ueſte diſciſſa,infuſoq; capiti puluere,auerſisq; poſt tergum manibus, ſuoq; ceruici gladio annexo.Hæc aũt amicos ei,maxime Taricheatas ad miſeri cordiã cõmouerãt. ruſtica uero plebs,& finitimorũ, qbus moleſtior uidebat, nõ ſine maledictis eũ iubebãt publicas ꝓferre pecunias,& facta proditiõis fateri.nam ex habitu eius opinabant,nihil eorũ de quib.nata fuerat ſuſpicio,penitus negaturũ:& impetrãdæ ueniæ cauſa feciſſe omnia q̃ miſericordiã prouocarẽt.At illius iſta humilitas cõſiliũ prẽſtruebat: & cõtra ſe indignãtes arte circũueniens,ut ſup his,unde iraſcerent,inter ſe ipſi diſcordarẽt,oĩa confeſſurũ ſe pollicet. Deinde ſibi loquẽdi facultate cõceſſa,ego,inqt,has pecunias neq; Agrippę remittere cogitabã,neq; in ꝓpria lucra cõuertere:abſit em̃,ut amicũ putẽ unq̃, qui uobis ſit inimicus:aut quęſtũ ex re capiã, q̃ uos cõmuniter lęderet. Sed quia uidebã ó Taricheatæ, maxime ciuitatẽ ueſtrã munitiõis egere,& ad extruẽda mœnia minus habere pecuniæ,timebãq; Tiberienſem populũ,& alias ciuitates raptis pecunijs inhiantes, pedetẽtim eas retinere decreui, ut uos muro circũdarẽ.Si hoc nõ uidet,profero q̃ ablata ſunt,& diripiẽda propono. Sin recte cõſului,bene de uobis meritũ coercetis.Hęc Taricheatę quidẽ ab eo dicta,cũ fauore receperũt:Tiberiẽſes uero cũ alijs deprauãdo,inſup etiã minitabant:utriq; aũt relicto Ioſepho,inter ſe litigabãt. Ille aũt fretus iam ſecũ ſentiẽtibus(erãt em̃ propè ad XL milia Taricheatę)cũ multitudine liberius loquebatur: multũq; in eorũ temeritatẽ inuectus,ex ꝑſenti quidẽ pecunia Tarichea ait eſſe muniendã.curæ aũt ſibi fore ſimiliter,ut etiã cæteræ tutæ ſint ciuitates. nec em̃ pecunias defore,ſi cõcordari uelint in eos,unde parãdæ ſunt,& nõ in eũ moueant q̃ parat.Itaq; tũ alia quidẽ multitudo q̃ decepta fuerat,quãuis irata recedebat:duo uerò armatorũ milia impetũ in eũ fecere.cũq; ſe ille tecto antè recepiſſet,inſtabãt ei minitantes. Iterũ aũt Ioſephus in hos q̃q; altera fraude utit.cũq; in ſummũ tectũ euaſiſſet,cõpreſſo dextera ſtrepitu, neſcire ait ſe, qd peterẽt ſibi prẽſtari:uoces em̃ ſe nõ exaudire cõfuſas. omia uero q̃ iuberẽt eſſe facturũ,ſi aliq̃s intromiſiſſent,qui ſecũ otioſe colloquerent. His auditis, ilico nobiliores cũ magiſtratibus ad eũ ingrediunt.quos ille in intimas ædiũ partes inductos,clauſa ianua tãdiu uerberauit,quoad omniũ uiſcera nudata ſunt.circũſtabat aũt interim populus,exiſtimãs eos ꝓlixis allegationib.cõcertare,cũ ſubito Ioſephus forib.patefactis,cruẽtos eos dimiſit.unde tãto terrore qui minabãtur affecti ſunt ut proiectis armis aufugerẽt.Ob hęc Ioãnis etiã atq; etiã creſcebat inuidia,aliasq; nihilominus Ioſepho moliebat inſidias:morboq; ſimulato ꝑ epiſtolã poſtulauit,ut ſibi medicinę gratia Tiberiẽſibus aquis calidis uti

per-

permitteret. Ioſephus aũt, qa nondũ ei ſuſpectus erat inſidiator, ad p̃fectos ciuitatis literas fecit, ut & hoſpitiũ & utẽſilia Ioãni pręberẽt. Quib. ille potitus, bi duo pòſt cuius rei cauſa uenerat agebat: & his fraude circũuentis, alijs uerò pecunia corruptis, ut Ioſephũ deſererẽt ꝑſuaſit. His aũt cognitis Silas quem Ioſephus cuſtodię p̃poſuerat, ꝓperè de inſidijs ei ſcripſit: atq; ille accepta epiſtola, noctuq; itinere maturato, matutinus ad Tiberiadẽ ꝑuenit. Et cętera quidẽ multitudo obuiã ei ꝓceſſit. Ioãnes aũt, quãuis eũ contra ſe uenturũ eſſe ſuſpicaret, tñ miſſo quodã ex notis, infirmitate ſimulata, q̃ lectulo detineret, obſeqo ſeſe defuiſſe mãdauit. Tiberiẽſib. aũt à Ioſepho in ſtadiũ cõgregatis, ut ad eos q̃ ſibi ſcripta fuerãt loqueret, miſsis armatis Ioãnes iuſsit eũ interfici. Quos cũ iam nudare gladios ſpexiſſet, populus exclamauit: atq; ita cõuerſus ad eius uocem Ioſephus, ubi ferrũ ꝓpè iugulo ſuo imminere ꝓſpexit, in littus deſilijt è tumulo, excelſo cubitis ſex, in q̃ uerba faciẽs cũ populo ſteterat: aſcẽſaq; inde nauicula cũ duobus ſatellitib. ſuis, q̃ illuc applicuerat, in mediũ lacũ refugit. milites uero eius, ilico raptis armis, cõtra inſidiatores irruebãt. Mox aũt uerit⁹ Ioſephus ne bello inteſtino cõcitato, ꝓpter paucorũ inuidiã ciuitas cõſumeret, nunciũ ſuis miſit, q̃ eos moneret, ut propriæ tm̃ ſaluti cõſulerent: neq; uero quenq̃ uel occiderẽt, uel arguerẽt noxiorũ. Et illi quidẽ dicto parẽtes, conquieuerũt. qui uero circũ ciuitatẽ ꝑ agros habitabant, auditis inſidijs, & quis earũ fabricator eſſet, cõtra Ioannẽ ueniebãt. ſed ille prius in Giſcala patriã ſuam fuga receptus eſt. At Galilæi totis iam ciuitatib. ad Ioſephũ cõfluebant, & cũ multa eſſent armatorũ milia cõgregata, q̃ ſe aduerſus Ioannẽ cõmunẽ inſidiatorẽ adeſſe clamabãt: unaq; cũ eo ciuitatẽ q̃ illũ ſuſcepiſſet, ignib. trahituros: ad ea Ioſephus, probare ſe quidẽ eorũ beneuolentiã, impetũ aũt cohibendũ eſſe dicebat: prudẽtia magis inimicos uincere cupiẽs, q̃ perimere. His uerò, qui de ſingulis ciuitatibus cũ Ioanne rebellaſſent, nominatim exceptis, quippe alacri animo ſuos quiſq; populus indicabat, pręconũ uoce denũciabat, intra v dies eorũ q̃ Ioannẽ nõ reliquiſſent, patrimonia diripiẽda, domosq; eorũ cũ familijs exurẽdas. Et tria quidẽ milia ſtatim ab eo reuocauit, qui ꝓfugi ante pedes eius arma proiecerũt. cũ reliquis aũt Ioãnes propè mille Syris fugitiuis, trãſtulit ſe iterũ in occultas inſidias ex apertis: ac ꝑ nũcios in Hieroſolymã clàm miſſos, Ioſephũ accuſabat, q̃ magnũ exercitũ collegiſſet: iamq; niſi pręueniat ui, tyrannus metropoleos uẽturus eſſet. Verũ ea populus quidẽ pręſciẽs negligebat: liuore aũt potẽtes, nõnullíq; magiſtratuũ clàm pecunias ad cõparãdos mercenarios milites miſere Ioãni, ut ꝑ eos bellũ cũ Ioſepho gereret. decretũq; inter ſe cõceperunt, quo idẽ Ioſephus militũ adminiſtratiõe decederet: nõ tm̃ id ſatis eſſe credebãt: ideoq; duo milia & D armatos, & IIII miſerũt nobiles uiros, iuriſperiti filiũ Iozarũ, & Ananiã Sadducæũ, & Simonẽ & Iudã Ionathę filios, omnes eloquẽtia ualidiſsimos: ut eorũ ſcilicet monitu auerteret ab Ioſepho beneuolẽtia multitudinis: et ſi quidẽ ipſe ſpõte ſua ueniret, paterent eũ rationẽ reddere: ſin remanere cõtenderet, ꝓ hoſte haberẽt. Amici aũt Ioſepho militẽ quidẽ ad eũ uẽturũ eſſe perſcripſerũt, cauſam uerò nõ indicauerũt, qm̃ ſecretũ fuit inimicorũ eius cõſiliũ. unde factũ eſt, ut qa pręcauere nõ potuit, quatuor ſtatim ciuitates ad inimicos trãſirẽt: hoc eſt, Sepphoris, & Gamala, et Giſcala, & Tiberias: quas tm̃ continuo ſine armis recepit. captos aũt quatuor duces cõſilijs armatorũq; fortiſsimos, remiſit Hieroſolymã: cõtra q̃s popul⁹ haud mediocri indignatio

ne cõmotus, & ipſos, & à quib. prẽmiſsi fuerãt, interfeciſſet, niſi ante fugiſſent.

Tiberias à Ioſepho recuperatur & Sepphoris. Cap. XXVII

IOannẽ uero iam intra muros Giſchalę, Ioſephi timor cuſtodiebat. Et paucis dieb. pòſt iterũ rebellauit Tiberias, habitatorib. Agrippã regẽ uocãtibus. Et cũ ille cõſtituto die ad eos nõ ueniſſet, pauciq; Romani equites ibi tũ cõparuiſſent, à Ioſepho defecerũt. Hiſq; apud Taricheas cognitis, Ioſephus qui milites frumentatũ miſerat, neq; ſolus egredi contra deſertores, neq; ſe cõtinere patiebat, metuẽs ne dũ ipſe tardaret, regij ciuitatẽ occuparent. nec em̃ poſtero die obſtãte ſabbato quicq̃ facere poterat. itaq; dolo eos q̃ ſe deſeruerãt circũuenire cogitabat. Et portas quidẽ Tarichearũ claudi iuſsit, ne q̃s cõſiliũ ſuũ illis ꝓderet, cõtra quos ſuſcipiebat. omnib. aũt ſcaphis quas in lacu cõperit cõgregatis (ducentæ aũt & xxx fuerũt, quaterniq; nautæ nõ amplius ſingulis inerãt) mature ad Tiberiadẽ nauigat. cũq; tanto ab eo diſtaret ſpacio, unde facile uideri nõ poſſet, inanib. ſcaphis in ſalo relictis, ſeptẽ ipſe ſolos iner mes ſatellites ſecũ habẽs, ꝓpius ut cõſpiceret acceſsit. Quẽ cũ inimici adhuc ma ledicẽtes ei ex muro cõſpexiſſent, metu perterriti, & ſcaphas armatorũ eſſe ple nas exiſtimãtes, arma proijciũt: manusq; ſupplices agitãtes, ut ciuitati parceret precabant. Ioſephus aũt, poſtq̃ multis eos minis & exꝓbratiõib. caſtigauit: pri mùm q̃ bello cõtra po. Ro. ſuſcepto, inteſtinis diſſenſiõib. uires ſuas antè con ſumerẽt, inimicorũq; uota cõplerẽt: deinde, q̃ ſecuritatis ſuæ curatorẽ de me dio tollere ꝓperarẽt, ciuitatẽq; nõ erubeſcerẽt ſibi claudere, q̃ eam muro cin xiſſet: nõ repudiaturũ ſe ait, ſi q̃ ſibi ſatisfacerẽt, quib. interueniẽtibus amicitiã cũ ciuitate firmaret. Itaq; ſtatim ad eũ decẽ Tiberiẽſiũ potẽtiſsimi deſcẽderũt. his aũt in unã receptis nauiculã piſcatoriã, & ꝓcul abductis, alios L ſenatores uenire iuſsit, maxime nobiles, uelut illi q̃q; fidẽ ſibi p̃bere deberẽt. Deinde no uas cauſatiões excogitãs, alios inſup atq; alios obtentu fœderis euocabat: utq; mature Taricheas recurrerẽt, gubernatorib. nauiũ repletarũ imperabat: q̃sq; auexiſſent, in carcerẽ collocarẽt: donec omnẽ curiã, q̃ DC haberet uiros, duoq; milia populariũ cõprehẽſa in Taricheas ſcaphis abduxit. Reliq̃s aũt uociferãtibus, Clitũ quendã eſſe p̃cipuũ defectiõis autorẽ, irãq; ipſius pœna illius precan tib. ſatiari, nullũ quidẽ Ioſephus uolebat occidere: ſuorũ uero ſatellitũ quendã Leuiã egredi iuſsit, q̃ Cliti manus abſcideret. Cũ uero is p̃ timore ſolũ ſe globo inimicorũ cõmiſſurũ negaret, eaq; cauſa indignari Ioſephũ ſtantẽ in ſcapha ui deret, ipſumq; uelle deſcẽdere, ac de ſe ſuppliciũ ſumere, ut ſaltẽ unã manũ ſibi cõcederet, orabat. neq; hoc abnuẽte Ioſepho, dũmodo alterã ſibimet Clitus ip ſe p̃cideret, educto ille dextera gladio, leuã ſibi trũcauit. tãtus eũ timor Ioſephi inuaſerat. Ita tũc Ioſephus uacuis ſcaphis, & ſatellitib. VII populo capto, rurſus Tiberiadẽ ſibi ſociauit. Paucis aũt dieb. pòſt, Giſchalã q̃ cũ Sepphoritis defece rat, militib. deprędari ꝓmiſit: omnẽq; prędã conquiſitã popularibus reddidit. Similiter etiã Sepphoritis & Tiberiẽſibus. Nã & hos captos rapinarũ damno corrigere uoluit: & redhibitione rerũ rurſus eos ad beneuolentiã reuocare.

Quõ Hieroſolymitæ bello ſe prępararuerint: deq; Simonis Giorę tyrannide. Cap. XXVIII

HActenus apud Galilęã motus erat, iamq; ab inteſtinis diſſenſionib. quieſcentes, aduerſus Rom. inſtruebant. Hieroſolymis aũt Ananus põtifex & potẽtiores, qui non cũ Romanorũ parte ſentirẽt, muros inſtaurare properabãt: multaq; bellica inſtrumẽta, perq; omne op

pidum

pidũ ſagittę,aliaq; arma fabricant:& exercitatiõib.iuſsis manus iuuenũ operã dabat.Erãtq; uniuerſa plena tumultus,magnaq; triſtitia moderatos occupauerat:multiq; futuras clades ꝓſpiciẽtes, fletũ cohibere nõ poterãt:infeſtáque pacẽ cupiẽtib.oñia uidebant.Belli aũt incẽtoribus,q̃ illis placerẽt,ex tẽpore fingebant: ſtatusq; iam tũc quaſi periturę ciuitatis erat, anteq̃ Romani uenirẽt.Anano aũt apparatũ belli omittere cura fuit:& ſeditioſorũ,qs Zelotas uocabãt,amentiã ad utiliora cõuertere: quî tñ uictus eſt,& qs illius finis fuerit,in poſteriorib.explanabimus.At in Acrabatena toparchia Giorę filiꝰ Simõ,multis nouarũ rerũ cupidis cõgregatis,ad rapinas cõuerſus,nõ ſolũ in domos locupletũ irrũpebat,uerũ etiã corpora uerberib.cõficiebat: iãq; tũc palàm tyrannidẽ inceptabat.Ab Anano aũt miſsis aduerſus eũ militib.magiſtratuũ,ad latrones q̃ erant Maſadæ,cũ his q̃s habebat,effugit: ibiq; manẽs, donec Ananꝰ & alij eius inimici perẽpti ſunt,Idumęã cũ cęteris populabat: adeo ut magiſtratus eius gẽtis,ꝓpter cędiũ multitudinẽ & prędarũ aſsiduitatem,collecto milite,uicos prędidijs tuerent. Et Iudęorũ q̃dẽ res ita habebãt.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER TERTIVS.

De Veſpaſiani ducis aduentu,& clade duplici Iudæorum. Caput I

NERONEM aũt, ubi res apud Iudæã nõ ꝓſperè geſtas accepit,latens quidẽ,q̃d neceſſe fuit,cũ timore ſtupor inuadit: aperte aũt ſuperbiã ſimulãs ultro etiã indignabat: magisq; ducis negligẽtia,q̃ uirtute hoſtiũ q̃ contigerãt facta eſſe dicebat:decere ſe putãs,ꝓpter põdus imperij triſtiora contẽnere,uideriq; malis omnib.ſuperiorẽ animũ gerere:uerũtamen curis arguebat mentis eius perturbatio,cũ deliberaret cuinam cõmotum crederet orientẽ,q̃unà & Iudęos rebellantes ulciſceret,proximasq; his natiões ſimili morbo correptas ante caperet.Inuenit igit ſolũ Veſpaſianũ his neceſsitatib.parẽ,& q̃tãti belli magnitudinẽ ſuſcipere poſſet,uirũ ab adoleſcẽtia uſq; ad ſenectutẽ bellis exercitatũ,& q̃ po.Ro.iam pridẽ pacaſſet occidentẽ,Germanorũ tumultu cõcuſsũ:armiſq̃; ante illud tẽpus incognitã Britanniã uẽdicaſſet.unde patri q̃q; ipſius Claudio p̃ſtiterat,ut ſine ꝓprio ſudore triũpharet. Itaq; his omnib.fretus, ætatẽq̃; illius cũ peritia ſtabilẽ cernẽs, obſidesq; fidei liberos,eorũq; florẽ manus eſſe paternę prudẽtię,iam tũ fortaſſe de tota rep.deo aliq̃d ordinãte, mittit eum ad regẽdos exercitus in Syria cõſtitutos,multis ꝓ tẽpore blãdimẽtis atq; obſequijs animatũ, qualia neceſſitas imperare cõſueuit.Ille aũt protinus ex Achaia,ubi cũ Nerone fuerat,Titum quidẽ filiũ ſuũ mittit Alexandriã,ut inde quintã itemq; decimã legiones moueret.ipſe uero trãſmiſſus ad Helleſpontũ,terreno itinere in Syriã peruenit,ibiq; Romanas uires,multaq; à uicinis regib.auxilia cõgregauit.At Iudęi poſt malã Ceſtij pugnã inſperata felicitate ſublati,animorũ impetꝰ cohibere nõ poterãt:ſed tanq̃ fortuna eos exagitãte ꝓciti,bellũ ulterius ꝓducebãt.Deniq; oñi,quãta fuit,manu pugnaciſs.cõgregata,Aſcalonẽ petierũt.ea eſt ciuitas antiqua,DCC et XX ſtadiorũ ſpatio ab Hieroſolyma diſtãs et Iudęis ſem-

per

per iuuiſa: q̃ res fecit, ut etiã tunc primis eorũ incurſib. propior uideret. tres aũt uiros aggreſsiõis duces habebãt, & corporib. & prudẽtia p̃ſtantiſsimos, Nigrũ Peraitã, & Silã Babyloniũ, & Iohannẽ Eſſenũ. Aſcalon uerò ualidiſsimo quidẽ muro cincta erat, ſed uacua penè p̃ſidijs. una em̃ cohors eã peditũ, & una equitũ ala tuebat, cui prę fectus erat Antonius. Illi igit ira multa uelocius itinere peracto, ac ſi ex ꝓpinquo uenirẽt, p̃ſto erãt. Antonius uero (nec em̃ eorũ fore impetũ neſciebat) equites iã ex ciuitate duxerat, & neq; multitudinẽ ueritus uel audaciã, primas hoſtiũ coitiones fortiter ſuſtinuit, murũq; ꝓperantes aggredi refrenauit. Itaq; Iudęi q̃ cũ peritioribꝫ imperiti, & pedites cũ equitib. cũ ſtipatis aũt inordinati, leuiterq; armati cũ inſtructis, pluſq; indignatiõi q̃ cõſilio tribuẽtes, cũ morigeris et nutu rectoris omnia faciẽtibus dimicabãt, facile ꝓfligant. nam ut ſemel eorũ primę ab equitib. turbatæ ſunt acies, fugã petũt: & murũ uerſus ſe à tergo urgẽtib. incidẽtes, ſuimetipſi hoſtes erãt, donec oẽs incurſibus equitũ uicti, p̃ totũ campũ diſperſi ſunt, q̃ fuit plurimus, totuſq; habilis equitantibus: quod q̃dẽ Romanos iuuit, ut magna cęde Iudæos ꝓſternerẽt. nã & fugiẽtes pręuertẽdo, curſum in eos flectebãt: et quos occupaſſent, curriculo trãsfigẽdo infinitos peremere. Alij uerò alios quocũq; ſe uertiſſent circũdatos, exagitãtes facile iaculis opprimebãt. Et Iudæis q̃dẽ ꝓpria multitudo, p̃ deſperationẽ ſalutis, ſolitudo uidebat: Romani uero licet ad pugnã pauci eſſent, reb. tñ ſecũdis animati, etiã ſup̃fluere ſe putabãt. Et illi q̃dẽ res aduerſas ſuperare certãtes, dũ pudet cito fugere, mutari fortunã ſperãt: Romani aũt, in his q̃ proſpere agerẽt minime delaſſati, ad maiorẽ uſq; diei partẽ pugnã ꝓtrahũt: donec Iudęorũ q̃dẽ perẽpta ſunt x milia duoq́; duces Ioãnes & Silas: cęteri uero pleriq; ſaucij, cũ Nigro, q̃ unꝰ reſtabat ex ducibus, in oppidũ Idumæę q̃d Salis dicit cõfugêre. nõnulli tñ etiã Romanorũ in illo p̃lio uulnerati ſunt. ſed nõ Iudęorũ ſpiritus clade tãta ſedatus eſt, multoq́; magis eorũ dolor incitauit audaciã: & cõtemnẽtes quantũ ante pedes mortuorũ iaceret, priſtinis reb. feliciter geſtis ad cladẽ alterã illiciebantur. deniq; paruo tẽpore intermiſſo, q̃d ne curãdis q̃dẽ uulnerib. ſatis eſſet, cũctiſq́; aggregatis uiribus, maiore cũ indignatiõe multoq́; plures Aſcalonẽ recurrebãt, eadẽ ſe p̃ter imperitiã aliaq́; belli uitia, comitãte fortuna. Etenim cũ Antonius quà trãſituri fuerãt, poſuiſſet inſidias, ex im̃ꝓuiſo in eas delapſi & ab equitib. circũdati, prius q̃ ſe ad pugnã cõponerent, iterũ ſup̃ VIII millia ꝓcubuerũt: cęteri uerò oẽs aufugerũt: cũq́; his Niger multis dũ fugeret magni animi facinorib. demõſtratis, & qm̃ hoſtes inſtarẽt, in turrim quandã tutiſsimã cõpellunt cuiuſdã uici, cui nomẽ eſt Bezedel. Antonius uero cũ ſuis ne uel moras circũ turrim, q̃ inexpugnabilis eſſet, diu tererent, uel ducẽ hoſtiũ fortiſsimũ uiuũ relinquerẽt, ignẽ muro ſupponũt. turriq́; inflãmata, Romani q̃dẽ exultãtes recedũt, quaſi etiã Nigro cõſumpto: ille aũt in caſtelli ſpecus intimũ ex turri ſaltu demiſſus euaſit: triduoq́; pòſt ſocijs cum fletu eũ ad ſepulturã inueſtigãtib. ſeſe oſtẽdit, gaudioq́; inſperato repleuit oẽs Iudæos, tanq̃ dei ꝓuidẽtia dux eis in poſterũ ſeruatus. at Veſpaſianꝰ Antiochiã exercitu adducto (q̃ Syriæ metropolis eſt, magnitudine ſimul aliaq́; felicitate ſine dubio tertiũ inter oẽs quę in Rom. orbe ſunt locũ obtinẽs) ubi etiã aduentũ ſuũ regẽ Agrippã cũ om̃i manu ꝓpria offenderat pręſtolari, ad Ptolemaidẽ ꝓperabat. In hac aũt ciuitate occurrerũt ei Sepphoritę ciues oppidũ Galilęę colen-

colentes,ſoli mente pacata: qui tam ſuæ ſalutis prouidentia ſoliciti,q̃ Romanarum uiriũ gnari,etiam prius q̃ Veſpaſianus ueniret,Ceſtio Gallo fidẽ dederant,dextrasq́; iunxerant,prę ſidiumq́; militare ſuſceperant.tunc quoque benigniſsime duce ſuſcepto,alacri animo etiam contra gentiles ſuos auxilia promiſerunt:Quibus interim Veſpaſianus præſidij cauſa poſcentibus,equitum peditumq́; tantũ numerũ tradidit, quantũ obſtare poſſe arbitrabat incurſibus,ſi quid Iudæi cõmouere tentaſſent. non enim minimũ eſſe uidebatur futuri belli periculum,auferri ciuitatẽ Sepphorim Galilææ maximam & in loco tutiſsimo conditam, totiusq́; gentis futuram præſidio.

Deſcriptio Galilææ, Samariæ & Iudææ. Cap. II

DVæ ſunt aũt Galilææ,quæ ſuperior & inferior appellant, easq́ue Phœnice & Syria cingunt.Diſcernit uero ab occidẽte Ptolemaïs territorij ſui finibus,& quondam Galilæorũ, nũc autem Tyriorum mons Carmelus:cui cõiuncta eſt Gabaa ciuitas equitũ, quæ ſic appellat,eo q̃ equites ab Herode rege dimiſsi, coloni eò deducebantur. A meridie aũt Samaritis & Scythopolis,uſq; ad flumen Iordanẽ.Ab oriente uero Hippene & Gadaris,ſed & Gaulanitis definit,qui etiam regni Agrippæ fines ſunt.Septentrionalis aũt eius tractus Tyro,itemq́; Tyriorũ finibus terminat. Inferioris quidem Galilææ longitudo à Tiberiade uſq; ad Zabulon,cui uicina eſt in locis maritimis Ptolemais,protendit.Latitudine autem patet à uico Xaloth,qui in magno campo ſitus eſt,uſq; ad Berſaben:unde etiam ſuperioris Galilææ latitudo incipit uſq; ad Baca uicũ, qui terrã dirimit Tyriorũ. Lõgitudo uero eius à Thella uico Iordani ꝓximo uſq; ad Meroth extendit.Sed cum tanta ſint utræq; magnitudine, tantisq́; gentibus alienigenis cinctæ,ſemper tamen omnib.belli periculis reſtiterũt. nam & pugnaces ſunt ab infantia Galilæi,& omni tẽpore plurimi, neq; aut formido unquam uiros aut eorũ penuria regiones illas occupauit:quoniã totæ optimæ ac fertiles ſunt,omniumq́; generũ arboribus conſitæ,ut etiam minime agriculturæ ſtudioſos ubertate ſua prouocẽt,deniq; excultæ ſunt ab incolis totæ, nec pars ulla eſt earũ otioſa:quin & ciuitates ibi crebræ ſunt,& ubiq; multitudo uicorũ propter opulentiã populoſa,ut qui ſit minimus,ſupra quindecim milia colonorũ habeat:prorſus ut etiam ſi quis magnitudine minorẽ Galilæam dixerit,quam trans fluuiũ regionẽ,uiribus tamen eam prætulerit. hæc enim uniuerſa colit,tota fructuũ ferax:at illa quæ trans flumen eſt, licet multo maior ſit,pleraq; tamen aſpera atq; deſerta eſt,& nutriendis fructib.manſuetis inhabilis.Peræa ſanè mollicies & ingeniũ fructuoſum, campos habet cum uarijs arboribus cõſitos,tum maxime oliuetis ac uineis & palmetis excultos. irrigat autem abunde montanis torrentibus,& fontib.aquæ perennis,quoties illi Sirio æſtuante defecerint.Et longitudo quidẽ eius eſt à Machærunte in Pellam:latitudo uero à Philadelphia uſque ad Iordanem.Et Pella quidem quã ſuprà diximus,ſeptentrionalis eius eſt tractus: occiduus uero Iordanis: meridianum autẽ Moabitis regio terminat.ab oriente autẽ Arabia & Silbonitide,necnõ & Philadelphia, itemq́; Geraſis claudit. Samariẽſis autem regio,inter Iudæam quidẽ & Galilæam ſita eſt:incipiens enim à uico in planicie poſito,cui nomẽ eſt Ginæa,in Acrabatenã deſinit toparchiã: ſed natura

nihil

nihil à Iudæa diſcrepat.nam & utræq; montoſæ ſunt & campeſtres, agroſq; colendo molles atq; optimæ,necnon & arborib.plenæ:pomisq; tam ſylueſtribus q̃ manſuetis abundant, eo q̃ natura ſunt aridæ, imbriumq; ſatis habent. dulces aũt per eas ſupra modũ aquæ ſunt,boniq; graminis copia præter alias earũ pecora lactis abundant: quodq; maximũ uirtutis atq; opulentiæ ſpecimen eſt,utraq; uiris referta eſt.Harũ confiniũ eſt Anuath uicus,qui etiam Borceos appellat̃,Iudæę limes à ſeptentrione.Meridiana uero pars eius,ſi in longitudinẽ metiare,adiacenti uico Arabũ finibus terminatur, cui nomen eſt Iardan.Latitudo ſanè à Iordane flumine uſq; ad Ioppen explicat̃. Media uerò eius eſt Hieroſolyma:unde quidã non ſine ratione, umbilicum eius terræ,eam urbẽ uocauerũt. Sed nec marinis quidẽ Iudæa delicijs caret, ad Ptolemaidẽ uſq; locis extenta maritimis. In undecim aũt ſortes diuiſa eſt: quarũ prima eſt tanq̃ regia Hieroſolyma,præ cæteris inter omnes accolas eminens,uelut caput in corpore.alijs uero poſt hanc toparchię ſunt diſtributæ. Gophna eſt ſecunda, & poſt eam Acrabata. adhoc Thamna, & Lydda, itemq; Ammaus, & Pella, & Idumæa, & Engadda, & Herodiũ, & Hiericus: deinde Iamnia & Ioppe finitimis præſunt. & præter has Gamalitica, & Gaulanitis, & Batanæa, & Trachonitis:quæ etiã regni Agrippæ partes ſunt.Eadẽ uero terra incipiẽs à monte Libano & fontibus Iordanis, uſq; ad Tiberiadi proximũ lacum,latitudine pandit̃.à uico aũt qui appellat̃ Arphas,ad Iuliada oppidũ longitudine tendit:& habitat̃ ab incolis Iudæis Syrisq; permixtis.

De auxilio Sepphoritis miſſo & Romanorõ diſciplina militari. Cap.III

IE Iudæa quidẽ,& quibus eſſet cincta regionibus, quàm maximè potui breuiter expoſui. Quod autẽ Veſpaſianus miſerat auxilium Sepphoritis,hoc eſt,equites mille, ſexq; millia peditum, Placido eos regente tribuno,caſtris in magno campo poſitis bifariam diuiduntur.Et pedites quidẽ in ciuitate ipſius tuendæ cauſa,equitatus uero in caſtris degebat. utrinq; autẽ aſsidue prodeundo, & circa eam regionẽ loca omnia incurſando,magnis incõmodis Ioſephum eiuſq; ſocios,quãuis quietos,afficiebant.& præterea ciuitates extrinſecus deprædabant̃:ciuiumq; conatus,ſi quando excurrendi habuiſſent fiduciã, repellebant. Ioſephus tamẽ aduerſus ciuitatẽ impetum fecit,ſperans eam poſſe capere:quam ipſe, anteq̃ à Galilęis deficeret,ita muris cinxerat,ut Romanis quoq; eſſet inuicta.unde etiã ſpe fruſtratus eſt,cum nec ui nec ſuaſu Sepphoritas in ſuas partes pertrahere potuiſſet: magisq; in Iudæa bellũ accendit Romanis indigne ferẽtibus inſidias, & propterea nec die nec nocte ab agrorũ depopulatiõe ceſſantibus, ſed paſsim diripientibus quicqd rerum in his reperiſſent: qui tamen cũ mortem pugnacibus ſemper inferrẽt,imbelles ad ſeruitiũ capiebant: ignis uero & ſanguis Galilæã totam repleuerat, nec quiſquã expers eius acerbitatis aut cladis erat.unam ſalutis ſpem fugiẽtes habebant in ciuitatibus,quas murorũ ambitu Ioſephus cõmunierat.Titus aũt Alexandriam tranſmiſſus ex Achaia citius q̃ per hyemem ſperabat̃,manũ militum cuius cauſa miſſus fuerat ſuſcepit: contentoq; uſus itinere,mature ad Ptolemaidẽ peruenit. Cumq; ibi patrem ſuum reperiſſet,duabus quas ſecũ habebat legionibus (erant aũt nobiliſsimæ quinta & decima)iunxit etiam quam ille adduxit quintamdecimam.

Eas

Eas autem sequebantur decẽ & octo cohortes: quibus accessere ex Cæsarea quinq; cum una ala equitum, & alæ quinq; Syrorũ equitum. Decem autem cohortium singulæ mille pedites habebãt: in cæteris uero tredecim sexcenti pedites, & centeni uiceni equites erant. Satis autẽ auxiliorum etiam à regibus congregatum est. Antiochus enim & Agrippa & Sohemus bina milia peditum, & sagittarios equites mille præbuerũt: cum Arabiæ quoq; rex Malchus præter quinq; milia peditum, equites mille misisset, quorũ pars maior erant sagittarij: ut tota manus computata cum regijs, sexaginta milia circiter peditum equitumq; colligeret, præter calones: qui plurimi sequebantur, & meditationi bellicæ assueti nihil à pugnacissimis aberãt: quod tẽpore quidẽ pacis dominorũ exercitationibus interessent, belli aũt pericula cum ipsis experirẽtur, & neq; peritia, neq; uiribus à quoquam nisi à dominis uincerentur. qua quidem in re nimis admirandã quis existimauerit Romanorũ prouidẽtiam, ita seruos instituentium, ut non solum uitæ ministerio, sed belli etiam necessitatibus utiles sint. Quòd si quis eorum aliam quoq; respexerit militiæ disciplinam, profecto cognoscet tantum eos imperium nõ fortunæ munere, sed propria uirtute quæsisse. Armis enim uti nõ in bello incipiunt, neq; solum: si necesse sit, manus mouent, cum in pacis otio cessauerint: sed armis ueluti natura cohærentes, nullas capiunt exercitatiõis inducias, nec tẽpora præstolantur. Meditationes autem eorum nihil à uera cõtentione discrepãt: sed in dies singulos militum quisq; omnibus armis, tanquam in procinctu positus, exercetur: quo etiam facillime prælia tolerant. Neq; enim ordo neglectus eos à consueta dispositione dispergit, neq; metus stupefacit, neq; lassitudo exhaurit, Vnde sequitur ut semper superent, quos non itidem cõfirmatos inuenerint. Nec errauerit si quis eorum meditationes cõflictus esse dixerit sine sanguine, cõtraq; prælia meditationes cum sanguine. Nam ne repentino quidẽ hostium incursu opprimi possunt: sed quocunq; in hostilem terram irruperint, non nisi permunitis castris prælio decernunt. quæ quidẽ non leui opere, nec iniquo loco erigunt, nec inordinate describunt: sed siquidẽ inæquale solum fuerit, cõplanat: quatuor uero angulis horũ dimẽsio designat. Nam & fabrorũ multitudo, & ferramentorũ copia quæ usus exstructionis postulat, sequitur exercitum. Et interior quidem pars castrorum tabernaculis distribuitur, ambitus autem eorum extrinsecus muri faciem præfert: ordinatis etiam turribus pari spatio dispositis: quarum interualla catapultis atq; balistis, & alijs machinis saxa intorquentibus, omnibusq; instrumẽtis missilium cõplent, ut cuncta scilicet iaculorum genera in promptu sint. portas aũt quatuor ædificant, tam iumẽtis aditu faciles, quàm ipsis, si quid urgeat, intrò currentibus latas. Intus autem castra uici spatijs interpositis dirimunt, mediaq; rectorum tabernacula collocant, & inter hæc prætorium diuũm templo simillimum: prorsus ut quasi repentina quędam ciuitas existat: forum quoque & opificum stationes: & sedes militum primatibus, ordinumq; principibus, ubi si qua sit inter alios ambiguitas iudicent. Ipse uero ambitus, & omnia quæ in eo sunt, multitudine simul & scientia fabricantium opinione citius communitur. qui si res urgeat, fossa extrinsecus cingitur, depressa cubitis quatuor, pariq; spatio lata. Armis autem septi, per contubernia cum de-

core atq; otio in tẽtorijs agunt: omniaq; ab his ordinate etiã alia cauteq; per contubernia expediunt: ueluti si ligno aquáue opus sit aut frumẽto. nec enim cœna uel prandiũ cum uoluerit, in potestate cuiusq; est, simul aũt omnibus somnus est, excubias & uigilandi tẽpora buccinę significãt, neq; est omnino quicquã quod sine edicto geratur. Mane aũt milites quidẽ ad cẽturiones, illi uerò ad tribunos conueniunt salutatum: cum quibus ad summũ omniũ ducem uniuersi ordinũ principes. Ille aũt his signum aliaq; dat ex more præcepta proferenda subiectis: quibus etiam in acie circumagunt quò opus est, ac uniuersi pariter incurrunt itemq; sese recipiũt. Cum aũt castris egrediẽdum est, tuba indicium facit: nemoq; otiosus est. sed uel solo nutu moniti, taberna cula tollũt, omniaq; ad profectionẽ instruunt. deinde iterũ tuba ut sint parati significat. Illi aũt cum mulos & iumenta sarcinis onerauerint, uelut in curruli certamine signũ expectant. Castra uero incendunt: eo q; sibi alia munire facile sit, & ne quando hostib. eadẽ usui sint. Et tamẽ tertio quoq; tubæ signo indicant, ut exeatur: urgendo aliqua ex causa morantes, ne quis ordinẽ deserat. Dexterq; duci præco astans, si ad bellũ parati sunt, uoce patria ter percontatur. illiq; toties alacri & magna uoce paratos esse se respondẽt, interrogantemq; præueniunt: & Martio quodam spiritu repleti cũ clamore dextras erigunt. Deinde otiose & cũ omni decore progredientes ambulant suũ quisq; ordinem uelut in bello custodiẽs: pedites quidẽ thoracibus & galeis septi, & utroq; latere gladijs accincti. leuus aũt gladius multo est longior, cum dexter mensuram palmæ non excedat. qui uero ducem stipant lecti pedites scuta & lanceas gestant: cætera manus hastas & clypeos longos, serramq; & corbem & sarculum & securim, necnon & habenã & falcem & catenam, triduiq; uiaticum, ut parum interſit inter onusta iumenta & pedites. Equitibus aũt ad dexteram gladius est longior, & contus in manu, trãsuersusq; ad equi latus clypeus: ternaq; in pharetra uel amplius dependent lata cuspide iacula, nihil ab hastis magnitudine differentia. Cassides uero & thoracas peditibus habent similes: nulloq; armorum genere ab equitum alis discrepant lecti, qui circum ducem uersantur. Agmina autem semper cui sorte id obtigerit, antecedit. Talia quidem sunt Romanorum itinera & mansiones, itemq; armorũ uarietas. Nihil uero nec in prælijs inconsultũ aut subitum agunt: sed omnia semper sequuntur facta sententiam: opusq; adhibetur ante decretis. Vnde aut minime peccant: aut si peccauerint, facilis est errati correctio. Fortunę autem successibus meliores cõsiliorum, etiam si aliter successerit, arbitrantur euentus: quasi bonum quidem fortuitũ ad rem inconsulte gerẽdam illiciat: quæ uero ante cogitata fuerint, etiam si aduersus casus exceperit, bene iam meditatos exhibeant ad cauendum ne idem rursus eueniat: & bonorũ quidem fortuitorum non is autor sit cui cõtigerint, tristium uero quæ prẽter sententiam acciderint, saltem recte consulta uideantur esse solatium. Armorũ quidem exercitatione comparant, ut nõ modo corpora, sed animi quoq; militum fortiores sint. Maior autem illis est ex timore diligentia. namq; leges apud eos non desertionis solum, uerumetiam minimæ negligentiæ sunt capitales: ducesq; magis quàm ipsæ leges terribiles. namque bonos honorando redimunt ne in coercendis noxijs uideantur crudeles. Tanto autem obsequio rectoribus

parent

parent, ut & in pace ornamẽto ſint, & in acie corpus unũ totius cõſpiciatur exercitus. ſic eorũ copulati ſunt ordines, ita circũduci ſunt mobiles: & acutis auribus ad præcepta, oculisq; ad ſigna, & ad opera manibus: unde facere quidem ſemper ſtrenui ſunt, pati uero tardiſsimi. nec eſt ubi præliãtes aut multitudinẽ hoſtiũ, aut conſilia ſenſere ducũ, aut difficultatẽ regionũ: ſed ne fortunæ quidem ſuccubuere. nam in ea certiorẽ putant eſſe uictoriã. Quorum igitur actus à conſilijs incipiunt, cõſultaq; adeò ſtrenuus exequitur exercitus, quid mirũ ſi Euphrates ab oriente, & Oceanus ab occidente, itemq; à meridiano tractu Africę fertiliſsima regio, & à ſeptentrione Rhenus atq; Danubius ſunt imperij limites, cũ minorẽ eſſe poſsidentibus poſſeſsionẽ recte quis dixerit? Hæc ergo proſecutus ſum, non tam propoſito laudandi Romanos, q̃ ſolatio deuictorũ, & ut nouarum rerum cupidos deterrerẽ: fortaſſe autem & ad experientiam proderunt bonarum artium ſtudioſis, Romanę inſtituta militiæ neſcientibus: redeo tamen unde digreſſus ſum.

Impetus Placidi contra Iotapatam. Cap. IIII

VEſpaſianus quidem unà cum Tito filio in Ptolemaide interim degens, ordinabat exercitum. At uero Galilæam peruaſerat Placidus, ubi maximam eorum quos comprehendiſſet multitudinem, interemit: hæc autem fuit Galilęorum imbellior turba, animisq; deficiens: pugnaciſsimos autem ut uidit ſemper in ciuitates confugere, quas Ioſephus cõmunierat, in Iotapatam, quæ omniũ tutiſsima erat, impetum uertit: exiſtimãs eam repentino aggreſſu facillime captũ iri, magnãq; & ſibi ex ea re alios apud rectores gloriã cõparandam, & illis cõmodum ad reliqua maturius explicãda, quaſi metu ceſſuris alijs ciuitatibus, ſi quæ ualidiſsima eſſet, occupatam uidiſſent. Multum tamẽ opinione deceptus eſt: Iotapateni enim, cum eius impetum præſenſiſſent, prope ciuitatẽ aduenientẽ excipiunt: congreſsiq; cum Romanis ex improuiſo plurimi et ad pugnam parati, necnon & alacres (quippe ut pro ſalute patriæ, item coniugũ liberorũq; dimicantes) in fugam eos uertunt, multosq; ſauciant, ſeptẽ ſolum interfectis: quia neq; inordinate pugna deceſſerãt, ſeptisq; undiq; corporibus leuiter fuerant uulnerati: cum Iudæi quoq; magis eminus iaculari, q̃ manus conſerere inermes cum armatis confiderent. ex ipſis autem Iudæis tres ceciderunt, paucis præterea ſauciatis. Placidus igitur ab oppido repulſus aufugit.

Galilæa à Veſpaſiano inuaditur. Cap. V

VEſpaſianus uerò ipſe Galilæam cupiẽs inuadere, ex Ptolemaide profiſcitur, ordinato militum itinere, ſicut Romani conſueuerunt. Auxiliatores enim qui leuius armati eſſent, itemq; ſagittarios pręire iuſsit, ad repentinos incurſus hoſtiũ cohibendos, & ut ſuſpectas atq; opportunas inſidijs ſyluas ſcrutarentur. Hos ſequebatur Romani peditatus equitatusq; pars: poſt quos é ſingulis centurijs deni armaturam ſuam ferẽtes, menſurasq; caſtrorum. Poſt hos ſtratores uiarum ibant, qui aggeris maligna corrigerent, ac aſpera cõplanarẽt, ſyluasq; obſtantes præciderent, ne perplexo itinere fatigaretur exercitus. Deinde ſuas, itemq; ſubiectorum ſibi rectorum ſarcinas, & tutelæ cauſa multos cũ his equites ordinauit. poſt quos ipſe ueniebat, lectos pedites equitesq;, necnon & lancearios ſecum ducens, equitumq;

præterea ſuorum agmine comitatus. De ſingulis enim turmis proprios centum & uiginti equites deputatos habebat. hos ſequebantur, qui expugnādis ciuitatibus machinas & cætera tormenta portarent, deinde rectores, itemq; præfecti cohortibus tribuni, ſtipati lectis militibus. & poſt hos circum aquilam ſigna alia, quæ omnibus apud Romanos agminibus præeſt, & uniuerſarum auium regnū habeat, & ſit ualidiſsima. Itaq; illam & principatus inſigne putant, & omen uictoriæ, quoſcunq; bello petierint. Sacras uerò ſignorum effigies ſequebant cornicines, & poſt eos acies, in latitudinē ſenis digeſta militibus. hisq; adhærebat ex more quidam cēturio, diſciplinæ atq; ordinis cuſtos. Serui aūt ſingularum legionū cuncti cum peditibus erant, mulis alijsq; iumentis uehentes militū ſarcinas. Poſtremū agmen, in quo erat mercenaria multitudo, cogebant armati pedites, equitūq; non pauci. Ita peracto itinere, Veſpaſianus cum omni exercitu ad fines Galilææ peruenit: ibiq; poſitis caſtris, quāuis promptos ad bellum milites cōtinebat, unà & oſtēdendo exercitum, quo hoſtes metu percelleret, ſpatiumq; indulgēdo pœnitudinis, ſi quis ante prælium uoluntatem mutaret: nihilominus autem murorum inſtruebat obſidium. Itaq; multos quidem rebelliones fugere uel ſolus fecit ducis aſpectus: metum uero uniuerſis incuſsit. Ioſephi enim ſocij, qui non longè à Sepphori caſtra poſuerant, ubi bellum appropinquare cognouerunt, & iam iamq; Romanos prælio ſecum congreſſuros, non modo ante pugnam, ſed antequā hoſtes omnino cōſpicerēt, fuga diſiecti ſunt. cum paucis autem relictus Ioſephus, ubi animaduertit neq; ſe ad excipiendos hoſtes ſufficientē manum habere, & Iudæorum animos concidiſſe: ac, ſi fides his haberetur, pleroſq; libēter ad hoſtes defectum ire: iam tum quidem bello omni abſtinebat: quàm longiſsime autem periculis abeſſe decreuit: abductisq; qui ſecum remanſerant, in Tiberiada confugit.

Gadaræ expugnatio. Cap. VI

VEſpaſianus autem Gadarenſium ciuitatem aggreſſus, primo impetu capit, & eam pugnaci multitudine uacuam reperiſſet. Deinde hinc trāſgreſſus interius, cunctos puberes interfecit, cum Romanos odio gentis, & cladis memoria, quam pertulerat Ceſtius, nullius ætatis miſericordia cōmoueret. Incendit autem nō ſolum ciuitatem, ſed etiam omnes circum uicos, & oppidula quædam penitus deſolata, nonnulla quorum habitatores ipſe cepiſſet. Ioſephus autem, quam tuitionis cauſa optauerat ciuitatē, ipſe metu repleuit. Nam Tiberienſes nunquam eum, niſi de omni bello deſperaſſet, in fugam uerſum iri credebant: neq; in hoc eos uoluntatis eius fallebat opinio. Videbat enim res Iudæorum quorſum euaderent: unamq; illos uiam ſalutis habere, ſi propoſitum mutauiſſent. Ipſe uero, quamuis adhuc ſibi ſperaret à Romanis ueniam tribuendam, mori tamen ſæpe maluiſſet, quàm prodita patria, cum dedecore adminiſtrationis ſibi credite, apud illos feliciter agere, contra quos fuerat miſſus. Decreuit igitur Hieroſolymam primatibus, quemadmodum ſeſe res haberent, cum fide perſcribere: ne uel nimis extollendo uires hoſtium, timiditatis mox argueretur: uel minus aliquid nunciando, fortaſſe cœpti etiam pœnitentes ad ferociam reuocaret: utq; ſi fœdus eis placeret, cito reſcriberēt: aut ſi bellandum eſſet, dignum

ei contra

ri contra Romanos exercitum mitterent. Ille quidem hac epiſtola ſcripta, ma ture mittit qui Hieroſolymam literas ferret.

Iotapatæ obſidio. Cap. VII

VEſpaſianus autem Iotapatam excindere cupiens (nam in eam plurimos hoſtiũ refugiſſe cognouerat, et prẽterea ualidiſsimũ hoc eorũ eſſe receptaculũ) prẽmittit pedites cũ equitibus, qui montanũ iter coæquarent, ſaxis aſperum, ac peditibus quoq; difficile, omnino uero equitibus inuium. Et hi quidem quatri duo fecere quod iuſſum eſt, latamq; aperuere exercitui uiã. Quinto aũt die, qui menſis Maij uigeſimus & primus erat, prior Ioſephus in Iotapatam ex Ti beriade uenit, abiectosq; Iudæorũ ſpiritus erigit. Cum uero tranſitũ eius Ve ſpaſiano quidã transfuga nunciaſſet, utq; mox ciuitatẽ peteret incitaret, uelu ti cum ea totam Iudeã capere poſſet, ſi Ioſephum ſubiugaſſet: hoc ille nuncio pro maxima felicitate percepto, dei prouidentia factũ ratus, ut qui hoſtium prudentiſsimus uideretur, ultro ſe etiã in cuſtodiam traderet uoluntariã: ſta tim quidem cum equitibus mille Placidum mittit, unaq; decadarchum Ebu tium, tam manu quàm prudentia uirum inſignem, circumuallare ciuitatem iuſsit, ne clàm inde Ioſephus elaberetur. Poſtero aũt die cuncta manu comita tus ipſe conſequitur, & poſt meridiem uſq; acto itinere, ad Iotapatam perue nit: adductoq; in ſeptẽtrionalem eius partem exercitu, in quodã tumulo ca ſtra ponit, diſtante ab oppido ſtadijs ſeptem. Conſulto autem q̃ maxime con ſpici ab hoſtibus affectabat, ut uiſu attoniti turbarentur. quod etiam factum eſt eosq; tantus continuo ſtupor inuaſit, ut muris egredi nullus auderet. At Romanos tota die ambulando fatigatos, ciuitatem ſtatim aggredi piguit: ob eam cauſam duplici acie circundato oppido, tertiũ extrinſecus agmen equi tum poſuere, oẽs Iudæis exitus obſtruentes. Sed ea res illos in ſalutis deſpera tione audaciores effecit: quippe in bello nihil eſt neceſsitate pugnacius. Itaq; poſtridie impetu in muros facto, Iudæi primo quidem locis ſuis manentes, Romanis caſtra ante muros habẽtibus reſiſtebant. poſtea uero quàm Veſpa ſianus & ſagittarios & funditores, omnemq; iaculatorũ multitudinem adhi bitam, miſsilibus in eos pmiſit uti: atq; ipſe cum peditibus in aduerſum col lem, unde murus expugnabilis erat, niti cœpit: tunc ciuitati metuẽs Ioſephus, & cum eo cuncta Iudæorum proſiluit multitudo: omnesq; in Romanos pa riter irruentes, procul à muris eos deterruere, multa manu ſimul & audacia patrando facinora. Neq; minora tamen patiebantur quàm faciebant. nam quantum ipſos ſalutis deſperatio, tantum pudor incendebat Romanos. & hos quidem peritia cum fortitudine, illos autem duce iracundia ferocitas ar mabat. Deniq; cum tota die pugnatum fuiſſet, prælium nox diremit: in quo Romanorum plurimis ſauciatis, tredecim interfecti ſunt: Iudæorum autem cum ſexcenti eſſent uulnerati, ſeptem & decem ceciderunt. Nihiloq; minus, Romanis poſtridie iterum irruẽtibus occurrunt: multoq; fortius reſtiterũt: ex eo ſcilicet fiduciã nacti, quòd eos pridie præter ſpem ſuſtinuerant. ſed eos quoq; pugnaciores experti ſunt, quòd eorũ iracundiam pudor incenderat, uinci credentium, niſi cito uiciſſent. Itaq; per dies quinq; Romanis minime ab aggreſsione ceſſantibus, etiam Iotapatenorũ excurſus agebantur, muriq;

fortius oppugnabantur. Et neq; Iudæi uires hostium formidabant, neq; Romanos difficultas oppidi capiendi lassabat. Etenim Iotapata paulominus tota rupes est, ex alijs quidem partibus undiq; uallibus immensis præceps, ut earum altitudinem oculis deprehendere cupientium aspectus ante deficiat. Ab una uero tãtum Boreæ parte adiri potest, ubi per transuersum latus desinentis montis ædificata est: quod quidem ipsum muro ciuitatis Iosephus fuerat amplexus, quo inaccessa essent hostibus superiora cacumina. Alijs uero circum mõtibus tecta, prius quàm in eam perueniretur, à nullo poterat conspici. Iotapata quidem sic erat cõmunita. Vespasianus autem & cum natura loci simul certandum putans, & cum audacia Iudæorum, incipere obsidionem acriter statuit: aduocatisq; rectoribus sibi subditis, de aggressu deliberabãt. Cumq; aggerem fieri placuisset, qua parte murus facilis erat accessui, totum ad comparandã materiam misit exercitum: oppidoq; propinquis montibus excisis, magnaq; ui lignorum & lapidum comparata, cratibusq; ad euitanda iacula desuper missa per uallos dispositis, his protecti aggerem construebãt. nulla autem noxa uel minima telorum erat, quæ de muro iacerentur. His autem alij terram ex propinquis tumulis eruentes, sine intermissione suppeditabant: cunctisq; trifariam distributis, nullus erat otiosus. At Iudæi super eorum tegmina saxa ingentia & omne telorum genus curabant immittere: quæ licet minime penetrarent, magnos tamen crepitus dabant, & horribile impedimentum erat operantibus. Tunc igitur Vespasianus machinis missiliũ circumpositis (erant autem omnes centum sexaginta) in eos qui super murum astarent, iussit tela cõtendi: simulq; ex catapultis lanceæ percurrebant, saxaq; tormentis ingentia mittebantur, ignisq; & sagittarum frequentissima multitudo, quæ non solum murum, sed etiam totum intra iactum earum spatium Iudæis inaccessum fecere. Arabum enim sagittariorum manus, & iaculatores, itemq; funditores & omnes machinæ tela iaciebant. Neq; tamen his Iudæi prohibiti, ne desuper propugnarent, quieti erant: sed excurrendo per cuneos more latronum, tegmina operantium detrahebant, nudatosq; feriebãt: & ubi illi cessissent, aggerem dissipabant, uallorumq; munimenta cum cratibus igni tradebant: donec Vespasianus cognito, huius damni causam ex distributione operum contigisse, quòd interiecta spatia Iudæis locum aggredi endi præberent, adunauit tegmina: coniunctisq; pariter uiribus obreptiones hostium præpeditæ sunt. Erecto autẽ propemodum aggere, pauloq; minus æquato propugnaculis, indignum esse ratus Iosephus, nihil contra moliri, quod oppido saluti foret, conuocat fabros, murũq; altius iubet extolli. Cũq; illi tam multis obstantibus iaculis minime ædificare posse affirmarent, hanc eis defensionem excogitauit. Sudibus fixis per eos boum coria recentia extendi præcepit, quæ emissos tormentis lapides sinuata susciperent, quibusq; repulsa tela cætera dilaberentur, & ignis humore langueſceret. hisq; ante fabros oppositis, illi murum die noctuq; operando, ad uiginti cubitorum altitudinem erexerunt, crebris etiam turribus in eo cõstructis, minisq; ualidissimis aptatis. Quæ quidem res Romanis iam intra ciuitatem se esse credentibus, magnum mœrorem comparauit, tam Iosephi molitione, quàm oppidanorum obstinatione perterritis.

Obsidio Iotapatenorum à Vespasiano, & diligentia Iosephi: deq; Iudæorum excursione in Romanos. Cap. VIII

AT Vespasianus & calliditate cõsilij, & hostiũ audacia magis irritabatur: qui iam recepta ex munitione fiducia, Romanos ultro incursabant: inq; dies singulos prælia cateruatim, & cuiusq; modi latrocinales doli, & eorũ quæ casus obtulisset rapinæ, aliorumq; incendia fiebant: donec Vespasianus retẽto milite à pugna, statuit obsidere ciuitatẽ, ut eam usui necessariorũ penuria caperet. Aut enim coactos inopia sibi supplicaturos, aut si ad finẽ usq; in eadẽ pertinacia durauissent, fame consumẽdos eius habitatores putabat: multoq; faciliores expugnatu fore, si post interuallũ rursus anxijs incubuissent. Itaq; oẽs exitus eorũ asseruari præcepit. Illi aũt frumenti quidem, aliarũq; omniũ rerum intus habebant copiam, præter salem. aquæ uero penuria eos affligebat: quia neq; fons erat intra ciuitatẽ, & imbre cõtentis habitatoribus, rara est in illo tractu ęstiuis mẽsibus pluuia. quo tẽpore obsessi etiam hoc uehemẽtius afficiebant, quod arcendæ siti fuerat excogitatũ: quodq; fieri, uelut omnis aqua iam defeciisset, ægre ferebant. Iosephus enim, cum & ciuitatẽ uideret abundare alijs rebus, fortesq; animo uiros esse, quo longiorẽ Romanis obsidionem faceret, q̃ sperabant, iam tum potum mensura ciuibus ministrabat. illis aũt cõseruari aquam penuria grauius esse uidebatur: amplioremq; cupiditatẽ mouebat, quòd ius bibendi liberum nõ haberent: ac uelut ad extremam sitim peruentũ esset, labori cedebãt. Hoc aũt modo affecti, Romanos latere nõ poterant, qui ex aduerso colle trãsmurum in unum eos cõfluere locum, & aquæ mẽsuram accipere prospectabant: quò etiam balistarum perueniẽtibus telis, plurimos occidebant. Vespasianus quidem nõ multo post, exhaustis puteis, ipsa sibi necessitate traditum iri ciuitatẽ sperabat. Iosephus aũt, ut hanc eius spem frangeret, iussit q̃ plurimos per murorum minas dimersa undis atq; humida uestimenta suspendere, ut oẽs repente aqua perfluerẽt. ex quo mœror simul Romanis ac timor erat, cum tantum aquæ uiderent eos ludibrio consumere, quos potu indigere credebant. Deniq; dux belli etiam ipse, quia penuria ciuitatẽ posse capere desperasset, iterum cõsilium ad uim atq; arma conuertit: Iudæis quoq; id maxime cupientibus: quòd nec se nec ciuitatẽ saluam fore credebant, & prius q̃ fame uel siti perirent, mortem bello optabant. Iosephus tamen, præter hoc etiam aliud cõsilium, quo sibi copia pararetur, per quandã uallem deuiam, propterea q; minus curiose habitam à custodibus, excogitauit. Mittendo enim per occiduas eius partes literas ad quos uellet Iudæos extra ciuitatẽ degentes, ab his omnia usui necessaria, & quæ in ciuitate defecerant, accipiebat: mandato cõmeantibus, ut plerunq; ad excubias reperent, terga uelleribus tecti: quo si qui eos nocte uidissent, canũ similitudine fallerẽtur. idq; factitatũ est, donec eius fraudem uigiles persenserunt, uallemq; cinxerũt. Itaq; tunc Iosephus nõ diu ciuitatẽ sustinere posse prospiciens, suamq; pariter salutem, si uellet remanere, desperãs, cum optimatibus de fuga tractabat. uerum id populus sensit, & circa eum fusus, ne se negligeret, precabatur, in quo solo recumberent. ipsum enim saluti esse ciuitati manẽtem, uelut omnes eius causa alacri essent animo certaturi. quòd si etiam capiantur, eundem solatio fore. decere autem

illũ nec inimicos fugere, nec amicos deſerere, aut quaſi ex nauitẽ peſtate oppreſſa deſilire, qui ad eã trãquillo mari ueniſſet. ipſum em̃ magis demerſurũ eſſe ciuitatẽ, cum iam nemo audebit hoſtibus repugnare, ſi diſceſſiſſet cui cõfiderent. Ioſephus aũt q̃ ſibi caueret occultans, illorum cõmodo ſe exitum parare dicebat. nam intra ciuitatẽ manendo, neq; ſeruatis grande aliquid ſe profuturũ: & ſi caperentur, unà cum his eſſe fruſtra periturum: obſidione uero liberatum, extrinſecus maximo eis emolumento fore. mature enim cõgregatis ex territorio Galilęis, alio bello Romanos ab eorũ ciuitate reuocaturũ. nunc aũt non uidere, quid apud eos reſidens utilitatis afferret, niſi q̃ Romanos ad obſidionẽ magis incitaret, ut ſe caperent magni pendentes: quem ſi fugiſſe cognouiſſent, multũ eſſent de obſidionis impetu remiſſuri. Non flexit his populum Ioſephus, ſed hoc circũſiſtere ſe magis incendit. deniq; pueri & ſenes: itemq́; mulierculæ cum infantibus flentes ad eius pedes accidebant, eumq́; oẽs complexi tenebant, & ut fortunæ ſocius ſibi remaneret, cum ululatibus ſupplicabant: non inuidia ſalutis eius, quantũ ego arbitror, ſed propria ſpe. nihil enim ſe mali, remanente Ioſepho, exiſtimabant eſſe paſſuros. Ille autem ſiquidem paruiſſet, hæc preces eſſe ratus: cuſtodiã uero, ſi per uim cogeretur (multum enim propoſitum diſceſſus etiã querelarũ miſericordia fregerat) remanere ſtatuit. cõmuniq́; deſperatione ciuitatis armatus, & nũc tẽpus eſſe dicẽs pugnã incipere, cum ſpes nulla ſalutis eſt: pulchrũq́; uitam paciſci pro laude, ac forti aliquo patrato facinore in memoriã poſteritatis occumbere: ad opera ſeſe conuertit. Cum pugnaciſsimis ergo egreſſus, diſiectis cuſtodibus, uſq; ad Romanorũ caſtra excurrebat: & nunc pelles aggeribus impoſitas, ſub quibus tendebant, diſcerpere: nunc operibus ignẽ immittere. poſteroq́; die ſimiliter ac tertio & per aliquot deinceps dies ac noctes bellando nõ defatigabatur. Sed Veſpaſianus Romanos his excurſibus male affectos aſpiciens (nam & terga dare Iudęis pudebat, & fugientes inſequi armorum pondere tardabantur: cum Iudæi ſemper aliquid agentes, priũſquã paterentur, in ciuitatem refugerent) armatis imperat, ut eorum impetum declinarẽt, nẽue cum hominibus mortis auidis manũ cõſererẽt. Nihil eſſe fortius deſperatis. Reſtingui aũt illorum impetus, ſi propoſito fruſtrentur, quaſi flãmam ſi materiam nõ inueniat. Ad hoc oportere Romanos cautius quærere uictoriam, augendæ poſſeſsionis cauſa, non ex neceſsitate pugnãtes. Per ſagittarios autẽ Arabum & Syriæ & funditores, perq́; ſaxa tormẽtis emiſſa plerunq; repellebat Iudæos. nulla enim telorũ machina quieſcebat. Illi aũt his quidẽ male accepti cedebãt: uerum eminus miſſa intra iactum ſubeuntes, ſæuius Romanis inſtabant: cum neq; corpori, neq; animæ parcerẽt: ſed per uicem utrinq; pugnarent, ſuorum quiſq; laborantibus ſubuenientes.

De oppugnatione Veſpaſiani contra Iotapatam, ariete & aliis tormentis bellicis. Cap. IX.

IGitur Veſpaſianus ultro ſe exiſtimans longitudine temporis, hoſtiumq́; incurſibus obſideri, cũ prope iam muris aggeres æquarentur, arietem admouere decreuit. Eſt autem aries, immẽſa materia, malo nauis aſsimilis: cuius ſummũ graui ferro ſolidatũ eſt, in arietis effigiem fabricato, unde etiam nomẽ accepit. dependet autem funibus medius extrabe alia, uelut extrutina, palis utrinq; fultus, bene fundatis.

retrorſum

retrorsum autem magna uirorum multitudine repulsus, ijsdēq; simul rursus impellentibus missus, in fronte prominēte ferro mœnia percutit: nec est ulla tam ualida turris, aut murorū ambitus adeò latus, ut etsi priores ictus fortiter sustinuerit, assiduos uincat. Ad huius periculum rei duci Romano transire placuit ui capere oppidum properanti: quoniā pernicioſa uidebatur ob sidio, Iudæis minime quiescentibus. Itaq; Romani quidem balistis cæterisq; missilium machinis, ut facilius ferirētur qui de muris obstare tētassent propius adhibitis utebātur: neq; sagittarij aut funditores longius aberant. cum uero ea causa muros nemo auderet ascēdere, ipsi arietem applicabant cratibus desuper itemq; pellibus septum, tam pro sui defensione quàm machinæ. Et primo quidē impetu mœnia cōcussa sunt: clamorq; oppidanorū, uelut iam capti essent, maximus factus est. Iosephus autem eundem locum sæpe feriri, neq; multo post murum disturbatum iri prospiciēs, quo cōmento uim machinæ paulatim falleret excogitauit. Saccos enim paleis confertos, quà semper impetum arietis ferri uideret, demitti iussit ex muro: ut eo modo secundi ictus errarent, aut etiam excepta uulnera laxitas frustraretur. Quæ quidē res multum Romanis moræ attulit. nam quocunq; hi machinam conuertissent, contrà illi qui super murum stabant, palearum traducētes saccos, ictibus supponebant, nihilq; murus repercussione lædebatur, donec etiam Romani aduersus hoc aliud machinati sunt: proceris enim contis expeditis, in his summis falcēs quibus saccos abscinderent alligarunt. Cum aūt hoc modo efficax esset opus arietis, ac murus (qui recēs ædificatus erat) ictibus cederet, quod reliquum erat, Iosephus eiusq; socij ad ignis auxilium se contulerunt: accensumq; totum quod aridæ fuit materiæ, tribus ex locis pariter inflammarunt, unaq; machinas & propugnacula Romanorum & aggeres cōcremarunt. Illi uerò non sine malo subueniebāt, audacia simul eorū territi, & ne adiumēto essent, flāmis proruentibus impediti: quæ aridum nactæ fomitem, & præterea bitumen ac picem, necnō etiam sulfur, opinione citius uolitabant: operaq; Romanorum multo labore curata, unius horæ spatio pessum dederunt. Hic etiā uir quidam Iudæus, prædicatione ac memoria dignus inuentus est, Samæi filius Eleazarus, cui Saab Galilææ patria fuit. Is enim saxum ingēs alte sublatum, tanta ui super arietem ex muro demisit, ut machinæ caput abrumperet, idq; ex medijs hostibus saltu ad eos delatus auferret, nulloq; metu reportaret ad murum. Postremo tanquā signum quò tela mitterent, hostibus propositus, nudo corpore quinq; sagittarum uulneribus fixus est: earumq; nulla respecta, ubi murū ascendit, unde iam uideri ab omnibus poterat, sua audacia ibi cōstitit, cōtractusq; dolore plagarū cum ariete decidit. Post hūc fortissimi extiterunt duo fratres Netiras & Philippus de uico Ruma Galileī. Qui cū super milites decimæ legionis prosilijssent, tanto impetu uiq; irruerunt, ut & aciem Romanorū perrumperent, quiq; aduersum ierant, omnes in fugam uerterent. Præter hos Iosephus quoq; & cætera multitudo, raptis ignibus, machinas & refugia, cum operibus quintæ itemq; decimæ, eius quę terga dederat legionis, incendunt. Cæteri autem qui mox cōsecuti sunt, & instrumenta & omne genus materiæ obruerunt. Rursus aūt Romani sub ueſperam, erectum arietem ad eam muri partem, quę pridem quassata fuerat, appu-

lerē

lere: ibiq; propugnatorũ quidam Veſpaſiani plantam ſagitta percuſſam leui ter uulnerat, quia uis teli ſpatio defeciſſet. Maximã tunc id Romanis perturbationem fecit. his em̃ qui propè aderant uiſo ſanguine perterritis, per omnem fama cucurrit exercitũ: relictaq; obſidione, pleriq; cum ſtupore atq; formidine ad ducẽ belli concurrebant: & ante omnes Titus aderat metuens patri. Vnde contigit ut & beneuolentia circa rectorẽ, & filij trepidatio confunderet multitudinem. facile tamen pater & timore filiũ, & perturbatione liberauit exercitũ. ſuperato em̃ dolore uulneris, & ab omnibus qui ſui cauſa perimuerunt conſpici ſtudens, bellũ in Iudæos ſequius incitauit. nam uelut ultor quiſq; imperatoris omne periculũ adire cupiebat: & clamore alius alium ad hortantes, murum petebant. Ioſephus aũt cum ſuis, licet aſſiduis baliſtarum itemq; tormentorũ ictibus caderent, nequaquã tamen deterrebantur à muro: ſed flãmis & ferro & ſaxis eos appetebant, qui arietẽ protecti cratibus impellerent. Nihil aũt aut parum proficiebãt, cum ſine intermiſsione procumberent in cõſpectu hoſtium poſiti, quos ipſi cõtra uidere nõ poſſent. nam & ſuis ignibus collucebãt, tanquam ſi dies eſſet, & certũ erant hoſtibus ſignum quo tela dirigerent: machinisq; procul nõ apparentibus, miſsilia cauere non poterant. Ergo propterea tam catapultarũ q̃ iaculorũ ui ſimul multi transfigebãtur: miſſaq; machinis ſaxa & murorum minas auferebant, & frangebãt angulos turrium. uirorum aũt nulli tam fortiter conſtipati erant, ut non uſq; ad extremam aciem ſaxi magnitudine ac uiolentia ſternerentur. Sciet aũt aliquis, huius machinæ uis quantum ualeat, ex his quæ illa nocte contigerunt. in muro cuidam ex circũſtantibus Ioſepho, ſaxo percuſſo caput auulſum eſt, eiusq; ad tertium ſtadium ueluti funda excuſſa caluaria. Interdiu quoq; prægnantis fœminæ tranſiecto utero, ad dimidiũ ſtadium infans abactus eſt: tanta tormento uis fuit. Ergo machinis terribilior erat impetus & miſsilium ſtrepitus. Crebri autem mortui, cum per muros deijcerentur, ſonabant. & acerbiſsimus quidem intus excitabatur mulierum clamor: extrinſecus autem occumbentium gemitus concrepabant: totusq; ambitus muri, ad quem pugnabatur, ſanguine cõfluebat: iamq; aſcendi poterat cõgeſtione cadauerũ. montes aũt reſonãtes, multo amplius horrorem augebant: nec quicquã illi nocti defuit, quod uel auribus uel oculis terrorẽ poſſet incutere. Plurimi quidem pro Iotapata decertantes, fortiter ceciderunt, plurimi etiam ſauciati ſunt, & tamẽ uix circa matutinas uigilias murus aſſiduis machinarum ictibus ceſsit. Tumq; illi quidem corporibus atq; armis eam partem quæ deiecta fuerat, priuſquam Romani pontes apponerent, munierunt.

De iterata impugnatione Iotapatenorum. Cap. X

MAne autem Veſpaſianus ad occupandam ciuitatem iam ducebat exercitum, ex nocturno labore paululum recreatum. Idemq; cupiens de cõuulſa muri parte alios propugnatores depellere, equitum quidem fortiſsimos equis depoſitos trifariam collocat: ut tecti armis dirutum latus undiq; obſiderent, contosq; prætenderent: & cum pontes admoueri cœpiſſent, ipſi priores introirent. Poſt illos autem pedites ualidiſsimos ordinauit. Reliquam uero equitum multitudinẽ ſecundũ muri ſpatium per montana loca diſtendit, ne quis fugiens excidiũ ciuitatis lateret.

deinde

Deinde qui hos ſequerentur cõſtituit ſagittarios, paratas ſagittas habere iuſſos: funditores quoq; ſimiliter, & appoſitos machinis. Alijs aũt integris muri partibus ſcalas applicare præcepit, ut qui hos prohibere tẽtaſſent, deiectæ partis defenſionẽ relinquerent: cæteriq; omnibus ſimul telis oppreſsi, uiolentiæ irrumpentiũ cederent. Ioſephus aũt hoc cõſilio cognito, per murum integrum labore fatigatos itemq; ſenes diſpoſuit, quaſi lædi non poſſent: in parte uero collapſa ualidum & potentiſsimũ quemq;: ſenosq; ante omnes uiros, in quibus & ipſe fuit, ad pericula ſubeunda ſortitus eſt: hisq; præcepit, ut agminum ululatibus ne metu quaterentur, aures obſtruerent: contra ſagittarum uero multitudinem cõmuniti protegerentur deſuper ſcutis: paulatimq; recederent, donec ſagittarij pharetras exinanirẽt. Si uero pontes à Romanis apponerẽtur, ipſos proſilire mandauit: atq; hoſtibus perſuaſit per ſua inſtrumenta reſiſtere: unumquenq; uero ita certare debere, non quaſi conſeruandam tueretur, ſed quaſi perditam iam patriam uindicaret: atq; oculis ſuis proponere mactari ſenes ac liberos, coniugesq; ſuas propemodum ab hoſtibus capi: uimq; futurę cladis iam nunc collectã in autores eius effundere. ita quidem in utroq; diſpoſuit. Ciuitatis aũt uulgus imbelle, mulieres ac pueri, poſtquam oppidum triplici acie uidere circundatũ (nullus enim ad pugnã tranſlatus fuerat à cuſtodijs) ſtrictisq; gladijs ad partem muri deiectam hoſtes inſtare, armisq; montana loca omnia deſuper collucere, atq; Arabum quẽdam ſagittarijs tela ſuggerere, tunc extremo ululatu quaſi capta urbe conſonuerunt, nõ ut impẽdere mala, ſed ut adeſſe iam crederes. Quare Ioſephus mulieres, ne miſericordia ſuorũ animos effœminarẽt, intra domos cũ interminatione cõcludit, ſilere iuſſas: ipſe uero ad partẽ muri quæ ſibi obtigerat tranſiuit. & ſcalas quidẽ applicantibus animũ non intendit, ſed tantum ſpeculabat impetum ſagittarũ. Simul aũt ac tubicines uniuerſarũ legionũ cõſonuerunt, & grauiter infremuit exercitus: ſignoq; dato, miſsis undiq; ſagittis lux obſcurari cœpit: Ioſephi ſocij memores præceptorũ, & aduerſus clamorem obſtructis auribus, & cõtra ſagittarum uulnera corporibus cõmunitis, cum admouerentur pontium machinæ, ipſi eas curſu, & antequam hoſtes pedem in his ponerent, occupant: eosq; aſcendere nitentes prælio deturbant, uaria manuum itemq; animi facinora demonſtrãtes: & ne uel in extremis calamitatibus deteriores illis uiderentur, qui ſine periculo fortes contra ſe eſſent, curabãt. nec prius à Romanis diuellebantur, q̃ uel caderent uel occiderent. Itaq; Iudæis perpetuo dimicantibus, cum nec unde mutarent propugnatores haberẽt, defeſsis autem Romanorum aſsidue ſubſtituerentur: proq; his quos uiolentia repuliſſent, alij ſuccederent: inuicem ſe adhortati latera copulant: protectiq; deſuper lõgiorib. ſcutis, inexpugnabilis globus effecti ſunt: totaq; acie uelut uno corpore repellendo Iudęos, in muro iam pedẽ ponebãt. Tum Ioſephus, his rerũ anguſtijs cõſilio neceſsitatis adhibito, machinis excogitandis cum deſperatione ſtimulatur: feruentiq; oleo perfundi milites iubet, ſcutorũ coniunctione defenſos. id autem Iudæi multi, qui & paratum haberent, & plurimum, cito Romanis infundunt: ipſis etiam in eos ahenis miſsis calore bullientibus. Hæc res Romanorum ardentium aciem diſsipauit, & cum dolore ſæuiſsimo deuoluebãtur à muro. ſiquidem facile à uertice ad pedes uſq;

ſub

ſub armatura oleum per totũ corpus fluebat, carnẽq; nõ ſecus ac flãma depa
ſcebatur: quod natura facile caleſceret, ſeroq; pro ſui pinguedine refrigeſce
ret. Thoracibus aũt & galeis illigatis incendij fuga nõ erat. Nunc aũt ſalien-
tes, nunc incuruati dolore, de pontibus decidebant. Ad ſuos aũt cõtranitentes tutò recedere nõ poterant, quoniã facile ab inſequentib. uulnerabantur. Sed neq; Romanis uirtus in rebus aduerſis, nec Iudæis prudentia defuit. Romani enim licet oleo perfuſi mirabilia pati uiderent, tamẽ in eos qui perfudebant ferebantur, præcedentẽ quiſq; incurſando, tanquã ipſe impetum retardaret. Iudæi uero progreſſum eorũ dolo altero deceperunt, cũ fœno græco decocto pontium tabulata perfunderent: quibus illi dilabentes retrahebant, ut neq; fugientiũ quiſquã, neq; aggredientiũ firmò poſſet eniti ueſtigio: ſed alij quidem reſupinati per ipſas pontiũ tabulas calcarentur, multi uero ſuper aggeres deijcerent: & qui cecidiſſent, à Iudæis feriebantur: qui Romanis deſilientibus conflictu iam liberi, facillime tela dirigebant. Cum aũt multa milites mala in hac perpeti pugna dux uideret, ſub ueſperã eos reuocat: quorũ non paucis trucidatis, plures ſunt uulnerati. Ex Iotapata uero ſex uiris mortuis, plures q̃ trecenti ſaucij translati ſunt. Hoc aũt modo pugnatũ eſt Iunij menſis die uigeſimo. At Veſpaſianus, eorũ cauſa quæ acciderant, cõſolatus exercitum, poſtquam ira uidit accenſum, neq; tam exhortationem q̃ opus deposcere, aggeres quidem altius tollit: Tres uero turres quinquagenum pedum in excelſum iubet erigi, ferro undiq; tectas, ut & põdere ſtabiles eſſent, neq; ignibus expugnarent: easq; ſuper aggeres collocat, iaculatoribus & ſagittarijs, itemq; leuiorib. miſsiliũ machinis plenas, funditorũ quoq; fortiſsimis. Qui cum non cõſpicerentur propter altitudinẽ turrium & loricas, ipſi eos qui ſuper murum aſtarent facile cõſpicuos, telis feriebant. at illi cum neq; à uertice uenientes ſagittas facile declinarent, neq; ulciſci poſſent quos non uiderent: altitudine quidem turrim librata manu iacula ſuperãte: ferro autem, quo erant ſeptæ, flammis obſtante: ob hæc defenſionẽ muri deſerunt: oppugnationemq; tẽtantibus prompte occurrunt. Et Iotapateni quidẽ ita reſiſtebant, quãuis multi in dies ſingulos occũberent, neq; contra mali quicq̃ hoſtibus facerent, quòd eos ſine periculo prohibere non poterant.

Iaphæ expugnatio à Traiano & Tito. Cap. XI

IIs autem diebus Veſpaſianus ad finitimam quandam Iotapatæ ciuitatem euocatus, cui nomen eſt Iapha, nouas res affectantẽ, & propterea, quòd Iotapatenos præter ſpem reſtitiſſe audierat, inſolescentem, mittit eò Traianum decimæ legionis rectorẽ, dans ei duo milia peditum & equites mille. Ille aũt cum oppidũ contra expugnationem munitiſsimũ reperiſſet (nam præter naturã qua tutũ erat etiã muro duplici cingebat) habitatores uero eius uidiſſet paratos ad pugnã ſibi obuios proceſsiſſe, prælium cum his cõmittit: eosq; pauliſper reluctatos, in fugam uertit: quos ueſtigijs cõſecuti Romani, exterioris muri ambitũ quò confugerant, cum ipſis irrũpunt. ſecundũ aũt murum petẽtibus, ciues ſui clauſere ciuitatẽ, metu ſcilicet, ne cum his rurſus hoſtes intrarẽt. Profecto aũt deus Galilæorum clades Romanis donabat, qui etiam tunc ciuitatis eius uniuerſum populum excluſum mœnibus proprijs, ad interitum hoſtibus dedit auidiſsimis

mis cædiũ. Multi enim ſimul ruentes ad portas, multumq́; nominatim prę-poſitos inclamantes, inter ipſas preces mactabant̃, quibus hoſtes unum murum, alterum ciues clauſerant: & inter medios coacti murorũ ambitus, multi quidem ſociorũ gladijs transfigebãtur, infiniti uero à Romanis interficiebantur, ne ad ulciſcendum quidem recepta fiducia. nam præter hoſtilẽ metum, etiam domeſtica proditio eorum animos fregerat. Deniq; moriebant̃, non Romanos, ſed Iudæos execrando, quoad omnes interiere numero hominum, duodecim millia. Vnde Traianus uacuam eſſe ciuitatẽ pugnatoribus reputans, & ſi qui adhuc intus eſſent, nihil eos auſuros eſſe exiſtimans p̃ timore, imperatori excidiũ reſeruauit. eumq́; per nuncios rogauit ut filium ſuum Titum mitteret, finem uictoriæ impoſiturũ. ille aũt laboris aliquid ſupereſſe ratus, cum milite filiũ miſit, hoc eſt, quingentis equitibus, & peditibus mille. Qui mature ad ciuitatem profectus ſic ordinauit exercitũ, ut in leuo quidẽ latere Traianũ cõſtitueret, ipſe uero in dextro obſidioni pręeſſet. Itaq; militib. ſcalas muris undiq; applicantibus, cum pauliſper deſuper Galilæi obſtitiſſent, cõtinuo mœnia reliquerunt. Titus uero eiusq́; comites ſaltu demiſsi, mature ciuitatẽ obtinuerunt. Tumq́; uehemẽs cum his qui ſe intus cõgregauere, pugna cõmiſſa eſt: nunc per anguſta uiarũ irruentib. ualidiſsimis, nunc fœminis ex tectorũ culminibus, quæ forte inueniſſent, tela iactantibus. Et hoc quidẽ modo uſq; ad ſextã horam ſuſtinuere conflictũ. abſumptis aũt bellatoribus, cætera multitudo, & ſub diuo, & per domos, ſenes pariter ac iuuenes mactabant̃. Deniq; uirilis ſexus præter infantes nullus remanſit, qui cũ mulieribus abducti ſunt ſeruitio. Interemptorũ quidẽ in ciuitate, & in primo cõgreſſu, numerus fuit xv millia: captiuorũ aũt duo millia cxxx. Hæc Galilæis clades contigit quinto & uigeſimo die Iunij menſis.

De Samaritis à Cereale deuictis. Cap. XII

SEd ne Samaritæ quidẽ alieni à calamitatibus remanſere. Hi namq; in monte Garizin, qui eſt illis ſanctiſsimus, cõgregati, locis ſuis exſpectabant: belli aũt minas eorũ conuentus ac ſpiritus habere uidebatur: nec ſaltem uicinorũ malis corrigebant̃, ſed inconſulta ſuarũ uiriũ infirmitate, ſecundis Romanorum rebus exterriti, prona in tumultum uoluntate pendebant. Veſpaſiano aũt placebat motus antecapere, eorũq́; impetus præuenire. Nam & ſi præſidijs tota Samaritica regio cincta erat, tñ eorum multitudo qui coierant & cõſpiratio timebatur. Eaq́; cauſa Cerealẽ quintæ legionis tribunũ, cum ſexcentis equitibus tribusq́; peditũ millibus mittit. Ille aũt ad montẽ quidem accedere, prælioq́; congredi nequaq̃ tutum eſſe duxit, q̃ hoſtes plurimi deſuper eſſent: milites uero circumuallatis undiq; montis radicibus, tota eos die cuſtodiebant. Euenit aũt aquæ tunc indigentib. Samaritis, etiam graues accendi æſtus (erat enim tempus æſtatis, neq; ſe rebus neceſſarijs uulgus inſtruxerat) adeo ut nõnulli quidem una die ſiti morerentur, multi uero eiuſmodi morti ſeruitiũ præferẽtes, ad Romanos transfugerent: ex quibus cognito Cerealis, illos etiam qui adhuc perſeuerarent, malis infractos, montẽ aſcendit: & circum hoſtes exercitu cõſtituto, primum eos ad fœdera hortabatur, atq; ut ſalui eſſe mallẽt rogabat: ſi arma proieciſſent, tutos fore p̃mittẽs: deniq; quia perſuadere nõ poſſet, aggreſſus eos occidit

omnes. Erant autem undecim millia & ſexcenti. Hæc Iunij menſis uigeſimo & ſeptimo die geſta ſunt: atq; his calamitatibus Samaritæ oppreſsi ſunt.

Iotapatæ excidium. Cap. XIII

IOtapatenis autẽ diu durantibus, & præter ſpem aduerſa tolerantibus, quadrageſimo quidẽ ac ſeptimo die, Romanorũ aggeres ſuper murorũ altitudinẽ ſunt elati. quidam uero ad Veſpaſianum eodem die profugus uenit, paucitatem ciuiũ & infirmitatem ſimul eorũ enuncians: quodq; diuturnis uigilijs, & prælijs aſsiduis conſumpti, minime quidẽ ulterius uim ferre poſſent, uerũ dolo etiã caperent, ſi quis inſtaret. circa extremã namq; uigiliam, qñ & malorum requiem habere uiderent, & maxime defatigatos cuſtodes matutinus ſomnus occupat, dormire eos dicebat, eademq; hora inuadendos eſſe ſuadebat. Veſpaſiano aũt, quia fidẽ noſſet inter ſe Iudæorũ, quantaq; ſuperbia pœnas contẽnerent, trãsfuga ſuſpectus erat: nam & antea quidam ex Iotapata captus, omne tormentorũ genus fortiter pertulit, & cum ne flammis quidẽ coactus, quid intus ageret, hoſtibus exquirẽtibus prodidiſſet, mortẽ deridens cruci ſuffixus eſt. Fidem tñ proditori conie ctura faciebat, fortaſſe illũ uera dicere: ipſe aũt nihil ex eius fallacia magnum ſibi exiſtimans eſſe metuendũ, aſſeruari hominẽ iuſsit, & ad occupandam ci uitatem parabat exercitũ. Hora igit quę fuerat indicata, ſilentio muros petebat: primusq; incedebat Titus cum uno è tribunis Domitio Sabino, paucis ex quintadecima legiõe comitatus. Interfectis aũt uigilibus, in ciuitatẽ ingrediuntur, & poſt eos Sextus Cerealis tribunus, & Placidus, ſubiectos ſibi milites introducebant. Arce uerò occupata, cum hoſtes in medio oppido uerſarentur, iamq; plane dies eſſet, ne tunc quidẽ illi qui capti tenerent, adhuc excidium ſentiebãt, multo labore ſomnoq; pariter diſſoluti. Et ſi quis euigilaſſet, nebula uiſus eius hebetauit, quæ caſu tũc plurima ſe circa oppidũ fuderat, donec totus irrupit exercitus: ſoloq; malorũ periculo exuſcitati ſunt, morientesq; demũ ſe perijſſe crediderũt. Romanos autẽ memores qd obſidiõis tẽpore pertuliſſent, neq; parcẽdi cuiquã, neq; miſerendi quenq; tangebat cura. ſed ex arce plebẽ ad prona cõpulſam facilimè trucidabãt, ubi loci difficultas pugnacibus ꝗq; negaret copiam reſiſtendi. uiarũ nanq; anguſtijs preſsi, acp decliuia dilabẽtes, fluente deſuper bello obterebant. Id multos etiã qui circa Ioſephũ lecti erant, ut manib. proprijs liberarent incitauit. nam cum ſe uiderent Romanorũ neminẽ poſſe occidere, ne Romanorũ manibus oppeterent præuenerunt, & in extrema parte ciuitatis cõgregati, ſemet interfecerunt. Quicunq; tñ uigilum primi captam ciuitatẽ ſenſerant, in quandam turrim ſeptentrionalẽ fuga recepti, aliquãdiu quidẽ reſtiterũt. deinde circũfuſi hoſtiũ multitudine, ſero dextras dedere: hisq; inſtantibus, mortẽ ſuam æquo animo præbuerũt. Potuiſſent aũt incruẽto Romani obſidionis fine gloriari, niſi unus ex ipſis occidiſſet cẽturio, Antonius, peremptus inſidijs. Nam quidam ex his q ad ſpeluncas cõfugerant (erant aũt plurimi) rogabat Antoniũ, dextrã ſibi porrigere, ad fidẽ ſalutis ac præſidiũ, quo tutus aſcẽderet. cũq; is manũ porrexiſſet incaute, haſta ille præuentũ ſub inguine perculit, ſtatimq; cõfecit. Illo quidẽ die cõparentem multitudinem peremere Romani. poſtea uero ſecutis diebus ſcrutando latebras, per cuniculos & ſpeluncas in omnẽ

ſæuie-

ſæuiebant ætatem, præter infantes ac fœminas. Itaq; captiui quidē mille ducenti cōgregati erant: quadraginta uero millia cōnumerata ſunt excidij tempore pugnisq; ſuperioribus mortuorum. At Veſpaſianus ciuitatē ipſam exſcindi iubet, caſtellaq; eius omnia exurit. Iotapata quidem ita deuicta eſt tertiodecimo imperij Neronis anno, calendarum Iuliarum die.

Quomodo Ioſephus captus uitā ſuam redemerit facto & uerbis. Cap. XIIII

ROmani uero Ioſephū requirētes, & propriæ indignatiōis cauſa, & quod imperatori operæpreciū uidebat (captus enim, maxima pars belli eſſet) mortuos itemq; abditos rimabant: ille aūt in exitio ciuitatis fortunæ quodā uſus auxilio, per medios ſe hoſtes ſurripuit, & in quendam profundum puteum ſaltu demiſſus eſt, cui amplum ſpecus adiunctum erat à latere, quod ſupra ſcrutantes uidere nō poſſent: ubi xl inſignes uiros latitantes offendit, rerumq; utiliū apparatū, qui nō paucis diebus ſufficeret. Hoſtibus autē omnia cōplexis, interdiu quidē ſe occultauit: nocte uero ſurſum aſcendens, uigilias explorabat, ut fugeret. Cumq; omnia undiq; ipſius cauſa maxime cuſtodirent, neq; fallendi ſpes eſſet, in ſpeluncā iterū deſcēdebat: biduumq; ibi delituit. Tertia uero die, capta quadā muliere, quę cum ipſis fuerat, indicatus eſt. Tumq; Veſpaſianus properè duos tribunos, Paulinū & Gallicanū, iuſſos pacē dare Ioſepho, & hortari eū ut aſcēderet, mittit. Quibus tñ ille rogantibus, poſtq̄ ad eum uenerūt, fidemq; pro ſalute dantib. minimè paruit. Ex his aūt magis quæ pati meritus eſſet, qui plurima cōmiſiſſet, q̄ ex naturali manſuetudine rogantiū, ſuſpicionē colligens, uelut ad pœnam euocaret, timebat: donec Veſpaſianus tertiū quoq; tribunū Nicanorē, Ioſepho notū, atq; olim conſuetū miſit. Is aūt, q̄ mite in eos Romanorū eſſet ingeniū, quos ſemel ſubiugaſſent, referens: quodq́ue ipſe Ioſephus uirtutis cauſa magis admirabilis, q̄ inuiſus ducibus haberet: eſſetq; imperatori ſtudiū non eum ad ſuppliciū ducere, quod etiam ſine deditione ſibi liceret exigere, ſed conſeruare potius uirum fortem: his addebat, ꝙ nec Veſpaſianus, ſi quid dolo moliret, amicum ad id mitteret, ut rem optimā peſsimæ, hoc eſt, perfidiæ prætexeret amicitiam: neq; ſemetipſum illi, ut amicū falleret, obtemperaturum fuiſſe. Verū Ioſepho etiam poſt Nicanoris dicta hæſitante, milites quidem irati, ſpeluncæ ignē ſubmittere properabant. ſed retinebat eos belli ductor, uiuū Ioſephū capere plurimi pendēs. Nicanore aūt uehemēter inſtāte, ubi etiā hoſtilis multitudinis minas cōperit Ioſephus, nocturna ſomnia reminiſcit: quibus ei deus & futuras Iudæorū clades, & quę Romanis eſſent euentura principibus, oſtēdit. erat aūt interpretādis quoq; ſomnijs idoneus, & cōiectare quæ ambigue diuinitus dicerent, ſciebat: qui & ſacros prophetarū libros nouerat, ꝙ & ipſe ſacerdos eſſet, & parentibus ſacerdotibus procreatus. Illa igit hora quaſi deo plenus, & recentiū ſomniorū, quæ horrēda uiderat, ſimulacra mēte cōplexus, occultas preces deo offert. Et quia Iudęorum, inqt, labefactari tibi rem creator placuit, fortuna uero ad Romanos tota migrauit, animamq; meā quæ futura prædiceret, elegiſti, do quidē manus ſponte Romanis, & uiuo. teſtor aūt, ꝙ nō proditor, ſed tuus miniſter ad eos ibo. Simulq; his dictis, Nicanori cōſentiebat. Verū qui unà cōfugerant Iudęorū, poſtq̄ intellexerunt Ioſephū rogantibus cedere, uniuerſi circumſtan

tes clamabant, certe plurimũ ingemiſcere leges patriæ. Vbi ſunt, quę Iudæis deus annuit, quibus mortẽ contemnentes animas indidit? Vita Ioſephe captus es, lucemq́; pateris intueri ſeruientem? q̃ cito tui oblitus es? q̃ multos pro libertate mori perſuaſiſti? falſam profecto opinionem fortitudinis habebas, falſamq́; prudentiæ, ſi ſalutẽ apud eos ſperas, cũ quibus ita dimicaſti: aut ſi hæc etiam certa ſunt, ab illis tñ te ſeruari cupis. Sed quamuis te Romanorũ fortuna tui obliuione perfuderit, nos tñ patriæ gloriæ conſulentes, & dexteram tibi & gladium cõmodabimus: Tu uero ſiquidem ſponte moriare, dux Iudæorũ: ſi uero inuitus, proditor morieris. Vix hæc elocuti ſunt, & intentatis ei gladijs, occidendũ illum cõminabantur, ſi Romanis pareret. Timẽs igitur impetũ Ioſephus, & ſe dei præceptorũ proditorem eſſe ratus, ſi ea nõ renunciaſſet morte præuentus, argumentis eos philoſophię neceſſario tractare incipit. Et quid em̃ tantopere, inquit, ó ſocij proprię cædis auidi ſumus? aut cur amiciſſimas inter ſe res, corpus & animam in diſſenſionẽ uocamus? mutatũ me eſſe quiſpiã dicet? ſed Romani hoc ſciunt. Optimũ in bello mori? ſed lege belli, hoc eſt à uictoribus trucidari. Proinde ſiquidẽ Romanorũ ferrum deprecor, uere meo gladio meaq́; manu ſim dignus: ſin illi hoſti ſuo parcendũ putant, quanto iuſtius noſipſi nobis pepercerimus? Quippe ſtolidum eſt ea circa nos admittere, pro quibus ab illis diſſenſimus. Pulchrũ em̃ eſſe pro libertate mori, & ipſe fateor, pugnando tñ, & illorũ manibus q̃ eam præripuere: nunc aũt neq; prælio nobis obſtant, neq; nos interficiunt. Itidẽ aũt timidus eſt habendus, qui mori non uult cum opus eſt, & qui uult cũ nõ oportet. Præterea quis nos metus prohibet ad Romanos aſcendere? nempe mortis. Ergo quæ ab hoſtibus dubie ſuſpecta formidini eſt, eam certam ipſi nobis irrogabimus? Verũ ſeruitutẽ dicet aliquis. Valde quidẽ nũc liberi ſumus. At uiri fortis eſt ſemet occidere. Imo uerò ignauiſsimi, quantum opinor. Nam & gubernatorẽ timidiſsimũ puto, qui tempeſtatem metuens, ante uim turbinis nauẽ ſponte ſubmergit. Quinetiã propria manu perire, à cõmuni omniũ animaliũ natura diſcrepat, eoq́; modo in creatorẽ noſtrũ deũ ſummum ſcelus admittit. Nullũ eſt animal, quod ex induſtria uel per ſe moriat. Siquidẽ naturæ lex ualidiſsima, ut uelint uiuere, in omnib. ſita eſt: idcirco & qui nobis adimendũ id putant, hoſtes ducimus, & quos noſtros inſidiatores putamus pœna perſequimur. Deũ uerò indigne ferre nõ arbitramini, cũ donum eius homo deſpiciat? Ab illo enim accepimus ut eſſemus: rurſumq́; ut eſſe deſinamus, illi reddendũ eſt. Corpora quidẽ cunctis mortalia ſunt, ex caduca materia fabricata: anima uero ſemper immortalis eſt: deiq́; particula in corporib. collocata. Si quis ergo depoſitũ hominis ſurripuerit aut male tractauerit, peſsimus ſtatim ac perfidioſus habet. Si dei depoſitũ ex ꝓprio corpore q̃s eiecerit, eum ſe latuiſſe quẽ læſerit æſtimabit? Et ſeruos quidẽ fugientes ulciſci, iuſtũ creditꝫ, quamuis nequã dominos fugerint: ipſi uero deum fugientes, & optimũ deũ, impie facere nõ uidebimur? An ignoratis ꝙ eorũ qui lege naturæ uita exeunt, acceptũq́; deo debitũ ſoluunt, cũ id qui dedit recipere uoluerit, ꝑpetua laus domusq́; ac familia ſtabiles ſunt? purę aũt & q̃ inuocãtes exaudiãt animę, retinẽt locũ in cęlo adeptę ſanctiſsimũ: atq; inde rurſum, uoluẽtib. ſeculis, caſta corpora iubent incolere. Quorũ uero manus in

ſe

ſeipſos inſanierunt, eorũ animas tenebroſior Orcus ſuſcipit. pater autem illorũ deus autores iniuriæ per nepotes ulciſcitur. Hinc & deo inuiſum eſt, & à ſapiẽtiſsimo legis noſtrę cõditore coerceẽ. Deniq; ſi q̃ ſe occiderint, apud nos quidẽ uſq; ad ſolis occaſum inſepultos abijci decretũ eſt, cum etiam hoſtes ſepeliri fas eſſe ducamus: apud alios aũt & dextræ iubent̃ abſcindi eiuſmodi mortuorũ, quæ in ipſos armatæ ſunt: qm̃ ut corpus ab anima, ita manum eſſe à corpore alienã exiſtimarent. Pulchrũ eſt igit̃, ó ſocij, iuſta ſentire: neq; humanis cladibus addere, ut creatorẽ omniũ impietate lædamus. ſi ſalui eſſe uolumus, ſalui ſimus. nec em̃ ſalus apud eos ignobilis eſt, quib. tantis uirtutẽ operibus dem̃oſtrauimus. ſin mori placet, ab his occidi perpulchrũ eſt q̃ nos ceperint. Nõ migrabo ego in hoſtiũ locũ, ut ipſe mei proditor fiã. multo enim ſtolidior ſim, q̃ qui ad hoſtes ultro profugiunt, ſiquidẽ illi ſalutis ſuæ cauſa id faciũt: ego uero interitus, & quidẽ mei. Romanorũ tamẽ inſidias uotis expeto. nam ſi me & poſt iunctas dextras perimant, magno animo paratoq; moriar, mendacij perfidiã pro uictoriæ ſolatio mecũ auferẽs. Multa quidẽ in hunc modũ Ioſephus ut à cæde propria ſocios dehortaret̃, dicebat. Illi aũt obſtructis auribus deſperatiõe, qua ſe iamdudũ morti deuouerant, concitant̃: & alij aliunde cũ gladijs accurrẽtes ignauiã exprobrabãt: & quaſi eum mox percuſſurus, quiſq; adoriebat̃. Ille autẽ cum aliũ nominatim uocaret, aliũ uultu ducis intueretur, alterius dexterã prehenderet, alium precibus exoraret, uaria mentis affectione (ut in tali neceſsitate) diſtractus, ferrũ omniũ à cæde ſua prohibebat, nõ ſecus ut feræ beſtiæ circumcluſæ, ad eum ſemper qui ſe contingeret, ora cõuertens. Illorum aũt, qui ducẽ in extrema quoq; clade reuerendũ putabant, debilitabant̃ dextræ, gladijq; de manibus elabebant̃: multi cũ manus ei afferrent, ſpõte frameas dimittebãt. Ioſepho aũt nõ defuit in deſperatione conſiliũ, ſed fretus dei prouidentia, ſalutẽ in periculũ mittit. Et quoniã mori decretũ eſt, inq̃t, agite, cædes mutuas ſortiamur: & cui obtigerit, manu ſequẽtis occũbat, atq; ita omniũ fortuna perambulet, neq; ſua ſe quis dextera feriat. iniuſtũ eſt enim cæteris interemptis, ex alijs quen q̃, ſi pœnituerit, ſaluũ eſſe. Viſus eſt uera dicere, & quod perſuaſit agitur: ut ſors cuiq; obtigit, paratam ei qui ſequeret̃ necem ſuam præbebat, quaſi mox etiã duce perituro. cum Ioſepho enim perire, uita dulcius æſtimabant. Remanſit aũt ipſe cum altero, ſiue fortuna dici poterat, ſiue dei prouidẽtia. Cõſultoq; proſpiciẽs, ne uel ſorte grauaret̃, uel ſi nouiſsimus receſsiſſet, gentilis cæde pollueret̃: illi quidem, fide interpoſita, ut uiueret perſuaſit: ipſe uero hoc modo & Romanorũ & domeſtico bello liberatus, ad Veſpaſianũ per Nicanorẽ ducebat̃. Omnes aũt Romani uiſendi eius gratia occurrebãt: et cũ ſe circa ducẽ premeret multitudo, uarius tumultus erat: his exultantibus, q̃ captus eſſet, alijs minitantibus, nõnullis aũt propius eum uidere certantibus. Et qui longius quidẽ aberant, hoſtẽ interficiendũ eſſe clamabant: qui uerò propius erant, facta eius reputantes, mutatiõe ſtupeſcebãt. Rectorũ aũt nemo fuit, qui licet antè iraſceret̃ nomini eius, uiri aſpectu non mitior factus ſit. Titũ uero præter alios & fortis Ioſephi animus in calamitatibus, & ætatis eius miſericordia capiebat: qualisq; pridẽ fuiſſet in prælijs reminiſcenti, & qualis nũc ſit in hoſtiũ manibus poſitus intuenti, ſuccurrebat

quanta eſſet fortunæ potentia, quamq; uelox belli momentū. humanarū aūt rerū nihil firmū atq; perpetuū. quāobrē multos ad miſerationē Ioſephi pertraxit: plurimaq; ſalutis eius pars Titus extitit apud patrem. Veſpaſianus tñ, quaſi miſſurus eum Cæſari, ut cautiſsime cuſtodiretur præcepit. Quo audito, Ioſephus aliquid ei ſoli ſe dicere uelle ait. Summotisq; ab illo omnib. alijs præter filium Titum, ac duos amicos: Tu quidē, inquit, Veſpaſiane, tantum hoc putas, Ioſephum te habere captiuum: ego aūt maiorum ad te nuncius uenio, præmiſſus à deo: alioquin Iudæorū legem ſciebam, & quēadmodū duces exercituū mori deceret. Ad Neronē me mittis? quid ita? quaſi qui Neroni uſq; ad te ſucceſſuri ſunt, maneant. Tu es Cæſar Veſpaſiane & Imperator, atq; hic filius tuus: me aūt colligatum arctius tibi aſſeruato: nam dñs quidem non mei ſolius es tu Cæſar, uerumetiā terræ marisq; ac totius hominū generis. me autem ad maiorē pœnam cuſtodiri oportet, ſi ex tēpore & ſubito in dominū iſta confingo. His dictis Veſpaſianus ſtatim quidem fidem non habere uidebatur, eaq; Ioſephū exiſtimabat ſalutis gratia cōminiſci. paulatim uero ad credendū impellebatur, iampridem illum excitante ad imperiū deo, ſceptraq; multis præmonſtrante alijs portentis. Sed & in alijs uerū eſſe Ioſephum deprehenderat. Altero namq; amicorū qui ſecretis intererant, admirari dicente, quēadmodū (niſi hæc deliramenta ſint) neq; Iotapatenis de excidio, neq; ſibi de captiuitate quicq̄ diuinaſſet, ut à ſe irā depelleret: Ioſephus Iotapatenis ait ſe prędixiſſe, q̄ poſt diem ſeptimum & quadrageſimū eos maneret exitium, quodq; ipſum Romani uiuum eſſent in cuſtodia retenturi. Hæc in ſecreto quæſita, Veſpaſianus ubi uera eſſe comperit à captiuis, etiam quæ de ſe dixiſſet credibilia cœperat exiſtimare: ſed neq; cuſtodiam Ioſepho nec uincula remittebat: ueſtimentis aūt alijsq; muneribus eum donare benigniſsimeq; fouere non deſinebat, etiam Tito magnam honori eius operam cōmodante. Quarto autem die mēſis Iulij Veſpaſianus in Ptolemaida reuerſus, inde in loca maritima Cæſaream peruenit, Iudææ maximam ciuitatē, & quæ maiorem incolarum partem Græcos haberet. Igitur & exercitum & rectorem indigenæ omni fauore ac benignitate ſuſcipiunt, affectu quidē quo Romanos diligerent. plus aūt illorū qui exciſi fuerant odio: unde etiam multi ſimul, ut de Ioſepho ſuppliciū ſumeret, cum clamore precabantur. Veſpaſianus aūt de iſta quidem petitione, uelut ab inconſulta multitudine oblata, nihil reſpondendo diſſoluit. legionum uero duas quidem hyematum apud Cæſaream poſuit, q̄ opportunam uideret eſſe ciuitatem. Decimam uero & quintam Scythopolim miſit, ne totius exercitus moleſtia Cæſaream premeret. Erat autem illa quoq; aprica per hyemem, quantum æſtatis caloribus æſtuoſa, ut in planicie ſita atq; maritima.

Ioppe denuo capitur. Cap. XV

DVm hæc aguntur, collecta non exigua multitudo, qui uel ab hoſtibus ſeditione defecerant, uel ex ciuitatibus euerſis effugerant, Ioppen ſibi receptaculo renouant, quam antea uaſtauerat Ceſtius. Et quia terra quam uaſtauerat arcebant, migrandum in mare cenſuerunt: ac piraticis nauibus fabricatis, in Syriam ac Phœnicen, itemq; in Aegyptū commeantes, plurimos latrocinijs prædabantur: omnibusq; nauigijs inuium faciebant

ciebant illarum partium pelagus. Sed Vespasianus cognito quid constituissent, equites in Ioppen nec nō & pedites mittit. hiq; nocte in ciuitatem, qp in custodita erat, ingressi sunt. Eius aūt habitatores, postq̄ irruptionem prę sentirant, ne tunc Romanos arcerēt, metu deterriti, naues fuga petierunt: & in his, ultra contiguū sagittæ spacium, pernoctauere. Cum uero Ioppe natura esset importuosa (namq; in asperū cæteraq; arduum littus desinit, ac summis utrinq; cornibus leuiter incuruū, quæ uaste supersunt, & ingentibus procellis pelagus turbant: ubi etiam nunc Andromedę catenarū signis extantibus, fabulæ ueteris fides ostendit: aduersus aūt aquilo feriens littora, summos in obiectas cautes fluctus affligit, solitudineq; intutiorē efficit stationē) in eo salo fluctuantibus Ioppenis, prima luce uiolentius, quē illac nauigantes Melamboreā uocant flatus incumbit: & alias quidē naues inter se, alias uero collisit in scopulos. multæ aūt cum magna ui aduerso æstu niterent ad pelagus (nam & littus saxis infestū, & hostes in eo constitutos timebant) sublatæ in sublime gurgite mergebant. & neq; fugæ uspiā locus erat, neq; manentibus spes salutis: cum & mari uentorū, & ciuitate Romanorū uiolentia pellerent. Itaq; multi ululatus collisis nauibus audiebant, & multi crepitus fractis: Ioppenorū aūt fluctibus pars obruti, pars naufragijs implicati moriebant. nonnulli aūt ferro se interficientes, uelut id satius esset, mare præueniebant: plurimi aūt euecti fluctibus, scopulis carpebant: ut & pelagus sanguine redundaret, omnisq; ora maritima cadaueribus impleret: cum etiā ad littus appulsos, in eo stantes Romani milites trucidarēt. eiectorū autē corporū quatuor milia ducēta fuerūt. Ita captā nullo prælio ciuitatē Romani funditus eruunt. Ioppe quidē hoc modo breui tēpore bis à Romanis excisa est. Vespasianus aūt, ne rursus eò piratæ confluerent, castris in arce munitis, ibi cum peditib. paucis equitatū reliquit: ut hi quidem locis suis manētes, eadē castra defenderent: equites uerò omne circū territoriū peragrantes ad fines Ioppes, uicos & oppidula simul exurerēt. Illi igit præceptis obediētes, in dies singulos incursando, exscindebant totas regiones atq; uastabant. Vbi uero Iotapatæ apud Hierosolymam casus nūciatus est, primo quidē plurimi & pro magnitudine calamitatis, & qp nemo qui se uidisse diceret quæ iactabant aduenerat, nō credebant. nec em uel nuncius aliquis superfuerat: sed ipsa p se fama excidiū prædicabat, uelox nuncia tristiū: paulatimq; p finitimos ueritas ambulabat, & apud omnes ambiguitatę certior habebat. quinetiā rebus gestis plura quæ facta non erant affingebātur: & in excidio ciuitatis peremptus dicebatur esse Iosephus: quæ res maximo luctu repleuit Hierosolymā: & p singulas domos itēq; cognatiōes, amissorū quisq; flebatur à suis: luctus uerò ducis publicus erat. & hi quidē hospites, alij p propinquos, amicos alij, nōnulli etiā fratres flebāt: Iosephū aūt uniuersi, adeo ut p dies xxx nunq̄ lamēta in ciuitate cessarēt, magnaq; mercede cōducerentur tibicines næniarū. Tēpore aūt ueritate reuelata, ut de Iotapata qdē ubi res habebat, fictū uero qd de Iosephi morte uulgabat, eūq; uiuere & cū Romanis esse compertū est, ac supra captiui fortunā à ducibus honorari: tantā in eum uiuū iracundiā, quantam prius cum mortuū crederēt beneuolentiā, conceperunt. Et ab alijs quidē ignauię, apud alios proditionis arguebat: totaq; in eum ciuitas plena erat

indignatione atq; cõuitijs. Vltro aũt his uulneribus excitabant, magisq; accendebantur rebus aduersis: & offensio quæ prudentibus ne similia perferant cautionis & custodiæ causam prębet, ad alias calamitates tanq̃ stimulus incitabat: & malorũ semper incipiebat ex fine principium. deniq; maiore in Romanos impetu ferebant, uelut in Iosephũ pariter uindicaturi. Hierosolymorum quidem habitatores eiuscemodi turbis agitabantur.

Deditio Tiberiadis. Cap. XVI

VEspasianus aũt studio uisendi regnũ Agrippæ (nã & ipse rex inuitabat, rectorẽ cũ exercitu simul paratus accipere domesticis diuitijs, ac per eos ægras partes regni cõpescere) motis ex Cæsarea maritima castris, in eam quæ Philippi dicit Cæsareã demigrauit: ibiq; per dies xx milite recreato, ipse quoq; rerũ gestarum gratias deo referẽs in epulis erat. Postq̃ uero Tiberiada quidẽ nouas res cupere, ac deficere Taricheas audiuit (ad regnũ autẽ Agrippæ utraq; pertinebat) decreto apud se undiq; Iudæos exscindere, opportunũ esse credidit aduersus eos exercitũ ducere, simul ut Agrippæ hospitio uicẽ rependeret, potestati eius ciuitatibus creditis. Igitur filiũ suũ in Cæsareã, ut inde militẽ Scythopolim traduceret, mittit. Hæc autẽ ciuitas Decapoleos maxima, & Tiberiadi uicina est. Quò cum ipse uenisset, ibi filiũ præstolabat. Deinde cum tribus ultrà legionibus progressus, ad trigesimũ à Tiberiade stadiũ, in quadã mansione conspicua nouarũ rerum studiosis, cui nomen est Enabris, castra ponit: atq; hinc decadarchũ Valerianũ cum equitibus l mittit, qui pacifico sermone oppidanos alloqueret, & ad fidem inuitaret. audierat enim q̃ pacem populus desideraret: à nõnullis autẽ ad bellũ eum cogentibus, seditionẽ patere. Itaq; Valerianus ubi muro appropinquauit, & ipse de equo desilijt, & suos comites idẽ facere iussit: ne lacessendi prælij causa, potius uenisse uideret. Sed priusquã uerbũ faceret, armati excurrêre in eũ seditiosi, qui erant ualidiores, rectore quodã nomine Iesu, Tobiæ filio, latrocinalis agmine principe. Valerianus aũt, neq; præter mandata ducis prælio cõgredi tutũ ratus, etiã si de uictoria certus esset: pugnamq; periculosam esse, si cũ multis pauci, & instructis imparati cõfligerent, inopinata præterea Iudæorũ stupefactus audacia, & ipse pedes refugit, & quinq; alij similiter equis relictis: quos Iesus eiusq; socij, ueluti pugna nõ insidijs captos, læti in oppidũ adduxerũt. Id aũt ueriti seniores, & q̃ eminere in populo uidebant, in Romanorũ castra profugiũt: adhibitoq; sibi rege, ad Vespasiani genua suppliciter accidũt, ne se despiceret obsecrantes: néue quę paucorũ esset, totius esse ciuitatis insaniã existimaret: sed populo parceret, q̃ semp amica Romanis sentiret: magisq; ultũ iret defectionis autores, à quib. ipsi olim ad fœdus uenire properantes, nũc usq; ne id facerẽt asseruati fuissent. His eorũ precibus, quanq̃ toti ciuitati ꝓpter equorũ rapinã infensus esset, indulsit. nã & Agrippã uidebat eius oppidi causa trepidare. Fide aũt per eos populo data, Iesus eiusq; socij, tutũ sibi nõ esse rati apud Tiberiada cõsistere, ad Taricheas cõfugiunt. Posteroq; die Vespasianus in arcẽ p̃mittit cũ equitib. Traianũ, qui multitudinẽ an oẽs pacẽ cuperẽt, experiret. cognito aũt populũ eadẽ sentire q̃ supplices, ad ciuitatẽ ducebat exercitũ. Illi aũt portis ei patefactis, cũ faustis ominationib. obuiã prodeũt, salutis datorẽ ac benemeritum

ritum acclamãtes. Cum uero militem anguſti aditus remorarent, murorum partem dirui Veſpaſianus ex meridiano latere iuſsit, eoq; pacto dilatauit ingreſſum: ut præda tamen & iniurijs abſtinerent, in gratiam regis edixit: eiuſdemq; cauſa muris pepercit, ſpondentis habitatores eius poſthac cum reliqs fore cõcordes: alijsq; modis malis affectã ciuitatẽ ex diſſenſione recreauit.

Tarichearum obſidio. Cap. XVII

DEinde ab ea digreſſus, inter ipſam & Taricheas caſtra poſuit, muróque firmauit, belli ſibi moras illic fore proſpiciẽs: quod omnis turbarum cupiens multitudo ad Taricheas cõflueret, munitione cõfiſa ciuitatis, & lacu qui Geneſar ab indigenis appellat. Etenim ciuitatẽ ita ut Tiberias ſub monte poſitã, qua lacu non alluebat undiq; muro ualidiſsimo, ſed minore tamen q̃ Tiberiada, Ioſephus cinxerat. nam illam quidẽ in principio defectionis, pecuniarũ itemq; uiriũ copia cõmunierat: Taricheis uerò largitatis eius reliquiæ profecerunt. Scaphas aũt plurimas in lacu paratas habebant: ut in eas uidelicet, ſi terreſtri prælio uincerent, refugerẽt: ſimulq; ad nauale bellũ, ſi opus eſſet, inſtructas. Romanis aũt caſtra munientibus, Ieſus eiusq; ſocij neq; multitudine hoſtiũ, neq; diſciplina militiæ perterriti, curſu eos irruũt: primoq; impetu diſiectis muri fabricatoribus, ac parte aliqua ædificij diſsipata, ubi armatos cõgregari uiderũt, anteq̃ mali aliqd paterent, ad ſuos refugiunt: eosq; inſecuti Romani, ad nauigia cõpulere. Et illi quidẽ tantum prouecti, unde Romanos cõtingere miſsilib. poſſent, anchoras iaciũt: & ſicut acies aſſolẽt, denſatis inter ſe nauibus, aduerſus hoſtes in terra cõſtitutos, nauali prælio decertabant. Audito aũt Veſpaſianus magnã eorũ multitudinẽ in proxima ciuitati planicie congregatã, filiũ ſuũ cum ſexcẽtis equitibus lectis eò mittit. Qui cum infinitũ hoſtiũ numerũ reperiſſet, patri quidẽ maiorib. auxilijs opus eſſe mandauit. Ipſe uero equitũ pleroſq;, etiã priuſquã ſubſidia uenirẽt alacres eſſe uidẽs, cũ nõnulli eorũ multitudinẽ Iudęorũ formidarẽt, unde exaudiri poſſet cõſtitit: & ó Romani, ait, pulchrũ eſt nanq; in principio ſermonis admonere uos generis ueſtri, ut qui cum quib. pugnaturi ſimus ſciatis: noſtras enim manus nemo unq̃ toto orbe hoſtis ullus euaſit: Iudæi uero, ut etiã pro his dicamus aliqd, ad hoc uſq; tẽpus uicti nõ defatigantur: itaq; oportet illis in aduerſis rebus cõſtanter dimicantibus, etiã nos in ſecũdis perſeuerantius laborare: aperta quidẽ frõte uobis plurimũ alacritatis ineſſe cõſpiciens, gaudeo: uereor aũt, ne cui ueſtrũ tanta timorẽ multitudo hoſtiũ latẽter incutiat. Igit̃ quiſq; iterũ cogitet, qualis cum quibus decertabit: quodq; Iudæi, licet ſatis ſint audaces, mortemq; contemnant, incõpoſiti tñ bellorumq; imperiti ſunt, uulgus recte potius q̃ exercitus appellandi, de ueſtra uero peritia atq; ordinatiõe referre quid opus eſt? Nempe idcirco ſoli armis exercemur, pacis etiam tẽpore, ut ne in bello nos cum hoſtib. numero conferamus. nam quod perpetuæ militiæ cõmodum, ſi pares cum rudibus cõgrediamur? Quin reputate, q̃ armati cum inermibus, & equites cũ peditibus, & ducis tuti cõſilio cũ uagis neq; rectorẽ habentibus decertabitis: quodq; nos hæ uirtutes multo plures efficiant, multũ autẽ uitia de hoſtiũ numero detrahant. Nec ſola hominũ multitudo, quamuis pugnaciſsimi fuerint, in bello obtinet: ſed etiã ſi uel in paucis ſit fortitudo. hi enim & ordina-

ri

ri faciles ſunt, & ſibimet ſubuenire: numeroſæ aũt copię plus incõmodi ex ſe metipſis, q̃ ex hoſtib. capiũt. Itaq; Iudæos audacia & ferocitas ac deſperatio ſiue mẽtis fæuitia ducũt, quæ rebus ſecũdis aliquantũ ualent, minimis uero offenſionibus extinguunt̃. nos aũt uirtus regit, & morigera uolũtas, itẽq; fortitudo, quæ & in proſpera fortuna uiget, nec ad finẽ uſq; inter aduerſa decipit̃. Ad hoc maiores nobis ſunt, q̃ Iudæis, cauſæ certaminis. nam ſi illi pro libertate ac pãtria belli pericula ſuſtinẽt, quid eſt nobis inclyta fama præſtantius? & ne poſt orbis terræ imperiũ uideamur hoſtium aduerſariorũ loco Iudęos habere? Præterea cõſiderate, q̃ ne patiendi quidẽ alicuius intolerabilis mali metus eſt. multos enim eosq; in proximo adiutores habemus. Rapere aũt uictoriam poſſumus: & quos à patre mitti nobis ſperamus auxilio, cõuenit antecapere, ut & maior ſit et ſociũ nõ habeat uirtutis effectus. Equidẽ puto nunc de me ac patre meo uobisq; pariter iudiciũ fieri, ſi ille quidẽ rebus ante glorioſe geſtis dignus fuit, ego uero eius ſum filius, uosq; milites mei. nã illi uincere conſuetũ eſt. ego uero reuerti ad eũ perpetiar uictus? quo pacto aũt uos non puduerit, duce ueſtro periculis occurrẽte, nõ ſuperare? appetam emi pericula mihi credite, primusq; in hoſtes irrũpam. nemo aũt ueſtrũ à me diſceſſerit, perſuaſum habẽs, impetũ meũ ſuſtentari ope diuina, & manifeſtiſsime præſumite, quod multo plus mixti hoſtib. efficiemus, q̃ ſi extrinſecus pugnaremus. Poſtquã Titus hæc proſequutus eſt, diuina quædam alacritas militibus incidit. Et quia Traianũ aduenire cũ c c c c. equitibus ante præliũ contigit, ægre ferebant, tanquã minueret̃ uictoria ſocietate. Miſit aũt Veſpaſianus & Antonium Silonem cum duobus milibus ſagittariorũ: ut occupato monte, qui ex aduerſo erat oppido, murorũ propugnatores repellerent. Et ab illis quidẽ ita ut præceptũ fuerat, circũuenti ſunt, ex ea parte ſubuenire tẽtantes. Titus aũt primus perrexit citato equo in hoſtes, & poſt eum cæteri cũ clamore, tanto ſpacio fuſi, quantũ aduerſa acies occupauerat, unde multo etiã plures q̃ erant apparuerũt. Iudæi uero, licet incurſu eorũ & diſciplina conterriti, pauliſper quidẽ primos ſuſtinuere cõgreſſus. Perculſi aũt contis, equorũq; impetu deturbati cõculcabant̃: atq; ita multis paſsim peremptis diſperduntur, & in ciuitatem, ut quiſq; uelocitatis habebat, effugiũt. Titus aũt aliquos à tergo inſtãs, alios per tranſitũ occidebat, nõnullos curſu antecapiens, ictu ora trãſuerberabat. multos aũt, alium ſuper alium lapſos inuoluẽs, cõficiebat: omnesq; ad mœnia cõfugientes præueniens, detorquebat ad campũ, donec ui multitudinis elapſi, in oppidũ confugerũt. Excepit aũt illos acerba diſſenſio. nanq; indigenis, & fortunarũ ſuarum & ciuitatis gratia, & ab initio bellum geſtũ, maximeq; quod male pugnatũ fuerat, non placebat. ſed populus aduenarũ qui plurimus eſſet uim adhibebat, & inter ſe diſcordãtiũ clamor erat, ueluti iam arma caperẽt. Quibus auditis, nec enim procul à muris aberat, Titus exclamat: Hoc tẽpus eſt, quid moramur cõmilitones? deo nobis dedente Iudæos ſuſcipite uictoriã. Nõ auditis clamores? q̃ manus noſtras euaſere, diſcordãt: habemus ciuitatẽ, ſi modo properamus. Veruntamẽ cum uelocitate animis opus eſt. nihil enim magnũ effici ſine periculo conſueuit. non ſolum aũt hoſtium cõcordiã, quos cito neceſsitas in gratiã reuocabit, ſed etiã noſtrorum auxilia præuenire debemus: ut præter uictoriam, qua tantas copias pauci ſu-

peramus

peramus,etiã ciuitate ſoli potiamur.Simul his dictis cõſcendit equũ,atq; ad lacũ decurrit,& p eum properè ciuitatẽ ingrediẽ,quem cęteri cõſecuti ſunt. pauor aũt eius audaciæ murorũ defenſores inuaſit. & pugnare quidem, uel prohibere uenientẽ,nemo ſuſtinuit.relictis aũt excubijs, Ieſus quidẽ cum ſocijs in agros effugit: alij uero decurrẽtes ad lacũ,in manus hoſtiũ contrà uenientiũ incidebãt.mactabanẽ autẽ alij cũ ſcaphas ſcanderẽt, itemq; alij, cum iam prouectas aſſequi natando conarenẽ: plurimaq; p ciuitatẽ fiebat hominum cædes,aduenarũ quidẽ reſiſtentiũ,qui non effugiſſent:indigenarũ uero ſine pugna,qm̃ ſpes eos fœderis, & cõſcientia p belli conſiliũ nõ habuerant,à prælio deterrebat,donec Titus nocentibus interẽptis, miſeratus indigenas ab internecione requieuit.At qui in lacũ confugerant,ubi ciuitatẽ captam uiderunt,q̃ longiſsime ab hoſtibus receſſerũt. Titus uero miſsis equitibus res geſtas patri nũciat.Quibus ille compertis,quod neceſſe fuit, & filij uirtute admodũ lætus,& facinoris claritudine (maxima em̃ belli pars uidebatur exempta)tum quidẽ ſtatim circundari ciuitatẽ cuſtodibus iuſsit, ne qs ex ea ſubterfugeret, cædemq; euaderet. poſtero aũt die cum deſcendiſſet ad lacum,rates aduerſus illos qui eò refugerãt,fabricari iuſsit. quę tam materiarum q̃ artificum multitudine mature contextæ ſunt.

De lacu Geneſar,& fontibus Iordanis. Cap.XVIII

LAcus aũt Geneſar quidem à terra continente appellatẽ. XL uero ſtadijs in latitudine patens, centumq; in longitudine, aquæ dulcis eſt atq; potabilis.Paluſtri enim craſsitudine tenuiores habet latices: & undiq; in littora ac arenas deſinẽs,purus eſt,ac pręter hoc tẽperatus ad hauriendũ.& fluuio quidẽ ſiue fonte lenior eſt.ſemper aũt frigidior,q̃ lacus diffuſio patiẽ,manet:æſtiuisq; noctibus eius aquę ſub diuo perflatę,nequaquã æſtibus cedũt:id enim facere indigenis moris eſt. Varia aũt ſunt in eo piſciũ genera,ab alterius loci piſcibus tam ſapore q̃ ſpecie diſcreta:mediuſq; fluuio Iordane ſecatur.Cæterũ Iordanis fons Paniũ eſſe uidetur:ſed re uera huc terra conditus ferẽ ex ea quæ uocatur Phiale. Hæc aũt eſt, quà in Trachonitidẽ aſcenditur ad CXX ſtadiũ à Cæſarea,ad dexteram nõ longe à uia. Et proprie quidem ex rotunditate Phiala dicitẽ lacus,rotæ ſpeciem pręferens.ſemper autem intra eius labra cohibeẽ unda,nunquã deficiens uel exuberans.Cumq; interim hoc eſſe Iordanis principiũ neſciret,à tetrarcha quondam Trachonitidis Philippo deprehenſum eſt.Is namq; miſsis in Phialen paleis, inuenit eas apud Paniũ redditas,unde antea fluuius naſci credebaẽ.Naturalis quidẽ pulchritudo Panij,regijs opibus & Agrippæ diuitijs magnificentius accurata eſt.Manifeſtum aũt flumen Iordanis ex hoc antro incipiens, Semechonitis quidem lacus paludes ſecat cœnoſas:centum aũt & uiginti alijs pręteritis ſtadijs,poſt oppidũ Iuliada,Geneſar lacũ mediũ tranſemenſus,deinde multã per ſolitudinẽ in Aſphaltiten lacũ exit.Ad Geneſar uero lacũ eiuſdẽ nominis terra prætendiẽ,natura ſimul & pulchritudine admirabilis.Nullũ enim ipſa pro ubertate ſui negat arbuſtum,totamq; plantis conſeuere cultores.cæli uerò temperies etiam diuerſis aptiſsima eſt.nuces enim,quę arborum maxime frigoribus gaudent,infinitæ floreſcunt: ubi etiam palmæ, quas nutrit calor æſtiuus: has iuxta ficus & oleæ, quibus aura mollior deſtinata eſt: ut natu-

ræ magnificentiã hanc eſſe qs dixerit, uim adhibẽtis ut in unum conueniant inter ſe repugnãtia, anniq; temporũ contentionẽ bonam, ueluti ſingula peculiari ſtudio terræ fauerent. nõ enim ſolũ nutrit prẽter opinionẽ poma uaria, ſed etiam ſeruat, egregia quidẽ, & quodammodo regnãtia. Vuas ſanè & caricas ſine intermiſsione decẽ mẽſibus ſuggerit, cæteros uero fructus, anni ſpacio ſeneſcentes. Nam præter aeris lenitatẽ, & fonte quoq; irrigatur uberrimo, qui Capernaũ ab indigenis appellat̃. Eum nõnulli uenam eſſe Nili fluminis opinant̃, ꝙ ſimiles coracino Alexandrino generat piſces. Longitudo autẽ regionis ſecundum littora cognominis lacus xxx ſtadijs extendit̃, & latitudo xx. Horum quidem natura eiuſmodi eſt.

Tarichearum excidium. Cap. XIX

VEſpaſianus aũt perfectis ratibus, impoſita manu militum, quanta in eos qui lacu effugerant ſatis eſſet, unà prouehitur. Illi autẽ neq; compulſi ad terram euadendi facultatem habebant, infeſtis omnibus, neq; nauali bello pari cõditione pugnãdi. nam & ſcaphæ paruæ, atq; piraticæ aduerſus rates infirmæ erant: & cum pauci ſingulis uehe-rentur, cunctis ſimul inſtantibus Romanis appropinquare metuebant. Ve-runtamen circum rates nauigando, nonnunq̃ etiam propè accedendo, lapidibus Romanos eminus appetebant, aut cominus etiam irritando feriebãt: plus aũt ipſis utroq; modo nocebat̃. nec enim ſaxis quicquã præter crebros ſonitus agebant, quoniã cõtra ſeptos armis iaciebant̃, cõtiguiq; ſagittis eorum efficiebant̃: et ſi accedere propius auſi fuiſſent, priuſquã facerent aliqd, patiebant̃, cumq; ipſis nauigijs mergebant̃. Multos aũt uulnera inferre tentantium, qui pilis contingi poſſent, alios deſiliendo in ſcaphas Romani gladijs transfigebant: nõnullos, cõcurrentibus inter ſe ratibus in medio deprehenſos, cum nauiculis capiebant. Submerſorũ aũt qui capita ſuſtuliſſent, aut ſagittis præueniebant̃, aut ratibus occupabant̃: & ſi deſperatione cõpulſi inimicis adnatare tentaſſent, eis uel manus uel capita truncabant̃, plurimusque paſsim ac uarius erat interitus eorũ, donec in fugã uerſi, cæteri terrę appulſi ſunt, circumcluſis nauiculis ſuis. Excluſi aũt multi quidẽ in ipſo lacu telis cõfigebant̃, multos uero in terram egreſſos peremerũt Romani. Mixtũ autem ſanguine, plenumq; cadaueribus cerneres totum lacum. nullus enim ſaluus euaſit. Acerbus aũt ſecutis diebus odor illã regionẽ oppreſsit & facies. nam littora quidẽ naufragijs ſimul plena erant, & corporibus tumidis. caleſcẽtes aũt ac tabefacti mortui, cœli tractũ corrumpebant, ut non Iudæis ſolũ ille cauſus miſerabilis uideret̃, uerum etiam autoribus ipſis eſſet inuiſus. Iſte quidẽ illius prælij naualis exitus fuit. Perierunt cum his, qui pridẽ in ciuitate cecidere, ſex millia & quingẽti. At Veſpaſianus, pugna peracta, pro tribunali apud Taricheas reſidẽs, aduenã populũ ab indigenis ſecernebat, q autor belli extitiſſe uidebat̃: & an hi quoq; ſeruandi eſſent, cũ rectoribus deliberabat. his aũt affirmantibus eorũ liberationẽ, detrimento futurã: nec eũ dimiſſos quieſcere poſſe homines, qui & patrijs careret̃, uimq; adhibere ac bellũ inferre poſſent ad quos cõfugiſſent: Veſpaſianus ſalute quidem indignos eſſe eos, contraq; ſeruatores ſuos nouerat euaſuros: ſed de eorũ mortis genere cogitabat. Nã ſi ibi occiderent̃, nõ perpeſſuros ſuſpicabatur indigenas, tot

apud

apud ſe ſupplices obtruncari: fideq́; interpoſita deditis uim pigebat afferre: uerũ ab amicis ſuperabat, nihil in Iudæos non licere dicentibus: quodq́; utile eſſet, honeſto debere præponi, cum utrunq; obtineri nõ poſſet. Indubitata igit̃ conceſſa licentia, ſolo eos itinere, quod Tiberiada duceret, exire permiſit. Cũq́; illi facile his quæ cupierant credidiſſent, & quò iuſſum fuerat comitati, neq; pecunijs ſuis quicq̃ metuentes abirent: totam ad Tiberiada uſq; uiam Romani, ne quis euaderet, occupauerunt: eosq́; in ciuitatẽ concluſos, mox inſecutus Veſpaſianus omnes in ſtadio conſtituit. Et ſeniores quidem cum imbellibus, qui mille ducenti erant, iuſsit occidi: iuuenum aũt ualidiſsimos ſex millia lectos, ad Iſthmon Neroni tranſmiſit. Cæteram uero multitudinem triginta millia & quadringentos uendidit, præter alios quos Agrippæ donauerat. nam his qui ex eius regno eſſent, facere quod uellet ipſe permiſit. Verũ & iſtos rex uendidit. Reliquũ uulgus erant Trachonitæ & Gaulanitæ & Hippeni, pluresq́; Gadaritæ, ſeditioſi & fugitiui, & quibus probra pacis bellum conciliant. Capti ſunt autem VI idus Septembris.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER QVARTVS.

Obſidio Gamalenſium. Caput I

VICVNQVE autem Galilæorum Iotapatis exciſis à Romanis defecerant, hi ſe ad eos poſtq̃ Tarichæatę ſuperati ſunt, applicabant: omniaq́; Romani caſtella & ciuitates ceperant, præter Giſcalã, & qui montem Itaburium occuparant. Cum his autem rebellarat Gamala ciuitas, contra Tarichæas poſita ſupra lacum, quæ ad fines pertinebat Agrippæ, itemq́; Sogane & Seleucia. Et hę quidem Gaulanitidis regionis erant ambæ: Sogane ſuperioris partis, cui nomẽ eſt Gaulana: & inferioris Gamala. Seleucia uero ad lacum Semechonitem, triginta latum, & LX ſtadijs longum, paludesq́; ſuas ad Daphnen uſq; tẽdentem. Quæ regio cum aliàs ſit delicioſa, præcipue tamen fontes habet, qui minorem (quem ſic appellant) Iordanẽ alentes, ſub aureo Iouis templo in maiorem deducũt. Soganen quidẽ ac Seleuciã colentes, in principio defectionis Agrippa ſibi fœdere ſociauerat. Gamala uero ei nõ cedebat, freta locorũ difficultate, amplius q̃ Iotapata. Iugum namq; aſperum, ex alto monte deductum, mediam ceruicem erigit: & ubi ſupereminet, in longitudinem tendit: tantùm contrà decliue, quantum à tergo, ut cameli ſimilitudinem præferat: unde nomen etiam duxit, niſi q̃ expreſſam uocabuli ſignificationem indigenæ ſeruare non poſſunt. Et à fronte quidem ac lateribus, in ualles inuias ſcinditur. Pars uerò qua de monte pendet, paululũ difficultatem refugit. Verùm & hanc partem per obliquum exciſa foſſa, indigenæ inuiam fecerunt. Domus autem crebræ per pronã erant ædificatæ, nimioq́; prę cipitio tafurę

ſimilis ciuitas intra ſe decurrebat, in meridiem uergens. Auſtralis uerò collis immẽſa æditus altitudine, uſum arcis ſine muro ciuitati prębebat, rupesq; ſuperior ad profundam pertinens uallem. Fons aũt intra muros erat, in quẽ oppidũ deſinebat. Quãuis autẽ natura inexpugnabilis eſſet ciuitas, tamẽ etiã Ioſephus cum murorũ eam ambitu cingeret, foſsis & cuniculis reddidit firmiorem. Eius autem habitatores, natura quidem loci confidentiores erãt, q̃ Iotapateni: ſed multo pauciores, minusq; pugnaces: ſitusq; freti difficultate, plures ſe hoſtibus putabant. nam plena erat ciuitas, multis in eam q̃ eſſet tutiſsima, cõfugientibus. Vnde ab Agrippa quoq; præmiſsis ad obſidionem, per menſes ſeptem reſtitere. Veſpaſianus aũt profectus ex Ammaunte, ubi pro Tiberiade poſuerat caſtra (Ammaus autem, ſi quis nomẽ interpretetur, aquę calidę uocantur. Ibi enim eiuſmodi fons eſt, ſanandis corporum uitijs idoneus) Gamalam peruenit. & totam quidem ciuitatem, ita ut diximus poſitam, cuſtodia circũuallare nequibat. quà uero fieri poſſet, excubias collocauit: montemq; occupat ſuperiorem: in quo milites caſtris, ita ut aſſolet, muro circundatis, opus aggerum poſtremo aggrediunt. Et à parte quidẽ Orientis ſummo ſupra ciuitatẽ loco turris erat: ubi & quintadecima legio, necnon & quinta contra mediam ciuitatẽ operabat. foſſas aũt decima repleuit & ualles. Inter hæc Agrippam regem, cum acceſsiſſet ad muros, eorumq; defenſoribus de traditione loqui tentaret, funditorum quidam ad dextrum cubitũ lapide percutit. Et ille quidem propterea familiaribus ſuis circumſeptus eſt. Romanos aũt ira ſimul ob regem, ſuiq; metus ad obſidionem protinus incitauit: nullum Iudæos crudelitatis modum in alienigenas atq; hoſtes prętermiſſum ire credẽtes, qui circa gentilẽ ſuum, & eorum q̃ ipſis cõducerẽt ſuaſorem, tam immanes fuiſſent. Aggeribus autẽ manus multitudine, operisq; conſuetudine cito perfectis, machinas applicabant. Chares autẽ & Ioſephus (namq; ipſi erant oppidanorum potẽtiſsimi) armatos licet metu perculſos ordinauere: & quanq̃ non diu obſidionem poſſe ſuſtinere arbitrabant, quibus aqua itemq; alia uſui neceſſaria non ſufficerent, adhortati tamen eos ad mœnia produxerunt. Et pauliſper quidem machinis aduenientib. repugnarunt. baliſtis enim tormentisq; perculſi, in oppidum receſſerunt. Itaq; Romani tribus ex locis aggreſsi, murum arietibus quatiunt: & qua deiectus fuerat, infuſi magno cum armorum ſtrepitu ac turbarum ſonitu, ipſi quoq; inſuper ululantes cum oppidanis confligebant. illi autẽ ad primos aditus interim pertinaces, Romanis ne ultrà progrederent obſtabant. Cæterũ ui & multitudine ſuperati, undiq; ad excelſa ciuitatis loca fugiunt. deinde reuertentes inſtantibus ſibi hoſtibus incumbunt: illosq; impingendo per decliuia, locorum difficultate & anguſtia depreſſos interficiebant. Romani aũt cum neq; à uertice imminentibus repugnare, neq; in partẽ aliquam euadere poſſent, pronos eos urgentibus hoſtibus, in domos hoſtiũ plano contiguas refugiebant. ſed hæ repletæ labebant, quod pondus ſuſtinere non poterant: unaq; deiecta multas inferiores, itemq; illæ alias deturbabant. Ea res plurimos Romanorũ morte conſumpſit. incerti enim quid facerent, q̃uis ſubſidere tecta uiderent, tamen eò conuolabant. atq; ita multi quidẽ ruinis opprimebãtur: non pauci uerò ſubterfugientes, parte corporis mulctabant. Plurimi autem

puluere

puluere ſuffocati moriebantur. Sed ea Gamalenſes pro ſe fieri exiſtimabant: propriaq; incõmoda negligentes, magis inſtabant: hoſtesq; in ſua tecta urgendo cõpellebant. qui uero per anguſtos uiarũ cliuos cecidiſſent, eos telis deſuper miſsis interficiebant. Et ruinæ quidem lapidum copiam, ferrum uero eis mortui hoſtes dabant. cæſorũ enim gladios auferentes, his cõtra ſemineces utebantur. Multi iam procumbentibus tectis, ſemet inde proijciẽdo moriebantur: tergaq; dantibus, ne fuga quidem facilis erat. uiarũ namq; ignorantia, & caligine pulueris alius aliũ nõ agnoſcentes pererrabãt, & circa ſe ſternebantur. Sed illi quidem uix reperto exitu, ab oppido receſſerũt. Veſpaſianus aũt qui laborantibus ſemper interfuit, ſæuiſsimo dolore perculſus, cum ſuper militem ruere ciuitatẽ uideret, propriæ tuitionis oblitus, clàm paulatim ſuperiore in oppido locũ prehendit: ibiq; inter media pericula cũ paucis omnino relinquit. nec enim aderat tunc ei filius Titus, ad Mutianũ pridẽ in Syriã miſſus. Et dare quidẽ terga, neq; tutũ neq; honeſtũ ſibi putabat. rerum autem quas ab adoleſcẽtia geſſerat, ac propriæ uirtutis memoria, quaſi deo repletus, corpora ſociorum atq; arma condenſat, & cum his bellũ unà à uertice defluens ſuſtinebat: et neq; uirorũ neq; telorum multitudinem formidans manebat, donec eius animi obſtinationem hoſtes diuinã eſſe reputantes, impetũ remiſerunt. illis aũt iam infirmius oppugnantibus, ipſe pedẽ referens, non prius terga oſtendit, q̃ extra muros egreſſus eſt. Plurimi quidẽ Romani milites in ea pugna ceciderunt, & inter eos Ebutius decadarchus, uir non eo tantum prælio quo perijt, ſed ubiq; antea fortiſsimus comprobatus, quiq; plurimis malis Iudęos affeciſſet. In ea pugna centurio quidã nomine Gallus, cum decẽ militibus in quadam domo latuit. Eius autem habitatoribus dum cœnarent, quod in Romanos fuiſſet conſilium populi ſui, inter ſe fabulantibus, hoc audito (nam & ipſe Syrus erat, & hi quos ſecum habebat) nocte illos aggrediũt: omnibusq; mactatis ad Romanos ſaluus cum militibus euadit. Veſpaſianus aũt mœrere exercitũ aduerſis caſib. uidẽs, quodq; nullam interim tantam experti fuerant cladem: huiusq; rei magis eos pudere, q̃ ſolum ducẽ in periculis reliquiſſent, cõſolandos putabat: de ſe quidem nihil dicens, ne quem uel initio culpaſſe uideret. Oportere autem inquiens, quæ cõmunia eſſent fortiter ferre, naturã belli cogitantes, quodq; nuſquã eueniat ſine cruore uictoria, iterũq; habeat fortuna regreſſum. Multis tũc Iudęorũ millibus interfectis, exiguam pro his ſtipem ſe inimicę pepẽdiſſe fortunæ. Atq; ut iactantiũ eſſe, nimis ſecundis reb. inſoleſcere, ita eſſe ignauorum, in offenſionib. trepidare. uelox enim eſt, inquit, in utrunq; mutatio: & ille uir fortis habet, cuius ſobrius erit animus in reb. quoq; infeliciter geſtis: ut idẽ ſcilicet maneat, rectis conſilijs peccata corrigens. Quanq̃ ea quę nunc acciderũt, neq; mollitia noſtra, neq; Iudæorũ uirtus effecit. nã & illis pugnæ melioris, & nobis deterioris, cauſa fuit difficultas locorũ. Qua in re nimirũ quis reprehẽderit alacritatis ueſtræ temeritatẽ. nam cum hoſtes in excelſiora loca refugiſſent, manus cõtinere debuiſtis, neq; in ſummo uertice cõſtituta ſequi pericula: ſed capta inferiori ciuitate, paulatim eos q̃ refugerãt, ad tutiorem uobis & ſtabilẽ pugnã reuocare. nunc aũt immoderata feſtinatione uincendi, quàm id incautè fieret, nõ curaſtis. Inconſultus autem & furibundus

impetus belli,à Romanis alienus eſt, qui cũcta ordine peritiaq; perficimus, Barbarisq; cõueniens, & quo Iudæi maxime poſsidẽt. Oportet igitur nos ad propriam uirtutẽ recurrere: atq; indignæ offenſioni iraſci potius q̃ mœrere. Optimũ autem quiſq; de ſua manu ſolatium quærat.ita enim fiet, ut & amiſſos ulciſcamur, & in eos à quib.perempti ſunt,uindicemus.Ipſe autem, ita ut nunc feci,experiar æque ac uos pugnando primus ad bella pergere, & nouiſsimus inde diſcedere.Ille quidẽ his dictis recreauit exercitũ.At Gamalenſes bene geſta re,pauliſper animos erexere:quæ nulla ratione, magna magnificeq; prouenerat. mox autẽ reputantes ablatam ſibi eſſe fœderis ſpem, quodq; minime poſſent effugere(iam em̃ uictus eos defecerat)uehementer dolebant,animosq; remiſerant.Nec tñ quatenus ualebant,ſalutem ſuam negligebãt: ſed tam diſturbatas partes muri,qui erant fortiſsimi,q̃ integras, cæteri amplexi cuſtodiebant.Romanis aũt conſtruentibus aggeres, iterũq; tentantibus irruptionem,multi ex ciuitate per ualles deuias , qua nulli cuſtodes erant,& per cloacas diffugiebant: eos , qui metu ne caperẽt ibi remanerẽt, inopia conſumebat.ſolis enim undiq; alimenta qui pugnare poſſent, congerebant.Sed illi quidem in huiuſmodi calamitatibus perdurabant.

Itaburius mons occupatur à Placido. Cap. II

VEſpaſianus aũt inter curas obſidionis, ſubciſiuũ opus aggreditur aduerſus eos qui montem Itaburiũ occupauerant,inter campum magnum & Scythopolim ſitum: cuius altitudo quidem xxx ſtadijs conſurgens,ſeptentrionali tractu inacceſſa eſt.in uertice aũt, xx ſtadiorũ planicies patet,tota muro circundata.Hunc aũt tantum ambitũ quadraginta diebus ædificauerat Ioſephus:& alias ei materias, & aquas ſuggerentibus locis inferioribus.ſolam enim incolæ pluuialem habebant. Magna igit̃ in eo multitudine cõgregata,Veſpaſianus Placidũ cũ ſexcẽtis equitibus mittit.Huic aũt ſubeundi quidẽ montis ratio nulla erat.multos aũt fœderis ac ueniæ ſpe hortabat̃ ad pacem:& deſcendebant ad eũ ipſi quoq; inſidias molientes. nam & Placidus eo ſtudio mitiſsime cũ his loquebat̃, ut eos in planicie caperet:illiq; tanq̃ dictis obedientes,ad eum ueniebant,ut incautum aggrederent̃.Vicit tñ aſtutia Placidi.cœpto em̃ à Iudæis prælio,aſsimulat fugam : & poſtq̃ inſequentes ad magnam partem campi pellexit, reflectit in eos equitũ manus:plurimisq; in terga uerſis,aliquos interfecit. ſemotã uero multitudinẽ cæteram,ab aſcenſu prohibet. Itaq; alij quidem Itaburio relicto,in Hieroſolymam refugiebant.indigenę aũt fide accepta,q̃ eis aqua defecerat,& ſe,& montem Placido tradiderunt.

Excidium Gamalæ. Cap.III

APud Gamalam uero degentium audaciſsimi quiq; fuga diſperſi latebant,imbelles autem fame corrumpebant̃. At uerò pugnantium manus obſidionem ſuſtinebat, donec euenit ſecundo & uigeſimo die menſis Octobris, ut tres ex decimaquinta legione milites , circa matutinas uigilias editiſsimam præ cæteris turrim,quæ in ſua parte fuerat, ſubirẽt: eamq; occulte ſuffoderent:cum appoſiti ei cuſtodes neq; adeuntes eos(nox enim erat)nec poſtquam adiere,ſenſiſſent.Iidem autem milites,cauendo ne ſtrepitus fieret,quinq; ſaxis duriſsimis euolutis reſiliũt: ſubitoq; turris cum

magno

magno fragore decidit,unaq; cuſtodes præcipitant. At uero qui per alias cuſtodias erant,perturbati fugiebant: multosq; euadere auſos, peremere Romani:inter quos etiam Ioſephũ,ſuper dirutã muri partem quidã iaculo percuſſum,interfecit.Intus aũt in ciuitate degentibus,ſono concuſsis,multus erat pauor atq; diſcurſus, tanq̃ omnes eſſent hoſtes ingreſsi. Tuncq; Chares ægrotus & iacens defecit,cum timoris magnitudo morbum eius plurimum iuuiſſet ad mortẽ.Romani tamen prioris cladis memores, uſq; ad uigeſimã & tertiam diem ſupradicti menſis oppidum non ſunt ingreſsi. Titus autem (iam enim aderat)indignatione uulneris,quod Romanos ſe abſente perculerat,ducentis equitibus præter pedites lectis, otioſe in ciuitatem introiuit. eoq; prætergreſſo,uigiles quidem ubi ſenſerunt,ad arma cum clamore properabant.cognito aũt intus conſtituti eius ingreſſu,alij raptis liberis,trahentes etiam coniuges,cum ululatu & exclamationibus in arcẽ refugiebant: alij Tito occurrentes,ſine intermiſsione trucidabant.qui uerò prohibiti eſſent in arcem recurrere,neſcij quid facerẽt,Romanorũ præſidijs incidebant. ubiq; aũt infinitus erat morientiũ gemitus:perq; prona loca effuſus cruor,totum oppidũ diluebat.In eos aũt,qui arcem occupauerant,omnem Veſpaſianus induxit exercitum.Erat aũt ſaxoſus & acceſſu difficilimus uertex,in immẽſum æditus,& undiq; circũ rupiũ multitudine præceps: unde Romanos ad ſe adeuntes partim telis partim ſaxis deuolutis arcebant Iudæi, cum ipſos in excelſo loco poſitos nullæ ſagittæ contingerent. Verũ ad eorum interitũ diuino munere quodam,turbo exoritur, Romanorũ quidem tela in eos ferens,ipſorum aũt à Romanis repellens,& obliqua traducens:ut neq; in præruptis conſiſtere ꝓpter uiolentiam flatus poſſent,cum nihil eſſet immobile, neq; hoſtes ad ſe accedentes uidere.Itaq; ſupergreſsi Romani, eos circũueniunt:alios quidẽ repugnantes antecapiebant,alios manus dantes.in omnes aũt uehementius ſæuiebant, illorũ memoria quos in primo aggreſſu perdiderant.Multi aũt undiq; circumcluſi,deſperatione ſalutis,filios & coniuges & ſemetipſos in uallẽ præcipites dabant, quæ ſub arce in profundũ patebat. Euenit aũt,ut ipſorũ in ſe qui capti fuerant, immanitate lenior exiſteret iracundia Romanorum. ab his enim quatuor milia perempta ſunt:qui uero ſe præcipitauerunt,quinq; milia ſunt reperti.Neq; quiſquã,præter duas mulieres ſaluus euaſit:quæ ſorores erant,Philippi filiæ: qui Philippus Iachimo genitus erat,inſigni uiro,& qui ſub Agrippa rege dux exercitus fuerat.ſeruatę ſunt aũt,ꝙ excidij tempore Romanorũ impetum latuere.nec enim uel infantibus pepercere, quorũ multos ſinguli raptos ex arce proijciebant. Gamala quidem hoc modo exciſa eſt,tertio & uigeſimo die menſis Octobris:quę uigeſimo & primo die mẽſis Septembris cœperat rebellare.

Giſcãla à Tito capitur. Cap.IIII

IAmq; ſolũ Giſcala oppidulũ Galilææ reſtabat indomitũ:cuius multitudo pacis ſtudio tenebat, quòd erãt pleriq; agricolæ, ſpemq; ſuã ſemper in fructibus collocauerant.non paruæ autem manus latrocinalis permixtione corrupti erant,quo morbo etiam nõnulli ciuium laborabant.Hos autem ad defectionem impellebat atq; conflabat Leuiæ cuiuſdã filius,nomine Iohannes: homo ueneficus & fallax,uariusq; moribus, & im-

moderata ſperare promptus,miroq́; modo quæ ſperaſſet efficiens:atq; omnibus iam cognitus,q̃ affectandæ ſibi potentię cauſa bellum amaret.huic apud Giſcala ſeditioſorum turba parebat:quorum cauſa populus etiam legatos fortaſſe de traditione miſſurus,Romanorum tamen congreſſum in parte belli præſtolabaꝫ.At Veſpaſianus contra hos quidem Titum cum equitibus mille,decimam uerò legionẽ circa Scythopolim mittit:cum reliquis autem duabus Cæſaream ipſe regrediꝫ, dandam his ex labore continuo requiẽ putans,ex ciuitatũ copijs:eorumq́; corpora,itemq́; animos ad futura certamina exiſtimans eſſe refouendos.nec enim exiguũ ſibi laborem ſupereſſe de Hieroſolymis præuidebat,quæ & regalis eſſet ciuitas,& cũctæ nationi præſtaret. His autẽ qui ex bello fugiſſent in eam confluentibus, etiam naturalis munitio,itemq́; murorũ eius conſtructio,nõ minimam ei ſolicitudinẽ com parabat:cum uirorũ ſpiritum & audaciam, & ſine muris inexpugnabilẽ eſſe cogitaret:ob eamq́; rem milites,uelut athletas,ante certamina oportere curari.Tito aũt ciuitas Giſcala(equitando enim ad eam acceſſerat) aggreſsiõe capi facilis uidebaꝫ:ſciens tamen q̃ ea ui capta,paſsim à militib. populus abſumeretur(namq; ſatiatus erat ipſe iam cædibus) miſerans multitudinẽ etiã ipſe ſine ullo diſcrimine cum nocentibus intereuntem,pactione magis ſubigere ciuitatẽ uolebat.Itaq; plenis hominũ muris, quorum pleriq; perditæ factionis erant,mirari ſe ait,quó nam freti conſilio,cunctis iam ciuitatibus captis,illi ſoli Romanorum arma operirenꝫ, cum uiderent multo quidem munitiora oppida uno impetu fuiſſe ſubuerſa:ſecuros aũt fortunis ſuis potiri,q̃ Romanorum dextris credidiſſent:quas quidem etiam nunc illis ait ſe porrigere,neq; ob inſolentiam ſuccenſere, quia ſpei libertatis ignoſcẽdum putaret:non tñ,etiamſi quis impoſsibilia uelle perſeueraret.Quòd ſi dictis humaniſsimis nõ paruiſſent,fidemq́; dextris nõ habuiſſent,experturos arma crudelia:iam iamq́; cognituros eſſe,mœnia ſua ludũ fore machinis Romanorũ, quibus fidentes, ſoli ex Galilæis ſeſe oſtentarent arrogantes eſſe captiuos.
His dictis,populariũ quidem neminem non modò reſpõdere, ſed ne ad murum quidem licuit aſcendere:quia totum latrones occupauerant : & cuſtodes erant portis appoſiti,ne quis uel ad fœdus prodiret,uel equitũ quenq̃ in ciuitatẽ reciperet.Ioannes aũt accipere ſe conditiones ait,& aut perſuaſurũ, aut neceſsitatem belli renitentibus adhibiturũ.Illum tamen diem Iudęorum legi oportere concedi:quoniam ſicut arma mouere,ita etiam de pace cõuenire nefas haberent.Nam & Romanos ſcire,q̃ ab omni ceſſaret opere dierũ ſeptem circuitio,quam ſi temeraſſent,non minus coactos, quàm qui cogerent,piaculum cõmiſſuros,ipſumq́; Titum:nullum enim illi ex mora eſſe diſpendium formidandum, q̃ unius noctis ſpacium propter fugæ conſilium ceperit, præſertim cum id obſeruare circũſedentẽ nemo prohibeat:ſibi aũt magnũ eſſe lucrũ,nulla in re deſpicere patrios mores.Et illũ decere,qui pacem nõ ſperantibus indulget,legẽ quoq; ſeruare ſeruatis .His Titũ Ioannes fallere conabaꝫ,non tm̃ pro ſeptimi diei religione, quantũ pro ſua ſalute ſolicitus.uerebaꝫ autem,ne ſtatim capta ciuitate,ſolus deſtitueretꝫ,qui totam in nocte ac fuga uitæ ſpem collocaſſet.Verũ profecto dei nutu in excidiũ Hieroſolymorũ Ioannẽ ſaluũ eſſe cupientis,factũ eſt ut nõ ſolũ induciarũ cauſa

tionem

tionē Titus admitteret, uerumetiā in ſuperiori parte oppidi caſtra poneret, ad Cydoeſſam, qui mediterraneus eſt Tyriorū uicus ualidiſsimus, Galilæis ſemper exoſus. Nocte aūt Ioannes, cum nullas Romanorū excubias circa oppidū uideret, arrepta occaſione, nō ſolū his quos circa ſe habebat armatos, ſed etiā ſenioribus plurimis cū familijs abductis, in Hieroſolymā fugiebat. Sed uſq; ad uigeſimū quidem ſtadium fieri poſſe uidebaī, ut mulieres ac pueros, aliamq; multitudinē ſecum duceret, homo quem captiuitatis, itemq; ſalutis metus urgeret. ultra uero procedēte eo, relinquebaī: & oriebaī atrox remanentiū fletus. quanto enim quiſq; longius à ſuis aberat, tanto propiorē ſe hoſtibus eſſe credebat. Iamq; affore qui ſe caperēt exiſtimantes, neceſſario pauitabant: & ad ſtrepitū, quem ipſorū curſus faciebat, aſsidue reſpectabāt, uelut inſtantibus quos fugiſſent: multiq; ſimul ruebant, & circa uiam plurimos certamen præcedentiū conterebat. Miſerabile autem fœminarum & infantium erat exitium. Aut ſi quam iactarent uocem, nōnullæ uiros aut propinquos, ut ſe operirent, orabant. Sed Ioannis exhortatio ſuperabat, ut ſeipſos ſeruarent inclamantis: eoq; confugerent, unde pro remanentib. etiam ſi raperent, pœnas à Romanis peterent. Multitudo quidem eorum qui fugerant, ut cuiq; uiriū fuit, cito diſperſa eſt. Luce uero facta Titus ad muros aderat, fœderis cauſa: populus aūt portis ei patefactis, cum cōiugibus occurrentes, tanq; benemerito, & qui cuſtodia ciuitatem liberaſſet, acclamabāt: ſimúlque Ioannis fugam ſignificantes, ut & ſibi parceret obſecrabant, & eos qui ex nouarū rerum cupidis reliqui ſupereſſent, ulciſceret. Ille aūt precibus populi poſtulatus, equitum partem ut Ioannem perſequeret, mittit. Sed eū quidem occupare nequiuere, q̄ antequā uenerant, in Hieroſolymam ſeſe receperat. unà uero fugientiū propè ad duo millia perimunt: mulieres ac pueros paulo minus q̄ tria millia circumactos reducunt. Titus autem indigne ferebat, non ſtatim à Ioanne pœnas fraudis exactas. irato uerò animo ſatis eſſe q̄ ſpe deciderat ad ſolatium putans, captiuorū & qui trucidati fuerant multitudinem, in oppidum cum fauore ingrediī: iuſsisq; militibus minimam muri partem iure poſſeſsionis abrumpere, minitando magis q̄ puniendo reprimebat perturbatæ ciuitatis autores. Multos enim propter odia domeſtica, uel ꝓprias inimicitias, delatores innocētię fore credebat, ſi dignos pœna diſcerneret: meliuſq; noxium relinquere metu ſuſpenſum, q̄ immeritum quenquā cum eo perdere, exiſtimabat. Illū enim fortaſsis modeſtiorē futurū, uel metu ſupplicij, uel q̄ erubeſceret præteritorum criminum uenia: ſine cauſa uero morientium pœnas, nullo modo corrigi poſſe. Præſidijs tamen ciuitatē circumdedit, quæ tam nouarum rerum ſtudioſos cōpeſcerent, q̄ pro pace ſentientes, quos ibi relicturus erat, maiore fiducia firmarent. Galilæa quidē tota, poſtquam multo ſudore Romanos exercuit, hoc modo ſubacta eſt.

Hieroſolymitani excidij initium. Cap. V

APud Hieroſolymam uero, ad Ioannis introitū, omnis populus erat effuſus, & circa ſingulos, q̄ unà confugerant, numeroſa turba collecti, quas foris clades experti eſſent, percontabanī. Illorū autem feruens quidē adhuc atque interruptus anhelitus, neceſsitatē ſignificabat. Veruntamē in malis quoq; ſibi arrogabant: nō Romanorū

uim fuiſſe dicentes, ſed ſponte ueniſſe, ut cum his ex tutiori loco pugnarent. Inconſultorũ enim atq; inutiliũ eſſe hominũ, incaute pro Giſcalis & inualidis oppidulis periclitari, cũ arma uigorẽq; oporteat pro metropoli ſuſcipere, atq; ſeruare: ſignificando tñ excidiũ Giſcalorum, etiã quam dicebant honeſtam diſceſsionẽ ſuam, ut multi fugam eſſe intelligerẽt, prodiderũt. Auditis aũt quæ captiui pertulere, non mediocris populũ perturbatio tenuit, magnumq; id eſſe argumentũ proprij reputabant excidij. At Ioannes eorũ quidem quos fugiẽtes reliquerat, cauſa minus erubeſcebat. ſingulos aũt circuiẽs ſpe ad bellum incitabat, infirmitatẽ Romanorũ aſſerens, propriasq; uires ex tollens, & imperitorũ ea cauillatione inſcitiã decipiens, q̃ etiamſi pennas ſumerent, nunq̃ Hieroſolymorũ mœnia tranſgrederentur Romani, qui p̃ Galilæorum uicis tanta mala pertuliſſent, atq; in eorum muris machinas cõtriuiſſent. His eius dictis magna quidem corrumpebatur iuuenum manus. prudentiorum aũt atq; ſeniorum nemo erat, qui non futura proſpiciens, uelut iam perditam ciuitatem lugeret. Et populus quidem in ea confuſione tunc erat. At uero per territorium manus agreſtium, ante ſeditionem quæ Hieroſolymis orta eſt, diſcordare iam cœperat. Titus enim à Giſcala Cęſareã, Veſpaſianus aũt à Cæſarea Iamniam & Azotum profectus, utramq; ſubegit: impoſitisq; illic præſidijs, reuertebat, maximam ducens eorum multitudinem, qui ſe fœdere ſociauerant. Singulas aũt ciuitates tumultus bellumq; inteſtinum exagitabat: quantumq; à Rom. reſpiraſſent, in ſemetipſos manus uertebant: cũ inter amatores belli ac pacis cupidos eſſet ſæua cõtentio: dudumq; diſcordiũ pertinacia primo inter domos accenderet: deinde inter ſe amiciſſimi populi diſſiderẽt: & ad ſimilia uolentes quiſque conueniens, aperte iam coacta multitudine rebellaret. Itaq; diſſenſiones quidem apud oẽs erant: nouitatis autẽ armorumq; cupientes ſenibus ac ſobrijs iuuentute atq; audacia præſtabant. Primo autem indigenarũ ſinguli prædari cœperunt: deinde ex compoſito cõfertis cuneis, per territorium latrocinabantur: ut quod ad crudelitatem atq; iniuſtitiã ſpectat, nihil à Romanis gentiles abeſſent: atq; ipſis qui uaſtabant, illatum à Romanis excidiũ leuius uideretur. Ciuitatum uerò cuſtodes, partim quia defatigari pigeret, partim odio nationis, aũt nulli, aut minimo erant male affectis auxilio: donec rapinarũ ſocietate undiq; cõgregati collegiorũ latrocinalium principes, atq; in agmen cõflati Hieroſolymis irrumpunt. quæ ciuitas à nullo regebat: & more patrio gentiles omnes ſine obſeruatione recipiebat: tunc præcipue cunctis exiſtimantibus, uniuerſos q̃ ſuperinfluerẽt, adiumẽto ex beneuolẽtia uenire. Quæ quidem res etiam ſine diſſenſione ciuitatẽ poſtea peſſundedit, eo q̃ iners & inutilis multitudo quę pugnacibus ſufficere poſſent, alimenta conſumpſit: hisq; præter bellum etiã ſeditionẽ famemq; comparauit: alijq; latrones ex agris eò tranſgreſsi, ac multo ſęuioribus quos intus inuenere ſociati, nullũ atrox facinus intermittebãt. Nec enim rapinis & expoliationibus metiebant audaciã, ſed uſque ad cædes ruebant: nõ clàm, neq; per noctẽ, aut quos libet homines, uerum luce palàm nobiliſsimos quoſq; adoriẽdo. Nam primũ Antipam regij generis uirum, & adeò potentiſsimũ ciuiũ, ut etiã publicos theſauros fidei ſuę permiſſos haberet, cõprehenſum cuſtodiæ tradiderũt: poſt hunc etiam Leuiã quendã, inſignem

gnẽm uirũ,& Sopham filiũ Raguelis,regalis ſimiliter utrunq; familiæ, omnesq; præterea,qui præſtare alijs uidebañ. Grauis aũt metus populũ poſſidebat:& uelut capta ciuitate,ſalutẽ propriam quiſq; curabat.Illi aũt clauſorũ uinculis non fuere contenti,neq; tutum arbitrabañ ea potẽtia uiros diutius cuſtodire.nam & ipſos,& domos eorũ non paucis uiris frequentari, ac per hoc ad ulciſcendum eſſe idoneos,& prẽterea rebellaturum fortaſſe populũ, iniquitate cõmotum. Decreto igiť eos occidi, mittunt quendam de ſuo numero Ioannem,ad cædes promptiſsimum,qui lingua patria Dorcadis filius dicebať:eumq; alij decem armati gladijs, ſecuti ad carcerẽ, ibi quos reperiſſent interficiunt.Fingebant aũt huius immaniſsimi ſceleris cauſam,cum Romanis eos de traditione ciuitatis collocutos fuiſſe,cõmunisq; libertatis proditores interemiſſe dicebant,prorſus, ut audacia ſua tanq̃ ſeruatores ciuitatis,ac bene de ea meriti gloriarenť. Euenit autem populum quidem ad hoc humilitatis ac formidinis,illos uerò inſolentiæ progredi,ut in eorũ eſſet arbitrio etiam pontificum deſignatio.deniq; familijs abrogatis,unde per ſucceſsionem pontifices creabañ,incognitos atq; ignobiles conſtituebant, ut impiorũ facinorũ ſocios haberent. nam qui ſupra meritũ ſummos honores adepti erant,his obediebãt neceſſario, qui ſibi eos præſtiterãt:qm̃ & dignitate præditos,uarijs machinis fictisq; ſermonibus cõmittebant,opportunitatem ſibi ex eorũ qui ſe prohibere poterant,contentione captantes: donec hominũ perſecutione ſatiati, in diuinitatẽ contumelias tranſtulerunt, pedibusq; pollutis in ſanctũ locũ introire cœperunt.Iam uerò populo cõtra eos cõcitato(namq; autor erat Ananus,æuo maximus pontificũ,itemq; ſapientiſsimus:& qui fortaſsis ciuitatẽ conſeruaſſet,ſi inſidiatorũ manus potuiſſet effugere)illi templũ dei aduerſus populi turbam, caſtellũ ac profugiũ ſibi fecere,quod pro domicilio habebant tyrannidis. Acerbis aũt malis admiſcebatur etiã cauillatio,quæ præ cæteris eorũ factis erat dolori. tentando enim quanto metu populus teneretť,ſuasq; uires explorãdo, ſorte põtifices creare conati ſunt,cũ his(ut diximus)ex familijs ſucceſsio debereť. huic aũt fraudi mos antiquus obtendebať. nam & olim ſorte põtificatũ deferri ſolitũ fuiſſe dicebant.re aũt uera,legis erat abrogatio firmioris, per eos qui ad potẽtiam deſignandorũ magiſtratuũ licentiam cõpararent.Itaq; una ſacratarũ tribuũ accita quæ Eniachin appellať,pontificem ſortiebañ: caſuq; ſors exit homini,per quẽ maximè eorũ iniquitas demõſtrata eſt,Phani cuidam,filio Samuelis,ex uico Aphthaſi, non ſolũ non expõtificibus orto, ſed apertè quid eſſet pontificatus, propter ruſticitatẽ penitus neſcienti. Deniq; inuitũ eum rure abſtractũ,ut in ſcena fieri ſolet,aliena ornauere pſona:indutũq; ſacra ueſte, qd facere deberet,ſubito inſtituebant:ludumq; & iocũ eſſe tantum nefas arbitrabañ.cæteri uero ſacerdotes,procul ſpectantes ludibrio legem haberi, lacrymas uix tenebant,honoresq; ſacrorũ ſolui grauiter ingemebant. Populus aũt hanc eorum audaciam nõ tulit,ſed omnes quaſi ad deponendam tyrannidem animos intenderant.nam qui præſtare cæteris uidebañ, Gorion Ioſephi filius,& Simeon Gamalielis,tam ſingulos circumeũtes,quàm ſimul uniuerſos in concionibus hortabañ,quo tandem aliquando libertatis corruptores ultum irent,ſanctumq; locũ ab hominibus ſceleratis purgare properarent

perarent. Pontifices etiã probatiſsimi, Gamala quidem filius Ieſu, Anani autem Ananus, populũ frequẽter in cœtib. exprobrando eius ſegnitiẽ, contra Zelotas excitauerunt. ita enim ſe ipſi uocabãt, uti bonarũ profeſsionũ æmuli, ac non qui peſsimam facinorũ immanitatem ſuperaſſent. Itaq; in concionem populo congregato, cunctisq; indignantib. occupationes ſanctorum, itemq; rapinas & cædes, nondũ aũt promptis ad ulciſcendũ, ꝓpterea q̃ inexpugnabiles (id enim uerũ erat) Zelotæ putabantur, ſtans inter eos medius Ananus, & ad legẽ crebro reſpectans, cum lacrymis oppleſſet oculos: Equidem, inquit, mori potius deberẽ, quàm dei domiciliũ uidere tantis refertum piaculis: atq; inacceſſa & ſancta loca ſceleratorũ pedibus frequentari: uerùm tamen ſacerdotali ueſte amictus, & ſanctiſsimũ uenerabiliũ nominũ ferens, uiuo: atq; animæ amore teneor, nec ꝓ ſenectute quidem mea mortẽ ſuſtinẽs glorioſam. Igitur ſolus ibo, & tanquã in ſolitudine animam meam ſolam dabo pro deo. nam quid opus eſt uiuere in populo, clades ſuas minime ſentiente, & apud quos mala præſentia nemo prohibet? ſiquidẽ ſpoliati patimini, ac uerberati reticetis, & ne gemitu quidẽ aperto quiſquã proſequitur interemptos. O acerbam dominationẽ. Quid de tyrannis querar? Nunquid nõ à uobis ueſtra potẽtia nutriti ſunt? nunquid non deſpectis qui primi erant, cum adhuc pauci eſſent, uos dum tacetis, plures eos feciſtis? atq; illis armatis quieſcentes, in uoſmetipſos arma uertiſtis? cum primos eorũ conatus oportuiſſet infringi, quando cognatos conuitijs appetebant. Vos aũt negligendo, ad deprẽdationẽ noxios irritaſtis, quia uaſtatarũ ẽdiũ nulla ratio erat. Itaq; iam domini ipſi rapiebantẽ, eisq; cum per mediam ciuitatẽ traherentẽ, nemo erat auxilio. Illi aũt à uobis proditos, etiam uinculis affecere: non dico quales & quantos, ſed q̃ non accuſatos, indemnatos, uinctos nemo adiuuit. reſtabat eoſdem uidere trucidari. hoc etiam uidimus: uelut è grege brutorum animalium cum prẽcipua quæq; duceretur hoſtia, ne uocem quidẽ quiſquam emiſit, nedum dexteram mouit. Patiemini ergo, patiemini, etiã ſancta conculcari uidentes? Cumq; omnes audaciæ gradus nefarijs hominibus ſubieceritis, eorũ præſtantiam reueremini? nunc enim profecto ad maiora procederent, ſi quid maius quod euerterent inueniretur. Tenetur quidẽ munitiſsimus ciuitatis locus, ſanũ appellatione, re arx quædam ſiue caſtellũ. Tãta igitur contra uos tyrannide munita, & inimicis ſuper uerticẽ poſitis, ut uidetis, q̃d cogitatis? aut quibus ueſtras ſententias applicatis? An Romanos exſpectatis, ut ſanctis ueſtris opitulentur? Ita quidẽ ſe noſtræ ciuitatis habent res, eoq; iam calamitatis uentũ eſt, ut miſereatur noſtri etiam hoſtis. Nõ exurgetis ó miſeri reſpectisq; uulneribus ueſtris, quod etiã feras beſtias facere uidemus, nõ ultum ibitis in hos, qui uos percuſſere? Nõ ſuas quiſq; recordabitur clades, & ante oculos poſitis quæ ꝓtulerit, ad ultionẽ animos acuet? Perijt apud uos (ni fallor) affectionũ omniũ cariſsima, & maxime naturalis, cupiditas libertatis. ſeruitutis aũt ac dominorũ amantes facti ſumus, tanquã ſubiugari à maiorib. didicerimus. Atq; illi quidẽ multa & maxima bella, ut in libertate uiuerent, pertulerũt, ne aut Aegyptiorũ aut Medorũ potẽtiæ cederent, dummodo ne facerẽt quæ iuberentur. Et quid opus eſt de maioribus loqui? Hoc ipſum bellũ quod cum Romanis nunc gerimus, utrum cõmode an contra incommode

cõmode non referam, palàm quid habet cauſæ, niſi libertatem? Ergo qui dominis totius orbis ſeruire non patimur, gentiles noſtros ferimus tyrannos? Quanq̃ externis obedientes, ad fortunam ſemel id referunt, cuius iniuria uicti ſunt. At uero peſsimis ſuorum cedere, ignauorum eſt, & cupientium ſeruiendi. Ad hæc autẽ, quia Romanorũ mentio facta eſt, non uos celabo, quid dum loquor interuenerit, mentẽq́; retraxerit: quod etiam ſi ab his capti fuerimus (abſit aũt huius dicti periculum) nihil acerbius experiemur, quàm iſti nos affecere. Quo pacto aũt non lacrymis dignum ſit, illorũ quidem in templo donaria cernere, gentiliũ uero ſpolia, qui nobilitatẽ huius maximæ omnium ciuitatis compilauerunt: eosq́; uiros trucidatos uideri, quibus etiã illi poſt uictoriam obtemperaſſent? Et Romanos quidem nunq̃ tranſgredi auſos eſſe limitem profanorũ, aut ſacratæ quicq̃ conſuetudinis præterire: ſanctorum autem ambitum, quamuis procul aſpectum perhorreſcere: quoſdã uero in his locis natos, ac ſub noſtris moribus educatos, & qui Iudæi uocentur, inter media ſancta deambulare, manibus adhuc ſuis gentili cæde calentibus? Quis igitur externum bellum metuat, ex cõparatione domeſtici? Multo nobis æquior eſt hoſtis. nam ſi proprie rebus ſunt aptanda uocabula, fortaſſe reperietur, legum quidem conſeruatores nobis fuiſſe Romanos, hoſtes uero intus haberi. Verũ hos inſidiatores libertatis exitio deberi, neq; facinorum eorum dignũ excogitari poſſe ſupplicium, certũ eſt: idemq́; omnib. uobis, & ante orationem meam eſſe perſuaſum, atq; ipſis uos rebus quas pertuliſtis, in eos eſſe cõmotos. pleriq; aũt fortaſſe multitudinem eorũ, atq; audaciam reformidant: & præterea q̃ in loco ſuperiore conſiſtunt. Sed hęc ut ueſtra negligentia conflata ſunt, ita nunc magis proficient, ſi morabimur. nam & numerus illorum in dies ſingulos alitur, eo q̃ nequiſsimus quiſq; ad ſimiles profugiat: & audaciam plus accendit, q̃ nullum adhuc eius impedimentum interuenit: locoq́; ſuperiore utentur, & quidẽ cum apparatu, ſi his tempus demus. Quòd ſi aduerſus eos ire cœperimus, humiliores erunt, mihi credite, cõſcientia: & celſioris loci beneficiũ, reputatio ſcelerũ perdet. Fortaſſe aũt dei pariter ſpreta maieſtas, in ipſos tela retorſerit, ſuisq́; miſsilibus conſumentur impij. Videãt nos tantũmodo, & deiecti ſunt: quanq̃ pulchrum eſt, ut etiã ſi quod periculũ immineat, pro ſacris ianuis moriamur: ac ſi nõ liberis & coniugibus, pro deo tñ eiusq́; ſanctis animas profundamus. Præbebo aũt manũ, atq; ſententiã: & neq; conſiliũ uobis ullũ deerit ad cautionẽ, neq; me corpori meo parcere uidebitis. His Ananus contra Zelotas populũ hortabatur: non quidẽ neſciens iam expugnari uix poſſe propter multitudinẽ ac iuuentutẽ animorumq́; pertinaciam, multoq́; magis ꝑpter conſcientiã commiſſorũ: nec enim conceſſum iri ueniã his quæ perpetrauerant, ſperabãt: ueruntamen quiduis perpeti præſtabilius exiſtimabat, q̃ in tanta rerũ perturbatione remp. negligere. Populus aũt duci ſe clamabat in eos, cõtra quos rogabatur: & ad ſubeũda pericula quiſq; promptus erat. Sed dum Ananus magis idoneos diſcerneret, atq; ordinaret ad prælium, Zelotæ cunctis conatib. eius cognitis (certos enim qui omnia ſibi nunciarẽt habebant) in pontificẽ commouent: ac modo ꝑ cuneos modo ſimul uniuerſi ꝑſiliunt: neq; obuio cuiq̃ parcebat. Cito autẽ & Ananus populum congregauit, multitudine quidem ſuperio-

ſuperiorem:armis uero conſtipatis,nõ erant Zelotæ inferiores.alacritas uerò,quod deerat, in utriſq; ſupplebat. nam & ciues armis iram conceperant fortiorem:& qui de templo exierant, quauis multitudine maiorẽ audaciam. quippe illi quidem habitare ſe in ciuitate minime poſſe arbitrabant̃, niſi Zelotas eximerent: hi uero niſi uiciſſent, nullum ſe non ſubituros eſſe ſupplicium.Manus aũt conſeruere,pro ducibus obedientes motibus animorũ.Et primo quidẽ in ciuitate ac pro templo eminus miſsis lapidibus ſemet inuicẽ appetebant.ſi uero aliqua pars terga uertiſſet,uictores gladijs utebant̃. cũq; plurimi ſauciarent̃,multæ cædes utrobiq; fiebant.Et populares quidẽ in domos referebant̃ à ſuis.Zelotarũ autem quicunq; uulneratus fuiſſet, in templum aſcendebat,ſacram humũ cruore perfundens,ut ſolo eorum ſanguine uiolatam religionẽ recte quis dixerit. Semper quidem latrones excurrendo in cõgreſsionibus præualebãt.Irati uerò populares, proficiẽte quotidie numero ſuo,cum deſides increparent,quiq; à tergo ſequebant̃, nõ aperiendo fugientibus uiam inuitos eos repugnare cõpellerent, uniuerſos quidẽ ſuos in hoſtes conuertunt.illis aũt,quia uim ferre nõ poterant, paulatim ad templum recedentibus,irrumpit unà cum ſocijs Ananus.Vnde factũ eſt,ut eos ꝙ ambitu exteriori expulſi eſſent,metus inuaderet:ideoq; in murum interiorem fuga recepti,mature ianuas occluderent. Verũ Anano portis quidẽ ſacris manus afferre non placebat,hoſtibus quoq; deſuper tela torquentibus, nefas eſſe exiſtimanti,etiamſi uiciſſet,non luſtratũ prius populum introducere.Ex omni aũt ſuorum multitudine ſex ferè armatorum milia ſortitus, cuſtodes eos in porticibus collocat.his aũt qui ſuccenderent, in excubijs alios per ordinem ponit.Multi aũt honeſtorum ab optimatibus ad id electi,mercede conductos pauperes uice ſua præſidijs deſtinabant. Fit aũt his omnib. exitij cauſa Ioannes,quem ex Giſcalis effugiſſe prædiximus.is enim dolis plenus,& uehementẽ dominationis cupiditatẽ mente circumferẽs, iamdudum rebus cõmunibus moliebat̃ inſidias. Itaq; tunc eadem qnæ populus ſentire ſe ſimulans,aderat Anano:tam diebus cum proceribus capienti conſilium, quàm noctibus peragranti cuſtodias:omniaq; ſecreta Zelotis renunciabat: nullumq; populi conſilium non prius q̃ caperetur,inimici ſciebant eius indicio.immoderatis uero & Ananũ, & populi principes placabat obſequijs, ne in aliquam ſuſpicionem ueniret affectans.Sed hæc eius honorificentia in contrarium uertebat̃.Erat enim ex adulationũ uarietate ſuſpectior: eoq; ipſo quod etiam nõ accitus aſsiduus erat,arcanorũ proditor habebat̃.Etenim perſpiciebat Ananus,omnia ſua conſilia hoſtes intelligere: & quæ Ioannes faceret,ſuſpicionẽ proditionis habebant. ſubmouere aũt illum non erat facile,neq; poſsibile, ꝙ malitia præualeret:ac præter hoc multorũ non ignobilium, qui ſummis rebus adhibebant̃, patrocinio ſuccinctus erat. Viſum eſt igit̃ ab eo ſacramentum beneuolentiæ cauſa peti:nihilq; dubitans,& fidẽ populo ſe ſeruaturũ iurauit,neq; factum eius inimicis ullũ,neq; conſiliũ proditurum:unaq; deponendis rebellibus,& manu & uoluntate operam collaturũ.Itaq; Ananus eiusq; ſocij, quoniã iurato crediderũt, nulla iam ſuſpicioẽ ſuis eum conſilijs adhibebant:moxq; ab ijſdem concordiæ cauſa legatus intromittitur ad Zelotas.curæ namq; habebãt, ne fanum culpa ſua polluer̃et,

né ue

néue quiſquã in eo procũberet Iudæorũ. Ille aũt, quaſi Zelotis ac nõ contrà pro beneuolẽtia iurauiſſet, ingreſſus ad eos, medius cõſtitit: & ſæpe quidem ſe illorũ cauſa in magno periculo fuiſſe dixit, ne quid ſecretorũ ignorarent, quæ in eos Ananus cũ ſocijs cogitaſſet. nunc aũt ingens cum ipſis omnibus ſubiturũ eſſe diſcrimen, niſi diuinũ quoddã præſto fuerit auxiliũ. nihil enim iam morari Ananũ: ſed perſuaſiſſe quidem populo, ad Veſpaſianum legatos mittere, ut ad capiendã ciuitatẽ quamprimũ uenire properaret, indixiſſe autẽ luſtrationẽ poſtero die, ut religiõe ſimulata intromiſsi, uel etiã ui prælio manus conſererent. Se autẽ non uidere, q̃ diu aut obſidionem ſuſtinebunt, aut cum tanta manu acie cõgrediẽtur. Ad hæc addebat, quod ipſe dei prouidentia trãſactionis eſſet cauſa legatus. hanc enim ſpem Ananum his proponere, quo nihil ſuſpicantes eos ſubito aggrederetur. Itaq; oportere, ſi quis habendam uitæ rationem duceret, aut obſidentibus ſupplicare, aut foris aliquod præſidiũ petere. Quos aũt ſi uicti eſſent, ueniæ ſpes foueret, immemores audaciæ ſuę credere, ſimul ac factores pœnituerit admiſſorum, in gratiam ſtatim eos qui perpeſsi ſunt redituros. Sed nocentiũ quidem ſæpe inuiſam etiam pœnitudinem fieri, læſis autem iram in licentia ſæuiorem: imminere autem illis ait interfectorum amicos atq; cognatos, totũq; populum pro diſſolutis legibus ac iudicijs indignatione flagrantẽ: ubi etiam ſi qua pars miſericordiæ fuerit, maiori eam iraſcentium turbæ ceſſuram. Talia quidẽ uariabat Ioannes, terrorem incutiens multitudini. externum uerò auxiliũ aperte quidem indicare quod diceret non audebat: Idumæos autem ſignificabat. utq; principes Zelotarum priuatim etiam commoueret, crudelitatis Ananum arguebat, ipſis eum maxime minitari confirmans.

Idumæorum aduentus pro Hieroſolymitanis & acta. Cap. VI

IRant aũt Eleazarus Simonis filius, qui etiã prẽter alios idoneus eſſe uidebatur & rectè cõſulere, & quę cõſuluiſſet efficere, itẽq; Zacharias filius Amphicali, uterq; à ſacerdotibus genus ducẽs. Hi præter cõmunes, etiã priuatis interminationibus cognitis, quodq; Anani factio potentiæ ſibi cõparandæ cauſa Romanos accerſeret (nam & hoc Ioannes affinxerat) diu quidẽ quid agerẽt dubitabãt, anguſtijs tẽporis cõcluſi. populũ em haud multo poſt eos aggredi paratũ eſſe cogitabãt: externi uero ſubſidij facultatẽ, inſidiarũ ſibi celeritate prẽreptã: priusq; fore ut omnia paterent, q̃ auxiliariũ quisq̃ iſta cognoſceret. aduocari tamẽ Idumæos placuit. ſcriptaq; breuiter epiſtola, q̃ circũuẽto populo Ananus uellet Romanis metropolim ꝓdere: ipſi aũt pro libertate diſsidẽtes, in tẽplo obſiderent: minimũq; tẽporis ſalutẽ ſibi promitteret: ac niſi mature ſubuenirẽt, ipſos quidẽ Anano atq; inimicis, at uero ciuitatẽ Romanis ilico ſubiugandã: pleraq; nũcijs ad rectores Idumæorũ referẽda mandãt. Ad hoc aũt lecti ſunt duo uiri ſtrenui, & dicendi peritiſsimi, & ad perſuadẽdũ ſatis idonei: quodq; his rebus eſſet utilius pro dum uelocitate prẽſtãtes. nã Idumęos cõfeſtim parituros certũ erat, q̃ turbarum cupiẽs & incõdita eſſet natio, ſemperq; ad motus facilis atq; ſuſpẽſa, & rerũ mutationib. lęta, minimisq; petentiũ blanditijs ad bella prõptiſsima: & uelut ad feſtorũ quandã ſolennitatẽ, ſic ad prælia properãs. celeritatẽ autem nuncij exigebãt: atq; iſtis nihil deerat alacritatis. uterq; autem Ananias uoca-

batur. Iāq; apud rectores aderāt Idumęorū. Illi aūt ſimul epiſtola mādatisq; attoniti, quaſi furibūdi circūcurſare gentē, militiāq; denunciare cœperunt. Itaq; mox & dicto citius multitudo cōuenerat, omnesq; pro libertate metropoleos arma rapiebāt. Cōgregati aūt propè ad x x M, cum ducibus quatuor Hieroſolymā ueniunt: hoc eſt Ioāne & Iacobo Soſæ filijs, & præterea Simone Cathlæ, & Phinea Cluſoth filijs. Ananū aūt profectio legatorū, itēq; uigiles eius latuit, ſed nō etiā impetus Iudæorū. hoc em̄ antè cognito, portas eis clauſit, & muris cuſtodes appoſuit. nō tamē uiſum eſt bello cū his congredi, ſed uerbis eis ante pſuadere cōcordiā. Stans ergo in aduerſa turri Ieſus, poſt Ananū æuo pontificū maximus. Cū multæ, inquit, & uariæ turbæ tenuerint ciuitatē, in nulla re ſic miranda fortuna eſt, ut in eo, q̄ peſsimis etiā inopinata cōſpirāt. etenim perditiſsimis hominib. cōtra nos auxilio ueniſtis, tanta cū alacritate, quanta nec in Barbaros aduocāte uos metropoli uenire decuiſſet. Et ſi quidē uidere cōſenſionē ueſtram ſimilē eſſe horū hominū qui uos rogauerūt, nō exiſtimarē impetū carere ratione. nihil em̄ æque ac morū cognatio concordiā firmat. Nunc uero illi quidē, ſi quis eorū ſingulos exploraueri, mille mortibus digni reperient. nam ludibria & purgamenta totius ruſticæ plebis, luxu abſumptis patrimonijs ſuis, poſtq̄ in uicis & ciuitatib. proximis audaciā exercuere, poſtremo in ſacrā ciuitatē clām influxere ut latrones, ſolūq; religioſum immanitate polluerūt ſcelerū: eosq; uideas ſine metu inter ſancta ebrios, & auiditate uētris peremptorū ſpolia cōſumentes. ueſtra uero multitudo armatorūq; talis ornatus eſt, qualē deceret eſſe, ſi publico uos cō ſilio metropolis inuitaret, in alienigenas laturos auxilia. quid igitur hoc eſſe quis dixerit, niſi fortunæ iniuriā: cū pro nequiſsimis cōueniſſe & integræ nationis ueſtræ arma uideant cōſpirare? Iamdudū quidē reperire nequeo, quid nam fuerit quod uos tā cito cōmouerit. nec em̄ ſine magna cauſa fieri potuiſſet ut arma pro latronib. aduerſus cognatū populū caperetis. quid? Romanos audiſtis & proditionē? his enim quidā ueſtrum obſtrepebant nunc, libertādæ metropoleos cauſa ueniſſe dicentes. unde mirati ſumus præter alia, noxiorum tale cōmentū. uiros em̄ natura libertatis amatores, eoq; cū externis hoſtibus pugnare paratiſsimos, aliter cōtra nos efferare nō poterāt, q̄ uaſtatæ libertatis proditione mētita. Sed em̄ uos cōſiderare oportet, qui nos inſimulauerint: fidemq; in nos ueritatis ex rebus cōmunibus, non ex ficto ſermone colligere. Quid enim paſsi, nunc demū nos dedimus Romanis, cum ab initio licuerit aut ab his nō deficere, aut quia defecimus, cito redire in gratiā, priuſq̄ circa nos omnia uaſtarent? nāq; iā, ne uolentib. quidē nobis, tranſactio facilis eſt: cum & ſuperbos eos effecerit Galilæa ſub iugū miſſa: morteq; grauiorem afferat turpitudinē, appropinquātes placare. Equidē quod in me eſt, pacem morti antepono. ſemel aūt bello appetitus, poſtq̄ pugna cōmiſſa eſt, glorioſam mortē uita captiui exiſtimo potiorē. Sed utrum nos populi principes aiunt clām miſiſſe aliquē ad Romanos, an etiā totum populū cōmuni ſuffragio? Siquidē nobis dicāt, quos amicos miſerimus, qui ſerui fuerint proditionis miniſtri. Cum iret aliquis deprehenſus eſt, rediens captus eſt, literas nacti ſunt? Quemadmodū aūt tantam ciuium multitudinem lateremus, cum quibus omni hora uerſaremur? Paucis aūt, atq; his incluſis, qui de templo ne in

ciuitatem

ciuitatē quidem prodire posſent, quo pacto ſunt cognita, quæ occulte extra ciuitatē fierent? An uero nunc cognouere, quando auſorum pœnæ reddendæ ſunt? donec aūt ſine metu fuere, neminē noſtrum proditorē ſuſpicabantur? Sin ad populū cauſam referunt, publicū habuit nempe cōcilium, nemo aberat cōcioni: ideoq; manifeſtior ad uos nuncius fama citius properaſſet. Quid aūt opus erat legatos mittere, cum certa nobis eſſet de tranſactione ſentētia? Et quis deſignatus ſit dicant. Sed hæ quidē male perituroru, & inſtantes pœnas euitare cupiētiū cauſationes ſunt. Quin etiā ſi ciuitatē prodi in fatis eſſet, id quoq; ipſos qui nos criminant auſuros opinor: quorū audaciæ unum malum uidet deeſſe proditio. Vos aūt oportet, quia ſemel cū armis adeſtis, primum (id quod eſt iuſtiſsimū) iuuare metropolim, et unà nobiſcū tyrānos eximere, per quos iudicia diſſoluta ſunt: qui calcatis legib. iura ſuis gladijs perniſere: deniq; nobiles uiros nō incuſatos, ex medio raptos foro, primū uinculis cruciarūt: deinde nō uoce neq; prece eorū morati, neci tradiderunt. Licet aūt uobis nō belli lege ingreſsis, horū uidere argumentū, quæ dixi, deſolatas domos rapinis, cōiuges in ueſte lugubri ac familias peremptorū, & per totam ciuitatē ululatus & fletus. nullus enim non perſecutionē expertus eſt impiorum. Qui ad hoc inſaniæ prorupere, ut latrocinalem audaciam nō ſolum ex agris atq; alienis ciuitatibus in hanc, quæ & caput & facies gētis eſt, ſed in phanum etiā ex ciuitate transferrent. Deniq; hoc ſibi & ad excurſus et ad perfugium elegerunt, isq; fiſcus illis eſt eorū quæ in nos cōparantur: & locus toti orbi terræ uenerabilis, quiq; ab uniuerſis alienigenis, ab extremo limite mundi ueniētibus, honorat, per hæc quæ apud nos nata ſunt portenta conculcatur. Exultant aūt rebus deſperatis, populos committi populis, & ciuitatibus ciuitates, gentesq; in ſua uiſcera delectū habere, cū debueritis (ut dixi) quod factu eſſet optimum ac deceret, nobiſcum nocentes eximere: atq; hanc ipſam fallaciam ultum ire, quod auxilio uos aduocare auſi ſunt, quos metuere uindices debuiſſent. Quòd ſi eiuſmodi hominū preces reuerendas putatis, attamen licet uobis armis depoſitis, cognatorū habitu introire ciuitatem: medioq; inter hoſtes atq; auxiliares ſuſcepto nomine, de noſtris diſcordijs iudicare: quanquam reputate quid habebunt cōmodi, cum de manifeſtis ac tantis criminibus apud uos cauſam dicturi ſunt, qui hominibus non accuſatis, ne uerbum quidē facere permiſere. Ferant igitur hanc ex ueſtro aduentu gratiā. Si uero neq; nobiſcum indignari neq; iudicare uultis, tertiū reſtat, ut relictis utriſq; partibus, nec noſtris cladibus inſultetis, nec cum inſidiatoribus metropoleos maneatis. Nam etſi maxime quenq̄ noſtrū ſuſpicamini Romanis collocutū, obſeruare uobis itinera licet: tūq; demū tueri metropolim, cum factum aliquid huiuſmodi patuerit, quale delatū eſt, & in autores eius, ſi conuicti fuerint, uindicare. Nō em uos præueniunt hoſtes, iuxta ciuitatem ſedibus poſitis. Sin horū nihil uobis gratū aut mediocre uidetur, ne portarū clauſtra miremini, quatenus arma portabitis. Hæc quidē Ieſus loquebat. Idumæorum aūt multitudo nequaq̄ animum aduertebat, ardens iracūdia, quòd non paratū habuiſſet introitū: proq; armis inter ſe duces indignabantur, captiuitatem eſſe exiſtimantes, ſi ea quibuſdam iubentibus depoſuiſſent. Vnus autem ducum Simon filius Cathlæ, uix placato ſuorum tumultu, ſtans in eo

loco unde exaudiri à pontificib. posset, nõ iã mirari se ait, si libertatis propugnatores in tẽplo obsiderẽt incluſi, cũ illi cunctæ genti cõmunẽ clauserint ciuitatẽ: & Romanos quidẽ fortasse, coronatis etiã portis recipere sint parati, Idumæos aũt ex turribus alloquant, captaq; iubeant pro libertate arma proijcere: cognatisq; non credentes custodiã ciuitatis, iudices eos discordiarũ fieri uelint: & alios accusando q̃ indemnatos ciues occiderint, ipsi totã damnẽt ignominia nationẽ. deniq; urbem omnib. alienigenis religionis causa patentem, nunc domesticis præclusistis. Valde em̃ contra uos festinabamus, & ad gerendum cum gentilibus bellũ: qui ob hoc adesse properauimus, ut uos seruaremus liberos. Nempe taliter uos etiã hi quos obsidetis læsere, tamq; uerisi miles puto suspiciões in illos quoq; colligitis. Deinde q̃ reip. defensores sunt intus in custodia tenentes, genere cõiunctissimis gentibus simul uniuersis ciuitatem præclusam tyrannidẽ perferre dicitis, cũ tam cõtumelioſis nos iubeatis obtẽperare præceptis: nomenq; potentiæ alijs, qui uos tyrannos patiunt̃, annectitis. Quis cauillationẽ uestri sermonis tulerit, cum rerum repugnantiã uideat? Etenim uobis etiam nunc Idumæos excludentibus ciuitate (namque ipsi nos à patrijs sacris arcetis) recte quis eos incusauerit qui custodiũtur in templo, q̃ cum ausi essent plectere proditores, quos uiros nobiles & innocentes pro societate facinoris dictitatis, nõ à uobis inceperint, summaq; proditionis membra præciderint? Sed licet illi molliores quàm res poscebat inuenti sint, nos tamen domiciliũ dei seruabimus Idumæi, & pro cõmuni patria propugnabimus: tamq; foris irruentes, q̃ intus insidiãtes, hostes pariter ulciscemur. Hic aũt manebimus pro muris armati, donec aut uos Romani respiciendo liberent, aut ipsi recuperata libertatis cura mutemini.

De clade Iudæorum ab Idumæis facta. Cap. VII.

His dictis Idumæorũ quidẽ multitudo clamore eõsensit: Iesus aũt tristis recessit, cum nec Idumæos quicq̃ sentire moderatũ, & duplici bello oppugnari ciuitatẽ uideret. Quippe nec Idumæorũ tumor & spiritus quiescebat, indigne ferentiũ cõtumeliã q̃ essent ciuitate prohibiti: & q̃ Zelotarũ uires esse firmas crediderãt, erubescentiũ, postq̃ nihil eos sibi auxiliari posse uiderẽt, ut iam ueniſſe pœniteret. Pudor autem nullare penitus gesta redeundi, pœnitudinem superabat. Itaq; ibidẽ prope murum temere tabernaculis positis, manendũ esse statuere. Infinita uerò hyems nocte illa uenit, uentiq; uiolẽti cum imbribus orti sunt, & crebra fulgura, horrendaq; tonitrua, cõcussæq; terræ uasti mugitus: certũq; erat apud omnes, hominũ exitio mundi statum esse turbatũ, neq; paruum quid rerum hæc signa portẽdere. Vna uerò Idumæis & oppidanis erat opinio: illis quidẽ irasci deũ militiæ causa, existimantibus: neq; se posse euadere, si aduersus metropolim arma mouissent: Anano aũt eiusq; socijs, etiã sine prælio uicisse, demumq; pro se bellũ administrare credẽtibus. Sed profecto falsi erãt interpretes futurorũ, & quæ sui passuri essent, cõtra hostes fore diuinabãt. Verũ Idumæi quidẽ cateruatim densatis corporibus inuicẽ sese fouebãt, scutisq; contextis protecti capita, minus pluuia lædebãtur: Zelotæ autem magis illorum quàm suo periculo cruciabantur: collectiq; deliberabant, si quam reperire subsidij machinam illis possent. Horũ aũt ardentioribus uidebatur, ui armorum

rum

rum cuſtodes inuadere: atq; in ciuitatẽ impetu facto palã portas auxiliatoribus aperire. nã & cuſtodes eximprouiſo, & qꝑ plures inermes ac belli expertes eſſent, facile turbatũ iri, & multitudinẽ ciuiũ difficulter colligi poſſe: quoniam domi quiſq; propter hyemẽ cõtineret. quin etſi periculũ aliquod interuenerit, qduis ſubire ſatius q̃ negligere tot copias ſui cauſa turpiter perituras atqui prudẽtiores erãt, uim adhiberi diſſuadebãt. nõ em̃ ſui tantũ cauſa cuſtodes ampliari, ſed etiã ciuitatis murũ uidebãt propter Idumæos diligẽtius cuſtodiri: & ubiq; adeſſe Ananũ, omnibusq; horis inuiſere cuſtodias exiſtimabant. ſed hoc alijs noctib. ita habuerat. illa uero, nõ ſua deſidia requieuerat, ſed ut & ipſe & cuſtodũ manus fato duce interirẽt. Nãq; iã nocte prouecta, & gliſcẽte hyeme, cuſtodes in porticu diſpoſitos opprimit ſomnus. At Zelotis conſiliũ ſubit, ut ferris tẽplo ſacratis portarũ uectes ſecarẽt. affuit aũt illis, ne exaudiret crepitus, uentorũ ſonus, & crebra tonitrua: fanoq; egreſſi, ad murũ clanculo ueniũt: ſeratãq; portã, quæ uerſus Idumæos erat, aperiunt. Illi aũt primũ Ananũ conari aliquid ſuſpicati, unuſquiſq; dextrã ad gladiũ, quaſi repugnaturi applicant mature: deinde his qui ad ſe uenerãt agnitis, introibant. Qui quidẽ, ſi tunc manus uertere in ciuitatẽ uoluiſſent, nihil obſtabat quo minus totus populus interiret: tãta ira ferebant. uerũ Zelotas primo eximere cuſtodia feſtinabãt: illis quoq; multũ precantibus, q eos receperant ne deſpicerẽt malis obſeſſos, quorũ gratia uenerãt, neq; his acerbius periculum importarẽt. captis em̃ cuſtodibus, facilioꝛẽ illis in ciuitatẽ impetũ fore: ſed ſi ſemel eos cõcitaſſent, iã illos cõtineri nõ poſſe, quin ſi ſenſerint cõgregent, & per aſcenſus nitentib. ſe opponãt. Idẽ igit Idumæis uiſum eſt: iamq; in templum per ciuitatẽ ſubibãt, cũ ſuſpenſi Zelotæ aduentũ eorũ prẽſtolarent. Denicq; his ingreſsis, etiã ipſi cõfidẽter ex interiori fano progreſsi ſunt, mixticq; Idumæis in cuſtodes irruerũt. Cæſis aũt nõnullis, quos ſomnus oppreſſerat, omnis multitudo ad clamorẽ uigilantiũ ſuſcitata eſt, raptisq; armis ad repugnandum non ſine ſtupore properabant. Ac primũ quidem Zelotas ſolos conari aliquid ſuſpicantes, quaſi eos ſuperaturi numero cõfidebant: ubi uero foris alios circunfundi uiderent, Idumæos irrupiſſe ſenſere. Et maior quidem pars eorũ, armis pariter animisq; depoſitis in queſtibus erant. pauci uero iuuenũ fortiter cõmuniti, occurrẽdo Idumæis, aliquãdiu ſegniorẽ multitudinem protegebant: alij cladem ciuitatis habitatoribus nunciabãt. Illorum aũt auxilio uenire nullus audebat, cognito Idumæos irrupiſſe: ſed ipſi quoq; irrita uociferantes, cum fletibus reſpondebant: plurimusq; mulierũ ululatus ſuſcitabatur, ſi quando cuſtodum quiſquã in periculũ aliquod incidiſſet. Quin & Zelotæ Idumæorum clamorẽ geminabant, magisq; horribiles tempeſtas faciebat omnium uoces. Nemini aũt Idumæi pepercere, quod natura crudeliſsimi ad cædes erant, & hyeme grauiter afficiebantur, propterea q; his qui ſe excluſerant ut inimicis utebantur, tam ſupplicantibus quàm repugnantibus infenſi. Multos enim cognationem referentes, utq; cõmune fanum reuererentur orantes, gladijs transfigebant. Nullus autem fugiendi locus, neq; ſpes ſalutis erat. Compulſi autem circa ſe, magis quàm ui oppreſsi laniabantur, cum recedendi ſpatium non daretur, nec interfectores à cædibus temperarent. Incerti autem quid agerent, in ciuitatẽ ſe præcipitabant: miſeri

(ut mihi uidetur) eo quod fugiebant crudelius ſubeuntes exitiũ, donec templum exterius ſanguine redundauit. Octo aũt milia & quingentos mortuos dies inuenit. Nec tamen his Idumæorũ ira ſatiata eſt: ſed uerſis in ciuitatẽ manibus, oẽs domos diripiebant: quemq; fortuito inueniſſent, morti dabãt. Et cæteræ quidem multitudinis cędem ſuperuacuã eſſe ducebant: pontifices autem perueſtigabant: & in illos pleriq; ferebantur, ſtatimq; cõprehenſos obtruncabant: ſtantesq; ſuper eorũ cadauera, nunc Anano populi beneuolentiã, nunc Ieſu quæ de muro dixerat, exprobrabant. Ad hoc aũt impietatis progreſsi ſunt, ut etiã inſepultos eos abiecerint: cũ præſertim Iudęis tanta ſepulturæ cura ſit, ut etiã iudicio cruci ſuffixos, ad occaſum ſolis deponãt atq; ſepeliant. Et quidem nõ errauerim, ſi Anani mortẽ dixero excidij ciuitatis fuiſſe principiũ, & ex illo die muros euerſos, remq; publicã Iudæorũ perijſſe, quo pontificem rectoremq; ſalutis ſuæ iugulatũ in media ciuitate uiderunt. Erat autem & aliàs uir laudabilis atq; iuſtiſsimus, & præter nobilitatis ac dignitatis & honoris, quo erat præditus, amplitudinẽ, infimis amabat æquari. Libertatis aũt maxime fautor erat: & is qui populi affectaret imperium. Cõmodis autem proprijs cõmunes ſemper utilitates anteponebat, ſuper oñia paci ſtudens. Sciebat eñ Romanos non poſſe expugnari: ac proſpiciebat, ſi paciſci utiliter nequiſſent Iudæi, omnino eos perituros. ut aũt breuiter dicam, cum Anano uiuo ad tranſactionem ueniſſent. Mirus enim erat dicere, mirus populo perſuadere quę uellet. Iam uero impedientes bellantesq; ſubegerat. Plurimum autem moræ ſub tali duce attuliſſent Romanis. Huic iunctus erat Ieſus, illo quidem comparatione inferior, ſed pręſtãs cæteris: ut putem deum, qui tanquam uiolatam ciuitatem perire flammis, purgariq; ſancta uellet, conſulto defenſores eorum, & qui ea chariſima ducerent, amputaſſe. Itaq; paulo ante ſacris indumentis amictos, & toto orbe celeberrimæ religionis autores, quiq; undiq; in ciuitatem commeantibus uenerabiles habebantur, iacere nudos prædam canibus ac feris uideres. Quos quidem uiros ipſam puto gemuiſſe uirtutem, tantum licuiſſe uitijs flentem.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER QVINTVS.

De altera ſtrage, & reditu Idumæorum, Zelotarumq; crudelitate. Cap. 1

ANano quidem & Ieſu eiuſmodi finis euenit. Poſt illos uerò tam Zelotæ q̃ Idumæi paſsim plebem, quaſi nefandorũ animalium gregem, irruendo mactabant. Et uulgus quidem in quolibet loco deprehenſum necabãt: correptos aũt nobiles & adoleſcentes, uinctos in carcerem cõcludebant, ſpe, hõnullos eorũ ſibi poſſe ſociari nece dilata. Verum hæc nullum mouebãt, ſed cuncti mortẽ præoptauerant, dũmodo ne aduerſus patriam cõmunem nequiſsime cõſpirarent: ſæuiſsima tamen ante cædẽ uerbera

bera ſuſtinebãt, exulcerati plagis atq; tormẽtis. cũq; iã corpus non ſufficeret cruciatibus. tandẽ gladiũ merebant. quos aũt die cepiſſẽt, eos in cuſtodiã nocte ducebãt: extractosq; inde, ſi quos mori cõtigiſſet abijciebãt, ut uinctis alijs locus eſſet. Tãtus aũt populũ pauor occupauerat atq; formido, ut ne flere quidẽ palàm quisq̃, ſiue ſepelire propriũ funus auderet, ſed erant occultæ clauſorũ etiã lachrymæ, & ne quis inimicorũ audiret, circũſpectantes gemebant. paria nanq; his qui lugebant, etiã qui luxiſſent ilico patiebant. exiguam uero nocte ſublatã terrã manibus, corporib. inijciebãt, et nõnunq̃ die, ſi qs fuiſſet audacior. Duodecim aũt milia hoc modo nobiliũ periere. Illi aũt iã cędes exoſi, nullo pudore iudicij uim & cognitionis cauillãdo imitabant. Itaq; cùm illuſtriũ quendã Zachariã Baruch filiũ interficere decreuiſſẽt (iritabantur em̃ q̃ nequiſſimis inimicus nimis erat, & probis amicus, itẽq; locuples) neq; ſolum fortunarũ eius direptionẽ ſperaret, ſed etiã remotũ iri uirum ad ſe deijciendos potentẽ, ſeptuaginta plebeiorũ honeſtiſſimos ex præcepto cõuocant, iudicũ ſpecie poteſtate carẽtes, & apud eos Zachariã, quaſi res proderet Romanis, accuſant: quodq; ad Veſpaſianũ proditionis cauſa miſiſſet. Sed neq; argumẽtũ, neq; ulla probatio criminis erat. ipſi aũt miſiſſe dixerũt, & hoc haberi pro fide ueritatis uolebãt. Zacharias aũt ubi nullã ſpẽ ſalutis ſibi relictã eſſe uidit, per inſidias nõ in iudiciũ ſed in carcerẽ ductus, uitæ ſuæ deſperationẽ libertate nõ priuauit: ſed exorſus ueri quidẽ ſimilitudinẽ obiectorũ deriſit, & illata ſibi crimina breuiter diluit: in accuſatores aũt oratione cõuerſa, oẽs eorũ iniquitates per ordinẽ ꝓſecutus eſt, multaq; de perturbatione rerũ querebat. Zelotæ uerò obſtrepentes, uix à gladijs tẽperabant, ſpeciem cauillationẽq; iudicij ſui uſq; ad finẽ permanere cupiẽtes, & prẽter hoc iudices experiri, an periculoſo tẽpore iuſtitiæ memores forent. Igitur oẽs ſeptuaginta pro eo ſententiã ferunt, & pro eo mori, q̃ ſibi aſſcribi eius interitũ maluere. Illo uerò abſoluto Zelotarũ clamor tollitur, & uniuerſi quidẽ iudicibus iraſcebant, qui ſimulationẽ datæ ſibi poteſtatis nõ intellexerãt. duo uero exaudaciſſimis aggreſſi Zachariã, in medio tẽplo interficiunt: & illudendo, habes, inquiunt, & à nobis de abſolutione ſententiã certiorẽ: eumq; ſtatim in ſubiectam uallem de tẽplo proijciunt. Iudices uero, contumeliæ cauſa uerſis gladijs ferientes, tẽpli ambitu pepulere. cædi em̃ eorũ pepercerant, ut diſſecti per ciuitatẽ, nuncij fierent apud oẽs ſeruitutis. Idumæos aũt iam ueniſſe pœnitebat, neq; his geſta placebant. Quibus collectis, Zelotarũ quidã ſecretò indicabat uniuerſa: & quæcunq; hi qui eos aduocauerant ſcelerate ſeciſſent, omnia demonſtrabat: arma quidẽ cepiſſe eos, quaſi Romanis à pontificibus metropolis proderetur, reperiſſe aũt nullũ proditionis indiciũ. Illos uero qui tutari eam ſimularent, & belli facinora auſos & tyrãnidis, ab initio quidẽ prohibendos fuiſſe. Verũ quia ſemel in ſocietatẽ inteſtinæ cædis inciderant, finẽ delictis adhibendũ, neq; uires hominibus ſuggerendas morem patrum deſtruentibus. Nam etſi portas grauiter ferrent ſibi atq; in oppidum aditũ eſſe præcluſum, pœnas ab his qui prohibuerãt eſſe repetitas: & Ananũ quidem peremptũ: una uerò nocte populum totũ penè cõſumptũ. Quarum rerum multos quidem ſuorum pœnitere ſentirent: eorum autem uiderent, à quibus rogati eſſent, crudelitatẽ immenſam: ne ipſos quidem per quos ſal-

ui erant erubeſcẽtiũ.in oculis em̃ auxiliatorũ peſsima facinora cõmittere,illo rumq; iniurias Idumæis imputari,quatenus ea nõ ꝓhibeãt, neq; ab his ſepa-rent̃.Debere igitur(quoniã de ꝓditione quæ dicta ſunt, calumniã fuiſſe pa-tuiſſet,nullusq; Romanorũ impetus timeret̃, aduerſus ciuitatẽ uero inexpu-gnabilis eſſet potẽtia corroborata)illos domũ recedere: malorũq; ſocietatẽ uitando cuncta diluere flagitia, quorũ nõ ſponte,ſed decepti participes exti-tiſſent.Perſuaſum eſt Idumęis .Et primũ eos qui erãt in cuſtodijs ſoluũt,pro pè ad duo milia populariũ,ſtatimq; relicta ciuitate ad Simonẽ ueniũt,de quo paulo poſt cõmemorabimus: deinde domũ ex Hieroſolymis abiere.Euenit aũt eorũ diſceſsũ utriſq; pariter inopinatũ uideri.nã & populus neſcius pœ-nitudinis, paululũ fiducia recreatus eſt, ueluti inimicis leuatus: & Zelotarũ creuit inſolentia,quaſi nõ auxilijs caruiſſent,ſed ijs eſſent liberati, quorũ pu-dore ac reuerẽtia criminib. tẽperabant. Deniq; nulla iã erat facinorũ mora neq; cunctatio:ſed feſtinatis quidẽ cõſilijs in rebus ſingulis utebant̃:quæ ue-ro placuiſſent, ipſa cogitatione citius peragebãt. Maxime aũt in uiros fortes atq; inſignes cædibus ſæuiebant: cũ inuidia nobilitatẽ abſumerẽt metu uirtu tum:unamq; cautionẽ putarẽt, nullũ optimatũ ſupereſſe. Itaq; occiſus eſt cũ multis alijs Gorion,dignitate ſimul & genere præſtans, & plus poſſe popu-lum gaudens, plenusq; ſpiritu,libertatis amator ut nullus alius Iudęorũ,quẽ tamen libertas præter alias uirtutes perdidit.Sed ne Peraita quidẽ Niger eo-rum manus effugit,bellis cũ Romanis geſtis uir ſtrenuus cõprobatus:qui eti am ſæpe uociferans,& cicatrices oſtendẽs, per mediã ciuitatẽ trahebat̃. Du-ctus uerò extra portas,deſperata iã ſalute,ne ſepultura careret ſupplicabat.Il li aũt prius interminati,ꝙ humum ei quã deſiderabat conceſſuri non eſſent, mox etiã mortẽ intulere.Qui tamen cum occideret̃,Romanos eis ultores im precatus eſt:famemq; præter bellũ ac peſtilentiã,& ad hæc omnia ipſorũ mu tuas manus: eaq; uniuerſa cõfirmauit apud impios deus, & quod iuſtiſsimũ eſſet effecit, ut audaciam ſuam q̃ primum experirentur inter ſe diſsidentes. Niger quidem occiſus,quem habebant de oppreſsione ſui metu eos leuauit. Pars aũt plebis nulla erat, cui non ad interitũ excogitabatur occiſio. Namq; alij quòd iamdudum alijs ciuibus reſtitiſſent interficiebantur: qui uerò nihil offenderant, ſubitas pacis tẽpore cauſas excipiebant. Et qui omnino libere eos non adiſſent,pro contemptoribus:qui uero obſequentes,pro inſidiato-ribus habebantur: unaq; maximorũ criminum & mediocrium pœna,mors erat. neq; euaſit quiſquam, niſi aut ignobilitate aut fortuna perhumilis.

De inteſtina diſcordia Hieroſolymorum. Cap. II

ROmani aũt omnes ad ciuitatem animos intendebant, hoſtiũ diſ-ſenſionẽ lucrũ ſibi eſſe cenſentes:& Veſpaſianũ, penes quẽ ſum ma rei poteſtas erat,incitabãt, diuinæ prouidentiæ dicẽtes auxi-lio in ſemet hoſtes eſſe cõuerſos: ueruntamẽ uelox eſſe momen-tum,& Iudæos cito in concordiã redituros, aut inteſtinis malis defeſſos, aut redactos in pœnitudinẽ.Ad quos Veſpaſianus ait:Plurimũ eos quid fieri cõ ueniat ignorare, tanquam in theatro cupientes quantum armis ac manibus poſſent oſtẽtare potius cum periculo: quàm ſecum quid eſſet utile reputare. Nam ſi ſtatim ciuitatẽ aggrederẽtur,ipſos cauſam hoſtibus fore concordiæ,

ac uires

acuires eorũ etiã nunc uigentes in ſe prouocaturos. Sin operirentur, paucioribus ac moderatiorib. his uſuros domeſtica ſeditione cõſumptis. Deũ nãq; melius q̃ ipſos diſponere, qui ſine labore Iudæos Romanis traderet, nulloq; periculo exercitui uictoriã cõdonaret. Proinde manib. proprijs intereuntibus inimicis, maximoq; malo, hoc eſt ſeditione turbatis, debere ſe potius periculorũ ſpectatores eſſe, q̃ cũ hominib. mortẽ appetentibus atq; inteſtina rabie inſanientibus cõfligere. Si quis aũt putauerit uictoriæ gloriã ſine prælio fieri uilioꝛẽ, ſciat, inquit, armorũ incerto exitu cõmodius eſſe cõmode perficere quod intendit. Neq; eñ manu præclaris eſſe minus laudabiles, qui paria geſſerint moderatione atq; prudentia. Simul aũt dum hoſtes imminuerentur, etiã milites ex laboribus aſſiduis recreatos ualentiores ductũ iri. Prętereа nõ id eſſe tẽpus, ut maturæ occupanda uideatur uictoriæ claritudo. nec enim armis fabricandis aut muris, uel auxilijs congregandis Iudæos operam dare, atq; ideo moras differentibus nocituras: ſed bello domeſtico ac diſſenſione tumidos, miſerabiliora pati quotidie, q̃ ipſi eos capti afficerent intromiſſi. Proinde ſiue quis ſecuritatẽ conſideret, ſinendos eſſe qui ſemet abſumerent: ſiue facti gloriam clarioꝛẽ, nequaq̃ manus inteſtino morbo laborantibus afferendas: ſi quidem ratione recta diceretur, non ipſorum ſed diſcordiæ fuiſſe uictoriam. Hæc Veſpaſianus: eiq; dicenti rectores militũ cõſentiebant: moxq; apparuit q̃ utile fuiſſet eius cõſiliũ. Namq; in dies ſingulos multi ad eum cõfluebant fugiẽdo Zelotas. Erat aũt fuga difficilis, q̃ omnes exitus cuſtodibus obſidebantur. Et ſi quis ibi qualibet ex cauſa deprehenſus fuiſſet, uelut ad Romanos ire cuperet, interficiebatur. qui tamen eis dediſſet pecuniam, ſaluus abibat: & qui nõ dabat, ſolus proditor habebatur. Reſtabat igitur, pecunioſis fugam redimentibus, ſolos pauperes iugulari. Mortui uero per omnes uias coaceruabantur innumeri, multiq; etiã transfugere cupientium; rurſus in ciuitate perire præoptabant. nam ſpe ſepulturæ in patria mori tolerabilius uidebatur. Illi aũt ad hoc crudelitatis deuiauerant, ut neq; intus neq; per itinera occiſis humũ cõcederent: ſed ueluti cum patrijs legibus etiã naturæ iura diſturbare pepigiſſent, ſuaq; in homines iniuſtitia diuinitatẽ quoq; polluere, ita ſub ſole putreſcere mortuos relinquebãt. Sepelientibus aũt ſuorum corpora, idem quod transfugis, imminebat ſupplicium mortis: ſtatimq; ſepultura indigebat, qui hanc alteri præſtitiſſet: & ut breuiter dicã, nulla tam bona, q̃ miſericordia, perierat in illis cladibus mentis affectio: hiſq; iritabantur noxij, quæ miſeranda uidiſſent, à uiuis in mortuos, à mortuis in uiuos iracundiã transferẽtes. Modum aũt excedẽte metu, ſuperſtitibus mortui adepti requiem beatiores uidebant: & qui erant in cuſtodijs cõparatione ſui cruciatus, inſepultos quoq; fortunatiſsimos demonſtrabant. Omne quidẽ ab illis ius hominũ calcabatur, ridebatur etiã diuinitas, prophetarũq; reſpõſis tanq̃ uulgaribus fabulis illudebant. Cum uero multa cõtempſiſſent de uirtute ac uitijs ſtatuta maiorũ, etiã quæ de patria olim prædicta fuerant, uera eſſe exitu probauere. Vetus enim quidam ſermo ferebatur, tunc demum ciuitatem captum iri, ſancta quoq; flammis exurenda eſſe lege belli, cum ſeditio fuiſſet exorta, fanumq; dei propriæ manus ante uiolaſſent. Quibus Zelotæ, nihil de eorum fide dubitantes, miniſtros ſe præbuerunt.

De

AT Ioannes iãdudũ tyrannidẽ affectãs, parẽ cũ ſimilibus honorẽ habere dedecus exiſtimabat: paulatimq; ſibi nequiores adiũgẽs, ab eorũ affectione ſeparabat. Semper aũt aliorũ decretis nõ obediendo, ſuaq; iubendo imperioſius, q; ſolus dominari cuperet nõ latebat, eiq; ſociabant nõnulli metu, alij gratia (mirus enim erat oratione atq; fallacia perſuadere quæ uellet) multi uero propterea q; ſibi tutũ eſſe ducebant, priorũ delictorũ cauſas uni potius aſſcribi q̃ omnibus. Ad hæc quia manu ſtrenuus erat, & bonus cõſilio, ſatellites nõ paucos habebat, etſi magna pars eum cõtrariæ factionis reliquerat. apud quos etiã liuor nõnihil ualebat, graue putantes ut paulo ante pari ſuccũberent. Plus aũt metus eos, ne ſub unius poteſtate uiuerẽt, exagitabat. nec enim facile ſperabãt eum, ſi ſemel obtinuiſſet, deijci poſſe: occaſionẽq; in ſe habiturũ timebant, quod in principio reſtitiſſent. Proinde quiſq; bello potius quiduis pati decreuerat, q̃ ſponte ſeruiens mancipij loco perire. Hinc igit ſeditio diuidit, & Ioannes in contraria diſſentientibus parte regnabat. Sed inter ipſos quidẽ munita omnia erant cuſtodibus: nihilq; aut parum agebatur, ſi quando armis prælium lacceſſebant. in populum uero uel maxime contentionẽ ſuſceperunt, & quis maiorem prædam caperet, utrinq; certabant. Cũ tamẽ ciuitas trium malorũ ingentium tẽpeſtate laboraret, hoc eſt belli, dominatiõis, itemq; ſeditionis, eorum cõparatione bellum popularibus mediocrius uidebatur. deniq; relictis ſedibus patrijs ad alienigenas profugiebant, & Romanorum beneficio ſalutem, quam inter ſuos deſperauerant, aſſequebant. Quartũ uero præterea malum cõmotum eſt gentis exitio. Haud procul ab Hieroſolymis caſtellum erat uali diſsimum, reponendis opibus ad munimẽta belli, tutandisq; corporibus ab antiquis regibus ædificatum, quod Maſſãda dicebatur: id occupauerant qui uocantur ſicarij, q; à rapinis amplioribus timore continebantur. Hi cum Romanorum exercitum otioſum eſſe uiderent, apud Hieroſolymam uero Iudæos dominatione atq; diſcordia ſeceſsiſſe, maiora facinora aggrediuntur. Die feſto azymorum (qui apud Hebrẽos ad memoriam ſalutis, qua ex Aegyptiorum ſeruitio liberati, in terram patriam deuenerunt, ſolenniter celebratur) nocte deceptis qui ſibi erant oppoſiti, municipium quoddam Engaddi inuaſere: ubi pugna quidem Iudæos aute præuentos atq; diſperſos, quàm arma caperent ſiue concurrerent, ciuitate pepulere. eos uero qui in fuga defecerunt, mulieres uidelicet ac pueros, ſupra ſeptingentos interfecerunt. ædibusq; deinde compilatis, fructus quoq; iam maturos depopulati in Maſſãda portauerunt. & illi quidem oẽs circum caſtellum uicos, totamq; regionẽ populabantur, nõ paruo undiq; perditorũ ad eos numero in dies ſingulos confluente: ſimul aũt cõcitati ſunt etiã per ſingulos Iudææ tractus in latrocinia, qui interim quieſcebãt. Ac ueluti in corpore, ſi quãdo principale mẽbrũ tumor afficit, oñia pariter ægrotare neceſſe eſt: ita propter ciuitatis tumultũ atq; diſcordiã, etiã qui foris erãt nequiſsimi prædarũ inuenere licentiã. Singuli uero uicis proprijs dilaceratis, deinde in ſolitudinẽ recedebãt. Congregati aũt & caterua tim cõiurantes, exercitu quidẽ pauciores, plures uero q̃ latrocinalis cõſpiratio, in tẽpla & oppida ferebãtur. Et ſequebatur quidem, ut in bello fieri ſolet

ſolet, ab his eos male affici quos petijſſent. uerum præueniebatur ultio, cum mox latrones à præda refugerent: nullaq; pars erat Iudææ, quæ nõ unà cum Hieroſolymis præcellentiſsima ciuitate interiret. Hæc Veſpaſiano à trãsfugis indicabãtur. nam licet oẽs exitus à ſeditioſis cuſtodirent, & cum quis ad eos acceſsiſſet interficeret, tamen erãt qui ad Romanos clàm profugerẽt: ducẽq; Romanorũ & opẽ ferre ciuitati, et reſeruari populi reliquias hortarent. multos enim, qꝑ bene Romanis uellent, perijſſe, multos adhuc in periculo dicebant eſſe ſuperſtites. Ille aũt iam tũ miſerans eorũ calamitates, propius ad eos uelut Hieroſolymã obſeſſurus accedit, re aũt uera ut ciuitatẽ obſidione liberaret: ſpe aũt ante reliqua ſubigẽdi, nullũq; impedimẽtũ extrinſecus obſidioni relinquẽdi. Cũ igitur ueniſſet in Gadara, trãſamnanæ regionis metropolim ualidiſsimã, mẽſis Martij quarta die ciuitatẽ ingrediẽ. iam em̃ optimates, ignorantibus ſeditioſis, legatos ad eũ de traditione miſerant, tam pacis deſiderio q̃ ſuis patrimonijs metuẽtes. multi em̃ apud Gadara locupletes habitabãt, quorũ legationẽ inimici neſciebãt, niſi qꝑ Veſpaſiano appropinquãte id cognouerũt. Et ciuitatẽ quidẽ ſe retinere poſſe deſperabãt, qꝑ & inteſtinis inimicis numero inferiores erant, neq; procul abeſſe uidebãt à ciuitate Romanos. ſi uero fugere decreuiſſent, ſine ſanguine id facere, nullaq; à noxijs pœna repetita, nõ honeſtũ ſibi putabant. Itaq; Doleſum cõprehenſum (nanq; is nõ dignitate ſolũ ac nobilitate ciuitatis princeps habebaẽ, ſed etiã legationis autor erat) interficiunt: nimiaq; iracundia mortuo uerberato, extra ciuitatẽ dilapſi ſunt. Iam uero propius accedẽte Romano exercitu, Gadarenſium populus Veſpaſiano cum acclamationibus in ciuitatẽ recepto, fidei dextras ab eo accepit: equitumq; & peditum præſidia contra fugitiuorũ excurſus. muros em̃ prius q̃ id Romani peterẽt, ipſi deſtruxerãt: ut eo ſibi fides eſſet, qꝑ pacem diligerent, ſi bellum gerere ne uolentes quidẽ poſſe uiderent. Veſpaſianus aũt miſſo Placido cum D. equitibus ac tribus millibus peditum aduerſus eos qui ex Gadaris fugerant, ipſe cũ cęteris militũ copijs Cæſareã regreditur. At fugitiui poſtq̃ equites repẽte à tergo inſequẽtes uidere, prius q̃ in manus uenirent, in uicum quendam, cui nomen eſt Bethenabro, ſe recepere. ubi reperta non paucorũ iuuenum multitudine, hisq; partim uolẽtibus, partim ui armatis, temere contra Placidum eiusq; milites proſiliunt. Illi aũt primo quidem impetu paululum receſſerunt, ea ſimul arte, ut eos à muro longius prouocarent. deinde loco opportuno circundatos, telis agentes eminus ſauciabant. Itaq; fugientes quidẽ, ab equitibus præueniebant Iudæi, qui uero manus conſeruiſſent, à peditibus trucidabantur, nihil plus audacię demonſtrantes. cõdenſos enim aggrediendo Romanos, armis nõ ſecus ac muro ſeptos, ipſi quidẽ telis aditum non inueniebant, neq; ſufficiebant aciẽ rumpere: illorum aũt transfigebãtur telis, & immaniſsimis feris ſimiles ruebant ultro in ferrum, & ſternebant, alij gladijs ora percuſsi, alij ab equitibus diſsipati: quoniam cura erat Placido, curſum eorũ à uico intercludere: aſsidueq; prætercurrens ea parte, cedentesq; reflectens, unà etiã libratis ſagittarũ ictibus utebatur: hisq; ꝓximos interficiebat. metu uero lõge fugiẽtes auertebat, donec elapſi qui fortiores erãt ad murũ effugêre. Eius aũt cuſtodes quid agerent ne ſciebant. Nec em̃ excludi Gadarenſes ſuorũ cauſa patiebantur, & ſi eos rece-

piſſent

piſſent,unà cum his ſe perituros uidebãt.quod etiã cõtigit. Illis enim cõpulſis ad murũ,penè cum his Romanorũ equites irrupere. Portis aũt antè præcluſis,admoto milite Placidus ad ueſperam uſq; acerrime oppugnato muro pariter ac uico potitus eſt: ibiq; tũc uulgus quidẽ iners occidebat, fortiores uero fugã petebant.domus uero à militibus diripiebant, & uicus igni traditus eſt. Qui uero inde euaſerãt,totã ſecum illam regionẽ ad fugã incitarũt: & extollendo proprias calamitates in maius, totũq; Romanorũ exercitũ aduentare dicẽdo,metu oẽs undiq; cõmouerũt.plurimo aũt numero auctι, in Hierichunta ſeceſſerũt.hæc enim etiã tunc eorũ ſpem ſalutis fouebat, q̃ eſſet ualida et populoſa.Placidus uero equitibus,rebusq; ante proſpere geſtis fretus eos inſequebatur:& uſq; ad Iordanẽ quidem ſemper quos occupabat,morti dabat. omnem uero ad flumen coactã multitudinẽ, fluminis impetu prohibitam, q̃ auctum imbribus uadum tranſire nõ poterãt,aperto prælio aggreditur.Itaq; neceſsitas eos ad pugnã compulit, q̃ fugæ locũ non haberẽt:prętentiq; ad ripæ longitudinẽ, tela equitum & incurſus excipiebant. à quibus multi perculſi,in fluuium ceciderunt.nam qui manibus eorũ cęſi ſunt,trecim milia fuerunt.alij cùm uim ſuſtinere non poſſent, in Iordanẽ ſponte deſilierunt.erat aũt numerus infinitus.et præterea capta ſunt circiter duo milia uirorum ac ducenti, cum præda maxima ouium & aſinorũ, itemq; camelorum & boum. Iudæis quidẽ hoc uulnus inflictũ quamuis par ſuperioribus, maius tamen ſeipſo uiſum eſt: nõ ſolum q̃ eam totam regionẽ quà fugerant, cædes repleuerant,ſed etiam q̃ refertus mortuis Iordanis peruius nõ erat. & Aſphaltites quoq; lacus repletus erat cadaueribus,quę per multa flumina deuoluta ſunt.Placidus aũt ſecunda fortuna uſus, in uicos proximos & municipia cõtẽdit.captisq; Abila,& Iuliade,& Beſemoth,oñibusq; ad lacũ Aſphaltiten uſq;, idoneos ex trãsfugis ubiq; collocat. deinde milite ſcaphis impoſito, eos qui in lacum refugerant ſubegit. Et trans fluuium quidem tota regio Romanis ceſsit, & ubiq; omnia uſq; ad Machærunta deuicta ſunt.

De captis oppidis quibuſdam,deſcriptioq; ciuitatis Hierichuntinæ. Cap. IIII

DVm hęc aũt aguntur,motus circa Galliam nunciat̃,& quòd Vindex unà cum optimatib. indigenarũ à Nerone defeciſſet,de quibus alibi diligentius ſcriptũ eſt. Veſpaſianũ uero ad impetũ bellí quæ nunciata ſunt incitarunt, iam tunc futura bella ciuilia totiusq; imperij pericula proſpicientem:cum ſi partes orientis ante pacaſſet,minus Italiæ metuẽdum exiſtimaret.Obſtante aũt hyeme, per ſubactos interim uicos atq; oppida præſidia collocabat: & decuriones ciuitatibus apponens, multa etiam eorũ quæ uaſtata fuerant inſtaurabat. Prius tamen comitatus militum copijs quas Cæſareã adduxerat,in Antipatridem uenit: ibiq; per biduum ciuitate compoſita,tertia die uaſtando,inflammando, omnemq; ſubuertendo circum Thamnam toparchiam, in Lyddam & Iamniam procedebat. Et cùm ſeſe utraq; tradidiſſet, cõſtitutis illic habitatorib. idoneis in Ammaunta peruenit:occupatoq; ad metropolim earũ aditu, caſtra muro circũdat. Quintaq; in his relicta legione cũ cętera manu in Bethleptẽ toparchiam proficiſcitur: eaq; & uicina regione itemq; circum Idumæam igne conſumptis, caſtella quidem locis opportunis muniuit. Captis aũt duobus uicis in media

Idumæa

Idumæa positis, hoc est Begabri & Caphartophan, plus q̃ decem milia homi num peremit: propè aũt ad mille cepit. exactaq́; inde cætera multitudine, nõ paruam militũ suorum partẽ ibi constituit, qui omnia montana loca incursando uastabant. Ipse aũt cum reliquo exercitu in Iamniam redijt: unde per Samaritidem ac per Neapolim, quæ dicebat̃ ab indigenis Mabortha, secũdo Iunij mensis die in Coream descẽdit: ibiq́; positis castris, postridie in Hierichunta peruenit: in qua unus ei rectorũ Traianus quem é locis trans Iordanem ducebat militẽ iungit, cunctis illic deuictis. Sed ex Hierichũte quidem multitudo ante Romanorũ aduentũ in aduersam Hierosolymis montanam regionẽ diffugerat: non pauci aũt qui remansere perimunt̃. Desolatam uerò offenderat ciuitatẽ, cui in planicie sitæ nudus mõs ac sterilis imminet, idẽq́; longissimus. à septentrionali enim regione usq; ad Scythopolitanos agros: à meridiana uerò usq; ad terrã Sodomiticam & Asphaltitis lacus terminos extendit̃. totus aũt asper est: & quod nihil gignat, non habitatur. Huic obiacet circa Iordanẽ mons alius, incipiens à Iuliade ac septentrionali regione, prolixius aũt in meridiẽ usq; ad Bacra, quæ Petrã disterminat Arabiæ ciuitatem. In hoc est etiã Ferreus mons appellatus, ad Moabitidẽ usq; lõgus. Inter duos autẽ montes regio, quæ Magnus campus uocat̃, à Gennabara uico ad lacũ Asphaltitem usq; patens, habet ducentorũ & triginta stadiorũ longitudinem, latitudinem uero centũ & uiginti, mediusq́; ab Iordane diuidit̃. Sunt aũt illic duo lacus, Asphaltites & Tiberiẽsis natura contrarij. namq; alter salsus ac sterilis est, Tiberiensis uulgo dulcis & fœcundus. æstatisq́; tẽpore illa planicies ardore solis incendit̃, & uitioso opprimit̃ aeris tractu, omnib. circũ aridis præter Iordanẽ, unde euenit, ut palmæ quæ in ripis sunt magis floreant, & fertiliores sint: minus aũt, quæ longe remotæ sunt. Ad ipsam uero Hiericho largissimus fons est, rigandisq́; aruis uberrimus, iuxta ueterẽ scaturiens ciuitatẽ: quam Iesus Naue filius, Hebræorũ ductor, primam in Chananæorũ terra bello possederat. Hunc fontẽ aliquando ferunt non solũ terræ atq; lignorũ fructus, sed etiam fœminarũ partũ obtundere solitũ, cunctaq́; pariter morbo ac peste corrumpere. Postea uero mansueuisse, contraq́; salu berrimũ ac feracissimũ esse factũ ab Helisæo propheta, qui Heliæ notus fuerat atq; successerat. Receptus em̃ hospitio ab Hierichũtinis habitatoribus, q̃ humaniores eos expertus erat, ipsos & omnẽ illam regionẽ perpetua gratia remuneratus est: progressusq́; ad fontẽ, lagenam fictilẽ salis plenam in profluentẽ aquã misit. Iuxtà deinde ad cœlũ dexterã tendens, fontiq́; inuergens blanda libamina ipsum quidẽ precabat̃ ut fluenta leniret, ac dulciores aquarũ uenas aperiret: deũ uero ut fœcundiorib. auris flumina tẽperaret orabat: tamq́; ubertatẽ fructuum q̃ successionẽ prolis daret indigenis, nec eos genitrix filiorũ aqua deficeret, quoad iusti manerent. ad has preces ex disciplina manibus quoq; multa operatus, fontẽ immutauit: & qui antea causa erat his orbitatis ac famis, idẽ uictus ac fœcunditatis autor est effectus. Deniq; rigãtionis eius tanta potẽtia est, ut si attigerit modo terrã, sapidior sit, aquis diu perseuerantibus. unde eo quæ largius abutuntur, exiguũ emolumentum habẽt: quæ uerò parcius, plurimũ. Amplius tamen q̃ cæteri fontes spaciũ rigat, & septuaginta quidẽ stadijs longam, uiginti aũt latam planiciem permeat.

optimos aũt in eâ paradiſos ac denſiſsimos educat, palmarũq; irriguarũ genera, tam ſapore q̃ nominibus uaria: quarum pinguiſsimæ calcibus preſſæ, plurimũ mellis emittunt, non multũ alio melle deterius: quanq̃ & mellis altrix eſt illa regio, & opobalſami ferax, qui omniũ cariſsimus eſt fructus ibi naſcentium. itemq; cyprũ & myrobalanũ gignit: ut qui diuinũ eſſe illũ tractũ dixerit, non errauerit, ubi & larga & optima generanť quæ ſunt cariſsima. Sed nec in alijs ei fructib. aliqua facile toto orbe regio certauerit: adeo multiplicatum quod ſatum eſt reddit. Cuius rei cauſa mihi uidetur eſſe aquarum uis læta, & aeris calor: cum hic prouocet quæ nata fuerint atq; diffundat: liquor aũt firmis ſingula radicibus ſtringat, uiresq; ſuggerat æſtiuo tempore: quo ſic peruſta eſt illa regio, ut nihil facile procedat ac pullulet. aqua tamen, ſi ante ſolis ortũ hauriatur, auræ ſpiritu refrigeſcit, naturamq́ue contrariam aeri ſumit. hyeme uero contepeſcit, eaq; merſis mitiſsima efficitur. Tanta eſt aũt cæli temperies, ut quo tẽpore in alia Iudææ regione ningit, lino illic tantum indigenæ ueſtiantur. Diſtat aũt ab Hieroſolymis CL ſtadijs, & ab Iordane ſtadijs LX, totũq; habet à Hieroſolymis ſpatiũ deſertũ atq; ſaxoſum: ad Iordanem uerò & lacum Aſphaltiten, licet humilius, æque tamen incultum ac ſterile. Sed de Hiericho, quàm ſit fortunatiſsima, ſatis dictum eſt.

Lacus Aſphaltites. Cap. V

COmmemoratione aũt dignũ putò, Aſphaltitis quoq; naturã exponere lacus. Is enim ſalſus quidẽ ac ſterilis eſt: nimia uero leuitate, etiã quæ grauiſsima ſunt, in eum iacta fluitant. demergi aũt q̃s in profundũ nec de induſtria facile poteſt. Deniq; Veſpaſianus, q̃ eius uiſendi cauſa illuc uenerat, iuſsit quoſdam natandi inſcios, uinctis poſt terga manibus, in altum proijci: & euenit omnibus, tanq̃ ui ſpiritus ſurſum repulſos deſup̃ fluitare. Ad hæc mirabilis eſt coloris mutatio, quæ ter in ſingulos dies ſuperficiem uertit, & ſolis radijs uariata reſplendet. Multis aũt locis uomit nigras bituminis glebas, quæ ſuper undam & habitu & magnitudine tauris ſine capitibus aſsimiles natant. Ad eas aũt cum lacus exercitores acceſſerint, nacti quod aggeſtũ eſt, ad naues trahunt: & quia lentũ eſt, repletas eas abrumpere nequeunt: ſed quaſi religata ſcapha, pendet à cumulo, donec menſtruo mulieris atq; urina ſoluat. Eſt aũt utile nõ modò ad cõpagines nauiũ, ſed ad corporũ etiam curationẽ multis remedijs admiſceť. longitudo lacus eſt quingentorũ & octoginta ſtadiorũ, qui ad Zoara uſq; Arabiæ tenditur. latitudo aũt centũ quinquaginta ſtadijs patet. Huic Sodomitica terra uicina eſt: olim quidẽ tam fructibus q̃ diuitijs ciuitatũ fortunata, nunc autẽ omnis exuſta, ut quæ habitatorũ impietate fulminibus conflagraſſe memoratur. Deniq; adhuc in ea diuini reliquias ignis, & oppidorũ quinq; uidere licet imagines, & renaſcentes in fructibus cineres: qui colore quidẽ ſunt edulibus ſimiles, carpentiũ uero manibus in fumũ diſſoluunť & cinerem. Terræ quidem Sodomiticæ fabula eiuſmodi fidem habet ex facie.

Geraſæ deuaſtatio, ſimul de Neronis morte, Galbæ, & Othonis. Cap. VI

AT Veſpaſianus Hieroſolymorũ habitatores cõcludi undiq; cupiẽs apud Hiericho & Adidã caſtellis erectis, utrobiq; auxiliariũ pariter ac Romanorũ præſidia collocat. Mittit autem Geraſam L. Annium

nium,equitatus ei parte multisq; peditib.attributis. Qui primo aggressu ciuitate capta,mille iuuenũ,qui ne fugerent præuenti erant,interficit:familias captiuas ducit,bona militibus prædari permittit. Incensis deinde domibus, proximos petijt.Erat aũt fuga potentiũ & interitus infirmorũ: quodq; occupatũ fuisset,flammis dabatur: omnibusq; tam montanis locis quàm tota planicie bello oppressis,apud Hierosolymã degentes exeundi copiam nõ habebant: cum transfugere quidẽ cupientes à Zelotis asseruarẽt: eos uero, qui etiam tunc à Romanis dissidebant, undiq; ciuitate uallata cohiberet exercitus. Vespasiano aũt Cęsaream reuerso,& cum omnib.copijs in ipsam Hierosolymam proficiscì paranti nunciat Nero peremptus, cum per annos trede cim & octo dies imperasset.De quo referre,quemadmodũ dehonestarit imperiũ,nequissimis hominibus Nymphidio & Tigillino, & indignissimis libertorũ permissa republica:quodq; horũ captus insidijs,ab omnib.suis senatoribus destitutus,cũ quatuor libertis fidelibus in suburbanũ fugerit, ibiq; semet occiderit:& q̃ multo pòst tempore, qui eum deposuerãt pœnas dederint:bellumq; per Galliã quo pacto desierit: & q̃ Galba creatus imperator, Romã redierit ab Hispania:& quemadmodũ incusatus à militibus,tanq̃ humilioris esset animi,in medio foro necatus sit,& Otho declaratus sit imperator,militesq; suos contra Vitellij duxerit exercitũ:necnon & Vitellij turbas, & circum capitoliũ pugnam: & quemadmodũ Antonius Primus & Mutianus Vitellium interfecerint,& Germanorũ agmina bellumq; ciuile sedauerint:hæc omnia recusaui narrare, confidens q̃ à multis Græcorũ itemq̃; Romanorũ ea cuncta copiosè perscripta sunt.ordinis aũt rerũ continuandi gratia,ac ne interciſa pendeat historia,summatim singula designaui.Igit Vespasianus primo quidẽ in Hierosolymam expeditionem differebat, exspectans quó nam uergeret imperiũ post Neronẽ: deinde ubi Galbam imperare cognouit,nihil conari decreuerat,prius q̃ ille quoq; ad se de bello aliq̃d perscriberet.Mittit aũt ad eum Titũ filium suũ & salutatũ simul,& ut de Iudęis mandata acciperet. Ob easdem causas & rex Agrippa nauigauit ad Galbam. Sed dum Achaiam,q̃ hyems erat,longis nauibus præteruehunt,interfici Galbã contigit,septẽ mensibus post & totidẽ diebus. Deinde Otho susceptit imperium,ac tres menses rempub.gubernauit: Agrippa uero nihil mutatiõe deterritus,Romã pergere statuit.Titus uero diuino quodã impulsu,ex Achaia ad Syriam nauigat,& mature inde Cęsareã uenit ad patrẽ.Suspẽsi aũt de omnibus,quasi nutante Romano imperio,Iudæorũ militiam negligebant. patriæ quoq; metuentes,aggredi alienigenas importunum arbitrabantur.

De Simone Gerasẽo,nouæ conspirationis principe. Cap.VII

INterea tamen bellum aliud in Hierosolyma excitatur. Erat Simon Gioræ filius,patria Gerasenus, ætate iuuenis, sed calliditate posterior Ioanne,à quo iampridem ciuitas possidebatur, uiribus autem corporis audaciaq; præstantior. ob quam ex Acrabatena quoq; toparchia, cuius rector erat,pulsus ab Anano pontifice,ad latrones peruenerat,q̃ Massadam occuparant.Is autem primo quidem ita suspectus erat, ut eum ad inferius castellum cum mulieribus,quas secum adduxerat,transire permitterẽt, ipsi excelsius incolentes, rursus autem propter necessitudinem morum, fi-

delis esse uidebat. nam & ductor erat prædatum exeuntibus, & cum ipsis territorium Massadæ populabat. nec tamen eos ad maiora exhortando metuebat. dominandi enim cupidus magnorumq; appetens, quia mortem Anani cõperit, in montana loca discessit: ac uoce præconũ seruis libertate ꝓmissa, itemq; liberis præmio, cunctos qui ubiq; fuerant nequissimos congregauit, Iamq; ualidis cõflatis copijs, mõtanos uicos diripiebat. Semper aũt acceden tibus pluribus socijs, audebat etiã in humiliora loca descendere, & ciuitatibus quoq; iam terribilis erat: multosq; potentiũ uis eius & prospere gesta solicitabant. nec iam seruorum tm̃ siue latronũ exercitus erat, sed multorũ etiã popularium, tanq̃ regi, parebat obsequiũ. Excursus aũt agebat in Acrabatenam toparchiam, & in maiorẽ usq; Idumæã. Vicũ enim cui nomẽ est Nain, muro amplexus, ad tuitionẽ sui pro castello habebat. In ualle aũt quæ appellatur Pharan, multas quidem dilatauit speluncas, multas uero paratas inuenit, atq; his conditorũ prædæ receptaculis utebat. Quin & direptos illic fructus reponebat, multæq; cateruæ diuersabant: neq; dubitabat, quòd in Hierosolymam copijs & apparatu præluderet. Vnde insidias ueriti Zelotæ, ac præuenire eum qui contra se cresceret cupientes, pleriq; cũ armis egrediuntur. His aũt Simon occurrit, commissoq; prælio multos occidit, & reliquos cõpellit in oppidũ. Nondum aũt uiribus fretus, ab obsidione deterret. Prius aũt Idumæam subiugare conatus est. Itaq; cum xx millibus armatorũ ad fines eius properabat. Idumæorũ aũt principes maturè ex agris uigintiquinq; ferè milibus pugnaciũ ciuiũ congregatis, pluribus aũt qui sua seruarẽt domi relictis, propter sicariorũ qui Massadæ uersabant incursus: Simonẽ in finibus præstolabant. ubi cõflictu habito, ac per totum diem tracto prælio neq; uictor neq; uictus abscessit. Et ipse quidẽ in Nain uicũ, Idumæi uero domũ regressi sunt. Nõ multo aũt post, Simon cũ maioribus copijs eorũ fines petebat: castrisq; in quodã uico cui nomẽ est Thecue positis, ad custodes Herodij, quod non longe aberat, de socijs suis Eleazarũ misit, ut castellum sibi traderẽt persuasurũ: quẽ quidem sine mora susceperẽ custodes, causę nescij cur uenisset. mox aũt de traditione prolocutũ, strictis gladijs persequebant: donec fugæ locũ non reperiens, de muro in subiectam uallem se proiecit. & ille quidẽ hoc modo statim morit. Idumæis aũt uires Simonis formidantib. placuit, priusquam bello congrederent explorare hostium copias. ad hoc autem se ministrũ obtulit parato animo Iacobus, unus è rectoribus, cogitans proditionem. Deniq; profectus ab Oluro (in hoc enim uico tunc Idumæorum collectus erat exercitus) ad Simonem uenit: primumq; se patriam suam traditurum esse pacisc̃it, accepta fide ꝙ semper ei charissimus foret. mox etiã de tota Idumæa operam pollicet. Ob quas res humanissime apud Simonem cœnatus, ampliss imisq; promissis animatus, ubi ad suos redijt, primo Simonis exercitum multiplici numero mentiebat esse maiorem. deinde rectorib. etiam paulatimq; multitudine uniuersa perterritis, ut Simonem reciperent suadebat, eiq; sine pugna rerum omnium permitterent principatum. simul aũt hoc agens, & Simonem ipsum per nuncios euocabat, disiecturũ se pollicitus Idumæos, quod & præstitit. Nam cum iam appropinquaret exercitus, equũ primus inscendit, & cum socijs corruptionis effugit. pauor a utẽ occupat

pat uniuersam multitudinẽ,ac priusquã ad manus uenirẽt, domum quisq; suam soluti ordine recesserunt. Simon uero præter opinionẽ sine sanguine Idumæam introiuit: primũq; aggressus ex improuiso Chebron municipiũ capit,in quo maxima præda potitus est,multosq; fructus diripuit. Chebron aũt indigenæ ferunt non eius terræ modò ciuitatibus,uerumetiam Aegypti Memphi antiquiorem.deniq; duo millia & trecenti eius cõnumerant anni. hoc aũt narrant Abraham quoq; parenti Iudæorũ fuisse domiciliũ, posteaq; Mesopotamiæ sedes reliquit:eiusq; posteros hinc ad Aegyptũ esse ꝓfectos: quorũ etiam nunc monumenta extant in eadem ciuitate,peroptimo marmore liberaliter fabricata.Cernitur aũt sexto ab oppido stadio arbor maxima terebinthus:eamq; memorant ab initio mundi creati nunc usq; durare. Hinc totam Simon peruasit Idumæam, non modò uicos eius & ciuitates depopulando,sed excidendo etiam territoria.nam præter armatos XL eum milia sequebant,ut his ne uictui quidẽ necessaria satis essent.Ad has aũt necessitates accedebat eius crudelitas & insuper iracundia,quo magis uastari cõtigit Idumæam.Et quemadmodũ post locustas sylua cerni solet frondib.spoliata,sic etiam quà Simonis transisset exercitus,à tergo solitudinẽ relinquebat:& alia quidẽ comburendo, alia diruendo, & quicquid in ciuitate uel in agris natũ esset conterendo calcibus, aut depascendo delebant:perq; terrã cultam iter agendo,faciebant eam sterili durioreẽ, prorsus ut ne signũ quidẽ uastatis relinqueretur,ꝙ aliquando fuissent.Hæc omnia rursus Zelotas incitauerunt, & aperto quidẽ bello confligere pertimuere:insidijs uero per itinera collocatis,uxorẽ Simonis rapiunt, eorumq; præterea quos habebat in obsequio plurimos.deinde tanq; Simonẽ ipsum cepissent,in ciuitatẽ exultantes redeũt. continuo namq; sperabant, armis eũ depositis,ꝓ uxore sibi supplicaturum. Illũ autem nõ misericordia,sed ira coniugis raptæ peruaserat. cumq; ad muros Hierosolymorũ ueniisset,ut fera saucia quę percussores prẽdere nequisset,ita in quos reperisset,effundebat insaniã.deniq; olerũ sarmentorũq; casa progressos è porta, imberbes pariter ac seniores correptos uerberabat ad necem:ut animi indignatione id solũ abesse uideret, ꝙ nõ etiam uescerentur corporibus mortuorũ.multos aũt abscisis manibus dimittebat in ciuitatẽ, unà perterrefaciẽs inimicos,& populũ reuocare cupiens à nocẽtibus. Hisq; mandabat ut dicerẽt, iurare Simonẽ per deũ qui cuncta regeret, ꝙ nisi cito sibi redderent coniugẽ suam, muro perrupto omnib. qui in ciuitate essent similiter uteretur,neq; cuiq; ætati parceret,aut ab innocentib. discerneret noxios,donec his eius mãdatis nõ modò populus,sed etiã Zelotę metu ꝓculsi, remisissent ei mulierẽ.atq; ita delinitus,paulisp ab assidua cæde requieuit.

De Galba,Othone,Vitellio & Vespasiano. Cap.VIII

NOn solum aũt per Iudæam erat seditio bellumq; ciuile, uerumetiã per Italiã.In medio namq; Romanorũ foro Galba perempto,creatus Otho imperator cum Vitellio imperium affectante pugnabat: quem Germanicæ tunc legiones elegerant.Habito aũt apud Bebriacum Galliæ Cisalpinæ prælio cum Valente & Cæcinna Vitellij ducibus, primo die Otho superauit,altero Vitelliani:multisq; trucidatis,& aduersæ partis audita uictoria,Otho apud Brixellum semet occidit, postquam biduum tresque

menſes imperium tenuit. Acceſſerunt aũt Vitellij ducibus Othonis milites, & ipſe iam Vitellius Romã cum exercitu ueniebat: dum interea Veſpaſianus quinto die Iunij menſis Cęſarea profectus, eas quas nondũ ſubegerat Iudææ partes petiuit: & in montana regione, quo primũ aſcendit, toparchias duas Gophniticã & Acrabatenã ſubegit: deinde poſt has Bethel & Ephrem municipia: ibiq; preſidijs collocatis, uſq; Hieroſolymã equitabat. multos uero tũc deprehenſos necabat, multosq; capiebat. Ducum aũt unus Cerealis cũ equitum parte ac peditũ, ſuperiorẽ quæ dicit uaſtabat Idumæam, & Caphetram quidem caſtellũ ex itinere captũ incendit. alterum uero quod Capharin dicitur, admoto milite oppugnabat, muro ſatis ualido cinctũ. diutius autẽ ibi ſe moraturum ſperanti, oppidani ſubitò portas aperuere, & ſupplices ei ſe tradidere. Quibus ſubiugatis, Cerealis in Chebron alteram ciuitatẽ antiquiſſimam tendit, ſitam (ut dixi) in mõtanis locis, haud procul ab Hieroſolymis. Vi aũt irrumpens in eam, reliquã multitudinẽ, quã ibi offendit, cum puberibus interemit: oppidũ uero ipſum exurit. Omnibusq; iam captis, præter caſtella Herodiũ & Maſſadã & Machærunta, quæ à latronibus tenebantur, ſola iam Hieroſolyma Romanis ante oculos erat, quæ expugnanda reſtabat.

De Simonis geſtis contra Zelotas. Cap. IX

SImon aũt ubi uxorẽ ſuam à Zelotis recepit, ad reliquias Idumææ tendit perſequendas: & undiq; circumacta natione, Hieroſolymam compulit pleroſq; fugere, cum ipſe quoq; ad eam ſequeretur. Deinde muro eius obſeſſo, ſi quẽ operariorũ ex agris adeuntem multitudinem cepiſſet, interficiebat. Eratq; populo foris Simon Romanis terribilior: intus Zelotæ utriſq; ſæuiores: quos etiã Galilæi nouis inuẽtis & audacia factionum corrumpebant. Nam & Ioannem ad potentiã ipſi proiecerant: & Ioannes eis pro potentia quam ſibi cõparauerat, uicẽ referens, omnia quæ deſiderarent ut facerent permittebat. Inſatiabilis aũt rapinarum cupiditas erat, domorumq; locupletum perſcrutatio. Cædes aũt uirorum & fœminarum iniuriæ, pro ludo habebantur, prædamq; cum ſanguine deuorantes ſine aliquo metu, poſt ſatietatẽ muliebri libidine caleſcebant: cõptiq; crines, ac fœminarũ ueſte induti, lotiq; unguentis, & ut forma placeret, oculos illiti, non ſolum ornatum, ſed impudẽtiam quoq; mulierũ imitabantur: & obſcœnitate nimia nefarios coitus exigentes, ut in lupanari uerſabantur, ciuitatemq; totam impuris facinoribus profanabant. Effœminantes aũt uultum, dextras ad cædẽ promptas habebãt: delicatoq; inceſſu eneruati, ſubita incurſione bellatores fiebant: & de paludamentis uerſicoloribus eductis gladijs, caſu obuios tranſuerberabant. Eos aũt qui Ioannẽ fugiſſent, excipiebat ſæuior in cædibus Simon: quiq; inteſtinũ euaſiſſet tyrannũ, ab eo qui propè erat occidebatur. Omnis aũt fugæ uia trãſire cupientib. ad Romanos, abſciſſa erat. Inter Ioannis aũt copias quantum erat Idumæorum diſſidebant: ſeparatiq; ab alijs, aduerſum tyrannum tam liuore potentię q̃ crudelitatis eius odio armantur. deinde pugna congreſsi, multos Zelotarũ perimunt, cæterosq; in aulam regiam cõpellunt, quam Grapte ædificauerat. hæc aũt fuerat cognata Izatæ regis Adiabenorũ. Vnà uero irrupere Idumæi, atq; inde Zelotis in fanum pulſis, Ioannis pecunias prædabantur. in aula em̃ ſupradicta & ipſe degebat

bat,& tyrannidis ſpolia depoſuerat.Inter hæc aũt Zelotarum qui per ciuitatem diſperſi erant,ad illos qui in templũ fugerant aggregati ſunt:eoſq; Ioannes aduerſus populũ & Idumæos educere cogitabat. Iſtis aũt non tam impetus eorũ metuendus erat,cum pugna plus poſſent, q̃ confidentia,ne de templo nocte ſubreperent,ſeq; pariter occiderent, atq; oppidũ concremarent. Itaq; collecti cum pontificibus deliberabant, quó nam pacto impetũ præcauerent.Sed profecto deus ſententias eorũ in deterius uertit, & interitu acerbius excogitabant ſalutis remediũ.nam ut Ioannẽ deijcerent,Simonẽ recipere ſtatuerunt,& cum precibus alterũ ſibi tyrannũ imponere.Itaque decreto obtemperaũt,miſſoq; Matthia pontifice,rogant Simonem ut ad ſe introiret, quem ſæpe timuerant.cum his aũt precatores erant,etiã qui Zelotas Hieroſolymis fugerant,domus quiſq; ſuæ deſiderio & fortunarum. Ille aũt nimis ſuperbe ſe dominũ fore pollicitus,ueluti ciuitatẽ liberaturus ingreditur, cum ſalutis eum latorẽ ac defenſorẽ ſui populi clamor deſignaret. ubi uero cum ſuis copijs introijt,mox de ꝓpria potentia deliberabat:nec minus eos à quibus rogatus erat,q̃ eos cõtra quos fuerat aduocatus,inimicos putabat.Ioannes aũt cum multitudine Zelotarum templo exire prohibitus,amiſsis etiam quæ in ciuitate habebat (nam ſtatim res eorũ Simon cnm ſocijs diripuerat) ſalutẽ iam deſperabat.Templũ tamen adiuuante populo Simon aggreditur. Illi aũt in porticibus,perq; propugnacula ſtantes impetũ propulſabant:multiq; ex Simonis parte oppetebant,multi ſaucij referebaṅ,qm̃ Zelotę ad dexteram ſuperiores erant,eoq; ictus impenetrabiles habebant. Et quãuis loco plus poſſent, turres tñ quatuor maximas fabricauerant, ut ex alto uidelicet miſsilia torquerent:unam ad orientalem angulũ,ad ſeptentrionalẽ alteram, ſuper xyſtũ tertiam, in angulo alio contra ciuitatẽ inferiorem. Quarta uero turris ſupra uerticẽ Paſtophoriorũ condita erat:ubi moris eſt unũ de ſacerdotibus aſtantẽ poſt meridiẽ,quod ſeptimus quiſq; dies inciperet,tuba ſignificare:rurſusq; ueſperi,q̃ deſineret,nũc ferias populo,nunc ut opus faciat, denunciantẽ.Per turres aũt diſpoſuerunt baliſtas ſaxorũq; tormenta,& ſagittarios,& fundarũ ſciẽtes.Itaq; tũc Simon pigrius ad impetus mouebaṫ, cum ſuorũ pleriq; molleſcerẽt: amplioribus tñ copijs fretus, propius accedebat. machinarũ enim miſsilia delata longius,multos pugnantiũ perimebant.

De Veſpaſiano in imperatorem electo Cap.V

PEr idem tẽpus Romanos quoq; ſæuiora mala circumueniũt,aderat enim ex Germania Vitellius cũ exercitu,aliã prẽterea ingentẽ multitudinẽ ſecum trahens.Et cum eum deſtinata militi ſpacia non caperent,totam urbem pro caſtris habebat, omnemq; domũ repleuit armatis. illi aũt conſpectis Romanorũ diuitijs oculis inſuetis, & auri argentiq; ſtupore perfuſi,uix cupidinẽ continebant, adeo ut in rapinas ſe conuerterent, & eos qui obſtare conarent occiderent.Et in Italia quidẽ ita res erant.Veſpaſianus aũt poſtq̃ Hieroſolymis proxima depopulatus,Cæſaream reuertebatur, audijt Romanorũ tumultus,& Vitelliũ principẽ.Hoc aũt, licet ipſe imperiũ pati,ſicut bene imperare noſſet,ad indignationẽ perductus eſt:dominumq; dedignaṫ eum qui ueluti deſertũ inuaſiſſet imperium.Dolore autem ſaucius cruciatum ferre non poterat, neq; alijs uacare bellis, cum patria uaſtaretur.

Veruntamen quantum ira impellebat ad ulciſcendum, tantū longinquitatis cogitatio reprimebat: multa enim fortunā poſſe noua facere, priuſquā ad Italiam, præſertim hyemis tēpore ipſe tranſiret: plusq; iam creſcentē iracundiā cohibebat. Rectores autem cum militibus conuenientes, aperte iam de mutatione tractabant: & cū indignatione uociferantes, incuſabant Romæ conſtitutos milites, & in delicijs agentes, qui ne famā quidē belli ſuſtineant, quibus libuerit decernere principatū, & ſpe quæſtus imperatores creare. Se aūt laboribus tot exactis ſub galeis ſeneſcentes, alijs condonare poteſtatē, cum apud ſe digniorē habeant imperio. cui ſi hanc amiſerint, quam iuſtiorē, uel quando referrēt erga ſe beneuolētiæ gratiam? Tanto aūt Veſpaſianū quàm Vitelliū iuſtius eſſe principē fieri, quanto illis qui eum declaraſſent ipſi prēſtarēt. nō enim ſe minora pertuliſſe bella, q̄ qui ex Germania ueniſſent: neq; illis qui tyrannū inde deducerēt, in armis deteriores eſſe. Nullum aūt in creando Veſpaſiano fore certamen. non enim ſenatum populúm ue Romanū, Vitellij libidines pro Veſpaſiani pudicitia perpeſſuros: nec pro bono imperatore crudeliſsimū tyrannum, aut filiū pro patre optaturos principē. Maximum enim pacis tutamen eſſe, ueram in imperatore præſtantiam. Ergo ſiue peritiæ ſenectutis debeat imperiū, habere ſe Veſpaſianū: ſiue adoleſcentię uiribus, Titum. ex amborū enim ætate quod ſit cōmodum decerpturos. Non ſolum aūt ſe miniſtraturos declarati imperij uires, qui tres legiones, regūq; habeant auxilia: ſed etiam totū orientē partemq; Europæ extra Vitellij timorem conſtitutam: atq; inſuper qui eſſent in Italia propugnatores Veſpaſiani, fratrem atq; alium filium: quorū alteri multos dignitate prędito iuuenes ſociatum iri ſperabant, alteri uero etiā urbis eſſet cōmiſſa præfectura: quę pars ad imperij principia non parū ualeret. Poſtremo ſi ipſi ceſſarent, ſenatū fortaſſe declaraturū eum principem, quē conſeruatores milites dehoneſtarent. Hæc primo per cuneos milites loquebant. deinde ſe adhortati inuicē, Veſpaſianū imperatorē appellant: eumq; ut in periculo conſtitutū imperiū cōſeruaret, orabant. Illi aūt olim quidem rerum omniū cura fuit, nequaquā uero imperare uolebat, dignū quidem ſe factis exiſtimans, priuatæ aūt uitę ſecuritatem, clarioris fortunæ periculis anteponens. Recuſanti aūt rectores magis inſtabant: & circumfuſi milites cum gladijs mortē ei minitabant, niſi uiuere uellet ut dignus eſſet. diu tamē reluctatus, quod renuebat imperiū poſtremo cum his qui ſe deſignauerant minime diſſuadere poſſet accepit.

Aegypti deſcriptio, & Phari. Cap. XI

MVtiano aūt cæterisq; rectoribus, qui eum ad imperium inuitauerant, & exercitu alio uociferante, ut ſe in hoſtes omnes duceret, prius res Alexandrinas procurādas putauit: ſciens Aegyptū plurimam eſſe partē imperij, propter frumentariam functionē: eaq; ſi potitus eſſet, ui quoq;, ſi perſtaret, Vitelliū deijciendū ſperabat. nec enim perpeſſurū eſſe populum fame oppreſſum. Simul etiam duas legiones, quæ apud Alexandriā degerent, ſibi cupiebat adiūgere. Cogitabat etiā propugnaculo ſibi fore illam regionē, aduerſus incerta fortunę. Nam & terra difficilis acceſſu, mariq; importuoſa eſt: & ab occidēte quidē aridam Libyam habet obiectā, à meridie uero limitem qui Syenē ab Aethiopia dirimit, nauibusq;

inuias

inuias Nili fluminis cataractas.itemq; ab oriente mare rubrũ,ad Copton ciuitatem usq; diffusum. Septentrionale uero munimentũ habet terrã usq; ad Syriam,& quod dicit Aegyptiũ pelagus,totũ portubus carẽs. Hoc quidem modo Aegyptus ex omni parte tuta est.Inter Pelusiũ uero & Syenem,p duo millia stadiorũ porrigit. Ex Plinthine autẽ ad Pelusiũ, nauigatio est stadiorũ triũm milliũ & sexcentorũ.Nilus aũt ad Elephantinem oppidũ usq; nauibus ascendit.namq; ulterius progredi,ut suprà diximus,cataractæ non sinunt. Portus aũt Alexãdrinus etiã in pace nauibus aditu difficilis est. nam & ostiũ perangustũ habet, saxisq; latentibus à directo cursu deflectit: & læua quidẽ pars manu factis brachijs cingitur: à dextera uero Pharus obiecta insula,turrim maximã sustinet,ad ccc usq; stadia nauigantibus igne lucentẽ, ut q̃ longissime difficultatẽ applicandarũ nauiũ prẽcaueant.Circũ hanc aũt insulam, opere instructo ingentes muri sunt:quibus afflictũ pelagus, & aduersis obicibus fractũ, asperiorẽ facit meatũ, eoq; periculosum per angustiã aditũ.Intus tñ portus ipse tutissimus est,& xxx stadijs magnus. in quẽ tam quæ desunt illi terræ ad beatitudinẽ deuehunt: quàm quæ superãt ex domesticis & indigenis,in totũ orbem diuisa exportant.Itaq; non sine ratione, Vespasianus Alexandrinarũ rerum erat cupidus,ad totius imperij firmamentũ.Proinde statim ad Tiberiũ Alexandrũ literas dedit, qui Aegyptũ & Alexandriã regebat,indicans militũ alacritatẽ:quodq; ipse(quod necesse fuit)susceptomunere principatus,operam atq; adiumentũ eius assumeret.Alexander aũt, simul ut Vespasiani legit epistolam,prompto animo,& legiones eius sacramento rogauit & populũ:utriq; aũt libẽtissime paruere, uirtutẽ uiri exproxima administratiõe sciẽtes. Et ille quidẽ permissa sibi potestate, omnia quæ imperij usus exigeret,aduentui quoq; principis necessaria iam parabat.

Vespasianus Iosephum captiuitate liberat. Cap. XII

PInione uero citius declaratum in oriente Vespasianũ imperatorẽ, ubiq; fama nunciauit. Et uniuersæ quidem ciuitates festos dies habebant,nuncijq; lætitiam pro eo simul & sacrificia celebrabant.legiones uero apud Mœsiam Pannoniamq; degentes,quæ propter Vitellij audaciam paulo antè fuerant concitatę,iusiurandũ Vespasiano maiore gaudio præbuerunt. Vespasianus aũt Cæsaream reuersus,iam Berytum uenerat,ubi multæ quidem è Syria, multæq; ab alijs prouincijs legatiões aderant obuiã, coronas ei & gratulatoria decreta à singulis ciuitatibus offerẽtes. Affuit aũt rector etiam prouinciæ Mutianus, populorũ alacritatẽ, iurataq; per ipsum principẽ sacramenta renuncians. Vbiq; aũt Vespasiani uotis obsecundante fortuna,rebusq; ad eum plurima ex parte inclinatis,cogitare cœpit,q̃ nõ sine dei prouidentia sumpsisset imperiũ:sed iusta quædã fati ratio,ad eius poteſtatẽ circumduxisset rerũ omniũ principatũ. Recordatus aũt signa, & alia (multa enim sibi contigerant imperium præmonstrantia) & Iosephi dicta, quibus eum Nerone uiuo ausus fuerat appellare imperatorẽ, admirabat uirum quẽ adhuc habebat in uinculis:aduocatoq; Mutiano cũ amicis et rectoribus alijs,primùm q̃ strenuus fuisset Iosephus, quantũq; Iotapatenis expugnandis ꝓpter eum laborasset exponit.deinde uaticinationes eius,quas ipse quidẽ timoris causa suspicaret esse figmenta: tempus aũt diuinas fuisse,& re-

rum

rum exitus probauiſſet. Tumq; inhoneſtũ eſſe ait, ut q; ſibi auguraſſet imperium, uociſq; dei miniſter ac nũcius extitiſſet, adhuc captiui loco haberetur, fortunãq; ſuſtineret aduerſam: uocatũq; ad ſe Ioſephũ ſolui iubet. Hoc autẽ facto, alij quidẽ rectores ex ea gratia quam alienigenæ retuliſſet, præclara etiam de ſe ſperãda eſſe arbitrabant. Titus uero, q; cum patre aderat, iuſtũ eſt, inquit, pater, unà cũ ferro etiã probro Ioſephũ ſolui. erit enim, tanq; nec initio uinctus ſit, ſi nõ diſſoluerimus, ſed inciderimus catenas. namq; id agi ſolet in his qui nõ recte fuerint uincti. Eadẽ Veſpaſiano placebãt. & quidã interueniẽs ſecuri catenas abrupit. Ioſephus quidẽ ꝓ his quæ prædixerat, prẽmio famæ donatus, & de futuris iam dignus cui credendũ eſſet habebat.

De Vitellij morte & moribus. Cap. XIII

VEſpaſianus aũt reſponſo legationibus reddito, iuſteq; pro meritis adminiſtratiõibus ordinatis, Antiochiã uenit. Et quonã primum tenderet cogitans, Alexandrino itinere præſtabilius eſſe duxit, quę Romæ agerent curare. Alexandriam enim ſtabilem eſſe, Romanas aũt res à Vitellio perturbari. Mittit igitur in Italiam Mutianũ cum multis equitũ pedi tumq; copijs. qui tamen propter hyemis aſperitatem ueritus nauigare, per Cappadocas & Phrygas ducit exercitũ. Inter hæc aũt Antonius Primus adducta legione tertia ex his quæ apud Mœſiam morabant (illam enim regebat prouinciam) bellũ gerere cum Vitellio properabat. Vitellius aũt cum magna manu Cæcinnam obuiam ei mittit. Is aũt Roma profectus, quamprimũ circa Cremonam Galliæ Antoniũ conſequit, quæ confinis Italiæ ciuitas eſt: ibiq; conſpecta hoſtiũ ordinatione ac multitudine pręlio quidem congredi non audebat. diſceſſum aũt periculoſum reputans, de proditione deliberabat. Conuocatis aũt centurionibus & tribunis ſibi ſubditis, ut tranſirent ad Antoniũ ſuadebat: Vitellij quidẽ rebus detrahẽs, Veſpaſiani aũt uires extollens: & alterũ nomẽ imperij tantũ, alterũ uirtutẽ habere cõmemorans: ipſis quoq; melius eſſe, ſi id ſponte faciant, quod neceſſe eſt: cumq; ſe multitudine ſuperatũ iri ſciant, uoluntate periculũ pręuenire. Nam Veſpaſianũ quidẽ idoneũ eſſe etiã ſine ipſis ad reliqua uindicanda: Vitelliũ uero ne cum ipſis quidẽ præſentia poſſe ſeruare. Multa locutus in hunc modum quod uoluit perſuaſit: & cũ milite transfugit ad Antoniũ. Eadẽ uero nocte milites pœnitudo ſimul ac metus eius, ſi uiciſſet, à quo miſsi fuerãt, occupauit, eductisq; gladijs, Cæcinnã obtrũcare uoluerũt. feciſſentq; niſi his aduoluti tribuni ſupplicaſſent. quamobrẽ cęde quidẽ ſe abſtinuerunt, uinctũ aũt quaſi proditorẽ Vitellio trãſmittendũ habebant. His auditis Primus Antonius cõtinuo ſuos mouet, eosq; cũ armis in defectores ducit. illi aũt inſtructi ad pręliũ, pauliſp quidẽ reſtiterunt. mox aũt loco pulſi, Cremonã fugerunt. Primus aũt comitatus equitibus curſus eorũ pręuertit: & ante ciuitatẽ circũcluſam pleraq; multitudinẽ peremit. aggreſſus aũt reliquos, oppidũ militib. prædari permiſit. in quo multi quidẽ hoſpites mercatores, multi uero indigenæ periere, totusq; Vitellij exercitus, uirorũ xxx milia & ducenti. quin & Antonius eorũ quos de Mœſia adduxerat quatuor milia & quingẽtos amittit. ſolutũ aũt uinculis Cæcinnã, rerũ geſtarum nunciũ ad Veſpaſianũ mittit. qui ad eũ intromiſſus & collaudatus eſt, & ꝓditoris dedecus inſperatis protexit honoribus. Romę

autem

autē Sabinus ubi Antoniū appropinquare cognouit, fiducia recreatus eſt: collectisq; uigilū cohortibus, nocte occupat Capitoliū. luce uero facta multi nobiliū ſociati ſunt ei, & Domitianus fratris filius, pars ingens obtinendę victoriæ. Sed Vitellius de Primo quidē minimè curabat. his aūt iratus qui cum Sabino defecerant, & nobiliū ſanguinē pro ingenita crudelitate ſitiens, immittit Capitolio quā ſecū adduxerat militū manū. ubi multa ab his itemq; ab illis qui templū tenebant pugnantibus, audacter admiſſa ſunt: poſtremo aūt Germani, ꝙ multitudine ſuperabant, collē obtinuerūt. Et Domitianus quidem cum multis Romanorū uiris inſignibus, diuina quadam ratione ſaluus euaſit: reliqua uerò multitudo tota laniat̄. Et Sabinus quidē ad Vitelliū ductus occidit̄. milites aūt direptis donarijs, templū incendunt. Tumq; poſtero die cum exercitu uenit Antonius, eumq; Vitellij milites excipiunt: & trifario cōmiſſo intra urbē prælio, omnes interiere. Procedit aūt ebrius de palatio Vitellius, & ut aſſolet in extremis longiore luxu prodigæ menſæ refertus. tractus aūt per populū, uarioq; contumeliarum genere dehoneſtatus, in media urbe iugulat̄, octo mēſes ac dies quinq; potitus imperio: quē ſi uiuere diutius cōtigiſſet, ut opinor, eius luxuriæ minime ſufficere potuiſſet imperium. aliorū uero mortuorū ſupra L millia numerata ſunt. Hæc quidē geſta ſunt die tertio menſis Octobris. Poſtero aūt die Mutianus cum exercitu Romam ingredit̄, & Antonij militib. à cæde repreſsis (adhuc em̄ hoſpitia perſcrutando, & Vitellij milites, & ex populo plurimos qui cum illo ſenſerant, occidebant, examinationis diligentiā iracundia præuenientes) Domitianū productū populo rectorē inſinuat, uſq; ad patris aduentum. populus autem iam timore liberatus, imperatorem prædicat Veſpaſianum: ſimulq; & illum confirmatum, & Vitellium eſſe deiectum feſta lætitia celebrabat.

Titus mittitur contra Iudæos à patre. Cap. XIIII

CVm aūt Veſpaſianus Alexandriā ueniſſet, geſta ei Romæ nūciata ſunt, & legati ei ex toto orbe congratulantes affuerūt. cumq; maxima poſt Romam ciuitas eſſet, anguſtior multitudini uidebatur. Firmato aūt iam totius orbis imperio, rebusq; pop. Ro. p̄ter ſpē conſeruatis, Veſpaſianus in Iudææ reliquias intendit animū. Et ipſe quidem exacta hyeme, Romā proficiſci parabat, resq; apud Alexandriā mature cōponere proponebat. filiū uerò Titū cum ſelectis copijs ad excidendam Hieroſolymā mittit. Qui terreno itinere Nicopolim uſq; progreſſus, ab Alexādria ciuitate XX ſtadiorum interuallo diſtantē, inde militem longis nauibus imponit: Niloq; flumine poſt Mendeſium tractum, Thmuin uſq; uehitur. hinc aūt egreſſus in terram, apud Tanin ciuitatem diuertit. unde ſecunda ei manſio fuit ciuitas Heraclea, & Peluſium tertia. Hic aūt milite per biduū recreato, tertio die Peluſiij fines tranſijt: unamq; manſionē profectus per ſolitudines, ad Caſij Iouis templū caſtra poſuit. poſteroq; die apud Oſtracinen, quæ manſio aquæ inops eſt, ob quam cauſam aduectitia utunt̄ indigenæ. Hinc apud Rhinocoluram requieſcit: & inde progreſſus in quartam manſionē, Raphiam uenit, quæ prima occurrit Syriæ ciuitas. Gaza uero quintę manſionis caſtra ſuſcepit: & poſtea in Aſcalonē, atq; hinc Iamniā, deinde Ioppen, & ex Ioppe Cæſareā peruenit: decreto apud ſe, alias militū copias congregare.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER SEXTVS.

De triplici ſeditione apud Hieroſolymam. Caput I

ITVS quidem ad eum modum quem prędiximus, ęmenſa ultra Aegyptũ ad Syriam uſq; ſolitudine, Cæſaream uenerat. ibi enim exercitum decreuerat ordinare. Illo aũt adhuc apud Alexandriam unà cum patre imperium, quod nuper ei deus permiſerat, diſponente, contigit etiam ſeditionẽ, quæ apud Hieroſolymam erat, auctã trifariam diuidi, & aliam partẽ in aliã uerti. quod ut in malis optimũ quis dixerit, factumq; iuſtitiæ. nam Zelotarũ quidem in populũ dominatio, quæ autor erat excidij ciuitatis, unde cœperit, & per quos creuerit, diligenter ſuperius declaratum eſt. hanc aũt non errauerit quiſquã, dicens ſeditionẽ in ſeditione eſſe factã, ac ueluti rabida fera, externorũ penuria, in ſua uiſcera ſæuire ſolet: ſic Eleazarus Simonis filius, qui & ab initio Zelotas in templũ à populo ſeparauerat, uelut indignari ſimulans ob ea quæ in dies ſingulos Ioannes auderet, cũ ne ipſe quidẽ à cædibus quieſceret: re aũt uera ſeſe poſteriori tyranno ſubiectũ eſſe minime ferẽs, ſummæ rei deſiderio, propriæq; potẽtiæ cupiditate, ab alijs defecit: aſcitis etiam Iuda Chelciæ filio, & Ezronis Simone potẽtiſſimis: pręter quos erat etiã Ezechias Chobari filius, nõ ignobilis. Horũ ſingulos Zelotæ nõ exigui ſequebant̃: occupatoq; interiore templi aditu, ſuper eius portas in ſacris foribus arma ponunt. & abundare quidem ſe ſuis neceſſarijs confidebant: ſacrarũ enim rerũ copia ſuppetebat, nihil impiũ exiſtimãtibus: paucitati uero ſuorũ timentes, pleriq; in locis ſuis otioſi manebant. Ioannes aũt quanto ſuperior erat uirorũ multitudine, tanto loco ſuperabat̃: hoſteſq; habẽs à uertice, neq; ſine metu conabat̃ incurſus, & præ iracũdia ceſſare nõ poterat. Plus aũt mali perferens, q̃ Eleazari partẽ afficiens, tamen non remittebat. crebri enim fiebant impetus, & miſſiliũ iactus, totũq; polluebat̃ cædibus templũ. Filius aũt Gioræ Simon, quẽ rebus deſperatis inuitatũ, ultro ſibi tyrannũ ſpe auxilij populus introduxerat: & ſuperiorẽ ciuitatẽ retinẽs, & inferioris plurimã partẽ, animoſius iam Ioannẽ eiusq; ſocios adoriebat̃, quaſi qui deſuper impugnarent̃. ſubiectus aũt illorũ manibus erat, ſicut & illi ſuperiorũ. Et Ioannẽ eueniebat duplex præliũ perferentẽ, lædi pariter ac lædere: quantoq; uincebat̃, eo ꝙ Eleazaro eſſet humilior, tanto plus lædebat, Simone celſior conſtitutus: cum inferiores aggreſſus etiã ſola manu ſine labore prohiberet: deſuper uero ex fano iaculantes, machinis deterreret. Quippe baliſtis & non paucis lanceis utebat̃, ſaxorũq; tormentis: quibus non ſolum bellantes ulciſcebat̃, ſed multos etiam ſacra celebrantiũ perimebat. Quanq̃ enim ad omne impietatis genus rabidi ferebantur, tamen eos qui ſacrificare cuperent recipiebant, cum ſuſpicione & cuſtodibus indigenas perſcrutando. Hoſpites enim etiam qui exoraſſent eorũ crudelitatẽ, poſt exituri ſubci-

ſiua

ſiua ſeditionis opera conſumebant. Miſsilia namq; machinarum ui ad aram uſq; templūq; peruenientia, in ſacerdotes ſacra celebrantes cadebant: ac multi qui properantes ab ultimis finibus terræ ad ſanctiſsimū locū ueniſſent, ante ipſas hoſtias procubuerunt: aramq; uniuerſis Græcis & Bárbaris adorandam, ſuo ſanguine imbuêre. Indigenis aūt mortuis alienigenæ, ac ſacerdotibus profani miſcebant: perq; atria diuina, ſtagnū fecerat diuerſorū cadauerum ſanguis. Quid tantū paſſa es ó miſerrima ciuitas à Romanis, qui tua inteſtina ſcelera purgaturi flammis introiere? Iam enim dei locus non eras, neq; manere poteras, domeſticorū funerū facta ſepulchrū, & quæ fanū ciuili bello tumulū conſtitueras: poteris aūt denuo fieri, poteris, ſi unquam uaſtatorem tui deum placaueris. Sed enim reprimēda ſunt quæ dolent, lege ſcribendi: quando nō domeſtici luctus, ſed exponendarū rerum hoc tēpus eſt. Proſequar aūt ſeditionis facinora cætera. Ergo diuiſis trifariam inſidiatoribus, Eleazarus quidem eiusq; ſocij, qui ſacras primitias conſeruabant, in Ioannē ebrij ferebant. Qui uerò huic parérent, plebē diripientes in Simonē rebellabant, cum ipſi quoq; Simoni contra diuerſæ partis ſeditioſos adiumento eſſet ciuitas. Si quando igitur ex utraq; parte appetebat Ioannes, obuertebat ſocios ſuos: & de ciuitate quidē ſubeuntes, miſsis ex porticibus telis, de templo uero iaculantes, machinis ulciſcebat. Quoties aūt deſuper inſtantiū moleſtia caruiſſet (frequenter enim ebrietate & laſsitudine ceſſabant) liberius in Simonē eiusq; ſocios cum plurib. irruebat. Semper aūt quantū in ciuitate pepuliſſet in fugam uerſos, ædes frumenti plenas omniumq; utenſiliū incendebat: idemq; hoc illo regrediente, Simon inſecutus agebat: ueluti cōſulto pro Romanis omnia corrumperent quæ ad obſidionē ciuitatis erant præparata, ſuarumq; uiriū neruos abſcinderent. Deniq; contigit unà exuri omnia circū templū, & inter proprias acies ſolitudinē atq; aream pugnæ fieri ciuitatem: concremari aūt paulo minus omne frumentū, quod non paucis annis ſufficere potuiſſet obſeſsis: denique fame capti ſunt, qua minime quiuiſſent, niſi eam ſibimet cōparauiſſent. Vndiq; aūt inſidiatoribus & confinibus oppugnantibus ciuitatē, medius populus uelut aliquod magnū corpus lacerabatur. Senes uero ac mulierculæ inteſtinis malis attonitę, pro Romanis uota faciebant: externumq; bellū, quo domeſticis malis liberarent, expetebāt. Grauis aūt metus ac terror fœdiſsimus occupauerat: & neq; conſilij capiēdi tempus erat, ut uoluntatē mutarēt, neq; pactionis aut fugæ ſpes cupiētibus. Etenim cuſtodiebant omnia: diſsidentesq; latronū principes, quoſcūq; Romanis pacatos eſſe, uel transfugere ad eos uelle ſentirent, quaſi cōmunes hoſtes interficiebant: ſolūq; in occidendis uita dignis cōcordes erant. Ét pugnantium quidē nocte dieq; clamor perpetuus erat: ſed metu acerbiores erant lugentiū queſtus. Et aſsiduas quidē lamentatiōis cauſas, calamitates præbebāt: timor aūt includebat ululatus: atq; obmuteſcente dolore præ formidine, tacito gemitu cruciabant: neq; iam aut reuerētia uiuis apud domeſticos erat, neq; mortuis cura ſepulturæ adhibebat. Quorū amborū hæc cauſa erat, q̄ de ſe quiſq; deſperabat. In omni em̄ re animos remiſerāt q̄ cum ſeditioſis nō erant, quaſi cōtinuo modis omnibus morituri. At uero ſeditioſi cōgeſta in tumulū cadauera cōculcantes dimicabant: & ex mortuis hauriētes audaciā,

quos ſub pedibus cernerẽt, immanius ſęuiebãt: ſemperq́; aliq̃d in ſe pnicioſum excogitãtes, & quod uiſum fuiſſet ſine miſeratione faciẽtes, nullã cædis aut crudelitatis uiam ptermiſere: adeo ut etiã ſacris materijs ad bellica cõficiẽda inſtrumẽta Ioãnes abutereť. Nam cũ olim fulcire templũ populo itéq́; pontificibus placuiſſet, idq́; xx cubitis altius ædificare, rex quidẽ Agrippa ex mõte Libano aptas ei materias maximis ſumptibus & labore deuexit: hoc eſt, ligna & magnitudine ſimul & directa proceritate ſpectabilia. Interuẽtu aũt belli opere interrupto, Ioannes his ſectis, q̃ ſufficere longitudinẽ reperit, turres ædificauit: & aduerſus eos cõſtituit, q̃ deſuper à tẽplo pugnarent, poſt muri ambitũ contra exedrã occidentalẽ admotas, quà ſolũ poterant, q̃ aliæ partes gradibus ex lõginquo fuerũt occupatæ. Et ille quidẽ fabricatis ex impietate machinis ſubactũ iri ſperauit hoſtes. Deus uero laborẽ eius inutilẽ demõſtrauit, & priuſquã in his quicq̃ poneret, Romanos adduxit. Etenim Titus, poſtq̃ partẽ ad ſe collegit exercitus, alijs uero ut ad Hieroſolymam occurrerẽt ſcripſit, Cæſareã profectus eſt. Erant aũt tres legiones, quæ pridem ſub eius patre Iudæã uaſtauerãt, & duodecima, quæ olim cũ Ceſtio male pugnauerat, quæq́; licet p̃ id fortitudine eſſet inſignis, tunc tñ eorũ etiã memoria quę pertulerat, alacrius ad uindictã properabat. Harũ quidẽ quintã legionem iuſsit ſibi p̃ Ammaunta occurrere, decimã uero aſcẽdere p̃ Hierichũta. Ipſe quidẽ cum cæteris egreſſus eſt, quas regũ quoq; auxilia plura q̃ dudum, multiq́; Syri auxiliares comitabanť. Suppletũ eſt aũt quatuor legionũ quantum Veſpaſianus ſelectũ cum Mutiano miſerat in Italiã, ex his qui cum Tito acceſſerant. duo namq; millia de Alexandrino exercitu lecta, tria milia uero ab Euphrate eum ſequebanť, & amicorũ ſpectatiſsimus beneuolẽtia ſimulq́; prudẽtia, Tiberius Alexander, qui antea quidem Aegyptũ adminiſtrauerat, tunc aũt dignus qui exercitũ regeret, ꝓpterea iudicatus, q̃ primus incipienti fuit hoſpes imperio, & cũ fide clariſsima incertæ fortunę ſociatus eſt: idemq́; conſultor in uſus bellicos ætate ac peritia præcipuus aderat.

Titus explorator Hieroſolymæ periclitatur. Cap. II

PRogredientem uero in hoſtilem terram Titum, antecedebãt regia omniaq́; auxilia, poſt eos uiarũ ſtratores, caſtrorumq́; metatores. Deinde rectorum ſarcinæ atq; armati. Poſt hos ipſe Titus, & alios lectos habens & ſigniferos, quorum agmen equites ſequebanť. Hi uero ante machinas ibant, & ſecundum illos unà cum lectis tribuni, & pręfecti cum cohortibus. Pòſt aũt circum aquilam ſigna, & ante ſigna tubicines, deinde acies ſenum uirorum ordinibus dilatata. Seruile aũt uulgus à tergo cuiuſq; legionis, & ante hos ſarcinæ. Omniũ uero nouiſsimi mercenarij, eorumq; cuſtodes coactores agminis. Procedens aũt decẽter cum exercitu, ita ut mos eſt Romanis, in Gophnam per Samaritidem uenit, quæ & prius ab eius patre fuerat occupata, & tunc præſidijs tenebať. Ibi autem unam moratus ueſperã, mane inde proficiſciť: peractaq́; diei mãſione, caſtra ponit in loco quẽ Iudęi ſermone patrio Acanthonaulona uocitant, iuxta uicũ quendã Gabath Saul nomine, quod ſignificat uallẽ Saul, diſtantẽ ab Hieroſolymis ſtadijs ferè xxx. Hinc ſexcẽtis propè lectis equitibus comitatus, perrexit in ciuitatẽ, q̃ tuta eſſet, Iudęorũq́; animos exploraturus: ſi fortè ſe cõſpecto, priuſquã ad

manus

manus ueniret, metu cederent. audierat enim quod erat uerũ, à seditiosis & latronibus oppressum populũ desiderare quidẽ pacẽ: sed quod rebellãtibus infirmior esset, nihil conari. Quandiu quidẽ per uiam quæ ad murũ duceret equitabat, nemo ante portas apparuit: ubi uero itinere ad turrim Psephinon declinato, trãsuersum agmẽ equitũ duxit, infiniti subito prosiliũt, quà Mulie bres turres uocant: & per eam quæ contra monumentũ Helenæ porta est egressi, equitatũ intercidũt. atq; alios quidẽ etiã tunc uia currẽtes, ne cum his qui diuertebant sese iungerent, à fronte oppositi, prohibuerũt. Titũ uero cũ paucis seiparant. Ille aũt ultrà quidem minus progredi poterat: à muro enim cuncta fossis patebant, & transuersi erant horti, multisq; macerijs impediti. ad suos aũt in aggere constitutos recursus, intercedẽte hostili manu, desperabatur. Quorũ pleriq; imperatoris periculũ nesciebãt: sed existimantes eũ secum reuerti, etiã ipsi fugiebant. Titus aũt in sua tantũ fortitudine sitam esse prospiciens spem salutis, flectit equũ: & ut se sequerent cum clamore comites adhortatus, in medios hostes irruit, ui ad suos trãsire festinans. Quo quidem tẽpore maxime intelligi potuit, & belli momẽta & imperatorũ pericula deum curare. Tot enim aduersus Titũ missilibus iactis, cum neq; galea neq; thorace septus esset (non bellator em̃ sed explorator, ut dixi, processerat) nullum in eius corpus delatũ est: sed tanq̃ ne eum ferirẽt, ex industria mitterentur, omnia præteruolabant. gladio uero semp̃ à laterib. instantes dirimens, multosq; ante ora subuertens, super cadẽtes agebat equũ. Illorũ aũt clamor erat, ꝓpter audaciã Cæsaris, ut eũ aggrederent, cohortatio: fugaq; & discessio repẽtina, quocũq; diuerteret cursum. Huic aũt se periculi participes, cũ à tergo & à laterib. funderent, adiunxerãt. una enim erat unicuiq; spes salutis, uiã cũ Tito patefacere, priusquã circũuentus opprimeret. Deniq; duorũ ex nimis pertinacibus, alter cũ equo p̃cussus est: altero uero deiecto & occiso, equus eius abductus est. Titus uero cũ cæteris in castra saluus euadit. Iudæis quidẽ, ꝙ aggressione prima superiores fuerant, incõsulta spes animos extulit, magnamq; his in posterũ fiduciã momentũ temporaneum cõparauit.

De eruptionibus Iudæorũ contra Romanos castrametantes. Cap. III

Cæsar aũt, postq̃ ex Ammaunte legio sibi coniuncta est nocte, luce inde digressus ad Scopon accedit, unde iam & ciuitas & clara tẽpli magnitudo cõspici poterat: qua parte septentrionalẽ regionem ciuitatis cõtingẽs locus humilior, proprie Scopos nominatus est, distans à ciuitate stadijs VII. ibiq; duabus legionibus simul, quintæ legioni uero retrorsum stadijs tribus castra muniri iubet. labore nãq; nocturni itineris attritos milites progredi uisum est, ut sine formidine murũ struerent. Mox aũt cœpto ædificio, decima quoq; legio per Hierichunta aderat à Vespasiano præoccupatã: ubi quædã pars armatorũ in præsidio fuerat collocata. His aũt pręceptũ erat sexto ab Hierosolymis stadio castra ponere, qua in parte mons, qui appellat Elæon, cõtra ciuitatẽ ab oriẽte situs est, altaq; interiacente ualle discernit, cui nomen est Cedron. Intra ciuitatẽ uero sine requie confligentiũ dissensionẽ, tum primũ ingens subito bellũ foris interueniens refrenauit: & cum stupore seditiosi Romanorũ castra inspectantes, tri fariã distributa mala, inter se iniere concordiã: rationẽq; inuicẽ requirebãt,

quidnam exſpectarent, quidue perpeſsi, tres muros contra uitã ſuã paterent opponi: belloq; tanta ſe fundente licentia, tanq; ſpectatores bonorũ operũ ſibiq; utiliũ reſiderent mœnib. clauſis, remiſsisq; armis ac manibus. In noſmetipſos profecto, exclamat aliquis, tantũmodo fortes ſumus: Romanorũ aũt lucro ex noſtra ſeditione ſine ſanguine oppidũ cedet. His alios atq; alios congregantes exhortabant: raptisq; armis, ſubito in legionẽ decimã ruunt: perq; uallem facto impetu, cum ingẽti clamore murũ ædificantes Romanos aggrediunt. Illi aũt in opere diſtributi, armis ob eam cauſam pleriq; depoſitis (nec em excurſum Iudæos auſuros eſſe credebant, & ſi maxime uellẽt, animos eorũ ſeditione diſtractũ iri arbitrabantur) prẽter opinionẽ perturbati ſunt: atq; opere quiſq; derelicto, confeſtim alij receſſere: multi aũt ad arma properantes, priuſquã ſe in hoſtes cõuerterent, feriebant. Plures aũt Iudæis ſemper adijciebant, eorũ freti uictoria qui præceſſerãt, & quòd cũ pauci eſſent, multiplex numerus & ſibi & hoſtibus uidebant, quòd ſecunda fortuna uterent. Romani aũt maxime ordinari cõſueti, & cum decore atq; prẽceptis bellũ gerere ſcientes, ex perturbatione trepidabant. unde tũc quoq; præuenti aggreſsione cedebant. Si quando tñ ſeſe conuerterent ab inſequentib. occupati, & à curſu reprimebant Iudæos, & ob impetũ minus cautos feriebãt. Semper uero excurſione gliſcente magis magisq; turbati, poſtremo caſtris pulſi ſunt: totaq; legio tunc in periculũ uentura fuiſſe uidebat, niſi hoc mature ſibi nũciato, Titus eis tuliſſet auxiliũ: multisq; increpans ignauiã, & ſuos à fuga reuocaſſet: Iudæisq; à latere ipſe cũ his irruens, quos circa ſe habebat electos, multos quidẽ occidiſſet, plures uero ſauciaſſet, omnes aũt in fugam uertiſſet, atq; in uallẽ præcipites cõpuliſſet. Illi aũt prono in loco multa mala perpeſsi, poſtq; in aduerſam partẽ euaſere, flectunt ſe iterum, & ualle intercedente cum Romanis dimicabãt. Igit ad mediũ diem ita bellatũ eſt. Paulo aũt poſt meridiẽ, Titus his qui ſecũ erant in ſubſidio collocatis, alijsq; de cohortibus aduerſus excurrentes oppoſitis, reliquum agmen ad murũ in ſummo montis ædificandũ remiſit. Iudæis aũt hæc fuga eſſe uidebatur. Cumq; ſpeculator quem in muro poſuerant, amictu agitato ſignũ dediſſet, frequentiſsima multitudo tanto impetu proſilijt, ut eorũ curſus immaniſsimis beſtijs eſſet aſsimilis. Deniq; in aduerſa acie ſtantiũ nemo impetũ ſuſtinuit: ſed tanq; machina percuſsi, continuo diſsipati, pulſiq; in montẽ refugiunt. In aſcenſu aũt medio Titus cum paucis relictus eſt: multumq; monentib. amicis, qui p imperatoris reuerentia contempto periculo perduraverant, ut mortẽ appetentibus Iudæis cederet, neq; pro his in diſcrimen ueniret, quos ante ipſum ſaluos eſſe nõ oporteret: ſed potius fortunã ſuam reputaret, q nõ militis officio fungeret, uerùm & belli & orbis dominus eſſet: nẽ ue in tanta fuga ſubſiſteret, in quo omnia niterent: hæc ne audire quidem ſimulans, & ad ſe accurrentibus obſtabat: eosq; in ora feriens, cum ui obniterent, occidebat, & per decliue repente incumbens, multitudinẽ proturbabat. Illi aũt & uiribus eius et obſtinatione perterriti, ne tum quidẽ in ciuitatẽ fugêre: ſed in utrũq; latus ab eo declinantes, rurſum fugientes inſequebant. quos tamen aggreſſus à latere, ipſorũ quoq; impetum præpediebat. Dum hæc aguntur, etiam illos qui ſuperiora caſtra muniebant, ubi fugere inferiores uidere, metus ac turba oc-

cupat

cupat:totumq; agmen diſpergitur, ſuſpicantium excurſum quidem Iudæorum ferri non poſſe, Titum uero in fugam uerſum:nec enim unquã illo manente alios fugituros fuiſſe.& tanquam Panico terrore circundati,alius aliò ferebantur:donec quidam cum in media pugna uerſari imperatorem uidiſſent,plurimum metuentes,uniuerſę legioni eius periculũ cum clamore nunciauerunt.Itaq; pudore reuocati,& fuga maius aliquid ſibi exprobrantes,q; Cæſarem deſeruiſſent,totis uiribus in Iudæos utebant̃,& ſemel impulſos urgebant per decliuia.Illi autem paulatim recedẽtes pugnabant.cumq; Romani plus poſſent,eo q; ſuperiores erant,in uallem omnes coacti ſunt.Titus autem contra ſe poſitis imminebat:& legionem quidem ad muri fabricam redire iubet:ipſe uero cum his quibus antea reſiſtendo hoſtes arcebat. Itaq; ſi me nihil addentem obſequio,neq; inuidia detrahentem,uerũ dicere oportet,ipſe Cæſar bis totam legionem periculo liberauit,atq; ita caſtra muniendi copiam militibus præbuit.

De inteſtina pugna azymorum diebus. Cap. IIII

REmiſſo aũt pauliſper bello externo, iterum inteſtinum ſeditio ſuſcitauit.Azymorumq; inſtante die, qui eſt Aprilis menſis quartuſdecimus (hoc enim ſe primũ tempore opinantur Iudæi ab Aegyptijs eſſe liberatos) Eleazarus quidem cum ſocijs portam ſubaperiens, introire cupiebat ex populo qui templum adorare cuperent.Ioannes autem die feſto ad protegendas inſidias uſus eſt:& ſuorum quoſdam ignotiores, armis ſub ueſte latẽtibus inſtructos,quorum pleriq; impuri erant, occulte inter alios ſani occupandi gratia ſubmittit. illi autem poſtquam intrauere, ueſtimentis abiectis, ſubito armati apparuerunt. Magna uero ſtatim turba circa templũ ac tumultus erat,cum alienus quidem à ſeditiõe populus, omnibus ſine diſcrimine putaret, Zelotæ uero ſibimet ſolum inſidias comparatas. Verùm hi quidem relicta portarum cuſtodia,& alij ex propugnaculis deſiliẽtes,priuſquam manus conſererent,in templi cloacas confugêre.Populares autem ad aram delati,& circum templum appulſi conculcabantur, cum lignis paſsim ferroq; cęderentur.Multos autem occiſorum inimici priuato odio,quaſi di uerſæ factionis ſocios interficiebant. Et quicunq; antehac inſidiatorem aliquem offenderat,tũc agnitus quaſi Zelotes ducebatur ad mortem . Sed qui atrocitate magna innocentes afficerent,inducias cõceſſere nocentibus,progreſſosq; ex cloacis dimiſerunt. ipſi autem interius templum & omnes eius apparatus tenentes,confidentius oppugnabant Simonem. Seditio quidem hoc modo,quæ tripartita fuerat,in duas partes diuiſa eſt.Titus autem caſtra propius ciuitatem transferre cupiens de Scopo,contra excurſus quidem lectos equites ac pedites,quos ſatis eſſe arbitrabatur,poſuit:alium uero exercitum iuſsit totum quod erat uſq; muros ſpacium complanare. Cunctis igitur macerijs ac ſepibus dirutis,quibus hortos ac prædia incolæ præmunierant, omniq; oppoſita quamuis frugifera ſylua exciſa, repletum eſt quicquid erat cauum & uallibus impeditum.ſaxorum autem eminentiſsimis ferro truncatis, humiliorem totum illum tractum à Scopo uſq; ad Herodis monumenta fecerunt,ſerpentiũ ſtagnum continentia, quod olim Bethara uocabatur.

De Iudæorum dolo in Romanorum milites. Cap. V

IIs deniq; dieb. Iudæi Romanis huiuſmodi inſidias parauere. Seditioſorũ audaciſsimi extra muliebres (quæ ſic appellabantur) progreſsi turres, ſimulato q̃ pacis eos ſtudioſi pepuliſſent, & q̃ timerent impetũ Romanorũ, ibidem uerſabant̃, & alter ſub altero uitabundi latebant. Alij uero per muros diſpoſiti, populũq; ſe eſſe ſimulantes, clamore pacẽ implorabant, fœdusq; poſcebant: portasq; ſe patefactu ros eſſe pollicentes, inuitabant Romanos. Hoc aũt uociferantes, unà etiam contra ſuos, ueluti portis eos abigerent, lapides iaciebant. illiq; ſe ui perrum pere aditus uelle ſimulabant, & ciuibus ſupplicare. cumq; ad Rom. ſæpiſsimè ire conarent̃, reuerſi perturbatis ſimiles uidebant̃. Verũ hæc eorũ calliditas, apud milites quidem fide non carebat, ſed tanq̃ hos quidẽ in manibus haberent paratos ad ſuppliciũ, illos uero ciuitatem ſibi aperturos ſperarẽt, opus aggredi feſtinabant. Tito aũt ſuſpecta erat inuitatio, quia rationẽ non haberet. pridie nãq; prouocatos eos ad pactionẽ per Ioſephũ, nihil mediocre ſentire cognouerat, etiã tunc igit̃ milites manere loco ſuo præcepit. Iam uero quidã operibus appoſiti, raptis armis ad portas excurrere cœperant. Hi aũt qui expulſi uidebant̃, primo quidẽ cedebãt: deinde ubi ad turres portæ propinquabant, curſu eos circumueniunt, & à tergo perſequebant̃. qui uero in muro ſtabant, lapidũ his multitudinẽ, omnigenũq; telorũ ſimul infundunt: adeo ut multos quidẽ necarent, plurimos uero ſauciarent. nec em̃ facile erat à muro diffugere, alijs retro uiolenter inſtantibus. & præter hoc pudor q̃ rectores peccauerant, itemq; metus, in delicto perſeuerare ſuadebat. Quamobrẽ cum hoſte diu decernẽtes, multis uulneribus acceptis, neq; paucioribus redditis, poſtremo eos à quibus circumuenti fuerant repulere. quos tñ recedentes uſq; ad Helenæ monumentũ, Iudæi urgendo iaculis ſequebant̃. deinde inſolenter fortunę maledicentes, & Romanos uituperabãt fraude pellectos: ſcutaq; alte ſublata criſpantes tripudiabant, & cum lætitia uociferabant̃. Milites aũt interminatio principũ, & Cæſar iratus, huiuſmodi oratione corripuit: Iudæi quidẽ, quos ſola regit deſperatio omnia cũ delibe ratione faciũt atq; prudentia, fraudes & inſidias cõponendo, eorũq; dolos fortuna proſequit̃, q̃ ſunt morigeri, ſibiq; inuicẽ beneuoli ac fideles: Romani uero, quibus ob diſciplinã & conſuetudinẽ obediendi rectorib. fortuna famulatur, nunc contrà peccant, & intẽperantia manuũ debellant̃: quod omnium eſt peſsimũ, præſente Cæſare, ſine rectore dimicantes. Certe, inquit, plurimũ ingemiſcẽt militiæ leges, plurimũ pater, cum hoc uulnus audierit. ille quod cum bellando ſenuerit, nunq̃ iſto modo peccarit. leges aũt, ſi cum in eos qui minimũ quid præter ordinẽ mouerint, morte uindicent, nunc totum deſertorẽ exercitũ uideant. Modo aũt ſcituros eſſe eos ait, qui arroganter egere, quòd apud Romanos etiam uincere ſine præcepto ducis, infamiæ eſt. Hæc Titus ad rectores locutus cum indignatione, certus erat, qua lege in omnes erat uſurus. Et hi quidẽ abiecerunt animos, quaſi iamiamq; iuſte morituri. circumfuſæ uero legiones Titũ pro cõmilitonib. obſecrabãt: paucorumq; temeritatẽ condonari cunctorũ obedientiæ precabant̃: emẽdaturos enim peccatũ præſens, futuræ cõpenſatione uirtutis. Placatus eſt Cæſar utilitate

tate ſimul ac precibus. namq; unius hominis animaduerſionē uſq; ad factū promouendam putabat, multitudinis uero ad ueniā. Militibus quidē recon ciliatus eſt, multū monens ut poſt hæc prudentius agerent. ipſe uero, quēad modum Iudæorū ulciſceret inſidias, cogitabat. Interuallo aūt, quod uſq; ad muros ciuitatis erat, per quatriduū coæquato, ſarcinas aliamq; multitudinē cupiens tutò traducere, militū ualidiſſimos à ſeptentrionali tractu in occi duum ſeptemplici ordine cōtra murū prætendit, peditibus in fronte, ac poſt eos equitibus acie terna diſpoſitis, medijsq; inter utroſq; ſagittarijs. Excur ſibus aūt Iudæorū tanto præſidio præcluſis, impedimenta trium legionum, itemq; alia multitudo ſine timore tranſijt. Ipſe quidē Titus cum propè duo bus ſtadijs abeſſet à muro, ad anguli eius partē contra turrim quę appellatur Pſephinos, caſtra ponit: ad quā muri ambitus ex aquilone pertinens, flectit ad occidentē. altera uero pars exercitus eam turrim uerſus, quæ appellatur Hippicos, muro circumdat, duūm ſtadiorū ſpacio ſimiliter à ciuitate diſce dens. decima tamen legio in Elæon monte, ubi erat, manebat.

Deſcriptio Hieroſolymorum. Cap. VI

CIuitas aūt trino muro circumdata erat, niſi quà uallib. inuijs cin gebat. ex ea namq; parte, unius muri habebat ambitū. & ipſa qui dem ſuper duos colles erat cōdita, contrarijs frontib. ſemet in ſpicientes, interueniēte ualle diſcretos, in quā domus creberri mæ deſinebant: colliū uero alter, quo ſuperior ciuitas ſedet, multo eſt excel ſior, & in prolixitate directior: adeo ut qm̄ tutus erat, caſtellū à Dauid quon dam rege uocaret (is pater Salomonis fuerat, qui primus templū ædificaue rat) à nobis aūt forū ſuperius. alter aūt, qui appellat Acra, inferiorē ſuſtinet ciuitatē, & undiq; decliuis eſt. Cōtra hunc aūt tertius collis erat, natura hu milior q̄ Acra, & alia lata ualle antè diuiſus. uerū poſtea qua tēpeſtate Aſamo næi regnabant, & uallē aggeribus repleuerūt, ut tēplo coniungerēt ciuitatē, & Acræ altitudinē cæſam humiliorē fecerunt, ut ex ea quoq; ſanū ſuperemi nens cerneret. Vallis aūt quæ Tyropœon appellatur, qua diximus ſuperio ris ciuitatis collē dirimi ab inferiori, uſq; ad Siloam pertinet. ita enim fontē, qui dulcis eſt ac plurimus, uocabamus. Foris aūt ciuitatis duo colles profun dis uallibus cingebant, & utrinq; obſtantibus rupibus, nulla ex parte adiri poterant. Triū uero murorū uetuſtiſſimus quidē, ppter ualles imminentēq; his deſuper collē quo erat cōditus, facile capi nō poterat. ad hoc aūt ꝙ loco præſtabat, etiam firmiſsime ſtructus erat, Dauid & Salomonis, aliorumque interea regū largiſsimis impenſis operi inſumptis. Hac autē parte incipiens à turri, cui nomen eſt Hippico, & ad eam quæ dicit Xyſtus pertinens: dein de curiæ coniunctus, in occiduam templi porticū deſinebat. parte aūt altera ad occidentē ex eo loco ductus, per eum qui uocat Betiſo deſcendens in Eſ ſenorū portā: deinde ſupra fontē Siloam in meridiē flexus, atq; inde rurſus in orientē uerſus, qua ſtagnum Salomonis eſt, & uſq; ad locum pertinens, quem Ophlan uocant, cum orientali porticu templi coniungit. Secūdus au tem murus, à porta quidem habebat initiū, quam Genath appellabant. hæc aūt fuerat muri prioris. ſeptentrionalem uero tantummodo tractū ambiēs, uſq; ad Antoniā aſcendebat. Tertio muro turris Hippicos principiū dabat:

unde ad Boreæ tractū pertinens, deinde ad Pſephinā turrim ueniens, contra munimentū Helenæ, quæ Adiabenorū regina fuerat, Izatæ regis mater, & p ſpeluncas regias in longū ductus, à turri quidē in angulo poſita flectebatur contra Fullonis quod dicit monumentū. cum uetere aūt ambitu iunctus in Cedron uallē, quæ ſic dicit, deſinebat. Hoc muro eam partē ciuitatis, quam ipſe addiderat Agrippa cinxerat, cum eſſet omnis antē nuda. exuberans enim multitudine, paulatim extra mœnia ſerpebat: tēpliq; ſeptentrionali regione colli proxima ciuitati adiuncta nō paululū proceſſerat. quin & quartus collis incolebat, cui nomē eſt Bezetha, ſitus quidem ex aduerſo Antoniæ, foſsis aūt altiſsimis ſeparatus: quæ de induſtria ductæ ſunt, ne Antoniæ fundamentis colli cohærētibus, & acceſſui facilis ſit, & minus edita: unde etiā foſſę altitudo plurimū turribus celſitudinis adijciebat. Nominata eſt aūt pars addita ciuitati uoce indigena Bezetha, quod latino ſermone dicit noua ciuitas. Eius aūt partes incolis protegi deſiderantibus, pater huius regis eodem nomine Agrippa, murū quidē ita ut prædiximus inchoarat. ueritus aūt Claudiū Cæſarem, ne magnificentiā conſtructionis ad nouarū rerum ac diſcordiæ ſuſpicionem traheret, fundamētis tantūmodo iactis, ab opere deſtitit. Nec enim expugnabilis eſſet ciuitas, ſi perfeciſſet muros ut cœperat. Saxa enim xx cubitis longa, & decē lata contexebant: quæ neq; ferro facile ſuffodi poſſent, neq; machinis dimoueri: hisq; murus dilatabat. profecto autem altitudinis quoq; plus habuiſſet, ſi eius magnificētia q ædificiū aggreſſus erat, minime fuiſſet inhibita. Rurſus autē idem murus, etiam Iudęorū ſtudio fabricatus, ad xx cubitos creuit. & minas quidem binis cubitis, propugnacula uero trinis habebat: totaq; altitudo ad xxv cubitos erigebat. Murum aūt ſupereminebant turres, uiginti quidē cubitis in latitudinē, uiginti uero in altitudinem, quadratis angulis ſtructæ, & ſicut ipſe murus plenæ ac ſolidæ. præterea ſtructura ac pulchritudo ſaxorū nihil erat tēplo deterior. poſt altitudinem uero turris ſolidam, uiginti cubitis elatam, cellæ deſuper ac cœnacula erāt, aquarumq; pluuialiū receptacula, & tortuoſi latiq; ſingularū aſcenſus. Eiuſmodi quidē turres nonaginta tertius murus habebat: earū autem interualla cubitos ducentenos. medius uero murus in quatuordecim turres, & antiquus in ſexaginta, diuiſi erant. omne aūt ciuitatis in gyro ſpaciū trigintatribus ſtadijs finiebat. Cum aūt totus admirabilis eſſet tertius murus, admirabilior Pſephina turris ad ſeptentrionē occidentemq; ſurgebat in angulo, qua parte Titus caſtra poſuerat. ex ea namq; per lxx cubitos ædita, ſole orto Arabia proſpici poterat, & uſq; ad mare, itemq; ad ultima finium Hebræorū. Erat aūt octo angulis. Contra eam uero turris Hippicos, & iuxtà duę, quas Herodes rex in antiquo muro ędificauerat: quæq; magnitudine ſiue pulchritudine ac firmitate, uniuerſis quæ toto orbe eſſent, præſtabant. nam præter naturalē animi liberalitatē, rex p amore ciuitatis, operū excellentiā proprijs affectib. indulgebat: perſonisq; tribus chariſsimis, quarū nominib. turres appellauit, fratri & amico, & cōiugi memoriā dedicādo: huic quidē, ut dixi, amoris cauſa peremptæ, ijs aūt bello amiſsis, cū fortiter decertaſſent. Hippicos quidem turris, amici uocabulo dicta, quatuor angulis erat. Singulæ autē xxv cubitos in latitudine itēq; longitudine habebāt, & excelſæ xxx cubitos erant, nuſquam

inanes

inanes. ſupra ſoliditatē uerō ſaxisq; adunatā compaginē puteus xx cubitis altus erat imbribus excipiēdis: ſuper hanc aūt duplici tecto domus, xxv cubitis alta, inq; uaria membra diuiſa: & deſuper eam minę quidem binis, propugnacula uero ternis cubitis ambiebant: ut omnis altitudo ad octoginta quinq; cubitos numerarēt. Secunda uero turris, quam fratris nomine Phaſelon appellauerat, ęque lata fuerat ac longa, cubitis quadragenis: per totidem autem cubitos in pilæ modum facta & ſolida eius altitudo ſurgebat. & ſuper hanc decem cubitis ædita porticus erat, inſtructa brachijs, itemq; propugnaculis ſepta. In media uero porticu ſupereminens alia turris ſtabat, in mēbra magnifica & balneas diuiſa, ne quid regalis ei uſus uideret deeſſe: in ſummo aūt propugnaculis miniſq; erat ornata, cum omnis eius celſitudo propè ad xc cubitos tolleret. & ſpecie quidem uidebat aſsimilis Phari turri, quę Alexandriam nauigantibus ignem procul oſtendit: ambitu uero ampliore dilatabat. tunc autem tyrannicum domicilium exhibebat Simoni. Tertia uero turris Mariammes (ſic em regina uocabat) uſq; ad xx cubitos farta, per xx alios cubitos in latitudinē tendebat, & magnificentiora cæterisq; ornatiora diuerſoria ſuſtinebat: cum id propriū, ſeq; dignū eſſe rex putauiſſet, ut uxoris nomine appellata turris, plus haberet pulchritudinis, q̄ quę uirorū nominibus uocitatæ ſunt: ſicut illæ hac munitiores erant, cui fœmina nomen dederat, & cuius omnis altitudo per lv cubitos erigebatur. Sed quanq̄ tres turres tantæ magnitudinis erant, ex loco tamen, quo erant ſitæ, multo uidebantur eſſe maiores. nam & ipſe antiquus murus, in quo erant, excelſo loco fuerat cōditus, & ipſius collis uelut quidam uertex alius propè ad xxx cubitos eminebat, ſupra quem turres poſitæ multum ſublimitatis aſſumpſerant. Mirabilis etiam fuit lapidū magnitudo. nec enim ex uulgaribus ſaxis, aut quę homines ferre poſſent, uerū ſecto marmore candido, & ſingulis per x x cubitos longis, latisq; decem, ac per v altis erant ædificatæ. quæ ita inter ſe copulata erant, ut ſingulæ turres, ſingula ſaxa uiderent: ſic aūt manibus artificum in facię angulosq; formata, ut nuſquā iunctura cōpaginis appareret. His aūt in ſeptentrionali parte poſitis, intus aula regia coniungebat: narratiōe omni præſtantior. Nec enim magnificentia uel ſtructura operis, aliqua ex parte ſuperari poterat: ſed tota quidē muro p xxx cubitos edito cincta erat. æqualis aūt diſtantiæ turribus ornatiſsimis ambiebat, ornata uirorū receptaculis & cœnaculis lectorū centū capacibus. Inenarrabilis aūt fuit marmorū uarietas in ea, collectis ibi plurimis quę ubiq; rara uidebant, & faſtigia ſimul proceritate trabiū & ornamentorū claritudine mirabilia. membrorū etiā multitudo, & innumeratæ ſpecies ædificij, plenaq; omnia ſupellectilis, cū pleraq; in ſingulis ex auro eſſent, atq; argēto. ad hæc multæ porticus, alia p aliā in circulū flexæ, colūnæq; in ſingulis, & quæ inter eas ſub dio patebāt ſpacia, cum eſſent utiq; uiridarijs ſyluisq; uariata. tū plixas ambulatiōes habebat, altis euripis cinctas, ciſternas ubiq; ſignorū æneorū plenas, quib. aqua effundebat: multaſq; turres manſuetarū circū latices columbarū. Sed em neq; p merito exponi regia, qualis fuerit, poteſt: habetq; memoria cruciatū, referēs, quātas res latrocinalis flāma cōſumpſerit. nec em hęc à Rom. incēſa ſunt, ſed ab inſidiatorib. inteſtinis, ut ſuprà memorauim⁹ in principio diſſenſiōis. et ab Anto-

nia

nia quidē omnia corripuit ignis: trāſijt aūt in regiā, triumq́; turriū tecta corripuit. Fanū aūt conditū erat, ut dixi, ſupra duriſsimū collem. Et initio quidē uix templo atq; areę ſufficiebat, iacēs in ſummo planicies, quod undiq; prę-ceps erat atq; decliuis. Cum aūt rex Salomon, qui etiā templū ædificauerat, muro eius partē ab oriente cinxiſſet, una porticus aggeri eſt impoſita: & manebat ex alijs partibus nudū, quoad ſeculis poſterioribus, ſemp aliqd aggeris accumulāte populo coæquatus collis latior effectus eſt. Perrupto aūt ſeptentrionali quoq; muro, tantū aſſumpſere ſpaciū, quantū poſtea totius fani ambitus incluſerat. Triplici aūt muro colle circūdato, ſpe maius opus extructū eſt: in quo longa ſecula cōſumpta ſunt, omnesq́; theſauri ſacri, quos toto orbe miſſa deo munera repleuerant, tam in ſuperiore ambitu, q̄ inferiore tēplo ædificatis: cuius quod humilimū fuit, trecētenis cubitis munierāt, in quibuſdam uerò locis pluribus. nō tñ omnis altitudo fundamētorū uideri poterat, multū uallibus obrutis, ut anguſtas uias oppidi coęquarēt. Saxa uero quadra genū cubitorū magnitudinis erant. nam & pecuniarū copia, & populi largitas, maiora dictu conabaſ: quodq́; nunq̄ poſſe perfici ſperabaſ, diuturnitate ac perſeuerātia explicabile uidebaſ. Tantis aūt fundamētis digna erāt opera impoſita. Duplices porticus omnes, quas columnæ ſuſtinebant quinis & uicenis cubitis altæ, de ſingulis ſaxis marmore candido, & laquearia cedrina protegebant. quorū naturalis magnificētia, quodq́; ligno raſili erant, aptęq́; cohærebāt, operæ preciū ſpectantib. exhibebat: nulloq́; aut pictoris aut ſculptoris opere extrinſecus ornabaſ. Latæ aūt per xxx cubitos erant: omnisq́; gyrus earū, ſex mēſura ſtadiorū cum Antonia cōcludebaſ. Totū aūt ſub dio ſpaciū uariabaſ, omniū quidē generū lapidibus ſtratū: quā uero ad ſecundū templū ibatur, cancellis ſeptū ſaxeis ad tres cubitos altis, nimiūq́; grato opere factis: ubi æquis depoſitæ interuallis colūnæ ſtabāt, legē caſtimoniæ prę-monētes, aliæ Græcis, aliæ Latinis literis, in locū ſanctū tranſire alienigenas nō debere. Sanctū enim uocabatur alterū fanū, & quatuordecim gradibus aſcēdebaſ à primo: quadratūq́; ſurſum erat, & proprio muro circundatū, cuius exterior celſitudo, quamuis xl cubitis ſurgeret, tamen gradibus tegebatur. interior aūt xxv cubitorū erat: quoniā in altiori loco per gradus ædificata nō tota pars interior cernebaſ, colle obtecta. Poſt xiiii aūt gradus, ſpacium erat uſq; ad murū ccc cubitis planū. Hinc rurſum alij quinq; gradus, & ſcalæ ad portas ducebant: à ſeptentrione quidē ac meridie octo, quaternę utrinq; uidelicet, duæ uerò ex oriēte. Neceſſario nāq; proprius locus, religionis cauſa mulierib. deſtinatus, muro diſcernebatur: altera quoq; porta opus eſſe uidebaſ. Cōtra primā uerò, ſecreta erat ex alijs regionib. una porta meridiana, & una ſeptētrionalis, quib. ad mulieres introibatur: per alias em trāſire ad mulieres nō licebat. Sed nec ſuā portā interiecto muro tranſgredi licebat. Patebat em locus ille pariter indigenis & hoſpitibus fœminis, religionis cauſa ueniētibus. occidua uerò pars nullā portā habebat, ſed ꝑpetuus ibi murus erat extructus. Inter portas aūt porticus, à muro intrò propè à theſauro aduerſæ, magnis & pulcherrimis colūnis ſuſtinebantur. erāt aūt ſimplices. ac ꝑter magnitudinē nulla re ab inferioribus aberāt. Portarū aūt, aliæ quidē auro & argēto undiq; tectæ erant, itēq́; poſtes ac frōtes: una uero extra templū

æde

ære Corinthio, quæ multũ argento incluſas & inauratas honore ſuperabat. Et binę fores quidẽ in ſingulis ianuis erant tricenis cubitis altæ, quiniſdenis etiam latæ. poſt introitũ uerò, ubi latiores fiebãt, tricenis utrinq; cubitis exedras habebant: exẽplo quidem turriũ longas & latas, ſupra uero q̃uiginti cubitis celſas. ſingulas aũt binæ columnæ duodenũm cubitorũ craſsitudine ſuſtinebant. Et aliarũ quidem portarũ magnitudo par fuit. quæ uero ſupra Corinthiã poſita, quò mulieres conueniebant, ab oriente aperiebaẽ, porta tẽpli ſine dubio maior erat, quinquaginta enim cubitis ſurgens, quadraginta cubitorũ fores habebat, ornatũq; magnificentiorem: qm̃ craſsiori argẽto atq; auro ueſtiebaẽ: quod quidẽ nouem portis infuderat Tiberij pater, Alexãder. Gradus aũt quindecim à muro, qui mulieres ſegregabat, ad maiorem portã ducebant. namq; illis qui ad alias portas iter dirigerent, quinq; gradibus erant breuiores. Ipſum uero templũ in medio poſitũ, hoc eſt, fanum ſacroſanctum, duodecim gradibus aſcendebaẽ. Et à frõte quidem altitudo eius & latitudo, centenos cubitos habebat: pone aũt XL cubitis anguſtius erat. aditus enim, ueluti quibuſdam humeris, utrinq; uicenũ cubitorũ producebantur. Prima uero eius porta LXX cubitis alta erat, & XXV lata, neq; fores habebat. cælum enim undiq; cõſpicuum lateq; patens ſignificabat. erantq; totę frontes inauratæ: ac prima ędes omnis perlucebat extrinſecus: auroq; circum interiorem fani partem ſplẽdida cuncta cernẽtibus occurrebant. Cum autem interior eius pars contignatione interſepta eſſet, adiacens ei prima ędes patebat in altitudinem perpetuam: perq; nonaginta cubitos tollebaẽ, cum longa XL cubitos eſſet, ac XX tranſuerſa. Interior uero porta tota inaurata erat, ut dixi, & circũ eam auratus paries. deſuper aũt habebat aureos pampinos, unde racemi ſtatura hominis pendebant. & quia cõtignatio iam intercedebat, templum exteriore humilius uidebaẽ: & fores habebat aureas, quinquaginta & quinq; cubitis altas, ſexdecim uero latas. ad hæc aulæum lõgitudine pari: hoc eſt, uelum Babyloniũ, hyacintho, & byſſo, & cocco, & purpura uariatum, mirabili opere factum, neq; cõtemplationis expers colorũ permixtione, ſed uelut omnium rerum imaginem præferens. cocco enim uidebaẽ ignẽ imitari, & byſſo terram, & hyacintho aerem, ac mare purpura, partim quidẽ coloribus, byſſo autem ac purpura origine: quoniam byſſum quidem terra, mare autẽ purpuram gignit. eratq; in eo perſcripta omnis cæli ratio, præter ſigna. Introgreſſos aũt inferior pars excipiebat: cuius altitudo quidẽ habebat LX cubitos, & longitudo totidem, ac latitudo XX. rurſus autem XL cubiti diuiſi erant. Et prima quidem pars ad XL cubitos auulſa, hæc tria mirabilia & prædicanda opera cunctis hominibus habebat, candelabrum, & menſam, & thuribulum. Septem uero lucernæ, ſtellas errantes ſignificabant: tot enim ab ipſo candelabro oriebanẽ. Duodecim uero panes in menſa poſiti, ſignorum circulum, atq; annum. Thuribulum aũt per tredecim odores, quibus replebaẽ, ex mari & inhoſpito & inhabitabili, deſignabat oĩa dei eſſe, deoq; ſeruire. Intima uero templi pars, XX cubitorum erat: diſcernebaẽ aũt ſimiliter uelo ab exteriore, nihilq; prſus in ea erat poſitũ: inacceſſa uero, & inuiolata, & inuiſibilis omnibus habebaẽ, ſanctiq; ſanctum uocabaẽ. Circa latera uero inferioris tẽpli, multa erant membra peruia, triplici tecto ſuſpẽſa: & ad

utrunq;

utrumq; latus,ad ea introitus à porta patebat.Superior aũt pars eadẽ mẽbra non habebat,quo minus erat anguſtior,celſior aũt XL cubitis,nec ita ut inferior ambitioſa.Colligit enim centũ cubitorũ celſitudo uniuerſa, cũ in̾ ſolo XL cubitos habuerit.Exterior aũt facies,nihil quod animus aut oculi mirarentur non habebat.cruſtis em̃ aureis grauiſsimis undiq; tecta, ultra primos ortus igneo ſplendore lucebat: ut cum intuerent̃ contendentiũ oculi, quaſi ſolis radijs auerterent̃.Hoſpitibus quidẽ adeuntibus,procul monti niueo ſimilis uidebat̃.nam ubi deauratũ nõ erat templũ, candidiſsimum erat. In ſummo aũt aureis uerubus horrebat acutiſsimis,ne ab inſidentib.auibus pollueret̃.Nonnullorũ aũt ſaxorũ eius,longitudo XLV cubitorũ erat,altitudo quinq;,& latitudo ſex.Ara uero pro templo,XV cubitis alta, lata uero & longa cubitis quadragenis,quadrataq; ſtans, ueluti cornutis angulis eminebat,& à meridie aſcenſus in eam clementer arduus reſupinabat̃.ſine ferro autem conſtructa erat,nec unquam eam ferrũ tetigerat.Templũ autẽ aramq́ue cingebat ex pulcherrimo ſaxo lorica gratiſsima,uſq; ad cubitũ ſurgens,quæ populũ à ſacerdotib.ſegregabat.Gonorrhœos,hoc eſt,ſemine fluẽtes, itẽq; leproſos tota ciuitas arcebat, & fœminis menſtrua ſoluentibus clauſa erat. prædictũ aũt limitẽ, ne puris quidẽ mulieribus tranſgredi permittebatur. Viri aũt,qui non per omnia caſti fuiſſent, ab interiori aula, & q̃ puri eſſent, à ſacerdotibus prohibebant̃. Qui uero ex origine ſacerdotũ genus ducẽtes, cæcitatis cauſa munere non fungebant̃, cum incolumibus intra limitẽ aderant,partesq; generis conſequebant̃:ueſtibus tantũ utebant̃ plebeijs: quoniam ſacerdotali ſolus qui ſacra celebrabat amiciebat̃.Ad altare uero templũq; accedebant carẽtes omni uitio ſacerdotes,ueſte quidẽ amicti byſsina:maxime uero mero abſtinẽtes,ac ſobrij religionis metu, ne q̃d rem diuinã faciendo peccarent.Pontifex aũt cum ipſis non tamen ſemper aſcendebat,ſed diebus quibuſq; ſeptimis,& per ſingulos menſes Calendis:uel ſi qñ patria feſtiuitas atq; annua ab omni populo agebat̃. Et ſacrificabat uelamine præcinctus,eoq; tectus femora uſq; ad genitalia:lintheũ uero habẽs intrinſecus demiſſum uſq; ad pedes,& hyacinthinũ deſuper indumentũ rotundũ,ex quo fimbriæ pendebant,alternis nodis aurea tintinnabula,malaq; granata ſuſtinẽtes:tintinnabulis quidẽ tonitrua,malis uero fulgura deſignantibus. Pectoris aũt ueſtimentũ uittæ cingebant, quinq; uariatæ coloribus: hoc eſt, auri, purpuræ,cocci, byſsi,& hyacinthi:quibus etiã uela tẽpli diximus eſſe cõtexta.ijſdem aũt habebat etiã epomidem temperatã,in qua plus auri erat: & habitu quidẽ indumento thoraci ſimilis uidebat̃:duabus aũt fibulis aureis,aſpidum ſpecie uinciebatur:quibus incluſi erãt optimi, maximiq; ſardonyches, ſcripta tribuũ gentis Iudææ nomina præferẽtes.ex altera uero parte,duodecim pendebant alij lapides,in quatuor partes terni diuiſi.hoc eſt,ſardius,topazius,ſmaragdus:carbunculus,iaſpis,ſapphirus:achates,amethyſtus, lyncurium: onyx,beryllus, chryſolitus. quorũ ſingulis ſingula itẽ cognomina erant ſcripta.Caput aũt byſsina tiara tegebat,hyacinthis coronata. Et circa eam alia corona erat aurea,ſcriptas ferẽs ſacras literas,quæ ſunt quatuor elementa uocalia.Ea quidẽ ueſte nõ ſemper,ſed alia ambitioſa utebatur, illa uero ſi qñ adyta introibat.ſolus aũt atq; ſemel in anno intrabat, quo die cunctos

ctos ieiunare deo mos erat. Sed de ciuitate ac tẽplo & moribus & legibus ite rum diligẽtius referemus. nõ em̃ pauca ſuper his exponẽda ſunt. cęterũ Anto niá in angulo quidẽ duarum porticuũ ſita erat prioris tẽpli, quæ ad occiden tem ſeptẽtrionemq́; ſpectarent. in ſaxo aũt fuerat extructa, quinquaginta cu bitis alto, & undiq; prærupto: quod opus Herodis regis fuit, ubi maxime in genij ſui magnificẽtiã demõſtrauit. Primũ em̃ à radicibus ſaxũ ipſum leuibus cruſtis obtegebat, quo & decus adderet operi, & facile dilaberentur, qui uel aſcendere uel deſcẽdere tentauiſſent. deinde ante turris ædificiũ murus erat cubitorũ trium. intra hunc omne ſpatiũ Antonię in quadraginta cubitos eri gebatur. Intus aũt regiæ latitudinẽ ad deſcriptionẽ habebat, diuiſam in omnẽ uſum habitationũ & ſpeciẽ, id eſt, atria, & balnea, & aulas caſtris aptiſsimas: ut quantũ ad uſum neceſſariũ pertinet, ciuitas uideretur, magnificentia uero palatiũ. inſtar uero turris toto habitu formata, quatuor alijs per angulos tur ribus cingebatur: quarũ cæteræ quinquaginta cubitis erant altæ: quę uero ad meridianũ orientalẽq́; angulum ſita erat, L X X. cubitis eminebat, ut ex ea to tum tẽplum uideri poſſet. Quà uero porticibus iungebatur, utrinq; deſcen ſus habebat, unde cuſtodes cõmeabant. ſemper nãq; in ea Ro. milites reſide bãt: & cũ armis appoſitũ cuſtodes, ne quid populus feſtis diebus noui cõmit teret obſeruabant. caſtrũ enim erat impoſitum oppido quidẽ templum, tem plo uero Antonia. In hac aũt porticu cuſtodes erãt, & ſuperioris ciuitatis ali ud caſtellum, regia Herodis erat. Bezetha autem collis, ut ita dixi, ab Antonia ſeparabatur: qui cum omniũ eſſet altiſsimus, etiam parti nouæ ciuitatis con iungebatur, templóq́; ſeptentrionali ſolus obſtabat. De ciuitate quidem, ac muris eius, iterum ſcribere plenius cupiens, in præſentia ſatis dixi.

Deditionem Iudæi recuſant, & Romanos adoriuntur. Cap. VII

PVgnaciſsima aũt maximeq́; diſſentiens, multitudo circa Simonem erat, hominũ decem milia, præter Idumæos: quinquaginta uero de cem miliũ duces, quibus ipſe quaſi dñs omniũ præerat. Idumæi aũt qui erant eius partiũ, cum eſſent numero quinq; milia, duces decẽ habebãt. Horum aũt principes uidebãtur, Soſæ Iacobus, & Cathlæ filius Simon. Ioan nes aũt qui templum occupauerat, ſex armatorũ milia habebat, quos uiginti duces regebant: tunc aũt illi acceſſerant etiam Zelotarum, depoſitis diſcor dijs, duo milia quadringenti: qui Eleazaro, quem ante habuerant, & Simone Arini filio utebantur ducibus. His autem (ut diximus) bellum inter ſe geren tibus, populus erat præmiũ: & plebis pars, quæ nõ eadem quæ illi cõmitteret, ab utriſq; diripiebatur. Tenebat aũt Simon quidem ſuperiorẽ ciuitatem, mu rumq́; maiorem uſq; ad Cedronem, & antiquioris muri, quantum à Siloa fle ctitur ad orientẽ, & uſq; ad Monobazi aulam deſcendit. Is rex erat Adiabenę gentis, ultra Euphratem habitantis. Tenebat etiam montem Acræ, quæ infe rior eſt ciuitas, uſq; ad Helenę regiam, quæ Monobazi fuerat mater. Ioannes autem, templum & circum templum aliquatenus, itemq́; Ophlam, & uallem quæ Cedron appellatur. & alijs quæ interiacebant incenſis, medium bello quod inter ſe gerebant ſpacium aperuere. Nec enim caſtris Romanorũ pro pe murum poſitis, intra ciuitatem ſeditio quieſcebat: ſed ad primum eorum impetum pauliſper ſanitate recepta, mox ad priſtinum morbum rediere. Rur

ſusq; diſcreti, pro ſua quiſq; parte pugnabat: oĩa faciẽdo, quæ obſidẽtes optarẽt. nihil em̃ acerbius à Romanis paſsi ſunt, q̃ ipſi ſe tractarũt: neq; poſt illos ciuitas aliquid nouæ calamitatis experta eſt. Sed illa quidẽ grauiores prius caſus pertulit, anteq̃ ſubuerteret. qui uero eam debellarũt, maius aliquid pfecere. Dico em̃, quod ſeditio ciuitatẽ, Romani uero ſeditionẽ ceperę, quę multo erat mœnib. tutior. & res quidẽ aduerſas ſuis, iuſticiã uero recte quis Romanis aſcriberet. intelliget aũt quod dies cuiq; ſuggeſſerit. Veruntamẽ his intra ciuitatẽ ita ſe habẽtibus, Titus cũ lectis equitib. foris circuiens, quà muros aggrederet̃ explorabat. Hæſitãti aũt, quia nec ab ea parte adiri poterat pedibus, quà ualles erãt, & ab alio latere, prior murus machinis firmior uidebat̃, placuit ad Ioãnis põtificis monumentũ (hic em̃ tantũmodo & primus humilior erat, nec ſecũdo muro cõiungebatur) inuadere. neglecta em̃ fuerat munitio, propterea quia nõ ſatis noua ciuitas frequentabat̃. Sic in tertiũ murum facilis aditus illac erat: per quẽ, ſuperioręm̃ ciuitatẽ, & per Antoniam, tẽplum capi poſſe cogitabat. Hæc eo colluſtrãte, quidã ex amicis eius, Nicanor nomine, ad humerũ læuũ ſagitta percutit̃: cũ propius unà cũ Ioſepho acceſsiſſet: pacemq; in muro ſtantibus (dicẽdi em̃ peritus erat) ſuadere tentaret. Vnde cognitis eorũ conatibus Cæſar ex eo, quod nec ad ſalutẽ ſe hortantib. abſtinuere, excitatur in obſidionẽ: ſimulq; ſuburbana militib. uaſtare permittit. collectaq; omni materia, iubet aggerẽ conſtrui. Tripartito aũt exercitu ad opera, mediis in aggeribus iaculatores & ſagittarios cõſtituebat, & ante eos balliſtas, aliasq; machinas atq; tormẽta: quib. & excurſus hoſtiũ in opera prohiberet, & qui ex muris obſtare tentarent. Cęſis aũt arboribus, momẽto ſuburbana nudata ſunt: Collectis aũt lignis in aggeres, cũ totus operi intẽtus eſſet exercitus, nec Iudęi ſegnes erant. populũ quidẽ in rapinis ac cædibus conſtitutum fiducia tũc habebat, quod reſpiraturus eſſet: illis aduerſus hoſtes diſtractis, exiſtimantẽ pœnas ſe ab noxijs repetiturũ, ſi Romani ſuperaſſent. Ioãnes aũt quãuis in externos ſocij ſui irrũpere properaret̃, metu tamẽ Simonis manebat. Verũ Simon nõ quieſcebat, pximus em̃ erat obſidioni, miſsilibus per murũ diſpoſitis, quæ pridẽ Romanis abſtulerat, quæq; apud Antoniã capta fuerãt. Sed horũ poſſeſsio, propter imperitiã pleriſq; nõ erat utilis. pauci aũt à transfugis docti, male utebant̃ inſtrumẽtis. Sed cũ lapidibus & ſagittis aggerem iacientibus militib. imminebant, perq; cuneos excurrẽtes, manus etiam cõſerebãt. Operãtes aũt crates ſuper uallum oppoſitæ protegebãt, omnibusq; legionibus contra excurſus erãt machinæ cõparatæ mirabiles. præcipue uero decimæ legionis balliſtæ uehemẽtiores, & tormẽta ſaxorũ, quib. nõ ſolum irruentes, ſed etiã ſuper murum ſtantes auertebant̃. nam & ſingula ſaxa talenti pondus æquabãt, & ultra ſtadij modũ torquebant̃. ictus aũt nõ ſolum primis quos offendiſſet, ſed aliquãdo poſterioribus quoq; intolerabilis erat. Iudæi ſanè cauebant à lapidibus, quod erãt candidi: nec tantũ ſono ac fremitu noſcebantur, ſed etiã claritudine proſpiciebantur. deniq; ſpeculatores in turribus præſidẽtes, prædicebant, quãdo impelleret̃ machina, ſaxũq; ferret̃: patria lingua clamãtes, filius uenit. itaq; præſciebãt, in quos ueniret, atq; ita uitabãt: & hinc eueniebat, ut illis declinãtibus, lapis irritus intercideret. Proinde Romani excogitant, atramento decolorare lapides. tunc enim miſsi, non ſimiliter

incertos

incertos ictus habebãt, multosq; simul unius impetu corrũpebãt. Sed ne male quidẽ affecti Iudæi, aggeris instruẽdi Romanis copiã dabãt. omi uero eos molitione atq; audacia, die noctuq; prohibebãt. Perfectis aũt operibus, plũbo & lino ab aggerib. iacto, fabri quod erat ad murũ spaciũ metiuntur. nec enim alioqui id fieri poterat, qm̃ desuper telis petebantur. Cúmq; pares interuallo arietes inuenissent, eos applicant: propiusq; dispositis machinis, Titus, ne ex muro arietes prohiberẽtur, ex tribus partibus murũ pulsari iubet. Sonitu aũt circũstrepente ciuitatẽ, clamor ingẽs ciuiũ sublatus est, itẽq; seditiosos pauor inuasit. Et quia periculũ cõmune utrisq; uidebatur, cõmuniter iam re pugnare cogitabãt. uociferantib. inter se discordibus, quia oia pro cõmoditate hostiũ facerent: cum si nõ perpetuã concordiã sibi deus præbeat, saltẽ in præsentia cõtra Romanos oporteat cõspirare. Simon aũt præcone misso, uolentibus ex tẽplo ad murũ egrediendi copiã dedit: idemq; & Ioannes, licet minus crederet, permisit. Illi aũt obliti odiorũ, ac discordiarũ suarũ, in unum corpus coeunt: murúq; amplexi, faces inde quãplurimas iaciebant cõtra machinas Romanorũ, cõtraq; impulsores arietũ: eosq; sine intermissione telis petebant. audacissimi uero cateruatim, prosilientes, machinarũ tegmina dissipabant: hisq; appositis irruentes, peritia quidẽ pauca, plura uero audacia perficiebant. Semper aũt aderat adiumẽto laborantib. ipse Titus: & iuxta utrasq; machinas equitib. ac sagittarijs ordinatis, ignẽ quidẽ ferẽtes, prohibebat: iaculantes uero à turribus, reprimebat, nocẽdi tẽpus arietibus faciens: & tamen murus ictibus nõ cedebat, nisi quod quintæ legionis aries cõmouit angulũ turris: murus aũt stabat incolumis. nec em̃ statim cum turri periculum sensit, quæ multo altius eminebat, nullãq; partẽ muri secũ trahere poterat in ruinã. Cum aũt ab excursib. paululũ quieuissent, obseruato Romanos per opera & castra esse dispersos, quia labore & formidine Iudęos discessisse arbitrarent, excurrunt oẽs quà turris erat Hippicus, porta latẽter: ignẽq; operib. inijciũt. Vsq; ad castrorũ quoq; munimẽta, in Romanos animati, procedebãt. Horũ aũt periculo mature, & qui erant propius excitati sunt, & qui procul aberant cõ uenere. Romanorũ aũt disciplina uincebat audaciam Iudæorũ: & quos prius offenderant in fugã uersis, alijs qui colligerent̃ instabant. Grauis aũt circum machinas pugna cõmissa est, illis incẽdere, his incendiũ prohibere certantibus, incertusq; clamor utrinq; tollebat̃, & multi qui in fronte steterãt, ceciderũt. Sed Iudæi cõfidentia superiores erant, ignisq; opera tetigerat, incensaq; omnia cũ instrumentis penitus essent, nisi lecti de Alexãdria restitissent pleriq;, præter opinionẽ sui uiriliter dimicãtes. nam glorioſissimis in hoc bello prælati sunt, donec imperator equitũ ualentissimis comitatus, in hostes irruit: & ipse quidẽ duodecim repugnatores pemit: metu aũt cladis eorũ cætera multitudine in fugam uersa, oẽs cõpulit in ciuitatẽ, eoq; modo aggeres liberauit incendio. In hac aũt pugna, unum ex Iudæis uiuum capi cõtigit, eumq; Titus crucifigi pro muro iussit, si forte reliqui uel hoc spectaculo territi cõcederent. Post eius uero discessum, etiam dux Idumæorũ Ioannes, dum ante muros cum noto milite loquitur, à quodam Arabe pectus sagitta percussus, continuo perijt: magnumq; & Iudęis luctum, & seditiosis mœrorẽ reliquit. nam & manu promptus erat, & sapientia nobilis.

De casu turris & duorum murorum obtentu. Cap. VIII

NOcte uero quæ secuta est, incredibilis tumultus Romanis incidit. Nam cũ tres turres imperator Titus quinquagenûm cubitorũ construi præcepisset, ut his per aggeres singulos positis, hinc hostes in muro stãtes facilius in fugã uerteret, una earũ spõte sua nocte intẽpesta lapsa est. ingẽti uero sonitu facto, metus occupauit exercitũ. Conari aũt aliquid Iudæos suspicati, ad arma currebãt, eaq; re turba in legionib. ac tumultus erat. cũq; nemo quid accidisset referre posset, diu queruli alius aliud opinabant: nullisq; interuenientib. hostibus semetipsos timebãt: signũq; diligẽter singuli à proximis requirebãt, tanquã Iudæi iã castra possiderẽt: Panicoq; terrore capti uidebant, donec Titus, cognitis quæ res erãt, uerũ cunctis indicari iussit: tandẽq; tumultus eo nuncio cõquieuit. Iudæi quidẽ cætera fortiter sustinẽtes, male turribus affecti sunt. machinis em̃ leuioribus, & iaculatoribus, ac sagittarijs, saxorũq; tormẽtis inde feriebant. Sed neq; harũ æquare ipsi poterant celsitudinẽ, & turres excidẽdi spes nõ erat, cũq; neq; euerti propter grauitatẽ, neq; incẽdi propterea quod ferro tegebant, facile possent, ultra iactũ teli fugiẽtes, arietũ impetus nõ uetabant: qui sine intermissione feriẽtes, paulatim aliquid proficiebãt. Itaq; muro iã cedẽte magno arieti Romanorũ, quẽ Iudæi Nicona uocabãt, quod omnia uinceret, quãuis & antea defessi erãt pugna & uigilijs, cũ lõge ab oppido pernoctarẽt: tamẽ etiã negligẽtia, uel quod male cõsuleren t, murũ sibi superuacuũ esse credentes, quibus alia duo munimenta supereſſent, lassatiq; plurimi receſſere. cũ aũt Romani, quà primũ murum Nicon perruperat, ascẽdissent, ad secundũ oẽs Iudęi relictis custodijs refugerunt. porti s aũt Romani qui trãsierunt patefactis, exercitũ recepere. Ethi quidẽ hoc modo potiti muro, quinto nonas Maij, & partẽ eius maximã diruunt, & septẽtrionalẽ ciuitatis regionẽ, quã ante Cestius uastauerat. Titus aũt notato quà Assyriorũ castrũ est, militẽ transfert, occupato omni quod inter Cedrona fuerat spacio: & ultra sagittæ iactũ à secundo muro separatus, oppugnationẽ statim aggressus est. Tunc igit̃ partiti murũ Iudæi, fortiter restiterunt. Et Ioãnes quidẽ, eiusq; socij ex Antonia & septentrionali porticu tẽpli ab Alexandri monumẽto pugnabãt. Simonis aũt manus iuxta monumẽtum Ioãnis aditũ clauserant, usq; ad portã, qua in Hippicon turrim aqua inducebatur. Sæpe aũt prosiliẽtes è portis, cominus dimicabãt: cõpulsiq; intra muros in cõflictu quidẽ Romanorũ disciplina, propter imperitiã uincebant: in murali aũt certamine superabãt. eos em̃ fortuna atq; scientia, Iudæos uero audacia, quã timor aleret, sustentabat: q̃ natura erant in calamitatibus duri. Ad hæc aũt, & istis suberat spes salutis, & Romanis citæ uictoriæ. neutros aũt lassitudo fatigabat: sed aggressiones, murorũq; oppugnationes, & excursus crebri per cuneos, diebus totis agebant: nullaq; præliorũ species aberat, cũ à prima luce incipiẽtia utrisq; insomnis & die grauior nox dirimeret: his quidem occupatũ iri murũ cõtinuo metuentibus, illis uero ne Iudæi castra peruaderent. Itaq; in armis pernoctantes, prima luce utriq; pugnæ parati erant. Et Iudæi quidẽ certabant, quis esset prõptior ad periculũ, eoq; modo gratia emineret apud duces suos. maxime uero Simonis eos metus ac reuerẽtia cõmouebat, eoq; modo illũ singuli subiectorũ colebant, ut ad semet quoq; interficiendos

ciendos parati essent, si hoc ille iussisset. Romanos aũt ad uirtutẽ hortabat cõ suetudo uincendi, & quia uinci nõ assueuerãt, crebręq; militiæ, exercitationesq; ppetuæ, & imperij magnitudo: ante oĩa uero Titus semper ubiq; præsens. nam & inertia, spectãte atq; opitulante Cæsare, grauissimũ facinus uidebatur: & ei qui bene decertasset, testis aderat, qui repẽderet pręmiũ. pręterea fructus erat, uel cognosci solũ principi uirũ fortẽ: idcirco multorũ maior uiribus alacritas demõstrata est. Deniq; istis ipsis diebus, ualidissima Iudæorũ acie instructa pro mœnibus, telisq; utrinq; missis, quidã Lõginus de numero equitũ ex acie Ro. progressus, in mediã aciem Iudæorũ irruit: hisq; dissectis, hoc impetu duos fortissimos perimit, unius obuiã tendẽtis ore percusso, alterius eodẽ telo quod priori extraxerat, trãsfixo latere refugientis: & ex medijs hostibus ad suos primus occurrit. Ille igitur ob uirtutẽ insignis erat: æmuli aũt eius fortitudinis multi extiterũt. Et Iudæi quidẽ negligentes quid paterentur, tantũmodo qualiter afficerent cõsiderabant: morsq; his leuissima ducebat, si quo interfecto hoste cecidissent. Titus aũt nõ minus saluti militis, q̃ uictoriæ cõsulebat: & temerarios impetus desperationẽ dicẽs, solã uero esse uirtutẽ, si quis prudenter & caute sine proprio incõmodo fortiter faceret, in ea re potius, quæ periculum nõ haberet, uiros esse præcipiebat.

De Castore Iudæo Romanis illudente. Cap. IX

ITaq; à septentrionali parte, mediæ turri applicat arietẽ: in qua Iudęus quidã uersutus ac subdolus, Castor nomine, cũ decẽ alijs militib. suis delituerat, fugatis cæteris formidine sagittarũ. Hi cũ pauidi sub loricis aliquãdiu quieuissent, cõcussa turri surgũt. extẽtisq; manibus, Castor ueluti supplex Cæsarẽ implorabat: & uoce miserabili, ut sibi parceret, obtestabatur. Cui Titus pro simplicitate sua credulus, iamq; Iudæos existimans belli pœnitere, arietes quidẽ impulsiõe cessare iubet, ac sagittarios supplicib. prohibet. Castori aũt quid uellet eloqui pmittit. Cũq; ille respõdisset, ad fœdus uelle descẽdere: Titus gratulaturũ se ait, si oẽs eadem sentire uoluissent: paratoq; animo fidẽ pacis etiã ciuitati daturũ. Sed cũ ex illis decẽ Castoris socijs quinq; itidem supplices esse simularent, cæteri nunq̃ se Romanis seruituros clamant, dum mori liberis liceat. Deniq; illis super hoc ambigentibus, cessabat expugnatio. Castor aũt interea Simonẽ per internuncios admonebat, ut dum uacuũ esset tẽpus, de rebus urgentibus cõsilium caperet: paulisper enim se illudere imperatori Romano. Simul aũt hoc agẽs, ad pacẽ hortari cõtradicentes socios uidebatur. illi aũt uelut ægre ferentes, in thoracas nudos fixere gladios: hisq; percussis uelut interfecti ceciderũt. Titus uero eiusq; socij obstupuere tanta eorum pertinacia, cum ex inferiori loco quod factum erat, uere uidere non potuissent: mirabanturq; simul audaciã, & calamitatem miserabantur. Interea Castorem ad natem quidam sagitta percutit. tumq; ille telum extractũ imperatori ostendẽs, iniqua se perpeti querebatur. At Titus incusato qui hoc emiserat, astantẽ Iosephum mittit, ut Castori dexterã porrigeret. uerum is neq; se iturum, nihil enim sanum supplices cogitare, respondit & amicos qui uoluere ire prohibuit. Cum uero quidam ex perfugis Aeneas, iturum sese dixisset ad eum, inuitante Castore, ut etiam secum in quo ferret argẽtum aliquid susciperet: ad hæc ille studiose aperto sinu accurrit: alter uero

ſuper eum ſaxum demiſit. Et ipſum quidē, quoniā præcauerat, ferire non potuit: ſed alium militē qui aderat, uulnerauit. Cęſar uero fallaciā reputās, intellexit miſericordiā in bello nocere. minusq; decipi calliditate fœnitiā: arietisq; impulſionibus, iracūdia fraudis, uehemētius utebatur. Caſtor aūt eiusq; ſocij turrim ictibus iam cedentē incendūt: perq; flāmas in eiuſdem miſsi cuniculos, iterū magni animi opinionē apud Romanos habuere, tanquā ſe ignibus tradidiſſent. Capit aūt hac parte murū Titus, die quinto poſtquā primū ceperat: fugatisq; inde Iudæis, intro cum lectis mille tranſiit, quos circa ſe habebat, armatis: ubi noua ciuitas & lanæ uenditores erant, fabriq; ęrarij, ueſtiūq; mercatus, & ad murum anguſtæ uiæ tranſuerſæ tendebant. Enimuero ſi uel ſtatim muri diſturbaſſet maximā partem, uel quæ ceperat lege belli uaſtaſſet, nullum credo damnum uictoriæ fuiſſet admixtum. nunc aūt Iudæos exoratum iri ſperans, cum liceret capere facilem diſceſsioni aditum dilatauit. nec enim quibus conſulebat, inſidiaturos ſibi putabat.

De ſecundo muro bis obtento à Romanis. Cap. X

DEniq; poſtquā ingreſſus eſt, neq; occidi quenquā permiſit eorū qui cōprehendebantur, neq; domus incendi: ſed tam ſeditioſis, ſi pugnare uellent, ſine populi detrimento copiā dabat, q̄ ipſi populo fortunas proprias ſe redditurū pollicebatur. Plurimi nāq; petebant ſibi ciuitatē ſeruari, tēplum uero ciuitati. At em̄ populū quidē ad ea quæ hortabatur & antea paratū habebat, bellicoſi aūt pro inertia ducebant humanitatē: Titūq; imbelli animo, quod cæterā ciuitatē tenere non poſſet, has proponere cōditiones putabant. mortē aūt populo denunciantes, & ſi uerbum quiſquā de traditione feciſſet, pacémue nominaſſet, mox interficiendū eum eſſe minitantes, Romanis qui introiere, alij per uiarū anguſtias obſtabāt, alij ex ædibus: alij murū per ſuperiores portas egreſsi, pugnare cœperāt. quibus rebus perturbati cuſtodes, de muro ſeſe demiſerunt, relictisq; turribus in caſtra receſſerunt. clamor aūt audiebat militū intra ciuitatē, quod ab hoſtibus cingerent: foris aūt degentiū clauſis cōtubernalibus metuentiū. creſcēte aūt numero Iudæorum, & propter locorū peritiam uiarumq; ſcientiā prævalente, multi Romanorū trucidabant, & ab incumbentibus pellebantur, cum magis neceſsitate reſiſterent. nec enim multis ſimul fugiendi copia per anguſtias muri patebat: omnesq; penè qui trāſierant, perempti fuiſſent, niſi Titus eis opem tuliſſet. Diſpoſitis em̄ per ſummā uiarū ſagittarijs, & ubi plus erat multitudinis aſtans, miſsilibus hoſtes abigebat, & cū eo Domitius Sabinus, uir bonus etiā in illo prælio cōprobatus: durauitq; tā diu, ſagittis eos prohibens irruere, donec oēs milites receſſere. Romani quidē ita ſecūdo muro potiti, ad extremū pulſi ſunt. Oppidanis uero qui pugnaces erant, ſpiritus creuit: & ſecundis rebus amentes erant, neq; Romanos auſuros eſſe ad ciuitatē accedere ſuſpicātes, neq; uinci ſe poſſe, ſi ad prælium proceſsiſſent. nā quia iniqui erant, officiebat eorū ſentētijs deus: & neq; Romanorū uim, multo maiorē illā quę pulſa fuerat, ſupereſſe cernebant: neq; famē, iamiamq; ſerpentē. adhuc enim malis publicis alebātur, & ſanguinē ciuitatis bibebāt. boni aūt iamdudū inopia laborabant, & penuria uictus iam multi defecerāt. populi tamen interitū, ſeditioſi pro leuamine ſui ducebant: & ſolos eos qui pacem non probarent,

ſaluos

ſaluos eſſe cupiebãt, quiq; uiuere cõtra Romanos optarent. cõtrariam uero multitudinẽ, uelut onus quoddã, cõſumi gratulabant. & ita quidẽ circa ſuos affecti erant. Romanos aũt, quod ciuitatẽ iterum ingredi conabantur, armati prohibuerunt, diſiectis muri partibus obiectu corporũ præmunitis: ac per triduũ ſuſtinuere fortiter dimicantes. Quarto aũt die, Titum uehemẽtius aggreſſum nequaquã ferre potuerunt: ſed ui coacti, rurſum quò antea refugerunt. ille aũt interim muro potitus, totam eius ſeptẽtrionalem partem ſtatim depoſuit: in meridiana uero per turres præſidia collocauit.

De aggeribus in tertium murum, & oratione prolixa Ioſephi pro deditione facienda, & fame obſeſſorum. Cap. XI

TAmq; tertium murum Titus aggredi cogitabat. Videbatur aũt breuiſsimi tẽporis eius obſidio: ſpaciũq; cõſilij ſeditioſis eſſe dãdum, ſi quid diſturbatione ſecundi muri aut famis metu remitterẽt. nec enim diutius eis prædas poſſe ſufficere: ipſe ocio cõmode utebat. Nam cum dies adueniſſet, quo militibus oportebat alimẽta diſtribui, in cõſpicuo hoſtibus loco ductis, iuſsit duces ordinato exercitu pecuniam ſingulis numerare. Illi aũt prolatis armis ex inuolucris muniti procedũt, equitib. ornatos equos ducentibus: locaq; ſuburbana per multũ ſpaciũ auro argẽtoq; lucebant. Illo aũt ſpectaculo nihil aut iucundius ſuis, aut horribilius hoſtibus uidebatur. ſpectantibus emi & uetera plena erant mœnia, & ſeptẽtrionalis regio. quin & domos refertas intuentibus cerneres, nullãq; ciuitatis partẽ quam nõ infuſa multitudo tegebat. metus aũt quamuis audaciſsimos ceperat, omnem ſimul exercitũ armorũq; pulchritudinẽ cõſpicientes, & ordinationẽ uirorum. Et fortaſſe ad illam ſpeciem ſeditioſi animos mutauiſſent, niſi malorũ immanitate, quæ in populum cõmiſerant, dandã ſibi ueniã à Romanis deſperaſſent: imminente aũt, ſi deſtitiſſent, morte ſupplicij, bello mori prẽſtabilius eſſe dutebant. præualebat etiã fatũ, quod innocentes cũ nocentibus, & ciuitatẽ cũ ſeditioſis perire decreuerat. Quatriduo per ſingulas legiones alimẽta cõſecuti ſunt. Quinto aũt die, cum omnia faciens Titus, nihil Iudæos pacatum cogitare ſenſiſſet, bifariã diuiſo exercitu, Antoniã uerſus ad Ioannis monumentum aggeres inchoauit: iſta parte ſuperiorẽ ciuitatẽ captum iri cogitãs, & per Antoniam templum, nanq; hoc niſi cepiſſet, ne oppidũ quidẽ tutũ erat obtinere. In utraq; aũt parte duo aggeres erigebant, à ſingulis legionibus ſinguli. Et iuxta monumentũ quidẽ operantes, à Iudæis & Simonis ſocijs infeſtantibus prohibebantur: ad Antoniã uero ab Ioannis ſocijs cum multitudine Zelotarum, nõ ſolum quia de ſuperiore loco pugnabant, uerumetiã quia machinis iam uti didicerãt. paulatim enim uſus quotidianus aluit peritiã. Habebãt aũt baliſtas trecentas, & quadraginta tormẽta ſaxorũ, quibus difficiliorẽ aggerũ extructionẽ Romanis efficiebant. Titus aũt ſibi ſaluã fore fortunã ſciens, & periturã eſſe ciuitatẽ, unà & obſidioni uehemẽter inſtabat: nec pœnitudinẽ Iudæis ſuadere ceſſabat: conſiliũq; factis admiſcẽs, & orationẽ ſæpe armis efficaciorẽ cognoſcẽs, tã ipſos ut ſaluari uellent rogabat, tradita ſibi ciuitate, quę iam capta uideret, q̃ & Ioſephũ allegabat, patria lingua uerba facturũ, ſperãs eos hominis gẽtilis monitu aliquid remiſſuros. Itaq; Ioſephus murũ circuiẽs, ſimulq; extra teli iactum ſtans, unde exaudiri facilius poſſet, multis orabat,

ut ſibi ac populo parcerẽt, tẽplo ac patriæ, néue cõtra hęc fierent alienigenis duriores. Romanos em̃ ſancta reuereri, cum quibus nulla ſibi ſocietas eſſet, manusq; ſuas ad hoc uſq; cohibere. ipſos uero in his edoctos, cum ſeruare poſſent, ſponte ad eorũ interitũ ruere. quin potius uiderent muros cõcidiſſe firmiores, exciſis uero infirmiores ſupereſſe: Romanorũq; uires cognoſcerent ſuſtinere nõ poſſe, hisq; ſeruire nõ eſſe nouũ, neq; inexpertũ Iudæis. Nã licet pulchrũ ſit ꝓ libertate pugnare, tamẽ id in principio decere fieri. ſemel aũt ſubditũ, qui multo tẽpore paruiſſet imperio, iugũ excutientẽ, malæ mortis cupidũ, nõ libertatis amatorẽ uideri. Debere aũt dedignari dominos humiliores, nõ quorũ in poteſtate ſunt omnia. Nam quid Romanos effugiſſe, niſi quod propter æſtus aut frigora eſſet inutile? imõ uero trãſiſſe ad eos undiq; fortunã, deumq; per ſingulas nationes ducentẽ imperiũ, nũc eſſe in Italia. Hãc aũt ualidiſsimã legẽ, tam feris beſtijs q̃ hominib. eſſe præfinitã, potentioribus cedere: apud eosq; eſſe uictoriã, apud quos robur fuerit armorũ. Id circo etiã maiores eorũ, quanquã multũ & animis & corporibus & alijs ſubſidijs meliores, ceſsiſſe Romanis: quos niſi deum ſciſſent illis fauere, nunquã perpeſsi fuiſſent. ipſos uero qua tunc re fretos reſiſtere, cũ ex magna parte capta ſit ciuitas: ciues aũt etiam ſi muros integros haberent, excidio pariter affecti ſint. Nec enim latere Romanos, quæ fames teneat ciuitatẽ: & modo quidẽ conſumi populũ, cõtinuo uero etiã bellatores interituros: nam etſi Romani deſierint, & ab obſidione ceſſauerint, neq; ciuitatẽ ſtrictis gladijs irruerint, Iudæis tamẽ inexpugnabile bellũ intus aſsidere, quod horis ſingulis aleret: niſi forte cõtra famẽ quoq; arma caperent ac dimicarẽt, foliq; poſſent etiam infortuniũ ſuperare. His addebat, optimũ eſſe ante intolerabilẽ calamitatem mutare ſententiã: dũq; liceret, ſalutare cõſilium ſequi. Nec enim antea geſtorum cauſa ſuccenſere Romanos, niſi ad finẽ uſq; inſolẽtes eſſent: natura eos eſſe in imperio mãſuetos, atq; iracundiæ præferre quod utile eſt. Vtile aũt putare, neq; ciuitatẽ uacuam uiris, neq; deſertã habere prouinciã: idcirco uelle imperatorẽ cum his dexterã iungere: nec enim cuiquã ſalutem daturũ ſi uicerit ciuitatẽ, præſertim qui nec in extremis ei cladib. rogati paruerint. Breui autem murum quoq; tertiũ captum iri, priores qui capti ſunt, fidem facere. & quãuis perrũpi tutamina non poſsint, famẽ pro Romanis pugnaturam. His monentem Ioſephũ multi in muro ſtantes uituperabãt, multi uero cõuicijs, nõnulli etiã iaculis appetebant. Ille aũt cum manifeſtis eos calamitatibus minime flecteret, ad gentiles trãſit hiſtorias: O miſeri, uociferãs, ueſtrorũq; auxiliatorũ immemores, armis & manib. cum Romanis bellum geritis, quaſi quem aliũ ſic uicerimus. Quando aũt non deus omniũ conditor, Iudæorum deſenſor eſt, ſi lædantur? Nõ reſipietis? Vnde progreſsi pugnatis, quantũq; auxiliatorẽ uiolatis? Non recordamini opera diuina parentũ, atq; hunc ſanctum locũ, quãta bella nobis aliquãdo peremit? Ego aũt facta dei narrare auribus indignis horreſco: ſed tamẽ audite, ut cognoſcatis nõ ſolũ uos Romanis, ſed etiã deo reſiſtere. Nechias, qui tũ erat rex Aegyptiorũ, idẽq; Pharao uocabatur, cum infinita manu deſcendit, reginãq; Saram materni noſtri generis rapuit. Quid igitur uir eius Abraham proauus noſter? Armis credo ultus eſt iniuriam? Atqui CCC & XVIII præfectos habebat, quorum ſingulis

infinita

infinita multitudo parebat. An ipſe quidē quieſcere maluit abſente deo? puras aút manus ad hūc locū tendēs, quē uos polluiſtis, inuictū ſibi auxiliatorē ad militiā legit? Nōne ſecunda ueſpera incorrupta regina remiſſa eſt ad maritum? Adorās aūt quē uos gētili cæde cruētaſtis locū, ac tremēs nocturnis ſomnijs Aegyptius exagitatus aufugit, auroq; & argēto amatiſsimos deo donauit Hebræos. Dicā trāslata in Aegyptū maiorū noſtrorum domicilia. Qui cū annos quadringētos tyrānis an regib. alienigenis ſubiacerēt, armis ac manibus ulciſci poſſent, ſemetipſos deo potius ꝓmiſere. Quis neſcit Aegyptum repletā oīi genere ſerpentiū, oīiq; morbo corruptā? Quis terrā infructuoſam? quis Nili defectionē, & cōtinuas decē plagas? & ob hoc parētes noſtros cū præſidio incruentos, & ſine periculo deduci, quos deus ſibi ſacerdotes ducebat? An nō ab Aſſyrijs raptam nobis ſanctā arcam, Palæſtina & Dagon ſimulacrū gemuit, & tota gens quæ rapuerat? corruptis uero occultis corporum, ac per ea cū cibo uiſceribus exhauſtis, cymbalorū ac tympa noſtrū ſono manibus noxijs reportauerūt, ſanctū placationibus expiantes? de us erat qui hæc parentib. adminiſtrabat, propterea quod omiſsis armis ac manibus, eius ſe iudicio ꝓmiſere. Rex Aſſyriorū Senacherib, cum totam ducens Aſiam ad hanc urbem caſtra poſuiſſet, num manib. humanis cecidit? nónne ab armis quieſcentes in uotis erant, & angelus dei in una nocte infinitū deleuit exercitum? poſteroq; die excitatus Aſſyrius CLXXXV. milia reperit mortuorū, atq; ita cū reliquis Hebræos inermes, nec perſequentes fugiebat? Scitis etiā in Babylone ſeruitiū, ubi per annos LXX. populus exulans, nō ante libertatē recepit, q̄ eam deo Cyrus donaret: qui eos etiā eſt proſecutus, iterūq; auxiliatori ſuo ſacerdotū more ſeruiebant. Breuiter dicam, nullū eſt operæpreciū quod armis parētes noſtri fecerint, aut nō ſine armis deo permiſſa poteſtate impetrauerint. Domi aūt manentes, ut placebat iudici ſuperabant. Pugnantes uero, ſemper de ſpe deciderūt. Nam ubi rege Babyloniorū urbē obſidente, cōtra Hieremiæ prædicationē Sedechias rex noſter cum eo cōgreſſus eſt, tam ipſe captus eſt, q̄ cū tēplo ciuitatē uidit excindi. Atqui uidete, quāto ille rex ueſtris ducibus, eiusq; populus uobis erat moderatior. Deniq; Hieremiā uociferantē, inuiſos eſſe eos deo propter delicta quæ in eum cōmiſerāt, captū iri aūt niſi traderēt ciuitatē, neq; rex neq; populus interfecit. Sed uos (ut intus geſta prætermittā, neq; digne poſſum iniquitates ueſtras exponere) me, qui uobis ſalutē ſuadeā, querimini, telisq; appetitis irati, qđ uos ueſtrorū cōmonefacio peccatorū, nec dici ea toleratis, quorū quotidie facta cōmittitis. Idē tūc fuit, cū Antiocho qui dictus eſt Epiphanes obſidēte ciuitatē, multis modis offenſa diuinitate, maiores noſtri cum armis ꝓgreſsi, ipſi quidē in pugna perēpti ſunt, oppidū uero ab hoſtibus direptū eſt: ſanctūq; per trienniū ſexq; menſes penitus deſolatū eſt. Et quid pluribus opus eſt? Ipſos Romanos quis cōtra Iudæorū gētes ad militiā prouocauit? nónne indigenarū impietas? Vnde ſeruire cœpimus? Nónne à ſeditione maiorū, quando Ariſtobuli & Hyrcani furor, & inter eos cōtentio, Pompeiū intulit ciuitati, et Romanis deus indignos libertate ſubiecit? Deniq; tres menſes obſeſsi, quanq̄ nihil quale uos in ſanctum legesq; deliquerant, & maioribus ad bellum ſubſidijs utebantur, ſeſe tradiderunt. Antigoni aūt filij Ariſtobuli neſcimus exitum? quo regnum

gnum obtinente, deus iterũ captiuitate perſequebat populũ delinquentem. Et Herodes quidẽ Antipatri filius, Soſium & Romanũ adduxit exercitũ. circundati uero per ſex mẽſes obſidebant, donec capti peccatorũ ſuorũ ſupplicia pependerũt: direptaq; eſt ab hoſtib. ciuitas. Ita nunq; genti arma data ſunt. Oppugnationi uero ſine dubio cohæret excidiũ. Oportet ergo, ut opinor, ſacri loci poſſeſſores iudiciũ deo de omnib. permittere: manusq; tũc humanas cõtemnere, cũ à ſuperno ipſi iudice nõ recedãt. Vos aũt quid ex his, quæ legis cõditor bene dixit, egiſtis? Quid, quod is execratus eſt, prætermiſiſtis? Quantũ aũt illos, qui cito periere, impietate ſuperaſtis? nã occulta dedignãtes peccata, hoc eſt furta, inſidiasq; atq; adulteria, rapinis, cædibus certatis, nouasq; maleficiorũ excogitaſtis uias. Sanctũ uero tẽplũ, factũ eſt omniũ receptaculum: & indigenarũ manib. polluitus eſt locus, quẽ Romani ex tam longinquo adorabant, multa per legẽ noſtrã de ſuis moribus derogantes. Deinde poſt hæc in quẽ fuiſtis impij, hunc auxiliatorẽ ſperatis? Valde quidẽ iuſti eſtis, ſupplices, puriſq; manib. adiutorẽ ueſtrũ rogatis. Talibus rex noſter precibus aduerſum Aſſyriũ ſupplicauit, cum magnũ illum exercitum deus una nocte, pſtrauit. Similia uero Aſſyrijs Romani cõmittunt, ut etiã ſimilẽ ultionem ſperetis? Nam ille quidẽ ab rege noſtro accepta pecunia, ut uaſtitati parceret ciuitatis, neglecto iureiurando ad incendiũ tẽpli deſcẽdit: Romani aũt ſolenne poſcunt tributũ, quod parentes noſtri eorũ parentib. penſabant. Et ſi hoc impetrauerint, neq; populantur ciuitatẽ, neq; ſancta omnino tangunt. Concedunt aũt uobis familias liberas & poſſeſſiones tenere, ſacrasq; leges ſaluas manere patiũtur. Inſania eſt profecto, ſperare deum talem circa iuſtos fore, qualis iniuſtis apparuit: præſertim qui ſtatim ulciſci nouerit cum oportet. Deniq; Aſſyrios prima nocte, qua caſtra ciuitati admouerãt, fregit. Quod ſi etiã ueſtrã progeniẽ liberaret, Romanos uero dignos pœna iudicaret, confeſtim eis illo tẽpore ſicut Aſſyrijs iraſceretur, quo genti manus Pompeius attulit, quo poſt illum Soſius aſcẽdit, quo Galilæã Veſpaſianus excidit, poſtremo nõ nunc Titus ciuitati appropinquaret. Sed neq; Magnus, neq; Soſius quicquã paſsi ſunt, & ciuitatem uictoria ceperunt. Veſpaſianus aũt ex bello quod nobiſcum geſsit, etiã imperiũ adeptus eſt. Nam Tito quidẽ etiã fontes nunc uberiores profluunt, qui prius uobis aruerant. Deniq; ante eius aduentum ſcitis & Siloam & oẽs extra ciuitatẽ fontes adeo defeciſſe, ut ad utrũq; aqua mercaret. nunc aũt ita hoſtibus noſtris largi ſunt, ut nõ modo ipſis & iumentis eorũ, ſed etiã hortis ſufficiant. Deniq; huius prodigij & ante periculũ factum eſt in excidio ciuitatis, quãdo ſupra memoratus Babylonius rex cum exercitu aduenit, qui & captã ciuitatẽ incẽdit & tẽplum: quãuis ut opinor nihil tunc illi tantũ, quantũ nos impie nũc, cõmiſiſſent. Itaq; ſanctis relictis, deum fugiſſe putauerim: hisq; nũc adeſſe, quib cũ bellum geritis. An bonus quidẽ uir domũ flagitioſam fugiet, et domeſticos oderit: Deũ uero malis ueſtris inhęrere arbitramini, q etiã occulta cõſpicit, & audit oẽia quæ tacent? Quid aũt apud uos tacetur? quid celatur? quid nõ etiã inimicis planũ factũ eſt? Iniquitates em̃ ueſtrę uelut in prõptu neminẽ latent: inq; dies ſingulos, qs peior ſit, certamẽ habetis, atq; ita nequitiam, ut uirtutem demõſtrare contenditis. Veruntamen reliqua ſalutis uia eſt, ſi uelitis, & diuinitas confeſsis ac pœnitentibus

tentibus ſolet ſeſe placabilis offerre. Arma, pijcite, pudeat uos patriæ iã diru
tæ. cõuertite oculos, & aſpicite eius quã proditis pulchritudinẽ, quale oppi
dum, quale tẽplũ, q̃ multarũ gentiũ munera. Quis in hæc flãmas adducit? qs
hæc iam nõ eſſe deſiderat? Et quid eſt hoc quod ſaluũ eſſe debeat dignius? ô
duri & lapidib. ſtupidiores. Si hæc nõ ueris luminib. cernitis, ſaltẽ familiarũ
ueſtrarũ miſeremini. Verſentur in cõſpectu cuiuſq; filij, cõiuges, & parẽtes,
quos paulo poſt aut bellũ aut fames abſumpſerit. Scio quia una cũ his pericli
tabit mihi mater & cõiunx, & familia nõ ignobilis, domusq; olim clariſsima.
Et fortaſſe propterea me quisq̃ hæc ſuadere crediderit. Interficite illos, acci
pite mercedẽ ſalutis ueſtræ ſanguinẽ meum. Ipſe quoq; mori paratus ſum, ſi
poſt me reſipiſcitis. Hęc Ioſepho uociferãte cũ lacrymis, ſeditioſi quidẽ neq;
animos flexerũt, neq; tutã ſibi mutationẽ fore iudicauerũt. Populus uero ad
profugiendũ cõmotus eſt, & alij poſſeſsionib. ſuis, alij rebus chariſsimis exi
guo precio uenundatis, aureos, ne latrones eos deprehẽderent, tranſglutie
bant. quũ uero ad Romanos elapſi fuiſſent, exonerato uẽtre habebãt uſui ne
ceſſaria. Titus em̃ pleroſq; per agros, quò uellet quiſq; pergere, dimittebat:
idq; magis eos ad perfugiũ hortabat, quod et inteſtinis malis carebãt, nec Ro
manis ſeruiebant. Ioãnes aũt & Simon cũ ſocijs, ne his magis pateret exitus,
q̃ Romanis aditus, obſtruebant: & qui uel umbram ſuſpicionis dediſſet, con
tinuo necabatur. Ditioribus quidẽ manere etiam ſicut profugere, par cauſa
erat pereundi: nam quaſi trãsfugere uoluiſſet, propter patrimoniũ quiſq; oc
cidebatur. Cũ fame aũt creſcebat deſperatio ſeditioſorũ, & in dies ſingulos
utrũq; malũ amplius accendebat. Et palàm quidẽ nulla erant frumẽta, irrum
pentes aũt ſcrutabantur domos. Et ſiquidẽ inueniſſent aliquid, eos qui nega
uerant uerberabãt: ſi uero nihil inueniſſent, quaſi diligẽtius celauiſſent, tor
mentis itidem afficiebant. Habendi aũt argumẽto erant corpora miſerorum,
cum ea quæ ſolidis uiribus ſtarẽt, abundare cibo putarẽtur. Tabidi aũt tranſ
figebant: nec rationis eſſe uidebatur, ſtatim famè morituros occidere, multi
uero clàm uniuerſa bona ſua uno frumẽti modio, qui ditiores eſſent, itemq;
pauperes ordei pmutarunt. Incluſi deinde intimis ædium tectis, quidã ſum
ma penuria infectũ triticũ comedebant: panẽ alij cõficiebãt, ut neceſsitas me
tusq; monuiſſet. Et menſa quidẽ nuſquã apponebatur, ſed incoctum ſubtra
hentes igni cibum diripiebãt. Miſerabilis aũt erat uictus, dignũq; lachrymis
ſpectaculum, cum potentiores quidẽ plus haberent, infirmiores aũt iniuri
am deplorarent, quippe cũ fames ſuper omnes clades haberetur. Nihil enim
ſic perdit hominẽ ut pudor: nam quod reuerentia dignũ eſt, in fame negligi
tur. Deniq; uxores uiris, & filij parentibus, & quod miſerrimum, matres ci
bum infantibus ex ipſo ore rapiebant: & marceſcẽtibus inter manus chariſsi
mis nemo parcebat, quin uitæ guttas auferret. Edẽtes uero talia nõ latebant,
ſed ubiq; aderant qui iſta diriperent. Nam ſi cubi clauſam domum uidiſſent,
eos qui intus erant, cibũ capere hoc ſuſpicabantur indicio: ſtatimq; ruptis fo
ribus irruebant, uictũq; iam cõtuſum dentibus, ex gutture penè reuocabãt,
ipſos faucib. ſtrãgulantes. Pulſabant aũt ſenes ne cibũ defenderẽt: lacerabant
mulieres, ea quę haberẽt in manib. occulentes: nullaq; miſeratio uel cani erat
capitis, uel infantiæ: ſed abſtractos pueros & ex bucella pendẽtes, humo

allidebant

allidebant. Si quis aũt incurrẽtes anteueniſſet, quodq́; rapturi fuerant deuoraſſet, tanq̃ læſi cruentiores erant. Acerbiſsimos aũt cruciatus excogitabant, dũmodo alimẽta reperirẽt: nunc excruciãtes genitaliũ uias, nũc uirgis acutis podices trãsfigendo. horrendaq́; etiã auditu quis patiebaẽ: in unius panis cõfeſsionẽ, & ut unũ pugnũ farinę abditũ indicaret. Tortores aũt nec eſuriebãt (minus em̃ crudele uideret, quod neceſsitas impetraret) exercẽtes aũt demẽtiam ſuã, ſexq́; ſibi dierum cõmeatum præparantes, hisq́; occurrẽtes, qui per Romanorũ cuſtodias agreſtis oleris herbarũq́; gratia colligẽdarũ nocte erepſiſſent, cũ iam ſe hoſtes euaſiſſe credebãt, quæ attuliſſent eripiebãt: multũq́; ſupplicantibus, & horribile dei nomen implorantibus, ut aliquã partem ſibi cõcederent eorũ, quæ cũ periculo ſibi collegiſſent, nihil penitus dabãt: gratumq́; uidebaẽ, ſi ſpoliati nõ perirent. Hæc quidẽ humiliores à ſatellitibus patiebantur. Honorati uero ac diuites ad tyrãnos perducebanẽ, quorũ alij inſidiarũ falſo accuſati occidebanẽ, alij quia Romanis proderent ciuitatẽ. Et plerunq; delator ſubornatus indicabat, quod profugere uoluiſſent. Si uero quẽ Simon expilaſſet, eum ad Ioannẽ remittebat: & quẽ Ioãnes expoliaſſet, eũ Simon excipiebat: ſibiq́; inuicẽ propinabãt ſanguinẽ populariũ, miſerorũq́; cadauera partiebanẽ. Et dominandi quidẽ cauſa erat in utroq; diſſenſio, ſcelerum uero cõcordia. Nã qui ex alienis malis partẽ alteri, ſibi totũ uendicãs, nõ dediſſet, nequiſsimus uidebaẽ. Et qui nõ accepiſſet, uelut boni alicuius dãno dolebat, quia crudelitatis parte caruiſſet. Singillatim quidẽ iniquitates eorũ explanare nõ potero: ut aũt breuiter dicã, neq; aliam ciuitatẽ unquã talia perpeſſam puto, neq; ullam nationẽ poſt hominũ memoriã malicia ferociorem fuiſſe. Poſtremo etiã genti Hebræorũ maledicebãt, ut minus impij uiderenẽ in alienos. Veruntamẽ, quod erant, & ſeruos ſe, & cõuenàs & degeneris gentis abortiones eſſe cõfeſsi ſunt. Deniq; ciuitatẽ ipſi euertere, & Romanos inuitos hanc triſtẽ admittere uictoriã coegere: tardiusq́; uenientẽ in templum ignem penè traxere. Deniq; cũ hi ardere ſuperiorẽ ciuitatẽ uidiſsẽt, neq; doluere, neq; illachrymauere: ſed apud Romanos qui hæc paterentur inuenti ſunt. Verum hæc quidẽ ſuo loco poſtea cum rerum documentis dicemus.

De Iudæis crucifixis & aggeribus combuſtis. Cap. XII

ITo aũt aggeres proficiebant, quãuis à muro milites male afficerentur: parte uero equitatus miſſa, iuſsit per ualles ad alimẽta cõportanda exeuntibus inſidias tendi. Erant aũt in his nõnulli etiã pugnatores, quib. iam minime præda ſufficeret: maior uero pars ex populo pauperes, quos profugere deterrebat pro affectibus ſuis metus. nec clàm enim ſeditioſis fieri poſſe ſperabãt, ut cum cõiugibus ac liberis diffugerent: eosq́; latronibus relinquere nõ patiebanẽ uice ſua iugulandos. Audaciores aũt faciebat ad exeundum fames, reſtabatq́; iam latitantes egredi, & ab hoſtibus capi. Deprehenſi autem neceſsitate repugnabant: metu ſupplicij, ſeroq́; uidebantur ſupplicare: poſt pugnam itaq; uerberati, & ante mortem modis omnibus excruciati, contra murum cruci ſuffigebantur. Tito quidem miſerabilis uidebatur iſta calamitas, cum Iudęi in dies ſingulos quingenti, nonnunquam etiam plures caperentur. Sed neq; captos dimittere tutum erat, tantãq́; aſſeruare multitudinem cuſtodum uidebãt eſſe cuſtodiam: maxime uero propterea nõ prohibuit

habuit, citius eos existimans ea facie remissuros, tanq̃ similia passuros, nisi se dedidissent. Milites aũt diuersis modis suffigebãt, ira & odio & ludibrij causa: & propter multitudinẽ quã cepissent. iã spaciũ crucib. deerat, & corporibus cruces. Seditiosis uero tantũ defuit, ut ea clade mouerent, quod etiam in contrariũ eis cesserit, ad deterrendã reliquã multitudinẽ. Transfugarũ enim familiaribus ad murũ tractis, & si qui erãt populariũ proniores ad pacẽ, & quę paterentur qui ad Romanos profugerẽt, demonstrabãt: & qui cõprehensi tenebantur, eos supplices nõ captiuos esse dicebãt: Ea res multos perfugere cupientiũ, donec uerũ cognoscerẽt inhibuit. Fuerũt aũt qui statim dilapsi sunt, quasi ad uerũ suppliciũ properantes. Illatã enim ab hostibus mortẽ, cõparatione famis requiem esse ducebant. Multis aũt captiuorũ Titus etiã manus abscidi præcepit, eosq; ad Ioannẽ & Simonem intromisit, ut propter calamitatem nec uiderentur profugi, nec crederent: saltẽ nunc desineret admonens, néue se cõpellerent ad excidiũ ciuitatis: sed lucrarẽtur in extremis mutata uoluntate, & proprias animas, & patriã tantam & tẽplum, cuius participem non habebant. simul aũt aggeres circũeundo, operantes urgebãt, ueluti factis uerba non multo post secuturus. Ad hæc in muris stantes, & ipsi Cæsari, & patri eius maledicebant, mortemq; se contemnere clamabant, eamq; seruituti recte præferre, multa uero mala Romanis facere dum sperant, nec se nec patriã curantes, ut ipse diceret, perituros: mundũq; deo tẽplũ hoc melius esse: quam uis & id seruaturus sit qui incoleret: quem ipsos quoq; auxiliatorẽ habentes, omnibus interminationibus illusuros. quibus facta non adfore: finem enim dei esse. Talia cõuicijs admiscentes uociferabantur. Et inter hæc Antiochus quoq; aderat Epiphanes, multos alios armatos secum ducens, & præterea caterua stipatus qui Macedones appellabantur, oẽs ætate pares & paulo maturiores adolescentibus, more Macedonum instructi armis & eruditi. unde etiam nomen habebant, pleriq; tamen famã gentis æquare non poterant. Omnium enim regũ qui Romanis parebant, felicissimũ Comagenum fieri contigit, prius q̃ fortuna mutaretur. Ostendit aũt ille quoq; in senecta ætate, nullum ante mortẽ beatũ dici oportere. Cæterũ filius eius adhuc eo uigente præsens se mirari aiebat, quidnã esset quod Romanos adire pigebat muros. erat enim bellator ipse naturaq; promptissimus, tãtusq; uiribus, ut multũ peccaret audacia. Cũ uero Titus ad hoc subrisisset, laborẽq; cõmunẽ esse dixisset, sicut erat Antiochus cũ Macedonibus in murum impetũ fecit. & ipse quidẽ pro uiribus suis ac peritia cauebat tela Iudæorũ, sagittis eos appetens: adolescẽtes aũt oẽs præter paucos attriti sunt. Nã pudore ꝓmissionis diutius pugna certauerant, & ad extremũ multi saucij recessere: hoc reputantes, quod etiã uiris Macedonibus uincere cupientibus, fortuna opus sit Alexãdri. A Romanis enim duodecimo die mensis Maij aggeres inchoati, uix nono & uigesimo perfecti, suntcũ totos dies septem & decẽ laborassent: ingentes em̃ quatuor iacti sunt. & unus quidẽ qui erat ad Antoniam, & à quinta legione fuerat extructus, contra medium stagnum, quod Struthium uocatur: alter uero à duodecima uiginti cubitis distans. Decima uero legio, quæ supra memoratis præstat, in septentrionali parte opus erexerat, ubi stagnum est quod appellatur Amygdalon. Ab hoc autem quintadecima legio triginta discedentem

dentem cubitis aggerē fecit ad pōtificis monimentū. Iam uero admotis aggeribus, Ioānes ſubfoſſa intus terra uſq; ad aggeres Antoniā uerſus, diſpoſitis per cuniculū ſudibus, opa ſuſpēdit: illataq; ſylua pice ac bitumine illita, ignē immittit: ſuccēſis aūt fulcimētis, foſſa repēte ſubſedit, cūq; magno ſonitu in eam aggeres decidēre. ac primo quidē cū puluere fumus ex alto excitatus eſt, cū ignē ruina cōcluderet. pereſa uero materia qua premebaī, flāma iam clarior apparebat. Et Romanos repētini quidē facti ſtupor occupat: molitionē uero Iudæorū ægre ferebāt, iamq; ſe uiciſſe credentiū & ſpes eo caſu refrixit, & in poſterū ſubuenire aduerſus ignē minus utile uidebaī, etiā ſi eſſet extinctus ſemel aggeribus deuoratis. Biduo uero poſt, alios etiā aggeres Simon cū ſocijs aggreditur. illa enim parte Romani admotis arietibus cōcutere murū cœperant. Tephthæus aūt quidam ex Garſi ortus, ciuitate Galilææ, & Megaſſarus ex regalibus famulis Mariammes, cūq; his Adiabenus quidā, filius Nabatæi, nomē habēs ex fortuna Agiras, cuius eſt interpretatio claudus, raptis facibus in machinas euolarunt. hiſq; uiris neq; audaciores in illo bello extra ciuitatē apparuere, neq; magis horrendi. nam uelut in amicos, nō in agmen hoſtium excurrerēt, nihil cunctati ſunt aut ſubſtitere: ſed per medios inimicos facto impetu, machinas incendēre. acti aūt miſsilibus, & gladijs detruſi, non prius à piculo demoti ſunt, q̄ ignis inſtrumenta corriperet. Sublata uero iam flamma, Romani quidē cōcurrentes è caſtris, auxilio properabant: Iudæi uero ex muro eos prohibebant, manusq; cū his cōſerebāt, qui flāmas extinguere conarentī, proprijs corporibus nullo modo parcentes. Et illi quidē arietes igni ſubtrahere, cum eorū tegmina cremarentur: Iudæi uero etiā per flāmas eos retinere certabant. & quāuis feruens nacti eſſent ferrum, tamē arietes nō amiſere. Hinc aūt flamma tranſiit in aggeres, & auxiliātes præueniebat incendium. Itaq; Romani flāma circundati, quoniā ſeruare poſſe opera deſperabant, in caſtra diſcedūt. Iudæi uero magis inſtabāt, cū ſemper eorū numerus creſceret, ex ciuitate accedentibus adiumētis, minusq; cautos haberēt impetus, freti uictoria. progreſsi aūt uſq; ad munimēta caſtrorū prælio cum eorū cuſtodibus decertabant. Eſt enim ſtatio pro caſtris per uices ſuccedentiū armatorū, et acerbiſsima in eos ſanctio Romanorū, ut qui loco de qualibet cauſa ceſsiſſet, occideretur. hi pœnali exitio glorioſa morte prælata, ſteterunt fortiter: eorumq; neceſsitate ſimul ac pudore, plurimi fugientiū redierunt: balliſtisq; in muro diſpoſitis, ex ciuitate accedentē multitudinē prohibebant, nihil pro cautione ſiue tutamine ſuorū corporū prouidentē. nam quoſcunq; obuios habuiſſent, cū his cōgrediebant Iudæi: & in ſpicula irruētes incaute, ipſis corporibus inimicos feriebāt. Sed neq; hi actis magis q̄ fiducia ſuperabant, & Romani plus audaciæ q̄ quod male tractarentur, cedebant. Iam uero Titus aderat ab Antonia, quò ſeceſſerat, locum alijs aggeribus proſpiciens: multūq; increpatis militibus, ſi cum hoſtium muros obtinerent, in ſuis periclitarētur, & uelut ex carcere cōtra ſe dimiſsis Iudęis, obſeſſorū paterent ipſi fortunā, ipſe cū electis militibus hoſtes à latere circūuenit, illi aūt cū in ora ferirentur, contra eum conuerſi durabant. mixta uero acie, puluis quidem lumina, clamor uero aures exuperabat, neq; aut amicum quiſquā internoſcere poterat aut inimicum. Iudæis autē non tam uirium fiducia, quantum ſalutis

deſpe

deſperatiõe perſeuerãtibus, etiã Romanos pudor armorũ et glorię & preſentia periclitãtis Cęſaris reddidit fortiores. Itaq; putauerim eos ad extremũ nimia ferocitate animorũ, uel totã multitudinẽ Iudæorum fuiſſe rapturos, niſi præuẽto pugnæ momẽto, in ciuitatẽ ſe recepiſſent. Corruptis aũt aggeribus Romani mœrore tenebant, quod tam longũ laborẽ una hora perdidere, & multi quidẽ ſolutis machinis captum iri ciuitatem iam deſperabant.

De muro extructo ab exercitu Romano circum Hieroſolymam triduo. Cap. XIII

TItus aũt cũ ducibus quid fieret deliberabat. Et callidioribus quidẽ placebat, oñi admoto milite ui muros experiri: adhuc eñ Iudæos cum exercitus parte dimicaſſe, uniuerſi uero militis impetum tolerare nõ poſſe, uerũ ſagittis eſſe obruendos. Prudentiores aũt rurſus aggeres fieri ſuadebãt: alij & ſine aggeribus aſsideri, egreſſus eorũ tantũmodo obſeruando, ac ne uictus intro ferretur monebãt, & ciuitatẽ fami relinquere, neq; cum hoſte manu cõfligere: nec eñ expugnari eorũ cõfidentiã poſſe, quibus optatum eſt ferro procũbere, uel etiã ſine hoc interficere, quæ ſæuior eſt cupiditas. Ipſi aũt Tito, ceſſare quidẽ prorſus tanto cum exercitu, honeſtũ non uidebatur: & pugnare cum his ſuperuacuũ, qui ſemetipſos perdituri eſſent. Aggeres aũt fieri, impendiorũ penuria operoſum iudicabat, egreſſus uero ciuitatis obſeruari, operoſius. Nec eñ circundari eam propter magnitudinem locorumq; difficultatẽ, ab exercitu poſſe, & præterea ad excurſus incautum: contra manifeſtã enim uiam obſeruatã, occultas uias excogitaturos Iudæos, tam neceſsitate q̃ locorum ſcientia. Si quid aũt clãm eſſet illatum, diutius obſidionem trahendam, uerendumq;, ne uictoriæ gloriam diminuat temporis longitudo. Hæc enim cuncta quidem effici poſſe, ſed celeritatẽ ante gloriam duci: debere tamẽ ſi celeritate uti uelit & cautione, totã muro cingere ciuitatẽm. Hoc enim modo oẽs exitus poſſe præcludi: & Iudæos aut omnib. modis ſalute deſperata, ciuitatẽ tradituros, aut fame uictos facillime capiendos. aliter enim ſe nõ poſſe quieſcere. Verũ & aggeres curaturũ eſſe, cum infirmiores habeat qui prohibeant. Quod ſi cuiquam magnũ opus & inextricabile uideatur, eum conſiderare debere, quod neq; paruũ opus Romanos decebat facere: & ſine labore magnũ quid perficere, ne deo quidẽ facile ſit. His dictis duces exhortatus, iubet eos exercitus in opera diſtribuere. Diuinus aũt quidam impetus militibus incidit: ambitũq; partiti, non ſolum rectores inter ſe, uerum ipſi etiam ordines certabant. Et miles quidem decadarcho, decadarchus aũt hecatontarcho, isq; chiliarcho placere properabat: chiliarchorum uero oſtentatio, ad duces uſq; pertinebat, ducum uero certamina Cæſar ipſe dijudicabat. In dies enim ſingulos circuiẽs, opus ſæpiſsime inſpiciebat. Cœptum eñ à caſtris Aſſyriorũ, ubi ipſe tendebat, ad inferiorẽ Cænopolim murum duxit. Hinc per Cedronẽ ad Eleôn montem reuertens, à meridie montem cõplectitur, uſq; ad ſaxum quod Periſtereonos uocatur, eiq; proximum collem, qui ſuper uallem imminet Siloam, ac inde ad occidentem flexo ædificio, ad uallem fontis deſcendit. Hinc ſubiens ad Anani pontificis monumentum, circundato monte, ubi Pompeius caſtra poſuerat, ad ſeptentrionalem redit regionem. Et cum prœceſsiſſet ad uicum, cui nomen eſt Erebinthonicus, poſt illum Herodis monumentũ ab oriente clauſum caſtris ſuis coniun-

xit, unde cœperat. Murus quidē uno minus XL. ſtadiorū erat. Ad hoc aūt foris caſtella tredecim ædificata ſunt: eorū gyrus denis ſtadijs numerabat. Totum aūt opus triduo cōſtructū eſt, ut id quidē dignū menſibus uideret, celeritas uero fide careret. Muro aūt circūcluſa ciuitate, per caſtella cuſtodib. collocatis, primā quidē uigiliā noctis ipſe circuiēs explorabat: ſecundā uero Alexandro permiſerat: tertia uero obtigit legionū ducibus. Somnos aūt uigiles inter ſe ſortiebantur, totaq; nocte per caſtellorum ſpacia circuibant.

De fame Hieroſolymorum & ſecundo aggere extructo. Cap. XIIII.

NVdæis aūt cum exeundi facultate, omnis etiā ſpes ſalutis adēpta eſt: auctaq; iam fames, totas domos ac familias depaſcebat. Et tecta quidem plena erant mulierib. exanimatis, atq; infantibus: uiarū aūt anguſta ſenibus mortuis. Adoleſcētes aūt ac iuuenes turgidi, uelut umbræ mortuorū, per fora uerſabant: & ubi quē caſus occupauerat, decidebant. Sepelire aūt funera, neq; poterāt præ labore, & eos quibus aliqua uis ſupererat, pigebat, & propter mūltitudinē mortuorū, & quod de ipſis erat incertū. Deniq; ſuper eos quos ſepelierāt, multi moriebant. Multi aūt ad ſepulchra, priuſquā fati dies ueniret, & uiui properabant: neq; luctus in illis calamitatibus, neq; fletus erat, ſed fame ſuperabantur affectus. Siccis aūt oculis, & corruptis oribus, qui tardius morerētur, eos qui ante ſe requieſcerēt, tuebant. Altū uero ſilentiū ciuitatē, plenaq; mortuis nox cōprehenderat, & latrones his acerbiores. domos ēm, quę tum ſepulchra erant, & cadauera ſpoliabant, & uelamina corporibus detrahētes, cū riſu egrediebant. hisq; gladiorū mucrones probabant: nōnullosq; iacentiū adhuc ſpirātes, ferro experiendi cauſa tranſuerberabant. Si quis aūt manum rogaſſet aut ferrū ſibi cōmodari, quo famē euaderet, ſuperbiſsime negligebat. Animas uero efflantiū quiſq;, in morte tēplum obtutibus intuebat, cum uiuos relinqueret ſeditioſos. Illi aūt, primo quidem ſumptu publico iubebant mortuos ſepeliri, cum fœtorē ferre non poſſent: deinde quod non ſufficiebant, in ualles eos ex muro præcipitabāt. Quas circuiens Titus ubi plenas cadaueribus uidit, altāq; famiem tabefactis corporibus defluentē, ingemuit: & extentis manibus deum teſtabatur, factū illud ſuū non eſſe. Ciuitas quidē ita erat affecta. Romani uero, cum iam nemo ſeditioſorū auderet excurrere (nam etiā eos mœror, famesq; tangebat) dies lætos agebant: frumēti, aliarūq; rerum neceſſariarū habētes copiam, de Syria proximisq; prouincijs. multi aūt iuxta murū ſtantes, magnāq; alimētorū abundantiam demonſtrantes, ſatietate ſui famem hoſtium inēdebant. Seditioſis aūt nihilo magis calamitate cedentibus, Titus reliquias populi miſeratus, & properans ſaltem hoc liberare quod ſupereſt, iterū aggeres inchoabat, quanquā difficulter materiā reperiret. omnes enim ciuitati proximas ſyluas, opera prima conſumpſerant. à nonageſimo uero ſtadio milites alias congerebant: & ad Antoniā ſolam ex quatuor partibus, maiores prioribus aggeres ſtruebantur. Cæſar aūt agmina circuiens, atq; opus urgens, quod in manibus eos haberet latronibus oſtendebat. Sed illis pœnitudo planè perierat: & animis ac corporibus ſeparati, utriſq; uelut alienis utebantur. Nec enim uel animas affectio manſueta, uel corpora dolor tangebat, qui etiam mortuam plebem, quaſi canes lacerabant, replebantq; languentibus carcerem.

De

De cæde Iudæorum intra & extra Hierosolymam. Cap. XV

DEniq; Simon Matthiã, per quẽ obtinuerat ciuitatẽ, excruciatũ peremit. Boethi filius erat, ex põtificibus populo maxime fidelis & charus. Is, cũ à Zelotis male populus tractaretur, quibus iam Ioãnes accesserat, ut adiutorẽ Simonem reciperet, populo persuasit: nulla cũ eo prius habita pactione, nec aliquid mali metuens. Ingressus aũt ille, postquã obtinuit ciuitatẽ, inimicũ eum æque atq; alios esse dicebat, qui pro se cõsiliũ dederat, uelut hoc simplicitate suasisset: productũq; eum & accusatũ, quod cũ Romanis sentiret, morte damnauit, ne purgationis quidẽ ei facultate cõcessa, cũ tribus filijs suis. quartus enim ad Titum ante profugerat. Prius aũt se occidi, q̃ filios obsecrantem, atq; hanc pro illa, quod ciuitatẽ ei aperuisset, gratiã postulantem, ut augeret eius dolorem, nouissimũ iussit interfici. Ille quidem super cæsos in cõspectu suo filios iugulatur, coram Romanis productus: ita enim Simon Anano Bamadi filio præceperat, qui erat eius satellitũ crudelissimus, cauillatus si quid eum iuuarẽt, ad quos exire uoluisset. corpora uero sepeliri prohibuit. Post hos Ananias quidam, põtifex, filius Masbali, nobilis, & scriba curiæ, uir fortis, ex Ammaunte genus ducẽs, & cum his quindecim ex populo clariores necant. Iosephi uero patrẽ cõclusum asseruabant: missoq; præcone denunciant, ne quis in ciuitate degentiũ uel colloqueretur cum eo, uel in unum ueniret, proditiõis metu proposito: & eos qui hæc cũ illo deflerent, ante quæstionẽ perimebant. Ista uidens quidã Iudas filius Iudæ, unus ex numero præfectorũ Simonis, qui turrim ab eo sibi creditã custodiebat, fortasse quidem nõnihil etiã misericordia crudeliter pereuntium, magis aũt sui prouidentia, cõuocatis decem fidissimis cõtubernalium: quousq; tandẽ, inquit, hæc mala sustinebimus? quámue salutis spem habemus, seruantes pessimo fidem? Ecce iam fames oppugnat. Romani uero penè intus sunt. Simon aũt bene quoq; meritis infidelis est: metusq; etiã apud eũ pœnæ, & apud Romanos certa fœderis dextera. Ergo age, tradito muro & nosmet seruemus & ciuitatẽ. Nihil aũt graue Simon patietur, si cum de se desperauerit, pœnas citius pendet. His ubi decem assensi sunt, mane cæteros quos subiectos habebat, per diuersum dimittit, ne quid eorũ quæ cogitauerat proderetur. ipse uero de turri hora tertia Romanos imuocabat. illorũ aũt alij præ superbia contemnebant, alij non credebant, alios etiam pigebat, uelut mox capturos ciuitatem nullo periculo. Interea uero, cum Titus ad murum cum armatis succederet, ante rẽ Simon cognouit, turrimq; uelociter occupat: Romanisq; eos inspectãtib. custodes peremit, & per murũ proiecit corpora mortuorũ. Ibiq; circuiens Iosephus (nec em̃ rogare cessabat) caput uulneratur lapide, statimq; attonitus cadit. Excursus aũt ad eius casum factus est Iudæorum: abreptusq; esset in ciuitatẽ, nisi Cæsar misisset qui eum protegerẽt. Illis aũt pugnantibus, Iosephus quidẽ tollitur, parum quod ageretur intelligẽs. seditiosi uero, tanquam interfecto quẽ maxime cupiebãt, cum lætitia cõclamauerunt. Spargit aũt hic rumor per ciuitatẽ: ex quo residuã multitudinẽ mœror tenuit, uere periisse credentẽ, cuius fiducia profugere cogitabãt. Audito autẽ Iosephi mater in carcere, mortuum esse filium suum, ad custodes quidẽ, ex Iotapatis hoc ait certo se credere, nec enim uiuo potiri. Secreto autem flens, ad ancillas:

hunc,inquit,fœcũditatis recepiſſe fructũ,quod neſepelire quidẽ ſibi filiũ li-cuiſſet,à quo ſepeliri ſperaſſet. Verũ ne illã quidẽ mẽdaciũ diutius eruciauit, neq; latrones refecit.Cito em̃ curato uulnere Ioſephus reſipuit:progreſſusq; clamabat, illos ſibi nõ multo poſt uulneris pœnas daturos. populũ aũt rurſum ad fidẽ hortabaẽ.unde populo quidẽ fiducia, ſeditioſis uero ſtupor inci dit eius aſpectu. Profugorũ aũt alij ſtatim de muro neceſsitate proſiliebant: alij uelut ad pugnã cũ lapidibus progredi ſimulantes,mox ad Romanos profugiebant.Hos aũt ſæuior ea q̃ intus pertulerant fortuna cõſequebatur: & fame, quã domi reliquerãt, uelociorẽ apud Romanos inueniebãt ad exitium ſatietatẽ.aderant nanq; inflati ex inedia,& uelut morbo intercutis aquæ turgidi.deinde uacuata replentes corpora difrũpebantur:niſi qui periti deſideria cohibuiſſent,paulatimq; cibum deſueto corpori obtuliſſent. Verũ & eos qui hoc modo ſeruarent̃,alia plaga ſuſcepit. Quidã apud Syros ex transfugis deprehendit̃,è fimo uentris aureos colligens. Tranſglutientes aũt (ut ſuprà diximus) eos ueniebãt, quod cunctos ſeditioſi ſcrutabantur: & maxima uis auri fuerat in ciuitate:deniq; duodecim atticis cõparabant,quod antea uiginti quinq; ualebat. Verũ hac arte per unum detecta, totis caſtris fama percrebuit,quod auro transfugæ pleni uenirẽt.Arabum aũt multitudo & Syri,ſciſſis uentribus ſuppliciũ minitabant̃.Et hac ego clade nullã credo ſæuiorẽ cõtigiſſe Iudæis:una deniq; nocte duorũ miliũ patefacta ſunt uiſcera.Et hac Titus iniuſtitia cognita, penè iuſsiſſet autores circũfuſo equitatu iaculis appeti, niſi magna fuiſſet multitudo noxiorũ multoq; plures puniendi, q̃ qui fuerãt interẽpti. Cõuocatis aũt auxiliariũ ducibus,itemq; militũ Romanorũ (nam etiam militum quoſdã hæc tangebat inuidia)utriſq; iratus dicebat: ſi qui militum ſuorũ hæc cõmitterent lucri cauſa incerti, nec arma propria quiſquam erubeſceret auro argentoq; facta: Arabes aũt & Syri, primo in alieno bello licenter calamitates inferrẽt: deinde crudelitatẽ in cædibus & in Iudæos odia Romanis aſcriberent.hac em̃ quoſdã ſuorũ milites infamia participare.et his quidẽ mortẽ interminatus eſt, ſi quis in eadẽ poſtea repertus fuiſſet audacia. ad legiones aũt mandata dedit,ut ſuſpectos inueſtigarẽt,atq; ad ſe deferrent. Verum profecto auaritia contẽnit om̃e ſuppliciũ,ſæuisq; hominib.lucrandi amor innatus eſt: nullaq; omnino calamitas plus habẽdi cupidini cõparatur. Imò uero hæc aliàs,& modũ habẽt,& metu ſubiugantur.Deus aũt, qui damnauerat populũ, omnẽ uiam ſalutis ad interitũ uerterat: deniq; id quod cum pœna interdixerat Cæſar,occulte in profugos admittebaẽ.Et ſi quis transfugiſſet,circũſpectantes ante ne quis Romanorũ uideret,eos ſcindebant, & ex uiſceribus quęſtũ nefarium trahebant.in paucis aũt reperiebatur,& pleroſq; ſola ſpes conſumebat.Hic quidem caſus multos transfugarum reduxit.

De ſacrilegio circa tẽplum & relatis ex urbe cadaueribus & fame. Cap. XVI

IOannes aũt,ubi rapinæ ex populo defuere,ad ſacrilegiũ ſeſe cõuertit: multaq; donaria templi retinens, multaq; uaſa diuinæ rei miniſterio neceſſaria, crateras, & lances, & menſas,ne urceolis quidem abſtinuit, quos Auguſtus eiusq; uxor miſerat. Romanorum quidem imperatores honorauerunt ſemper templum atq; ornauerunt:tunc autem Iudęus etiam alienigenarũ dona diſtrahebat. ad ſocios autẽ dicebat, ſine metu diui-

nis

nis abuti debere, qui pro deo, qui p tẽplo militarẽt, & ex ipso ali. Propterea q̃; sacrũ uinũ, et oleũ, quod sacerdotes sacrificijs reseruabãt, tutũ erat effudisse. nãq; in tẽplo & multitudini distribuit, & illi sine horrore ungebant & potabãt. Nõ equidẽ recusabo dicere, quæ dolor iubet. Puto si Romani cõtra noxios uenire tardassent, aut hiatu terræ deuorandã fuisse ciuitatẽ, aut diluuio periturã, aut fulminũ ac Sodomæ incẽdia passurã. multo ẽm magis impiam progeniẽ tulit, q̃ quæ illa pertulerat. deniq; cum eorũ pertinacia desperata, totus populus interijt. Et quid opus est singulatim narrare clades? Mannæus Lazari filius, trãsgressus ad Titum, per unã portã quæ sibi credita fuerat centum & quindecim milia & octoginta dixit elata cadauera, ex quo die castra propè ciuitatẽ posita sunt, ex die quartadecima mẽsis Aprilis, usq; ad calẽdas Iulij. hæc aũt immẽsa est multitudo: nec tamẽ ipse fuit appositus portæ, sed publicam mercedẽ diuidens, mortuos ex necessitate numerabat. cæteros enim propinqui sepeliebãt, sepultura aũt fuit, elatos ex oppido proijcere. Post hũc aũt nobiles profugi, omnia mortuorũ egenorũ sexcenta milia portis eiecta nunciabant: aliorũ uero numerũ minime posse cõprehẽdi: cum aũt pauperibus efferendis non sufficerent, congesta in maximis ædibus cadauera esse inclusa, & frumenti quidẽ modiũ uenijsse talento. post aũt ubi muro circundata ciuitate, ne herbas quidẽ legere iam liceret, ad hoc necessitatis quosdam fuisse cõpulsos, ut cloacas rimarentur, boumq; ueterẽ fimum alimentũ haberent. stercusq; collectum, quod ne uisui quidẽ tolerabile fuerat, cibus erat. Hæc Romani quidem audientes miserati sunt: seditiosos aũt ne uidentes quidem pœnitebat, sed patiebantur usq; ad ea progredi. fatum enim eos reddiderat cæcos, quod iam & ipsis imminebat & ciuitati.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER SEPTIMVS.

De suffossione murorũ, succensione aggerũ & Sabino oppugnante murũ. Cap. I

Lades quidẽ Hierosolymorũ in peius quotidie procedebant, cũ & seditiosi magis accenderent aduersis inclusi, postquã populũ fames ipsosq; iam possederat. Quin & multitudo cõgestorũ in ciuitate cadauerũ, & uisu horrenda erat, odoreq; pestiferũ emittebat, cum excursus etiam pugnantiũ moraretur. Nam ueluti per aciem ruerent, plurima cæde excitata: cõculcare mortuos cogebantur: & qui super eos pedem ponerent, neq; miserabantur, neq; horrebãt: nec saltem sibi augurio fore putabãt contumeliam mortuorũ. Gentili aũt cæde polluti, dexteras ad externum bellum præparabant, tanquam exprobrantes deo (ut mihi uidetur) supplicij sui tarditatem. non enim spe uictoriæ maior pars eorum, sed desperatione salutis ferocius ferebatur. Romani autem quamuis plurimum in aggreganda materia laborarent, tamen intra uiginti & unum dies aggeres erexerunt, atton-

ſis omnibus ad nonaginta uſq; ſtadia circa oppidū lucis. Erat aūt miſerabilis terræ facies. nam quæ antea arborib. & paradiſis ornata fuerat, ea tūc deſerta præciſis undiq; arborib. cernebatur: nec ullus qui pridē Iudęā uiderat alieni gena & ſuburbana pulcherrima ciuitatis, cū eius ſolitudinē tunc uideret, cōtinere lachrymas poterat, uel nō gemere mutationē quātū priſtinis derogaſſet. Omnia nanq; inſignia pulchritudinis, bellū deleuerat: nec ſi quis ſubito adueniſſet, qui locū prius ſcierat, eum cognoſceret, ſed præſens quæreret ciuitatē. Romanis aūt ac Iudæis, finitum opus aggerum, par faciebat timoris ini tium. nanq; hi, niſi eos quoq; exurerent, captum iri ciuitatē putabant: Roma ni aūt, fortaſſe nec uoluntatē ſibi fore illis incenſis alios parare. nam & mate rię defecerant: & labori quidē corpora militū, crebris uero offenſionibus a nimi ceſſerant. Verū ciuitatis cladibus triſtius Romani q̄ ciues in ea degentes afficiebantur. ad mala enim quę hinc accidebant, etiā pugnatoribus nihilo ſe gnioribus utebātur. Sed eorū ſpes frangebaṫ, cum aggeres inſidijs, machinæ ſoliditate muri, manus uero cōflictus audacia repugnantiū ſuperaret: & præ cipue, quod cū ſeditione fameq́; ac bello totq́; malis præſtantiores Iudæorū animos inuenirent, uirorū quidē inexpugnabiles eſſe impetus arbitrabātur, inuictam uero animorū magnitudinē quæ calamitatibus aleretur. nam quis eos in rebus ſecūdis ſuſtineat, qui malis ad uirutē incitarent? Illi quidē propterea cautius cuſtodias præparabāt. Ioannis aūt factio apud Antoniā, ſimul & quæ futura timebant, ſi diſſiceretur murus cauebat, & antequā arietes admouerentur operibus inſtabat: niſi quia conatus eorū irritus fieret. Aggreſſi enim cū faucibus aggerē, ſpe decepti remeauere. Nam primū ne cōcordare quidē eorū uidebatur cōſilium, paulatim & per interualla, & cōtanter, nō ſine metu proſilientiū, neq; Iudæorū more, ut breuiter dicā. deerant em̄ quæ propria gētis eſſent, audacia, curſus, & omniū ſimul impetus: & ut non ſine offenſione recederent. Languidiores uero progreſsi q̄ ſolebant, etiā Romanos ſolito prōptiores offendere: qui corporibus quidē atq; armis ita undiq; aggeres ſepſere, ut nuſquam igni aditum relinquerent: animū uero ita cōfirmauerunt, ne quis loco antequā occūberet moueret. nam præter omniū rerum deſperationē ſi etiā illud opus eſſet exuſtū, acerbiſsimus pudor milites occupauerat, ſi aut calliditati uirtus cederet, aut arma temeritati, aut peritia multitudini, aut Iudæis Romani. Simul aūt miſsilia pro illis faciebāt in proſilientes delata: & qui cecidiſſet, poſteriores impediebat, ac periculū antecedētis molliores eos efficiebat. Qui uero intra teli iactum uenire properaſſent, alij diſciplina hoſtiū & denſitate perterriti, alij cōfixi haſtis retrocedebāt: & ad extremū alius aliū timiditatis arguens, re infecta reuertebant. Calendis aūt Iulij tentata fuerat expugnatio. Iudæis aūt inde digreſsis, Romani machinas admouere: quāuis ab Antonia ſaxis atq; igni ferroq́; peterentur, & quodcunq; hoſtibus telum neceſsitas attuliſſet. nam licet multū mœnibus Iudæi cōfiderent, machinasq́; cōtemnerent, tamē eas applicare prohibebāt Romanos. Illi aūt Iudæis ſtudiū eſſe rati, ne murorū infirmitate Antonia læderetur: & fragi libus eam fundamentis ſuſpicantes, contra certabant. Nec tamen quod feriebatur, ictibus obediebat: ſed ipſi quidē crebris in ſe miſsilibus iactis, cū nullis periculis deſuper uenientibus laſſarētur, arietum opus urgebant. cum uero

inſe

inferiores essent, ac lapidib. frangerent, alij scutis super corpora cõcamera-tis, fundamẽta manib. & uectibus suffodiebant. Itaq; saxis quatuor obstinato labore cõcussis, quietẽ utrisq; nox attulit: & in ea murus arietib. labefactatus, ex qua parte prioribus Ioãnes aggeribus insidiando murũ suffoderat, subsidente cuniculo repente labitur. Verũ præter spẽ utrorũq; animi affecti sunt. Nam Iudæi quidẽ quibus mœrorẽ esse oportebat, quod ruina præter spem acciderat, & aduersus eam præcauti nõ fuerant, tanquã maneret Antonia cõ fidebant. Romanorũ aũt inopinatã lætitiã ex celeri subuersione natam, cõspectus alius murus, quẽ intrinsecus Ioãnes ædificauerat, cito restinxit. Verunta men priore facilior oppugnatio uidebat. Tunc enim & ascensum per ruinas promptiorẽ, & Antonia esse infirmiorẽ murũ qui recens erat, citoq; destrui posset arbitrabant. Nemo tamen eum audebat ascẽdere: quod ei qui primus id tentauisset, certissimũ esset exitiũ. Titus uero spe atq; oratione putans alacritatem pugnantium excitari, & adhortatione atq; promissis sæpe quidem periculorum nasci obliuia, interdum aũt mortem solere contemni, in unum congregatos fortissimos experiebatur dicens: Cõmilitones, hortari quidem ad ea quæ periculum nõ afferũt, aperte & ipsis qui rogãtur, & qui eos rogãt, ignauiæ reprehensionẽ parit. exhortatione aũt opus est in solis rebus ambiguis: quippe illa per se quenq; gerere dignum est. Itaq; difficilẽ uobis in murum esse ascensum ipse profiteor: quod aũt uel maxime oporteat gloriæ cupidos pugnare cũ difficillimis rebus, pulchrũq; sit cũ laude mori, nec erit infructuosum si qui primi fortiter fecerint, prosequar. Primũ quidẽ uos illud hortetur, quod nonnullos fortasse deterreat, Iudæorũ patiẽs animus, & in aduersis rebus dura cõstantia. Romanos enim eosq; milites, quib. in pace bella discere, in bello aũt uincere cõsuetũ est, à Iudæis manu uel animo superari turpissimum est: idq; in fine uictoriæ, cũ etiã dei nitamur auxilio. nanq; offensiones nostræ, Iudaicæ desperationes sunt. Illorũ aũt clades, fauore dei uestrisq; uirtutibus crescunt. Etenim seditio, fames, obsidio, murorũq; sine machinis casus, quid sit aliud q̃ in illos ira dei, nostrumq; adiumentũ. Igitur non solum deterioribus inferiores uideri, sed etiam diuinũ prẽsidiũ prodere, uobis non conuenit. Quo pacto aũt non turpe uideatur, Iudæos quidem quibus nõ magni pudoris est uinci, qui seruire didicerint, quo minus in posterum id patiantur, mortẽ contemnere atq; in nos medios frequenter excurrere, non uictoriæ spe, sed ostentationis gratia: nos aũt totius penè terræ marisq; uictores, quibus etiã non uincere probro habetur, ocioso sedentes, ne semel quidem in hostes aliquid audaciter expertos, famem ac fortunam cum his armis operiri? maxime cum paruo discrimine totum posse sitis efficere. Deniq; in Antoniam si ascẽderimus, habebimus ciuitatẽ. Nam & si pugnandum sit aduersum intus positos, quod nõ arbitror, attamẽ capiti ac respirationi hostiũ insedere uictoriã nobis plenissimã repromittit. Equidem prætermissa nunc eorũ laude, qui in bello cecidere, & immortalitate, qui Martio furore ꝓstrati sunt, ex morbo pacis tempore mortem aliter sentientibus imprecor, quorum anima cum corpore sepultura damnatur. Quis enim uirorũ fortiũ nescit, quod animas in acie ferro corporibus absolutas, purissimum elementum æther hospitio receptas inter sidera collocat: manesq; se bonos ac propitios heroas,

uiden

uidendos offerunt posteris suis? Quas uero morbus corporis tabesq; cõsumi pserit, & si maxime probris ac piaculis purgatæ sint, subterraneæ tenebræ operiunt, altaq; obliuio suscipit, corporis simul & uitæ ac memoriæ fine circunscriptas. Quod si necessario mors homini decreta est, ad hoc autem omni morbo leuius est, ferri ministerium, cui non uideatur ignauum negare usui, quod debito redditurus sit. Et hæc quidem ueluti seruari nequeant, uel qui conati fuerint, prosecutus sum. est aũt salutis spes in maximis quoq; periculis qui uirilem animum gerunt. Primum enim quod decidit patet incessui: deinde totum quod ædificatum est, facillime dissolui potest. Vosq; plures hoc opus aggrediẽtes, alius alij pro adhortatione fietis atq; subsidio: uestraq; obsti natio breui animos hostium franget: ac fortasse nobis, si eam tantũ cœperimus, incruenta res efficietur. Etenim ascendentes quidẽ nos prohibere scilicet conabuntur. si uero clàm, uel etiam per uim aliquid egerimus semel, quãuis paucos non sustinebunt. Me autem profecto pudeat, nisi qui primus hoc fecerit, inuidendum remunerationibus fecero: & qui uixerit quidem nunc æqualibus præsit: beatissima uero præmia sequant occisos. Talia dicente Tito, cætera quidem multitudo periculi magnitudinem timuit: eorum uero unus, qui in cohortibus militarent, Sabinus nomine, genere Syrus, uir & manu simul & animo fortis apparuit: licet si quis eum ante uidisset, quantum ex habitu corporis, ne specie quidem militem esse credidisset. erat enim colore nigro, exilis habitudine: sed anima quædam heroica in macro corpore, atq; angustiore uiribus suis habitabat. Cum primus itaq; surrexisset, dedo me, inquit, tibi alacri animo Cæsar, & ante omnes in murum ascendo: atq; opto quidem, ut uires ac uoluntatem meam sequatur fortuna tua. quod si cœpto casus inuiderit, scito me non præter spem, quod res aliter cesserit, sed quod sic decreuerim, pro te moriturũ. His dictis, & scutum læua manu capiti prætendens, strictoq; dextera gladio, circa horam diei sextam murũ petebat. sequebant aũt ex alijs, qui soli eius uirtutis æmuli esse cupiebãt, undecim uiri. Multo aũt omnes antecedebat diuino quodã impetu excitatus, cum de muro custodes iaculis & sagittis undiq; infinitis appeterẽt, atq; ingentia saxa deuoluerent, quæ nõnullos de undecim deiecerunt. Sabinus aũt missilibus occurrẽs, licet obrueretur sagittis, non tamen ante impetum cohibuit, q̃ summa muri prehenderet, hostesq; in fugam uerteret. uiribus enim eius atq; animi pertinacia territi, pluresq; ascendisse rati non steterunt. Qua in re fortunam quis ueluti uirtutibus inuideat, semperq; præclaris facinoribus officiat non incusauerit? Siquidem hic uir neq; ab incepto errauit, & offensione lapidis cum maximo crepitu pronus decidit. Vnde factũ est, ut Iudæi reuersi, ubi solum & iacentem uidere, ex omni eum parte iaculis peterent. Ille uero genibus nixus, & scuto protectus, primo quidẽ ulciscebatur hostes, multosq; ad se appropinquantes sauciauit: uulnerum autem multitudine remisit dexteram: & ad extremum priusquam redderet animã sagittis est obrutus, uir dignus pro fortitudine qui meliori fortuna uteretur. pro mensura uero cœpti facinoris cecidit. Cæteri autem tres penè iam summa tenentes, obtriti lapidibus perierunt, & octo sauciati detracti, & in castra relati sunt. Hæc quidem tertia die mensis Iulij gesta sunt.

Roma

Romani Antoniam inuadunt, & à Iudæis repelluntur. Cap. II

BIduo aũt poſt, uiginti de numero excubantiũ per aggeres militũ cõgregati, ſigniferũ ordinis ſui, & duos quoſdã exala equitũ, & tubicinem unũ ad ſe uocant: nonaq; noctis hora per ruinas ad Antoniã ocioſe procedunt. occiſis aũt primis cuſtodibus ſomno oppreſsis, murũ obtinent, ac buccina ſignũ dari præcipiũt: quo cæteri quidẽ uigiles ſubito excuſcitantur, & fugiunt priuſquã multitudinẽ quæ murũ aſcenderat, cernerent. nam & timor illis, & tuba imaginẽ quandã, ut magnum hoſtium numerum aſcendiſſe crederent, oſtendit. Cęſar aũt ſigno audito, propere armat exercitum: & cũ ducibus primis lictorũ caterua comitatus, aſcendit. Cũ aũt Iudæi ad templũ interius cõfugiſſent, ipſi quoq; per cuniculũ irruperunt, quẽ Ioannes aduerſum Romanorũ aggeres aperuerat. Diſpoſitiq; amborũ agminum ſeditioſi, tam Ioannis q̃ Simonis, arcebant eos ſumma ui atq; alacritate repugnandi. ſiquidẽ excidij finẽ putabant, locũ ſanctũ penetraſſe Romanos, quod & his uictoriæ principiũ fuit. Ad ipſum aũt adytum ualidiſsima pugna cõmittitur: his quidem tẽplum ui occupare certantibus, Iudæis uero Antoniam uerſus eos repellentibus. Et ſagittæ quidẽ ac haſtæ utriſq; inutiles erant, ſtrictis aũt enſibus dimicabant. Neq; cõflictu diſcerni poterat, ex qua parte quiſq; pugnaret, permixtis uiris & propter anguſtias permutatis, cũ & uocis intellectũ magnitudo cõfunderet, multaq; mors eſſet utrinq;, armaq; ſimul & cadauera iacentiũ cõculcata frangerent præliantes. Semper aũt ſi bellũ fluctuans grauaſſet alteram partẽ, potiorũ exhortatio & inferiorũ conqueſtio naſcebatur. Neq; aut fugæ aut perſecutioni locus erat: ſed propinquæ mutationes cõfligentiũ, & inclinationes permixte fiebant exercitus. Qui uero inter primos ſtetiſſent, aut occidendi aut moriendi neceſsitatẽ habebant, quod refugere nõ dabatur. nam & poſteriores utriuſq; partis, ſuos in frontẽ urgebant, nullũq; inter dimicantes bello uacuũ interuallum reliquerant. Cũ autẽ Iudæorũ animi Romanorũ peritiam uincerẽt, iamq; omnino tota acies pelleretur (à nona enim hora noctis ad ſeptimã uſq; diei pugnabant) hi quidẽ ſimul omnes excidij periculum pro nutrimẽto uirtutis habebant: Romani uero exercitus parti (nondũ eñ aſcenderant legiones, illisq; ſpes pugnantiũ nitebatur) ſatis eſſe uiſum eſt in præſentia, Antoniam obtinere.

De Iuliano Romano milite inſigni fortitudine. Cap. III

IVlianus uero quidam cẽturio ex Bithynia nõ ignobilis, quẽ in illo bello & armorũ peritia & uiribus corporis & animi ſpiritu omniũ fortiſsimũ ipſe cognoui, ubi Romanos iam cedere & male repugnare conſpexit (propter Titum aũt apud Antoniã ſtabat) ſubito proſilijt, iamq; Iudæos uincentes ſolus ad interiorem uſq; templi angulum perſecutus eſt. Fugiebat autem uniuerſa multitudo, neq; uim eius neq; audaciam hominis eſſe opinantes. At ille per medios ruens, quos alios aliò diſiecerat, ipſos quos occupaſſet interficiebat: eaq; facie nihil Cæſari admirabilius, aut alijs horribilius uiſum eſt. Verũ & ipſum profecto fata perſequebant, quæ ab homine uitari nõ poſſunt. Calceos nãq; habens, creberrimis atq; acutis clauis, ut cæteri ſolẽt milites, fixos, dũ ſtrato ſaxeis cruſtis ſolo curreret, labitur: magnoq; cum armorũ ſono deiectus, in tergũ fugientes reduxit. Et Romanorum

rum quidē clamor ex Antonia ſublatus eſt, ſaluti eius metuentiū: Iudæi uero multi ſimul gladijs & haſtis undiq; feriebāt. Ille aūt multā quidē ferri uim ſcuto excipiebat: ſæpe aūt conatus erigere ſe, percutientiū multitudine reuolutus eſt, & iacens tamen gladio multos perculit. nec enim cito peremptus eſt, quādo galea & thorace omnia mēbra neci opportuna ſeptus erat. nanq; diu ceruicē cōtraxerat, donec cōciſis alijs eius mēbris remiſit uires, cum ei nemo auderet ſuccurrere. Nimius aūt dolor Cæſarem tenuit, ubi tantæ fortitudinis uirum in cōſpectu tantæ multitudinis uidit occidi: & quod locus ſe quidē intercludebat auxiliū ferre cupientē: alios aūt: ne poſſent, metus impediebat. Iulianus igitur diu cū morte luctatus, cū non paucos interfectorū ſuorū ſaucios reliquiſſet, ægre peremptus eſt: magna ſui gloria, non apud Romanos tantum & Cæſarē, uerū apud hoſtes quoq; relicta, Iudæi uero etiā mortui rapto corpore, Romanos in fugā uerſos, in Antoniā concluſere. Fortiter aūt in eo prælio decertauere, Alexas quidē & Gyphthæus, ex agmine Ioānis: ex parte uero Simōis, Malachias, & Mertonis filius Iudas, & Soſæ filius Iacobus, dux Idumæorum: Zelotæ uero fratres duo filij Iairi Simon & Iudas.

Ioſephi oratio pro deditione Iudæorum & profugium eorum. Cap. IIII

TItus aūt militib. ſuis imperat Antoniæ fundamēta diruere, facilēq; aſcenſum cuncto exercitui præparare. Ipſe uero Ioſepho ad ſe uocato (nāq; audierat eo die qui erat menſis Iulij ſeptimus decimus, diuinā obſeruantiā, quæ entelechiſmos uocat, uirorū penuria defuiſſe, eaq; re populū nimis dolere) iterū dici Ioāni præcepit quæ ante mādauerat: quod etiam ſi quis eū pugnandi fæuus amor teneret, cū qua placeret ei multitudine, ad bellū progredi liceret: dum modo nō unà ſecum & ciuitas interiret ſimul & tēplum: ſanctū tamē locū uiolare deſineret, neue in deum nefas admitteret. Poteſtatē aūt haberet ſi uellet, ſacra intermiſſa celebrare p Iudæos quos ipſe delegiſſet. Itaq; Ioſephus, ne ſoli Ioāni hęc intimarent, ſed etiā pluribus, unde exaudiri poſſet conſtitit, & mandata Cæſaris Hebraico ſermone diſſeruit. Multū aūt eos quo patriæ parcerēt precabatur, ignēq; depellerēt iam templo contiguum, deoq; uota redderent conſueta. His dictis populus triſtitia ſimul & ſilentio tenebat. Multis aūt cōuicijs tyrānus Ioſepho cū execrationib. lacerato, poſtremo addidit, nunquā ſibi excidiū eſſe metuendū, qm̄ dei ciuitas eſſet. Atq; cū exclamatione: ſanē uero, inquit Ioſephus, eam purā deo conſeruaſti, inuiolataq; ſancta manſere: nec in eum cuius ſperas auxiliū, quicquā impium deliquiſti: ſed ſolēnia ſacra conſequit. Et ſi quidē tibi quiſquā quotidianum auferat cibum, impiū eum hoſtem putabis: deū uero, quem perpetua religione priuaueris, belli auxilio ſperas futurū? Et Romanis peccata imputas? qui noſtras leges etiā nunc tuent: & quæ ipſe intercidiſti ſacra, deo reddi cōpellunt. Quis nō inopinatæ mutationis cauſam gemat, ac defleat ciuitatē? cum alieni quidē, hoſtesq; impietatē tuā corrigant: tu uero Iudęus, & inter leges educatus, illis quoq; in has ſæuior inueniaris. Atqui Ioannes etiā pœnitere malorū, non eſt turpe in rebus extremis, bonūq; tibi exemplum patriā ſeruare cupienti propoſitum eſt, Iechonias rex Iudæorum: qui quondam Babylonijs bellum ſibi inferentibus, ſponte ciuitate priuſquam caperetur exceſſit, & cum cognatione ſua uoluntariam captiuitatem ſuſtinuit, ne hæc ſancta

hoſtibus

hoſtibus proderet,deiq; domũ uideret exuri.Ob hoc ſacra Iudæorũ cõmemoratione laudatur:eumq; memoria tranſmiſſa per ſecula ſemper noua immortalem poſteris tradidit.Bonũ ó Ioannes exemplar,& ſi periculũ præſto ſit:ego aũt ueniam quoq; tibi à Romanis ſpondeo,dum memineris, q̃ gentilis moneam,& Iudæis iſta promittam,ſpectariq; oporteat,quis ſit author, & unde cõſilium.Abſit enim unquam me ita captiuum uiuere,ut genus aut leges patrias obliuiſcar.Rurſum indignaris & clamas,mihiq; maledicis. Etiam acerbiora mereor,qui hæc aduerſus fata ſuadeo, deiq; ſententia condemnatos ſeruare contendo. Quis ignorat ſcripta ueterum prophetarum, & reſponſum impendens miſerrimæ ciuitati?Iam tunc enim eius excidiũ prædixere, cum quis homicidium gentile cœpiſſet. Veſtrorum aũt cadauerum non ciuitas tantũ,ſed etiam templum omne repletum eſt. Deus planè, deus ipſe cum Romanis ignem ſibi luſtrationis infert,totq; ſcelerum plenam exurit ciuitatem.Hæc Ioſepho cum fletu & lacrymis proſequente, uox eius ſingultibus interrupta eſt. Et Romani quidem miſerati dolorẽ,admirati ſunt. Ioannes aũt eiusq; ſocij magis contra Romanos irritabant, illum quoq; capere cupientes.Nobilium tamen plurimos cõmouit eius oratio. Et nõnulli quidem ſeditioſorũ cuſtodias formidantes,locis ſuis manebãt, iamdudum certi de ſuo pariter & ciuitatis exitio.Fuerunt autem, qui capto diſceſsionis tempore,ad Romanos cõfugêre: in quibus erant pontifices Ioſephus & Ieſus.Filij uerò pontificum,tres quidem Iſmaelis, cui apud Cyrenen fuerat caput abſciſum,& Matthiæ quatuor:alterius uerò Matthiæ unus,qui poſt interitum patris aufugerat,quem Simon Gioræ cum tribus filijs, ut ſuprà dictũ eſt,interemit.Multi autẽ nobiles cum pontificibus defecere: eosq; imperator cùm per alia humane ſuſcepit,tum ſciens in alienigenis moribꝰ illis uerſari moleſtũ eſſe,in Gophnam dimiſit,ut ibi manerẽt interim, multas etiam pollicitus poſſeſsiones cuiq; peracto bello ſe redditurum.Illi quidem in deſtinatum municipium læti cum omni cautione diſcedunt.His autem in ciuitate non uiſis,rumor ſeditioſis iterum diffamatus eſt, q̃ Romani transfugas occidiſſent,ut hoc metu uidelicet à fuga reliquos deterrerent. Et pauliſper quidem hæc calliditas eorũ,ſicut antea,ualuit, timor aũt profugere cupientes inhibuit.Rurſus autẽ poſtquam eos Titus reuocatos à Gophna cum Ioſepho murum circumire,& populo conſpici iuſsit,multi ad Romanos fugiebant.In unum uerò congregati,& ante Romanos ſtantes,cum lacrymis atq; ululatu ſeditioſos rogabant,primo quidẽ ut in ciuitatẽ Romanos ſuſciperẽt, patriamq; ſeruarent.ſi hoc diſpliceret,ſaltem de fano exirent,templumq; ſibi liberarent.Nec enim auſuros ſine maxima neceſsitate Romanos ignẽ ſanctis immittere. His illi magis aduerſabant, multaq; in transfugas uociferati conuitia,ſupra ſacras portas iacula & baliſtas & ſaxorũ diſpoſuere tormenta, ut omne quidem circum fanum ſpacium multitudine mortuorum ſepulchro,templum uero ipſum caſtello ſimile uideret.In loca uerò ſancta & inacceſſa,cum armis adhuc & manibus gentili cæde calentibus inſiliebant: & ad hanc proceſſere legis iniuriam,ut quam Iudæos indignationem oporteret exercere ſi hæc Romani admitterent:ea tunc in Iudæos propria ſacra temerãtes,uterent Romani milites.Nemo ſanè fuit eorũ, qui nõ cum honore

templũ aſpiceret,atq; adoraret:latronesq́; optaret,anteq̃ immedicabile malum contingeret,pœnitere. Titus aũt dolens uicem eorũ, iterum Ioannem eiusq́; ſocios increpabat,dicens: Nónne uos, ó ſceleratiſsimi,cancello ſanctum locum protexiſtis?Nónne literis Grecis ac noſtris inciſas tabulas conſtituiſtis,quibus ne ſepta cuiquã tranſgredi liceret edicitur? Nónne eos qui tranſiſſent, quamuis Romanus quis eſſet, uobis necare permiſimus? Quid igit̃ in eo etiam mortuos conculcaſtis,ô nocentiſsimi? Aut cur templũ & externi & gentilis ſanguinis confuſione polluiſtis? Teſtor ego patrios deos,et ſi quis unquam hunc locum antè aſpexit(nunc enim nemine credo)itemq́; teſtor & exercitũ meũ & Iudæos qui apud me ſunt, & uoſipſos, q̃ non ego uos uiolare hæc cõpellam:quin & ſi locum acies ueſtra mutauerit,neq; accedet ad ſancta quiſpiam Romanorũ,neq; quicq̃ in eorum contumeliã faciet. ſeruabo autem uobis etiam templum nolentibus.

De iterata pugna,exſtructis aggeribus,& excurſionibus Iudæorum. Cap. V

HAec Ioſepho internũciante principis dicta,latrones ac tyranni exiſtimantes non beneuolentia, ſed timiditate hos ſermones fieri, in ſuperbiam tollebant̃. Titus aũt,qui neq; ſeipſos miſerari eos, neq; templo parcere proſpiciebat,rurſus bellum gerere decreuit.Sed uniuerſum quidem his militem,quòd locus eum non caperet,inferre non poterat. Tricenis autem de ſingulis centurijs uiris fortiſsimis lectis, etiã chiliarchis ſingulis millenos attribuit:hisq́; duce præpoſito Cereali,hora noctis nona iubet in cuſtodias impetum fieri.Cum autem ipſe quoq; in armis eſſet,unáque deſcendere ſtatuiſſet, amici eum propter periculi magnitudinem ducumq́; dicta continuerunt. plus enim operis eum in Antonia præſidẽtem militum certamini facturum eſſe dixerunt,quàm ſi periculum ſubiſſet: omnes enim fore ſub oculis imperatoris optimos bellatores. His dictis paruit. Deinde ob hoc ſolum ſe manere locutus ad milites, ut de eorũ uirtute iudicaret: ne aut fortis quiſquam indonatus abiret,aut contra impunitus ignauus lateret, ſed omniũ ſpectator ac teſtis fieret ipſe, qui & ulciſcẽdi & remunerãdi eſſet dominus:illos quidem ad aciem hora qua ſuprà memoratũ eſt,dimiſit.Progreſſus autem ad ſpeculam in Antonia quid fieret exſpectabat. Verùm hi q̃ miſsi fuerant,nõ ita,ut ſperabant,ſomno oppreſſos inuenere cuſtodes: ſed coortis cum clamore, confeſtim manus conſeruere, excubitorũ autem tumultu exciti cęteri cateruatim excurrẽre.Itaq; primorum quidem impetum excipiebant Romani:qui aũt illos ſequerent̃,in agmen proprium incidebãt, multisq́; ſuorum uelut hoſtibus utebant̃. Vocis namq; agnitionem cõfuſus partium clamor,oculorũ autem ſingulis nox ademerat:cum prętera quoſdam furor cæcos,alios iracundia,alios timor efficeret:idcirco obuiũ quẽq; ſine diſcretione feriebant.Romanis quidem ſcutorum coniunctione ſeptis, & per globos proſiliẽtibus,ignoratio minus nocebat: ſigni enim ſui quiſq; meminerat.Iudæi uerò diſiecti, tam impetus quàm receſſus temere faciẽtes, ſæpe imaginem inter ſe hoſtium alijs alij demonſtrabant: cum reuertentem ſuum quiſq; per tenebras,quaſi Romanum aggrediẽtem exciperet. Deniq; plures à ſuis quàm ab hoſtibus ſauciati ſunt,donec orto die,uiſu iam pugna diſcerneretur: & in acie ſtantes ordine,ſagittis atque telis uterentur. Neutri

uero

uero cedebant,neq; labore fatigabant̃.Sed Romani quidem & ſigillatim,& multi ſimul in cõſpectu imperatoris de uirtute certabant: illumq; diem ſibi quiſq; promotionis initium fore putabat, ſi fortiter dimicaſſet. Iudæis autẽ & proprium cuiuſq; periculum, & q templo metuerent,miniſtrabat audaciam:quod tyrannus ſtans hos rogaret,alios uerberaret, & ad pugnandum interminationibus incitaret. Cominus aũt plerunq; pugnatũ eſt, ſed cito & breui momento prælia mutabant̃.neutra enim pars prolixum fugę ſpacium uel perſecutionis habebat.Pro ſuorum aũt euẽtu ex Antonia tumultus erat, & confidere ſuperantibus, & ſtare ſi fugerent,acclamantium: eratq; ueluti quoddam belli theatrum.nec enim uel Titum uel alios,qui unà erant quicq̃ eorum quę in pugna gerebãtur latebat. Poſtremo nona hora noctis cœpto prælio, quinta diei diſſoluti ſunt, cum neutri eo loco unde pugnam iniere certa fuga ceſsiſſent,uerùm mediam in ancipiti prælio uictoriã reliquiſſent. Romanorum quidem plurimi nobiliter decertarunt. Iudæorũ uero partis quidem Simonis,Iudas Mertonis filius,& Simon Ioſiæ:Idumæiq; Iacobus, & Simon, hic Cathlæ filius, Iacobus aũt Soſæ: de Ioannis aũt ſocijs Gyphthæus & Alexas:& de Zelotis,Simon filius Iairi. At Romanorũ reliqua manus,die ſeptimo ſubuerſis Antoniæ fundamentis,latam uiam uſque ad templum fecit.admotæq; muro legiones, mox aggeres inchoabant: unum contra interioris templi angulum,qui ad ſeptentrionem orientemq; ſpectabat: alterum contra exedram,ad aquilonis partem inter duas portas ædificatam. aliorum duorũ unum contra porticum occidentalem templi exterioris,alterum contra ſeptentrionalẽ.Magno tamen opus cum labore ac miſerijs proficiebat,cum materias à centeſimo uſq; ſtadio deportarẽt. Interdum autem inſidijs lædebant̃,cum ipſi quidẽ uincendi facultate minime cauerẽt,Iudęis uero propter deſperationẽ ſalutis audacioribus uterent̃.Nonnulli em̃ equitum,quoties ad ligna ſiue fœnũ colligendũ exiſſent, interea dum̃ id facerẽt, equos ſuos frenis exutos paſci ſinebant: quos Iudæi per cuneos erumpentes rapiebant.Itaq; cum id crebro fieret Cæſar exiſtimans, quod erat uerũ, negligentia ſuorum magis q̃ Iudæorũ uirtute rapinas contingere,triſti animad uerſione cęteros ad equorum cuſtodiam reuocare ſtatuit:unoq; milite qui equum perdiderat morte damnato, eo metu equos ſuos cæteris cõſeruauit. Nunquam enim eos poſthac in paſcua dimittebant,ſed tanq̃ natura his connexi ad neceſsitatẽ egrediebant̃.Illi quidẽ templum oppugnabant,aggereſq; erigebant.Altera uero die poſt eorũ aſcenſum, multi ſeditioſorũ,quos rapinæ defecerant & fames urgebat,congregati,in præſidia Romanorum, quæ Eleõn montem uerſus collocata erant,circa undecimam diei horam impetum faciunt.ſperabant enim primo quidem inopinatos,deinde curandi corporis cauſa quieſcẽtes,facile decipi poſſe. Verùm cognito illorum conatu, Romani de proprijs cuſtodijs celeriter collecti obſtabãt eis, murũ tranſcendere ac perrumpere uiolenter ambitũ conatis. Conflato aũt uehemẽti prælio,& alia multa ab utraq; parte fortiter geſta ſunt:cum Romani præter fortitudinem etiam bellandi peritia,Iudęi uerò immoderato impetu & effrenatis animis uterent̃.Dux aũt his pudor erat,illis neceſsitas.nam & amittere Iu

dæos,ueluti laqueis irretitos,Romanis turpiſsimum uidebatur:et illi unam ſpem ſalutis,ſi murum ui perrumpere poſſent,habebant.& quidam ex ala equitum,Pedanius nomine,Iudæis in fugam uerſis,atq; in uallem coactis equo in aduerſum montem à latere incitato præteruectus, rapit unum ex hoſtibus fugam petentem,iuuenem et grauem corpore,& armis undiq; ſeptũ, talo comprehenſum. Tantum ſe inclinauit equo currẽte, tantamq; dexteræ uim itemq; cæteri corporis, & equeſtris peritiæ demonſtrauit. Iſte quidem tanquã munus aliquod rapuiſſet,captiuum feretis; ad Cæſarem uenit. Titus autem uires eius qui ceperat admiratus,& captiuo, quia murũ aggredi tentauerat ſupplicio tradito,ipſe templi oppugnationem curabat, utq; aggeres mature fierent perurgebat.Inter quæ Iudæi aduerſis prælijs male tractati,tu meſcente paulatim bello & in templi ſerpẽte perniciem, ſicut in putrefacto corpore aſſolet,membra peſte occupata, præuenientes ne ulterius procederet,abſcindebant.Porticus enim parte,quæ ab Aquilone in orientem pertinens Antoniæ iungebat,incenſa,deinde ad xx ferè cubitos abrupere, immiſſo ſanctis incendio manibus ſuis.Biduo aũt poſt,prædicti menſis uiceſimo & quarto die,Romani porticum inflammauere:& uſq; ad quartumdecimum cubitum igne progreſſo,Iudæi ſimiliter culmen abijciunt, neq; omnino recedentes ab operibus,& Antoniæ continentiæ dirimẽtes,cum liceret eis ac deberent incendium prohibere. Itaque immiſſo igne,curſum eius otioſe pro ſua utilitate metiebantur. Circa templum autem nunq̃ prælia ceſſauere:ſed frequens erat paulatim contra ſe excurrentium pugna. Iiſdem autem diebus,quidam ex Iudæis,uir & corpore breuis, & uultu deſpicabilis, tamq; genere q̃ rebus alijs uiliſsimus,Ionathas nomine,progreſſus ad Ioannis pontificis monumentum, cum alia multa ſuperbe ad Romanos prolocutus eſt, tum quem fortiſsimum haberent ad ſingulare prælium prouocauit. At qui contrà ſtetere, multi quidem dedignabantur:erant aũt inter eos (ut aſſolet) etiam qui timerent: quoſdam uero non inconſulta mouebat ratio, cum mortis cupido non debere confligere.Nam qui de ſalute deſperaſſent, eos neq; cautos impetus habere,neq; deum uereri: & cum his in diſcrimen uenire,quos neq; uincere magnum ſit,& uinci cum dehoneſtamento periculoſum,non fortitudinis ſed ferocitatis uideri.Quum autẽ diu nemo procederet, multaq; Iudæus eorum timiditati illuderet, homo arrogans & ſuperbus,Romanus ex ala equitum nomine Pudens, inſolentiam eius exoſus, fortaſſe autem etiam corporis breuitate ſublatus,inconſulte proſilijt:& cæteris cõmiſſa cum eo pugna riſum præbuit,à fortuna proditus. Lapſum em Ionathas interfecit:deinde pede ſupra mortuum poſito, læua ſcutum, dextraq; cruentum gladium coruſcabat:armisq; cum fremitu concuſsis,exercitui & iacenti inſultans, ſpectantes Romanos increpabat: donec eum tripudiantem & uana iactantem,Priſcus centurio ſagitta transfixit:eoq; facto,& Iudæorum & Romanorum clamor uarius excitatus eſt.Ille autem dolore in uertiginem tortus,ſupra corpus hoſtis incubuit: belliq; felicitatem ratione carentem quàm uelox ultio ſequeretur oſtendit.

Romani

Romani flammis pereunt dolo Iudaico,& de Artorio quodam. Cap. VI.

SEditioſi uero templum tenentes aperte quidem & quotidie militibus in aggeribus poſitis repugnabãt. Viceſimo autem ſeptimo die prædicti menſis,huiuſmodi dolum excogitant.Occidentalis porticus ſpacium,quod inter culmen & trabes erat uacuũ, ſyluis aridis, itemq; ſulfure ac bitumine repleuere.Deinde uelut oppreſsi cedebant.Quare multi quidem temerarij fugientibus inſtabant,& in porticum aſcendere poſitis ſcalis nitebantur.qui uero prudentiores erant, nullam fugæ cauſam Iudæis fuiſſe cogitantes,locis ſuis manebant.Verùm porticu repleta his qui aſcenderant,ignem immittunt Iudæi.excitataq; undiq; ſubito flamma Romanos & qui extra periculũ ſteterunt ingens ſtupor inuaſit, & deſperatio quos incendiũ ceperat occupauit. flammis enim cincti ſemetipſos retrorſum in op pidum,alij uero in hoſtes præcipitabant: multi ſpe ſalutis deſilientes in puteos,ilico debilitabãtur:alios, dum conantur, præueniebat incendium: alij ferro flammam anteuertebant.ſtatim uero & alios fugientes ignis comprehendebat,plurimũ peruagatus.Cæſarem uero licet morientibus indignaretur,q̃ iniuſsi porticum aſcenderant,miſericordia tamẽ eorum tetigit. Cũq; nemo prohibere poſſet incendium,hoc erat tamen ſolatio pereuntibus, q̃a uidebant eius dolorem,pro quo ipſi animam perderent.Vociferans enim, & ante alios proſiliens, & comites ſuos q̃ poſſent auxilium ferre obſecrans, cernebat.Eiusq; uoces & affectiones quiſq;,uelut aliquam præclariſsimam ſepulturam,ſecũ auferens moriebat.Nonnulli tamen recepti in partem porticus latiorem,flammarũ quidem periculũ euaſere. obſeſsi autem à Iudæis, cum diu ſaucij reſtitiſſent,poſtremo uniuerſi cecidere.Poſt omnes aũt quidam iuuenis,nomine Longus,toti huic ornamẽto fuit calamitati: & quamuis ſigillatim digni ſint memoria qui periere,omnium tamẽ fortiſsimus demonſtratus.Quem Iudæi quidẽ,& quia fortis erat,& quia interficere eũ cupiebant,ad ſe deſcendere promiſſa fide hortabant. Frater uero eius Cornelius,qui ex altera parte ſtabat,ne gloriam ſuam Romanamq; militiam dehoneſtaret orabat:cui magis obtemperauit,ſublatoq; altius gladio,ut ab utriſq; partibus cerneretur,ſemetipſum occidit. Eorum aũt quos ignis obſederat, Artorius quidam,calliditate ſeruatus eſt. Appellato enim clara uoce Lucio quodam,cõmilitone & contubernali ſuo:hæredem te,inquit, relinquo totius patrimonij mei,ſi me exceperis. Cum aũt ille prompto animo accurriſſet,ipſe quidem qui ſe in eum proiecerat,uixit:Lucius uero põdere oppreſſus,conſtratoq; lapidibus ſolo alliſus,continuo moritur.Ea calamitas pauliſp quidem Romanis triſtitiam comparauit,in poſterum tamen cautiores effecit,& aduerſus Iudæorũ inſidias iuuit, quibus plerunq; loca moresq; homi num neſcientes lædebant. Exuſta eſt uero porticus ad turrim uſq; Ioannis, quam ille belli tempore quod cum Simone gerebat,ſupra poſtes qui in Xyſtum ducerent ædificauerat.reliquum uero Iudæi,poſtquam cõſumpti fuerant qui aſcenderant,abſciderunt. Poſtero aũt die Romani quoq;, porticũ quæ in Boreæ parte fuit,ad orientalem uſq; totam incendunt:continentem angulos eius,quæ appellatur Cedronos,ſuper uallem ædificata: unde etiam profunda erat & horribilis eius altitudo.

De fame Iudæorum. Cap. VII.

CIrca templum quidem ita ſe res habebant. Eorũ uero qui per ciuitatem fame corrumpebantur, infinita multitudo moriebatur. Inenarrabiles aũt clades eueniebant. Per ſingulas namq; domos ſi cubi aliqua ueſtigia cibi apparuiſſent, bellũ ilico gerebat̃: & amiciſſimi inter ſe ad manus ueniebant, miſeris diripiẽtes animis uiaticũ. Fides aũt penuriæ nec morientibus habebatur: ſed etiam quos uiderent exſpirare, ſcrutabantur latrones: ne quem fortè cibum ſinu occultans quiſpiam, moreretur. Ipſos aũt ſpes egeſtate uictus hiantes, ueluti canes rabidos decipiebat: & impingentes in oſtia, tanq̃ ebrij ferebant̃, eaſdemq; domos bis ac ter eodem momento deſperatione inquietabant: omniaq; dentibus neceſsitas ſubigebat: & ea colligentes quæ nullum, quamuis ſordidiſsimum mutorum animalium, nõ horreret, comedere patiebant̃. Deniq; nec cingulis nec calciamentis abſtinuere, coriaq; ſcutis detracta mandebãt. Quin etiam fœni ueteris laceramenta uictui habebantur: cuius nõnulli exiguum põdus quatuor Atticis uenundabant. Et quid opus eſt famis improbitatem ex rebus anima carentibus demonſtrare? Factum enim relaturus ſum, neq; apud Græcos, neq; apud Barbaros cognitum, & dictu quidem horrendum, auditu uero incredibile. Itaq; libenter hanc calamitatẽ intermitterem, ne mentiri me poſteri æſtimarẽt, niſi teſtes multos haberem, & fortaſſe patriæ frigidam re ferrem gratiam, parcius ea differens, quorũ fata perpeſſa eſt.

De muliere quæ per famem filium coxerat. Cap. VIII.

MVlier quædam ex numero trans Iordanem habitantium incolarum, Maria nomine, Eleazari filia de uico Vetezobra, quod ſignificat domus hyſſopi, genere ac diuitijs nobilis, cum alia multitudine refugiens in Hieroſolymam recepta, cum cæteris obſidebatur. Huius alia quidem bona tyranni diripuerunt, quæ extranſamnanis locis in oppidũ comportauerat. Reliquias uero conditorũ, & ſi alimẽta reperiſſent, irrumpentes domum eius ſatellites, quotidie auferebant. Grauiter aũt mulier indignabatur: propterea q; ſæpiſsime raptoribus maledicens, & imprecans, eos contra ſe uehementius iritabat: cum neq; iratus, neq; miſerans, eam quiſquã uellet interficere. Sed uictũ quidẽ parando alijs parabat: undiq; aũt adempta iam erat ei etiam rapiẽdi facultas, famesq; uiſceribus & medullis irrepſerat. Plus uero quàm fames iracundia ſuccendebat. Igitur ui animi ac neceſsitate impulſa, rebus aduerſis contra naturam excitat: raptoq; filio, quem lactentem habebat, miſerum te, ait, infans, in bello & fame & ſeditione cui te ſeruauero? Apud Romanos etiã ſi uixeris, ſeruiturus es: fames aũt præuenit ſeruitutẽ: his uero ſeditioſi ſæuiores ſunt. Eſto igit̃ mihi cibus, & ſeditioſis furia, & humanæ uitæ fabula, quæ ſola deeſt calamitatib. Iudæorum. Et hoc ſimul dicens, occidit filium, coctumq; medium comedit. adopertum uero reliquum ſeruauit. Ecce autem aderant ſeditioſi, & cõtaminatiſsimi nidoris odore capti, mortem ei ſtatim, niſi quod paraſſet, oſtẽderet, minabant̃. Illa uero bonam partem ſe reſeruaſſe reſpondens, aperit filij reliquias. Illos aũt confeſtim horror cepit atq; demẽtia, uiſuq; ipſo diriguerũt. At mulier: & hic, inquit, eſt uere filius & facinus meum. comedite: nam & ego

ego comedi. Nolo ut sitis aut fœmina molliores, aut matre misericordiores. Quòd si uos pietatem colitis, & mea sacrificia repudiatis, ego quidem comedi. Reliquum eius me manebit. Post hoc illi quidē trementes exierūt, ad hoc solum timidi, uixq; hoc cibi matri cessere. Mox aūt repleta est eo scelere tota ciuitas: & unusquisq; ante oculos sibi cladem illam proponens, tanquā hoc ipse admisisset, horrebat. Ab omnibus aūt quos fames urgebat, properabat ad mortem: & beati appellabantur, qui priusquā id paterent interijssent. Cito aūt Romanis etiam nunciata est illa calamitas: eorumq; alij non credebāt, alij miserabant, multos aūt uehementius eius gentis odium cœpit. Cæsar autem super hoc deum placabat: siquidem Iudæis pacem obtulisset, eisq; liberam proposuisset omnium obliuionem quæ cōmiserant. Illos aūt pro concordia seditionem, bellū pro pace, pro satietate atq; opulentia famē optasse: & qui proprijs manibus templum, quod ipse eis seruasset, incendere cœperant, huiusmodi alimentis eos esse dignissimos. Veruntamē scelus huius nefandi uictus, ruina sese patriæ operturū: neq; relicturū in orbe terræ, ut sol inspiciat ciuitatem, in qua matres sic uescerentur. Ante matres aūt patribus huiusmodi alimenta deberi: qui nec post eiusmodi clades arma deponerēt. Simul hæc dicens, desperationem hostium reputabat, nec eos sanam mentē recepturos existimabat, qui cuncta iam pertulissent, quibus anteq̄ paterent, mutare sententiam sperabantur.

De expugnatione muri, & incendio templi. Cap. IX

OCtauo autem die mensis Augusti, cum duæ legiones aggeres perfecissent, ad exedram occidentalem templi exterioris admoueri arietes iussit: cū diebus antè sex, qui firmissimus erat aries, parietē sine intermissione pulsando, nihil omnino profecisset. Verùm & huius & cæterorum magnitudinem structura lapidum superabat. Septentrionalis autem portæ alij fundamenta suffodiebant: multumq; fatigati, exteriores tantum lapides euellere potuere, ab interioribus autē portæ sustinebantur. tamq; diu mansere, donec instrumentorū & uectium conatibus desperatis, Romani scalas porticibus applicuere. Iudæi uero præuenti, ne eas subire prohiberēt, cum his congressi dimicabant. Et alios quidem retro depellentes præcipitabant, accedentes alios subsidio trucidabant. multos de scalis egredientes, prius quàm se scutis obtegerent, ferientes gladijs præueniebant, nonnullas aūt scalas armatorum plenas, in latus declinantes, deijciebant. Vnde Romanorum quoq; non parua cædes sequebatur. Alij signis ablatis pro his decertabant, rapinam eorū grauissimæ fore turpitudini ducentes. Postremo tamen Iudæi & signis potiuntur: & eos qui unà ascenderant interficiunt, cæteri uero clade intereuntium perterriti descendūt. Romanorum quidem nemo non aliquo facto opere procubuit. Seditiosorū autem, qui priorib. prælijs etiam tunc fortiter pugnauerunt, & præterea Eleazarus fratris Simonis tyranni filius. Titus autem cum uideret se alieno templo cum damno & nece militum parcere, ignem portis subijci iussit. Inter hęc aūt ad eum profugi ueniūt, Ananus Ammauntinus, Simonis satelles crudelissimus, & Archelaus filius Magadati, idcirco sperātes ueniā, q̄ Iudæos uictores reliquerāt. Titus aūt, cū hanc eorū in Iudæos crudelitatē audiuit, utrūq; obtrūcare decreuit.

Dicebat enim neceſsitate,nõ uoluntate ueniſſe:nec ſalute dignos eſſe,incen ſam ipſorum cauſa patriam deſerentes. Veruntamen cohibuit iracundiam fides,eosq; dimiſit:ſed non eo loco habendos,quos etiã alios credidit.Iam uero portis milites ignẽ admouerant, liquefactoq; argento cito lignũ flammæ abſumpſerant,cum ſubito auctæ proximas inde porticus corripuere.Iudæis uero ignem circũ ſe uidentibus,corpora ſimul animiq; ceciderunt: & ſtupore attoniti,adiuuare quidem uel extinguere nemo conatus eſt: ſtantes uero aſpiciebant,nec tamen his quæ abſumerẽtur dolentes, ſaltem ut quod reliquum eſſet ſaluum haberent,animũ colligebant.Illo quidem die,& quæ ſecuta eſt nocte,creſcebat incendium: paulatim enim nec ſimul undiq; inflammari porticus potuerunt. poſtero autem die Titus parte militum iuſſa incendium reſtinguere,perq; proxima portis loca uiam ſternere,ut facilior agminibus eſſet aſcenſus, rectores ad ſe conuocat: ſexq; collectis qui erant proceres,Tiberio Alexãdro totius militiæ præfecto,& Sexto Cereali quintæ legionis præpoſito,& Largio Lepido decimæ, & Tito Frigio quintædecimæ,cum quibus erat etiam Aeternius Fronto magiſter duarum Alexandrinarum legionum,& Marcus Antonius Iulianus procurator Iudææ, congregatisq; præterea chiliarchis & procuratoribus, conſiliũ de templo propoſuit.Alijs quidem uidebatur lege belli utendum eſſe: nunquam enim Iudæos à nouis rebus poſſe deſinere templo manente, quò omnes ubicunq; eſſent colligerent.Nõnulli ſi templum reliquiſſent Iudęi,neq; armis pro eo quiſquam certaret,conſeruandum eſſe ſuadebãt:ſi uero id pugna obtinuiſſent,ignibus conſumendum:quoniam caſtellum iam uideret eſſe non templum:& piaculum non ipſe,uerùm illi qui id fieri coegere,cõmitterent. Tito autem,nec ſi ſuper ſtantes dimicarent Iudęi,pro hominibus animã carentia ulciſcendum eſſe dicente, neq; ſe unquam tantũ opus incenſurum: iam enim Romanorum fore hoc damnum,ſicut ornamentum quoq; fore imperij,ſi maneret:iam certi quid uellet,ad eius accedunt ſententiã,Fronto,Alexander & Cerealis. Tunc quidem conſilium dimiſit:iuſsisq; militibus quieſcere,itemq; ducibus ut his in procinctu ualidioribus uteretur,uiam ſternere per ruinas lectis ex cohortibus imperat,ignemq; reſtinguere.Illo quidem die Iudæos labor timorq; ab impetu continuit.Poſtero autem collectis uiribus,& recepta fiducia, per orientalem portam contra templi exterioris cuſtodes,ſecunda hora diei procurrunt.Illi autem primam quidem coitionem fortiter excepere:ſeptiq; ſcutis,à fronte murum cõdenſa acie imitantur: certum tamen erat eos non diu duraturos, ꝙ & multitudine infeſtantiũ & animis uincerentur.Cæſar aũt priuſquã uerteret acies (nam pugnam ex Antonia proſpectabat)cum equitibus lectis uenit auxilio, impetum uero eius nõ ſuſtinuere Iudæi:ſed primis interfectis,pleriq; fugam petunt:& cedentibus quidem Romanis,reuertentes inſtabant:cum aũt illi retorſiſſent,iterũ refugiebant:donec circa horam quintã, Iudæi ui coacti templũ introire cõcluſi ſunt. Titus aũt diſceſsit in Antoniam,decreto poſtridie mane cum omni exercitu aggredi, templumq; oppugnare. Sed id planè dei ſententia iam dudũ igne damnauerat:euolutisq; tẽporib.aderat fatalis dies, q erat decimus menſis Auguſti,quo etiã prius à rege Babyloniorũ fuerat cõcrematũ.A dom eſti

cis autem cauſam principiumq; ſumpſit id incendium. Nam cum pauliſper Titi diſceſſu ſeditioſi quieuiſſent, Romanos rurſus aggrediunt, cuſtodũq; templi cum ignem exterioris ſani reſtinguentibus pugna cõmittitur. Hiq́ue Iudæis in fugam uerſis, uſq; ad templum acceſſerunt.

Quemadmodum templum incenſum eſt inuito Tito. Cap. X

Ilc itaq; tunc militum quidam, non expectato cuiuſquam edicto, neq; tantum facinus ueritus, ſed diuino quodam motus impetu, à contubernali ſuo ſuſtollitur, & ex ardente materia raptum ignẽ in feneſtram inſerit auream, unde ad membra circum templum ædificata de ſeptẽtrionali regione aditus erat. Flamma uero excitata, Iudęorum quidem calamitate dignus clamor exoritur, & ad ſubueniendum properabãt: neq; iam uitæ parcendum rati, neq; uiribus temperandum, amiſſo eo cuius gratia cautiſsimi uidebantur: mature autem hoc Tito quidam nunciat. Et ille (namq; caſu in tabernaculo quieſcebat ſicut à pręlio redierat) exilit, templumq; curriculo petit, prohibiturus incendium: omneſq; poſt eum duces, & hos agmina perterrita ſequebantur. Clamor autẽ ac tumultus erat tanto exercitu ſine ordine concitato. Cæſar autẽ uoce ſimul ac dextera pugnantibus ſigno dato, ignem iubebat extingui. Sed neq; uox eius audiebatur, quòd aures eorũ maior clamor obſtrueret, nutumq; dexteræ non attendebant, cum alios bellum, alios ira diſtraheret. Introcurrentium uero agmi num impetum, nõ præcepta neq; interminationes continebant: ſed quò furor eos duceret, ſequebant. Ad ipſos autem introitus conferti, multi quidẽ ſeſe inuicem conculcabant: multi uero ardentibus adhuc & fumantibus porticuum incidentes ruinis, eadem quæ uicti patiebantur. Cum uerò ad templum acceſsiſſent, edicta quidem Cæſaris non audire ſimulantes, præceden tem quiſq; ut ignem immitteret hortabatur: ſeditioſis autem iam ſubuenien di quidem ſpes nulla erat, ſed fuga & cædes omnia poſsidebat. Magna uero populi multitudo inualida & inermis, ubicunq; occupati fuerant, interficiebantur. Et circum aram quidem ingens mortuorum numerus congerebatur: per gradus uero templi, & ſanguis multus profluebat, & eorũ corpora qui ſuprà ceciderant delabebant. Cæſar autem ubi neq; impetum inſanientium militũ continere poterat, & flamma dominabatur, intrò cum rectoribus ingreſſus, & ſanctum templi, & quæcunq; illic erant aſpexit, ea quidem quæ apud alienigenas erat fama meliora, iactatione uero & opinione domeſtica non minora. Cum aũt flamma nondum ex ulla parte ad interiora penetraſſet: nec membra quæ circũ templum erant depaſceret, quod erat uerũ, exiſtimãs adhuc illud poſſe ſeruari, & ipſe proſiluit, militesq; rogare ut ignẽ reſtinguerent conabatur: & Liberalem centurionem de ſtipatoribus ſuis, fuſte mulctatos qui non obedirẽt iuſsit arcere. Illorũ autem furor belliq; impetus quidam uehementior, Iudæorumq́ue odia, & Cęſaris reuerentiam & prohibentis metũ ſuperabant: pleroſq; autem prædarũ ſpes incitabat, ſuſpicantes intus omnia pecunia referta eſſe: quoniam fores auro factas cõſpicerent. Præterea quidam miles ex his qui intrauerant, cum Cæſar ad inhibendum incendium cucurriſſet, ignem iam cardinibus portæ ſubiecerat. tumq;

ſubito

ſubito, poſtq̃ flamma intus apparuit, & duces cũ Cæſare diſcedebant, & ſtantes extra ſuccendere nemo prohibebat. Templũ quidem hoc modo inuito Tito exuriẽ. Sed quamuis hoc multũ quis deflendũ putet, ut opus omnium quæ audiuimus aut uidimus maxime admirabile, tam exſtructionis genere, quàm magnitudinis, itemq; munificẽtiæ in ſingulis rebus, & gloriæ quę de ſanctis habebatur, maximum tamen ex fato capiet ſolatium: quod ut animalibus, ita operibus locisq; fatũ ſit ineluctabile. Mirabitur aũt in eo etiam circumacti temporis & fidẽ. Nam & menſem, ut dictũ eſt, eumq; diem ſeruauit, quo primũ à Babylonijs templũ erat incenſum. Et à prima quidẽ ſtructione templi, quam Solomon rex inchoauerat, uſq; ad hoc excidiũ, quod euenit ſecundo anno principis Veſpaſiani, mille centũ triginta colliguntur anni, & ſeptẽ menſes, ac dies quindecim. A poſteriore uero, quã ſecũdo anno Cyri regis Aggæus fecerat, uſq; ad excidiũ quod Veſpaſiano imperante ſuſtinuit ciuitas, anni ſexcenti trigintanouẽ, & dies quadragintaquinq;.

De ſacerdotibus, gazophylacioq; & porticu. Cap. XI

VM templum autem incẽderetur, etiam quicquid in manus fortè ueniſſet rapiebatur, & cædes erat infinita deprehẽſorum. Nec actæ fuit ætatis miſeratio, aut reuerentia caſtitatis: ſed & pueri & ſenes & ſacri & profani ſimiliter interficiebantur, atq; omne genus hominũ belli calamitas perſequebatur, unaq; ſupplices cum repugnantibus necabantur: flammaq; ulterius progrediens, cum gemitu occumbentium concrepabat. Et pro altitudine quidem collis, ardẽtisq; operis magnitudine, totam quis ardere crederet ciuitatem. Illo autem clamore nihil maius aut horribilius excogitari poteſt. Nam & Romanorum legionum fremitus erat, & ſeditioſorum ferro igniq; clauſorũ clamor ingens, & populi ſurſum deprehenſi ad hoſtes fuga cum ſtupore, ac calamitatis conqueſtio: in colle autem conſtitutis, etiam multitudo oppidi conſonabat. Iam uero multi fame marcidi, in mortem penè luminibus clauſis, poſtq̃ ignem templi uidere, in queſtus interim uires clamoremq; receperunt. Reſonabat autem & trans fluuium regio, & montes circumpoſiti grauiorem ſonitum reddebãt: & tamen erant clades acerbiores tumultu. Nam collem quidem in quo templum erat exuri radicitus quis putaret, ita undiq; flamma plenum: uidebat autem ſanguis igne largior eſſe, pluresq; interfectoribus interfecti: omniſq; terra cadaueribus tegebatur, & ſupra corpora mortuorum gradientes milites curſum fugientium ſequebantur. Latrocinalis quidem multitudo, tandẽ pulſis Romanis, in exterius templum, deinde in ciuitatem inuadit: populi autem quod fuit reliquum, in exteriorem porticum confugerat. Sacerdotũ autem nonnulli, primũ uerubus, itemq; ſedibus ſuis, quæ ex plumbo factæ erant, auulſis, in Romanos pro miſſilibus utebantur: deinde cum nihil proficerent, ignisq; in eos euomeretur, in parietem ſecedẽtes octo cubitis latum ibi manebant. Duo tamen ex nobilibus, cum ad Romanos tranſeundo ſeruari poſſent, aut cõmunẽ cum cæteris durare fortunam, ſemetipſos in ignẽ iniecere, & cum templo concremati ſunt, Meirus filius Belgæ, & Ioſephus Dalæi. Romani autem, quòd fruſtra ſe circum templum ædificijs parcere iudicabant

dicabant, cum ipsum templū arderet, omnia simul incendunt, & quicquid ex porticibus reliquum erat, & portas: præter unam ex parte orientali, alteram ex meridiana, quamuis eas quoq; postea funditus euerterint. Quinetiã arculas, quæ gazophylacia uocant, incendunt, in quibus magna uis erat pecuniæ, ac plurimum uestium, aliaq; bona, & (ut breuiter dicam) omnes Iudæorum congestæ diuitiæ, ꝙ opulẽtissimus quisq; illuc totas domos exhauserant. Venerunt autem etiam in eam quæ restabat unam porticum, extra templum quò confugerant ex populo mulierculæ, itemq; pueri & ꝓmiscua multitudo, propè ad sex hominũ millia. Sed prius q̃ de his Cæsar quicquam decerneret, uel ducibus imperaret, ira flagrantes milites incendunt porticum. Hinc contigit, ut alij quum se ex flamma præcipitarent morerent, alios ipsa corrumperet: ex tanto autem numero nemo seruatus est. His causa inte ritus quidam pseudopropheta fuerat, qui eo die prædicauerat in ciuitate, ꝙ eos in templum deus ascendere signa salutis accepturos iuberet. Multi enim à tyrannis tunc subornati prophetæ, populo denunciabant, ut exspectarent dei auxilium, quo propterea minus profugerent, & eos qui supra timorẽ & custodiam fierent, spes retineret. Cito aũt in aduersis homini persuadetur. Quòd si etiam malorum instantium liberationem polliceatur qui fallit, necessario qui ea patitur, spei totus efficitur.

De prodigijs excidium Hierosolymæ præcedentibus & præsagijs. Cap. XII

DEniq; miserabilis populus, illis quidem fallacibus deumq; calumniantibus, credulus erat. Certis uero prodigijs & futuram solitudinem prænunciantibus, neq; attendebant animo, neq; credebant: sed uelut attoniti, nec aut oculos habentes, aut animas, edicta dei dissimulauere: modò cum supra ciuitatem sidus stetit simile gladio, & per annũ perse uerauit cometes: modò cum ante defectionẽ primiq; belli motus ad diem festum Azymorũ populo conueniente (octauus autem dies erat Aprilis mensis) nona hora nocturna, circum aram itemq; templum tantum lumen effulsit, ut clarissimus dies putaretur: & hoc usq; ad mediam permansit horam: quod imperitis quidem bonum augurium esse uidebatur: sacrorũ uero peritis, prius quàm eueniret, statim dijudicatũ est. Eodemq; festo die etiam bos cum ad hostiam duceret, agnum in medio fani peperit. Orientalis aũt porta interioris templi, cum esset ænea atq; grauissima, & sub uesperam uix à xx uiris clauderet, serisq; ferro uinctis obseraretur, pessulosq; altos haberet in saxeum limẽ demissos, uno perpetuo lapide fabricatum, uisa est noctis hora sexta sponte patescere. His aũt curriculo per custodes tẽpli magistratui nunciatis, ascendit ille, uixq; eam potuit claudere. Verùm & hoc iterum ignaris quidem signum optimum uidebat. Deum nanq; bonorũ portam aperuisse dicebant. Prudentiores uero templi tutamen sponte sua dissolutum iri cogitabant: & hostium donum esse, portas aperiri: solitudinemq; illo ostento signari inter se pronunciabant. Post dies aũt festos diebus paucis, uicesimo primo die mensis Maij uisio quędã apparuit fidẽ excedẽs. Pro fabula aũt fortasse quod dicturus sum haberetur, nisi qui uiderunt supersent, & clades dignæ præsagijs secutæ fuissent. namq; ante solis occasum uisi sunt per inane ferri currus totis regionibus, & armatæ acies tranantes nubila, & ciui-

tati

tati circumfuſæ. Feſto autem die, quam pentecoſten uocant, nocte ſacerdotes intimũ templum more ſuo ad diuinas res celebrandas ingreſsi, primum quidem motũ quendamq; ſtrepitum ſenſerunt, poſtea uero ſubitam uocem audiere, quæ diceret, Migremus hinc. Quod autẽ his horribilius fuit, Ieſus quidam, filius Anani, plebeius & ruſticus, quadriennio prius quàm bellum gereretur, in ſumma ciuitatis pace atque opulentia, cum ad feſtum diem ueniſſet, quo ategias in honorẽ dei componi in templo ab hominib. mos eſt, repentè exclamare cœpit: Vox ab oriẽte: Vox ab occidente: Vox à quatuor uentis: Vox in Hieroſolymam & templum: Vox in maritos nouos nouasq; nuptas: Vox in omnem hunc populum. Atq; hæc interdiu noctuq; clamitãs omnes ciuitatis uicos circuibat. Nonnulli autem uirorum inſigniũ, aduerſum omen indigne ferentes, corripiunt hominem, multisq; uerberibus affi ciunt. Ille autem neq; pro ſe, nec ad eos qui ſe mulctabant, ſecretò quicq̃ loquutus, eadẽ quæ prius uociferans perſeuerabat. Magiſtratus aũt rati, quod erat uerũ, magis diuinum eſſe hominis motum, ducunt eum ad Romanorũ prę fectum: ubi plagis uſq; ad oſſa laceratus, neq; ſupplex cuiquam fuit, neq; lacrymauit: ſed ut poterat inclinans maxime flebiliter uocem ad ſingulos ictus reſpondebat: Veh ueh Hieroſolymis. Albinõ aũt interroganti (is nãq; iudex erat) quis eſſet, uel unde ortus, aut cur iſta diceret, nihil retulit. Non prius autem ceſſauit à luctu miſeræ ciuitatis, donec eum Albinus furere iudicatum dimiſit. Ille autem ad belli uſq; tempus neq; adibat quenq̃ ciuium, neq; loqui uiſus eſt: ſed quotidie uelut orationem quandã meditatus, Veh ueh Hieroſolymis querebatur. Sed neq; imprecatus eſt cuiquã, cum in dies ſingulos mulctaret, nec uictũ offerentibus bene dicebat. Sola uerò eius reſponſio ad omnes erat, triſte præſagium. Maxime autem diebus feſtis uociferabatur: idq; per annos ſeptem, & quinq; menſes continuos faciens, neq; uoce raucior fuit, neq; delaſſatus eſt, donec obſidionis tempore ipſa re perſpectis augurijs ipſe quieuit. Supra murũ enim circumiens iterum, Veh ueh ciuitati ac phano ac populo, uoce maxima clamitabat. Cum autem ad extremum addidit, ueh etiam mihi, lapis tormento miſſus eum ſtatim peremit, animamq; adhuc illa omnia lugentem dimiſit. Hæc ſi quis reputet, profectò inueniet deum quidem hominibus conſulere, modisq; omnibus præmonſtrare quæ ſint eorum generi ſalutaria: ipſos autem ob dementiam ſuam malis uoluntarijs interire: quandoquidem & Iudæi poſt Antoniam captã quadratum phanum fecerant: cum in ſacris libris ſcriptum haberent, capiendã ciuitatem ac templum, ſi fanum quatuor angulis eſſet effectum. Sed quod maxime eos ad bellum excitauerat, reſponſum erat ambiguum, itidem in ſacris libris inuentum, quod eo tempore quidam eſſet ex eorum finibus orbis terrę habiturus imperium. Id enim illi quidem quaſi proprium acceperunt, multiq; ſapientes interpretatione decepti ſunt. Hoc aũt planè reſponſo, Veſpaſiani deſignabat imperium, qui apud Iudæam creatus eſt imperator. Sed enim homines fatum uitare non poſſunt, etiamſi prætuiderint. At uerò hi ſignorum quædam pro ſua libidine interpretati ſunt, alia contempſere: donec patriæ excidio ſuaq; pernicie, eorum iniquitas confutata eſt.

De

De imperio Titi,& sacerdotum interfectione. Cap. XIII

ROmani quidem,postquã seditiosi ad ciuitatẽ cõfugêre,templo itẽq; omnibus circum locis ardentibus, signa in fano reposuere contra portam orientalem: hiq; ibi sacrificio celebrato, maximis cum clamoribus declarabant Titum imperatorẽ. Vsq; adeo uero præda satiati sunt milites uniuersi, ut in Syria dimidio q̃pridem fuerat pretio pondus auri uæniret. Ex his aũt sacerdotibus, qui in templi pariete perdurauerant, puer sitiens à Romanis custodibus pacem petebat, sitimq; fatebatur. Sed ubi illi tam ætatis q̃ necessitatis miserti, dedere ei dexteram, & ipse bibit, & quam secum attulerat lagena repleta, sursum refugiẽs abijt ad suos: nec eum quisquam custodum assequi ualuit, sed eius perfidiæ maledicebant. Ille aũt nihil se præter placita feciſſe dicebat. Dexteram enim sibi datã, non ut apud ipsos remaneret, sed ut tantum descenderet, atq; ut aquam acciperet: quæ cum fecerit, in fide mansisse. Astutiam quidem propter ætatẽ, maxime pueri, qui decepti fuerant, mirabantur. Quinta uero die sacerdotes oppressi fame descendunt, & à custodibus ad Titum perducti, ut salutem sibi cõcederet orabant. Ille aũt ueniæ quidem tempus illis præteriſſe fatus, periſſe uero id cuius eos gratia merito conseruasset, decere aũt sacerdotes interire cum templo, duci homines ad supplicium iubet. Sed tyranni cum socijs, quoniam bello undiq; tenebantur, circundatis autem nusquam erat fugæ copia, Titum ad colloquia prouocant. Ille autem pro humanitate naturali semper oppidum seruare cupiens, & amicis præterea suadentibus (latrones enim iam moderatiores factos esse arbitrabantur) in parte occidua templi interioris consistit. Hic enim super Xystum erant portę, ac pons qui ciuitatem superiorẽ templo iungebat, isq; tunc inter tyrannos ac Titum interueniebat. Multi autem militum utrinq; densi astabant: Iudæi quidẽ circum Simonem ac Ioannẽ suspensi spe uenię: Romani uero ad Cæsarem speculandi studio, qualiter eos reciperet. Edicto autem dato militibus, Titus, ut & iracundiam & sagittas continerent, adhibitoq; interprete, quo argumento superior ostendebatur, prior alloqui cœpit. Etiamne saturati estis patriæ malis, ô uiri? quibus neq; uirtutis nostræ, neq; infirmitatis propriæ uenit in mentẽ: sed inconsulto impetu ac furore perditis populum & ciuitatẽ simul ac templum, ipsi quoq; iuste perituri: qui primũ quidem, postquã uos Pompeius fortiter debellauerat, nouas res affectare nõ destitistis, deinde etiam bellum apertum contra Romanum populum extulistis: utrúmne multitudine freti? atqui parua manus uobis Romani exercitus satis restitit. Auxiliatorum fide? Et quæ gens imperio nostro libera, Iudæos præ Romanis optaret? Sed uiribus corporum? Atqui scitis nobis seruire Germanos. Firmitate murorũ? Et qui maior Oceano murus, atq; obstaculum? quo septi Britanni, adorant arma Romanorum. Animorum obstinatione, uel astutia ducum? Atqui Carthaginenses captos esse noueratis. Itaq; uos contra Romanos ipsorum excitauit humanitas, qui primum uobis & terram dedimus possidendam, & gentiles imposuimus reges, deinde leges seruauimus patrias, & uiuere uos non solum discretos, sed cum alijs etiam uestra uoluntate concessimus: quodq; maximum est, tributum capere dei nomine, ac donaria colligere permisimus: eaq; offerentes neq; monuimus, neq; prohi-

buimus, ut hostès nobis efficeremini ditiores, nostraq; pecunia uos contra nos instrueretis. Ergo tãtis bonis affecti, satietatẽ in eos qui hęc uobis præsti terãt, extulistis, & immitiũ exẽplo serpentiũ uirus blandientibus infudistis. Esto, Neronis negligentiã cõtempsistis, & ueluti ruptũ aliquod mẽbrum, siue contractũ aliàs, male quieti in maiore uitio detecti estis, & ad spes improbas, etiã cupiditates immodicas explicastis. Venit pater meus ad patriã uestrã nõ ut pœnas à uobis ob ea quæ in Cestium cõmiseratis, exigeret, sed monitis emendaret. Deniq; cũ deberet, si depopulandæ nationis causa uenisset, stirpẽ uestrã petere, atq; hanc delere ciuitatẽ, Galilæã & circa eam loca uastare maluit, ut pœnitendi uobis præberet inducias. Sed hæc eius humanitas infirmitas uidebat, nostraq; lenitate aluistis audaciã. Et Nerone mortuo, feciſtis qd nequissimi solẽt, & ex intestinis nostris dissensionib. fiduciã præsumpsistis: meq; ac patre meo digressis ad Aegyptũ, ad struendũ bellum tẽpus illud utile putauistis. Neq; uos puduit perturbare principes declaratos, quos etiã duces humanissimos fueratis experti. Deniq; ubi ad nos confugit imperiũ, & omnibus in eo quiescẽtibus, per legatos aũt gratulantib. exteris nationibus, ecce iterum hostes Iudæi: & legationes quidẽ à uobis trans Euphraten usq;, nouarum rerũ gratia missæ, murorũ aũt noui ambitus: seditio etiam, tyrannorũq; contentio, & bellũ intestinũ, quæ sola huiuscemodi nequissimos decẽt. Iussus ergo ab inuito patre cũ mandatis tristibus ad ciuitatẽ uenire, lętabar, cognito populũ de pace sentire. Ante bellum rogabã uos desistere, pugnantib. aliquandiu parcebã, sponte ad me uenientibus dexterã dedi, fidem seruaui cõ fugientibus, multos captiuos miseratus, uerberibus urgentes bellũ coercui, muris uestris machinas inuitus admoui, semper cædis uestrę cupidos milites continui. Quoties uici, toties uos ad pacẽ tanq̃ uictus prouocaui. Cum propè ad templũ accessissem, consultò iterũ legis belli oblitus parcere uos proprijs sanctis orabã, tẽplumq; seruare, data uobis exeũdi copia & fide salutis: uel etiã pugnare alio tẽpore si uelletis, in alio loco facultatẽ præbui. Ista oẽia spreuistis, & tẽplum manibus uestris incendistis. Deinde sceleratissimi nunc me ad colloquiũ prouocatis, ut quid tale cõseruetis quale perijt? Qua uosmet ipsos salute dignos esse post tẽpli excidium iudicatis? Quinetiã nunc armati statis, & nec in extremis supplices assimulatis. O miseri, qua fiducia? Nónne populus uester exanimatus? Templum uero perijt, mihiq; subdita est ciuitas: in manibus aũt meis habetis animas uestras. Et tamen fortitudinis esse gloriã mortem arbitramini? Nõ cõtendã cũ pertinacia uestra. Proiectis aũt armis, traditisq; corporibus, uitam uobis indulgeo, & sicut in priuata domo, domi nus mitis ultus grauiora, cætera mihi seruo. Ad hæc illi mihi respõderũt, fidẽ quidẽ se ab eo minime posse accipere: nam iurasse nunq̃ id esse facturos: exeundi uero per munitiones, quà murũ sepserat, cũ cõiugibus ac liberis facultatẽ petebãt. Ituros em̃ se in solitudinẽ, ipsisq; oppidũ relicturos. Ob hoc Titus uehemẽter iratus, q̃ in sorte captorũ cõstituti, uictorũ sibi cõditiones ponerent, declarari quidem his iussit uoce præconis, ne ulterius ad se profugerent, néue fidem sperarent: nulli enim esse parcendum: cunctis autẽ uiribus dimicarent, & quantum possent, saluti suæ cõsulerent: iam enim se omnia iure belli gesturum. Militibus autem diripere ciuitatem, atq; inflammare permisit

misit. Illi aũt ipso quidẽ die nihil egerũt, postero aũt die Archiuũ, & Acram, & curiã, & qui uocaẽ Ophla, succẽdere: & progrediebaẽ ignis usq; ad Helenę regiam, quæ in media erat Acra: nec minus ciuitatis mortuis plenæ uici domusq; ardebant. Eodẽ die Izatæ regis filij, & fratres, cũq; his multi nobiles ex populo cõgregati, ut fidẽ sibi daret, Cæsari supplicarũt. Ille aũt, quanquã cæteris omnibus iratus erat, mores tamẽ non mutauit, sed eos susceptit. Et tunc quidem omnes in custodia habebat: regis aũt filios ac propinquos postea uinctos Romam perduxit, fidem obsidium præstaturos.

De præda seditiosorum & succensione interioris ciuitatis. Cap. XIIII

Seditiosi aũt ad domũ regiam profecti, ubi (quia tuta erat) multi facultates suas deposuerant, & Romanos hinc pellunt, & omnib. popularibus qui eò cõuenerant propè ad octo milia & quadringentos occisis, pecuniã etiã diripuere. Viuos aũt duos milites Romanos cepere, unum equitẽ, alterum peditẽ. & peditẽ quidem interfectũ per omnẽ traxere ciuitatem, uelut uno corpore omnes Romanos ulciscerentẽ. eques uero quidam his quod saluti foret, suadere pollicitus deducitur ad Simonẽ, cumq; ibi quæ diceret nõ haberet, Ardalæ cuidam ex numero ducũ traditur puniẽdus. Is aũt eum reuinctis post terga manibus, oculisq; fascia obstrictis, in conspectum Romanorũ ueluti capite cæsurus produxit. Verum ille dum gladiũ Iudæus educeret, ad Romanos refugit. Hunc Titus quoniã ab hostibus esset elapsus, non est passus quidẽ occidi, indignũ uero esse Romanorũ militem iudicauit, quia uiuus fuerat captus: & armis ablatis eũ agmine pepulit, quæ res prudenti uiro grauior esse morte uidebatur. Postero aũt die Romani, uersis in fugam ex inferiori ciuitate latronibus, omnia Siloam usq; igni tradidere. & oppidum quidem gaudebant absumi, rapinis uero carebant: quoniã latrones exinanitis prius omnibus, in superiorẽ ciuitatem recedebant. Erat namq; illis malorum quidem nulla pœnitudo: arrogantia autem tanquã in rebus secundis. Deniq; ardere ciuitatem lætis uultibus aspicientes, alacri uoto mortem se expectare dicebant, q̃ perempto populo, incenso tẽplo, & flagrãte oppido, nihil essent hostibus relicturi. Sed tamen Iosephus in extremis eorum rebus, pro reliquijs ciuitatis obsecrãdo laborat. Sed multa quidẽ in eorũ crudelitatem atq; impietatẽ locutus, multa uero pro salute adhortatus, nihil amplius q̃ elusus est: quia neq; se tradere propter iusiurandum patiebãtur, neq; pugnare cum Romanis ex æquo iam poterant, ueluti custodia circumuallati: cædisq; insuper consuetudo dexteras commouebat. Dispersi autem per ciuitatem, per ruinas latitabant, profugere parati insidiantes. Multi autem capiebantur, omnesq; interficiebantur: nam propter inediam fugere non ualebant: mortuos autem canibus proijciebant. Omne autem pereundi genus, fame leuius uidebatur: adeo ut ad Romanos quoq; sine licentia, etiam desperata misericordia, tamen fugerent: atq; in seditiosos à cæde non cessantes, sponte inciderent. nullusq; in ciuitate locus uacuus erat: sed cuncta mortuos habebant, quos fames aut latrones cõfecerant, & cadaueribus eorum plena erant, qui alimentorũ penuria uel seditione perierant. Tyrannos autem fouebat, factionemq; latronũ, spes ultima sita in cloacis: quò si fugissent, minime inueniri posse arbitrabantur: sed peracto excidio, post Romanorum digres-

ſum prodire ac fugere cogitabāt. Id autē planè illis erat ſomnium. Nec enim uel deum, uel Romanos fuerāt latituri. Tūc quidem ſubterraneis freti, plura quàm Romani cōcremabant, & qui ex incendijs fugientes in cuniculos deſcendiſſent, eos improbe necabant, itemq; ſpoliabant. Quinetiam cibū ſi cubi reperiſſent concretum ſanguine rapiētes, deuorabant. Erat autem inter ſe illis iam rapinarū cauſa bellū: eosq; putauerim, niſi excidio præuenti eſſent, nimia crudelitate mortuorum quoq; corpora deguſtaturos fuiſſe.

Superior pars ciuitatis oppugnatur, & confugiunt aliqui Iudæorum ad Titum. Cap. XV

Cæſar aūt fieri nō poſſe proſpiciēs, ut ſine aggeribus ſuperiorem caperet ciuitatē, in prærupto undiq; loco ſitā, diſtribuit operib. militē uicēſimo die mēſis Auguſti. Erat aūt tranſuectio materiæ difficilis: omnibus, ut dictū eſt, circū ciuitatē uſq; ad cēteſimū ſtadiū in priorū aggerū exſtructionē detōſis. Quatuor quidē legionū opus in occidentali parte ciuitatis cōtra aulā regiā erigit: auxiliariū uero manus, & cętera multitudo xyſtū uerſus, ac pontē, & Simonis turrim: quā cū Ioanne bellum gerens, pro caſtello ſibi ædificauerat. His autē diebus, Idumæorū duces clām congregati, conſiliū de ſui traditione cepere: miſsisq; ad Titum quinq;, ut dexteram ſibi daret, precabantur. Ille uero tyrānos ſperās eſſe ceſſuros Idumæis abſtractis, quoniā belli pars uidebantur, ſero quidē, ueruntamē uitā his pollicitus, legatos remiſit. Diſceſſum aūt parantibus Simō præſenſit, & eos quidē, qui ad Titum perrexerāt, quinq; uiros ſtatim occidit: duces uero, quorū nobiliſſimus erat Soſæ filius Iacobus, correptos in cuſtodiā cōijcit. Nec multitudinem Idumæorum, abductis rectoribus, quid ageret neſciētem, ſine cuſtodia habebat: ſed diligētioribus eam cuſtodijs amplectebatur: & tamen cuſtodes profugientibus obſtare non poterant. Quamuis enim multi necarent, plures tamen erant qui fugerent. Omnes aūt ſuſcipiebant à Romanis, quod Titus nimia lenitate priora præcepta neglexerat: ipſiq; milites iā & ſpe lucri, & ſatietate, cædibus temperabant. Sola enim relicta plebe, aliud uulgus cum coniugibus ac liberis, paruo quenq; pretio uenūdabant. Cum multi autem diſtraherentur, & emptores pauci eſſent, quanq̄ uoce præconis edixerat, ne quis ſolus transfugeret: ut eo modo familias ſuas educerēt, tamē hos quoq; recipiebat: appoſitis, qui ab his ſecernerēt, ſi quis dignus ſupplicio uideretur. Et infinita quidē multitudo uænijt. Ex populo uero ſeruati ſunt plus q̄ quadraginta milia, quos imperator quomodo cuiq; gratum erat, dimiſit. Iiſdem autē diebus, etiam ſacerdotū unus, filius Thebuthi, nomine Ieſus, accepta fide ſalutis à Cæſare, ut de ſacris donarijs quædā traderet, egreditur, ac tradit ex fani pariete cādelabra duo, his quæ in templo erant poſita, ſimilia: menſasq; & crateras, & pateras, omnia ex auro ſolido & grauiſsimo facta. Tradit etiam uela, et pōtificum indumenta, cum gemmis, & uaſa multa ſacrificio cōparata. Quinetiam cuſtos ſacræ pecuniæ comprehenſus, Phineas nomine, ueſtes & cingula ſacerdotum oſtendit, multamq; purpuram & coccum, quæ ad uſum repoſita catapetaſmatis ſeruabant. Cum quibus aliquantum cinnami erat, caſiæ, pigmentorumq; aliorum multitudo, quibus commixtis deo in dies ſingulos adolebāt. Tradita ſunt autem ab eo & ex alijs opibus multa, & ſacra ornamēta nō pauca: quorum gratia: licet ui capto, ut transfugæ tamen data eſt uenia.

De

De occupata reliqua parte ciuitatis. Cap. XVI

IAm uero perfectis aggeribus, Septẽbris mẽsis die ſeptimo, qui erat à cœpto opere octauus & decimus dies, Romani quidem machinas admouebant. Seditioſorum aũt alij, qui ciuitatẽ deſperauerant, muris relictis in Acram recedebant, alij ſe in cloacas demittebant: multi diſpoſiti prohibebant eos qui arietes applicarent. hos aũt ſuperabant multitudine ac uirtute Romani: quodq; maximũ eſt, læti mœſtos atq; iam debiles. Cum aũt pars eſſet aliqua muri ſubruta, nõnullæq; turres arietibus pulſatæ ceſsiſſent, ſtatim quidem propugnatores earum diffugiunt: timor autem etiam tyrannos neceſsitate maior inuadit. nam & prius q̃ tranſgrederẽtur hoſtes, torpore tenebantur, & ad fugiendum ſuſpenſi erant. Videres aũt paulo antè ſuperbos, & factis impijs arrogantes, ita tunc humiles eſſe ac tremere, ut miſeranda eſſet, quanquam in nequiſsimis, tanta mutatio. Conati ſunt quidem ambitu & muro, quo mœnia cingebãtur, inuaſo atq; perrupto, cuſtodes pellere, atq; egredi: cum uero, quos antea fideles habuerant, nuſquã uiderẽt, fugiebant quò quemq; neceſsitas impuliſſet. Adeuntes aũt alij cum totum ab occidente murum ſubuerſum eſſe nunciarẽt, alij ſubijſſe Romanos, ac etiam propinquare ſe quærẽtes, alij etiam uidere hoſtes in turribus affirmarent, metu fallente conſpectũ, in ora proſtrati, pro ſua demẽtia querebant: ac ueluti ſucciſi neruos, quà fugerẽt hæſitabant. Vnde & maxime quis, & uirtutẽ dei perſpexerit contra iniuſtos, & fortunam Romanorũ. Tyranni ſiquidem ſemetipſos tuitione priuauere, ac ſponte de turribus deſcẽdere: unde ui nunq̃, ſola uero fame capi poterant. Romani uero qui tantũ in muris inferioribus laborauerant, eos quos inſtrumentis nõ potuiſſent, nunc fortuna cepere. Omnibus enim machinis, tres turres ualidiores erant, de quibus ſuprà memorauimus. Relictis itaq; his, uel (quod eſt uerius) dei nutu ab his depulſi, cõfeſtim quidem ad uallem Siloam cõfugere. rurſum aũt ubi à metu paululum reſpirauerunt, munitionem qua murus erat accinctus ex ea parte petiere. Vſi aũt in firmiori audacia, q̃ neceſsitate (iam enim uires eorum labor, metus & calamitas fregerat) à cuſtodibus retruduntur, & per diuerſa diſiecti, in cloacis deliteſcũt. Romani uero muris potiti, ſigna in turribus poſuere: & plauſu atq; lætitia uictoriã & cantu celebrabãt, q̃ principio finem belli multo ſenſerant leuiorem. Deniq; ſine ſanguine murum nacti, nouiſsimũ non eſſe credebant: cumq; nullum reluctantẽ uiderent, pro incerto mirabantur. In anguſtias aũt uiarum ſtrictis gladijs fuſi, & quos cepiſſent interficiebãt nullo diſcrimine: domosq; totas, cum omnibus qui eò cõfugerant, igni tradebãt. Multas uero uaſtantes quas prædæ cauſa penetraſſent, integras mortuorũ familias, & plenas mortuis tecta, quos fames cõfecerat, offendebant. Ipſum deinde horrentes aſpectũ, uacuis manibus egrediebantur. Nec tamen eo modo peremptos miſerãtes idem etiam circa uiuos patiebantur: ſed unumquenq; obuiũ tranſfigendo, & anguſta uiarum cadaueribus obſtruendo, totam ciuitatem ſanguine diluere, ut pleraq; incenſorum cædes extinguerent. Et occidentes quidem ueſpere ceſſabant, nocte uero creſcebat incendiũ. Ardentibus aũt Hieroſolymis, illuxit dies Septẽbris menſis octauus ciuitati, tot clades cum obſideretur expertæ, quot bonis ſi uſa eſſet ex quo fuerat cõdita, inuidenda fuiſ-

set:nulla tamẽ alia re tantis infelicitatib.digna, nisi q̃ talem progeniẽ qua sub uersa est,edidit.Intro aũt Titus ingressus,& alia,& ciuitatis munitiões ac turrium cautes miratus est,quas tyrãni per dementiã deseruerant.Cõspecta quidem earum solida altitudine,itemq; magnitudine,subtiliq; lapidum cõpagine singulorum,quantumq; paterent uel quantũ erigerentur,deo,inquit,plane adiuuante pugnauimus,& deus erat, qui detraxit ab istis munimentis Iudæos. Nam quæ hominũ manus, aut quæ machinæ ad istas ualerent? Tunc quidem multa eiusmodi cum amicis collocutus est,quos uero à tyrannis uinctos in castellis reperit,relaxauit.Cũ aũt alia ciuitatis deleret,muroſq; subuerteret, eas turres fortunæ suæ monimentũ reliquit:qua cõmilitãte his potitus fuisset,quæ capi nõ potuissent.Quia ergo milites interficiẽdo defatigabãtur, magnaq; adhuc extabat superstitũ multitudo, solos quidem armatos Cæsar, & qui manum opponerent,iubet interfici, reliquã uero multitudinẽ saluam esse.Illi aũt cum his,quos occidi mandatum fuerat, etiã senes, ac debiles trucidabãt:uegetos aũt atq; utiliores coactos in tẽplum,in destinatũ mulieribus ambitum cõcluserunt. Custodem aũt his Cæsar apposuit unum ex libertis, & amicum suum Frontònem, qui fortunã quam quisq; meritus esset, decerneret.Ille aũt latrones quidem omnes, atq; seditiosos, cum alius ab alio indicaretur, occidit:iuuenes aũt lectos, qui procero atq; formoso essent corpore, triumpho seruabat:ex residua multitudine septẽ & decẽ maiores annis, uinctos mittit ad Aegyptũ,operib.deputãdos. Plurimos aũt per prouincias Titus distribuit, in spectaculis ferro & bestijs cõsumendos. Qui uero infra decimũ & septimũ annũ ætatis agerent,uenditi sunt.Iisdem aũt diebus, quibus secernebãtur à Frontone, mortui sunt fame duodecim milia, quibus partim odio custodũ non præbebatur cibus,partim ipsi uictus fastidio tenebantur. Erat autem præ multitudine hominũ frumenti penuria.

De numero captiuorum & peremptorum. Cap. XVII

ET captiuorũ quidẽ omniũ qui toto bello cõprehensi sunt, nonaginta & septẽ miliũ cõprehensus est numerus.mortuorũ uero per omne tẽpus obsidionis undecies centũ milia.Horũ pleriq; gentiles fuere,sed nõ indigenæ: ab omnibus em̃ regionibus ad azymorũ diem festũ cõgregati,bello subito circũfusi sunt:ubi primo quidẽ illis pestifera lues ex loci angustia nasceretur, deinde citius fames. Quod aũt caperet tantam hominũ multitudinẽ ciuitas,certum erat ex his,qui sub Cestio fuerãt enumerati. Is em̃ tunc uires ciuitatis ac florem Neroni significare cupiens, contẽnenti nationem,à pontificib. petijt, ut si quo modo possent multitudinẽ numerarẽt. Illi aũt,cum dies festus adesset,qui Pascha uocatur,quando à nona quidem hora usq; ad undecimã hostias cædunt,per singulas uero contubernia nõ pauciorum quàm decem uirorum fiunt:solum enim epulari non licet,multi etiam uiceni conueniunt: hostiarum quidem ducenta & quinquaginta sex milia & quingentas numerauere. Fiunt autem, ut denos epulatores per singulas imputemus,uicies centena ac septingenta milia,sancti omnes ac puri:nec enim leprosis siue uitiliginosis,aut semine fluentibus,quos gonoroicos uocant,neq; mulieribus mẽstruo cruore pollutis,neq; alijs inquinatis participare sacrificia permittebatur:sed nec alienigenis quidẽ, nisi qui religionis causa

sa

ſa ueniſſent. Magna uero hæc multitudo ab extraneis cõgregabat. Tunc tamen uelut in carcerẽ tota gens fato cõcluſa eſt, et farta hominib. ciuitas bello obſidebat. Itaq; ſuperat omnẽ humanã, & diuinitus emiſſam peſtẽ numerus peremptorũ, quos partim palàm occidêre, partim cepere Romani. Rimantes enim cloacas, & ſepulchra eruentes, quos offendiſſent iugulabant. Inuẽti aũt ſunt ibi quoq; plus q̃ duo milia, quorũ alij manu ſua, plures autem mutuis ſe uulneribus interfecerãt, cũ alios fames corrupiſſet. Fœdus aũt corporũ odor introeuntibus occurrebat, adeò ut ſtatim multi recederẽt: alij plura habendi cupidine, cõgeſta cadauera calcantes, ſe immergerẽt, multę nãq; opes in cuniculis inueniebant, nefaſq; omnẽ uiã lucri faciebat. Subducebantur aũt multi, quos tyrãni uinxerãt: nec enim in extremis à crudelitate ceſſauerãt. Vltus eſt aũt deus utrunq; merito. Et Ioãnes quidẽ oppreſſus fame cũ fratribus in cloacis, quam ſæpe deſpexit, à Romanis dexterã ſibi dari precatus eſt. Simon uero multa ui cũ neceſsitate luctatus ſicut infra deſignabimus, ſemet tradidit. Seruatus aſt aũt alter triumpho. Ioannes aũt uinculis ſempiternis. Romani uero extremas urbis partes incendunt, murosq; ſubuertunt.

Hieroſolymæ urbis hiſtoria breuis. Cap. XVIII

TAta quidẽ Hieroſolyma capta eſt, ſecundo anno principatus Veſpaſiani, Septẽbris menſis octauo die. Quinquies aũt prius capta, tunc iterũ uaſtata eſt. Aegyptiorũ quidẽ rex Aſochæus, & poſt eum Antiochus, deinde Pompeius, & poſt hos cum Herode Soſius captã urbem ſeruauere. Antea uero rex Babyloniorum ea potitus excidit: poſt annos ex quo ędificata eſt, mille trecẽtos ſexaginta, & mẽſes octo, & dies ſex. Primus aũt cõditor eius fuerat Chananæorũ dynaſta qui patria lingua iuſtus appellatus eſt rex. Erat quippe talis. Ideoq; ſacerdotiũ deo primus exhibuit, & fano primũ ædificato, Hieroſolymã ciuitatẽ uocauit, cùm antè Solyma uocaretur. Chananæorũ quidẽ populo rex Iudæorũ Dauid pulſo, colendam ſuo populo tradidit: & quadringenteſimo ſexageſimoquarto anno poſt, ac mẽſibus tribus, à Babylonijs euerſa eſt. A rege aũt Dauide qui primus Iudæus in ea regnauit, uſq; ad id quod Titus fecit excidium, anni mille centũ ſeptuagintanouẽ. Ex quo primum autem condita eſt, uſq; ad excidium, anni duo milia centum ſeptuagintaſeptem. Sed enim neq; antiquitas, neq; ingentes diuitiæ, neq; per totum orbẽ terræ diffuſa fama, nec magna religionis gloria quicq̃ iuuit quo minus periret. Talis quidem finis Hieroſolymorũ obſidionis fuit. Poſtquam uero quos occideret quidúe raperet, nõ habebat exercitus, q̃ iratis animis omnia deerant (nec enim parcendo ſi eſſet quod agerent, abſtinuiſſent) iubet eos Cæſar totam funditus iam eruere ciuitatẽ ac templum: relictis quidẽ turribus, quæ præter alias eminebãt, Phaſelo, & Hippico, & Mariamme: muriq; tanto, quantum ciuitatem ab occidente cingebat. Id quidem, ut eſſet caſtrum illic cuſtodiæ cauſa relinquendis: turres autem, ut poſteris indicarent qualem ciuitatem, quámue munitiſsimam, Romanorum uirtus obtinuiſſet. Alium uero totum ambitũ ciuitatis ita cõplanauere diruentes, ut qui ad eam acceſsiſſent, habitatã aliquando eſſe uix crederent. Hic quidem finis eorum dementia, qui nouas res mouere tentauerũt, Hieroſolymis fuit, clariſsimę ciuitati, & apud omnes homines prædicatiſsimæ.

De præmio militum. Cap. XIX

CAeſar autem præſidio quidem illic ſtatuit relinquere decimã legionem, nõnullasq́; alas equitum, ac peditum cohortes. Omnibus aũt belli partibus adminiſtratis, & laudare uniuerſum cupiebat exercitum, pro rebus fortiter geſtis, & debita uiris fortibus præmia perſoluere. Cõpoſito aũt in medio ante caſtra magno tribunali, ſtans in eo cum procerum eminentiſsimis, unde ab omni milite poſſet audiri, magnam illis ait habere ſe gratiam, ꝙ beneuolentia erga ſe utendo perſeueraſſent. Laudabat autẽ, ꝙ per omnia bella morigeri fuiſſent, quodq́; præliando fortitudinem in multis magnisq́; periculis monſtraſſent, patriæ per ſe amplificantes imperiũ: omnibusq́; planum facientes hominibus, quia neq; hoſtiũ multitudo, neq; munitiones regionũ, neq; magnitudines ciuitatum, uel audacia incõſulta, & immanitates efferæ aduerſantiũ, poſsint unquam Romanorũ uires, uel manus effugere, quamuis in multis rebus aliqui fortunam opitulantem habuerint. Pulchrum quidẽ eſſe, ait, illos etiam bello finem imponere, quod multo tempore geſtum ſit. nec enim optaſſe his quicquam melius, cum id ingrederentur. Hoc autem pulchrius atq; præclarius, quod duces Romani & adminiſtratores imperij, ab his declaratos ac præmiſſos in imperium cuncti libenter ſuſcipiunt. & his quæ ipſi decreuere, ſtandum putant, agentes his gratias, qui legiſſent. Mirari autem ſe eos ac diligere omnes, quia nemo uiribus alacritatẽ habuit tardiorem. Et illis tamẽ, qui pro maiore ui clarius decertaſſent, uitãq́; ſuam cõdecoraſſent fortibus factis, & re bene geſta militiam ſuã nobiliorem feciſſent, dixit ſe & honores & præmia redditurum: nec ullum eorũ qui plus alio laborare uoluiſſet, iuſta uiciſsitudine carituru: magnamq́; ſibi huius rei fore diligentiam, quòd magis uellet honorare uirtutes eorum, qui militiæ ſocij fuiſſent, q̃ punire peccata. Confeſtim ergo iuſsit eos quorum partes ſunt, indicare, quoſnam ſcirent fortiter aliquid in bello feciſſe: & nominatim ſingulos appellãs, preſentes collaudabat, quaſi qui domeſticis recte geſtis nimium lætaretur: & coronas eis aureas imponebat, & torques longasq́; haſtas, & ſigna ex argento facta donabat, & uniuſcuiuſq; ordinem mutabat in melius. Quin & ex manubijs aurum & argentũ, itemq́; ueſtes, aliamq́; prædam largiter diſtribuebat. Omnibus autem ita donatis, ut quiſq; ſe meritum præbuerat, uotisq́; cum uniuerſo exercitu factis, magno fauore deſcendit uertitq́; ſe ad ſacra pro uictoria celebrãda: magnaq́; aſtante boum multitudine circum aras, immolatos omnes exercitui dedit ad epulas, ipſe uero cũ honoratis per triduum lætatus, milites quidem alios quò quenq; cõueniret, dimittit. Hierosolymorum autem cuſtodiam decimæ legioni credit: neq; ad Euphratem, ubi pridem fuerat, eam remiſit. Duodecimam uero legionem, memor ꝙ Ceſtio duce Iudæis ceſſerat, totam Syria pepulit: erat enim olim apud Raphanæas: ad Meliten autem, quæ ſic uocatur, miſit. Hæc ad Euphratem in confinio Armeniæ & Cappadociæ ſita eſt. duas uero ſibi obſequi ſatis eſſe duxit, donec ad Aegyptum perueniret, quintam & quintamdecimam legiones. Deinde cum ad maritimam Cæſaream cum exercitu deſcendiſſet, in eam manubiarum multitudinem repoſuit, captiuosq́; ibi aſſeruari præcepit, quòd ad Italiam nauigare tempus hyemis prohibebat.

De

De naulgatiõe Veſpaſiani, deq; cõprehenſo Simone & ſpectaculo die natalitio exhibito. Ca. XX.

PEr idẽ uero tẽpus, quo Titus Cæſar obſidionis cauſa apud Hieroſolymã cõmorabat, aſcenſa naui oneraria Veſpaſianus Rhodũ tranſmittit. Hinc aũt uectus triremibus, poſtq; oẽs quas præternauigauit ciuitates inuiſit, ab his cũ uotis exceptus, in Græciã ex Ionia tranſit. Egreſſus deinde Corcyra in Iapygiã delatus eſt, unde iã terra iter agebat. Titus autẽ ex maritima Cæſarea reuerſus, in Cæſareã quæ Philippi uocat, aduenit, diuq; ibi cõmorabatur, celebrãs omnia genera ſpectaculorũ: multiq; in ea captiui cõſumpti ſunt, alij beſtijs obiecti, alij aũt cateruatim more hoſtiũ inter ſe depugnare coacti. Hic Simonẽ etiã Giorę filiũ cõperit hoc modo cõprehẽſum. Iſte Simõ cum Hieroſolyma obſideret in ſuperiore ciuitate cõſtitutus, poſtq; muros ingreſſus exercitus totã uaſtare ciuitatẽ cœperat, tũc fideliſsimis amicorũ aſcitis, et lapidarijs cũ ferramẽtis eorũ neceſsitati cõgruis, & alimẽtis quę multis dieb. ſufficere poſſent, unà cũ illis omnib. in quandã occultiorẽ cloacã ſeſe demittit. et quoad foſſa patebat, illi progrediebant: ubi uero ſoliditas obſtitiſſet, eã ſuffodiebãt, ſperãtes poſſe ulterius progreſſos tuto emergere, atq; ita ſeruari. Sed hãc expectationẽ uerã nõ eſſe, rei periculũ refellebat. Vix em̃ paululũ foſſores proceſſerãt, iãq; alimẽta, quãuis parce his uterentur, eos deficiebãt. tũc igit̃ uelut ſtupore poſſet Romanos fallere, albis tunicis, innexaq; fibula, ac chlamyde purpurea indutus, illo in loco ex terra editus ubi tẽplũ antea fuerat apparuit. Ac primo quidẽ obſtupuere qui eũ uiderũt, locisq; ſuis manebãt. deinde propius cũ acceſsiſſent, quis eſſet, percõtati ſunt. & id quidẽ Simõ nõ dicebat. iubebat aũt ad ſe ducẽ uocari, ſtatimq; accerſitus ab his qui ad eũ cucurrerãt, uenit Terẽtius Rufus: nãq; is rector militiæ relictus erat. Omni aũt ab eo ueritate cõperta, ipſum quidẽ uinctum cuſtodiebat: Cæſari uero quẽadmodũ eſſet cõprehenſus, indicauit. Simonẽ quidẽ in ultionẽ crudelitatis, qua in ciues ſuos amarè ac tyrãnice fuerat uſus, in poteſtate hoſtiũ quibus maxime inuiſus erat ita deus poſuit, nõ ui ſubditũ eorũ manibus, ſed ſua ſponte ad ſuppliciũ adductũ: propterea q; plurimos ipſe crudeliter interemerat falſis criminationib. inſimulatos, defectionis ſcilicet ad Romanos. Nec enim poteſt iram dei effugere nequitia, nec inualida res eſt iuſtitia, ſed quãdoq; ſui temeratores ulciſcit̃, & grauiorẽ pœnã ingerit criminoſis, cũ iã ſe liberatos eſſe crediderint, eo quod nõ ſtatim luere cõmiſſa. Id etiã Simõ didicit, poſtq; in iras Romanorũ incidit. Illius aũt aſcẽſus è terra, magnã etiam aliorum ſeditioſorum multitudinẽ ijſdem diebus fecit in cloacis deprehẽdi. Cæſari aũt maritimam Cæſaream reuerſo, uinctus Simõ oblatus eſt. & illum quidẽ triũpho, quem Romæ acturus erat, ſeruari iuſsit. Ibi aũt moratus, fratris ſui natalẽ diẽ clariſsime celebrabat, multam partem damnatorũ eius honori attribuẽs. Numerus enim eorum qui cum beſtijs depugnarũt, quiq; ignibus cremati ſunt, & inter ſe digladiatores periere, duo milia quingẽtos exceſsit. Omnia tñ Romanis uidebant̃ hæc licet mille modis illi conſumerent̃, minus eſſe ſupplicij. Poſtea Cæſar Berytũ uenit (hęc aũt eſt ciuitas Phœnices prouinciæ, colonia Romanorũ) & in hac quoq; diutius demoratus eſt, maiore uſus claritudine circa natalẽ patris diẽ, tã magnificẽtia ſpectaculorũ, q; ſumptibus alijs excogitatis, cum etiam captiuorum multitudo eodem quo antea modo periret.

De

De calamitate Iudæorum apud Antiochenſes. Cap. XXI

EVenit autem per idem tempus, Iudæos qui apud Antiochiam reliqui erant, acerba & exitioſa pericula perpeti, concitata in eos Antiochenſium ciuitate, tam propter criminationes illatas eis in præſentia, quam propter ea quæ fuerant nō multo ante cōmiſſa. De quibus neceſſarium mihi uidetur pauca prædicere, ut etiā quæ poſtea geſta ſunt, cōſequenti narratione referamus. Iudæorū namq; gens multū quidē totius orbis indigenis aſſeminata eſt. Plurimū aūt Syris uicinitate permixta, præcipue apud Antiochiā uerſābat, propter magnitudinē ciuitatis. maxime uero his liberā domicilij facultatē reges, qui poſt Antiochū fuerant, præbuerūt. Namq; Antiochus quidē, qui Epiphanes dictus eſt, uaſtatis Hieroſolymis tēplum ſpoliauit. Qui uero poſt eum regnū aſſecuti ſunt, quicquid ęneum in donarijs fuit, hoc Iudęis apud Antiochiā degentib. reddidere, in eorū ſynagoga dedicatū: conceſſeruntq; ut pari cum Græcis iure ciuitatis uterentur. A ſecutis quoq; poſtea regibus eodē modo tractati, & multitudine profecere, & exſtructione itemq; magnificentia munerū templū clarius reddidere: ſemperq; religione ſibi ſociātes magnam paganorū multitudinē, etiam illos quodāmodo ſui partē fecere. Quo tēpore aūt bellum fuerat conclamatū, & recens in Syriam Veſpaſianus delatus eſt nauigio, Iudæorū uero odium apud oēs pullulabat, tunc unus eorū Antiochus quidā plurimū patris cauſa honorabilis (erat em̄ princeps apud Antiochiam Iudæorū) cum Antiochenſium populus concionaretur in theatro, progreſſus in mediū, patrē ſuū & cæteros deferebat, inſimulans eos q̄ una nocte totam ciuitatē incendere ſtatuiſſent: & uelut huius conſilij participes quoſdam hoſpites Iudæos tradidit. His aūt auditis, populus iram cohibere nō poterat: ſed in eos quidē qui traditi fuerant, ignē iuſsit afferri: ſtatimq; omnes in theatro cōcremati ſunt. In multitudinē uero Iudęorum properabat irruere: ſi eos celeriter ulti eſſent, patriam ſuam ſeruatū iri exiſtimantes. Antiochus aūt iracundiam magis accendere, mutatæ uoluntatis argumentū, quodq; Iudæorum mores odiſſet, exhibere ſe credens, ſi paganorum ritu ſacrificaret: idemq; iuſsit & cæteros cōpelli facere: renuendo enim manifeſtos inſidiatores fore. Huius aūt rei periculo ab Antiochenſib. facto, pauci quidem cōfenſerunt: alij uero qui noluerunt, perempti ſunt. Antiochus aūt acceptis à Romanorum duce militibus, ſæuius inſtabat ſuis ciuibus, nequaq̄ eos die ſeptimo ab opere ceſſare permittens, ſed omnia cogens facere, quæ diebus alijs agerent. Tamq; ualidam neceſsitatē impoſuit, ut non modo apud Antiochiam ſeptimi diei feriæ ſoluerētur, ſed ab hoc exordio in cæteris quoq; ciuitatibus ad breue ſimiliter tēpus fieret. Iudæis aūt apud Antiochiam tūc eiuſmodi mala perpeſsis, altera denuo calamitas accidit: de qua narrare conati, hęc quoq; perſecuti fuimus. Namq; quod quadratum forum exuri contigit, & archiua monimentorumq; receptacula publicorū, itemq; baſilicas, uixq; ignis inhibitus eſt ſuper omnem ciuitatem magna nimis uiruens, huius facti Antiochus Iudæos accuſat: & Antiochenſes, quos ſcilicet ſi his infeſti antea non fuiſſent, recenti tamen ex incendij tumultu facile calumnia perpuliſſet, multo magis ex anteactis fidem habere dictis ſuis perſuaſit, ut penè ſe uidiſſe ignem à Iudæis inijci arbitrarentur: & tanquam furore

correpti

correpti, magno cũ ardore cũcti aduersus eos qui accusabant, impetus facerẽt. Vix aũt motus eorũ potuit reprimere Collega adhuc iuuenis legatus, postulans sibi permitti referre ad Cæsarẽ gesta. Rectorẽ nãq; Syriæ Cæsennium Pętum iam quidẽ Vespasianus ad eam miserat, nondũ aũt ille peruenerat. Habita uero diligẽti quæstione Collega reperit ueritatẽ. & eorũ quidẽ Iudæorũ quos Antiochus accusauerat, nemo cõscius fuit. omne aũt facinus admisere homines quidã nocentissimi necessitate debitorũ: rati ꝙ si forum & scripta publica cõcremassent, exactione liberarentur. Iudæi quidẽ pro suspensis criminationibus futura expectantes, magno timore fluctuabant.

Quomodo Vespasianus rediens à Romanis exceptus est. Cap. XXII

ITus aũt Cæsar à patre sibi allato nũcio, quod uniuersis quidẽ Italię ciuitatibus desiderabilis peruenisset: maxime uero, ꝙ urbs eum Roma summa cum alacritate & claritudine suscepisset, in maximam lætitiam uoluptatẽq; translatus est, curis de eo ita ut sibi erat suauissimũ liberatus. Vespasianũ enim etiã longe absentẽ, omnes homines Italię uoluntatibus ut præsentẽ colebant: expectationẽ suam, ꝙ nimis eum uenire cupiebãt, pro eius aduentu ducentes, & omni habentes necessitate liberam erga illũ benevolentiam. Nam & senatus memor calamitatũ, quæ mutatione principũ cõtigissent, optabat imperatorẽ suscipere senectutis honore bellicorũq; gestorum maturitate decoratũ, cuius præsentiã sciebat soli saluti subiectorũ cõmodaturã: & populus malis intestinis solicitus, magis eum uenire cupiebat: tunc se calamitatibus quidem pro certo absoluendũ esse confidens, antiquã uero libertatẽ cum opulentia recepturũ. Præcipue milites ad eum respiciebant. hi enim maxime bellorũ per illum patratorũ nouerant magnitudinẽ. imperitiã uero aliorum ducum experti atq; ignauiã, magna quidẽ se optabant turpitudine liberari. eũ uero qui se & seruare & honestare solus posset, recipere precabantur. Cum uero hac beneuolentia diligeret ab omnibus, honore quidẽ præcipuis uiris ulterius expectare intolerabile uidebatur, sed eum longissime ab urbe Roma cõuenire antè properabant. Nec tamẽ quisquã moras eius cõueniendi ferebat, sed ita simul oẽs effundebantur, & uniuersis facilius & promptius ire q̃ manere uidebatur, ut etiam ciuitas ipsa tunc primũ inter se iucundam senturet hominum charitatẽ. Erant aũt pauciores abeũtibus remanentes. Vbi uero eum appropinquare indicaretur, quamq; mansuete singulos suscepisset, qui præcesserant, nunciatũ est, omnis iam reliqua multitudo per uias cum cõiugibus & liberis præstolabant: & quò trãsiens aduenisset, uidendi eius uoluntatẽ, uultusq; lenitatẽ omniũ generũ uocibus prosequebantur, benemeritũ & salutis datorem, solumq; dignũ Romanorũ principẽ appellantes. Tota uero ciuitas ueluti tẽplum erat, sertis atq; odoribus plena. Cũ uero uix per circunstantẽ multitudinẽ in palatiũ uenire potuisset, ipse quidẽ penatibus dijs aduentus sui gratulatoria sacra celebrauit. Vertunt autẽ se ad epulas turbę, perq; tribus & cognationes & uicinias cõuiuia exercẽtes, deo libabant, & ab eo precabant ipsum Vespasianum quamplurimũ temporis in Romano imperio perseuerare, & filium eius, & qui ex his nascerentur seruari inexpugnabilem principatum. Vrbs quidem Romana Vespasiano ita sũscepto, statim maxima felicitate crescebat.

Domitiani

Domitiani gesta contra Germanos & Gallos. Cap. XXIII

ANte hæc uero tempora, quibus Vespasianus quidem apud Alexandriam erat, Titus uero Hierosolymã obsidebat, magna pars Germanorum ad defectionem mota est: quibus etiam Gallorum proximi conspirantes, magnam spem contulerant, quod etiam Romanorum dominio liberarentur. Germanos aũt deficere uelle, bellumq; inferre, sustulit primo natura bonis consilijs uacua, parua spe appetens periculorum: deinde odium principum, quoniam solis sciunt gentẽ suam ui coactam seruire Romanis: nec non equidem maximam tempus eis fiduciam dedit. Nam cum uiderent Romanum imperium crebris imperatorum mutationibus intestina seditione turbari, omnemq; his subditam orbis terræ partem pendere ac nutare cognoscerẽt, hoc sibi optimum tempus ex illorum rebus aduersis atq; discordijs oblatum esse putauerunt. Id autem cõsilium dabant, & hac eos spe decipiebant, Classicus quidam & Ciuilis, ex eorum potentissimis: qui olim quidem res nouas cupiebant: occasione autem inducti, suam sententiam prodidere. Iamq; alacriter affectæ multitudinis periculum facturi erant: uerum maxima parte Germanorum defectionẽ pollicita, & cæteris fortasse non dissentiẽtibus, ueluti quadam diuina prouidentia, Vespasianus ad Petilium Cerealem, qui pridem Germaniam rexerat, literas mittit, quibus eum consulem declarauit, iussitq; ad Britannias administrandas proficisci. Igitur ille quò iussus erat abiens, audita rebellione Germanorum, eos iam congregatos aggressus magna clade affecit, depositaq; amentia ad sobrietatem coegit. Sed etiã si ille ad ea loca non peruenisset, tamen haud multo post erant supplicia luituri. Nam ut primum defectionis eorũ nuncius allatus est Romam, Domitianus Cæsar hoc audito, non sicut alter in illa ætate feciſſet (nam admodum adulescens erat) tantam rei magnitudinem suscipere non detrectauit: sed à patre habens ingenitam fortitudinem, & supra ætatem exercitatus, ilico tendebat in Barbaros. Illi autem expeditionis fama perculsi, ei se permiserunt: lucrum hoc ex ea re maximum nacti, ut sine clade pristino iugo subijcerentur. Omnibus ergo circa Galliam ut oportuit ordinatis, ne facile rursus unquam turbarentur, Domitianus clarus atq; insignis, ætatem superantibus factis, & patrium decus afferentibus, Romam regreditur. Cum supradicta uero Germanorũ defectione, ijsdem diebus etiam Scytharum conuenit audacia. Nam qui appellantẽ Sarmatæ, maxima multitudine clàm transgressi flumen Istrum, uiolenti atq; sæuissimi, propter inopinatum impetum multos Romanorũ quos in præsidijs offendêre, interficiunt: & consularem legatum Fonteium Agrippam, qui fortiter his obuius pugnauerat, occidũt: proximasq; regiones totas ferendo atq; agendo, omniaq; incendendo peruagabantur. Vespasianus autem hoc facto, & uastitate Mœsiæ cognita, Rubrium Gallum mittit pœnas de eis sumpturũ. à quo multi quidem in prælijs trucidati sunt. qui uero salui esse potuere, cum timore domũ refugêre. Hoc autem bello magister militũ finito, etiã futuri tẽporis cautioni consuluit. Pluribus em & maioribus præsidijs loca circundedit, ut omnino Barbaris esset impossibilis transitus. In Mœsia quidem ea celeritate debellatum est.

De anne

De amne ſabbatico & triumpho Veſpaſiani ac Titi celeberrimo. Cap. XXIIII

PRinceps uero Titus aliquandiu quidem Beryti cõmorabatur, ita ut diximus: inde aũt reuerſus, & per omnes quas obiret Syrię ciuitates magnificẽtiſsima celebrans ſpectacula, Iudæorum captiuis ad oſtentationẽ cladis eorum abutebatur. Conſpicit autẽ in itinere fluuium cognitione digniſsimum. Is fluit medius inter Arcas & Raphanæas Agrippæ regni ciuitates. Habet autẽ quoddam peculiare miraculum. Nam cum ſit quando fluit plurimus, neq; meatu ſegnis, tamen interpoſitis ſex diebus à fontibus deficiens, ſiccum exhibet locum uidere. Deinde quaſi nulla mutatione facta, ſeptimo die ſimilis exoritur: atq; hunc ordinem ſemper eum obſeruare pro certo compertũ eſt. Vnde etiam Sabbaticus appellatus eſt, à ſacro Iudæorũ ſeptimo die ſic denominatus. Ciuitatis autẽ Antiochenſium populus, poſtq̃ Titum aduentare cognouit, manere quidẽ intra mœnia præ gaudio non ſuſtinebat. omnes aũt obuiam ei pergere properabant, & uſq; ad triceſimũ uel eo amplius ſtadiũ progreſsi, non modo uiri, ſed etiam fœminæ cum pueris exſpectabant. Et cum appropinquantẽ uidiſſent, ex utroq; uiæ latere ſtantes dextras cum ſalutatione tendebãt: multisq; fauoribus exultãtes, cum ipſo reuertebant̃. Crebro autem inter omnes alias laudes precabantur, ut Iudæos expelleret ciuitate. Titus quidem nihil precibus iſtis indulſit, ſed otioſe quę dicebant̃ audiebat. Incerti aũt quid ſentiret, quidúe facturus eſſet, Iudæi magno & atroci metu tenebant̃. Nec enim commoratus eſt Antiochiæ Titus, ſed continuo ad Zeugma Euphratem uerſus iter contendit. Quò miſsi etiam ab rege Parthorum Vologeſo uenere, aureã ei ferentes coronam, ꝙ Iudæos uiciſſet. Eaq; ſuſcepta etiam conuiuium exhibuit regijs, atq; ita Antiochiam remeauit. Senatu uero & populo Antiochenſi multũ petentibus ut in theatrum ueniret, ubi omnis eum multitudo præſtolabatur, humaniſsime paruit. Rurſus aũt fortiter ijſdem inſtantibus, & crebro poſtulantibus expelli ciuitate Iudæos, ingenioſe reſpondit, patriã eorũ dicens quò expellendi fuerant interijſſe, nullumq; iam eſſe locum qui eos reciperet. Vnde ad aliam petitionem ſeſe conuertunt Antiochenſes, ꝙ priorem impetrare non potuerunt. Aeneas enim tabulas cum precabant̃ eximere, quibus inciſa eſſent priuilegia Iudęorũ. Sed ne id quidẽ Titus annuit. uerùm in eodem ſtatu relictis omnibus quæ habebant apud Antiochiã Iudæi, ad Aegyptũ inde diſceſsit. Iter aũt agendo cum ad Hieroſolymam ueniſſet, triſtemq; ſolitudinẽ quam uidebat, antiquæ ciuitatis claritudini compararet, diſiectorũ operũ magnitudinem & ueterem pulchritudinẽ recordatus, miſerabatur excidium ciuitatis, non ſicut alius feciſſet exultans, ꝙ talem ac tantam funditus excidiſſet, uerùm multa imprecans ſeditionis authoribus, & qui hanc pœnam ei inferre coegere: ita certus erat, ꝙ nunq̃ uirtutẽ ſuam uoluiſſet punitorũ calamitate clareſcere. Ex magnis enim diuitijs, non minima pars in ruinis adhuc inueniebat̃. Quædam enim eruebant Romani, plura uero captiuis indicantibus auferebant, aurũ atq; argentum, aliaq; inſtrumẽta pretioſiſsima, quæ domini propter incertam belli fortunam terræ condidere. Titus autem propoſitũ iter ad Aegyptum tendens, emenſa uelociter ſolitudine, peruenit Alexandriã: decretóq; ad Italiam nauigare, cum ſe

duæ legiones comitarent̃,utramq; unde uenerãt remisit: quintam quidem in Mœsiam, quintam uero decimam in Pannoniam. Captiuorũ autẽ duces Simonẽ & Ioannẽ,& alios numero septingentos uiros electos,tam magnitudine corporum q̃ pulchritudine præstantes,ilico ad Italiam portari prçcepit,cupiẽs eos in triumpho traducere. Peracta uero nauigatione pro uoto, similiter quidẽ Roma in eo suscipiendo erat affecta, & occursus exhibuit ei quos patri.Claritudinẽ uero Tito pater attulit,qui uenit obuiã,eumq; suscepit. Multitudini aũt ciuium diuinã quandã lætitiã suggerebat, q̃ uidebat in unum tres conuenisse. Non multis autem diebus pòst, unum communem triumphũ ob res gestas agere statuêre, quamuis utriq; senatus propriũ decreuisset.Prędicto aũt die,quo futura erat pompa uictoriæ,nemo ex tam infinita ciuitatis multitudine domi remãsit. Omnes aũt cum exissent,loca ubi tantũ stare possent occupauerant, quantus spectandis imperatorib.modus sufficeret,concesso necessario transitu. Cũcta uero turba militari ante lucẽ per turmas atq; ordines progressa cum rectoribus suis,& circa ostia cõstituta non palatij superioris, sed prope Isidis templum(ibi enim principes nocte illa quiescebant) prima iam aurora incipiente procedũt Vespasianus & Titus lauro quidẽ coronati,amicti uero patria ueste purpurea: & ad Octauianas ambulationes transeunt.ibi enim senatus,& ducũ proceres,& honorati equites, eorũ præstolabant̃ aduentum. tribunal aũt ante porticus factũ erat,sellęq; eburneæ in eo præparatæ.Quò cum ascendissent,consederunt. Statimq; eos militaris fauor excepit,multis uirtutẽ testimonijs prædicãs. Illi aũt inermes erãt,in ueste serica laureis coronati. Perceptis aũt laudibus eorum Vespasianus,cũ dicere adhuc uellent,silentij signũ dedit.Magnaq; omnium quiete facta surrexit,& amictu magnam partẽ capitis adopertus,solennia uota celebrauit:idemq; Titus fecit. Perfectis autẽ uotis, Vespasianus in cõmune omnes breuiter allocutus,milites quidem ad prandiũ, quod his ex more ab imperatore parari solet,dimittit.ipse uero ad portã recedit,quæ ab eo quod per illam semper triumphorũ pompa ducit̃, nomen accepit. Ibi & cibũ prius capiebant,& triumphalibus uestib.amicti, dijs ad portã collocatis cæsa hostia,inter spectacula transeuntes triumphũ ducebant,ut multitudini facilior præberet̃ aspectus.Pro merito aũt narrari multitudo eorũ spectaculorũ & magnificentia non potest,in omnibus quæ quisq; cogitauerit, uel artiũ factis,uel diuitiarũ opibus,uel naturę nouitate.Nam penẽ quęcũq; hominibus qui usquam sunt fortunatis paulatim quæsita sint,alijs alia mirabilia atq; magnifica, hæc uniuersa illa die Romani imperij magnitudinem probauere.Etenim argenti auriq; necnon eboris in omni specie operũ multitudinem,nõ ut in pompa ferri cerneres,sed ut ita dixerim omnia fluere.& alias quidẽ uestes ex rarissimis generibus purpuræ portari, alias diligẽtissima pictura uariatas arte Babylonia: gemmæ aũt clarissimæ tam multæ, aliæ coronis aureis,aliæ alijs operib. inclusæ traductæ sunt, ut appareret frustra nos earũ usquam rerum esse aliquid suspicari.Ferebant̃ etiã simulacra, quæ illi deos habent,& magnitudine mirabili, & arte nõ defunctorie facta. horumq; nihil nõ ex pretiosa materia.Quin & animalium diuersa genera producebantur, proprijs ornamẽtis induta. Erat aũt etiam quæ singula portaret

ret magna hominũ multitudo,purpureis ueſtibus atq; inauratis ornata.Ipſi etiã qui ad pompam fuerant ab alia turba diſcreti,præcipua & mirabili orna mentorũ magnificentia culti erant. Inſuper his, ne captiuorũ quidẽ uulgus inornatũ uideres, ſed uarietas & pulchritudo quidẽ ueſtiũ natam ex fatigatione corporum deformitatẽ,oculis ſubtrahebat. Maxime aũt ſtupori erat, pegmatum quæ portabant fabricatio,pro cuius magnitudine timendum ui ribus portantium occurrentes putabant. multa enim in tertiũ nidum quartumq; ſurgebant:& magnificentia fabricæ cum admiratiõe delectabat:multis aurata ueſte circundatis,cum aurũ præterea factum atq; ebur omnib. eſſet affixum.Multis aũt imitationibus bellũ aliter in alia diuiſum,certam ſui faciem demonſtrabat.Erat enim cernere uaſtari quidem fortunatiſsimam terram,totas uero interfici acies hoſtiũ:& alios fugere,alios captiuos duci:murosq; excellẽtes magnitudine machinis dirui,& caſtellorũ excindi munimina, & populoſarũ ciuitatũ mœnia diſturbari, exercitumq; intra muros infundi:cædisq; omnia loca plena,& eorũ qui manu reſiſtere nõ poterãt preces:ignemq; tẽplis immiſſum,ædiũq; ſuper dominos poſt multam uaſtationem euerſiones:atq; amnis triſtitiam,defluentis non in arua culta,neque ad hominum uel pecorũ potum,ſed per terram ex omni parte flagrantem.Hęc enim Iudæi bello paſsi ſunt:ars aũt & confectorum operũ magnitudo, neſcientibus adhuc facta tanq̃ præſentibus oſtendebant.Erat autem per ſingula pegmata captæ ciuitatis dux,ita ut captus fuerat ordinatus.Multæ etiã naues ſequebant.Spolia uero alia quidẽ paſsim ferebant. eminebant autem ea quæ apud Hieroſolymam in templo reperta ſunt,menſa aurea ponderis talenti magni,& candelabrũ ſimiliter quidem auro factum, ſed opere cõmutato ab uſus noſtri conſuetudine. nam media quidẽ columna baſi hærebat, tenues aũt ab ea cannulæ producebant,formatæ ad ſimilitudinẽ fuſcinæ,ad ſummũ quæq; in lychni ſpeciem fabricatæ.erant aũt numero ſeptẽ, ſeptimi diei,qui apud Iudæos eſt,indicantes honorẽ. Poſt hæc aũt portabat lex Iudæorum,nouiſsima ſpoliorũ. Deinde tranſibant plurimi uictoriæ ſimulacra portantes,omnia ex auro & ex ebore facta. Poſt hæc Veſpaſianus prior ibat,& Titus deinde ſequebat.Domitianus aũt adequitabat, ipſe quoq; ornatus pulchritudine,dignũq; ſpectari exhibens equũ. Pompæ aũt finis fuit Capitolini Iouis templũ,quò poſtq̃uentũ eſt,conſtitere.Erat aũt uetus mos patrius,operiri donec ducis hoſtiũ mortẽ quiſpiã nunciaret. Is erat Simon Gioræ,tunc inter captiuos in pompa traductus: laqueo uero circundatus p forum trahebat,quo eum ſimul cæderent qui ducebant. Lex autẽ Romanis eſt,ibi necare criminũ reos morte damnatos. Poſtq̃ igitur eum finem uitæ habere nunciatũ eſt,omniũq; fauor ſecutus eſt,tũc hoſtias inchoauere.hiſq; ſecundo per uota ſolennia omine peractis,in palatiũ receſſere.Et alios quidem epulis ipſi excepere, alijs aũt omnibus domi cõuiuiorũ inſtructi erant apparatus.Hunc enim diem urbs Romana celebrabat,uictoriæ quidẽ in hoſtes gratulatoriũ,finẽ uero malorũ ciuiliũ, & ſpei bonæ pro felicitate principium.Poſt triumphos uerò,& Romani imperij firmiſsimũ ſtatũ, Veſpaſianus Paci templũ ædificari decreuit.Itaq; mira celeritate,& quæ hominũ cogitationẽ ſuperaret,effectũ eſt.Magna enim diuitiarũ largitate uſus,inſuper

perfectis id picturæ ac figmentorũ operibus exornauit. Omnia namq; in illud fanum collecta ac depoſita ſunt, quorum uiſendorum ſtudio per totum orbem, qui ante nos fuerunt, uagabantur: quomodo aliud apud alios ſitum eſſet, uidere cupientes. Hic autem repoſuit etiam quę Iudæorum fuerant inſtrumenta, his ſe magnifice ferens. Legem uerò eorum, & penetralium uela purpurea in palatio condita ſeruari præcepit.

Herodium & Machærus à Baſſo capta. Cap. XXV

IN Iudæam uero legatus miſſus Lucilius Baſſus, ſuſcepto à Cereali Vetiliano exercitu, caſtellũ quidẽ Herodion cũ præſidio deditiõe cepit. Pòſt aũt omni manu militari collecta, multi aũt in partes diuiſi erant, & legione decima bellũ inferre Machærunti ſtatuit. Valde enim neceſſariũ uidebat id excindi caſtellũ, ne multos ſui munimine ad defectionẽ inuitaret. Nam & ſalutis ſpem habitatorib. certã, & aggredientib. hæſitationem atq; formidinẽ, natura loci præſtare maxime poterat. Nam ipſum quidem quod muro cinctũ eſt, ſaxoſus eſt collis, in procerã altitudinẽ ſurgens, & ob hoc etiã capi difficilis uidet: ſed ne uel accedi poſſet eò natura excogitarat, quæ uallibus eum ex omni parte uallauerat, quarũ altitudo oculis comprehendi nõ poſſet: nec tranſire erat facile, nec aggeſtu ulla ratione cõpleri poſsibile. Nam ea quæ ab occidente ſecat uallis, LX ſtadijs diſtendit, unde Aſphaltites lacus ei limitẽ facit. ex hoc uero tractu ipſe Machærus altiſsimo uertice ſupereminet. A ſeptentrione aũt & meridie, ualles magnitudine quidem ſupradicta cingunt, ſimiliter uero ſunt inextricabiles ad oppugnationem. eius uero uallis quæ ab oriente eſt, altitudo nõ minor centũ cubitis inuenitur: monte uero ex aduerſo Machærunti poſito terminat. Ea loci natura perſpecta rex Alexander, primus in eo caſtellũ cõmuniuit, quod poſtea Gabinius bello cũ Ariſtobulo geſto depoſuit. Herodi aũt regnanti, omnib. locis dignior cura uiſus eſt, & cõſtructione tutiſsima, propter Arabũ præcipue uicinitatẽ. namq; opportune ſitus eſt, eorũ fines proſpectans. Magno ergo locũ muro amplexus ac turribus, ciuitatẽ illic fecit incolis, unde in arcẽ ipſam ferebat aſcenſus. Quin & circa ipſum uerticẽ rurſus murũ ædificauerat, turresq; in angulis ſexagenorũ cubitorũ erexerat. In medio aũt ambitu regiã ſtruxerat, magnitudine ſimul habitationũ & pulchritudine locupletẽ. Multas uero ciſternas recipiẽdis aquis abundeq; ſnppeditandis, locis maxime idoneis fecerat: ueluti cum natura certaret, ut quod illa ſitu loci expugnabile fecerat, ipſe manu ſtructis munitionibus ſuperaret. Inſuper enim & ſagittarũ multitudinẽ machinarũq; repoſuit: & omnẽ apparatũ excogitauit, q̃ habitatorib. poſſet magnæ obſidionis præſtare contemptũ. Erat aũt in ipſa regia ruta mirabilis magnitudinis: à nulla em̃ ficu uel celſitudine uel magnitudine uincebat. Ferebant aũt eam ex Herodis tẽporibus perſeueraſſe: manſiſſetq; ulterius profecto, ſed ab Iudæis qui locum ceperant exciſa eſt. Vallis autẽ, qua ciuitas à parte ſeptentrionali cingit, quidam locus Baaras appellatur, ubi radix eodem nomine gignitur: quæ flammæ quidẽ aſsimilis eſt colore, circa ueſperã uero ueluti iubare fulgurans, accedentibus eamq; euellere cupientibus facilis nõ eſt: ſed tam diu refugit, nec prius manet, q̃ ſi quis urinam muliebrem uel menſtruum ſanguinem ſuper eam fuderit. quinetiam

tunc

tunc ſi quis eam tetigerit,mors certa eſt, niſi forte illam ipſam radicē ferat de manu pendentē.Capitur autem alio quoq; modo ſine periculo, qui talis eſt: Totam enim circūfodiunt,ita ut minimum ex radice terra ſit conditum.dein de ab ea religant canem : illoq; ſequi eum à quo religatus eſt cupiente,radix quidē facile euellitur:canis uero continuo moritur,tanquam eius uice à quo herba tollenda erat,traditus.nullus enim poſtea accipiētibus metus eſt.Tantis autem periculis propter unam uim capi eam operæpretium eſt.Nam quæ uocātur dæmonia,peſsimorum hominum ſpiritus,uiuis immerſa,eosq; necantia quibus ſubuentum nō fuerit:hæc cito,etiam ſi tātummodo admoueatur ægrotantibus,abigit.Fluunt autem ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum,multū inter ſe ſapore diuerſi.Alij namq; amari ſunt,alijs nihil dulcedinis deeſt.Multi autem frigidæ aquæ ortus , non ſolū in humilioribus locis fontes alternos habent:ſed quod amplius quis miretur,in proximo quædam ſpelunca cernitur,non quidem alte caua,ſaxo autē imminēte protecta:ſuper hoc ueluti duæ māmæ inter ſe paululum diſtantes eminent:& altera quidem frigidiſsimum fontem,altera calidiſsimū fundit:qui mixti lauacrum ſuauiſsimum præbent,multisq; morbis ac uitijs ſalutare:maxime uero neruorum curationi cōueniens:habetq; idem locus metalla ſulfuris & aluminis. Baſſus autem contēplatus undiq; regionem,ualle orientali repleta acceſſum parare ſtatuit:opusq; inchoauit,properans aggerem quamplurimū extollere, facilēq; per eum oppugnationem facere.Qui uero intus fuerāt deprehenſi,ab externis ſegregati Iudæi,illos quidem coegere,inane uulgus eſſe exiſtimātes, inferiorem obſeruare ciuitatē,ac pericula priores excipere:ſuperius uero caſtellum ipſi occupatū tenebant,& propter munitionis firmitatē, & ut ſaluti ſuæ conſulerent.Impetraturos enim ſe ueniā opinabantur, ſi locum tradidiſſent Romanis.Prius aūt uolebant ſpem declinandæ obſidionis experiēdo cōuincere:ideoq; alacri animo in dies ſingulos excurſus habebāt, & cum his quos ſors obtuliſſet conſertis manibus,multi moriebātur , multosq; Romanos interficiebant.ſemper autē utriſq; ex tempore plus uictoriæ captabatur:Iudæis quidem,ſi incautiores aggrederētur:in aggere autem poſitis,ſi improuiſum excurſum eorum bene ſepti armis exciperēt. Sed non is erat finis obſidionis futurus.Res autē quædam fortuito geſta,inopinatā caſtelli tradendi neceſsitatem Iudæis impoſuit.Erat inter obſeſſos iuuenis & audacia ferox, & manu ſtrenuus,Eleazarus nomine.is autem fuerat excurſibus nobilis,multos egredi aggeſtūq; prohibere cogitās,& in prælijs ſemper grauiter Romanos afficiens:audaciaq; ſua ſocios proſequens,impetum quidem facilem his,periculo autem uacuū diſceſſum efficiebat nouiſsimus recedēdo.Itaq; diſcreta quodam die pugna,& utraq; parte digreſſa,ipſe tanq̄ deſpiciēs omnes, exiſtimās neminem tunc hoſtium prælium excepturū,extra portā remanſit:& in muro ſtantes alloquebatur,tota mente illos attendens.Hanc aūt opportunitatē uidit quidam ex caſtris Romanorū Aegyptius,nomine Rufus : & quod nemo ſperaſſet,impetu facto cum ipſis eum armis repente correptum , cū hoc uiſo ſtātes in muro ſtupor teneret,in caſtra Romanorū traduxit. Poſtq̄ uero dux nudum præcepit extendi,& in aperto conſtitutū,ut ex ciuitate cōſpicerēt,cædi uerberibus,uehemēter Iudæos cōfudit caſus iuuenis,uniuerſaq; ciuitas in

fletu erat & queſtibus, unius uiri clade perculſa. Id ubi Baſſus animaduertit, cõſiliorũ aduerſus hoſtes hoc principiũ ſumpſit: eorumq; miſerationẽ augere cupiẽs, quatenus coacti pro eius ſalute caſtelli traditionem facerẽt, q̃ ſperauit adeptus eſt. Nã ipſe quidẽ, uelut mox Eleazarũ ſuſpenſurus, crucẽ defigi iuſsit. ea uero cõſpecta, maior caſtellanos dolor inuaſit, & ululando querebãtur, intolerabilẽ eſſe calamitatẽ uociferantes. Tunc igitur Eleazarus eos orabat, ne uel ſe deſpicerẽt, mortem miſerrimã ſubiturum, ſibiq; ipſis ſalutẽ præberẽt, poſtq̃ iam ſubacti omnes Romanorũ uiribus ac fortunæ concederent. Illi autẽ & eius ſermone fracti, & quod multi intus pro eo precabantẽ (ex magna enim & numeroſa cognatione genus ducebat) & contra ingeniũ ſuũ miſericordia uicti ſunt: & quibuſdã celeriter miſsis colloquebãtur, caſtelli traditionem facere petẽtes, ac reddito ſibi Eleazaro, ſine metu dimitti. Cum autẽ his aſſenſus eſſet dux Romanorũ, multitudo ciuitatis inferioris, inita ſeparatim cũ Iudæis cognita pactiõe, ipſi clàm nocte aufugere ſtatuere. Cũ uero portas aperuiſſent, ab his qui deditionẽ promiſerant ad Baſſum nuncius uenit, ſiue inuidia ſalutis eorũ ſiue formidine, ne eorum fugę cauſam ipſi præſtarent. Sed fortiſsimi quidem fugiẽtium, qui præceſſerant, euaſere. reliquorũ autem uiri quidem mille ſeptingenti perempti ſunt, mulierculæ uero & pueri in ſeruitium ducti. Spõſiones autem cum his qui caſtellum dedidere habitas, Baſſus conſeruandas eſſe ratus, & ipſos dimiſit, & Eleazarum reddidit.

De Iudæis à Baſſo interemptis & Iudæa diuendita. Cap. XXVI

His autem adminiſtratis, in ſaltũ, qui appellatur Iardes, ducere properabat exercitum. multi enim illuc congregati eſſe nunciabantur, qui pridem tempore obſidionis, ex Hieroſolymis & Machærunte profugerant. Ergo cum ad locum ueniſſet, neq; falſum fuiſſe nũcium reperiſſet, primo quidem omnem locum cum equitibus cingit: ut ſi quis Iudæorum conatus fuiſſet euadere, fugiendi per equites copiam non haberet. pedites autẽ ſyluam iuſsit cædere, in quam confugerant. Hoc modo ad neceſsitatem adducti ſunt fortiter aliquid faciendi, uelut ex audaci certamine fortaſſe fugam etiam reperirent. Itaq; ſimul uniuerſi, & cum clamore impetu facto, in eos à quibus cincti fuerant, irruunt. Illi autem fortiter excipiebant: multaq; his audacia illis contentione uſis, diu quidem prælium tractum eſt, non autem ſimilis euenit finis pugnæ certantibus. Nam Romanorum quidem duodecim tantum contigit occumbere, neq; multos ſauciari: Iudæorũ uero ex illo prælio nullus euaſit. Sed cum non eſſent pauciores tribus milibus, proſtrati ſunt omnes: eorumq; dux Iudas Iairi filius, de quo ſupra meminimus, qui ordini cuidam præpoſitus cum Hieroſolyma obſideretur, quibus demerſus fuerat cloacis, latenter effugit. Eodem uero tempore Cæſar etiam ad Liberiũ Maximum ſcripſit (erat aũt procurator) ut oẽm terrã uẽderet Iudæorũ. nec enim ciuitatem in ea condidit proprium ſeruans ſibi eorũ agrum. Solis autẽ octingentis militibus illic relictis, locum dedit quem incolerent, qui uocatur Ammaus. diſtat autem ab Hieroſolymis triginta ſtadijs. Stipendium uero ubicũque degerent Iudæis indixit: binasq; drachmas ſingulis annis deferre in Capitolium iuſsit, ita ut antehac Hieroſolymorum templo pendebant. Et res quidem Iudæorum illo tempore hunc ſtatum habebant.

De

De clade Antiochi regis & eruptione Alanorum in Armeniam. Cap. XXVII

IAm uero quarto anno Veſpaſiano adminiſtrãte imperiũ, contigit Comagenes regẽ Antiochum in maximas clades cum tota domo incurrere, ex cauſa huiuſmodi. Ceſennius Petus, qui tunc Syriã adminiſtrabat, ſiue re uera, ſeu propter inimicitias Antiochi (certum nõ ualde patefactũ eſt) literas ad Cęſarẽ miſit, Antiochũ dicẽs deficere ab Romanis cũ Epiphane filio decreuiſſe, pactis habitis cũ rege Parthorũ: propterea q́; debere illos antè capere: ne ſi priores nouas res adorti eſſent, totũ Romanorũ imperiũ bello perturbarẽt. Nõ erat aũt Cæſar huiuſmodi nunciũ ad ſe perlatum neglecturus. Nam uicinitas regũ, maiore negotiũ prouidentiã dignũ eſſe faciebat. Samoſata enim Comagenes maxima ciuitas iuxta Euphraten ſita eſt, ut eſſet Parthis (eo namq; id cogitauere) facillimus trãſitus, tutum aũt receptaculũ. Fide igit̃ habita, & poteſtate ſibi permiſſa, ut ageret quod expedire uideretur, negligẽdũ nõ putauit. Subito tamẽ, Antiocho eiusq́; ſocijs nihil opinantibus, in Comagenẽ ingreſſus eſt, ex legionibus quidẽ ſextã ducẽs, & inſuper quaſdã cohortes alasq́; equitũ. habebat aũt auxilio reges, Chalcidicæ Ariſtobulũ, Emeſæq́; Sohemũ. Introitus autẽ illis erat ſine certamine, quod nemo indigenarũ manus ualebat opponere. Antiochus em̃ inſperato perculſus nũcio, bellum quidem cõtra Romanos nec cogitatione concepit. Decreuit aũt, toto regno in eo quo erat ſtatu relicto, cũ cõiuge ac liberis egredi, hoc ſe Romanis purũ ab ea ſuſpiciõe quæ ſibi ingereretur probaturũ eſſe ratus. progreſſusq́; de ciuitate centum triginta propemodũ ſtadijs, in campo tabernaculum ponit. Petus autẽ in Samoſatam qui eam capeſſerent mittit, & per eos ciuitatẽ tenebat. ipſe uero cum alio milite in Antiochum ire tẽdebat. Non tamen rex uel ipſa neceſsitate adductus eſt aduerſum Romanos aliquid bellicũ gerere: ſed fortunã ſuã queſtus, quiduis pati ſuſtinebat. adoleſcentib. aũt, belliq́; peritis, uiq́; corporis præſtantibus filijs eius non erat facile in calamitate ſine pugna durare. Itaq; ad uirtutem ſe conferunt Epiphanes & Callinicus. Vehementi autem pugna per totã diem habita, inſigni fortitudine demonſtrati ſunt: nullaq́; parte ſuarum uiriũ diminuta diſcedunt. Antiocho uero neq; pugna hoc modo peracta manere domi tolerabile uidebat̃: ſed abducta cõiuge cũ filiabus in Ciliciã fugit, atq; hoc facto militũ ſuorũ animos fregit. nam ueluti deſperato ab eo regno defecere, & ad Romanos ſe trãſtulere, omniumq́; erat deſperatio. Ergo priuſquam penitus deſtituerentur auxilijs, Epiphani cum cæteris ſeruare ſe ex hoſtibus erat neceſſarium. fiuntq́; omnes equites decẽ, qui cum his unà trãſgreſsi ſunt flumen Euphratẽ. hinc iam ſine metu profecti, cũ ad Vologeſem Parthorum regem ueniſſent, nõ quaſi profugi deſpecti ſunt: ſed ac ſi fortunam priſtinam retinerẽt, omni honore digna ti ſunt. Antiochũ uero, ubi Tarſum Ciliciæ uenit, miſſo centurione Petus uinctum Romam tranſmiſit. Veſpaſianus aũt ita regem ad ſe deduci non paſſus eſt: dignius eſſe ratus, ueteris amicitiæ habere rationẽ, q̃ belli occaſiõe inexorabilem iracundiã ſeruare. Itaq; iubet ei iter agẽti auferri uincula, intermiſſaq́; interim profectione Romam, apud Lacedæmonem degere: magnos uero ei pecuniæ reditus præbet, ut nõ modo copioſe, ſed etiam regie uictũ haberet. His Epiphanes & cęteri cognitis, qui patri ante metuebãt, magna cura & in-

extricabili animos relaxarũt, & ipſi quoq; ſpem reco̅ciliandi cũ Cæſare concepere. Cum autem etiã Vologeſes de his ſcripſiſſet ad Cæſarẽ (nec em̃ quam uis feliciter ageret, extra Romanum uiuere patiebantur imperiũ.) & cum Cæſar his manſuete facultatem dediſſet, Romã uenerunt. patre autem ad eos ex Lacedæmone ſtatim aduecto, cũ omnis honor eis haberetur, ibi mãſere. Alanorum autem natio, quod quidem Scythæ ſint, iuxta flumen Tanaim & Męotides paludes ſedes habentes, iam quodam loco memorauimus. His uero temporibus inito cõſilio, ut terram Mediam, & ulterius prædãdi cauſa peruaderent, cum rege Hyrcanorum colloquũtur. namq; is eſt illius tranſitus dominus: quem rex Alexãder ita fecerat, ut portis ferreis clauderetur. Aditu autem ſibi præbito, uniuerſi nihil ſuſpicãtibus Medis incumbũt: eorumq; fines populoſos, omnigenumq; pecorum plenos diripiebant, cum reſiſtere nullus auderet. Nam qui regnũ eius terræ obtinebat Pacorus, metu perculſus, in difficiliora loca refugiẽs, cæteris quidem bonis omnibus ceſſerat: uix autem ab illis coniugem ac concubinas ſuas captas, datis centũ talentis redemerat. Summa ergo facultate ſine pugna prædabundi, & uſq; ad Armeniã uaſtantes omnia proceſſere. Eius autem Tyridates rex erat. Qui cum his obuius bello conflixiſſet, nõ multum abfuit quin uiuus in illa acie caperetur. Procul enim quidam miſſo eũ laqueo circũdatũ tracturus fuerat, niſi celeriter gladio rupiſſet laqueum, atq; ita fugiſſet. Illi autem pugna multo magis efferati, terrã quidẽ depopulati ſunt: magnã uero hominum multitudinẽ, aliamq; ducentes prædam ex utroq; regno, ad ſua domicilia rediere.

Excidium Maſſadæ caſtelli munitiſſimi. Cap. XXVIII

APud Iudæã uero mortuo Baſſo, Flauius Silua in adminiſtratione ſuccedit: & aliã quidem terrã bello ſubactã uidens, unum aũt adhuc rebelle ſupereſſe caſtellũ, omni quæ in illis locis habebat manu collecta, aduerſus id militẽ mouit. Nomẽ eſt aũt caſtello Maſſada. Princeps uero ſicariorũ, à quibus fuerat occupatũ, erat uir præpotẽs Eleazarus, ex origine Iudæ, qui nõ paucis Iudæis perſuaſerat, ut ante diximus, ne profeſsionẽ facerẽt, quando cenſor Cyrenius in Iudæam miſſus eſt. Tunc enim ſicarij conſpirauerunt in eos, qui Romanis dicto audientes eſſe uellẽt: omniq; modo his quaſi hoſtibus utebãtur, diripiendo quidem & abigendo eorum bona, ignem uero domibus inijciẽdo. Nihil enim illos ab alienigenis differre dicebãt, qui pugna etiam petendam Iudęorum libertatem tanta ignauia prodidiſſent: magisq; ſe optare ſub Romanis ſeruitiũ profeſsi eſſent. Erat autem id plane cauſatio, & crudelitatis atq; auaritiæ dicebatur obtentu: manifeſtum aũt rebus effectum eſt. Nam ijdem illi & defectionis ſocij fuerunt, & bellum cum Romanis cõmuniter ſuſcepere. Cauſa uero peior illorũ in eos facta eſt: & cum mẽtita prior eorum refelleretur occaſio, peius tractabant eos, qui nequitiæ ſuæ iuſtis aſſertionibus exprobrarẽt. Fuit enim quodãmodo illud tẽpus apud Iudæos omniũ generũ malitiæ fœcundiſsimũ: ut nullũ opus intermitteretur infectũ: nec ſi quis excogitãdo fingere uoluiſſet, haberet quo magis nouũ aliquid inueniret. Ita & priuatim & communiter omnes unum erant, & exuperare alium alius tam impietatẽ q̃ iniquitate in proximos certabant: potẽtes quidẽ multitudinem male tractando, multitudo uero ad interi-

tum

tum potentium properando. Illis aũt erat dominandi cupiditas, his aũt uim faciendi, bonaq; locupletũ diripiẽdi. Primi quidẽ ſicarij fuere iniquitatis in propinquos & crudelitatis autores, nullo neq; uerbo indicto ad iniuriam, neq; facto intentato ad exitiũ eorũ quibus inſidiarent penitus prætermiſſo. Verũ & hos Ioannes moderatiores eſſe demonſtrauit. Non ſolũ enim omnes interficiebat qui neceſſaria & profutura ſuaderent, tanq̃ inimiciſsimos maxime ciues eiuſmodi impetens, ſed etiam patriã malis plurimis cumulauit: qualia facturus fuerat qui deũ quoq; iam eſſet auſus impietate cõtemnere. Nam & menſa nefaria ueſcebat, & legitimã patriamq; exterminauerat caſtimoniam: ut iam ſit minime mirũ, ſi manſuetudinis cõmunionem minime ſeruabat hominibus, qui dei pietatem furore contempſerat. Rurſus Simon Gioræ, quid mali non cõmiſit, quá ue liberorum corporum iniuria temperauit, qui eum creauere tyrannum? Quæ uero eos amicitia, quę́ue cognatio ad quotidianas cædes non ferociores effecit? namq; alienos quidẽ male tractare, inertis nequitiæ opus eſſe arbitrabant: clariſsimam uero gloriam parere crudelitatẽ in familiariſsimos exiſtimabant. Horũ furoris æmuli, etiam Idumæi fuere: illi enim ſceleratiſsimi peremptis põtificibus, ne qua pars conſeruaret pietatis in deũ, totũ quod ex ciuitatis facie ſupererat, abſcidere, ſummamq; per omnia iniuſtitiam induxerunt: in qua illud hominũ genus, qui Zelotæ appellati ſunt, uiguit: qui nomen factis uerũ probauerunt. Omne enim malitiæ facinus æmulati ſunt, nullo inæmulato, quod ante commiſſum memoria tradidit, prætermiſſo: quamuis nomen ſibi ex bonorũ æmulatiõe impoſuiſſent: qui eos quos læderent, propter efferam ſui naturã cauillando fallebant, qui malorũ quæ maxima eſſent, bona ducebant. Itaq; debitũ uitæ finẽ inuenere, merita illis omnibus pœna dei uoluntate decreta. Cuncta em̃ quæ natura hominis poſſet ferre ſupplicia, in eos uſq; ad extremũ uitę́ termi nũ congeſta ſunt, quæ uarijs perempti cruciatibus pertulere. Fortaſſe dixerit aliquis minora eos q̃ commiſere perpeſſos, uerũ qua tandẽ digna tantis ſceleribus pœna affici poterant? De illis aũt qui in eorũ crudelitatem incidere runt, nõ eſt huius temporis pro merito conqueri. Rurſum igit̃ ad eam narrationis partẽ redeo, unde digreſſus ſum. Venit em̃ dux Romanorũ contra Eleazarũ, & qui cum eo Maſſadam tenebant, ſicarios, exercitũ ducens. & fines quidẽ ſtatim omnes obtinuit, præſidijs ubiq; locis opportuniſsimis collocatis: caſtellũ aũt muro circundedit, ne quis obſeſſorũ fugiendi facultatẽ haberet, utq; cuſtodes perſeuerarent. ipſe uero caſtris locũ occupat, ad obſidionem quidem idoneũ, quem delegerat, qua parte caſtelli rupes mõti proximo applicabant, cæterum difficilem ad copias utenſilium. Non ſolũ enim cõmeatus ex longinquo, & cum labore Iudæorum maximo portabant, quibus hæc fuerat cura mandata, uerumetiam potus aliunde in caſtra ducebat, quoniam in eo loco nullus fons proximus naſcebatur. His autem diſpoſitis, Silua obſidionem aggreſſus eſt, artis ac laboris egentẽ, propter caſtelli munitionem, cuius natura huiuſmodi eſt: Saxum gyro non exiguum, & excelſum longitudine, undiq; abruptis atq; altis uallibus cingitur inuiſibili ſuper fundo habens ſcopulos: ipſæq; omnium ſunt animaliũ greſsibus inacceſſæ, niſi quod duobus modis idem ſaxum in difficilem explicatur aſcenſum. Eſt

autem

autem unũ iter ab lacu Aſphaltite ad ſolis ortũ, & alterũ ab occidẽte facilius ambulari. Vocaſ autem unũ coluber, ex anguſtia crebriſq; flexibus capta ſimilitudine. Quæ enim prominet rupes, frangiſ, ac ſæpe in ſe reuertens, paulatim rurſum produciſ: uixq; illo itinere gradiens promouet pedem. namq; mutanti ueſtigiũ, neceſſe eſt altero pede niti. Eſt aũt certa pernicies, ſi quis labaſ. altitudo enim rupiũ utrinq; dehiſcit, ut quæ horrore quemuis terrere audaciſsimũ poſsit. Per eiuſmodi uiam cum xx ſtadijs aſcenderis, quod reſtat uerticis eſt non in acutũ finẽ coacti, ſed ut habeat in ſummo planiciẽ. In hac primus quidẽ Ionathas pontifex caſtellũ ædificauit, & appellauit Maſſa dam. Poſt aũt Herodi magno ſtudio fuit loci illius ſtructio. Nam & murum per omnem eius gyrũ erexit, ſtadiorũ ſpacio ſeptem, è candido lapide factũ, & duodecim altum, latumq; octo cubitis: & xxvii turres quinquagenorũ cubitorum in eo ſtabant: ex quibus aditus erant in ædes circa omnem murũ intus ædificatas. Rex enim uerticem, ꝙ fœcundus, omniq; planicie mollior eſſet, culturæ deſtinauerat: ut ſi quando externorũ alimentorũ penuria cõti giſſet, ne hac quidẽ laborarent, qui ſalutem ſuam caſtello credidiſſent. Quin & regiam ſibi ædificauerat, ab occidentalis partis aſcenſu, intra mœnia quidem arcis poſitã, uergentem aũt ad ſeptentrioueẽ. regiæ uero murus erat magnus, ac firmiſsimas quatuor celſitudine ſexagenorũ cubitorum in angulis turres habebat. Membrorũ autem intus, & porticuũ itemq; balnearũ uaria erat & ſumptuoſa conſtructio, columnis quidem è ſingularibus ſaxis undique ſubſtitutis, parietibus aũt membriſq; ſolida cõpage lapidũ uariatis. Ad ſingula uero habitacula, & in ſummo, & circa regiam, & ante turres multos magnosq; puteos in ſcopulis exciderat, cuſtodes aquarum: tantam molitus abundantiam, quantam qui fontibus uterenſ haberent. Foſſę uero iter ex regia in arcem ſummã ducebant, quas foris nemo cernebat. Sed ne manifeſtæ quidem uiæ facilẽ ſui uſum præbere hoſtibus poterant. Nam orientalis quidem uia natura eſt inacceſſa, ut ſuprà memorauimus. Occidentalẽ uero, magna in anguſtia poſita turri concluſit, quæ non minore mille cubitorũ ſpacio ab arce diſtaret, quam neq; tranſire poſſe, neq; capi facile uidebaſ. Inextricabilis aũt, quamuis licenter ambulantibus, fuerat fabricata. Ita quidẽ aduerſus hoſtiles impetus natura ſimul & manu caſtellũ erat cõmunitũ. Intus aũt repoſiti apparatus, magis & diuturnitatẽ & opulentiam iuuere. nam & frumentũ multum erat conditũ, & quod in longũ tempus ſufficere poſſet: uinumq; multũ & oleum: inſuper aũt cuiuſq; leguminis fructus, & palmulę coaceruatæ. Cunctaq; reperit Eleazarus, caſtello per dolũ cum ſicarijs occupato, matura, nihilq; recens depoſitis deteriora: quanq̃ ferè ex quo apparata ſunt, ad excidiũ à Romanis illatum, cõtum annorũ tempus agebaſ. Quinetiã Romani fructuũ reliquias incorruptas offendêre. Si quis aũt cauſam diuturnitatis auram eſſe exiſtimet, nõ errauerit, quod arcis altitudine ab omni terrena ac fœculenta materia ſit remota. Inuenta eſt autem omnigenũm quoq; armorũ multitudo, ab rege cõdita, quæ decem millibus uirorũ ſufficerent, ferrumq; infectũ, necnon æris & plumbi materia: quippe ut magnis de cauſis factũ crederes apparatum. Aiunt enim Herodem idipſum caſtellum ſibi ad refugiũ parauiſſe, duplex periculũ ſuſpicantem: unũ quidem ab Iudæorum

rum populo:ne ſe depoſito,illos qui antea reges fuerant,ad principatū redu ceret.Alterū uero maius atq; atrocius,ab regina Aegypti Cleopatra.Hęc em̃ ſuam ſententiā non celabat,ſed cum Antonio ſæpe uerba faciebat, poſtulās Herodē interfici,ſibi aūt obſecrans regnū Iudæorū donari.Et magis qs miraretur,nondū eius imperio Antoniū paruiſſe,male eius amore mancipatū q̃ non donaturū ſperaſſet.Propter eiuſmodi metus Herodes conditā Maſſā dam,extremum belli contra Iudæos Romanis opus reliquit.Nam quia foris iam locū omnem muro cinxerat dux Romanorū,ſicut ſuprà diximus, ac ne quis effugeret diligentiſsimè procurauerat:incipit oppugnationē,uno tantum loco reperto,qui aggerum iactū poſſet excipere.Nam poſt eam turrim quæ iter ab occidente,quod ad regiam ſummumq́; montē duceret,præcludebat,erat quædam continentia ſaxi uaſtior latitudine,multumq́; porrecta: celſitudine aūt Maſſādæ trecentis cubitis inferior,quam Leucen appellabāt. Hanc igitur Silua ut aſcendit ac tenuit aggerem apportare militibus iuſsit:illis aūt alacri animo & magna manu operantibus, ſolidus ad ducentos cubitos erectus eſt tumulus. Verū neq; firma neq; ſufficiens machinis ferendis hæc menſura uidebat̃:ſed ſuper eum tribunal, conſtructis ſaxis ingentibus, factū eſt,altū itemq́; latū cubitis L. Erat aūt & aliarū machinarum fabrica illis aſsimilis, quas primo quidē Veſpaſianus ad oppugnationes,poſtea uerò Titus excogitauerat:& turris LX cubitorum effecta eſt,tota ferro conſepta, unde multis baliſtarum tormentorumq́; iaculis Romani cito eos repulere, qui de muro pugnabāt,& caput exerere prohibuere. Simul aūt ingenti etiā ariete fabricato, Silua crebro murū pulſari iubet:ac uix quidem tamen aliquam eius deijcit partem interruptam.Cito aūt præuenere ſicarij muro intus altero conſtituto,qui ne machinis quidem ſimile aliquid pateret̃:mollis enim adhuc erat,& impetus laxare uiolentiam poterat, hoc modo conſtructus.Trabes proceritate magnas, & quà ſectæ ſunt continentes cōpoſuere: earū autē ordines erant duo ſimiles,tantumq́; diſtantes quanta eſſet muri latitudo:& inter eos ambos replebant aggere ſpatiū.ne uero creſcente cumulo terra defflueret,alijs trāſuerſis trabibus quas in longitudinē poſuerāt colligabant.Erat ergo illis opus quidem ædificio ſimile:ſed quod cedenti inferebant̃ machinarū ictus euaneſcebant,lutoq́; ſubſidente ſtrictiorē fabricam faciebant. Hoc ubi Silua conſiderauit, igni magis murū captum iri putans, multas quidē ardentes faces militibus intrò iaculari præcepit:murus autem, quippe ut magna ex parte lignis conſtructus,ignē cito cōprehendit: & uſq; ad limū ſui laxitate calefactus,ingenti flamma colluxit. Incipiente quidē adhuc incendio,ſpirans aquilo Romanis erat horribilis: auertens em̃ deſuper flammam in eos abigebat,& penè machinas quaſi iam conflagraturas deſperauerant.deinde flatu mutato,ueluti diuina prouidētia excitatus auſter,multa ui in aduerſum eum murum repulit:iamq́; totus ardebat ex alto. Romani quidē cum dei uterent̃ auxilio,ad caſtra lęti digrediebant̃,decreto hoſtes luce aggredi,& nocte uigilias accuratiores facere,ne quis eorū clàm ſubterfugeret.Sed neq; ipſe Eleazarus de fuga cogitabat, neq; alij cuiquā permiſſurus erat ut faceret. Videns autem murum igne conſumptum, alium uero nullum ſalutis modum neque uirtutis excogitans: ſed his quæ Romani in ſe liberosq́;

liberosq; ſuos & coniuges facturi eſſent ſi uiciſſent, ante oculos poſitis, de omniũ morte conſiliũ cepit:idq; ex præſentibus fortiſsimũ ratus,ualidioris animi ſocijs ueſperi cõgregatis,talibus eos uerbis ad facinus inuitabat.Cum olim uobis decretũ ſit,uiri fortes, neq; Romanis,neq; cuiq̃ alij ſeruire, niſi deo:is enim ſolus eſt uerus & iuſtus dominus hominũ: ecce nunc tẽpus adeſt,quod factis ueſtros probare animos iubeat. Ne igit̃ nos dehoneſtemus, antè quidẽ ſeruitutẽ nec ſine periculo paſsi, nunc aũt cum ſeruitute intolerabiles pœnas ſubituri:ſi uiuos in Romanorũ poteſtatẽ uenire cõtingat.primi enim omniũ ab his defecimus,& nouiſsimi cũ his bellũ gerimus.Puto aũt et hanc nobis à deo gratiã datã,ut bene ac liberè poſsimus mori,quod alijs nõ euenit præter ſpem ſuperatis.Nobis aũt certũ eſt,orto die futurũ excidium. Libera eſt aũt ſtrenua mortis cõditio cum affectibus: nec em̃ prohibere id hoſtes poſſunt,qui profecto nos optant uiuos abducere,neq; nos illos iam poſſumus ſuperare pugnãdo. Nam fortaſſe quidẽ ab initio ſtatim oportuit, quando libertatẽ defendere cupiẽtib.omnia & à nobiſipſis acerba peioraq; ab hoſtib.eueniebant,de dei uolũtate cõijcere,& ſcire q̃ amica ei quondam Iudæorũ natio damnata eſſet interitu:manens em̃ propitius, uel ſaltẽ nobis leuiter infenſus, nunq̃ tantorũ quidem hominũ pernicie neglexiſſet: ſacratiſsimã uerò urbẽ ſuam igni hoſtiũ excidioq; prodidiſſet.Nos autem ſoli ſci licet ex omni genere Iudæorũ ſperauimus ſeruata libertate ſuperare,tanquã nil in deũ deliquiſſemus,nulliusq; culpæ participes fuiſſemus,q̃ alios quoq; docuimus.Itaq; uidetis quemadmodũ nos uana exſpectaſſe redarguit,fortiore nobis ſperatis reb.malorũ neceſsitate illata.Nec em̃ quicq̃ nobis caſtelli natura inexpugnabilis profuit ad ſalutẽ:ſed & alimentorũ copiam,& armorum multitudinẽ,aliumq; habẽtes abundantiſsimũ apparatũ,ipſo deo manifeſtiſsime auferẽte ſpem ſalutis perdidimus. Ignis em̃ qui ferebat̃ in hoſtes, in ædificatũ à nobis murũ non ſponte reuerſus eſt.Sed hęc multorũ ira ſunt ſunt criminũ,quæ furore capti contra gentiles auſi ſumus:pro quib.quæſo ne Romanis inuictiſsimis pœnas,ſed per nos ipſos deo pręſtemus.iſtæ autẽ illis moderatiores ſunt.morientur enim coniuges iniuria uacuæ, liberi ſeruitutis expertes.Poſt illos aũt ipſi nobis honeſtã inuicẽ gratiam prębeamus, libertate ſeruata optima ſepultura. Prius tamen & pecunias & caſtellũ igne exuramus.Mœrebunt enim Romani,certe ſcio, ſi neq; corpora noſtra tenuerint,cõpendioq; caruerint.Alimẽta ſola relinquamus. hæc enim nobis erunt teſtimonio mortuis,q̃ non penuria uicti ſumus: ſed ita ut ab initio ſtatueramus, mortẽ ſeruituti prætulimus. Hæc dicebat Eleazarus:ſed non in eundẽ modum præſentiũ ſententiæ congruebant. Sed alij quidẽ ei obedire properabant,& quaſi uoluptate replebant̃,pulchrã eſſe mortẽ exiſtimantes. Qui uero molliores erant coniugũ ac familiarũ ſuarum miſericordia, uel etiam proprius quemq; apertiſsimus deterrebat interitus,aliusq; aliũ intuẽs, contrariũ uoluntatis ſuæ motum lacrymis deſignabant. Quos cum uidiſſet Eleazarus formidare,ac magnitudinẽ conſilij animis frangi,ptimuit ne etiã eos qui fortiter dicta perceperũt, effœminarẽt flentes ipſi ac deplorantes. Ergo exhortationẽ nõ intermiſit:ſed erectior,multoq; repletus ſpiritu,clariorẽ de immortalitate animę orationẽ incipit:magnaq; uſus exclamatione,

lachry-

lachrymãtes attẽtius aſpectans: Plurimũ, inquit, opinione deceptus ſum: qui putarẽ uiros fortes pro libertate certãtes, mori bene malle, q̃ uiuere. Vos aũt ne cuilibet quidẽ homini quicquã neq; audacia neq; uirtute prẽſtatis, qui etiã magna mala effugituri, mortẽ timetis: cũ oporteret uos ſuper hoc neq; cũctari, neq; expectare monitorẽ. Olim em̃ & à primo ſenſu nos erudire ſacræ patriæ orationes, maiorũ quoq; noſtrorũ factis & animis cõfirmãtibus, perſeuerabãt: quod uiuere hominis eſt, non mori, calamitas. Nã mors quidem libertatẽ animis præſtans, ad propriũ purũq; locum eas dimittit, ab omni clade futuras intactas. Donec aũt mortali corpore uinctę ſunt, unaq; malis eius implentur, quod ueriſimile dicitur mortuæ ſunt. Diuino enim cũ mortali ſocietas turpis eſt. Multũ quidẽ poteſt anima iuncta cũ corpore: inſtrumentum enim facit ſuum, latenter id mouẽs, & ultra mortalem naturam geſtis producẽs: Veruntamẽ cum pondere, quo in terrã detrahitur, quodq; ab ea pendet, abſoluta, propriũ locũ receperit, tunc beatã & undiq; liberam participat fortitudinẽ: humanis oculis, ut ipſe deus, inuiſibilis manẽs: nec enim cum eſt in corpore, conſpicitur. Nã & accedit occulta, neq; rurſus cum recedit uidetur, ut nam quidem ipſa habens incorruptã naturã, corpori autẽ cauſam præbens mutationis. Nã quod anima attigerit, hoc uiuit atq; uiget: unde uero digreſſa fuerit, hoc marcidũ moritur: tantũ immortalitatis ei ſuperat. Et huius oratiõnis argumẽtũ uobis ſit ſomnus: in quo in ſe collectæ animæ, nuſquã eas diſtrahẽte corpore, iucundiſsimã quietẽ agunt: cũ deo uero pro cognatiõe degẽtes, ubiq; adſunt, ac multa futura prædicũt. Cur igitur mortẽ timere conueniat, qui ſomni diligimus quietẽ? quẽadmodũ autem nõ ſit dementiſsimum, breuitatẽ uitæ ſequẽtes, ſibimet inuidere perpetuã? Oportebat quidẽ nos domeſtica inſtitutione meditatos, alijs eſſe exẽplo promptæ uoluntatis ad mortem, Attamẽ ſi ab alienigenis etiã rei fides petẽda eſt, Indorũ uideamus ſapiẽtiæ profeſſores. Illi enim cũ ſint boni uiri, uitæ quidẽ tempus, quaſi quoddã neceſſariũ naturæ munus, inuiti ſuſtinent: properãt aũt animos corporibus ſoluere: nulloq; urgẽte neq; exagitãte malo, propter immortalis conuerſationis deſideriũ, alijs quidẽ prædicũt ſe eſſe abituros, nec eſt qui prohibeat quiſquam, ſed omnes fortunatiſsimos appellãtes eos, ad familiares ſuos mandata mittunt: ita certã ueramq; animis eſſe inter ſe cõſuetudinẽ credidere: ipſi autem cũ mandata perceperint, igni traditis corporibus, ut immaculata puraq; anima ſecernat, laudati moriunt. Facilius enim ad mortẽ illos amiciſsimi proſequunt, q̃ exterorũ hominũ quiſquam ſuos ciues, in longinquam peregrinatiõnẽ ituros. Et ſe quidẽ ipſos deflent: illos aũt beatos dicunt, quòd immortalitatis ordinẽ iam recipiãt. Non ergo nos pudebit, ſi deterius Indis ſapiamus, propriaq; ignauia leges patrias, quæ omnibus hominibus æmulandæ uidentur, inhoneſte deſpiciamus? quãquã & ſi cõtraria nos à principio inſtituiſſet eruditio, quod ſummũ bonum eſt hominibus uiuere, mors aũt calamitas: attamen tẽpus nos adhortat eam bono animo & facile tolerare, dei uoluntate & neceſſario morituros. Olim enim quantũ apparet, cõtra omne Iudæorum genus hoc decretũ poſuit deus, ut uita careremus, qui ea nõ eramus quemadmodum oportebat uſuri. Nõ auſim em̃ nobiſmetipſis aſcribere, neq; Romanis gratificari, quod nos omnes eorũ bellũ abſumpſerit. Nõ enim uiribus il-

lorũ hæc accidêre: ſed cauſa fortior interueniẽs, illis præſtitit ut uincere uide rent. Quibus enim armis Romanorũ perempti ſunt, qui Cæſareã incolebant Iudæi? ac ne defecturos quidẽ ab illis, dum diem ſeptimũ celebrarẽt, aggreſſa Cæſarienſiũ multitudo, neq; repugnãtes cum coniugibus ac liberis mactaue rũt: nec uel ipſos erubuere Romanos, qui nos tantũmodo hoſtes, quod defe ceramus, putabãt. Sed dicet aliquis, Cæſarienſibus ſemper cũ ſuæ ciuitatis Iu dæis fuiſſe diſcordiã, tẽpusq; nactos uetus odiũ exſaturaſſe: quid ergo de Scy thopolitanis dicemus? Nobiſcũ em̃ illi ꝓpter Græcos bellũ gerere auſi ſunt, ac non cũ propinquis noſtris Romanos ulciſci. Multũ igitur his fides illorũ ac beneuolentia profuit: ſiquidẽ ab ipſis cũ totis familijs acerbiſsime trucida ti ſunt, ac pro auxilijs gratias eis reddidere: nam quæ illos à nobis pati prohi buere, hæc paſsi ſunt, uelut ea ipſi cõmittere uoluiſſent. Lõgum fiet, ſi uelim nũc ſeparatim de ſingulis dicere. Noſtis enim, quod Syriæ ciuitatũ nulla eſt, quæ nõ Iudæos apud ſe habitantes occiderit, nobis q̃ Romanos plus inimi cos. Vbi etiã Damaſceni, cũ ne cauſam quidem probabilẽ cõfingere potuiſ ſent, ciuitatẽ ſuam cæde nefaria repleuere, octodecim milibus Iudęorũ cũ cõ iugibus ac familijs iugulatis. Eorũ aũt multitudinẽ plagis in Aegypto perem ptorum LX. miliũ numerũ audiebamus excedere. Illi quidẽ fortaſſe in aliena terra, cũ nullũ inueniſſent hoſtibus aduerſariũ, ita ſunt mortui. At omnibus qui domi cũ Romanis bellũ ſuſcepere, nihil deerat eorũ, quæ ſpem totã poſ ſent præbere uictorię. Arma enim & muri, & caſtellorũ inexpugnabiles fabri cæ, atq; interriti ſpiritus ad pericula pro libertate ſubeunda, cunctos ad defe ctionem reddũt fortiores: ſed hæc ad paucũ tempus cũ ſufficiſſent, ſeq; ſuſtu liſſent, maiorũ malorum extitere principiũ. Omnia enim capta ſunt, omniaq; hoſtibus ſuccubuerunt, uelut illorum nobilioris cauſa uictoriæ, nõ ad eorũ ſalutẽ, à quib. inſtructa fuerãt, apparata ſint. Et in prælio quidẽ mortuos bea tos exiſtimari oportet: repugnãtes enim & libertate nõ perdita periere. Eorũ uero multitudinis, qui à Romanis ſubiugati ſunt, quis nõ miſereatur? quis úe nõ antequam illa patiatur, mori properet? quorũ alij torti, tãq; igne q̃ uerbe ribus excruciati periere, alij ſemeſi à beſtijs ad ſecundũ earũ cibũ uiui ſerua ti ſunt: illorũ quidẽ miſerrimi habendi ſunt, qui adhuc uiuunt, qui ſæpe mor tem optãtes nõ accipiũt. Vbi eſt aũt illa magna ciuitas? Aut ubi eſt quæ totius gẽtis Iudææ metropolis fuit? Tantis quidem murorũ ſeptis munitiſsima, tot uero ante muros caſtellis turriũq; obiectis mœnib. tuta, belliq; apparatũ uix capiens, tot aũt uirorũ pro ſe pugnantiũ multitudinẽ continens, quid nobis facta eſt, quæ deũ habere incolam credebatur? Radicitus ex fundamentis ere pta eſt, ſolaq; eius monumenta reſtant, eorũ à quibus exciſa eſt impoſita reli quijs caſtra. Senes uero infelices ad cineres tẽpli aſsident, & paucæ mulieres ad turpiſsimã pudoris iniuriã ab hoſtibus reſeruatæ. Hæc ſecũ reputãs quiſ quam noſtrũ, aſpicere ſolẽ durabit, etiam ſi uiuere ſine periculo poſſit? Quis inimicus adeo patriæ, quis tam imbellis, aut parcus animę, ut eũ non pœnite at hucuſq; uixiſſe? Atq; utinã omnes fuiſſemus mortui, priuſquã illam ſacram ciuitatẽ hoſtiũ manibus uideremus excindi, priuſquã templum ſanctũ tanta impietate funditus erui: ſed quoniã ſpes nõ inſtrenua nos illexit, quod forte poterimus pro ea hoſtes ulciſci: nunc autẽ euanuit, ac ſolos neceſsitati dereli

quit

quit,mori bene ꝓperemus,noſtrimet ipſi miſereamur,& cõiugũ liberorũq; dũ nobis licet à nobiſipſis miſericordiam capere. Ad mortem nanq; ipſi nati ſumus,& quos ex nobis genuimus, eãq; fugere ne fortiſsimi quidẽ poſſunt. iniuria uero & ſeruitus,& uidere cõiuges ad turpitudinẽ duci cũ liberis,non eſt malum hominibus ex naturæ neceſsitate profectum:ſed hæc ſua timiditate perferũt,qui ante mori cũ licuit noluere. Nos autem multũ freti fortitudine,à Romanis defecimus:& poſtremo nũc illis ad ſalutem hortantibus, non paruimus. Cui igit non eſt eorum iracũdia manifeſta,ſi nos uiuos ſubiugare potuerint? Miſerandi quidem adoleſcẽtes erũt,quorũ uires corporis ad multos ſufficiẽt cruciatus:miſerãdi aũt prouectiores,quorũ ætas clades ferre nõ poterit. Videbit alius coniugẽ abduci,alius manibus reuinctis uocem filij patrẽ implorãtis exaudiet. Sed dũ liberi ſunt & gladios habẽt,pulchrũ miniſteriũ nobis præbeãt,expertes ſeruitutis hoſtiũ. Moriamur liberi,cũ filijs & coniugibus uita decedamus. Hæc nobis leges præcipiũt, hæc nos cõiuges & filij deprecanť,horũ neceſsitatem deus miſit,his contraria Romani uolũt, & ne quis noſtrũ ante excidiũ pereat,timent. Feſtinemus igit eis,pro ſperata potiũdi noſtri uoluptate,ſtuporem mortis admirationemq; relinquere audaciæ.

Adhuc eũ orare cupientẽ omnes interpellabãt: & effrenato quodã impetu pleni,ad opus incitabant:ac ueluti laruis exagitati,alius aliũ antecapere cupiebat:hoc ſpecimen eſſe fortitudinis,rectiq; conſilij exiſtimantes,ne quis extremus remanere uideretur: Tantus eos & coniugũ & filiorũ & propriæ cædis amor inuaſit. Sed nec,id quod aliquis putauerit,cum facinus accederẽt obtuſi ſunt,uerũ eam ſeruare ſententiã,quã cũ dicta perciperẽt,habuerũt:propriũ quidẽ charũq; affectum retinẽtibus cũctis,rationi uero cedentibus,quia iam optime filijs cõſuluiſſent. Simul enim ualere uxorib. cũ amplexu dicebant, ac liberos gremijs captos extremũ lachrymãtes oſculabãtur:& ſimul tanquã manibus alienis iuſſa peragẽtes uolẽtes eos cõfigebant:malorũ quæ ſubditi hoſtibus paſſuri fuerãt,cogitationẽ habentes pro ſolatio neceſsitatis ad cædem. Deniq; nemo hac audacia minor inuentus eſt. Cuncti autem cõiunctiſsimos trãsfixere:miſeri,quibus id neceſſe fuit,quibusq; filios atq; uxores occidere, malorũ omniũ uidebatur eſſe leuiſsimũ. Igitur neq; horum iam factorum dolorem tolerãtes, & interfectos læſos exiſtimãtes,ſi uel breuiſsimũ tempus eis ſuperueniret,cito quidẽ uniuerſis bonis in unũ congeſtis ignẽ inijciunt, ſorte uero ex numero ſuo decẽ lectis omniũ percuſſorib. uniuerſi etiã propter liberos ac cõiuges proſtratos cõpoſiti,eosq; cõplexi manibus, parato animo ſe mactãdos præbebãt infeliciſsimum illud exhibentibus miniſteriũ. Iſti autẽ intrepide cũctis occiſis,eãdem ſortis legem in ſua quoq; morte ſtatuerũt, ut cui obtigiſſet,nouem peremptis ſemet ſuper eos occideret. ita omnes ſibi cõfidebant,quod neq; in audendo,neq; in ſuſtinendo facinore,præſtaret alius alij. Et ad extremum cæteri quidẽ ſe neci ſuppoſuere:unus uero atq; nouiſsimus,circũſpecta multitudine mortuorũ,ne quis forte in multa cæde ſupeſſet qui ſuæ manus egeret:ubi cognouit omnes peremptos,ignẽ quidẽ immittit regiæ:uehemẽti uero manu toto per ſe trãſacto gladio, iuxta ſuos affectus occubuit. Et illi quidẽ perierãt,nullã credentes animam ex numero ſuo Romanis ſubditã reliquiſſe. Latuit aũt una mulier ſenior, & alia quædã Eleazari

cognata, plurimũ doctrina ſapiẽtiaq; mulieribus præſtãs, et quinq; pueri per cuniculos qui aquã ſub terra potui ducebãt abditi, cũ alij cædibus occupatas mẽtes haberẽt, qui erant nongenti numero & ſexaginta, cũ mulieribus ſimul ac pueris. Hæc aũt calamitas acta eſt Aprilis mẽſis quintodecimo die. Romani aũt adhuc pugnã expectantes mane aggeribus ſcalarũ pontibus iũctis muros aggrediebãtur. Cum uero hoſtium neminem uiderẽt, ſed undiq; uerſum acerbam ſolitudinẽ, ignemq; intus ac ſilentium, quid factũ eſſet conijcere nõ poterãt: & ad extremũ uelut impellentes ictũ arietis, ululatum, ſi quem forte prouocarẽt, dederũt. Clamorẽ autem ſenſere mulieres, & ex cloacis emerſæ, factũ Romanis ut erat indicarũt, altera earum quemadmodũ dicta uel geſta fuiſſent omnia narrãte manifeſte. Nõ tamẽ Romani facile his uerbis adducebantur, auſi magnitudinẽ ueriſimilem nõ credẽtes. Ignẽ uero extinguere conabantur, perq; hunc uiam ſectantes cito in regiam peruenere: cõſpectaq; multitudine mortuorũ, nõ ut in hoſtib. gauiſi ſunt: ſed conſilij fortitudinẽ, & obſtinatum in tanto numero rebus ipſis contemptum mortis admirabantur.

Interitus ſicariorum, qui in Alexandriam & Thebas profugerant. Cap. XXIX

IViuſmodi autem peracto excidio, in caſtello quidem præſidiũ dum reliquit, ipſe uero cũ exercitu ad Cæſarem profectus eſt. Nec enim quiſquam ſupererat in illis regionibus hoſtium, ſed iam tota Iudęa belli fuerat longinquitate ſubuerſa: multisq; ſuorũ etiam procul incolentibus ſenſum perturbationis ac periculũ exhibuerat. Nam & circũ Alexandriam Aegypti ciuitatem poſtea cõtigit multos Iudęorum perire. His em̃ qui ex factione ſicariorum illuc effugere potuerunt, nõ ſatis erat ſaluos eſſe: uerum & illic nouas res conabantur, ut libertatem defenderẽt, & Romanos quidem nihil ſe meliores putarent, deum uero ſolum dominum dicerent. Cũ autem quidam ijs Iudæorũ non ignobiles aduerſarẽtur, illos quidem mactauere, alijs uero inſtabant, ad defectionẽ eos hortantes. Eorum autẽ uidentes confidentiam principes ſeniorũ, iam cohibere tutum ſibi nõ eſſe arbitrabantur: ſed cõgregatis omnibus in cõgregationẽ Iudæis, ſicariorũ temeritatẽ publicabant, illos omniũ malorum cauſam eſſe demõſtrantes: & nunc aiebant illos, quod nec ſi fugiſſent certam ſpem ſalutis habituri uiderent, à Romanis enim cognitos ſtatim perituros eſſe, ſibi debita calamitate replere eos q nullius fuiſſent delicti participes. cauendũ igitur ab eorum exitio multitudinem monebãt, & ut pro ſe Romanis ipſorũ traditione ſatisfacerẽt. His dictis, pro ſpecta periculi magnitudine paruere, multoq; impetu ſicarios aggreſsi corripuere. quorũ ſexcenti quidem ſtatim capti ſunt: qui uero in Aegyptum Thebasq; illius tractus elapſi ſunt, nõ multo poſt comprehenſi reducti ſunt: quorum nõ eſt qui duritiã, ſiue cõfidentia ſiue pertinacia uoluntatis ſit dicenda, nõ obſtupeſcat. Omni enim genere tormẽtorum & uexatione corporum in eos excogitata, ob hoc ſolummodo ut Cæſarem dominũ faterent, nemo ceſſit, neq; dicere uelle uiſus eſt: ſed omnes illa neceſsitate ualidiorem ſentẽtiam cõſeruauere, tãquam brutis corporibus nõ animis etiã cruciatus ignẽq; fuſci perent. Maxime uero puerorum ætas, miraculo ſpectantium fuit: nec enim uel eorum quiſquam commotus eſt, ut dominũm Cæſarem nominaret: uſq; adeo corporum infirmitatem uis audaciæ ſuperabat.

Oniæ

Oniæ templum clauſum apud Alexandriam. Cap. XXX

LVpus tunc Alexandriam rector adminiſtrabat,& de hoc ad Cæſarẽ motu uelociter retulit.Ille autem inquietum Iudęorum circa res nouas ſtudium cauẽdum eſſe exiſtimans, ac ueritus ne rurſus in unum congregarentur,& quoſdã ſibi adiungerent,præcepit Lupo, ut templum Iudæorum,quod eſſet apud Onion(quæ ſic appellatur)ciuitatem, deſtrueret: Hæc aũt eſt in Aegypto:quæ ob hanc cauſam & coli cœpit,& nomẽ ſumpſit. Onias Simonis filius,unus ex pontificibus,& Hieroſolymis fugatus,Antiocho rege Syriæ cum Iudæis bellum gerente,Alexandriã uenit:& à Ptolemęo ſuſcipitur humaniſsime,propterea quod Antiocho erat inimicus:ait ſe gentem Iudæorum eius auxilio ſociaturum,ſi dictis ſuis obtemperaſſet.Cum autem rex ea quæ poſſent fieri annuiſſet,rogauit ut in aliqua parte Aegypti templum ſibi ædificare permitteret,& more patrio deum colere.Ita enim & Antiochum magis odioſum Iudæis, qui templũ apud Hieroſolymã uaſtauiſſet, ipſiq; beneuolentiores eos fore,eoq; multos ad eũ religionis diligentia colligendos.Paruit his Ptolemæus, eiq; locũ dedit centum & octoginta ſtadijs à Memphi diſtantem:Heliopolitanus aũt ille tractus dicitur:ubi caſtello fabricato,Onias templum quidẽ diſsimile ei quod eſt in Hieroſolymis,turrim autem ſimilem exſtruxit,ingentibus ſaxis ſexaginta cubitis erectam.Aræ autem fabricam ſecũdum patriam imitatus eſt,& donarijs ſimiliter exornauit,præter candelabri cõfectionem.Candelabrum enim non fecit,ſed informatũ aureum lychnum tanquam iubaris luce radiãtem,de aurea catena ſuſpẽdit. Totum uero circa templum ſpacium cocto latere circũdedit, ſaxeas portas habẽte.Conceſsit autem rex etiam multum agri modum,ac pecuniæ reditus:ut & ſacerdotibus eſſet copia ad multa,quæ dei cultus deſideraret.Nõ tamen hæc Onias ſanã uolũtate faciebat,ſed erat ei contentio cum Iudæis apud Hieroſolymam degẽtibus,propter fugæ memorem iracundiam:& hoc templo ædificato,arbitrabatur ad id ſe omẽm ab Hieroſolymis multitudinẽ reuocaturũ. Fuerat autem olim prædictio quædã annis noningentis ſeptuaginta:Eſaiasq; prædixerat huius templi futuram in Aegypto conſtructionẽ à quodam uiro Iudæo.Templũ quidem ita fuerat ædificatum. Lupus autem rector Alexandriæ ſuſceptis literis imperatoris cum ad templum aduenisſet,nonnullis ablatis donarijs templum claudit.Poſtmodũ Lupo mortuo Paulinus,qui eius teſtati ſucceſsit,neq; donariorum quicquam reliquit(uehemẽter enim ſacerdotibus comminatus eſt,niſi omnia protuliſſent) neq; ad templũ religionis cauſa adire uolentes admiſit:ſed clauſis foribus ita inacceſſum fecit,ut ne ueſtigium quidem diuini cultus in eo reſideret.Tempus autẽ fluxerat uſq; clauſum templum,ex quo fuerat conditum,anni trecenti trigintatres.

De interfectione Iudæorum apud Cyrenem. Cap. XXXI

AVdacia uero ſicariorum,ueluti morbus quidam, etiam ea quæ circum Cyrenem oppida erant,contigerat.Elapſus enim ad eam Ionathas homo nequiſsimus,arte textor,nõ paucis imperitorum ut ſe attenderent perſuaſit:perduxitq; eos in ſolitudines,cum ſigna & umbrarũ imagines ſe polliceretur oſtendere.& alios quidem hæc agendo atq; fallendo lædebat, dignitate uero præſtantes Cyrenenſium Iudæorum apparatum eius

& profectionem Pentapolitanæ Libyæ rectori Catullo prænunciant. Ille autem equitibus ac peditibus missis, inermes facile comprehēdit: & magna quidem pars manibus interijt, nōnulli aūt uiui capti, ad Catullum perducti sunt. Autor aūt consilij Ionathas tunc quidem potuit effugere: multum uero ac diligēter per omnes quæsitus regiones captus est, adductusq; ad Catullum, sibi quidē moram pœnæ moliebatur, Catullo autem iniquitatis præbuit occasionem. Nam ipse quidem locupletissimos Iudæorum falso infimulās, autores sibi huius cōsilij fuisse dicebat. Catullus autem criminationes alacri animo suscipiebat, remq; delatam multimode cumulabat, tragicis etiā uerbis exaggerans, ut & ipse quoddam bellum Iudæorū confeciſſe uideretur: quodq; hoc atrocius est, præter credēdi facilitatem, etiam doctor erat calūniandi sicarijs. Deniq; cum iussisset Iudæum quendam Alexandrum nominare: cui iamdudum infensus odium publicauerat, etiā uxore eius Berenice criminationibus implicata, hos quidē priores occidit, deinde omnes simul pecuniarū copijs eximios, tria simul milia trucidauit. Et hæc secure facere arbitrabat, quod eorum patrimonia reditibus Cæsaris adiungebat. Ne uero uel alibi degentium quisquam Iudæorū eius iniustitiam confutaret, etiam longius mendaciū propagauit: ac Ionathæ nōnullisq; alijs qui comprehensi fuerāt persuadet, nouarum rerum accusationem uiris inferre probatissimis Iudæorū, apud Alexandriam Romamq; degentiū. Horū autem qui per insidias accusati sunt, unus erat Iosephus qui hæc scripsit. Nō tamē Catullo fictio ita ut sperauerat cessit. Nam Romam quidem uenit, Ionathan cæterosq; uinctos ducens, finemq; arbitrabatur esse quæstionis apud se ac per illum conflatam calumniam: Vespasianus aūt rem suspicatus, ueritatem requirebat: cognitoq; non iure hominibus accusationē illatam illos quidem Titi studio criminibus soluit, merito uero pœnam in Ionathan statuit: prius enim uerberatus, uiuus exustus est. Catullo autem tūc quidem ob lenitatem principum obtigit ne quid amplius castigationis experiretur: non multo autem post, multiplici morbo & insanabili correptus, acerbissime tortus est nō corporis tantū cruciatum sustinēs, sed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus em̄ expauescebat, & crebro uidebat sibi instantes umbras eorū quos peremerat, & clamitabat. Cūq; se tenere nō posset, exiliebat stratis, tanquam tormentis sibi & flammis adhibitis. Hoc autē semper multum proficiente malo, extisq; defluentibus, ac intestinis exhaustis, ita est mortuus: nulla re alia magis diuinæ prouidentiæ facto indicio, quàm quod nequissimos ulciscatur. Hic nobis est finis historiæ, quā promisimus nos cum omni ueritate tradituros, cognoscere cupiētibus, quemadmodum hoc bellum Romanis gestum est cum Iudæis. & qualiter sit quidem expositum lecturis, ut dicant, relinquatur: de ueritate autem confidenter dicere non pigebit, quòd eam solam scopum mihi per omnia quæ scripsi proposuerim.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO libri septimi & ultimi, Finis.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

RERVM OMNIVM APVD IOSEPHVM ME

MORABILIVM INDEX SECVNDVM ALPHABETI ORDINEM.

Aaron Moysi in Aegyptũ redeunti occurrit 49
Aaroni sacerdotiũ confertur 69. confirmatur 85. eius filij quatuor 69. quomodo purificatus 70 filij eius duo seniores dum offerũt exuſti ibidem. uirga eius floret & profert amygdala 85. moritur 86. primus fuit pontifex 545
Abaneth qualis zona 66
Abaris mons 105
Abassarus à Cyro præfectus restituendo templo Hierosolymis 287
Abdastartus rex Tyriorũ Beleastarto patri successit 835. eius mors ibidem
Abdemonus Tyrius adolescens problematum dissoluendorũ peritus 212.835
Abdonis principatus Hebræorum 127
Abel quid significet, occiditur à fratre 5
Abelmachæa urbs 190
Abenerigus Isatæ suam filiam dat uxorem 532
Abenerus præfectus exercitus 144.153 Ieboslhum Sauli filium constituit regem 166. pugnat cõtra Ioabum 166 transfert regnum ad Dauidem 167 ab Ioabo fraudulenter occiditur 168
Aber secundi ex fratribus Machabæi supplicia crudelissima, tolerantiaq; eius 879 880
Abesalomus Amnonem fratrem iugulat. 180. fugit in Gesura, unde à patre reconciliato reuocatur, item forma eius & cæsaries qualis. tum quomodo Ioabum tractarit 181. popularem auram captat & regnũ 182. cum patris concubinis rem habet 183. cogit magnũ exercitum contra patrem 185. pendens in arbore interimitur 186
Abias Arabum rex prælio uictus sibijpse manum infert 536
Abias Salomonis filius quomodo se gesserit in administratiõe principatus 136 173
Abiatharus Achimelechi filius seruatus à Sauli sæuitia 155. confirmatur ei pontificatus 190. quomodo à Dauide ultus, eius domus sacerdotio priuatur 200 201
Abibalus rex Iromi pater 212
Tyriorum rex 834.835
Abigæa Nabali uxor Dauidem commotum placat 158.159
Abilamarodachus Nabuchodonosori filius in paternum regnum succedit & Ioachimum è uinculis eximit 276
Abimelechi Bethlemitæ in Moabiticã terram cum suis profectio 130
Abimelechus Gedeonis nothus, fratres legitimos occidit, & imperium arripit 124. urbe & tribu pellitur ibid. Sicimas captas solo æquat 125. occiditur ibidem
Abimelechus Palestinæ rex Saram concupiscit 17
Abironi cum suis terra dehiscit 84
Abisace puella calefacit senem Dauidem 195. ambit eam uxorẽ Adonias 200
Abiseus Ioabi frater, uir fortis 166.188 192. cum fratre Sabæum persequitur 190. uindicat regem ab interitu occiso Acmone 191
Abrahamus quando natus 12. Lotum nepotem adoptat 13. è Chaldæa migrat in Chananæam, & dei uerum cultum instituit ibid. hinc in Aegyptum proficiscitur, ubi uxorem fingit esse sororem suam 14. 17. Aegyptijs disciplinas instituit 14. Assyrios uincit 15. decimas dat Melchisedeco, & promittitur ei filius à deo 15. 16. genuit Ismahelem ex Agare 16. hospitatur angelos tres 16. migrat in Gerara 17. à deo tentatur 18. monumentum sibi & posteris comparat 19. ducit Chæturam uxorem, suscipit liberos 20. Isaco quærit uxorem ibid. moritur 21. eius arma contra Pharaonem 768 769
Abrahami domicilium, uicus 13
Absalomon tyrannidis Manahemi adiutor 671
Absalomus patruus et socer Aristobuli captus 370
Accaron non potuit capi ab Hebræis 115
Achabus Amarini filius regnũ paternum nactus maioribus contaminat id sceleribus quàm anteccessores sui 229 agnoscit suum fatũ & pœnitet 230 cedit Adadi filio bellum inferenti 231 eundem uincit 232. occiditur 235. ipsius liberorũ capita præciduntur 246
Achar furtũ cõmittit 108. plectitur 109
Achæ, quinti ex fratribus Machabæi immania supplicia, eiusq; insignis tolerantia 881
Achazes Iothami filius regnũ paternum arripiens, idolis filium holocautoma offert, billoq; impetitus, magnam patitur stragem 255. Assyriorũ regis auxilio ulciscitur Syros, stultus et impius moritur 256
Achabus Herodis nepos aui uim prohibet 466. impetitur à 2000 militibus dimissis 473. Herodem manum sibi inferentem prohibet 637. militibus tumultuantibus resistit 473
Achias pontifex 142
Achias propheta Hieroboamo regnũ & alia uaticinatur 217.222.223
Achilaus princeps cõmentarienſiũ 190
Achimanus Berzellei filius apud Dauidẽ manet 189
Achimas Dauidi uictoriam nunciat 187
Achimelechus pontifex Dauidem cõmeatu iuuat 154. accitus ad Saulum occiditur cum omni sua familia 155
Achitophel à Dauide ad Abesalomũ desicit 182. male consulit domino suo 183 184. propter spretum consilium relinquit Abesalomum & se suspendit 158
Acmes Iuliæ famulæ dolus 463.635
Acmon gigas Dauidem occisurus, ab Abisæo perimitur 191
Acusilaus Argiuus quo tẽpore historiam condere inceperit & in quibus Hesiodum corrigat 828
Adadus Azaelis filius paternũ in regnum succedit, quo ab Ioa Israelitarum rege priuatur 251
Adadus Syriæ & Damasci rex cum Dauide confligens uincitur 174
Adadi huius posteri dicti reges Syriæ, sicut Aegypti reges Ptolemæ ibid.
Adadus tertius Samariam uastat ibid.
Adadus Syrus Achabo bellum inferens cedenti, ab eo tandem uincitur 231.232 & recipitur in gratiam 233. Ioramo insidians & Elisæum capere conatus frustratur 240.241. bello aggreditur Ioramũ 241. fugatur à deo 242 prælocatur ab Azaele 243
Adami creatio, & quid ea uox significet 3. lapsus & mulcta. 4. 5. eius soboles posteritas & mors 5. 6
Adar mensis 105. 288. 249. 300. 333
Adar mensis dies XIIII. & XV. cur festi Iudæis 300
Aderus Syriam occupat, & rex eius efficitur 217
Adoma quid significet 28
Adomus dictus Esaus ibidem
Adoni quid significet 115
Adonias Dauidis filius regnum paternum affectat 195. fugit ad asylum, & ueniam commissi à patre impetrat 196 salutat matrem Solomonis, & Abisaces connubiũ ambiẽs occiditur 200

Adonibezecus capitur ac truncatur manibus & pedibus, ſic uti ipſe alios reges mutilauerat 115
Adoramus quæſtor tributorum ordinatur 190. lapidibus obruitur 218
Adulterij ſuſpecta quomodo purgetur 75
Adramalechus Senacheribi filius patricida 261
Adrazarus Sophenorũ rex à Dauide uictus 174
Aegyptius uates ſeductor Iudæorum 542
Aegyptij populus qualis 11.43
Aegyptijs quis aſtronomiam & arithmeticam primus tradiderit 14 non licere eis greges curare 42. cur quintam fructuum portionem regibus pendant 42. pugnant cum Aethiopibus 46. Hebræos inſequuntur 53 quare Babylonẽ abducti 273. eorum antiquiſsima rerum memorabiliũ traditio 827.829. teſtimonium de Iudæis 832.841. quid eis Græcorum cõmerciũ conciliarit 831. ſexaginta milia Iudæorum peremerunt 822
Aegyptijs gratificari uolentes ueritatem de geſtis Iudæorum corrupere 842
Aegyptiorum dij deſcripti 844.854 855. ſeruitus 858. eorũ mali morcs taxati 854
Aegyptijs nemo regum aut imperatorum ius ciuitatis largitus eſt 854
Aegyptiũ mare totũ portubus caret 745
Aegyptum fames ingens occupat 35.42
Aegypti regina Solomonem inuiſit 214
Aegypti deſcriptio 667.744.745
Aegyptus unde nomen acceperit 834
Atternius Fronto magiſter duarum legionum Alexandrinarum 792
Aethiopes, populus 11. bello Aegyptios infeſtant 46. quõ à Moſe uicti 47
Aethiopas ab Aegyptijs circumciſionem accepiſſe 222
Aelius Gallus dux auxiliariorum ab Herode miſſorum Cæſari 418
Aemilius Iucundus à Iudæis occiſus 678
Aemilius Regulus Corduben. 508
Aeneas, qui Aretas poſtea dictus Arabum rex conſtituitur 445
Aeoles populus 91
Aeratiæ quis inuentor 6
Aeris genus auro precioſius 174
Acinaces perſicus, qualis 543
Aeta, petra, Sampſonis habitatio 128
Agaris inſolentia ob cõceptum infantem punitur 15. 16. ablegatam unà cum filio conſolatur angelus 18
Agatharchides hiſtoricus 841
Aggæus propheta 287.288
Agiræ Nabathæi facinus 774
Agrorum terminos quis primus fixerit 5
Agriculturam quis inuenerit ibidem
Agrippæ Ariſtobuli filij ſoboles 489 uaria fortuna 490. uſq; 496
M. Agrippæ in Iudæos beneuolentia 313
Agrippa in Aſiam mittitur 421. ab Herode magnificè exceptus epulum præbet populo 427. eius in Iudæos ſtudium 437.455
Agrippa rex Herodem apud C. Caligulam accuſat 497. accuſati tetrarchias ac bona conſequitur 498. conuiuio ſumptuoſiſsimo Cæſarem excipit 501. Iudæos reconciliat Caio 500 501. hortatur Claudium ad retinendum principatum 522. tergiuerſator bilinguis ibid. quæ beneficia à Claudio Cæſ. acceperit 524. 525. eius in Iudeã reditus 526. Silam uinctũ ad ſeruat 527. reliqua eius geſta uſq; mortem 528. 529. 530. & 654. 656 661. 663. 664. 667. 670. 674 675. 687. 714. 739. 750. 757
Agrippa filius Agrippæ 530. impetrat pontificiæ ſtolæ cuſtodiam Iudæis 531 Chalcidi præficitur 538. Claudio autor ut Iudæorũ cauſam legitime cognoſcat 540. Chalcidem aufert ei Cæſar, et multis alijs toparchijs donat ibi. nuptias inſtruit ibid. Galileæ parte donatur à Nerone 541. domũ extruit 543 Neroniada nominat & munificus eſt 544. Magdala certat capere 556 uenit Tyrum cum Veſpaſiano 575
Agrippæ regni fines qui 687
Agrippina Claudij Cæſ. uxor 540. maritum uenefício tollit ibid. filium Neronem imperio præficit 541
Agrippium à quo conditum 613.614
Ainã inuadunt Hebræi, & fugantur 108 capitur & ſuccenditur 109
Alabarchiæ magiſtratus 537.540
Alanorũ nationis deſcriptio 816. eorum irruptio in Mediam & Armeniã ibi.
Albinus Iudææ præſidet 544. Iudæam latronibus explet. 545. malus 547
Albinus Romanorum præfectus Ieſum Anani miſere mulctatum dimittit 796
Albini procuratoris direptiones & iniuſtitia 568
Alcimus in pontificatum ſuccedit aliàs Iacimus dictus 331. profugit ad Demetrium ibid. perit 333
Alexander Alabarcha mutuat pecuniam Agrippæ 491. infrà Alexander Lyſimachus
Alexander Antiochi Epiphanis fil. bello aggreditur Demetrium 336 uincit 338. Ionathæ amicitiam ambit 337. Ionatham in ſummo honore habet 340. Ptolemæo Philometori hoſtis factus occiditur 342
Alexãder Ariſtobuli fil. Iudæam infeſtans à Gabinio uincitur 371. 372. rebellans Romanos quotquot poteſt interfecit 372. 373. Hyrcano bellum infert 591. 592. cum Gabinio pugnat 593 ſecuri percutitur 374. 593
Alexandri fictitij actus & fallaciæ 645 Vide Pſeudalexander
Alexander Herodis filius Roma reuerſus ducit uxorem 427. accuſatus à patre cauſam dicit, & recõciliatur 432 433. 434. calumnijs oppreſſus cõijcitur in uincula à patre 442. recõciliatur patri per ſocerum 443. iterum calumnijs urgetur ab Eurycle aliiſq; 446. 447. & in carcerem detruditur ibid. accuſatus à patre Berytij damnatur 450. ſtrangulatur 451
Alexander Herodis filius ueneficij accuſatur à patre 617. 618. iterum accuſatur 621. & in uincula cõijcitur 621 accuſatur 625. ſtrangulatur 626 eius ſoboles ibid.
Alexandri Herodis filij poſteri in maiore Armenia regnauerunt 654
Alexãder Iamnæus Hyrcani filius, rex factus fratrem inſidiantẽ interimit 357 circumuenit aſtu Ptolemæum Lathurum, à quo poſtea uincitur 358. iterum belligeratur cõtra eum 359. præliatur cum ſuis 360. 361. cum Demetrio Eucæro ibidem. immanitatis cauſa Thracides dictus: aliaq; geſta & mors 261. 363. & 585 586 587
Alexander Lyſimachus Alabarcha ſolutus uinculis à Claudio 525. eius diuitiæ quantæ 537
Alexander rex primus Macherunta ædificauit 812. quo tempore mortuus 839. eius morte Iudæi in Aegyptum & Phœnicen translati 840
Alexander Philippi filius patri in regno ſuccedens quas tulerit uictorias 301 Damaſcum & Tyrum capit atq; Gazam 302. pontificem Iadadum ueneratur, & Hieroſolymis deo immolat, Danieliſq; prophetiam interpretatur, & Iudæis quæcunq; poſtularant conceſsit 303. 674. eo mortuo quomodo regna eius occupata 304
Alexander Tiberij pater portam templi ſupra Corinthiã craſsiori auro & argento perfudit 759
Alexander Veles rex 342
Alexander Zebinas Demetrij uicti loco rex

rex conſtituitur fœderatur Hyrcano 353. in bello cadit ibidem
Alexandra Alexandri Iamnæi uxor quomodo à morituro marito inſtructa regnum ſeruarit & adminiſtrarit 362 363. morbus eius & mors 364 365.787.788
Alexandra Hyrcani filia, uxor Alexandri Ariſtobuli, inſenſa Herodi 399 400
Alexandra Phaſaeli filia 489
Alexandria plus ſingulis menſibus quàm Hieroſolyma toto anno pendit Romanis 667. ijſdem quatuor menſium annonam miniſtrat ibid.
Alexandria ciuitas poſt Romam maxima 748
Alexandriæ portus deſcriptio 745 urbis ſitus deſcriptus 667
Alexandrinorum ſeditio contra Iudæos 674 675
Alexandrini Veſpaſianum pro imperatore prompti agnoſcunt 745
Alexandrinorum fortitudo & præſtantia in oppugnatione Hieroſol. 763
Alexandrini quandiu ceſſerint Iudæorum ſolennitatibus 854
Alexandrini ſeditioni Apionis ſimiles ibidem
Alexandrium arx 369.371.589
Alexas ducit Salomem uxorem 453. iubetur ab Herode nobiles Iudæos ſe defuncto occidere 466. pie agit 467
Abiſas, Abiſai 11
Alisfragimuthoſis rex cõtra paſtores gerit bellum 833
Aliturus mimorum actor 550
Allus Samarita, libertus Neronis 491
Alubemus præ timore obriguit 611
Amalecitæ gens 58
Amalecitæ bellum Iſraelitis inferunt & uincuntur 58.59
Amalecitæ Hebræos ſubigunt 122 eorũ rex captus et occiſus 145.146
Amalecitas quanto deus odio ſit proſecutus, & quomodo Saulus eos extirpauerit 145. Dauid cædit eos 164
Amalecus nothus Aliphazæ filius 28
Amalecitis regio ibidem
Amanus quanto in honore apud Artaxerxem habitus, & quantum in Iudæos propter Mardochæum concepit odium 295. conſulit contra ſeipſum 297. in crucem Mardochæo paratam ſuſtollitur 298. & filij eius 300
Amarei filij quomodo Ioannem Gaddim interficerint, & quas eius cædis pœnas dederint 335
Amarames Moyſis pater & Aaronis, deum inuocans ut Hebræos redimat exauditur 44
Amaramus ſeditioſus exulat 531
Amarinus conſtituitur rex 226. obit diem ſuum, relicto principatus ſucceſſore Achabo filio 227
Amaſius Abeſolomi copijs præficitur 185 impetrat ueniam à Dauide, cui gratulatur regni reſtitutionẽ 188. conſtituitur præfectus exercitus 189. occiditur à Ioabo 190
Amaſius filius Ioaſi regis Iudæ, uir bonus & pius patri in regnum ſuccedit 250 251. paternæ necis autores tollit, Amalecitas, Idumæos & Gabelitas prælio uincit & ad idola deficit 251 increpatur à propheta ibid. minatur Ioæ regi, & prælio victus capitur interficiturq; 252
Amaſias ſacerdos 236
Amathus, Amathe 11.12
Amathus caſtrum ad Iordanem 359
Ambitio quantum malum 168
M. Ambiuius præficitur Iudææ 481
Amenophis regni terminus 833
Ameſſes regni terminus 833
Amias Achaz fil. bello ſuperatus à Zacharia trucidatur 255
Aminadabus leuita 135
Ammanus Ammanitæ 17 Hebræorum genti bellum inferentes male excipiuntur 125.126
Ammanitarum contumelia in Dauidem, & quæ de eis ultio accepta 176 excinduntur 179
Ammanitæ & Moabitæ ſocij mutuo ſeſe occidunt 237
Ammaus exuſta 643
Ammaus thermæ ſanandis corporib. idoneæ 714. uide & Emmaus
Ammonius inſidiator Ptolemæi Philometoris occiſus 342
Amnon ſororẽ Thamaram ſtuprat 179 occiditur à fratre Abeſalomo 180
Amorei cum ſuis regibus deleti 87.88 qui eorum ditionis termini 87
Amoritis regio duabus & dimidiæ tribubus conceditur 93
Amoſus Manaſſis filius regno paterno ſubſtituitur, quod propter impietatem non diu tenens occiditur 263
Ananelus conſtituitur pontifex ab Herode 399. honore priuatur 400. reſtituitur ei 401
Ananias Masbali pontifex cum quindecim alijs crudeliter necatur 777
Ananias mercator Iudæus regias mulieres Iudaicam religionem docet 533
Ananias Nebedei fil. pontificatum accipit 537. uinctus mittitur Romã 539
Ananias nominatur Sedraches 273
Ananias Oniæ filius copijs Cleopatræ præficitur 354.358
Ananias Phariſeus Ioſepho ſe opponit 562
Ananiæ pontificis liberalitas, eiusq; ſeruorum iniquitas 544.545 ipſius filius capitur à ſiccarijs 544
Ananiæ põtificis domus incenditur 670
Ananias pontifex cum Ezechia fratre & pontificibus alijs in cloacis latuit propter ſeditionem 670. cum fratre interficitur 671
Ananus Anani filius pontificatum acquirit, & Iacobum lapidat 544
Anani ſenioris felicitas ibid.
Ananus Ionathæ filius Ceſtio portas prodere uoluit 678
Ananus Iudæorum dux uinctus Romam mittitur 539
Ananus põtifex cum Hieroſolymitis bello contra Romanos ſe præparat 684 685. apparatum belli rurſus amittere noluit 685. milites contra Simonẽ Goriæ mittit ibid.
Ananus pontifex, eiusq; geſta 721.723 724
Anani mors Hieroſolymæ excidij principium 730. eiusq; uirtutes celebratæ ibidem
Ananus Sethi filius pontifex conſtituitur 481. eo priuatur 482
Ananus Simonis ſatelles ad Titum profugit 791
Anarabaches. pontifex Hebr. 66
Anaxagoræ Clazomenij mors 868
Anchus rex Gittæ 154.160. exercitum ducit in Hebræos 161.163
Andromacho amicitiam renunciat Herodes 442
Andronicus Meſſalami filius orator 339
Angelus, quale nomen 407
Angelos cum mulieribus coijſſe 6
Anilei & Aſinæi Neerdenſium facinora 503.504.505.506
Animi unde certiſsimum argumentum colligatur 157
Anna Heleanis uxor 131.132
Annibas ſeditioſus plectitur 531
Annius Minutianus 508.511.523
Annius Rufus Iudææ præficitur 481
Annus magnus quot annis conſtet 9
Anni ſeptimi, quinquageſimi ſeu Iobeli remiſſio 75
Anni quot ab exitu Iſraelis ex Aegypto uſq; ad templi Salomonis extructionem 546

Anteij interitus 515
Anthedo, poſtea Agrippias dicta 559
Antigonus Aſiam occupat morto Alexandro 304
Antigonus Ariſtobuli filius cũ patre trãsfugiens capitur 372. accuſat apud Cæſarem Hyrcanum & Antipatrũ 375 paternũ regnum affectans profligatur 383. reducitur in regnũ per Parthos 386. amputat Hyrcano auriculas 388 accuſatur Romæ et placat pecunijs hoſtem 390. quomodo ab Herode oppugnatus ſit 391. & inde, quomodo expugnatus & irriſus à Soſio 396
Antonius Herodis pecunijs corruptus eum occidit 397. 398. Antipatrum & Hyrcanum accuſat 594. uincitur ab Herode 599. rex conſtituitur 601. quàm inſolens ex unica uictoria factus 606. dat ſe uinciendum Soſio 609. ſecuri percutitur ibidem
Antigonus Hyrcani fil. Samariæ obſidioni præficitur 354. quomodo à fratre & cur occiſus 356. 584
Antiochia Mygdonia, urbs 535
Antiochia, Syriæ metropolis 686
Antiocheni Demetrijũ eiectum recipiunt 342
Antiocheni ſoli cum Sidonijs & Apamenis pepercerunt Iudæis cohabitatoribus ſuis 674
Antiochenſium odium in Iudæos 312
Antiochenſiũ petitiones apud Titũ 809
Antiochus Antiochi Grypi filius uictus & occiſus ab Antiocho Cyziceni filio 360
Antiochus Antiochi Cyziceni filius ſuperat Antiochum Grypi, & ſuperatur inde ab Eucæro & Philippo fratribus ibidem
Antiochus Aſpendius ab Hyrcani filijs uictus 583
Antiochus Comagenæ rex 483. 529
Antiochus Cyzicenus cum fratre Antiocho Grypo belligeratur 353. 357. uincitur ab Hyrcano 354. occiditur à Grypi filio Seleuco 360
Antiochus deus Alexãdri f. adoleſcẽs rex coronatur & amicitiam cum Ionatha init 344. trucidatur à Tryphone ſuo tutore 350
Antiochus Dionyſus Antiochi Grypi fil. Damaſci regno potitus quid geſſerit 361. 362. eius cum Alexandro & Arabibus bellum 586. 587
Antiochus Epiphanes Seleuci fil. 320. eius geſta cõtra Iudæos 320. uſq; 329 806. 855. ad Elymaida uincitur 328. cõmiſſa regni cura Philippo moritur ibid. 329. aliáq; eius geſta 874 876. 857. 878
Antiochi Epiphanis cũ Ptolemæo Sexto contentio propter Syriam & in Iudæam irruptio ſæua 581
Antiochus Epiphanes quomodo ceperit Hieroſolymam 769. 773
Antiochus Eupator Antiochi Epiphanis fil. rex conſtituitur 329. Bethſaritas expugnat 330. Philippũ tutorem regnum inuadentem occidit 331. captus à Demetrio trucidatur ibidem
Antioch. Eupator Antiochi Epiph. f. quomodo Iudæam afflixerit 582
Antiochi Magni bellum cum Ptolemæo Philopatore & beneficia in Iudæos 313. dat filiam Ptolemæo uxorẽ 315
Antiochi Pharanx, loci nomen 587
Antiochus Seleuci nepos Deus cognominatus 313
Antioch. Soter, etiã Pius dictus frater Demetrij rex natus Tryphonẽ perſequitur & interficit 350. Simonem Mathiæ in amicitiam receptum conatur ſubigere, ſed infeliciter 350. oppugnat Hyrcanum Hieroſolymis, & cognominatur Pius 351. 352. regno & uita priuatur ab Arſace ibid. Seleucum Grypi uincit 360
Antiochus Grypus qui & Philometor Demetrij Nicanoris f. Alexandrũ Zebinam bello occidit, & regnum Syriæ occupat 353. Heracleonis inſidijs occiſus 360
Antiochus, Agrippa & Sohemus Veſpaſiano in auxiliũ miſerũt bina milia peditũ, et ſagittarios equites mille 689
Antipas Herodis fil. cõſtituitur tetrarcha 467. affectat regnũ 469. portionẽ paterni regni acquirit 476. 644
Antipas pro Antipatro fratre rex conſtituitur teſtamento 635. tetrarcha inſtituitur 637
Antipas pater Antipatri Idumææ præfectus ab Alexandro 366
Antipas regij generis uir cõprehenſus cu ſtodiæ traditur 720. occiditur 721
Antipater Herodis fil. à patre uocatur domum 431. honoribus augetur 432 fratres crebris calumnijs infeſtat 432 442. 447. malicia eius 453. 454 eius ĩ patrẽ inſidiæ 455. 457. 458 capitis damnatus uincitur 436. occiditur 467. ab Herode patre pellitur ciuitate 616. fratrib. inſidiatur 617 619. 621. 623. pdigit 626. 627 fratrũ occiſorũ liberis etiã male uult, & cõſpirat cõtra patrem 627. 628 ueneno eũ tollere conatur 630. 631 alijs duobus fratribus calumnias ſtruit 631. cauſam dicit 633. 634. occiditur 637
Antipater Idumæus Hyrcanũ in regnum reſtituit 588. 589. aliáq; eius geſta 593. uſq; 597
Antipater accuſatus, declaratur præfectus Iudææ à Iulio Cæſ. & Hieroſolymorum muros reficit, & filijs ſuis præfecturas attribuit 595
Antipater qui prius Antipas, quomodo ſe ſuosq; euexerit, & Ariſtobulũ regno eiecerit 366. 367. Scaurum cõmeatu iuuat 371. 372. eius autoritas, uxor & liberi 374. qualem operã nauarit Cæſari aliáq; eius geſta 374 375. dynaſta & procurator Iudææ conſtituitur à Cæſare 376. ſuos liberos ad gubernacula prouehit 377
Antipater Salomes fil. accuſat Archelaum 470 640
Antipater Samarita Antipatri Herodis filij procurator 458. ueneficiũ appæratum Herodi indicat 630
Antipatris ciuitas ædificatur 435. 614
Antiphilus cum ſuo fratre uenenum appararunt in Herodis interitum 458
Antiquitatum libri xx. quod tempus complectantur, & quas hiſtorias 548
Antonia Druſi maioris uxor, Germanici & Claudij mater Agrippæ dat mutuo pecuniam 490. 491. eius fauor in Agrippam 493. 494. eius prudentia 496
Antoniæ ædificij Herodiani deſcr. 762
Antonia porticus incenſa, & præſidium ex ea deturbatum 670
Antonia turris ab Herode condita 425 486 613
Antoniæ fundamenta ſubuerſa 787
M. Antonij decreta pro Iudæis 381
M. Antonius, dux Ro. 371. in Aſiam profiſcitur & Herodem defendit 384 599. amore Cleopatræ captus Herodem & Phaſaelum tetrarchas conſtituit 385. 399. ad regium faſtigium eundem promouet 390. ab eodem pecunijs corruptus Antigonum è medio tollit 397. 398
M. Antonius donatur ab Herode 398. homo impurus 399. Herodi nimium indulget 402. multa indecore agit in gratiam Cleopatræ 404. ſubigit Armeniam 404. uincitur apud Actium à Cæſare 408. occiſus 412. qualem operam Gabinio præſtiterit 592. Herodem exulẽ regno Iud. præficit 602 603. propter Cleopatram multa facit indecore 609

Antonius centurio à Iotapateno insidijs interemptus 702
Antonius præfectus alæ equitũ contra Romanos 686. eius gesta ibid.
Antonius Primus è Mœsia contra Vitelliũ cum legione tertia properat 746 eius gesta ibid. Vitellium interficit 739. in conflictu cum Vitellianis quatuor milia & quingentos amisit 746 Romam properat 747
Antonius Silo Taricheas missus cũ duobus milibus sagittariorum 710
Aod. uide Iodes
Apachnæ regni termini 832
Apamia obsidione liberata 597
Apellæus, mensis 291.321.326
Aphrica unde sic denominata 20
Aphri & Aethiopes quantum annue pendant Romanis 666
Apion Alexandrinorum legatus contra Iudæos 498
Apion grammaticus res Aegyptiacas conscripsit 849. eius portentosa mendacia de Iudæis & tota uita taxata ibid. & 850.851. eius calumniæ & mendacia cõfutata 852.853.854.855 propheta factus fabulam tragicam de Iudæis impudentissimè fingit 855 856.857.858.859
Apionis mors 858
Apobaterion locus 8
Apochis regni termini 832
Apollodoti Gazarenorum ducis prælium cum Iamnæo & mors 119.359
Apollonius Antiochi dux, à Iuda Machabæo victus occiditur 324
Apollonius Dauus præfectus Alexandri filij Antiochi Epiph. 340. uincitur à Ionatha 341
Apollonij Molonis mendacia de Iudæis 855.859.860.866.867.868
Aponius senator sauciatur 524
Apsanes Iudæis præficitur 126
Aquila aurea supra portam posita deijcitur 464.635.636
Aquila quare Romanorum insigne 692
Aquila Caligulæ interfector 514
Ara tabernaculi, & Arula suffumigatoria 66
Arabia, confinis Iudææ 366
Arabes qua ætate infantes suos circumcidant 18
Arabes Hebræos subigunt 122. ab ipsis rursum cæduntur 123
Arabũ prælium cum Herode 405.406
Arabum Iudæam deuastantium sæuitia 474
Arabum gesta in Iudæa post mortem Herodis 643
Arabes Iudæorum transfugarum uiscera patefaciunt, aurumq; eximunt 778
Aramus, Aramæi 12
Arami liberi quibus gentibus appellationem indiderunt ibidem
Aranes ubi mortuus ibidem
Araſci templum 261
Arbela uicus 569
Arbori interdictæ quæ uis indita fuerit 4
Arca Noe 7
Arcæ Noe reliquiæ ubi seruentur 532
Arcæ tabernaculi forma 65
Arca in potestatem hostium uenit 133 quantorum malorum his fuerit autor ad quos peruenit, & quomodo Hebræis reddita 133.134
Arca transfertur Hierosolymam in templum Salomonis 208
Arcades de antiquitate gloriantes, post Athenienses literis eruditi 828
Arce, alio nomine Arctipus, ciuitas 112
Arce, quæ nunc Petra, ciuitas 86
Archelais uicus conditur 478
Archelaidis palmeta 481
Archelaus Cappadocum rex 427. 435 Herodem ad sanam mentem reducit 443. eius prudentia 622.623
Archelaus Herodis filius à patre regno præfectus ipsius funus curat 467 populo se accommodat, & incidit in seditionem 468. 469. accusatur apud Augustũ 470.476. ethnarcha non rex cõfirmatur ab Augusto 476 Glaphyram fratris defuncti uxorem, ducit 478. accusatur apud Augustum & relegatur Viennam Galliæ 478 646. uenditur eius bona 481.646 à fratre falsè calũniatur 631. rex constituitur 637. in seditionem incidit 638.639. 643. quòd nõ rebellasset quarta tributorũ parte leuatus 645 eius reditus quanti ibidem
Archelaus Magdati ad Titũ profugit 791
Arcyon medicus 5
Arethis, sexti ex fratribus Machabæi insania supplicia, eiusq; cum insigni to lerantia sermones 831.882
Aretas Arabum rex fugientẽ Hyrcanum recepit hospitẽ, oppugnationẽ Aristobuli cogitur intermittere 366. 367 cum Scauro fœdus init 371
Aretas qui antea Aeneas cõstituitur Arabum rex 445. confirmatur 449
Aretas Cœlesyriæ regnũ adipiscitur 362 587. cũ Herode bellatur 487. 488 & Iudææ infert bellũ 587. à Scauro mulctatur ccc. talentis 591
Aretas Petreus Rom. auxiliatur 474
Argolicæ historiæ scriptores discrepantes 828
Ariphanes Græcus historicus Iudæorum mentionem facit 841
Arietis instrumẽti bellici descriptio 696
Ariochus Nabuchodonosori satellitũ præfectus 274
Arion procurator Iosephi Tobiæ filij 318
Aristeus Iudæorum negocium agit apud Ptolemæum Philadelphũ 305. 306
Aristocratiam esse optimã administr. 97
Aristotelis apud Clearchum uerba de Iudæis 839
Arius centurio confossus 474.642
Aristobuli odiũ erga frat. Agrippã 490
Aristobulus Agrippæ frater, Iudæorũ cursam agit apud Petronium 499
Aristobulus Aristobuli fil. adolescens pulcherrimus 399. ab Herode constituitur pontifex, & occiditur ab eodem 400 401
Aristobulus Alexãdri Iannæi fil. generosus 363. quõ adsecutus sit regnũ 364 365. obsessus ab Areta liberatur per Scaurũ 367. quale donũ Põpeio miserit, & cõtrouersiã cum fratre apud eundem disceptauerit 368. quomodo à Põpeio tractatus 369. uinctus abducitur Romã 371. uinculis elapsus iterum capitur & mittitur Romã 372 ueneno sublatus est 374
Aristobulus Herodis fil. reuersus Romã ducit uxorẽ 427. conijcitur in carcerem falsis calumnijs oppressus 447 accusatus à patre Berytidanatur 450 strangulatur 451.626
Arist. filij Herodis, liberi qui 654.626
Aristobulo Herodis filio Armenia minor à Nerone data 656
Aristobulus Herodis frater, priuatus mortuus, filia unica relicta 654
Aristobulus Herodis dynastæ Chalcidis f. dominijs multis donatur à Ner. 541
Aristobulus Hyrcani fil. obsidioni Samariæ præficitur 354. quõ imperarit, et sæuierit in matrem ac fratres 355 fratris cæde pollutus moritur philellen dictus 356. primus diadema regium usurpauit, & quomodo se gesserit in matrẽ et fratres 584. mors eius 585
Aristobuli & Hyrcani furor & contentio 769
Aristobulus rex Chalcidis contra Antiochum 815
Armenia regio 12
Arnon fluuius 86.87
Arphas uicus 688
Arphaxades Arphaxadæi 12
Artabanus Vonone uicto Parthorum regnum

gnum assequitur 483
Artabanus à Vitellio uictus 486. recuperato imperio fœderatur Neroni 487
Artabani cum Asinæo & Anilæo reconciliatio & amicitia 504
Artabanus regno pulsus restituitur per Izatem 534.535
Artabazes rex Parthorum donatus Cleopatræ 609
Artabazes Tigranis fil. captus 404
Artaxerxes regnum paternum accipiens quale conuiuium instruxerit 293. accusat uxorem & diuertit ab ea 294 ducit aliam nomine Estheram ibid. Amanē in summo habet honore 295 eundem cruci suffigit 298. Iudæos periclitantes liberat 299.300
Artaxias Tigranis fil. regno non diu potitus pellitur 404
Artemisius mensis 205
Artorius quemadmodum ex incendio per Lucium cōmilitonem seruatus sit 789
Arucæus Arcen condidit 12
Arudæus, Aradus insula ibid.
Aruntius præco retundit Germanorū militum impetum 516
Arus uicus 474
Aruum loci nomen 154
Asamonæorum gens Iudæorū reip. statum mutauit 288
Asanonis montis Galilææ situs 676
Asanus Abiæ filius regnum paternū accipit 224. eius pietas, & bellum cum Zareo Aethiopū rege ac uictoria 225 mors 226.227
Ascalon capitur 115
Ascalon Iudæis semper inuisa 685. eius situs ibid. & 686
Ascalonitæ quingentos & duo milia Iudæorum apud se habitantium interfecerunt 674
Ascalonitis quantum incommodi arca attulerit 134
Aschanes eunuchus præpositus Hebræorum nobilium curæ obsequitur Danieli 273
Aschanaxes Aschanaxi 10
Aser natiuitas 25. filij 41
Aseritarum sors in Chananea 112
Asiæ quingentæ ciuitates uni rectori & consuli Romano parere 665
Asinæus & Anilæus Neerdenses grassatores quomodo cum Artabano amicitiam ineunt 503.504.505.506
Asiongaber, loci nomen 214
Asorus ciuitas 121
Aspra buccina 76
Aspersorium tabernaculi 64
Asphaltites lacus 14.636
Asphaltites lacus repletus cadauer. 736
Asphaltites lacus Tiberiensi natura contrarius 737. eius descriptio 738
Asphar lacus 335
Asprenatis prodigium & interitus 513
Assamonei principatus quando desierit 397
Assamonæorum familia quando et quamdiu principatus Iudæorū cōcess. 546
Assaracoddas Senacheribi filius patri succedit in regnum 261
Assaron quantum contineat 66
Assis regni termini 832
Assuras Assyrij 12
Assyriorum imperium quando dissolutum fuerit 261
Astabarri populus 11
Astapus fluuius 47
Astartes templum 165
Astartis rex Tyriorū, eiusq; successores enumerati 835
Astoborta fluuius 47
Astronomiæ qui primi inuentores 6
Athenienses quando & quemadmodum Romanis subiecti 665
Athenienſibus nulla cura fuit historiæ conscribendæ 828
Athenienses religiosissimi crediti 858 scriptis legibus utebantur 861
Athenio legatus Ptolemæi Euergetis ad Iudæos 315.316
Athenio dux Cleopatræ, Herodem repellit iam uictorem 495.610
Atrongæus pastor regnum affectat 473 642
Auaris urbs Aegyptia 832.833.843
Augusti Cæsaris in Iudæos beneficia 437 778. in Herodem odium & Aretam 445. reditus cum utroq; in gratiam 449. confirmat testamentum Herodis 476. in Italiā proficiscitur 599
Augusti mors, & quot annis imperarit 482 610
Aulæ regiæ descriptio elegans 757
Aulicæ deliciæ quæ 189
Aurea terra, regio 214.215
Azael ab Adado cum muneribus mittitur ad Elisæum unde se regem futurum cognoscit 243. contra Israelitas belligeratur & Hierosolymitanos, à quo pacem redimit Ioasus rex 249.250 moritur 251
Azarias propheta uaticinatur Asani agmini 225
Azarias compellatur Abdenago 273
Azizus Emesenorum rex Agrippæ iunioris sororem duxit 540
Azotum pestis propter arcam detentam inuadit 133
Azotum captum & concrematum 341
Azymorum festiuitas restauratur 257
Azymorum festiuitatis institutio 52.73

B

Baaras loci, & herbæ descriptio 812 813
Babæ liberi occiduntur ab Herode 415
Babel quid significet 10
Babylon locus cur sit dictus ibidem
Babylonis extructio 52
Babylon in Cyri potestatem uenit 278.
Babylonica captiuitas quando & quomodo acciderit 266.267.268.269 270
Babylonicæ turris institutio 9. & quanta fuerit 10.
Babylonij Iudæos persequuntur 506
Babyloniorum antiquissima rerum memorabilium traditio 829
Bacca uicus 687
Bacchides dux Demetrij contra Iudā Machabæum mittitur frustra 331. mittitur iterum ac cum Iuda confligens uincit 333.334. adigitur ad pacem cum Ionatha ineundam 336
Bacchidis sæuitia in Iudæos, & eius interitus 581
Bactriani populus 12
Badus, qualis mensura 205
Bæonis regni termini 832.
Bagoas eunuchus 456
Bagoses copiarum Axtaxerxis imperator quomodo Iudæos ob homicidiū in templo factum tractarit 301
Bagothous & Theodestes eunuchi coniurant in necem Artaxerxis, & plectuntur 294.295.
Bahales Ammanitarum rex 271
Baiæ, oppidulum Campaniæ ubi & calidæ 497.
Bal quis deus fuerit 247. sacerdotes eius uniuersi sublati ibid. ædes ipsius à fundamentis diruitur 248
Balachus Moabitarum rex Balamum ad Israelitas execrandum mittit 88.89
Baladas Babyloniorū rex amicitiam cum Ezechia inire cupit 261.262
Balamus uates contra dei mandatū profectus ab asina compellatur 88. bene precatur his quos execrari uolebat 89. malum consilium dat Madianitis 90
Balsamus ubi nascatur 215
Balsamū ubi proueniat 369.404.889
Balthasar Naboandel dictus arripit regnum Babylonicum 277. ipse cum suo regno in Cyri Persarum regis potestatem uenit 278. occidit Adoniam 200

Banaias satellitibus præponitur 190
unus fortium Dauidis 192
Banaias Salomonis copijs præficitur 201
Banaobas et Thanus occisores Iaboſthi ſupplicio afficiuntur 169.170
Barachias autor Iſraelitis ut captiuos Iudæos & Beniamitas dimittant 255
Baracus Hebræos in libertatem uindicat 121
Baraſa expugnata concremata 327
Baruchus Neri filius Hieremiæ prophetæ ſcriba 266. liberatur è carcere 271
Baris caſtellum, poſtea Antonia 588
Baris mons 8
Barzapharnes Parthorum ſatrapa 386
Syriam obtinet 599
Baſanes Hieroboami totam familiam ſuſtulit 224. regnum occupat 225
Baſanæ impietas à Gimone propheta grauiter carpitur, ſed fruſtra, regnumq; ab hoſtibus infeſtatum tueri non ualens moritur, Elano filio ſucceſſore relicto 226
Baſſus addit ſe Caſsio 597
Bataneæ, Trachonis & Auranitidis, partiumq; quarundam domus Zenonis centum talenta reditus erant 644
Bathuel Nachoris filius 913
Bathyllus Antipatri libertus uenenum heroi adfert 631
Batibij dictum 513
Bedlephon ciuitas 52
Bezaeri Idumææ uicus 737
Beleaſtartus rex Tyriorum Hiramo patri ſucceſsit 835
Belli leges 102.103
Beniaminis natiuitas et nominis ratio 28
filij decem 41
Beniamitarum ſors in Chananea 112
Beniamitæ poſt Ieſu ducis mortem quieti & agriculturæ ſtudent 115
Beniamitarum fortitudo & peritia militaris 117. cædes omnium uſq; ad ſexcentos uiros 118. quomodo ea tribus reſtituta 118.119
Berenice, locus 214
Bernice Agrippæ filia 489.525
Bernice Coſtobari filia 498
Bernice Polemoni nubit 540
Bernice Salomes filia datur nuptum Ariſtobulo Herodis filio 427 fit exoſa Glaphyræ 439 datur alij marito 626
Bernices ſupplicatio ante tribunal Flori, & eius uitæ pericula 661
Bernice & Iudæi ad Ceſtium de Flori geſtis retulerunt 663
Berotha ciuitas 110
Beroſus Chaldæus de aſtronomia & Chaldæorum philoſophia Græcè ſcripſit 835.836. eius hiſtoriæ uerba & compendium de Iudæis 836. Græcos ſcriptores taxauit ibid.
Berſabe, ciuitas 229.249
Berſabe puteus 17
Berytus domicilium Romanorum 449
Berytus Phœnices, colonia Romanorum 805
Berytus quomodo ab Agrippa exornata 528
Berzellæus quantis beneficijs iuuerit Dauidem regno pulſum 185. quam gratiam ei obtulerit rex 189.190
Beſana oppidum 556
Beſelel architectus 63.70
Beſemmathe uxor Iſaci 23
Bethalaga uicus 336
Bethel quid ſignificet 23
Bethenabem uicus 735
Bethleem toparchia 736
Bethmaus uicus 553
Bethona locus 110
Bethſabes forma Dauidem ad adulterium pellicit 117
Bethſama uicus 134
Bethſamitarum prophani lxx. arcam contingentes moriuntur 135
Bethſana, quæ Scythopolis 328.347
Bethſana ciuitas 112
Bethſuritarum deditio 330
Bettæa capta & prædata 174
Bezedel uicus cum turri inexpugnabili 686
Bezethæ collis deſcriptio 761
Biblia quot annorũ hiſtoriam complectantur 2
Bithynos, Cappadoces, Pamphylios, Lydos & Cilices Romanis tributa pendere 665
Borcæus Agrippæ legatus à Iudæis uulneratus effugit 677
Borceos uicus 688
Bouis cornupetæ noxa quomodo uindicanda 101
Buz columna ueſtibuli templi 206
Bozus quomodo Ruthem acceperit uxorem 130.131
Britannicus Cl. Cæſaris filius 540
Britãnic. Claudij ex Meſſalina fil Neroni priuigno in imperio poſthabitus 656
Britanni quomodo & quando Romanis ſubiugati 665.666
Broccus trib. plebis 522
Buccinarum excogitatio & uſus 76
Burrus præfectus prætorianorum militum 541

C

C Abrothaba locus 77
Cadmus Mileſius quo tempore hiſtoriam conſcribere inceperit 828
Caduceatores ſacros eſſe et inuiolab. 407
Cæcilius Baſſus occiſo Sexto Cæſare prouinciam occupat 381
Cæcilius Baſſus Sex. Cæſarẽ interficit & copias eius occupat 596
Cæcinna ab Antonio Primo rerũ geſtarũ nuncius ad Veſpaſianũ mittitur 746
Cæcinna de proditione cogitat, & cũ milite ad Antoniũ transfugit 746
Cædeſa ciuitas 110.112
Cœnopolis forum quod uocatur materiarium à Ceſtio incenſum 677
Cæron regio amomi ferax 532
Cæſar Iudæorum et Archelai cõuentum dirimit 644. Archelao ethnarchiã ſeu mediã regni partẽ dedit ibid. eius promiſsio Archelao facta ibid. reliquã regni dimidiã partẽ in duas tetrarchias diuiſit ibid.
Cæſar quæ Salomæ largitus ſit 645
Cæſar quas ciuitates Iudæorũ regno auulſas Syriæ adiecerit 645
Cæſaris liberalitas in duas filias Herodis uirgines ibid.
Cæſar falſum Alexandrũ deprehẽdit ibid. eum remigum numero inſerit 646
Cæſ. uocatos imperatores Rom. 213
Cæſarea conditur 613.614
Cæſarea Philippi dicitur Neronis 544
Cæſarea Iudææ maxima ciuitas 706
Cæſaria templa 614
Cæſarienſium contumelia in mortuum Agrippam 530
Cæſarienſes cõtra Iudæos apud Neronem uictores 659
Cæſarienſes omnes Iudæos apud ſe habitãtes trucidant 672
Cæſennius Gallus duodecimæ legionis dux à Ceſtio in Galilæam miſſus 676
duo milia Galilæorum cædit ibid.
Cæſennius Pætus rector Syriæ 807
Cæſennius Pætus Antiochum regẽ Comagenes apud Veſpaſianum defectionis accuſat 815. bellũ mouet cõtra cũ ibi. uinctum Romam è Cilicia mittit ibid.
Cæſoniæ iugulatæ cum filia magnanimitas 529
Caiaphas conſtituitur pontifex 482
Cain quid ſignificet, ſacrificat, iugulat fratrem, totus malus multa inuenit 5
eius poſteri 6
Caius Agrippæ & Iuliæ fil. Auguſti adoptiuus 470
Caius Cæſar Agrippam uinculis ſoluit, et tetrarchia Philippi tradita, regẽ appellauit 651. ei etiam Herodis tetrarchiam addidit ibidem

Caij uxor & filia occiſæ 519. eius ingenium & mores 519.520
Caius Cæſar Deum ſe uocari uoluit 651 Petronium ob ſtatuas in templo locandas, Hieroſolymam miſit ibid.
Caij literæ ad Petronium 653
Caius per dolum interemptus, quanto tempore imperauerit ibid.
Calebus explorator Chananæ 78
Calidæ ad Baias 497
Calidæ ad Emmauntem 482
Calidæ apud Callirhoen 465.636
Caligo tabernaculi qualis fuerit 70
C. Caligula conſtituitur Cæſar 488
C. Caligula Germanici fil. 494. deſignatur Cæſar à Tiberio 495. occiſo Tiberio fratre opprimitur & ipſe 495 Herodem cum coniuge mittit in exilium 498. quali fuerit ingenio 500 501. Iudæis bellū illaturus reuocatur à Petronio & Agrippa 500.501 moritur 502. eius in omnes ſæuitia, et diuini honoris uendicatio, inſaniáq; tum coniuratio in ipſum, & eius interitus 507. uſq; 514 519
Callimander ab Hyrcano victus interijt 354
Calliſtus Caligulæ libertus 511
Calumniarum quanta uis 585
Cambyſes Cyri filius patri in regno ſuccedit & Iudæos à templi & urbis ædificatione prohibet, moritur 282
Campus regius, loci nomen 15
Cana, loci nomen 405
Cana uicus Galilææ 554.607
Cana ſeu Canatha 610
Canatheniſes ibid.
Candelabrum tabernaculi 66
Capernaum fons, Nili uena eſſe creditus 712
Capharſaba, campi nomen 435
Caphartophan Romææ uicus 737
Capito cēturio à Floro præmiſſus ad Hieroſolymitanos 660
Capitolij templum à militibus direptis donarijs incenditur 747
Cappadoces populus 10
Carmeli montis ſitus 687
Carræ Meſopotamiæ ciuitas 12
Carthaginenſium originis & fati deſcriptio 666
Carus, deliciæ Herodis 456
Caſander occupat Macedoniam mortuo Alexandro 304
Caſpiæ portæ 486
Caſsius Chærea 508.509.510.514 523. occiditur 524
Caſsius quæ geſſerit in Iudæa 374.543 afflixit Iudæos 382
Caſsius Lōginus Syriæ præſes 424.531
Caſsius Iulio Cæſ. interfecto Syriam petit et qd geſſerit 597. 598. occiſ. 599
Caſtor rerum Iudaicarum ſcriptor 855
Caſtoris Iudæi uerſutia & dolus erga Titum 765
Caſtra Iudæorum, locus 375.594
Catullus Libyæ Pentapolitanæ rector ſicarijs calumniandi doctor erat 826. tria milia Iudæorum trucidauit ibid. eius cruciatus & mors horrenda ibid.
Cedaſa urbs 345
Celadus Auguſti libertus 477. quæ Cæſaris nomine cū falſo Alex. egerit 645
Celer accuſatus Romæ cauſam dicit, et plectitur 539.540
Celer tribunus uinctus à Claudio Iudæis ad ſuppliciū Hieroſol. mittitur 656
Cēdebæus præfectus uincitur à Sim. 350
Cenizus Hebr. in libertatē reſtituit 119
Cephalio fr. Antip. cadit in prælio 367
Ceſtius Gallus Syriæ præſes inuadit Galilæam 563.571
Ceſt. Feſtus à Claudio in Iudeā procurator præmiſſus 654. eius malitia 659
Ceſtius Saulū cum cæteris legatū ad Neronem in Achaiam mittit 679
Chabalon terra cur ſic dicta 212
Chabalo uicus 563.564
Chærea Caij uxorem & filiā interficiendas curat 519
Chalamas Syrorum tranſeuphratenſium rex 176
Chalebo donatur pars agri Hebronis 115
Chaldæi, populus 12
Chaldæorū cōſenſus cū ſacris literis 838
Chamis patris irriſor 12
Chananæus, Chanaan 11
Chananæorum terræ præſtantia 78
Charetis mors apud Gamalam 717
Chariathiaris ciuitas 135
Chaſleus menſis 321.326
Chebronis ciuitatis antiquitas 741
Chelcias Oniæ fil. copijs Cleopatræ præfecitur 354.358. moritur 359
Cherubeis quid fuit 65
Cherubinorum deſcriptio 206.208
Chetim quid Hebræis ſignificet 11
Chetimus, & Chetima inſula ibid.
Chetomene qualis ueſtitus 66
Cheton quid ſignificet ibid.
Chettæi populus 12
Chiramus operarius inſignis 206
Chriſtus & Chriſtiani 484
Chuſarthes Aſſyriorum rex Hebræos ſibi ſubijcit 119
Chuſus, Chuſæi 11
Chuſis amicus Dauidis cōſtātiſſimus quō ſe geſſerit apud Abeſalomum 183
Citta ciuitas 256
Cillanos à Palæſtinis bello uexatos Dauid iuuat ibid.
Cimbares idem quod talentum 66
Cimnyra, inſtrumentum muſicum 191
Cinyra fabula 513
Circenſes ludi 509
Circumciſionis prima inſtitutio 16.17
Ciſus Saulis pater 137
Citharæ quis inuentor 6
Ciuitatem quis primus inſtituerit 5.6
Claudius à militibus cōſtituitur Cæſ. 517
Claudius Agrippam ad ſenatum legatum mittit 653
Cl. Romæ cōtra Samaritas pronūciās tres eorū nobiliſsimos interfici iuſsit 656
Claudius quādiu imperiū adminiſtrauerit ibid. Agrippinæ uxoris Neronē priuignum in imperium cooptauerat ibid.
Clearchus peripateticus Ariſtotelem præceptorem ſuorum de Iudæis narrātem inducit 839
Clemēs præfect. urbanarū cohortiū 510
Cleopatra Antiochi filia nubit Ptolemæo Philopatori 315
Cleopatra Flori uxor 547
Cleopatra Ptolemæi Epiphanis filia datur nuptum Antiocho 315
Cleopatra Ptolemæi Philometoris filia dicitur uxor ab Alexādro Antiochi, qui & Demetrius dictus 340
Cleopatra M. Antonium in ſui amorē pertrahit 385. 599. Mariamnē cum filio ad ſe uocat, & Antonium contra Herodem incitat 400. uſq; 503 610. 819. contra omnes omnium opibus inhians 403. 404. 609. Herodem ad ſtuprum ſolicitat 404. occiditur 412. 612
Clitus Tiberienſis altera manu mulctatur 560 684
Cluuitus 513
Coloſſus Cæſaris 614
Comagenenſium ciuilis contentio 483
Commeatus centum annorum qua de cauſa in Maſſada incorruptus manſerit 818
Conon Græcus Iudæorum mentionem facit 841
Conuallis laudationis 237
Conuentus ciuium quæ utilitas 96
Coponius Iudæis præficitur 479. 481
Coponius procurator conſtitutus, Archelai finibus in prouinciam redactis 646
Corban iuramenti explicatio 838
Corban, quomodo ſe liberent 86
Coreæ, loci nomen 589
Cores ſeditionem contra Moyſen & Aaronem

vonem excitat 81. dat eius pœnas 84
Cornelius Faustus Syllæ filius qualem se præstiterit in expugnatione templi 370
Cornelius Sabinus sibijpsi mortem infert 510.514.523.524
Corona triplex pontificis 68
Corræi, locus 136
Corus mensura qualis 79.418
Costobarus Idumæe Gazæ præfectus ab Herode, lucro intentus, repudiatur ab uxore 414.415. eius uiolētia 545
Costobarus & Saulus fratres unà cū Philippo ad Cestium transfugiunt 679
Coturnices ubi copiosè inueniantur 57
Cotys Armeniæ rex 529
Crassus in Parthos proficiscens Hierosolymitanum templum spoliat periurus 373 cum omnibus suis copijs perit 374
Crassus in Syriæ prouincia Gabinio succedens quid gesserit 593
Cretenses moribus, non uerbis erudiebantur 861
Ctesiphon, urbs 507
Cumanus Iudææ præses constituitur 537 654. & quid sub eo Iudæis acciderit ibid. & 539. accusatur à Iudæis 539 exulat 540.656
Cuspius Fadus Iudæorum regno præficitur 242. 530 seditiosos punit 531 537
Cydocssa Tyriorum uicus 719
Cyprus insula 11
Cyprus præsidij locus in finibus Hierichuntis 674
Cypros Herodis filia 489. alia Phasaeli filia ibid.
Cypron, castellum 435.615
Cypris Antipatri uxor 593
Cyrenæi, Marmaridæ et terribiles Syrtes quemadmodū Romanis subdita 666
Cyrus Persarū rex Babylonē et regē eius capit 278
Cyrus Iudæis Hierosolyma repetere permittit templūq; restituere, ac uasa templi eis reddit, multaq; præstat beneficia 281.282.287.769. perit 282

D

Dabariteni uxorē Ptolemæi regij procuratoris inuadunt 557
Dacchari herbæ descriptio 68
Dagon, arx 351
Dagon præcipitatus 133
Dagonis templum exustum 341
Dalale, meretrix Sampsonis 129
Dalmatas bellicosissimos sub una tantum legione Romanorum quietem agere 666
Damascus à quo condita 12
Damascus imperio Dauidis subijcitur 174
Damascus à Metello & Lollio capta est 367
Damascenorum in Iudæos seueritas 550 679 822
Dana oppidum 119.219
Danaus Argiuorum antiquiss. 834
Daniel uocatur Balthasar, & cupit diutius uiuere propter ualetudinem & studia 273. insomnia diuina uidet 274 regi somnia interpretatur 274 275. Balthasaris uisionem in pariete explicat 277 abducitur à Dario in Mediam & constituitur summus satrapa 278. insidias patitur, sed insidiatores eius luunt pœnā 278.279 apud Ecbatana turrim ædificat ibid. quàm carus deo fuerit, & quantum cæteros prophetas superauerit 279 280
Daniclis prophetia 326
Danitarum sors 112
Danitæ à Chananæis sedes mutare coacti 119
Danus, fons Iordanis 15
Danus nascitur 25 filij eius 41
Darabita uicus 569
Darius Artabani filius Neroni obses missus 487
Darius Astyagis filius imperium Babyloniorum uastat, et Danielem abductum constituit satrapā, quem inuitus postea leonibus obijcit 278 hostes Danielis ijsdem obijcit, & deum eis prædicat 279
Darius equitum præfectus sub Agrippa 670
Darius Hystaspis filius rex Persarum creatur, quæstionem proponit quænam omnium rerum fortissima aut potentissima 283.284. commonitus uero à Zorobabele Iudæos libertati instituit & immunitati, urbemq; & templum restituere promittit & iuuat 285.289 mortuus successorem filium Xerxem relinquit ibid.
Dathamo cum uniuersa sua familia terra debiscit 84
Dauid filius Iessæi 131
Dauid qualis, & quomodo rex à Samuele unctus prophetat, & Saulo furioso hymnos occinit ad citharam 147 eius magnanimitas 148 uictoria de Goliatho 149 amatur à Sauli filia, & sexcenta hostium capita Saulo adfert, & filiam eius uxorem ducit 150 socerum fugit 150.151.152. spicu-

lo ab eo petitur 151 accepto Goliathi gladio fugit in Gittam, et insanum se fingit 154. fugit inde aliò atque alio ibid. Cillanis auxiliatur ac iterum Saulum effugit 157.159 cum Saulum occidere potuisset noluit 157.159. reconciliatur Saulo 158 Nabali defuncti uxorem ducit 159 Amalecitas prædatur 160 iungit se Ancho contra Hebræos 161.163 abducūtur ei ambæ uxores captæ 163 Palæstinos cædit & uxores recuperat 164. Sauli interfectorem supplicio afficit, & epitaphia ipsi ac Ionathæ conscribit 166. rex unius tribus declaratur, & cum Abnero pugnat 166. eius filij 167.171. Abenero fœdere iungitur & amicitia 168. interfectum luget 169 regnum in uniuersum ei confertur 170. dominorum suorum occisores punit 166.170 quantæ copiæ ad eum in Hebronem conuenerint 170 Iebusæos illudentes capit 170.171 amicitiam cum Iramo parat, & Hierosolyma ciuitatem Dauidis appellat ibid. Palæstinos superat, & arcam Hierosolymam transfert 172.173 Palæstinos frangit ut & Moabitas Adrazarumq; Sophenorum regem 174 Thæsonem in amicitiam recipit, Idumæam subigit, & officia distribuit 175.190. Ionathæ posteros beneficijs afficit 175 legati eius iniuria à Naase afficiuntur, Syri, Mesopotamitæ, Ammanitæ debellantur 176 177 Bethsaben adulteram facit & ducit uxorem, Uriamq; interficiēdum curat 177.178 Ammanitas excindit 179 à filijs molestatur 180.181 Absalomum filium regem salutatum fugit 182. patienter audit conuiciantem Semeim 183 fugiens benignitèr excipitur ab optimatibus regionis trans Iordanem 185 prior filium agreditur ibid. occisum luget 187 ignoscit hostibus & recipit regnum salutatur rex 188.189. decem tribus ab eo deficiunt autore Sabæo 189 Palæstinos ultimo fundit, hymnos ac musicam instituit 191. fortissimi uiri ipsius qui 192. populum recensendo deum offendit 192.193 è tribus malis infligendis pestem eligit & Oromnæ aream emit 193.194. templi extruēdi locus ei indicatur, ad quod opifices & materiam comparat, filiumq; instruit Salomonem quomodo se debeat gerere nactus imperiū 194. al

sioſus

ſioſus calefacit ſe Abiſaces accubitu 195. Solomonem confirmat regem, officiáq; diſtribuit & tribus, tum templi uaſorumq; deſcriptionem tradit 196.197. Dauidis principum alacritas in contribuendo ad templi fabricam 198. quid ſub mortem Solomoni cõmiſerit 198.199. expirat ac ſepelitur, maximusq; cũ eo theſaurus 199
Dauidici generis regum finis, & quot eorum fuerint 270
Debora prophetis 121
Decimæ datæ 15.23.85
Decius Mundus quantũ inſanierit in Paulinam 484
Delatorib. quid præmij fuerit apud C. Caligulam 515
Demetrius Alexandrinus 340.450
Demetrius Demetrij filius amicitiam cum Ionatha init 341 Alexandrum uincit 342
Demetrius Eucærus Antiochi Grypi filius rex apud Damaſcum conſtituitur, & Alexandrum tannæum ſuperat 360 361. cõtra fratrem pugnans captiuus ducitur ad Parthos 361
Alexandrum prælio ſuperat 586
Demetrius Gadarenſis libertus Pompeij 371
Demetrius Nicanor rex 342. clementer agit cũ Ionatha Iudæisq; 343. uincitur à Tryphone 344. capitur à Parthis 347. dimittitur, & in regnum reſtituitur ab Arſace 352. uincitur, capitur & occiditur 353
Demetrius Phalereus quõ bibliothecam Ptolomæo Philadelpho comparauerit 305. legem Iudæorũ tranſſcribendam curauerit 207.311
Demetrio Phalereo in hiſtoria Iudæorum uenia concedenda quòd Hebraice neſciuerit 842
Demetrius Seleuci filius regnum Syriæ occupat, Antiochumq; & Lyſiam occidit 331. Iudam occidit in prælio 334
Ionathæ amicitiam ambit 337.338
occiditur 338
Dii caſtra, locus 26
Deus Galilæorum clades Romanis donabat 700
Deus Iudæis omnem uiam ſalutis ad interitum uerterat 778
Dei decretum contra omne Iudæorum genus 821
Dei definitio apud Moſen 861.863
Dextra porrecta quid apud barbaros ſignificet 503
Diagoras Melius in mortis periculo uerſatus propter Athenienſes 868
Dido ſoror Pygmalionis regis Tyriorum in Africa Carthaginẽ ædificauit 835
Diebus ſingulis quid deus condiderit 3
Diglath, quid ſignificet 4
Diluuij uniuerſalis deſcriptio 7.8
Dina Iacobi filia 25. ſtupratur, quapropter Sicimitæ uniuerſi trucidãtur 27
Diodotus Tryphõ Apamenus, uide Tryp.
Diogenes Alexandri amiciſs. à Phariſæis interficitur 587
Dionyſius Tripolitanus ſecuri percuſſus 368
Diophantus notarius ſceleratus 447
Diſciplinæ militaris exemplum pulcherrimum 681.682
Diſciplinas à Chaldæis ad Aegyptios, ab his ad Græcos eſſe deductas 14
Diſſimiliũ communionem etiam naturam horrere 97
Dius in hiſtoria Phœnicum integerrimus
Dius menſis 7 (834
Doecus mularum nutritor 154
occidit Abimelechum pont. 155
Doleſus nobilitate potens à Gadarenſibus interficitur 735
P. Dolobellæ decreta pro Iudæis 381
Domitianus cum multis Romanorum ſaluus euadit 747. à Mutiano productus populo rector inſinuatur ibid.
Domitiano Germani ſubijciuntur & Galli 808
Domitianus in triumpho Veſpaſiani & Titi eis adequitabat 811
Domitius Aenobarbus 540
Domitius Aenobarbi filius ibid.
Domitius Nero conſalutatur Imperator 541. fratrem, matrẽ, uxorem, uirosq; illuſtriſs. trucidat ibid. Cæſarea excludit Iudæos 543
Domitij Neronis uxor à marito occiditur 541
Domitij Sabini fortitudo 766
Dora Phœnices urbs 551
Doræ ciuitatis ſitus 857
Doras Hieroſolymitanus pontificem perimit 541
Doris mater Antipatri Herodis filij accuſatur ueneficij, & quomodo ſe geſſerit 457.458.599.630
Doritarum in Iudæos inſolentia 526
Dorotheus lxx. interpretib. additur 311
Doſitheus Hyrcanum & Alexandrã Herodi prodit 409
Draconis leges de ſupplicijs antiqſs. 828
Druma Gedeonis concubina 124
Druſilla Agrippæ filia 498
Druſium turris 614
Druſus Agrippæ filius 489
Druſus Neronis filius 490.494
Druſus turris 420
Drymos, loci nomen 599
Dyſtrus menſis 105.288.300.333

E

Eutius decadarchus ſub Veſpaſiano 693. Gamalæ occiſus 715
Ecdippon locus 600
Edom, uide Adomus
Edrus dux militum Ionathæ 234
Eglon Moabitarum rex qui Hebræos ſub iugarat, ab Iode interficitur 120
Ela capta & habitatores eius extincti à Syriæ rege 255
Elanus Baſanæ filius altero regni anno occiditur, unà omnis eius ſoboles tollitur per Zamarem 226
Elcana Iudæ copiarum dux occiſus 255
Elcias Magnus, legatus Iud. 499
Eleazarus pontifex 2
Eleazarus Moyſis filius 49
Eleazarus Aaronis filius 84. fit põt. 86
Eleazarus pont. moritur 115
Eleazarus Dodeiæ filius unus fortium Dauidis 192
Eleaz. quidã arreptitiorũ medicus 204
Eleazarus Auranes Matthiæ filius 323 fortiter ab elephanto conſoſſo opprimitur 330
Eleazarus phariſæus homo ſeditioſus conuitiatur Hyrcano 354.355
Eleazarus quõ pontificatũ adeptus 307
Eleazarus theſauri templi cuſtos quõ pactus cum Craſſo 373
Eleazarus Anani fil. pontifex eõſtituitur unius tantum anni 482
Eleazarus Boethi pontifex conſtituitur 478. priuatur põt. ibid.
Eleazarus gigas, quàm uaſto fuerit corpore 487
Eleazari Aſamonæi filij fortitudo & mors 582
Elea, Dinæi, latro 539.541.655.657
Eleazarus ſeditioſus exulat 531
Eleazarus Ananiæ põtificis filius, Romani belli ſeminarium fuit 669. reiecit Cæſaris hoſtias ibid.
Eleaz. Semæi facinus memorabile 697
Eleaz. duo ſocij cõtra Manahemũ 671
Eleazari Simonis filij factio 660.748 749 753
Eleazari Simonis Gioræ ſocij mors 740
Eleazarus Sicariorũ princeps Maſſadam obtinet 816. eius ad ſuos oratio 820 altera oratio de immortalitate animæ ibid. & 821.822.823
Elephantis quomodo pugnatum ſub Antiocho Eupatore 329
Eleuſa oppidum, Sebaſte dictum 435
Eleutherus fluuius 341.346.609

Elen-

Eleutheri equites 600
Eliabus architectus 63.70
Eliacias pontif. ſub Ioſia rege 263.264
Eliacimus Ioſiæ fil. antea Ioacimus dictus accepit regnum paternum, ſed tributarium iam factum Aegyptijs 265. etiam Babylonijs tributum cogitur pendere 266. occiditur ibid.
Eliacimus Ioacimi filius in pontificatū patri ſuccedit 291
Elias propheta tempore Achabi quæ prænunciauerit & geſſerit 227.228 229. 230. 237. 238. exemptus ex hominibus 238
Eliæ epiſtola ad Ioramum Ioſaphati filiū ſceleratum regem 244
Elienæus Gethæi fil. pontificatum accepit 529
Elis pontifex princeps Hebræorum 130 filij eius ſcelerati 131. exitium ſuum cognoſcit ibid.
Elis pontificis filij ſcelerati 131 exitium ſuum & ſuorum filiorum cognoſcit 132. tum ipſius & filiorū mors 133
Eliſæus prophetiæ donum accipit, & Eliam comitatur 230. uaticinatur & aquam ſuppeditat Ioramo Achabi filio 239. uiduam à debitis liberat 240 Ioramo inſidias Syrorum indicat, & Adadum capere ipſum uolentem eludit 240.241. famis tempore utilitatem annonæ prænunciat 242. Adadomortem indicat 243. Ieum ungit regem Iſraelitarum 244.245. Ioaſum Ioazæ filium ad ſe ægrotum uenientem conſolatur 250. uita defungitur 251 cadauer occiſi à latronib. in ipſius monumentum iectum reuixit 251
Elymus, Elymi 12
Emiam zona ſacerdotalis 66
Emmaus concremata 474
Emmaus uicus 482. Vide etiam Ammaus
Engaddi à ſicarijs inuaditur 734
Eniachin tribus ſacrata 721
Enochi mors nemini cognita 138
Enoſa ciuitas 6
Epaphroditus 1
Ephodes, ueſtitus 67
Ephorus hiſtoricus Gallos & Hiſpanos prorſus ignorauit 831
Ephorus Hellanicum in plurimis oſtendit mendacem 828
Ephremes Ioſephi filius 35.41
Ephremes in numerum Iacobi filiorū adoptatur pro patre Ioſepho 42.76
Ephremi pars quæ ceſſerit 112
Ephremitæ Gedeoni bellū inferre conantes placantur 123
Ephræmitis tribus quomodo Bethelē proditione ceperit 116
Epicrates pecunia corruptus Scythopolim cum alijs aliquot ciuitatibus Iudæis prodit 354
Epicureorum error refutatur 280
Epiphania, ciuitas 12
Epiphanes & Callinicus filij regis Antiochi Cæſennio Pæto pugna forti obnitun tur 815. à Vologeſo Parthorum rege magnifice excipiuntur ibid. Romam ad Veſpaſianum ueniunt 816
Epomidis deſcriptio 67
Epulæ ferales Iudæorum 638
Equitum Romanorum arma 690
Equus Modius Varo ſuccedit 553.556
Erebinthonicus uicus 775
Erica prætorianorum Achazæ præfectus occiditur 255
Eſaias prodigium Ezechiæ regi exhibet 261. obiurgat eundem propter theſauros Babylonijs monſtratos 262
Eſaiæ prophetiā cognouiſſe & credidiſſe Cyrum regem 281
Eſaiæ uaticinium deprauatum 825
Eſdras Iudæorum apud Babylonem degentium pontifex, à Xerxe quæ & quanta impetrauerit 289.290. quomodo populum mundauerit, et legem ei prælegerit, ac rempub. reformarit, mortuusq; ſit 290.291
Eſcon puteus 22
Eſther puella quali fuerit forma 294 ducitur uxor Artaxerxi & coronatur regina ibid. Iudæorum cladem futuram cognoſcens regi indicat 296 297. impetrat Iudæis uitam 299
Eſai natiuitas 21 uxores 22 circumuenitur à fratre ibid. iratus fratri reconciliatur 26. 27 partitur cum fratre habitationem, uocaturq; Adomus 28
Eſſen, ueſtis qualis 67.71
Eſſenorum ſecta 480.646.647 648.649. eorum mirabilis conſtantia & uirtus in bello cum Romanis 649. opinio de animæ diuinitate ibid. aliud eorum & diuerſum collegium ibid. & 650
Ethæo Gittheus Dauidis ſectator præficitur exercitui 185
Eua quid ſignificet 4 eius lapſus 4.5
Euæi populus 12
Euaratus Cous 625
Euemerus Græcus Iudæorum mentionem facit 841
Eulas, Euilæ 11
Euodus Neronis libertus 494
Eupolemo Græco in hiſtoria Iudæorum uenia cōcedenda quòd Hebraicè neſciuerit 842
Euphrates, fluuius 4
Eurycles laco impoſtor maximus Herodem circumuenit, & domum eius ſubuertit 446.623.624
Eutychus Agrippæ libertus & auriga in uinculis detentus 491.492 aperit Neroni maleuolentiam Agrippæ 493
Eutychus, auriga Caij Cæſ. 523
Excæcantis aliquem pœna 101
Ezechielis prophetia 265.267
Ezecias Achazæ filius regnum obtinet paternum Hieroſolymis, religionem collapſam reſtituit 256.257. Paleſtinos bello uincit 252. à Senacheribo oppugnatur 259. in ſummam adactus deſperationem Eſaiam implorat 260 poſteritatem à deo exorat 261. moritur 262
Ezecias latronum princeps interficitur 595

F

Fabatus Auguſti ſeruus 455 456 457
Fabatus procurator Cæſaris, pecunijs corrumpitur 682.629
Fabij centurionis fortitudo 590
Fames ingens 229.241.242 417 418
Fati potentiæ nemo poteſt reſiſtere 452
Fauces locus 77
Fauſtus Cornelius primus Hieroſolyma conſcendit 590.591
Felix Pallātis frater à Claudio ad Iudæos miſſus 656
Felix præfectus militum Romanorum inuadens Phaſaelum uincitur 383
Cl. Felicis procuratoris geſta 657 658. uide Cl. Felix
Ferrei montis ſitus 737
Feſtus procurator ſucceſsit Felici 658 uide Porcius
Feſtorum deſcriptio 73
Filij contumaces & proterui in parentes quomodo mulctandi 100
Filiorum hæreditatis ius 95
Flaccus Syriæ præſes 490
Flauius Ioſephus. uide Ioſephus
Flauius Sylua in adminiſtratione Iudææ Baſſo ſuccedit 816. contra Maſſadam militem mouet 816. 817 & 819 Maſſadam occupat & præſidium imponit, cum exercitu ad Cæſarem redit 824
Fletus, ſylua 172
Florus templi theſauris fruſtra inhiat, à cuius expugnatione depellitur 662

Flori nouus dolus & auaritia in oppreſſione Hieroſolymorum 662. mendacium apud Ceſtium 663, uide Geſius
Fortes uere qui 163
Fortunatus Agrippæ libertus Romã miſſus à ſuo patrono 497
Fratris uxorem ducere prohibitũ 478
Fratres ueri quos & interitus ipſe ſociauit 883
Frontonis geſta in cuſtodia 802
Fructus intẽpeſtiuus & præmaturus 97
Furij centurionis animoſitas 590
Furum pœna 101

G

GAba, quid ſignificet 146
Gaba equitum ciuitas cur ſic uocata 687
Gabaenorum iniuria in uxorem Leuitæ, et quomodo ea propter multati 116 117 118
Gabaon uicus 190
Gabaonitæ aſtu fœdus ineũt cũ Ieſu 109 qui ipſis contra Hieroſolymitarũ regem ſuccurrit 109.110
Gabaoth, Saul uicus 750
Gabinus præfectus militũ Pompeij 369 eius geſta 371.372.373
Gabinius Scauro ſuccedens quid geſſerit clari 591.592.593.812
Gadara reſtaurata 591
Gadaræ optimates legatos ad Veſpaſianum mittunt, ſeq; dedunt 735
Gadarenſes Herodem fruſtra apud Cæſarem accuſant 421
Gadæ natiuitas 25. & filij ſeptem 41
Gadus prophcta Dauidi unius è tribus malis offert electionem 193
Galades collis & Galadena regio 26
Galatæ à quibus denominati 10
Galba imperator creatus 739. in medio foro necatus ibid. & 741
Gales inſectans Abimelechum Gedeonis nothũ, proditur à Zebello 124.125
Galgala quid ſignificet 108
Galilææ & regionis trans Iordanẽ quanti reditus fuerint 644
Galilæa minor quæ 687
Galilææ utriuſq; deſcriptio 687 calamitas 688
Galilæa tota à Romanis ſubacta 719
Galilæorum & Samaritanorum conflictus 655
Galilæi contra Romanos 684
Galilæi ab infantia pugnaciſſimi & omni tempore plurimi 687
Galilæorum quot milia Iaphæ occiſa 701
Galilæorũ noua inuẽta & factiones Hieroſolymis 742
Galliæ motus 736
Galliæ bellum deſiit 739
Galliæ ſitus deſcriptus 666
Galli centurionis facinus apud Gamalam 715
Gallos ſub mille & ducẽtis militibus ſeruire, quibus penè plures habuerint ciuitates 666
Gamala filius Ieſu 722
Gamala ciuitas rebellat 713. 717. eius ſitus ibid. & 714. 717. exciſa 717
Gamalenſium fides in Romanos 550
Gamalenſium cum Romanis acres conflictus 714.715.716
Gamalenſium cædes à Romanis 717
Ganges fluuius 4
Garizin mons 302.701
Galanitis regio deficit ab Agrippa 561
Gazam nequeunt capere Iſraelitæ 115
Gazei à Iamnæo obſeſſi captiq; 359
Gazara Palæſtinæ urbs à Salomone bis ædificata 213
Gedeon quomodo Hebræos ſeruitute exemerit 122. 123. quot filios habuerit 124
Geman uici ſitus 655
Geneſar lacus deſcriptus 482.711. terra eiuſdem nominis deſcripta ibid.
Gentium enumeratio quæ Romano imperio ſubduntur 665
Gentium qui uerenda Iudæorum more circunciderunt, enumeratio 838
Gentibus ſingulis quomodo à ſuis autoribus nomina ſunt indita 10.11.12
Gemello renũciat amicitiã Herod. 442
Geon fluuius, & quid ſignificet 4
Geraſeni quomodo ſe erga Iudæos cohabitatores ſuos geſſerint 647
Gergeſæi, populus 12
Germanicus ueneno ſublatus 483
Germanicus qualibus moribus 494
Germanicus Claudij Cæſ. frater 540
Germanus augur uinctus Agrippæ uincto uaticinatur 495
Germani qualis gens 515
Germanorum deſcriptio 666. cos octo tantum legionibus Romanorum domitos ibidem
Germanorum agmina & bellum ciuile ab Antonio Primo & Mutiano ſedantur 739
Germani Capitolij collem occupãt 747
Germani uiribus corporum laudati 797
Germanorum magna ex parte defectio à Romanis 808. defectionis cauſæ ibid.
Gerſus Moyſis filius 49
Geſsius Florus Iudææ procurator quomodo Iudæos ad arma contra Romanos capeſſenda compulerit 471.547 & quàm malus fuerit uir 553
Geſsij Flori procuratoris qui Albino ſucceſsit, crudelitas, impudentia et uerſutia 658. 659. auaritia apud Cæſarienſes 659. 660. noua crudelitas in Hieroſolymitanos 660. 661. Vide etiam Florus
Getheris Arami filius 12
Getuli, populus 11
Gigantum reliquiæ in Hebrone 115
Gigantum poſteritas à quibus perdomita 14
Gimon propheta Baſani quæ mala ipſum maneant uaticinatur 225
Gineæ uicus 687
Giſcala Gal. oppidulum indomitũ 717
Giſcala ſuccenditur & diruitur 551
Giſcala à Ioſephi militibus diripitur, prædaq; popularibus conceditur 684
Giſcalorum ſtatus 551
Glaphyra Archelai Cappadocum regis filia nubit Alexãdro Herodis fil. 427 620. odio proſequitur Salomẽ 439 occiſo marito remittitur ad patrẽ cum dote 453. moritur 626. nubit Archelao Herodis filio, Alexandri fratri 478. itẽ Iubæ 479. eius ſõniũ 646
Gobolitis regio 28.56
Godolias Acani filius præficitur reliquijs Hieroſolymorũ 271. humaniter tractat Iudæos profugos ibid. eiuſdem pietas, ſed illi noxia 272. occiditur ibid.
Goliathi Gittæi ſtatura & inſolẽtia 148 interitus 149
Gomar, Gomarenſes 10
Gorgias à Iuda Macchabæo uictus 325 uincit Ioſephum Zachariæ 328
Gorion filius Ioſephi, & Simon Gamalielis contra libertatis corruptores hortantur & concionantur 721 occiditur 732
Gotarzes Parthorum rex 535
Gotholia Achabi filia, uxor Iorami Hieroſolymorum regis 244. Dauidis familiam quãtum poteſt tollit & regnũ adminiſtrat 247. & regno & uita priuatur opera Ioadi 248
Græcorum & Iudæorũ diſſidium 498
Græcis tupiſſimum uiſum Iudæis inferiores ſore 658
Græcos bis ternis faſcibus Romanorũ obedire 665
Græcorum omnia noua & heri nuperq; facta 827. eorum regiones innumeræ corruptiones inuaſere rerũ memoriã delentes ibid. Sera cognitio literarum ibid. & 828. philoſophi primi Aegyptiorum Chaldæorumq; diſcipuli ibid.
Græci poſteriores Timæum in plurimis mendacem oſtendunt 828
Græcis ab initio nulla cura fuit hiſtoria conſcri-

conſcribendæ 823
Græcorum hiſtoricorum elegans deſcriptio 828.829.830
Græcorum legislatores antiquiſsimi qui 860 861
Græcorum diſ deſcripti 866.867.868 eorum legislatores poetis poteſtatem dederunt ut quos uellent deos introducerẽt, rhetoribus uerò ut decreta de rebus publicis quæ uellent conſcriberent
Grãdo apud Aegyptios ante Moyſen nunquam uiſa 51
Græpte cognata Iſatæ regis Adiabenorũ aulam regiam Hieroſolymis ædificauit 742
Gratus militum præfectus, Simonem Herodis fil. obtruncat 473. ſuis ſuccurrit 474.641
Grauidam calce percutiens quomodo plectendus 101
Gymnaſia Herodis 615

H

Hai. uide Aina
Heberus Hebræorum autor 12
Hebræorum declinationis forma ibidem
Hebræorũ nullus regnante Salomone ſeruile opus faciebat 214
Hebræi bis ultra Euphratem ducti captiui 273
Hebræorũ decem tribuum captiuitatem, & reliquarum duarum tribuũ tranſmigrationem quantũ temporis interceſſerit 27. uide etiam Iſraelitæ
Hebron expugnatur & conceditur Leuitis 115
Hebronis oppidi antiquitas 14
Hecatæus Abderita 839.840.841
Hecotambæon menſis 86
Hecatontomachi Alexandri Iamnæi 358
Hellanicus ab Acuſilao de genealogijs multum diſcrepat 828
Helcanes Leuita & eius uxores ac liberi 131 132
Helena Adiabenorũ regina tranſit ad religionem Iudaicam 532.533.534 eius monumentum Hieroſolymis 756
Helenæ Monobazi regis matris regia Hieroſolymis 761
Helias. uide Elias
Heliopolis 42
Helonis principatus Hebr. 126.127
Heniochi Romanis ſubiecti 665
Heron, arca tabernaculi 65
Herennius Capito procurator Iãniæ 491
Hermæus qui & Danaus denominatus 843
Hermippus Græcus hiſtoricus diligentiſsimus 838
Hermogenes Græcus Iudæorum mentionem facit 841
Herodes Agrippæ frater, rex Chalcidis 529.530. moritur 537
Herodes Antipatri f. 374. Hieroſolymorũ dux cõſtituitur, Ezechiãq; cũ alijs prædonibus afficit ſupplicio 377. infantum ob cædem exoſus dicit cauſam 378. præficitur Cæleſyriæ ibidem. Romanorũ beneuolentiam captat & aſſequitur 382. Malichum trucidat 383 Antigonum Ariſtobuli, profligat ibid. uxores & liberos ſibi parat, ac M. Antonium corrumpit 384. accuſatus tetrarcha cõſtituitur 385.386. ſtrenue pugnat 386. elabitur ex hoſtium inſidijs 387.388. difficilibus profectionibus exercetur uſq; Romam 389. rex Iudææ à ſenatu Rom. declaratur 390 ex Italia nauigat, & pugnat contra Antigonum 391. 392. auxilio uenit M. Antonio 374. prodigioſe ſeruatus bis 395. Hieroſolyma expugnat, & Antigonum capit 396. Antonium donat 398. Ariſtobulum ponticem occidit 400. 401. à Cleopatra ad ſtuprum ſolicitatur 404. bellum Aretæ infert 405. concio ad milites 406. Hyrcanũ occidit 409. quo modo amicitiam Antonij excuſarit apud Cæſarem, & regnũ ab eo obtinuerit 410.411. Mariammẽ uxorẽ interficit & magnifice donatur à Cæſare 412. necatã à ſe uxorem luget miris modis 413.414. efferatur ad cædem amicorũ quorumcunq; & ad omnia mala inclinat 414.415.416 arces in ſuam tutelam extruit 417 fami urgenti ſuccurrit 418. quomodo ſubditos in officio continuerit 419 Cæſaream condiderit, & à Cæſare ſit muneratus 420.421.422. ſalutat Agrippam 421. extruit templũ Cæſari, & tributorum partem ſubditis remittit & conuenticula populi prohibet, et Eſſenos magnificat 422. tẽplũ nouũ ædificat Hieroſolymis ſumptuoſiſs. 423.424. legem ſtatuit de furibus nouam 426. nauigat ad Cæſ. & reductis Roma liberis dat uxores, Agrippamq; honorat 427.428. quartam tributorum partem ſuis remittit 430. ipſius familia domeſticis agitatur diſſidijs 431. filios ſuos apud Cæſ. accuſat 432. quinquennale certamen celebrat, arces cõdit 435. multaq; alia 436. qualis ingenij ibid. pecunijs deſtitutus Danidis ſepulchrum recludit 438. omnes coniunctos habet ſuſpectos 440.441.442.443 à Syllæo inique accuſatur apud Cæſarẽ 444.445. accuſat filios apud concilium Berytenſe 450. ſtrangulat 451. liberis ipſorum proſpicit 454 quas ipſe uxores habuerit & ſobolem 454.489. Antipatrũ damnatum in umcula cõijcit 463. morbo correptus teſtamẽtũ cõficit 463.464. morbus qualis fuerit 465. ſub mortẽ liberaliſsimus et crudeliſſ. 465.466. uim ſibi conatur inferre, & Antipatrũ iubet occidi 466.467. teſtamento mutato moritur ac funeratur 467. teſtamento eius confirmato quantum filijs ipſius patrimonium ſuperfuerit 476 præficitur Galilææ & ſtrenue agit 595. accuſatur Hyrcano à maleuolis 596. uindicat patris mortem 598 eius uictoriæ ibid. accuſatur 599 quomodo ſe geſſerit in pugna contra Antigonum & Parthos 600.601 ædificat & multis premitur malis 601.602. Romã nauigans iacturam facit 602. rex Iud. conſtituitur 603 Antigonũ expugnat & latrones 603 604.605.606.607. fratris mortem ulciſcitur 607. in grauia incidit pericula 607. 608. Syro. & Arabes uincit 610.611. conciliat ſibi Iulium Cæſ. 612. ædificat, amicos ac parentes honoribus afficit 613.614 615.756.761. athletã & uenatorem agit. ac bellatorem 615. 616 diſſidet cum filijs duob. et uxore 616 617. reconciliatur filijs 618. iterum diſſidet cum ipſis 621. accuſat filios apud Cæſ. et Beryti 625. occidit 626 654. occiſorũ liberis proſpicit 627 quot uxores & liberos habuerit ibidẽ eius domus iterum conturbatur diſſidijs 628. Pherorã extrudit 629. accuſat filium Antipatrum 633.634 morbo corripitur lethali 635. 636 crudelitas eius & mors 636.637 quomodo Romanũ adduxerit exercitũ 770. inſtaurat ciuitates 812.819
Herodes Herodis fil. Iuliada condit 481 489. tetrarcha fit 481. recipitur in amicitiam Neronis 482. quomodo perierit ibid. Vitellij iram in ſe concitat 487. bello ab Areta ſuperatur ib. 488. Herodiadis amore capitur 487 489. uxoris importunitate in exiliũ detruditur 497. 498. quali fuerit ingenio 528
Herodes Herodis fil. Tiberiadẽ & Iuliopolim cõdidit 650. à Caio Cæſare ob auaritiam increpitus, in Hiſpaniã cum uxore fugit 651. quando deceſſerit,

& quos liberos reliquerit 654
Herodias Agrippæ ſoror, Herodis iunioris uxor 487.488. odio proſequuta fratrem ſe ſuumq; maritum in exilium conijcit 497.498. eius exprobrationes & ſtimuli 651
Herodion conditur 388.601.615
Herodoti lapſus 261
Herodotum cuncti mendacem oſtendunt 828. Romanorum meminiſſe 831
Herodotus erroris argutus 221
Herodotus Halicarnaſſeus Iudæorum gentem non ignorauit 838
Heroum oppidum 41
Heſiodus ab Acuſilao in quàm magnis corrigatur 828
Hettan prædium 216
Hezarbunis dux captus 123
Hieremiæ prophetæ uaticinium & epicedion Ioſiæ conſcriptum 265.266 267.268.269. damnatur, iterũ abſoluitur 266. aufugit ibidem
Hieremias in carcerẽ coniectus torquetur 268. in cænoſum puteum præfocandus demittitur uerum rurſus liberatur 268. non uult proficiſci Babylonem 271. donatur magnis muneribus & alia eius geſta ibidem
Hieremias conſulens Ioanni Careæ abducitur ab eo in Aegyptũ ubi Aegyptijs captiuitatem indicat 272. 273. eius uaticinia celebrata 769
Hierichus urbs 88. excinditur, & reſtaurator ipſius diris deuouetur 108
Hierichus deſolata 737. eius agri deſcriptio 737 & 738
Hierichontis fons ex peſtilenti & infrugifero ſaluberrimus & feraciſſimus ab Heliſæo factus 737
Hierichuntij agri bonitas 111 369 404
Hieroboamus Nabathæi filius uaticinio cognoſcens ſe futurũ regem, populum ad defectionem ſolicitat, effugit Salomonis iram 217. 218. decem tribuũ rex eligitur & Sicimis habitat 219 duasq; uitulas aureas facit & templa 219. brachium eius apoplexia tangitur, & inde à pſeudopropheta ſeducitur 220. 221. filio ſuo ægrotante quid reſponſi acceperit à propheta 222.223. contra Abiam ducit exercitum 223. uincitur ac moritur relicto regni ſucceſſore Nadabo 224. familia eius cuncta tollitur ibidem
Hieroboamus Ioæ filius regnum Iſraelitarum excipit 251.252. Syriã ſuo regno licet impius adijcit ibid. moritur Zacharia filio hærede relicto 253
Hieronymus hiſtoricus Iudæorum 841
Hieroſolymæ rex cum uicinis regibus occiditur 110
Hieroſolyma oppugnatur, inferioreq; parte capitur 115
Hieroſolyma ciuitas Dauidis dicta & quomodo exædificata 171.333
Hieroſolymorũ theſauri auferuntur, mœnia ad trecentorũ cubitorum ſpacium diruuntur per Ioam 252
Hieroſolymorũ captiuitatem qui prophetæ prædixerint 265
Hieroſolymorum captiuitas, direptio, & à fundamentis uaſtatio 270
Hieroſolyma capitur ab Antiocho Epiphane, templũq; eius ſpoliatur & prophanatur 321. reſtituitur tam urbs quàm templum 326
Hieroſolyma & templum à Pompeio expugnata 369.370
Hieroſolyma diripitur à Parthis 388
Hieroſolyma eiusq; templum cur deus auerſatus 542
Hieroſolyma ad ſummum felicitatis euaſiſſe faſtigiũ, & ad extremã eſſe deiecta miſeriam 579. expugnantur ab Antiocho Epiphane 581. à Pompeio Magno capiuntur 589.590 diripiuntur à Parthis 601. oppugnantur ab Herode 608.609
Hieroſolyma Iudææ umbilicus eiusq; ſitus 683. deſcriptio 755.756.840
Hieroſolyma bello, dominatione, ſeditione laborat 734
Hieroſolyma quãdo & quoties capta uaſtata 803. quando in ea templum ædificatum ibid. eius origo & finis ibid.
Hieroſolyma non idem uoce Iudaica quod Græca ſignificat 849
Hieroſolymitanis fame laborantibus ſuccurrit Helena 534
Hieroſolymitanorum ſupplicatio 655
Hieroſolymitani officioſe Agrippæ et Polítiano obuiam progreſsi 663
Hieroſolymitanorum & Romanorũ ſeditio 670
Hieroſolymitanorũ luctus publicus 672
Hieroſolymitanorum turbæ & indignationes propter Ioſephum 797.708
Hieroſolymitanorum miſerabilis clades, & fuga ad Veſpaſianum 733
Hieroſolymitani prima aggreſsione ſuperiores 751. in legionem decimam excurrunt 752. eorum inſidiæ contra Romanos 754. ſeditiones perpetuæ 761. 762. conflictus cum Romanis 762.763.764.765.766.767 pugnant circa machinas Romanorum 763. ualde terrentur 767. eorum pertinacia 768. aurum deglutiunt 771. crudeliter afficiuntur ibidem & 772. Romanos inuitos ad ſuum excidium coegere 772
Hieroſolymitanorum calamitas & clades miſerrima 772.773. pertinacia crudelis ibidem conflictus 774 fames 776. profugia ad Romanos 778. eorum qui transfugerunt, una nocte uiſcera duorum milium patefacta ſunt ibidem. famis incrementum horribile 779
Hieroſolymitanorum quàm multa milia paucis diebus per unam portam elata 779. egenorum quot milia portis eiecta ibidem. conflictus cum Romanis circa aggeres 780. 781. pugna magna & ferox 783. mendacia inter ſeditioſos 785. pertinacia inſana ibid. pugna atrox circa cuſtodias 786.787. pugna circa templum 788. dolus contra Romanos 789. fames 790. pugna circa porticus 791. circa templum 792.793 ſtrages & fuga immenſo templo 793 794. ſex milia in porticum confugiunt, ſeq; ſaluari ex propheta falſo ſeducuntur 795. plurimi confugiunt ad Titum 800. infinita multitudo uenit ibidem. ſtrages crudeliſsima, incendium fames captiuitasq; 801.802
Hieroſolymitani ſoli quanta bonitas 113
Hiezeziclis prophetia 265.267
Hin, menſura qualis 69.72
Hippeni Iudæos ſuos cohabitatores male tractant 674
Hippici turris deſcriptio 756.757
Hippodromos, locus 636
Hiramus Tyriorum rex, Salomoni quid ad templum Hieroſolymis contulerit 834. mulctatus, quod Salomoni propoſita ænigmata ſoluere non potuit 835. eius geſta ibidem uide etiam Iromus
Hiſpani quando & quemadmodum Romanis ſubditi 666
Hiſtoria apud Barbaros ſolennior quàm Græcos 831
Hiſtoriæ ſcriptori quæ curanda 365
Hiſtoriæ ueritatem à Iudæis honorari, à Græcis uerò negligi 579
Hiſtoriæ ueræ quod indicium 829
Hiſtoriarum ſcriptoribus non idem ſcopus 1
Hiſtoricus mendax quantũ à falſario inſtrumentorum differat 570
Hiſtoricus quis laude dignus 579
Hiſtorici quod officium 571
Holocautoma ſacrificium cur dictum 71

Homeri poemate nullum uetustius 828
quomodo conseruandum ibidem
Homicidarum inuitorum asyla 93
Homicidij incerti inquisitio qualis fiat 97
Hominis creatio 3
Hominis etatis quis terminus prescriptus 7.13
Homines quando degenerare à uirtutibus ad uitia cœperint 6
Hominum cõmercia quibus uitanda 74
Hominũ ingenium quàm sit malum 155
Homonœa, loci nomen 567
Hortos pensiles à Nabuchodonosoro extructos 276
Hospitij reuerentia 16.117
Hyc uocis significatio 832.833
Hyoscyami descriptio 68
Hyperberetæus mensis 72.208.228
Hyrcanium uicus 610
Hyrcanus Alexandri Iannæi filius constituitur pontifex 383.587. fœderatur fratri, & ociosam uitam elegit 365 366.587.588. cur ignauus habitus & fugerit ad Arctam 366. Scauri amicitiam frustra ambit 367. disceptat apud Pompeium cum fratre 368 redditur ei pontificatus 370.376 honoratur ab exteris gentibus 376 honoribus ab Iulio Cæs. afficitur 379 capitur & amputantur auriculæ eius 387.388. 600. 601. à Parthis dimissus ad Herodem reuertitur à quo perfide tractatur 398. 399. occiditur tandem ab eodẽ 409. 616. quali fortuna per omnem uitam fuerit agitatus ibidem
Hyrcanus primus eius nominis pontifex 486
Hyrcanus quomodo à Ptolemæo fororio tractatus & Antiocho Eupatore, tum gesta ipsius 582.583 eius felicitas 584. eius bellum cum Arabibus 589. iterum fit pontif. 591 594. pontificatus confirmatur & regnum datur Iudææ 596
Hyrcanus Ioseph Tobiæ filius, adolescẽs ingeniosus 317.318.319. eius gesta & mors 320
Hyrcanus Simonis Matthiæ filius effugit Ptolemæi insidias, & principatu potitur 350.351. oppugnatur ab Antiocho Sotere ibidem. pacem ab eo redimit ccc. talentis, Dauidisq; thesaurum tribus milibus talentorum imminuit 352. urbes ab hostibus ablatas recuperat, pacemq; cum Rom. init 352.353 Samariam obsidet & radicitus tollit, cumq; deo colloquitur 354.355 eius felicitas & mors 355 somnium de filijs quale aliquando habuerit 357

I

Iabinus rex Hebræos opprimit opprimiturq; ipse 121
Iabissa ciuitas, & Iabissenorũ officium in Saulum & filios eius extinctos 165
Iabisus ciuitas capta, & omnes eius habitatores cæsi præter cccc. uirgines 118
Iachin, columna uestibuli templi 206
Iacimus. uide Alcimus
Iacimus Zamaris filius eques 455
Iacobi, filij Isaci natiuitas 21. præripit fratri benedictionem paternam 22. fugit fratris iram 23. dormiẽti uisio offertur ibidem. & nuptias celebrat 24. uisiones iterum 26. aufugit à socero 25. redit cum fratre in gratiam 26.27. luctatur cum spectro 27
Iacobus uocatur Israel 27. defodit Labani deos ibidem
Iacobus partitur cũ fratre hæreditatẽ paternam 28. opulentia eius & felicitas 29. Iosephũ luget 31. mittit filios frumentatum in Aegyptum 35. proficiscitur ipse etiam cum omni familia 41 moritur 42
Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij aguntur in crucem 537
Iacobus frater Christi lapidatur 544
Iacobi rectoris Idumæorũ proditio 740
Iacobi, septimi ex fratrib. Macchabæi supplicia & constantia 883
Iaddus filius Ioannis pontifex patris loco fit 301. Alexandro Magno negat forum uenalium rerum 302. placat eundem & impetrat quod uult 303. moritur 304
Iadon propheta Hieroboami idololatriam obiurgat 219. discerpitur à leone 220
Iahel. uide Iale
Iairus Galadenus, princeps Hebræorum 125
Iale Iabinum occidit 121
Ialus custos thesaurorum Dauidis 198
Ianiæ regni termini 832
Iannæus Alexander. quære Alexander
Iapha uicus 564
Iaphæ munitiones 700
Iaphetus filius Noe 9
eius soboles quanta & quibus gentibus nomina dederit 10
Iaphthes accitur ad principatum Israelitarum 125. 129. uictor filiam suam deo mactat ibidem
Iar, mensis 205
Iardan uicus 698
Iason, aliàs Iesus, Oniæ pont. filius, pontificatum fratri extorquet 320
Iason ut pontifex constituatur quantũ numerarit Antiocho 874
Iauanes Iapheti filius 10
Iazarus pontificatu priuatur 481
Iezicl propheta uaticinatur Iosaphato 237
Iazoron urbs spoliata & concremata per Iudam Macchabæum 327
Iberi, populus 10
Ibes serpentibus infestæ 47
Ides scelus & supplicium 484.485
Idumæa unde dicta 28. Dauidi subdita 175. eius tumultus 642
Idumæi, quomodo circumcisionem & religionem admiserint 352
Idumæorum nationis descriptio 725 727. uiginti milia cum ducibus quatuor Hierosolymam ueniunt 726 seditio & tumultus 728.729
Idumæi cum uigintiquinq; milibus contra Simonem Goriæ 740. Ioannis Leuiæ pecunias prædantur 742. ad Titum supplices ueniunt 800. scelerata eorum facta repetita 817
Iebostus Sauli filius constituitur rex 166 amittit regnum 167. 168. occiditur per insidias 169. sepelitur honorifice à Dauide 170
Iebusæi populus 12
Iebusæorum ludibrium in Dauidem male ipsis cessit 171
Iechonias. uide Ioachimus. nam binominis fuit
Iaphthe. uide Iaphthes
Iesraela urbs 229
Iessæus filius Obedæ 131
Iessæi filij qui 147
Iesus Christus describitur 484
Iesus Anani filius prædixit Hierosolymæ excidium 796
Iesus Damnæi filius fit pontifex 544
Iesus Gamalielis filius fit pontifex 545
Iesus Iason dictus Oniæ frater pontificatu honoratus & mox eo priuatus 320
Iesus Iosedeci põtificis filius põtifex 287 288
Iesus Naueci filius exercitui præficitur, & uincit Amalecitas 59. Chananææ explorationem indicat suis commilitonibus & territis reddit animum 78. Moyses eum sibi successorem designat 93. prædicit, quæ gesturus erat 104. Chananæam explorat 106 Iordanem cum exercitu superat 107 Hierichuntem sine labore capit 107 108.737. & Ainam excindit 108 109. Gabaonitis fœderatur capitq;

quinq; reges 110. reges Libano uicinos expugnat 111. munit ciuitates ibidem. terram uictoria quæsitam diuidit tribubus 111. 112. præcipit eis ut reliquias Chananæorum tollant 112. Sicima eligit sibi domicilium, ubi moritur 114. 115
Iesus Phabetis filius pontificatu priuatur 419 420
Iesu pontificis ad multitudinem Hierosolymitanam oratio 726. 727 mors 730. eius uirtutes celebratæ ibidem
Iesus Saphiæ filij facinora 553. 557 558. 567. 568
Iesu Sapphæ filius 680
Iesus Thebuthi sacerdos Tito sacra donaria tradit 800
Iesus Tobiæ filius, quid gesserit 708 709 711
Ieus Amasis fil. Ramatham expugnat & inungitur rex Israelitarũ 244. 245 Iezabelam & omnem Achabi & Ochoziæ cognationẽ tollit 246. 247 Bali sacerdotes extirpat 247. cõtemptor & ipse numinis moritur Ioaza filio successore relicto 249
Ieus propheta arguit Iosaphatum 236
Iesabela quàm mala mulier 227. 228 minatur Eliæ interitum 229. Nabathum curat lapidib. obruendum 230 præcipitata de turri ab equitibus proculcatur 246
Illyricos Romanis subditos 666
Ilys, ager qualis 56
Immundi qui Moysi 74
Impedimentorum custodibus æque ac pugnantibus prædam partiendam 164
Imperatores Rom. semper honorauerunt & ornauerunt templum Hierosolymitanum 778
Imperij Romani fines quousq; 665. 691
Indorum mortis descriptio enarrata 821
Iniuria maxima quæ 96
Inuenta debere restitui 101
Inundationis uniuersalis descriptio 7
Ioabi cum Abenero pugna 166. 167 Abenerum turpiter occidit 168. exercitui præficitur Dauidis 175. Syros uincit 176. Dauidis nomine bellige-ratur fortiter 177. 178. ingeniosum commentum fingit 181. Abesalomum interimit 186. Dauidem Abesalomũ lugentem increpat 187. præfectura priuatur 189. Amasam interficit & Sabæum persequitur caputq; ipsius ad regem perfert, & restituitur pristinæ præfecturæ 190. populum cẽset 192 193. occiditur 201
Ioadus quomodo Gotholiam regno spoliat & occidit, Ioasumq; regno præficit 247. 248. studet templo restaurando & moritur 249
Ioachabis natiuitas et quid significet 133
Ioacimus Iesu filius pontifex 289
Ioachimus Ioacimi fil. in regnum paternum constituitur 266. abducitur in captiuitatem Babylonem 267. liberatus è uinculis regiæ præficitur 276
Ioacimus Iosiæ, uocatur Eliacimus, accipit regnum patris tributarium Aegyptijs factum 265. tributarius etiã fit Babylonijs 266. occiditur ibidem
Ioacimus pont. mortuus 291
Ioannes, aliàs Hyrcanus. uide Hyrcanus
Ioannes Ananiæ filius Gophniticæ & Acrabatenæ regionum rector designatus 680
Ioannes Asamonæi fil. occisus 582
Ioannis Baptistæ interitus 488
Ioannes Careæ filius dux profugorũ Hierosolymitanorũ fideliter consulit Godoliæ 271. Ismaelem Godoliæ interfectorem persequitur 272. consulit Hieremiam, & ipsum in Aegyptum abducit ibidem
Ioannes dux militum Ionathæ 234
Ioannes Essæus Tamnam missus, ut topar chiam administraret 680
Ioannes Gaddis Matthiæ fil. 322. à Medabensibus Amaræis occiditur 335
Ioannes Idumæorum dux ab Arabe quodam sagitta occisus 763
Ioannes Iudæ fil. in põtificatu succedit patri, & fratrẽ in templo occidit, ac moritur 301. Ionathæ ac Iudæ fratris Ioannis interitum uindicat ibidem Bacchidem adigit ad ineundum secum amicitiam 336. eius amicitiam tam Demetrius quàm Alexander Antiochi Epiphanis ambiũt 337. 338. Alexandro quàm fuerit gratus 340. uincit Apollonium Dauum 341. amicus fit Demetrio Nicanori 343. sociat se Antiocho Alexandri contra Demetrium 344. 345. deseritur à suis, tamẽ uincit, & renouat fœdera 345. capitur per proditionẽ 347. occiditur 349
Ioannis Leui filij Giscbalensis facinora 551. 553. 554. 555. 561. 562 564. 566. Giscbalam Iosephi iussu muro cinxit 680. eius proditio & doliuarij 681. dolus nouus 682. 683 fuga cum mille Syris fugitiuis 683 ad defectionẽ incitat 717. Titum fallere conabatur 718. Hierosolymã fugit 719. eius excusatio apud Hierosolymitanos 720. Hierosolymitanis exitij causa 724. 725. malitia crudelitas et gesta 734. 742. 743. 761 762. 764. 765. 771. 772. 775 778. 780. 781. 783. 785. 789 797. 803. 817
Ioannis Leuiæ conflictus 748. 749. impietas 759. 753
Ioannis pontificis monumentum 762
Ioas seu Ioases Ioazæ fil. patris regno potitur 250. moriens regnũ filio Hieroboamo relinquit 251. cõtemnit Amasiæ minas, quem capit in pugna 252. perit ibidem
Ioasus Ochosiæ filius quomodo à Gotoliæ sæuitia seruatus & rex constitutus 247. 248. 249. à religione deficit & legibus ibid. Zachariam Ioadi filium in ipso templo lapidat 250. ægrotans occiditur ibidem
Ioazarus dux missus contra Iosephũ Matthiæ filium 683
Ioazarus Iosepho inuidet 562. 570
Ioazarus priuatur pontificatu 481
Ioazas Ieu filius regnum paternũ assequitur 249. 250. dei beneficio liberatus moritur 250
Ioazus Iosiæ fil. regnum paternum capit, uir impius captiuus in Aegyptum abducitur & moritur 265
Iobachus torrens 27. 87
Iobel fil. Lamechi 6
Iobelis quid significet 76
Iobeli anni remissio & libertas 75
Iochabel mater Moysis 44
Iodes à Moabitis oppressos Hebræos libertati restituit 120
Iohel Samuelis fil. quomodo se in principatu gesserit 136. 137
Ionas propheta uaticinatur Hieroboamo Amasiæ filio 252. quomodo ad Niniuitas missus sit, & in mare proiectus ac à ceto haustus post triduũ uiuus in terram reuomitus 252. 253
Ionia unde sic dicta 10
Ionici Iudæi apud Agrippam queruntur Gentilium iniurias 429
Ionum in Iudæos odium 313
Ionathas Anani fit pontifex 498. honore priuatur ibidem
Ionathas Anani fil. 527. pontificatũ oblatum respuit ibidem & eius gesta 656
Ionathas Asamonæi fil. Antiochi Epiph. filio recõciliatur, capitur à Tryphone & occiditur 582
Ionathas Sauli filius castrum Palæstinorũ expugnat 141. hostes unico tantũ armigero comitatus aggreditur 142 143. animositas & honestas 144

159. & amor in Dauidem 151.153 fœdus cum eo 152.153.156. cadit in pugna contra Palæstinos 164. eius posteri quo honore à Dauide affecti 175
Ionathæ cuiusdam Saducei cum Pharisæis contentio 355
Ionathas homo uilis. prouocat ad singulare certamen Romanos 788. Pudentem equitem Romanum interficit, & à Prisco centurione sagitta transfigitur ibidem
Ionathas Matthiæ fil. 322. defuncto fratri Iudæ succedit imperij administratione 335
Ionathas pharisæus 562. insidiatur Iosepho, seruatur 565.566. iterum insidiatur eidem 567.568
Ionathas pont. perimitur 541
Ionathas pontifex primus Massadam ædificauit & nomen id imposuit 818
Ionathas qui aliàs Ionadab, socius Ammonis 179. solatur Dauidem 180
Ionathas Samæ fil. sternit uirum sex cubitorum 191
Ionathas sicariorum princeps circa Cyrenen 825. eius supplicium 826
Ioppe à Cestij militibus capta, direpta & incensa 676. bis à Romanis funditus excisa 707. eius situs descriptus ibid.
Ioppensium interfectorum quot M. 676
Ioramus Achabi fil. in regnum paternum succedit 238. Moabitas expugnat 239. monitus ab Elisæo cauet Syrorũ insidias 240. fame urgente Elisæum iubet interfici, cuius mãdati eum mox pœnitet 241. liberatur ab obsidione Adadi 242. in oppugnatione Ramathæ sagitta uulneratur 244. occiditur ab Ieu, & cadauer eius in agrũ Nabathi proijcitur 245
Ioramus Iosaphati fil. succedit in regnum paternum 240. fratres & amicos paternos occidit 243. deficiunt ab eo Idumæi aliæq; gentes aliquot 244 cognoscit suum fatum ab Elia & mortuus tractatur pro merito ibidem
Iordanis fontium origo 12
Iordanis refertus mortuis 736
Iordanis fontes & cursus 711
Iosabetha Ochoziæ soror germana quomodo Ioasum seruarit 247
Iosadochus pontifex Babylonem uinctus ducitur 270. eximitur uinculis 271
Iosaphatus à commentarijs Dauidis 175
Iosaphates Asani fil. in regnum paternum succedit 227. præsidia urbib. suis imponit, & collapsam religionem restituit 233.234. quantos habuerit exercitus paratos 234. increpatur ab Ieu propheta pietatemq; ac iustitiã colit 236. Ammanitas & Moabitas citra sanguinem uincit 237. cum Ioramo bellum infert Moabitis 238. moritur 240
Iosephus Antipatri filius 389. 593. oppugnatur ab Antigono 390. quomodo perierit 394. 606. arcani non satis continens 402 occiditur 403. Idumææ præsidio præficitur ab Herode 604
Iosephus Salomes maritus Herodis mandatorum proditor occiditur 617
Iosephus Cabeus pontifex 543. priuatur munere 544
Iosephus Caiaphas. quære Caiaphas
Iosephus Canæi uel Camydæ pontificatum acquirit 532 eo priuatur 537
Iosephi Dalæi fatum miserabile 794
Iosephus Ellemi filius 465
Iosephus & Iesus põtifices cum alijs multis ad Romanos profugiunt 785
Iosephus Gorionis filius belli dux contra Cestium 679
Iosephus Herodis nepos occurrit Varro 475
Iosephus Itaburij montis planiciem muro circumdedit 716. interfectus Gamale 717
Iosepho Matthiæ filio quæ causa fuerit Antiquitatũ Iudaicarũ & Belli Iudaici historiæ descriptionis 1. suam historiam ueracem affirmat & incorruptam 438. ipsius genus filij, institutio & doctrina, profectio Romam 549. naufragium passus à Poppea benigniter donatur, & mittitur legatus in Galilæam 550. committitur ea ipsius tutelæ 553. in quibus uersatus sit periculis 554. bello necessaria comparat & oppida expugnat ibidem Ioannis insidias effugit & Iesu latronum principis 555. ignoscit capto Iesu, & cum Ebutio bellum gerit 556 insidijs calumnijs uarijs petitus eu sit 557.558.559. deficientes Tiberienses cohibet 560. ciuitates munijt 561. insidias patitur, & somnio consolatur 562. astutia eius in cognoscendis insidijs 563. Ioannis consilijs contra ipsum quomodo occurrerit 565. Ionatham insidiatorem seruat, & legatos mittit Hierosolyma 566 in salutis discrimen incidit 567 568. accusatur à Tiberiensibus & irridetur, eorumq; urbem cepit 569 570. Simonem & Ionatham Hierosolyma mittit 570. calumnias falsi historici depellit 571. historiæ suæ ueritatem adstruit 572. Sepphoritas seruat 573. Tiberiada seruat, & Sepphorim capit, & profligatur à Romanis 574. in pugna contra Silam prolabitur cum equo 575. captus honorifice tractatur à Vespasiano Titoq;, & captiuorum multos liberat falsoq; accusatur 576 uxores ducit et liberos procreat 576 577. qua diligentia quoq; ordine bellum Iudaicum conscripserit 578 579 580
Iosephus Matthiæ filius utriusq; Galilææ rector designatus 680. eius singularis industria ibidem. & 281 dolo Ioannis Giscalæi subito oppressus 682. contra Ioannem Giscalium profectus 683.684. gesta contra Romanos 688. aduentu Vespasiani in Tiberiada confugit 692. primatibus Hierosolymis è Tiberiade de rationibus belli scribit ibidem. Iotapatenis auxilio uenit 693. 694.695 696. eius machina excogitata contra arietis ictus 697. fortia facta 699 700. quomodo è catenis liberatus per Titum & Vespasianum 745 746. eius prolixa oratio ad Hierosolymitanos 767.768.769.770 881. in deditione in puteo delitescit 703. eius socij ipsum persequuntur ibidem. eius oratio philosophica ad socios 704. eius socij cum ipso cædes mutuas sortiuntur 705. cum altero sortem euadit ibidem. ad Vespasianum ducitur ibidem. uaticinatur Vespasiano imperium Romanum 706 fermè exanimatur 777. eius mater occisum credens cruciatur animo ibid. & 778. curato uulnere rursus murum circuit hortando 778. mandata Titi Ioanni Hebraice nunciat 784 eidem colloquitur 785.786. pro reliquijs ciuitatis frustra obsecrat 799
Iosephus medicaster defectionis autor 561
Iosephi filij Iacobi natiuitas 25. fratribus cur exosus 29. uenditur in Aegyptum 30. solicitatur ad stuprum à domina 31.32. somnia explicat 33.34. è uinculis liberatur 34. præficitur Aegypto nominatur Psontomphanecus 35 fratres capit ibidem. & miris excogitat modis 36.37. 38.39. cognoscendum se ipsis exhibet 40. patri aduentanti occurrit 41. moritur & ossa eius in Chananæam transferun-

tur 43.53. laudatur 872
Ioſephus apud Veſpaſianum accuſatus 826. quinq; milium annorum hiſtoriam Græco ſermone contexuit 827 eius hiſtoriæ certitudo 830. dux ipſe Galilæorum à Romanis captus ibidē. ſolutus uinculis cum Tito ad obſidionem Hieroſolymorum profectus ibid.
Ioſephus belli hiſtoriam primum Veſpaſiano & Tito obtulit, ut ſibi teſtes eſſent 830. Agrippæ regi eam dedit ibidem. Antiquitatis libros ex ſacris literis interpretatus eſt 831
Ioſephus Simonis filius toparchiam adminiſtrat 680
Ioſephus Tobiæ filius quomodo Ptolemæum Euergetē recōciliarit Iudeis 315 316. feſtiuum eius reſponſum 316 uxores & liberi 317
Ioſephus Zachariæ f. præficitur præſidio Hieroſolymorum 327. uincitur à Gorgia 328
Ioſias Amaſi filius patri in regnum ſuccedit, optimam remp. & ueram religionem inſtituit ſublatis idolorum aris et ſacerdotibus 263.264 moritur 265
Ioſue. uide Ieſus
Iothamus Oziæ filius uir pius patri in regno ſuccedit, Ammonitaſq; tributa pendere cogit & moritur 254. 255
Iothamus Zachariæ regis filius patri in principatu ſuccedit uir pius & iuſtus 254. Ammanitis tributarijs factis decedit, filio Achaze ſucceſſore relicto 255
Iothanes Gedeonis filius parabolis ad Hebræos loquitur contra Abimelechum 124
Iotape Sampſigerami regis filia 489
Iotapatæ ſitus deſcriptus 694
Iotapatæ excidium Hieroſolymæ nunciatum quali luctu urbē repleuerit 707
Iotapatenorū conflictus acer cum Romanis 693.694.696.697.698. calamitas miſerabilis 698.699.700
Iotapateni cuiuſdam capti à Veſpaſiano conſtantia 702. Veſpaſiano prodūtur ibidem. demum expugnantur ibid. eorum quot milia occiſa et capta 703
Ious menſis 86
Iozarus conſtituitur pontifex 465. priuatur eo 478
Iramus amicitiam cum Dauide init 175
Irenæus orator 469.639
Iris quid deſignet 9
Iromi cum Solomone amicitia & mutua eorum beneficentia 204.205.214 quibus donis fuit remuneratus à Solomone 212
Iſacus naſcitur & circumciditur 17. ducitur ſacrificandus 18. ducit uxorē 21 naſcuntur ei gemini 21. Abimelecho exoſus reconciliatur & fodit puteos 22. fallitur ab uxore ibidem. moritur 28
Iſacharis ſors 112
Iſboſeth. uide Iebofthus
Iſeremoth locus 77
Iſiacorum ſcelus & ſupplicium 484
Iſidis ſtatua & templum tollitur 485
Iſmael Fabi filius pontificatu uix dum nacto exuitur 482
Iſmaelis Abrahami filij natiuitas & circumciſio 16. 18. Arabū autor eſt 18 ducit uxorem, gignit fil. xij. 18
Iſmael Phabei filius conſtituitur pontifex 542
Iſmael regij generis Iudæus Godoliam interficit 271. 272. quantam cædem etiam aliorum hominū fecerit præter Maſphatenſes abductos 272
Iſſa quid Hebræis 4
Iſſacharis natiuitas 25. filij quatuor 41
Iſſemus fil. Athemæi, unus fortium Dauidis 192
Iſrael quid ſignificet 27
Iſraelitæ inhumaniter tractantur ab Aegyptijs necantur, & grauibus laboribus atteruntur 43.44. labor augetur 50. quantus eorum ex Aegypto migrantium numerus 52. tranſeunt mare rubrū 54. armis Aegyptiorum ſe muniunt 55. obmurmurant Moyſi 56. coturnicibus paſcuntur mannaq; 57. ab Amalecitis prælio infeſtantur 58.59. collatio ad tabernaculi ſtructuram 63. ſeditionibus agitantur & puniuntur 77.78 negatur eis ingreſſus in Chananæam 78
Iſraelitæ inſcio Moyſe cum Chananæis pugnantes uincuntur 80. quæ eis triginta octo annis in deſerto obuenerint 85 86. quales milites fuerunt 87. Amoræos extinguunt 87.88. à Madianitarum puellis ſeduciuntur 90.91. eos excindunt 92. Hierichuntem delent 108. item Ainā 109. partiuntur Chananæam, & quiſq; in ſuam ſortem mittitur 112. 113. cōmouentur inter ſe propter aram in ripa Iordanis extructam 113. quomodo ſe geſſerint poſt Ioſue mortem 115. omiſſo bello agriculturæ dant operam 116. eorū prælium cum Beniamitis 117. Chuſarthi Aſſyriorum regi ſubijciuntur octo annis 119. à Moabitis ſubiugantur, & à Iode libertati reſtituuntur 120 iterum à Iabino opprimuntur 121 per Deboram redimuntur ibidem ab Amalecitis & Medianitis ſeptem annis miſere tractantur 122. reſtituuntur libertati per Gedeonem 123 ſub Abimelecho male habentur 124. 125. iam ab Ammanitis ſed per Iapthem liberantur 126. cæduntur à Paleſtinis & fugantur 132. uindicantur in libertatem à Samuele 135.136 male tractati ab Ammanitis liberantur à Saulo 139.140. cæduntur à Paleſtinis 164. 165. ciuili bello laborant 166.167
Iſraelitæ quot annis poſt Ieſum nequuerint Chananæos ex Hieroſolymis eijcere 171. Reliqua ipſorum geſta ſub regibus cōprehēduntur, Ezechiā regē reſtituere religionē conantem condemnant, & prophetas occidunt 257 transferuntur in Mediam et Perſidem & quo tempore id factum 258
Itaburius mons 112.119. ſitus 716
Ithaciæ ſeu Hirenes concubinæ Ptolemæi Phyſconis ſobrietas 852
Ithamari domus priuatur ſacerdotio 201
Ithobal Tyriorum ac Sidoniorum rex 247
Italiæ bella ciuilia 741
Iubal, & eius inuenta 6
Iuctas Heberi filius quos liberos habuerit 12
Iucundus equitum præfectus tumultū Ceſareæ ſedat 660
Iucundus Herodis ſatelles falſo accuſatus torquetur 447.624
Iudæa latronibus expletur 544.545
Iudææ regio ubi præſtantiſsima 589
Iudææ deſcriptio 688
Iudææ nulla pars erat quæ non unà cum Hieroſolymis interiret 735.824
Iudæus uiuus captus, Titi iuſſu crucifigitur pro muro Hieroſolymæ 763
Iudæi quando primum cœperint appellari 292
Iudæis permittitur à Cyro redire Hieroſolyma, & templum ibi ædificare iterum 281. impediuntur ab ædificando 282. à Dario Hyſtaſpis filio liberi & immunes facti iuuantur in urbis & templi reſtauratione, & quot eorum Hieroſolyma reuerſi ſint 285 quando templum abſoluerint 288 eorum reip. quæ forma fuerit & quomodo mutata ibid. duas tribus Hieroſolyma redire uolentes per Aſiam & Europam degere, reliquas uerò decem ultra Euphratem eſſe 290. armati laborant 293. in ſummam calamitatem per

per Amanem deueniunt 295. quomodo à Bagoſe tractati 301. quomodo ab Alexãdro Magno 303. quomodo ſub Ptolemæo Philadelpho 307. & inde quomodo ab Aſiæ regibus diuiſq; honorati 312. 313. miſere ab Antiocho Epiphane tractati 321. uſq; 329. ſub Demetrio 331. cum Romanis primũ fœdus ineunt 333. in ſumma calamitate conſtituti poſt Iudæ caſum 334 335. quando primum Romanis ſubditi 371. quibus honoribus et beneficijs ab ijſdem affecti 379.384.385
Iudæorum cum Samaritis contentio propter templum 339.538
Iudæorum ſectæ quot 346.480
Iudæi quàm ſint religioſi 370.414
Iudæorum Cyrenenſium & Aſiaticorum legatio ad Cæſ. propter Græcorum moleſtiam 437
Iudæi ſeditionem excitant 464.468 471.472.473
Iudæorum conſtantia pro tuendis legibus 483.499.490
Iudæorum miſeriæ ſub Pilato 485. item alibi 502. & inde 507. ſub Felici 541.542
Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio 498.525
Iudæi malè à Babylonijs tractati Seleuciam migrant 506
Iudæorum & Philadelphenſium diſſidium 531
Iudæorum 30000. à ſeipſis cõtrita 538
eorum & alia clades ibid.
Iudæorum cum Syris diſſidium 542
Iudæorũ pontificatus & principatus ſucceſsio & mutatio 546
Iudæorum epulæ ferales 638
Iudæorum cõtra Archelaum accuſatio & petitio 644
Iudæi Petronio ſupplicant 652
Iudæorum tumultus ſub Cumano & calamitas 654
Iudæorum & Syrorum ſeditio circa Cæſaream 657
Iudæorum ſub Albino Hieroſolymis ſeditio 658. alia ſub Floro Cæſareæ 659
Iudæorum diſperſio in totum 668
Iudæi legatos ad Florum & ad Agrippam regem mittunt 669
Iudæorum contentio cum Romanis 669
captiuitas eorum exordium 762
Iudæi contra Iudæos in Scythopoli 673
Iudæorum Alexandriæ occiſorũ quinquaginta milia 673
Iudæorum & Romanorum ſtrages in ſcenopegijs Hieroſolymæ 676. 677
Iudæorũ uictoria inſignis contra Ceſtium 678. 679. unde elati facti 685
Iudæi à Romanis profligãtur 686. 701
Iudæorum clades ab Idumæis facta 729
Iudæorum circa ſepulturam cura 730
Iudæorum in Maſſada immane facinus 823 824
Iudæorum apud Alexandriam & Thebas interitus 824
Iudæorum genus uetuſtiſsimum ex origine domeſtica 827
Iudæorũ cura conſcribendæ hiſtoriæ 829
Iudæorum cur rara mentio in Græcis hiſtorijs 827. 831. eorũ apud antiquiſsimos nomina 833. 834. eorũ egreſſus ex Aegypto mille annis ante Iliacũ bellum 834
Iudæorum magnanimitas & clementia in quo conſiſtat 877. eorũ leges optimæ 869. omnes populi eorũ æmuli ibid.
Iudæorum fides & auxilia contra Aegyptios Rom. præſtita 853. merita Auguſti Cæſ. epiſtolis cõprobantur ibid.
Iudæorum integritatis teſtimonia ab Alexandro, Ptolemæis omnibus & ſenatu Romano, imperatoribuſq; maximis facta 853. 854
Iudan Amaſiæ regis mater 251
Iudas, Iudæi 11
Iudæ portio in terra Chananæa 112
Iudæ natiuitas 25. conſilium de fratris cæde uitanda 30. homo uehemens 36
filij tres 37
Iudæ tribus geſta poſt Ieſu mortem 115
Iudam inter xij. fratres principatum obtinuiſſe 197
Iudas Aſamonæi filius quid contra Antiochum utrunq; fecerit & quomodo religionẽ inſtaurarit ac perierit 581. 582
Iudas Chapſei, uir ſtrennuus 345
Iudas Eliaſibi fil. in põtificatum patri ſuccedit 301
Iudas Eſſenus propheta 585
Iudæ Execiæ latronis filius Archelai regnum affectat 473
tumultum excitat 642
Iudas Gaulanites Galilæus ſeditionem inter Iudæos concitat 479. 480. eius ſecta 481
Iudas latri latenter inter Romanorũ manus effugit 814
Iudas Iudæ filius præfectus Simonis cũ decem contubernalibus deliberat murum tradere Romanis 777
Iudas Macchabæus 322. fratri in adminiſtratione ſuccedit 324. Apollonij & Seronem præfectos ſuperat & occidit ibid. Gorgiam & Nicanorem uincit 325. itidem Lyſiam 326. templũ purgat & inſtaurat 326. uicinos moleſtos domat magnis ſtragibus 326 327. 328. Nicanorẽ cum ſuis copijs delet 332. creatur pontifex, & fœderatur Romanis 333. cadit 334
Iudas Sephorei ſophiſta 635
Iudas uates 356
Iudicum ſtatus quis 140. 141
Iudicũ imp. apud Iud. quantum duraverit 388
Iulia uxor Cæſ. Auguſti 435
Iuliæ Auguſti quid à Cæſare legatũ 467
Iuliani centurionis fortitudo & fatum 783 784
Iulius Cæſar Pompeium fugat, & bellum cum Aegyptijs gerit 374. amicus & beneficus eſt in Iudæos 376. 379. parat expeditionem cõtra Scipionem et Catonem 379. occiditur 381
Iulij Cæſ. magnificentia, & liberalitas in Herodem 410. 411. 612. 613. uincit M. Antonium 408. occidit eũ cum Cleopatra 412. beneficia in Ariſtobulum Alexandri 594. itẽ in Hyrcanum & Antipatrum 595
Iulius Capella 551. 553
Iulius Lupus Cæſoniam cum filia interficit 519. interficitur & ipſe 524
Iupiter Olympius 508
Iuriſiurandi modus 20
Iuſtus Ioſephi ſatelles cadit 578
Izatæ regis filij & fratres Tito ſupplicant 799

L

Labanus Batuelis filius 13. doloſe cum Iacobo agit 24. 25. perſequitur fugientem generum 25
Laboſardachus Niglaſaris filius in paternum regnum ſuccedit 276
Lacedæmoniorum amicitia cũ Onia pontifice 319. 320
Lacedæmonij cum Iudæis ſocietatẽ & fœdus faciunt 346
Lacedæmonij quando & quemadmodum Romanis ſubditi 665
Lamechus, pater liberorum lxxviij. 6
Largius Lepidus decimæ legionis præpoſitus 792
Latopolis 52
Latronum colluuies Hieroſolymis 720
721. eorum facinora 721
Latronum turba in Iudæa 541
542 550
L. Lentuli decretum pro Iudæis 381
Lepidus à Caligula occiſus 508. 511
Leproſi quatuor Syrorum caſtra urgente inedia inuadunt 242
Leproſorum conditio 74. & quod alicubi ſint in precio ibidem
Leuces loci deſcriptio 819

Leui,militum præfectus 561
Leuis natiuitas 25.ulciſcitur ſororis ſtuprum 27.filij ipſius tres 41
Leuias traditur 720.occiditur 721
Leuitæ uxor quam nefande à Gabaonitis tractata 116.117
Leuitæ eius prudentia 117
Leuitarum numerus 76
Leuitis ac ſacerdotibus ciuitates cum ſuo agro,& decimæ adſcribuntur 85.earum ciuitatum nomina 112
Leuitæ uſum ueſtis lineæ impetrant 545
Leuitica tribus deo dicatur, cui tabernaculi cura committitur 74.76
Lex Moyſis cur à poetis aut prophanis hiſtoricis non tractata 307.312
Legis & præceptorum Dei pulcherrima explicatio 863.864.865.866
Legis nomen apud Græcos olim non fuiſſe 860
Leges Moyſis ad mores pietatemq; pertinentes 45.46.95.96
Liæ & Rachelis æmulatio 25
Libri duo & uiginti apud Iudæos chronici 829
Liberius Maximus iuſſu Veſpaſiani Iudæis ſtipendium indixit 814
Lybia dicitur Aphrica 20
Libys,Libya 11
Linguarum multarum cognitionẽ cur Iudæi non magni faciant 548
Longæui cur primi homines 9
Longinus tribunus à Iudæis occiſus 678
Lõgini equitis Romani ſorte factũ 765
Longini iuuenis Romani facinus 789
Lotus adoptatur ab Abrahamo 13.captiuus abducitur 14.ſeruatur de excidio Sodomitarum 16.17. filiæ cum patre coeunt 17
Loti uxor in ſalis ſtatuam uerſa 17
Lucilius Baſſus legatus Herodium caſtellum capit 812. Macherunta quoq; 813.Iarden Syluam oppugnat 814
Lucius Annius Geraſam capit,& mille iuuenum interficit 738.739
Luctus tempus 100
Ludæa,Ludi 12
Ludi Circenſes 509
Luminum feſtiuitas,& eius inſtitutio 326
Lupus Alexandriæ rector ad Veſpaſianum ſcribit de ſeditione Iudæorũ 825 templum Oniæ ablatis donarijs claudit ibidem
Luſtrandi populum modus 86
Luſtrationis tabernaculi modus 69
Lydda ciuitas à Ceſtio exuſta 676
Lydi olim Ludi dicti 12
Lyſanias Ptolemæo Mennæi patri ſucceſſit in regnum 386. interficitur à Cleopatra 404
Lyſanias Paribos in Iudæos incitat 599
Lyſiæ committit Antiochus Epiphanes filium ſuum & bellum contra Iudæos 324
Lyſias uincitur à Iuda Macchabæo 326 occiditur à Demetrio 331
Lyſimachus fratrem ſuum occidit, et Gazam prodit 359
Lyſimachus Helleſpontum occupat mortuo Alexandro 304
Lyſimachi portentoſa de Iudæis mendacia confutata 848.849.850. 859 860 866

M

Macedones trãſiſſe pedites mare Pamphylium 55
Macedones quãdo Romanis ſubditi 665
Macedones Aegyptios ſubiugarunt 858
Macchabæi natu maximi & primi inter ſeptem fratres ſupplicis crudeliſſima & ipſius cum inſigni tolerantia ſermones 878. 879. ubi hiſtoria Macchabæorum fratrum
Machæra dux Rom. legionum qualiter ſe gefſerit apud Herodem 393.606
Machir,tertij ex fratrib. Macchabæi conſtantia 880
Macheruntij Romanis perſuadent,ut præſidio ſuo decedant 674
Macherus quomodo capta à Romanis 813.814.ſitus eius deſcriptus 812
Macho capta & depredata 174
Macro præfectus prætorianorum militum 493
Madianitarum filiæ Iſraelitas illicitant ad delinquendum 90.91.cæduntur cum ſuis regibus 92
Madianitæ Hebræos ſubigunt 122.cæduntur maxima ſtrage 123
Madiana ciuitas 47
Madus,Madei 10
Magnus campus regio 562.eiuſq; deſcriptio 737
Magoges & Magogæ populi 10
Magus Aegyptius pſeudopropheta triginta milia hominum ſeduxit 657. cum paucis fugit ibid.
Magi & latrones iterum Iudæos afflixerunt 657
Magorum turba in Iudæa 541 542 543
Malichus exactionum collector pro Caſſio 597. nouas res molitur & ueneno tollit Antipatrum ibidem luit pœnas 598
Malichi Arabũ regis perfidia 389.602
Malchus Arabiæ rex Veſpaſiano in auxilium miſit quinq; milia peditũ, equites mille 689
Malichus Iudæorum dux 592.auxiliatur Gabinio contra Alexandrũ Iannæum 371. Antipatrum ueneno tollit 382 interficitur 383
Malthace uxor Herodis moritur 641
Malorum hominum mos 462
Man uox interrogatiua 57
Manachaſes ueſtis qualis 66
Manahemus Eſſenus Herodẽ puerũ ſcholas frequentantem ſalutat regem 422
Manahemus Iudæ Galilæi filius Maſſadam inuadit 670. uelut rex Hieroſolymam redit,& princeps ſeditionis fit ibid. interficitur 671
Manahemus occiſo Seleſmo regnum ſibi uindicat & Thapſenſes excindit, ac poſt à Phullo pace redempta moritur 254
Manaſſes Ioſephi filius 35.41
Manaſſes in numerum Iacobi filiorum adoptatur 43. cenſetur loco Leui 76
Manaſſæ pars dimidia Chananææ 112
Manaſſes Ezeciæ filius regnũ paternum aſſequitur,impiiſſimus,& prophetarũ occiſor captus à Babyloniorũ rege tandem in principatum reſtituitur,& pietati ſtudet prioribus mutatis moribus 262.263.moritur relicto ſucceſſore regni filio 263
Manaſſes Ioannis pont. fil. ducit uxorem Sanaballitis filiam Hicaſo uocitatam 301 302
Manaſſes fit pontifex 315
Manaſſes trans Iordanẽ miſſus, ut toparchiam adminiſtraret 680
Mandra,locus 272
Mane,quæ diei pars 3
Manethon Aegyptius hiſtoric. 832. eius hiſtoriæ compendiũ 832.833.834
Manethon antiquitatem Iudæorum confirmat 834. Aegyptiacam hiſtoriam ſe ex ſacris literis interpretaturum profiſſus 842.eius hiſtoria emẽdata ibid. & 843 844
Manethonis mendacia confutata 844 845.846.847.850
Manna qualis cibus 57
Manna quando defecerit 107
Manneus Lazari ad Titũ profugit 779
Manoches Zelotypus Sãpſonis pater angelum excipit 127
Mar locus cur ſit uocatus 55
Mara quid ſignificet 130
M. Agrippa.uide Agrippa
Marcus Alexandri Alabarchæ fil. 525
M. Antonius.quære Antonius
M. Anton. Iulian. procurator Iudææ 792

Marcus Sexti Cesaris successor in Syria 507
Mardocheus dux Iudæorum Babylone deducendorum Hierosolyma 286.289
Mardocheus Esteræ patruus 294. regi insidias prodit 295. Iudeorum calamitatem Estheræ indicat ibidem. affi citur summo honore 298. Amanis potestatem & bona accipit 299
Mare rubrum Iudæis transitum concessisse, & Pamphylium Macedonibus 455
Mare uas templi cur sic dictum 206. & quàm fuerit capax eiusq; usus 207
Mareone Græcis Samaria 226
Maresa urbs 225
Mariæ Eleazari filiæ facinus horrendum comedentis filium 790
Mariamme Agrippæ filia 489
Mariamme Alexandri Aristobuli & Alexandræ filia, uxor Herodis 399 occiditur à marito 412.413
Mariamme Alexandri filia, uxor Herodis Antipatri 599. eius insolentia in maritum 616. occiditur 617
Mariamme Archelai uxor repudiata 476
Mariamme ab Archelao marito transit in thorum Demetrij Alexandrini 540
Mariume Moysis soror 45. moritur 86
Mariammes turris descriptio 757
Maris, ciuitas deuastatur 601
Marsonane, mensis 7
Marsus Syriæ præficitur 527. defert Agrippam Claudio Cæs. 528. excipitur ab Agrippa, cui fit exosus 529
Marsyas Agrippæ libertus 490. Tiberij mortem patrono suo nunciat 496
Marthace Archelai mater moritur 471
Marullus præses Iudææ constituitur 496
Massabazanes quid 67
Massadæ castelli descriptio 734
Massadæ castelli situs descript. 817.818 commeatus & apparatus qui decè milibus uirorum sufficerent 818
Masnaemphthes pileus 67
Masphatis ciuitas, & quid significet 135
Matathias Asamonæi filius occidit Bacchidem, & duces expellit Iudæa ac moritur 581
Mathenes Balis sacerdos trucidatur 248
Matthias Anani fit pontifex 527. priuatur sacerdotio 529
Matthias Apsalomi, uir strenuus 345
Matthias Ioannis filius sacra prophanare renuit ueramq; religionem fortiter tuetur 322.323. instructis filijs moritur 323.324
Matthias Margaloti seditionem mouet 464. exuritur uiuus 465
Matthias Margali, sophista 635
Matthias pontifex mittitur ut Simonem Gioræ Hierosolymã introducat 743
Matthias Theophili constituitur pontifex 458. priuatur eo munere 465
Matthiæ Boethi mors crudelissima 777
Maxilla, locus 129
Mazaca ciuitas 10
Medabenses Amaræi Ioannem Gaddim interficiũt 335. expugnantur ab Hyrcano 352
Medimnus Atticus & Siculus 79
Medi populus 10
Medi quòd in Asia regnauerũt Græcis cogniti 831
Megassari facinus audax 774
Megasthenes historicus 837
Meieri filij Belsæ fatum miserabile 794
Mela legatus Archelai ad Herodem 447
Melcha Aranis filia 12
Melcha Sauli filia datur nuptum Dauidi marito, periclitanti succurrit 151 datur alij nuptũ 150.159. ridet maritum 173
Melchisedecus rex Solymæ Abrahamum conuiuio excipit 15
Melijs impositi Pseudalexander 645 646
Memnonis sepulchri descriptio 652
Memphibostus Ionathæ filius humanissime à Dauide habitus 175. delatus Dauidi occurrit uictori 188
Memphitarum deditio 594
Menander Ephesius singulorum regum actus apud Græcos & Barbaros conscripsit 835
Mendæ ciuitas 265
Menedemus philosophus 311
Menelaus, qui aliàs Onias, Simonis filius propter amissum pontificatum deficit à patrijs legibus 320. abducitur captiuus & occiditur 330 uide Onias
Mensa tabernaculi 65.66
Mensæ à Ptolemæo Philadelpho Iudæis donatæ descriptio 309
Mensis anni primus Moysi quis & cur 7
Mensuras quis excogitarit 5
Meroe unde dicta 47
Mesas, Mesanæi 12
Meschus, Meschini 10
Mesopotamiæ difficilis transitus 20
Mesre, Mesræi 11
Mesræi filij quibus populis nomina impo fuerunt ibid.
Messala rhetor patrocinatur Herodi 385
Messalina à marito Claudio Cæs. ob zelotypiam trucidata 540
Methir, tunica pontificalis 67
Metilius præfectus à cæde reseruatus 672
Metilius Romanorum præfectus legatos mittit ad Eleazarum ibid.
Micheas propheta, cedere ipsum nolenti male ominatur, & Achabo malũ nunciat quare in carcerem conijcitur 233 est impius, Achabo interitum prædicit 234 235
Micheas propheta 266
Michole uxor Dauidis. uide Melcha
Milesius arcis Damasci præfectus quomodo Philippum Grypi filium tractarit 361
Militis cuiusdam facinus contra senatum Romanum 654
Militis Rom. impudentia quantã cladem Iudæis dederit 538
Militis Mosaicos libros discerpentis pœna ibid.
Militiæ qui non commodi 103. & qui ab ea immunes ibid.
Mina quãtum pendeat apud Iudæos 373
Minæus Aegypti rex, Memphis conditor 213
M. Minucianus 514.523
Misael appellatur Mesaches 273
Misas Moabitarum rex propter negatũ Ioramo tributum quò necessitatis peruenerit 238.239
Misenum oppidum 507
Mithridates ærarij Cyri præfectus 281
Mithridates occisus 369
Mithridates Pergamenus Pelusium expugnat & Aegyptios uincit 374.375 eius gesta 594
Mithridates quomodo ab Anilæo tractatus, quomodo ab uxore, deq; eius uictoria 505.506
Manasseas Græcus historicus 841
Moabitæ penitus fracti à Dauide 174.
Moabitæ & Ammanitæ socij, mutuo sese interimunt 237. iterum sternũtur & prædantur 239
Moabus, Moabitæ 17
Molonis mendacia de Iudæis 850
Monobazus Bazeos Adiabenorum rex quomodo Iudaismũ sit amplexus 533 534. eius regnum 761
Monobazus Monobazi filius prorex constituitur 533. rex fit 537.
Mons Samaron, locus 223
Montem in alium locum deuolutum 254
Mortem præter dei uoluntatem non uenire 105
Moses, qualis fuerit uir 2.3

Moyſis natiuitas 44. quomodo ſeruatus 45. cur ſic uocatus ibidem. adoptatur à regina ibid.
Moyſes diadema regium pedibus calcat 46. præficitur exercitui Aegyptiorũ et Aethiopas bello uincit 46.47. ducit Tharbin uxorem 47. fugit Aegyptios 47. Raguelis filiabus opitulatur contra paſtores ex quibus unam ducit uxorem 48. conſpicatur rubũ ardentem in Sina ibid. confirmatur ei liberatio Iſraelitarum 49. edit miracula, nomen Dei cognoſcit, redit in Aegyptum 49. edit prodigia apud Pharaothem 50.51. 52. educit Iſraelitas ex Aegypto, & quantus eorum numerus 52. cuius ætatis fuerit cum eos educeret 53. traducit eos per mare rubrum incolumes 54 aquam amaram facit potabilem 55.56. coturnices & manna impetrat à deo 57. 77. ex petra aquam elicit 58. cum Amalecitis pugnat 59. decem præceptorum tabulas à deo acceptas populo exhibet 61.62 quadraginta diebus in Sina detinetur 62. Aaroni fratri ſacerdotium confert 69. dedicato tẽplo uictimas offert 70 in tabernaculo Deum conſulit 71. tribum Leuiticam Deo dedicat 74. cenſet omnes tribus præter Leuiticam, & ordinat profectioni belloq; neceſſaria 76. mittit exploratores in Chananæam 77, Coræ factionem compeſcit 81 82. eius iuſtitia 83. 84. luſtrat populum 86. Sehonem & Ogem reges delet 87. 88. Madianitas cum ſuis regibus cædit 92. Ieſum ſibi deſignat ſucceſſorem 93. moriturus quid ſuis prædixerit 94. 95. quas leges præſcripſerit 95. uſq; 103. exhortatur Ieſum ut in Chananæos exercitum ducat 104 nube circumdatus diſparuit 105. lugetur triginta diebus à populo ibid.
Moyſes fabuloſe dicitur fuiſſe leproſus 74 uir admirandus 79
Moſeos quinq; librorum ſcopus 830
Moſes apud Manethonem prius Oſarſiphus ſacerdos Oſireos dei Heliopolitani dictus 844
Moſes Aegyptijs uir diuinus habitus 846 eius tẽpora quibus uixit deſcripta ibi. eius uirtus & geſta 858. 860 861 862
Moſollami Iudæi nobile factũ 840. 841
Muchæus fert ſententiam contra Vaſten regem 294
Mulierum potentia 284
Mundi & uniuerſorum creatio 3
Mundum prouidentia dei regi 280
Mundus quomodo Paulinam conſtuprarit 485
Murus triginta nouem ſtadiorum cum tredecim caſtellis circum Hieroſolymam triduo ædificatus 775
Muſicorum inſtrumẽtorum Dauidis regis deſcriptio 191
Mutiani & cæterorum rectorum petitiones 744
Mutianus Romam ingreditur cum exercitu 747

N

Naamis uxor Abimelechi Bethlemitæ & quid ſignificet 130. quomodo Ruthem inſtituerit 131
Naaſes Ammanitarum rex Hebræos crudeliter tractãs à Saulo occiditur 140
Naaſes iunior Ammonitarum rex iniuria afficit Dauidis legatos 176
Nabæotes, Nabatæa regio 18
Nabalus uecors & malus conuiciatur Dauidi 158. quid ſignificet 159. moritur ibid.
Nabla, inſtrumentum muſicum 191
Nabrodes, qualis uir 9.11
Nabuchodonoſorus rex Babylonis bello infeſtat Nechaum Aegypti regẽ 265
Ioacimum occidit, & Hieroſolymitanorum præſtantiſsimos Babylonem abducit 266.267. duces eius qui urbem Hieroſolyma ceperunt 269. quomodo captum Sedeciam tractarit 270 Hieroſolyma penitus excindenda & templũ ſpoliandum, populumq; Babylonem traducẽdum curat 270. Cœlen Syriam ac Aegyptum perdomat 273 Iudæorum nobilium quorundam pueros inſtituit & caſtrat ibid. ſomnium, cuius erat oblitus, ualt ſibi indicari & explicari, quod facit Daniel 274.275. moritur ibid. geſtorum eius repetitio 276. poſterorum eius finis 278
Nabutus propter negatum regi fundum lapidibus obruitur 230
Nabuzardanes mittitur Hieroſolyma ad templum ſpoliandum 270
Nacebus Arabum dux cæſus 445
Nachores Serugi filius 12. quot habuerit liberos 13
Nadabus Hieroboami filius accipit regnũ paternum cum paterna malicia, occiditurq; cum omni familia 224
Nain uicus 740
Nais à Caine condita 5
Nais uicus 538
Narbathæ regionis ſitus 660
Narbatene toparchia à Ceſtij equitib. uaſtata 676
Naſamones quomodo Romani ſubiugarint 666
Nathan propheta 173. mittitur ad Dauidem increpandum 178. indicat quomodo Adonias ſibi regnum uſurparet 195
Naumi prophetia de excidio Niniuitarum 255
Nazarei, deo deuoti 86
Neceſsitate in bello nil pugnacius 693
Neceſsitate laborantes ſubleuare, hominis decentiſsimum & deo gratiſsimum 162
Nechias qui et Pharao Sarã rapuit 768
Nechaos Aegypti rex contra Babylonios proficiſcẽs impeditur à Ioſia, quem occidit 265. captiuum abducit Ioazum filium eius ibid.
Nechaum bello petit Nabuchodonoſorus 265. uincit 266
Neemias quantũ iuuerit Iudæos apud Xerxem 292. 293
Neerda urbs 502
Nemrod. uide Nabrodes
Nephani ſingulare certamen cum fortiſſimo Paleſtinorum 191
Nephthalimi natiuitas 25. filius eius 41
Nephthalitarum ſors 112
Neronis geſta & præcipue contra Iudæos 656
Neronis imperiũ quandiu duraverit 739
Nero contemptor nationis Iudæorum 802
Nero indignatur ob res minus proſperè geſtas in Iudæa 685 Veſpaſianum ad regẽdos exercitus in Syriam mittit ibid.
Nero. quære Tiberius & Domitius
Neronias dicitur Cæſarea Philippi 544
Neruis cur Iudæi abſtineant 27
Netiræ & Philippi fratrum fortia facta 697
Nicanor perfidus contra Iudam Macchabæum pugnans, cum ſuo exercitu uicto extinguitur 332
Nicanor amicus Titi ſagitta uuln. 762
Nicaule regina Aegypti 213
Nicolaus Damaſcenus Iudæorum patronus 313
Nicolai Damaſcen. hiſtoria de Herode cudpatur 438
Nicolai Damaſceni legatio nomine Herodis ad Cæſarẽ 448. ſententia de duobus eius filijs damnatis 450 actio cõtra Antipatrũ Herodis filium 460 patrocinatur Archelao 471. 476
Nicolaus Damaſcenus rerum Iudaicarum ſcriptor 855
Nicolai rhetoris oratio pro Iudæis Ioniacis

cis 428. Iudæos corã Cæſare arguit, & reges purgat 644
Nigro Peraitæ qui Idumæam regebat à Iudæis mandatum ut ducibus pareret 680
Niger Idumææ rector in Salis oppidũ Idumææ confugit 686. iterum fugit ibid.
Niger Peraita, Silas Babylonius & Ioannes Eſſenus, duces Iudæorũ contra Romanos 686. quomodo occiſus 732
Nigliſar Abolamarodachi filius regnũ paternum accipit 276
Nilus fluuius 4
Nilus uſq; ad Elephantinem nauigabilis 745
Ninum quis condiderit 12
Ninus regia Aſſyriorum 261
Niſan, menſis 7.52.73.288
Niſibis regio 535
Niſibis urbs 502
Noba oppidum ſacerdotum 154. excinditur cum uniuerſis habitatoribꝰ. 155
Nobilitas generis nulla inter Iudæos 82
Nobilitatem generis unde Iudæi diſcernãt 549
Noe uel Nochus uir pius ſceleratorũ commercia fugit 6
Noe quomodo arcam conſtruxerit & è diluuio ſit ſeruatus 7. 8. eius filij quales 9. 10. uini uſus reptor inebriatur 12
Norbani interitus 515
Nubis ſupra tabernaculũ præſentia quid ſignificarit 76.78
Numidius Quadratus Syriæ procurator 539. & eius geſta 656
Nymphidius homo nequiſs. 739

O

OBadamus arcam hoſpitatur 172
Obedes filius Bozi & Ruthes 131
Obedias, iumentorum Achabi curator, uir pius, prophetas liberat 228.240 quomodo uxor eius uidua per Eliſæum ſit à debitorũ moleſtijs liberata 240
Obelas propheta captiuos Beniamitas & Iudæos liberat 255
Obedas ſeu Obodas Arabum rex 440 444. ſuperat Alexandrum Hyrcani 586
Ochobatus militum Ionathæ dux 234
Ochozias Achabi fil. regnũ paternum accipit 236. ex caſu moritur 237.238
Ochozias Ioram fil. paternum regnũ recipit 244. ſagitta ictus ab Ieu perit 246. cognati ipſius interimũtur ibid.
Octauia Claudij Cæſ. filia 540
Octauius Claudij Cæſ. filius ibid.
Officioſi quando plerunq; ſint homines 162
Ofilius Phaſaelum monuit de inſidijs caueudis & iuuat eum 387
Oges rex excinditur 87. quantus uir fuerit & quanta eius ditio 88
Olda prophetiſſa uaticinatur Ioſiæ regi
Oliueti mons 542 (264
Olurus uicus 740
Olympus ad Cæſ. mittitur 625
Olympius Iupiter 508
Onias & Doſitheus Iudæi duces liberauerunt Alexandriam 852
Onias Iaddi filius patri in pontificatũ ſuccedit 304
Onias Oniæ fil. templum in Aegypto ædificat 338.339
Onias Oniæ fil. põtifex quanta mala fecerit Hieroſolymis propter Tobiæ filios ciuitate eiectos 581
Oniæ, filij Simonis amicitia cum Ario Lacedæmonum rege 319.320. Menelaus dici uoluit 320. Vide Menelaus.
Onias Simonis Iuſti f. pont. 307.315
Onius alius Pont. 319 (319
Onias Simonis pontifex à Ptolemæo rege Aegypti impetrat locũ condendo magnifico templo 825
Oniæ pro Cleopatra regina bellum ſuſcipientis geſta 852.853
Onias, uir iuſtus qui pluuiã precib. impetrarat lapidibus obruitur 367
Oniæ regio 375
Onij ciuitatis Aegypti origo 825
Ophnes ſceleſtus filius Elis 131
Ophres Abrahami filius occupat Libyam 20
Opobalſamum ubi & quomodo proueniat 369.404
Optimatum adminiſtratio Hieroſolymis qualis & quandiu 137.140.288
Ordeum, frugum omnium uiliſsimũ. 122
Oribus rex occiſus 123
Orientis totius nobilitatem præcipuam in Italia ſeruire 666
Orodes Artabani fil. Parthorum rex conſtituitur 483
Oſeas rex Iſraelis conſtituitur, uir impius 256. uiuus capitur ab Aſſyrijs. et trãsfertur cum uniuerſo regno Iſraelitarũ in Mediam & Perſidem 218
Otho imperator declaratus milites ſuos contra Vitellij exercitum duxit 739 741. ſemet occidit ibid.
Othonis imperij termini ibid.
Otrus Armeniæ dominus 12
Oza attingens arcam exanimatur 172
Ozæ percuſsio, locus 172
Ozias Amaſiæ fil. regnũ Iudæ patre mortuo capit 252. 253. natura bonus & gnauus multis deuictis gentibus urbem reſtaurat ibid. deficiens à pietate lepra percuſſus moritur 253.254

P

PAcorus rex Mediæ 535. coniugem & cõcubinas captas ab Alanis centum talentis redemit 816
Pacorus Parthorũ rex contra Iudæos pergit 599
Pacorus Pacori regis pincerna explorat Iudæã 599. inſidiatur Phaſaelo 387 600. & Herodi 601. rex Syriam occupat 386. occiditur 393
Pætina Claudij Cæſ. uxor 541
Palæſtinæ ſitus, & eius gentis odium in Hebræos 53
Palæſtinos Sampſon uexat 128
Palæſtinorum contra Hebræos expeditio & uictoria 132. arcam è ſuis finibus remittunt Hebræis 134.135.769
Palæſtini cum Iudæis præliantes nunc uincunt nunc uincuntur 132.135 136. iterum bellum eis inferunt 148 cæduntur 149. denuo redintegrãt bellum, ſed infeliciter 151. Cillanorũ agrum inuadunt 156. Sauli ditionem inuadunt 157. eum cum filijs occidunt 164 165
Palæſtinos Dauid ſuperat 172.173. penitus ſubigit 174
Pallas Neronis libertus 543
Palmarum fructus præſtantia 481
Palmira urbs 213
Pamphilium mare Macedonibus tranſitum præbuiſſe 55
Panes propoſitionis 66.74
Panium, locus 422.613
Panij pulchritudo naturalis Agrippæ diuitijs accurata 711
Pannychis concubina 623
Paphlagones populus 11
Papinius tribunus 510
Pappus Antigoni dux quid contra Herodẽ geſſerit 395.607. occiditur 608
Paradiſi deſcriptio 4
Parricidiũ quàm graue ſit crimen 462
Parthi Antigonũ reducunt in regnũ Hyrcanumq; cum Phaſaelo captiuos abducunt 386. 387. Hieroſolyma diripiunt 388. profligantur 393
Parthorum mutabilitas 483
Parthi Armeniam bello amittunt 486
Paſchæ inſtitutio & celebratio 52.73 77.107.469.481.538
Paſini caſtrum 12
Patriæ cauſa nihil non faciendum 162
Paulina quõ à Mundo conſtuprata 484
Paulinus Lupo in adminiſtratione Alexãdriæ ſuccedit 825. templũ Oniæ penitus ſpoliat, & inacceſſum facit ibid.
Pauſanias Ceraſtæ fil. Philippi Macedonis

nis interfector 301
Peccata unde maxime naſcantur 145
Pecoribus olim omnis barbarorũ poſſeſſio conſtabat 48
Pecuniam publicam nullam eſſe Iudæis, quàm ſacram illorum templi 373
Pecuniam uotiuam ubi depoſuerint Iudæi 502
Pedanius legatus 625
Pedanij equitis ſorte factum 788
Peluſium urbs 145.745
Peluſium capitur 375.594
Pentecoſtes feſtiuitate Iudæos iter non facere 352
Pentecoſte unde dicta 641
Peræa regionis deſcriptio 687
Percuſſus in rixa quomodo uindicandus 101
Perſæ populus 12
Perſarum mos in bibendo 293
Perſarum lex de uxoribus ibid.
Perſarum contra Græcos expeditio 828
contra Aegyptios 858
Perſæ in Aſia regnauerunt 831
Perſicarum rerum ſcriptores probatiſsimi inter ſe diſcordant 828
Peſtis quàm ſæua inuaſerit Dauidis regnũ propter recenſitum populum 193
Petephres liberaliter tractat Ioſephũ 31
Petilius Cerealis proconſul Germanos ad ſobrietatem coegit 808
Petra magna, locus 157
Petra, quæ olim Arce, ciuitas 86
Petra quæ Reccine 92
Petronius Aegypti præfectus Herodem iuuat famis tempore 418
Petronius præſes Syriæ conſtituitur 498
gratificatur Iudæis cum ſuo periculo 500 502
Petronij epiſtola ad Doritas pro Iudæis 526
Petronij aduentus terribilis ex Antiochia in Iudæam 651
Petronius Iudæos adhortatur ad Cæſaris ſtatuas recipiendas 652
Phaceias Manaemi filius, patri in regnum et crudelitatẽ ſuccedit, trucidatur 254
Phaceias Romeliæ fil. uir impius, regnum Iſraelitarum occupat 254. Achazem oppugnat 255
Phalec quid ſignificet 12
Phalegus Heberi fil. ibid.
Phanaſus Samuelis filius è rure abſtractus ad pontificatum 721
Phanaſus pontifex à ſeditioſis cõſtituitur 545 546
Phanuel locus cur ſic dictus 27
Pharaones cur Aegyptiorum reges dicantur, & quãdo ſic appellari deſierũt 213
Pharaothes Aegypti rex Abrahami coniugem concupiſcit 14
Pharaothis duritas et malitia in Hebræos 49.50.51.52. dimiſſos inſequitur 53. cum omni exercitu deletus 54
Pharæ filij duo 41
Phari inſulæ deſcriptio 745
Phariſeorum ſecta 346. autoritas 354 362 363
Phariſeorum ſecta qualis 455
Phariſei 480.646.650
Phariſeorum exiſtimatio 587. & quomodo ſe geſſerint regnante Alexandra 587
Pharmuthi menſis 52
Pharnaces filius Mithridatẽ Põti regẽ occidit 369
Phaſaelus Antipatri fil. 593. præficitur militibus 595. ſuperat Felicem 598 accuſatur à Iudæis 599. circũuenitur à Pacoro 600. occidit ſeſe 601. eius progenies 489. Galilææ præficitur 377. Felicem ſe inuadentem uincit 383. accuſatus conſtituitur tetrarcha 385.386 captiuus abducitur à Parthis 387. ſeſe occidit 389
Phaſaelus ciuitas 615
Phaſaelus, turris & oppidũ 436. 472 615.641.757
Pheroræ Antipatri filio committitur cura cõmeatus 392. donatur ei caput Pappi præciſum 395. aſſequitur tetrarchiam 422. Herodis filiã unam reſpuit uxorem ducere 439. alteram eius ducit ibid.
Pheroras Antipatri fil. Herodem fratrem accuſat ipſius filio 439. Salomen accuſat Herodi 440.441. diſsidet ficte cum Antipatro fratris filio 455 moritur, & uxor eius accuſatur ueneficij 456.457
Pheroras Antipatri filius 593. quid geſſerit 605. odit Herodis filios 620 accuſat Salomen 621. ſeipſum prodit & reconciliatur Herodi 622. reijcitur ab eodem & moritur 629
Pheroræ uxoris inſolentia 628
Phiala lacus 711
Philadelphenſium cum Iudæis diſsidium 531
Philippus Ptolemæi Mimnæi filius 594
Philippus Amyntæ filius cæſus 513
Philippus Antiochi Grypi fil. Syriæ partim imperãs Antiochiã Cyzicenũ ſuperat 360. cum fratre Demetrio pugnans totius Syriæ dominus conſtituitur 361
Philippus Archelai frater quamobrem à Varo Romam præmiſſus 644
Philippus Herodis fil. conſtituitur tetrarcha 467 ſuccurrit fratri Archelao 475. portionem regni paterni conſequitur 476. calũniatur à fratre Antipatro 631
Philippo Herodis filio quæ regiones ceſſerint 644. Cæſaream ad Iordanis fontes & Iuliadem condidit 650
Philippus Herodis fr. moritur & quàm honeſtus fuerit uir 487
Philippus Iacimi fil. Agrippæ copiarum præfectus 455
Philippus Iacimi fil. Agrippæ præfectus 552.670. quomodo in periculis ſeruatus eius q; geſta 553.560.561. filiæ eius duæ in excidio Gamalæ ſeruatæ 717
Philippi Macedonis interitus 301
Philippo uni amicorum committit Antiochus Epiphanes regnum & filij tutelam 329. regnũ affectãs afficitur ſupplicio 331
Philiſtinus, Philiſtini 11
Philo Iudæorum legatus à Caligula repulſus 498
Philo hiſtoricus 842
Philoſophiæ tria genera apud Iud. 646
Philoſophi apud Indos Calani, apud Syros Iudæi dicuntur 839
Philoſophorum de Deo diſcordes ſententiæ 862
Philoſtephanus Ptolemæi Lathuri dux 358
Philoſtratus hiſtoricus 837
Phineas ſacræ pecuniæ cuſtos 800
Phinees Zambriam occidit, & exercitui contra Madianitas præficitur 92
Phinees domus ſacerdotio donatur 201
Phinees fil. Elis pontificis malus 131
Phineeſes legatur ad Rubelitas & Gaddi tas cum reliqua dimidia tribu 113
ſuccedit patri in pontificatum 115
Phiſon fluuius, & quid ſignificet 4
Phœbus Agrippæ legatus à Iudæis interẽptus 677
Phœnicibus pecuniæ amor Græcorũ commercium fecit 831
Phœnicum antiquiſsima rerũ memorabilium traditio 827. teſtimonium de Iudæis 832.834.835
Phœnicum hiſtoriæ 837.838
Phora quid ſignificet 4
Phraates Parthorum rex humaniter tractat Hyrcanum 398. à ſuo filio occiſus 482
Phraates Phraatis fil. parentem occidit et matri miſcetur, exul perit ibid.
Phrurea feſti dies 300
Phryges populus 11

Phutes, Phuti 11
Phiſcon Ptolemæi Epiphanis filius 320
Pilatus à Tiberio in Iudæam miſſus 650 Cæſaris imagines Hieroſolymæ intulit ibid. quæ cum Iudæis Ceſareæ egerit ibidem. Hieroſolymis ſtatuas iterum auſert 651. Iudæorum tumultus propter Cæſaris imagines 650. tumultus alius ob Corban theſaurum ſacrũ 651
Pileus pontificis qualis 68
Pinea ligna ex terra aurea 215
Piſo legatus Pompeij 369
Piſtus nobilis, deſectionis à Romanis autor 551.554
Pitholaus Hieroſolymorũ præfectus 371 592. transfugit ad Ariſtobulum 372 occiditur à Caſſio 374.593
Placidi & Ioſephi uelitationes circa Ptolemaida 563.575
Placidus tribunus in exercitu Veſpaſiani 688. in Galilæa maximam multitudinem occidit 691. à Iotapata repulſus aufugit ibid. quomodo Itabyrium mõtem occuparit 716. geſta contra Gadarenſes 735.736
Platane, ſicus Sydoniorum 625
Plato ueritatẽ de deo pferre timuit 861 865. Moſen imitatus 867
Plinthines ſitus 745
Pliſtorum apud Dacos ſecta 481
Polemon, Ponti regulus 529
Polemon circũciſionem admittit, & Bernicem ducit uxorem 540
Politianus tribunus cur à Ceſtio Hieroſolymam miſſus 663. eius oratio & geſta ibid.
Pollio Phariſæus Herodi amicus 396 397 422
Polybius Megalopolitanus hiſtoric. 855
Polycrates Lacedæmoniorum nobilitatẽ fœdare tentauit 842
Pompeius qualibus muneribus honoratus et quæ geſſerit 368.369.370.371 eius uirtus 370
Pompeius Magnus Hyrcani & Ariſtobuli cauſam cognoſcit 589. Hieroſolyma capit 590.591
Q. Pompeius COS. 524
Pompeij malitia in oppugnandis Iudæis 667
Pondera quis inuenerit 5
Pontificis connubium & puritas 75
Pontificis ornatus qualis 67
Pontificis ſummi qualis electio 862
Pontifices Hieroſolymis qua fraude creati ſint 721
Pontificũ & ſacerdotum diſſidium 542
Pontificum iniquitas 544. origo, & qui ad eam dignitatem admittãtur, quotq; fuerint ab Aarone uſq; ad finẽ belli Iudæorũ cũ Romanis 545.546.547
Pontificum templi Solomonis enumeratio 271
Pontificatus quando primum ad plebeios translatus 371
Pontificatum ſolere perpetuũ eſſe 400
Pontificiæ ſtolæ cuſtodia apud quos fuerit 486
Pontificiæ ſtolæ cuſtodia repetitur à Fado 531
Pontius Pilatus Iudææ præſidet 482. Iudæos afficit contumelijs 483.484 485. accuſatur à Iudæis & redit Romam 485.486
Popedius 509
Poppæa Neronis uxor 543.550
Porcius Feſtus Iudææ procurator, & quæ ſub eo ſint geſta 543. quære Feſtus
Poſidonij mendacia de Iudæis 855
Prætoriani milites 520
Prætorij in caſtris Rom. deſcriptio 689
Prandium qua hora faciunt Iudæi ſabbato 567
Principes ſinguli dedicato tabernaculo quid donarint 71
Priſcus centurio Ionatham Iudæum ſagitta transfixit 788
Priſcus ſextæ legionis dux à Iudæis occiſus 678
Procymatium unde dictum, & quomodo extructum 420
Procymia 614
Prodigia excidium Hieroſolymæ præcedentia 795.796
Prophetis & pontificibus ſolis poteſtas data hiſtoriæ condendæ 829
Prophetico ſpiritu ubi multi ſint correpti 152
Proſeucha, domus precationis 567
Protagoras ab Atheniẽſibus uix mortem effugit 868
Prouidentia dei mundum & omnia regi 280 311
Pſeudalexandri geſta 477. quomodo deprehenſus ab Auguſto & remex factus 478. uide etiã Alexander falſus
Pſeudopropheta Hieroboami ſeductor 220 221
Ptolemæus Agrippæ & Bernices procurator à Ioanne Giſcaleo ſpoliatus 681
Ptolemæus Epiph. moritur 120
Ptolemæus Euergetes Philopatoris filius quomodo ab Onia irritatus 315. & iterũ reccõciliatus ei per Ioſephũ ibid.
Ptolemæi Euergetis geſta poſt captam totam Syriam 852
Ptolemæus Galilææ ab Herode præfectus interficitur 393.605
Ptolemæus Herodis procurator 438.439
Ptolemæus Lagi Soter dictus Alexandro mortuo Aegyptum occupat & Hieroſolyma 304. traducit Iudæos in Aegyptũ 305. eius pugna cum Demetrio circa Gazam 839. irruptio in Hieroſolymam die ſabbati 841. liberalitas & beneuolentia erga Iudæos 852
Ptolemæus Lathurus Ptolemæi Philometoris et Cleopatræ filius auxiliatur Samaritis 364. diſſidens cum matre regno priuatur 354.357. obſidet Ptolemaidem 357.358. Aſochim oppidum capit, Alexandrumq; Iamnæum uincit, & quanta eius ſæuitia 358
Ptolemæus Mennæus quomodo ſe à ſupplicio apud Pompeium redemerit 368
Ptolemæus Mennæus Damaſcum bello uexat 354. Ariſtobuli coniugem & liberos quomodo tractarit 374. moritur 386
Ptolemæus Minnæi filius 587.594
Ptolemæus Philadelphus 1. Iudæos in Aegypto ſeruientes liberos dimittit, & legem Moyſis in linguã Græcam magnis muneribus transferendam curauit 305. uſq; 312.852
Ptolemæus Philometor Ptolemæi Epiphanis 320. ſuccurrit ſuo genero Alexandro ſeu Demetrio 341. duobus diadematibus coronatur ſimul uincitq; Alexandrum & moritur 342
Ptolemæi Philometoris & Cleopatræ uxoris liberalitas erga Iudæos 852
Ptolemæus Philopator 313 moritur 320
Ptolemæi Phyſconis immanis cudelitas et iniuſtitia 852. 853. pœnitentia 853
Ptolemæus Simonis Aſamonæi gener ſocerum occidit & alia ſcelera cõmittit 350.582.583. quomodo oppugnantem Hyrcanum eluſerit, cuius matrem & fratres interfecit 351
Ptolemæi dicti Aegypti reges 174
Ptol. unde Alexandrini reges dicti 213
Ptolemais bis expugnata 358.359
Ptolemaidis ſitus deſcriptus 652
Ptolemais duo milia Iudæorũ apud ſe habitantium interfecit 374
Ptolemaidenſes à Iuda Macchabæo uicti 327
Pucllarum hæreditas 98
Pueri ſitientis aſtutia & fallacia contra Romanos 797
Puerperarum purgationis tempus 74
Purgatio poſt coitum cum uxore ibidem
Purificationis leges 74.75
Puteoli urbs 507
Putei bituminis 14

Putiphares. uide Petephres
Pythagoras Samius æmulatus Iudæorum scripta 838. multas Iudæorum leges transtulit in suam philosophiam ibid.
Pythagoræ & aliorum stoicorum de diuina natura sententia 861
Pythium templum ædificatur 436

Q

Quadrigæ solis sublatæ p Iosiã 264
Quercus Mambre 16
Quercus Ogis 15
Quinquagesimi anni remissio 75
Quintiliæ fortitudo 509
Quintilius Varus Syriæ præfectus 469 cognoscit causam Antipatri 459 usq; 463. seditiosos Iudæos expugnat 474 475
Quirinus ab Augusto mittitur ad censendam Iudæam & Syriam 479.481

R

Rabatha ciuitas 88
Rabatha capta diripitur 179
Rachabe speculatores Hebræorum tuetur à ui Chananæorum & securitatem ab hostibus impetrat 106. 107. incolumitatem promissam recipit, & munifice donatur 108
Rachelis pulchritudo 24. æmulatio erga sororem 25. mariti cõplexum sorori uendit, furatur idola patris 25. eius astutia 26. mors ex partu 28
Ragaus Heberi filius 12
Raguel, qui & Iethegleus, sacerdos, filiam suam Moysi adoptato tradit uxorem 48. Moysi ob uictoriam gratulatur, & consilium dat ei distribuendorum officiorum 60
Ramatha ciuitas 131
Rapsacis Senacheribi copiarum præfecti insolentia 256.260. ipse cum exercitu diuinitus deletus 261
Rases Damascenorum rex Achacem bello petit 255. quem mox Syrorũ rex impugnat ibidem. & occidit 256
Rebecca Batuelis filia 13. petitur in connubium Isaco 20. parit geminos 21 fallit maritum 22
Receme urbs quæ aliàs Petra 92
Recemus rex ibidem
Repudij libellum mittere maritis non uxoribus ex lege permissum 415
Rex quis & qualis sit 97
Regis potentia 283
Regum imperiũ quandiu duraverit apud Iudæos 288
Regum uirtutes præcipuæ quæ 199
Regibus non licet esse ignauis 163
Regibus subditi quæ ferant 137
Rhegines populus 10
Rhinocura 602
Rhiphates, Rhiphatæi 11
Rhoa petra 118
Roboamus Solomoni in regnum succedit insolens in populum 218. decem tribus regni amittit 219. quot et quas urbes condiderit 221. itẽ arma cõparauit, fœderibusq; suum auxit regnũ, & ductis xviij. uxoribus liberos gignit, adq; impietatem deficit ibid. dedidit urbem Susaco 222. pro aureis scutis amissis ærea substituit & moritur ibid.
Roma sub Vespasiano crcuit et floret 807
Romanorũ in Iudæos beneficia 312.313
Romani quibus honorib. & beneficijs Iudæos affecerint 379. & inde
Romanorũ dissidium inter se 596.597
Romani Germanos captiuos ubiq; circũduxere 666
Romani in præsidio Massadæ interfecti à Iudæis 668
Romanorum strategema in oppugnando templum 678
Romanorũ quot milia à Iudæis cæsi 679
Romanorũ quantus fuerit exercitus contra Iudæos 689. ipsorum castrorum descriptio 689.690
Romanorum industria in seruis domesticis instituendis 689. disciplina militaris 769
Romani omnia, præter Giscalam, ceperunt 713
Romani muro Hierosolymæ potiuntur, eiusq; partẽ maximam diruunt 764 cum Iudæis acriter confligunt ibidem. & 765. alterũ murum capiũt 766
Romanos sancta Iudæorũ reuereri 768 per legem Iudæorum multa de suis moribus derogasse 770. illachrymasse incendio Hierosolymæ 772.773. ab incendio defendunt 774. Hierosolymam capi desperant 775
Romani intra xxi. dies aggeres extruunt 779.780. pugnant cum Iudæis circa aggeres 780. 781. Antoniã magna pugna obtinent 783. circa custodias pugnam atrocẽ instaurant 786.787
Romanorum notitia sero ad Græcos peruenit 831
Romus, Romei 11
Rooboth puteus 22
Rubelitæ & Gadditæ altare construũt super ripa Iordanis 113
Rubelus, aliàs Ruben nascitur 25. eius pietas in fratrem Iosephum 30.31. se ac fratres proditionis insimulatos excusat 35. eius filij quatuor 41
Rubrius Gallus Sarmatas superat 808
Rufus magister equitum 641
Rufus præfectus militum Archelai 473
Ruma uicus 697
Ruta mirabilis magnitudinis in regia Macheruntis descripta 812
Ruthes amor erga socrum suam, & eius fortuna 130.131

S

Saba Aethiopum regia, quàm ualida, uocatur postea Meroe 47
Sabæus seditiosus persuadet decẽ tribubus defectionem à Dauid 189
Sabas, Sabæi 11
Sabathes, Sabatheni ibidem
Sabatas, Sabacteni ibidem
Sabathes à commentarijs principis 190
Sabba mensis 86
Sabbæus orator supplicio addicitur 339
Sabbaticus amnis 380.398
Sabbaticus amnis à Tito spectatus 809
Sabbatum, & eius uacatio à laboribus seruatur 3.590
Sabbatum magno malo obseruatum 323 negligendum aliquando ibidem 335
Sabbion Alexandrã Herodi prodit 400
Sabecus exercitus Syrorũ præfectus uulneratur & moritur 176.177
Sabinus procurator Syriæ Hierosolymis regiam occupat 469. uexat Iudæos propter auaritiam suam 679.642
Sabini Syri forma, habitus & fortitudo insignis 782
Sabinus Romæ capitolium nocte occupãs occiditur 747
Sabuchadas eunuchus indicat regi, crucẽ in Amanis ædibus extructã pro Mardochæi suspendio 298
Saccheus transfuga Iosepho prodit insidias Ioannis 564
Sacerdotis sacrificaturi habitus 66.67
Sacerdotum castitas & connubium 75
Sacerdotum & pontificis cum eorũ uestitu & insignibus descriptio 760
Sacerdotum immunitas 42
Sacerdotum mos Hierosolymis 743
Sacerdotum nobilitas apud Iudæos 829 nuptiæ ibidem
Sacerdotibus quæ cedant 85.86
Sacrificiorum genera quibus fiant modis 71.72.73.74
Sacrorum scribæ 43
Sadæus Xerxis præfectus 292
Sadocus pontifex constituitur 175 190.198.201
Saddocus nouas res molitur 479.480
Sadducæorum secta 346.480.646
Salampso Herodis filia 489
Salmanasar Cutheos in Iudæam transfert 273 286
Salmanasaris contra Israelitas uict. 282

Salome,aliàs Alexãdra, uxor Aristobuli, soluit uinculis fr.mariti defuncti 357
Salome quæ Iuliæ Augusti coniugi testamento reliquerit 650. eius reditus erant sexaginta talenta 645
Salome Antipatri filia 593.soror Herodis prodit Iosephũ maritum suum fratri 403. alteri marito Costobaro repudij libellũ mittit 415.odium exercet in Herodis filios & earum uxores 431.439.620.621.accusatur Herodi 440.441.Alexæ iungitur connubio 453
Salome uxor Herodis moritur 481
Salomon promittitur Dauidi successor & templi extructor 173. nascitur 179 instruit eum pater 194. constituitur rex 196.198.quomodo regnum nactus se de hostibus sit ultus 200.201 regis Aegypti filiam ducit uxorẽ 201 petit à deo & accepit sapientiã 202 controuersiam mulierum duarum dijudicat ibidem. toparchas quos habuerit & quantas diuitias sapientiãq; ac philosophiam 203. coniurationes & incantationes composuit 204. eius cũ Iromo amicitia & materiæ cedẽdæ petitio & concessio 204.205.834 835. templum cum uasis quomodo extruxẽrit,& arcã eò transtulerit 205 usq; 211.somniũ uidet & regiam extruit cum domo reginæ 211.212.quibus donis remunerauerit Iromũ 212 834.Hierosolyma muris & turribus instaurat & urbes condit 213 ingentes thesauros ex Aurea terra & aliunde accipit 215.quali satellitio stipatus incesserit ibidem. quanta opulentia Hierosolyma auxerit 216.desicit à pietate,ac ducit uxores DCC. & concubinas CCC.216. prædicitur ei filium ipsius pœnas pro se daturũ ibi. multis hostibus à deo excitatis infestatur 217.moritur, Roboamo successore regni relicto 318.quo tempore ædificauit templum Hierosolymis 834
Salpadis filiarum hæreditatis ius 93
Saltis regis gesta 832
Saltus Libani,aula Salomonis 214.215
Sameas propheta Hieroboamo minatur 222
Sameas uir iustus accusat Herodem,& uaticinatur Iudæis mala imminẽtia 378
Samarei populus 12
Samaria quæ Mareone unde dicta 226
Samaria ab Hyrcano expugnata solo æquatur 353.354
Samaria urbs.iuxta Sebaste 353.414
Samariæ regiõis descrip.687. & quid à Iudæa discrepet 687.688
Samaritæ qui ante Chutthæi 259.287
Samaritarũ odium in Iudæos 288. accusantur apud Darium 289
Samaritæ Iudæos infestant 315.Iudæos se esse negant feliciter 322
Samaritarum dissidium cum Iudæis propter templum 339
Samaritanorum facinus in festo Azymorum 481
Samaritanorum seditio 485
Samaritanorũ & Iudæorũ dissidiũ 538
Samosata capitur 606
Samosatæ ciuitatis situs 815
Sampsigeramus Emesenorum rex 529
Sampson quid significet,& quomõ natus 128.cõnubiũ & gesta eius 128.129
Samuelis natiuitas & prophetia 132. cõsilium de libertate recuperanda 135
Samuel senio grauatus filijs reip.administrationem concedit 136
Samuel propheta Saulum inungit regem 138.ostento indicat Hebræis deũ iratum propter regem petitum 141
Saulum docet Amalecitarum internecionẽ 144. eidem regni amissionem nunciat 146. Dauidem ungit regem 147.moritur.158.ab inferis reuocatur per uentriloquam 161
Sanaballetes Darij præfectus dat filiam suam Nicaso uxorẽ Manassi fratri Iaddi pont.301.deficit à Dario,Manassi templum & sacerdotium confert,moriturq; 302
Sanctum,quæ tabernaculi pars 65
Sanctum sanctorum ibidem
Sangarus princeps Hebræorum 120
Sanguinis esus interdicitur 9.74
Sapha,loci nomen 303
Saphanus scriba 263.264
Saphora oppidum 372
Sapientes qui Iudæis 548
Sappho uicus 643
Sara Aranis filia 12
Sara Abrahamo marito famulam adducit prolis procreandæ gratia 15.nunciatur ei partus sterili 16. expellit Agarem cum puero 18. moritur 19
Sarabazanes 287.288
Saramalla Syrus Phasaelo insidias indicat 600
Sarepta oppidum 227
Sareptanæ uidua fiducia 227.228
Sardonyches XII. cum uestitu pont. 71 quibus inscripta sunt nomina filiorum Iacobi,in Essene 67. quæ uirtus eis insit & quando cessarit 71
Sarmatæ Istrum transgressi præsidiũ Romanum & Fonteiũ Agrippã interficiunt 808. proximas regiones totas peruastant ibidem
Satum quantum capiat 243
Saturninus legatus 625.626
Saturninus Syriæ præses 444.eius sententia in filios Herodis 450
Saulus asinas patris quærens à Samuele rex cõstituitur 137.138.140.quàm decora fuerit statura 139. uincit Ammonitas 140. Palæstinos superat, & aram extruit 143.quot liberos habuerit 144.Amalecitas delet,et regi parcens peccat 145.146.regno exuitur 146. numine priuatur & fit dæmoniacus 147.cõmouetur contra Dauidem 149.insidiatur uitæ ipsius 150 151.Dauidi reconciliatur 158. consulit uentriloquam 161. fortitudo eius 162.cadit unà cum suis filijs in prælio 164.165.ipsius progenies datur ad supplicium Gabaonitis 191. eius uiolentia 545
Scaurus Hyrcanum in societatem recipit & obsidione liberat 367. cum Areta fœdus init 371.in Syria præses missus 589.pecunijs corrumpitur 589 Aretam mulctat 591
Scenæ,locus 27
Scipio Alexandrum Aristobuli percutit securi 374
Scopas dux Ptolemæi Epiphanis 313
Scopi loci descriptio 751
Scythæ populus 10. à Græcis qui Pontũ nauigant cogniti 831. Anacharsim à Græcia redeuntem quare interfecerint 868
Scythopolis ciuitas 112
Scythopolis ciuitas Decapoleos maxima 708
Scythopolitarum immanitas 550
Scythopolitæ Iudæorum tredecim milia perfidiosè interficiunt 673
Scythopolitarum clades enarrata 822
Sebas fil.Ili,unus fortium Dauidis 192
Sebaste conditur 613. olim dicta Samaria 353. 414. 417. expugnata & diruta 583
Sebasteni,equitum ala sub Cumano 655
Sebastenorum contumeliæ in mortuũ Agrippam 530
Sebast.portus 632.à quo sic dictus 459
Sedecias Ioachimi patruus rex cõstituitur 267.eruditur ab Hieremia & Ezechiele,sed frustra 268. expugnata urbe capitur cum uxoribus et liberis,cruciatusq; tractatur 269.270. moritur 271
Sedecias pseudopropheta cornibus ferreis sibi aptatis quid Achabo uaticinatus

ſit 235
Sehon rex negato Hebræis tranſitu, prælio uincitur & occiditur 87
Seianus Neroni inſidians occiditur 492
Seir quid ſignificet 21
Selene, aliàs Cleopatra, Syriæ regina Tigranem offendit 364
Selennarus Senacheribi filius patris interfector 261
Seleſinus Iabeſsi filius Zachariam Hieroboami occidit, et regnũ occupat, quod trigeſima poſt die amittit interfectus 254
Seleucia urbs à quo condita & denominata 506
Seleucus Antiochi Grypi filius patri ſuccedens cum patruo Antiocho Cyzicено belligeratur eumq; necat 360. uincitur ab Antiocho Pio, & in Cilicia cum amicis concrematur 360
Seleucus Aſiæ rex opes Iudæorũ ſacerdotio auxit 873
Seleucus Babylonem mortuo Alexandro occupat 304
Seleucus Nicanor quos honores & beneficia Iudæis exhibuerit 312
Seleucus Soter Antiochi magni fil. 319
Semechonitis lacus deſcriptio 713
Semeis conuiciatur Dauidi 183. eidẽ gratulatur uictoriam & regnum 188 occiditur 201
Senaar campus 9.10
Senacheribus Aſſyriorum rex Hieroſolyma & Execiam eorum regem oppugnat 259.260. re infecta domum ſe recipit 260. à filijs ſenioribus occiditur 261
Senacherib rex Aſſyr. quõ fugatus 769
Senatus contra Claudium in Capitolium conuenit 653
Senatus Romani et plebis diſſidium 522
Senis cuiuſdam magnanimitas 393
Senis cuiuſdam ſeueritas 605
Senius Gallus Syriæ præſes 551
Cn. Sentij Saturnini oratio 517
Sephoris urbs Galilææ 473.564.571 capta incendio abſumitur 474.643
Sepphoris cum tribus alijs ciuitatibus à Ioſepho deficiunt & recuperantur 683
Sepphoris ciuitas Galilææ maxima 687
Sepphoritæ à ſeditioſis moleſtantur 551
Sepphoritarum fides erga Romanos, bellum mouent ſuo malo 573
Sepphoritæ à Ioſephi militibus ſpoliãtur, prædaq; redditur 684
Sepphoritæ Ptolemaidẽ ad Veſpaſianum pacati ueniunt 687
Septimus annus 583
Septimi anni remiſsio 75
Septimi diei obſeruatio. 590
Septuaginta interpretes legẽ tantũ Iudæorum in Græcam linguã tranſtuliſſe 2.
Septuaginta interpretes legis transferendæ cauſa ad Ptolemæum Philadelphum mittuntur 308. quomodo excepti & tractati 310.311.312.
Serebæus dux Iudæorum Babylonem deducendorum Hieroſolyma 286
Serpentis inuidia, & quomodo Euam ſeduxerit 4. mulctatio 5
Serpentes uolucres Aegypti 46
Serugus Ragai filius 12
Sethon q et Aegyptus denominatus 843
Sethus filius Adami 6. eius filij quales, & quas artes inuenerint ibidem
Sextus Cæſar præſes Syriæ 377.378 595. interficitur à Cæcilio Baſſo 381
Sextus Cerealis quintæ legionis præpoſitus 792
Sica qualis gladius, & Sicarij unde dicti 543. eorum impia facinora 544
Sicarij Hieroſolymis palàm latrocinãtur 657. eorum fraus ibidem
Sicariorum in Maſſada crudelitas 734
Sicella loci nomen 159. donatur Dauidi à Saulo 160. diripitur & incenditur ab Amalecitis 183
Sicima urbs 27
Sicima caput Samaritarum 303
Sicimæ captæ & ſolo æquatæ 125
Sicimitarum exitium ibidem
Sicimitis parcit Saulus 145
Sicimitæ quid petierint ab Alexãdro Magno 304
Siclus numus qualis 69
Sideralis ſcientiæ quis inuentor 6
Sidonius, & Sidon urbs 11
Sidonij materiem præſtant Iudæis ad templi ædificium 286
Signi dandi autoritas penes quos Romæ 519
Sila militibus Agrippæ præficitur 526 offendit Agrippã 527. occiditur 530
Sila Tiberienſium dux 554.567
Silas Ioſepho de inſidijs & perfidia Ioannis Giſcaleni ſcribit 683
Silo dux Rom. exercitus 390.603. corruptus deprehenditur 391.604
Silus urbs 111
Simeonis natiuitas 25. uindex ingenium, filij ſex 41
Simeoni quæ terræ portio ceſſerit 112
Simeonitidis tribus facta poſt Ieſum mortuum 115
Simonis Aſamonæi filij geſta 582
Simon Boethi filius pontifex conſtituitur 419. priuatur ſacerdotio 458
Simon Camithi annuum pontificatũ adminiſtrat 482
Simon Canthara conſtituitur pont. 526 priuatur eo 527
Simon Cyprius, magus 540
Simon Eſſæus Herodi ſomnium explicat 478
Simon & Ioannes cum ſocijs in cloacas properant 799.800
Simon Galilæus defectiõis arguitur 646 propriæ ſectæ ſophiſta erat ibidem
Simõ Gamalielis filius ſtruit inſidias Ioſepho 561.562. capitur à Ioſep. 570
Simon Gioræ filius Romanos apud Bethoron inuadit 677. Acrabatenã topãrchiam tyrannide opprimit 685. cum latronibus qui erant Maſſadæ, Idumæam populatur ibid. ex Acrabatena toparchia pulſus eſt ab Anano pontifice 739. eius geſta ibid. & 740.741 742.743.748.749.757.761 762.771.772.774.777.783 797.798.799.800.803.805
Simon Herodis ſeruus regnum affectans obtruncatur 473.642
Simon Iuſtus pontifex 307.315.319 eius filij tres, omnes pontifices 320
Simon Matthes Matthiæ fil. 322. ſtrenue iuuat fratrẽ Ionathan 335.336
Simon Matthiæ Ioannis filius præficitur exercitui, mittitur auxilio Galilæis & hoſtes uincit 327
Simon quidam Eſſenus Archelai ſomniorum interpres 646
Simonis filij Cathlæ oratio ad pontifices 728
Simonis Sauli filij & totius familiæ ſuæ fatum miſerabile 673
Simoniæ uicus 556
Sina mons 48.61
Sinæus mons 229
Sinæi populus 12
Sis, nomen cliui, & quid ſignificet 237
Siſa Dauidis ſit ſcriba 175
Siſines Syriæ ac Phœnices præfect. 281 conatur templi ædificiũ inhibere 282
Sobacchis Chettheus ſtrenue pugnãs contra gigantes uictoriam reportat 191
Socratis mors & mortis cauſa 868
Sodomitarum felicitas, reges & prælia cum Aſſyrijs 14. excidium ipſorũ 16
Sodomiticæ terræ deſcriptio 738
Sogana Arabum uicus 566
Sogane & Selecucia rebellant 713 earum ſitus ibidem
Sohæmus Itureus Herodis mandata uxori eius aperit 411. interficitur 413
Sohemus rex Emeſæ cõtra Antiochũ 815
Solomona mater nobilis ſeptẽ puerorum 877. eius animoſa oratio ad Iacobum filium

filium natu minimum 882
Solomonæ matris Macchabæorum laudes 883. 884. 885. 886. eius immania supplicia & insignis toler. 885.886
Solyma quæ Hierosolyma 15.171
Somnia cur deus immittat 34
Sophaces unde dicti 20
Sophira regio 214
Sophistæ concitant tumultum 635
Sosius prouinciã cum exercitu ab Antonio accipit 394. Antigonum supplicem factum irridet & uinctum custodit 396. Hierosolymis discedit 397 quomodo se gesserit in expugnandis Hierosolymis 603.609
Spadones abominandos 102
Spasini castrum 532.533
Speluncæ Galilææ quomodo expugnatæ ab Herode 392.393
Speluncæ latronum quales fuerint 605
Stola pontificia quando fuerit deprompta & à quibus custodita 424.425
Stratonis turris, postea Cæsaria 417 524.542.591. ædificatur 419
Stratopedum munimentũ incensum 671
Subditi quomodo contineantur in officio 419 420
Supplicandi mos apud Syros 233
Susa scribis præficitur 190
Susacus Aegyptiorũ rex Hierosolyma spoliat 174. contra Roboamũ ducit exercitum 221. Hierosolymam in deditionem accipit templũq; spoliat ac thesauros Solomonis aufert 222. & quomodo imbelles notauerit ibid.
Syllæus ambito Salomes connubio frustratur 440. 441. latronibus Trachonitis auxiliatur, & creditã pecuniam Herodi reddere non uult 444. 445 defert Cæsari Herodem 445. accusatur apud eundẽ per Nicolaum, & damnatur capitis 448. 449. iterum accusatur 456
Syllæus procurator Obodæ 621. 625
Syene puteus 22
Syria subditur Dauidis imperio 174. Iudæos apud se habitantes occidit 822
Syrus Mesopotamiæ rex uincitur 176
Syri populus 12. Iudæorum ciuitates uastant 672
Syrorum cædes 676
Syrorum cum Græcis dissidium & reconciliatio 506.507
Syrorum cum Iudæis dissidium 542
Syrorum uici & ciuitates enumeratæ quæ à Iudæis uastabantur 672
Syrorum auaritia & crudelitas 778
Syssares dux Iabini exercitus quomodo occisus 121

T

Tabernaculi uasorũ descrip. 65.66
Tabernaculi institutio & extructio 63 64. eius interpretatio 64. 68. illustratio 69
Tabernaculo dedicato quæ dona principes singuli contulerint 71
Tabernaculi perfectionis modus 76
Tabernaculorum festiuitas 73
Talentum quot minas contineat 66
Tanis Aegypti urbs 14
Tarichearum situs 709
Tarichearum incolæ quingenti & sex milia ceciderunt 712
Teglaphalassar Assyriorum rex quomodo Israelitas tractarit 254. auxiliatur Athazæ contra Syros 256
Tẽpestatis horrẽdæ descriptio 728.729
Templum in Garizin extructum 302 304 305
Templum Chuthæorum in Garizin quando desolatum 352
Templi structuræ apparatus 204. 205 exordium & tota cum uasis descriptio 205.206.207. 208. templo absoluto infertur arca 208
Templum Solomonis spoliatum & conflagratum quando 270
Templum Hierosol. instauratur 286. 287 288. spoliatur et prophanatur ab Antiocho 321. restituitur & repurgatur à Iuda Macchabæo 326
Templi Hierosolymitani descriptio 758 759. 760
Templi incensi fatalis dies 792.793 794. causa & principium 793. tempus à prima cõstructione per Solomonem usq; ad excidium 794
Templi Hierosolymis cõstructio & sacrorum ratio exposita 856.857. Ianuarium descriptio 857
Tephthæi Garsensis facinus 774
Terebinthi circa Chebron miraculosa antiquitas 741
Terentius Rufus rector militiæ à Tito relictus 805
Terminos terræ non mouendos 97
Terra uera, qualis 3
Terræmotus ingens in Iudæa 406.610
Terræ Oniæ 594
Testes qui sint, qui minus 97
Testis falsi pœna ibidem
Thadamora urbs 213
Theno Amathenorũ rex cum Dauide amicitiam init 174.175
Thamanus occiditur 226
Thamara Dauidis filia, Absalomi germana 171. stupratur à fratre Ammone 179
Thamna & Thamnitæ 128
Thamna oppidum 115. toparchia 736
Tharbis Aethiopum regis filia Moysi nubit 47
Tharrus Nachori fil. Abrahami pater 12 migrat Carras ibidem. moritur 13
Tharsices Aethiopum rex 260
Tharsus, Tharsenses 11
Tharsus Ciliciæ urbs ibid.
Thaumastus Caij seruus 495. oblatæ Agrippæ aquæ quã gratiã accepit 493
Theatri Rom. descriptio 513
Thebethus, mensis 291
Thecoa uicus 576.740
Thella uicus 687
Themosis regis gesta 833
Theodectes poeta cur glaucomate infestatus 312
Theodorus Zenonis filius impedimenta Iannæi diripit 359
Theodori contra Alexandrum Hyrcani gesta 585
Theodosius orator supplicio addict. 339
Theodosius Græcus non obiter Iudæorum mentionem facit 841
Theophilus Anani fit pontifex 488 submouetur pontificatu 526
Theophilus Græcus Iudæorum mentionem facit 841
Theophrastus Iudæorũ & Tyriorum meminit 838
Theopompus Athenienſium nobilitatem fœdare tentauit 842
Theopompus cur mente motus 312
Thermusa Phraatis ancilla, & uxor mala 482
Thermutis, regis filia Moysen educat 45 adoptat eum ibid.
Theudas præstigiator seducit Iudæorum uulgus 537
Theudio Antipatri auunculus 630
Theudio Doridis frater 458
Thiras, & Thires populus 10
Thobelus & eius inuenta 6
Thobelus, Thobeli populus 10
Thobiæ filij Antiocho Epiphani autores urbis Hierosolymorum expugnandorum 581
Tholomæus latronum princeps plectitur 531
Thraces populus 10
Thraces afferrimos Rom. subditos 665
Thraces propter uicinitatem Græcis cognoti 831
Thucydides in multis tanquam fallax accusatur 828
Thuri, mensis 208
Thygrammes, Thygrammæi 11
Tiberias urbs 571. à quo condita & nominata

minata 482
Tiberiadis seditio & sectæ tres 551
Tiberias iterum rebellauit Iosepho, & iterum recuperatur 684
Tiberienses Vespasiano se dedunt 708
Tiberiensis lacus Alphatiti natura contrarius 737
Tiberiensium defectio quomodo prohibita 560
Tiberiesib. spoliatis præda redditur 684
Tiberius Alexander Iudææ præficitur, ac Iudæ Galilæi filios crucifigit 537
Tiberius Alexãder à Claudio procurator missus 654. præcipuus exercitus rector apud Titum 750.792
Tib. Claudius. uide Claudius
Tiberius Drusi filius, Tiberij Neronis nepos, occiditur 495
Tiberius Nero Cæsar constituitur 482
Isiacos & Iden supplicio afficit 485
pellit regno Artabanum 486. cũ restituto in regnum init fœdus 487
quantus fuerit cunctator 491.492
morbo correptus designat successorem 494. 495. mathematicorum studiosis. 495 moritur ibidem
Tiberij imperium quanto tempore stetterit 651
Tigranes Armeniorum rex quid gesserit 364
Tigris fluuius 4
Timagenes Græcus rerum Iudaicarũ scriptor 855
Timæus rex Aegypti 832
Timidius defert Popedium Caio 509
Timotheus Ammanita pugnat contra Iudã Macchabæũ sæpeq; uincitur 327
Tirathaba uicus 485
Tiridates Armeniæ rex 536
Tiro, ueteranus miles Herodem honeste monens occiditur 626
Titus Frigius quintædecimæ legionis præpositus 792
Titus imperator semper miseratus Iudæos 579. cum exercitu Ptolemaidẽ peruenit 688. ob famam patris uulnerati perturbatur, & perturbatione iterum liberatur 698
Titus Vespasiani filius Iapham expugnat 701. Iotapam capit 702. itẽ Gischa lã 719. Tarichæas excindit 711. Gamalam ingreditur. Ioannem Leui persequitur 719. proficiscitur ab Alexãdria Cæsaream 747.748. eius expeditio contra Hierosolyma & exploratio urbis 750. obsidet urbem acriter 751.752.753.754.762.763.764. fortitudo eius & prudẽtia cum misericordia 765.766.771.772
muros urbis oppugnat & expugnat 766.767. captiuis manus amputat 773. pugnat fortiter 774. periclitatur 775. eius gesta & uirtutes 775.776.778.781.782.783.784.785.786.787.788.789.791.792.793.794.797.798.799.800.802.803.804.805.807.809.819
Titus Syriæ præses reconciliatur Archelao 444
Toparchiæ Iudææ ordine enumeratæ 688
Tormẽtorum bellicorum uis mirabilis descriptio 698
Trabs ex solido auro in templo Hierosolymitano 373
Trachonitæ bis deficientes ab Herode, rediguntur sub imperium 435. 444
Trachonitis regio 12
Trachonitidis latrocinia & quomodo ab Herode sublata 420.421
Traianus decimæ legionis rector contra Iapham ciuitatem à Vespasiano missus 700. Tiberiadem missus ut ciuium animos experiretur 708. ad Titum Tarichеas missus 710. cunctis trans Iordanem deuictis se Vespasiano iungit 737
Trebellius Maximus 518
Trogloditarũ fœminæ gregum curam gerunt 48
Troianarum rerum notatio 828
Tryphonis furræ dictũ in Hyrcanũ 318
Trypho tonsor garrulitatis pœnas luit 451 626
Tymius Cyprius 489
Tyrannidis natura 517.518
Tyrannus, Herodis stipator falso accusatur 447.624
Tyrannus & Priscus præfecti castrorum cum pluribus equitum magistris à Floro pecunia corrupti 677
Tyridates rex Armeniæ fermè in acie ab Alanis captus effugit 816
Tyriorum in re nauali peritia, & pugna contra Assyrios 258
Tyrij Iudeos apud se habitãtes partim uinctos custodiæ tradunt, partim trucidãt 674
Tyriorũ publicæ literæ & historiæ 834
Tyronis libertas in loquendo quanto ipsi malo fuerit 451
Tyrus, ædificiũ Hyrcani filij Iosephi 320
Tyrus quando condita 205

V

Valerianus Decadarchus Tiberiadem missus à Vespasiano ut populum conciliaret 708
Valerius Asiaticus 514. 523. eius generosum dictum 517
Valerius Gratus Iudææ præficitur 482
Vardanes Artabani filius Parthorum rex bellum Izatæ indicit occiditurq; 535
Varus Syriæ præses 632. 639. 640
quid gesserit in Iudæa 643
Varus Agrippæ iunioris regiæ præfectus eiusq; malitia 552
Vari procuratoris Agrippæ perfidia & crudelitas in legatos Bataneorũ 674
Vaste regina uxor Artaxerxis 293. incidit in regis indignationem & repudiatur 293.294
Velum tabernaculi & templi 65
Veneficiorum pœna 101
Ventidius dux Rom. quomodo se gesserit in bello cõtra Antigonum 390.393 603.606
Ventriloquorum uaticinia qualia 161
Veranius trib. plebis 522
Veritatis potentia omnium summa 284
Vespasiani et Titi erga Iudæos animi quales 312.313
Vespasianus cum Agrippa in Iudeam uenit 575.576
Vespasiani imperatoris laudes, & expeditio in Syriam 685. 686. Sephoritis auxiliatur 688. gesta eius in Iudæa passim habẽtur 691.692. usq; 698 & 703. 706. 707. 708. 709 711.712. usq; 720. & 732. 733 usq; 739. & 742. usq; 747. 770 796. 807. 808. 810. 811. 814. 815. 819
Vespera, quæ dici pars 3
Victimæ salutares 71
Victimæ sint integræ 75
Vicus in Galilæa minimus, supra quindecim milia colonorum habet 687
Vindex cum optimatibus Galliæ à Nerone deficit 736
Viri potentia 283
Vir statura sex cubitorum, & senis digitis in manibus & pedibus 291
Vitæ humanæ terminus 7.12
Vitellius Syriæ præses Iudæis impetrat rursus stolæ pontificiæ custodiã 424 485. beneficus est in Iudæos 486 adigit Iudæos in fidẽ C. Caligulæ 488 exuitur prouincia 498
Vitellij pugna circa Capitolium 739 747. mors ibid.
Vitellij uictoria apud Bebriacum contra Othonem 741
Vitellius cum exercitu ex Germania Romam proficiscitur 742.943
Vitellius Cæcinnam cũ magna manu Antonio Primo obuiam mittit 746. eius exercitus totus deletus ibid. 747

BIBLIOTECA

Vitri apud Memnonis ſepulchrũ natura miraculoſa 652
Volumnius, Syriæ præſes 444. eius ſententia in Herodis filios 450.625
Vologeſus Parthorum rex 535.536 537. Tito auream coronam mittit ob deuictos Iudæos 809
Vonones Parthorum regnum cõſequitur 483. amittit ibid.
Vna dies, pro prima dies 3
Vra Chaldæorum, urbs 12
Vriæ uirtus, et quomodo à Dauide periculis fuerit obiectus ut occideretur 177
Vrbem quis primus condiderit, & inſtituerit 5.6
Vſes Damaſci conditor 12
Vxores plures permittere Iudæorum leges 454
Vxores quando, & quales ducendæ 99

X

Xaloth uicus 687
Xanthicus menſis 7.52.73
Xerxes Darij filius paterni regni hæres. in Iudæos beneficus quicquid petierũt Eſdras & Neemias gentis ſuæ nomine concedit 289.290.291.292,293 ei mortuo ſuccedit filius Artaxerxes 293

Z

Zabadis magiſtratus 236
Zabelus dynaſta 342
Zabulonis natiuitas 25 filij 41
Zabulon ciuitas Galilææ à Ceſtio direpta & incenſa 675.676
Zabulonitarum ſors 112
Zacharias Hieroboami filius patri in regnum ſuccedit 253. ſexto regni menſe occiditur 254
Zacharias Ioadi pont. filius in ipſo templo lapidibus obruitur 250.731
Zacharias propheta 287.288
Zacharias ſupremus Iſraelitarum dux Amiam Achazæ filium ſuperatum trucidat 255
Zamares Elanum regem cum uniuerſa familia tollit, & ſe regem conſtituit, quo regno ſeptem diebus potitus ſeipſum exurit 226
Zamaris Babyloniꝝ geſta & poſteritas 454 455
Zambrias alienigenæ ſe miſcens & Moyſi obloquẽs occiditur à Phinee 91.92
Zareus Aethiopum rex Aſano bellum inferens uincitur 225
Zaraza Amanis uxor mali conſilij marito autor 297
Zebis dux captus 123
Zelotæ cum Idumæis plebẽ mactant 730
Zelotæ inſidijs uxorẽ Simonis Gioræ rapiunt 741. metu perculſi eam remittunt ibid.
Zelotarum dominatio, cauſa excidij Hieroſolymitani 748
Zelotarum ſcelerata facta repetita 817 eorum immunia ſupplicia ibidem
Zenon Cotyla Philadelphenſium tyrannus 351.583
Zenodorus Trachonitarum præfectus, latrociniorum fotor, ditione priuatur 420. 421. 613. moritur 422
Zibus rex occiſus 125
Zipheni Dauidem Saulo prodere conantur 156. 157
Zona pontificis qualis 67
Zoor ruſculum 17
Zopyrion Græcus non obiter Iudæorum mentionem facit 841
Zorobabel ſoluta quæſtione Darium uoti commonefacit 284. reducit Hieroſolyma dimiſſos à Dario Iudæos eiſq; patrocinatur 285.286.289 principes Iudæorum captiuorum 281 283 286

FINIS.

BASILEAE, PER HIER. FROBENIVM ET NIC. EPISCOPIVM, MENSE MARTIO ANNO M D LIIII

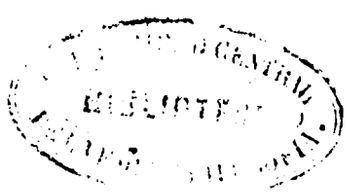

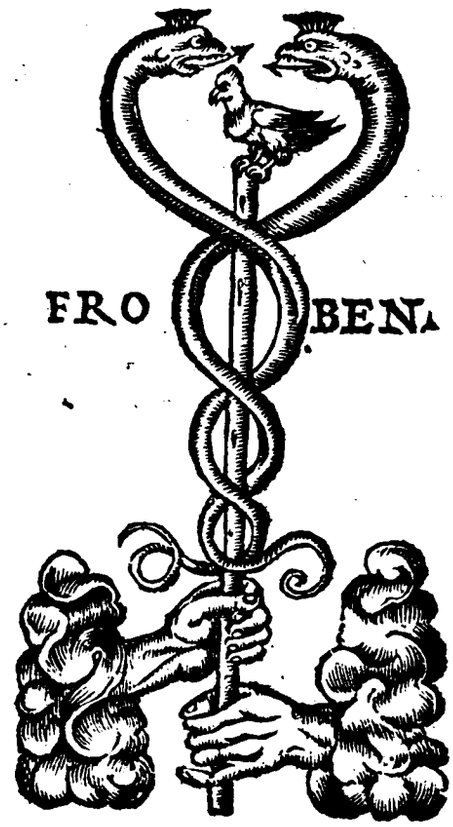
FRO
BEN